GALENO
ADSCRIPTI
LIBRI.

Hoc volumine contineri uoluimus libros omnes, qui ad Galenum, ſed falſo, referuntur. uaria enim præcepta, atq; inſtituta ad omnes medicinæ partes accommodata, & uarijs ab auctoribus collecta hic ſuppetunt.

Quæ nos tum noua interpretatione, tum pleriſq; correctionibus illuſtrauimus.

Qui autem libri huiuſmodi ſint, procedens pagina declarabit.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS,
Apud Vincentium Valgriſium.
M D LXII.

ORATIO Galeni paraphraſtæ, qua homines ad bonas artes perdiſcendas cohortatur: Io. Bap. Raſario interprete. fol. 2
De hiſtoria philoſophica: Io. Baptiſta Raſario interprete. 6
De humoribus, Archangelo Piccolomino interprete. 15
An qualitates corpore uacantes ſint, Io. Bap. Raſario interprete. 16
Definitiones medicæ, Io. Bap. Raſario interprete. 18
Introductio, ſeu Medicus: Bartolomæo Siluanio interprete. 25
De potentijs noſtrum corpus diſpenſantibus. 35
Anatomia parua. ibidem
Anatomia uiuorum. 36
Anatomia oculorum: Nicolao Calabro interprete. 49
De compage membrorum. 50
De ordine cuiuslibet corporis, aut de natura. 52
De uoce, & anhelitu. 54
De motibus manifeſtis, liber e græca in arabicam a Ioanitio, deinde in latinam a Marco Toletano tranſlatus. 55
De ſpermate. 60
An quod in utero eſt, animal ſit: Io. Baptiſta Raſario interprete. 65
De utilitate reſpirationis. 67
Compendiolum pulſuum. 70
De urinis: Ioſepho Struthio, interprete. 71
De urinarũ ſignificatione ex Hippo. Georgio Valla Placẽtino interp. 74
Præſagium experientia confirmatum. eodem interprete. 75
Prognoſtica ex decubitu infirmorum: Ioſepho Struthio interprete. 76
De diſſolutione continua. 80
De aquis, ſumpta ex Galeni & aliorum libris, capita omnia quæ apud Oribaſium comperiuntur, tam in libris ad Iulianum, quàm in ijs, quos ad Euſtathium, Eunapiumq; conſcripſit: Raſario interprete. 84
De uino, caput Oribaſij lib. v. collectorũ; Io. Bap. Raſario interp. 87
De ſimplicibus medicamentis ad Paternianum. 88
De catharticis. 101
De uiribus centaureæ: Nicolao Rhegio Calabro interprete. 103
De dynamidijs, ſine principio. 104
De dynamidijs, alter: qui magna ex parte ſumptus ex Aetij libris eſt. 105
De melãcholia ex Gal. Aetij, Rufi, Poſsidonijq; ſentẽtia; Raſario inter. 121
De oculis, therapeuticon: Demetrio calcondylo interprete. 123
De dignotione, & remedio affectuum, qui renibus contingunt: Chriſtophoro Heyllo interprete. 132
De cura lapidis. 137
De cura icteri. 138
De affectibus muliebribus: Nicolao Rhegio interprete. 139
De medicamentis facile parabilibus ad Solonem libri duo; Io. Baptiſta Raſario, interprete. 140
De ſecretis. 158
De medicinis expertis. 165
De ponderibus, & menſuris, And. Alciato interprete. 170
De incantationibus, & amuletis. 172
Quæſita in Hippocratem. 173

GAL. PARAPHRASTAE, *MENODOTI F. ORATIO, QVA* AD INGENVAS ARTES, ET DISCIPLINAS CAPESSENDAS HOMINES ADHORTATVR.

Io. Baptiſta Raſario, interprete.

ORATIONIS ARGVMENTVM.

Neque fortunæ,neque corporis,ſed animi ſolum bona eſſe nobis exoptanda.

B *Hominem eſſe omnium artium,ſcientiarumque capacem : ac ſolum inter alia animantia rationis dici participem.* *Cap. 1.*

VTRVM animantibus,quæ rationis expertia nominantur,nulla omnino ſit tribu
ta ratio,non plane conſtat.nam ut careant ea, quæ in uoce uerſatur,quem ſer-
monem uocant:certe eius,quæ in animo eſt,quam internam appellant, omne
genus animantium,quanquam uel magis,uel minus,particeps fortaſſe fuerit.
quantum uero hac ipſa ratione ceteris animātibus homo præſtet, ignorare ne
mo poteſt,qui magnum artium numerum,quas hoc animal pertractat, intuea
tur ; ſolumque hominem , ad ſcientias percipiendas natum, quancunque ue-
lit,artem perdiſcere animaduertat.ceteras enim animantes fermè omnes pau
cis quibuſdam exceptis,artis eſſe expertes cernimus:quæque artes colere uidentur, eæ natura potius,
quàm conſilio ſunt eas conſecutæ.at homo nullā artem,quæ in ceteris ineſſe putetur , negligendā cen
ſet ; immo uero & araneā texendo imitatus eſt: &,more apū multa fingit:& quanquā terrenum aīal eſt,
tn̄ natantiū uim exercet:nec nō diuinas artes excolit:quippe qui in medicina tū Aeſculapiū, tū Apol-
C linem æmuletur:& hunc ipſum deum in ceteris artibus,quæ ei tributæ ſunt,ut in arcu tractando,in mu
ſicis,in diuinatione imitetur:& illarum omnium,quæ ſingularum muſarum proprię ſunt ſtudia perſe-
quatur:cum neque geometriam,neque aſtronomiam a ſe reijciat:ſed,ut eſt apud Pindarum , quicquid
ſub terra,& ultra cælum eſt, perſcrutetur. eſt uero etiam induſtria & labore philoſophiā adeptus : quo
bono nullum maius,aut præſtantius datum eſt mortalium generi deorum conceſſu, atque munere . ita
fit,ut licet pars rationis in ceteris animantibus ſit, homo tamen ſolus per excellentiam particeps ra-
tionis dicatur .

Fortunæ,ac Mercurij pictura,ex qua Fortunæ inconſtantia,nequitiaque cognoſcitur. *Cap. 2.*

NOn ne igitur turpe eſt,quæ una res nobis eſt cum dijs communicata, eam negligere, itaque artiū
ſtudia contemnere,in aliarum rerum curam incumbere,ſeque fortunæ arbitrio committere? cu-
ius cum indicare nequitiam ueteres uellent, eam ſiue pingerent , ſiue fingerent , fœminea ſpecie eam
exprimere non contenti(quanquam hoc ſatis eſſe ad ipſius ſignificandam amentiam potuiſſet)ei etiam
gubernaculum manibus habendum tribuerunt:globoſamque pedibus baſim ſubiecerunt: & oculis ca-
ptam eſſe uoluerunt:ut his rebus omnibus illius declararent inconſtantiam . quemadmodum igitur in
naui tempeſtate uehementer iactata adeo,ut fluctibus obruatur,& periculum immineat, ne ſubmerga
D tur,eius gubernaculum cæco gubernatori male committeretur:ſic, opinor, in hac uita , in qua maiora
pleraq; domus naufragia,quàm naues in mari faciunt, non fuerit recte intelligentis hominis , per hu-
iuſmodi rerū diſcrimina ſe deæ cæcæ,atq; inconſtanti cōmittere.ea.n.tam ſtupida , tamq; amens eſt , ut
ſæpenumero dignis hoībus pręteritis,indignos diuitijs cumulet:neq; tamē ijs certis ac firmis: ſed quas
eadem,qua dederit,ratione,adimat.hanc deā magna uis hominū imperitorū comitaẽ. ea nunquā per-
manet in uno & eodem ſtatu,propterea quod baſi eſt innixa uolubili,quæ ipſam ducit ac rapit modo in
pręcipitē locū,modo uero etiā in mare:ubi,qui eā ſequebanẽ,cōi fato omnes intereunt.ipſa ſola inno-
cua euadit,atq; illos lugētes,ipſamq; tum cum nihil prodeſt,accuſantes,irridet.atq; huiuſmodi quidem
ſunt fortunæ opera.contra uero Mercurium,orationis parentem, omniumq; artium auctorem aſpice,
ut qui eum pingendū,fingendumq; ſuſceperunt,alia,quàm fortunam,forma cōdecorarint.iuuenis for-
moſus eſt:non fucatus ille quidem , & comptus,ſed ita , ut in eius forma uirtutis animi protinus elu-
ceant.eſt enim hilari uultu,acribus oculis,baſi innixus ſic undique figuratæ,ut firmiſſima in ſede, & mi
nime omnium caduca conſidat . quadrata enim eſt,qua etiam forma hunc deum quādoq; cohoneſtan
dum curant.eius etiam ſodales,non ſecus,quàm ipſum ducem,quē nunquā,ut ceteri fortunā accuſant,
hilares,nec ab eo ulla in parte derelictos,neq; auulſos:ſed perpetuo ipſum comitantes , ipſiuſq; proui-
dentia perfruentes intueberis.ceterum fortunæ aſſeclas oēs deſides cernes,nulliſq; artibus expolitos,

ſed ſpē ſemper ductos,ut unà cum dea currente ipſi quoque curſum teneant, ſed partim propius, par- E
tim longius:alij etiam de ipſius deæ manu pendeant.in his omnibus Cræſum,Lydúm illum, ac Poly-
cratem ſamium conſpicies:ac fortaſſe miraberis,quod alteri Pactolum auro fluentem, alteri marinos
etiam piſces inſeruientes intueare.cernes cum ijs Cyrum,Priamum,& Dionyſium,ſed paulo poſt Po-
lycratem cruci affixum, Cræſum in Cyri dominatu, Cyrum in aliorum eſſe poteſtate,Priamum conſtri
ctum,& Dionyſium Corinthi eſſe perſpicies.ſi uero oculos in ceteros conijcias,qui currentem fortu-
nam ſequuntur,non aſſequuntur tamen,magnum in gregē uniuerſum odium habebis. ibi enim pleriq;
ſunt populi concitatores,ſcorta,pueri meritorij,amicorum proditores,itemque homicidæ, ſepulcrorū
ꝑdatores,& fures,nec deſunt,qui ne dijs quidē ipſis parcant,ſed neſaria quoq; ſacrilegia cōmittāt.Mer
curij chorus oēs continet modeſtos,artibus perpolitos,nō currentes,nō uociferātes,non inter ſe con-
tendētes:ſed deus ipſe in medio eſt,oēſque circa ipſum ordine diſpoſiti ſunt.nec quiſquā eſt,qui locum
ei a deo aſſignatum deſerat.qui uero proxime ad deū accedunt,& circa ipſum in orbem ſunt conſtitu-
ti,ij geometræ,arithmetici,philoſophi, medici,aſtronomi,& grammatici ſunt. hos deinceps alter cœ-
tus excipit: ij pictores ſunt,quique artem fingendi ſtatuas exercent,tum ſcribæ,fabri,architecti,& ſcul
ptores. poſt hos tertius ordo conſequitur:qui alios omnes artifices complectitur.ſic unicuique ſua ſe-
des eſt attributa,omnes tamen in deum pariter intuentur,& communi eius imperio parent.iam uero & F
apud ipſum deum multos uidebis, quos ille in quarto quodam electo ordine eſſe conſtitutos uoluit:nō
tales ſane, quales prope fortunam eſſe diximus:propterea quod is deus non ex geſtis in regenda rep.
honoribus,non ex generis nobilitate,non ex amplis fortunis ſolet hominum æſtimare præſtantiā; ſed
eos denique,qui & bene uiuunt:& ſuis in artibus primas tenent,& dicto dei audientes ſunt, & artes ita
ut par eſt,exercent,plurimi facit,ceteris anteponit,ac ſemper apud ſe eſſe cenſet. hūc cœtum ſi noſcas,
ne tu non æmulaberis modo,ſed etiam uenerabere.Socratem in eo,Homerum, Hippocratem, Plato-
nem,& qui hos uiros ſequuntur,conſpicies.quos æque,ac deos,colimus; ut pote qui pręfecti quidam,
deiq; adminiſtri ſint.ceterorum autem omnium nemo eſt,quem deus unquam deſpiciat:ſiquidem non
modo eorum,quos præſentes intuetur,curam gerit,ſed etiam adeſt nauigantibus, atque itineris ſe co-
mitem præbet.ſique nauim frāgant,eos non relinquit.Ariſtippus autem cum olim ita nauigaret,ut fra-
cta naui in littora Syracuſarum eiectus eſſet,primum bona eſſe ſpe cœpit, cum formā geometricam in
arena deſcriptam uideret:quod reputaret ſe ad Græcos,ſapienteſque homines, non ad barbaros, eſſe
delatum: deinde Syracuſas accedens, ut in gymnaſium peruenit,hoſque uerſus pronunciauit,

Quis hac die uagum accipiet Oedipum,
Eumque donis augebit pulcherrimis? G

reperit,qui ſibi obuiam procederent,atque agnoſcerent quiſnam eſſet: ac ſtatim omnibus rebus, qua-
rum indigens erat,condonarent.cum uero quidam in eius patriam Cyrenē eſſent nauigaturi, & ex eo
quærerent,uellet ne quidpiam ad ſuos familiares eius nomine deferri; præcipite,inquit,meis,eas poſ-
ſeſſiones parent,quæ enatare etiam cum poſſeſſoribus in naufragio poſſint.

Maius adhibendum eſſe ſtudium,ut homines bonis artibus ornentur,quàm ut diuitijs onerentur: &
Demoſthenis,ac Diogenis acuta uox in diuites imperitos. *Cap. 3.*

COmplures autem infelices ſunt,qui cum omnia ſua ſtudia in diuitijs ponant,ſi eiuſmodi caſus in-
cidant,aurum & argentum corpori appendunt,& circumponunt,& cum ipſo animum etiam per-
dunt.ac ne id quidem poſſunt intelligere,a ſe ipſis in primis inter animantia rōnis expertia,magis dili-
gi ea,quæ ſint ornata artibus.nam & aptos pugnæ equos,& uenaticos canes ceteris anteponunt: ac ſer
uos artibus imbuendos curant,& in eam rem magnos ſæpe ſumptus faciunt: ſe uero ipſos deſpicatui
ducunt.num igitur turpe eſt,ſeruum ęſtimari quandoque decem denariorum millibus: dominū ipſius,
ne uno quidem?quid inquam,uno? immo uero ne ſi gratis quidem ſeruiturus ſit, quenquam,a quo re- H
cipiatur,comperiet.an ſe ipſos ſolum è rebus omnibus deſpexerunt, cum artem nullā didicerint? cum
enim animantia rationis expertia ſtudijs cum arte coniunctis erudiant,ſeruumque ſegnem, & artis ex
pertē nihili eſſe faciendū cenſeant,agros quoque diligēter colant,ceteraſq; res curent, ut optimus ſit,
quatenus earum natura fert, omnium ſtatus: ſe uero ipſos ſolos negligant, neque utrum animo præ-
diti ſint,nec ne,intelligant: profecto planum eſt, eos eſſe ſeruis,atque ijs quidem abiectis,quàm ſimil-
limos.quocirca ſi in eiuſmodi hominem incidas, hoc ei merito obijcies: domus tua, uir bone, recte ſe
habet,ſeruique omnes, & canes, & equi, & agri, & quæ poſſides, omnia bono in ſtatu ſunt: tui ip-
ſius nulla cura habetur.recte igitur & Demoſthenes,& Diogenes:quorum alter diuites,qui rudes ſint,
oues aurei uelleris appellabat:alter fico in præcipiti loco ſitæ eos comparabat.ut enim illius fructus nō
homines,ſed corui,graculiq; depaſcuntur:ſic horum diuitiæ bonis ciuibus adiumento non ſunt, ſed ab
adulatoribus abſumuntur. qui tamen ſi forte accidat, ut illi omnia conſumant; ſi eis obuiam fiant,
prætereunt; ac,ne ſe quidem eos cognoſcere,diſſimulant. quam ob rem non erit fortaſſe ineptus, qui
hos fontibus ſimiles dixerit.nam qui prius ad fontes aquatum ire ſolebant, cum exhauſta oīs aqua eſt,
illi abducta ueſte eos permingunt.enimuero cōſentaneum eſt,quos nullæ aliæ res,niſi pecuniæ, cōmen
dabant,ſimulatque illis ſint priuati, etiam ceteris rebus,quæ illarum beneficio eis ſuppetebant,deſtitui

quid

A quid enim cauſæ eſt, cur hoc non uſu ueniat, quando nullum proprium, atque ſuum bonum poſſideant, ſed alieni ſemper, & ijs, quæ fortuna tribuit, efferantur?

Aduerſus eos, qui generis nobilitatem oſtentant: & ſuper ea re Themiſtoclis, & Anacharſidis Scythæ ſententia. *Cap. 4*

HViuſmodi etiam ſunt, qui generis nobilitatem iactant, & ob eam cauſam magnos ſpiritus ſumũt. Ij enim in ſumma paucitate ſuorum bonorum ad genus confugiunt. neque id adeo animaduertunt, generis nobilitatem, eam qua gloriantur, monetæ ſimilem eſſe, quæ in ea urbe, ubi cuditur, probata eſt, apud alias gentes adulterina habetur. quare uerum hoc eſt,

« Te non ad iſtud euexit decus genus:
« Nec me genus pauit, cum nil eſſet mihi.

Præclarus autem eſt, inquit Plato, theſaurus, parentum uirtus: ſed præſtantius eſt, poſſe illud Sthenei obijcere:

« Lætamur, noſtros uirtute anteire parentes.

Nam ſi quam generis ſplendor utilitatem affert, eam ſolam affert denique, ut præclara maiorum exempla nobis ad imitandum proponamus: ne, ſi ab illis uirtutis gloria longe ſuperemur, hoc illis dolorem, B ſiquis modo eis ſenſus ineſt; nobis eo maius dedecus afferat, quo nobilitas illuſtriore ſita ſit loco. qui enim inſcij, ijdemq; obſcuro loco nati ſunt, hoc lucri faciunt, ut quales ſint, multos lateat: qui uero tam claro, tamque illuſtri ſunt genere, ut ne in hominum quidem uerſari ignoratione queant, quem inde alium fructum ferunt, niſi, ut miſeria circumuenti, magis cognoſcantur? adde, quod ſuo genere indignos uehementius accuſamus, ac reprehendimus. quã ob rem ſi quis ſtupidus & bardus ſit qui ſplendore generis glorietur, is ſua uitia minus uenia digna eſſe declarat. neque enim tam accurate facta obſcurorum hominum, ut eorum qui ſummo loco ſunt nati, peruestigamus, atque expendimus: ſed illos licet mediocris ſit eorum uirtus, admittimus, & quod in eis deſideratur, ignobilitati adſcribimus: hos uero, ſi nihil maiotum ſuorum laudibus dignum in ſe habeant, quamuis ceteris omnibus ualde præſtent, nulla ex parte admiramur. quæ cum ita ſint, ſi quis ſatis ſanus ſit, is ad artes capeſſendas, atq; exercendas animum adiungat: quarum uſu hoc conſequatur, ut ſi nobilis ſit, nihil ſuo genere indignum faciat: ſi non ſit, ipſe ſuum genus illuſtret, ueterem illum Themiſtoclem imitatus, qui, cum ei neſcio quis ignobilitatem generis, ut probrum obiecisſet, fertur dixiſſe: ego, inquit, ero poſteris meis nobilitatis initium, meumque genus a me incipiet, tuum in te deſinet. uiden, ut nihil impedimento ſit, quo minus Anacharſida Scytham, licet genere barbarum, homines admirentur, ac ſapientẽ uocent? is cum olim C ei quiſpiam contumeliæ loco patriam barbaram, & Scythiam obieciſſet, mihi inquit, patria dedecori eſt, tu patriæ. accommodate nimirum nullius pretij hominem, ſolum patriæ ſplendore exultantem, perſtrinxit. etenim ſi res ipſas diligenter perſpicias, non iam ciues ex urbibus nobilitatos, ſed cõtra potius, urbes e præclaris ſuorum ciuium factis, & artibus ingenuis illuſtratas, ac celebratas comperies. nam quæ tandem de ſtagiris haberetur oratio, niſi Ariſtoteles eam urbem e tenebris in lucem euocaſſet? quis ſolos memoraret, niſi in eis Arati, Chryſippique uirtus, quaſi lumen aliquod eluxiſſet? unde autem Athenarum gloria tam longe, lateque uagata propagata eſt? non ſoli fœcunditate, quod ſatis tenue eſt; ſed laudibus uirorum, qui plurimi, & præſtantiſſimi in ea urbe nati ſuam ſunt patriæ gloriam impertiti. id autem ex omni parte uerum eſſe intelliges, ſi ueniat tibi Hyperboli, & Cleonis in mentem, qui tantum fructum ab Athenarum nobilitate tulerunt, quantus ſatis eſſet, ut eorum uitia nota omnibus eſſent, atque illuſtria.

« Olim ſuem dixit genus Bœotium, ut eſt apud Pindarum. qui etiam ita ſcripſit,
« Bœotiam ſi nos cauebimus ſuem. quod exiſtimaret totius fere gentis illius maculam, quam ex opinione inſcitiæ ſuſceperat, poſſe ſuo poemate, ſuisque carminibus delere.

Formam corporis, niſi artibus exculta ſit, non eſſe flocci faciendam. *Cap. 5.*

D LAudibus igitur ornandus eſt, qui Athenis legem tulit, ne quis patrem aleret, qui filium artibus erudiendum non curaſſet. cum enim eo potiſſimum tempore perdiſcere artes oporteat, quo formoſiſſima noſtra corpora ſunt, pleriſque accidit, ut cum ſe egregia eſſe forma perſpiciant, omnem animi curam abijciant. poſtea uero fruſtra dicant, utinam forma, quę me perdidit, male pereat. ac tum illud Solonis, quod iubet, nihil magis eſſe ſpectandum, quàm uitæ finem, eorum animis obuerſatur. deinde ſenectutem accuſant, cum ſe ipſos debeant: & Euripidem commendant, qui monet, non eſſe temperantis, formam ſupra, quàm mediocrem expetere. præſtat igitur adoleſcentes noſſe, ſuam formam eſſe vernis floribus ſimilem, & quæ breuem ſit voluptatem allatura: & Lesbiam eſſe laudandam, cum ait,

Qui forma præſtat, pulcher eſt, dum cernitur:
Sed qui probus eſt, nunquam formoſus non erit.

Eſtque parendum Soloni, cuius eſt eadem ſententia. & contra ſenectutem, quæ non ſolum indumenta, & ueſtimenta, & domicilium accommodatum, ſed alia etiam innumerabilia requirit, tanquam aduerſus ſæuam tempeſtatem imminentem ſe inſtruere quiſque debet: ut bonus gubernator, qui ſe multo ante procellam parat. ſiquidem miſerum illud eſt,

Cognouit factum demens. nam quam ad rem eſſe utilem rudis adoleſcentis pulchritudinem dicas? an ad bellum? immo potius ſcite in huiuſmodi adoleſcentes illud dixeris,

Sint modo coniugij tibi dulcia munera cordi. E
Aedes ingredere,atque tuas ibi ſuſcipe partes. & illud de Nireo »
Iuerat Iliacas uir formoſiſſimus arces, »
Verum mollis erat. »

quod in cauſa fuit,ut poeta ſemel modo eius mentionem in nauibus Græcorum numerādis fecerit, ut indicaret,mea quidem ſententia,pulcherrimos homines inutiles eſſe, cum nullam rem aliam ad uitæ uſus neceſſariam adiunctam habeant.nec uero ad diuitias parandas apta eſt pulchritudo,ut miſeri quidam audent dicere.quæſtus enim libero homine dignus,laudabiliſque, & firmus ab artibus proficiſci ſolet:qui uero ætatis flore,formaque colligitur,& turpis eſt, & perpetuo uitu perandus.debet igitur adoleſcens ueteri illi præcepto parere,ut ſuam in ſpeculo formam contempletur: ſi egregia ſit,det operam,ut talis quoque animus reddatur; quod turpe cenſeat, formoſum corpus eſſe deformis animi domicilium: ſin corporis ſpeciem turpem intueatur,eo maiore ſtudio animum uirtutibus excolat,ut canere illud Homericum poſſit: »

Eſt alius,nulla exornat quem gratia formæ, »
Eloquio at ſuaui decorat deus: huncque tuentur. »
Læti omnes,tenero conſperſus dum ora tubore »
Commotos dictis animos regit:omnibus unus F »
Excellit,uertitque omnes,quocunque uoluntas. »
Dumque urbe incedit media,ſibi quiſque uidetur »
Inſpexiſſe deum.

ex his omnibus plane perſpicuum cunctis eſt, niſi qui omnino dementes ſint, neque nobilitatis,neque diuitiarum,neque pulchritudinis fiducia,artes eſſe contemnendas.atque hæc quidē ſatis eſſe poſſunt. uerūm fuerit fortaſſe melius,illud Diogenis, tāquam epodum laudabilem, hic ſubiungere.is conuiuio exceptus a quodam,qui res ſuas omnes diligenter apparauerat,ſuique ſolius nullam penitus curā geſſerat,excreans,omnem in partem circumſpexit,quo conſpueret.tandem ceteris rebus parcens, dominum domus conſputauit.cumque ille indignaretur,& cauſam exquireret,tum Diogenes, nihil inquit, in tota domo æque, ac te ipſum eſſe neglectum uideo. nam & parietes omnes pulcherrimis ſunt picturis ornati:& pauimentum lapillis pretioſis extructum,in quo deorum imagines ex ipſis confictæ,& conformatæ uiſuntur:& ſuppellex omnis nitida atq; pura:lecti & fulcra miro artificio elaborata ſunt: te ſolum ego neglectum intueor.eſt autem hoc in more omnium hominum poſitum, ut abiectiſſima loca deligant,quo expuant.cauete igitur adoleſcentes,ne eiuſmodi ſitis,ut uos ceteri conſputandos cenſeant:ne ue cetera omnia uobis eſſe†pulcherrima uideantur.quanquam raro uſu uenit, ut unus idemq; G hæc omnia, nobilitatem ,diuitias, formamque ſimul conſequatut: tamen ſi unquam contigerit, ſcitote graue eſſe, uos ſolos,ceteris rebus omnibus exceptis,dignos haberi,quos homines conſputent.

†Si legas, pulchriora, feceris fortaſſe ad ſententiam accōmodatius.

Athletarum inſtitutum eſſe inutile, ac pernicioſum.& bonorum diuiſio. *Cap. 6.*

AGite igitur filij,qui orationem meam audiuiſtis, in ſtudium artium diligenter incumbite,& caute ne fallax uir,aut ueterator præſtigijs quibuſdam animum ueſtrum perſtringat, uobis ut perſuadeat,ut prauæ,aut inanis artis ſtudia amplectamini.illudque uobis exploratum ſit,quæcunque inſtituta ad uitę uſum non pertinent,eorum nullam artem eſſe.atque in ceteris ego plane arbitror hoc uobis eſſe cognitum,nullam artem uerſari,ut in teſſeris iaciendis, ut in ſtudio ſuper tenues funiculos ambulandi,aut ſe ſe raptim in orbem conuoluendi,ut tenebræ fere oculis offundantur: qualia fuere Myrmecidis Athenienſis,& Calliſtrati Lacedæmonij inſtituta.at in ſolo ſtudio athletarum, quod uires corporis pollicetur,& popularem gloriā aucupatur:ſuſpicor,ne,cum athletæ quotidie apud maiores noſtros argenteis donis publice cohoneſtarentur,& eodem in pretio,quo uiri in re militari præſtantiſſimi, haberentur:aliquem adoleſcentem in fraudem impellat ſic,ut aliquibus ipſum artibus anteponat. quam ob rem præſtat hoc ante diligenter conſiderare:ſiquidem facile quiſque fallitur in ijs rebus, quas non ac- H curate perpendit.hominum igitur genus,ò filij,partim cum dijs,partim cum brutis animantibus cōmunione coniunctum eſt:cum dijs, quod rationis ſit particeps:cū brutis,quod mortale exiſtat. itaque melius eſt,ut electa præſtantiore communionis parte,in ſtudia bonarum artium incumbatis: quas conſecuti,maximum bonorum omnium adepti eritis.ſin ſecus, deteriores inertiſſimis beluis eſſe non pudebit.athletarum uero ſtudium qui ſequitur,id niſi conſequatur,turpiſſimum eſt:ſi conſequatur,non eſt tamen beluis præſtantior.ecquis enim eſt leonibus,aut elephantis fortiot? ecquis lepore celerior? ſed quem etiam præterit,uel deos ipſos nullam aliam ob rem,niſi propter artes, ornari laudibus?aut hominibus præſtantiſſimis diuinos honores eſſe habitos,non quod recte in certaminibus, currerent,aut diſcum proijcerent,aut luctam exercerent:ſed quod præclaris artibus de humano genere optime mererētur?atque Aeſculapium quidem,& Liberum patrem,ſiue homines prius fuerint,ſiue dij ſint ab initio procreati,maximis honoribus afficimus:unum,quod medicinam; alterum,quod colendæ uitis artem nos docuerit. qua in re ſi adhibere mihi fidem nolis, dei certe Pythij te moueat auctoritas. is enim & Socratem omnium mortalium ſapientiſſimum eſſe dixit, & Lycurgum his uerſibus eſt affatus:

Tu mea,tu inuiſis gratiſſime templa Lycurge: »
Cælicolum quem coetus amat,quem Iupiter ipſe. »

A Te ne deum dicam?an mortali corpore natum?
Crediderim at potius numen te magne Lycurge.

hic ipſe deus Archilochum poetam,iam mortuum,nó mediocri proſecutus honore uidetur. eius enim percuſſorem,qui ingredi in templum uolebat,deterruit hoc uerſu:

Eſto procul templo,pollutus ſanguine uatis.

tu uero contra,mihi narrato,quæ deorum cum athletis unquam fuerint colloquia:ſed cum nó habeas, quæ proferas,nihil profecto memorabis.fortaſſe aũt hunc deũ, quaſi teſtẽ non fide dignũ reijcies.id.n. uideris indicare,quãdo uerba uulgi,teſtimonia putas,& e uulgo laudem quæris.& tamẽ certo ſcio,ſi in morbum incidas,non te eſſe uulgo uitam tuam commiſſurum,ſed paucis,ijſque artis medicæ peritiſſimis,quos ex oĩbus delegeris.neq; etiã ſi nauiges,oĩbus te nauiculatoribus,ſed uni gubernatori cómendabis.idẽ in minimis rebus facies deniq;:ſi fabrefactũ quid tractet̃,fabro: ſi de calceis agat̃,cerdoni credes.cur igitur,cũ de ijs,quæ in rebus primas tenent,agatur; tibi judiciũ arrogas,uiros te multo ſapientiotes reijcis? ſed ut miſſos in præſentia deos faciam,audi quid Euripides de athletis ſentiat:

Cum Græciam mala innumera inuaſerint:
Nullum athletarum eſt natione grauius.
B Primum ij ſuam rem bene gerere †neſciunt:
†Nec,ſi uelint,queunt:nam qui aliquis deditus
Gulæ,atque uentri ſeruiens cogat opes,
Alat unde ſuam familiam liberaliter?
Nec miſere poſſunt paupertatis onera
Perferre,duriſque obſecundare uicibus
Fortunæ.prauis etenim imbuti moribus
In deſperatis cuncta habent,& perditis.

† [illegible] eſt legendũ in G. L.
†In græ.lib. legẽdũ eſt, [illegible] ſic. n. eſt apud Athenæum.

quam porro inutilem omnem athletarum exercitationem eſſe dixerit,audi deinceps,ſi lubet:

Quis ſeu paleſtra decertat,ſeu curſibus,
Seu diſco ferit æthera,ſeu crudo cædere
Cæſtu peritus eſt malas,ſi tempora
Circum ſua recens corona fulſerit:
Patrijs poterit contentus eſſe laribus?

ſi uero etiam his minutiora deſideras,audi quæ ſequuntur,cum ait:

C Num cum hoſtibus pugnabunt,dum diſcum tenent?
Graminea aut curſu dum tranſmittunt æquora,
Clypeis tecti, procul patrię mœnibus,
Inſtructa urbem euertere,fugabunt agmina?
Non non:nulla hæc ſunt,cum ferro decernitur.

an uero Euripides, ceterique huius generis contemnẽdi ſunt, iudiciumq; eſt philoſophis deferendũ? hi enim uno ore omnes & uitioſum & nullius pretij eſſe athletarum inſtitutum atteſtantur. ſed nec medicus quiſquam, a quo laudatum ſit, inuentus eſt.atq; in primis audi Hippocratis ſentẽtiam, †affectio inquit,athletarum non naturalis eſt:habitus uero ſalubris eſt melior. idem optimi medici omnes, qui poſt ipſum fuere,comprobarunt.uerum nolebam hãc rem teſtium fide pertractari: quod hoc oratoris ſit potius,quàm hominis ueritatem colentis:quia tamen aliqui ad uulgi laudem confugiunt, & popularem gloriam,ac uanam aucupantur,nec curant conſiderare,quale hoc ſtudium ſit, rebus externis nudatum,ideo teſtes quoque afferre coactus ſum,ut illi ne in hac quidem parte ſe nobis eſſe præſtantiores intelligant.quocirca illud Phrynæ eſſe opportunum uidetur,quod recenſeam. hæc cum olim in conuiuio eſſet,ac talis eſſet ludus inſtitutus, ut unuſquiſque uiciſſim conuiuis, quicquid collibuiſſet, impe-D raret: uideret autem ceteras mulieres anchuſa,ceruſſa,fucoque comptas, afferri aquam iuſſit: eamque manibus hauſtam ſibi fœminam quanq; ad faciem admouere: ſtatimque linteo abſtergere. idq; hoc ipſa princeps fecit.ceterarum omnium fœminarum faciem maculis plenam continuo conſpexiſſes, ut laruas uidere uidereris:ipſam uero formoſiorem uiſam eſſe:propterea quod ſola erat ſuapte natura pulchra,ac nulla arte excompta,nulloque fuco illita,& imbuta. quemadmodum igitur uera forma per ſe ſola accurate expenditur,detractis rebus omnibus aduentitijs:ita par eſt,athletarum ſtudium per ſe ſolum expendere:& utrum ullum commodum publicum reip.an priuatum athletis ipſis afferat, intueri. bona autem,quæ in rerum natura ſunt, quædam animi, quædam corporis, quædam externa cenſentur: præter hæc nullum aliud bonorum genus excogitari poteſt. ac bonorum animi, ne per ſomnium quidem participes eſſe athletas, conſtat inter omnes. in primis enim neque utrum animum habeant, ſatis norunt: tantum abeſt, ut eſſe eum ratione præditum ſciant.nam cum carnis & ſanguinis mole ſe ſemper onerẽt, animum quaſi amplo in cœno obruptũ,atq; extinctũ tenẽt: ut nihil iã reconditũ queat intelligere,ſed ſtupidus modo animantiũ rationis expertiũ iaceat.fortaſſe aũt controuerſabunt̃,ſeq; alicuius boni,quod corpus attingat,eſſe auctores contendent:ſed quod nam hoc eſt? an bona ualetudo, quæ in eo gñe bonorũ p̃ſtãtiſſima eſt? ĩmo uero,ſi Hippoc.fidẽ habeas,neminẽ cóperies in p̃iculoſiore corporis affectione cõſtitutũ.ipſe.n.ſcriptũ reliquit,bonũ habitũ,qui ad ſummũ gradũ p̃uenerit, quẽq;

†Alibi legitur, Affectione athletarum non naturali habitus ſalubris eſt melior.

iſti propoſitum habent,eſſe periculoſum.iam illud quoque,bonę ualetudinis ſtudiũ in eo poſitum eſſe, E
ut cibos ad ſatietatem ne ingeras,& in rebus omnibus ne ſegnis ſis,cũ eſt ab Hippocrate recte dictũ,
tum uero ab omnibus commendatum.athletæ uero contra faciunt:quippe qui nimio labore corpus fa
tigent,nimioque cibo expleant : & ad ſummum quicquid ſenex ille commonuit , bacchantium more
inſanientes deſpiciant. ille enim cum ſalubrem uictus rationem nobis præſcriberet,ita monuit : labo-
res,cibi,potus,ſomni,res ueneræ,moderata omnia.at hi quotidie ſupra,quàm par ſit, laboribus exer-
cẽtur:cibos perſæpe ui adacta ingerunt ut ad mediam uſque noctem conuiuia producant: ut aliquis
in eos merito hæc torqueat.

Dij reliqui,atque homines ſepti fulgentibus armis, »
Nocte leui tota reſoluti membra ſopore »
Incumbunt ſtratis.inſomnes ducere noctes »
At miſeri athletæ coguntur. »

ſomni autem modus ceteris,quæ in eorum uita geruntur,proportione reſpondet.nam cum ij,qui con
uenienter naturæ uiuunt,opera dimittunt,& ad cibum ſumendum ſe conferunt,tunc illi e ſomno exci-
tati exurgunt ; ut ipſorum uita a porcorum uictu nihil differre uideatur:niſi quod porci neque immodi
cis ſe laboribus macerant,neque ſe ſe per uim explent ; quod athletæ faciunt:& præterea eorum tergo F
ra rhododaphnis quandoq; cæduntur.iam uero ad ea,quæ paulo ante ex Hippocratis ſententia attuli-
mus,hoc accidit etiam eiuſdem ſenis præceptum,multum inquit,ac repente implere, aut uacuare:cal-
facere,aut refrigerare:aut alio quouis modo corpus mouere,periculoſum.quicquid enim, inquit, †ni- » † multum
mium eſt,id eſt naturæ inimicum.athletæ uero cum hæc non intelligunt, tum cetera , quæ ſunt ab ipſo »
conſcripta diuinitus,contemnunt,& omnia a ſalubris uictus ratione abhorrentia efficiunt. quam ob rẽ
illorum ego inſtitutum non ſanitatis,ſed morbi potius ſtudium appellarim:quod cenſere etiam Hippo
cratem puto,cum ait,affectio athletica non naturalis eſt:habitus uero ſalubris eſt melior. quibus ſane »
uerbis non ſolum illorum inſtitutum non eſſe naturale, ſignificauit , ſed ne habitum quidem illorũ affe
ctionem appellauit,ut eo nomine illos priuaret,quod corpori uere ſano antiqui omnes tribuerunt . ha
bitus enim eſt affectio quædam permanens,quæq; difficulter immutatur.at bonus athletarum habitus,
qui ad ſummum gradum peruenit,periculoſus eſt,& commutari facile poteſt.nam & incrementum ca
pere nequit,ſiquidem ad ſummum eſt perductus,& manere in eodem ſtatu non poteſt , nec quieſcere:
reliquum igitur eſt,ut in deterius uergat.corpore igitur ita affecto ſunt, dum in certaminibus uerſan-
tur.cum ceſſant,deterius multo afficiuntur.nam alij paulo poſt moriuntur,alij,ut plus ætate procedant,
ad ſenectutem tamen non perueniunt:ſiq; eam quandoq; attigerint,tamen a Litis Homeri nihil differ- G
re uidebuntur:ſiquidem facti erunt,

Claudi,rugoſi,cernentes lumine limo.

quemadmodum enim muri,qui concuſſi a machinis ſint,quouis accepto incommodo corruunt,neque »
terræmotum,neq; alium† leuiorem ferre caſum poſſunt:ſic athletarum corpora crebris plagis ſuo in ſtu
dio debilitata,ruptaque & languida effecta,a quauis uel leui occaſione facile læduntur. oculi enim ſæ- †Legitur etiã βαρυτέραν .i. grauiorem.
penumero excauati cum uires corporis obſiſtere amplius non poſſunt, fluore implentur. dentes,quos
ſæpe ante concuſſos uires tractu temporis deficiunt,facile decidunt.iam diſtorti articuli , ac debilitati
nullam externam uim ferre queunt:† & quicquid ruptum,& conuulſum ſit, facile mouetur.quare,ſi cor
poris ualetudinem attendas,nullum aliud hominum genus eſſe athletis miſerius,perſpicuum erit.pro- † In quibuſdã lib. legitur καὶ πρὸς πᾶν ῥῆγμα καὶ &c. i. & quæuis ruptio & conuulſio eos facile ten tat.
inde dicet quiſpiam,eos rite hoc nomen inueniſſe,ut athletæ dicantur,quod ἄθλιοι hoc eſt miſeri ſint,
uel ut athletæ & ἄθλιοι ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος, ideſt a miſeria,tanquam communi fonte quodam nomen hauſe-
rint.nunc uero cum de eo bono corporis,quod eſt omnium maximum diſſeruerimus, ad cetera eiuſdẽ
generis bona tranſeamus.pulchritudinis igitur ea in illis ratio eſt:ut non modo ullum adiumentum ab
athletico ſtudio naturæ non afferatur:ſed etiam plures eorum,quorum erat prius ſatis apta conforma-
tio membrorum,ab exercitoribus acceptos,ſaginatos,& mole carnis conueſtitos,ſanguineque auctos H
contrariam in formam adductos conſpicias.nonnullis uero,præſertim qui pancratio, uel cæſtu decer-
tant,faciem omnino deformem,ac uiſu horribilem uidebis.cum uero membrum aliquod ex toto ab-
ruptum,aut diſtortum ſit,aut effoſſi oculi , tunc opinor,tunc inquam uel maxime pulchritudo, quæ ex
athletico ſtudio comparatur,euidenter cernitur.ac ſic quidem res,ipſis adhuc ſanis,ad parandam pul-
chritudinẽ ſucceſſit.ubi uero ſtudiũ illud miſſũ fecerint, tũ deniq; cetera inſtrumẽta ſenſuũ, quæ in cor
pore erãt,pereũt:oĩaq; mẽbra,ut dicebã,diſtorta cauſam oĩs deformitatis afferũt . ſed fortaſſis athletæ
nihil horũ,quæ dicta ſunt,ſed robur ſibi uindicabũt.hoc.n.ſat ſcio,dicẽt,ſe ea in re ceteris pſtare oĩbus.
at,dij immortales,quænã ſunt eæ uires,& quã ad rẽ utiles?an ad agriculturã ? egregie quidẽ admodũ
aut fodere,aut metere,aut aliud quidpiam,quod ad agricolationẽ faciat, pñt efficere.fortaſſe autẽ ad
obeũda belli munera.hoc loco pete iterũ ab Euripide teſtimoniũ,quo laudes eorũ celebrẽt:ut cũ ait.

Num cum hoſtibus pugnabunt,dum diſcum tenent? »
Graminea aut &c. »
Non non:nulla hęc ſunt,cum ferro decernitur. »

an uero ad frigus,& calorem ſuſtinendum fortes ſunt?ut Herculem illũ æmulent̃, qui una , eademque
pelle & per æſtatem & per hyemẽ tegebatur?ut ſine calceis incedant ? ut ſub dio dormiant ? ut humi-
cubent?

A cubent? immo uero ad hæc omnia ſunt infantibus nuper in lucem editis imbecilliores. quid igitur reſtat, in quo ullum dent uirium ſuarum ſpecimen? aut quanam in re ſibi multum arrogant? non ſane eo, quod uel cerdones, uel fabros, uel ædium ædificatores in palęſtra ſternere, aut ſtadio poſſint: ſed fortaſſe, quod totum diem ſeſe in puluere peruolutant. ſed hoc eſt etiam coturnicibus, ac perdicibus attributum, ſi quidem par eſt, ut gloria efferantur, quod totum ſe diem in luto proluant. at mehercule Milo ille Crotoniata immolatum taurum humeris impoſitum olim per totum ſtadium geſtauit. ò amentiam incredibilem, quando ne hoc quidem intelligunt, paulo ante cum taurus adhuc lucis uſura frueretur, illud pondus eſſe ab eius anima geſtatum, idque multo facilius, quàm a Milone: ut illa currere etiã ſub onere poſſet. quanquam ſi cum Milonis anima collata eſſet, nullius fuiſſet plane pretij. ac certe finis ipſe, quàm demens Milo eſſet, declarauit. is cum iuuenem ligna per longitudinem cuneis adactis findentem conſpiceret, illum irridens a munere ſuo reiecit; atque ipſe ſuas manus ſolus admouere auſus eſt, lignũ ut diuerſas in partes diuelleret. is in primo conatu totis uiribus exhauſtis adeo ligni partes utrinque diduxit, ut cunei exciderint: findere tamen reliquam ligni partem non potuit. itaque diu renixus, tandem uictus eſt, neque eripere manus ualuit: ſed eæ a ligni partibus recurrentibus uſque adeo contritæ ſunt, ut poſtea miſeram Miloni mortem afferrent. quàm magno igitur ei adiumento fuit geſtatus

B in ſtadio mortuus taurus, ut nullo malo afficeretur? quàm egregie res Græcorum, dum cum barbaro bellum gererent, hic Milonis in tauro labor, & non Themiſtoclis ſapientia conſeruauit? qui primũ oraculi ſententiam rite intellexit, tum exercitum, ut par erat, duxit, & gubernauit. unum enim ſapientis cõſilium multorum ſuperat manus. inſcitia per ſe mala, iuncta armis eſt peior. quare iam a me declaratum intelligo, athletarum inſtitutum ad nullam rem, quæ uitam noſtram attingat, eſſe accommodatum. ſed neque ipſos ſibi exercitationibus, in quibus uerſantur, gloriam ullam comparare, intelligetis, ſi fabulam eam uobis narrem, quam non inelegans uir quidam his uerſibus expreſſit:

“ Si uitæ ratio contigiſſet omnibus,
“ Eadem Iouis ſententia animantibus;
“ Nec ſolos homines certamen ad Olympicum
“ Præco uocaret: ſed pariter ceteris
“ Liceret ad palmam aſpirare animantibus;
“ Eſſet relictum nil hominibus loci.
*i. lõgo curriculo. “ Namque in * δολίχῳ equus ferret uictoriam:
“ Leuis in curriculo palmam ferret lepus:
*i. curriculo in orbem deflexo. “ C Atque in * διαύλῳ cunctis caprea excelleret.
“ Sic omnis ablata foret ſpes hominibus,
“ Nanciſci poſſe pedibus uictoriam;
“ O uos celeres, qui exercetis certamina.
“ At nullus elephanto, aut Leone cæſio
“ Repertus eſt poſt Herculem ualentior.
“ Cæſtu coronam, ut puto, taurus auferet.
“ Si calcibus uilis aſellus contenderit,
“ Sibi ſuperbus præmium popoſcerit.
“ Proin, theſauro rerum, commendabitur
“ Hiſtoriæ, Olympiade prima, & uigeſima
“ Pancratio aſellum homines uiciſſe, & omnia
“ Impleſſe circum lætis nemora ruditibus.

Hæc fabella eleganter admodum indicat uires athletarum non eſſe ad humana munera accommodatas. ac ſi athletæ nihil præſtant ceteris animantibus robore, ecquod nam tandem erit bonum, quod ij

D ſibi uindicent? nam neque, ſi quis uoluptatem corporis in bonis ponat, eius illi ſunt participes, ſiue dũ certamina adhuc tractant, ſiue cum ceſſarint: ſiquidem cum adhuc ſtudium illud ſuum perſequuntur, in laboribus ac miſerijs ſunt occupati; nec modo ſe ſe exercent, ſed etiam ui cibis ſe explent. cum uero miſſis certaminibus quieſcunt, plurimis partibus corporis ſunt mutilis, ac decurtatis. iam uero ideo fortaſſe hac ſpecie ſibi multum tribuent, quod maximas congregent, amplaſque fortunas. immo uero uidere eſt eos omnes ære alieno obſtrictos, non modo dum in ſtudium illud ſuum incumbunt, ſed etiam dum in quiete uitam ducunt: neque ullum athletam uno quouis domus fortunati hominis magiſtro ditiorem comperies. quanquam hoc genere ſtudij diuitias comparare, non omnino laudi datur: ſed tum denique cum eiuſmodi artem didiceris, quæ etiam ſi nauem fregeris, enatare ſimul poſſit. quam ſane in ijs deſideramus, qui res diuitum procurant, itemque in publicanis, & mercatoribus: licet ex hoc potiſſimum ſtudij genere maximas illi opes comparent. at ſi pecunia pereat, ſimul etiã actiones pereunt: quod pecunijs ad eas exercẽdas opus ſit: propterea quod ſi ſors eos deficiat, priſtinam inſtaurare negotiationem nullo modo poſſint. neque enim ſumere mutuũ niſi oppoſitis pignoribus poſſunt. quam ob rem ſi quis certum, & non indignum facere quæſtũ in animo habeat, ea illi ars exercenda eſt, quæ futura ſit uitæ æqualis. cum autem artium ſint duo prima genera, ut quædam ratione animoq; tractentur, ac liberales ſint: quædam ignobiles, quæ in labore corporis

ſunt poſitæ, quas etiam ſordidas,& in manuum opera ſitas uocant: præſtiterit,ex primo genere aliquã E deligere, in qua tempus, atque operam ponas.nam quæ ſecundo genere continentur, eæ in ſenectute deſerere artifices ſolent.porrò primi generis ſunt,medicina,Rhetorica,Muſica,Geometria,Arithmetica,rationum ſubducendarum diſciplina, aſtronomia,grammatica,& legum cognitio, ad has, ſi lubet, adde pingẽdi,fingendiq; artem: quia licet utraque artificis manu tractetur,opera tamen inſtituta iuueniles uires non requirunt.ex hoc igitur genere deligenda adoleſcenti quædam eſt, niſi craſſo, hebetiq; admodum ingenio ſit,in qua ſe exerceat:præſertim uero medicinæ ſcientia, quæ mea quidem ſententia,(id quod deinceps oſtendam)eſt reliquarum omnium præſtantiſſima.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

DE HISTORIA PHILOSOPHICA:

Io. Baptiſta Raſario, interprete.

Hic liber eſt totus fere ſumptus ex Plutarchi libris de placitis philoſophorum. F

Qualis ante Socratem philoſophia extiterit: quæ ab illo partes additæ: & quid hoc in libro ſit auctori propoſitum.

QVI PRIMVM in philoſophiæ ſtudio ſunt uerſati,in eam ſolum partem, quæ de natura eſt, incubuerunt: eamque eſſe ſtudiorum ſuorum finem ſtatuerunt. exortus autem multis poſt annis Socrates illud ipſum percipi ab hominibus poſſe negauit: quod rerum abditarum certam nobis dari comprehenſionem, difficillimum exiſtimaret. hoc autem maius adiumentum eſſe mortalibus allaturum,ſi quomodo melius uitam traducamus,mala declinemus,bonaq; fere adſciſcamus,perueſtigaremus. quod cum ille utilius cenſeret, poſthabita philoſophiæ parte,quæ in naturæ contemplatione uerſatur, utpote quæ ad uitam degendam uſum non ferat,diſciplinam quandam excogitauit,qua quid bonum,quid malum,quid honeſtum,quid turpe,quid dignum honore,quidque indignum æſtimemus.ita enim fieri putabat,eos, qui hæc prius animo complexi eſſent,ab omnibus uitæ incommodis liberos fore.quamobrem ad phi- G loſophiam acceſſit ea pars,quæ pertinet ad mores:in qua totum conſilium eorum,qui optimam uiuendi rationem delegerunt eſſe poſitum cenſuit.cumque intelligeret,opus eſſe,ut qui eſſent his rebus animum adhibituri,etiam aſſentirentur; idque ſe eſſe conſecuturum,ſi† ſe dialecticis rationibus cum ijs, quibus cum diſſerebat,recte uti oſtendiſſet.dialecticam facultatem,qua omnia plene perſuadeas,excogitauit: ſiquidem eius inducti rationibus res noxias declinemus,ad eas uero animum adiũgamus,quibus,ut perpetuo proſint, eſt natura comparatum.quæ res fecit,ut auctore Socrate philoſophia,quæ ad eum uſque diem in naturæ ſolum poſita cognitione uidebatur, tres ſit partes conſecuta. Nobis autem hæc erant prædicenda,ut ab ipſa origine exorſi de philoſophia loqueremur.ceterũ de ea diſſerere propoſitum nobis eſt,non quia proprium quidquam afferamus,ſed ut quæ† ueteres monimentis literarũ conſignarunt,perſpicue,breuiterq; explicemus:ut qui diſciplinarum in ſtudijs uerſari uolunt,ſi hæc noſtra prius legerint,nullum inſuper interpretem requirant:ſed quidquid dictũ erit,ipſi per ſe conſequantur.id autem fiet commodius,ſi ſophiſticas,& nimis comptas diſſerẽdi rationes miſſas faciemus: quãdo non hæc conſcribere inſtituimus,oſtentationis gratia; ſed ut eos adiuuaremus, qui e philoſophiæ ſtudio aliquam ſumere utilitatem ſibi propoſuerint: quique non ſolum philoſophos eos ducãt, qui ſordidum palliolum geſtent,ſed eos etiam,qui eadem,qua ceteri homines,ueſte utantur,modo animo eſ- H ſe conentur,philoſophia quàm digniſſimo: nunc autem & quæ a doctoribus meis audiui, & quæ ipſe ſum lectione conſecutus, unum in uolumen plane redigam:ut ex ijs omnibus quiſque percipiat,& unde philoſophia primum in Græciam peruenerit:& qui eam in illam prouinciam introduxerint: & qui in eius ſtudio præſtare ceteris uideantur.

†Sic habetur, in Græcis libris: ſed ſi dixeris,ſi iis, cũ quibus diſſereret,ea uere ꝓbare uiſus eſſet,dialecticã, &c. erit fortaſſe melius.

†Legitur etiã περὶ πρώτης id eſt, de prima parte philoſophiæ: qđ non placet ꝓꝑ ſequentia.

De philoſophiæ inuentione, deq; ſucceſſione,& ſectis philoſophorum.

THales igitur Mileſius, ut quamplurimi exiſtimãt,philoſophandi rationem in Ioniam introduxit: proinde eius temporis ſapientiam, Ionicam omnes nominant. Anaximander eius ſodalis in eodem eſt philoſophiæ genere uerſatus. poſtea uero Anaximenem ipſius inſtituti ſucceſſorem reliquit: cuius fuit auditor Anaxagoras. hic autem relicta Mileto Athenas profectus eſt:atque ibi Archelaum Athenienſem primum ad philoſophiæ ſtudium eſt cohortatus:eum audiuit Socrates,is,qui cauſam attulit,cur & qui tunc erant homines,& qui poſtea extiterunt,puro & recto animo philoſophiæ darent operam:& quicunque ad ipſum acceſſiſſent,ita a ſe dimittebat, ut omnes fere philoſophandi cupiditate arderent.& quanquam Socratici multi fuerint, tamen nunc illorum modo facienda mentio eſt, qui ſunt a Socrate diſciplinæ ſuæ ſucceſſores inſtituti.eorum omnium fuit longe princeps Plato:&, ut ita dicam,ſolus inuidia ſuperata,ſocraticus dictus eſt. itaque ex doctrina nobilis & clarus ueteris academiæ

A miæ princeps fuit. Speuſippus ad exigui quidem ſpatium temporis eandem ſectam defendit,ſed cum
in motbum articulorum cecidiſſet,Xenocratem reliquit,qui decreta Platonis explicaret.hunc ſecutus
eſt Polemo,qui & ipſe in Platonis philoſophia permanſit,& Cratem inſtituit, in quo uetus academia
deſijt. Arceſilas enim,qui Cratis auditor fuerat,mediam academiam inuenit,hocque excogitauit, ut
aſſertionem ſuſtineret.huic ſucceſſit Carneades , qui nouæ academiæ fundamenta iecit, atque in eius
inſtitutis Clitomachus permanſit.poſt omnes has,duæ nouiſſimæ academiæ fuerunt , quarum priori
Philo,poſteriori præfuit Antiochus.cumque Socratici admodum multi extiterint,† Antiſthenem ego
multis parem,nullo inferiorem cenſeo.is cynicam philoſophiam ſecutus,conuenienter illi uitam tra-
duxit:eius æmulus Diogenes eodem ſtudio delectatus eſt.huius auditor Zeno Citieus ſtoicam philo-
ſophiam adinuenit:eoq; doctore Cleanthes uſus eſt,quem poſtea Chryſippus audiuit:qui eandem ſe-
ctam adamauit:eamq; excepit eius auditor Diogenes Babylonius,is,qui Antipatrũ docuit:a quo Poſ-
ſidonium eſſe inſtitutum accepimus. Ariſtippus autem Cyrenaicus doctrinæ Socraticæ auditor Cyre-
naicam Philoſophiam nobis reliquit. Iam uero nec Megaricorum diſſerendi rationem quiſquam iure
contempſerit.eam inuexit Euclides Megaricus,a quo diſciplinam accepit Stilpo,nec cuiquam eorum,
qui Socratem audierunt, acumine ingenij cedit. Stilponẽ uero Menedemus Eretrenſis audiuit, a quo
B eretriaca philoſophia manauit. Phædonem autem Elienſem inter ſocraticos unum e primis eſſe habi-
tum nemo ignorat.eius inſtituta ſecutus Anaxarchus Abderita Pyrrhonem ſcepticæ ſectæ auctorem
docuit. Ariſtoteles cum diu Platonis decreta tenuiſſet,animum ad alia conuertit.cuius ſcholam,ac di
ſciplinam Theophraſtus excepit.is Stratonem auditorem habuit: qui peculiari quadam ratione de re-
rum natura diſſeruit. Poſt hos exortus Epicurus,contempta,ut quibuſdam placet, philoſophica gra-
uitate,ad quoddam uitæ genus,philoſophis claris & præſtantibus nõ probatum,deflexit. eius frequẽs
auditor Metrodorus fuit: itemq; Hermachus,qui illi ſucceſſit . Summa autem genera philoſophorum
duo ſunt:alij Italici dicti ſunt,quorum Pythagoras inuentor fuit:alij Ionici,qui Eleæ floruerũt ſub au-
ctore Xenophane Colophonio,cuius inſtitutum in dubitatione potius,quàm in rei alicuius aſſertione
fuiſſe pleriq; commemorant.huius decreta probata ſunt Meliſſo,atque Parmenidi: quem rerum abdi-
tarum cognitione præſtitiſſe ſatis conſtat. Zeno Eleates contentioſæ philoſophiæ auctor fuiſſe perhi-
betur.hunc audiuit Abderita Leucippus,qui primus atomos inuenit.Democritus illius doctrina inſti-
tutus,eandem ſententiam maiotibus confirmauit argumentis . Democriti uero auditor Protagoras
Abderita fuit,qui primus artem dicendi cum philoſophia coniunxit.

†Libri Græci corrupti hoc loco ſunt.

Sectarum nomina,unde ſint ducta.

C PHiloſophia uel ab auctore nomen accepit,ut Epicurea; uel ex fine,atque ſententia,ut beata:ſiqui-
dem Anaxarchus philoſophiæ,in qua ſui temporis homines uerſabantur,finem eſſe beatitudinem
ſenſit:uel ab actione,ut peripatetica:cum enim Ariſtoteles in congreſſionibus ſuorum familiarium do
ceret inambulans in Lyceo,hoc cognomine ſuam philoſophiam nominari,cenſuit oportere: uel a ra-
tione occurrẽdi: ut Cynica,dialectica. alia a loco,ut ſtoica,& academica. uel ab affectione,ut ſceptica.
uel ab auctore,patria,& fine,ut quam Ariſtippus introduxit,ab eius nomine,Ariſtippica:a patria, Cy-
renaica,a fine uoluptaria dicta eſt.plerique tamen uoluptatem illam eſſe philoſophiæ finem ab Ari-
ſtippo dictam uolunt,non quæ illecebris quibuſdam titillet ſenſus,ſed quietum animi ſtatum, qui nul
lis perturbationibus moueatur.

Ordo partium philoſophiæ, eiuſque definitio.

PArtem, quæ in diſſerendi ratione uerſatur præponi ceteris oportere philoſophi poſteriores iudica
runt:quod exiſtimarent,eum,qui ſedulo in ſtudia philoſophiæ uellet incũbere,non prius ad alias
partes adiungere animum,quàm diſſerendi artem,& quid quicque ſit,quid conſequens,quidque repu
gnans,cognouiſſet.ceterum philoſophiam quidam eſſe facultatem cognoſcendi,& optimam uitam cõ
monſtrandi dixerunt:optimam uero eſſe uitam eam,quæ ex uirtute ſit.alij hac definitione ipſam expli
D carunt,ut ſit exercitatio artis ad optimam uitam neceſſariæ:ſiquidem omnes philoſophiam eſſe exerci
tationem:artem uero ſapientiam,quæ eſt diuinarum,humanarumq; rerum comprehenſio cenſuerunt.
alij putarunt,eam potius eſſe habitum,quo expetenda,fugiendaq; cognoſcantur: ac cum expetenda
dicerent,bona:cum fugienda:mala ſignificabant:bona autem per ſe expetenda eſſe,eaque cum adepti
homines ſint,uſum eis ferre: mala per ſe declinanda,quòd damnum inuehant.

Philoſophiæ partes.

PHiloſophiæ partes,ut placet ijs,qui rem accuratiſſime pertractarũt,tres eſſe accepimus: quarũ una
in diſſerẽdi ratione poſita eſt,quæ nos docet,quõ cuiuſq; rei eſſentiam ab euẽtis diſtinguamus, &
quid quicq; ab alio differre uideatur. altera naturam continet,cuius beneficio cognoſcere licet, quid
cauſæ ſit,cur tãto ordine,quantũ admiramur, cæleſtia moueantur:& quæ ſit partiũ illarũ celeritatis, tar
ditatiſq; ratio: quæque ſunt huius generis. tertia eſt maxime omnium neceſſaria,& ad uitæ ſtudia accõ
modatiſſima:qua mores cõformantur. ea nos docet,quomodo aliorum ſocietate utamur, & pacate cũ
alijs uerſemur:tum uero audaciſſimos homines contemnamus,non ut eos odio habeamus,ſed ut elu-
damus,aut ut nos eorũ miſereat:humanos uero ac modeſtos diligamus.eſt autem facilius horum uitã
agere,cum ad illos pateat aditus,utileſque cum eis congreſſiones ſint:illorum , difficile , quod nec ad
eos adire,nec cum eis colloqui ullo modo poſſis.

De ſectis

De ſectis. quid ſecta ſit; & ſectarum numerus. E

SEctarum genera quidam tria fecerunt, commune, proprium, ac maxime proprium: communem uero ſectam eſſe conſenſum aliqua in re ad uitam pertinente: propriam, in arte quadam: maxime propriam, in philoſophia. ex notione uero ſic eam definiunt. ſecta eſt multorum decretorum, inter ſe conſentientium, & ad unum finem pertinentium coaceruatio. Sectæ, quæ generaliſſimæ habitæ ſunt ab ijs, qui de eis ſunt locuti, quatuor numerantur, dogmatica, quę in multis ſtabilis, firmaque eſt: ſceptica, quę de rebus omnibus dubitat: contentioſa, quæ fallacibus concluſiunculis uictoriam affectat. porrò fallaces concluſiunculæ ſunt huiuſmodi, quod ego ſum, tu non es: ego homo ſum, ergo tu homo non es: & ceteræ huius generis pueriles, & concertandi ſtudio comparatæ argumentationes. Mixta accedit, quæ licet multis ſit ſtatuta decretis, in multis tamen etiam dubitat, neque omnia ſic tractat, ut ea cõſtituat. Dogmaticos fuiſſe aiunt Pythagoram, & Epicurum: Scepticos, Zenonem Eleatem, Anaxarchum Abderitam, & Pyrrhonem, quem in hoc ſtudio ſumma cum diligentia uerſatum ferunt. contentioſos uero Euclidem, Menedemum, & Clitomachum uocarunt. mixtos Xenophanem, qui res omnes in controuerſiam adduxit: illudque ſolum aſſeruit, unum eſſe omnia: idque eſſe Deum, finitum, ratione præditum, & immutabilem: & Democritum, qui cum nulla alia de re ſententiam enunciaſſet, atomos, plenum & inane conſtituit. F

Philoſophiæ principium, eiuſque ortus cauſa.

PRincipium tribus modis dicitur, ut cauſa, ut conſtitutio, ut demonſtratio. principium cauſę eſt, cum quærimus, quid primos illos homines in philoſophandi ſententiam induxit. conſtitutionis, cum inueſtigamus, quænam pars in artem prius ſit redacta. demonſtrationis, cum ea, quæ probata nobis ſint, demonſtramus. cauſam uero, cur inuenta philoſophia ſit, eſſe ait Xenocrates, quia cũ uita, quæ in actione eſt, turbulenta ſit, homines ad ſtudium contemplationis animum appulerunt.

De ſigno.

SIgnum ita dialectici definiunt, ut ſit effatum in mente coniunctum. &, antecedens, cui conſequens ſit adnexum. ſigna partim ſunt indicantia, partim admonentia. indicans ſignum eſt, quod ita rei iunctum eſt, ut cum primum apparet, nobis rei ſignificatæ notitiam ſuppeditet. cuiuſmodi eſt fumus: quẽ ubi uiderimus, illico ex igni prodire illum cognoſcimus. admonẽs uero ſignum uocatur, quod non niſi prius obſeruatum in rei cognitionẽ nos perducit. ut quæ lac habeat, eam ante peperiſſe admonemur.

De ratiocinatione.

RAtiocinatio eſt, quæ ex ijs, quæ conceſſa ſint ab eo, qui cum diſſeritur. aliquid inexpectatum concludit, ut in politia Platonis, cum Thraſymachus conceſſiſſet, iuſtum eſſe, quod magiſtratibus uti G le ſit, ac magiſtratus quandoque errare: Socrates iuſtum quoq; eſſe magiſtratibus inutile concluſit.

De definitione.

DEfinitio, breuis eſt oratio, quæ nos in cuiuſq; rei notitiam ducit. uel, oratio, quæ breui cõmonefactione rem ſubiectam perſpicuam reddit. definitiones aliæ ſubſtantiã, alię notionem attingunt.

De diuiſione.

EXiſtimant diuiſionem eſſe rerum iunctarum ſecretionem: diuidi uero nomina in ſignificationes, & totum in partes, & genera in ſpecies, ac differentias. haſq; in accidentia

De iudicio.

IVdicium eſt conſideratio, qua res dignoſcitur. id uero duplex eſt, alterum, quo utentes uiuimus: alterum quo rem eſſe, uel non eſſe intelligimus. tribus modis etiam dicitur, communiter, proprie, & maxime proprie.

De uero.

VErum eſt quod alicui opponitur. hoc differt a ueritate tribus modis, ſubſtantia, conſtitutione, & potentia. ſubſtantia, quia uerum uacat corpore: cum ſit effatum, & ab omnibus efferatur. ueritas, corpus eſt: ſi quidem eſt rerum omnium ſcientia. ac ſciẽtia princeps animi facultas eſſe præcipua facul- H tas uidetur, qui ſpiritus iure corpus cenſetur, conſtitutione, quia uerum ſit euidens, ut ego diſſero: ueritas autem a nobis inueniatur cum bona omnia in ſe contineat. potentia, quod uerum etiam malis & non ita eruditis hominibus ineſſe queat, cum ipſi quoque uera interdum loquantur: ueritatem uero ſoli conſequantur ij, qui optimis præditi ſunt moribus.

De ijs probationibus, quas indemonſtrabiles uocant.

CVm ad eam philoſophiæ partem, quæ logica eſt, pertineat etiam ea tractatio, qua argumentationes indemõſtrabiles continent, par eſt, de eis ut diſſeramus. eas ego indemonſtrabiles ratiocinationes uoco, quæ ex euidenti propoſitione & aſſumptione concluſionẽ probãt: uel, quæ nullius alterius probationis indigent. earum ſunt ſeptem genera. primum eſt, in quo duobus poſitis, quorum unum antecedat, alterum conſequatur, antecedens aſſumitur, & conſequens concluditur: ut ſi dies eſt, lux eſt. dies autem eſt, ergo lux eſt. ſecundum eſt, in quo ex antecedente & conſequentis oppoſito concluditur id, quod antecedentis oppoſitũ ſit: ut ſi dies eſt, lux eſt: at lux non eſt, ergo dies non eſt. Tertiũ, quod ex annexo negato, & oppoſito unius partis concludit alterius partis oppoſitum, ut, non ſi dies eſt, lux non eſt: ſed dies eſt, ergo lux eſt. quartum genus eſt, in quo ex disiuncto & eo quod ſit unius partis oppoſitũ, alterum infertur: ut uel dies, uel nox eſt: ſed dies nõ eſt, ergo nox eſt. Quintum, in quo ex disiuncto &

cuius

A eius una parte, non eſſe altera probatur: ut uel dies, uel nox eſt: dies autem eſt, ergo nox non eſt. Sextũ,
quo ex coniuncti negatioue & una eius parte non eſſe reliquum oſtenditur: ut non & dies & nox eſt,
ſed dies eſt, ergo nox non eſt. Septimum eſt, in quo ex connexo & una parte negata, alterum concludi
mus: ut aut dies, aut nox eſt: dies autem non eſt, ergo nox eſt. ac de his hactenus.

De philoſophiæ parte, quæ in natura contemplatione uerſatur.

QVæcunque ad diſſerendi rationem pertinere exiſtimauimus, alibi ſumus copioſius perſecuti, hoc
uero loco pauca quædam attingemus, & ad ea, quæ de rerum natura ueteres prodidere, pertranſi
bimus. nemo autem mihi ſuccenſeat, ſi quæ ceteri perplexe dixerunt, ego nunc aperte me propoſiturũ
confido. ſiquidem hoc fieri a nobis poſſe ſperamus: & ſatis fore ijs, qui nunc primum ad hoc ſtudium
accedunt, ſi his ſententijs, tanquam ſacris iniriabuntur. initium autem ſumemus a primis rerum princi
pijs tum efficientibus, tum materiam artingentibus. quæ cum nos animo uolueremus, cauſas efficien-
tes ceteris eſſe anteponendas iudicauimus: inter quas primæ ſunt deo ſine dubio tribuendæ, quem eo
rum, quæ ſunt, quæque fiunt, auctorem, &, ut ita dicam, artificem ueteres dixerunt. ac Plato quidem, &
Zeno ſtoicus cum dei naturam quid ſit, exponerent, non mundum ipſum eſſe, ſed aliud quid præter hæc
omnia, uoluerunt: idque non corpus, ut Platoni placet: corporeum uero ex Zenonis ſententia. neuter
B tamen dei formam exponere eſt auſus. Epicurus humana eſſe forma deum putauit. Stoici non ſemper
habere eum formam propriam. ſed cum igneus ſpiritus ſit, facile in formas eorum, quibus affluxerit,
ſe induere. Epicurus uero & locum definitum, & inceſſum deo tribuere non eſt ueritus. Stoici rebus
omnibus innatum uolunt, ijsque ſimilem effectum, cum ijſdem moueri, locum mutare, atque illarum
habere prouidentiam ex ſua ui dixerant: ita tamen, ut cuncta ille quidem gubernet, ſed tamen nullius
rei curam peculiariter habeat. id ipſum Epicurus confirmat. ait enim, beatam, æternamque naturam
nec moleſtiam capere, nec alteri afferre: deum uero bona in cunctos homines conferre. Plato & omniũ
ſimul, & cuiuſque rei ſingillatim curam gerere deum, in ijs ſolum, quæ ad uitam pertinent, exiſtimauit:
qui mundum genitum uolunt, eius effectorem fuiſſe deum cenſent. alij tamen, qui mundum eſſe geni-
tum concedunt, non eandem habent de fine ſententiam. ſed Plato propter præſtantiam eius, qui ipſum
admirabili eſt artificio fabricatus, neque corrumpi, neque mortis fata ſubire unquam poſſe iudicauit.
Stoici interiturum mundum putant: hancque mutationem ab igni profecturam, ut cum mundus ardo-
re conflagrarit, in infinitum effundatur: & materia certo quodam tempore conquieſcat, ac deſinat: rur-
ſus facta rerum uiciſſitudine, alia elementa denuo exoriri incipiant, ac diuino iuſſu cõiuncta, in unum-
que corpus redacta nouum mundum efficiant. alij autem omnes, qui deum eſſe rerum omnium opificẽ
C ſtatuerunt, in hoc ſtudium incubuerunt, ut ipſi omnium eorum, quæ fiunt, cauſam acceptam referrent:
at Plato ideas etiam introduxit, in quarum exemplum deus in rebus faciendis intueretur. atq; etiam
materiam qualitaris expertem, ex qua ſingula conficeret, reſque inter ſe diſſimiles procrearet. unum
tamen non cenſet ſatis eſſe ad res efficiendas, ſed tria ſimul, ſi quid abſolutum reddi uelit. De efficien
te principio ſatis eſt dictum, nunc de materia agendum eſt. Phyſici omnes materiam eſſe ſimili modo
dixerunt: non unam tamen omnes concedunt: ſed Pherecydes Syrus hanc eſſe terram exiſtimauit: Tha

† Lib. habet æthera, ſed Plutar. primo de Placitis phil. cap. 3. & Ci. primo. a-cad. infinitũ.

les aquam: Anaximander † infinitũ: Anaximenes, & Diogenes Apolloniates, aera: Heraclitus & Hip-
paſus Metapontinus ignem, Xenophanes Colophonius, aquam & terram: Hippo Rheginus, ignem
& aquam: Oenopio Chius, ignem & aerem: Empedocles quatuor elementa, ignem, aerem, aquam, &
terram, quibus litem & amicitiam adiunxit: quarum una coniungit, & conciliat, altera diſgregat, & diſ-
ſipat. Democritus, & eius æmulus Epicurus atomos eſſe rerum omnium materiam crediderunt. Hera-
clides Ponticus, & Aſclepiades Bythinus rerum principia ſtatuunt moles quaſdam corpore uacantes.
Anaxagoras Clazomenius particulas ſimiles inter ſe: Diodorus, qui Cronus dictus eſt, indiuidua, mi
nimaque corpuſcula: Pythagoras numeros: Mathematici, fines corporum. Strato cognomento Phy
ſicus, qualitates: Ariſtoteles, Plato, & Stoici naturam quandam informem, ex qua primum quatuor
D elementa progrediantur, tum fiant cetera. Ariſtoteles porrò quintum corpus, quod in orbem fer-
tur, immutabileque eſt, adiunxit.

Quid inter principium, & cauſam interſit.

SVnt, qui inter principium & cauſam nihil putent intereſſe. ſunt, qui principium antecedere res om-
* nes arbitrentur totius tamen effectus cauſam non eſſe. cauſam uero eſſe exiſtimant in quaque re,
propter quàm effectus fiunt. Cauſarum faciunt genera quatuor: præcedens: remanet autem quod ab
ea factum eſt, continens, quæ rem effectam comitatur. ea enim præſente res fit: cum abeſt, deſinit: cum
augetur, res progreſſum facit: cum deſiſtit, imminuitur. perfecta cauſa eſt, quæ per ſe ſolam rem confi-
cit. cauſa adiuuans eſt, quæ parem ceteris uim ad rem conficiendam confert: ut in agricolatione uide-
mus, in qua plurimum adiuuat, qui etiam perexiguum adiumentum affert: ut opus quidem eſt duobus
bobus ad arandum, ſed arator ſi tertius bos aliorum laborem leuet, rem facilius tranſigat.

Principij, & elementi differentia.

IOnici philoſophi nihil principium ab elemento differre crediderunt: Plato uero plurimum; ut ele-
mentum ſit compoſitum, ut aqua, aer, ignis, & terra: principium uero, quod nihil prius ſe habeat, ex
quo gigni poſſit: elementis enim priora ſunt hæc, eſſentia informis, & æterna, quam nonnulli materiã

qualitate

qualitate uacantem,nonnulli perfectionem & priuationẽ nominant.præterea elementa concreta ſunt B
& effecta:principium uero neutrum horum eſt.quare merito feciſſe uidetur Plato,qui hæc diſtinxit.

De natura.

NAturam eſſe aiunt artificioſum ſpiritum,qui uiam ad rerum originem cõmuniat.alij eſſe corporũ
concretionem & diſiunctionem arbitrãtur:Ariſtoteles uero eſſe eam dixit principium motus, &
quietis eius,in quo eſt primo,& non ex accidenti.naturalia autem uocat elementa,quæque ex ijs con-
flata ſunt,animantia,ſtirpes,metalla,quæ in aere gignuntur,ut imbres,niues,fulmina,grandines,quæq;
ſunt huiuſmodi.

De motu.

MOtum,qui accuratius in philoſophia ſunt uerſati,pœne omnes conceſſerunt : ut loci mutatio-
nem,ut cum quis e loco in alium locum ſe transfert. ut qualitatis,quemadmodum quiſpiã im-
mutatur.tertium genus ad originem pertinet, ut cum ex ijs,quæ nulla ſunt,fit quidpiam:& ad interitũ:
ut cum e rei ſtatu ad nihilum recidit.poſtremum attingit incrementum, ut ex paruo fit maius : & dimi-
nutionem,ut quiſpiam e magno fit paruus,& exiguus.

De corpore.

CVm quidam eſſe corpus putent ſiue agat,ſiue patiatur: alij quod triplici interuallo conſtet,longi- F
tudine,latitudine,& altitudine dixerunt: punctum,cuius nulla pars ſit:lineam longitudinem ua-
cantem latitudine: ſuperficiem latitudinem & longitudinem habere:eamque, ſi altitudinem accipiat,
corpus uocant. quidam fines corporum eſſe corpora cenſuerunt. Plato uero corpus eſſe molem uo-
luit,quæ cum occupat locum,tum intra ſe nullam aliam molem capit: quod duo corpora uno loco ſi-
mul contineri nullo modo poſſint.

De figura.

FIgura eſt corporis ſuperficies,circumſcriptio,& finis. figurarum aliæ globoſæ ſunt , aliæ angulos
habent: quarum eſt prope infinita uarietas.

De idea.

IDea eſt eſſentia uacans corpore,quæ ipſa per ſe non cohæret , ſed materias formis carentes infor-
mans,cauſa eſt,ut res extare uideamus. † Socrates ac Plato ideas eſſe eſſentias a materia ſecretas,in
dei intelligentia,& cogitatione,hoc eſt in mente diuina ſitas uoluerunt.Ariſtoteles uero ideas , & ſpe-
cies non ſuſtulit,non eſſe tamen a materia ſeiunctas.Stoici noſtra animi ſenſa eſſe ideas arbitrantur.

† Sic habet Plutar. unde hic locus ſumptus eſt.

De mundo.

VNum eſſe mundum,& eum corporatum Stoicis placuit: Empedocles unum quidem eſſe mun- G
dum concedit,non tamen uniuerſum,ſed uniuerſi particulam: reliquum eſſe otioſam materiam.
Plato uero tribus argumentis unum eſſe mundum,& uniuerſum ſuſpicatur : quia perfectus non eſſet,
niſi haberet in ſe omnia: quia non eſſet opifici ſimilis,ſi non eſſet unus:quia denique nõ eſſet æternus,
ſi quid excederet extra. Metrodorus non minus eſſe abſonum cenſet,ſi dicas,unum mundum in infini-
to eſſe productum, quàm ſi in magno amploque agro unam eſſe exortam ſpicam . cum enim infinitæ
cauſæ ſint,mundos quoque eſſe innumerabiles neceſſe eſt. cauſæ autem , hoc eſt atomi, infinitæ ſunt:
ergo etiam infinitos extare effectus, hoc eſt mundos, oportet, ſiquidem quiſque eorum eſt finitus.

Mundi conſtitutio.

MVndus globoſus eſt factus hoc modo: corpuſcula indiuidua , quæ motu temerario ciebantur ,
unum in locum plurima conuenerunt, magnitudine, figuriſque differentia. itaque ea , quæ an-
gulos haberent,magnaque & grauia eſſent,ſubſtiterunt:quæ parua,leuia , & rotunda in ſublime ſunt
elata; nec prius aſcendere ceſſarunt,quàm impellendi uis quieuerit. tunc enim retro acta,cum nõ poſ-
ſent inferius deſcendere,in locis accommodatis conſtitere.Sunt autem ea,quæ circũpoſita erant.qua-
re ubi ea,quæ ex omni parte circum erant,inter ſe ſunt ſatis compoſita, extimum cælum ipſum effece-
runt. quæ proxime ad illa & loco & natura accedebant, planetas: aerem natura corporum, quæ exha H
latæ erant,compoſuit:qui aer in uentum conuerſus,agitare cælum cœpit, & ipſum in orbem agere, ac
circumuoluere:quem ordinem motionis ſtellæ adhuc ſeruant.atque ut ex corporibus,quæ ſuperiorem
locum petierunt,cælum, ignis,& aer extiterunt: ſic ex ijs,quæ ſubſidebant,orta eſt terra:quam magna
adhuc materiæ ui plenam,& corporis mole grauatam impetus uentorum, & ſplendor ſtellarum com-
pingendo ad eam paruitatem,quam intuemur,redegerunt. expreſſa enim aqua eſt , quæ natura fluida,
cœpit per decliuia,cauaq; loca labi.uel etiam aqua ipſa per ſe huc,illuc diſcurrens,& alueos ſibi para-
uit,& ſinus amplos confecit.atque hac quidem ratione mundi partes præcipue ſunt exortæ.

De Deo.

NVnc propoſitum nobis eſt,ea de Deo afferre,quæ principio prætermiſimus.ex ueteribus philoſo
phis quidam fuere,qui Deos eſſe negauerunt:in quorum numero Diagoras Melius fuit , itemq;
Theodorus Cyrenaicus,Euemerus Tegeata,& Euripides Athenienſis,quanquam hoc aperte dicere
non ſunt auſi.nam Euripides ſibi cauit per Siſiphum,metu Areopagitarum.At Anaxagoras cenſet, res
omnes a mundi primordijs inter ſe confuſas eſſe diſtinctas a mente diuina:atque ita cuncta eſſe ab illa
procreata . Anaximander ſtellas cæleſtes eſſe deos putabat: Democritus mẽtem igneo, & orbiculato
corpore utentem, hoc eſt mundi animam. Pythagoras e principijs, quæ ipſe poſuit , unum & mentem

A eſſe Deum,& bonum:duo uero dæmonem,& malum cenſuit: quæ duo moles corpotea circunſtat:hoc
eſt is,quem cernimus,mundus. Socrares, & qui eius ſententiam, expreſſit Plato, Deum eſſe uolunt
quod unum, quod ſolum,quod ſuapte natura bonum eſt:quibus uerbis ſignificant, Deum mentem eſ-
ſe ab omni materia ſecretam & liberam, & nullis perturbationibus obnoxiam. Ariſtoteles ſupremum
Deum eſſe formam uult,eamque ſeparabilem: & corpori æthereo, quod quintum uocat,inhærentem,
hoc corpus in multos orbes natura coniunctos illos quidem,ſed ratione diſtinctos partitur: & unum-
quenque orbem eſſe animal ex anima & corpore conflatum exiſtimat. quorum illud æthereum eſt, &
in orbem uolubile:illa uero eſt ratio,quę licet non moueatur,eſt tamẽ motus cauſa. Sroicis placet Deũ
eſſe ignem arte præditum, qui ratione ac uia ad mundum gignendum progrediatur, omneſque rerũ
omnium rationes contineat,quibus cuncta fato fiunt: aut eſſe ſpiritum toti mũdo infuſum,qui pro ua-
rietate materiæ,in quam diffunditur,diuerſis nominibus appellatur. ceterum deos cenſent eſſe ſtellas,
& cęlum,& mentem uel maxime. Epicuri ſentẽtia eſt, deos omnes humana ſpecie eſſe: ſed oculorum
noſtrorum effugere obtutum propter ſummam tenuitatem atomorum, ex quibus ſunt conflati. idem
quatuor etiam alia genera rerum poſuit,eaque ſempiterna,ut atomos,ut infinitum,ut inane,ut ſimilitu
dines:quæ ab ipſo & † homœomeriæ,& elementa aliorum nominantur.

† hoc eſt particulæ ſimiles inter ſe.

B

Vnde orta ſit Dei cognitio.

In dei cognitionem, deuenimus,inducti pulchritudine,magnitudineque eius operum, quæ intue-
mur. nihil enim pulchrum eſt temere ortum,ſed a ſapienti opifice,tanquam de fonte,manauit. unde e-
tiam eſt Euripidis ſententia,cælum eſſe ſtellis ab artifice ſapienti exornatum. hoc etiam nouimus,tum
aliarum ſtellarum,tum Solis,ac lunæ beneficio. hi enim cõfecto ſub terra itinere,eodem colore, eadem
figura,eademq; magnitudine,atque etiam iiſdem locis,atq; temporibus exoriuntur.

De heroibus,ac dæmonibus.

Thales, Plato, Pythagoras, & item Stoici Demonas eſſe naturales eſſentias confirmant: heroas
autem eſſe animas a corporibus ſeparatas. quæ uel bonæ ſint, quales eorum,qui uitam ſine uitio er adu-
xerunt: uel malæ:cuiuſmodi eorum,qui ſcelesti fuerunt. Epicurus neutrum horum conceſſit.

De anima.

De anima autem fuit inter ueteres magna contentio. nolim autem uideri diſcere ab eo docendi
genere,quod iis cõuenit, qui modo inſtituuntur,ſi quæ hac de re fuſius a clariſſimis dicta ſunt philoſo-
phis breuiter conabot afferre. animam igitur quidam eſſe uoluerunt ſpiritum toti corpori adiunctum,
atque uni parti magis, alteri minus adnexum. huius ſententiæ auctot fuit Aſclepiades. alij, eſſe uim a-
C iunt,qua uiuimus. alij,principium motus eorum omnium,quæ fiunt,quæq; in rerum natura conſiſtunt.
Epicurus eum aera,quem inſpirando foris ducimus,eſſe animam cenſuit. hanc uero eſſentiam alij cor
pore uacantem,ut Plato: alij corpoream,ut Zeno,& qui ab eo manarunt, eſſe poſuerunt: ſiquidem ip-
ſam eſſe ſpiritum ſunt arbitrati. iam uero alij mortalem eſſe animam aiunt, ut Epicurus, & † Diocles;
alij immortalem,ut Plato,& Stoici. ſed Plato uult ipſam interiore motu ac ſuo moueri,nec unquam in-
terituram: Stoici tam diu duraturam animam,quàm diu mundus diſſoluatur:ac tunc ipſam corruptum
iri. alijs ſic adnexas eſſe corporibus animas probatur,ut ipſas ex iis eſſe ſpõte natas uelint. ut pote quæ
incontinentes ſint,& uoluptatum cupiditate ducantur,quibus beneficio corporum perfruuntur. alij a
Deo indi corpotibus aſſerunt:ac nullum elementum eſſe. quod otioſum ſit,quodq; in rerum compoſi-
tionem non ingrediatur. peccare animas quidam uolunt,quia cum liberæ ſint,ſuapte uoluntate ad ma
lum conuertantur. cum enim uoluptatum deſiderio trahantur,ut eas adipiſcantur,ſectari uitia non eſſe
flagirioſum credunt. qui uero omnia fieri fato putant, animam quoque nullo adhibito conſilio in ultia
incidere arbitrantur. ceterum ſceleratorum animas,pœnas dare, cum e corporibus exierint,arbitratus
eſt Plato:qui uero incorruptam uitam duxerunt,eorum animam ad Deum poſt mortem teuerti, & in
numerum aſtrorum referri. Stoicis nihil horum probatur:ſed placet,ut poſtquam a corporibus ſint ſe-
D cretæ,quæ intemperanter uixerunr, & uoluprates adhuc expetunr, in aliud corpus iterum ingredian-
tur illecebris inductæ uoluptatum:quas beneficio corporis adipiſcũtur. eas autem tam diu id efficere,
donec recta inſtitutæ diſciplina, & honeſti cognitionem conſecutæ tectam uiuendi rationem deligãt,
poſtquam uero ſolutæ,liberatæque a corporibus ſinr, ideis proborum hominum per ſe lucentibus cõ-
iunguntur,a quibus ita affectæ nullo unquam tempore diuelluntur. partes animæ treis poſuit Plato,
quarum una rationis particeps eſt:altera irarum æſtu fluctuat; tertia uoluptate alitur: Ariſtoteles & na
turalem,& uitalem addidit. Stoici quatuor animi partes faciunt,ratiocinandi,ſentiendi,loquendi,& gi
gnendi. alij ſimplicem, & partibus uacantem animam ſtatuunt: nec aliud ipſam eſſe, quàm prudentiã,
quam tum mentem uocant, rum intelligentiam. Menemachus Sroicorum ſectam æmulatus, loquen-
di, & gignendi facultatem ſuſtulit. quia hæc ad ſentiendi facultatem pertinere exiſtimabat: atque a-
nimæ partes putauit eſſe ſenſum & tationem,quas potius quiſpiam merito conceſſerit.

† Dicæarchus

De minimis.

Ante quatuot elementa quidam paruiſſima, orbiculataque fragmenta, ueluti elementa ele-
mentorum fuiſſe putanr. ea minima uocarunt, quæ Heraclitus quoque, ſed quæ tantum cogitatio-
ne percipi antur, introduxit.

De colore.

Color eſt aſpectabilis qualitas corporis.Pythagorici ſuperficiẽ corporis colorem appellabant. Empedocles,quod meatibus conueniret oculoıum.Plato flammam e corporibus progredientem, cuius partes aptc ſub oculos cadunt.Zeno,a quo Sroicorum familia manauit,colores eſſe primas marerię eſformationes uoluit.Pythagorei quaruor genera colorum faciũt, album,nigrum, rubrum, & pallidum. alias colorum uarietates ex uaria miſtione elementorum extare: ut animantium,ex aeris, & locorum oriri differentia putauerunt. E

De mixtione.

Mixtionem priſci ex mutua primarum qualitatum actione,ac temperatura conſtare dixerant. Anaxagoras & Democritus ex ſolo congreſſu. Empedocles e paruiſſimis particulis elementa conflat: eas autem minima quædam fruſtula,& ueluti elementa elementorum uocat. Plato tria ſolum inter ſe ſe miſceri, atque exoriri uult,ut ignem,aquã,& aerem:terrã uero ſolum nulli mutationi obnoxiam putat.

De inani.

†Pythagoras,& phyſici omnes uſque ad Platonis ætatem inane de mundo ſuſtulerunt.Empedocles in mundo nihil inane,nihilque ſupereſſe ſcripſit.Democritus,Leucippus,Epicurus,& Metrodorus atomos multitudine,inane magnitudine eſſe infinitum dixerunt.Stoici nihil eſſe uacuum in mundo, extra F uero infinitum concedunt.alij tantum uacui extra mundum eſſe,quantum ad mundi reſpirationem ſit ſatis.intus enim eum eſſe igneum:proinde reſpiratione ei opus eſſe.

†Thales eſt apud Plutarch

De regione.

Stoici,& Epicurei locum a regione differre exiſtimarunt:ac locum eſſe eum, qui totum corpus contingit ut ſuperficies:regionem uero,quæ partem ſolum,ut in uinarijs uaſculis uſu uenit,affirmarunt.

De tempore,& eius eſſentia.

Pythagoras putauit tempus eſſe globum cæli nos continentis. Plato mobilem imaginem æternitatis,uel cæleſtis motus interuallum. Eratoſthenes ſolis curſum. Temporis autem eſſentiã eſſe cæli motum Plato cenſet.Stoici fere omnes motum: ceteri uero ingenitum tempus putant.Plaro genitum noſtra cogitatione.

De ortu,& interitu.

Parmenides,Meliſſus,& Zeno Eleates ortum,interitumque adeo ſuſtulerunt, quod uniuerſum eſſe immobile exiſtimarent.Empedocles,Epicurus,& quotquot e tenuibus corporibus mundum ſabricantur, ex aromorum congreſſu gigni, & ex earum ſecretione interire omnia arbitrãtur. illi enim ortus & interitus proprios nullos ſtatuunt:cum ex congreſſu,non alteratione res gigni putent.itaque non qua- G litatis,ſed quantitatis motum uolunt ortus & interitus momentum præcedere. Pythagoras,& alij,qui pati materiam putant,oriri,& interire proprie res uolunt:utpote qui immutatis qualitatibus elementorum res exoriri,& interire arbitrentur.

De neceſſitate,& eius eſſentia.

Neceſſitatem eſſe ualidiſſimam Thales affirmauit:quod mundo dominetur:Pythagoras eam adiacere mundo putat.Parmenides & Democritus neceſſitate euenire omnia crediderunt. eãdemque eſſe fatum,iudicium,& prouidentiam.Platonis ſenrentia quædam in neceſſitatem,quædam in prouidentiam reſcruntur.eius uero eſſentiam Empedocles putat eſſe cauſam, quæ principijs,atque elementis utatur. Democritus renixum,motum,& plagam materiæ.Plato modo materiam, modo relationem eius, qui in actione materiæ uerſetur.

De fato.

Fato fieri omnia Heracliti ſententia eſt;ipſumque idem eſſe,quod neceſſitas.Plato in animis, uitaq; hominum ſatum quidem ponit,ſed ei tamen noſtram libertatem connectit, ei Stoici hac in parte cõſenqiunr:ac neceſſitatem eſſe aiunt,inſuperabilem,uiolentamque cauſam: ſatum ueto, ſeriem cauſarum. tua illa quoque cauſa contineatur,quæ ſita eſt in nobis,ut quædam fato fiant,quædam non fiant.Eſſentiam uero ſari ſic definiuit Heraclitus,ut eam eſſe rationem dixerit,quæ ſubſtanriam permear uniuerſi: H fatum ipſum eſſe corpus æthereum,ex quo,uelut ſemine,gignitur uniuerſitas.Plato uero, eſſe perennẽ rationem,ac legem naturæ totius uniuerſitatis.Chryſippus uim ſpiritalem,ordinemque omnia gubernantem.in definitionibus quoq; fatũ eſſe uult,rationẽ,ſeu legem cuncta, quæ hac mundi ſede cõtinentur,prouidentia regentem.uel rationẽ,per quã nata ſunt,quæ orta ſunt: & naſcentia oriunrur: & oritura naſcentur:reliqui Stoici fatum eſſe cauſarum ſeriem dixerunt:hoc eſt ordinem, & connexum, quem tranſgredi nemo poteſt.Poſſidonius fatum tertium a Ioue poſuit, ut primas Iupiter, ſecundas natura, tertias ſatum tulerit.

De fortuna.

Plato eſſe ſortunam dixit,cauſam,quæ ex accidenti eas res conſequatur, quæ ex inſtituto fiunt. Ariſtoteles cauſam,quæ accidit ijs rebus,quas ex propoſito,alicuius rei gratia facimus,eã tamẽ & obſcurã eſſe,& inſtabilẽ.atq; inter ſortunã & caſum inrereſſe,quod quæ ſortuna fiũt,eadẽ caſu quoq; fiãt:ſiquidem in noſtris modo actionibus fortuna uerſetur:quæ uero caſu geruntur, nõ iã omnia fortuna fieri dicantur:quod in eis quoq; caſus cõperiarĩ,quæ nihil ad actiones noſtras pertineãt.præterea uero fortuna ſolũ ad hoĩes,caſus nõ ad hoĩes modo,ſed ad bruta,& ad alia,uita carẽtia ptinet. Epicurus uero fortunã eſſe dixit cãm incõſtantẽ:& modis,& tẽporib.& perſonis.Anaxagoras & Stoici,cauſam eſſe,quæ humana rõne cõprehẽdi nõ poſſit.atq; alia,neceſſitate;alia,fato;alia,cõſilio;alia,fortuna;alia caſu effici.

De

A

De mundo, & finitus ne, an infinitus ſit.

PYthagoras hoc rerum omnium ordine inductus, hoc quod uniuerſa continet, mundi nomine ap-
pellauit. Thales unum eſſe mundum cenſuit. Democritus, Epicuruſq;, & eorum magiſter Leucip-
pus mundos infinitos in uacuo infinito poſuerunt. Empedocles ſolis curſum eſſe mundi circumſcri-
ptionem, atq; finē uoluit. Seleucus eum eſſe infinitum aſſeruit. Diogenes uniuerſitatem quidem infini
tam, ſed finitum mundum. Stoici totum ab uniuerſo ualde aiunt differre: atq; uniuerſum quidem eſſe in
finitum, utpote quod uacuum, quod infinitum eſt, comprehendat: totum uero, quia excludit uacuum,
eſſe finitum. itaq;, quia totum & mundus idem eſt, mundum eſſe finitum ſtatuunt.

De figura mundi.

SToici globoſa figura mundum eſſe uolunt, alij coni, alij oui figuram ei tribuunt. Epicurus cenſuit, &
his & item alijs conſtare ipſum poſſe.

De anima mundi.

ALij omnes & animatum eſſe mundum, & prouidentia gubernari aſſerunt. Democritus, Epicurus,
& omnes, quicunq; atomos, † & inane introduxerunt, eum neq; animatum eſſe, neq; prouidentia
gubernari, ſed natura quadam rationis experte. Ariſtoteli placet, neq; anima, neq; ratione, neq; mente, † caſum.
B neq; prouidentia eſſe omnibus ſuis partibus præditum mundum, ſed cęlum ſolum: orbesq; cęleſtes ſin
gulos & animam, & uitā habere: quæ uero infra cęlum ſunt omnia eſſe horum expertia. ſi uero ea quen
dam habere ordinem uideantur, eum non ex ſe ſe, ſed fortuito habere: quatenus inquam, a cęleſtibus
corporibus gubernantur.

An mundus interitui ſit obnoxius.

PYthagoras, & Plato mundum a deo factum eſſe crediderunt: eumq;, quantum in ſe eſt, poſſe corrū-
pi. cum enim ſenſu percipiatur, fit ut corporeum ſit, proinde etiam diſſolubile: dei tamen prouiden
tia, non eſſe interiturum. Epicurus, & Stoici mundum interitui obnoxium faciunt, utpote qui ortus ſit:
id quod ceteris quoq; animalibus, ac ſtirpibus uidemus accidere. Xenophanes ingenitum, ſempiternū,
& non caducum mundum eſſe contendit. Ariſtoteles, quæ infra lunam ſunt, mortalia cenſet; quæ
ſupra, æterna.

An mundus alimento utatur.

ARiſtoteles, de cuius ſententia æternus mundus eſt, non ali ipſum putat. nam ſi aleretur, eſſet etiam
interitutus: quia uero nullum alimētum expoſcit, ideo fit, ut æternus cenſeatur. Heraclitus ex ijs,
quæ apud nos corrumpuntur, mundum ſibi ſuppeditare alimentum immuratione quadam exiſtimat,
C Philolaus Pythagoricus duplicem eſſe corruptelam putauit, alteram, cum ignis de cælo fluit, alteram,
cum lunaris aquæ circūuerſatione aer effunditur: atq; horum exhalationibus ali cælum.

A quo elemento initium ſumpſerit Deus in mundo fabricando.

PHyſici mundum initium a terra ſumpſiſſe aiunt, tanquam a centro, quod centrum ſit globi princi-
pium. Pythagoras ab igni. Empedocles primum æthera conſtitiſſe uult, deinde ignem; tum terrā:
poſtea aquam, ex qua in uaporem conuerſa aer extiterit: cælum uero ex æthere, ſolem ex igni ſolo eſſe
factum: quæ apud nos ſunt, e ceteris. Plato, qui hunc mundum aſpectabilem ad mundi, quem intelli-
gentia comprehēdimus, imitationem eſſe factum cenſet, animum primum exortum, tum corpus, quod
primo ex igne, & terra, & ſecundo ex aere & aqua conſtat, memoriæ prodidit. Pythagoras, cum quin-
que ſolas figuras ſolidas intueretur, quas etiam mathematicas uocāt, ait ex cubo terram: ex pyramide;
ignem: ex octaedra, aerem: ex ticoſiedra, aquam: ex dodecaedra, cælum factum eſſe. qua in parte Plato
quoque ſecutus eſt Pythagoræ ſententiam.

De mundi partium ordine.

PArmenides mundi partes eſſe coronas inter ſe complicatas teſtatus eſt, ut una aliam contineat. li-
cet enim ex raro, denſoque omnes ſint factę, eas tamen, quæ medium locum tenent, ex opaco, luci
D doque eſſe temperatas uoluit: quæ ceteras complexu ſuo coercet, æque ac murum, eſſe ſolidam. Leu-
cippus, & Democritus tunicam & membranam mundo in orbem obducunt. Epicurus mundos ope-
rit partim raro, partim denſo inuolucro. eorum porrò alios circumagi, alios non item, exiſtimat. Plato
ſummo in loco ponit æthera, deinde ignem, tum aerem, poſtea aquam, ultimo terram. quanquam eſt
interdum, cum ætherem igni coniungit. Ariſtoteles ætheri primum locum tribuit. hunc non eſſe muta-
tionibus obnoxium, & quintum corpus cenſer. poſt ipſum collocat, quæ mutantur, ut ignem, aerem, a-
quam, poſtremo terram: quibus quidem ſic ineſſe motum probat, ut quintum corpus, ipſi inquā orbes
cæleſtes circūuoluantur; cetera, quæ infra cælum ſunt, recto ferantur motu: ut leuia, hoc eſt ignis & aer,
in ſublime ferantur: grauia, hoc eſt aqua & terra, deorſum. Empedocles elementis non tribuit certum
perpetuo ac definitum locum: ſed omnia in locum aliorum irrepere arbitratus eſt.

De mundi inclinatione.

DIogenes & Anaxagoras poſt mundum conſtitutum, & animalia ex terra genita, mundum ipſum
ſua ſponte unam ſui partem ad meridiem inclinaſſe: alteram ad ſeptentrionem extuliſſe ſunt arbi
trati. quod fortaſſe diuina factum eſt prouidentia, ut quædam mundi partes habitari poſſent, quædam
non poſſent, ui caloris frigoris, ac temperiei. Empedocles autem dixit, aerem ſolis impulſum impetu
aquilonales plagas extuliſſe: & auſtrinas depreſſiſſe. itaque totum mundum eſſe inclinatum,

An extra mundum ſit quidpiam. E

PYthagorici extra mundũ eſſe uacuũ putarũt:quod uacuũ mundus reſpirando attrahat: expirando, repellat. Stoicotũ quoq; ſententia eſt, uacuũ extra mundũ eſſe, ut cum ardore conflagrabit, diffundi in ipſum poſſit:hocq; uacuum eſſe infinitum. Poſſidonius tamen non eſſe infinitum uult: ſed tantum modo, quantum ſit ad mundi diſſolutionem ſatis. id quod in libro primo de uacuo ſcriptum reliquit. Diogenes etiam uacuum poſuit. at Plato & Ariſtoteles nec intra, nec extra mundum eſſe uacuum uoluerunt.

De dextra, ac ſiniſtra mundi parte.

PYthagoras, Plato, & Ariſtoteles dextram mundi partem eſſe eam, quæ ad orientem eſt, unde motus exoritur, prodiderunt:ſiniſtram eam, quæ ad occaſum ſita eſt. Empedocles, quæ ad Solſtitium, dextram:quæ ad btumam, ſiniſtram cenſuit.

Quanam eſſentia cæli ſit.

EXtimã cæli circumferẽtiam Anaximenes eſſe terram iudicauit. Empedocles cælum eſſe ſolidum exiſtimat:& ex aere qui in cryſtalli motem ui ignis concreuerit eſſe factum:& utroque hemiſphęrio & aerem & ignem continere. Ariſtoteles e quinto corpore ipſum conſtruit: ceteri ex igne:& ex calotis, frigoriſq; temperatione.

De cæli partitione. F

CAelum diuidunt in quinque orbes, quibus Zonarum nomen imponunt Thales, Pythagoras, & qui ab eis profecti ſunt. ex eis, qui nobis ſemper apparet, arcticus dicitur:alter, ſolſtitialis:tertius, æquinoctialis: quartus, brumalis: quintus antarcticus, qui in aſpectum noſtrum non cadit. obliquus, quem ſigniferum uocant, tres medios cõnectit. eos uero, qui a ſeptentrione ad auſtrũ pertinẽt, æquinoctialis ipſe ad rectos angulos partiẽ aiũt Pythagorã primũ omniũ excogitaſſe, ſigniferũ orbẽ eſſe obliquum:quod tamen Oenopides Chius, tãquam id ipſe comperiſſet, ſibi arrogare non eſt ueritus.

De ſtellis.

THaletis opinio eſt, ſtellas e terra factas illas quidem eſſe, ſed ignitas. Empedocles ignem ſolum, quem æther, quo tempore ſegregabantur elementa, compreſſus illuc extruſit. Anaxagoras ætherem eſſe igneum ſuapte natura putauit:atq; ipſum ſuæ circumuolutionis impetu, lapides e terra tollere, eoſque in ſublime elatos, atque inflammatos, ſtellas reddi. idem alio in loco ſtellas uocat ſaxa latentia:quæ frequenti in terram caſu teſtinguuntur:ut uſu uenit, cum in flumen Aegos candens ſaxum in morem ſtellę cecidiſſe uiſum eſt. Diogenes ſtellas ſimiles pumici eſſe uult, ac per eas mundum reſpirare. Empedocles ſtellas fixas cryſtallo (ſic enim ipſe cælum nominat) uinctas:errantes uero, ſolutas eſſe affirmat. Plato quamuis ſtellas multis partibus plures eſſe igneas arbitretur, non tamen putat, eas eſſe G alijs elementis uacantes: ſed ipſis elementis in modum glutinis contineri. Xenophani placuit, ſtellas e ſuccenſis nubibus conſtare:eaſq; interdiu reſtingui, noctu accendi, ut carbones:& ortum, atq; occaſum eſſe accenſionẽ, & reſtinctionẽ. Heraclides, & Pythagorici unãquanq; ſtellam unum eſſe mundum putant, qui terram, aquam, aerem, & æthera comprehendat, perq; aerem infinitum feratur. hanc opinionem in ſacris eſſe Orphei dicunt:quibus, qui initiati ſunt, ſingulas ſtellas eſſe unum mundum exiſtimant. Epicurus nihil horum reijcit:cum hæc contingere poſſe non neget.

De figura ſtellarum.

GLoboſa figura eſſe ſtellas, Stoici non ſecus, quàm mundum, Solem, & Lunam uolunt. Cleanthes coni figura. Anaximenes, ut clauos cælo infixos:alij eſſe ceu folia igni candentia, atque picturas.

De ordine ſtellarum.

XEnophanes una extremitate moueri omnes ſtellas putauit. Stoici quaſdam ſublimius, humilius quaſdã. Democritus eũ ordinẽ tribuit ſtellis, ut in ſummo loco ſint fixæ, deinde uagæ ſubſequantur:inter quas Solẽ, ac Lunã ſtatuit. Plato poſt fixas, eſſe Saturnũ ait, deinde Iouem:tum Martem: tum Venerẽ:tum Mercuriũ, tum Solẽ: poſtremo Lunam. ex mathematicis fuere, qui Platonem ſunt ſecuti: ſunt etiam, qui medium locũ Soli aſſignarint. Anaximander, ac Metrodotus Chius, & Crates ſummũ H locum Soli tribuunt, deinceps Lunã collocãt:in tertio ſtellas fixas, & uagas cõſiſtere arbitrantur.

De motu ſtellarum.

ANaxagoras, Democritus, & Cleanthes omnes ſtellas ab ortu in occaſum ferri putant. Alcmæo, & mathematici errantes aduerſo motu, ei, quo fixæ feruntur, moueri aiunt:ut ab occaſu in orientem procedant. Anaximander ſtellas ab eo orbe putat moueri, cui illæ inſint. Anaximenes non aliter ſub terra, quàm ſupra, eas moueri. Platonis autem, ac mathematicorum ſententia Sol, Venus, & Mercurius eodem tempore curſum ſuum conficiunt.

De lumine ſtellarum.

MEtrodotus putat ſtellas oẽs tã fixas, q̃ errantes lumen a Sole mutuari. Heraclitus, ac Stoici aliſtellas e uaporibus in ſublime elatis arbitrantẽ. Ariſtoteli uero non probatur, cæleſtia, quę ęterna ſint, & corrũpi nõ queant, alimento indigere. Plato ut mundum, ſic ſtellas a ſe ipſis ali dicit.

De ſtellis Caſtoris, & Pollucis.

QVæ in malis nauiũ ueluti ſtellæ apparent, Xenophanes eſſe nubeculas quaſdam putat, quæ motu quodam excitæ ſplendorem mittunt. Metrodorus oculos nautarum metu perculſorum interlucere eo tempore exiſtimat.

A

De ſignificatione ſtellarum.

SOl, Luna, & aliæ ſtellæ tã erraticæ, q̃ firmæ ſuo ortu,& occaſu tẽpeſtates ſignificãt, quæ tã æſtate, q̃ bruma cõtingunt;ut Platonis fert opinio:Anaximenes uero Solẽ modo,non alia,ſignificare hæc putat.Eudoxus,& Aratus hæc ab omnibus ſine diſcrimine uolunt indicari.

De Sole.

ANaximãder Solẽ eſſe maiorẽ terra octies uicies iudicat:eũq; eſſe rotæ plauſtri ſimilẽ, cãthũq; habere,concauũ,ignis plenũ,quẽ nobis paruo quodã ore oſtẽdit,tanquã per modioli foramẽ. atq; hoc eſſe Solẽ.Xenophanes e ſiccis uaporibus colligi igniculos quoſdã uult,qui in unũ corpus redacti, Solẽ efficiant. uel Solem eſſe nubem ſuccenſam.Stoici fluentũ ignitũ eſſe Solem,e mari illuc comportatũ putãt. Plato maiore ex parte conſtare ipſum exiſtimat.Ariſtoteles globũ e quincto corpore profectũ.Philolaus Pythagoricus corpus uitro cõſimile,quod ab igne,qui in mũdo ineſt, lucẽ accipiens, eã ad nos remittit:proinde ad Solis naturã tribus opus eſſe,igne,qui in cælo eſt:corpore,quod ab ipſo, ut ſpeculũ ignem,& lucẽ poſſit accipere:tũ luce,quæ ab eo ſpeculo repercuſſa ad nos effundatur. nos.n. hanc lucem appellare Solem quaſi ſimulacrũ ſimulacri cõſueuimus. Empedocles geminos eſſe Soles putauit,unũ primũ,ac præcipuũ;eumq; eſſe ignem,qui eſt in oppoſita,ac media cęli parte,quam repleti
B quiq; ex aduerſo imaginis ſuæ,hoc eſt noſtri Solis,fertur:alterũ eſſe eũ,quem intuemur:qui eſt reflexio eius lucis,quam ex prædicta cæli parte,aere concalfacto plena,ignis ante dictus effundit:& in ſolis corpus,quod cryſtalli ſimilitudinem gerit,tranſmittit:unde repercuſſa ad nos peruenit, & ad primi Solis motionẽ circumfertur.&,ut rem paucis complectar,Sol eſt reflexio ignis,qui circa terrã mouerur.Epicurus terræ concretionem pumici ſimilem eſſe putat,quæ ab igni,foramina illius permeãte, accendatur.Heraclitus uáporem collectum,qui dum oritur,accendirur:dum occidit,extinguitur.

De Solis magnitudine.

ANaximander Solem eſſe terræ æqualẽ cenſuit:ſed orbẽ eum,quo fertur, & in quo ſpiritũ mittit, ac ducit,ſepties uicies terra maiorem.Anaxagoras mulro maiorem† terra.Heraclitus humani pedis longitudine Solem metitur:Epicurus hæc omnia,quæ diximus,fatetur poſſe contingere: ſed tamẽ Solem eſſe tantum,quantus apparet,aut certe paulo maiorem,aut minorem.

† Apud Plutar. Peloponneſo.

De figura Solis.

ANaximenes Solẽ latũ,ut foliũ credidit.Heraclitus in morem peluis,intus cõcauum foris cõuexũ:Stoici rotundum,ut cęlum,& ſtellas:Epicurus has omnes ei ineſſe figuras poſſe concedit.

De Solis conuerſione.

C ANaximenes cõuerſionis Solis cauſſam eſſe putat,quod ab aere cõdenſato, & renitẽti repellatur. Anaxagoras eum repelli exiſtimat ab eo aere,qui in Septentrione eſt:quemq; cõpactũ Sol denſitate ualẽtiorẽ efficit.Empedocles ab orbe,quo cõtinetur,& a circulis brumæ,ac ſolſtitij effici putat, ne Sol ad uertices recta deſcẽdat.Diogenes ideo cõuerti Solẽ,quia alioqui Sol extingueretẽ, cũ frigus calorẽ oppugnaret.Stoici uſq; eo ferri Solẽ uolũt,quouſq; alimẽtũ cõperiat,quod ei & Oceanus,& cetera maria ſuppeditãt,nẽpe ſubmiſſos ab ipſis uapores,cũ quibus ẽt,quæ humus exhalat,admiſcẽtur.Plato,Pythagoras, & Ariſtoteles id in ſigniferũ obliquũ conijciũt:qui Solẽ cogit,ut obliquo inceſſu ferat & cõueniẽter circulis brumæ,ac ſolſtitij progrediatur.quæ omnia in globo æneo facile conſpicies.

De Solis defectione.

THales primus interuentu Lunæ ad perpendiculũ,quæ ſuapte natura & terrea,& obſcura eſt, Solẽ deficere ſuſpicatus eſt.id quod in ſpeculo ad Solem poſito comprehendi facile poſſe exiſtimauit: Anaximãder uero clauſo foramine,per qđ ignis exſpirat:Heraclitus, ſi concauã partem ad ſuperiora, & conuexã ad aſpectũ noſtrũ cõuertas.extingui aũt Solem,cũ deficit Xenophanes arbitratur : tũ renaſcentem aliũ accendi.iſq; ait,interdũ toto menſis ſpatio Solem defeciſſe:& alio item tempore ſic plane Solem defeciſſe,ut dies in noctem eſſe uerſus uideretur.quidam putant denſa caligine, ignota nobis,
D oculos noſtros obduci. Ariſtarchus Solem ad fixas ſtellas aggregat, uultq; terram circa Solis orbem moueri:illaq; inclinante Solis orbem tenebris offundi.

De Luna.

ANaximãdri opinio eſt,orbẽ Lunæ eſſe nouies decies maiorẽ terra:ipſamq;, ut de Sole dictũ eſt, rotę plauſtri ſimilẽ cãthũ habere,eũq; cõcauũ,ignis plenũ,& e quo per foramẽ uapor ꝓdeat.Xenophanes uero nubẽ accẽſam eſſe putat:Stoici corpus ex igni,terraq; cõcretum:Plato ignẽ maiore ex parte:Anaxagoras,& Democritus ſolidũ corpus,idq; igni candens,in quo cãpi,mõtes, ualleſq; inſint: Heraclitus terrã nubula incluſam.Iam Pythagoras Lunæ corpus eſſe ignem arbitrarus eſt.

De Lunæ magnitudine.

SToici Lunam eſſe terra maiorem putant,ut etiam Solem.Parmenides Soli æqualem, a quo Luna lucem mutuetur.

De figura Lunæ.

PLacet Stoicis Lunam,non ſecus,quàm Solem, eſſe rotundam. Empedocles diſco ſimilem facit. Heraclitus pelui comparat: alij cylindro ſimilem eſſe aiunt.figuratur uero ſeprem modis:cum primum incipit apparere,cum inquam ab interlunio diſceſſit,cornuta uidetur,mox dimidia,tum ſemiplena.item a pleniſunio rediens,ſemiplena fit,deinde dimidia, tum cornuta,poſtremo nõ uidetur, donec

iterum noua fiat.hac autẽ de re multa fieri uerba ſolẽt.quidam hoc euenire exiſtimant,quod incidat in E
umbrã terræ,quę modo totã, modo aliquã eius partẽ tenebris obducat.

De lunæ lumine.

PVtauit Anaximander,lunam habere propriam lucem,ſed rariorem:Antipho ſuo ſplendore lunam
lucere:eumque paulatim abſcondi,propter ſolis uicinitatẽ.ſic enim fieri,ut minor lux maioris præ
ſentia obſcuretur:quod etiam reliquis ſtellis accidit.Thales,& qui eum ſunt ſecuti, lunã a ſole illuſtra-
ri cenſuerunt.Heraclitus idem lunæ,quod ſoli ait accidere.uult enim ſtellas, quia concauæ ſint, & ua-
pores excipiant,uideri lucem mittere: ac maiorem quidem a ſole proficiſci, quod ille in aere puriore
curſum ſuum conficiat:lunam non ita magnam,quia in aere turbidiore feratur.

De lunæ defectione.

DEfectionis lunæ cauſam eſſe Anaximander arbitratur, quod rotæ os obſtruatur: Beroſſus, quod
minus lucidam partem ad nos uertat:Heraclitus,quia cauam partem auertat. quidã Pythagorici,
reflecti lucẽ, & intercipi a luna uolũt:quorũ illud noſtra,hoc eorũ,qui aduerſa nobis urgẽt ueſtigia,ter-
ra efficiẽ. Plato, Ariſt. Stoici,ac mathematici uno cõſenſu aiũt lunã ſolis cõgreſſu occultari, digreſſu il
luſtrari:deficere aũt qđ incidat in umbrã terræ:quæ tũc ex diametro paulo plus,aut min⁹ ſit inter utrũq;
ſidus interiecta.

De lunæ maculis. F

LVnam ideo eſſe maculis diſtinctam Pythagorici putant,quod maiora illic animalia,proceriores'q;
arbores,quàm hic apud nos,ſint.illa porrò animalia eſſe decies quinquies maiora, ualentioraque
noſtris, nec ullum uſitatum excrementum emittere:diem quoque noſtro,quantum diximus,longiorẽ.
Anaxagoras hoc partium uarietati acceptum refert:ſiquidem luna ex gracilibus, corpulentiſque par
tibus conſtet:proinde opacam lucidis interpunctam uideri,& eam ob rem ſtellam falſę lucis appellari.
Stoici quoque non plene concretam lunam putant,cum ſcilicet diſſimilibus ſit partibus.

De lunæ diſtantia.

EMpedocles diſtare lunam duplo maiore interuallo a ſole,quàm a terra memorauit. mathematici
decies octies,plus.Eratoſthenes ſubducta ratione dixit ſolem a terra diſtare cẽtum triginta ſtadio-
rum millibus: lunam octo & uiginti.

De anno.

ANnus ſaturni eſt annorum triginta:Iouis,duodecim:Martis,duorum: Solis, menſium duodecim:
Veneris, totidem,itemq; Mercurij:ſiquidẽ eodẽ,quo ſol,tẽpore curſum ſuũ cõficiũt.Lunæ annus
eſt triginta dierũ:nã mẽſis tot hẽt dies,ſi quis a cõgreſſu ad digreſſum numeret. eũ uero annũ, quẽ ma-
gnũ uocat,qdã octauo quoq; anno,qdã undeuigeſimo,qdam primo & ſexageſimo cõpleri crediderũt. G
Heraclitus ei duo de uigĩti ãnorũ ſolis millia tribuit.Diogenes e trecẽtis ſexaginta qnq; annis tã lõgis,
q̃ fecit Heraclitus,cõſtare eũ uoluit. ſunt qui eũ ex ſeptẽ millib⁹ ſeptingẽtis octuaginta ſeptẽ cõficiãt.

De circulo lacteo.

LActeus circulus eſt nubibus ſimilis,q noctu in aere ſemp conſpiciẽ, & lacteus ꝓpter candorẽ co-
loris uocaẽ.qdã Pythagorici putarũt,eſſe hoc ueſtigiũ incendij ſtellæ cuiuſpiã, q̃ tpe Phaetontis e
ſua ſede exciderit,eaq; loca,p q̃ trãſijt,cõbuſſerit.qdã aiũt ſolẽ priſcis tẽporibus illac ſuũ iter feciſſe.qui
dã hæc reijciũt oĩa: idq; ſic nobis uideri ꝓpter copiã & uim luminis a cæleſti igne manãtis,qđ illis in lo
cis a cælo,ut a ſpeculo quodã refractus ad noſtros oculos reflectaẽ.qđ etiã arcus cæleſtis nubes afferre
nobis ſolẽt.Metrodorus ait,hũc ſolis eſſe circulũ,q,cũ ſol diſceſſit,uideri a nobis queat. Parmenides la
cteũ colorẽ ex raro qđ dẽſo mixtũ ſit,effici exiſtimat.Anaxagoræ ſentẽtia eſt,lacteũ circulũ, umbrã ter
rę eſſe:a quo cælũ ita occupeẽ,qa cũ ſol terra cõdiẽ,ſuo lumine cõplere cũcta nõ poſſit.Democ. uero pu
tat,eum multarũ ac paruarũ,& cohærẽtiũ ſtellarũ ſplẽdorẽ.illæ.n.crebræ lucẽ ſimul mittere exiſtimanẽ.
Ariſto. eſſe ſiccæ exhalationis incẽdiũ,q̃ cõtinẽter,copioſe fit,ut in crinitis uſu uenit: quas eẽ infra pla-
netas,& ab igne ſuccẽdi plane cõſtat.Stoici hũc circulũ eẽ ignis ætherei raritatẽ,ac planetis ſuperiorẽ.
hũc quoq; Poſſidonius ignis magnã uim eſſe credidit,ſtellis clariorem,ſed ſplendore continuo. H

De ſtellis crinitis,ac diſcurrentibus,& trabibus.

QVidã Pythagorici crinitas ſtellas ex ijs eſſe opinanẽ,q̃ nõ ſemp apparẽt:ſed ſtatis qbuſdã tẽpori-
bus oriunẽ:alij aſpectus noſtri reflexionẽ ad ſolẽ,ſicut in ſpeculis fieri perſpicimus:Anaxagoras & De-
mocritus duarũ,aut pluriũ ſtellarũ ſe ſe illuminantiũ,eſſe cõgreſſum: Ariſt. cumulũ ſiccæ ex terra exha-
latiõis accẽſum. Strato aſtri cuiuſpiã lucẽ dẽſa nube cõprehẽſam:qđ ẽt laternis accidit:Heraclides Põ
ticus altiorẽ nubẽ,q̃ illic a luce ſuperna ſplẽdorẽ accipiat.is aũt eadẽ de cã barbatas, areas,trabes,colũ
nas,& alia huius generis fieri putat,ut eſt ẽt oĩum Peripateticorũ ſentẽtia: q hæc uiſa oĩa ex incẽſis ex-
halationibus excitari uolũt.Epigenes ſpiritũ terræ cõmixtũ,in ſublime elatũ, atq; ibi incẽſum eẽ dixit.
Boethus eſſe aeris ardẽtis ſpẽm,Diogenes crinitas eſſe ſtellas,uoluit ipſe qdẽ,ſed q̃ malũ aliqđ porten
derẽt.Diſcurrẽtes uero ſtellas,quas uocãt,Anaxagoras ut ſcintillas ex æthereo igne decidẽtes credit:
ꝓinde eas ſtatĩ reſtingui.Metrodorus ſtellæ diſcurrẽtis ſpeciẽ effici a radijs ſolis,q magna ui,ut ſagittæ
in nubem irruunt.Xenophanes hæc eſſe nubium accenſarũ cõſtitutiones,& incurſiones dixit omnia.

De tonitruo,coruſcatione,fulmine,turbine,& conuolutione.

HAec oĩa effici a ſpiritu,denſa nube intercepto,q erũpere nititur,Anaximãder putat.ille.n.incidẽs
in tenuiorem partem,nube diſrupta,tonitruum efficit:ſpiritu uero ſecundũ nubem atram extẽto,
coruſcationem.

A coruſcationẽ.Metrodorus auctor eſt,cum ſpiritus in concretam,denſatamq; nubem incidit,frangẽdo, ac diſcerpendo,tonare:percutiẽdo,ac diuellendo,micare: ſi uero motus celeritate a Sole calorem mutuetur,fulminare:ac fulmen inualidũ in turbinem degenerare. Anaxagoræ uero placet,cum calor frigori occurrit,hoc eſt,cum pars ætheris in aerem denſum impetũ facit,tum crepitu tonitruum fieri:tum ex colore,quem ex uicina nube atra ducit,coruſcationem:magna uero,copioſaq; luce,fulmen:corpore paulo magis denſato,cõuolutionẽ:magis deniq; nubiloſo,turbinem.Stoici tonitruum ſic definiunt, ut ſit nubiũ coruſcatio:ipſam uero coruſcationem,ut ſit accenſio nubium attritu excitata:fulmẽ, ut ſit incẽſio nubis motu uiolẽto impulſæ:turbinem,ut ſit nubis tardius motæ progreſſus.Ariſtotelis ſententia hæc omnia fiunt e ſiccis uaporibus,qui in humidos incidentes erũpere conãtur.quare dum ſicci humidos pellunt,& diſrumpunt,ſtrepitumq; attritu excitant,tonitru fit.dum uero extrudunt,& erumpũt, inflammantur,& inde oritur coruſcatio.cum uero magis accenſi impetu uehementiore, quaſi catapulta expulſi feruntur,fulmen mittitur.turbo enim a conuolutione differt,quod ille ex calidiore, hæc ex denſiore materia conſtat,cum tamen magna eius in utroque ſit copia.

De nubibus, pluuia,& grandine.

B ANaximenes ex plurimũ denſato aere nubes gignit.ex eodẽ magis cõdenſato pluuiã manare arbitratur.ex hac,ſi cadens gelu obrigeat,niuem procreari putat,& item grãdinem, ſi ab aliquo uẽto frigido cogatur.Metrodorus nubes e uaporibus ſurſum elatis credit gigni:Epicurus ex atomis:tum grandinem,& pluuiam longo per aerem deſcenſu rotundari.

De arcu cęleſti.

EOrum,quæ æthereis in oris cernuntur,quædam re uera corporea ſunt, ut imber,& grando:quędã nihil habẽt ſolidi,ſed tñ inanem quandam ſui ſpeciem faciũt,quã nos uidemur intueri.ex quo genere arcus eſt cęleſtis; de quo loquemur,ſi prius quomodo aſpectus fiat in nobis,exponamus.quæcũque igitur aſpicimus,ea uel recta linea,uel curua,uel refracta uidemus.Sed nemo putet,lineas conſpici oculis poſſe.cum.n.corpore uacent,animo tãtum cerni poſſunt.ceterum rectis lineis ea cernimus omnia,quæ fiunt in aere,& quæ cornu, uitro,aut lapide ſpeculari interiecto, uidemus: ſiquidem hæc rara ſunt,& quæ uideri debẽt,rectis meatibus tranſmittunt.lineis uero curuis aſpicimus ea, quæ ſub aquis ſunt.quæ cauſa facit,ut rẽmi,ſi quis eos procul proſpiciat,curui uideãtur.neceſſe.n.eſt curuari aſpectũ, cum aquæ natura ſit aere denſior.at imagines, quas in ſpeculis inſpicimus, reflexis lineis intuemur: ad quod genus arcum quoq; cęleſtem pertinere non dubium eſt.prius tamen animo debemus concipere humidam exhalationẽ,quæ in nubem ſit conuerſa,tum ex ea minutas guttas, uelut rorem dimanare.

C quam ob rem cum Sol aut in occaſu,uel ortu ſit,(debet.n.arcus eſſe Soli contrarius)tum oculi guttas, quas iam diximus, conſpicientes,lucem Solis in eis refractam,nempe arcũ ipſum cęleſtem intuentur. guttæ ipſæ non figuræ,ſed coloris cauſam afferunt.arcus enim triplici eſt cǫlore diſtinctus,puniceo,uiridi,& purpureo.ac puniceo quidẽ,quia radij ſolis ſinceri fere remittuntur:uiridi,quia magis ſunt aquæ admixti,& minus puri:purpureo,quia turbidiores ſunt,& inter guttas diſſipati.poteſt quiſque ſibi ipſe exemplũ efficere,ſi aquã ore cõceptam ſoli aduerſo cõpreſſis labijs ita reijciat,ut rorẽ nobis referat; ſiquidẽ luce ad guttas refracta ſtatim arcus conformabitur.Lippi quoq; ſi ad lucernã reſpiciant, iridem illic uidebunt:hęcq; eſt Platonis,Ariſtoteliſq; ſententia.at Anaximenes fieri cęleſtem arcũ putat, cum Solis radij in nubem aduerſam quæ denſa,craſſa,nigraq; ſit,immiſſi non poſſunt euadere,ſed ab illa detinentur.Anaxagoras Solis lucem, quam aduerſa nubes,eaq; denſa repercutit,arcum nominat. atque eum e regione Solis perpetuo conſiſtere cenſet.is quoque eandem eſſe cauſam uult,cur gemini Soles, ut in Ponto perſæpe accidit,uerum Solem utrinque adſtare uideantur.Metrodorus auctor eſt, cũ radij Solis in nubem ſint ingreſſi,tum & nubem uiridem,& radios purpureos nobis uideri.

De uirgis,& gemino Sole.

D VIrgæ, quas in cęlo intuemur,& Sol geminus,tum habent corpus quoddam,tum non habent. habẽt aũt quia e nube,quã uidemus,cõſtãt:nõ habent uero,quia color,quẽ aſpicimus, nõ proprius eis ineſt,ſed aduẽtitius:quippe qui ex ijs rebus oriatur,non quæ ſunt,ſed quæ apparẽt. Sed oẽs hi affectus,tam qui ſecundũ naturam fiunt,quàm qui adumbratim,ſunt inter ſe conſimiles.

De Ventis.

VEntum eſſe Anaximander putat aeris fluxionẽ,cuius tenuiſſimas,humidiſſimaſq; partes ſol dimouerit,aut abſumpſerit. Stoicorum ſchola omnem uentum eſſe aeris fluentis impetum tenuit: qui uarijs nominibus,pro locorum uarietate appelletur:ſi quidem ab occaſu flans,Fauonius: ab ortu ſolis, ſubſolanus; ab urſa,Aquilo: ab Africa,Africus nominatur.Metrodorus alios excitari uentos dixit, cũ Sol aquoſæ exhalationis humorem expreſſerit:Eteſias uero tum ſubſequi ſolem recedentem confecto Solſtitio,cum aer iam ſit ad Septentrionem condenſatus.

De hyeme,& æſtate.

HYemẽ fieri dicũt Empedocles,& Stoici,cũ aer ſua dẽſitate dominaſ̃,ſeq; ſurſum ꝓpellit:ęſtatẽ,cũ ignis plus põt,ſeq; deorſum ad nos agit.

De terra.

THales,& eum ſecuti philoſophi unã tñ eſſe terram uoluerunt. quidam e Pythagoricis duas,hanc nimirum,& alteram huic aduerſam. Stoici unam, eamque terminis incluſam. Xenophanes infini-

tam dixit ea parte, qua deorſum tendit:& eam ex aere,ignique cóſtare.Metrodorus uero cum terram E
aeris, tum Solem ignis eſſe fæcem ac ſedimentum putat.

De figura terra.

THales,& qui ab eo manarunt,terram globoſam eſſe dixerunt. Anaximander columnæ ſimilem:
quæ planam,non globoſam habeat ſuperficiem. Anaximenes menſæ ſimilem: Leucippus tympa
ni formam ei tribuit.Democritus diſco ſimilem facit,ſed magnitudine concauam putat.

De terra ſitu.

QVi a Thalete profecti ſunt,terram in medio poſitam crediderunt. Xenophanes primam eſſe col-
locatã,utpote quæ radices ſuas ſic proferat,ut nullis terminis includãtur. Philolaus Pythagori-
cus igni medium locum aſſignat:eumq; totius naturæ meditullium putat:ſupra quem terram eam eſſe,
quæ huic noſtræ oppoſita ſit:tũ noſtrã ſtatuit.quá oppoſitá illi eſſe uult, & circa eã ferri.pinde qui illic
ſunt,cerni a nobis nó poſſe.Parmenides primus oı̃um terrã extra duos circulos ſolſtitij,& brumæ,eſſe
habitabilem monuit.

De terra inclinatione.

TErram in auſtrum inclinari Leucippus exiſtimat: ducta coniectura , quod in meridiana regione
terra ſit exilior;in aquilonali uero quæ ſummis algoribus conflictatur,magis compacta:meridia-
na uero contra,ſit combuſta.Democritus uero propendere ad meridiem terram credidit,quia non ſa- F
tis queat,quæ illic naſcuntur,ſuſtinere.Septentrionem enim,quia intemperatus ſit , pauca producere:
meridiem,quia bona eſt temperatura,multa gignere,a quibus,dum augentur, terra opprimitur.

Vtrum terra moueatur,an conſiſtat.

QVieſcere terram ceteri,Philolaus moueri ipſam circa ignem per obliquum circulũ,ut Solẽ,& Lu
ná uidemus,ſcriptũ reliquit. Heraclides Ponticus,& Ecphantus Pythagoricus dicũt illi quidẽ
moueri terrã,ſuũ tamẽ locũ excedere non concedũt:ſed in morẽ rotæ circa ſuum medium ab occaſu
in ortum cieri.Democritus terram initio,cum leuior eſſet,ac rarior,uagatam eſſe:progreſſu uero tem-
poris grauiorem,denſioremq; effectam conſtitiſſe,memorauit.

De terræ ſectione.

PYthagoras terram , ut cęlũ quinq; Zonis ſecuit,ſeptentrionali,ſolſtitiali,æquinoctiali, brumali, &
auſtrali.harũ autem media,& duæ proximæ mediá terrã circũdant:hæcq; pars cóbuſta nominatur.
quæ utrinq; uſq; ad auſtralẽ,& ſeptentrionalem plagam pertinent,quia bona ſunt temperie, ideo habi
tabilis regionis nomine gaudent.quod uero,eſt reliquum, quia nimio gelu riget,habitabile non eſt.

De terræ motu.

TErræ motus cauſam aquæ acceptã referunt Thales,ac Democritus.cum ſic Stoici definiũt, ut ſit G
exitus humidi uaporis e locis,quæ ſub terra ſunt,in aerẽ prorũpentis.Anaximenes terræ motus
cauſam in terræ ſiccitatẽ,& humorem cõijcit.atq; illam quidem æſtus,hunc pluuia efficit.Anaxagoras
id proficiſci putat ob aerẽ terrę incluſum,qui cum ad eius extremitatem peruenit,nec penetrare illam,
quæ denſa eſt,poteſt, locum ambientem concutit. Ariſtoteles ob frigus omni ex parte circunfluum id
fieri putat,cum illud in abeuntis ſuccedere locũ uult.cum.n.uapor leuis,calidusq; ſit,in ſublime ferri co
natur:ſed quia uijs anguſtis,& obliquis prohibitus,ſuccedenti dare locum cogitur, ideo conatus ma-
gnaq; reluctatio ſubſequitur,unde fit,ut terra motu cieatur.Metrodorus adduci non poteſt, ut rem ul-
lã, quæ proprium locum obtineat,moueri concedat,niſi ui pellatur inde,atq; auellatur. proinde terrã,
ſi in ſua ſit ſede,non poſſe cómoueri: eius quidẽ partes loca inter ſe quandoq; uariare. Parmenides, &
Democritus terrã æquis portionibus undiq; receſſiſſe,& omnem in partem æq; perpendere, nec habe
re cauſam,cur plus huc, quàm illuc uergat,affirmarũt.atq; inde effici,ut uibrare quidẽ ſe queat, ſed mo
uere,non item.Anaximenes concuti terrã exiſtimat propterea,quod terrã ob eius latitudinem inſidere
aeri, tanquá uehiculo opinať.alij,quia non ſecus,quam cruſta,ſeu tabella mari innatet. Plato motus re
cti ſex genera conſtituit,ſurſum,deorſum,a dextris,a ſiniſtris,ante,& retro.horum nullo cieri terrã cen
ſet.cum.n.ei non ſuppetat,quo plus inclinet,immota manet. quædam tamen concaua eius loca ab in- H
cluſis flatibus agitari concedit.Epicurus fatetur fieri poſſe,ut ab aere incluſo,qui craſſus ſit,utpote qui
naturam aquæ adhuc referat,concuſſio terrę excitetur,ut ipſa ueluti ſubter pulſata moueatur.idem ad-
mittit, terram, ut quæ cauernis ſcateat, ui ſpiritus, qui ſit ei interfuſus,quique per cauernas huc illuc
percurrat,poſſe fluctuare.

De mari,& cur ſalſum ſit.

ANaximandri opinio eſt,mare eſſe primi humoris reliquias.cũ.n.maior eius pars,quæ dulcis erat,
igni cóſumpta eſſet,reliqua,cum extenuari non poſſit,amara permanſit.Anaxagoras ait,cũ prin
cipio aqua ſtagnaret,continuo ſolis curſu uri cœptam eſſe,atq; ita eueniſſe, ut pinguis pars in uapores
abierit,reliqua & amara,& ſalſa remãſerit.Empedocles exiſtimat terrã Solis calore æſtuãtem mittere
ex ſe ſudorẽ,eũq; ſalſum mare efficere,quia maris fluctibus eluatur.Antipho mare eſſe credidit ſudorẽ
corporũ æſtuantiũ.Metrodorus uero mare a terra tranſmitti,ceu per colũ fieri ſolet:itaq; craſſum, & ſal
ſum ab ea reddi:nó ſecus quàm in aqua,per cineres traiecta conſpicimus. Platonici aquã ex aere frigo
ris opera genitã eſſe dulcẽ,ui aũt caloris reſudantem aut euaporantem,eſſe ſalſam prodiderunt.

De maris acceſſu,& receſſu.

ARiſtoteles,& Heraclitus uẽtos cóplures a Sole excitari,& in orbẽ ferri ſcriptũ reliquerũt.Illis au
tẽ flãtibus mare Atlanticũ impelli,ĩpulſum intumeſcere,& tumidũ littora magna ui aquarũ adim
plere

A plere:cum aũt uẽti poſuere,aquas cõtrahi:atq; hoc modo receſſum, illo acceſſum effici. Euthymenes
Maſſilienſis Luna creſcente mare creſcere:illa decreſcẽte,hoc decreſcere iudicauit. Plato mare attolli
exiſtimat cum aquæ in ſublime feruntur:ſubſidere,illis deſcendentibus.eſſe.n.oſtiũ quoddã, per quod
ultro citroq; fiat aquarum uiciſſitudo.atq; inde acceſſum,receſſumq; exoriri.Timæus multorũ fluminũ
incurſu in mare Atlanticũ e Celtarum montibus creſcere mare putat;illis rurſus ceſſantibus,mare ſub-
ſidere.Seleucus,is qui etiam moueri terram arbitratus eſt,hanc habet ſententiam, terrá ſua conuolu-
tione Lunæ obuolutioni occurrere,eoq; modo repercuſſum inter duo corpora afflatum in mare Atlan
ticum impetum facere,quo maria omnia attolli credit.

De Nili incremento.

THales putabat,Nilũ ab Eteſijs uẽtis aduerſus Aegyptũ flantibus extolli.cũ.n.tumor ſuperueniẽ-
tis pelagi ipſum ſic cogat,ut erũpere nõ queat,neceſſe eſt,increſcat,alueumq; excedat.Euthyme-
nes Maſſilienſis augeri Nilũ credidit externis Oceani aquis,quas ipſe dulces eſſe arbitrabatur.Anaxa-
goras id fieri putauit poſſe Aethyopiæ niuibus,quæ hyeme denſatæ per æſtatẽ liquũtur. niuibus id ip-
ſum acceptum retulit Democritus,ſed quæ ſint in ſeptentrione.cenſet.n.niues illic peracto ſolſtitio re
ſolui,eaſq; primũ in uapores,nubeſq; mutari:tum ab Eteſijs in meridiem,Aegyptumq; propelli:& illic
B imbres repentinos effundi,quibus Nili paludes reſtagnent,ipſeq; fluuius redundet.Herodotus hiſto-
ricus æſtate & hyeme ait Nilũ æqualẽ e fontibus manare:ſed tñ hyberno tempore uideri minorẽ,quod
ſol,qui tum eſt Aegypto proximus,eius aquas imminuat.Ephorus,qui conſcripſit hiſtorias,auctor eſt,
æſtiuo tempore totam Aegyptum laxari,eamq; ob cauſam magnam uim aquarum prorumpere:& Ara
biam,ac Libyam,quæ rara,& arenoſa terra ſunt,ad hanc ipſam rem plurimo adiumento eſſe. Narrat
Eudoxus,ſe ab Aegyptijs accepiſſe ſacerdotibus,mutationem æſtatis in hyemẽ in cauſa eſſe, cur Ni-
lus ſingulis annis exuberet.cum enim nobis,qui ſub Cancro ſumus,æſtas appetit,tũ ijs, qui ſub Capri
corno ſunt,hyems inſtat.quare efficitur,ut inde emanans Nilus, imbribus continentibus increſcens,
extra alueum latiſſime propagetur.

De Senſu.

EX ſententia Stoicorũ,ſenſus eſt rei ſenſilis comprehenſio.multis.n.modis ſenſus dicitur: ſiquidẽ
& habitus & potentia,& actus, & ea imaginatio,quæ aliquo ſenſus inſtrumento res percipit,&,
quod ipſi octauum ponunt,animæ principatus,a quo ſenſus omnis proficiſcitur,hoc genere continen
tur.Senſus uero inſtrumentũ uocatur ſpiritus intelligens,qui eſt ab animæ principatu in mẽbra ſenſuũ
diſtributus.cẽſet Plato ſenſum eſſe corporis,& animæ ſocietatẽ ad ea,quæ extrinſecus ſunt,cognoſcẽ-
C da:eã porrò uim,qua id fit,ad animũ:inſtrumẽtũ,quo facit,ad corpus ꝑtinere:utrunq; aũt ad res exter-
nas intelligẽdas cõuenire.Leucippus aũt,& Democritus ſenſus in nobis putãt excitari e rerũ nobis oc
curentiũ ſimulacris:ac neminẽ poſſe quicquã perſentiſcere,niſi rei ſimulacrũ ſe eidem obijciat.

Verus ne ſit ſenſus,& imaginatio.

SEnſus quidem ueros eſſe omnes,ſed imaginationes quaſdã ueras,quaſdã falſas eſſe Stoici putant:
ac ſenſum uno ſolum modo falli in ijs,quæ intelligẽtia cõprehenduntur:imaginationem tam in ijs
quæ ad ſenſum,quàm quæ ad intelligentiã pertinẽt.Epicurus tã ſenſum,quàm imaginationem eſſe ue-
ram arbitratur:opiniones uero tum falſas,tum ueras cenſet.

Quot ſenſus ſint.

PRoprios ſenſus quinque eſſe,Stoicis placet,ut auditũ,aſpectum,olfactũ,guſtatũ,& tactũ.Ariſtote-
les non adiungit quidem ſextum,ſed tamen communem quendam ſenſum compoſitarum forma-
rum iudicem eſſe dixit,in quem ſinguli ſenſus ſuas imaginationes referunt. ſingula enim ille indicat,
quo modo ab una re ad aliam ſit factus tranſitus,ut figura,uel motu.Democritus plures ſenſus brutis,
quàm Dijs,& ſapientibus tribuit.

De notione,anticipatione,& ratione.

D CVm homo in lucem editur,ut traditum eſt a Stoicis,animæ principẽ partem habet, membranæ
perſimilẽ,quæ ſit ſcribendis literis accommodata,in qua notiones ſingulas notat. prima aũt ad-
notandi ratio per ſenſus efficitur:ut ſi quis tunicam cernat candidam,is ea ablata,notionẽ illius in me-
moria conſeruet.ſiq; illam perſæpe uideat,multas etiam eius habebit memorias.multæ autem memo-
riæ,experientiæ nomine appellantur,cum nihil aliud ſit experientia, quàm plures rei, quæ eiuſdẽ ſpe-
ciei ſit,memoriæ.notiones autem aliæ naturales ſunt,cuiuſmodi ſunt, quas modo attulimus, alias no-
ſtra diſciplina,ac ſtudio comparamus.hæq; notiones modo:illę ẽt anticipationes uocantur. ratio aũt,
qua dicimur eſſe rationis participes,anticipationibus abſoluitur intra ſeptem primos ætatis annos.eſt
enim cogitatio de re,quã imaginari queas.res aũt huiuſmodi ſimulacq; in animæ partem, quæ rationis
eſt compos, inciderit,ἔννοια, hoc eſt mentis cogitatio uocatur,nomine a mẽte deducto. quam ob rem
in ceteras animantes non cadit res,quã imaginari poſſint,ſed in uos ſolum,& item Deos.quæ tamẽ in
nos cadunt,ea genere ſunt,ut eas queas imaginari:ſpecie uero mentis cogitationes.

Quid phantaſia,phantaſticum,& phantaſma differant.

CHryſippus inter hæc quatuor,phantaſiam,phantaſton,phãtaſticũ,& phãtaſma differentiã eſſe exi
ſtimauit:ut phãtaſia ſit animę affectus,qui & ſe,& auctorẽ indicat:ut cũ quis candorẽ aſpicit,affe
ctus quidem ex aſpectu in animo illius gignitur,eiq; reſpõdet res, quæ alba ſit:quod,ut in aſpectu, ſic

in ceteris ſenſibus contingit. φαντασία eſt, quod ſui imaginem gignere poteſt in animo: qualia ſunt alba, E frigida, ceteraq; quæ exteriores mouere ſenſus queunt. φανταστικὸν eſt animi affectus, cum nullus e quinque ſenſibus occurrit, ſed potius quadam inclinatione animi exortus, quod uſu uenit tironibus, qui ut ſe ad prælium exerceant, hoſtem animo concipiunt, & contra ipſum ictus ſuos dirigunt: cum tamen nemo ſit, quem gladio petant. quæ res facit, ut nihil ei extra reſpoudeat, ut phantaſiæ. phantaſma eſt, ad quod inani quadam animi imaginatione perducimur: id quod frequenter atra bili agitatis, & inſanis, ut Oreſti, & Theoclymeno euenit.

Quomodo aſpectus in nobis fiat.

DEmocritus, & Epicurus a re, quæ aſpicitur, oriri ſimulacrum putant, quod in oculos incidit eius, qui eorum utitur munere. quidam ab oculis radios ad res progredi, & a rebus ad oculos redire affirmant. Empedocles radios & ſimulacra miſcet, hocq; totum, radios ſimulacri uocat. Hipparchus ab utroque oculo radios ad res peruenire ait, earumq; extremitatem ueluri manum attrectare: atque ita rem, quæ foris cernitur, intus ſignificare. Plaro duorum hominum concurſu fieri in nobis aſpectũ cenſet: quorum alterum oculi emittunt ad certam uſque diſtantiam progrediens: alterum a rebus ortum, quod obuiam nobis fit. uultq; aerem, qui medius interiectus eſt, affiniſq; luci, facilem utrique conuentum concedere: præcipue cum uis oculorum ignea maximo ſit ad hanc rem adiumento. hæcq; eſt, quæ F Platonis colluſtratio nominatur.

De imaginibus ſpeculorum.

IMaginẽs ſpeculorum Empedocles a rebus uiſis, quas ipſe ſimulacri radios uocat, prodire exiſtimat, hos autem in extremo ſpeculo collectos ab ignea ui, quæ de ſpeculo manat, ſecumq; aerem educit, in quem radij feruntur, oſtendi ſcribit. Democritus uero, & Epicurus illud cerni a nobis ſimulacrum in ſpeculis putant, quod a nobis proficiſcitur. cũ primum enim in ſpeculum incidit, quia progredi lõgius non poteſt, conuertitur, & facit, ut ipſum nos intueamur. Pythagorici eas imagines ex confractis aſpectus noſtri radijs excitari credunt. radij.n. feruntur intenti in modum ferri: uerum denſitate, ac leuore ſpeculi repulſi, redeunt in ſe ipſos, ut facere manus ſolet, quam, ſi quid offendat, retrahere ſolemus.

An tenebræ uideantur.

VIderi tenebras Stoici putãt, quod ex oculis in ipſas lux quędã emanet, & aſpectus nõ fallatur, ſed tenebræ re uera comprehendantur. congregatur enim aſpectus tenebris, quę eundem quoq; intercipiunt, & retundunt: lux ipſum diſſipat, protendit, & uſque ad res, quæ cerni queunt, ducit. ex quo fit, ut aer lucidus præſtet nobis uicem medij: tenebricoſus uero, obiecti. Chryſippus ea nos ratione aſpicere cenſuit, ut a principe animi ui ſpiritus non ater, nõ obſcurus, ſed igneus, ac ſplendidus ad pupillas G oculorũ funderetur. atq; inde effici, ut ſi aer uicinus eſſet ſimilis, hoc eſt lucidus, in morem coni uſq; ad res uidẽdas ſe funderet: ſi diſſimilis, hoc eſt opacus, tenebris occurreret, ſicq; eas intueretur.

De auditu.

AVditum effici in nobis Empedocles putauit, quia aer intimam aurium partem impellit. cum.n. ea in morem cochleæ obuoluta ſit, ac tãquam tintinnabulum edito in loco appenſa, omnes ingruẽtis aeris appulſus percipit. Alcmæo ideo nos audire ait, quia aures intus ſunt uacuæ: & uacua reſonare omnia, cum in ipſa uox incidat. Diogenes eſſe in capite aerem, eumq; percuti uocibus, & commoueri putat. Plato, & qui eius ſectam adamarunt, aerem, qui auribus inſidet, pulſari: pulſum in principem animi ſedem mitti, ſicq; auditum effici uoluerunt.

De olfactu.

ALcmæo principẽ animi partem in cerebro ſitã eſſe, ab eaq; percipi odores, qui reſpirãdo attrahũtur, exiſtimauit. Diogenes illã in arterijs cordis collocat: in quibus ẽt eſſe uult ſpirirũ, qui ad pulmones cõportatur. itaq; odores in cordis ſinus ingredi credit. proinde fieri, ut quibus facta eſt grauis reſpiratio, quod euenit ijs, quos deſtillationes exercẽt, exaſperatis, & impactis muco meatibus, odores non ſentiant. H

De guſtatu.

SApores lingua dignoſci Alcmæo cenſuit: idq; fieri eius tum humore, & calore tẽperato: tũ uero etiã mollitie. Diogenes, quia inſtar ſpõgiæ rara, teneraq; ſit, ideo ſapores eam recipere, & eos per uenas, quæ plurimæ in ipſam pertinent, in ſenſum, ac principem animæ partem delegare exiſtimauit.

De uoce.

VOcẽ ſic definiuit Plato, Vox eſt Spiritus a cogitatione ꝑ os emiſſus: & impulſus aer, qui ꝑ aures, ac neruos cerebri uſq; in animũ pertingit. hominũ aũt loquela proprie uox dicit̃: nõ proprie uero ẽt aliorũ animãtiũ ſonus, & mutarũ rerũ crepitus. Epicurus ait uocẽ eſſe fluxũ atomorũ, qui a loquẽtibus, aut ſonãtibus, aut alioqui ſtrepẽtibus manat. uult aũt has atomos primũ fluere ad ea, quæ cũ ipſis ſimilitudinẽ gerũt: ſic aũt appellat ea, quæ ſunt eiuſdẽ generis: ut rotundæ rotũdis, triãgulæ triãgulis ſimiles ſunt. tũ uero auribus occurrere, & ibi uocis ſenſum efficere. id uero intelligi ex utribus poſſe, cũ muſti pleni efflãt: & itẽ ex infectoribus, qui inſufflare ueſtibus ſolẽt. Democritus quoq; aerẽ in ſimiles atomos diuiſum, ſimul cũ atomis uocis ad aures uſq; deferri memorat. nã, ut tritũ eſt ſermone prouerbiũ, Gracculus Gracculo hæret: &, ſimilia Deus ſemper iũgit. Stoici nõ eſſe aera ex atomis cõflatũ, ſed ꝑ totũ cõtinuatũ, nec habere intermixtũ uacuũ narrãt. ita fit, ut aer a ſpiritu agitatus, ĩ orbẽ fluctuet: ut ſolet

A iniecto lapide ſtagnum.hoc ſolum diſcriminis cernitur,quod aquæ extremitas maiores circulos ſubin-
de excitat : aer uero totus ex omni parte in orbes exundat. uocis originem eſſe cenſuit Anaximander,
cum aer ſpiritũ repellit,& ad aures uſque flectit:quo etiam modo efficitur ea,quæ Echo nominatur.

Vox ſit ne corpus,an ſecus.

PYthagoras,Plato,Ariſtoteles uocem eſſe corporis expertem dixerunt: aerem namque nõ eſſe, ſed
aeris extremitatẽ,quæ certo quodam oris impulſu figuretur.Stoicis eſſe corpus uidetur: quod om
nia quæ agant,aut faciant,ſint corpora:uocem autem aiunt agere, cum in noſtris auribus ſonitũ creet:
& facere,cum in ſenſu relinquat,quod percipiamus.præterea quicquid mouetur,corpus eſt : uox mo-
uetur.ſi enim in loca polita incidat,non ſecus,quàm a pariete pila, ſic uox ad nos redit. quæ res in Ae-
gypto facile cognoſcitur.nam ſiquis intra pyramides ſemel uocem mittat,eadẽ quater, aut quinquies
deinceps remittetur.

De principe animi parte,& quomodo ſingula percipiat.

STоicis ſummam quandã animi partẽ eſſe probatur:quam principẽ uim,rationẽq; uocãt: ab ea ſeptẽ
alias oriri:ut aſpectum,quem hac definitione explicant,ut ſit ſpiritus a principe ui in oculos uſque
pertinens.tum auditum,quem eſſe aiunt,ſpiritum a ui principe in aures pertinentem. & olfactum, quẽ,
pariter ſpiritum eſſe uolũt,a principe illa ui ad nares uſque exporrectum.& guſtatum, quem uolũt eſſe
B ſpiritum a principe ui in linguam profectũ:& tactum,quem eſſe ſpiritum docent,a ui principe in corpo
ris uniuerſam extremitatem diſtributum,ut illic comprehenderet omnia,quæ admota obeſſe, aut pro-
deſſe nobis ualerent.duo reſtant,quorum alter nomine facultatis,quæ procreatrix ſeminis ſit,uocatur:
quam ſic definiunt,ut ſit ſpiritus a ui principe in membra,quæ ſunt ad ſemen gignendum procreata, de
latus: alter uero facultas,quæ uocem efficiens nominatur:quam etiam eſſe uolunt ſpiritum a ui princi
pe in membra uoci efficiendæ idonea tranſmiſſum.

De ſede principatus animæ.

PRincipem animi partem in toto capite collocant Democritus, & Plato : Strato in ea parte,quæ ſu
percilijs reſpondet:Eraſiſtratus in mẽbrana, qua cerebrũ continetur : Herophilus in cauis cerebri:
Parmenides & Epicurus in toto pectore ſitã eſſe dixerunt:oẽs Stoici in toto corde : Diogenes in ſolis
arterijs cordis,quibus ſpiritus continetur:Empedocles in ſanguine.quidã in ceruice cordis,quidam in
mẽbrana cor ambiente,quidã in ſepto trãſuerſo ſtatuerunt.recẽtiores in ea corporis parte,quæ a capite
ad ſeptum tranſuerſum pertinet.Pythagoras uero uiuẽdi facultatem in corde,mentem, ac rationem in
capite,tanquam in arce collocatam eſſe exiſtimauit.

De reſpiratione.

C EMpedocles putat fieri initio reſpirationẽ,cũ primũ humor fœtus,qui plurimis in eius ortu fuit,mi
nui inceperit.tunc.n.aer primum ad inane explendũ meatibus adapertis ſuccedit . cũ uero poſtea
natiuus calor uelit prodire,aerem foras pellit:quo redeunte iterum aer ſubſequitur : hocq; inſpiratio,
illud reſpiratio nominatur.nunc uero cum ſanguis excurrens.per nares aerem pellat, & recurrens eun
dem attrahat,effici reſpirationẽ cẽſet:monetq; hoc ut in clepſydris ſpectemus.Aſclepiades narrat, pul
monẽ infundibuli fungi munere,& cauſam reſpirãdi in nobis eſſe aerem in cauitate pectoris tenuatũ.
aer.n.externus,utpote qui craſſus ſit,illuc comportatur,indeq; repellitũ.eſt.n.ea pectoris natura, ut ne-
que multum aeris continere , neq; eo carere prorſus queat.itaq; aer,qui in pectore eſt, paulatim atte-
nuatur,ut cũ non poſſit totus confertim excerni,ponderi ingruentis cedens,foras exit , ut in cucurbitũ
lis accidit.ſenſit præterea reſpirationem imperio uoluntatis effici, ob quoſdam anguſtiſſimos meatus,
qui in pulmone ſiti,& uolũtati noſtræ obedientes contrahuntur.Herophilus mouendi facultatẽ attri-
buit neruis,arterijs,& muſculis:pulmonem uero quatuor habere motus putat:unum,quo externũ aerẽ
attrahit:alterum,quo attractum in pectus exprimit:tertiũ, quo expreſſum iterũ in ſe capit : quartũ,quo
receptum foras pellit.hi tamen motus tum quatuor,tum duo ſunt:primum enim & tertiũ edit pulmo-
nis diſtentio:quartum & ſecundum eiuſdem contractio.pectus uero bis tantum cietur , & cum ſe dila-
D tat,aeremque a pulmone ducit ; & cum ſe contrahit,& eidem,quod acceperat,uiciſſim reddit.

De affectibus.

STоici affectus in mẽbris,quæ afficiunt̃:ſenſus uero in principe animi facultate cõſtituũt . Epicurus
utrũq; in affectis mẽbris eſſe uult.Strato & ſenſus , & affectus in principe facultate animi collocat:
quod in ea ſit poſita tolerantia,ut ex dolorum & cruciatuum argumento cognoſcitur : quos fortes uiri
animo forti ſubeunt:timidi uero plus,quàm par ſit,timent.

De diuinatione.

DAri diuinationẽ eſt Platonis,Stoicorũq; ſententia.eã uero aut numinis præſentia, aut mẽtis diui-
nitate,aut ſoluto p ſomnũ animo excitari exiſtimãt: itemq; aſtrologicã & aruſpicinã cõcedũt. ue
rum ut hi multa genera diuinationũ ſtatuũt,ſic Xenophanes,& Epicurus tollũt oĩa. Pythagoras reijcit
eos,qui aruſpicinã faciũt.Ariſtoteles,& qui eũ ſecutus eſt Dicæarchus duas diuinãdi rõnes admittũt,
ſomniũ,& furorẽ.quamuis.n.non eſſe æternas animas uelint,in eis tamẽ eſſe quid diuinum concedũt.

De inſomnijs.

DEmocritus ĩſomnia ſimulacrorũ obſeruatione fieri putat. Strato credidit cogitationẽ habere aliã
quandam naturã in ſomnis,utpote quæ melius tunc ſentiat,ideoq; p̃ſtantiore ſit p̃dita cognitio-
ne.Herophilus quæ a deo ſomnia mittũtur,ea neceſſario cõtingere exiſtimat : quæ uero a natura , ea
proficiſci

proficiſci,cum animus ſibi rerum utilium,& futurarum formas fingit.quæ caſu denique,ea cõfuſa eſſe, E
& ex imaginum occurſu genita . quo ſane tempore ſpectantur , ea , quæ optamus, ut amantibus accidit, qui ſe habere amicas in ſomnis putant.

De ſemine.

SEmen eſſe ultimi alimenti excrementũ dixit, Ariſtoteles ,idq; in ſe uim habere efficiẽdi tale , quale ſit id,unde ſit proiectum:Pythagoras eſſe optimi ſanguinis ſpumam,uel alimenti partem quandam ſuperuacaneam, ut ſunt medulla & ſanguis:Alcmæo cerebri particulam.Plato medullæ dorſalis defluxum.Epicurus modicum quid a corpore,animoq; reuulſum. Democritus a præcipuis corporis partibus, ut oſſibus,carne,& uenis deduci ſemen exiſtimauit.

Vtrum ſemen corpus ſit , nec ne.

LEucippus,& Zeno ſemen eſſe corpus putant.eſt enim animæ pars:anima uero,ut ipſis placet, corporea eſt.Pythagoras,Plato,& Ariſtoteles uim quidem illam ſeminis,a qua, uelut a mente regi͂, corpore uacare:ſed ipſum,affuſum humorem eſſe corpus affirmant.Democritus & Strato ipſam quoq; uim,quia ſpiritus ſit,eſſe corpus contendunt.

Vtrum fœmina ſemen mittat. F

PYthagoras,Epicurus,& Democritus fœminas quoque ſemen mittere in concubitu putant : ſiquidem uaſa habeant,in quibus ſemen cõtinetur:quæ in uterũ ex aduerſo effundunt. atque inde fieri, ut appetitu uerum uenerearum ducãtur . Ariſtoteles & Zeno fatentur quidẽ eas humorem effundere, ſed tamen id eſſe concoctum ſemen negant : eſſe uero quendam ueluti ſudorem ex fatigatione cõgreſſus emanantem.Hippo & mares & fœminas ꝑ ariter effundere ſemen o pinatus eſt:ipſum tamen, quod fœminæ emittunt,nulli eſſe uſui ad fœtum conformandum , cum extra uterum incidat. atque hinc factum eſſe,ut quædam mulieres præſertim uiduæ ſine complexu uirorũ ſemen quandoq; profuderint.

De conceptu.

ARiſtoteles auctor eſt,concipere mulieres,cum mẽſtruis purgationibus uterus ſit expurgatus . ait enim portionem quandam ſanguinis puri cum menſtruis purgationibus deſcendere , quæ cum uirili ſemine coniuncta fœtum incipit . idem cenſet uteri ſordibus impediri conceptum:itemque mœrore,ſterilitate fœminarum,& uirorum imbecillitate.

Cur mares, aut fœminæ naſcantur.

MArium,ac fœminarum cauſam Empedocles in calorem,aut frigus conijcit.atque inde manaſſe
illud , quod literarum proditum eſt monumentis : primos mares in meridie natos e terra,atque G
in oriente:fœminas in ſeptentrione,& occidente. Parmenides contra ſenſit:mares propter denſitatẽ, in ſeptentrione:fœminas in meridie propter raritatem eſſe procreatas. Anaxagoræ ſententia eſt,tum gigni mares,cum ſemen dextræ partis in dextram uteri partem , & ſiniſtræ in ſiniſtram incidit : fœminas , cum fit locorum permutatio. Cleophanes is de quo fecit Ariſtoteles mentionẽ,mares a dextro, fœminas a ſiniſtro gigni teſticulo cenſuit . Hipponax hoc naturæ ſeminis acceptum refert.illud enim ſi ualidum,compactumq; ſit,mares:ſi imbecillum,& fluxum,fœminas gignit.

De monſtris.

MOnſtra exoriri uoluit Empedocles, ſi ſemen nimium ſit, ſi paucum,ſi diuulſum, ſi quaſi euanuerit: ſi deniq; motu inordinato in uterũ ſit proiectũ.Strato hoc uel additioni, uel detractioni , uel tranſpoſitioni,uel inflationi tribuit.Medici quidã hoc fieri aiunt,quia uterus tunc eſſet ſpiritu diſtortus.

Cur mulieres, licet ſæpe concumbant, raro tamen concipiant.

FOeminas raro concipere Diocles Medicus putat,uel quia ſemen non effundant , uel quia minus,
quàm par ſit: uel quia tale,ut in eo uis gignendi non inſit:uel quia minus,plusve, quàm deceat , ſit
calidum,aut frigidum,aut humidum,aut ſiccum : uel quia uterus reſolutus ſit proinde continere ſemẽ
non poſſit.Stoici culpam in uirile membrum,quod obliquum ſit,conijciunt : ſiquidem eiaculari recte H
non poteſt.præterea uero ſi inter genitalia non conueniat:ut cum intro uterus abſcedit , eumque attingere penis nequit. Eraſiſtratus utero ſolum cauſam tribuit , qui tum latior,tũ ſtrictior ſit, quàm oporteat,tum callos obduxerit, qui meatus uteri occludunt.

De geminis , & trigeminis .

EX ſeminis redundantia, & diuiſione duos , aut tres infantes ſimul gigni Empedocles putauit. Aſclepiades naturæ ſeminis acceptum hoc refert: ut enim hordeum inuenias , quod duorum & trium ordinum ſpicas producit , ſic ſemen quoque fertiliſſimum reperiri. Eraſiſtratus inde effici hoc credit,quod uterus apprehendat, ut in brutis quoque conſpicimus : quorum uterus bene expurgatus ad conceptum deſcendit. Stoici uolunt in utero loculos eſſe : atque ita, cum ſemen in duos inciderit, geminos : cum in tres , trigeminos gigni.

Vnde filij parentum ſimilitudinem ducant.

FIlium ſimilẽ illi fore,cuius ſemen fuerit potentius,Empedocles memorauit:diſſimilem , ſi calor ſemen inſequens in uaporem abierit. Parmenides putat e dextra uteri parte ſimilem patri prodire filium : e ſiniſtra , matri. Stoici uero , cum e toto corpore , atque anima deſcendere ſemen uelint, etia ſingulas particulas ad eius membri , a quo deſcendunt, componi ſimilitudinem cenſent : quemadmodum

A dum ſi pictor uultum ad alicuius imitationem, qui adeſſet, ſimilibus coloribus ſibi effingendum propo
neret: ut ita dicant generis formam, figuramque ſeruari: uerum cum pater, ac mater ſemen pariter
fundant, ſi maternum ſemen ſuperarit, matri ſimilem: ſi ſuperatum ſit, patri ſimilem fore filium.

Cur filÿ diſſimiles parentibus oriantur.

MEdici plerique fortuito fieri hoc ipſum arbitrantur. ubi enim tam maris, quàm fœminæ ſemen
refrigeratum ſit, tum nati parentibus diſſimiles procreantur. Empedocles ad mulierum cogita
tionem, in qua uerſabantur, dum conciperent, effingi fœtum arbitratur. quoniam enim illę pictam ima
ginem, aut ſtratum eo tempore in oculis gerebãt, ideo factum eſt, ut imaginibus, ſtatuiſque ſimiles ple
runque genuerint. Stoici diſſimiles parentibus filios a tacita quadam radiorum, ſimulacrorũque men
tis diſcordia, quo tempore ſemen emittębatur, gigni putant.

Vnde uiri infœcundi, & fœminæ ſteriles fiant.

MEdici aiunt fœminas reddi ſteriles propter uteri denſitatem, raritatem, duritiem, & obſtructio-
nem, quæ uel carne, uel callo ſit facta. mœrore etiam animi, corporis macie, & malo habitu, &
quia diſtortus, aut conuulſus uterus ſit, fieri idem poteſt. Diocles putat infœcundos uiros eſſe, uel quia
ſemẽ nullo modo effundant: uel quia minus, quàm par ſit: uel quia ineptum ad prolem: uel quia priapo
B ſint reſoluto, uel ita diſtorto, ut in uterum contorquere ſemen non poſſit: aut ita paruo, ut in uuluam nõ
ingrediatur. Stoici in cauſa eſſe aiunt uires, & qualitates diſcordes eorum, qui rebus uenereis utuntur:
quos tñ ſi ſepares, & ſui ſimilibus iungas, natura ſuperior reddita, erit ad prolẽ gignendã accõmodata.

De mulorum ſterilitate.

MVlos ideo non gignere Alcmæo iudicat, quia ſit eorum genitura tenuior: quod ex frigore pro-
uenit: mulaſque non concipere, quia uterus ipſarum non hiſcit, hoc eſt eius os non aperitur.
Empedocles uero, quia paruus, anguſtusque ſit: nam & propter paruitatem, & quod uentri cohæreat
retorto ſitu, ideo nec proiectum ſemen attingit, nec ſi attingeret, excipere ipſum poſſet. Diocles eiuſdẽ
eſt cum Empedocle ſententiæ: ſcribitque ſe in diſſecandis corporibus uidiſſe plerunque uuluas mula-
rum obliquo poſitu ſitas. eamque cauſam eſſe, cur mulieres quoque non concipiant.

An fœtus in utero animal ſit.

FOetum, qui adhuc utero continetur, eſſe animal, ideò exiſtimauit Plato, quod ſe moueat, quod ali-
mento fruatur, quod augeatur denique. Stoici eſſe uentris partem uolunt. perinde enim infantes,
atque fructus, quos eſſe arborum partes nemo dubitat, decidere, cum ad maturitatẽ peruenerint. Em-
pedocles reſpirationem fœtui tribuit, eſſe animal negat. Diogenes partus ſine anima edi putat. magno
C tamen calore eſſe pręditos, qui cum primum in lucem prolati ſunt, in pulmonem confugit, & inde aerẽ
frigidũ ducit. Herophilus fœtibus naturalem motum concedit, reſpiratione priuat. uult autẽ mouẽdi
inſtrumẽta neruos eſſe: ac tum deniq; fœtum eſſe animal, cum in lucem miſſus ducere ſpiritum incipit.

Quomodo fœtus alatur.

DEmocriti, & Epicuri ſententia eſt, fœtum in utero alimẽtum ore capere. hincq; effici, ut exorti in
fantes mammas quamprimum ore perquirant. aitque intra uterum papillas quaſdã eſſe, e quorũ
illi foraminibus alimẽtum exſugunt. Stoicis placet, fœtus per umbilicũ ali. proinde obſtetrices ſtatim,
cum nati ſunt, ligare eum conſueſſe, & oris rictum digitis patefacere, ut alio loco perquirere cibum in
cipiant. Alcmæo non aliter, quàm ſpongias ex omnibus corporis partibus ali fœtus uoluit.

Quid primum in utero abſoluatur.

NArrant Stoici, omnia pariter abſolui, Empedocles ſpinam in primis, quæ nauis carinam imitatur.
Alcmæo caput, in quo eſt animi principatus. Ariſtoteles cor, quod uenarum, & arteriarum fons
atque origo eſt, aliqui magnum, pedis digitum: aliqui umbilicum.

Cur infantes ſeptimeſtres hac lucis uſura frui poſſint.

EST hac de re Hippocratis & Ariſtotelis ſententia huiuſmodi: ſi intra ſeptem menſes uterus implea
D tur, deorſum uergit, idq; quod in lucem editur, uiuere poteſt: ſin impleatur, ſed ſurſum uergat, fœ-
tus octauo menſe editur. cum uero umbilicus factus ſit propter extenſionem imbecillus, uix attrahere
alimentum poteſt. ideoque infans non ita copioſe, ut ſolebat, alitur, & ſemienectus fame oritur. ſi uero
in nonum menſem partus differatur, cum uterus iam deſcendit, tum ſane integer edi ſolet. Polybus ui-
tali fœtui centum octoginta duos dies, & dimidium tribuit. hoc ſpatium ſex menſes cõtinet: & ſeptimũ
attingit, quia ultimi dies in ſeptimum mẽſem incidunt: ſiquidem tot dierum interuallo ſol a bruma ad
ſolſtitium peruenit, indeque redit. octo uero menſium partum non uiuere cenſuit, quia uterus ſurſum
aſcendens umbilicum diſtendit, ille diſtentus, ægre alimentum fœtui ſuppeditat: ideoq; ille debilis effi
citur. Mathematici putant octauum menſem eſſe naſcentibus noxium, quia nulla ſit inter octauũ ſigni-
feri orbis ſignum cũ primo ſocietas: ſeptimũ uero amicum. propterea quod oppoſito radiorum iactu cõ
iungatur. ſi quis uero octauo menſe in lucem edatur, iſq; uiuat, eum & infelicẽ, & breuẽ uitam traductu
rum aiunt. diſiuncti enim mutuo ſunt aries, & ſcorpius: taurus, & ſagittarius: gemini, & capricornus: cã-
cer, & aquarius: leo, & piſces: uirgo, & aries: libra, & taurus. Diocles, & empirici memorant, ſe habere
compertum, octauo menſe natos uiuere: eos tamen imbecillos eſſe, ideoq; plerũq; e uita excedere. Ti-
męus partum utero geſtari duodecim menſes dixit: ſed tamen eos interdum nouem cenſeri; interdum
ſeptem. in cauſa eſſe, quia non ſtatim, ut mulier concepit, menſtruæ ſupprimantur purgationes.

Vtrum animalia ſint genita, & utrum caduca ſint, nec ne. E

QVibus genitum eſſe mundum placet, ij etiam genita eſſe, caducaq; animalia ſentiunt. qui ingeniorum mundum eſſe dicunt, ea ſibi ſemper ſuccedere cenſent. mũdi enim partes ſunt animalia. quæ res impulit Anaxagoram, & Euripidem, ut dicerent, nihil eorum, quæ ſunt, interire; ſed in aliud mutatum, in diuerſam ſe formã induere. Anaximandri opinio eſt, animantia prius in aqua orta eſſe, ac ſpinoſis fuiſſe corticibus obuoluta. cum uero progreſſu ætatis in ſiccum eſſent profecta, non diu ſuperuixiſſe, quod attritus cortex eſſet. Empedocles cenſet, animalia, quæ prius extirerunt, perinde ac ſtirpes, non recte inter ſe commiſſa, ſed partibus parum conuenientibus conflata: ſecũdo loco, nata, ſic eſſe partibus inter ſe coniuncta, ut quales nunc ſtatuę ſunt, talia ipſa uiderentur: tertio loco orta habuiſſe membra, quæ ex ſe prodirent. quarto denique loco genita non iam ab aliquo ſimili ut e terra, aut aqua conſtitiſſe; ſed ex ſe ſe: cum iam fœminarum pulchritudo uiros alliceret ad concubitum, & gignendã prolem. omnia autem animantia quatuor eſſe diſtincta generibus, habita temperaturæ ratione. quædam. n. ſua ſponte ad aquas feruntur, ut pote quæ ſint ad eorum naturam accommodatiores: alia in aerem ſe recipiunt, quod plurimum illius in ſe contineant: alia terram incolunt, quod ſuopte pondere ad ipſam adducantur: alia denique toto pectore uocem mittunt, quod ſimilem temperaturam obtinuerint.

De animantium generibus: & an cuncta, quæ ſenſum habent, uſum rationis ſint conſecuta. F

EST in manibus Ariſtotelis liber, in quo facit animantium genera quatuor, ut quædam terreſtria, quædam aerea, quædam aquatilia, quædam cæleſtia eſſe intelligamus. ipſas enim ſtellas, atque cælum eſſe animal æternum, ac rationis compos arbitratur. Democritus, & qui eum ſequitur, Epicurus, cæleſtia non ponit. Anaxagoras ait, in cunctis animãtibus eſſe rationem, quæ in actione uerſatur: eã uero, quæ uelut mens eſt patibilis, quam mentis interpretem uocamus, non concedit. Pythagoras & Plato brutis etiam rationem dant: ſed intemperie corporis fieri, ut uſu rationis careant. idq; præcipue contingere, quia loquela eis non ſit data, ut canibus & ſimiis: quæ licet gannitu uocis quidpiam ſignificent, tamen quid illud ſit, eloqui non poſſunt. Diogenes non cenſuit bruta eſſe rationis expertia, ſed tum corporis craſſitudine, tum nimio humore eſſe factum, ut neque intelligant, neque animaduertant: ſed afficiantur, ut furentes ſolent, in quibus princeps animi pars de ſua ſede deturbata eſt.

Quo tempore fœtus in utero conformetur.

EMpedocles articulos in hominibus trigeſimo ſexto die incipere, omnibus autem partibus undequinquageſimo abſolui dixit. Aſclepiades in maribus, quia calidiſſimi ſint, membra ſexto uigeſimo die diſtingui, quinquageſimo perfici. quoſdam etiam eſſe, quibus hæc minore ſpatio eueniãt: fœminas intra duos menſes incipere, quarto abſolui, quia ſint uiris frigidiores. ceteras autem animantes ex G facili coitu elementorum tota pariter & incipere, & perfici.

E quibus elementis quæq; membra ſint conflata.

CArnem ex æquali quatuor elementorum portione factam eſſe Empedoclis ſententia eſt: neruos ex igni, terra, & duabus aquæ partibus: ungues, e neruis, qui aeris contactu obriguerint: oſſa ex aquæ & terræ paribus portionibus uideri conſtare: e quatuor tamen elementis compoſita eſſe, in quibus maior ſit ignis, terræq; copia. ſudores & lacrymas attenuato, eliquatoq; ſanguine erumpere.

Quo tempore homo perfectus ſit.

HEracliti, & Stoicorum ſententia eſt, perfectos homines eſſe, cum ſecundum ſeptennium ſit tranſactum: quo tempore adoleſcentes emittere ſemen incipiunt. tunc enim exiſtimari arbores perfectas, cum edere fructus cœperint. non perfectas, uſque dum fructum nõ tulerint. Ariſtoteles poſt ſeptẽ annos hominem perfectum cenſet, quod ab eo tempore boni, malique cognitio in pueris inſit, ipſiq; ad diſciplinas percipiendas ſint apti. alij putant, homines tertio perfici ſeptenario: quod iuuenes tum ſint, atque pubeſcant: corporiſq; uiribus plurimum excellant.

De ſomno, ac morte.

SOmnũ conciliari Alcmæo putat receſſu ſanguinis in eas uenas, quæ fluxui ſanguinis deſtinatæ ſunt: H mortem autem ſequi, ſi illuc omnis ſe recipiat. ita enim corpus nimium refrigeratur. a ſomno autẽ excitari nos putat, ſanguinis reditu. Empedocles & ſomnum, & mortem a ſanguine oriri credit: ſed illum e ſanguine parum refrigerato: hanc ab eodem prorſus refrigerato afferri. Diogenes ait, ſi ſanguine qui per omnia membra eſt diſtributus, uenæ impleantur, & aer, qui in uenis eſt. non totus tamen, in pectus, & uentrem impellatur, ſomnus excitabitur; ipſaq; membra maiore calore quàm conſueſſent, corripientur: at ſi totus illuc impellatur, mors ſequetur. Plato, ac Stoici irrepere animantibus ſomnum arbitrantur, cum ille ſpiritus quieſcit, qui ſenſibus uigilantibus deſeruit: non quod uelut in terram concidat, ſed quod principem animi partem petat: quæ pars eſt intra ſupercilia collocata. mortem autẽ afferri, ſi ille ſpiritus omni ſit prorſus motu deſtitutus.

Vtrum ſomnus & mors animi ſint, an corporis.

TAm ad animum, quàm ad corpus pertinere ſomnum dixit Ariſtoteles: cauſam uero ſomni eſſe uaporem a uentre in caput ſubmiſſum: & calorem, in corde uigentem, quem alimentum crudum refrigerat: mortem uero ad corpus ſolum pertinere, quod mori animus nullo modo poſſit. Anaxagoras, cum ſomnum ex longa corporis fatigatione excitari putauit, ſolum etiam affici corpus ſenſit: ſed animos, cum a corporis ſocietate diſiunguntur, interire. Empedocles cenſuit mortem eſſe eorum, ex

A quibus homo conſtat,ſecretionem.proinde animos non ſecus,quàm corpora interire, & ſomnum ca
loris diſceſſu nobis irrepere.

An ſtirpes ſint animalia.

EMpedocles putat ſtirpes non ſolũ eſſe animatas, ſed etiã animalia. ex hac coniectura id poſſe per-
ſpici,quod ſe ſe moueant,quod intenti earum ſint rami:quod eoſdem adductos ad nos,uix permit
tant ſequi:quod remiſſos ſumma celeritate reducant,ut pondus etiam ſecum trahant.Ariſtoteles ut ani
mam eis ineſſe cõcedat,eſſe tamen aĩalia non cenſet.nam aĩalia & ſentiunt,& appetitu ducũtur; & eo-
rum quædã intelligunt,Stoicis,& Epicureis placet,ſtirpes ne animam quidem habere. quod ſolis ani-
malibus inſit anima:quorum alia concupiſcunt,& quod appetunt,proſequuntur:alia ratione ſunt præ-
dita:ſed ſtirpes non animæ ui,ſed caſu quodam expullulant.

Quomodo ſtirpes augeantur.

EST Empedoclis ſententia, ſtirpes inter animantia primum e terra exortas eſſe,ante quàm circum-
agi ſol incepiſſet; dieſque a nocte eſſet diſtinctus. in eis quoque maris & fœminæ coniunctas ra-
tiones inueniri; quod eis temperaturæ conuenientia tribuit: eſſe pręterea in eis,ut ui caloris,qui terræ
ſubeſt,increſcant.proinde fit,ut ſtirpes haud aliter ſint terræ partes,quàm fœtus uteri.fructus porrò eſ-
B ſe excremẽta ignis & aquæ,quæ in ſtirpibus inſunt.folia decidere ijs,in quibus æſtiuus calor humorem
conſumpſit; ſemper frondere eas uoluit,quæ maiorem humoris uim habeant, ut laurum, oleam, pal-
mam.ſaporum autem uarietates & ex alimenti uarietate,& e ſtirpium extare differentia: ſiquidem ipſę
e terra id trahunt,quod ſibi familiare ſit.nam & uinum ut ex uitium uarietate,ſic ex diuerſo ſolo diſſimi
le gigni ſolet.

De alimento, & incremento.

EMpedocles exiſtimauit,tum demum ali animantia, cum alimentum accommodatum ſuppedita-
tur:creſcere uero cum magna uis caloris adeſt:minui,diminuto calore: extingui deniq;, utroque
ſublato:huius autem temporis homines ſi cum ijs,qui primis illis temporibus in hac mundi ſede fue-
runt,comparentur,perinde atque infantes cenſeri oportere iudicauit.

De febre.

FEbrem hac definitione Eraſiſtratus explicauit,ut ſit motus ſanguinis, in uaſa ſpiritus ingredientis
ſine uoluntatis arbitrio factus.ut enim mare,nullis agitatum uẽtis,conquieſcit; aliquo autem uen
to per uiolentiam impulſum fluctuat:ſic in corpore,cum ſanguis motu cietur, uaſa ſpiritus ingreditur:
atque ibi calefactus,totum corpus calore perfundit.Febrem quoq; eſſe unum ex ijs accidentibus,quæ
C ſuperuenire morbo ſolent,memorauit.Diocles autem nobis auctor eſt,ut ope eorum, quæ ſub aſpectũ
cadunt,ea,quæ oculorum effugiunt obtutum,uideamus: quare cum cernamus ex inflammationibus,
abſceſſibus,& uulneribus ſequi febrem,etiam cum quis habet febrim, licet quidpiam horum fieri non
uideamus,intus tamen aliquid horum eſſe factum ſuſpicari nos debere. Herophilus etiam nullo mor-
bo antecedente exoriri poſſe febrem iudicauit.

De morbis.

ALcmæo in apta caloris,ſiccitatis,frigoris, & humoris temperie ſanitatem conſtituit. idem addi-
dit dulcedinis,amaroris,& aliorum huius generis æqualitatem:morbos uero oriri cenſuit, quo-
ties unum ex his ſit ceteris præſtantius;propterea quod cuiuſq; redundantia ſocietatem diſſoluit, atq;
ita morbum gignit.Diocles morborum cauſam refert tum in elementorum ex quibus corpus conſtat,
inæqualitatem:tum in aeris conſtitutionem.Eraſiſtratus ex alimento uel nimio,uel incõcocto, uel cor
rupto naſci morbos credidit:integra uero nos frui ualetudine,ſi tantum,quantum ſatis ſit, cibi ſumpſe
rimus:& in cibis ſumendis ordinem quendam ſeruauerimus.

De ſenectute.

INter Stoicos, medicoſque omnes conuenit,aduentare inopia caloris ſenectutem:eoſq; ſetius con
D ſeneſcere,in quibus maior caloris inſit copia. Aſclepiadis ſententia eſt, Aethiopibus citius, quàm
alijs ſenectam irrepere:quod eis ſexageſimo ætatis anno accidit. cauſa eſt Sol, qui plus, q̃ par ſit cor-
pora eorum excalfacit.contra in Britannis cerni,qui centeſimo uigeſimo anno ad ſenectutem perue-
niunt.calorem enim natiuum diutius conſeruant,utpote qui frigidam regionem colant.Aethiopum ue
ro corpora,cum a ſole relaxentur,rariora ſunt.at quę ſub urſa habitant,denſa: proinde hac quoq; lucis
uſura diutius perfruuntur.

GALENI DE HVMORIBVS, E
L I B E R.

Archangelo Piccolhomino interprete.

QVOD eſt in mundo elementum,hoc in animalibus eſt humor, quemadmodum
& in tempore tempeſtas.Non autem omnino eadem,aut ſimilia ſunt. Sed ea-
dem quidem ſunt qualitatibus & agentibus & patientibus. A quibus eadem
eſſenriam habent. Atque componentia ſunt, principiaque eorum, quæ ſunt
in nobis. Differunt autem inter ſe, & multis rebus, & nominibus ipſis. Pri-
ma.n.elementa ex quibus conſtat mundus,ſunr aer,ignis,aqua,& terra.Tēpe-
ſtates aūt ex quibus tēpus conſtat,ſunt uer,æſtas,hyems, atq; autūnus.Humo
res uero ſunt bilis,ſanguis,pituita,& nigra bilis,ex quibus aiantia cōponuntur
& homo.Omnia aurem humidirate,calore,ſiccitate, & frigore contēperantur. Sanguis enim & aer, & F
uer,ſunt calida & humida:quāquam alijs aliter de aere uideatur.Bilium autem ea quę flaua eſt,& æſtas,
& ignis,ſunt calida & ſicca.Ea uero quæ nigra eſt,& rerra,& autumnus,ſunr ſicca & frigida.Pituita au-
tem,& aqua,& hyems,frigida ſunr & humida.Conueniunt autē inter ſe humores,elementa ac tempe-
ſtates,atque etiam diſcrepant.Aer enim,& ignis,ſiccitate & humiditate differunt,caloris uero commu
nione iunguntur.Ignis etiam,& terra,frigore: & calore diſſentiunt, utraque autem ſicca omnino ſunt.
Quemadmodum terra,& aqua,frigida:diſtant uero ſiccitate & humiditate.Aqua denique,& aer,humi
da ſunr,calore autem ac frigore differunt.Eodem modo humores,& tempeſtates, inter ſe & congruūt
& diſcrepant.Atque etiam mixtionem perficiunt, quam Græci φιλεχθρον,ideſt odioſam nominant. Sed
elementa quidem,eadem omnino ſunt:& eorum quodque in eodem permanet loco:& inter ſe muta-
tione,permanſionem habent,alimentoque hiſce,quæ nutriuntur,proportione reſpondente: idque, fit
ratione quadam prouidente.Atque etiam tempeſtates eodem modo motionibus ſolis ad auſtrum &
boream & fiunt & appellantur.Humores uero non eodem modo:neque ijdem omni ex parte ſunt,uerū
inter ſe differunr,& loco,& colore,& facultate,& conſiſtentia,ac qualitate. Atque neceſſe eſt mutari
humores,quemadmodum & elementa ipſa inter ſe mutantur. Non autem neceſſe eſt eundem ſemper
mutationis ordinem ſeruare humores,neque æqualiter eoſdem augeſcere. Sed in nonnullis quidem, a G
terreo in aqueum,ordine quodam,& ab aqueo in aereum,a quo in igneum fit mutatio. In nonnullis
autem ordine non ſeruato,a pituita in bilem,& a ſanguine in humorem nigrum. Teſtimonia autem hu-
ius opinionis ſunt,rerreus ſanguis & melancholicus,piruita ſalſa, quæ proxime ad bilem iſatideam ac-
cedit,ſicque in ipſam facile mutatur.Apparet autem bilis rum pituitoſa tum muccoſa, ſimiliter & ſan-
guis,ut in hydropicis & cachecticis,quemadmodum in calidioribus & ſiccioribus bilis flaua non mi-
xta.Arque ijs ipſis non concoquentibus,bilis porracea,& uomitione,& deiectione apparet. Ordine
ergo mutationum,progreditur uictoriæ ordo,contrarium autem accidit hiſce quæ eo ipſo ordine mu-
tantur.Augetur autem in alio atque alio alius humor,alia atque alia re,nimirum temperie, anni parte,
regione,ætate,uictus rarione,quemadmodum in omnibus omnes, ſtatis periodis ac tempeſtatibus, &
generantur & incrementum habent.Aeſtate enim augetur amara bilis: & maxime ætate, & tempera-
mento,& uictus rarione ſimilibus.Præterea & ijs quæ extrinſecus accidunt.Curæ enim,& iræ,& dolo-
res,& labores,& exercitationes,& uigiliæ,& inediæ,& indigentiæ,plurimum flauæ bilis humorem ac
cumulant. Quemadmodum & ſomnus,& aquæ potiones,& marinarum,& humidarum rerum omniū
& craſſarum,& uiſcoſarum eſus,pituitoſum. Et pedeſtrium,& uolatilium carnes, & oua, & quæ facilia
coctu ſunt omnia,& quæ bonum ſuccum gignunt,ſanguineum humorem accumulant,niſi quædam na H
turæ proprietas in prauam aliquam qualitarem mutet ea,cum fuerint aſſumpta. Similiter & humorum
melancholicum quædam accumulant.Sed & ſi inter ſe miſceantur. Hoc enim modo cum mixtis inter
ſe alimentis urimur,& conſentanea illis conſequunrur. Augetur autem in adoleſcentia ſanguis. Quo
circa tales iucundi ſunt,& inſano quodam amore erga res pueriles affecti. Bilis autem augetur in iuue-
ne,quem iracundum,& animoſum,& acerbum efficit. In eo autem qui iuuenrutem eſt egreſſus,nigra
bilis abundat.Atque peſſimus eſt hic humor, & in quamcunque partem impetum fecerit, retentu eſt
perdifficilis,ac incommutabilis.Arque ipſius ætatem,uerſutam,& iniuriarum memorem, & quodam-
modo implacabilem efficit. Viget autem in ſene pituita. Ipſa uero ætas pigra,obliuioſa, ac ſomnolen
ta eſt.Humida enim eſt,& frigida,quemadmodum ætas declinās ſicca & frigida: & adoleſcenria, cali-
da & humida:& iuuentus pro humore proportione reſpondente, atque ſuperante. Loci autem & or-
tus,& permanſionis,& motus ipſorum,ſanguinis quidem ſunt hepar,uenæ,& ambæ nares. Flauæ autē
bilis parua ueſica eſt propria,& quod circum hepar,& per aures mouetur,id quod cuique apparet. Pi-
tuitæ uero,ſtomachus,& lumbi,& per os.Quemadmodum nigræ bilis,id quod eſt ſub hepate,& ſplen,
& per oculos,ur dicitur.Color autem ipſorum humorum,ſanguinis quidem eſt ruber. Pituitæ uero eſt
albus.Bilis autem flauæ ſeptem ſunr ſpecies. Quædam enim eſt flaua,quæ illa quidem elementi ratio-

A nem habet,altera pallida,tertia rubra,quarta porracea,quinta uitellina,ſexta æruginoſa,ſeptima iſati-
dea. Nigræ autem bilis proprius color,eſt oleaceus. Atque hic eſt,qui dicitur niger. Eſt autem ſanguis
guſtatui dulcis. Bilis flaua,amara. Et nigra,acida. Pituita autem primum eſt qualitatis expers ,deinde
acida,tum dulcis,& præterea ſalſa. Sunt autem nigræ bilis differentiæ quatuor . Vna enim eſt ex ſan-
guinis fæce. Altera ex aſſatione bilis. Tertia bituminoſa dicitur, eò quòd luceat bituminis inſtar: Quar
ta autem. Ex ijs autem,& ſanguis,& pituita,& nigra bilis craſſam conſiſtentiam habent. Bilis autem fla
ua eſt & tenuis,& leuis,& ſublimipeta,quemadmodum reliquũ duo humores ſunt graues. Sanguis autẽ
medius eſt participatione caloris. Videtur autem ualetudo in animantium corporibus ueluti imprimi,
humorum æquabilitate & ſymmetria. Deficientibus autem ijſdem,aut exuperantibus præter modum,
uel quantitate,uel qualitate,uel locorum mutatione,uel coniunctione ordinem non habente , uel pu-
tredine,ob malam collocationem morbi,contingunt. Quemadmodum & dici conſueuit morbos acci-
dere humorum ametria. Sicuti & ualetudinem reſtitui detractione & additione , & præterea tenuitate
& craſſitudine humorum,& omnino eucraſia & ſymmetria eorundem. Vt in ſexto de popularibus mor
bis ab Hippocrate præclare eſt dictum:humorum,hos quidem educere,oportere , hos autem immitte
re,attenuare,temperare,hac re quidem,hac uero non. Secundum enim cauſam affectuum effectricem,
B remedia inueſtiganda ſunt. Nam oportet humores exquiſite qualitate eſſe temperatos , & quantitate
æquales,ut ualetudo permaneat,&,ſi abſens ſit,redeat. Cum enim appellationem aliunde habuerint li
quores,ab eo,quòd unà liqueſcant,dicti ſunt omnes. Perſpicuum eſt ergo,ſi hoc ſit ſanitas, quod nõ eſt
tale,morbum eſſe,quemadmodum eſt demõſtratum. Quoniam autem morbus,qui genus eſt,in uarias
ſpecies diuiditur,neceſſe eſt profecto diuerſas illas morbi ſpecies , ab aliquibus differentibus cauſas
proficiſci. Cauſæ autem ſunt humores & ſymptomata. Hæc quidem,rebus quibuſdam extrinſecus acci
dentibus. Illi uero,eo quod mutentur ob incrementa & decrementa quæ fiunt in ætatibus , & tempe-
ſtatibus,& uictus rationibus,& temperamentis,quemadmodum dictum eſt. Hoc autem & Hippocra-
tes confirmare uidetur, cum inquit,alios in alijs tempeſtatibus & florere & dominari in corporibus
animantium humores. Atque etiam colores in hominibus eſſe diuerſos dicit , pro imperio humorum
in temperamento dominantium,& natura comparatum eſſe, ut pro humoris uincentis natura , morbi
gignantur. Et in procemio libri de humoribus,color(inquit)humorum, ubi non eſt aliqua eorum per-
turbatio,quemadmodum florum,pro imperio humorum , conſueuit in ſucceſſione ætatum mutari in
hominibus. Quemadmodum igitur & animæ mores. Humores enim ipſam moratã efficiunt. Sãguis.n.
hilariorem ipſam efficit. Flaua autem bilis iracundiorem , uel audaciorem , uel ueleciorem , uel certe
C utrunque. Pituita uero tardiorem,& ſtolidiorem. Nigra deniq; bilis iracundiorem , & impudicitiorẽ.
Mutantur autem & animæ mores in morbis,idque pro ſpecie humoris exuperãtis , quemadmodum in
delirationibus cernere licet. Ipſarum enim,quęcunque a ſanguine originem habent , cum cantu fiunt
& riſu. Quæcunque autem a flaua bile,audaciores & acerbiores ſunt. Ob eamque cauſam Hippocrates
inquit,impudentiæ quæ cum riſu fiunt,ſecuriores : quæ uero cum ſtudio , periculoſiores : ſtudium ap-
pellans audaciam. Quæcunque uero ab atra bile,triſtiores,taciturniores,& inſtabiliores. Quæcunque
denique a pituita,ſunt nugaces & ſtabiles . Atque alibi,ut in primo de popularibus morbis , Silenum
inſanuiſſe cum cantu & riſu , ipſemet teſtatur. In tertio autem de uulgaribus morbis dixit Philiſci de
lirationem factam fuiſſe audacem. Nam inquit eum inſanuiſſe circa meridiem. Flaua enim bilis morbi
cauſa erat. In Cyzico autem mulierem quandam,quæ gemellas filias pepererat,dicit delirauiſſe,atque
delirationis ſpeciem taciturnam & langueſcentem fuiſſe. Ipſa enim mulier taciturna erat, nec quem-
quam auſcultabat: Nigra autem bilis morbi cauſa erat. Pythionem uero , qui habitabat iuxta Telluris
templum,inſanum nugacem factum eſſe. In eo autem pituitoſa erat cauſa morbi . Poſt hæc oportet eũ,
qui curandas ſuſcipit uarias morborum ſpecies,cauſas ipſorum præcognoſcere. Quicunque enim,(ut
Hippocrates inquit)morbi cauſam tenuerit,is morbo occurrens , poterit remedia accommodata ex
D contrarijs,corpori adhibere. Atque etiam in libris de morbis,inquit . Qui de ſanatione recte inquirere
uelit , percontantique reſpondere,& contradicere recte , eum hæc animaduertere oportet. Primum
quidem a quibus omnes morbi hominibus fiunt. Cognoſcuntur autem cauſæ morborũ , primum qui-
dem ab ætate. Si enim adoleſcens ægrotat,maxime ægrotabit a ſanguine, quemadmodum ſuperius de
monſtratum eſt. Atque deinceps eodem modo. Secundo a tempeſtatibus. Si enim uerna fuerit tempe-
ſtas,ſanguis maxime dolore afficit. Tertio a uictus ratione. Rerum enim eſculentarum & poculentarũ
alia alius humoris procreatrix eſt:ac uini potationibus & uoracitatibus affectiones ſanguineæ compa
rantur. Sic Hippocrates cognouit Silenum . Didicit enim eum ex potu ægrotaſſe. Atq; etiam olitoris
mulierem,cui ſuppreſſio menſium facta erat. Se enim ſupra modum cibis ingurgitauerat . Quarto a re-
gione. Si enim calida fuerit,calidiores inducit affectus. Quinto ab exanthematis. Quæ enim rubra ſunt
atque rotunda,ſanguinea ſunt:quæ autem lata,pituitoſa : & alio modo alia , quemadmodum in apho-
riſmis oſtendit inquiens,ſudores uere & æſtate genitos,a ſanguine & bile eſſe. Poſtremo a colore,quẽ-
admodum humoris dominatus,ſic & morbi cauſa cognoſcitur. Eſt autem iudicium illud,quod a colo-
re ſumitur,non minimum,ſed eorum iudiciorum quæ maxima ſunt exquiſitiſſimum : atque etiam &
Diogeni,& ceteris illius ſeculi ſapientibus,tanquam ars quædam diuinandi habebatur. Nam homines
illi de coloribus longum habuerunt ſermonem, atque pro eorundem differentijs , partiti ſunt mor-
bos:

bos:rubricolores uocantes,ſanguineos : & flauicolores eos , in quibus amara bilis imperium tenet : E
& nigricolores, in quibus nigra:albicolores,pituitoſos. Atque etiam morbos ab ipſis humoribus pro-
fectos,rubricolores,flauicolores,nigricolores , & albicolores nominabant. Verum neſcio quam ob
cauſam multa artis prætermittentes teſtimonia,quæ illa quidem plurimum poſſunt morbi exquiſitum
diſcrimen afferre,ſolis coloribus , perfectum diſcrimen imbecillitatis , acceptum retulerint.

GAL. ATTRIBVTVS LIB. IN QVO PROBATVR,
QVALITATES CORPORE VACANTES ESSE.

Io.Baptiſta Raſario interprete.

ARGVMENTVM.

Qualitates,& cetera accidentia falſo a Stoicis corpora nominari. Cap.1. F

CVm nullam e rebus meis,ne ſi ea quidem minima uideatur,tibi eſſe ignotam ue
lim(nam & hoc ipſum,de te quapiam celare amicum,nõ exiguum eſt) ſermo-
nem cum quodam,qua fieri potuit diligentia habitum,ad te ſcribendum exiſti
maui.cum in ſermone,qui improuiſo habitus ſit,deſiderari ſolet diligentia, tũ
uel maxime,ſi ſit cum ambitioſis, contentioſiſq; inſtitutus . agebatur enim de
qualitatibus,omnibuſque accidentibus,quæ eſſe corpora Stoici confirmant.
aduerſus quos hæc afferenda ſunt.num cũ corpus quis dicit , ſtatim nobis uſu
uenit,ut renitentem ſubſtantiam triplici dimenſione cõtentam intelligamus?
nam ſi hoc ſolum dicat,triplici contentam dimenſione,nihil erit, cur id, quod affertur, corpus potius,
quàm inane,& locum intelligamus.debent autem definitiones,ac deſcriptiones, logicæq; explicatio-
nes,quarundam eſſe rerum,& earum modo,explicatrices,quas declarare uolumus, & non communes
aliarum:cum non ſit de communibus inſtituta diſputatio.hoc autem,quod triplici dimenſione cõſtat,
commune eſſe corporis,inanis,& loci , planum eſt.id uero Stoici fateãtur,neceſſe eſt: utpote qui inane
in rerum natura pertractando reliquerunt:quamuis id in mundo eſſe pernegarint . ceteros uero philo-
ſophos id plane intelligere neceſſe eſt.qua enim ratione inanis naturam negarent , niſi uniuerſum eſſe G
unum intelligerent?ſi intelligunt,non aliud quicquam ſe intelligere,ſi fateri uerum uelint,corpus affir-
mabunt:ſicut nec ſine tempore,ut planum quoque eſt,non ſine loco:& hoc quidem , triplici dimenſio-
ne contento,ut rem triplici dimenſione contentam in ſe recipiat.his rebus teſtimonio ſunt ſingula cor
pora ſenſibilia.corpus enim quod cubiti longitudine,palmi latitudine, & quatuor digitorum altitudi-
ne ſit,locum exigit,qui ei proportione reſpondeat,a quo capiatur.hoc nobis conſtitutum ſit,& de om-
nis corporis ratione contemplandum.

Si qualitates corpora ſint,fieri,ut corpus corpori accidat. Cap. 2.

CVm notio corporis ſit huiuſmodi,& ab ea definitio trahatur,perſpicuum eſt , unumquenq; fateri
niſi ſit amans litium , neque eadem definitione explicari,atq; intelligi,neque naturam æqualẽ ha
bere hæc ſingula,hoc eſt tres dimenſiones:neq; eandẽ capere definitionem , neq; dici poſſe , corporis
longitudinẽ eſſe corpus:niſi connexione:cũ ſit corporis accidẽs.ſimilis eſt ratio latitudinis,altitudinis,
grauitatis,figuræ,&,uno uerbo,ceterarũ qualitatũ,atq; accidentiũ.ſed hæc,ut quibuſdam placet , neq;
eſſe,neq; intelligi ſine corpore poſſunt.quod ſi expẽdamus,unã horã oĩa efficere,ac protrahere , ac di-
cere nihil aliud,q̃ unũ ſolũ corpus,certe erit abſurdũ. ſunt.n.innumerabiles naturæ ſubſtãtiarũ ex pro-
prietate ductæ,itemq; qualitatum,& accidentiũ:quæ & differũt,& uaria ſunt,atq; cõtraria . ubi igitur de H
differẽtia loquamur,ullũ horũ eſſe idẽ cum altero ne dicamus.præterea ſi figurã , quæ corpori accidit,
eſſe corpus dicemus.patet a nobis dici,corpus corpori accidere,quod abſurdum eſt. quodnam.n.eorũ
potius ſubſtantiam,quodq; accidẽs eſſe affirmabimus?ſi uero unica notio eſt corporis, ut corporis, cer
te qui figurã eſſe corpus dicit,is aut uacãs ſenſu nomẽ de accidente profert , aut homonyme nominat
cũ corpore.quorum utrunq; abſonũ eſt.nã & ſignificat aliquid:proinde nomen eſt: & notionẽ a corpo-
re diuerſam indicat,licet corpus a figura non ſeparetur.ſimilis eſt in ceteris accidentibus ratio , colori-
bus,ſaporibus,quæq; ad olfactum pertinent,& auditũ ut in uocibus,uerbis,ſibilis,ſtridoribus, applau-
ſibus,gemitibus,crepitibus,ſtertoribus,bombis,ſonis,ac ſtrepitibus.ſi uero dicat quis,hęc omnia,& ce
tera conſimilia eſſe quoquo modo aera percuſſum , recte ei obijcietur illud Menandri: Nimirũ hæc R.
perdidere te miſer. propterea quod citra corpus tale quidpiam nõ intelligatur, quod ego quoq; con
fiteor.ſed rem habentem cum re habita unam eandemq; debere cenſeri,non concedo . neq;.n. Clean-
thes erat tuberculum,cum hoc ei in morbo accidiſſet.neq; item Chryſippus,neq; Epicurus urinæ ſtil-
licidium:quãuis eis acciderit,ut eo morbo uexati e uita exceſſerint.quare neq; percuſſio aeris eſt aer.
ſed differt natura,intellectione,& definitione,quæ quid utrunq; ſit,explicat.porrò & inter ſe, & a cor-
pore diuerſas eſſe figuras,petam hoc ad probandum teſtimonia.geometræ aliam circuli, & aliarum fi-
gurarum

A gurarum,& aliam corporis definitionem tradiderunt.quorum aũt diuerſæ definitiones ſunt, etiã ſigni
ficationes differũt:ac multo etiã magis animi notiones.quis igiť ſapiẽs hæc oĩa eſſe unũ dicat? ac ſi cor
R. pora eſſe dixerimus ea,quæ corpori accidũt,ex eis quænã alicui accidere dicemus? utrũ hæc erũt cor-
pora de numero eorũ,quæ ita ab oĩbus ſolẽt appellari:ut & cũ his oĩbus,& priuatim cũ ſingulis corpo-
ribus cõione iunganť?nã abſurdũ utrũq; eſt,ſiue hęc corporeã habeãt ſubſtãtiã,ſiue corpori dicanť acci
diſſe.ſi igiť corpora ſunt accidentia,oĩa quæ ſunt in rerũ natura corpora noĩabimus,& nõ alia accidẽtia
alia corpora.ſi nõ corpa,ſed alia quædã,fiet,ut accidẽs nõ ſit corpus.uel ſi his oĩbus, quæ corpora ſint,
accidat id, quod te uera corpus appellari ab omnibus ſoler, perinde erit,ac ſi quæratur de te, an quod
manet indiuiſibile accidat his omnibus,ipſis in numeros æquales non diuiſis.hoc enim nullo unquam
tempore,ne minimo quidem,non controuerſum permanſit.

Non poſſe corpora accidentibus accidere,& quæ inde abſurda conſequantur. *Cap. 3.*

SVnt qui cõtra ſentiant,hæc nimirũ rebus,quæ ſint,accidere.quod ſi quis,ut abſurdum,fugiat,cõce-
datq; æquali numero ijs,quæ uocãtur accidẽtia,quæ ipſa quoq; corpora appellãt, accidere ſubſtan
tiam:is ſe rerũ naturã & notionẽ peruertere,plane ignotat,ſi corpora dicat accidẽtia,corpuſq; acciden
tibus accidere,& accidens corporibus corpus efficiat:ut merito poſtea dubitaturus quiſpiam ſit, itaq;
B dicturus,ſi id,quod appellari corpus conſueuit,diuiſum accidentibus numero æqualibus, cuicunque
iſtorũ priuatim accidit,alia corpis pars alij accidẽti parti accidet.ſin aũt accidẽtia quoq; ſunt corpora,
& corpus oẽ in infinitũ ſecať,ſingillatim unumquodq; horũ infinitorũ corporũ alijs accidẽtibus, quæ
& ipſa corpora ſunt,accidet.uide,quot abſurda cõſequanť:nã & corpus corpori accider;& qđ unũ pu-
tať,infinitis:& ſimul totũ & nõ totũ.ac totũ,ſi uniuerſa figura pomi,ac rotũditas,quãta eſt,accidat om-
nibus alijs,quæ pomo accidũt:nõ totũ uero,ſi unaquęq; ex infinitis particulis nõ eſt eadem cũ eo,unde
ſit diſſecta.ac ſi pomi corpus eſt corpus,& figura,& color,& odor,& ſapor,q gustatu pcipiť, & horum
unũquodq; ſolũ in infinitũ ſecať,an nõ ex infinitis pomis erit cõflatũ, eaq; ſingula erũt rotũda nõ ſecus
ą̃ totũ pomũ?ſiquidẽ eiuſdẽ figuræ particeps eſt & pallidũ,& dulce,exẽpli gratia,aut auſterũ: taleq; ad
olfactum eſt. itẽq; ſingulæ particulæ infinitę erũt pomũ,ſi hæc habẽt oĩa.atq; ita ex ĩfinitis corporibus,
immo uero potius ex infinitis pomis,quod oculis ſubiectũ eſt,pomũ erit cõſtitutũ. qđ multis modis ri
diculũ eſt.ſed unaquęq; pars nõ rotũda,nõ iã erit pomum,ſed eius pars: pomum.n.cum figura rotunda
erat.ſi uero unũ ſolũ ex unica ſubſtãtia corporea,multiſq; ac uarijs accidẽtibus cõſtet, nõ ne planũ eſt,
nullũ eorũ corpus eſſe?utrum hęc ſingula propriũ locũ obtinẽt,an eundẽ oĩa?ſi propriũ,clarum eſt,nec
ꝓprietatẽ,nec qualitatẽ eorũ mutuo cõicatã eſſe:neq; pomũ eẽ orbiculatũ,neq; pallore coloratũ,neq;
C hac aut illa ad guſtatũ,aut olfactũ qualitate affectum eẽ.ſi ſunt ſimul oĩa,unũq; occupãt locũ,ꝓprieta-
tum cõfuſio eſt:ut in medicamẽtis,q̃ ex multis,ac uarijs formis cõfecta ſunt atq; cõmixta: in quibus ꝓ
prietas & qualitas cuiuſq; admixtæ materiæ ĩtegra nõ ſeruať:ſed unũ quid ex oĩbus efficiť.nõ eſt igiť ſin
cera cuiuſq;,ut ita dicã,ſpẽi cognitio,ut hui⁹ orbiculatæ pomi figuræ,huius coloris, & aliorũ accidẽtiũ
ſingillatim.ac magis ẽt,niſi hæ partes appoſitæ,ſe ſe mutuo tãgant,ſed p totas totæ miſtæ ſint, ꝓpria cu
iuſq; qualitas perit.quin ne mixtionẽ quidẽ hãc proprie appellabis.nã,ſi proprietates quædã p ſe non
ſint in unũ cõductæ,nec detẽtę,quo mõ ea mixta dicenť?oratio.n.ita proueheť,ut nullũ ſit terminũ re-
pertura,ſi corpis lõgitudo,corpus ẽ:ſi itẽ latitudo,& altitudo:ſimul.n.inquã,ĩfinitæ erũt corporũ ĩfinita
tes breui ĩ loco,quẽ ſenſus circũſcribat,& itẽ horũ multorũ,ĩmo potius infinitorũ corporũ[erit ĩfinita]
multitudo.

Accidẽtia nõ eſſe corpora,alioqui corpora corporibus ſubito cedere,et alia abſurda ſequi permulta. *Ca.4.*

AN igiť ſempiterna eſt?& qũo primã ſubſtantiã qualitate uacãtẽ dicẽt,ex qua & mundũ, & oẽs re
rum ſingularũ formas effectas uolunt?an ex quodã ẽ facta tpe,& oĩa in idẽ cõuenerunt,ut ex illa
cõi actiõe tes cõcretæ fiant?ſed hoc & maxime abſurdũ,& multis eẽ modis affirmam⁹:primum,qđ cor-
pora nõ eẽ naturæ uni⁹ materiæ uideniť,multæ ãt,ĩfinitæq; differẽtiæ ſunt cõis ſubſtãtiæ;alia figurarũ, q̃
ſpetie ĩfinitę ſunt:alia coloris,& huius qđẽ ſpetie † ĩnumerabilis:alia ſaporis, ad guſtatũ ptinẽtis, cuius
D eſt ẽt interminata differẽtia:alia ad olfactum,cuius eſt ẽt multiplex uarietas. quare ĩfinitates, & differẽ
tiæ qualitatũ corporatarũ erũt ex eorũ ſnĩa infinitæ,una erat,q̃ facta eſt,quã ptiri p ĩcertas nimirũ opor
tet:q̃q̃ qđ opus ẽ,ut corporeæ fiãt:nã anticipãt corpus eẽ,& quædã effectę ſubſtãtię.ſi uero unũquodq;
horũ corporũ infinitorũ in infinitũ ſeceť,infinitæ illæ infinitates qũo,& qñ cõueniẽt? infinitũ.n. ptrãſiri
nõ põt. & lumẽ eſt corpus,& cãdor,& calot.uidemus ãt oẽ corpus quotũ,quãtũq; eſt,naturã ſimul au-
ctricẽ p ſe hẽre.& aqua a ſole calfacta,amplior fit,& maior.ꝓinde maiorẽ locũ reqrit.qũo ãt figuræ,&
teliqua accñtia,ſingula exiguũ in locũ,milij corpus,exẽpli cauſa,nõ excedẽtẽ,cõueniũt,ſimulq; ſpirãt?
& ex æternitate,neq; mutari in uniuerſum deberẽt,neq; corrũpi.nã quod æternũ eſt, mutationi , nõ eſt
obnoxiũ:cuiuſmodi ſunt naturæ deorũ.qđ ſi uerum ſit,qũo aliquã cerã,uerbi gratia , tranſmutabimus?
& quid fiet,ſi quadrata ſit,eãq; rotundã faciamus?an ſubſtantia erat quadrata? ſi.n.ceræ ſubſtantia ante
erat quadrata,nunc unde ei acceſſit,ut rotunda ſit?& qua de cauſa ea forma inducta eſt? ſi per corpus,
abſurdum eſt:cũ ne cogitatione quidem complecti queas,ut corpus per corpus penetret:ſi mõ qs ſciat
renixum eſſe ꝓprium corpis,ut pcipue nos ei⁹ docuit definitio.ſi p inane,erit nihilo minus abſurdum.
qñ Stoici nihil eẽ ĩane in mũdo uelint:& rotũditas ſit corpus,& reliqua hẽat accñtia,& figurã,q̃ & ipſa,
ut planũ eſt,ruſus ex alia corporata figura erit,& illa ex alia,hocq; ĩ infinitũ.ſi uero ex figuris rotũdis,q̃
in infinitũ ſecanť,hoc aggregatũ rotundũ factũ aſpectu noſtro pcipiť,conſidera,quæſo, fabulã,& quot

† G.l. ἀνόθμῶ. i. numeri. ſed non cohæret itaque legen. ἀναριθμήτου.

ex hoc cómento infinita conſequanť.ſi non ex rotundis, quomodo ex eis quidpiam fit rotundum?ridi- E
culum eſt ſane dicere figuras rotundas in rotundam figuram ſecari.cũ contra atteſtetur hoc, quadrata inquã in quadrata nó ſecari.quid porrò de ceræ tranſmutatione dicent?an differentium corporum figurationes ſibi mutuo cedunt unà cũ intelligentia?quî non erit ridiculũ,tanquã animatas, rationiſq; participes ſubſtãtias exire, & ſibi mutuo, quaſi ex cõſtituto,cedere?atq; ẽt id,qđ diciť, fit† infinitius.ſi unà cũ cogitatione digitos porrigimus, & contrahimus: nam ſi pugnus, & exporrectio non ſunt accidẽtia, ſed† corpora,neceſſe erit.ut infinitas ſimul figuratas accedere, recedereq; figurationes dicamus, ac ſi duas ſolas eſſe dicas,nec numero pares porrectionibus,& contractionibus, hoc uarijs adhuc difficultatibus erit inuolutũ,ac multo ẽt maiorib⁹,niſi cõtractionis, porrectioniſq; figuratiões accedãt:ſed altera manu defluit.ſaltatorẽ.n.momẽto tpis diſſolui oportebat,corporibus alijs poſt alia clã abſcedẽtibus, ad hæc aũt dicẽt ſi cõionis cauſa ſunt effectricia corpora,quonã pacto acetũ fiat?quo inconcoctionẽ efficit?quõ abit?& unde ueniũt corpa qualitatis aceti effectricia?ſi in uino inerãt,quo mõ tũc uinũ, & nõ acetũ erat?ſigno ẽ tertia quædã ex utroq; qualitas,q̃ nec uinũ,nec acetũ ẽ,ſiue mixtiõe, ſiue appoſitiõe ea ſit facta tẽperatio.

† Fortaſſe legen. ἄπορον i. difficile.ut paulo poſt.
† G.l. ἀσώματα.i.incorporea. ſed non cõuenit. ideo ſic, ut nos legen.puto.

Quæ abſurda circa primam materiã contingãt, ſi qualitates eſſe corpora concedatur. Cap. 5.

AD ea aũt abſurda,quæ allata ſunt,hæc ẽt accedũt:ſubſtantiã ex multis,uarijs,differentibus,cõtrarijs,infinitiſq;: uel ſolũ nó infinitis numero cócretionibus eẽ cõſtitutã: itẽq; in infinitas cócretiones diuidi:hãc nẽpe definitã,quã oculis cernim⁹,verbi gra, pomi naturã, quã Stoici primã materiẽ,primãq; ſubſtantiã uocãt:ex qua & mundũ,& unãquanq; rẽ in ipſo ſemper eſſe procreatã uolũt. ſi qualitates erãt corpus,cur hæc quoq; nó erat qualitas?ſiquidẽ habebat qualitatẽ.ac ſi alias qualitates non habebat,ſaltẽ pódus habebat,qđ eſſe corporis dicũt.iã cur ſimplicẽ eſſe aiũt primã ſubſtantiã,& nó cópoſitã?ſi eã eſſe terminatã,terminiſq; utentẽ dicãt,patet eã quoq; figura eſſe prẹditã.abſurdũ.n.eſt,corpus proprijs circunſcriptum terminis non omnino figura conſtare: & ſi hoc ex ſuppoſitione non intelligať. quocirca ſi habebat hæc oĩa, quæ ut ipſis placet,corpora ſunt,nó erat profecto expers qualitatis, neq; ſimplex,ſed pluriũ diuerſorũq; corporũ conuentus,& coagmẽtatio.atq; ita ex ipſorũ ſentẽtia nihil erat nó mixtũ.ſi nihil horũ habebat,in primis ne pcipi quidẽ põt: & pter nomẽ,aliud eſt nihil.ſi.n.tale eẽ nõ oportet,nihil eſt,ſi quale,ſed ut tres dimẽſiones,& figuras nó habeat,oĩno hoc eius propriũ accidẽs ne in cogitationẽ quidẽ cadit,graue ipſum eſſe,aut leue.nec minus abſurdũ eſt, ſi quis dicat hoc habere ſimul utrunq;, & cũ eodẽ,nõ cũ alio,atq; alio cóparatũ:cũ illa ſubſtantiã nó habeat eorũ quæ ab ipſa, ut dicũt,facta ſunt:& unũquodq; primorũ quatuor qualitatẽ habeat.erat.n.magis conſentaneũ,ſi qualitatis expers erat,ut quæ ex illa fiũt,ac finguntur,eã† haberẽt.ſi uero neque illa hanc habebat,neq; unum ex ſuppoſitiõe,eſſetq; æthere⁹ ille ignis,a quo & elemẽta,& mũdũ eſſe pcreatũ aſſerũt:quo mõ hæc, q̃ genita,effecta,fictaq; hñt:nõ magis utiq; figulus uaſculis,quæ ex luto fingit,auri qualitatẽ circũponet. G

R.

R.

† V.l.habet μὴ .i.non.

Si accidentia ſint corpora, præter cetera abſona,hoc ſequi,ut Iupiter ſit Proteo mutabilior. Cap. 6.

QVare ſolus Medicus is eſt,qui e† multis medicamẽtis, quæ oĩa parem qualitatem habeant, ex ea mixtione quoddam medicamẽtum diuerſum qualitate efficit.Iouem autẽ negant primæ ſubſtantiæ figurationem,aut longitudinem,aut ullum aliud accidens miſcere:ſiq; miſcet, & ea quoq; numero eorum,quæ ſunt,continentur,† æterna itidẽ eſſe perſpicuũ eſt.iam uero qua ratione uolũt primã materiem ſolã,qualitatis expertem,eſſe æternã,& non itẽ alias qualitates,oĩaq; accidentia? neq;.n.aiunt effectorẽ eſſe Iouẽ,ut artificẽ,qui manu faciat, ſed totũ per totã materiã permeantẽ omniũ opificẽ eſſe. diuini aũt ignis quantitatem,& ſingula,quæ in quantitatẽ cadunt,accidẽtia,ut longitudinẽ, latitudinẽ, altitudinẽq;, præterea uero eius partem rationis compotẽ,& beatitudinẽ ſi eſſe ſubſtantias dicẽt, eaſq; corporeas ſtatuẽt,certe Iupiter,ut iam patet,ex corporibus cõſtabit,& non ſimplex,erit, ſed cõcretus. ſi uero naturas ipſas ſine ſubſtantia in accidentibus eſſe cõtendent,noſtra ſententia confirmatur, neq; accidẽtia,neq; qualitates corporeã habere naturã.ſi uero Iupiter ſe trãsformans æquali numero cum ijs,quæ dixi,accidentibus,innumerabiles qualitatũ conuerſiones nanciſcatur,uilior erit illo in fabulis decãrato Proteo.ille enim in paucas ſe naturas,eaſq; nó indecoras, ſe ſe cõmutabat, ac trãsformabat: H

Horrendo fuluum præfert nunc ore Leonem:
Fitque liquens unda,aut umbroſis montibus arbos,
Squameus aut anguis,ſus horridus,atraque tigris.

ipſe aũt,nihil adeo turpe eſt,quin id fiat:nã p hoĩem imprudentẽ,ipſe nimirũ eſt imprudẽs: p ſententiã de turpi,turpiũ auctor:p aĩalia rõnis exptia,in ferinã naturã uerſus:p lapides & ligna,inanimis effect⁹: p ſtercus,reſpuẽda natura, & ĩutilis efficiť.† ſi uero ſe ipſe,ut materiã trãsformare,figurare,atq; efficere uult,quonã modo hæc poterit efficere,nõ magis quàm fictor ſtatuã auream ex plũbo facere põt. ſed ea pſequi cõtentionis ſtudioſos hoĩes haud abſurdum eſt.ij.n.ſi motus corporibus accedunt, rurſuſq; recedunt,eos eſſe corpora confirmãt.hora aũt eſt,ut dicamus,nos pcedentibus corporibus moueri, rurſuſq; ab illis conquieſcere.deinde aũt affectus accedunt,itemq; recedũt: atq; hæc eſſe corpora dicunt. at qũo,non ſit ridiculũ,ſi pruritũ eſſe corpus dicas?ac nó ſolũ,quod ſcabit,ſed etiam quod quis ſcabit. cum uero nullus affectus ſine corpore agente,& patiente accedat, hoc ipſos in fraudẽ impulit, ut affectus corpora noĩarint.uerum ſi ratione quadã noĩandi p relationẽ ſic uocarẽt,eis ego nõ ſuccẽſerẽ.ſcio enim ita quoq; albã uitẽ appellari ex relatione ad albos racemos,quos profert:& tpa mala dici pp calamitates,quæ tũc accidũt,& noctẽ auxilio uacantẽ,in qua nullũ ſumus auxilium cõſecuti.ſed hi primo

† Al Simplicibus. nam.v.l. habet ἁπλῶν.
† Impreſsi lib. ἴδια.i. propria.

† Al.ipſe uero utpote qui materiã &c.

&

A & præcipue errarunt:figuratum enim corpus dicimus,affectumq;,& motum. at figuram,affectũ,& mo
tum non dicimus corpus.immo uero nec pugnum appellamus corpus:ſed manus quodam modo figu-
ratas. age uero quid facient aduerſus eos,quibus placet,ſolas res corpore uacantes,& non iam corpo
ra,efficere?quid Ariſtoteli reſpondebũt,qui cum generalem rerum diuiſionẽ faceret, alias eſſe ſubſtan
tias,alias accidentia cenſuit?quid item ſibi ipſi uolunt , cum ſubſtantias, & accidentia pronunciant ?ſi
hæc quoque eſſe corpota dicunt,quæ neq; etiã ut partes corporis uocantur corpora,ut manum,ut digi
tum:nec uelut in talento minam.ſi uero figuram hoĩs eſſe corpus aiunt,iam tempus eſt , ut formam ani
malis,ortũq; & interitũ,& rationẽ,& prudentiam,& Atheniẽſem eſſe,& philoſophari, & Sophroniſci,
filiũ eſſe,& ſimum,& caluum , & abdomine prominenti corpora dicamus:deniq; ceteris accidentibus
ſi pares numero corporum formas ſtatuas,animal ipſum magis eſſe,quàm Briareũ,& Typhonem, mul
tiplex,ac pluribus præditum corporibus facies. ſi animalis forma corpus eſt,quomodo cunctis accidit
animantibus?quomodo eſſentia,quomodo in loco eſſe?ſiq; ut omnis oculus proprium locũ habet cor-
* pus perlucidum,ita etiam ſingula habent accidentia,abſurdum eſt:ſic enim horũ admixtio nulla ipſorũ
natura perficietur.ſed habet hoc,ut dixi,difficultatem,ut omnia unum occupare locum aſſeramus.nam
confuſa,& in uaſe commixta neq; uarietatem non ſeruarent, neq; naturam ſuam,ut in medicamentis
B mixtis fieri monuimus.utrum inquam,totum corpus formæ animalis tam multis accidentibus ſingil-
latim accidit,an pari numero,ut diuiduntur?nam utrunque abſurdum eſſe ſuperior declarauit oratio.
quid.n.cuiq; opus eſt corpore,ſi ipſa ſunt corpora? ceterũ ſingula accidentia non eſſe corpora , ex hoc
quoque percipies. oculis occluſis uel ipſo tactu corpus tractu temporis deprehendimus : colorem aut
ſaporem,non unà deptehendimus,neque item figuram tacto corpore . & tamen hæc ſingula a materia,
non tactus cõprehenſione erant deprehendẽda:cum pomi rotunditas,exempli gratia, ſpectari ratione
non poſſit.eadem de ſapore eſt ratio.ac ſi unumquodq; accidens eſt corpus, quid tandem ſibi uolunt,
cum aiunt,ſolum corpus diuidi in infinitum,& non figuram,uerbi gratia,& dulcedinem , & cetera ſin-
gillatim?idque non complicatione inquam,uel relatione ad id,quod appellari corpus conſueuit , ſed
recte.cur autem,ut dixi,ſolius corporis hanc eſſe definitionem uolunt, triplici inquam dimenſione cũ
renitentia contentum?& non colorem,non liquorẽ,nõ ſaporẽ, nõ cetera accidentia ſingillatim hac de
finitione explicant , ſi hæc omnia eſſe corpus aſſerunt. quamuis enim ſpecie differant, cõmuniter tamẽ
genera eſſe uolunt omnia.ut igitur ſiue hominem,ſiue equum,ſiue bouem definio, animal genitũ, mor-
taleque dico,quæ ſunt hiſce communia ; deinde ſingulorum proprietatem adiungo: ſic in cuiuſq; acci-
denti afferenda definitione,ſubſtantiam corporatam triplici dimenſione cũ renitentia cõtentam dicãt,
C Hæc chare Pindare,ut explicentur,a Stoicis poſtula:nec ut alios ſecum eiſdem erroribus implicitos
unà rapiant:ſed ſinant,ut crimina refellant:contradictio enim falſarum opinionum non eſt in eo poſita
ut cum amicis,eas communices,ſed eas ut explices,atque diſſoluas.

GAL. ADSCRIPTVS LIBER, QVI
MEDICAE DEFINITIONES INSCRIBITVR.

Io.Baptiſta Raſario, interprete.

TRACTATIONEM definitionum, quæ & medicis oĩbus,& ijs in primis iuuenibus,
qui nup inſtituunt̃,q̃ utiliſſima eſt,ut tu,medicorũ præſtãtiſſime Teuthra, a me
petijſti,in unũ redigere,& cõſignare monimẽtis litterarũ cõſtitui.cũ.n.ars me-
dicinalis ſit ad uitæ uſus accõmodata,ſitq; ad hoĩum adinuẽta ſalutẽ,ac multa,
eaq; pulchra p̃cepta cõtinet,nec facile percipi poſſe uideat̃,fit,ut definitiones
D quibus multa explicari paucis poſſunt,utiliſſimæ ſint futuræ. illud.n. in omni-
bus artibus,ac ſciẽtijs optimũ docẽdi genus eſt,quod nõ prolixa oratione, &
quæ nullũ exitũ reperiat,ſed breui recte dignoſcat̃.quã ob rẽ priſci,quiq; ante
Hippocratẽ fuere,quorũ ad nos libri peruenerũt,nec quicquã,quod ad artẽ pertineat, definitione ex-
plicarunt,nec multa,ſed pauca admodũ uolumina poſteris reliquerũt:quos ſane par ẽ ornare laudibus,
& qđ primi animũ adhęc appulerũt,& qđ aliquid ad uitã utile reperire ſtuduerũt.Hippoc.aũt poſt hos
exortus tũ medicinã ſcriptis illuſtrauit, tũ uero in lib.de arte definiuit.fuitq; is bonorũ ſemp auctor,cu
ius apud Græcos ne poſteritas quidẽ oĩum ſeculorũ immemor erit:qñ is in oẽs beneficia publice con-
tulit immortalia.qui uero poſt ea tp̃a floruerũt,ſcripſere illi quidẽ definitiones,ſed non cuncti . in hoc
aũt ſtudiũ diligenter incubuiſſe uidentur ij,qui Erophili ſectam adamarunt,& Appollonius Mẽphires,
itemq; Attalenſis Athenæus:ſed hi neq; ordine,quo decebat,uſi ſunt,neq; librũ cõfecerũt: ſed uage , &
paſſim ſuis in libris cõſcripſerũt.ad hoc accedit,ut cũ nõ oĩa,quorũ in medicina uſus ẽ, definitiõe expli
cãda ſibi propoſuerint,mãca ſit eorũ,& decurtata tractatio. ac ſi quis ſcire aueat,uera ne ſint, quæ mo-
do afferimus,in promptu ſunt eorum libri,quos perlegat:nos uero lõga inſtituta oratione,definitiones
a maioribus proditas totidem uerbis adſcribentes,eas apto ordine diſtribuemus . ac ſi quas ueteres nõ
attulerint,eas nos proponemus,& in ordinem redigemus;atq;,ut tu cenſuiſti, librum collectorũ abſo-

lutum conficiemus.atq; his quidẽ, optime Teuthra,n ec fuiſſe, nec fore iuuenibus inſtituẽdis quicquã E
utilius mihi perſuadeo.ac de his hactenus.in primis aũt neceſſe eſt exponamus,& quid utiliſſimum, &
quid ordini doctrinæ accõmodatiſſimum,& q̃d definitio ipſa ſit:deinde uero definitiones ſubiũgemus.
Ac definitio quidem,ut quibuſdam placet,eſt oratio,quæ explicat,quid ſit id,quo de agitur.poteſt etiã
hoc modo exponi:definitio eſt oratio intelligentiæ.quidam ſic quoq; ſcriptum reliquerũt; definitio eſt
oratio,quæ perfectionem reſolutione conſequitur.definitio eſt oratio, quæ leui ſubmonitione in rerũ,
quæ uocibus ſubiectæ ſunt, cognitionẽ nos perducit.uel ſic,definitio eſt oratio, quæ rei eſſentiam indi
cat:uel,oratio,quæ rei notitiam indicat,atq; aperit. Determinatio uero eſt rei, quæ ut uniuerſalis dicta
ſit,nec tamẽ ſit uniuerſalis,ad uniuerſale per appoſitionẽ deductio.Deſcriptio eſt oratio, quæ uobis ad
rei,quæ declaratur,adumbratam cognitionem uiam aperit.aut ſic,Deſcriptio eſt oratio, res adumbra-
tim cõmonſtrans.Scientia eſt firma,certaq; cõprehenſio, quæ a rõne dimoueri non poteſt. eadem defi
niri hoc pacto poteſt:ſcientia eſt habitus,qui ex uiſis opinionem affert,quæ a ratione non poteſt dimo-
ueri.Ars eſt ex multis animi perceptionibus exercitatione conquiſitis,& in unum exitum rerũ, quæ in
uita ſunt,ſpectantibus,coaceruatio.uel,Ars eſt ex animi perceptionibus uſu conquiſitis,& in unum exi
tum ſpectantibus,coaceruatio.Hippocrates in libro de arte,medicinã ita definiuit: ipſeq; princeps me
dicinam uocauit:ut ſit,quæ ægros prorſus liberet a morbis, ac morborum uehementiam obtundat, & F
ne deſperatis manum admoueat:quod planum ſit,medicinã efficere† poſſe hæc omnia. pleriq; uero ſic
definierunt,Medicina eſt quæ ſanis uictus rationem præſcribit, & ægrotos curat.ſecta eſt aſſenſio mul
titudinis decretorum,arte ordinatorum,quæ ad unum finem referuntur.uel ſic.ſecta eſt coaceruatio de
cretorum,ſe ſe mutuo conſequentium,& quæ conſequi uidentur,aut exiſtimãtur. poſſet etiam ita quis
dicere.ſecta eſt,cum multa decreta inter ſe conſentiunt,quæ ex ijs,quæ conſequi uidentur, aut putanẽ,
conſequuntur.huiuſmodi etiam definitio quædam reperitur,ſecta eſt aſſenſio multorum decretorum,
quæ & ſe ſe,& apparentia conſequuntur.uel ſic,ſecta eſt ex decretorũ multitudine conſenſio,quę con-
ſequentia inter ſe ad unum finem pertinens.Decretum(ſeu dogma)& proprie,& communiter dicitur:
communiter,rei conſenſio in actione:proprie uero,magis rõnalis ſecta dogmatica eſt appellata. princi
pes autem medicinæ ſectæ,duæ ſunt,empirica,& rationalis:ac methodica,tertia.Agathinus Spartanus
quartã inueniſſe ſectam uidetur:quam ſuper compoſitiuam nominauit:aliqui electricem uocarunt.em
pirica ſecta eſt earum rerum, quæ ſæpe,& in eodẽ,& ſimili modo fere uiſæ ſunt: rationalis ſecta eſt ob-
ſcurarum rerum ſcientia,atq; ex ijs operibus,quæ ipſam in facienda medicina conſequuntur. methodi
ca eſt ratio,quæ ab ijs,quæ apparent, progreditur,& rerum abditarum comprehenſionem gignit: ut ſi
ſudores adſunt,etiam meatus ſunt.nam ſudor eſt res,quæ apparet:meatus uero eſſe,abditum eſt.Ratio G
cinatio eſt oratio,in qua poſitis quibuſdam,aliud quid,quàm quæ poſita ſunt, prius ignotum, neceſſa-
rio conficitur.Epilogiſmus eſt ratio,quæ id,quod ab intelligẽtia deflectit,ad certã ducit notitiã. Theo-
ma eſt res uniuerſalis,quam ex fine medicinæ cõſequentẽ ſtatuũt:uel pronunciatũ uniuerſale,quod me
dicinam cõplet: uel theorema eſt,cuius cõtrariũ raro euenit. anceps opinabile eſt, cuius põt contrariũ
pari rõne euenire.Finis eſt,cuius cauſa,quod ad medecinã ꝑtinet,efficitur.uel hoc mõ.Finis eſt,ad quẽ
oĩa,quæ medicinæ ſunt,referunẽ.ſic etiã poſſet definiri.Finis in medicina eſt,quẽ cõſecuti, nulla ꝓterea
re indigemus.Perfectus Medicus eſt,qui in cõtẽplatione & actione eſt oĩbus numeris abſolutus. Opti
mus eſt,qui in medicina recta rõne facit oĩa.Homo eſt aĩal,particeps rõnis,ad mentẽ, & ſcientiã adipi-
ſcendam natũ.Aĩal eſt eſſentia,aĩata, ſentiẽs,quæ impetu,& uolũtate cietur.Aĩa eſt eſſentia, uacãs cor
pore,quæ,ut ait Plato,ſuo motu cietur.ut uero Stoicis placet,eſt corpus leue,quod per ſe mouẽ, cõue
nienter ſeminis rõnibus.ut aũt proditũ ab Ariſtot.eſt,perfectio corporis organici,phyſici,quod faculta
te uitam habeat.corpus eſt magnitudo ex trib.dimenſionib.habẽs in ſe longitudinẽ,altitudinẽ, ac lati-
tudinem:aut,magnitudo ex tribus conſtãs interuallis.Elemẽtum eſt,ex quo primo, & ſimpliciſſimo fa-
cta ſunt oĩa:& in quod ſimpliciſſimũ cuncta reſoluenẽ. Athenæus porrò Attalẽſis in tertio libro ſic ſcri-
ptum reliquit:Elementa medicinæ,ut quidã ueteres exiſtimarũt,ſunt hæc,calidũ,frigidũ,humidũ & ſic H
cum,ex quibus primis,apparentibus,ſimpliciſſimis,& minimis conſtitutus homo eſt: & in quæ poſtre-
ma apparentia,ſimpliciſſima,& minima reſoluetur.Elemẽtatio eſt eorundẽ,eadẽ de re,& ſimili mõ do
ctrina.alij ſic:Elemẽtatio eſt ab elemẽtis ad finẽ uia.noſtra autẽ corpora ex ſolidis,humidis,ſpiritibuſq;
conſtãt.ſolida ſunt oſſa,chartilagines,nerui,muſculi,uenæ arteriæ,& uiſcera,quæ oculorũ effugiunt ob
tutum:humida ſunt humores,& excremẽta:ſpiritus,calor innatus,qui in corde eſt.Diſſectio eſt abſcõ-
ditarũ partiũ contẽplatio. diſſectionis ſunt duo genera:quorũ alterũ data opera aggredimur,alterũ ca-
ſu fit.eſt aũt q̃d data opera obimus,q̃d dogmatici docẽt,ut ꝑtes occultas cõprehẽdamus,uel in uiuis,
uel in mortuis, ac uel ĩ totis uel in ꝑtibus.caſu aũt fit,cũ ſorte accidit,ut in magno illato uulnere uſu ue
nit:in quo genere ſoli empirici uerſanẽ. Chirurgia eſt manuũ nõ tremularũ celer motus cũ experientia
cõiunctus.uel artificioſa manuũ actio in medicina cõuenientis finis cõpos. Pericrania eſt neruoſa mẽ-
brana,quę totã caluariã cõplectiẽ.Meninges corpora neruoſa,arterioſaq; ſunt quibus cerebrũ cõtinẽ.
cerebrum eſt albũ,molle,tanquã e ſpuma quadã concretum,humidum,ac calidum. Cerebellũ eſt poſt
cerebrum collocatũ,ſimiliſq; eſt & naturæ,& coloris cũ cerebro.Dorſalis medulla ſimilẽ cerebro natu
rã habet,pinguior tñ,& cãdidior.Oculi ex quatuor cõſtant tunicis,neruoſiq; ſunt, inq; eorũ ſenſum ſu-
biecti colores,magnitudines,ac figuræ cadunt.Aures neruoſæ,chartilaginoſæq; ſunt,ac uoces, & earũ
differentias

Apud Hippo. in principio lib. de arte, ê οὐ .i.non.

A differẽtias ſentiunt. Nares neruoſæ chartilaginoſæq; odores percipiunt. Lingua uenoſa & carnoſa eſt,
ac ſubpinguis, ſaporum guſtatu prædita, eſtq; ad deglutiendũ cibum adiumẽto. Larynx chartilagineus
eſt, per quem ſpiritum ducimus, uoci conformandæ adiutor. Pulmo arterioſus eſt, ex leuibus, aſperiſq;
arterijs, fungoſior, reſpirationis inſtrumentum. Thorax ex uenis, arterijs, neruiſq; a natura effectus, ad
reſpirationem concitandam. Cor nerueum, muſculoſum, uenoſumq; eſt, atq; arterias habet. coni for-
mam gerit, ſubpingue: ex quo arteriæ, uenæq; exoriuntur: per quas ſanguis, & ſpiritus comportãtur. ſe-
ptum tranſuerſum nerueũ eſt, uiſcera quæ in thorace ab ijs, quæ ſub thorace ſunt, diſtinguens, ac ſepa-
rans. Iecur uenoſum, calidum, ac ſanguine redundans eſt: ac primam ſanguinis procreationem plurimã
facit. eſtq; uentriculo ad concoctionẽ adiumẽto, quod ſua uicinitate ipſum cõcalfaciat. Lien eſt ueno-
ſus & arterioſus: uaſa habet tenuia, multaſq; inter ea cauitates, quã ob rem rarus, fungoſuſq; eſt. Stoma
chus neruoſus, arterioſuſq; eſt, appetitus, ac deglutitionis auctor. uel, meatus humidi, ſicciq; alimenti.
†Iſthmi, Ventriculus neruoſus eſt, humidi ac ſicci alimenti receptaculũ, ad concoquendũ cibũ conſtitutus. Inte
ſtina neruoſa ſunt, eaq; partim ad excipiendum, partim ad excernendum excrementum comparata. Re
nes carnoſi ſunt, ex carne friabiliore conflati: †anguſtię humidi excrementi, ac uelut lacunæ a natura fa
cti. Veſica neruoſa eſt, receptaculum & inſtrumentum humidi excrementi excernendi. Teſtes carnoſi
B ſunt, ac perfragiles, humidi, calidiq;. adiuuant concoctionem ſeminis, quod in paraſtatis eſt. Paraſtatæ
ſunt ex uena, arteriaq;, quæ in idem conſeruntur, confecti: ac ſemen ſimul fouent. Vterus extrinſecus
neruoſus eſt, intrinſecus carnoſior: uas eſt fœtus continendi. Excretio eſt, cum excrementa corporibus
adiecta ſeruntur. Stercus eſt alimenti expurgatio in facienda concoctione, & diſtributione, ſecreta. Vri
na eſt ſanguinis in magna uena percolatio, quæ per renes & ureteres in ueſicã comportatur [uel ſic, Vri
na excrementum eſt in iecore genitum, ſecretum in renibus, per ureteras in ueſicam comportatum: atq;
inde per eius collum emiſſum, quod Græci οὐρήθραν uocant, quod ea parte urina exeat. Vrinæ autem effi
ciens cauſa eſt ſanguinis in iecore procreatio * eadem cohibetur, uel quod ſanguis in grumos con-
creſcit, uel quod meatus genitalium concidit: uel propter renum affectum, qui eam partem in conſen-
ſum trahit: uel propter ulcerationem deniq;. ceterum prima ſuppreſſionis urinæ nomenclatio eſt iſchu
ria, cum urina retinetur: ſecunda, dyſuria, in qua urina ægre it: tertia, ſtrãguria, quod guttatim diſtiller]
Humores, ex quibus animantes conſtant, quatuor ſunt, ſanguis, pituita, duæ biles, flaua, & atra. hæcq;
corporis elementa medici uocant. ac ſanguis calidus, humidus, dulciſq; eſt: pituita frigida, humida, ſal-
ſa, & tenax. flaua bilis calida, ſicca, acris & mordax: atra, arida, frigida, acida, grauiſſimaq;. ſanguis por
rò calidus, humidusq; in uenis copioſus eſt, in arterijs parcior, atq; ex eo animal nutritur. pituita frigi-
C da & humida ad deglutiendos cibos, & articulos mouendos a natura præparata. Flaua bilis calida, ſic-
caque eſt, ad ſtomachum firmãdum, & uentris excretiones facta. atra bilis frigida, ſiccaq; eſt, ut nuper
dicebamus: itemque acida, ac grauiſſima. eius ſedes in liene eſt, & cum ſanguine miſcetur. ab eo autem
ſeiungitur, ne ille craſſus, & ignauus ſit, atq; ægre digeratur. [ſunt præterea quatuor melãcholici humo-
ris diſcrimina: primus horum humorum eſt elementaris, alter ex bili nimium aſſata gignitur: huncque
bituminoſum uocant, quod modo bituminis ſplendorem ex ſe mittat: certius, qui ex pituita, quæ com
putruit, efficitur: quartus, qui ex ſangnine fœculento conſtat. Flauæ bilis ſex differentiæ afferuntur: bi-
lis ipſa elemẽtalis: quæ uitellum, quæ glaſtum, quæ porrum, quæ æruginem refert: poſtremo loco pal-
lida eſt. Pituitæ differentiæ ſunt hę, dulcis, ſalſa, qualitatis expers. Humorum in uentriculo triplex eſt
ſtatus, aut innatant, aut exuguntur, aut inducuntur. Mucus cerebri expurgatio eſt, ut princeps animi
pars leuationem nanciſcatur. ſudor eſt percolatio tenuis, ac ſeroſæ humiditatis, quæ ineſt in ſanguine.
Vena eſt uaſculum ſanguinis, & natiui ſpiritus, qui ſanguini immiſtus eſt. eaq; neruoſa, humida, calidaq;
eſt, & ſenſu prædita. Arteria eſt uaſculum ſanguinis paucioris, & purioris, & natiui ſpiritus contempe-
rati copioſioris, & tenuiorum partium. eſtque calidior, ſicciorque, & maiore ſenſu prædita, quàm ue
na: & motum ad pulſum accommodatum habet. [Vel ad hunc modum: Arteria concauum corpus eſt,
D ex duplici tunica. * eaque uitalem ſpiritum ſubminiſtrat. eadem, dum diſtenditur, purum exci-
pit aẽra, & cor, ac natiuum calorem refrigerat. dum contrahitur, fuliginoſa, fumeaque excrementa
expellit. eſt autem uſus pulſus, ut per aerem refrigeret. ceteris aeris eſſentia, eo quod ad noſtrum ſpiri
tum aggregetur, fit animalis ſpiritus procreatio, & amplificatio] Neruorum triplex differentia eſt: qui
enim e cerebro, dorſalique medulla exortum capiunt, ij proprie nerui nominantur: qui e muſculis, ten-
dines: qui ex oſſibus, copulæ. Nerui de cerebro, eiuſq; membranis cões exorti, ſicciores, ac minus cali-
di ſunt, q̃ uenæ: maioreq; ſenſu, q̃ arteriæ: ac motus uolũtarios abſoluũt. qui uero ex oſſibus, articulos,
& mẽbra corporis colligãt, & cõtinent. Muſculi neruoſa corpora ſunt, q̃bus eſt etiã intermixta caro, ad
mouẽdas corporis partes cõparati. Mẽbranæ perioſteæ ſunt tenuia, fibroſaq; inuolucra, quæ tanquã oſ
ſiũ indumẽta natura fabricata eſt. Pinguedo eſt affuſio alimẽti, q̃ circa mẽbranas maxime cõcreſcit, ſen
ſuſq; expers eſt. Caro cõcreta eſt ex ſanguine, humidaq; eſt, ac calida, ac mollitiẽ corpori affert. Medul
la in oſſibus ineſt, eorũ cõtẽta cauitatibus, ac pinguis, & ſenſus expers. Chartilagines corpora magis ter
rea ſunt, ſenſuq; uacantia. Oſſa ſunt corpora ſicca, ac terrea, & frigida, & ſenſus expertia. Dentes ſunt,
qui alimentum ſecant, & conficiunt, & ad uocem articulandam nonnulli adiumento ſunt. [Palatum
ſuperior oris pars dicitur, & a cæli ſimilitudine οὐρανίσκος appellatur. Gurgulio exigua caro eſt a fau-
cibus exoriens, & uocis organum. Alueoli ſunt oſſium cauitates, in quibus infixi ſunt dentes.]

ungues ſunt fines neruorum, ornatus gratia facti, & ut facilius quidpiam digitis acciperetur. Alij ſic, E
ungues ſunt cutis ſicca, frigidaque concretio, ac ſenſu uacans. Pilus corpus frigidum, ſiccumq; eſt, ſen
ſus expers, tutelæ, decoriſq; cauſa effectus. [atq; ornatus quidem cauſa in capite, atq; mēto exoritur: ad
uſum uero, in genis, ac ſupercilijs. ceterum in capite ob cutis ſiccitatem & uim fuliginoſorum excre-
mentorum quæ a partibus inferioribus ſurſum mittuntur, plurimi proueniunt. cauſæ autem, cur in flo-
renti ætate condenſentur, ſunt hæ: & quod in ea ætate magna uis excremētorum redundet: & quod cu
tis meatus ſint latiores: nec cutis nimis arida, aut mollis ſit. at in pueris contra ſit, tum quod fuligino-
ſa excrementa non ſunt in eis copioſa, tum quod meatus in eis non ſunt facti. ac magis etiam propter
huiuſmodi meatuū anguſtiam. porrò calui fiunt homines duplici de cauſa, & propter nimiam ſiccitatē
& quia accommodatum alimentum pilis deſit] cutis neruoſum corpus eſt, totum corporis ambitū ho-
neſtatis cauſa tegens, & ad cauſas noxias propulſandas genitū. ſemen uis eſt in humido conſperſa, quæ
huius rationem continet: quæ uis cum eſt aptas rationes, materiaſq; cōſecuta, in hominis procreatio-
ne explicatur. aut aliter hoc modo: ſemen eſt humor in paraſtatis cōtentus, ex calido ſpiritu profectus,
ex quo gigni homo poteſt. uel, ſemen eſt ſpiritus calidus in humido: qui ſuo motu cietur, poteſtq; tale
gignere, quale ſit, unde emiſſum ſit, Zeno uero Citieus ſic definiuit: ſemen eſt abſtractio hominis, quam
homo cum humida parte animæ tranſmittit, & cōmixtio cum genere maiorum. eſtq; ipſum tale, quale F
id fuerit, unde ſit excretum. Natura eſt ignis artificioſus, qui ad ortum uia progreditur: [atque a ſe mo-
uetur magna ui] aut, ut traditum eſt a Platone, natura eſt, artificioſa uis. [uel, natura eſt uis, ſe ipſam mo
uens, unde formatio, generatio, perfectioq; exiſtit. iam uero etiam cuiuſq; rei temperatura, & habitus
naturæ uocabulo appellatur. motio quoq; impetu excita, & item uis, quæ animal regit, natura nominaē
a phyſicis hominibus Hippocrate, ac Galeno, qui & naturæ & medicinæ ſummam notitiā habuerunt]
Aliter, Natura eſt ſpiritus calidus, qui motu interiore ac ſuo pro rationibus ſeminis cietur: quiq; præ-
ſcripto ac definito curriculo temporis homines gignit, perficit, ac tuetur. Habitus eſt ſpiritus qui par-
tes continet, & cohibet. Appetitus eſt deſideriū, & perueſtigatio. Deglutitio eſt ſolidi, humidiq; in uen
triculum a ſtomacho facta attractio. uel ſic, Deglutitio eſt ingeſtio humidi, ac ſolidi alimenti ex ore per
ſtomachū in uentriculū facta. Cōcoctio eſt mixtio, & in ſuccū mutatio, uelut alimēti elixatio in uentri-
culo & inteſtinis, quæ per mutationē in digeſtionem terminatur. Aliter, concoctio eſt alimenti confe-
ctio, quæ per mutationē in uentriculo & inteſtinis fit, uel ita, eſt alteratio prōpta ad gignendum ſangui-
nem: quam actionem obit natura per calorem: eſtque elixationi ſimilis. atque alimenti concoctiones a
natiuo calore fieri cenſet Hippocrates. Eraſiſtratus uero, attritu, læuigatione, & complexu uentriculi,
& proprietate ſpiritus aduentitij. Empedocles, corruptela. alij, in quorum numero eſt Aſclepiades Bi- G
thynus, digeſtiones ex crudis fieri prodiderunt: ab eodem quoq; dictum eſt, animam eſſe quinq; ſenſuū
exercitationem. ſanguinis procreatio eſt alimenti in ſanguinem mutatio. Digeſtio eſt concocti, diſtri-
butiq; alimenti, & in ſanguinem mutati in omnes corporis particulas, & item partes attractio, a natiuo
calore facta. aut ſic, Digeſtio eſt concocti alimenti in corpus uniuerſum attractio, quam natiuus calor
efficit, cum propria mutatione, & confectione. Incrementum eſt progreſſus corporis in longitudinem,
altitudinem, ac latitudinem. Nutritio eſt adiectio facta corporibus in ambitu, & latitudine. Aetates
ſunt quatuor. prima adoleſcentium, ſecunda eorum, qui in florente ſunt ætate, tertia mediorum, quarta
ſenum. Adoleſcentes calida & humida temperatura ſunt, ueri ſimiles. Qui florem ætatis agunt, calido
ac ſicco ſunt temperamento: qualis æſtas eſt. Medij frigidi & ſicci, qualis autumnus. ſenes frigidi & hu-
midi, hyemi conſimiles. redundat in adoleſcentibus ſanguis, in florente ætate, flaua bilis: in media, atra:
in ſenibus, pituita. cauſa eſt, quia natiuus calor eſt in adoleſcentibus copioſus, in florenti ætate uigens
eſt, medius in medijs, pauciſſimus denique in ſenibus. Adoleſcētia eſt, in qua corpus augetur: cum in
eo & calor, & humor incrementum ſumat: & ea, quæ abſcedunt, ęqualia ſint ijs, quæ adhibentur: aut cer
te quod accedit ſit plus, quàm quod recedit. Flos ætatis eſt, ætas, in qua animal auctū, perfectumq; eſt:
abſolutuſq; calor & humor, & æqualia ſunt, quæ recedūt ijs, quæ aſſumunē. ſenectus eſt ætas, in qua aīal H
minuitur, ac deficit, quod calor & humor in ipſo minuātur, frigus uero & ſiccitas adaugeanē. Reſpiratio
eſt thoracis, pulmoniſque motio: eius partes ſunt inſpiratio, & expiratio. aut ſic, Reſpiratio eſt attra-
ctio aeris per os, & nares in cerebrum: & in cor per fauces, & pulmonem. eius quoq; aeris portiuncula
in uentriculū pergit: & ex eo, qui acceptus iam ſit, particula quædam in circunfluum nobis aerem retri
buitur. Perſpiratio eſt attractio aeris ꝑter uoluntatē a natiuo calore per extremitatem ſimul facta cum
ijs, quæ dimanant. aliter, Perſpiratio eſt attractio aeris ex corpore, cū naturali appetitu per corpus uni-
uerſum, rurſuſq; per meatus excretio. Pulſus eſt diſtentio & contractio cordis, & arteriarum naturalis.
eius partes ſunt diſtentio, & contractio. uel ſic, Pulſus eſt cordis, arteriarum, cerebri, eiuſq; membrana-
rum motio naturalis, & præter uoluntatem per diſtentionem, & contractionem. Poteſt ita quoq; defi-
niri. Pulſus eſt motus naturalis & præter uoluntatem, eius caloris qui corde & arterijs continetur. [alij
ſic, Pulſus eſt naturalis motio per diſtentionem ac contractionem, ut natiuus calor refrigeretur, & ui-
tale robur augeatur, & ſpiritus animalis procreetur. uel, Pulſus eſt uerus nuncius eorum: quæ imis
in partibus latent: eſtque uates abditorum, & index incertorum, apto motu, muſicoque pulſu affe-
ctionem eam prænuncians, quæ ſub aſpectum non cadit. Genus uero pulſus eſt motus perennis, nec a
uoluntate progrediēs, in motus perpetui diſtētione, & cōtractione poſitus, & in corde, arterijſq; initiū
ſitum

A ſitum habens. ceterum arteria uel in orbem mouetur, uel in rectum. planum uero eſt, eam in orbem non moueri. ſed uel ex hoc etiam cognoſces, eam in rectum non impelli. nam quæ recto motu cientur, de loco in locum uadunt, ac finem mouendi nanciſcuntur. ergo arteria in rectum nō mouetur. ita fit, ut ſi duo motus ſint, ipſaq; neutro eorum moueatur; ut nullo motu agitetur. at mouetur. miſto igitur motu, in orbem, & recto cieri eam affirmamus. utrum uero mixtus ſit eius motus, centrum affert conſentaneam probationem. centrum autem uoco medium punctum, a quo ſe diſtēdens arteria extrinſecus erūpit: & quem ſe uiciſſim contrahens, reuertitur. atque hoc quidem modo in rectum moueri eam exiſtimares. quia uero in orbem perpetuo agitur, opinionem affert, quaſi in orbē moueatur. motionis genera ſunt ſex, ortus & interitus; accretio, & diminutio, alteratio, ac loci mutatio. Princeps animi pars eſt ea, quæ totum animal gubernat: eſtq; imo in cerebro, & eius baſi collocata [quidā ſic] pars animæ princeps eſt, quæ ceteris præeſt, ac fere dominatur, & imperat, & in baſe cerebri reſidet. pars famulatrix eſt principi ſubiecta, eique ſeruit, & in reliquo corpore ſita eſt. ſenſus eſt animi affectio per corpus, rem quæ mouere queat, nuncians: ſiquidem ſenſus agens uis eſt. αἰσθητήριον eſt inſtrumentum, quod ſenſum aliquem ſibi cōmiſſum continet. ſenſibile eſt, quod ſenſus percipitur. ſenſus particeps eſt id ipſum, quod ſentit: ut ſenſus ſunt aſpectus, guſtatus, olfactus, ac ceteri ſenſus. αἰσθητήρια uero, ut oculus, nares, lingua: quæ etiam

B ſenſuum inſtrumenta nominantur. ſenſibile, ut lignum, lapis, aut paries, aut columna, & reliqua, quæ in ſenſum cadunt omnia. ſenſus, particeps, ut Theo, Dio, & ceteræ animātes, in quibus eſt facultas ſentiendi. ſenſus quinque ſunt, aſpectus, auditus, guſtatus, olfactus, ac tactus. hi ſuum miniſterium, ac famulatū animæ præbent, ut Aſclepiades Birhynus uoluit: atq; ideo animam eſſe quinque ſenſuum exercitationem affirmauit. Aſpectus eſt, qui per oculos efficitur, contemperato in ipſis ſpiritu tenui, qui potiſſimū in ſede pupillæ conſiſtit: ex quo uidendi apprehenſiones exiſtunt. Auditus eſt, qui fit contemperato in auribus ſpiritu, qui ſiccior ſit potius, quàm tenuior: unde apprehenſiones audiendi gignuntur. olfactus eſt, qui fit per eum ſpiritū, qui naribus continetur, qui humectus, halituoſuſq; ſit, ex quo ea, quæ in olfactum cadunt, apprehenduntur. Guſtatus eſt, qui efficitur, eo ſpiritu, qui linguæ ineſt, potius humidiore. Tactus eſt, qui fit per ſpiritus, quod corpus permeat, quo corporum apprehenſiones fiunt. Motus, qui tranſitum iunctum habet, animantiū eſt. is appetitu impellente efficit, cū princeps animi pars imperat, ſubſeruit uero ſpiritus is, qui eſt in neruis diffuſus, membraq; transfert. Vox eſt, quæ impetu principis animæ fit, quæ ſe ſe, ac ſpiritum quoq; per fauces uſq; ad pulmonē & linguam extendit, cum hæ partes uicinum aetē percutiūt. Memoria eſt retentio & conſeruatio in anima rerum, antea obſeruatarū. quidā ſic definiunt: Memoria eſt præteriti comprehenſio: cuius præſens ſenſu comprehenſum eſt. Recordatio

C eſt, cum multo interiecto ſpatio temporis, poſt alias res, iterum ſubit cogitatio, ut quibus animus prius motus eſt, recordemur. ſomnus eſt naturalis remiſſio animi a finibus ad principem partem. uel, ſomnus eſt animi propēſio ſecundum naturam a finibus ad principiū progrediens. [alij hoc modo, ſomnus eſt requies, & ceſſatio ab actionibus animi. utilis autem materia hunc conciliat, quæ a uentriculo in cerebrum cōportatur, eaq; humidior potius, & modice calidior exiſtit.] uigilia eſt animi intētio a principio in omnes partes, particulaſq; corporis pertinēs. ſanitas eſt apta tēperies ſecundū naturā, primorū ſuccorum, qui in nobis ſunt. uel, eſt actio naturaliū facultatū nō impedita. uel, Sanitas eſt apta quatuor humorum temperatio. conſtat enim animal ex calido, frigido, humido, & ſicco. aut ſic, Sanitas eſt concentus calidorum, frigidorum, humidorū, & ſiccorum, ex quibus homo conflatus eſt. ſanitatem comitatur pulchritudo, bonus habitus, integritas. ac pulchritudo quidem, non qualis eſt, eorū, qui ſe comunt, quę facie unguentis illinenda, capilliſq; tingendis ac ſimilibus comparatur. Bonus habitus, non qui a gymnaſtica, ſed qui ab ipſa ſanitate conſequatur. Integritas eſt abſolutarū partiū firmitas, & ſymmetria. bonus igitur color, & partiū proportio, & concinnitas eſt in ijs, in quibus eſt pulchritudo: ſiquidem pulchritudo eſt partiū proportio, cum bonitate coloris. inter ſanitatē & bonū habitum hoc intereſt, quod ſanitas eſt etiā bonus habitus moderatus: bonus uero habitus eſt intēſa ſanitas. at bonus habitus gym

D naſticus ne ſanitas quidē eſt. Virtutes corporis ſunt ſanitas, robur, pulchritudo, integritas: uirtutes animi ſunt prudētia, tēperantia, fortitudo, iuſtitia. ceterū ſanitas proportione rñdet tēperantiæ: qñquidem ſanitas eſt bona primorū tēperatura, & cōſtitutio: tēperantiæ uero eſt, ut animū ab omni affectione, ut a uoluptate, metu, triſtitia, cupiditateq; puram reddat. quod in cauſa eſt, ut animi motus perturbatione uacēt: ipſaq; ſit animi cōſtitutio, ac ſanitas. animi quoq; fortitudini robur corporis rñdet. nam robur eſt corporis firmitas, & uis, quæ expugnari non poteſt, ab ijs, quæ corrūpere corpus exiſtimanē: fortitudo uero eſt animi robur & uis ad ea perferēda, quæ ſpeciem uehementē faciūt mortis, laboris, ærumnę, &c, uno uerbo, omniū quæ grauia, terribiliaq; uidenē. cōparaē ēt pulchritudini iuſtitia. etenim pulchritudo in ſymmetria membrorum cum bonitate coloris uerſatur: iuſtitia in ſymmetria cuiuſq; rei exuperātia. unicuiq; enim pro dignitate tribuit, ut Dijs, parentibus, cognatis, amicis, familiaribus, ciuibus deniq;. prudentiæ cōparatur integritas. ut. n. hæc membrorum corporis, ſic illa rectarum animi comprehenſionum eſt perfectio. ſanitas, ſecundum naturam eſt; morbus, præter naturā. [quod autē natura eſt, id quidem neq; ſecundū naturā, nec pręter naturā cenſetur: cuiuſmodi eſt ualde gracilis, & ſiccus: aut craſſus, ac pinguis: uel naribus ſimis, aut aduncis eſſe; aut oculis cœſijs: aut ſi quis uarus ſit, aut uatia. nam qui ſic affectus eſt, is non eſt ſecundum naturam conſtitutus] eſt enim ſymmetriam prætergreſſus. ſed nec præter naturam: quia obire actiones non prohibetur. quod autem non natura eſt, eiuſmodi eſt, ut neq;

ſecundum naturam,neq; præter naturam,neque natura ſit.ut ſunt,qui habent uitiligines,uerrucas, my E
mecia,& conſimilia:quæ quidẽ neq; ſecundum naturã ſunt,cum nõ cõprehendantur iis, quæ ſunt ſecũ
dũ naturã:neq; præter naturã,cum actiones nõ lædãt.ſed neq; ſunt natura, cũ neq; a principio extite-
rint,neque ab ortu facta ſint.quare reſtat,ut ſint non natura.nam ei, quod ſecundum naturam eſt, id
quod natura conſtat: & ei, quod præter naturam eſt, id quod non natura eſt, proximum eſt ratio-
ne. Partes autem, quæ ad uitã degendam propriæ ſunt factæ, hæ ſunt, cerebrũ,cor,pulmo,iecur,& uen
triculus:quibus quidẽ affectis animal neceſſario aut protinus, aut poſterius e uita excedit. quæ uero
ad bene uiuendum pertinent,ſunt oculi,pedes, manus,ac reliquæ particulæ. nam ſi hæ male afficiãtur,
uiuit quidem animal,ſed non feliciter.Morbus eſt primorum,quæ ſecundũ naturam conſtant, intem-
peries:uel intemperies humorum,qui in nobis ſunt.aut,Impedimentum facultatum naturalium. aut,
corporis a naturali ſtatu ad eum,qui præter naturam ſit,cõuerſio.aut morbus eſt intemperies primorũ,
in qua aut ſicca,aut frigida,aut calida,aut humida dominãtur.corporũ aũt conſtitutiones morbis ma-
xime obnoxiæ,ex particulis,quarum eſt temperatura cõtraria,conſtant:ut optimæ cõſtitutiones factæ
ſunt ex organicarum partium ſymmetria,& apta ſimilium inter ſe temperatura. Affectus eſt naturalis
actionis alicuius,aut etiam aliquarũ impedimẽtum.Herophilus autem ſic,Affectus eſt,qui nõ ſemper
eodẽ tẽpore diſſoluiť,ſed modo breuiore,mõ lõgiore. Aegrotatio eſt habitus morboſus totius corpo- F
ris,aut eius partis.Morborũ alij cõtinui ſunt,alij intermittẽtes:alij acuti,alij diuturni;alij peracuti. nu-
mero acutorũ cõtinenť phrenitis,ueternus,dolor lateris,pulmonis inflãmatio.febres ardẽtes,ac tertia-
næ cõtinẽtes.Peracuti angina,tã quæ intus,q̃ quæ foris occupat:morbus attonitus, cholera, diſtentio
neruorũ, & cõſimiles.Diuturni tabes,affectio renũ,articulorũq;, aqua inter cutem,marcor,comitialis
morbus,& ceteri huius generis.continui ſemitertiana,febris ſuccenſa,quæ ardens quoq; nominatur.
Intermittentes ſunt hi,tertiana,quartana,quinctana,& qui ſunt huiuſmodi.Iam morborũ alij ſunt acu-
ti & continui,ut febres ardentes,phrenitides,dolores lateris;hi.n.& acuti,& continui ſunt.quidã neq;
acuti,neque continui:cuiuſmodi ſunt diuturni.Febrium ſunt quatuor tempora,inuaſio,incrementum,
ſtatus,& declinatio.Morborũ differẽtias eſſe nouem Hippocrates prodidit,acutũ,peracutũ, malignũ,
diuturnũ,medium,mortiferum,ſalubrem,periculoſum,& periculo uacantem morbũ ſtatuens.affectus
aũt peracutus eſt qui & ui,& ſpecie maior,ac difficilior acuto eſt:ac fere ſeptem diebus iudicatur; quẽ
ẽt appellare acutiſſimũ ſolitus eſt. Malignus morbus eſt qui facultate magnus,difficiliſq; eſt, ſpecie tñ
debilis,nec ſtatuta habet ad iudicationẽ tẽpora.Diuturnus morbus eſt,qui modo ad priorẽ, modo ad
meliorẽ ſtatũ uergit:& mẽſtruo,aut annuo ſpatio iudicatur,aut ẽt ſimul cũ homine perit.Medius mor-
bus inter diuturnũ,acutumq; ſtatuitur:& tum in melius,tum in deterius inclinat.ac fere diebus lx. aut G
lxxx.iudicatur. Mortalis morbus eſt,qui omni ratione mortem affert.ſiue id breui,ſiue longo tempo-
ris ſpatio faciat.Salubris morbus eſt,qui nunquam letifer efficitur.Periculoſus morbus eſt, cuius par
eſt momentum & ad ſalutem,& ad mortem.is anceps quoque dici poteſt.Periculi expers morbus eſt,
qui ſemper,quantũ in ipſo eſt,ſemper ad ſalutẽ uergit: eſtq; poteſtate idem cũ eo,quẽ ſalubrẽ diximus.
Morbus ſpecie magnus eſt,ut uulnus quod carnoſis in partibus magnum ſpatium obſideat.magnus ue
ro re ipſa,ut punctura in neruo,aut muſculo.ea enim aſpectu exigua eſt,ſed magna ui. Infirmitas dici-
tur morbus,qui inueterauit,habetq; multã imbecillitatem coniunctam.uel,eſt exiguus morbus,qui de
uiribus aliquid detrahit.Aegrotatio eſt permanens circa ea corpora,in quibus uita eſt,conſtitutio. He
rophilus eſſe affectũ dicit,qui nullo negotio ſoluatur,ac facile moueať,cuius eſſentia in humoribus cõ
ſiſtat.acutus affectus eſt,qui facile ſoluitur,aut interimit,quatenus in eo eſt.Vagi morbi ſunt, qui omni
tempore,omniq; in loco exoriuntur.Indigenæ ſunt,qui in locis quibuſdã abundare ſolent. Vulgares,
qui temporibus quibuſdam complures eodem in loco graſſantur. Peſtilentia eſt morbus, qui ab aere
corrupto exortus aut oẽs,aut multis partibus plures corripit ſic,ut plurimi intereant.eſt etiam alia de-
finitio quædam ad hunc modum.Peſtilentia eſt communis plurimorũ affectus, qui eodem tempore
& in urbibus,& gẽtibus acuta pericula,& mortem inducit.Sic quoq; põt tradi definitio.Peſtilentia eſt H
aeris commutatio,ut anni tempora ſuum ordinem non ſeruent,& multi eius morbi ui pereant. Cauſſa
eſt,quæ aliquid facit in corpore:ipſaq; uacat corpore:eſtq; alia procatarctica,alia continens, alia ante-
cedens.procatarctica,uel externa,eſt quæ opere confecto,ſeparatur,ut canis,qui momordit, ſcorpius
qui ictum intulit,Solis exuſtio,quæ febrim excitauit.Continens eſt, quæ cum præſens eſt, præſentem
morbum conſeruat:& ſublata,tollit:cuiuſmodi eſt in ueſica calculus,aut aquula,aut ungula,aut tuber-
culum in oculo:& alia huiuſmodi,quæ Medici non modo in numero cauſarum,ſed etiam affectuũ ſta-
tuunt. Athenæus uero Attalenſis ita ſcriptum reliquit: cauſa eſt id,quod facit: hocque antegreditur.
aliter, cauſæ procatarcticæ,uel externæ,ſunt quæ totam operis perfectionem antegrediuntur: & quas
nulla alia præcedit.Antecedens cauſa eſt,quæ a procatarctica uel omnino,uel parte quadam fit.uel ſic,
Antecedens cauſa eſt,qua præſente,effectus ipſe adeſt:& illa adaucta,adaugetur; & diminuta, minui-
tur:& ſublata,etiam ille tollitur.Cauſa per ſe finiens dicitur,quæ ipſa per ſe finem affert.concauſa eſt,
quæ parem uim cum alia nacta,opus facit,cum ipſa per ſe ſola facere id non queat.cauſa adiuuans eſt,
quæ opus quidẽ conficit,ſed uix.itaq; alij adiungitur,ut facilius conficiat,cũ ipſa per ſe non poſſit.Ma-
nifeſtæ cauſæ ſunt, quæ cum agunt, aut faciunt, per ſe ipſæ ſenſu deprehenduntur. alij ſic. Manife-
ſtæ cauſæ ſunt, quæ & ipſæ euidentes ſunt, & opus ſibi conuenienter effici declarant. non manifeſtæ

A cauſæ ſunt, quæ non ex ſe ipſæ, ſed ex ſignis percipiuntur: ut abditæ, quæ neque ex ſe ipſis, neq; ex alijs
percipiuntur. Ad tempus obſcuræ ſunt, quæ, cum detectæ ſunt, ipſæ per ſe apparent, & admotæ cor-
poribus per ſigna deprehenduntur. uel, ad tempus abditæ ſunt, quæ aliquandiu abſunt: & rurſus cade
re ſub ſenſum poſſunt. Notatio eſt per notam, aut notas comprehenſio. uel, Notatio eſt ſignum, quod
rem non perſpicuam patefacit. ſignum eſt dignotio rei futuræ. quidam ſic, ſignum eſt, cuius co-
gnitio notitiam alterius, nobis antea incogniti ſuppeditat. Affectuum ſignificatio eſt externorum,
internorumque notatio. Præſagium eſt ſcientia rerum futurarum. Prænotio eſt, cum præſcimus, quæ
euentura ſint corpori. ſignum prognoſticum eſt, quod nobis futurum indicat. Prædictio eſt rei futuræ
prænotio, ac prænunciatio. Pathognomicum ſignum eſt, ex quo affectus cognoſcit. concurſus eſt ſym-
ptomatum congreſſio. ſymptoma eſt acceſſio affectus. ſigna auxiliaria ſunt, quæ nos admonent curatio
nis, in ipſis obſeruatæ. Auxilium eſt, quod utiliter hominibus admouemus, conſtatq; ex qualitate, quan
titate, ordine, & occaſione. curatio eſt ordo auxiliorum, quæ ſe ſe conſequuntur. uel occaſio, & tempus
recte faciendi: uel, tempus aptum, in quo ægrotis auxiliemur. Indicans ſignum eſt, quod primas fert, in
re aliqua abdita deprehendenda, quæ idem bonum conſequatur. ſignum quod recordationem excitat,
eſt, ut Empiricis placet, res apparens, & ex antecedente obſeruatione perſpecta, quæ adiumento eſt, ut
B rem, quæ cognoſcitur, ad memoriam reuocemus. eorum quæ adſunt præſentia ſigna ſunt omnia, quæ
pathognomica appellãtur: ſiquidẽ dum hæc fiunt, & adſunt, affectus quoq; adſunt: his ceſſantibus, mor
bi quoq; ſoluuntur. præſentia, quæ ſint præteritorum ſigna, ſunt ut cicatrix, quæ factum prius ulcus ar-
guit. præſentia uero, quæ ſint futurorum, ſunt, uelut cadaueroſa facies, mortis. præterita uero præterito
rum, ut remiſſio poſt declinationem. ea enim declinaſſe morbum indicat. præterita præſentium, ut ab
aſpide ictum eſſe, pernicioſum ſignum cenſetur. uel ſic, præterita præſentium, ut tenue inteſtinum uul-
neratum eſſe, pernitioſum habetur. præterita futurorum, ut confracto oſſe, obductũ iri callum. ita enim
fiat oportet, ut ſtatum ſuum nanciſcatur. alij ſic. præterita futurorum, ut cum os de capite demptum ſit,
cicatricem fore. ſuperuenientia præſentium, ut ſi ſeni uulnus inflictum ſit, ei periculum ex uulnere im-
minere. ſuperuenientia ſuperuenientium, ut ex uulnere conuulſio. nam qui conuulſus eſt, non iam præ-
terea uiuit. [Febris eſt natiui caloris ad ſtatum declinatio: qui quidem præter naturam ſit. cum pulſus
& uehementiores, & crebriores ſint facti. uel febris eſt cordis & arteriarum calor, qui naturæ modum
excedit, ac uitale robur lædit.] vel ſic. Febris eſt morboſi caloris exceſſus, qui ſeſe effert, ac pulſus fre-
quentiores, crebrioresq; reddit. nonnulli uero hac definitione utuntur, febris eſt intemperies ſpiritus
naturalis, in calidiorem, ſicciorẽmq; mutati. febris continens eſt, quæ nec diem, nec noctẽ intermittit.
C eaque [neque] remiſſiones, & acceſſiones infert. Febris ardens eſt, quæ multo cum feruore hominem
affligit, neq; ullam corpori requiem impertitur: & linguam exiccat, nigram reddit, frigidæ cupiditatem
inuehit. † Inflans febris eſt, quæ præ calore intento puſtulas in ore excitat. Lipyria eſt, in qua tum extre
ma, tum ſuperficies refrigerantur, interna calent, excretiones cohibentur, ſitientibus lingua aſpera fit,
pulſus paruus, & languidus: perinde ac ſi ſe intro calor receperit. Febris fluens eſt, quæ cum alui fluore,
ac ſæpe etiam uomitibus refrigerationem inuehit, ac ſubitam uirium deiectionem: habetq; ſitim, ſom-
ni uacuitatẽ, & pulſuum paruitatẽ adiunctam. Febris adſtricta eſt fluenti contraria, ut quę excretiones
nullas afferat, magnoſq; pulſus conſeruet, ac corpus tractu temporis emaciatum reddit. Arquata febris
eſt, quæ galbulæ aui colorem ſimilem gignit, ac iecur in ſublime attollit, linguam exiccat, & horribilẽ
cutim facit. Peſtilens febris eſt, quæ multo cum calore ſitim affert, quæ teſtingui non poſſit: [itemq;
uomitus bilis cuiuſuis generis] ac fœtentes alui excretiones: ut quæ deijciuntur, ſimilia ſint tetro palu
dum odori: urinas præterea multas, & graueolentes, pulſuſq; paruos, & languidos reddit. Lenta febris
eſt, quæ cum capitis grauitate oritur: affertque aut ſanguinis per nares profluuium, aut excretionis co-
hibitionem, aut corpus reddit male ad ſymptomata neceſſario conſequentia comparatum. Horrida
eſt, quæ calorem habet rigori coniunctum. in ea admodum imbecilli pulſus ſunt, ut ne in tactum quidẽ
D cadant, ſed ſint, ac ſi intro receſſerint. in ea uenter intumuit, ac murmurat. lingua ualde humida: quæ
quiddam acido ſimile habet, quo tãquam ſaliua circumluitur. Typus eſt ordinatus intentionũ, remiſſio
numq; reditus. uel, ſic, Typus eſt tẽpus affectus, cui acceſſio, & remiſſio ordine quodam accidit. Circui
tus eſt tempus in morbo, quod ex intentione, remiſſioneq; factum ſit. Quotidiana febris eſt, quæ ſin-
gulis diebus ac noctibus ut plurimum eadem hora inuadit. Tertiana eſt, quæ uno die, unave nocte
inuadit, ſequente intermittit, tertio iterum redit. Quartana eſt, quæ uno die, aut nocte accedit, dein-
de duos dies, aut noctes intermittit, ac quarto repetit. Semitertiana eſt, quam nos, ſenem docto-
rem ſecuti, qui in primo de morbis uulgarib. libro acutam febrem uocauit, non omnino intermittere,
ſed unum diem leuiorem, alterum grauiorem afferre affirmamus. Methodici uero ſemitertianam par-
uam ex duabus eſſe intermiſſionibus dixerunt. Erraticæ febres uocantur, quæ neque ſtatuto, neque
ordinato tempore, ſed incerto ſtatu oriunt. Diaſtole, hoc eſt elatio, & tanquã excitatio cordis, arteria-
rum, cerebri, eiuſq; mẽbranarũ, in longitudinẽ, latitudinẽ, & altitudinẽ: & in ſenſum tactus cadit. Syſto
le eſt cõtractio, & collapſus, ſenſum non mouẽs, ſed ap ea rõne, cõſecutioneq; deprehendit. Palpitatio
eſt cedẽtis corporis, & non renitentis, elatio, ac ſubmiſſio: quã ſpiritus efficit: eaq; non ſemp durat, ſed
q buſdã t pibus efficit. alij ſic, Palpitatio eſt elatio, ſubmiſſioq; corporũ muſculoſorũ, a ſpiritu facta, quæ
nõ ſemp, ſed certis t pibus excitat. Pulſus magnus eſt, quẽ edit arteria in lõgitudinẽ, latitudinẽ, altitu-
dinemq;

Aliqui legunt Póphigodes, de qua in Epid.

dineq; multã deducta. Paruus pulſus eſt, qui cõtra ab arteria pauciſſimũ in lõgitudinẽ, latitudinẽ, & alti E
tudinẽ elata efficiẽ. Medius eſt is, q inter hos ambos interiacet, ĩ lõgitudine, & menſura ĩ orbẽ, & in am-
bitu ad proportionẽ ſentitur. Plenus eſt, qui tã diſtentus tangẽdo ſentiẽ, ut tunica arteriæ facta craſſior
uideatur: quod uero intus occluſum eſt, id potiſſimũ & humidius, & maiore corporis mole præditũ ap-
pareat. Vacuus pulſus eſt, in quo ambitus arteriæ in omnes partes gracilis, ampulloſuſque eſt, & infu-
ſa materia uix deprehenditur, atque adeo exilis eſt, ut ſi quis digitis premat, inanis ſit apptehenſio oc-
curſura. Durus pulſus eſt, in quo arteria neruoſa, ut ita dicam, rigidaq; apparet, ac ſpiritus, qui intus
eſt, tenſus, ut uim quandam repercutiendi ictus obtineat. Mollis eſt duro contrarius: utpote qui re-
miſſam, mollemque arteriam habeat: & ſpiritum intra ſe exolutum, & mitiorem ictum. Humidus eſt
mollis, mitiſque eſt ea, quæ in ipſo ineſt materia, atque etiam cum humore quodam ſub tactum cadit.
Aridus pulſus eſt, cum uelut abſumptus humor ſit, & ſiccæ, atque aeriæ exhalationi admiſtus. uehe-
mens eſt, qui & contentum motum, & uiolentum ictum parit. Languidus, cuius tenor exolutus, & im-
becillus ictus eſt. Medius, qui inter hos proportionem quandam ſeruat. Celer, qui breuem diſtentio-
nem, contractionemqne habet. Ordo pulſus eſt in magnitudine, aut uehemẽtia, aut rhythmo, aut alia
differentia quadam, affectio. Ordinis uacuitas eſt uaria ſtatus pulſuum inſtabilitas. quidam hoc modo.
Inordinatus pulſus eſt, qui quibuſdam ictibus modo crebrior, modo rarior eſt. Aequalitas eſt cum pa- F
res ſunt quædam pulſus differentiæ. Inæqualitas, cum impares ſunt quædam ipſos pulſus conſequen
tes differentiæ. Vel ſic. Inæqualis pulſus eſt, in quo modo uehemẽtior, modo lãguidior eſt ictus. [qui-
dam etiam aliter: Inæqualis pulſus eſt, qui in parte quadam arteriæ ſe altiorem oſtendit: quod facit, ea
perflata & amplificata. in alia uero, perinde ac illa coanguſtetur, quatenus capere poteſt, uehementia
inæqualis ineſt: ut pars quædam arteriæ maiore ui efferri, quędam remiſſius, atque infirmius uideatur.]
Herophilus Bacchius ita ſcriptum reliquit: Rhythmus eſt motus, qui in temporibus definitum ordinẽ
habet. Zeno Herophilius ſic, Rhythmus eſt ordo eorum, in quibus arteriæ diducuntur, cum ijs colla-
tus, in quibus contrahuntur. ſed præſtat hac uti definitione, Rhythmus eſt temporis proportio in par-
tibus quæ partes quadam pulſuum inter ſe, ratione affectæ ſunt. Heterorhythmum appellamus eũ, qui
alterius ætatis rhythmum habet. Pararhythmum dicimus, qui quodam modo habet rhythmum qui
prope accedit ad eam ætatem, in qua ſpectatur: qui tamen illi ætati conueniat, rhythmum non habeat
omnino. Tremulus pulſus eſt, qui ictum refert neque æqualem, neque non fluctuãtem, ſed ueluti dimo-
ueatur. Obliquatus eſt, qui non recta conſtituta arteria præter ſuum poſitum efficitur. Miurus. i. decur-
tatus a ſitu eſt. nam cum ſuperiores arteriæ partes anguſtantur, inferiores uero contra, ſit, ut ibi plus di-
latentur, & ſuperiores contrahantur. plerique autem uocant μειουρίζοντα, cum maior ictus ſit adactus, qui G
deinceps ſequuntur, ſemper ſubtrahendo minores multo redduntur. Miuri quoque appellantur, cum
ex frequentibus fiunt rariores. eodem quoque nomine appellatur pulſus, cum e celeri in tardiorem
demigrat. Dicrotus eſt, cum arteriæ diſceſſio, quæ eſſe creditur, non perfecta ſit, ſed moratur, idque pro
ratione ſubductionis, aut interciſi ſpiritus: tum fit perfecta debitæ contractionis repetitio. Araneæ ue-
ro ſpeciem referens pulſus eſt paruus, ac breuis auræ pulſu monetur. Intermittens eſt, cum cõtractio-
nibus diſtentionibuſq; efficiendis, arteria unius pulſus tempus intermittit. uel ſic. Intermittens eſt, in
quo non modo in duobus, ſed etiam tribus, aut pluribus ictibus una, aut etiam duæ, aut plures diſten
tiones deſiderantur. Intercidens pulſus eſt, cum inter binos ictus, qui ſuo ordine edãtur, medius qui-
dam ictus intercidit. Deficiens dicitur, in quo arteria non modo duobus in ictibus, ſed etiam tribus,
aut pluribus immota manet. uel hoc modo. Deficiens eſt, qui a magnitudine, uehemẽtiaque exorſus,
ſemper magis diminuirur. & uſque dum ullam habet magnitudinem miurizon nuncupatur. ubi uero di
minutus ſit, & minor redditus ad minus uergit, deficiens appellatur. Caprizans eſt, cum arteria, quæ ſe
diſtendiſſe uidetur, non omnino diſtenta ad alium ictum prius, quàm ſpeciem contractionis faciat, ma
iore impetu tranſilierit, & ſecundus ictus ſit uehementior. Recurrens eſt, qui quantum magnitudine,
aut uehementia ſtatum egreditur, poſtea in alijs tantundem retrocedit. Formicans eſt paruus, uacuus, H
creber, languidus, †omnino ad extremum perductus. Vel ſic. Formicans eſt, in quo digitis arteriæ ad-
motis ueluti formicæ ambulantis ſpecies exiſtit. quæ res ipſum & paruum & languidum eſſe declarat.
Phrenitis eſt mentis inſania, cum febri acuta, ut flocci legantur, mens de ſuo ſtatu deturbetur, eiuſque
pulſus impediantur, ſapientia obliuione obruatur. aut Phrenitis eſt læſio præcordiorum breuis cum
tremore, uocis †exilitate, & contrectatione, quæ fere a maligna febre fit. Lethargus eſt propenſio ad
ſomnum, quæ excitari ægre poteſt, cum uitio coloris, flatuoſoq; œdemate, & ſolidarum partium, ſpiri-
tuſque eius, qui pulſum ciet, imbecillitate: uſque plerunque in hebete, malignaque febri exoritur. ce-
terum lethargus excitatur, aut affecto principio, aut ab abſceſſu. Angina eſt acutus circa collum affe-
ctus, & grauis: qui ægrum ſuffocatione opprimit. uel ſic: Angina eſt inflammatio, tum extra collum, ut
partes in tumorem extollantur: partim intra tonſillas, ut in affectum etiam inſtrumenta reſpirationis
trahantur, ac difficulter edatur reſpiratio. Conuulſio eſt affectus, quo nerui, muſculiq; capiuntur, cum
eo, ut modo totum corpus, modo pars ſine uoluntatis arbitrio trahatur. Diſtentio neruorum, eſt exten
ſio, aut infixio neruorum omnium, & muſculorum in corpore. uel diſtentio eſt conuulſio in rectum, cũ
colli ac maxillarum tractu, dentium adhæſu, quo tempore ceruix neque annuere poteſt, neque renue-
re. Emproſthotonus eſt, cum ceruix trahitur, neç retrorſum flecti poteſt. Opiſthotonus eſt, cum retror-

ſum

†In gręc. lib. πάντων. i. omniũ: ſed uidetur ita legẽdũ ut nos cõuertimus.

†Obſcuritate.

A ſum trahitur, neq; flecti antorſum poteſt. Comitialis morbus eſt cum mens & inſtrumenta ſenſus op-
primuntur, ut homo repente cadat, & etiam ex ore ſpumam mittat. Catochus eſt uacuitas ſenſus in
anima, ut uniuerſum corpus quaſi gelu obriguerit. eius ſunt tria genera. unum ſomniculoſum ſtatuunt
Lethargo proximum: alterum cum uigilia coniunctum, cui diſtentio neruorum eſt affinis, & ea, quæ
ſuffocatio ex utero nominatur: tertium genus eſt, quod non inſcite quis phreniticum nocarit: ſiquidem
ex catocho, & phrenitide inter ſe coniunctis efficitur: ſicut etiam † Typhonia, quæ uel delirus eſt le-
thargus, uel lethargicum delirium. Apoplexia eſt mẽtis deprehẽſio, amiſſo ſenſu, & corpore reſoluto.
[Eſt etiam apoplexia, cum ſenſus, & motus in omnibus neruis amittitur. uel, Apoplexia eſt ſenſus mo-
tuſq; toto in corpore priuatio, cum actionum, quæ principem locum tenent, læſione. ea ab humore fri
gido fit, qui principes cerebri uentriculos confertim obſtruat.] Apoplexia a paraplexia, ut pars a to-
to, differt. nam apoplectici prorſus ſunt paraplectici: at paraplectici nõ omnino apoplectici. inter eos
quoq; hoc intereſt, quod paraplectici ſana mente ſunt, & unam, aut plures partes corporis reſolutas ha
bent: apoplectici & hæc habent, & mentem, & totum reſolutum. paraplectici deniq; uocantur, quibus
ſolum aut dextra, aut ſiniſtra pars reſoluta eſt. Peripneumonia eſt inflammatio pulmonis cum febri a-
cuta, & difficultate ſpirandi. malæ quoq; hoc morbo laborantib. rubræ fiunt. Pleuritis eſt dolor lateris
B membranæq; ſuccingentis, ad clauiculam uſque ſummum humerum, & ſcapulam exporrectus cum acu
ta, & non intermittente febre, itemq; pungente dolore, & horrore, & ſpirandi difficultate, tuſſiq; con-
iunctus. Cardiaca affectio eſt innati tenoris liquatio, & languor. ea uitio oris uentriculi plerunque ori-
tur: & ſtomacho male affecto cum nimia ſudorum copia. aliqui eam ex cordis inflammatione exiſtere
crediderunt. proinde malum, quod inde ſequitur, hoc eſt uirium exolutionem, affectionem, aut ſynco
pen cardiacam appellarunt. Inflatio eſt, cum maior copia ſpiritus collecta in ſtomacho continetur, ip-
ſumque & uentrem unà diſtendit: ut etiam alimenti diſpenſatio impediatur. Cholera, peracutus, & gra
uis affectus eſt, quæ repente hominem uel ad defluxum redigit per uomitus, aut per alui profluuium;
aut copioſam excretionem, ad tormina: & paulo poſt ad febres, quales ex inteſtinorum difficultati-
bus conſequuntur. uel hoc modo. Cholera eſt acutus affectus cum uomitibus copioſis, & bilioſis, &
alui deiectionibus, in quo ſuræ contrahuntur, & extrema refrigerantur. in his pulſus minores, langui-
dioresque fiunt. Ileos, ſeu tenuioris inteſtini morbus eſt inteſtinorum inflammatio, ut nec flatibus,
nec deiectionibus exitus pateat, & tormina uehementia conſequantur, & cruciatus ſuperueniant. Re-
gius morbus eſt bilis per cutim effuſio, ut extima cutis eo colore infecta fiat pallida, & uirietur. ceterũ
ita affectis albæ alui deiectiones ſunt. Inſania eſt mentis alienatio, & a rebus legitimis, & bene ualen
C tium more declinatio, ſine febri. Melancholia eſt affectus, qui cũ magno animi angore mentẽ lædit. ea
a rebus chariſſimis animũ auertit, & ſine febri orit. qbuſdã uero ſi magna atrę bilis uis ſuperueniat, ſto-
machũ lędit, ut uomitu reijciatur, atq; ita mens quoq; ſimul offendat. Cephalęa affectus eſt, qui circuiti-
bus quibuſdam intolerabilem capitis excitat dolorem, ut & aures ſonent, & oculi rubore ſint perfu-
ſi, ac prominentes. uenæ quoque frontis ſimul diſtenduntur, & rubor faciem occupat. Heterocra-
nia eſt, cum modo dexteram, modo ſiniſtram partem capitis dolor obſidet: ac modo augetur, modo mi
nuitur. Scotomatici uocantur, quos obtenebrationes conſequuntur. eiſque circumferri caput uide-
tur. & ſplendores oculis obuerſari putant. Deſtillatio eſt multorum humorum defluxus per palati
foramina, & nares: [qui humores deſcendentes loca ſubiecta uitiant] & dum excernuntur, unà cum
ſpiritu erumpente ſonum quendam edunt. Aquæ reformidatio eſt affectus ex rabioſi canis morſu
ortus, cum potus auerſione, conuulſione, & ſingultu, ac uero etiam delirio. Βούλιμος, eſt affectio, in
qua per exigua interualla cibus requiritur. qui ita affecti ſunt, exoluuntur, concidunt, decolores
fiunt, & extrema refrigerantur, ſtomachus angitur, pulſuſque languidus efficitur. Phagedæna con
ſtitutio eſt, in qua multum cibi homines appetunt, quod cum nimium ſumpſerint, continere non
poſſunt, ſed eijciunt, ac rurſus appetunt. Tabes eſt pulmonis ulceratio, aut etiam thoracis, aut
D faucium, ut tuſſis conſequatur, febreſque languidæ, & corpus colliquetur. Tabes enim communi-
ter uocatur omnis corporis diminutio, & colliquatio. quam uero φθίσιν proprie uocant, eſt imminutio,
& colliquatio corporis cum ulcere. ceterum tabes, quæ φθίσις dicitur, ἀπὸ τοῦ φθίειν, quod eſt minue-
re, nomen inuenit. Dyſpnoici ſunt, in quibus ſpiritus uelut in anguſtum redactus expiratur. Aſthma
eſt affectio, quæ in reſpiratione magnum conatum, ac ſpirandi difficultatem inducit. ac nonnullos
ſedere, & reſurgere compellit. Hepatici ſunt, quos diuturnus iecoris dolor comitatur cum tumo-
re, duritia, & corpore decolore. his quoque febris ardens ſuperuenit, ac lingua exiccatur. Scir-
rho laborans iecur eſt, cum tumor durus, & tangenti renitens ipſum obſideat, ac dolore uacet.
Lienoſi ſunt, quibus inflammati lienes ad naturalem ſtatum non reuertuntur, neque ab inflamma-
tione liberi euadunt: ſed duritia perſeuerat: quocirca per morbos defluxionibus tentantur, & nati-
uus corporis color immutatur. Scirrhus lienis eſt, cum lien maior, ualde durus, & in tumorem ela-
tus eſt. Diarrhea eſt fluxio alui copioſior, & diuturna, ſine inflammatione, & ulceratione. Cœlia-
ca affectio eſt alui fluxio, non recens illa quidem, ſed diuturna, cum torminibus, multiſque excre-
tionibus, ut etiam corpus gracile reddatur. Dyſenteria eſt inteſtinorum ulceratio cum inflamma-
tione, cruentiſque, & fęci ſimilibus ſecretionibus, aut ſtrigmentis cum morſu, & dolore alui, at-
que inteſtinorum. Teneſmus affectio eſt, quæ partes inferiores, & rectum ipſum inteſtinum attin-
git:

† In lib. de comate melius legitur, typhomania. cap. 1.

git:ut multa & crebra deſidẽdi cupiditas excitet̃:ſed paucæ excretiones fiant.[uel, ut quibuſdã placet, E
Teneſmus eſt recti inteſtini morſus,qui a bilioſis,acribuſque humoribus excitatur, in qua crebta eſt
deſidendi cupiditas,& tamen perexigua deijciuntur] Lienteria ideſt,leuitas inteſtinorum,affectus eſt,
qui plerunque poſt dyſenteriam oritur,ut cum ob cicatrices, quæ ex ulcerationibus contractæ ſunt,
denſiores,leuiores,& minus indolentia inteſtina ſint reddita, neceſſe ſit,ut alimenta,quæ ſumpta ſunt,
prius quàm ſint concocta, ocius ad excretiones non permixta,incocta, qualia deuorata ſunt, decur-
rant.[uel ſic. Lienteria eſt celerrima,& confertim facta alimentorum deiectio, in qua talia excernun-
tur,qualia ſint aſſumpta]Colica affectio, eſt diuturna coli inteſtini conſtitutio, in qua per interualla
intolerandi dolores,reſpirandi difficultates, ſudores, refrigerationeſque ſuperueniunt. Hydrops ana
ſarca eſt,in quo totum corpus in tumorem eſt elatum,& humore circumluitur.huiuſmodi ægrotis pu
denda peruertuntur,ipſique non appetunt: eoſque febris comitatur. Hydrops aſcites eſt, in quo uen-
ter,& ſcrotum,& crura intumeſcunt: partes ſuperiores graciles factæ extenuantur. Hydrops tympa-
nias eſt,in quo maior uis ſpiritus,& minor humoris reperitur: ac ſi quis perſonet,ſonus redditur. Ne-
phritis eſt renum inflammatio cum uehementi dolore: interdum ei adiuncta eſt meiendi difficultas,
cum fibroſis excretionibus,aut arenoſis,ac modico ſanguine. Lithiaſis eſt calculi ortus in ueſica: quo
urinæ prohibetur excretio. uel ſic. Lithiaſis eſt affectio,quæ ueſicæ diſtentiones affert.atque imus etiã F
uenter ſimul diſtenditur. atque ipſi frequenter præputium tangunt. urina quoq; ſupprimitur; id quod
uſu uenit,cum lapis ipſe perfectus ſit,& excrementi meatus obſtruit. Stranguria.i. urinæ ſtillicidium,
eſt cum urina guttatim excernitur. Iſchuria eſt, cum urina omni ex parte ſupprimitur. eaque pericu-
lum affert.ceterum octo modis urina ſupprimitur,inflammatione,ſcirrho, ſanguine in grumos reda-
cto,reſolutione,calculi caſu, renum affectu per conſenſum, ulceratione, lapidis morbo. gignũtur au-
tem in renibus calculi,cum in illis corporibus craſſorum humorum uis cum calore, quem febris ex-
cierit,conueniat.[uel ad hunc modum, calculi in renibus gignuntur,cum in eis craſſorum humorum
uis unà cum febre,quæ ei proportione reſpondeat,ſit coaceruata: a qua febre nimium aſſati humores
in calculi originem abeunt]Gonorrhæa eſt excretio,morbum ſeminis afferẽs:in quo corpus tabeſcit,
& color abijcitur.oritur uaſculis ſeminis factis debilibus ſic,ut quaſi tremore quodam reſoluta conti-
nere ſemen non queant.Satyriaſis eſt affectus,cum membri genitalis tentigine, eiuſq; particulis ſe ſe
tendentibus.quidam etiam ſemen cum uoluptate emittunt. hi de mente deturbantur,fitq; & neruorũ,
& ſeminis tentio. Iſchias eſt coxẽdicis diuturnus dolor,quique ægre ſoluitur.uel, Iſchias eſt morbus,
qui per circuitus coxæ cruciatum ualidum parit, ut dolor ad poplitem & ſuram uſque pertineat. Ar-
thritis eſt ſtabilis in articulis inflammatio,quæ dolorem ualidum affert,neruis ipſis male affectis. Po- G
dagra affectus eſt,qui pedes occupat,is autem,neruis patientibus,dolore affligit.atque alios cum ar-
dore,alios cum frigore male habet. Paralyſis.i.reſolutio eſt affectus, qui motum uoluntarium lædit,
eaque aut in partibus,aut in parte aliqua oritur. fit autem & neruis & muſculis patientibus. Scelotyr-
be ſpecies eſt reſolutionis,qua impeditus homo ambulare rectus non poteſt. ac modo in rectum, mo-
do ſiniſtrum latus in dextrum,modo dextrum in ſiniſtrum circũferat:modo crus attrahat,ut faciunt ij,
qui magnum in cliuum conſcendunt. Orbatio eſt priuatio,aut impedimentum naturalis actionis, aut
particulæ alicuius ablatio. Lepra eſt mutatio cutis in habitum,qui præter naturam ſit, cum aſperitate,
pruritu,doloribus,& ſquamis decidentibus:quandoque etiam ſine ijs. hæc autem plures etiam corpo
ris partes depaſcitur. Elephas eſt affectus,qui & craſſam,& inæqualem cutim facit.liuor tum cutim, tũ
alba oculorum occupat: manus exeduntur,& item pedum extremæ partes: ac ſaniem liuidam, & male
olentem emittunt.Impetigo eſt ſuperficiei multo cũ pruritu aſperitas. Summæ partes medicinæ ſunt
duæ,contemplatio, & actio. contemplatio actionem præcedit,quandoquidem prius contemplãdum,
mox ita agendum eſt.ea enim,quæ cum ratione iuncta præceptio eſt, operum agendorum eſt princi-
pium. medicinæ partes, quas etiam nonnulli ſpecies uocant, ſunt quinque,quæ naturam rerum inue-
ſtigat,quæ affectus cognoſcit,quæ uictum inſtituit,quę materiam tractat,quæ denique curat.Naturam H
peruestigat ea,quæ in naturæ nos regentis,ac moderantis contemplatione uerſatur. Affectus cogno-
ſcit ea,cuius omne opus eſt in ijs,quæ præter naturã ſunt,dignoſcendis.Victum inſtituit ea, quæ ſanis
& ægrotis uictus rationem præſcribit. Materiam tractat ea, qua materia,ad corpus noſtrum curandũ
accommodata, continetur. curat autem ea, quæ in id incumbit, ut ſanitatem reuocet, ac reſtituat. In
utero eſt inflammatio, quæ cum abdominis, inguinumque dolore, febribuſque iuncta eſt, & ab eadẽ
ſincipitis dolor, tendinum contractio,& oculorum dolor excitatur. Abſceſſus in utero conſiſtit,cũ in-
tẽtus dolor,pulſuſq; adſit,& ad imum uſq; uentrem,inguina,& lumbos pertinet,et febres ſuperueniũt.
ſuffocatio ex utero eſt affectus,qui ex uteri recurſu conſtat:& cum mulieres ea laborãt,cõcidunt,& uo
ce deſtituũtur.itaq; non iam in eis eſt perſpicua reſpiratio.hypochondria quoq; eis ſuſpenduntur, pul-
ſuſq; lãguidus,ac tardus efficit̃.Fluor muliebris eſt humorũ per uterũ cõportatio,quæ diu ꝑdurat,& ab
eius excretione gignit̃.Fluor albus eſt,cũ quæ excernunt̃,alba ſunt:& ĩ facie tumores cõſpiciunt̃,quęq;
ſub oculis ſunt,intumeſcũt.quibuſdã uẽter quoq; & crura in tumorẽ extollunt̃.Fluor rufus eſt, cũ ſub-
rufa excretio eſt,& dolores lũbos,inguinaq; obſidẽt.Fluor ruber eſt,cũ id, quod excernitur, tale per-
manet, qualis ſanguis eſt, qui a uictima recens iugulata emanet, & ſanguinis grumi excidunt. do-
lor ægrotantem exercet, itemque ardor, & ſtridor, & pudenda,& abdomen laborãt. Fluor niger eſt,
cum

A cum atra excretio eſt, corpus difficulter ſpirat, dolor pudẽda occupat, & ipſæ extenuãtur. Eryſipelas. i. ignis ſacer uterum obſidet, cum uterus dolore conflictatur atque, ij, qui ab igni ſine ceſſatione uruntur: & ardor aliàs in quibuſdam ad alias uteri partes pertrãſit. Duritia eſt rumor ſubdurus in aliqua uteri parte exortus: qui plerunque ex diuturnis inflammationibus naſcirur. Scirrhus uteri eſt affectio aliquam eius partem obſidens, adeo ut renitens, tumens, inæqualis, & fere uacans dolore ſit durities. Cãcer in utero eſt inæqualis, tumenſq; ſine exulceratione tumor. Pilorum affectus nouem ſunt: rhopaloſis, bifurcatio, quaſſatio, alimenti uacuitas, ariditas, canities, fluxio, alopecia, ophiaſis. Rhopaloſis eſt in ſummis pilis impartibilis coniunctio, ut non iam concreſcere amplius queant. Quaſſatio eſt inæqualis capillorum caſus, ſimilis ijs, quæ ſecuri abſcinduntur. Alimenti uacuitas in pilis eſt, cum nimiũ graciles ſunt, nec amplius creſcunt. Ariditas eſt lanuginis ſpeciem referens eorum extremiras, ſimilis ijs, quæ puluere conſperſa ſunt. Canities eſt pilorum ad candidiorem colorem ante debitam ætarem commutatio. Fluxio pilorum eſt eorum caſus, quæ fere tabeſcentes, & qui ex diuturno morbo conualeſcũt, comitatur. Alopecia eſt eorum coloris in albidiorem mutatio: quæ ſi inueterarit, in cauſa eſt, ut pili radicitus cadant. Ophiaſis coloris mutatio eſt, prædictis ſimilis, maiore tamen denſitare, & rortuoſa nudatione. In capite ſunt octo genera fracturarum, fiſſio, effractio, appropinquatio, expreſſio, ca-

B meratio, dedolatio, contuſio, reſonitus. contuſionem uero quidam ſuſtulerunt: & reſonitum ad rimam aiunt pertinere. Fiſſio autem eſt, oſſis in ſuperficie diuiſio recta, eaque aut anguſta, aut lata eſt. Effractio eſt oſſis diuiſio, qua os offenſum eſt fractum. Appropinquatio eſt caluariæ diuiſio, cũ affecta pars in profundum ſecedit, & ſuper os non offenſum incumbit. Expreſſio eſt oſſis multas in partes confractio, in qua intruſæ oſſis partes in profundum abſcedant, & cerebri membranam premant. Dedolario eſt oſſis diuiſio, cum eius pars uulnerando percuſſa ſit. Cameratio eſt oſſis diuiſio, cum ipſum ex utraq; parte confractum, & cameræ ſimile ſit redditum. Reſonitus eſt extimæ oſſis cutis diuiſio, uel etiã intimarum partium, quæ planæ ſint oppoſitæ. Contuſio eſt, cum caluaria ſine fractura in profundum abſcedit. ea in puerili ætate præcipue contingit. hoc autem melius percipies, ſi idem in uaſculis ſtanneis fieri perſpexeris. Oculis tres affectus accidunt, inflammatio, fluxus, ulceratio. ulcerationum uero, quæ oculos infeſtant, differentiæ ſunt argemon, nubecula, epicauma, bothrion, puſtula, albugo, carbunculus, myocephalon, ſuppuratio, unguis, ſtaphyloma, quæ cum plaga accidunt: ſine plaga uero affectus ulcerationis ſunt hi, mydriaſis, tabes, atrophia, nyctalops, ſuffuſio, glaucoma, reſolutio, myopiaſis, ſtrabiſmus, pterygium, encanthis tuberculum, procidentia, chemoſis, conſuſio. Inflammatio eſt tumor circa oculos cum rubore, ac multo calore, motuſque difficultate, & punctionibus. Fluxus eſt, cum te-

C nues humores ita feruntur, ut cohiberi non poſſint, & præter noſtram uoluntatem fluant. Vlceratio eſt in cornea tunica ruptio, quam uel ictus, uel inflãmatio inſignis peperit. Argemon eſt ulceratio, quæ in nigro alba, in albo ſubrubra apparet. Nubecula eſt caligo, aut ulceratio in nigri ſuperficie. Epicauma eſt ulceratio cum cruſta, quæ nigrum oculi occupat, nec permanens eſt. Bothrion cauum eſt ulcus, aut purum, quod in nigro conſiſtit. Puſtula eſt abſceſſus in nigro, qui humorem cum inflammatione, fluxuque continet. Albugo eſt craſſa, profundaque cicatrix, qua ulcus concluſum ſit. Myocephalon eſt minima tunicæ uueæ in nigro exporrectio, muſcarum capiti ſimilis, quam ulceratio fecit. Carbunculus eſt ulceratio cum cruſta, quæ depaſcitur, & fluxum iunctum habet: interdum uero, & bubones, & febrem. Suppuratio, aut unguis eſt puris collectio in nigro oculi cum inflammatione prope iridem, quæ unguis formam imitatur. Confuſio eſt ruptio modo ex ictu, modo ſponte facta in tunicis, quæ in profundo ſunt, cum humorum profuſione, & pupillæ alteratione. Mydriaſis eſt offuſcatio aſpectus, humoribus perturbatis. Tabes eſt pupillæ diminutio cum obſcuritate. Atrophia eſt totius oculi, & pupillæ paruitas cum offuſcatione. Nyctalops affectus, aut affectio eſt oculorum, cuius cauſa perſpicua non eſt. ita affecti interdiu non uident, noctu uident. Glaucoma eſt naturalium humorum in cæſiũ colorem mutatio. Staphyloma eſt elatio in pupillæ loco exurgens, uuæ acino conſimilis. Procidentia eſt,

D cum ob uiolentam plagam, aut ſtrangulationem, cum febre continua, capitisve dolore oculus ſit prolapſus. Myopiaſis eſt affectio, qua cum natus quiſpiam ſit, quæ facit, ut quæ prope ſunt, intueamur: quę uero procul, aut uix, aut ne uix quidem. Strabiſmus eſt muſculorum oculi, non omnium, ſed quorundam reſolutio. quamobrem oculi aut ſurſum aut deorſum, aut in latera uergunt. Equus affectio oculi eſt ab ortu contracta, in qua oculi inſtabiles ſunt, ſemperq; mouentur, motumque in concuſſu, & tremore continuo poſitum ſuſtinent. hanc affectionem Hippocrates ἵππον nominauit. eſtq; affectus muſculi eius, qui oculum ſtabilit: qui baſim inſtrumenti, quo cernimus, comprehendit. Chemoſis eſt elatio membranæ oculum ambientis, quod album quoque nuncupant. eſtq; affectus † albæ carni perſimilis. Palpebras, & angulos oculorum hi affectus occupant, ſcabies, morbus pediculorum, hordeolum, grando, lapillus, trichiaſis, aſperitas, lepotinus oculus, inuerſio, riuulus, anchilops, ſtaphyloma. Scabies eſt ſummarum partium, aut angulorum cum pruritu eroſio, quam acerrima fluxio efficit. Pediculorum palpebrarum morbus eſt ſcabies, quæ ciliorum radices obſidet, & ſquamas ad modum furfuris emittit. Grando eſt globulus in palpebra: nec ab eo diſſimilis eſt lapillus. Hordeolum eſt oblonga humoris circa palpebram concretio, hordeo ſimilis. Aſperitas eſt duritia, & inæqualis quædam internæ palpebrarum partis aſperitas. Riuulus eſt carnis angulorum conſumptio, propter quam lachryma effluit. Trichiaſis eſt caſus palpebrarum, & pilorum, qui in eis ſunt, ortus præter naturam. eius ſunt

† Alias hiarulę

tres

tres differentiæ,phalangoſis,caſus,ſubortus. non deſunt,qui duplicem ordinem ad illas aggregent.eſt E
autem hic duplex ortus alterius pilorum ordinis exortus in ſumma gena præter naturam . Encanthis
eſt carnis in magno angulo exuperantia.Anchilops eſt tumor,in quo humor collectus continetur , in
magno angulo perforatus,aut non perforatus; hoc autem nomen inuenit ἀπὸ τοῦ ἄγχι quod eſt prope,
& ὤψ,id eſt oculum:quia prope oculum ſit. Suffuſio eſt aquoſi humoris concretio, quæ tum magis, tũ
minus aſpectum impedit.differt a glaucomate,quia ſuffuſio eſt concretio aquoſi humoris , glaucoma
uero eſt humorum præter naturam in cæſium colorem mutatio:&,quia in glaucomate nihil plane ui-
dent:in ſuffuſione uero non nihil. Aquula eſt incrementum pinguedinis , quæ ſub palpebra ſuperiore
eſt, quæ facit,ut ab oculis præter naturam humor fluat. Leporinus oculus eſt ſuperioris palpebræ re-
tractio,ut oculus, dum clauditur, non totus contegatur. Pterygium eſt exortus corporis corneæ ad-
natus. Ectropion eſt ſubortus carnis in palpebra, quæ ſua grauitate palpebram foras euertit. cur autẽ
palpebra euertatur,cauſa eſt aut caro adnaſcens, aut reſolutio,aut cicatrix,quæ obducta ſit . Ptiloſis
eſt caſus palpebrarum ab acerrimo fluxu proueniens. Staphyloma eſt nigri tunicæ extenſio cum ar-
dore,quæ acini uuæ ſimilitudinem imitatur. Sarcoma eſt incrementum carnis in naribus, naturæ mo-
dum excedens. Polypus quoque ſarcoma quoddam eſt:ac polypus a polypodibus piſcibus nomẽ du
xit.nam ut illis multæ ſunt propagines,ipſiq; & molles ſunt,& augentur, ita quoque hic affectus. ſar- F
coma autem a polypo differt magnitudine,& forma.Ozæna eſt profunda,& graue olens narium ulce-
ratio,quæ halitum ex ſe mittit. Parotides ſunt abſceſſus prope aures. hos quidam ὀνοτανίμους uocarunt.
febribus plerunque ſuperueniunt,& ab eis homines liberant.Leuce eſt coloris corporis in album mu
tatio præter naturam.Herpes eſt ulcus ex bilis redundantia exortum,& depaſcens . Atheroma eſt ner
uoſa tunica,quæ humorem pulti ſimilem continet. Steatoma eſt adauctio pinguedinis præter naturã.
Appenſio eſt longiorum membranarum applicatio ad uicina corpora.Aneuryſma eſt uenoſi uaſis dila
tatio: aut materiæ ſpiritalis diſperſio ſub carne,quæ diſſiliendo diſtribuatur . Hypoſphagma eſt extra
cutim extimam, ſimile uibici. Ganglium eſt nerui collectio præter naturam,quæ in corpus concreuit.
Aphtha eſt ulceratio in ſuperficie oris proueniens. ea in puerulis potiſſimum abũdat . Inflammatio eſt
tumor cum rubore ac duritie,dolores cum pulſu afferens. ea dicitur φλεγμονὴ, quod locum quaſi φλέγει:
hoc eſt urat. uel ſic,eſt tumor cum dolore coniunctus,ac renitens cum rubore , ſine febri. Eryſipelas,
hoc eſt ignis ſacer, eſt rubor cum ignita inflammatione, qui interdum febres,&†horrores affert.[uel; †Dolores.
eryſipelas eſt tumor cum rubore, & dolore, qui a ſanguine bilioſo originem ducit. Carbunculus uero
tumor cum ulcere eſt,qui ex ſanguine magis melancholico,& putrefacto oritur]Inanimus autem aut
uenæ ſectione,aut cucurbitulis, aut hirudinibus,& quæ ſunt generis eiuſdem. ſanguinem uero detra- G
himus propter nimiam copiam: præſertim cum ſanguinem eſſe morbi cauſam ſuſpicamur. in quacũq;
autem detractione,tutior præponenda eſt; uitandaq; granis,& medicamentum dandum. Cucurbitu-
la utimur,cum locus contuſus eſt: Hirudine uero,cum opus eſt locum leuiter aperire. Scirrhus eſt tu-
mor corporum durus, & grauis,cui motus,ac ſenſus coniuncta difficultas eſt. Abſceſſus eſt corporum
ex inflammatione in pus mutatio. Mutilatio eſt particulæ corporis defectio. Tofus eſt lapidoſa ſubſtã-
tia,& renitens.Hydrocephalon eſt aquei humoris, aut fæculenti ſanguinis in aliqua parte eorum cor-
porum, quæ caput ambiunt,collectio. Fiſtula eſt tubus cum callo coniunctus , anguſtus , oblongusq;
interdum etiam obliquus. habet os,quod cicatrice includi oon poteſt : & per ipſum certis tempori-
bus tenuis humor excernitur. Duo autem ſunt genera fiſtularum,quorum alterum cæcum eſt , & os
habet in profundo, ac ſinum in extima cute: alterum occultum,habetq; in profundo & os , & ſinum .
Fauus eſt ulcus, quod cõtinua habet foramina, e quibus melleus humor effluit.Phagedæna eſt ulcus,
quod ea,quæ propinqua,adiacentiaque ſunt,erodit. Cancer eſt tumor malignus,ac prædurus , & ſine
ulcere,aut etiam cum ulcere.nomen hoc ei tributum eſt,ad cancri animalis ſimilitudinem . Dioniſiſci
ſunt oſſeæ eminentiæ prope tempora exortæ.eædem cornua appellantur, nomine ab animantibus cor
nigeris ducto. Teredo eſt oſſis pertuſio ex corruptela facta. nomen hoc eſt ab accidentibus foramini- H
bus affectui tributum,quaſi perforatio quædam ſit. Glandula eſt conuolutio quædam arida, & carno-
ſa:uel,eſt carnoſa conglobatio. Struma eſt caro ſicca,& quæ ægre diſſoluitur. Bronchocele eſt tumor
gutturis.differt ab eo,qui in ſcroto oritur. Aochyle eſt affectus ceruicis tendines, aut articulos occu-
pans,quo actiones impediuntur.Exomphalus eſt umbilici prominentia,quæ uarijs de cauſis efficitur.
Gynæcomaſthon eſt incrementum præter naturam eius pioguedinis,quæ ſub mãmis eſt: In contectu
eſt abſceſſus,cum eorum corporum,quæ imis in partibus latent,aut uiſcerum in pus mutatio efficitur .
†Acrochordon eſt exortus in orbem qui baſim anguſtam habet. Panus eſt abſceſſus in inguinibus na- †Verruca.
ſcens. Epiploomphalon eſt cum omentum in umbilicum decurrit . Hydromphalon eſt lenti humoris
in umbilico conſiſtentia:qui etiam interdum ſub tunica eſt.Poromphalon eſt roſi in umbilico concre-
tio.ſarcomphalon eſt carnis aut placidæ, aut malignæ in umbilico præter naturam adauctio.Pneumõ-
phalon eſt umbilici dilatatio.Hypoſpidias eſt affectus,in quo glãs priapi eſt retracta.Thymus eſt aſpe
ræ carnis exortus,quæ caro ſimilis circa pudenda,& ſedem naſcitur. Lipodermos eſt defectio pellicu-
læ glandem contegentis,ut diſtrahi iam non queat.duæ ſunt phymi differentiæ:nam uel à natura , uel
poſtea fit,ulceratione præcedente:Fiſſa ſunt diuiſiones,quæ labia callo obdurata habent. Periepiphy-
moſis eſt cum neruus glandis retractus eſt adeo,ut deduci amplius præputium non poſſit . Circumci-

 ſio,

A ſio,aut circumſectio eſt ablatio pellis,qua glans colis tegitur.Hæmorrhois eſt dilatatio uaſorum , ſedẽ
† quod per eã ſanguis fluat. contexentium.nomen traxit † ἀπὸ τοῦ, τὸ αἷμα δι' αὐτῶν ῥεῖν. Hæmorrhoidum quinq; ſunt differentiæ, quæ
a magnitudine,multitudine,figura,loco,& cõſtitutione ducũtur. In magnitudine uero differũt,qđ alię
exiguę,alię magnæ,aliæ mediæ ſunt.in multitudine,quod in quibuſdã magna earũ uis,in quibuſdã pau-
cæ repetiuntur.in figura, quod aliæ baſim anguſtam, aliæ latam habeant. in loco, quod aliæ in ano,
aliæ in conſtrictore,aliæ in recto inteſtino ſint.In cõſtitutione,quod quædam mites,malignæ quædam
habeantur. Condyloma eſt extuberatio,quæ in ani parte,rugoſa,cum inflammatione excitatur. Scro
tum tres affectus ſolent occupare,ramex,ſcabies,detritio. in ſcroto tumores naſcuntur hi, hydrocele,
enterocele,hydrenterocele,cirſocele,pſorocele, epiplocele,& enteroepiplocele. Hydrocele eſt lenti
humoris in ſcroti parte collectio. Enterocele eſt inteſtini in alium locum delapſus,qui aut paulatim,
aut repente ſit factus.eius cauſæ ſunt hæ: antegreſſa,intenſio,uel ictus:continens, iterata extenſio, aut
ruptio ipſius. Hydrenterocele eſt inteſtini prolapſus, & lenti humoris in ſcroto collectio. Cirſocele
eſt dilatatio,aut amplificatio uaſorum aut omnium,aut quorundam teſtes nutrientium.Hygrocirſoce-
le eſt dilatatio uaſorum,a quibus alimẽtum teſtibus ſuppeditatur,& lenti humoris in aliqua ſcroti par-
te collectio.Epiplocele eſt prolapſus omenti in quadam ſcroti parte conſiſtens. Enteroepiplocele eſt
†Ramex B inteſtini,& omenti in aliquam ſcroti partem prolapſus.† Cele eſt tumor,qui aliquid prædictorum con
tinet.nam tumor omnis ſcrotum occupans cele appellatur. Crypſorchis eſt,cum teſticulus, aut teſti-
†Detritio †Scabies culi recedunt.† Phacoſis eſt multa ſcroti extenſio. † Pſoriaſis eſt ſcroti duritia cum uehementi pruritu
†Corporis interdum etiam cum ulceratione.Gangræna eſt † cutis mutatio a naturali cuiuſque ſtatu in alienum,&
extinctio cum ulceratione,aut ſine.ea oritur, aut omnium humorum plenitudine præcedẽte, aut extin
ctione,aut inflammatione ex chirurgia exorta. Os eſt,ut Platoni placet,medulla calore concreta.ut ue
ro quidam Medici prodiderunt, concretio terrena, ac ſolida, & ſenſu & ſanguine uacans. Commu-
ne chartilaginis, & unguis eſt, ut ſenſus expertes ſint, & inæquales. ſed chartilago eſt oſſis imago.ſæ-
penumero enim articulis adiecta eſt: at unguis oſſis ſuperficies eſt, aut dura, ſiccaque cutis concretio.
Hermaphroditus eſt maſculini,fœmineique ſexus coniunctio,ut in utroque ſuum ſit genitale. Dracũ-
culus eſt ulcus, quod ad ſe neruum a propinqua parte delatum habet. dictus autem dracunculus eſt,
quod neruus in motionibus ad ulcus abſcedat,in eoque occultetur. Clauus eſt ulcus orbiculatum in
planta pedis,callo obducto.ſemen autem, ut eſt Platonis, Diocliſque ſententia, e cerebro, dorſique
medulla excernitur. Praxagoras uero, ac Democritus, & item Hippocrates ex toto corpore dima-
" nare exiſtimarunt:ac Democritus quidem his uerbis, Homo,inquit unus erit, & homo omnes. Hip-
C pocrates uero ad hunc modum, Genitura,inquit, undique manat a corpore: atque a ſanis ſana: a mor
boſis, morboſa. ſemen eſt, ut Stoicis placet, humor, quem animal, cum ſpiritu, atque anima, ſed tan-
quam non eius partem mittit. ut uero tradidit Aſclepiades, eſt genitabilis humor, quem in comple-
xibus uenereis excernimus. Extitit quæſtio, utrum fœmina ſemen mittat,ut mas facit. nam fœmina
& eiſdem cupiditatibus ducitur, & ijſdẽ obnoxia morbis eſt.& ex diſſectione plane apparet, in ea ſemi
" nis eſſe conceptacula. eſt item maximum huius rei indicium, quod matrum ſimiles oriuntur.ceterum
" ſemen a mulieribus mitti teſtatur Hippocrates in libro de natura pueri: Si, inquit, genitura, quæ ex
" ambobus dimanauit, in locis muliebribus manet, primum ſimul miſcetur. quippe cum mulier quie-
tem non agat; & calfaciendo coaceruatur, atque craſſeſcit: deinde ſpiritum concipit. ſemen a geni-
tura differt, quod ſemen ſit id, quod in meatibus ſeminis eſt. alij, quod iam excretum eſt, eſſe ſemen
aiunt. nos uero, ut Aſclepiades ſenſit, ſemen etiam in ijs, in quibus nondum eſt generandi poteſtas,
eſſe confirmamus: genituram uero eſſe nondum concoctum ſemen. cauſæ infœcunditatis ſunt duæ,al
tera in uiro, altera in muliere conſiſtit. & utraque multis modis dicitur. a muliere cauſa oritur, ſi ea
perfrigido, aut pręingui utero ſit. a uiro, cum ſpado ſit, captus teſticulis, aut alio morbi genere affe-
ctus.quod utero geſtatur non eſt grauidæ mulieris pars, alioqui cum id interiret, omnino mori mulie
D rem oporteret: aut cum foetus in lucem editus eſſet, in obeũdis integris actionibus ipſam lędi perinde
ac pars deſideretur,qua priuatum corpus ſit.Fœtus alitur capto & attracto per ſecundas alimento.non
alitur autem per os,ſed per umbilicum:ipſumque eſſe animal quidam dixerunt, quidã negarunt.quot-
quot autem eſſe ipſum animal pronunciarunt, in hanc coniecturam ex motu uenerunt: nam & moue-
tur,& ut ſentiens animal, in matris uoluptatibus, ipſe quoque uoluptate perfruitur,& lætatur: in eius
mœrore,contrahitur,& cogitur. ſenſus autem non eſt ulli rei, niſi animali, a natura tributus. qui non
eſſe ipſum animal uolũt,ali quidem & augeri aiunt non ſecus,quàm arbores,ſed tamẽ appetitũ,& mo-
tum illi conuenientem,qui ſunt in animalibus,adimunt:ſiquidem non modo non citra uolũtatem, ſed
neq; etiam uoluntate mouetur:ſed ut arbores,& ſtirpes:quibus motionũ cauſas affert uentus: fœtibus
uero humor circũfluus,& lubricitas,& uteri forma:qui uterus, cum plenus eſt globi formam acquirit.
globus uero formam habet,quæ eſt ad oẽm motum accommodata,utpote quæ omni baſi iacet. Aſcle
piades fœtum neq; animal, neq; non animal dixit eſſe,ſed ſimilitudinem eum dormẽtibus gerere.quo
enim modo illi ſenſus habent,eiſq; non utuntur,ſic etiã quæ utero continentur. Mas gignitur ex quo-
rundam ſententia,cum ſemen e dextra parte ductum in uterum ſit coniectum:fœmina,cũ e ſiniſtra. alij
peculiari ſeminis temperaturæ hoc tribuerunt. ut a calore eius, aut frigore hoc ipſum exiſtat: nam
calidius mares, frigidius fœminas gignit. Gemini, ac ter gemini fiunt, ut nonnulli ſentiunt,
quia

quia ſemen in calidum uterum pertractum frangitur:atque ita gemini,tergeminiq; gignuntur. alij cau E
ſam in ſuperfœtationem retulerunt. nos,ſi ſemen in hæc ambo conferri compertum ſit,gemellos ori-
ri confirmamus. Monſtra autem,ut quibuſdam probatur,gignuntur,quia uterus ſit obliquus. nã inæ-
qualiter effuſum ſemen monſtra gignit:qua etiam ratione plumbum colliquatum ſi inæqualiter effun
datur,opus inæquale efficit. porrò monſtra aut propter defectionem,aut propter redundantiam fiũt.
in magnitudine quoque monſtra ſunt,ut quæ caput magnum habent:& in paruitate, ut quorum caput
eſt exiguum. Quid cauſæ eſt,cur octo menſium partus non uiuunt,cum ſeptimeſtres uiuant? nimirũ,
quia octonarius numerus eſt par,& coniunctus,& non criticus:ſeptenarius uero impar,& non coniũ-
ctus, proinde criticus. Conceptionis cauſa exiſtit ex uteri moderato calore,recẽs facta menſtrua pur-
gatione,& corporis commiſcendi libidiue. hæc enim ſi ſimul coierint, ſemen continebitur. in primis
efficitur fœtus ſecunda:tum cetera.ipſa autem ſecunda ex duabus uenis,& duabus arterijs,& quincto,
quod urachum uocant,conſtituta eſt.ſecunda porrò appellatur χόριον,ſeu quod ſit fœtus χώρημα,hoc eſt
conceptaculum; ſeu quod ei χορηγεῖ,hoc eſt ſuppeditat alimentum. Dolores, qui in partu fiunt, ſunt
ſpiritus,qui conſertim comportatur,impetus, ad fœtus excurſum.Menſtruæ autem purgationes mu-
lieri datæ ſunt,nt cauſa ſanitatis excernantur,& cum ſunt cohibita in grauidis,fœtui alimentum affe-
rant. Pica prægnantes corripit, duobus fere,aut tribus poſtquam conceperint, menſibus, quod male F
affectus ſtomachus ſit:ſiquidem fœtus nondum tantam uim habet, ut alimentum conſumat.Cauſa pi-
cæ eſt materiæ redundantia,& ſtomachi perturbatio.ſigno eſt, quod ubi fœtus increuerit, & ſanguis
deorſum comportetur,ſtomachus ad ſtatum ſuum redit. Fœtus in lucem eduntur quatuor figuris, in
caput,quæ forma naturæ conuenit: & in pedes, in latus,inque duplum,quæ præter naturã ſunt. Aegri
partus triplici modo oriuntur, habita ratione eius,quæ grauida ſit,tum eius, quod utero geritur, exte-
riorum denique. atque habita ratione grauidæ mulieris,duobus modis,ex animi motibus,ut cum Ze-
lotypa fuerit,aut mœrore,aut alio quouis affectu ſit confecta:& ex ijs,quæ uerſantur in corpore,ut cũ
anguſtos meatus habeat,ant præpinguis ſit,aut tum primum utero geſſerit,aut uterum habeat,qui nõ
alatur.propter id uero,quod utero geritur,cum inſans in utero moritur,uel geminus, aut monſtroſus
editur. externæ uero cauſæ ſunt,aut rigida hyems,aut æſtus uehemens. Vlcerum uteri quandoqne in
cauſa ſunt abſceſſus, quandoque peſſus pernicioſus: quandoque ſcirrhus,qui cum alijs diu perdurat.
Sarcoſis in utero eſt coaceruatæ carnis exortus.eam carnem, ſi magna ſit,ſcalpello uellicare conuenit,
& particulatim excidere:ut citius emoriatur: ſi parua,ſtatim adimenda eſt. Hæmorrhagia eſt copioſa
ſanguinis effuſio.hæc,ſi magnum ſit uulnus, large fluit: ſi anguſtum,per eiaculationem prodit: ut in ue
næ ſectione uſu uenit. Inter hæmorrhagiam,& hæmorrhoidem hoc intereſt,quod hæmorrhagia eſt,ut G
dixi,larga ſanguinis effuſio,hæmorrhois uero eſt cum ſanguis diſſultando, ac paulatim exit. erumpit
autem ſanguis duobus modis: diſſultatione, aut diſruptione.cum uero diſſultando, & propter uaſorũ
noſtri corporis eroſionem ſanguis fluit,non ita facile ſanatur.arteriæ difficilius curantur, quàm uenæ:
itemque profundæ partes,extimis:& quæ propius ad has,aut illas accedunt, facilius, aut difficilius cu
rantur.ceterum ſanguis ſolet fluere,ut eum non facile cohibeas, ex his locis,ex muſculis temporũ, ex
cerebri membranis,ex palato, ex columella, ex collo, ex alis,ex inguinibus,& reliquis huius generis.
ex hominibus uero,ſi ætatem attendas, iuuenes; ſi habitum, prauis humoribus affecti:ſi anni tempus,
æſtate,ſunt huiuſmodi. χυμοὺς,Hippocrates ſemper humores corporis uocat, ex quibus nos conſta-
mus,ut ſanguinem,ut pituitam,ut bilem utranq;, flauã, atque atram: Platoni uero,& Ariſtoteli χυμοὶ
eſt quæuis qualitas in guſtum cadens,nobis inſita. qualitates autem ſunt hæ, acor, auſteritas, acerbi-
tas,acrimonia,ſalſedo,& dulcedo.hæcq; fuit Mneſithei ſententia. Ea medicinæ pars,quæ affectus per-
tractat,continet quid,& qualis ſit affectus & morbus in genere,& quid in parte: itemque quid cauſa,
quid ſignum,quæque huius ſint differentiæ(hæ namque plures ſpecies ſunt)& non qualis ſit affectus
cauſarum,e quibus morbi naſcuntur. iam uero loca etiam ſpectat, quæ affectus habent infeſta. ſi qui-
dem perueſtigamus,quis affectus ſit phrenitis,morbus comitialis,ueternus,dolor lateris,peripneumo- H
nia,reſolutio neruorum,& qui ſunt huius generis.horum cauſæ tum apertæ ſunt, tum latent:tum ante
greſſæ,& antecedentes, tum continentes. ad ſummam quærimus, quæ ſit affectus conſtitutio, & de
quibus corporis partibus ij morbi dicantur. Criſis eſt digna,ac uelox in tempore morbi diſſolutio.Cir
cuitus eſt repetitio,quæ deinceps ſit ordine diſpoſiti temporis conſeruato. Vis animalis in cerebro eſt:
in quo ineſt etiam princeps eius pars,hoc eſt mens,& ratio.in corde irarum ardor exiſtit.cor uero, &
iecur pariter corpus adminiſtrant.Eſt autem faculeas naturalis,altrix,& auctrix. Cor a iecore ducit ſan
guinem,quo alat corpus,& augeat: ſpiritum a pulmone: haſque materias elaboratas, & confectas ſic
in totum corpus diſtribuit. Organica,eſt chirurgiæ pars,quæ adhibita reſtitutione, & apta curatione,
oſſa humana præter naturam affecta perſanat. oſſa duobus modis iuncta ſunt, per articulum, & coag-
mentationem. Articulus eſt oſſium commiſſura, quæ oſſa motum a natura nacta ſunt. Coagmentatio
eſt commiſſura oſſium,quæ natura non mouentur. Luxatio eſt cum oſſa,quæ uel articuli,uel coagmen-
tationis beneficio mouentur,extra naturam ſunt delata.Exarticulatio eſt oſſis, quod ſecundum natu-
ram affectum ſit,ex cauitate profunda in alienum naturę locum egreſſio.Dearticulatio eſt cum os a na
turali loco ad eum,qui pręter naturam eſt,delabitur.Motio eſt oſſium,quæ per fixuram, aut harmoniã
compacta ſunt,de ſua ſede in eam,quæ naturę oppoſita ſit,deturbatio: ut in planta pedis oſſiculis ru-
ptis.

A ptis,aut uertebris uſu ſolet euenire. Diductio,eſt mutua oſſium,quæ per ſuturam & coalitum iuncta ſint,ſeparatio,aut diuulſio. Reſtitutio eſt oſſis,aut oſſium a loco,naturæ contrario ad eum,quem natura præſcripſit,traductio. Tentio eſt corporum tractus. Mochlia,eſt oſſis, aut oſſium a loco, qui præter naturam ſit,ad naturalem perductio. Catataſis eſt tractus corporum infernam in partem. hoc fit, tum principijs,quæ cauſam tentendi afferunt,e regione oppoſitis:tum tranſſumptione in contrarium: nimirum tranſmiſſis,& ſuperius adnexis per rotulas principijs, quæ tendunt. Anataſis eſt tentio ſupernam in partem, per traductionem,quæ intelligi poteſt ex ijs, quæ de catataſi modo memorauimus. Diſtentio eſt tractus corpotum ad inferna loca, atque ſuperna. † Exelcyſmus eſt oſſis, uel oſſium ab extremitate in profundum attractio. Ruptum eſt oſſis, aut oſſium a profundo ad extremitatem adductio. Traductio eſt oſſis diducti in ſuum locum collocatio. †Extaſis eſt inſania ad exigui ſpatium temporis. †Explexis eſt mentis de ſuo ſtatu deturbatio ex aliqua repentina perturbatione, quæ foris aduenlat. †Enthuſiaſmus eſt,uelut cum quidam de ſtatu mentis deijciuntur in ſacris,ſi quid intueantur, aut ſi tympanorum,aut tibiarum ſonum,aut ſigna quædam auribus percipiant.

†Exelcyſmus
†Mētis emotio.
†Cōſternatio
†Fanaticus error.

B *GALENO ASCRIPTA INTRODVCTIO*

SEV MEDICVS.

Quem librum olim Ioannes Andernacus latinum fecit: nuper uero poſt Bartholomæi Syluanij recognitionem ad Græci exemplaris collationem caſtigatus.

Vide in ſecunda ſectione ſexti epidemiorum,comm.42. ubi citatur liber Herodoti, qui inſcriptus eſt Medicus.

Quomodo inuenta ſit medicina. *Cap. 1.*

C ARTIVM inuentiones uel deorum filijs, uel quibuſdam eorum propinquis, quibus dij primi artem omnem communicarunt, Græci ferunt acceptas. Hac igitur ratione & Aeſculapius medicinæ, quam primus ab Apolline patre inſtitutus, hominibus tradidiſſe dicitur,inuentor extitiſſe apparet. Porrò ante illum ars medica nondum hominibus fuit cognita,niſi quòd ueteres medicamentorum & herbarum,qualia apud Græcos Chiron Centaurus, & ab eo eruditi heroes nouerant: ad hæc quæcũque Ariſteo,Melampodi, & Polyido adſcribuntur, experientiam quandam habuere. Apud Aegyptios ſane præter herbas, aliam quoque medicamentorum rationem in uſu fuiſſe Homerus hunc in modũ teſtatur.

Malta in hoc libro ex codicib.manuſc.reſtituta nunc ſunt.

Fertilis Aegyptus rerum,medicamina miſta,
Optima multa, ſimul deterrima plurima gignit.

Porrò ex cadauerum conſectione, quam in condiendis ijs aſſeruandiſq; habere moris erat, multa etiam,quæ manu adminiſtrantur, apud primos Medicos inuenta eſſe uidentur. Quædam dicuntur ex caſu obſeruata fuiſſe, ut ſuffuſos appungere, inde, quòd capra quæpiam ex ſuffuſione male habẽs, iunco aculeato in oculum impreſſo, uiſum receperit. Quin & clyſteris uſum ab Ibi profectum eſſe ſcribunt. Hæc enim colli cute tanquàm clyſteris utre, marina, Nilique aqua impleta, roſtro eam ſi-
D bi ipſi per anum indit. Scribit etiam Herodotus hiſtoriographus, quondam ægris per compita expoſitis, illos, qui ijſdem aliquando morbis laborarant, referre ſolitos, quibus unuſquiſque uſus, ſanitatem recuperauerit:atque hoc modo ex multorum uſu ac experimentis rem medicam conflatam eſſe. Sed hæc quidem experientia ratione uacua,nondumq; rationalis fuit. Ceterum perfectam medicinam,& omnibus numeris abſolutam,nimirum diuinam aio, Aeſculapius ſolus inuenit. Illam uero, quæ inter homines uerſatur,huius ſucceſſores Aſclepiadæ poſteris ueluti hæreditario acceptam tradiderunt, maxime Hippocrates, qui omnibus facile præcelluit,primuſq; perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

Quæ medicinæ principia. *Cap. 2.*

PRincipia medicinæ tria ſunt,unum inuentionis, alterum conſtitutionis, tertium interpretationis. Inuentionis igitur medicinæ(ut ſimpliciter dicam)uetuſtiſſimum plane, citraque rationem principum, experientia eſt: quemadmodum apud Aegyptios, & reliquos omnes barbaros. Redigendi uero in artis conſtitutionem,ſicut Aſclepiadarum medicinam, ratio & experientia. Interpretationis, ut ſcribit Athenæus,uel traditionis, quemadmodum quidam dicunt,initium,naturalis eſt ſpeculatio. Enimuero ſimpliciter & Hippocrates dixit, Medicæ rationis initiũ primũ natura eſt: nã a naturæ

inſpectione Dogmatici auſpicantur,quoniam ex ijs,quæ ſecundum naturam ſunt, & illa, quæ contra E habent,poſſunt cognoſcere:at ſine naturalium cognitione illa quæ à naturali habitu recedunt,ſcire nemo poteſt. Quinetiam in curando naturæ ſpeculationem ſimiliter requirunt: quandoquidem ex naturali admouendorum auxiliorum potẽtia,quæ cuilibet morbo idonea ſint,accipiunt,Methodici ex communitatum indicatione,empirici ex obſeruatione experimentorum: Qua enim ratione Dogmaticis medicæ rationis natura,eadem empiricis experientia crebro & fere ſemper in ijſdem, & pari modo contingens,principium exiſtit. Ab hac ſiquidem hiſtoriam quoque ſuam exordiuntur, & ſecundum hæc ab alio ad aliud ſimile tranſeunt. Sed methodicis euidentium ſimilitudinis inſpectio,uel communitatum apparentium cognitio principium dicitur.

Quot ſectæ medicorum,quæq; earum notæ. *Cap. 3.*

SEctæ medicorum tres ſunt,Rationalis,Empirica,& Methodica. Rationalis naturæ rationem præbet,morborum cauſas inquirit,& ſignis ad illarum inuentionem utitur,curationem capit à contrario,prout cauſæ exigunt. Nam contrariorum cõtraria ſunt remedia. Quatuor ergo ſunt,quæ rationalem ſectam obſignant,naturæ inſpectio,cauſarum ac ſignorum æſtimatio,& quartum,nempe quód cauſæ ipſis curationem dictant. Empirica ad aſſidentium accidentium concurſus,quæ ægris adſunt, reſpicit,& conuenientem accidentibus curationem obſeruat,idque nec morbo cognito,nec cauſa inquiſita. F Contenta eſt autem obſeruatione in accidentibus per eorum, quæ admouentur,experientiam facta, & hiſtoria prius expertorum utitur: tum à compertis ad incomperta, ſed ſimilia ſecundum apparentem ſpeciem tranſit. Quæ enim ipſimet uſu ac experientia in multis, & ſæpiſſime ac ſemper in ijſdẽ, & pari modo experti ſunt,aut quæ caſu quopiam obſeruarunt,eaque ſemper atq; eodem modo habentia,hæc confidenter uſurpant,non adeo curioſe facultates ex eorum qualitatibus diſquirentes. Credũt & uetuſtiſſimis, qui rerum per experimenta ſibi obſeruatarum hiſtoriam,uti uocant,memoriæ prodiderunt. Vtuntur etiã à ſimili tranſgreſſu ad ea,quæ nondum explorarunt,cum ſimilia ſpecie, quæ ad manũ eſt,apparent,ut malua,blitum,beta, & lapathum. Itidem in † contrarijs,ut alica & oriza. Rurſus in arborum fructibus,quos Græci acrodrya nominant,ut pirum, malum cotoneũ. Notant igitur empiricam hæreſim,ad concurſus ſymptomatum,non ad morbum,neq; ad cauſas,reſpectus: deinde in cõcurſibus medicaminum congruentium per uſum obſeruatio: Tertio,expertorum antea hiſtoria: Nouiſſime à ſimili tranſgreſſus. Methodica communitatibus & ſimilis ſpeculationi adhæret. Omnes.n. particulares affectus ad generales duos reducunt,adſtrictum,& fluentem,quas communitates uocant. Cognoſcũt eas ex obortis circa corpus affectionibus,in utroq; euidenter conſpicuis. Quare notas non deſiderant, exempli gratia adſtrictum inde oriri,ꝙ corpus denſatum ſit,profluuium ipſius ſiſtatur, omniſq; euidẽs G excretio impediatur: fluentem uero inde,ꝙ ſumma corporis cutis rara euaſerit, & cuiuſq; corporis particulæ excretiones ſenſibiles intenſæ ſint. Duplicem igitur curationis ſpeciem generales duo corporis morbi ipſis indicant,nempe ſi corpus adſtrictum eſt,laxãdum eſſe: ſi profluuio laborat, cõprimendum: ſi uirium miſtum habet,occurrendum uehementiori malo. Ceterum communitates omnes nominant euidentes: harum autẽ alias paſſiuas,ut adſtrictum & fluens: alias curatiuas,ut reſoluere & tenere: quaſdam temporales,initium,incrementum,uigorem ſeu ſtatum,& inclinationẽ. Porrò medicinæ,quæ manu medetur,cõmunitates,in eius ablatione,quod alienũ eſt,conſiſtunt. Duplex.n. alienũ eſt,uel extrinſecus,uel in corpore. Extrinſecus ſimplex: illius,quod in corpore eſt,tres numerant ſpecies. Atq; extrinſecus,ut ſpiculũ,telũ,& quodcũq; aliud id genus exiſtit,perfectã eductionẽ oſtẽdit. Eorũ,quæ in corpore ſunt,aliud loco alienũ,ut ſuffuſio,eluxatio,& fractura, quæ trãſpoſitionẽ uel reſtitutionẽ in propriũ locũ indicãt. Aliud magnitudine,ut abſceſſus oẽs,ſcroti tumores,acrochordones.i. pẽſiles uerrucæ,phymata,& cõdylomata: quorũ nõ nulla diuiſionẽ ſolã requirũt,nõ nulla ſummã ſuperfluorũ præciſionẽ demõſtrãt. Aliud defectu alienũ,non ut ſuperuacaneũ,ſed ueluti deficiẽs dicitur,cuiuſmodi mutila & curta oĩa: ſicut in labris oculiſq; cernitur. Vnde quidã λαγοφθάλμους,& λαγόχειλους .i. leporinos oculos & leporina labra habentes,nominant. Pari modo ẽt ſe habẽt fiſtulæ,& uitia ꝓfunda, quæ Græci uocãt hypophora,ſinus,ulcera,aliaq; huiuſmodi oĩa,quæ ex defectu repletionẽ deſiderãt atq; indicãt. H Iam uero præter quatuor chirurgorũ cõmunitates eſt & ſpẽs,quã προφυλακτικὴν.i. præſeruatricẽ appellãt. Apponitur autẽ & ipſa,ut cõmunitas,in deleterijs & toxicis,beſtijſq; oĩbus,quæ uirus inſpuũt, tum uenenoſis uolatilibus,& terreſtribus,aquatilibuſq;. Nam cõe oĩum genus,ut ſint exitialia,non tñ ad adſtrictũ & fluens referuntur,ſed aliud eſt præter hæc genus. Quare & curatoria ipſorũ cõmunitas alia præter illã habetur, dicta prophylactice. Methodicã quoq; ſectã primum exculpit ſimilis in euidentibus conſideratio, ſed non in latentibus ſeu abditis,quemadmodũ in rationali ſecta. Hoc unum intercedit diſcriminis,ꝙ in illa quoq; ſimiliũ inſpectio,ſed in obſcuris conſiſtit: ſecundũ,ꝙ ex ſimili in euidentibus,affectus,auxilia,tẽpora,particularia oĩa ad generalia reducit. Attamẽ non euidẽtia tñ empiricorũ more animaduertũt ſed particularibus,nullo generali cognito,inſiſtunt. Tertium eſt ex cõmunitatum indicatione curationem accipere: nec cauſas,ut rationalibus in uſu eſt,exponere: neq; facta in concurſibus obſeruatione eorum,quæ per experientiam conueniunt,ut empirici faciunt,contentos eſſe.

† Codex manu ſcriptus habet τῶν δημητρείων.i. cerealibus, quæ lectio accommodata ad ſenſum eſt. & ita ẽt uidetur legiſſe uetus interpres.

Qui trium Sectarum principes extiterint. *Cap. 4.*

RAtionalis ſectæ & auctor & princeps Hippocrates Cous fuit. Poſt hunc Diocles Caryſtius, Praxagoras Cous, Herophilus Chalcedonius, Eraſiſtratus Chius, Mneſitheus Athenienſis, Aſcle-

piades

A piades Bithynus, Cienus, qui & Pruſias dictus eſt. Empiricæ præfuit Philinus Cous, qui primus eam a rationali ſeparauit, occaſione ab Herophilo ſuo præceptore accepta. Cũ autem ſuam hæreſim principẽ eſſe uellent, Acronẽ Agrigentinũ, quo rationali eſſet uetuſtior, ei dediſſe initiũ dixerunt. A Philino Serapion Alexandrinus ea ſecta floruit: Dein Apollonij duo, pater & filius, Antiocheni. hos ſecuti Menodotus & Sextus exacte eã corroborarunt. Methodicen Themiſon Laodiceus Syrius incepit, qui ab Aſclepiade rationali occaſiones nactus, ad methodicæ ſectæ inuentionẽ ſe contulit. Theſſalus Trallianus eam abſoluit. Poſt hos Mnaſeas, Dionyſius, Proclus, Antipater. In ea autem de quibuſdam diſſenſerunt Olympiacus Mileſius, Menemachus Aphrodiſieus, & Soranus Epheſius. Fuerunt non nulli ἐπισυνθετικοὶ, quaſi adiuncti, apud Græcos nominati, ut Leonides Alexandrinus: quidam ἐκλεκτικοὶ, quod eſt delecti, ut Archigenes Apameus Syrius. *

*In uetuſtiſſimo græco codice manuſcripto annotatur hic deeſſe caput, cuius hoc eſt argumẽtũ: Quæ propria ſint medicinæ.

Medicina ſcientiáne ſit, an ars. *Cap. 5.*

RAtionales aliqui, e quorum numero eſt ẽt Eraſiſtratus, medicinam partim ſcientiã, cuiuſmodi eſt cauſarum notitia, item naturæ inſpectio: partim coniecturam, ut curationem & ſigna habere cenſuerunt. Methodici & in uniuerſum ſcientiam ipſam eſſe prædicant, ſed utriq; a uero, maxime methodici, aberrarunt. Scientia enim eſt conueniens, firma, & nũquam a ratione declinans cognitio: eam ne-
B que apud philoſophos, præſertim dum rerum naturas perſcrutantur, inuenias: multo ſane minus in re medica: immo, ut uerbo expediam, ne ad homines quidem uenit. Quamobrem medicina ars merito dici poteſt: ſi quidem artis nomine comprehenſionum & opinionum ad finem quendam uitæ utilem ſpectantium collectionem certa qualitate & quantitate commeditatam intelligimus. Cõprehenſiones igitur humanas, & quæ numero conſtitutionẽ quandam procreare queant, præcipue cõmeditatas, hoc eſt ſibi concordes ac conſonas cohærenteſq;, medicina habet: quo fit, ut artis uocabulũ, cuius definitio ei conuenit, optimo iure commereatur, cõprehenſioneſq; in ea ad uitæ commoditatem pertinẽt. Quippe, ut ſeruarẽtur homines ac ſanitatem tuerentur, in uitã prodijt. Sed artium duplex eſt differentia: quædã. n. finem ſuum ſemper conſequuntur, ut fabrilis, nauium cõpactoria, ædificatoria. Quædam finẽ ſuum ceu ſcopum deſiderant, contingunt aũt non ſemper, ſed plurimũ. Vnde coniecturales quoq; dicuntur: ex quarũ numero medicina fuerit: quemadmodum rhethorica, gubernatoria, & ſagittandi ars. Eſt & alia differentia & ipſa duplex: qm̃ aliquæ, dum fiunt, ſunt, & ſimul atq; ab actione deſtiterint, nihil, quod perfecerint, oſtenditur, cuiuſmodi ſaltatoria, cithariſtica, palæſtrica, & quæuis alia ars muſica. Non nullæ in actione euidens opus plane nullum habent, ſed tanquam futuri cuiuſdam præparatoriæ exiſtunt: ubi uero a functione ceſſauerint, tunc, quid effecerint, apparet: qualis ſtatuaria, pictura, &
C fabrilis, tum aliæ, quarum opera poſt actionem perdurãt. Inter has medicinam quoque numeres licet. In medendo enim nõdum eius finis innoteſcit, quippe quæ aduerſus morbos ſemper laboret: at, ubi curationem abſoluerit, tunc homini ſanitatem reſtituiſſe eam uidere eſt.

Quid ſit medicina. *Cap. 6.*

DEfinitionibus rationales uſi ſunt, deſcriptionibus empirici: de quibus quæſtionẽ inſtituere philoſophis ſolum conuenit: enim uero ueteres ẽt Medici hoc fere modo medicinã ſimpliciter uel definierunt, uel deſcripſerunt. Medicina eſt, Hippocratis ſnĩa, adiectio & ablatio. Adiectio quidẽ deficiẽtis, ablatio aũt ſuperãtis in hominũ corporibus. Quã. n. definitionẽ medicinæ nõ nulli putauerũt, re uera nõ eſt, ægros uidelicet morbis non prorſus liberare, dolores lenire, morbiq; uehementiam retundere, malo uictis manũ nõ admoliri. Artes. n. nõ ex ijs, quorũ neutiquã adeſt facultas, ſed ex his, quorum adeſt, definitionem ſortiuntur: qm̃ illa definitio, quæ neutiquã fieri poſſunt, recenſent, non ex ijs, quæ adſunt, artes definit. Recẽtiores huiuſmodi definitionẽ uſurparunt. Medicina eſt ſcientia ſanitatis conſeruatrix, morborum repultrix. Verũ ſecus habet. non enim ipſa hæc efficit, ſed ex illis, quæ efficit, hæc proueniunt, idq; non ſemper. Quapropter non ex his, ſed illis, quæ ab ea ſemper accipiuntur, conſtituta eſt. Hæc aũt ſunt adiectio & ablatio. Proinde, quæ capit medicina, hæc ipſam eſſe dixit Hippocra-
D tes, quibus & in ſanis utitur, cũ ſecundam ipſorum ualetudinẽ conſeruat, & in ægrotis, ut morbis liberet. Quæ igitur ſemper facit, ea ipſam conſtituunt, non illa, quæ ab his efficiuntur. Aliud nãq; ars, aliud eius finis eſt. Quod. n. appetit, id aliud ab ipſa eſt, idq; nõ perpetuo ſecũ habet. Quo fit, ut, quatenus ipſum non contingat, neq; finis eius, ſed ſcopus dicatur: cum autẽ contigerit, finis. Ita gubernatoria & ſagittandi ars non a fine, quem non ſemper contingunt, ſed ab ijs, quibus conſtitutæ ſunt, & per quę, ut finem aſſequãtur, functiones obeunt, definitionem ſortiuntur. Porrò definitio hæc omnibus fere poſt Hippocratem proba eſſe uidetur. Herophilo Medicina eſt ſcientia ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum. Trium. n. horum cognitionẽ habet. Salubrium, quæ corporis humani conſtitutionem ita præparant, ut ex eis pulchre inuicem aptatis ſanitas concilietur: inſalubrium, quæ ſalubrem conuenientiam diſſoluunt. Neutrorum omnia ſunt auxilia, quæ ægris afferuntur, & eorum materia. Hæc enim prius, quàm a Medico excepta ſint, neutra, hoc eſt, nec ſalubria, nec inſalubria ſunt.

Quot partes medicinæ. *Cap. 7.*

PRimariæ medicinæ partes ſunt, rerum naturæ contemplatio, cauſarum notitia: uel affectuum conſideratio, ſanitatis tuendæ ratio, ſignorum obſeruatio, & medendi modus. Græci uocant φυσιολογικὸν, αἰτιολογικὸν ſeu παθολογικὸν, ὑγιεινὸν, σημειωτικὸν, θεραπευτικόν. Athenæus pro ſignis materiam conſtituit, quæ in curatoria parte uerſatur. Nam ſine materia curatio fieri non poſſit. Indiciorum obſeruatio,

& ad curandi rationem neceſſaria, non tamen ipſa eſt curatio. Materiæ enim beneficio curatio abſoluitur,& materia quidem ſine curatione nihil aliud confert. Signa uel citra curationem ad cognoſcendum, quæ mederi queas,& quæ minus, neceſſaria ſunt. Ad hæc faciunt, ne inſcius ijs, qui medicinæ nullum locum reliquerunt, manum admouens, erroris notam incurras. Iam uero quinque harum partium medicinæ, cuiuſque diuiſio quædam anguſtior eſt. pars igitur, quæ naturam contemplatur, dicitur, in qua de hominis natura diſſerimus. conſtat autem, ſi diuidas, elementorum notitia, quibus homo componitur, tum generationis fœtus, & formationis, præterea interiorum & exteriorum corporis partium ſpeculatione, cum mortuorum cadauera incidimus, oſſiumque rationes perſcrutamur: in qua ea, quæ præter naturam ſunt, inquirimus, morborum cauſas, accidentium concurſus, affectuum ſtatus diligenter indagamus. His.n.incognitis nemo recte nouerit, quo modo morbos curare conueniat. ὑγιεινὸν tum ſanitatem tuetur: tum præcauet, quo minus corpora in morbos incidant: ubi inciderint, ad ſanitatem reducit. σημειωτικὸν præteritorum cognitionem, præſentium inſpectionem, & futurorum præſagia continet, θεραπευτικὸν, id eſt curandi facultas, ea quoque in tres partes diducta eſt, ut una eſſet, quæ uictu: altera, quæ medicamentis: tertia, quæ manu mederetur. B

An medicinæ diuiſio in quinque partes diducta neceſſaria ſit. Cap. 8. F

PRoinde rerum naturæ cognitio neceſſaria eſt hoc potiſſimum nomine, quòd niſi naturalibus antea cognitis ea, quæ a naturali habitu recedunt, cognoſcere queas nunquam: nam præter illorum naturam morbi conſiſtunt. Cauſarum uero & morborum notitia non minus & ipſa deſideratur, ut affectuum origines, quibus reſiſtere conuenit, intelligamus: tum ipſos affectus a ueteribus appellatos eorumque ſtatus cognoſcamus. Vtilis ſane & ſymptomatum affectibus incumbentium cognitio eſt, nam ab horum congreſſu, quem Empirici συνδρομὴν græce, latine concurſum uocant, corporis uitia ſpeciem nanciſcuntur. Quanquam ijdem Empirici in ſyndromis, quæ cuique accidenti conueniāt, obſeruarunt. Methodicis curationem affectus indicant, quemadmodū Rationalibus cauſæ, licet ipſi nihilominus tum affectus, tum concurſus inquirant. Totum autem cauſis attribuunt, quarum non nullæ euidentes, aliæ continentes, quædam coadiuuantes, aliquæ concauſæ, reliquæ præcedentes dicuntur. Euidentes, quæ Græcis uocātur procatarcticæ, id eſt antegreſſæ, ſunt, quæ, dum aduerſam ualetudinem crearunt, ſeparantur, ut frigus, labor, Solis exuſtio, cruditas. Continentes, cum præſentes ſunt, & morbi quoque adſunt: cum tolluntur, morbi etiam diſcedunt, ut ſpina, & telum. Concauſæ, quas Græci appellant ſynætia, quæ affectum ſua ui poſſunt generare: generant uero & alteri cohærentes, ut lapis in ueſica, & inflammatio. Nam ambæ urinæ ſuppreſſionis cauſæ ſunt, etſi per ſe utraq; G illam generare poſſit. Coadiutrices cauſarum partes, quæ ſua uirtute morbum efficere nō poſſunt, ſed alteri auxiliantur, ut libido articularem morbum promouet, & remigatio ſanguinis eruptionem. Præcedentes, ſiue internæ, quæ ab euidentibus uel præparantur, uel coadiuuantur, ut ſanguinis abundantia nutrimenti copiæ ſoboles eſt. Præcedit autem Eraſiſtrati παρέμπτωσιν, id eſt coincidentiam, quæ omnium morborum cauſa eſt coniuncta, uerum citra præcedentem non accidit. Porrò ſalubris pars, quam græci ὑγιεινὸν dicunt, non ſolum ut pars medicinæ, ſed tanquam potior ea, quæ medetur, ei præponitur. Multo enim pręſtat morbum prorſus non admittere, quàm morbo liberare: quemadmodum & gubernatori longe præſtabilius eſt ante, quàm in tempeſtatem incidat, iter abſoluere, quàm fluctuatū periclitatumq; euadere. Atqui differunt rurſus in ſalubri parte, ſanitatem tueri, & morbos inceſſentes longius arcere. Etenim primum conſueta uictus ratione adminiſtratur: alterum curatorijs auxilijs, ut morbum, qui conflari debet, ſupprimat ac diſſoluere anticipet: ſiquidem, quæ iam ortis affectibus medicantur, eadem quoque prius, quàm oriantur, prohibent illos conſiſtere. Similiter pars, quam ἀναληπτικὸν, id eſt refectricem, appellant, differentię cum illis non nihil habet. Qui enim recreat uires recolligitq;, ut non amplius pręter naturam, ita ſecundum naturam ſe nondum habet, ſed ab eo, qui pręter naturam eſt, nuper habitu abſolutus ad naturalem migrat. Quamobrem aliam uictus rationem deſiderat, nec curatoriam, non enim ægrotat: nec eam, qua ſani utuntur, ut qui nondum abſoluta fruatur ſanitate. Quo fit, ut nec qualitate, nec quantitate paria ſanis poſſit aſſumere. σημειωτικὸν, hoc eſt adnotatrix pars medicinæ, curationi morborum per uictum ſumme eſt neceſſaria. nam præterita & præſentia ſymptomata ad morbi cauſam inueniendam diligenter inſpicimus. Inſuper maxima eius neceſſitas eſt ad præſagiendum, mors, an ſalus expectanda ſit. Pari modo medicina, quæ manu medetur, tum illa, quæ medicamentis auxiliatur, ſine indiciorum obſeruatione non abſoluitur: quippe præſagia eodem modo deſiderant, quibus ſcias, quæ curationem non admittunt, quæque eam recipiunt quidem, ſed uehementer aut offendunt ægrum, ſi curentur, aut e medio tollunt. Iam uero curatoria pars trifariam diuiſa eſt, una uictu: altera medicamentis: tertia manu medetur. Prima auxiliorum, quæ digerendi, apponendi, & concoquendi facultatem habent, eſt adminiſtratio: Quæ omnibus quidem ęgrotis, ſed pręcipue febrientibus in uſu eſt. Quę manu medetur, pars curatorię eſt: ea inciſionibus, uſtionibus, & oſſium in ſuam ſedem deductione homines curat. Medicatio, φαρμακεία Græcis dicta, nudis medicamētis interiores affectus & exteriores ſanat. uictus enim conuenientem rationem, quandoq; uero & manuū opus requirit, quemadmodum chirurgia & uictus ratio medicatione utuntur. Itaq; a rerū naturæ contemplatione altius auſpicabimur: quoniā nec in ſanis ſecundam ualetudinē tueri, nec in ægris H

morbi

A morbi cauſam cognoſcere, nec ſignis quid deprehendere, nec curationem admoliri recte poſſis, ignorans, quibus homo elemẽtis conſtet, & quo modo his immutatis a natura, quã obtinebant prius, morbi naſcantur.

De elementis humanis. *Cap. 9.*

COnſtat igitur homo ex primis mũdi quatuor elementis, igne, aere, aqua, & terra, naturalium cũ Hippocrate conſenſu, non quòd ex his ipſis, ſed proportione eis reſpondentibus homo cõſtituatur. Atqui ex Hippocratis ſententia, dum diſſoluitur, in hæc prima reſoluitur, & unumquodq; rurſus in ſuam ipſius naturam, homine uita defuncto, redire neceſſe eſt, ſiccum in ſiccum, frigidũ in frigidum, calidum in calidum, humidum in humidum. Huiuſmodi tum animantium, tum aliorum uniuerſorum natura eſt. omnia ſimiliter oriuntur & deſinunt ſimiliter. conflatur enim ex his prædictis eorum natura, & in eadem finit. Vnde ſingula originem nacta ſunt, eo quoque recedunt, quemadmodum Homerus hiſce uerbis inquit innuens diſſolutionem, in hæc futuram.

Vos aqua, uos tellus cunctos aliquando tenebit. Cæterũ hominẽ uelut ex ſecũdis & humanæ naturæ uicinis quatuor humoribus, ſanguine, pituita, bile tũ flaua, tũ atra cõſtitutũ eſſe phyſici pronũciãt. qm̃ foetus in prima ſui formatione ex genitura & ſanguine, qui a matre per urachũ influit, auſpiciũ coe-
B pit. in his aũt quatuor humores erãt. Qui ex tribus, iiſq; cõpoſitis hominẽ prodiiſſe cẽſent, hæc præponũt initia, humida, ſicca, & ſpiritus, quæ Hippocrates græce ἴσχοντα, ἰσχόμενα, & ἐνορμῶντα hoc eſt continentia, cõtenta, & impetum molientia, appellat. Cõtinentia igitur ſunt ſolida oĩa, ut oſſa, nerui, uenæ, arteriæ, ex quibus & muſculi, & carnes, totaq; corporis moles conflata eſt, ad hæc interiorum exteriorũq; concretiones. Contenta uero humida ſunt, quæ in uaſis per tota corpora diſperſa feruntur. Atque hæc quatuor prædictos humores uocat Hippocrates. Impetũ moliẽtia ſpiritus exiſtũt, quos ueteres duos, animalẽ & naturalẽ numerant: Stoici tertiũ inuehũt ἑκτικὸν, quem habitum nominãt. Eraſiſtratus uaſa triplicia, neruos, uenas, arterias, omiſſis ſpiritibus & humidis, tanquã initia & totius corporis elementa cõſtituit. Nã duplici materia regi animal affirmat, ſanguine tanquã alimẽto, ſpiritu tanq̃ naturæ functionibus obeũdis coadiutore: nõ aũt ea, ut principia, intelligit. Multæ ſane aliæ partiũ ſpecies nõ ex tribus illis cõpoſitæ inueniũtur, ut uerbi gratia cerebrũ, medulla, atq; oſſa omnia. Cerebrũ igitur uel medullã nutrimẽti parenchyma, quaſi affuſionẽ exponas, audet appellare, ſicut adipem, iecinoris, lienis, & pulmonis conſiſtentiam. At oſſa neq; nutrimẽti parenchymata, neq; ex prædictis uaſis triplicibus cõpoſita eſſe dicere poſſit. Aſclepiadi hominis elementa ſunt corpuſcula manantia, fragiliaq;, & inuiſibilia foramina. Secũdũ Athenæi ſententiã non quatuor illa prima corpora, ignis, aer, aqua, terra, ſed eorũ
C qualitates calidum, frigidũ, ſiccum, & humidum. Ex quibus duo cauſarum efficientium munere fungi, puta calidum & frigidum: duo materialium, ſiccum & humidum ſupponit. Quintum uero ex Stoicorũ opinione introducit ſpiritum cuncta penetrantem, a quo omnia continentur, & gubernantur. Hippocrates cum trifariam hominis elementa diuiſiſſet, in continentia, contenta, & ea, quæ impetum faciũt, quibus omnia de elementis poſt ipſum aſſertis comprehendit, necnon naturæ elementorum tractationem, & eorum, quæ præter naturã ſunt, cauſas, haud ſcio, quo modo ſucceſſores eius unã illam re uera diuinam Aeſculapij medicinam in tres partes ſibi cohærentes diſtribuerint atq; diuulſerint. Alij enim humidis tum eorum, quæ ſecundum naturam habent conſtitutionem, tum cauſam eorum, quæ præter naturam ſolis attribuere, ut Praxagoras & Herophilus: Alij ſolidis corporibus initia & elementa attribuentes, ex his tum quæ natura conſiſtunt, tum morborũ cauſas inde capiunt, ut Eraſiſtratus & Aſclepiades. Athenæus uero & Archigenes ſpiritu ſolo ea penetrãte, tum naturalia cõſiſtere ac gubernari, tum morbos uniuerſos hoc prius offenſo creari dixerunt. Vnde & πνευματικοὶ i. ſpiritales, ueluti qui omnia ſpiritibus attribuant, nuncupantur. *

*Hic annotatur in græco exẽplari manuſcripto, caput unũ deſiderari, cuius argumẽtũ eſt, De naturalibus functionibus.

Exteriorum corporis partium appellationes. *Cap. 10.*

D DE partibus corporis ſeu particulis, & quæ earum nomina ſint, primus Ariſt. docuiſſe ſimul ac conſcripſiſſe creditus eſt. Temporis aũt proceſſu Medicis quoq; ipſis poſterioribus de iiſdem tractare neceſſarium uiſum eſt, ne manu allata quanq; partem aut particulam oſtenderent, ſed ex appellatione ſufficientẽ earũ notitiã haberent: quorum in numero id maxime fuerunt Eraſiſtrati ſectatores æmulati, ut Apollonius Memphites, & hoc prior Xenophon. Diuidunt igitur totum corpus Aegyptij Medici quadrifariã, in caput, manus, thoracẽ, & crura. Alij has quatuor partes in plures diducunt, nempe in alias totius partes, non ut illarum particulas. Capitis igitur tota latitudo pars ipſius corporis dicetur. Huius particulæ ſunt hæ. Anterior ſuperpoſita ſupercilijs, pilis nuda, inter utranq; aurem ſita, Frõs nominatur. Hac ſuperior capillis intecta, Sinciput. Partem ab utroq; ſincipitis latere ſupra aures ſitã, Tempora appellamus. In media capitis regione ſincipur ſuperante eſt Vertex. unde, uelut a centro circulus, capillorum prouentus incipere uidetur. Poſt uerticem a poſteriore capitis parte aduſque tendines Occiput deſcendit. A priore ſub tota fronte, auribus, oculis, naſo, & ore ad mentum uſq; circunſcripta a ſupercilijs incipiens, Facies dicitur. Vbi enim frons a ſuperioribus deſcendẽs deſinit, Supercilia, ceu termini eius eminentes, & pilis conſiti eam excipiũt. Qua autem frons ad tempora porrigitur, in * ipſius terminis Aures ſitæ ſunt, quarum pars aperta Ala dicitur, refracta ab anteriori in poſterius ipſis ſummitatibus inflexis cubiformis, ſub qua ſemicirculus rotundus in mucronem exurgens, græce xyſter appellatur. Huius acumini concauum quod ſubiacet, conchula. In huius medio ro-

* alias ipſorũ.

rundum foramẽ,meatus auditorius uocatur,ſub quo particula pinguis ab aure ſuſpẽſa fibra eſt,ſeu au- E
ricula,ſuperior pinna.Oculi ſupercilijs ſubiacẽt,quæ & lumina dicuntur,nempe tota figura cũ ipſis par
ticulis.Superius inferiusq; interiores tunicas contegentes,Palpebræ appellãtur,hæc inferior, illa ſupe
rior.Cõmittuntur inuicem crebro & extremo tactu ad uiſus recreationẽ,& ad prohibendũ,nequid ex
trinſecus uiolẽter oculis incidat:Maxime uero,quẽadmodum in ſomnis,uiſoriæ uirtutis auertẽdæ gra-
tia,quo melius homo conquieſcat.Partes aũt iuxta oculos totos ſitæ,qua palpebræ inuicẽ cõmittunt,
tarſi nominãtur.unde pili proueniũt,quos cilia nuncupant,à quibus orta ſunt,ducto nõie. Facti aũt in
hoc ſunt pili iſti,ut uiſoriũ ſpiritũ,uel,ut quidã aiunt,radios interiore parte effuſos perſpiciẽdi gratia di
rigant.His itaq; elapſis,uel retortis,nequaq̃ animans ſimiliter in rectum,uel in longum uidere põt.In-
teriores oculi termini,ubi palpebræ coaleſcunt,canthi.i.anguli dicũtur,alter iuxta naſum,iuxta tẽpora
alter:hic paruus,ille magnus.Quod in horum medio conſiſtit,oculi cãdidũ.Huius rurſus mediũ Iris cir
culus coloribus uarius occupat.unde & à ſimilitudine,quã cum cęleſti illa Iride habet,nomen accepit.
Huius rurſus media pars,per quã uiſus peragitur,Pupilla eſt.Naſus oculos interiacet. eius partes utrin
que ſitæ,Nares uocãtur,quibus aĩalia reſpirant & olfaciunt.Exteriores aũt nariũ partes, Pinnulæ ſiue
Alæ nominanẽ.Quod autẽ eas diſcriminat,Interſeptũ uocamus.In utraq; naſi parte,quę proprie conca
ua ſunt ſub oculis ſita,cõcaua nuncupamus:unde quidã concaui nominantur.Per morbũ autem hæc at F
tolluntur ob hominis cruditatem uel diſplicentẽ diſpoſitionẽ.His autem ſuperiores internaſum & au
res,Malæ,[priſcis etiã Genæ dicuntur,]quæ bene coloratis & ingenuis pudore ſuffuſis rubẽt.Hinc Ma
xillæ ad mentum uſq; deſcendunt,& hac in mucronem deſinunt.Mentum id omne eſt, quod labro infe
riori longa orbiculari figura ſubiacet,Suprema pars labri ſub naribus μύσταξ Græcis,Homero ὑπήνη ap-
pellatur.Quod intra labra deſcribitur,& ab eis conſtituitur & continetur, Os eſt. Videntur enim hæc
quaſi connata,poſt diducta os efficere:quare etiam ueluti nuper diuiſa apparẽt.Quod caput excipit, &
ad humeros uſq; pertinet,id totum Ceruix dicitur.huius poſteriores partes proprie Tendines appellã-
tur.Dein ſub ceruice humeri utrinq; prominent,quorum uerticem ἀκρώμιον, quaſi dicas ſummum hume
rum,nominant.Quod ab hoc prorſum uergit,Clauiculę exiſtunt, inter quas iuguli habentur. Ab hu-
meris Manus incipiunt,utraq; ex ſuo latere propenſa. harum pars ab humero ad cubitum uſq; perten-
dens,Brachium uocatur:Ancon autem,id eſt cubitus,qua tota manus flectitur:cuius exteriorem partẽ
Græci κορώνην,& horum Attici ὀλέκρανον, nominant.Dein Cubitus,quo & homines metiuntur. Vbi hic
deſinit,& cum ſumma manu articulum facit, Brachiale dicitur. Succedens huic pars μετακάρπιον, quaſi
Poſtbrachiale dixeris.Inde Nodi,à quibus digiti incipiunt,Græci κονδύλους appellant. Digitorum maxi
mus,Pollex eſt, ἀντίχειρ Græcis dictus, quòd toti ſummæ manui cooperans æquipolleat. Poſt hunc In- G
dex,nomen ab uſu,ut apparet,ſortitus.dein Medius.hunc Medio proximus ſequitur, Græcis παράμεσος
dictus Medicis dicatus,atq; ab ijs nomẽ ſortitus.Poſtremus Paruus dicitur,quòd omnibus ſit inferior.
Itaq; à brachiali ſumma manus dicitur: cuius ſupinæ pars iuxta pollicem aſſurgens, Vola nominatur,
græce θέναρ. huic pars oppoſita ὑπόθεναρ idest ſubuola uocatur. Verum, unde digiti procedunt, κτεὶς, i.
Pecten manus eſt.Quod medium horum omnium eſt,concauum manus dicitur. Supra uero thorax ea
pars appellatur,quæ à collo toto ad ilia uſque ex anteriore parte protenditur.Huius pars,quæ ſub cla-
uiculis utrinque & manibus habetur, Coſtæ ſunt.ex quibus & latus utrunque dicitur. In harum me-
dio Pectus. Huius rurſus medium uſque ad chartilaginem,ſub qua uentriculi os delitescit, στέρνον Græ
cis dicitur. idem locus etiam extrinſecus ita appellatur. Hinc Abdomẽ oritur.Quæ ſub uentriculi ore
ad partem exteriorem apparent, Subchartilagia nominamus, Græci ὑποχόνδρια, quoniam ſecundum
rectitudinem ſub chartilagine ueluti poſt ipſam habentur. Sunt autem muſculi, qui expanſi mem-
branæ prætenui ueluti araneæ, quam περιτόναιον Græci nominant, ſubiacent: extrinſecus uero cute
conteguntur. Aequiuoco autem cum his uocabulo etiam interiore uiſcera uocamus hypochon-
dria. quoniam & ipſa ſub chartilaginibus notharum coſtarum ab interiore parte exiſtunt: ſed ex-
teriora proprio. Quod ante ilia hypochondria comprehendit, Abdomen eſt: Quod utrinque eſt, H
κενεὼν id eſt inane ſeu uacuum. Ilium medium occupat Vmbilicus. Sub hoc ſumen Græcis ἦτρον uo-
catum. Poſtea Pubes ſequitur, quæ & aquaticulus, græce ἐπίσιον dicitur, in quem thorax finit:
ubi & maſculorum pudenda conſtituta ſunt: tum fœminarum ad femoris utriuſque exortum, ut
ſub hoc occultentur. Maris pars prominens Coles uocatur, ſummitas eius, Glans: qua foramen
habet ad excretionem, οὐρήθρα ab uſu nuncupatur. Cutis, quæ eam contegit, Præputium dicitur.
Inferior pars colis in longitudinem eius uergens ῥαφὴ id eſt ſutura uocata eſt. Quæ uero aduſque ſe-
dem producitur, ταῦρος, hoc eſt Taurus. Teſticuli duplici nomine apud Græcos didymi & orches
intus & foris appellantur. Quod teſticulos ambit, ὄσχεον Græci, noſtri Scrotum uocant. Mulie-
bris autem pudendi (ſic enim nominaui ipſum) ſinus ipſe, κτεὶς, id eſt pecten, uocatur. At, quæ
ſinum ambiunt, Alæ uocantur. Inter has autem caruncula ad fiſſuram exorta, Græcorum lingua
νύμφη nominatur, noſtra Colliculum appellare licet: quam, quòd multo promineat, Aegyptij in
uirginibus excidere conſueuerunt. Porrò recti inteſtini orificium per ſedem prodiens, quo excre-
tionem, cum lubet, retinemus, Anulus à figura, ab officio Strictor uocatus eſt. Ceterum poſterio-
res corporis partes,quæ collo ſubiacent,hunc ſitũ & appellationẽ habent: totum νῶτον .i.tergũ,uoca-
tur: inde utroq; in latere ὠμοπλάται .i.ſcapulæ habentur.Media ipſarum pars μετάφρενον,quod eſt dorſum,
cui

A cui etiam ſtomachus intus ſubiacet. Rurſus media totius tergi ſedes ſuperne ad clunes uſq; ſpina dicitur. Huius partem, quæ recto tramite ſub dorſo habetur ἄκανθαν Homerus nominauit, manifeſto alijs dictionibus exponens, κατ' ἄκανθαν μέγα νῶτα. quoniam & iuxta rectitudinem longitudinis media ſunt terga, mediumque eſt dorſi & lumbi. Spinam Lumbi, Græcis ψόαι dicti, quæ ἰξύς nominata eſt, quatenus cingimur, excipiunt. Hi in Os ſacrum terminantur: in cuius utraq; parte Coxæ ſunt: in his Nates: quoniam, quæ his ſubijciuntur, maxima oſſa ſunt. Inde carnoſa ipſis corpora ſubſtrata ſunt. Quorum Gibbæ partes, quod orbiculares ſunt σφαιρώματα, ceu modo orbium factæ, Græcis nominantur. Inde corpus unū in duos exit proceſſus. Nam in duo crura nominata bipartitur, quorum diuiſiones ueteres Græci δίχηλαι nominānt. atq; hęc tota ad extrema uſq;, Crura dicuntur: quæ uero à coxis ſtatim incipiunt, Femora: ubi uero artus poſtea cōmittuntur inferioribus, articulumq; efficiunt, Genua nominamus. Eorū partes retrorſum ſpectātes, Poplites, uel Ancyle: Inde ad ima maximi artus Tibiæ: quarū anterior pars Ocrea, poſterior Sura nominatur. Poſtremū oſſium tibiæ in utrūq; latus excedens, Talus eſt: ab hoc profecti, Pedes proprie appellantur: quibus etiam menſuram ſibi aliam hoīes in altum tollentes pedem inuenerūt. Pedis pars poſterior Calx: prior à talo uſq; ad digitos, τάρσος Græcis uocatur. Interior autē quaſi pedibus inuicē ſe aſpicientibus à talo uerſus magnū digitum procedens, πεδίον Græcis appellatur, id eſt planities. Quod ſub B hac ſtatim in medio imi pedis habetur, concauum dicitur. Infimum, quo terram contingimus & ingredimur, planta uocatur. Quod poſt concauum ad digitos aſſurgit, * Pecten pedis nuncupatur. Deinde digiti numero manuum digitis pares. Non autem eadem ſortiti nomina, quoniam nec eoſdem præſtant uſus, quanquam magnitudine, aut ſitus ordine conueniant.

* Græcū exēplar habet στῆθος .i. pectus.

Interiorum anatome. *Cap. II.*

ANatome abuſiue quidem dicitur etiā exteriorum corporis partium & particularum cōmemoratio, quæ uerbis uniuſcuiuſq; ipſorū naturalem ſitū, ordinem, uſum, quem aīanti præbent, propriā cuiq; illorum appellationē, de quibus iā retulimus, percenſet. proprie uero anatome, interiorū cum ſermone explicatio dicitur. Siquidē oculis eas indicatas eſſe, anatome nō eſt, ſed cuiuſq; notitiā ex ſermone ac uerbis accepiſſe, & naturales actiones, quo modo ipſas obeāt, didiciſſe, prępterea quā inuicē cōionem uiſcera, aliæq; corporis partes per uenas habeant. † Cerebrū itaq; ex nullo eorū, quæ prædiximus, principali uaſe cōpoſitū eſſe uidetur Eraſiſtrato, eoq; nutrimenti parēchyma .i. affuſio ipſi eſſe uidetur. Eſt aūt corpus ſimplex, atq; ob id oīum, quæ humano cōtinētur corpore, & præcipuū, & princeps. Quapropter Plato & Hippoc. animi principatū in eo conſtituunt. Cōprehenditur ſane mēbranis duabus: Vna & contigua aſſimiliq;, χοροειδὴς .i. ſecundi formis Græcis appellatur, uenoſiorq; eſt: Altera, quę huic ſuper C iacet, caluariæ quibuſdā ꝑtibus magis adhæreſcit. Sed hæc neruoſior exiſtit. Ex ſuperiore igitur parte uenę nutrimentū à * corde iuxta eum locū, qui Græcis ληνὸν, dicitur, ex arterijs uero, quæ ad baſim ſunt, acceptū in id deriuant: inde & nerui exortus principiū ex eo capiunt, unde & animi functiones uniuerſo corpori cōicant. Neruorū autem ſpecies duæ ſunt, una mutuos oſſium connexus colligat, cōtinetq;: altera ſentiēdi mouendiq; pro arbitrio facultatē toti corpori tranſmittit. Atq; hinc etiam muſculorum prouentus eſt. Oculorum meatus & ipſi ab ima cerebri parte proueniunt, & per eos uiſorius ſpiritus oculis impartitur. Inde uero nares etiam proceſſus habent, per quos & odoramur, & cerebrum expurgatur. Ad aures proceſſus non ſunt, uerum à poſteriore parte tenuis membrana, quam Græci μήνιγγα uocant, perforata eſt, atq; in uermis ſpeciem proceſſum habet: per quam ſimiliter ipſæ repurgātur. In illius principio cerebri pars Græcis κωνοειδὴς appellata, quod coni ſpeciem referat, ſedem habet. Iam uero illinc & ſpinalis medulla incipit. Ceterum duos habet cerebrum uentriculos, quorundam opinione unum ubi animi principatus reſidet. At Caluariæ oſſa ſuperiore parte ſub cute, membrana, quæ per ſuturas è meningibus prodijt, περικράνιον Græci nominant, conteguntur. Eſtq; hæc origo membranæ coſtas ſuccingentis, quam ὑπεζωκότα nominant, & ſepti tranſuerſi, & peritonæi, & omnis membranæ neruoſæ. Oculus ex Hippocratis ſententia habet duas tunicas, quas Hippocrates μήνιγγας, quòd ex illis proue- D nerint, appellat. Recentiores tres ponunt, non nulli quatuor. Ex quibus prima deforis eſt à Græcis κερατοειδὴς .i. cornea uocata. Ea reliqua ſui parte alba eſt, pupillæ loco extenuatur, perſpicuumq; ſubiectū colorem reddit, quatenus niger, uel cæſius, uel fuluus apparet. Secunda, qua pupilla eſt, modico foramine concaua, quæ, quod parte interiore ſit acino uuæ ſimilis, ῥαγοειδὴς à Græcis nominatur. Tertia retis modo ſinum habens, ἀμφιβληστροειδὴς nuncupatur: perinde quaſi in ſummo quartam tunicam à non nullis inuectā excipiat, quam & ἄδηλον, ceu minus apparentem uocare conſueuerunt. Eſt etenim membrana minima ſimul & tenuiſſima, ſed prima & ſecunda firmæ membranæ, craſſæq; tunicæ ſunt: tertia uero & quarta tenuiſſimæ. Quare & Hippocrates priores ſolas cognouit, oculus, inquiens, membranas duas habet. Porrò triplices hæ tunicæ humores continent. Hunc ab aquæ ſimilitudine ὑδατοειδῆ Græci uocant: Illum ὑαλοειδῆ, quòd uitro quiddam ſimile referat. Tertium κρυσταλλοειδῆ, hoc eſt cryſtalli modo pellucidum. Palpebrarū interiores partes carnoſæ: mediæ chartilaginoſæ: exteriores cute tegūtur. At, quoniam chartilago media dura eſt, adeps ſubiecta eſt lenimenti malagmatisve inſtar, quæ frequēter exuperans, guttas parit. Lingua maxime carnoſa eſt, in quam duplex neruorum genus ab ima parte cerebri prodiens inſeritur. Alij molles appellati guſtandi ſenſum ad principium: alij duri motum arbitrarium ad ipſam deducunt. Ad huius radicem exigua inhæret lingua, Græcis ἐπιγλωττίς dicta, quę, cum deglutimus, recurrens, arteriam claudit, nequid ex firmioribus humidis in ipſam delabatur. Cuius rei

† Ex græcis antiquis hæc adduntur: & arterias & neruos, per quę & conſpiratio & confuſio omniū & oīa fiūt.

* Alias λυνὸν .i. torculas.

quoque cauſa tonſillæ numero quatuor creatæ ſunt: duæ ad linguæ radicem, utrinque conſpicuæ: duæ E his proximæ penitiores. Nominantur eædē & παρίσθμια, qm̄ locus ad quē ſitæ ſunt, iſthmo, præſertim cū per inflāmationē intumuerūt, eoq; tranſitū hunc arctū nimis reddūt, figura reſpondent. Porrò, cū duabus animal materijs gubernetur, alimēto, & ſpiritu, ad hūc quidē percipiendū, nares, os, fauces, aſpera arteria, & pulmo, partes ſunt aptiſſimæ. Nares ſane & os reſpirationi ſeruiunt: gurgulio, ne frigidus in fauces aer cumulatim irrūpat: aſpera arteria, ut eūdē in pulmones deducat, quorū in pectore ſedes eſt: per hos & omnis fit reſpiratio ſubmittētes quidem ſe, ut ſpiritus emittatur: attollentes uero, ut idē recipiatur. Quare actione ſimilitudinem quandam cum fabrorū follibus habere uidentur: figuram uero ungulæ bubulæ ſeruant. Porrò ex ſpiritu in pulmone elaborato quicquid maxime neceſſarium eſt, ad ſiniſtrum cordis uentriculum defertur: quicquid inutile eſt, illac, qua inſpirauimus, efflatur. Nutrimenti uaſa ad excipiendum, & inſtrumenta ad elaborationem inſtituta hæc ſunt, os, dentes, ſtomachus, uentriculus, ieiunum, & tenuia inteſtina. Os quidem & dentes cibum extenuant moluntq;. Stomachus appetit & deglutit: appenſus autem aſperæ arteriæ ad ſeptum uſq; tranſuerſum porrigitur. Ventriculus omnis eſt ad concoctionem. incipit uelut a media chartilagine, ubi uentris os ſitum dicitur. ſubſidet leniter iecinori, latitudine græcorum literam γ referens, & altero extremo in ſiniſteriorem partem uergit, ubi eſt & Græcis dictus πυλωρὸς, quoniam portæ modo, ne nutrimentum ex eo confertim delabatur, F prohibet. Ieiunum & tenue inteſtinum digeſtioni dicatum eſt, in ſinus multos implicitum. committitur aūt meſaræo ſeu meſenterio, quod uenæ in id deſcendentes intertexunt, per quas digeſtio plurima fit ad portas heparis. Ei uero tenuius inteſtinum eſt ita connexum, ut pars eius eſſe uideatur, quippe ieiunò explicato perſimile eſt. [Differt tamen, quòd nec uacuum ſit, nec uaſorum copiam habeat.] Deinde cæcum inteſtinum, alimento recipiendo accommodatum. Huic adhæreſcit κῶλον. i. laxius inteſtinum, quod excrementa ex diſtributione ſegregata ſuſcipit. Pertendens autem in dextram ſupra umbilicum inter iecur & lienem, deorſum rurſus fertur, totumq; amplexum abdomen in rectum inteſtinum deſinit. Cum igitur duo meatus a lato oris ſpatio incipiant, alterum iuxta priorem colli partem, bronchum uel aſperam arteriam nominamus: [alterum, ſtomachum.] Vnde uero initiū capit arteria, & ubi aperitur, φάρυγγα. i. fauces, uel λάρυγγα Græci uocant. Ceterum totus meatus ex chartilaginibus annuli modo uel circuli compoſitis conſtat, quo firmus continuæ animantis reſpirationi maneat, [nec comprimatur. quare etiam oſtium eius ſemper pateſcit. Nam cibi abſtinentiam tolerare potes diutiſſime, non inſpirare ne minimum quidem temporis potes. Huius rei gratia purū hunc ſpiritui tranſitum natura dedit, ne impedimenti quid ſentiat. Enimuero, ſiquid uel cibi, uel potus in arteriam imprudentibus delabitur, ſtrangulationes, & tuſſes ſtatim excitantur, donec a ſpiritus impetu excuſſum efferatur. G Iam uero aſpera arteria ſpiritum pulmoni tranſmittit, deſinitq; in eiuſdem arteria aſperas, quas ipſas quoque bronchia nominant. Stomachus interius, quàm arteria, exiſtens, ceruicis uertebris annexus, longiſſime cum aſpera arteria porrigitur. Sed bronchus illi adiunctus, cum cibum deglutimus, recurrens exacte ipſum lingula cooperit, quæ ex linguæ radice trahit originem. Porrò hæc lingula non modo os claudit, ſed etiam cibum a lingua uelut uentilabro purgatum, & arteriæ orificio ſuperimpoſitum ad ſtomachum pontis modo deijcit. Stomachus pro naturali functione appetendi facultatem habet. Dum appetit quidē, ſe attollit, & quæ offeruntur, deglutit: dum autem accepta quaſi elidit, & ad ſubiectas partes expellit, ac uentriculi orificio contiguo per tranſuerſum ſeptum tradit, ſubmittitur. Per quē anguſtum exiſtentē meatum in uentrem alimenta deſcendunt. Ventriculi naturale officium eſt, ut alimentum ſibi commiſſum concoquat, quod a concoctione primum ptiſanæ cremori perſimile eſt: uerū per eum, quem νῆστιν a Græcis appellari diximus, qui adhuc arctior eſt, alimentum ieiuno inſtillatur: quod cum tenue ſit inteſtinum, in flexuoſiſſimos orbes natura implicauit, ne ex facili uidelicet difflecaretur, diuellereturq;. Meſaræum ſeu meſenterium anfractus & orbes eius amplectitur, atq; ipſos ſuſtētat: quanquam id non ſolum hunc præſtat uſum, ſed etiam uenas duas ſub iecinore emergentes [fulcit] quæ poſt in diuerſas partes diducuntur, & meſaræo inſeruntur, quo & ipſæ (ſunt enim tenues) ru- H ptionis periculum effugiant. Suſtinentur autem ab intexto eidem ſimul baſi, huic innitentes, & ueluti ſubſtrato alleuatæ finiunt. Atque hoc pacto in ſingulis anfractibus ad hirudinum ſimilitudinem cōpoſitis, aperto ore ieiuno inhiantes, omnem in eo alimoniam in ſuccum conuerſam exugunt. Simul autem inter exugendum, protinus ipſum in ſanguinem mutant, qui ſuccus antea erat, dum in ieiuno eſſet. Non enim aliunde uel pituitæ, uel ſanguinis, uel alterius cuiuſdam uas eſſe natura indicat. Rurſus igitur duæ factæ ex multis uenæ a meſaræo acceptum, ad iecinoris portas digerunt. In iecinore cū ſanguinis naturam nutrimentum induit, recrementa ſingula pariter ſecernuntur: Flaua bilis ad ueſicā ei inhęrentem defertur: atra ad lienem. Iam uero ab hepate uerſum in ſanguinem alimentum, in dextrum cordis uentriculum diſtribuitur. A corde ſanguis per iugulares uenas (σφαγίτιδες a Gręcis nominantur) ad ſuperiores corporis partes deriuat. Per cauam autem uenam in uniuerſum corpus diffunditur. Ab hac rami duo, ſanguinem iam a ſero diſcreto, ad renes perreptant, qui lumbis ſub clunium carnibus, per quas urina deſtillat, inhærent. Ad ueſicam autem per meatus dictos græce οὐρητῆρας proficiſcitur. Veſica corpore ſuo urinam recipit, & per colem foras excernit. Teſticuli uero ſubſtantia glanduloſi ſunt, conceptacula & officinæ ſeminis, quod per ſingulos neruos ab inguinibus dependentes, Græci κρεμαστῆρας nominant, ad eos fertur. In quos etiam alia uaſa ipſos nutrientia deſcendunt. Ceterum

rum

A rum duabus tunicis conteguntur quarum tenuiorem Græci ἐρυθροειδῆ, ualentiorem δαρτὸν appellant. Ab his eſt, quod ὄσχεον a Græcis id eſt, ſcrotum dicitur. Fœminis autem uulua ſcroti conuerſi ſimilitudinem refert. Venæ in partem eius interiorem quàm plurimæ aperiuntur, per quas ſanguis expurgatur: qui in conceptibus retinetur ceditque in alimentum fœtui, & formationem. Nam a uenis, quæ ſecundas implicant, binæ aliæ prodeuntes uenæ, ab arterijs ibidem ſitis binæ arteriæ, & a neruis unus neruus mutuo in unum congreſſu meatum οὔραχον appellatum abſoluunt, qui infantis umbilico inſeritur, ex quo & enaſcitur, & ſuſpenſus eſt. Ab umbilico autem uenæ ad iecinoris portas ſanguinem in fœtibus tranſmittunt: arteriæ uero iuxta ueſicam, craſſiori arteriæ: neruus hic ſpinæ inſertatur.

De ea anatomes parte, quæ ad oſſa pertinet. *Cap. 12.*

OSſium duplex compoſitio, una ad motum accommodata nomen articuli habet: altera ad ſtabilitatem, Græcis συνάρθρωσις. i. coarctatio dicitur. Huius autem tres ſunt ſpecies, ſutura, coagmẽtatio, & fixura. Suturis igitur capitis oſſa conſtant. Inueniuntur autem ſuturæ in plurimis quinque. Prima per ſinciput, στεφαναῖα a corona, cui aſſimulatur, Græcis dicitur. Altera per uerticem ὀβελιαῖα, quòd ueru repræſentet, uocatur. Tertia per occipitium, a græcorum litera λ. λαμβδοειδὴς ei nomen eſt.
B Duæ, quas κροταφίας nominant, in utroque temporum una. Oſſa caluariæ ſeptem numerantur, occipitis unum, uerticis duo, temporum item duo, frontis unum, polymorphi unum. Cerebrum duos ab utraque cerebelli parte proceſſus obtinet: κορώνας, quaſi dicas tubercula, Græci appellant, qui in primæ uertebræ cauitates inſinuantur, in qua, uelut centro, ſecũdæ uertebræ caput in latera mouetur, annuit, renuitq;. Deinde oſſei dicti proceſſus duo paululum inuicem diſſidentes, per quos tendines & nerui deorſum feruntur. Poſt alia duo oſſa ſuper foramina, per quæ facultas audiendi eſt, emergunt, iugalia id eſt ζυγωειδῆ appellata. Sub his rurſus alia duo petræ modo prominent: λιθοειδῆ uocant. Priore capitis parte proceſſus ſunt telo ſimiles: hinc quoque βελονοειδεῖς a Græcis dicuntur. Facti autem ſunt ad faucium diuiſionem. Vbi ſummæ eorum partes chartilagine committuntur, os ὑοειδὲς appellatur. Quæ uero ſuper his ſunt, nomen deſiderant. Quorum in priore parte ſitum eſt os a multiplici forma dictum πολύμορφον. Porrò ſuperioris maxillæ oſſa coagmentatione conſtant. Facies item coagmentationes nouem habet. Prima in lato utroque oculorum ſpatio ſitum obtinet: duæ a latere narium utroque: alia medias nares recta interſecat. Malæ quoque ſingulas habent. Duæ rurſus obliquæ palatum ſecant, unaque in rectum idem palatum diuidit. Communes autem faciei & capiti, ſunt in oſſibus iugalibus. Iam quidem faciei duodecim oſſa ſunt, narium duo, oculorum quoque totidem, ma-
C larum ſingula, palati quatuor, dentium receptaculorum duo, alis ſimilia. Maxilla inferior quorundam ſententia duo in mento connata habet oſſa, non nullorum unum. Ceterum dentes fixura iunguntur, quippe receptaculis ipſorum infixi ſunt. Sunt autem numero triginta duo. Ex his quaterni primi, in ſuperiore atque inferiore maxilla, quia ſecant, τομεῖς a Græcis nominantur, canini quatuor maxillares ſeu molares uiginti ſunt. Reliquorum oſſium clauiculæ ad ſummum humerum coeuntes deligantur: Ad pectus autem articuli, & coagmentationis miſtionem facere uidentur, & Romanæ literæ S, eiuſque ſimplicis figuram oſtendunt. Dein coſtæ duodecim utroque latere habentur. Septem ex eis cum ſpinæ uertebris, cumque oſſe pectorali utrinque coeunt. Reliquæ quinque a poſteriore parte ſpinæ inſeruntur: In anteriore parte inuicem renuentes chartilagine colligantur. Vertebræ uero omnes quatuor & uiginti ſunt. Septem in ceruice, dorſi duodecim, quinque lumborum. poſt omnes os ſacrum, quod ex uertebris inuicem connatis conſtare uidetur. Quin & pectus ſimiliter ex ſeptem oſſibus unà coalitis enſis figura ſtructum eſſe apparet. At brachium utrunque humeri articulo coarctatur. Porrò ſuo ipſius capite oblique in ſcapularum ſinum immittitur. Ceterum ſcapulæ muſculis, qui poſteriore parte coſtis ſubſternuntur, incumbunt. Cubitus & radius, quem Græci κερκίδα appellant, coalitus quidem modo ſeſe contingunt, articuli uero modo, alteri brachij capiti com-
D mittuntur. Tribus enim ſui uertebris brachium in cubiti cælaturam, ſtructura literæ σ ſimilem, inſeritur. Quarta iam uertebra radius ueluti circa axem uoluitur. Brachialis oſſa tria mutuo coalitu deligata ſunt: ad cubitum tamen & radium articulum apte faciunt. Poſtbrachialis quinque oſſa uidere licet articulum cum brachialis oſſibus, quibus connata ſunt, explentia. Palmæ oſſa cum eiſdem, & poſtbrachialis oſſibus coagmentatione iunguntur, continenturque. Ceterum cum primis digitorum internodijs coarctantur. digitorum uero internodia ſingulorum tria, quæ articulo componuntur, Femoris os unum eſt, cuius caput leniter reflexum in coxæ profundum ſinum conijcitur. Quam commiſſuram neruus, qui e medio ſinu prodit, & in medium femoris caput inſeritur, continet. Coxæ, quæ duo ſunt oſſa a poſteriore parte, cum oſſe ſacro priore inter ſe coaleſcentiam habent: ubi & pubis oſſa uel pectinis nominantur. Tibiæ utriuſque oſſa duo, nempe tibiæ & fibulæ. non peruenit autem fibula ad genu articulum, uerum ſola tibiæ ſummitas quatuor in ſe ſuperficiales ſinus obtinens, quibus duos femoris nodos excipit. His incumbit ab anteriore parte paruum os rotundum, ſublatum, ſcuti breuis inſtar, commiſſuram eorum continens, quòd in ſummo coarctetur. Fibulæ ſuperior extremitas anteriori tibiæ parti ſub inſertione connectitur: Iuxta malleolos autem, qua deſinunt utraque tibiæ oſſa, ligamento nerueo, chartilaginoſoque inuicem colligantur. ceterum intus talo incũbit intra ſe oſſa conuinciens. Talus, iuxta pedis longitudinem ſitus, perone, hoc eſt fibulæ, inſidet, eiq;

firmiter

firmiter coaptatus eſt. Ceterum tibiæ oſſibus, tum ei, quod σκαφοειδῆ uocant, in anteriore ipſius parte ar- E
ticuli iunctura committitur. Rurſus ſcaphoides, ubi cum talo coit, excauatum eſt, ut ſcaphæ ſpeciem re
ferre uideatur. E regione gibbũ calles tres habet, quibus oſſa χαλκοειδῆ, quæ tria ſunt, inſerũtur. porrò,
quod cibi figuram repręſentat, extrinſecus ſitum eſt. coarctatum eſt autem † carnoſæ parti, & calci. Pro-
ceſſum quoque ex inferiori ad priorem partem obtinet, quem plantæ os retinendi ipſius gratia ſubijt.
Deinde os dictũ πεδίον, & ipſum quinque conſtat oſſibus. Tum deinde quinque pedis digiti habentur,
ex tribus omnes internodijs, ſimiliter ijs, qui in manu ſunt, cõpoſita, ſi magnum excipias. is enim ſolus
duobus conſtat. Contrahunt autem horum iuncturas membranoſa quædam ligamẽta: talum & calcẽ
ualida admodum, & quædam ex ijs rotunda, ſimul & neruea, chartilaginoſaque.

† Græci impreſsi legũt, ut uertit interpres. Antiqui tamen habent ſcaphoeidi oſsi, & ita legẽdum eſt.

De humorum facultatibus, morbis, eorum differentiis, cauſis, ac curationibus. Cap. 13.

HVmores corporis ex prima generatione quatuor, commiſti inuicem & contemperati ſunt corpo
ri. Exuperat autem alius in alio magis loco, ſanguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in iecino
re, atra in liene. Ceterum duplex ſpiritus innati ſpecies, alius naturalis, alius animalis. Nõ deſunt tamẽ,
qui & tertium hecticon introducunt. Hecticus igitur eſt ſpiritus, qui lapides cõtinet. Naturalis animan
tia & ſtirpes nutrit, Animalis ſentiendi, omniſq; motus facultatem animatis exhibet: Situs autem eſt
in animantibus. nam his tribus animalium natura conſtat. Itaque animalis in capite ſedem habet: natu F
ralis in corde: hecticus in toto corpore uerſatur. Naturæ actiones ſunt, a prima generatione impregna
tio, fœtuſque formatio: in editis, appetitus, cibi deglutitio, in uentriculo concoctio, digeſtio, in ſangui-
nem alteratio, ſegregatio, nutritio, & auctio. Excernuntur autem in corpore ſtercus, pituita, utraq; bilis
urina, ſudores, muci, ſaliua, & lac. Animæ uero facultates, ſenſus, & uoluntas. Senſus quidem ſunt quin
que, quibus animantia per corporis inſtrumenta funguntur, uiſus, auditus, guſtus, odoratus, & tactus.
Inſtituit autem anima quædam ſine corpore, ut cum ratiocinatur, uel reminiſcitur. Cum corpore, ubi
id ad quorundam receptionem, uel excretionem, uel ad loca mouet. Reſpiratio compoſita quædã actio
eſſe uidetur, partim ex arbitrio, partim ſponte & naturaliter, ut in ſomnis facta. Sanus igitur homo eſt,
primis, unde conſtat, elementis: & ſecundis, unde formatus eſt, quatuor humoribus, tum quantitate, tũ
qualitate mediocriter inuicem contemperatis: ſolidis autem partibus, ex quibus compoſitus eſt, nec
diuiſis, nec condenſatis, nec e loco ſuo motis: ſpiritibus nec intenſis nimium, ut in phreniticis, nec diſ-
ſolutis, ut in lethargicis, uel in ijs, qui cardiaco affectu affliguntur. His enim hecticus ſpiritus reſolui ui-
detur. Sanus autem homo conſeruandus eſt conſuetis exercitijs, & cibis patrijs quolibet anni tempo
re obſeruatis: copia eorum ſolum uitanda eſt, ex qua cruditates oriuntur, quæ morbos pariunt. Præca-
uendi morbi ſunt, uel qui iam imminent, uel futuri ſunt. Si ex plenitudine proueniant, inedia, uel purga G
tione, uel uenæ inciſione curandi ſunt. Si ex labore & indigentia, quieti corpus dare & nutrire conue-
nit. Verum vniuerſi morbi ex Hippocratis ſententia, partim extrinſecus ex aere nos ambiente, partim
intrinſecus ex eſu, potioneq; proficiſcuntur, a quibus humorũ aliquis vel abundat, vel deficit, uel qua-
litatem commutat. Ab his etiam ſpiritus inſiti nunc intenduntur nimis, nunc plus æquo relaxantur. So
lida uero corpora foris, & intrinſecus multas cauſas habent plures affectus ſuſtinendi. Eraſiſtratus aũt
& Aſclepiades in vniuerſum vnam omni morbo cauſam tribuũt: Hic ſanguinis in arterias coincidẽtiã,
ille corporeæ molis in raritate extenſionem. Plenitudinis morbum facientis notæ ſunt vaſorum con-
uexio, faciei rubor, totius corporis tumor, & pulſuum magnitudo cum robore. Indigẽtiæ ſigna, colla-
pſus tumoris, gracilitas in facie, & exiguus pulſus cum imbecillitate. Itaque febrim veteres ipſam per
ſe affectum arbitrantur: Eraſiſtratus, & recentiorum non nulli ἐπιγέννημα. i. acceſſorium, ſeu conſectariũ
affectum. Febris igitur eſt natiui caloris in ardentiorem conuerſio, eo, quòd intro aduerſus perſpirare
prohibeatur. Indicia febricitantium colligimus ex calore intenſo & intolerabili, tum in acceſſionis
principio ex languido, inæquali, & crebro pulſuum motu: In ſtatu, ex uehementiſſimo motu elato, &
ueloci admodum. Iuniores calorem naturali magis ardentem, mordacem, acrem, & conſtantem, cum
pulſuum frequentia & duritie. ex alto uenientem, febrem eſſe definiunt. Sunt autem duæ eius ſpecies H
omnium ſententia, continua, & intermittens. Continua eſt, quæ non ad integritatem prius, quàm mor
bus ex toto ſolutus ſit, uenit. Intermittentis rurſum ſex ſpecies inuenimus apud ueteres, quotidianam,
tertianam, quartanam, quintanam, ſeptimanam, & eam, quæ a nono die nomen habet. Quotidiana eſt,
quæ ſingulis diebus aut noctibus acceſſionẽ uel deceſſionem facit. Tertiana unum diẽ præſtat integrũ,
tertio redit. Quartana duos dies intermittit, deinde reuertitur: Quintana tres: Septimana quinq;: Quę
a nono die uocata eſt Græcis ἐνναταῖα, ſeptẽ. Nã ſemitertiana, mõ inter cõtinuas, mõ inter intermitten
tes ponit. Iam uero reliquorum morborum duo genera ſunt, uel cum febribus, uel ſine febribus. Quidã
enim acuti, quidam longi ſunt. Acuti quidem hi, Phrenitis, Febris ardens, cui nomen eſt cauſos, Synan
che. i. Angina, Pleuritis, Peripneumonia, Cardiacus affectus, Regius morbus, Cholera, Volulus, Coli
cus dolor, Apoplexia, Tetanus, Opiſthotonus, Emproſthotonus. Acuti igitur a ſanguine fere & flaua bi
le, in nonnullis corporis partibus, quas ij male habent humores, ſuperfluis, & in deterius uerſis con-
ſtituuntur. Lõgi a pituita & atra bile, ſimiliter uel copioſioribus, quàm naturę modus exigit, uel in acer
rimam qualitatem immutatis. Qui iam ex copia laborant, uictus ratione, uel inedia, uel purgatione, uel
uenæ inciſione curandi ſunt. Qui ex abſtinentia in morbum incidere, alimentis reſtituere conuenit,
Quibus incoctio & humorum acrimonia morbi cauſam fecerunt, ijs fomentis & cataplaſmatis con-
coctio

A coctio paranda eſt. Acria contemperanda ſunt, & cibis boni ſucci atque humectantibus uti oportet. Ceterum quatuor in toto morbo particularibuſque acceſſionibus tempora auxilijs afferendis dicata ſunt, Initium, incrementum, uigor, & inclinatio. Principio totius morbi inedia triduana conuenit, quibus & in totum abſtinere triduo conducit. Venæ ſectionem in initio recentiores ad tertium uſque diē ſtatuunt. Veteres etiam poſt tertium diem præcipiunt, ſi uires ſuppetant, & morbus poſtulet. Nutrimenti tempus a triduo iuniores: antiqui non omnibus, ſed ijs, qui copia laborant, tū iunioribus, tum ſenioribus inſtituunt. Pueros ſtatim morbo inuadente nutriunt. Præterea illos, quibus huiuſmodi conſuetudo eſt uel loci, uel aeris circūflui gratia. Ante cibum poſt triduum primum perfuſiones capitis & præcordiorum ex uſu ſunt: ſequentibus diebus cataplaſmata & clyſteres. Perfuſiones igitur in præcordijs calidas ſemper aſſumere oportet, & ſimplices, ex cumini uel xylanethi decocto: Ad caput, calefacientes quidem in lethargo, & in omni graui ſopore: refrigerantes autem in phrenitide, & quauis acuta febre conueniunt. Cataplaſmata quædam ſolo melle & oleo conficiuntur, uocanturque, μαλακτικά, quaſi interpreteris emollientia. Quædā ex aqua, cui oleum ſit adiectum, fiunt, quæ ὑγραντικά Græci nominãt. Alia his inſperguntur, ueluti pollen, lini ſemen, & fœnugræcum. Clyſteres hydrelæo, melle, ſale, & ni-
A.l.1.f.4.c.17.E tro modico præparantur. Tempus eorum ante cibum eſt, dum acceſſiones remittuntur & inclinant. In
B continuis morbis diluculum. Phrenitis eſt mentis alienatio. Notæ ſunt, inſania uehemens, temeraria manuum geſticulatio, floccorum, & feſtucarum collectio, & febris acuta. Cauſam habet magna ex parte bilem. Conſtituitur in cerebro, uel eius membranis quas μήνιγγας appellant, uel, ut quidam aiunt, in ſepto tranſuerſo. Curatio hæc conuenit. Initio, ſi præſcius fueris, uenæ inciſio, cucurbitulæ conueniūt, ſubtractio, & clyſter, & abſtinentia conueniens: inſtante autem morbo perfuſiones ſoporiferæ, inunctiones, quibus ſomnus accerſitur, & humectantes cibi conducunt. Cauſos febris ſpecies, ab Hippocrate quidem inter acutos, ut quartana inter longos morbos refertur, a recentioribus non item. Oritur ex bile nõ nimis ſicca, circa uenas, quæ ad iecur ſunt. Curatur in principio ſanguinis miſſione: in ſtatu, frigidæ, tum aliorum, quæ refrigerandi uim obtinent, potio confert, uel epithema, cuiuſmodi ex feruenti hydreleo præparatur. Angina eſt circa ceruicem inflammatio. Eius ſpeciem unam Græci κυνάγχην appellant, quæ in interiore ipſius parte orta ſubito ſtrangulat: Altera συνάγχην, hæc in exteriorem partē incumbit, eoque minus ſtrangulat, minūſq; periculoſa eſt. Vterque affectus uel a bile, uel a piruita ſalſa naſcitur, idq; non nunquam cum febre acuta, non nunquam ſine febri. Remedium & generoſiſſimum & præſentiſſimū eſt ſanguinis ſtatim in principio miſſio: deinde medicamenta pituitam per os educentia, & cerata foris impoſita. Aſclepiades ultimum auxilium poſuit, de quibus ſummus metus eſt, ne ſtrā
C gulētur, ſuperiorem gutturis partem incidere. Pleuritis lateris ab interiore parte inflammatio eſt. Huic febris acuta, dolor uehemens, & tuſſis accedit. a bile potiſſimum conſtituitur. Præſidio eſt in initio adhibita uenæ inciſio: deinde cataplaſmata & ſicca fomenta, nempe milij & ſalis: poſtremo medicamenta intrinſecus purgantia, quæ καθαρτικά nominãt. Cauenda uero in his ſunt uentris profluuia. Peripneumonia, non nullis auctoribus inflammatio grauis eſt circa pulmonem, idq; grauitate oſtenditur. Quibuſdam pulmo inflammationem pati non poſſe uidetur, ſed uicina eius loca, cū in diſpoſitione eiuſmodi ſunt, ea ut ita nominetur, faciunt. Habet autem hic morbus febrem acutam comitem. Eadem ipſius cauſa, quæ pleuritidem concitat, ſecundum alios tamē pituita. Remedium fere huic cum ſuperiore malo commune eſt. Cordis affectus eſt, quem Græci καρδιακὸν uocant, non quòd in corde affectus ſit, ſed quoniam ſtomachum ueteres cor appellabant, quo in febri acuta reſoluto, ægrotos immodice digeri contingit. Accidit fere ex immodica abſtinentia, uel parum tempeſtiua uenarum ſectione, uel cum aliquid præter rationem corpori adimitur. Quare alimento, quod facile diſtribui queat, & recalfacere, ſuccurrendum eſt: quemadmodum ex uino ac niue: cibo, qui ex ualentiore materia eſt, & ſtomachum corroborare poteſt. Eſt, cum uiſceribus inflammatis, potiſſimum iecinore, hic morbus eueniat: cum e contrario, ablatione & cataplaſmatis inflammationi dicatis opus eſt. Arquatus ſeu regius morbus, quem
D ἴκτερον Græci nominant, eſt bilis in ſummam cutem redundantia. Interim cum febri acuta oboritur, interim ſine illa, cum interiorum aduſtione, & ſtomachi uitio. Si præcordia inflammantur, cataplaſmata primum deſiderant: ſi copia laborant, uenæ ſectionem: ſin minus, medicamenta, quæ bilem euacuant, aut uentris ductione & inteſtinorum, aut per urinas, aut per ſudores, aut per nares. Cholera duplex eſt ſecundum Hippocratem: Altera humida, in qua, uti omnes norunt, uehemens eſt excretio, bilis ſupra infraque erumpit, inteſtina, grauiter torquentur. Accedunt conuulſiones, ſępe etiam crurum ſuræ contrahuntur. Remedio contractionibus ſunt perfuſiones calidę: in ijs, quæ contrahuntur, balneum poſt expurgationem, tum alimenta, quæ ex facili diſponuntur digeruntúrq;, & ſtomachum adiuuant. Alteram, ſiccam choleram uocat Hippocrates, ab eadem prouenientem cauſa, ac circa eadem cōſiſtentem, at citra uentris fluorem & uomitum. Ideoq; remiſſionem pręcedētem & per cataplaſmata requirit, nec cibi ingeſtione, ſed contra inedia opus eſt. Voluulus, & colicus dolor, inteſtinorū inflāmationes ſunt, quorum alter tenuioris, alter plenioris. Quare deiectiones includūtur, & flatus inteſtinis inuoluti, eo, quòd exitum non habent, dolores uehementes & tormina concitant. Voluulus autem diſpoſitione & & accidentibus acutior, magiſque periculoſus eſt. Alterutro autem morbo extreme laborantibus uomitus concitantur uoluulum patientium. Auxilium eſt uoluuli maxime ſanguinis miſſio per initium, plerunque abſtinentia, & cataplaſmata mitigantia, & inflammationem diſcutientia. Efficacius iuuant

medicamenta,

medicamenta,quæ κολικὰ nominant,intro per ſedem immiſſa.Nam dolores auferunt, ſomnum conci- E
liant,& aluum mouent. Apoplexia ex humorum craſſorum copia generatur,qui capitis uaſa,unde cor-
po ri ſentiendi mouendiq; facultas aduenit,obſtruunt. Quamobrem,qui huic malo ſunt obnoxij , ſen-
ſu,uoce,& motu priuantur.Hippocrates de hoc uitio ſcribit , Apoplexiam , inquiens, ualidam ſoluere
non licet,imbecillem haud facile.Sanguis mittendus ſtatim iam oppreſſis,modo & ætas conſentiat,&
uires ſuſtineant. Tetanus,Opiſthotonus,& Emproſthotonus, neruorum morbi exiſtunt . uerum utraq;
ſpecies eſt conuulſionis neruorum,qui a capite deſcendentes, corpori motum diſtribuunt. Nam,ſi ui-
ſcoſi humores eos obſtruant,affectio talis oritur. Quæ ſi ſcapulis caput annectat, quo minus poſſit an-
nuere,ἐμπροσθότονον:cum mentum pectori contrahit,ut renuere nequeas,ὀπισθότονον: cum rectam , & im-
mobilem ceruicem tendit,τέτανον Græci appellãt.Sanat venæ ſectio,ſi copia ſubeſt:ut uidere licet apud
Hippocratem in illo,qui prolapſus humi uulnus in caput acceperat.Medetur enim eis & frigidæ copio
ſæ infuſio,ſi æſtas ſit,præſertim ſi non gracilis,ſed quadratus exiſtat æger.nam caloris reuocationẽ mo
litur.Multi ſane ceratis modice recalfacientibus & relaxantibus utuntur , ad hæc inũctionibus ſimili-
bus,necnon lanis oleo imbutis atque impoſitis,& fomentis & cataplaſmatis calidis.Longi morbi inte
rioribus accidunt hi,cephalæa,morbus comitialis,uertigines,oculorum caligationes , inſania, melan-
cholia,lethargus,diſtillatio,raucitas,grauedo,ſanguinis eruptio,ſuppuratio in thorace , tabes, ãbſceſ- F
ſus in medio latere,abſceſſus in clauiculis,iecinoris affectus, teneſmus,dyſenteria, lumbrici lati tere-
teſque,aſcarides,coxarum dolor,articularis morbus,podagra:elephantia ad exteriores partes ſpecta-
re uidetur.Ex longis morbis cephalæa,internus capitis dolor eſt,qui in circuitu interdum affligit a pi-
tuita naſcens.interim unam capitis partem infeſtat:tunc ἑτεροκρανίαν nominant. Auxilium utriuſque eſt
ſanguinis detractio,uel cucurbitulæ occipitio impoſitæ,eductio pituitæ per os, per aluum purgatio,&
epithemata,quæ inter cataplaſmata,uel malagmata,uel epichriſmata ſcribuntur: poſtremo cauſa eius
ſinapiſino reſiccatur.Morbus comitialis,quem & ſacrum uocant,circa neruorum, qui a capite deſcen-
dentes ſenſum motumque uniuerſo corpori diſtribuunt,originem conſiſtit.Cauſam eius Plato & Hip-
pocrates pituitam & bilem atram indicaut.Homo concidit,qui hoc malo detinetur, quoniam ei ſen-
tiendi mouendique meatus obturantur,ſpumat ijs os ob humorum commotionem , quæ a neruotum
conuulſione prouenit.Qua de cauſa interim urina ſine uoluntate prorumpit . Præſidiũ affert pueris im-
puberibus natura circa pubertatem eſfloreſcens,& morbum humoribus natiuo calore exiccatis termi
nat.Qui pubertatem exceſſerunt,ægre aut nunquam ſanantur . Caligines oculis offuſæ & Vertigines,
cognata ſunt uitia morbo comitiali,ab eiſdemque cauſis prodeunt,atque eaſdem ſedes occupãt . Hoc
tamẽ intercedit diſcriminis,quòd illæ in ſuperficie corporis, nõ intus accidant,ob quod facilius,quàm G
hic,curantur alui ductione,præſertim per hieram,adminiſtrata,deinde apophlegmatiſmis, & uomiti-
bus per circuitum partim a cœna,partim ieiunis adhuc excitatis . Omnium maxime ueratro ſuccurri-
tur.Mentis alienatio duplici ſpecie inſigni conſtat.hanc Græci μανίαν.i.inſaniam : illam μελαγχολίαν, ideſt
atram bilem appellant. Complures uero & harum exiſtunt differentiæ,nominum adhuc indigæ. Con-
ſtituitur itaque mentis alienatio circa totum caput,Cauſa inſaniæ flaua bilis eſt. Ob hoc,qui tali uitio
laborant,tumultuoſi,præcipites,manu prompti,contumelioſiq; fiunt. Melancholia naſcitur ex atra bi-
le,humore frigido & tenebroſo.Vnde melancholici tenebriones ac lucifugæ, triſteſque apparent , de
omnibus ſuſpicioſi , hominum conſuetudinem oderunt, ſolitudinibus gaudent , quemadmodum Bel-
lorophontes à Poeta deſcribitur.

Qui miſer in campis mœrens errabat Aleis
Ipſe ſuum cor edens,hominum ueſtigia uitans.

Medetur per uentrem purgatio,& maxime,quæ per uomitum excitatur:adhuc his magis utrunque ue
ratrum ſoluit.Lethargus morbus eſt phrenitidi contrarius: Eſt enim profunda in ſomnũ delatio , & in-
excitabilis.Huic uitio obnoxij oĩum,quæ dicuntur,obliuiſcuntur. atque hæc in febri ipſos comitãtur.
Locus igitur affectionis,caput eſt:nam in membranis cerebri conſtituitur. Cauſa ipſius pituita eſt,hu- H
mor frigidus,frigiditate ac humiditate ſomnum inducens. Curatur conuenienter contrario modo,q̃
phrenitis. Fricantur ſuperiores corporis partes acribus quibuſdam & pungentibus:tum ea adhibent,
quæ odore excitant,mouentq;. Cibi ſimiliter fundentes,ſecãteſq; pituitã perfuſiones capiti admouen
tur,quæ exiccandi uim obtinent,& cataplaſmata aliquando præcordijs. Crebro nanq; hæc inflamma-
tione uexata,neruorum quoq; in capite principium conſtringunt,grauantq; . Humor a capite oppleto
deſtillat interdum in nares,interdum in fauces,alias in pulmonem.Atq; has tres ſpẽs Græci κόρυζαν βράγ
χον,& κατάῤῥουν,ſiue καταςαγμὸν,ideſt grauedinem, raucitatem , & deſtillationem nominant . Grauedini
itaq; facile & breui ſuccurritur,deinde raucitati,modico ſane & calido uictu, qui frumentacei generis
exiſtat. Deſtillatio in thoracem non ex facili curatur,immo ſæpe immedicabilis eſt. Nam ab ea acri
& ſalſa partibus exeſis , ſanguinis eductio ſequitur,cuius tres cauſæ referunt. Vel.n.uaſa eroſionẽ paſſa
ſunt , ideoq; ſanguis in aſperã arteriã deſcendens per os reijcitur: Vel rupta ſunt uiolẽter. Vel ob imbe
cillitatẽ non continent , ſed adaperta oſcula cũ tranſmittunt. Differunt ſanguinis excretio, & reiectio.
Hæc etenim uel a pulmone , uel aſpera arteria prouenit : Illa a ſtomacho , & ſanguis apparet nigrior.
Qui ex thorace reijcitur , flauus magis & ſpumans : deinde hic cum tuſſe , alter ſine illa ſpuitur .
Sæpenumero etiam a capite per palati foramina in os defertur ſanguis , præbetque eductionis falſam
imaginem.

A imaginem. Loci,ex quibus proprie ſanguis educitur,tres ſunt.Primus fauces,unde minore cum peri-
culo ſanguis reijcitur,faciliuſque ſiſtitur. Secundus aſpera arteria, atq; hic morbus curationem diffi-
culter accipit,plenuſque periculi eſt. Tertius pulmo, ubi minus omnibus præſidij, plus periculi affe-
ctus habet. Comitatur enim maxime ſuppuratio & tabes, ut ait Hippocrates, cuius uerba hæc ſunt.
Sanguinis ſpuitionem puris ſpuitio,huius ſpuitionem tabes,tabem mors ſequitur.Non nulli etiam ex
latere ſanguinem educi arbitrantur. At hoc ambiguum eſt. Salus uitij huius eſt,ſanguinem reprime
re,uel uenæ ſectione aliò ducentem,idque potiſſimum in iuuenibus,uel poſca ſiſtentem,uel inædia co-
piam eius imminuentem, uel ſimplici quodam medicamento,ut acacia,hypocyſtide,balauſtio, planta
ginis ſucco,atque id genus alijs. Suppurationis præſidium uetus ſunt ferramenta candentia,quæ tho-
racem exiccent,fluoremq; in exteriores partes dirigant. Iuniores conſueuerunt mitigare cataplaſma
tis,& delingendis medicaminibus,deinde cito repurgare medicamentis per os aſſumptis prius, quàm
corpus inficiatur. Inſcribuntur autem proprie medicamenta ad purulentos. Quæ ſuppurationes me-
dio latere conſtituuntur,reſectæ proprie ad linamentum humoris excretionem habent. quæ ſi uniuer-
ſim fiat, hominem interimit. Accidunt uero ſuppurationes quoque ſub tranſuerſo ſepto,quæ ſe intus
occultantes abſceſſus nominantur, non ex æquo periculoſi,nec curationi reſiſtentes, plerunque intus
B rupti hac excernuntur,uel partibus exterioribus diuiſis.Diocles memorat etiam thoracis ſuppuratio-
nes erumpentes interim in arteriam,quæ ad renes ac ueſicam tendit,ſimul cum urinis excerni. Tabes,
proprie dicitur in pulmone uel in thorace corporis ob ſuppurationes colliquatio. difficilis eius ſalus
eſt,aut nulla. Lactis uſus potui datur,dum conſiſtit:loca ſicciora conueniunt. Superior Aegyptus &
Libya maxime huic malo medentur. Hippocrates tabis cuiuſdam coxendicum meminit, ἰσχιαδικὴν
uocans,qua in ſuppurationibus circa os ſacrum accidentibus corpora colliqueſcunt. Similiter alte
rius renum, cui νεφρῖτιν nomen dedit. Porrò iecinoris & lienis inflammationes, ſi in pus uertuntur,
& ipſæ mediocriter corpus conſumunt. At hæ ſuppurationes multo citius curantur,minuſque pericu
loſæ ſunt,quàm quæ pulmonem affligunt. Verum,ſi minus in ſuppurationes mutantur inflammatio
nes,ſed crudæ & in ſcirrhi natura permanſerint,malum habitum corpori afferentes, tandem aquam in
ter cutem afferunt. Quatenus autem ſimplices extiterint, in iecinore, febres continuas afferunt: In
liene, quartanas magna ex parte.nam huius ſpeciei cauſa bilis atra eſt,quæ in liene tanquam uaſe con
tinetur. Vnde quartanæ auxilium eſt, ante rigorem ſummas partes propter humoris frigiditatem fo-
mentis tueri. In intermiſſionibus eductio per uomitum. Aquæ inter cutem,quam Græci ὕδρωπα uo-
cant,tres ſpecies ſunt neotericorum ſententia. Primam ἀσκίτην, Secundam τυμπανίτην, Tertiam ὑποσαρ-
C κίδιον nominant. Hippocrates duas ſtatuit. Nam τυμπανίτης & ἀσκίτης eiuſdem ſpeciei ſunt, quoniam
in utraque nutrimentum in aquam redactum,inter inteſtina & peritonæum transfunditur. Sed in hac
aquæ plus,quàm ſpiritus,in unum intus contrahitur: in illa copioſior ſpiritus, minor humiditas eſt: in
reliqua ſolidæ totius corporis partes in aquæ naturam tranſeunt.hanc & Hippocrates immedicabilem
eſſe ſcribit,uocatur autem & λευκοφλεγματία. Cauſa uero cuiuſque hydropis eſt,auctore Eraſiſtrato,in-
flammatio iecinoris uel lienis,temporis ſpatio in ſcirrhum indurata. Nam, cum alimenti in his uiſce-
ribus confectionem, atque in totum corpus digeſtionem impediat in aquæ ſubſtantiam ipſum com-
mutat,quod ita refrigeratum,inter inteſtina & peritonæum tranſmittitur. Hoc quoque malum Hip-
pocrati ſalutis ſpem nullam habet. Quod ſi uel abſque inflammatione hydrops, præſertim ἀνασάρκα e-
ueniat,calore genuino refrigerato,nec alimentum in uenis amplius edomante, ſanguis caloris inops
aquæ naturam induit,& ex uenis,ceu oleum ex utribus, defluit. Quouſque enim ſanguis exactus in ue
nis eſt,ab earum corpore continetur. Vbi uero in eo pingue exuperauerit,ut in obeſis,ſanguis effuſus
adipem generat,aut in aquam uerſus,aut, dum nõ continetur,diffluit in locum,qui inteſtina & interio
rem abdominis membranam interiacet,aut per uniuerſum corpus effunditur. Tolluntur duo alij hy-
dropes uel malagmatis exiccantibus,uel medicamentis urinas cientibus,uel hypelatis purgandi facul
D tate præditis. Renes affecti dolores magnos pariunt. Locus autem male habens non ex facili poteſt
diſcerni,quòd exterioribus partibus cohæreat,laxiusq; inteſtinum, κῶλον appellant, ipſis incumbat.
Quare,cum offenduntur, uel externarum partium inflammatio,uel coli affectio eſſe apparet. Non ra-
ro eodem affecto inteſtino renes conſentientes dolent. Affectus autem, qui in eis conſiſtunt, hi ſunt,
inflammatio,exulceratio, calculi, languor. Cum inflammatio renes exercet, nihil per urinam inno-
teſcit,ſed dolores excitantur potius,non exacte locum primum dolentem oſtendentes,ob eam, quam
dixi,rationem,uerum intolerabiles: quippe qui nec cataplaſmatis cedant,nec imminutione per cucur
bitulas facta remittantur.Sola medicamenta nephritica intus accepta præſidio ſunt. ſi exulceratio eos
infeſtat,interdum purulenta per urinas excernuntur, interdum cruenta. Cum ineſt calculus,aliquan-
do cruenta, partibus uidelicet ab eo exaſperatis,eijciuntur.aliquando arenulæ in urina ſubſident,ſi fria
bilis ſit lapis,uel etiam recens modo naſcatur. In languore ſanguinolenta urina redditur, quaſi non-
dum ſegregata. Veſicæ affectus hi ſunt,languor, furfuratio, calculus,exulceratio, circa colem maxi-
me. His accedit urinæ ſuppreſſio,eiusque difficultas,& ſtillicidium. Ex his uero,alijsque cauſis profi
ciſcuntur. Græci prius uitium ἰσχουρίαν, alterum δυσουρίαν, tertium στραγγουρίαν appellant. Inflammatio
nis notæ ſunt circa pubem dolores, urinæ excernendæ difficultas. Soluitur cataplaſmatis, perfuſio-
nibus,& à cibo abſtinentia. Quòd ſi excedat, ſanguinem quoque per uenam mittere conuenit. Exul-
ceratationis

cerationis indicia ſunt,ſanguinolenta excretio interim, interim purulenta, non nunquam muccoſa, & E
circa pubem dolores. Auxiliantur epirhemata, maximeque dulcis bonique ſucci alimentum,ad hæc
quæ intus adhibentur aduerſus ulcerationem ueſicæ, & Byſini medicamentum. Languorem ueſicæ in
nuit & urina,cum citra mingentis uoluntatem effluit.Difficilem morbus curationem aut nullam reci-
pit.Lapidem in ueſica eſſe,digiti in rectum inteſtinum per ſedem immiſſi exquiſitiſſime deprehendunt,
ſed ita,ut index ad medium in ſummo reflectatur,atque in priorem ueſicæ partem,ubi & lapidem inna
tantem contingunt,referuntq; in ueſicæ ceruicem. Calculorum differentiæ plures ſunt, quidam enim
illorum adnati ſunt,alij poſſunt auferri.Rurſus aliqui facile frangi poſſunt,non nulli non poſſunt. Itaq;
magna ex parte adnati difficulter curantur.Ex alijs autem, qui facile franguntur, diſſoluentibus medi-
camentis excerni poſſunt.Duros & diſſolubiles chirurgi tollunt,carunculam diuidentes ueſicæ cerui-
cis.ἰσχουρία ſumma eſt urinarum retentio.στραγγουρία urinæ ſtillicidium.δυσουρία urinæ difficultas.Atq; hæc
multis e cauſis proueniunt,aliquando calculo ueſicæ ceruici impacto,ac meatum in totum obſtruente,
uel ſi intus quippiam relictum ſit,aut ueſicæ innatet.Vrinæ retentio,propter ueſicę inflammationem ni
miam,aut repletionem immodicam accidit, ueſica ſcilicet ad excretionem imbecilli, aut ceruice uehe
menter ex urinarum acrimonia per morſum contracta,aut ex grumis ſanguinis iter occludentibus,aut
ex urinarum craſſitie.Hæc medicamentis reſoluentibus oportet diſcutere. Plenitudinem uacuare fer- F
ramento,quod Eraſiſtratus καθετῆρα nominat,Romanorum litteræ, ſ, ſimili. Stomachus uentris & inte-
ſtinorum principium eſt,ſiue naturaliter,ſiue præter naturam afficiantur. Stomachi igitur uitia ſunt, in-
flammatio,exulceratio,ſanguinis eductio,inflatio,humiditas flaccida,cibi faſtidium,ingeſtorum cibo-
rum incontinentia.Inflammationem ergo notat dolor incumbens. Succurritur perfuſionibus & cata-
plaſmatis,alimentis frumentarijs,& quę facile poſſint digeri.Exulcerationem in ſtomacho notāt pro-
prie putredo,mordicatio,deglutiendi difficultas.Auxiliantur his extrinſecus impoſita, cibique probe
ſucculenti.Sanguinis e ſtomacho eductio ijſdem medicamentis ſiſtitur,quibus ex thorace:eiuſdem re-
iectio,ijs,quæ ſuperius adnotata ſunt.Inflationem diſſoluunt diſcutientia,& quæ ructus mouēt.Humi-
ditatem,ſiccorum eſus,& abſinthij potio tollunt.Cibi faſtidium aut ex pituita adiacente oritur, ideoq;
exiccare illam ex uſu eſt:aut a bile ſupernatante,unde ſtomachus purgandus eſt:aut naturæ impotētia,
& functio appetitoria reddenda.Nam oculi quoque propter ſpiritus uiſorij imbecillitatem hallucinan
tur.Aduerſum uictus faſtidium huiuſmodi adhibenda ſunt,quæ appetitum prouocent, ſuppeditentq;.
Stomachus autem non continet accepta propter humiditatem, maxime uero ob impotentiam ac im-
becillitatem,ſicut dimiſſa manus non continet,quæ attingit.Expedit igitur corroborare, fortioremq;
ipſum reddere,tum uniuerſum corpus reficere. Ventrem multa uitia ſtomacho communia infeſtant, G
præterquam appetentiæ prauitas.Sed concoctionis male obita functio uētriculo propria tribuitur, ut
quæ potiſſimum in eo adminiſtretur:quem affectum profluuium ſequitur. Reliqua igitur pari modo cū
ijs,quæ ſtomachum cruciant,curabis.Fluxus exacte diſquirendus eſt,cur alimento incocto accidat:&,
ſi inflāmatio eam pepererit,cataplaſmatis & profuſionibus occurretur. Si pituita humiditatis illius flac
cidæ parens,quam Græci πλάδον appellant,uictus ratione exiccanda eſt. Si bilis exuperet, eam purgare
utile eſt.Si ex imbecillitate prouenit,ut infirmis,robur corpori faciendum eſt. Si ab ipſa qualitate eorū
quæ concoctu difficilia aſſumpta ſunt,uel quæ prompte corrumpuntur,uel quid alienum habent, poſt
curationem,talia oportet interdicere.Dyſenteria,ideſt inteſtinorum tormina, eſt affectus inteſtinorū:
generatur in uentris profluuio,humoribus corruptis immorantibus, erodentibus, & exulcerantibus
inteſtina.Fit etiam ſine fluxu,primum ab humore acri inteſtina intus exedenti.Eſt,cum in morbi deceſ-
ſione δυσεντερία contingat,quam curari Hippocrates prohibet,ne ſuppreſſio inteſtini alium quempiam
morbum maiorem accerſat.Illam,quæ ex fluore nata eſt,reprimentibus & ſiſtentibus fluorem medica-
tur:Aliam,cuius origo ex acris cuiuſdam humoris roſione eſt,dulcorantibus, & quæ mitigare poſſint,
abluendo ipſa exulcerata ſimilibus. Diuturno tamen morbo,depaſta ulceris ramenta & putrida ſolent
deijci,tum proſunt immiſſi paſtilli ex ſandaracha, calce,auripigmento, atque id genus alijs compoſiti. H
Vbi uero non fit ramentoſa ulceris deiectio,non his utendum eſt,quoniā cōuulſionem faciunt. Quod
ſi talis inteſtinorum exulceratio in ſuperiore quoq; parte conſiſtat,neque ſic paſtillorum uſus eſt. Non
enim ſtatim ad affectos locos perueniunt.nam,ubi ſanos contingunt,perniciem eis faciūt. Verum me
dicamentis utendum eſt,quæ ſuperioribus locis conueniunt, quorumque titulus eſt aduerſus dyſente
riam inditus.Ex dyſenteria,inteſtinorū læuitas oritur,ubi ex magna ulceratione multæ cicatrices inte
ſtinis oboriuntur,propter quas cibum non retinent:unde ex inteſtinorum læuitate uocata eſt græcis
λειεντερία. Quamobrem talis eſt inſanabilis. cicatrices nanque non ſaneſcunt.Si uero ex inteſtini imbe-
cillitate contigerit,tum quoque grauis eſt, nec ex facili tollitur. Remedium autem erit,ſi moliaris ro-
bur uniuerſo corpori ac inteſtinis adiungere.Ceterum cauſa etiam morbi pituita eſt, inteſtinis lubrici
tatem illuendo generans.Succurrit inedia reſiccando,& cibi pituitæ contrarij. Teneſmus propriè mor
bus eſt recti inteſtini.Hoc enim inflammatione laborans,crebræ, inaneſque egerendi cupiditates &
impetus exercent.Proſunt ei ſomenta parti inferiori adhibita,ſtringentia, tum alimentum ex frumen-
tacea materia,& reprimens.Quòd ſi perſeueret,nihilque imminuatur, enematibus ex ptiſſanæ cremo-
re,& hircina adipe utendum eſt.Lumbricorum,qui inteſtina excruciant,triplex eſt ſpecies. Quidam.n.
teretes,palmi longitudine,uel etiam maiore,ad ſtomachum uſque proſerpunt.Quidam breues, & mi-
nuſculis

A muſculis uermibus ſimiles, ἀσκαρίδες Græcis appellantur. circa rectum uero inteſtinum generantur nonnulli lati & oblongi adeo, ut in totũ exporrigantur inteſtinũ: quos Græci uocant κειρίας ſimul & ταινίας, quòd ſimiles faſcijs ſint. Teretes itaque ad remedia faciles: maxime autem in pueris hi: aſcarides in ijs, qui ſub pubertatem ſunt, abundant: ægre præſidijs cedunt, & excernuntur, niſi cibis acrioribus, & medicamentis dia picras compoſitis † [oleoque cum uino] maxima ex parte iniectis. Coxarum dolores, articulorum uitia, & podagræ ſola inter ſe magnitudine differunt: ceterum cauſis & locis, qui affectũ primum ſentiunt, ijſdem conſtant. A pituita nanq; plerunque fiunt: circa neruos conſiſtunt, quibus articuli conſeruntur, motumque recipiunt. At coxæ dolor, quem Græci ἰσχιάδα nominant, in ipſius articulo ortus, ad talos uſque non raro extenditur. Præſidio erit ſanguis ex talo miſſus, cucurbitulæ coxis admotæ, clyſteres acres, quique inteſtinorum tormina quodammodo faciunt. Et foris, cataplaſmata acopa, & malagmata adhibita proſunt. Podagra ſolos pedes affligit. in ſtatu quidem febrilis dolor intẽditur, eoque refrigerantibus opus eſt. In declinatione torpor cum frigore hominem occupat, ob quod calefacientia conducunt. Articulorum uitia, prædictis ſimiles affectus ſunt, circa articulos omnes cõſiſtentia: medicamenta curatoria, mitigantia ceromata, & uictus rationem aptam deſiderant. Morbus, quem Græci ἐλεφαντίασιν uocant, ab elephanti ſimilitudine nomen ſortitus eſt. Nam, qui hoc uitio laborant, cu-

ἐπὶ διαρίου, i. & clenio.

B tem craſſam, duram, elephantorum modo aſperatam habent. Originem mali excitat pituita craſſa, & atra bilis, uel muccoſa, maxime diſſeminata. Hi enim humores ferinum ipſum denunciant. Quare ſolũ ueratrum ſiue nigrum, ſiue album, præſentaneum elephantiaſis eſt remedium. Impetiginis duæ ſpecies ſunt, quæ cutem moleſtant. Vna tolerabilis, mitiorq; eſt. Altera efferа, quæ difficilius tollitur. Squamulæ in his ex cute abſcedunt, ſub quibus locus rubicundior, fereque exulceratus apparet. Gignitur affectus a pituita ſalſa, & flaua bile: unde, ceu in ſalſugine uaſis fictilibus, ex cute ſecedunt ſquamæ. Succurritur medicamentis pituitam mouentibus, & quæ extrinſecus corpori illinuntur. Lepra quoque cutis uitium eſt, ſed magis ſubalbidum, aſperiuſque apparet. Ea uero aſperitas eſt, ueluti pſydraciorũ erumpentium. Pſora uero, ideſt ſcabies, exulcerata magis eſt. Pituita ſalſa utrunque malum proprie producit. Medicamenta pituitam cientia, tum quæ extrinſecus illinuntur, quibus ad lepram & ſcabiem titulus eſt, ijſdem ſuccurrunt Vitiligo, quam ἀλφὸν uocant, duas habet ſpecies, albam, & nigram. Hæc ab atra bile generatur, ob quod magna ex parte medicamina melancholiæ dicata conueniunt: Alba a pituita non ſalſa. Leuce habet quiddam ſimile uitiligini albæ, ſed magis colore terram albiſſimam refert. a lepra uariat, quòd lenior hic cutis, minuſque aſpera, quàm in illa ſit. Omnia huiuſmodi curant medicamenta pituitæ trahendæ idonea, tum ſmegmata foris adhibita.

C

De curationis per medicamenta diuiſione. *Cap. 14.*

MEdicina, quam Græci φαρμακείαν uocant, duplex eſt. Prima interiores morbos curat: qua potiſſimum uictus ratione ſanans utitur: Altera exteriores, citraque illam manu nihil peragitur. Medicaminum ad interiora pertinentium ſpecies duodecim exiſtunt. Quædam cephalica, quaſi dicas capiti dicata medicamina: quædam ſtomatica, ideſt oris uitijs accommoda, dicuntur. Alia concoquunt; alia ad tuſſim inſcribuntur. Alia anodyna, quæ dolorem leuant: alia alexipharmaca ſunt: alia purgant. Non nulla proprie ad iecur inſcribuntur: ſic ad lienem: ad renes affectos. Sunt, quæ aduerſus ueſicæ calculos & ulcera nomen habent: ſimiliter ad uuluam. Iam uero ſtomatica ſunt, quæ ad gingiuas cruentas putridas, eroſas, & dentes faciunt. Eodem referuntur, quæ aphthas & cruſtas, tum quæ uuã deſcendentem ſanant. Quæ concoquunt, partim ad ſtomachi uel uentriculi imbecillitatem conducunt, partim ad horum inflationem, quædam ad ſanguinis reiectionem e pectore. Quædam ad pleuriticos uel peripneumonicos: alia ad tabidos: alia ad aſthmaticos, id eſt ſuſpirioſos, uel eos, qui nõ niſi recta ceruice ſpiritũ trahunt, ὀρθοπνοϊκοὶ uocantur. Aliqua ex his aſperitatem arteriæ, & uocis abſciſionem auferunt. Porrò anodyna nunc renum affectus ſedant, nunc uentris profluuia. aliàs inteſtinorum tormina, aliàs plenioris, nempe coli, tenuioriſque inteſtini, id eſt ilei mala: communiter omnia quemuis dolorem mitigant,

D extinguuntque. Alexipharmaca ſimplicia, alia ad aliud uenenum uſurpamus: Theriace aduerſus omnia & prius & poſt ſumitur. Inter purgantia quædam per ſuperiores corporis partes agunt, quemadmodũ, quæ ueratro conſtant, uomitumque cientia omnia. Per inferiores, quæ ſcammonia, aloe, elaterio, colocynthide, euphorbio, cocco gnidio, atque his ſimilibus. Tertio ordine ab his ponantur, quæ lumbricos latos repellunt: cuiuſmodi medicamentum eſt, quod cerui cornu, menta, & pipere præparatur, Eſt & quarta ſpecies caput tantum per os atque nares purgantium, quæ in capitis, oculorumque affectibus proprie ſumuntur, Ad hæc quæ in arquato crebro in uſu ſunt. Conuenit autem per ſuperiora purgatio morbis longis demoliendis. Tempus huius eſt, cum morbi intermittunt. Inferiori parte adhibita, acutis, ut pleuritidi & peripneumoniæ. Tempus uero uniuerſæ eſt, particularium acceſſionum remiſſio. Exteriorum remedia undecim ſpecies continent, alia diſcutiunt, alia concoquunt, alia cruentis ſtatim imponuntur, alia pus mouent, alia repurgant, alia implent, alia reprimunt, alia cicatricem inducunt, alia oculis, alia uniuerſo corpori adhibentur, alia adurunt, eryſipelatis, herpetis, carbunculis idonea. Alia ſunt, quæ illinuntur, acopa, & excalfacientia, quæ ad neruorum reſolutiones faciunt, articulorum morbos, podagras, tetanos, opiſthotonos, omnemque neruorum morbum. Alia puſtulas ſumma cute orientes, leucen, alphum, impetiginem, & lepram abſtergunt. Quę digerunt, & concoquunt, phymatis, & cuilibet id genus abſceſſui auxilio ſunt. Digerentia

ſunt

ſunt omnia, quæ conſtant ſale,& quæcunque etiam nitro,ut Creſiphontis compoſitio teſtatur. Conco- E
quentia,reſina,galbano,ammoniaco thymiamate. Quæ cruentis imponuntur pharmaca,fuſci coloris,
ad recentia corporis uulnera ualent. Quæ proprie uiridia & nigra ſunt, ut barbarum, capitis mala, &
canum morſus ſanant. In ulceribus,partim pus educentibus in his,quæ laborant inflammatione,uten
dum eſt,ut tetrapharmaco:in ſordidis uero,repurgantibus,ut uiridi diluto: in cauis,replentibus: in car
ne ſupercreſcenti,reprimentibus,ut quæ ex myſi & ſquama conficiuntur,in uehementi quoque ſangui
nis fluore ſiſtendo non parum efficacibus. Adurentibus interim in diducendis partibus, ac aperiun-
dis utimur, uelut in abſceſſuum comprehenſione,interim in palpebris cum ſumma cutis relaxatur, &
procidit,uice conſutionis pilis mediocriter ablatis partem relaxatam retrahimus. Aliquando in capi-
tis morbo difficillimo,quem [illegible] uocant,per altas cruſtas humores in exteriorem educentes aſſu
mimus. Adurentium materia lixiuium,calx uiua,auripigmentum,ſandaracha,fæcula, atque id genus
alia. Ex cephalicis medicamentis aliud ad achoras,capitis furfures, & eruptiones ualet: alia ad capi-
tis dolorem,& heterocraniam. Aurium remedia partim earum inflammationem,partim exulceratio-
nem, partim influxum,partim difficilem auditum, partim contuſionem iuuant. Oculorum pharmaca
ſeptem ſpecies habent. Quædam enim ad incipientes lippitudines,ut quæ diaglauciu, & diacrocu, &
cycnaria inſcribuntur. Quædam ad eorum diſpoſitiones,ut nardina, & theodotia appellata. Quædã F
ad fluorem,quæ ex thure,acacia,& erice fructu componuntur. Quædam ad ſcabritiem, ut ex metallis
confecta,nempe uſto ære,chalcitide,& æris ſquama. Quinta ad ſiccam lippitudinem,& ſcabioſam,col-
lyriorum ſpecies eſt, tum ſiccorum oxydercicon,id eſt uiſum exacuentium,eiuſdem cum ſuperioribus
materiæ. Sexta humidorum,quæ ad ſuffuſiones inſcribuntur,ex fellis generibus hyænæque potiſſimũ
compoſita. Septima cataplaſmatum ſpecies in oculis uehementer inflammatis & circumdolentibus
uſurpatur,ex meliloto,paſſo,fœnugræco ſimilibusque materijs confecta. Oblinimus palpebras initio,
repellentibus,& cuiuſmodi ſunt dia glauciu,& dia crocu medicamina,etiam ſolo ipſo glaucio. Interius
affectis exiccantia,lenientiaque admouemus,ut nardina theodotia. Quæ uero ad colorem decorem-
que formæ conciliandum illinuntur,qualia hedycroo & ſandyce conſtituuntur, non medicinæ,ſed ar-
tis cultui ac elegantiæ dicatæ ſunt propria.

De oculorum affectibus. *Cap. 15.*

AFfectus,qui totum oculum exercent,hi ſunt,taraxis id eſt perturbatio,lippitudo,epiphora,inflã-
matio,œdema,inflatio,ſcirrhoſis,chymoſis,carbunculus,ſtrabiſmus,conuulſio,palpitatio, myo-
piaſis, gangræna, putredo,ulcus,fiſtula,xerophthalmia,pſorophthalmia,ſclerophthalmia, procidẽtia,
atrophia. In membranis hi conſiſtunt, ruptura, exeſio, diſtentio,anaſtomoſis,craſſities, denſitas,cor- G
rugatio,extenſio,raritas. Interiores palpebrarum partes infeſtant,aſpretudo,craſſities,ſycoſis,tyloſis,
durities,chalazoſis,pladarotes,mydeſis, ſarcoſis,poriaſis. Exteriores hydatides, lithiaſis, phthiriaſis,
meliceris, gangræna, phymata, colobomata. In corona crithe, poſthia, trichiaſis, diſtichia, triſti-
chia, phalangoſis, pyroſis, ptiloſis, pſoriaſis, madarotes, paralyſis. Communes toti palpebræ, pa-
ralyſis, procidentia,diuerſio. Angulis hi accidunt,encanthis,ancyle, pterygion, rhœas, proſphyſis.
Extrinſecus, ægilops, anchilops. Album affligunt, pſydracion ulcus, hypoſphagma,abſceſſus,che-
moſis, cœloma, pterygion, phacoſis icterus, tofus. Iridem oculi infeſtant, argemon, nephelion, a-
chlys,epicauma, ulcus, bothrion, phlyctis, myocephalon, ſtaphyloma,hypopyon,ruptura,cicatrix,
leucoma, cœloma, proptoma, unguis, pyoſis, exulceratio. In pupilla eſſe ſolent, ſuffuſio, glauco-
ſis, mydriaſis, phthiſis, ſynchyſis, platycoriaſis, amauroſis, rhytidoſis, nyctalops, hemeralops,myo
piaſis,diapyeſis. Meatus exercent, aporexis,paremptoſis,ſymptoſis,anthracoſis. Taraxis igitur ſeu per
turbatio,eſt,cum oculus leuiter ac mediocriter cõmotus tandem rubicundior euadit. Lippitudo, cum
album rubeſcit,& palpebræ attolluntur. cũ dolore conniuent,ægreq; manus admotas ferunt. Inflãma-
tione oculorum rubor intendiẽ,palpebrę magis eleuantur,ut non niſi magno negocio queas ſuſpicere,
Epiphora,tum inflãmationis magnæ uniuerſo illatæ corpori,tũ largorũ fluorũ cõmune nomen eſt. Pro- H
prie uero de oculis referẽ,ubi cũ maxima inflãmatione,ẽt humoris copia influxerit. Oedema nominãt,
cum eleuatus apparet oculus,& colorẽ amiſit,uel ẽt ægre mouetur:interim albũ quoq; ſupra nigrũ at-
tollitur. Inflatio diciẽ,cum ſubito tumeſcens oculus decolor fit,exuperante pituita: ut pleruñq; ſenibus
æſtate potiſſimũ ſolet accidere. Scirrhoſis ex inflãmationis diuturnæ uehemẽtia oriẽ, carne increſcẽte,
& ſubliuida. Profluuio laborat oculus,cũ non ſolũ rubet,ſed multas quoq; lachrymas excernit. Xero-
phthalmia.i.arida lippitudo,cũ anguli ulcera & aſpretudinẽ,pruritumq; cõtraxerunt,palpebrę rubent,
& lachryma ſalſa & nitroſa profluit. Sclerophthalmia,quaſi dicas durã lippitudinẽ,eſt, cũ palpebræ du
riores ſunt,oculi rubẽt,& cũ difficultate quadã mouent. Proptoſis.i.procidẽtia,appellaẽ,ubi cũ inflãma
tione moti ſede ſua ꝓcidunt. Atrophiã nominant,cum ex longa imbecillitate,uel alia quadã latẽte cau
ſa paululũ quaſi ꝓpulſus,deinde cauatus ad radicẽ cum dolore minor euadit, obſcureq; aut nihil oĩno
uidet. Aſperæ dicunẽ palpebræ,cum euerſę ſanguinolentiores apparent, & magis aſperę carnoſęq;, &
fici acinis ſimiles. Craſſæ uocantur,ubi euerſę duriores ijs, quę naturaliter ſe habent, exiſtũt,& ſcabris
magis carnoſæ. Sycoſis.i.ficus,accidit,cum in palpebrarũ parte interiore carni quid ſimile enatum fue-
rit,quod emineat,& oculus totus ægre moueatur. Tyloſis.i.callus,nuncupaẽ. cum in palpebris aſpretu
dines ex ſenectute craſſiores,albidiores,& parũ ſeniles extiterint,eoq; minus deteri poſſunt. Scleria-
ſis

A ſis,ideſt durities,eſt tumor palpebræ cum rubore doloreq;.difficulter aboletur. durat magis, quàm inflammatio.Chalazia uel chalazoſis orbicularia quædam intra palpebras tubercula ſunt circunſcripta. nomen a ſimilitudine grandinis acceperunt.Pladarores,ſunt mollia ueluti corpora uetuſta & maxime decolora palpebrarum parte interna nondum aſpredinem habentia.propterea πλαδαρότης a Græcis uocatur.Mydeſis commune nomen eſt partium,quæ ex putrefactione corrumpuntur. Palpebræ quoque eadem laborant,ubi & tumentiores apparenr,& aſſidue diffluunt,adipem paulo copioſiorem ſortitæ. Crithe,quæ & poſthia,dicitur,cum parte interna palpebrarum iuxta corollas ſuppuratum oblongum, figura hordeo ſimile fit,unde appellatum eſt. Generantur alia quoque maiora in medijs palpebris eodem appellata nomine.Lithiaſis,albida quædam & craſſa, callis lapilliſque ſimilia, quæ oculum pungunt,in palpebris retorſis oſtendit.Phthiriaſim uocamus,cum palpebrarū pilos multi lati exiguiq; pediculi infeſtant.Ditrichiaſi laborat oculus,cum pilis naturalibus alij ſubnaſcentes ipſum pungunr fluoremq; concitant.Ptiloſis eſt cum alij quidem ſubnaſcuntur,naturales aūt collapſi fractiq; ſtimulant ac pungunt.Phalangoſis,cum pilorum ſubnaſcentium duplex triplexve acies,uel in ſuperiore,uel inferiore palpebra prouenit.Reſolutus oculus dicitur,ubi naturali motu deſtitutus, neq; ſurſum neque deorſum intendi poſſit,uerum ſentiendi expers conſiſtat.frequenter hoc mali partibus etiam oculi accidit.

B Ectropiō ſeu diuerſio,palpebrarum uitium eſt,cum exulceratis oculis plus extra feruntur.Encanthis, ubi ex ulcere caro in angulis iuxta nares ſupercreuerit. nautæ, ac piſcatores hoc uitij peculiare habēt. Vnguis uero,eſt in albo oculi præter modum exulceraro carneque oppleto membranula tenuis & neruoſa:quæ oriens ab angulorum aliquo ad nigrum & uerticem eius peruenit.Rhœas,cum angulus ex latente quadam cauſa ſeceſſerit,aut praua curatione ſublatus fuerit,ut lachrymas continere nō amplius poſſit,ſed humorē dimittat.Cohæreſcunt palpebræ cū albo oculi,uel nigro ex ulceratione. Et,ſi nigro cohæreant,uiſus omnino prohibetur: ſin albo,minus. Græci hoc malum ἀγκύλωσιν appellāt. Aegilops, uel anchilops,abſceſſus quidam eſt ad angulum,qui naribus propior eſt,pus continens,quod erumpēs aut os excedit,aut ad angulum,uel uſque ad nares deſtillat.Pſydraciou communi uocabulo circa corpus totum & circa album oculi fit.Eſt autem uelut puſtula in ſummo rubicundum. Vlcus oritur in albo uel nigro,cūm ſumma cuticula,quam Græci ἐπιδερμίδα nominant,diuiſa Lunæ figuram, uel rotundam, cauam,ſimilis coloris,uel ſubalbidi acceperit.Hypoſphagma uocant,cū uaſis in prima tunica ruptis ab ictu,ſanguis intra albi ſpatium & interiorem tunicam coierit,atq; oculi color ſtatim cruentus, poſt liuidus exiſtat.Chemoſis ex inflammatione uehementiore utraſque palpebras in exteriorem partem detorquet,ne totum oculum contegant. Proprie uero Chemoſis dicitur, cum album utraque iridis par-

C te inflammatione afficitur,iuxta irim autem cauum hiatularum ſimilitudine apparet. Cœlomata ſunt rotūda & caua ulcera,bothrijs latiora,quæ in oculis circa irim naſcunē.Argemō,in iridis circulo,uel in albo,interdum etiam nigro,ulcus rotundum & ſubalbidum oritur. Nephelion,ſummæ cutis ulcus paulo maius argemo,& albidum,Achlys,eſt circa totum nigrum a ſuperficiaria ulceratione cicatricula tenuiſſima,aeri caliginoſo aſſimilis.Epicauma,cum in ſuperficie cuticula aduſta ulcus contraxerit, uel etiam paulo profundior fiat ex epiphora magna innaſcens.Bothrion, eſt ulcus cauum, purum, anguſtū, puncturis rotundis ſimile,ulcuſculo altius.Phlyctænam uocanr,ubi per exulcerationem,uel etiam ſine hac exterior ceratoidis tunicæ membrana tenuiſſima & ſublimis elata,intra ſe humorē collegerit, aut ſub tunicæ ſpatio craſſior humor currens phlyctænam pariat.Myocephalon morbus eſt, cū runica priore iuxta irim,exulcerationis uitio exeſa,ſecūda prociderit,ut ceu muris caput referre uideatur. Staphyloma dicitur,quando oculi pupilla cum inflammatione & dolore attollitur, & album colore,& acino uuæ ſimile redditur.Hypopyon uniuerſam irim pure occupat,uel eius dimidium.Rhexis, id eſt ruptio, eſt exulceratio ab ictu.uel alia quadam cauſa,in alro rotas ſubinde membranas diuidens, ut etiam humores,quibus uidendi facultas adminiſtratur,effundat.Cicatrix appellatur,ubi nigro oculi ex alro ulcere membranæ craſſities ſuperuenit,& color albior apparet. accidit quoque albæ membranæ dictæ,

D ſed non perſpicitur.Albugo nihil a cicatrice differt,niſi quòd ex ulcere maior cicatrix, ſimul & craſſior in iride naſcatur, quam Albuginem nominant.Clauus eſt carnoſus nigri exceſſus ſolidus,cum leui albaque uelut cicatrice,frequenter etiam in albo nigro cohærenti conſurgens. Suffuſionem quidam interpretantur, cum humor quidam in pupillam deſtillauerit,concreueritque ſæpe adeo,ut uiſum offendat,uel in apparentibus hebetet. Glaucoſis eſt humoris cryſtallini in album atque aqueum colorem mutatio,cuius gratia uiſus impeditur.Mydriaſis dicitur, cū pupilla quidem nihil colore uariat, dilatatur aūt magis, quàm natura poſcat,ut iridis circulo fiat proxima,& uiſioni noceat.Phthiſis,id eſt tabes appellatur,dum pupilla arcte coit,uel ſtimulo aſſimilis fit,tum hebetior,tum rugoſior, aut ex imbecillitate periculoſa,aut ex capitis dolore uehementi.Confuſio,dum humores oculorum ſuo loco non conſiſtunt. proprium ordinem ſeruantes,ſed huc illucque feruntur.Hebetudo, ſumma uiſionis ſine cauſa euidenti offenſio.Nictalopes uocantur, qui die uident obtuſius, ſole occiduo acrius, nocte magis adhuc: uel contra, die parum,ueſperi aut nocte prorſus nihil. Myopes uicina uident, remota non item. Suppuratio humor exiguus in pupilla collectus, qui difficulter euaporat ac diſcutitur, ſuffuſione ſiccior.Abruptio eſt, quando meatus a cerebro & meninge in oculum deſcendens, ex ictu capitis, uel caſu ex alto diruptus eſt ita, ut abſolutam cæcitatem afferat.Coincidentia, ubi in meatum, qui a baſi cerebri ueniens, oculo uidendi facultatem tribuit, humor adaperto uel rupto uaſe incidit, obtu-

ratq; eū: unde cū dolore uiſus offendit. Symptomaſis accidit,cū meatus ex atrophia,uel reſolutione fit B
arctior,cōciditq;. Quod uitiū ut rarū eſt,ſic remedijs ægre cedit. Carbūculus,cruſtoſum eſt ulcus, depa
ſcēs cū fluore,& bubone,aliquādo etiā cū febribus,interim in toto corpore,interim in oculis factū.

De exterioribus capitis affectibus. *Cap. 16.*

CIrca uero capitis exteriores partes conſiſtunt ij,qui inter longos aſcripti nō ſunt. Caluariꝫ aūt fra
cturarum differentiæ quinq; exiſtūt, rhogme,engyſoma,ecpieſma,apechema,& camaroſis,diſtē
tio ſuturarū, hydrocephalō, achores,pityriaſis, meliceris,atheroma,fauus. Porrò eam partē,quę capil
lo tegitur,& mentum occupant alopecia,ophiaſis,caluities,madarotes. Pili oēs fluunt,extenuantꝫ,quaſ
ſantur,ſcinduntur,ſqualleſcunt,in puluere rediguntur,ſubflaueſcunt,caneſcūt. Oculorū morbi ſepara-
tim conſcripti ſunt. Auriū,contuſio,pterygomata,fractura chartilaginis,ſordiū uel exuperātia,uel defe
ctus, grauis auditus,ſurditas,puris fluor,fluxus graueolens. Nares excruciant ozena,polypus,ulcus,fra
ctura,peruerſio,cōpreſſio,ſimoſis. Os infeſtat gingiuarum putredo,dētium eroſio,eorūq; dolor,& cum
è ſede ſua labant,† [abceſſus,epiglottis,] epulis,parulis,aphthæ,cruſtæ,tonſillæ, uua, ficus. Faciem oc-
cupant ephelis,uari,lentigo,oſſium fractura,diſtentio cōmiſſurarum, eluxationes maxillæ inferioris à
ſuperiore gena. Ceruicem habent ſynanche,cynanche,ſtrangulatio,uertebrarū expulſio, ſtrumæ, ſtea-
tomata. Humeros māle habet uerticis ipſorum fractura,diſtentio. Iuncturā cubiti occupant meliceris, F
atheroma,ſteatoma,humor aqueus. Brachiale,ganglia. Digitos manus & pedis chymethla, reduuia.
Quācūq; corporis partē inflāmatio,œdema,inflatio,durities,abſceſſus,ulcus purū,ulcus ſordidū,cauū,
carne ſupercreſcēs,cruſtoſum,ſiccū,fluens,ſubpaſcēs,calloſum,fiſtuloſum,mydeſis.i.putredo, phyma,
dothien,therminthes,phygethlō,chalaza,phagedæna, phlyctides, carbūculi, epinyctides, eryſipelas,
herpetes. Mām illas peculiariter,tū naturalia ſexus utriuſq; uexāt carcinomata. Quālibet corporis par
tem impetūt carcinoma occultū,carcinoma ulceratū,therioma. Inguina,bubones ſimplices, phymata
purulēta īuadūt. Genu,gonyalgiæ,rheumatiſmi,tofi. Poplites ſteatomata,anchyle. Tibiā,uarices. Surā,
ſcirrhoma,chironia ulcera. Summā pedis partē,nigredines,necroſis,podagra,fiſtulæ. Calcē,ſquamæ.

† alias abſceſſus in lingua.

De cutis affectibus. *Cap. 17.*

CVtem,totiusq; corporis partes exagitant lepra,pſora,alphos albus,alphos niger,leuce,impetigo
ſimplex,impetigo agreſtis,dracontiaſis,acrochordones,thymi,myrmeciæ,claui,calli. Quædam
horum ex podagra & articulari morbo,quædam ex ſeſe oriuntur. Sedem afficiunt hæmorrhoides cæ-
cæ,fiſſuræ,procidentia,condylomata,pylides. Aduenit etiam toti uuluæ procidentia, cum in exteriora
procidit. Scrotum habent enterocele,cirſocele,epiplocele,ſarcocele,porocele,ſteatocele. Totius cor- G
poris oſſa patiuntur cariem,ſphacelum,fracturam ſine uulnere,uel cum uulnere,ecbyrſoſin. Fractura-
rum differentiæ quinq; ſunt. Prima ſchidacedon facta,per rectitudinem: Altera per tranſuerſum,caule-
don. Tertia raphani in morem raphanedon. Quarta caryedon ideſt in modum nucis. poſtremo alphite
don,hoc eſt in ſpeciem farinæ. Nigreſcunt interim oſſa in fracturis,interdum ſine his. Articulis omni-
bus accidunt, paragogæ,e ſede propria motio,eluxatio,præterluxatio, colligatio,poroſis, rheumatiſ-
mi, diſtentio commiſſurarum.

De Chirurgia. *Cap. 18.*

CHirurgia eſt alieni,ut proprie uocant,per inciſiones,concinnationeſq; cum uia quadam & ratio-
ne ablatio: ad hæc ulnerum atq; ulcerum curatio: quæ in corpore humano adminiſtratur. Prima-
riæ eius actiones duæ ſunt,compoſitio,& diuiſio. Harum rurſus multæ ſunt ſpecies. Compoſitionis qui
dem,fractorum oſſium coniunctio,& deligatura,luxatorum repoſitio,inteſtinorum, quæ prociderunt,
collocatio,ad hæc,uuluæ,& recti inteſtini. Abdominis ſuendi ratio, γαστρορραφίαν Græci appellant. Cur-
torum applicatio,ſiue adductio,ut in naribus,labris,atque auribus. Diuiſionis ſpecies, ſimplex inciſio,
præciſio,hypoſpatiſmus,periſcythiſmus,angeologia,exciſio,aduſtio,raſio,limatio, ſectio per ſerram.
Simplici ſectione in abſceſſibus uniuerſis utimur. Diuidendum uero membrum eſt recta linea,non trā- H
ſuerſa. Præciſioni locus eſt in alis, inguinibus, natibus, & ano inſtar myrti adhibitæ. Hypoſpatiſmo in
fronte,cum oculi fluunt. Periſcythiſmo in ſincipite,& colis pellicula,quam præputium uocant, nigricā
te. Exciſioni in membris nigreſcentibus,& capitis fracturis. In omnibus autem, quæ ad oſſa pertinent,
alijsque multis uſtio, raſio, limatio, ſerræ uſus utiles ſunt. Vſtio candentia ferramenta requirit,
proprie in ijs iam malis omnibus, quæ depaſcunt, & oculis rheumaticis, coxis, uel etiam interio-
ribus. Etenim in tabidis cādentia ferramenta aſſumuntur, & in lienoſis: tum in brachijs, quæ in a-
lam excidere conſueuerunt: inſuper in ægilope, in nigricantibus, uel ijs, quæ reſecantur propterea,
quòd aperiantur uaſa: poſtremo in alijs ſanguinis profluxionibus. Hæc itaque in capite conſiſtunt,
quæ à manu auxiliantur. Fracturarum autem capitis genera ſunt quinque: Rhogme, engiſoma,ec-
pieſma, apochema, & camaroſis. Non nullorum ſententia additur & ſexta, trichiaſis, per ſumma
oſſium inſculptio. Hydrocephalon quatuor ſpecies obtinet: Vnam cum intra cerebrum & inuolu-
crum eius humor ſubſidet: Alteram, cum intra membranas & oſſa: Tertiam, cum intra os, & pe-
ricranium: Reliquam, ubi os & cutem interiacet. Circa cutem oriuntur meliceris, atheroma, & ex-
trinſecus alopeciaſis. Itaque alopecias laniamus, meliceridas & atheromata myrti modo,uel ſimpli
citer ſummam cutem diuidentes, deinde tunicas digitis auellentes, cum ipſis humoribus,qui inſunt,
auferimus.

A mus. Quod ſub oſſibus eſt, excidimus. Quod tandem intra meningem cerebrumq; incidit, inſanabile eſt. Omnis fracturatum caluariæ ſpecies exciſione adminiſtratur, exciſoribus id, quod in oſſibus fractũ eſt, auferentibus. Veteres igitur modiolis per circumuerſionem ſecantes ipſa excidebant. Poſteri terebris uſi ſunt, ægros in ſedile, tum ſectores collocantes. Hac tempeſtate exciſoribus tantum ſedem exhibent. Ex oculorum uitijs hæc manus præſidium expetunt, trichiaſis, hydatides, encanthides, ungues, ſtaphylomata, ſuffuſiones, fluores diuturni, & excedentes, palpebrarum calculi, coagmentatio oculos ambientium in idem, ægilops. Palpebras itaque relaxatas conſuimus, †id quod præter naturalem habitũ eſt, auferentes. In palpebris non relaxatis, †acus candens ab angulo ſub ipſis radicibus immittitur. Hydatidas ſingulatim tollimus. Encanthides, ungues, & ſtaphylomata præcidimus. Staphylomata quidẽ †ſolum ad ipſas radices per medium tranſuere acu lina ducente oportet. Vngues & encanthidas uel lino uel hamulo attrahimus. Hypochyma deducimus pungentes circa irim ex minori angulo, † deinde in eius ſummo concretum pupillæ humorem fractionibus radentes, ſtringenteſque, ne ſuſpicias. Hypoſpathiſmus, periſcythiſmus, & angeologia fluorem ſiſtunt. Hypoſpatiſmus itaq; tribus fit ſupra frontem diuiſionibus. Poſt ferramento (quod ſpathomelam appellant) per corpora, quæ interiacent, tranſmiſſo. Periſcythiſmus eſt, cum tranſuerſis lineis coronæ modo frons ſecatur. Altera ipſius parte paulo
B ſuperius, quàm tempora ſunt, quædam triangula amputantur, Græcorum literæ △ ſimilia. Angeologia perficitur uaſis latentibus a tempore ad tempus in profundum diuiſis. Palpebrarum calculis medemur magna ipſarum diuiſione, qua lapides integre auferimus. Connatas palpebras ſcalpello aperientes [†ſiccis medicamentis] diducimus. Aegilopas ad os uſque excidentes ferramentis candentibus adurimus. Sunt autem, qui loco ferramentorum candentium terebratos forant uſque ad nares. Polypum, qui in naribus naſcitur, anguſto ſpecillulo ab oſſe reſoluimus, & raſorio cultello poſtea radices demetimus. Ozænæ raro ad ſanitatem proficiunt. curatio uero earum in ijſdem uerſatur. In ore epulidas & parulidas diuidimus, ubi ſuppuratio ſe oſtenderit. Vuas demiſſas, ſiue collapſas nimium, incidimus, uolſella prehendentes. Dentes eximimus ſcarificatione circa eos facta. Adenas excedentes naturam in tonſillis aduerſis plagis amputamus. In ceruice ſteatomata, & ſtrumas, cute diuiſa, & digitis auulſa, tum uaſorum complexu diſſoluto tollemus. Ganglia, quæ in metacarpijs ſeu poſtbrachialibus magna ex parte eueniunt, & mulieribus lana uictum quæritantibus plerunque extundimus, interim ceratis mollita curamus. In alijs phymata & ſtrumas præcidimus. ſimiliter in inguinibus. Abſceſſus in ſpatio intercoſtali diuidentes non uniuerſim, ſed moderate, paulatimq; puris excretionem molimur. Sunt, & qui adurant eos. Carcinomata in multis corporis partibus, maxime circa mammas
C oriuntur. Præcidimus ubicunque fuerint, & ferramentis peruruntur non admodum ignitis. Non deſunt, qui raſorijs ferramentis ignitis ſimul ſecantibus, & adurentibus utuntur. Exomphali, omnes, quibus umbilicus extuberat, appellãtur. Differentia triplici comprehenduntur. quidam enim pneumatomphali, quaſi qui ſpiritum ſub umbilico collegerint. Alteri enteromphali, quibus inteſtina ad umbilicum procedunt. Reliqui hydromphali, qui aquam ſub umbilico geſtant. Omnes differentiæ manu ſanantur, lino duplici per acum immiſſo, & umbilico circumſtricto. Hydropicos paululum ſub umbilico a ſiniſtris pungimus ferro inſtar myrti facto, donec inania penetrauerit. Apellarum duplex curatio, horum, qui intrinſecus excoriantur, illorum, qui extrinſecus orbiculatim in ſumma cute diuiduntur, ut præputium intus attrahatur. Qui per anguſtias præputij exerere glandem nequeunt, ſumma eius pellicula, quantum licet, retracta, dein callis, qui in conſpectum prodeunt, ſcalpello per ſumma auulſis curantur. Hypoſpadiæ ſunt, qui ex generatione, urinæ iter inferius ſub dicto cane habent: curantur autẽ ſumma glande perforata & canaliculo immiſſo. Qui dicuntur atreti, ſiue foramen habeant tenue, ſiue nullum omnino, auxilium capiunt hoc pacto: Acuto ſpecilli immiſſo adaperimus, deinde digitum ſubmittentes undique abſoluimus. Lapides in ueſica habentes ſecamus, calculum in ueſicæ collum adigentes, inciſorio autem lapide utentes ſemel ſuperiacentes particulas diuidimus, & ferro ad id
D idoneo, quod propterea λιθολάβον Græci appellant, calculum auferimus. Quibus fluere urina quoquo modo cœpit nimis, rhyadicos appellant, ſi magnus callus fuerit, pręcidendo ipſum curamus. Quibus urina propter copiam non redditur ueſica diſtenta, ut remittere ſe nequeat, per fiſtulam catheterà urinam elicimus. Porrò huic inſtrumento ad Romanæ literæ, ſ. figuram facto, quod in urinæ iter uſque ad ueſicam demittitur, inditur filum, quod in ſummo habens lanæ paululum procumbens, urina madefactum, deinde foras extrahitur, quod urina tanquam ducem uiæ ſequitur. Tumorum, qui ſcroto accidunt, ſeptem ſpecies ſunt, hydrocele, porocele, ſteatocele, ſarcocele, epiplocele, cirſocele, enterocele. A quibuſdam hæc complicata adduntur, hydrenterocele, ſarcoepiplocele. In his, qui hydrocele laborant, ſcrotum diducendum eſt, & ubi maxime uenoſum eſt, inuentaque tunica, humorem ea comprehenſum euacuare oportet, & tunicæ ſuperuacanea auferre: in quiqus ſine tunica eſt, excernere humorem ſufficit. Steatocelas, & porocelas ſimiliter, ſiniſtra manu ſcrotum extendentes ſecare conuenit, poſtea in ſuperficie diducere, donec adipi, uel callo, uel alij cuicunque incidamus, & hoc auferemus. Pari modo ſarcocelici tractantur. Oportet autem ſubiacentem carnem albicantem præcidere, rubram excoriare & detrahere, ac tunc reliquias adimere expedit. In cirſocelis extendes uaricem hamulo in ſuperficie diuiſum, exceptumque auelles, relicta ceu digiti parui latitudine: reliquum extenſum abſeca. Cura uero non mediocris adhibenda eſt in neruis illi complicatis,

†Faſciolam ab ipſis auferentes, quantam commenſuratio iuxta palpebrarum figurã poſtulat.
†Pilos per acum illaqueamus.
†Filo tranſmiſſo ablaqueantes.
†Donec acus penetrarit, & loco uacuo excipiatur: deinde per obliquum ad iridem perducẽtes ſumma eius parte compactum circa pupillam humorem deducimus, deligãtea & ſtringentea, ut ne aſpiciat.
†Alij legunt πτλαῖς.i. ſubiectis linamẽtis.

κρεμαστῆρας Græci uocant,& teſticulis.Enterocelicos,& epiplocelicos ita ſecamus, reprimentes inteſti- E
num,uel omentum diligenter,mox ſeminarium meatum auferemus,q̃ fieri poterit,commode: Sin mi-
nus,peritonæum attrahentes,& laqueo excipiẽtes præcidimus.Hæmorrhoides lino duplici per ipſarũ
baſes tranſuentes conſtringentesq; poſt horas duas abſcidimus.Fiſtularũ non nullę perforatæ nõ ſunt,
os tantum habentes.Quædam perforatę uel intus in anum,uel extrinſecus.In perforatis in anum, ori
çularium ſpicillum immittes,mox digitum in ſedem afferẽs,inteſtinum attrahes mucrone ſpicilli, idq;
amputabis,ab inferiore loco incipiens,ſimiliter & in exterioribus ani.In non perforatis ſpicilli acumi
ne omnes ſanas particulas penetrare conuenit.Sunt,qui loco reciſionis præciſioniſq; partium forami-
na interiacentium lino byſſino in ſummitate ſpicilli conuerſo diuiſa auellunt,intermedias partes quo-
tidie circũtendentes fila amputant,& callum mollientes medicamento Aegyptio cicatricem inducũt.
Hic modus primum ab Hippocrate conſcriptus eſt.Varices in cruribus primum extrinſecus inciſuris
per totum inſignitos,deinde inclinantes ſumma cute prehenſa, ipſam primam diuidimus, & mox ha-
mulo attractum uaricem illigamus,quo poſt omnes diuiſiones facto, uel uaricum extractorio inſtru-
mente,quod Græci κιρσουλκὰ uocant,eximimus, ſumma diſcindentes, uel bicipiti ſpicillo exceptum,
lino per ipſius uentriculum ſecundum euerſionem extrahimus. Dracontia uaricibus ſimilia ſunt, ma-
gnum uero dolorem,dum paululum prominentes mouentur,concitant.Oportet autẽ diuiſis,ut uarici F
bus,ſummam cutem detrahere,ſicq; præcidere.Clauos,callos,acrochordonas,thymos,myrmecias ex
cidentes adurimus,uel pſorico illinimus.Curta in naribus,auribus,oculis, hoc modo ad naturalem ha
bitum reſtituuntur:Labra ſcalpello undiq; deradentes cruentamus,deindę adducentes dẽſius ſuimus:
iuxta maxillas autem ex utroq; labrorum extremo,qua inuicem coeũt,intus & extrinſecus diuidimus,
diſtendimusq; uolſellis,ne caro inde relaxetur. Quæ auribus uel naribus curta accidunt, cum fuerit
chartilago diuiſa,producere aliam conuenit,ſicque conſuere lanæ filo.

De artubus confractis, partibusq; à ſuo articulo dimotis. *Cap. 19.*

FRacti artus ex diſtenſione quidem in rectum reſtituuntur:ex deligatura callo obducuntur. Calua-
riæ ergo fractiones quot modis accidant,quomodoq; curentur,diximus.Et,ſi in facie fractura cõ-
tingat,ut in capite,ſanare conuenit,oſſe,quod affectum eſt,exciſo.Sciendum autem eſt,quæ oſſa fracta
curationem non recipiant.Si igitur nares confractæ ſunt,non recte poſſunt reſtitui.Aurem etiam fran-
gi ſcribit Hippocrates,quoniam & chartilago imitatur os,ægerrimeq; in priſtinam figuram reducitur.
Verum,ſi ex palato fracturam accipiant nares,ſimæ,ut inquit,euadunt & inſanabiles. Porrò, ſi claui-
cula frangatur,uel iugulum,uel coſta aliqua,& hæc frequenter reſarciri non poſſunt.Epithemata in iu-
gulo adhibenda ſunt,ipſumq; ab ala ad alam deligandum eſt.Ceterum,ſiquod maiorum membrorum G
fractum ſit,uel minorum partium aliqua,ut digitorum nodi, uel oſſa brachialis, uel poſtbrachialis, uel
tarſi,omnia quidem in magna fruſta cauledon,uel raphanedon,& ſchidacedon franguntur:minutatim
caryedon,uel alphitedon.Omnia ergo fracta deligantes,extendentesq; admodum uehementer & ua-
lide diducere,& multum inuicem ſeparare oportet,ut iuſtum ſitum,priſtinamq; figuram recipiant. Nõ
autem in rectum omnia reſtitui debent,ſed ad proximi,cui cohærent,membri figuram. At, ſi os rectum
ſit,in rectum:ſi obliquum,uel alio quouis modo curuum,ſimili modo. Modus autem deligaturæ ad om
nia præparandæ hic eſt.Faſcia eſt linteis ueteribus facienda,quæ tum latitudine,tum magnitudine mẽ-
bro reſpondeat.Latitudine quidem in maximis digitorum quatuor,uel quinq;.In tenuioribus non mi-
nus digitorum trium.Deligaturæ hæc ratio. Prima faſcia ter nobis in fractura ſurſum uerſus fertur ut
plurimum. Altera dimidio longior ab eodem loco incipit,euariantibus deligationibus deorſum quidẽ
tribuitur,ſed ad ſuperiora reducitur.irrigari hydrelæo,uel œnelæo,uel glycelæo aduſq; triduum expe
dit:poſt cerato diluto & liquido,ut oleum craſſum uideatur. Verum faſcia ita paretur, ut non nimium
premat,ne membrum emoriatur,ſed quoad adiaceat apteq; adhæreat: neq; ſit laxa, ut contineat & re-
pellat influxus,ne oboriatur inflammatio.Poſt ſplenia triplicia quadrupliciaq; adhibeantur, quæ artus
craſſitiem impleant:quo nec ſibi mutuo incidant,nec diſſidentes interuallum relinquant. Ab his faſcia H
conuenit triplex,quæ à fractura deorſum ueniens,ſurſum rurſus feratur,ibiq; finiat. Solutiones mem-
bri primæ tertio quoque die faciendæ: poſt ſeptimum uero diebus intermiſſis pluribus, prout neceſſi-
tas exiget.Inde licebit ferulas circumponere,ſed ita,ut ad ultimam faſciam lana apponatur,& ex inter
uallis ferulæ collocentur,cum membrum ab inflammatione eſt prorſus immune, curua ipſarum parte
extrinſecus ſublata, leui autem intus deligaturæ iniecta. quibus ſuperligabuntur uel chordulæ, uel
nauticum filum. In fracturis cum uulnere, pro his omnibus ſplenia duplicia uel triplicia facientes
per ſingula craſſitiem membri circulatim implebimus,ut termini ipſius inuicem incumbentes ſeparen
tur: totumque membrum his contineatur. Primum ſane ex prædictis impoſita madida eſſe conuenit:
deinde lanas propoſitas, & faſcias poſt lanas habere per ſubiectam ſedem canalis aperti. Maxime
is modus deligaturæ confert ijs, quæ alphitedon fracta ſunt cum uulneribus, & multa contuſione mu
ſculorum, in quibus etiam linamenta liquoribus competentibus madentia imponenda ſunt. Lina-
mentorum ſunt quinque ſpecies, aliud flexile, aliud raſile, aliud uulſorium, aliud lucernarium, aliud
priapiſcotum appellant. In luxatis uero diſtentione quidem antecedente opus eſt:repoſitio pro quo-
libet membro propria aſſumitur. Omnia in Hippocratico ſubſellio reſtituuntur, ſimul & tenſa, &
commiſſa. Caput luxatur,nam prima ceruicis uertebra coarctatur ad ſecundam. Maxilla inferior ex

A iugali, quod eſt ad malas, excidit. ſolis autem manibus in ſedem ſuam compellitur, hinc illincque ad ſuperiorem adducta. Humerus in alam tãtum excidit, capitulo rotundo & leniter cauo, quod Iones ἄμβην uocant, cum diſtenſione in ſedem reducitur. Sunt & aliæ [inferiores] quas palæſtricas nominant. Cubitus in omnes quatuor pares excidere poteſt. ſi in exteriorem interioremve, cum diſtẽſione reponimus: ſi in priorem uel poſteriorem, ſine diſtentione reſtituimus: nam hæc ex ſubita inflexione quodam impoſito flexuræ cubiti conſiſtit: Illa, extenſione uehementiori. Brachiale, & poſtbrachiale, ad hęc digiti luxati, modica diſtenſione reponuntur. Quæuis ſpinæ peruerſio, curuitas, & inclinatio, & tortuoſitas inſtaurari non poſſunt. Femur ad coxas uel intro ad colem, ut extra ad oppoſitam partem prolabitur, retro ad clunes, & ante in inguina. atque hæ quatuor differentiæ immedicabiles. Genu quoque crebro in exteriorem partem prolabitur, & facile ex flexura reſtituitur: minus in interiora excidit, reditq; multo rarius in poſteriora, in anteriora nunquam: quippe oſſa, propter patellam, quæ continet (niſi & ipſa fracta fuerit) nullo tempore elabuntur. Talus modice prolapſus ægre reſtituitur. Si magna ſit luxatio, & uiolenta, ne ſuſtinet quidem inſtaurationem. Periculoſa enim nimis, &, ſi cum uulnere accidit. In digitis nihil ultra fieri debet, quàm quod in ijs, qui ſunt in manu, poſitum eſt. Omnes uero coagmentationum eorum ſeparationes, ut in facie, cubito & radio, tibia & ſura, metacarpio, brachiali palma, in
B ueterem figuram reſtituuntur. Porrò, quæ membra nigreſcunt, uel depaſcũtur, ſiue ex fracturis, ſiue uiolenta adſtrictione, tota ſæpe reſecamus. Similiter in ijs facimus, quos uenenatæ feræ momorderunt, mox ferramentis prope candentibus paſſionem ſiſtimus, poſt ferramenta porrò uiridi cum ſale illinimus. Deinde ubi cruſtæ† [ruptæ fuerint,] tanquam ulcera curamus. Venenatorum morſus neque cito ad cicatricem ducimus, ſed frequentius ulcerum fluorem ex eis concitamus.

† καταῤῥῶσιν .i. ablatæ fuerint, uel ut habet alius codex manuſcriptus, κατουλῶσι .i. curatæ fuerint.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE VIRTVTIBVS NOSTRVM CORPVS DISPENSANTIBVS.

DE diſpenſantibus corpus noſtrum uirtutibus, quot ſint numero, & quæ ſit unaquæq;, & quem in animali quælibet locum obtineat, neceſſarium eſt ſcire om-
C nes medicos, ad ſcrutandum de paſſionibus, & inueſtigandum eam quæ patitur, & ſanandum maxime ipſam. Scire igitur oportet ipſas ex tribus prouenire periculis. Ex capite quidem eãm qua ratiocinamur, & meminimus, & ſentimus, & de loco ad locum permutamur. Ex corde uero eam qua iraſcimur & percalidi ſumus, [& adhuc pulſum habemus in ipſo corde & in omnibus arterijs. Ex hepate autem] eam ſecundum quam nutrimur, & augemur, & cibum appetimus, & aſſumptum elaboramus concoctione, & digeſtione, & ſanguificatione, & appoſitione, & proſphyſi, & diſcretione, & excretione. Ad has autem ſuppoſitiones ſequitur neceſſario deſipientias quidem, & manias, & melancholias, & phreneſes, & lethargos, & catarrhos, & apoplexias, & epilepſias ptimi principij eſſe ægritudines, & omnino in eis pati caput, uel primum & ſolum, uel compatiens alteri particulæ. Febres uero alias, & epialas, & impulſatilitates, & malas pulſatilitares, & infrigidationes, & rigores & ſyncopas, & maraſmos, & quæcũq; alia talia, alterius principij eſſe paſſiones, & pati in eis ipſum cor, uel compatiens alicui alteri, & maxime ortorum ab eo, uel ſolo ipſo ſecundum ſe male habente. Atrophias autem, & cachexias, & cacochymias, & diſcolorationes, & icteros, & diarrhoeas, & urinarum immoderatas excretiones & elephantiaſes, & can-
D cros, & uniuerſos hydropas tertio principio fieri patiente, uel aliquo ortorum ab eo. Spiritus autem qui ſecundum arterias & cor, uitalis eſt & nuncupatur. Qui uero ſecundum cerebrum, animalis: non ceu exiſtens ſubſtantia animæ, ſed ut primum eius organum habitantis in cerebro, quicunque ſit ſecundum ſubſtantiam. Ignorare enim eam confiteor, cum a nullo demonſtrationem euidentem didicerim, ſolum autem adinuenerim complexionem cerebri oportere cuſtodire commenſuratam neceſſario eos qui meditari & uiuere recte eligunt. Sicut autem uitalis ſpiritus ſecundum arterias & cor generatur, materiam habens generationis ex inſpiratione, & humorum uapore, ita animalis ex uitali amplius elaboraro habet generationem. Decens enim fuit magis omnibus eum tranſmutatione certiſſima potiri. Quo circa & uelut labyrinthum telam per quam uariam condidit natura prope cerebrum, retiformem plicaturam, diuturnam eius moram in uaſis ingenians. Omnes uero particulæ corporis, a cerebro habent ſenſum & motum: peruenientibus alijs quidem neruis ad organa ſenſuum ad dignotionem ſenſibilium, alijs autem mouentibus ea, quæcunque mouentur motu qui ſecundum impetum. Cerebrum quidem non ſenſibile organum a natura, ſed ſenſuum factum eſt. Hæc igitur ſufficiant ad præſens. Generatio uero animalis, diſpenſario a tribus principijs conſiſtit. Vno quidem eo quod in capite ſeruatum eſt. cuius ſunt opera ſecundum ſe quidem, phantaſia, & memoria, & reminiſcentia, & ſcientia, & intellectus, & excogita-

tio.in ad aliquid uero, principalis ſenſus ſentientibus animalis particulis, & eis quæ mouentur ſecundum impetum. E Alio autem eo quod in corde ſituatum eſt. cuius opera ſecundum ſe quidem modo eſt uelut ingeniaret† & permanentia ut non uincantur. ſecundum paſſionem uero, uelut ebullitio innatæ caliditaris, deſideranre anima punire eum qui exiſtimatur triſtaſſe. Et hoc uocatur ira. in ad aliquid autẽ, principium caliditaris eſſe ijs quæ ſecundum partem particulis. & arterijs motionis pulſatilis. Tertij uero principij firmati in hepate ſunt omnia quæ ſecundum nutritionem animalis. quotum maximum in nobis, & in omnibus fere animalibus eſt ſanguinis generatio. Huius autem uſus eſt & delectabilium finitio, in qua uehementius nocent motu ſecundum intemperantiam & uoluptatem operationum.

†Al. uigor animæ.

GAL. ADSCRIPTVS LIBER, DE ANATOMIA PARVA.

F

QVONIAM interiorum membrorum corporis humani paſſiones erant ignotæ, placuit ueteribus medicis, & maxime Galeno ut per anatomiam brutorum animalium, interiorum partes manifeſtarẽtur. & cum quædam bruta animalia, ut ſimia, inueniantur nobis in exrerioribus ſimilia, ita ſecundum interiorũ poſitionem nulla inueniuntur adeo ſimilia ut porci, & ideo in eis anatomiam fieri deſtinamus. Eſt autem anatomia, recta diuiſio membrorum, quæ ſic fit. Porcum debes inuerſum ponere, & per medium gutturis incidere: & tunc tibi primum lingua occurrit, quæ dextrorſum & ſiniſtrorſum quibuſdam neruis alligata eſt, qui motiui† dicuntur: quia cum ipſi a cerebro ueniant ad pulmonem, a pulmone uertuntur ad linguam, per quos lingua mouetur ad uoces formandas, ibi iuxta ſunt quædam carnes glanduloſæ quæ dicuntur farynges. Qui colligitur humor, in eis facit brancos. In radicibus linguæ oriuntur duo meatus ſcilicet trachea arteria per quam tranſit aer ad pulmonem: & œſophagus per quem immittitur cibus ad ſtomachum: & eſt trachea arteria ſuper œſophagum: ſuper quem quædam chartilago eſt quæ dicitur epiglottis, quæ eleuatur aliquando, ut cibus & potus per tracheam non deſcendat, & aperitur ur aer intret & exeat. Inter tracheam arteriam & œſophagum eſt locus qui dicitur iſthmos, id eſt inter G duo principia, in quo aliquando humor colligitur ad apoſtema quod dicitur angina: aliquãdo pars eſt intus & pars extra & dicitur ſquinantia: aliquando eſt totus extra & dicitur ſynantia: tunc debes ſeparare tracheam arteriam ab œſophago, & inuenies pulmonẽ & cor. Cor uero eſt in ſiniſtra parte, & pulmo in dextra, quotum quilibet in ſua capſula cõtinetur. In capſula uero cordis colligitur materia quæ facit ſyncopen. in capſula pulmonis colligitur materia quæ facit peripneumoniam. & tũc uidebis quãdam uenam quæ concaua dicitur: quæ ab hepate uenit per medium diaphragmatis, & ſubintrat inferiorem auriculam cordis: & fit arteria de qua ſunt omnes arteriæ aliæ quæ procedunt ad membra in quibus fiunt pulſus, quibus mediantibus cor alligatum eſt pulmoni, & thracheæ arteriæ, & fiſtulis pulmonis, in quibus colligitur humor qui facit ſanſugium, aliquando colligitur extra eas, & facit anhelitum: & aliquando intus, & extra eas, & facir orthopnœam. Et quòd pulmo ſit cauernoſus, poteſtis probare, ſi cum calamo intromiſſo inflctur. Sub illis membris eſt panniculus, qui dicitur diaphragma, qui diuidir ea a nutritiuis, qui coniungitur reneritatibus coſtarum, in quibus colligitur humor, qui facit pleuritin. Tunc debes reuerti ad interiora. & ad nutritiua, & computa longitudinem œſophagi uſque ad ſeptimum ſpondylum, & ibi incipit os ſtomachi ſupra diaphragma: ſtomachus uero inferius. Sub ſtomacho eſt inteſtinum, quod dicitur portonarium: ſub portonario eſt duodenum: ſub duodeno, H ieiunum: ſub ieiuno, orbum: ſub orbo, ſaccus: ſub ſacco, longaon: & ſunt ibi quædam gracilia inteſtina, quæ lateralia uocantur, in quibus eſt iliaca paſſio. Ex dextra parte ſub fundo ſtomachi eſt hepar poſitum, in cuius ſubſtantia eſt, quaſi quædam ueſica, quæ cyſtis fellis appellatur. & ſuper hepar ſunt duo panniculi girbus, & ſifac: qui ſunt impliciti uelut rete, quod apparet ibi pinguedo: & dicitur groſſus girbus. quod autem ſubtilis, ſifac: qui procedunt uſque ad ſplenẽ, per quos uenæ tranſeunt, per quas melancholia ad ſplenem ex hepate mittitur. Eſt autem ſplen membrum oblongum in ſiniſtro latere poſitum. Loca quæ ſunt ſub ſplene & hepate dicuntur hypochondria. Tunc debes omnia inteſtina extrahere, & tunc occurret tibi in medio ſpinæ arteria magna: ſub qua & uena magna continetur, quæ arteria fit de omnibus arterijs capitis, quæ de recto condenſantur in uenam magnam, & arteriam quæ deſcendir ad lumbos: & ad ſe uarias arterias tranſmirtit tam dextrorſum, quàm ſiniſtrorſum ad inferiora. Vena autem magna fit de uenis capitis condenſatis, quæ uenit uſque ad renes, & bifurcatur, & ibi fir caua uena, in qua infunduntur capillares uenæ, quæ præ nimia paruitate ſui uideri non poſſunt, per quas urina cum quatuor humoribus uenit ad renes. Sunt inter ea autem & renes quædam membra oblonga, & concaua in principijs lumborum poſita: & in renibus decolatur urina a quatuor humoribus. tunc inuenies ibi duos meatus, qui ureteres

†Al. reuerſui.

A dicuntur pori:& per eos reſudat urina in ueſicam.nam inſiguntur ueſicæ, qui etiam trãſeunt per quen
dam panniculum,quo omnia inteſtina præter longaonem clauduntur, qui uocatur * epigome cinctus
menon,quo aliquo erupto cadit inteſtinum in oſcheum,ſupra quem eſt quædam pinguedo,quæ uoca-
tur omentum:ſupra omentum eſt ſumen.

*Al. giribus.

Nunc de anatomia matricis dicendum eſt.

Sciendum eſt autem quòd natura hoc membrum in mulieribus diſpoſuit,ut quicquid in toto men-
ſe de ſuperfluitate generaretur,ad hoc membrum in conſueto tempore tanquam ad ſentinam totius
corporis mitteret:& inde mulieres naturaliter menſtrua habuerunt.Eſt etiam hoc membrum ager na-
turæ,qui excolitur ut fructificet,in quo aliquando ut in bonam terram ſemen eijcitur,quod adhæret in
ea,& per actionem cooperantis naturæ calidæ, & ſpiritu mediante inferius ſcinditur more grauis : & a
ſe ramuſculos emittit per quaſdam radices uel ora,quibus inſigitur matrici, & per quæ nutrimentum
ſibi miniſtratur & futuro fœtui,& ſic poſtea actione uirtutum, ut ſæpe a me uobis dictum eſt, ſi bene re
colitis,futurus fœtus generatur,& augmentatur.Eſt autem poſita matrix ſuper inteſtina, & ſupra collũ
eius eſt ueſica,& ſub ea longaon eſt,& inferius eſt uulua. Tunc debes ſcindere matricem per medium
os,ubi inuenies duos teſticulos ſuperpoſitos,per quos ſperma mulieris mittitur ad matricem,ut ex eo
B & uirili fiat fœtus.Habet autem matrix ſeptem cellulas,& ſi prægnans eſt, in ea fœtum inuenies, ſupra
quem uidebis quandam tunicam, quaſi quandam camiſiam,quæ ſecũdina dicitur, quæ rumpitur quan
do fœtus recalcitrat ad exitum,quæ alligata matrici & fœtui uenis per eam tranſeuntibus nutrimentũ
ad matricem,& ad fœtum tranſmittit.& illi meatus quibus fœtus alligatur, dicuntur cotylidones. Eſt
etiam ibi quidam magnus meatus,qui umbilicus dicitur, qui rumpitur iuxta matricem in quantitate
quatuor digitorum,ex cuius ligatura fiunt phlegmone in umbilico.

Nunc de anatomia cerebri uideamus.

Debes ergo in ſummitate capitis incidere,& remota cute inuenies pelliculas quaſdam,quæ dicun-
tur muſculi,ſub quibus inuenies os,quod dicitur cranium.ſub cranio eſt pellicula, quæ dicitur dura ma
ter,ſub qua eſt pia mater,denique cerebrum.In oculis eſt tunica, quæ appellatur coniunctiua, & appa-
ret alba:quæ eſt iuxta eam,aliquantulum eſt ſubnigra,& dicitur cornea: quæ ſub illa magis eſt nigra &
minor,& dicitur uuea.Tunc incide per medium,& humor qui prius exibit,dicitur albugineus: qui poſt
eum eſt,clarus eſt,& coagulatus in modum cryſtalli,& dicitur criſtyſtallinus:& qui ultimo eſt, ipſe ui-
treus appellatur. Neruus,qui ab interioribus uenit ad oculum,qui eſt albus, & anguſtus, ipſe dicitur
opticus,& qui uenit ad aures,dicitur auditorius neruus.

C

GAL. ATTRIBVTVS LIBER DE ANATOMIA VIVORVM.

CENSVRA.

Liber,in quo multa uera & Galeno digna continentur,ſed tamen longe ab eo
differens,quem Galenus ædere propoſuerat.

Partium corporis diuiſio,natura,uſus,& dignitas.

MEDICORVM anatomicos neceſſe eſt præcognoſcere, ꝙ humanum corpus
cum ſit compoſitum,ad hoc ut ſit ſuſtentaculum motuum & operationum di-
D uerſarum,ex multis & diuerſis componitur inſtrumentis. cõiungitur enim no
bilíſſimæ animæ, a qua influunt ei potentiæ nobiles, & uirtutes multiplices,
quarum miniſterijs regatur,& ſaluetur ineſſe,& prohibeatur a corruptione,&
a caſu ueloci. Sed cum nullius uirtutis miniſterium compleatur niſi per or-
ganum conuenienter adaptatum:tunc exigitur adaptatio, & præparatio or-
ganorum multiformium, ad texturam corporis humani ordinãdam, per quæ
uirtutes negocienť,& effectus quos intẽdũt attingãt.Verũ quia operatio quælibet abſq; multiplici iuua-
mẽto nõ ſaluať diu,neq; ẽt fit:tũc oportuit ut organa ſpecialia haberẽt ſpeciales texturas ex partibus
diuerſis.Et dico ꝙ tã ea,q̃ partes eorũ a medicis mẽbra appellanť.quarum generatio eſt ex humoribus
proportionatis,ſicut humorũ ex cibis.Vnde mẽbrorũ alia ſimplicia,alia cõpoſita: Simplicia ſunt,quo-
rum quãcunq; partem ſenſibilẽ aſſumpſeris,erit illa toti cõicãs in noĩe & definitione: ſicut os & caro.
Cõpoſita ſunt,quorum quãcunque partem aſſumpſeris animalis, toti cõicans nõ erit nomine & defi-
nitione,ſicut manus & facies. Membrorum ſimilium partium primum eſt os: quod creatum eſt durũ,
quoniam corporis eſt fundamentum,& motuum ſuſtentamentũ.tamen & ipſum etiã & ſecundũ magis
& minus in duricie diuerſatur.Poſt ipſum eſt chartilago in duricie mollior, ad flectendum humilis,ſed
omnibus alijs durior. In cuius creatione iuuamentum fuit, ut per ipſam oſſium cum pelliculis, &

carnibus faciliot & melior fieret continuatio. Si enim molle cum duro abſque medio componeretut, E
accideret ei paſſio uehemens apud percuſſionem,& coarctationem ſeu conſtrictionem: & ex caſu ip-
ſius ſupra durum immediate,& reſiſtentia,ſeu repulſione duri conſtantis: quare ordinata fuit poſitio
mollis cum duro:& inueſtitæ fuerũt oſſium extremitates bucellares, & cõcauæ,hoc corpore medio, ſi-
cut eſt in oculo,ſcapula,& in oſſibus coſtarũ,& in epiglottali chartilagine,& in oſſe ſuſpẽſo in furcula,
& in alijs pluribus.Non ſolum autem hoc iuuamentum,ſed etiam alia in eis reperiunt̃ iuuamenta plu-
ta,ſicut in oſſe,quod ſuſpenditur in furcula ad defenſionem oris ſtomachi. Et quãdoque per ipſam me
liot uicinitas fit iuncturarum ſeſe inuicem fricantium:alioquin ſui duritie rumperentur. Et aliquando
iuuat in ſuſtentando membrum molle extenſum, & elongatum in ſuo itinere: propter quod alio indi-
get,cui innitatur,& a quo confortetur. Poſtea ſunt nerui, qui ſunr tanquam uirgulta orta a cerebro,&
a ſpinali medulla,a ſubſtantia†nuncia ſeu uicaria in ipſis,duram & flexuoſam habentes ſubſtantiam,ad   †al alba.
ſeparandum difficilem. Et iuuamentum eorum eſt deferre uirtutes ſenſibiles a cerebro, & motiuas ad
partes alias:& corrobotare totum corpus per quod incedunt,& dilatare quãdoq; ſe in cinctorio mem
brorum ceu carentium,ſicut hepatis,ſplenis,& pulmonis.iſta.n.membra,& ſi ſenſum non habent,poſi-
tum eſt tamen ſuper ea cinctorium neruoſum cooperiens ea,quæ quando apoſtematibus & uentoſita-
te tenſa fuerint,peruenit apoſtematis grauedo,ſeu pondus, aut uentoſitatis extenſio ad cinctorium,& F
ad ipſius radicem, & ſentir ipſam. Poſtea ſunt cordæ ab extremitatibus muſculorum ducentes origi-
nem,quarum ſubſtantia ſubſtantiæ neruorum ſimilis eſt,ad membra tendentes mobilia. quæ quando
retrorſum trahuntur, propter ſui principij attractionem ea retrahunt,quibus alligantur: & quandoq;
laxant,quia eis accidit relaxatio ex eo,quòd relaxantur ſua principia,& ad ſuos tendunt ſitus: & quan-
doque extendunt:ſicut apud ſui extenſionem,quam habent ex ſuis principijs egredientibus menſurã
ſuæ longitudinis conſuetæ. Et ſubſtantìa chordæ cõponitur ex neruo, & ligamento ingredientibus mu
ſculum,in quo perficiuntur,& fiunt tanquam fila in eo, & ut plurimum penetrant per medium illius,&
ex altera parte egrediuntur,& aggregantur in unum, & chordam conſtituunt: quæ quando ſeparatur
a muſculo,ad iuncturam uadit, aut ad membrum mouendum, & colligitur in ſeipſa, & inchordat ip-
ſum ſicut chorda arcum. Poſtea ſunt ligamenta:ſicut prædiximus,ſimilia neruis. Et quædam eorum ab-
ſolute ligamenta uocantur:& quædam ſunt,quibus appropriatur nomen alhacab. Illud autem, quod
ad muſculos extenditur,non uocatur niſi ligamentum:quod autem ad muſculum non extenditur, ſed
continuatur inter duo extrema oſſium,aut inter alia membra,annectendo unũ alij firmiter, & ligamen
tum,& alhacab appellatur, & ipſius extractio,& origo eſt ab oſſe.unde & ſenſu carẽt ſicut & os. & hoc
prouiſum eſt ei melius,ne propter motuum ſuorum uehementiam & multam fricationem doleat. Iuua G
mentum ipſius eſt nexio,& concatenatio iuncturarum,& corroboratio neruorum.quandoq; enim ner
ui ſeparantur de ſuis principijs,& partiuntur,& ramificantur in membris,& propter hoc in ſuo proceſ-
ſu magis ſubtiliantur,quanto magis remouentur a ſuo motu, cum rami ipſorum multo fiant ſubtilio-
res,quàm radix.quamobrẽm ne cadant in defectum,& corruptionem,gubernauit eos Dei ſapiẽtia mi
ſericorditer agens. etenim ex oſſibus rem ſimilem ſibi extraxit,quæ connexio uel ligamentum appella
tur.& ipſam neruo miſcuit,& ex eis,quaſi rem unam effecit,& ſic acquiſita ſibi craſſitie ſecurius ince-
dit neruus ad membra longinqua,& non eſt timor de reſolutione uirtutis eius:& præterea nõ erat con
ueniens,ut nerui oſſibus coutinuarentur,quæ ſunt ſuſtentamenta, & radices membrorum mobilium.
oſſa enim ſunt ſolida & dura nimium:neruorum autem ſubſtantia mollis,& ſubtilis. Poſt ligamẽta ſunt
arteriæ,quæ ſunt organa concaua,in longitudine extenſa,neruoſa,& in ſui ſubſtantia ligamentalia, ha-
bentes motiones diuerſas,& quiètes aſſimulatas,ſeu proportionaras motionibus, & quietibus cordis
quod eſt earum principium. Et ſunt compoſitæ ad hoc,ut per ipſas euentetur cor a ſuis fumis, & reſpi-
ret calot naturalis,& ſpiritus diſtribuatur in membra,quæ ſunt poſt ipſum,propter partitionem & ra-
mificationẽ,quã ſuſcipiũt. Et poſtea ſunt uenæ,arterijs in aliquibus aſſimulatæ, nõ habẽtes motũ dilata
tionis,uel cõſtrictionis ſicut & arteria: & hoc eſt ꝙ quietæ noĩantur. Et ſunt creatæ ad hoc,ut ſint uiæ H
per quas feratur ſanguis nutrimentalis,& membris partiatur ſecundum quòd neceſſarium eſt. Vnde
de neceſſitate ad omne membrum inſtrumentale ueniunt duæ uenæ,pulſatilis & non pulſatilis,ad defe
rendum duo genera ſanguinis,quibus membra indigent ad ſui conſeruationem & nutritionem. Licet
& aliam habeant utiliratem iſtæ uenæ in corpore,communem cum neruis in eo, quòd ſunt ligamenta
carnium,ſicut poſtes in pariete. Et ſignificatio ſuper hoc eſt,quòd uidemus,ꝙ in corporibus, in quibus
liquefiunt membra & caro,apparent uenæ craſſiores alijs membris magis diminutis. Et alia eſt neceſſi
tas ſuæ manifeſtationis, ut per uenulas paruas diuidatur ſanguis, & facilius accipiat alterationem, &
conuerſionem. & iterum, ut ſanguis craſſus remaneat, & retineatur ab eis, & cohibeatur ab exitu:
& in quibus relinquuntut orificia ampla, non coercetur ſanguis ab exitu ſuo omnino. unde in palato,
naribus, & ano, fiunt multoties ſanguinis exituræ. Et poſt hæc ſunt panniculi, quorum textura eſt
de filis neruoſis ſenſu nequaquam perceptis, quorum ſpiſſitudo eſt tenuitas quædam in ſuperficiẽ ſu-
ſcitata,ad hoc ut ſint continentes conuenienter,& bene cooperientes ſuperficiem corporum aliorum
propter iuuamenta plura. Ex quibus eſt, ut ſemitam eorum,in quibus eſt in ſua figura & factura be-
ne cuſtodiant: & hoc iuuamentum eſt in tunicis cerebrorum, & grandinis glacialis & humorum ſuo-
rum,quorum ſubſtantia de natura currens, & mobilis eſt. indigent tamen ut figantur, & ſtent ordi-

nati

*alias manentiam.

A nati in ſuis figuris,ne accidat error in operationibus uirtutum perficiendis,quarum neceſſitate crean-
tur,& exiſtunt,ut ſuam exiſtentiam in * conſequentiam contrahant. Et ex eis eſt, ut fiant ſuſpenſoria
aliorum corporum,ſicut renum a dorſo:& ut ſint continentia quædam,ſicut ſtomachus & inteſtina. &
ut per ea membra quædam ſenſum in ſuperficie ſolum habeant, ſicut pulmo,hepar,& ſplen, & renes.
Et ex eis eſt, ut per eos diſtinctio,& diuiſio habeatur ſuper membra diuerſarum intentionum. ſicut in-
ter os & carnem,inter ſpiritualia & nutrientia propria diaphragma: & ut inter duas concauitates com
pares.& hæc eſt intentio uelaminis ſeparantis thoracem. Et poſtea eſt caro: cuius iuuamentum eſt ut
adimpleat tunicas,& connectat ramos,quæ in ſuis cóplexionibus & coloribus diuerſa in diuerſis mé-
bris reperitur:ſicut alba & mollis in coniunctionibus,& in glãdulis omnibus,& in mamillis,& in ouis:
rufa ſeu roſea in pulmone: rubra ut in pluribus: rubicunda ut in corde: purpurea ut in hepate: ſubni-
gra, ſeu nigra ut in ſplene,& etiam in uua. Et membra alba albificant materias quas conuertunt, ſi-
cut mamillæ lac,oua ſemen:& rubra rubificant,ſicut hepar ſanguinem. Splen uero & renes ſanguinem
rubrum, quaſi ſimilem magis appetunt:ſimilem dico in colore & natura.Et uerum eſt, quòd glandulæ
ſunt ſpecies carnium diuerſorum iuuamentorum.in locis enim iuncturalibus,& etiam ſub lingua, po-
nuntur ad nutritionem humiditatis neceſſariæ, ad motum facilem & uelocem, & prohibitionem are-
B factionis ſuperfluæ aduenientis propter fortitudinem motuum:& quandoque ad recipiendum uenas
tranſeuntes ab uno in aliud,ſicut meſaraicas euntes ab hepate ad ſtomachum & inteſtina:quæ indigẽt
ſolo,cui innitantur:ſicut res honoratæ in hora ſuæ laxationis,ne proſternatur uirtus earum, & conſi-
mile eſt iuuamentum glandulæ pinealis ſuppoſitæ cerebro: propter quod replet interſtitia uenarum
tranſeuntium ad diuerſas partes cerebri. Adipem & medullam non negat Ariſtoteles partes anima-
lis eſſe neceſſarias,quarum generatio eſt ex eo,quod relinquitur de nutrimento caloris innati: & coa-
gulatur propter ſui imbecillitatem,cum conſumi non poſſit:& eſt aeriæ ſubſtantiæ multum, ad quod
ſe conuertit natura,& transfert in uſum neceſſarium, & recipit ab eo iuuamẽtum multiplex. Quorum
unum eſt, ut non dimittat calorem innatum euaneſcere.immo retineat ipſum,& coadunet & multipli
cet:& hoc notum eſt in zirbo,& in pinguedine renum: quare circa membra frigida de natura, calore
multo indigentia, propter humiditatem multam, quæ ſolet in ipſis dominari, circundata eſt in ani-
malibus, & plurima reti,& præcipue in locis diſtantibus a principio caloris naturalis, & maxime in fri
gidis complexione & humidis. Medulla eſt ſuperfluitas ſanguinis in oſſibus concauitatem habenti-
bus:& hoc ſignificatur per hoc,quòd omne animal abundans in ſepo, & pinguedine,abundat & in me
dulla: & puer quando eſt puer. in oſſe enim eius reperitur ſanguis: & conualeſcente calore in ipſo, &
C decoctione,albeſcit.Et quòd ſit ſuperfluitas ſanguinis oſſa nutrientis ſignificatur,quia illa medulla eſt
calida & humida: & oſſa ſunt frigida & ſicca: & ſuperfluitas eſt contraria ei,cuius eſt ſuperfluitas, qua-
re uidetur,quòd potius ſit ſuperfluitas oſſis medulla,quàm eius nutrimentum: & hoc ſignificatur per
hoc. quòd in oſſibus animalium frigidorum multa reperitur medulla,quia calor oſſium in eis non po-
teſt diſſoluere pinguedinem ſiue medullam,propter quod leo non habet medullam, quoniam conſu-
mitur ex calore in ipſo oſſe. Iuuamentum medullæ oſſis eſt,ut ipſum fomentet & humectet, & ut ip-
ſum mollificet ne frangatur:& ideo quia motus ipſum exiccat,& ut os per ipſam forte ſit & ſolidum,
Poſt partes iſtas ultimæ in mollicie,& a duritie maxime elongatæ ſunt humiditates uiſui deſeruientes,
& præcipue albuginea, quæ clara eſt ualde & ſubtilis. creata eſt enim in facie glacialis.clara igitur po-
ſita eſt propterea,quòd gradetur delatio luminis ſuper glacialem. Si enim ſpiſſa crearetur, obtegeret
& uelaret lumen ab omni eo,quod ipſum ſequitur. Spinalis medulla ergo a quibuſdam putabatur me
dulla,ſed Ariſtoteles dixit,ꝙ non fuit medulla,quia in ſe habet duriciem,quæ non accidit medullæ.&
dixit,quòd ipſius iuuamentum erat per ſpinam tranſire ad modum tigni.iuuando remotionem ſpondy
lorum,& ſpinæ,& omnium quæ ex eis oriuntur.ſed poſteriores aliam inuenerunt ipſius utilitatem.de-
ſcendit enim a cerebro ſenſificans uirtutes,& mouens membra ſequentia caput.Et hæc ſunt hominis
D ſimplicia membra, in quorum unoquoque ſunt uirtutes ad ſui regendi cuſtodiam & tutelam: Et ſunt
duæ res neceſſariæ.ſ.motiua de loco ad locum,& digeſtiua,ſeu maturatiua:& motiuam de loco ad lo-
cum diuidunt Medici in tres.ſ.in appetitiuam, quæ trahit rem neceſſariam ad locum: & expulſiuam,
quæ expellit rem non neceſſariam de loco: & retentiuam,quæ retinet,quod neceſſarium eſt in loco.li-
cet eadem uirtus ſit apud philoſophum,ponentem principium motus & quietis ab illo motu eſſe in-
differens. Et dico quòd materia uniuſcuiuſque membri ſimilium partium aut eſt ex ſpermare, aut ex
ſanguine. Quæ generantur ex ſpermate ſunt omnia membra præter carnem & adipem.quorum gene-
ratio eſt ex ſanguine. Et ſecundum philoſophum ſperma maſculi & fœminæ diuerſarum eſt intentio-
num.intentio enim ſpermatis maſculi eſt informare ad ſimilitudinem eius, a quo ſperma ſeparatũ eſt.
Et intentio ſpermatis mulieris eſt recipere formam ſecundum ſimilitudinem eius,a quo ſeminatũ eſt.
A ſpermate igitur maſculi ſpiritus eſt,& artifex,& forma:& a ſpermate mulieris eſt fundamentum, ge
neratio,& materia. Caro uero ad replenda loca uacua,ex ſanguine ſolo generatur ſpiſſo,quem calidi-
tas & ſiccitas coagulauerat. Adeps uero,ex eius aquoſitate & unctuoſitate, quam coagulauit frigidi-
tas.ideo caliditas eam diſſoluit.Et ex ſanguine generata renaſcuntur poſt perditionem ſuam, & illud
quod eſt generatum ex ſanguine,in quo adhuc eſt uirtus ex iſtis ſpermatibus,ſi tollatur,iterum renaſci
poteſt, ſicut dentes in pueritia. Item quæ complexioni ſanguinis uicina ſunt,non indigent multitu-
dine

dine conuerſionis ſanguinis ad ſui nutritionem:immo ſtatim in ſuo occurſu in eo conuertuntur. quo- E
rum uero eſt materia ſperma,& ſunt a complexione ſanguinis remota, neceſſe eſt ut multis cõuerſio-
nibus ſanguis in eorum nutrimentum ſecundum ordinem conuertatur. Quapropter in quibuſdã mẽ-
bris tanta ſunt foramina ſicut in oſſibus, quatenus eorum nutrimẽtum ſanguineum ſtet in ipſis & mo
retur,ut ea procedant paulatim,& paulatim conuertendo illud in ſui ſimilitudine perfecte. A carne aũt
ſeparata eſt iſta foraminum diuerſitas. Præterea licet plura prædictorum membrorum ſimplicia nomi-
nentur a Medicis, non ſuis tamen carent complexionibus,& texturis,ſicut uenæ,& arteriæ,& pannicu
li omnes. Componuntur enim ex uillis ſeu filis,ordinatim in eorum textura poſitis, ſicut quandoque
uidemus in artificialibus, & hoc propter neceſſitatem plurimam. Nullus enim motus niſi per uillos cõ
pletur. Motus enim uoluntarius per uillos fit in muſculis. Et motus naturalis, qui eſt attractio, reten-
tio, & expulſio,fit cauſa uillorum, ex quibus uaſa naturalia texuntur, ſicut ſtomachus, & inteſtina,ue-
næ, arteriæ,ueſica,gula. Et ſicut in artificiali textura tenduntur fila quædam in longitudine, quædam
in latitudine, quædam in tranſuerſo quandoque: ita in naturali: quæ protenduntur in longum, appro-
priantur attractioni: in latitudine uero tenſa, expulſioni, & ſunt conſtringentia: quæ uero cadunt ſe-
cundum tranſuerſum, proprie deſeruiunt retentioni,& ſunt tanquam frena ſecundum formam ſituum
ſuorum in medio poſita, ad prohibendum ſuperfluam uelocitatem motuum expulſiuorum & attracti- F
uorum. Neque ſunt naturæ motus cum impetu, ſed quadam ſucceſſione & gradatione uolunt fieri. Et
quandoque omnes iſtæ ſpecies uillorum in eadem tunica ſimul reperiuntur,& quandoque in diuerſis:
& in diuerſis tunc reperiuntur, quæ in latitudine, tunc tenduntur magis in tunica extrinſeca, & aliæ
duæ uillorum ſpecies in tunica intrinſeca magis. Veruntamen illi,qui in longitudine procedunt,ad ſu-
perficiem magis declinant intrinſecam. Et iſta ſeparatio uillorum non fuit facta niſi ut uterque motus
proueniret melius & magis expedite. Et in membris,in quibus exigitur multa mora & fixio longa,
fortius commiſcentur uilli retentionis cum uillis expulſionis,ſicut in ſtomacho,matrice,ueſica, & mo
noculo,quæ omnia ampla ſunt,& concauitatem habentia: in membris autem in quibus non habet lo-
cum iſta neceſſitas, uehementer, non ita,ſicut in inteſtinis,quibus magis neceſſaria eſt attractio mul-
ta cum forti expulſione.Item membrorum ſubſtantiæ neruoſæ & quæ proprie uaſa ſunt, quædam unã
tunicam habent,quædam duas. Vnam tantum habent illa,de quibus non eſt timor ut accidat eis læſio
ex materia contenta,cum ſit mollis & quieta,ſicut ſanguis quietus qui habitat in uenis. Vnde nec ue-
næ:nec ueſica indigent multiplicitate tunicarum cooperientium,niſi neceſſitate coacta.immo ſemper
conantur corpus alleuiare quantum poſſibile eſt. Igitur multiplicatio tunicarum propter multiplicem
neceſſitatem & magnam communitatem creata eſt cum prouidentia. Neceſſaria eſt enim quandoque G
fortitudo & ſpiſſitudo uaſis propter bonam cuſtodiam ſecuram,ne forte findatur propter motum ma-
teriæ contentæ,cum fortis ſit & continuus. Alia eſt neceſſitas plurima in cuſtodia uehementi materiæ
mobilis, circundante ne ſoluatur & pereat,ex quo immineret periculum maximum, præcipue cum ip-
ſa ſit uehiculum proprium animæ.& ideo ſtudendum ualde fuit in cuſtodia eius.& hæc materia eſt ſpi-
ritus & ſanguis qui in arterijs repoſitus eſt,& eſt primus theſaurus,& melior, quẽ habet natura. & hæc
eſt cauſa multiplicationis tunicarum in arterijs. Tertia neceſſitas eſt uehemens attractio & uehemens
expulſio, quibus indiget membrum ſeparatum. Vnde utrunque inſtrumentum factum eſt membrũ ſin
gulariter & abſque permiſtione.& hoc manifeſtum eſt in ſtomacho & inteſtinis. Quarta neceſſitas eſt
operationum diuerſitas,quæ a diuerſis procedunt principijs, & diuerſas habent intentiones, & com-
plentur melius ſecundum complexionum diuerſarum naturas. Cũ igitur huiuſmodi operationes ſint
ineuitabiles in aliquo membro,& maxime neceſſariæ: uoluit natura inter eas diuidere,& unicuiq; ope
rationi inſtrumentum proprium præparare ad hoc,quòd utraque operatio ſecundum ꝙ melius eſt,per
ſe in actum procederet, ſicut in ſtomacho, in quo fuit neceſſaria operatio ſenſibilis,quæ melius com-
pletur per membrum neruoſum: & operatio digeſtibilis, quæ melius completur in membro carnoſo.
Vnde ipſum natura tunica carnoſa muniuit & neruoſa. ut per neruoſam fieret temperantiæ & diſtẽpe- H
rantiæ rei ingredientis perceptio:& per carnoſam,rei digerendæ ſecundum ꝙ poſſibile eſt, maturatio
accidit. Et natura ſitus iſtarum tunicarum cum prouidentia & diſcretione ordinauit. Neruoſum enim
& ſenſibilem interius poſuit: Carnoſam uero digeſtibilem exterius. Poteſt enim digerentis actio ad
digerendum ſine occurſu prouenire. Actio uero tangibilis abſque obuiatione rei tangendæ non fit. Et
cutis quæ eſt totius corporis indumentum,ex duabus laminis conſtat: quare accidit eleuatio unius la
minæ abſque alia cum ueſicula. Laminæ autem illæ ortum habent ab extremitatibus uenarum & arte-
riarum & neruorum quæ terminantur in eis. Et creata eſt* una perforata ut cribellum ad hoc, ut *alias cutis.
per ipſam fiat reſpiratio uaporoſarum ſubſtantiarum ſeu ſuperfluitatum interiorum membrorum, ex
quibus in pluribus partibus ſtudet natura pilos multiplicare,ut eos obijciat rebus nociuis & permuta
tiuis,& ut ſint tutamentum & defenſio nobilis membri, in cuius regimine ſolicita eſt nimium natura.
Et hæc eſt intentio in creatione palpebrarum & pilorum ſuperciliorum,uidelicet ut ſint in defenſio-
ne a lumine ſuperfluo, a fumo, & a puluere, & ab omni eo quod ad oculum uolat,aut deſcendit de ca-
pite ad ipſum. Et ſenſificatur cutis a diuerſis neruorum extremitatibus procedentibus a cerebro,& a
diuerſis ſpondylis medullæ ſpinalis. Et ipſius ſenſus debilitas uel ſubtractio ſemper ſequitur nocumẽ
tum nerui deferentis ſenſum ad ipſam: ſicut ſequitur mollicies cutis in poſteriori parte capitis ex læ-
ſione

A ſione partis neruorum egredientis a foraminibus exiſtentibus inter primum & ſecundum ſpondylum
colli. Cutis itaque diuerſatur in raritate & ſpiſſitudine. ubi enim eſt magis rara & piloſa, magis eſt aſpe
ra: ubi magis ſpiſſa, magis lenis & plana: & ſiccior magis eſt aſpera, humidior magis eſt mollis. Et quã-
doque multiplicantur tunicæ uel cortices in membro propter fortitudinem & tutelam, ſicut in tunica
dura ſeu cornea, quæ ſecundum ueritatem cõpoſita eſt ex tunicis ſubtilibus quatuor quæ ſunt cortices
ſuperpoſiti, & ut ſi excorietur unus eorum, non fiat commune nocumentum, & propter hoc quòd lo-
cus opponitur foramini, eſt magis indigens fortitudine & tutela. Et hæc dicta ſunt de partibus ſimpli-
cibus pluralitatem in tunicis habentibus. Organorum uero alia ſunt quibus fit ſeruitium, & ſunt rega-
lia, & alia ſunt inſtrumentalia ſeruitia. Regalia igitur quibus ſeruitium fit, ſunt ea ſuper quæ eſt reple-
tio uitæ, & ſunt mineræ uirtutum ſpiritualium animæ & ſpiritus & intellectus, & ſunt officialia, & loca
eorum. Membra uero regalia intrinſeca ſunt ſeptem: & quædam eorum præeminent in ſublimitate &
principalitate eorum. quorum ſublimitas & principalitas magis notificantur, ſunt quatuor, cor, cere-
brum, hepar, ſtomachus. & iſta creata ſunt famoſa in ſublimitate, quoniam ſunt mineræ uirtutum ſpiri-
tualium regentium corpus hominis. & poſt illa in celſitudine ſunt teſticuli duo, & renes, & ueſica. Iſta
enim .vij. ſunt diuerſa ſecundum .vij. orbes ſtellarum & centra earum. & ſi iſtis addamus pulmonem &
B ſplenem, iam reperiemus .ix. in dignitate famoſa, comparata .ix. ſphæris, & diuiſa iuxta .ix. orbes mun-
di. Regalibus ſeruientia quædam ſunt apparentia & extrinſeca, ut oculi, aures, manus, & pedes: intrin
ſeca uero iiij. epiglottis, gula, canna, inteſtina, & ſimilia. Et poſuit Deus carnem, & neruos, & renes, &
teſticulos, & uelamen cordis, & pectoris, uuluam, & epiglottidem & duas amygdalas, & linguam ex
parte ſanguinis, Et dico ꝙ ſanguis eſt emanans ab hepate. & locus eius ſunt uenæ & cor. & dominium
eius eſt in ſuperficie corporis, & anteriori parte capitis. & proprietates conſequẽtes ipſum ſunt riſus,
deſiderium, gaudium, coitus, multitudo ſomni. Et proprietates eius in ſtomacho eſt uelocitas dige-
ſtionis, facilitas penetrationis, & in corpore toto facilitas alterationis ſubſtantiæ eius ad ſubſtantiam
carnis. Et creauit Deus excelſus cerebrum, & pulmonem, & omne quod eſt in corpore ex membris fri
gidis, & humidis, & phlegmaticis. Et ipſorum principium & elementum poſuit phlegma, & diuiſit ip-
ſum ſicut aquas in diuiſiones .ſ. ſuper faciem terræ. Et in diuiſione aeris, quam deferunt nubes. Simili-
ter pars phlegmatis, quæ currit in canalibus pulmonis, & continuatur aeri, adiuuat ipſum in * prope- *alias præparando.
rando ad cor cum facilitate, & excitatur per ipſum. & confortatur uirtus, anhelitus in expulſione fu-
mi calidi, cuius retentio poſſet eſſe cauſa combuſtionis cordis. Et eſt pars alia, quæ aſcendit a pul-
mone ad cerebrum, & poſt ſui compreſſionem deſcendit de cerebro, ſicut deſcendit ros ex aere pro-
C pinquo terræ. Et eius dominium eſt in parte poſteriori cerebri, & in pectore. Et in moribus ſequi-
tur dominium ipſius id quod eſt caſtitas, pietas, paucitas deſiderij coitus: In motu autem id quod
eſt pigritia, grauitas, tarditas, & taciturnitas reſponſionis: In corpore autem id quod eſt paralyſis, tre
mor, debilitas. Et proprietas eius naturæ in ſtomacho, eſt infrigidatio caloris, & ex acuitate cibo-
rum & potuum, & reliquarum materierum ſuperuenientium ſtomacho & cordi. quod eſt quia uirtus
expulſiua confortatur cum ſit ei ſimile, ſicut ſimile per ſuum ſimile, & compar per ſuum compar. Et
creauit Deus excelſus & glorioſus fel, quod eſt calidum & ſiccum, & igneum, & domus choleræ ci-
trinæ. & poſuit ipſum annexum hepati, adiuuans hepar ſuper decoctione cibi. Et poſuit dominium
choleræ citrinæ in uertice, propter ſui leuitatem & ſublimitatem, & eius altitudinem & eleuationem.
Eius autem reſpiratio eſt in utriſque auribus, quia ſunt ex diuiſione eius, & ipſius natura. & aſſimula-
tur ei ex membris quod eſt calidum & ſiccum. Et ipſa quidem cholera currit in corpore cum ſan-
guine, propter conuenientiam & combinationem eorum, ſicut eſt conuenientia olei ad lampadem.
Et de proprietatibus naturæ eius in ſtomacho eſt attractio cibi, & adiutorium ſuper digeſtionem, &
emundandi fæcem. Et hoc quod conſequitur uirtus moralis ex actionibus eius, eſt inconſtantia, fu-
ror, & ſubtilitas, & acuitas, & ſolertia, & audacia, & eleuatio, & deſiderium coitus, & memoria, &
D uelocitas reſponſionis. & totum corpus conſequitur ex eo calorem & ſiccitatem. Et aſſimulauit Deus
oſſa, chartilagines, pilos, & ungues, & ligamenta choleræ nigræ. Omne enim membrum congela-
tum, terreſtre, priuatum ſenſu, eſt ex melancholia. & ſedes ipſius eſt in ſplene, & dominium in uiſu,
& in ſiniſtro corporis. & per eam accidit taciturnitas, & cogitatio, & grauitas, & fletus, & tarditas,
& timor, & ſolitudo, & puſillanimitas, & aſpectus, & in ſucceſſionibus, & in ſtomacho proprietatem
habet retinendi, & expellendi, & excitandi appetitum, & corpus ex ea conſequitur frigiditatem &
ſiccitatem carnium, & immobilitatem proportionatam ſibi ſecundum magis & minus. Poſita ſunt
autem quatuor principia regalia corporis animalis a quibuſdam: ab alijs uero tria: ab alijs autem duo.
ſed a ſapiente uerificatum eſt unum eſſe principium tantum in animali, & iſtud eſt cor. Anima enim
una eſt uirtus actu, potentia uero plures. tunc exigitur quòd alicui uni coniungatur priuatio, a quo
omnia ſequentia ſuas trahant uirtutes uitales, & operationes naturales, & deſcendat ab eo ut redu-
catur ad ipſum, ſicut in particularibus reducimus ad ſenſum communem omnes ſenſus particula-
res. Quare in animalibus diuerſa membra officialia neceſſaria fuerunt, contrahentia ſcilicet uirtu-
tem ab uno membro & uno principio, quod in perfectis animalibus eſt officiale, & in imperfectis cõ-
ſimile ſicut in oſtreis ſcilicet quæ non habent ſenſum niſi unicum ſcilicet tactum, & membris carent
officialibus, habent tamen membrum conſimile. Sed cum calor naturalis figatur & ſuſtentetur in cor-
de, merito

de,merito ipſum eſt principium omnium aliorũ.omnia.n.trahunt aliquid ab eo. Ipſum aũt non de ne- E
ceſſitate ab omnibus. Item cum ſit poſitum fundamentum ſpirituum & caloris nitalis, & cum ſpiritus
ſit uehiculum uirtutum uitalium, ſenſibilium,& motiuarum:neceſſarium igitur fuit, ut uiæ ſuæ per ip-
ſum calefierent & perficerentur ab eo,& ita ut haberent ſpiritum tantum apud ſui radicem. Calor.n.
& ipſius uia,ſicut effectus & cauſa,ab ipſius radice conſurgunt ut dicit Ariſtoteles. Sed Gal.dicit ꝙ he-
par eſt principium nutricationis, cerebrum uero ſenſus & motus.Sed non uidemus hominem commu
nitatem habere ad plantas ſecundum ſenſum & motũ,ſed ſecundum nutritionem tãtum, quare cor cũ
non ſit principium nutritionis,neque ſenſus & motus,ſecundum ipſum non erit principium.Sed ſi di-
cas quòd aliqua uirtus habeat principium a corde,quæ non pertinet ad nutritionem,neque ad ſenſum,
neque ad motum:tunc illa uirtus erit præter ſenſum,& motũ,& præter uirtutem in qua animalia com-
municant cum plantis,conueniet omnibus membris.Sed non reperimus talem in animalibus,'neque
in membris ipſorum.Et ſi dicas ꝙ ſit principium motus quod eſt ſecundum pulſum:tunc omnia mem-
bra communicant cum eo in pulſu: aliter non eſſet principium uniuerſale omnium membrorum ani-
malis. Et ſi dicas ꝙ cor habet filum longum ad nnam operationem motiuam, & alia in latum ad ope-
rationem aliam,& in tranſuerſo propter operationem tertiam, ſecundum ꝙ attrahit, retinet, & expel-
lit,quare non eſt uoluntarius:iam iſte motus conuenit alijs membris, ut ſtomacho , matrici. quare cor F
non eſt principium alicuius quod falſum eſt. aut ſcilicet eſt principium nutrimẽti, & ſenſus, & motus.
Quod autem ita ſit,ſignum eſt,quoniam alius eſt pulſus in dormiente, qui cõiunctus eſt cum digeſtio-
ne nutrimenti,& alius in uigilante,qui coniunctus eſt cum operationibus animalibus. Ad idem quoq;
alias proponit oſtenſiones Ariſt.dicens.Quoniam id ad quod nulla uena uadit, & a quo omnes uenæ
tendunt, debet eſſe principium uenarum:& nullum membrum reperitur tale niſi cor.Item omne quod
naſcitur ab alio,debet eſſe principinm ei id a quo naſcitur. Sed hepar cum ſit totum carnoſum , ab eo
uena non naſcitur,cum ſit ſubſtantiæ uenæ,ipſius ſubſtantia ualde diſſimilis:ergo non potuit eſſe prin-
cipium uenarum. Verum huic rationi inſtat Ariſt.dicens quòd corallus naſcitur in terra molli & luto-
ſa in mari,& tamen eſt arbor duriſſima. Propterea reperitur uena penetrare per medium ipſius ſubſtan
tiæ hepatis,& in penetrando diuiſiones & ramificationes ſuſcipere. ergo in eo non habebit oriri. Cor
autem & quietam & pulſatilem in ſe terminat & iungit,& tam iſtius quàm illius materias , quas defe-
runt bene continuat, neque habet uenam aliquam in ſe,niſi poſtquam exierit, in ſe iterum reflectatur
& redeat. Antecedit etiam in ordine naturæ & creatione præparatio cordis præparationi hepatis.
Non enim nutritur uel ſenſificatur membrum animalis,niſi in quo eſt ſuſtentatio uitæ cum calore na-
turali. Cum ergo ita ſit,neceſſe eſt præparationem & formationem membri præmittere,quod ſit crea- G
tio & ſuſtentaculum caloris & ſpiritus,ante creationem nutrientis ipſum & ſenſificantis. Sed hoc eſt
cor: quare ipſum eſt antiquius & ſublimius in corpore animalis, & non habet ſibi compar, & omnia
alia ſunt poſt ipſum,et diſpoſita ſecundum ipſam,et ei inclinata.Et Gal.mores , et uirtutũ naturalium
operationes diuerſas diuiſit iuxta diuiſionem complexionum cordis,et poſuit earum proceſſum ordi-
natum & rectũ ſupra ipſius temperantiam,errorẽ uero & inordinationem ſupra ipſius diſtemperantiã.
Conſequẽs ergo eſt apud eũ,ſecundũ rationẽ & non ſecundũ ſenſum dijudicantem,cor eſſe baſim & ra
dicẽ uirtutũ moralium,& eis deſeruientiũ.Ad motum enim radicum ſunt motus ramorum,& non con
uertitur.cum.n.ipſius forma radicalis ſit,ſupra quam mouẽtur uirtutes morales,& ipſum erit radix in-
ſtrumentorum moralium.ſicut.n.ſe habet perfectio unius ad perfectionem alterius: ita ſe habet unum
perfectum ad aliud perfectũ.In eo enim quod Gal.dicit quòd hepar eſt principium ſanguinis propter
hoc,quòd neq; in matrice,neq; in ſtomacho,neq; in inteſtino ſequẽtis ipſum reperitur primo ſanguis,
ſed in hepate,ꝑꝑ hoc quod hepar circũſtant receptacula fæcis ſanguinis, ut cyſtis fellis,ſplẽ,& ueſica,
uiderur magis ſequi ſemitã ſenſus ut Medicus:qm̃ & ſi ſanguis in prima ſui perfectione appareat in he
pate,& in uenis poſt ipſum,non tamẽ eſt ibi in ſua peroptima perfectione.Optimam enim & digniſſi-
mam perfectionem conſequitur ſanguis in corde.iterum ubi admiſcetur ei ſpiritus, & ubi fit ſpiritua- H
lis & uitalis,* ſumme.quare poſtea in uaſis,& magis ſecuris ponitur a natura, propter timorem uehe- † alias ſumma uel forma.
mentem de perditione ipſius,cum ipſe ſit melior theſaurus naturæ. Cor igitur ſecundũ Ariſtotelem,
eſt primum mouens, & ultimum membrorum animalium, ſpiritu plenum,& uirtutibus, quæ alijs com
municantur per influentiam ab ipſo. Et cordis una extremitas ſubtiliata eſt,& ad unum punctum ag-
gregata.& hic punctus eſt a quo incipit natura primo protrahere informationem totius corporis, &
altera ſui extremitas eſt in circulum.& iſtæ duæ extremitates coniunguntur figura circuli mediante:
cuius initium anguſtiſſimum eſt apud punctum, deinde multiplicat ſe continue ſecundum circulos
creſcentes, donec attingat extremitatem aliam, quæ eſt in circulo,* maximus circulorum cordis. Et † alias maximo.
ſic gradata eſt ipſius figura ad ſimilitudinem pineæ, quatenus ipſa ingenioſa fabricatio ſuperior &
inferior ſit conueniens & bona, & non ſit in ea ſuperfluitas euagans in angulos, in quibus lateat
nocumentum & iuuamentum. In ſubtiliatione unius partis ipſius eſt , ut ſit minor pars partium ip-
ſius quæ parata eſt lædi ex contactu oſſium. Et facta eſt dura ſimiliter hæc pars cum ſuperfluitate, ut
melius obuiet, & minus lædatur, ſeu patiatur a rebus ſibi occurrentibus. Et dilatata eſt ipſius ex-
tremitas altera ad meliorem comprehenſionem materiæ ingredientis ſanguineæ ſeu aeriæ, & ad
euacuationem faciliorem egredientium ab eo, & ut ſit ſufficientia in origine eis, quæ ab eo oriun-
tur.

A tur. Et apud ipſius radicem prædictum eſt membrum, quod pro fundamento imponitur ſimile char-
tilagini paruum, ut ſit ei baſis fixa & firma. Et eleuata eſt ipſius pars ſuperior, ut elongetur ab
inhæſione ſuper oſſa pectoris, & ut facilius accedat calor ſpiritualis ad eleuationem uirtutum ui-
talium, & perueniant mores boni: & elongatæ ſunt à depreſſione, quæ eſt cauſa timoris & triſtitiæ &
auaritiæ. & quandoque ſitus partium cordis ſcilicet ante & retro, dextrorſum & ſiniſtrorſum, ſurſum &
deorſum, operātur ſitus partium corporis. & receſſus earum à ſuis ſitibus naturalibus eſt cauſa receſſus
ipſarum à ſuis ſitibus naturalibus, ex quo accidit deformitas in exterioribus cum deformitate mentis.
Subſtantia quidem cordis ex diuerſis conſimilibus compoſita eſt. ſicut enim principium omnibus alijs
compoſitis & ſimplicibus partibus aſſimulatur, ſcilicet in ſui compoſitione compoſitis, & in ſimplicita-
te ſuarum partium ſimplicibus. Componentia uero ipſum ſunt caro, uillus neruoſus, & chartilago,
uel ſimile chartilagini, in ſui carne carnibus, in uillis ſuis neruoſis neruis, chordis, ligamentis, pannicu
lis, * adiutorijs, in ſubſtantia ſimili chartilagini membris duris, ut oſſibus, & chartilaginibus aſſimila-
tur, cum caro illius fortis ſit, & ſolida, & ſicca, & dura, ut ſit difficile paſſibilis. Species etiam uillorum
fortium plurimæ diuerſitatis in eo contentæ ſunt, longitudinalium, ſcilicet attractiuorum: latitudinaliū
expulſiuorum: & tranſuerſalium, retentiuorum, ut ſint ei ſufficientes ſpecies motuum. Et apud ipſius
B radicem poſitum eſt ibi fundamentum membrum quoddam chartilagini ſimile, ut dictum eſt. Iſtæ igi
tur partes conſimiles cum ſint duræ & ſiccæ & terreſtres, magis attinent complexioni terreſtri, quare
ipſum conſtans ex eis, eſt frigidum & ſiccum magis. & hæc eſt intentio ſapientis. Quæ enim eſt compa
ratio fornacis ad ignem contentum, eadem eſt comparatio cordis ad calorem & ſpiritum contentum.
& ſicut fornacis compoſitio exigitur eſſe ex rebus ſolidis, lapideis, & indiſſolubilibus coram igne, ita
& cordis compoſitio ex duris, & compactis, & non liquabilibus eſſe exigitur, propter calorem fortem
quē continet: qm̄ aliter ſtare non poſſet in facie multitudinis ſui caloris. Signū ſuper hoc eſt, ꝙ conforta
tur magis apud ſui diſſolutionē & remollitionē ex ſubſtātijs duris lapideis, quales ſunt coralli, margari-
tæ, ſaphyri, hyacinthi, & ſimilibus, ſicut iuuatur ſimile à ſuo ſimili, & compar à ſui compari: licet. G. po-
ſuerit omne cor calidum & ſiccum, reſpiciens diſpoſitionem, quam trahit ex ſpiritu calido cōtento, &
ex ſuis motibus: cuius ſimile imprimit in alijs membris per exufflationem, & trāſmiſſionem caloris ſui
ad ea. uerūtamen eſt ita, ꝙ iſta diſpoſitio eſt naturalis ei ſecundum quòd cor, & non impedit quin par
tes primæ compoſitiuæ ſui à principijs ſint frigidæ & ſiccæ, licet ipſum ex parte complexionis, & perfe-
ctionis, quam trahit ex anima ſit calidum & ſiccum, propter ſpiritum calidum, & motum quem habet
ex parte animæ. Et corpus ipſius poſitum eſt in panniculo ſpiſſo & ſolido ualde, cui non inuenitur cō-
C par in ſpiſſitudine in corpore hominis, ut ſit clypeus & tutamen. Et in ipſo ſunt duo uentres, & fouea,
quæ eſt quaſi meatus quidam inter uentres, & non eſt uenter. Duo ſunt ei uentres, ut ſint receptacula
nutrimenti duplicis quo nutritur, ſpiritualis & aerei ſcilicet & ſanguinis craſſi. & fouea eſt minera gene
rati ſpiritus in ipſo, & ſanguinis uitalis, & locus perfectionis, & miſtionis eorum: & dilatatur apud dila
tationem cordis, & conſtringitur apud ſui conſtrictionem. Et ſiniſtra uentris baſis eleuata eſt ſuper uē-
tris dextri baſim: & baſis uentris dextri depreſſa eſt multum deſcendens. Apprehenſum uero à dextro
craſſum eſt, & terreſtre. Comprehenſum uero à ſiniſtro, ſubtile & leue eſt. Leue autem facilius duci-
tur ad ſuperiora: Craſſum autem ad inferiora. Temperatior ergo natura reperitur in ipſius medio. Et,
ſunt duo orificia cordi, introitus duarum materierum ſcilicet ſanguinis, & aeris attracti: ſicut duę aures
quæ creatæ ſunt neruoſæ: rugoſa & mollificata, dum conſtringuntur uilli: in dilatatione uero, tenſa. Sub
tiliata ergo & mollificata ſunt, ut melius ſint obedientia utrique motui: & facta ſunt neruoſa, & exten-
ſibilia, ut remotiora ſint a paſſionibus. Similiter ergo duo orificia prædictæ ſunt duæ arcæ recipientes
a uaſis, deinde remittentes receptum ad cor cum moderantia. Et a parte dextra egreditur uena magna,
deferens nutrimentum ab hepate, quod eſt ſanguis. Et hæc eſt pars occupata in attractione ipſius, ma
gis uicinans hepati. Sed arteriarum origo eſt a uentre ſiniſtro: quæ omnes creatæ ſunt cum duabus tu
D nicis: quare interior eſt magis dura, ut ſit bene obuians percuſſioni & motui forti ſubſtātiæ ſpiritus, præ
ter unam cuius uia eſt ad pulmonem, quæ eſt habens unam tunicam, ab omnibus alijs arterijs diuerſa,
& nominatur arteria uenalis. Sicut in uentriculo dextro naſcitur uena, quæ penetrat ad pulmonem,
quæ ſola inter omnes uenas habet duas tunicas: & inde eam arterialem uenam uocant, cuius cauſa de-
inceps dicetur. Poſitum autem eſt cor in loco medio medij pectoris, quoniam locus ille temperatior
exiſtit. Sed eius declinatio aliquantula eſt ad ſiniſtram partem, ut amplificet locū hepati. hepati enim
melius eſt cedere, quàm ſpleni, quoniam eſt ſublimius. Et eſt alia ratio declinationis ad ſiniſtram, ut
non totus calor coadunetur in dextra. ſuperflue enim calefieret, propter uicinitatem nimiam utriuſq;
principij calidi, & pars ſiniſtra ſuperflue infrigidaretur propter eorum elongationem. Et propter hoc
fuit melior declinatio cordis ad partem ſiniſtram, ut temperetur per ipſum latus ſiniſtrum, præcipue
cum ſplen ipſe non ſit calidus ualde. Et tertia ratio eſt, ut faciat uiam uenæ uentrem habenti, aſcen-
denti ad ipſum ab hepate, uel deſcendenti ab ipſo ad hepar. Et locus cordis in medio eſt corporis, ut
magis uicinetur æqualiter omnibus circūſtantibus, & facilius eis afferantur ab eo iuuamenta: & alia fa
mulantia ipſum circūſtent undique. Et menſurauit Deus quantitatem cordis in ſufficientia abſque ſu
perfluitate & diminutione, ut non ſit ei grauitas propter quantitatem immoderatam, neq; fractura uel
anguſtia in ſuis extremitatibus propter diminutionem. Ab eo enim eſt origo arteriarum, ſuſpenſio
ligamentorum

† Alias cinctorius.

ligamentorum,& uirtus omnis in uniuerſo. Veruntamen exceſſus ipſius ſecundum diminutionem & E
ſuperfluitatem frequenter in diuerſis particularibus reperitur. Et dico quòd ipſius quantitas ſuper- *alias cōparatione.
flua in * compoſitione corporis eius, non eſt cauſa audaciæ ut quidã autumant, neque quantitas par-
ua cauſa timoris & pauiditatis. Animalia enim plura habent nimiam quantitatem cordis in compa-
ratione ſui corporis, & ſunt cum hoc pauida plurimũ & timida, ut lepores, cerui, cuius cauſa eſt, quo-
niam in eis calor paruus eſt,& extra fertur pars plurima ab eo ad membra uiuificanda, & ſenſificanda,
& mouenda: quare non calefacit ipſum integrum, ſed relinquitur frigidum & uacuum, unde & paui-
ditas. Sed quædam ſunt e conuerſo parui cordis, & hæc ſunt audacia, quoniam in eorum corde eſt
caliditas plurima, & coarctatur propter loci anguſtiam,& cum uehementia ebullit. unde illa, quæ plu
rimum ſunt audacia, ſunt ea, quæ ſunt magni cordis, & plurimi caloris. Et cor nutritur cum ſuis uir-
tutibus naturalibus & earum motibus, qui ſunt diaſtole & ſyſtole,& quietibus duabus inter ipſas. Ne
ceſſe eſt enim ut inter omnes duos motus contrarios quies interueniat. Et in his reperitur ars muſi-
cæ cum natura: quoniam quemadmodum ars muſicæ completur per adiunctionem ſonorum ſecundũ
proportionem continuantem eos inter acuitatem & grauitatem per circulos caſuum temporum, quę
ſunt inter eorum percuſſiones, ſimiliter eſt diſpoſitio pulſationis cordis, quoniam proportio ſuorum
temporum in uelocitate & ſpiſſitudine, eſt ſicut proportio ſonorum eius: & proportio diſpoſitionum F
eius in fortitudine & debilitate, & quantitate, eſt ſicut proportio adiunctionis eius: & ſunt motiones
proportionatæ ad inuicem:& quietes ſimiliter: & motiones quietibus, & e conuerſo. Et cum omnia
iſta concurrunt in conuenientia ſecundum ordinem, tunc ſaluum eſt regimen corporis, & procedunt
omnia cum incolumitate & quiete uera. Et ſi prædicta cum ſuis diſpoſitionibus proportiones natura-
les egrediantur, diſturbationem naturæ portendunt.& etiam diſturbationis quantitas. eſt ſicut quanti-
tas egreſſa a proportione. Eſt ergo cordis pulſatio, harmoniam principiorum complexionis corpo-
ris animati aſſimulans, uel eorundem diſcordiam natam propter * occaſionem ducentem ad ſuper- *alias coctionem.
fluitatem & diminutionem, ſicut manifeſtum eſt in paſſionibus animæ, timore, & ſpe, & lætitia, caſti-
tate & luxuria, largitate & auaritia,& in ægritudinibus corporalibus, calidi, frigidi, humidi,& ſicci. Et
terminus ad quẽ ſe extendit cor maxime, eſt in cõtactu tunicæ & panniculi ſui exterioris, qui ſibi datur
ad tutelam & cuſtodiam, & eſt ſpatium poſitum inter hoc & hoc, ubi oriũtur ab eo.& ſimiliter apud ra
dicem ipſius, ut in ipſo dilatari poſſit abſque præfocatione, & conſtringi, ſicut in ſpatio amplo. Et mo
tiones ipſius efficiunt motiones in arterijs conſimiles, ita, quòd dilatatio dilatationem, & conſtrictio
conſtrictionem, licet alij aliter ponant, inducentes exemplum de follibus, cui experientia contradi-
cit. uerbi gratia, ſi ponas manum ſupra cor alicuius,& alteram ſuper arteriam, uidebis ſemper depreſ- G
ſionem cordis & depreſſionem arteriæ ſimul fieri. Et uerum eſt quòd pulſum rarum & tardum efficit
triſtitia. quod nequaquam fieret, ſi per compreſſionem cordis dilataretur arteria. Item ſecundum hoc
magis deberet apparere facies inflata & rotunda in triſtitia, quàm in ira: & pulſus magis eleuatus iu
humili, quàm in ſuperbo. ſed in omnibus huiuſmodi accidit oppoſitum. Quare oportet, ut ad eleua-
tionem cordis ſequatur eleuatio arteriæ,& compreſſionem compreſſio. Proceſſio igitur caloris uitalis,
incipiens eſt a cordis fundamento ubi oritur ſcilicet apud principium monſtratum, † ſuperius tendens †alias terminũ numeratũ.
in latum & amplum continue, cuius motus conſequitur figurã cordis, quoad exeat, & recipiatur a ua
ſis, & feratur in ſpatium amplum totius corporis,& ſpargatur in eo,& terminetur apud extremitates
ipſius. quare motui ſuo ſe ipſum aſſimulat cor in figura ſua. Et ſicut motus iſte eſt primus motuum in
ueritate, ita & figura ipſius, cum ſit huiuſmodi motum aſſimulans, eſt prima,& mater figurarum in om-
ni membro conſequente. Intentio autem Iſaac multum eſt diuerſa ab hac intentione. Erectio ſiquidẽ
totius animalis ſupra cor poſita eſt a natura tanquam ſupra radicem ultimam, ſed propter diuerſitatẽ
uirtutum nobilium ab eo egredientium neceſſaria fuit creatio diuerſorum organorum abſque permi-
ſtione aliqua, per quæ ferantur,& in quibus ſuſtententur, propter ſeparationem operationum ſuarum
meliorem, & faciliorem prouentum earum. identitas enim organorum penitus confunderet. & earũ H
permiſtio uehementer impediret. Melius ergo cum ſeparatione * certa ſunt & diuerſa naturæ recepta- *alias creata.
cula, quatenus ſingulis ſingulæ ſpecificentur & compleantur operationes nobiles, cum alleuiatione
& abſque impedimento, propterea creata ſunt cerebrum & hepar & pulmo & ſtomachus,& ſunt tan-
quam nodi propinqui primæ radici, ſupra quos deinde & nodi alij eleuantur, qui in eorum eleuatione
ſunt ſecundarij. Quoniam ſicut in terræ naſcentibus radix eſt principium ſupra quam figitur, & poſt
ipſum ſequuntur nodi aſcendentes ut in pluribus, in quibus coadunat ſe natura, ut iterum fortius pro
grediatur,& attingat melius quod intendit: ita & in animali ſupra radicem ipſius, quæ eſt cor, eleuan-
tur membra conſequentia ipſum, quæ ſunt in comparatione nodorum in terræ naſcentibus, ut in ipſis
efficiat natura operationes diuerſas, ſecundum quòd neceſſariæ ſunt ex parte regiminis animalis. Sed
cum bipartita ſit naturæ ſolicitudo, quarum una conſiſtit in reſtauratione reſolutorum, & reliqua in
cuſtodia & protectione * reſtaurationis, cauſa exitus ipſius a corde eſt duplex,& iter ipſius ſimiliter bi- *alias reſtaurantis.
partitum,& uirtutes reſtaurantis, præter penetrationem ad exteriora corporis. Ipſa enim opera ſua
quærit cælari magis. quare cum ſuis fornacibus & nodis ſepulta eſt interius in ſuis cõcauitatibus, quæ
ſunt duo uentres ſibi cõiuncti, a natura præparati, ſuperior ſcilicet & inferior, quos ſeparat diaphrag-
ma, licet ſuperiorem ſeparet panniculus, pectus per medium partiens.& ſuperior eſt domus cordis &
pulmonis,

A pulmonis,in quo eſt ſpiritus præparatio & rectificatio antequã cor ingrediatᷓ.& attractio aeris ad hãc
partẽ,eſt per cannã magnã,& per cannales naſi.Inferior uero uẽter.domus eſt organotũ,in quibus aſſi.
mulatur nutrimentũ,cuius ingreſſio eſt per gulã,& ad quæ abijciuntur ſuperfluitates eius. Ex parte igi
tur aeris ſiue uiæ arteriæ exigitur nodus quidã,qui eſt pulmo,ſuper quẽ eleuatur canna cum cymbala-
ri,& cannales.& ex parte uiæ ſanguinis ſupra cor,exigitur nodus alius magnus , qui eſt hepar, in quo-
eſt prima apparitio ſanguinis.& ipſi ſupponuntur & alij duo nodi parui in cõparatione ipſius , qui ſunt
domus ſuperfluitatis & grauaminis ſanguinis,& urinæ colatoria. Et ſupra hepar etiam eleuatur ſtoma-
chus cũ ſuis appẽdicibus,licet cõſimiliter ſuſtẽtetur ſupra cerebrũ, & ſuper radicẽ primã, per aliã uiã,
propter quantitatẽ ipſius ſanguinis ſuperfluã,& ſuarũ appendicũ,& propter quantitatẽ ſui põderis in
hora ſuæ repletionis.& ſupra ipſam erigitur gulã,recipiẽs cibũ ab ore.Virtutis aũt poſitæ in cuſtodia
& protectione nutrimẽtalis & totius cõpoſiti proceſſio,eſt magis ad exteriora.Eleuatur ergo,& aſcen
dit in locum magis eminentẽ in toto:qui locus eſt magis dignus ſpeculatori exercitus: & eſt magis di-
gnus in cuſtodia membrorũ:& in loco iſto coadunatur nodus,in quo cõplentur operationes mirabi-
les ualde:& nodus iſte appellatur cerebrum, ſuper quod merguntur nodi plures:in quibus operantur
quinq; ſenſus,qui ſunt exteriores ſpeculatores,& in quibus operantur iraſcibilis & concupiſcibilis, &
B iſti nodi ſunt muſculi ſparſi per uniuerſum corpus tã in quibuſdam intrinſecis quàm extrinſecis ea coo
perientibus,& in extremitatibus quæ ſunt rami mediorum: ſicut in manibus,& pedibus, & capite . Et
nodi,qui ſunt principia generationis,eleuati ſunt ſupra cerebrum ſecundum Iſaac.licet ſapientes poſt
ipſum erexerint & ſuſtẽtauerint ab alijs pariter, & per uiã etiam ſpiritualẽ a radice prima.& uerum eſt
ꝙ eſt ramificatio ab unoquoq; nodo primo procedens ad aliũ,& uirtutum diuerſarum ad inuicẽ tranſ-
miſſio,quatenus unuſquiſq; ſuſtineatur,& confortetur ex parte alterius uirtutis . Et demonſtratio per
hoc eſt,ꝙ omnes ab eadem oriuntur radice.

De anatomia arteriarum.

A ſiniſtro cordis uentriculo duæ oriuntur arteriæ,quarũ una ad pulmonẽ tendit, & in ipſo partitur,
propterea ut aer attrahatur,& ut ẽt ſanguis nutrimẽtalis pulmonis primo ad ipſum a corde deferatur.
& hoc eſt,qm̃ nutrimẽtũ pulmonis primo deferẽ ad cor,in quo melioratur,& poſt ad pulmonẽ trãſmit-
titur.& hoc eſt unicã tunicã habens,in quo differt ab omnibus alijs arterijs : quare appellatur arteria
uenalis.Et ſi cõparaueris inter duplicitatẽ tunicarũ & firmitudinẽ ſeu ſoliditatẽ,& inter unitatẽ tunicę
& lenitatẽ & raritatem,ſi magis eſt neceſſaria,& tunicæ unitatem,ꝑꝑ hoc.lenitas.n.& raritas faciũt ei.
dilatationẽ facilem & cõſtrictionẽ,& reſudationẽ eius quod ab ea reſudat ad pulmonẽ,qui eſt ſanguis
C ſubtilis uaporoſuſ ſubſtãtiæ pulmonis magis aptus & ſimilis.Et hæc arteria uenalis in interiori parte
pulmonis ſpargiẽ,& in ipſa ſubmergitur,& eſt deferens ſanguinẽ ſubtilẽ, uaporoſum, propinquũ com
pletæ digeſtioni,& non completæ digeſtum,& non timetur ſuper hoc propter propinquitatẽ ipſius ad
cor,a quo ad ipſum uenit uirtus calida facile digerẽs & cõuertens.Et eſt uena quæ a dextro cordis uen
triculo exiẽs ſubintrat pulmonẽ.& ipſa creata fuit duas habens tunicas, & ideo eã arterialem uocant
uenã.Primum autẽ iuuamentum in hoc exiſtit,ut ſit ſanguini,qui ab ea reſudat,ſubtiliatio perfecta:qm̃
in eo nõ eſt talis digeſtio,qualis eſt eius qui ad arteriã effunditur uenalem.unde oportuit ut uena eum
portans incraſſaretur multũ cum ſuis tunicis.Et aliud eſt,ut nõ reſudet ab ea ſanguis,niſi ſubtilis & be-
ne coctus,propinquus ſanguini a ſiniſtra cõcauitate exeunti in quantũ poſſibile eſt. quaſi ſpiritus ſub-
tiliatus,pulmonẽ magis iuuans in ſuo motu.Factus eſt igitur pulmo quatenus ſit receptaculum aeris,
frigidi,qui ueniens ad cor tẽperet ipſum.niſi.n.eſſet aer iſte,iã cor cremaretur ex calore in ipſo . Vnde
omne animal habẽs calorem magnum, neceſſarium fuit habere pulmonem magnum.ideoq; quadru-
peda magnum pulmonem ſunt habentia. Aues autẽ,cum ſint frigidioris naturæ, habent paruum pul-
monem,quia aer inſpiratus ſufficit eis ad nutrimentum caloris ſpiritualis:ita ẽt ꝙ quædam earũ nõ po-
tant,neq; ſitim habent.ſufficit.n.aer inſpiratus calori earum.Et non dixit Galenus quòd attrahebatur
D aer ad cor ad nutrimentum cordis,quia aer cum ſit ſimplex,non tranſit in nutrimẽtum, ſicut neq; aqua
ſimplex,propter remotionẽ ſimilitudinis,& diſtantiam plurimã inter ipſam. unde utrunq; eorum aut
eſt pars nutrimenti,aut eſt faciens ipſum penetrare in eo ꝙ dat ei lubricitatem . Et dico quòd aqua eſt
ad nutrimentum corporis:aer uero ad nutrimentum ſpiritus.& unumquodq; duorum.ſ.nutrimẽti cor
poris & ſpiritus,eſt corpus compoſitum,& non ſimplex.Modus autem,per quẽ accidit temperantia in
corde & in ſpiritu eius per aerẽ,eſt euentatio ſuperfluitatis aduſtę ſpiritus,qui eſt fumoſitas propinqua
aduſtioni & inflãmationi,per motum ſui introitus,præcipue cum ſit frigidus in cõparatione materiæ
fumoſæ calidæ egredientis.Et infrigidatio cordis per aerem attractum propinqua eſt infrigidationi
ſtomachi,quæ euenit ei in hora ſuæ repletionis,propter motum & deſcenſum ciborum.unde philoſo-
phus,Venter uacuus calefit,& repletus infrigidatur,propter motum.Et eſt pulmo compoſitus ex par-
tibus:quarum una,canna eſt:ſecunda,eſt rami arteriæ uenalis:& tertia,rami uenæ arterialis : quas pro-
culdubio coniungit caro mollis rara,cauſata ex ſanguine magis tenui & magis ſubtili:ex quo nutritur
& ſuſtentatur in eſſe. Eſt ergo pulmo mollis,rarus,ad albedinem declinans,& plurimorum meatuum,
quatenus in ipſo capiatur aer,& digeratur,& expellatur ſuperfluitas eius ab eo. ſicut creatum eſt he-
par ſecundum quòd melius in comparatione ad cibum.Mollis autem eſt,ut ſit præparatus duobus mo
tibus ſecundum attractionem & reſpirationem,quos tamen motus conſequitur ex parte thoracis.Car

nis

nis autem ipſius eſt iuuamentum, ut adimpleat rimas,& coniungat ramos. Declinatio autem ipſius ad E
albedinem,eſt propter dominium aquæ ſuper illud quo nutritur,& propter illius plurimam frigidita-
tem.eſt enim ſedes aquæ,ut per ipſam confortetur uirtus anhelitus in expulſione ſumorum calidorũ.
Et continuatur etiam aeri,adiuuans ipſum in feſtinando ad cor cum facilitate . Sed raritas eius eſt , ut
redeat ad attractionem aeris,& recipiat ipſum. Aeris enim penetratio non eſt ſolummodo in canna:
immo plurimum euadit ad corpus pulmonis ex eo.& propter hoc eſt multiplicatio ipſius aeris in eo,
apparens manifeſta. Et eſt aliud iuuamentum raritatis ipſius,ut adiuuet in conſtrictione ad expulſio-
nem. Præparatur igitur duobus motibus.& propter hoc aperitur pulmo cum inflatione , & clauditur
cum exſufflatione.ipſius tamen conſtrictio ſequitur conſtrictionem thoracis, & dilatationẽ dilatatio,
ſicut dictum eſt.& hoc ne locus ſit uacuus.& eſt ſimile uidere in ſpongia, quæ compreſſa manu coar-
ctatur in ſpatio breui & anguſto. quæ ſi explicetur,ſequitur eam ſpongia,& ingreditur eam aer, & dila
tatur,& redit ad locum amplum,ſicut primo fuerat. Et pulmo eſt diuiſus in duas partes, in quibus at-
tenditur ipſius geminatio, ſicut eſt geminatio ceterorum membrorum in homine . Licet dubitetur de
hepate,utrum geminetur in homine. licet in piſcibus duplex ſit hepar a duplici lacerto . Et quia ho-
mo habet hemicraniam,& patitur quandoque paralyſin unius partis & non alterius, ideo cognoſcitur
geminatio partium in cerebro. Iuuamentum uero partitionis pulmonis in duas partes , ut non ceſſet F
anhelitus, propter nocumentũ uni duarũ partium adueniens. Et utraq; diuiſio ramificantur in duos ra
mos.licet in latere dextro quaſi non reperiatur ramus,cuius iuuamentum nõ eſt magnum in anhelitu,
ſed eſt ibi tanquã lectus ſubſtratus uenæ concauæ aſcendenti ad cor cum nutrimento ſanguineo cor-
dis. Et ſecũdæ diuiſiones pulmonis ſunt ſicut primæ ipſius diuiſiones.& ut ſint tanquã digiti ipſius pro-
pter bonã compreſſionem cordis. Veruntamen additio ſectionis in dextra eſt ad hoc , ut occupet ſpa-
tium pectoris,& æquet ipſum:quoniam declinatio cordis eſt magis ad ſiniſtrã partem. Et pulmo inſen
ſibilis creatus eſt in ſe,& immobilis per ſe:qm̃ ipſum non penetrat neruus aliquis : & omnis ſenſus &
motus influens influit per neruum. Cooperimentum tamen ipſius,panniculoſum & neruoſum eſt , ut
ſit ei ſenſus aliquo modo in ſuperficie,ſecundũ ꝙ determinatum eſt. Et pulmo ipſe ſubſternitur cordi,
ſicut culcitra ſuſtentans & leniens ipſum. Et gibboſitas ipſius eſt a parte dorſi.& eſt duplex , ut melius
recipiatur in concauitatibus a duabus partibus ſpinæ. Concauitas autem ipſius reſpicit anteriora ma-
gis,ad hoc ut amplectatur facilius cor & melius . Et ſpiſſitudo maior eſt apud exitum cannæ, poſtea
deſcendit attenuando ſe gradatim uſque ad ſui terminum.& inſpiſſatio eius eſt ſuperius magis neceſ-
ſaria,ad ſubleuationem meliorem capitis cordis,magis lati & magis ſpiſſi , quare indiget fulcimento
ſpiſſo & molli ſuperius. Sed conſequenter cedit hæc ſpiſſitudinis neceſſitas.unde poſtea attenuata eſt, G
ſecundum quòd proportionaliter cor ad acuitatem tendit & ſublimitatem. Et comparationem etiam
habet ad folium,quod poſitum eſt in cuſtodia,& protectione fructus,ſicut ipſe poſitus eſt in protectio-
ne & cuſtodia cordis. Iuuamentum autem quantitatis augmentatæ,quæ eſt ſupra ipſum,eſt multiplex.
Et unum eſt,ut ſit continens pulmonis aeris,qui ſufficiat pluribus pulſationibus cordis. Si enim nume-
rus inſpirationum,non pulſuum,propter paruitatẽ pulmonis cogeretur adæquari,iam ceſſarent pluri-
mæ nobiles operationes,ſicut emiſſio longæ uocis:quæ neceſſaria eſt in ſermonibus,uociferationibus
& cantibus.& nõ poſſet detineri inſpiratio corã ſe fœtida & corrupta:neque ẽt in hora deglutitionis .
immo accideret ut ſuper occuparentur inſpiratione & expiratione.quare diu permanere non poſſet ,
qm̃ neceſſaria eſt plurima quãtitas ipſius,ut ſpiritui cordis ſit materia ſufficiens,dũ ſummergit̃ in aquis
animal,aut quãdo neceſſarium eſt ei uocem prolongare cum continuatione,aut quando abhorret at-
tractionem aeris propter corruptionem & fœtorem eius. Et etiam notandum quòd quędam animalia
ſunt habentia pulmonem,quædam autem non.quæ autem ſunt ambulabilia & ſanguinea pulmonẽ ha
bent. Et piſcibus loco pulmonis ſunt branchiæ. Et in quibuſdam animalibus loco pulmonis ſunt cana
les. Delphinus quoque,& lepus marinus,& animalia alia quæ ſunt communia terræ & mari (quæ ara-
bice cenalia dicũtur)& piſces reſpirant uaporem per branchias.paucus.n.uapor ſufficit eis,cum parti- H
cipent multum frigiditatis. Vtrum autem aliqui piſces reſpirent aerem,dubitatur propterea, quòd di-
cunt piſcatores de delphino,quod quando dormit in ſuperficie aquæ , ſentiunt ipſum ſtertere : & G.
promiſit ſe tractaturum hoc.

De anatomia oculorum.

Creauit Deus caput animalis,& poſuit ipſum in ſuperiori parte animalis,præcipue propter oculos.
Et anteriorem partẽ capitis eleuariorem fecit,ut oculi in illa parte ſiti eſſent in eminenti, inſtar ſpecu-
latoris undique proſpicientis aciem,ſiue exercitum undique in plano poſitum.ſic & oculi compaginẽ
inferius ſpeculantur. Vnde quædam animalia paruum habent caput.& decliues habẽt oculos , poſitos
in quibuſdam neruorum extremitatibus,quos quandoque emittunt a ſe,quandoque retrahunt ad ſe,
ut patet in Limace,cuius extremitates uulgus cornua uocat. Quibuſdam uero animalibus illæ extre-
mitates protenſæ duriores ſunt,neque retrahi poſſunt, ſed habent quædã defenſoria ſuppoſita , quaſi
duos clypeos duorum oculorum,ut patet in Cancro. A cerebro autem exeunt duo nerui,quorũ uterq;
duobus panniculis eſt obuolutus,a duabus matribus ſiue meningibus ortum habentibus,qui pannicu
li ad duos orbes oculorum tandem peruenientes ibi dilatantur per circuitum,ut intra ſe deglutitionẽ
humorum poſſint accipere. Eſt ergo cryſtallinus humor qui grando glacialis ab Ariſtotele appellatur,

quia

A quia in forma & colore eſt ſimilis glaciei,in profundo & medio poſitus duplici ex cauſa, quia mediũ dignior eſt ſitus in cuſtodia,& ut a circunſtantibus iuuamentum accipiat undique. Iſte humor in poſteriori parte ſphæricam habet formam,in anteriori aliquantulum planam:& hac ratione, quoniam ſi undique haberet ſphæricam,imago rei uiſæ quodam modo lubricaret ſuper ipſum,& tangeret in puncto. Item anterius planum eſt,ut parua corpora uiſa multam haberent in eo ſectionem. Iſte autem humor diaphanus & translucens eſt,ut ſit ſuſceptibilis omnium formarum intra ſe. Poſt cryſtallinũ humorem interius uerſus cerebrum poſitus eſt uitreus humor, qui ſic appellatur, quia uitro liquefacto aſſimilatur:cuius color medius eſt inter rubrum & album ſimilis uitro. Et eſt iſte humor ad rectificandum nutrimentum cryſtallini humoris, & ut fiat gradatio ſanguinis dum conuertitur in cryſtallinum humorem. Si enim perueniret ſanguis in ſuo rubore ad nutrimenrum cryſtallini,inficeret ipſum: & faceret omnia uiſa apparere rubra.& eleuatur iſte humor ad maiorem circulum cryſtallini, faciendo ſemiſphæram circa ipſum. Et ſe habet iſte humor ad cryſtallinum in comparatione ſtomachi ad hepar. Ex oppoſita autem parte uitrei humoris exterius ante cryſtallinum poſitus eſt albugineus humor, qui ſimilis eſt albumini oui: cuius finis multiplex eſt ſcilicet ut ex humoroſitate ſua defendat cryſtallinum humorem ab areſactione aeris exterioris,qui quidem humor eſt defenſorium cryſtal

B lini ex alia parte, & eſt ſuperfluitas illius, ſicut ungues, capilli, cornua ſunt ſuperfluitates animalis, & defenſoria eiuſdem. Item iſte humor præponitur cryſtallino, ut fiat gradatio lucis & imaginis ad ipſum cryſtallinum:quia natura non ſuſtiner repentinas immutationes. Vnde iſto læſo deſtruitur uiſus. Item iſte humor liquidus eſt, ut ex liquiditate imagò rei ingrediens diſtinctionem ſuſcipiat. Et eſt iſte humor poſitus in foramine uueæ tunicæ, quod quidem foramen, pupilla oculi appellatur. Interiot autem panniculus ad maiorem extenditur circulum cryſtallini humoris, claudens intra ſe fere duos humores ſcilicer cryſtallinum fere,& uitreum ex toto. & uocatur tunica ſecundina,quia a ſecunda matre ſcilicet pia matre naſcitur. A qua quidem tunica,in eodem termino naſcuntur aliæ tres tunicæ.ſ.una quæ inferius reflectitur,interponens ſe cryſtallino humori & uitreo ſeparatorium illorũ ex una parte, & uocatur retina inſtar retis. partes haber innumerabiles ex uenis,neruis, & alijs. Ab eodem loco naſcitur tunica alia, quæ aranea nuncupatur, perficiens ſphæram cum retina,circundantem cryſtallinum humorem.& dicirur aranea,quia ad modum telæ araneæ ſubtilis eſt, ne impediat lumen ingrediens ad cryſtallinum & albugineum. Ex alia parte extra hanc tunicam,ab eodem loco, cum ea tunica naſcitur alia tunica,cum ſecundina ſphæram perficiens exterius. Hæc tunica appellatur uuea, quia perforatur ad modum uuæ, ſuſpenſorio eius ablato. Figuram illius & colorem cæleſtem ha-

C bet,colorem.ſ.medium, admiſtum ſcilicet nigro ſecundum maius, & albo ſecundum minus,quia ſi ex toto eſſet albus, nimium diſgregaret uiſum:ſi niger ex toto,nimis congregaret. Tunica aliquantulum

* alias īterius eſt ſpiſſa,* ioterius autem mollior,ut ſit ſimilis in mollitie cryſtallino: exterius durior, ut ſit corneæ tunicæ ſimilis. Rugoſa autem eſt circa ipſum foramen,ut quando opus ſit,conſtringi poſſit ad modũ burſæ:& hoc quando uirtus laxatur, & indiger recreatione. Et quando opus eſt dilatari, poſſit, quando uiſus diffuſione lucis indiger. In foramine huius poſitus eſt albugineus humor, qui illas repler rugas interius. qui quidem humor quandoque conſtringitur,quandoque dilatatur ſecundum dilatationem & conſtrictionẽ illius foraminis. Item ab exteriori panniculo oritur tunica, proximo loco includens ſecundinam,procedẽs ad modũ ſphæræ,quæ ſclerotica propter ſui duritiẽ appellatur, a qua naſcitur tunica cornea,cum ea ſphæram unam perficiens, quæ aſſimulatur cornu lucido bene abraſo, & polito in luciditate & in duritie. ut ex illa duritie defendat interiora, & ex ſua luciditate ſit diaphanũ ſiue peruium luci. Vnde per medium ipſius apparet citculus latus,foramen habens in medio de uuea tunica: qui quidem circulus,oculi corona appellatur. Et hæc tunica in ſui conſtitutione quatuor habet cortices.& ſi deſtruantur duo uel tres illorum,quartus remanet. quo deſtructo omnes deſtruũtur. Vltimo loco ſuperuenit coniunctiua,coniungens omnes illas partes,quæ naſcitur a quodam neruo,& non

D a matribus:& componitur hæc tunica ex carne alba & hu.& tenera,& ex neruis & uenis ſubtilibus: & habet foramen in medio,per quod apparer corona oculi, quæ eſt pars uueæ tunicæ, quæ pupilla appellatur. quæ p.p ſui profunditatẽ prætẽdit aliũ colorẽ albũ. quæ re uera cũ ibi ſit, ſicut aqua nimis profunda, apparet nigra, cũ tñ ſit alba. Haber aũt hæc tuuica ſex paria lacertotũ ſiue muſculorũ, totum motum oculi perficiẽtiũ. quorum unus mouet oculũ ſurſum, alius deorſum, alij ad duos angulos, unus ad angulum domeſticum ſiue lachrymalem, alius ad angulum ſylueſtrem. Item ſunt alij duo ex tranſuerſo poſiti, qui mouent oculum circulari motu.& de compoſitiooe oculi hæc ſufficiant.

De anatomia aurium.

Creauit Deus aurem ut deſeruiret auditui. cuius interior figura eſt anfractuoſa, quoniam breue eſt cerebri ad aurem ſpatium. Si autem recto tramite intraret aer ad cerebrum, ex ſui qualitate & ſubſtantia læderet cerebrum: propter hoc anfractuoſus eſt eius meatus, ut per tam breue ſpatium prolongaretur. Et eius foramen a petroſo oſſe incipit, quod medium eſt inter os & petram, ſicut conchæ piſcium.& propter hoc utriuſque ſuſcipit denominationem. Et ſimiliter anfractuoſus eſt, ut in prolatione uariæ uoces & uariæ ipſarum differentiæ percipiantur, & cum ipſo perficiat tinnitus neceſſarios, quæ non acciderent ſi directus eſſet tranſitus. Et eadem eſt cauſa,

quare prolongatur iter aeris per aurem,cum cauſa quare prolõgatur per tracheam ſcilicet ne lædat ce E
rebrum,ibi uero ne lædat cor ipſum. In interiori autem cõcauitate oſſis petroſi, ſine comparatione ma
net aer quietus. ibi autem diſcernuntur omnes uocum differentiæ.Et ſe habet illa pars oſſis petroſi ea
comparatione ad auditum,in qua ſe habet cryſtallinus humor ad uiſum. Reſidua uero pars ab oſſe pe-
troſo extra apparens,chartilaginoſa eſt,non tamen mollis ſicut caro, ut debitam figuram ſibi retinere
poſſit: neque tam dura ſicut os,ut flecti poſſit,non frangi ad offendiculum. Poſita eſt auris ad latus,nõ
in anteriori parte ſicut uiſus,quia immutatio uiſus directe procedit,ſed immutatio auditus indifferen-
ter. Item nerui audibiles procedunt à media cellula,propter hoc ſub illa lateraliter poſita eſt auris. &
potius ſub capite,quàm ſuperius.ne propter ipſos impediretur auditus. Item quidam panniculus exit
à neruo deſcendente à quinto pari neruorum cerebri,qui interius inueſtit os petroſum, & totam præ-
ſtat ei ſenſibilitatẽ quam habet:& eſt foramẽ ad ipſam aurem,in cõparatione pupillæ ad oculum.

De anatomia naſi.

Naſum creauit Deus præcipue propter tria iuuamenta.Quorum unum eſt,ut uapor deferens odorẽ
rei odoriferæ,recipiatur in concauitatibus ipſis,& ibi quodam modo temperetur,& præparetur odora
tui.Aliud eſt,ut aer recipiatur ibi in magna quãtitate,pro parte trãſmittendus ad pulmonem,pro parte
ad cerebrum.ſicut enim cor conſtringitur & dilatatur,& infrigidatur per aerem: ſic & cerebrũ ſuo mo- F
do.quod ne lædatur ab aere recepto,ſubito recipit ipſum tanquam præparatorium, mediãte colatorio
iſto, ſicut & trachea arteria. Tertium iuuamentum eſt, ut ſit unum emunctorium ſuperfluitatum cere-
bri.Vnde longam & eminentem habet formam ſcilicet,ut tegat mucilagines exeuntes à cerebro,& ce
let eas.In interiori autem parte iuxta duram matrem,eſt quoddam concauum os duo habẽs foramina,
per quæ intrat odor & exit, & mucilago. In oſſis concauitate iacent duæ carunculæ ſpongioſæ, inſtar
duarum paruarum mammillarum, à quibus ſugitur fumus,qui eſt uapor deferens odorem: ſub quibus
mammillis ſunt duo oſſa foramen triangulare habentia, quæ coniũguntur ad unum latus eleuatum ſe-
cundum *foramen naſi,& duos angulos,à termino quorum inferiori adiungitur chartilago quædam,ſi * alias formi.
cut in alijs locis,coniungens carnem cum oſſibus, quaſi inhæſio carnis pendentis circa foramina na-
rium.Item in folijs narium ſunt duo lacerti,quorum motus dilatatur,& conſtringitur in horis neceſſita
tis,ut in impedimentis diaphragmatis.Item ſuperius in radice naſi ſunt duo foramina exeũtia ad angu-
los lachrymales oculorum,quibus exeunt lachrymæ:ſignum huius rei eſt ſcilicet quãdo collyrium ap
ponitur,eius odor ſentitur:ſed ſapor lingua percipitur.Item fere ab *interiori parte naſi directe poſt pa * alias inferiori.
latum procedunt foramina duo quadam tela interpoſita uſque ad radicem linguæ, quorum iuuamen-
tum eſt, ut intret aer ad cor refrigerandum, & pro parte exeat,ne totus cadat in *offenſionem uocis. G * alias deſcenſionem.
Vnde illi,qui habent illa foramina ſtricta,uel opilata,imperfecte & confuſe formant uoces. Sed quę-
ritur quare inter cetera organa ſenſuum, ſemper aures ac nares ſunt patulæ,alia quandoque aperta, cũ
continua operatio debilitet ſenſum,ut patet in oculis piſcium,qui non diſcernunt inter medios colo-
res propter debilitatem uiſus ex continua apertione: & in hominum odoratu,qui non diſcernunt inter
medios odores, ſed inter extremos tantum ſcilicet inter ſœtidum, & aromaticum. Ad hoc poteſt di-
ci,quòd nares ſemper ſunt apertæ, ut per ipſas continua fiat inſpiratio aeris ad infrigidationem cordis
dum os clauditur,cum uehemens odoratus non ſit neceſſarius hominibus,ſicut quibuſdam brutis,quę
mediante odoratu nutrimentum acquirunt.

De anatomia oris.

Creauit Deus os tanquam neceſſarium inſtrumentum guſtus: in cuius radice ſunt duo foramina in-
terius:unum foramen ad uentrem inferiorem, per quod intrat cibus in ſtomachum: aliud ad uentrem
ſuperiorem,per quod intrat aer ad cor & pulmonem. Eſt ergo os, uas uniuerſale organorũ locutionis
in homine,& uociferationis in brutis,quæ ſunt dentes,labia,palatum,& lingua,& uua, & duæ amygda
læ.Sunt autem linguæ multa iuuamenta.Vnum,eſt deciſio uocis & extractio literarum.Aliud iuuamen
tum, eſt conuerſio cibi maſticati.Tertium eſt diſcretio guſtus. Et ei præſtat ſenſibilitatem quidam ner H
uus deſcendens à quinto pari neruorum cerebri,qui circundat ipſam.Sub radice linguæ ſunt duæ con
cauitates,quæ fontes ſiue hauritoria appellantur,in quibus ſaliua digeritur.In iſtis concauitatibus ſunt
quædam carnes glanduloſæ,quę parant humiditatem organis oris,ne ex nimio motu areſiant.Compo
nitur autem lingua ex carne alba cum rubore, ex uenis minutis & ſubtilibus,deferentibus ſanguinem
per diuerſas partes eius.Propria figura eſt linguæ, ut ſit mediocriter lata,longa,ſpiſſa, acumen habens
in ſuo principio. Vnde qui habent linguam nimis acutam, uel nimis obtuſam, peccant in formatio-
ne uocis. Habet autem lingua.ix. muſculos in ſui compoſitione,uarios eius motus perficientes.& ha-
bet binos & binos muſculos ſingulis motibus deſeruientes. non enim tanti,& tam uarij motus ab uno
muſculo poterant perfici. Veniunt autem duo muſculi ei ab additamentis ſeſaminis id eſt quibuſdam
paruis oſſiculis ad modum ſeminis ſeſami:& ſunt ſupplementa ſpondylorum colli. Primi ergo duo à
latere ſubintrant linguam, facientes motum dilatationis. Veniunt autem alij duo muſculi ei à ſu-
periori parte lambdæ, directe ſubintrantes ipſam, facientes motum circunuolutionis. Veniunt
uero ei alij duo ab inferiori mandibula unus ab una parte, alius ab alia, facientes motum duplicatio-
nis. Venit iterum ei muſculus unus a ſuperiori parte lambdæ, attingens uſque ad medium linguæ, fa-
ciens motum retardationis. Et ſicut cerebrum diuiſum eſt in multas partes, ut ſi impedita fue-
rit

A rit operatio unius uirtutis & partis, uigeat altera pars: ſic & lingua diuiſa in duas partes conſimiles, ut ſi forte paralytica ſit una medietas, reliqua motum ſuum, & ſenſum non amittat.

De anatomia dentium.

Creauit Deus dentes propter multiplex iuuamentum ſcilicet propter deciſionem cibi, ad præparandum ſtomacho, & meliorem deciſionem uocis, & propter arma in quibuſdã animalibus, ſicut in apris. Horum tres ſunt ſpecies ſecundum tres ſpeciales deciſiones ciborum. Quidam enim dicuntur inciſores ſiue inciſiui, qui lineare habent acumen ad modum cultelli: quorum officium ſpeciale, eſt frangere ſiue incidere. Quidam dicuntur canini, qui pineale habent acumen: quorum ſpeciale officium eſt frangere ſiue conſtringere. Quidã latam habent figuram ſuperius, & aſperam ſicut mola: quorum ſpeciale officium eſt molere, & remollire, & in minutiſſimas partes cibos diuidere. Infiguntur autem dentes gingiuis in quibuſdam caueis per fortia ligamenta, quorum radices teguntur quibuſdã additamentis carnium. Maiores autem dentes per plures radices figuntur, parui dentes per pauciores, ut per unam uel duas. In brutis animalibus, ſicut in hominibus, unicus eſt ordo dentium, præterquam in quibuſdam, ut piſcibus, in quibus eſt multiplex ordo dentium, ſed una maneries tantum. ſ. dentes fractores ſiue canini. non enim eſt eis neceſſe, niſi ut frangant cibos. nõ enim poſſunt molere & diu tenere in ore, & hoc
B aqua impediente, quæ ſubintrat. ſimiliter in lupis multiplex eſt ordo dentium. Quibuſdam etiam dantur dentes ad armaturam, ſicut apris: & ſicut cornua dantur alijs ad armaturam. Quædam animalia habent duas maneries tantum, ſicut inciſiuos, & molares, ut oues, & boues, & equi, & cetera alia multa. Dicuntur autem ſecundum curſum naturalem in homine & numerum xxxij. dentes xvj. in ſuperiori mandibula, & totidem in inferiori. Vnde ſuperius in anteriori parte duo inciſores, poſtea duo quadrupli, unus ex una parte, alius ex alia: qui duo dentes ultimo adueniunt, ſicut poſtremo tempore creſcunt ipſius crementa ſcilicet in iuuentute.

De anatomia uuulæ.

Vuula autem eſt quoddam membrum ſupra radicem linguæ ſitum: & apparet uiſui aperto ore & demiſſa lingua. Huius eſt iuuamentum duplex, ſcilicet ut detineat aerem, ne ſubito intret cum ſuis nocitis qualitatibus ad ipſum cor. Aliud, ad meliorem formationem uocis. Eſt enim quaſi ſecunda canna uocis, epiglottis uero prima. Vnde illi qui habent inciſam uuulam aut deperditam, plurimum habent raucam uocem. Vnde Hippocrates in prognoſticis, uuulam incidere timendum eſt. Subiacent ei duę pelliculæ, quæ galſamach dicuntur, iuuantes ipſum in ſuo officio. Duæ amygdalæ ſunt, quaſi duæ auriculæ ante os gulæ, quodam modo claudentes cibum: & uuula media inter has, ne declinet in
C hanc partem uel illam.

De anatomia gulæ.

Gula eſt quoddam membrum compoſitum ex duobus panniculis, recipiens cibum & potum intra ſe, qui fertur ad ſtomachum. Huius interior panniculus componitur ex uillis longitudinalibus, ex quibus habet uehementem attractum. exterior uero panniculus componitur ex uillis latitudinalibus, ex quibus facit compreſſionem eorum, quæ recipit: & componitur ex alijs uillis tranſuerſorijs, ex quibus habet aliquantulum retinere. propter hoc difficilis eſt uomitus. Procedit autem gula directe uſque ad quartum ſpondylum pectoris. Vnde ibi incipit declinare uerſus dextram partem, donec coniungatur cum diaphragmate, cum quo alligatur fortiter. Poſtea declinat ab ipſo, donec perueniat ad locum ubi coniungitur cum ore ſtomachi. ut circa xij. ſpondylum. Hac autem ratione declinat ad dextram partem ipſa gula, ſcilicet ut faciat uenæ concauæ locum, tranſeunti ab hepate ad ipſum cor. Si quæritur utrum ipſa gula cum ore ſtomachi continuetur: poteſt dici quòd continua eſt cum eo, tamen habens aliam compoſitionem, quoniam os ſtomachi magis eſt neruoſum, gula uero minus. Continuatur uero gula ſuperius cum palato.

De anatomia ſtomachi.

D Creauit Deus ſtomachũ, membrũ concauũ, & oblongum, rotundũ in ſua lõgitudine: Concauũ, propter meliorẽ receptionẽ: Rotundũ, ne ſi eſſet anguloſus, colligeret in ſe nociuas ſuperfluitates: Oblongũ, quia ſi fuerit penitus rotũdus, impediret ipſum diaphragma a motu ſuo, & ipſa ſpiritualia. unde illi qui habent ſtomachũ rotundũ, poſt prandium difficulter inſpirant, & expirant. De tali loquitur G. uidi quendam &c. Habet aũt ſtomachus duplex os, unum inferius, quod clauditur quàm diu celebratur digeſtio prima: poſtea aperitur, & exit maſſa in eo contenta ad inteſtina. Os uero ſuperius neruoſum eſt ualde. Nã quidam neruus craſſus deſcendit a cerebro, & intrat gulam, & per ipſam deſcendit ad os ſtomachi, in quo dilatatur, ut ipſum efficiat multum ſenſibilem, ut ex ſenſibilitate ſua ſentiat ſuam inanitionem ſimiliter & repletionem. Membra enim inanita trahunt a uenis: uenæ uero ſugunt ab hepate: hepar a uenis meſaraicis: meſaraicæ ab inteſtinis & ſtomacho: ſtomachus autem inanitus appetit. Vnde ſi prædicta patiuntur oppilationẽ, ſtomachus patitur faſtidium. Componitur autem ſtomachus ex duobus panniculis, quorum interior eſt magis tener & magis neruoſus, exterior uero ſpiſſior & magis carnoſus. Interior uero pãniculus cõponitur ex quibuſdã filis longitudinalibus, quibus mediantibus fortiter attrahit: & ex quibuſdam tranſuerſis. Exterior uero panniculus componitur ex filis latitudinalibus, ut cõprimat & exprimat maſſam in ſtomacho contentam quando opus eſt. Sed quæritur cum uirtus digeſtiua fundetur in exteriori panniculo, ſenſibilitas in interiori: quare neruoſitas ſit magis

interius,quàm exterius.Ad hoc dicendũ,quòd digeſtio uiget ſecundum caliditatem,calor autẽ agit in E
partes remotas ſicut in propinquas:ſenſus autẽ tactus in propinquas tantũ:propter hoc pãniculus de-
ſeruiens tactui,magis neruoſus eſt. Aſcendunt autem exteriorẽ panniculum uenę & arteriæ,deferẽtes
ſanguinẽ ad eius nutritionẽ,quia carnoſus eſt:& caro habet nutriri ex ſanguine:quæ tandẽ uenæ & ar-
teriæ dilatanẽ intm̃,q̃ circundanr totũ ſtomachũ,& inteſtina in modũ cuiuſdã ſacci,quod tegmẽ & gir
bus appellatur.Et eſt ſpiſſum,carnoſum,pingue,ut intus detineat calorẽ naturalem ſtomachi.Pingue-
do.n.extra circũdans ipſum,claudir ſumos calidos ne euaporent,ſicut patet in cibis pinguibus: & ſub
pinguedine ſupernatante diutius retinetur calor.Et talem habet ſitũ & poſitionẽ ſtomachus. Et ſupe-
rior eius pars declinat uerſus ſiniſtrã,ut det locum hepati ſuperiacenti ſibi lateraliter in dextra parte.
Secundum magis tamen declinat eius ſuperior,quàm inferior pars,quia maiorem locum occupat he-
par,quàm ſplen,cũ in ſe contineat hepar materiã & nutrimentũ totius corporis.Splen uero unam eius
ſuperfluitatẽ.ſ.fæcẽ,ſiue ſanguinẽ melancholicũ,qui tranſmittitur ad ſuperiorẽ partem ſtomachi,ut ex
ſua ſtypticitate,& acetoſitate prouocet appetitũ.Vnde ſtyptica & acetoſa prouocant appetitũ: & hoc
eſt unum iuuamentum ſplenis a ſuperiori. Aliud autem iuuamentum inferius eſt, quia quamuis ex ſua
complexione ſit frigidus & ſiccus:tamen ex calore actuali,quem habet in ſe,calefacit ſtomachum in-
ferius. A cyſti autem fellis tranſmittitur cholera ex alia parte ad ſtomachum propter digeſtionem cõ- F
fortandam,& propter eius nutritionem.Vnde ſtomachus debet habere triplex nutrimentum,unum a
maſſa,quam continet in ſe,aliud a ſanguine tranſmiſſo ſibi ab hepate:tertium a cholera ſibi tranſmiſſa
a cyſti fellis,Hepar autem in ſui concauitate,quæ ſima appellatur,amplectitur unam partem ſtomachi.
unde illa pars ceteris calidior eſt.

De anatomia inteſtinorum.

Creauit Deus plura uaſa fæcum,in longitudine ſua inuoluta,& reuoluta,ut morã faciat in eis maſ-
ſa contenta,donec attrahatur ab hepate per uenas meſaraicas id,quod ſubtilius eſt & melius,ad nutri-
tionem omniũ membrorum.Si.n.omniũ unum uas eſſet,& breue ipſarũ fæcum,ſtatim ſepararetur fæx
illa a corpore. Vnde duplex accideret incommodum,reſumptio continua cibotum,, & cõtinua deſcẽ-
ſio.Per primũ impediretur homo a ſuis negocijs alijs,& oporteret eũ ſemper uacare ſuper acquiſitio-
nẽ uictus.Per ſecundũ & turpe haberet nocumentũ.Et potius aſſimularetur beluæ, quàm creaturæ ra-
tionali.Item alia eſt ratio melior,quare ſunt longa,& inuoluta.ſ.ut nutrimentum contentum in inteſti
nis euadat,& elabatur a primo ordine uenarum meſaraicarum,& reuolutione ſequente redeat ad ter-
tium ordinem:quia multiplex eſt ordo uenarum meſaraicarum:quarum quædam ſugunt a ſtomacho,
quædã ab inteſtinis,quæ quidẽ uenæ in multis locis ſubintrant ipſa inteſtina,quædam ſuperius,quædã G
inferius: quarum uenarum orificia contiguantur cum fæcibus ipſis. Sunt autem ſex inteſtina nume-
ro:quorum primum eſt duodenum, ſiue portonarium, ſecundum ieiunum, tertium inuolutum ſiue
ileon,quartum cæcum ſiue orbum aut monoculum,quintum colon, ſextum extale uel extenſum ſiue
longaon.Quorum inteſtinorum ſuperiora tria ſunt graciliora & ſubtiliora propter hoc, ut facilius pe-
netret ad ea uirtus delata ab hepate,quia maſſa in eis contenta & ſubtilior,& liquidior eſt. Tria uero
inferiora ſunt craſſa, quia maſſa in eis contenta craſſior eſt, & terreſtrior, pungens & mordicans ipſa
uaſa in quibus continetur. Primum autem inteſtinum quod dictum eſt, duodenum appellatur, quia
continet.xij. digitos eius cuius eſt in longitudine:& coniungitur ipſi ſtomacho inferius, ſicut gula ſu-
perius. Differunt tum,quia largum eſt orificium gulæ plus,quàm illius inteſtini: & ipſa gula craſſiorẽ
& fortiorem habet compoſitionem propter maſſam craſſiorem,quam in ſe continet,quæ eſt liquidior
quando deſcendit in hoc inteſtinum.Dominatur autem in hoc inteſtino neruus ſecundum latitudinẽ,
quo mediante expellit contenta a ſe.& componitur ex duabus tunicis ſicut quodlibet aliorum,tamen
debilem habet expulſiuam. Attractiuam uero non oportet ut fortem habeat,quia ſtomachus ſuperpo
ſitus expellit a ſe quod continet ipſum inteſtinum,& inferius inteſtinũ trahit ab ipſo inteſtino , & maſ-
ſa ex ſui grauitate ſeipſam deprimit. Eſt autem hoc inteſtinum rectum & extenſum duplici de cauſa: H
Quarum una eſt,ut det locum hepati a dextra parte, & ſpleni a ſiniſtra. Alia cauſa eſt,quia omnis pene
tratio per rectum & extenſum facilior eſt,quàm per nodoſum,& tortuoſum.Poſt hoc inteſtinum ſequi
tur aliud, quod ieiunum appellatur,quia in animalibus mortuis uacuum inuenitur,cuius rei cauſa du-
plex aſſignatur:Vna,multitudo uenarum meſaraicarum ſugentium ab ipſo fortiter maſſam in eo coa-
dunatam:Alia cauſa eſt multirudo choleræ deſcendentis a cyſti fellis ipſum pungentis,& mordicantis
ipſum,& cogentis ad expulſionem.Sed quęritur quare non accidit idem de inferioribus inteſtinis?Ad
hoc dico,quòd cholera in ſtomacho pura eſt,& ſine admiſtione cum maſſa,& propter hoc magis uio-
lenta,quàm in alijs inteſtinis,in quibus admiſcetur cum fæcibus,& uires ſuas amittit. Hoc inteſtinum
ſequitur aliud quod ileon appellatur,ab ile,quoniã confuſum ſiue inuolutum appellatur, quia multas
habet inuolutiones propter multiplicem ordinem uenarum meſaraicarum ad ipſum deſcendentium,
cuius inuolutionis ratio ſuperius aſſignata eſt. Poſt hoc ſequitur aliud, quod orbum ſiue monoculum
appellatur,quod craſſum, & gibboſum eſt abſque inuolutione, ut in eo tota fæx colligi poſſit , quia in
iſto inteſtino primo fit putrefactio maſſæ, quia colliguntur ibi ſordes , ut ſimul expelli poſſint, quia
facilior eſt expulſio fæcis in ſumma,quàm illius diſpartitæ. Item aliud eſt in cauſa.ſ.ne deſcendant in
colon,& ibi ex craſſitie, & multitudine faciant oppilationem. Item aliud eſt in cauſa, ut colligan-

tur

A tur ſordes ſiue fæces,ut excuſetur homo a continua deſeſſione,quod accideret ſi ſtatim quando acci-
peretur deſcenderet ſæx illa.Item hoc inteſtinum declinat magis in dextram partem , ut confortetur
per calorem hepatis in illa parte exiſtentis.Craſſam & amplam habet compoſitionem , ne lædatur a
craſſitie fæcis contentæ in ipſo.Habet autem unum ſolum foramen,& hoc propter ſitum ſuum & poſi
tionem.Non dico,quòd ſicut ſtomachus,quia ſtomachus protenditur in longū,unde facta ſunt ei duo
orificia,unum inferius,& aliud ſuperius.Iſtud uero eleuatur in gibboſitatem, & latus uerſus dextram:
&,ut dictum eſt,unum foramen habet a latere,cui iunguntur duo foramina duorum inteſtinorū, quo-
rum uni continuatur inferius,& alteri ſuperius. Et decipiuntur quidam dicentes in ſtomacho craſſari
fæces propter nimiam ſuctionem uenarum meſaraicarum ab ipſo,cum paucæ uel nullæ ad ipſum diri-
gantur.Poſt hoc inteſtinum ſequitur aliud,quod colon appellatur a colando, quia anguſtum eſt ad mo
dum colatorij. Iſtud inuolutum eſt,ut fiat gradatio fæcis contentę in orbo ad ipſum , ne ſimul tota fęx
ad unū deſcendat.Vnde in ipſo diuerſæ accidunt paſſiones , propter eius anguſtationē , & fæcis craſſi-
tiem.Eius inuolutio incipit ab una parte,& flectitur in oppoſitum,& tandem redit ad medium, ubi cō-
iungitur cum ore ultimi inteſtini,quod longaon uel extēſum appellatur.Et in ſui extremitate quatuor
habet lacertos,quibus mediantibus anus clauditur,ut teneatur fęx & expellatur.Iſtud autem inteſti-
B num habet uillos longitudinales,quibus mediantibus fortem habet attractionem.Sed quæritur quare
non habet uillos latitudinales propter cōpreſſionem,quæ ei neceſſaria eſſet?Ad hoc dicendū,quòd ab
extrinſeco habet iuuamentū fortis expulſionis,quia in mirach pellicula inuoluente inteſtina ſunt octo
lacerti,quibus mediantibus fit expulſio fortis ab iſto inteſtino. Hoc aūt ultimum inteſtinum,rectum,&
extenſum eſt ratione ſuperius aſſignata.Sed proximum ſuprapoſitum.ſ.colon,eſt inuolutum, ne ſi eſſet
rectum & extenſum, fęx tota deſcenderet in ipſum,quæ debet colligi in orbo paulatim & ſucceſſiue.
Et in illa comparatione ſe habet orbus ad ſtomachū,colligēdo eius ſuperfluitates,in qua comparatio-
ne ſe habet ueſica ad hepar,colligendo eius ſuperfluitates.

De anatomia hepatis.

Et creauit Deus hepar,ut eſſet uas generationis ſanguinis,& origo uenarum: tamen in hoc diſſen-
tiunt Ariſtoteles & Galenus.Vult enim Ariſtoteles,quòd cor ſit principium ſanguinis,& probat quòd
hepar non, his rationibus.Hepar enim componitur ex uenis.cōponentia uero ſunt priora compoſito.
ergo hepar non eſt principium uenarum. Item hepar carnoſum eſt:& uenæ potius a neruo,quàm a car-
ne naſcuntur.neruo enim magis aſſimulantur.Item uirtus uitalis influit a corde ad cetera membra. Vi-
ta autem in calido & humido conſiſtit,& ita in ſanguine. quare ſanguis a corde.Gal.dicit, quòd ab he-
C pate,hac ratione.Sanguis generatur ab hepate.ergo hepar eſt principium ſanguinis.Item alia ratione.
Superfluitates rei,originem illius circunſtant:ſed urina eſt una ſuperfluitas ſanguinis , quæ continetur
in ueſica.Item ſanguis melancholicus eſt alia ſuperfluitas,quæ continetur in ſplene.Item ſanguis cho-
lericus eſt alia ſuperfluitas,quæ continetur in cyſti:omnes iſtæ ſuperfluitates,& earum uaſa collocātur
circa hepar.ergo in hepare eſt principium ſanguinis, cum ſuperfluitates circunſtent ipſum. Ad hoc
dicit auctor, quòd nihil prohibet ſanguinem ortum habere ab hepate,licet hepar carnoſum ſit, uena
autem ſit neruo ſimilis, ſicut in luto creſcit corallus.Poteſt autem dici,quòd tam cor, quàm hepar eſt
principium ſanguinis: ſed primum & mediatum principium eſt cor. ab eo enim eſt calor artifex. He-
par uero eſt principium immediatum,& proximum.Hepar concauum eſt ex una parte , gibboſum ex
alia, poſitum ſub diaphragmate, declinans magis uerſus dextram.Concauum,propter meliorem rece
ptionem.recipit enim ſtomachum ex parte intra concauitatē ſui.Vnde habet plura additamenta,quæ-
dam minora,quædam maiora:quæ ſe habent ad concauitatem ſtomachi , in comparatione digiti ad
manum.Membra enim bonæ compræhenſionis debent eſſe,ſicut uolæ manuum &c. Extrinſecus autē
gibboſum eſt hepar,ut forma eius exterior ſit ſimilis formæ corporis interioris. corpus enim interius
rotundum eſt.Et hepar coniungitur ſpinæ dorſi.unde ſecundum formam rotundam ei aſſimulatur.Po-
D nitur autem in dextra parte ex directo,ut directe ſuſcipiat ſupra ſe inſufflationem cordis ipſum uiuifi-
cantis.Ab inferiori autem concauitate hepatis exit quædam uena,quæ poſt ſuum exitum in una par-
te diuiditur in plures ramos.ſ.in quaſdam uenas ſubtiles, quæ meſaraicæ dicuntur , quarum quædam
ſubintrant inteſtina,& ſugunt ab eis,quædam uero ſubintrant ſtomachum,& ibi terminantur , ſugen-
tes ab ipſo quod melius eſt & ſubtilius. Prædicta autem uena ramificatur & diffunditur per totam ip-
ſius ſubſtantiam. Ex parte quidem eius gibboſa rami hepatis iterum conueniunt, & conſtituunt quan-
dam uenam maximam a gibbo hepatis,quæ caua uena appellatur,& dirigitur ad ipſum cor, ubi rami-
ficatur interius in cōcauitate,quæ lactea appellatur,quia quaſi lacteus eſt humor ille,quem ſugit ab in-
teſtinis,& a ſtomacho.

De anatomia ueſicæ,fellis,& ſplenis.

Creauit Deus ſingula uaſa ſingulis ſuperfluitatibus ſanguinis, quia plura conferunt iuuamenta na-
turæ. In ſecunda enim digeſtione tres ſuperfluitates exeunt a ſanguine ſcilicet ſpumoſa ſuperfluitas
ſuperius calida & ſicca , quæ cholera appellatur : & fęx inferius reſidet , quæ melancholia dicitur . &
aquoſa ſuperfluitas,quæ admiſta ſanguini phlegma appellatur: intrans autem ueſicam , urina dicitur.
Fecit enim natura duas cyſtes id eſt ueſicas,maiorem ſcilicet & minorem,ſed maiorem ſcilicet ueſicā
urinæ:minorem autem, quæ cyſtis fellis appellatur.ſ. folliculus continens choleram : & ſupponitur

ille folliculus.ſ.cyſtis fellis in concauitate hepatis.ſ. in loco generationis ſanguinis,habens continua- E
tionem cum hepate,& habet tres meatus.unus dirigitur ad fundum ſtomachi, quo tranſmittitur cho-
lera in ipſo ſtomacho,propter digeſtionem confortandam: alium habet meatum,qui ad inteſtina diri
gitur per plures ramos,ut ad ieiunum,per quos tranſmittitur cholera ad mundificationem ipſorum in-
teſtinorum. Vnde ex oppilatione cyſteos fellis plures accidunt paſſiones in inteſtinis.cholera.n.quæ
tranſmittitur,mordicando,& pungendo mouet inteſtina ad expulſionem.habet autem meatum ad ip-
ſum hepar,quo mediante ſugit ab hepate, quod calidum eſt ad ſui nutrimentum, quia calidæ, & ſiccæ
complexionis eſt: collum habet iſte folliculus,in quo dominātur fila longitudinalia propter attractio-
nem fortem. Componitur autem filis latitudinalibus propter expulſionem: & filis tranſuerſis,propter
retentionem. Proprium autem uas ſuperfluitatis melancholicæ eſt ſplen. Ponitur autē ſplen inter duo
membra calida,cor.ſ.& hepar,ut ſua potentiali frigiditate inducat temperantiam in extremis.eſt enim
melancholicæ complexionis. Et habet duos meatus: Vnum, qui dirigitur ad os ſtomachi,quo mediā
te tranſmittitur melancholia ad illam partem, ad prouocandum appetitum. Vnde ex oppilatione ſple
nis accidit faſtidium: ſicut ex nimia apertione eius, & tranſmiſſione melancholiæ ſuperflua accidit bu
limus,ſiue caninus appetitus. Alium autem meatum habet,qui dirigitur ad hepar,quo mediante ſugit
ab ipſo, quod melancholicum eſt ad ſui nutrimentum. Habet autem figuram linguæ aliquantulum ob- F
longam, & ad modum cinguli cingit ipſum ſtomachum. Ex altera parte cōiungitur hepati, ut ſugat ab
eo,quod melancholicum eſt. Et propter hoc in paſſione ſplenis patitur ſtomachus, quoniam nō tranſ-
mittit ad ipſum melancholiam in debita quantitate. Patitur etiam hepar quando non attrahitur ab eo
melancholia in debita quantitate,quoniam ex retentione eius in hepate infrigidatur hepar, & accidit
error ſecundæ digeſtionis. Componitur autem ſplen ex craſſa carne & dura, & melancholica,rara ta
men & poroſa, ut poſſit ſuſcipere intra ſe melancholiam ad ſui nutrimentum, cum melancholica ſu-
perfluitas generetur ex ſanguine,ut deportet ſanguinem per membra.neque enim eſt neceſſarium to-
tam ſuperfluitatem illam diſpergi per membra.neceſſe autem fuit illam ſeparari à ſanguine, & uno lo-
co deponi,donec eiiceretur a corpore.

De anatomia renum.

Creauit Deus duo colatoria, quibus ſeperetur aquoſitas à ſanguine, ne ſanguis corrumpatur per
ipſam: quæ quidem renes appellantur. Et ſunt duo potius,quàm unum, quia ſi eſſet unum ſolum,opor
teret eſſe amplum,propter ſuperfluitatem aquoſam quam reciperet, & ſui amplitudine impediret alia
membra uicina ſibi,propterea ſunt duo parui, ut ſuppleatur officium unius magni, quia non habet lo
cum alijs membris ſufficientem. Item alia eſt ratio, quare ſunt gemini, ut ſi impediatur unus aquoſam G
ſuperfluitatē recipiendo,accipiat eam alter pro maiori quātitate. Habet autē ſitum unus in dextra par
te,alter in ſiniſtra,ut directe ſibi opponant.qa ille,qui eſt à dextra parte,ſuperius collocat & coniungit
hepati:ille qui eſt à ſiniſtra,inferius locat,ut amplificet locū ſpleni. Sunt autē renes ex ſolida ſubſtantia,
propter multiplex iuuamentū. Vnū eſt,& ut cōcurrāt multa in paruo ſpatio,& recipiāt multā ſuperflui-
tatē in paruo ſpatio. Aliud eſt,ut ſua ſoliditate reſiſtāt humoribus,ut humori cholerico pungēti & ſcin-
denti,qui trāſit ad ipſos à ſtomacho. Tertiū iuuamentū eſt,ut ex ſua duritie & ſoliditate cōprimāt ſan-
guinē cū ſuperfluitate,ad modū duorū nodorū cōprimentiū aliquos meatus,rectificādo ſanguinem ad
ſui nutrimentū, reprimēdo aquoſitatē. Triplex.n.eſt ſeparatio ſanguinis ab aquoſitate: prima in gibbo
hepatis: ſecunda in caua uena,à qua tranſmittitur aquoſitas cum primo ſanguine, quaſi lotura carniū
ad ipſos renes,quibus fit ſecunda ſeparatio: in renibus uero tertia. Vnde ſi meatus renum nimis ape-
riantur ut ſanguis fluat in ueſicam, ſanguis tunc exit in urina. Habent autem renes duplex os: unum
ſuperius,per quod trahunt ab hepate per quoſdam canales:aliud per quod emittitur inferius ad ueſicā
Dirigitur autem quædam arteria à corde ad hepar per medium hepatis ad renes, deferens eis ſpiritum
uitalem ſiue uitam. Item quædam uenæ diriguntur ab hepate ad ipſos renes exterius, deferētes ſangui
nis nutrimentū ad exteriores partes renum. Interius .n.non habent renes uenas,ſed nutriunt à ſangui- H
ne quem attrahunt per canales cum aquoſa ſuperfluitate. Coniunguntur autem renes cum quibuſdam
ſpondylis dorſi.unde tranſmittunt ei ueſtem,quæ ueſtit eos exterius,& dant eis ſenſibilitatem. Habēt
aūt figurā intus concauam aliquantulū,exterius gibboſam & nodoſam. Et circa orificia,quędam habēt
additamenta,quæ circundantur pinguedine,cuius ratio per ſimilia alibi aſſignatur.

De anatomia veſicæ.

Sicut creauit Deus proprium uas ſuperfluitatis primæ digeſtionis, ita creauit proprium uas ſuper-
fluitatis ſecundæ digeſtionis, ut ueſicam uas urinæ. Habent ergo renes duo emunctoria, quaſi duos
canales per quos tranſuehitur urina poſt ſeparationem eius a ſanguine in ueſica. Subintrant ergo
illi duo canales exteriores tunicam ueſicæ circa medium tumorem eius, & fluit urina inter duas
tunicas ex utraque parte ueſicæ ad os illius, ubi tandem intrant per interiorem tunicam ueſicæ pe-
netrando ipſam. Et dum intrat ueſicam urina tranſmiſſa à renibus, clauditur exterius os ueſicæ,
ne aliquid exeat. Et e conuerſo dum exit urina a ueſica, clauduntur duo prædicti meatus, ne a-
liquid ſubintret ueſicā interim:& hoc per dilatationem interioris tunicæ,& cōprehenſionē eius cū ex-
teriori. Cōtexta eſt aūt exterior tunica ex filis lōgitudinalibus,& uiget in ea magis attractiua. Interior
aūt tunica cōtexit ex filis latitudinalibus:& hoc ꝑpter cōprehenſionē:& ex trāſuerſis,ꝑpter retētionē.

Os

A Os autem ueſicæ conſtat ex quibuſdam lacertis,quibus mediantibus conſtringitur , & aperitur in ho-
ris neceſſarijs.Duplicatur autem eius interior tunica ad exteriorem,& in fundo ueſicæ : quia neceſſa-
rium fuit ut eſſet denſa,& fortis, ne acutis humoribus,& ſanguine melācholico ſcinderetur, quod ac-
cideret ſibi ſi ſubtilis eſſet compoſitionis.

De anatomia matricis.

Creauit Deus matricum radicem,ut eſſet inſtrumētum & locus generationis in muliere.cuius col-
lum eſt in comparatione uirilis uirgæ:& eius ſiphac.ſ.interior concauitas,eſt in comparatione oſchei,
id eſt burſæ teſticulorū:& hac cōparatione ſe habet inſtrumentū generarionis in muliere ad inſtrumen
tū generationis in maſculo : in qua ſigillū imprimens ſe habet ad ſigilli impteſſionem in cera . Inſtru-
mentū fœminæ habet figurā inuerſam & protēſam.i.fundatā intus: Inſtrumentū hominis habet inuer
ſam & protenſam extra.Collū aūt matricis lacertoſum eſt:multas habēs pelliculas ,& inuolutiones ad
modū burſæ,ſicut & collū ueſicæ,ut poſſit dilatari,& conſtriugi quādo opus fuerit.Qm̄ ante horā par-
tus ipſius fœminæ os matricis cōſtringitur ſecundū oēs ſui plicas ad modū roſæ,cuius folia cōplicātur
antequā expandatur ipſa.Vnde ita ſtrictus eſt meatus colli matricis,ꝙ ſolūmodo uiam haber urina per
ipſum. Iu prima autem deſloratione dilatatur collum matricis, & rumpuntur quædam uenæ ſubtiles ,
B quæ ſunt in dextra parte ipſius colli,& exit ſanguis. Duplex uero eſt os matricis, unū exterius, & appa
ret uiſui, ad quod terminatur collum matricis:aliud uero interius,in quo iuchoatur collum.Iſtud uero
os in hora cōceptionis ita clauditur,quòd non poſſet eriam acus intrare. Ita enim diſpoſuit natura,ne
poſt cōceptionē aliquid de ſpermate exear,uel de alijs ſuperfluitatibus ſubintret, & lædat fœtū. In ho
ra autem partus ita dilatatur collum matricis,ꝙ eius amplitudo fere concauitati interiori ipſius matri-
cis adæquatur, ad modum roſæ,quæ tota expāditur ſecundum omnes ſui partes . Interius autem cir-
ca medium tumorē ipſius matricis ſunt duo additamenta inuerſa, ſiue protenſa, ſicut duo cornua, uel
duo capita mamillarū,quibus adhærent duo foetus,unus a dextra parte.ſ.maſculus, alius a ſiniſtra.ſ.fœ
mina. Sicut.n.natura exterius præparauit duo inſtrumēta nutritionis.ſ.duas mamillas,ita interius duo
ſuſpenſoria:& ſicut plures ſunt mamillæ extra & intra,& plura ſunt iuuamenta matricis inrerius , quæ
etiam uiſui apparent.Vnde quidā per ſimile dicebāt,decepti in muliere,eſſe quinque cellulas,quidam
ſeptem,quia tot foetus poſſunt ſimul eſſe iu matrice.Ad hoc dicendum, quòd ſicur in arbore plura pira
apparent uel adhærenr in ſtipite prouenienti ex arbore, a quo accipiunt nutrimentum , ita in matrice
poſſunt plures foetus adhærere uni additamento,a quo oēs accipiunt.Pariuntur autem iſta duo addita
menta duas diſtinctiones corporis mamillæ:unā,propter colligantiā unius cū dextra mamilla:reliquā,
C ob alterius cum ſiniſtra . Dicit Hip.ꝙ ſi gracileſcat dextra mamilla , maſculi abortum faciet . Ponitur
inter longaonem & ueſicā,& illi eſt illud inteſtinnm,quaſi culcitra ſuper quā quieſcit.In quibuſdā col-
lum matricis eſt gracilius,& longius,& tortuoſius:& in quibuſdā breuius,& rectius,& craſſius:ſicut in
quibuſdam uiris uirga gracilis,longa,& tortuoſa:in quibuſdam , aliter diſpoſita . Componitur autem
matrix ex duabus tunicis,quarum exterior magis carnoſa eſt.interior uero magis neruoſa aliquantu-
lum,ut ſenſum poſſit habere,non tamen magnum: quia ſi nimium ſenſum haberet,matrix nimis læde-
retur in partu.Exterior autē ſpiſſior eſt propter hoc,ut ſeruaret naturalem calorem. Interior autem li-
gamentalis eſt.i.ex ligamentis,& componitur ex omni genere neruorum ſcilicet longitudinalibus,la-
titudinalibus,& tranſuerſalibus.Alligatur aurem matrix ſpinæ dorſi fortiter poſterius , & duabus co-
xis. Similiter eius ligamenta deſcendunt ad genua:a genibus uſque ad pedes. Superius autem alliga-
tur diaphragmati,cuius ligamenta aſcendunr uſq; ad mamillas & oculos.Sub iſtis autem additamen-
tis extra ex utraque parte inferius prope os matricis ponuntur duo ianitores, quaſi duo oua.ſ. teſticu-
li,qui.ſ. aliquantulum ſunt latiores,quàm teſticuli maris , qui aliquantulum ſunt oblongi : illi latiores
propter humiditatem deſcendentem: iſti oblongi,propter caliditatem.Creauit autem natura iſta ge-
mina,ut in eis eſſet locus digeſtionis ipſius ſpermatis, ad hoc ur ex ipſo eſſer materia corporis huma-
D ni . Sunt autem uaſa ſeminaria antecedentia , & conſequentia , quibus defertur ſperma uel materia
ſpermatis . Vaſa autem antecedentia ſunt quædam uenæ,quæ prodeunt a cerebro uſque ad reſticu-
los,& deferunt ſanguinem dealbatum, qui erat ad nutrimenrum cerebri ad ipſos teſticulos , qui me-
diante ſua uirtute attractiua talem ſanguinem attrahunt ad nutrimenrum. Reſiduum autem illius nu-
trimenti a teſticulis tranſmittitur per ſeminaria uaſa conſequentia in ipſa uirga uirili , & per illam in
matricem ad generationem fœtus.Cuius quidem ſpermatis in homine ſtrictus eſt meatus & tortuo-
ſus,& longus,ut ſubtilietur & habiliretur per longum tempus:in muliere non eſt ita ueceſſariū ut ſub-
tilietur,quia eius ſperma deber craſſius eſſe,& humidius,quàm ſperma uiri,maxime ab iſto agente pa
tiens:propter hoc breuior eſt tranſitus a teſticulis mulieris in matricem.ſtarim enim ſubintrat matricē
ſub inferiori ore a latere matricis ex utraq; parte illius,& non per illud os.unde non coniungitur cum
ſpermate maris antequam utriuſq; ſperma perueniat in matricē. Sub inreriore autē ore matricis illius
iacet os aliud.ſ.ueſicæ,quod ſubinrrat collum matricis,& ita exir urina ſecundū eandē uiā, per quā in-
trat ſperma.Conueniūt autē ſpermata maris,& mulieris in matrice ita,quòd ſperma maris agit in ſper
ma mulieris. Sperma autem maris naturalirer iutendir imprimere formam eius , a quo deciditur , &
ſperma mulieris intendit ſuſcipere . Illud autem facit ſperma uiri in ſpermate mulieris, ut dicunt alij
in ſanguine menſtruo,quod facit fermentum in paſta.ſ.ebullitionem.Et Gal.uult, quod utrūq; agat in

reliquum,& patiatur à reliquo.In principio enim admiſcentur ſpermata, & fit ſpuma in eis mediante E
uentoſitate eleuante ampullas.In ipſis enim ſunt tres ſpiritus ſcilicet naturalis, ſpiritualis, & uitalis,
qui mouent materiam quolibet genere motus:quorum quilibet intendit ad generationẽ propriæ cau-
ſæ materialis ſcilicet ſpiritus uitalis ad generationem cordis,ſpiritus naturalis ad generationem hepa
tis,& animalis ad generationem cerebri.Subintranre ergo in profundum ſpermatis uentoſitate,actio-
ne trium ſpirituum in medio naſcitur ueſicula quędam:ſuperius autem prope alia ueſicula:a latere iux-
ta inferiorem alia.Ex prima ueſicula formatur ipſum cor:Ex ſecunda ſuperius poſita cerebrum:Ex ter-
tia hepar. Tamen maxima eſt diſſenſio inter auctores de ordine formationis.Hippoc.enim in libro de
natura fœtus uoluit,ꝙ cerebrum eſſet primum in creatione,ut patet ex ſenſu quia in ouo primo appa-
ret caput pulli.Iſaac uidetur conſentire, quia comparat hominem arbori inuerſę,& cerebrum radici ar
bori s.Alij uolunt ꝙ hepar primum ſit in creatione,quia illud membrũ cuius operatio primo eſt neceſ-
ſaria, primo debet creari : ſin minus, inordinate procederetur. Et iſta ratione dicit Ariſto. quòd cor
primo creatur,quia eius operatio primo eſt neceſſaria,ideo primo debet creari.non enim poſſet nutri-
ri niſi primo uel prius fieret uita. Vnde cum operatio uitalis primo ſit in corde, primo creatur cor. In
iſtis tribus membris,artifice natura petente exteriores partes,exterius terminatur uehiculum, quo me
diante alligatur fœtus uni partium capitum mamillarum, per cuius uehiculi inferiorem meatum tran- F
ſmittirur de puro ſanguine menſtruo matris,uel alio,per quem membra, quæ prius erant alba, rubificã
tur. Illud autem uehiculum alligat fœtum matrici : & cum illud uehiculum poſterius ſit in conceptio-
ne,alijs tamen prius eſt in perfectione. Per ſex autem primos dies in illa materia apparet ſpuma, &
aliæ tres ampullæ principalium membrorum. Poſtea per tres ſequentes dies inchoantur interius li-
neationes, & punctationes aliorum membrorum. Per primos autem ſex dies nihil attrahitur à ma-
trice,quia parum aut nihil deperditur de illa materia.& ſi deperditur, non eſt utilis reſtauratio,unde ni
hil attrahitur.Per ſex autem dies ſequẽtes penetrante uentoſitate & ſpiritibus ad exteriora, perficiun-
tur ramificationes uenarum & arteriarum. Per xij. dies ſequentes,ſubintrat ſanguis per uniuerſa mẽ-
bra carnea. Vnde in abortu apparet tunc temporis fruſtra carnea. Et per ipſos diuiditur etiam ſpina
lis medulla à cerebro per ſpinam dorſi. Item per ix. dies ſequentes diſtinguũtur membra a ſe inuicem
latera a collo,& collum a capite, coxæ a natibus, & ita de ſingulis alijs. Et ita in uniuerſo erunt xxxv.
dies: tamen in quibuſdam iſta tempora formationis anticipantur: & in quibuſdam poſtponuntur par-
titiones totalis temporis formationis,tum per unum diem, tum per plures. Tripliciter ergo uariatur
totum tempus formationis. quoddam enim terminatur in xxx.diebus,quoddam in xxxv. quoddam
in xl. ita quòd quinque dies ſemper interueniunt & intercidunt. Cauſa autem huius diuerſitatis eſt G
calor intenſior in quibuſdam, remiſſior in alijs: & materia magis, & minus obediens. Fœmine cor-
pus tardius formatur, quàm corpus maris. Tempus autem motus id eſt illud, in quo apparet uel ſen-
titur motus uoluntarius ex anima ſenſibili,duplum eſt ad tempus formationis. Tempus autem par-
tus triplum ad tempus motus. Et propter iſtas diuerſitates temporum formationis, etiam uariantur
tempora partus.Et ideo quidam naſcuntur in vij. menſe, quidam in viij. & quidam in ix.Totum autẽ
quod dictum eſt de temporibus formationis, experimento compertum eſt per diuerſa tempora
abortuum, in quibus apparent uiſui antiquorum medicorum ſucceſſiuæ diuerſitates formationum.

De anatomia panniculorum fœtus.

In quibuſdam autem materijs calor eſt maior. ſtatim autem declinante calore, & penetrante
in profundum extremitatibus relictis, induitur pellicula ad modum corticis exterius, ſicut patet in
ouis, quæ ueſtiuntur extra tenuiſſima tela prius, & poſtea teſta duriore. Similirer in arboribus, quæ
ueſtiuuntur triplici cortice, & in fructibns quarundam arborum, quæ duabus uel tribus tunicis te-
guntur. Similiter foetus in utero matris inuoluitur tribus pelliculis: quarum prima uerſus foetum te-
nuiſſima eſt,& dicitur camiſia pueri,uel profundatio ſudoris. iſta enim pellicula abſtergit puerum à ſu-
dore,qui eſt quaſi aerea ſuperfluitas.Inrer hanc pelliculam,& ſequẽtem recipitur ſecunda ſuperfluitas H
ſcilicet urina.ſtatim enim quando excolatur per renes,non intrat ſtatim ueſicam, ſed per quendã mea
tum dirigitur ad umbilicum,ubi exit,& ſubintrat iſtas duas pelliculas, & non expellitur inde ante par
tum,immo exit cum puero.Cuius retẽtionis hæc eſt cauſa ſcilicet ut ex humiditate mollificet & infun
dat matricem,ut ſufficienter amplificetur ad exitum pueri,quia facilius excolatur per humidũ, quàm
per ſiccum.Interior autem tunica ſubtilior eſt ceteris: & componitur ex arterijs & uenis, in quibus de
fertur ſanguis ad nutrimentum foetus,uenalis ſanguis hepati,arterialis cordi : & hæc eſt tunica ſimilis
retinæ.Prima autẽ ſuperfluitas nõ eſt in foetu,qa nihil dũ eſt in matrice intrat ꝑ os, & ita nihil in ſtoma
chũ & inteſtina qđ poſtea exeat ꝑ ſeceſſum.Venit aũt ei nutrimentũ ꝑ umbilicũ de ſanguine materno
q̃ trãſmittiꝛ ad hepar,& ibi quandã ſuſcipit digeſtionẽ.Inuoluiꝛ ergo tribus pãniculis foetus,ſed nõ pro
pter dictas cauſas ſolũ,ſed ut foetus firmiter adhęreat matrici.nõ.n.ſufficeret illud unũ ſolũ uinculũ per
umbilicũ,niſi in pluribus locis per pelliculas illas alligaretur matrici. Habet enim foetus poſitionẽ &
ſitum membrorum naturalem ſecundum diuerſas ſui plicaturas naturales. Ambas autem manus ha-
bet poſitas ſupra duo genua,brachijs extenſis ex utroq; latere,& faciem poſitam inter manus, naſum
inter genua : & habet genua flexa, & pedes iunctos. proceſſu autem temporis creſcit, & augetur ue-
hementius, & fortius mouetur. Et tendit ad exitum triplici de cauſa : Vna cauſa eſt propter angu-

ſtiam

A ſtiam loci in utero materno : Alia cauſa eſt propter defectum nutrimenti. non enim ſufficit ei , quod
tranſmittitur a matrice: Tertia cauſa eſt anguſtia inſpirandi, & expirandi, & paucitas aeris, qui quidem
nimis calidus attrahitur. In matrice ergo tempore partus puer conuertit ſe ad exitum. ſ. caput inferius
& extremitates ſuperius. Hic naturalis ordo eſt in exeundo, ut præcedat caput, & ſequant̃ cetera mem
bra. Caput enim ex ſua craſſitie, & grauitate facit locum ceteris membris gracilioribus. quando uero
præcedunt pedes, timendum eſt ne brachia frangantur. quando præcedit unus pes , timendum eſt de
alio: idem dico de ceteris membris. Rumpuntur enim cotylidones, & exit ſanguis cum aquoſitate, qui
retentus inter pelliculas mollificat, & infundit matricem. Matrix autem poſt tãtam dilatationem cito
redit ad propriam uel priſtinam conſtructionem, & hoc nimia operatione naturæ.

De anatomia genitalis uirgæ.

Habet autem uirga uirilis compoſitionem ligamentalem . Componitur enim ex craſſis uenis, ner-
uis , & arterijs : ut recipiat multum intra ſe de ſpiritu & uentoſitate , quæ faciunt ipſam inflari & erigi
quando opus fuerit, & per ipſam deportari materiam ſementalem. Longitudinem naturalem habet in
ter ſex, & nouem digitos, ut poſſit attingere ad locum ſibi deſtinatum in proiectione ſpermatis. Item
habet duos meatus, unum in quo defertur ſperma a teſticulis, aliud in quo defertur urina a ueſica , qui
B tamen duo meatus conueniunt tandem in unũ meatum. In ipſa enim uirga ſic accidit ſicut in collo ma-
tricis, quia per alium meatum exit urina, & per alium meatum intrat ſperma uiri, tamen ipſi duo conue
niunt in ipſo collo, & fit meatus unus. Veniunt autem nerui ad eius compoſitionem ab inferiori parte
ſpinalis medullæ: ueniunt etiam quædam ligamenta a pubis oſſibus. Virga habet duo paria muſculorũ,
unum par longitudinalium & protenſorum, quibus erigitur & extenditur: & aliud par habet muſculo-
rum tranſuerſorum, quibus mediantibus erigitur. Quare ſi unus muſculorum ſpaſmaretur, tunc decli-
nat uerſus unum latus: alter uerſus alterum declinat ſi neuter dirigitur. Iſtis etiam mediantibus poſt
iniectionem ſpermatis retrahitur ad priorem menſuram.

De anatomia cordis.

Creauit Deus cor ex carne craſſa forti & dura, ut eſſet longinquum a læſionibus , neque nimis ue-
lox, neque nimis tardum eſſet ad motum, neque nimis paruum, propter multum aerem & ſanguinem,
quem recipit. Figura autem eius eſt pineata, quia latum aliquantulum in rotundum eſt in parte una: &
hoc ut locum haberent amplum uenæ , & arteriæ exeuntes & ſubintrantes in illa parte. Et in alia ſui ex
tremitate punctale habet acumen, ut in una ſui parte contingeret oſſa coſtarum, quibus uicinatur , ne
læderetur ab ipſis. Et pineatam habet figuram, & rotundam, quia nulla figura melius, quàm iſta coniun
C git punctum cum ſuperficie, cum a puncto per creſcentes circulos gradatim perueniatur ad ultimam ſu
perficiem. Inuoluitur autem cor in quodam forti panniculo ad ſui defenſionem, qui capſula cordis ap-
pellatur: inter quem & ipſum cor, tãtum uacat ſpatium, quod ſufficit ad plurimam cordis dilatationẽ:
ne ex conſtrictione inducat ſuffocationem in ipſo . Colligatur autem cordi in tribus locis , ſcilicet in
pũctali extremitate, ubi magis eſt chartilaginoſa, propter defenſionem illius partis a duritie oſſium ui-
cinorum: & in duabus auriculis ſimiliter. Quæ quidem auriculæ apparent extra, quaſi duo additamenta
carnium, per quarum inferiorem ſubintrat uena deportans ſanguinem ab hepate ad nutrimentum cor
dis, & ad generationem ſpirituum, & ſanguinis uitalis. Superiorem autem auriculam ſubintrat canna
pulmonis, deportans aerem ad temperationem caloris innati: & ita leuioris , ſcilicet aeris meatus eſt
ſuperior. Cor autem habet tres diſtinctiones, ſiue folliculos , ad modum quarundam burſarum: in qua-
rum parte ſuprema recipitur aer: in quarum infima, recipitur ſanguis: in quarum media, quæ fouea ap-
pellatur , fit aeris & ſanguinis commiſtio, & ſpirituum generatio. Vnde ille locus in corde dicitur mi-
nera ſpirituum. Componitur autem cor ex omnibus generibus filorum, ſcilicet longitudinalibus , qui-
bus attrahit: latitudinalibus, quibus expellit: & tranſuerſis utrorumque , quibus retinet. Vergit autem
cor uerſus ſiniſtrum aliquantulum, ut det locum hepati poſito in dextra parte, ne duo tam calida mem
D bra in una parte corporis ponantur corpus calefacientia. Sunt autem duo ſubintrantia cor , uena con-
caua deferens ſanguinem ad nutrimentum cordis, & generationem ſpirituum , & canna pulmonis de-
ferens aerem, ut ex ipſo & aere generetur ſpiritus. Duo egrediuntur, ſicut eſt uena arterialis, uel arteria
uenalis: quæ ſic appellatur, quia media eſt inter uenam & arteriam, quæ deferunt ſanguinem calidum,
& ſubtilem ad nutrimentum pulmonis. Et propter hoc dicunt quidam, quòd pulmo calidam, & ſiccam
habet complexionem, quia nutritur calido & ſicco ſanguine, ſcilicet cholerico. tamen ex accidenti fri-
gidus eſt & humidus. unde dicitur proprium uas phlegmatis. humor enim diſtillat a cerebro ad pulmo-
nem , quaſi pluuia. unde ex accidenti abundat in eo phlegmatica humiditas. Iſta autem uena unam tan
tum habet tunicam, cum omnes aliæ ad minus duas habeant : & hanc mollem habet, & hoc multiplici
ratione. Vna ratio eſt, quia intrat ſubſtantiam pulmonis , quæ tenera eſt & mollis : & ſi uena eſſet craſ-
ſa & dura , de facili poſſet ſiccari, & ſuſcipere rimam, & fiſſuram, & pulmo per ipſam. Alia ratio eſt, quia
mollis eſt, ut ſequatur motum pulmonis: quod non faceret ſi eſſet dura: & eſt ad modum iunci in aqua,
qui ex ſua mollitie & flexibilitate ſequitur motum aquæ. Alia ratio eſt, quia uena non procedit per lon
gam uiam, immo tantum per ſubſtantiam pulmonis: unde iacet ſuper pulmonem ſicut ſuper culcitram,
Vnde ſi ſanguis uenam impleat , cum non habeat durum & reſiſtens, non læditur ex percuſſione . Alia
uena egrediens a corde eſt illa, quæ dicitur aorta, quæ defert ſanguinem uitalem per totum corpus &

habet duas tunicas,interiorem duram,& exteriorem mollem:duram propter ſubtiliorem ſanguinem E
& penetrantem,ne ille extra reſudaret.defert enim ſanguinem pulſatilem iſta.Exteriorem habet mol-
lem,quia ſi haberet eam duram,cum iſte ſanguis pulſatilis impleret illam interiorem, & ipſa exterior
ex eius duritia repercuteretur,& læderetur tunc:& propter hoc exterior mollis eſt, ut receptio ictus ſi-
ue pulſus ſit tanquam in molli.Ramificatur autem iſta per totum corpus. & eius rami interius ſuperia-
cent uenis quietis, ut tanquam uolubile omnino ſuſtentetur ab illis. Exterius uero iuxta ſuperficiem
corporis ſupponuntur eis, unde habeant ea quaſi ſcuta & tegmenta. Et diſcernitur iſte ſanguis pul-
ſatilis qui uitalis eſt ab ipſo qui nutrimentalis eſt, quoniam hic ſaltando exit interpolate, alius conti-
nue & quiete.

De anatomia pulmonis.

Viuit cor cum ſuis dilatationibus & conſtrictionibus & quietibus intermedijs, cuius calor excellẽs
ſignum eſt audaciæ:ſuperexcellens uero ſignum eſt maniæ.Non enim magnitudo cordis cauſa eſt auda
ciæ,neque paruitas eſt cauſa timiditatis,quoniam lepus & ceruus magnum cor habent ſecundum men
ſuralem ſibi proportionem,cum timidi ſint.quædam ſimiliter animalia paruum habent cor, ſed calidũ,
& propter hoc audacia ſunt,ſicut ſerpens thirus,muſtella &c. Et quoniam cordi neceſſaria fuit conti-
nua aeris attractio , ut in animalibus ambulabilibus: neque potuit attrahi ab extrinſeco,tum propter F
loquelam & uociferationem ſiue cantum,tum propter corruptionem aeris exterius, neceſſarium fuit
ut eſſet aliquod uas receptaculum aeris attracti interius,ut aer reſeruaretur ad tempus, & rectificare-
tur a ſuis nociuis qualitatibus,quod quidem uas pulmo uocatur. Eſt igitur pulmo caro tenera & rara,
ut recipiat aerem in magna quantitate.Vnde animalia,quæ magnum habent pulmonem & ualde rarũ,
multum morantur ſub aqua.quæ paruum,parum morantur.hi enim frequenter inſpirant & exſpirant:
alij uero rarius.Habet autem pulmo magnam quandam cannam,quæ ſuperius terminatur ad epiglotti
dem,per quam attrahitur aer.quæ quidem canna ramificatur & diſpergitur per multam ſubſtantiam
pulmonis.Et iterum ex oppoſita eius parte eſt canna,quæ ſubintrat cor deſcendendo. Non autem mo
uetur pulmo per ſe & ſuo proprio motu,ſed potius motu dilatationis in inſpiratione, & conſtrictionis
in reſpiratione. qui quidem motus a*corde ſunt,quoniam in ſui compoſitione pulmo nõ habet neruũ, *al.thorace.
a quo eſt motus communis membro animalis.Exterius aũt inuoluitur quadã pellicula, quæ fit ex ner-
uo dilatato circa ipſum.& ex iſta pellicula totum ſenſum habet in ſe. Et eſt pulmo in illa comparatione
ad alia ambulantia,in qua ſunt branchiæ piſcium ad ipſos piſces. Habet autem pulmo quinque diſtin-
ctiones,pelliculas,ſcilicet tres ex una ſui parte:& duas ex altera:duas maiores,& tres minores:ut ſi for
te lædatur in una uel duabus ſui partibus,ſaluetur in alijs.quoniam ſi eſſet continuatio in ſui parte, læ- G
ſio unius partis per continuationem totale membrum læderet. Habet autẽ pulmo diſtinctiones duas
maximas,& quinque ſubdiſtinctiones paruas,quas pelliculas nuncupamus, ut ſi forte una earum læde
retur,& impediatur a ſuo effectu & actione,altera ſuppleat,neque ceſſet ab officio ſuo. Tres autem il-
larum pelliculatum magis uergũt uerſus dextram. Quarum una non mouetur ſicut ceteræ,ſed tantum
ad hoc eſt ut per eam tranſeat uena concaua,quę ab hepate dirigitur ad ipſum cor,& illa uena eſt quaſi
lectus in quo iacet.Duæ uero pelliculæ magis uergunt uerſus ſiniſtrũ,cuius dictionis hæc eſt ratio:quia
tres pelliculæ a dextris ſunt:ut una illarum ſit uicinior uenæ concauæ quã ueſtit.Alia ratio eſt, ut exeun
tes ex equo duos panniculi ex parte cordis,cum ipſo corde teneant ſiniſtram partem pectoris. Et tres
pelliculæ ex parte hepatis tenebunt dextram partem pectoris ex æquo, ne aliqua pars pectoris relin-
quatur uacua magis,quàm alia.Tibia autem pulmonis inſtar ſtipitis habentis multas radices ramifica
tur ſecundum ſubſtantiam pulmonis,qui quidem rami per totum pulmonem diffunduntur, ita, quòd
eorum capita ſiue orificia extrinſece ſunt aperta,neque aliquo tempore clauduntur, ſed ſugunt conti-
nue & attrahunt ſuperfluitates pectoraliũ,deſcendẽtes a capite ad loca inferiora pectoris. Neque ſolũ
per illos ramos cannæ pulmonis attrahuntur ſuperfluitates cordis, ſed etiam ſuperfluitates a capite de
ſcendentes. Eſt autem pellicula quædam diuidens ſuos thoraces a ſe inuicem, tranſiens per maiorẽ H
diuiſionem pulmonis,quaſi diſtinguens eum in duas medietates, alligatas cum ſpinis dorſi poſterius,
anterius uero pectori.Cuius cauſa finalis prohibet ne tranſeat aliquod læſiuũ ab uno thorace ad aliũ.
ſi lædatur uel patiatur prius,quàm alius.Canna autem pulmonis ſuperius componitur ex annulis qui-
buſdam perfectis:inferius autem ex annulis imperfectis.quanto enim magis aſcẽdit canna, tanto per-
fectiores ſunt circuli, ita quòd in aſcenſu decreſcunt, donec perueniat ad perfectionem. Gibbo-
ſitas autem ipſorum annulorum uergit exterius,& efficit gutturis tumorem. uerſus autem interiorem
partem ubi deficiunt circuli,eſt quædam pellicula fortis & ſpiſſa,quæ ſupplet officium circulorũ.Quan
do autem cibus recipitur in gulam,illa pellicula cedit ipſi,& reflectitur interius hora deglutitionis, ne
impediat illam,ſicut impediret,ſi eſſet chartilago interius,ſicut exterius: Superioris autem partis illius
cannæ,& exterioris illius duplex eſt iuuamentum.unum,ut inſpiratio & exſpiratio fiat per ipſum,aliud
ut ſit primum inſtrumentum formationis uocis,& ita fiat inſtrumentum uirtutis uoluntarie mobilis.Et
eſt ſimile de pellicula cooperiente cerebrum,cuius duplex eſt iuuamentum. Vnum,ut coniungat ue-
nas & neruos & arterias exeuntes a cerebro,aliud ut regat & inuoluat cerebrum ne lædatur & diſſipe
tur,cum ſit teneræ ſubſtantiæ.Exſpiratur ergo ſupe.fluitas aerea,quæ perueniens ad guttur,format uo-
cem.Natura ergo format ſibi ſuperfluitates,& adaptat ad quædam ſui iuuamenta, ſcilicet ſquamas in

piſcibus

A piſcibus,& pilos in corpore. Componitur autem guttur ex tribus fruſtulis ad formandam uocem ſe-
cundum plures ſui differentias,ſcilicet gracilem, & craſſam,& ita de alijs. quoniam ad diuerſos motus
& contrarios alicuius membri,neceſſaria ſunt plura fruſtula alicuius membri, ſicut patet in digitis, qui
ad uarios motus aptantur . quorum primum fruſtulum eſt quædam chartilago compoſita ad modum
aliarum cannarum ambarum.Ipſius circulus eſt imperfectus,ad modum peltæ, cuius gibboſitas extra
apparet in gutture.Eius uero defectus eſt uerſus gulam.unde chartilago peltalis uocatur . Cuius quo-
dam modo ſupplet defectum quædam chartilago ſuppoſita iſti inferius, ſimiliter circulum faciens im-
perfectum.ſed cõtrario modo ſe habet peltali,quia eius gibboſitas interius eſt uerſus gulam , defectus
uero exterius uerſus guttur eſt.Et ita ſe habet hæc chartilago,quòd oritur ſeu collocatur ſuper inferio
rem chartilaginem:cuius opus eſt ne impediat deglutitionem,quando gula dilatatur uerſus ipſam.hęc
autem chartilago cymbalaris,& coopertoria uocatur.Et eſt alia chartilago,quæ appellatur nomen nõ
habens,cum modo collocetur uerſus partem exteriorem,modo uerſus interiorem, quando opus fue-
rit:quia eius iuuamentum eſt,ut quando deglutitur cibus in gulam,interim tegat os tracheæ:& iterum
cum formetur uox in gutture,interim tegat os gulæ.Si autẽ accidat, quòd loquatur deglutiẽs aliquid
remouetur id operculum,& aperitur os tracheæ:& quando ſubintrat mica panis per tracheam, tũc na-
B tura per fortem tuſſim conatur expellere illam.Chartilago autem nomen non habens,duo habet addi
tamẽta,* hac illa quæ ſubintrãt illud cooperculum,ſiue cymbalarem chartilaginem,& tenent ipſam in
debito loco & poſitione.In formatione autem uocis,quãto magis eleuatur peltalis,& cymbalaris, tan
to magis gracileſcit uox,& trachea arteria tanto magis elongatur & arctatur:quando uero illæ charti-
lagines deprimuntur,uox craſſeſcit,& trachea dilatatur intus magis.

De anatomia diaphragmatis.

Diaphragma eſt quædam pellicula diuidens regionem uitalium a regione nutritiuorum.unde dici-
tur diaphragma,quaſi duo frangens, Cuius compoſitio eſt ex neruis & ligamentis . Habet autem illud
iuuamentum,ſcilicet ut ſit primum principium motus inſpirationis, & exſpirationis . motu enim dia-
phragmatis mouetur pulmo.pulmo autem non mouetur ex ſe uel per ſe, cum nõ habeat neruum in ſe.
Alligatur autem diaphragma ſpinæ dorſi retro,& anterius pectori. Et annexũ eſt circumquaq; corpus
corpori per circuitum,per muſculos autem habet motum circularem.Cum autem motus dilatationis
in circulo,a medio puncto incipiat,& terminetur in extremitatibus, & motus cõſtrictionis incipiat ab
extremitatibus,& terminetur in medio.neceſſe fuit ut principiũ motus diaphragmatis eſſet in medio
illius.Deſcendit ergo a ſexto pari neruorum quidam neruus directe,& perpendiculariter per medium
C punctum ipſius diaphragmatis,præſtans & ſenſum,& motum,qui poſtea ramificatur,& diffunditur per
totum diaphragma.Præterea ueniunt alij duo nerui a quinto,& quarto pari neruorũ ab ipſa ſpinali me-
dulla,& ſpondylis,ferentes prædicto neruo principium: qui quidem ut adhæreat ueſtitur carne , ut in
ſuo defectu ſubintret pelliculam illam,quæ eſt diuidens duos thoraces , facientes duas diſtinctiones
pectoris:& quodam modo ueſtitur,& adhæret donec perueniat ad diaphragma. Cõtingit autem quòd
diaphragma quandoq; apoſtemaſ,& impeditur a ſuo motu,& tunc iuuatur a quibuſdam muſculis late
raliter ei uenientibus, qui ſunt.84.teſtãte.Gal.& etiam iuuatur a folijs narium per uehementem inſpi
rationem,& exſpirationem .

De anatomia cerebri.

Et cerebrum diuiditur in tres ſubſtantias,in uelarem,medullarem, & uentres plenos ſpirituum, qui
ſunt principia neruorum a cerebro orientium.Cerebrum autem eſt frigidum, & humidum . Frigidum
uero,ne inflammetur uapore fumorum aſcendentium a ſtomacho, & ne inflammetur motu neruorum
ſenſibilium,uel per operationes ſenſibiles ut imaginationes,& cogitationes,& ut temperet ſua frigi-
ditate ſpiritus uitales calidos aſcẽdentes. Molle & humidum eſt,ut de facili ſuſcipiat impreſſiones ſen
ſibiles, & ut poſſit eſſe nutrimentum neruorum,qui a principio ſui molles ſunt,& gradatim,& ſucceſſi-
D ue indurantur.Item leues ſunt nerui,rari,& flexuoſi:leues,ut ſuſcipiant ſpiritus:rari, ut præſtarẽt ei faci
lem motum,& directum,& uelocem:flexuoſi, ut deſeruiant membris ad regendum ſe faciliter uerſus
quamlibet partem.Item cerebrum in anteriori ſui parte eſt mollius & humidius,propter neruos ſenſi-
biles inde orientes,qui molliores habent eſſe,quàm nerui motiui.In poſteriori ſui parte durius eſt,pro
pter neruos motiuos inde orientes,qui duriores habent eſſe,quàm nerui ſenſibiles , & propter illã par
tem, in qua eſt theſaurus memoriæ & repoſitio formarum.Cerebrum autem ſecundum latitudinem di
uiſum eſt in duas partes,ut hoc membrum unum ſit,ſicut & cetera mẽbra bina, ut ſi forte lædatur una
eius pars,altera ſeruetur illæſa.Deſcendit autem poſteriot pars cerebri cum ſuis uelaminibus in conca
uitatem ſpinæ,& ex illa parte oriuntur nerui,ex utraque parte lateraliter atque ad ambas partes corpo
ris uicinas tendunt .

De anatomia neruorum a ſpinali medulla orientium.

A ſpinali medulla.xxx.paria neruorum oriuntur,& unus neruus,qui caret pari.quorum vij.a ſpondy
lis colli oriuntur:alia uero vij.a ſuperiorum coſtarum ſpondylis oriuntur , quæ in rectitudine pectoris
ſita ſunt.Alia uero quinque,quæ ſunt poſt ipſa,ab inferioribus coſtarum ſpondylis naſcuntur.Oriuntur
& alia quinque a quinque ſpondylis renum.Ab oſſe uero,quod renibus ſupponitur , oriuntur alia tria:
poſt quæ alia tria ab oſſe caudæ naſcuntur.A caudæ autem ſummitate neruus carens pari oritur. Primi

paris

paris egreſſio eſt a duobus ſpondyli primi foraminibus, quod in capitis ſolum, muſculis ſpargitur: & E
eſt paruum, & minutum. quoniam melius uidetur, cum locus, a quo egreditur ſit anguſtus. Par ſecun-
dum a foramine, quod eſt inter primum ſpondylum & ſecundum, oritur, cuius maior pars tranſuerſa
ad cutem capitis aſcendit, dans ei motum. Et quod primum minus facit propter ſui paruitatem, conſe-
quens ipſum complete emendat. muſculoque colli & maxillarum coniungitur, dans ei motum. Par ter
tium exiens a foramine inter ſecundum & tertium ſpondylum, ſtatim in duo diuiditur ex utraque par
te. quarum una muſculis qui maxillas mouent tranſmittitur, & eſt quādo muſculis miſcetur temporū,
& cum muſculis aurium in beſtijs, & quandoq; in hominibus: alia uero pars ipſius per muſculos diſper
gitur, qui inter utraſque locantur ſcapulas. Par uero quartum inter tertium & quartum ſpondylum ex
oritur, & partitur in duo ſicut præcedens. ſed pars ipſius aſcendens eſt parua. Et quidam dixerunt iam,
quòd ab ea penetrant rami ſicut araneæ tela extenſa ſuper uenam, donec ad diaphragma perueniat, ſe
parans ſuper duo latera diaphragmatis, & pectus in duo media partiendo incedens. ſed eius pars mi-
nor ad ſuperiora reflectitur, & in fundo muſculorum profundatur, donec ad ſuprema uadat, & muſcu-
lis mandat ramos, qui inter caput & collum ſunt communes. & dixerunt quidam quòd ab eo ad dor-
ſum deſcendit ramus. Quintum uero par inter quartum & quintum egreſſum in tres diuiditur partes:
& eſt unus ramus, & eſt minor pars perueniens ad muſculos, qui caput anterius peruertunt, & ad alios F
muſculos qui capiti ſunt communes & collo, & alter ramus ad muſculos ſcapularum dirigitur, & mi-
ſcetur, & ad medium penetrat diaphragmatis. Par uero ſextum, ſeptimum, & octauum, ab alijs ſecun-
dum ordinem egreditur foraminibus. Sed octaui egreſſio eſt a foramine communi inter finem ſpondy
lorum colli & primum ſpondylum dorſi. & eorum rami uehementi miſcentur miſtura. ſecundum pluri
mum eius ad ſcapulæ peruenit ſuperficiem. & pars eius maior, quæ eſt ex quarto, & minori parte, quæ
eſt ex tertio peruenit ad diaphragma. & plurimum ſeptimum peruenit in adiutorium. licet ſint quidam
qui ex ipſis ramis ad muſculos capitis & colli & dorſi cum ramis quinti aſſociati uadant ad diaphrag-
ma. ſed tamen ille, qui eſt ex quinto, ad partem manus tendit, & non tranſit ſcapulam. Sexti uero paris
quidam ad muſculos ſcapularum diriguntur, & alij mouent adiutorium, alij uero a ſuperioribus parti-
bus dant ſenſum adiutorio, alij mouent brachium, alij per cutem adiutorij. Septimi uero paris quidam
mandantur muſculis qui ſunt in adiutorio, qui ſparguntur dantes eis ſenſum. Octaui uero paris partes
quædam per cutem hanc quidem partiuntur, dantes eis ſenſum. alij uero ad muſculos brachij tendunt
motum manibus præſtantes. Primum autem par ex paribus membrorum pectoris egreditur inter pri-
mum & ſecundum ſpondylum pectoris, quod in duas diuiditur partes, quæ autem maior eſt, in omni-
bus muſculis ſpargitur coſtarum, & in muſculis dorſi ſuper primas coſtas extenſum procedit, & octa- G
uo neruorum colli obuiat, & ſimiliter ad manus protēditur, donec ad digitos & palmam perueniat &
manum, & ſegregatur per eam, dans ei motum uel ſenſum. Par uero ſecundum, a foramine egreditur,
quod prædictum ſequitur foramen, cuius pars ad adiutorij tendit ſuperficiem, dans ei ſenſum. & ipſius
reſiduum cum alijs partibus quæ remanſerunt, aggregantur, & ad muſculos ſcapulæ qui ſuper eam po
ſiti ſunt aſcendunt, ipſius mouentes iuncturam. & ad muſculos perueniūr dorſi, qui ex iſtis neruis ſpon
dylorum pectoris oriuntur. Et ramus, qui ad ſcapulam non protenditur, ad muſculos dorſi uadit, & ad
muſculos qui ſunt inter coſtas primas in poſterioribus pectoris poſitas. Qui uero ex ſpondy-
lis ſecundarum naſcuntur coſtarum, ad muſculos ueniunt, qui ſunt inter coſtas & ramos, cum iſto-
rum neruorum ramis. Præterea a ramis neruorū arteriæ & uenæ aperte currūt, & ſpinalē medullam
ingrediuntur per loca unde ipſi egrediunt. Nerui exeuntes a duobus ſpondylis pectoris in hoc commu
nicant, quòd pars eorū ad muſculos dorſi peruenit, & pars ad muſculos uētris, & ad muſculos qui ſunt
in dorſo preſſi. tertia aūt ſuperior cum neruis miſcetur, qui a cerebro ſunt deſcendentes, & non alia. Et
duo paria inferiora ad partes crurum multos tranſmittunt ramos, cum quibus ramus tertiæ partis, &
ramus nerui primi, oſſibus alchatim miſcentur. Sed iſti duo rami coxæ non pertranſeunt iuncturam, ſed
in ipſius ſparguntur muſculis, & ita eos pertranſeūt incedendo ad crura. Neruorum aūt crurum & pe- H
dum forma a neruis manuum & pedum ſeparatur in eo, quòd non iunguntur, & inclinant ſubmerſi ad
cerebrum. Non eſt autem forma cōtinuitatis adiutorij cū ſcapula, ſicut forma continuitatis femoris cū
coxa, neq; extremitates cum origine ſuorū neruorum. Et iſti quidem nerui ex parte cruris, diuerſis ten
dunt modis. ſunt enim ex eis qui occultantur, ſunt qui manifeſtantur, ſunt qui ſubmerguntur ſub mu-
ſculis cooperti. Et quia muſculi qui ex parte femoris oriuntur, neruos ad utroſq; pedes non habuerūt
a poſterioribus partibus, neq; ab occulto femorum, propterea ibi muſculi multi & uenæ factæ fuerūt,
ut pars neruorum quæ eſt in pectine, curreret & penetraret in foramine, quod ad teſticulos deſcendit,
donec ad muſculos uadat femoris, & deſcendat ad muſculos poplitis. primū aūt par ex neruis ſequen-
tium ſpondylorum commiſcetur cum neruis antecedentibus, ſicut diximus. Alia uero paria, & unum
par, quod ab extremitate oritur caudæ, muſculis ſpargunt ſphincteris, & ipſius uirgæ, & muſculo ueſi-
cæ, & matricis, & in panniculis uentris, & in partibus domeſticis ſuperioribus oſſis femoris, & in mu-
ſculis qui naſcuntur ab oſſibus alchatim.

De anatomia uena concaua.

Vena uentrem habens ad cor, quando uenit in tectitudinē diaphragmatis, tranſmittit ramus ad ip-
ſum nutriendum. quæ poſtea perforat diaphragma, p cuius foramen uenæ ſubtiles ab eis diſgregatæ
panniculo,

A panniculo,qui pectus in duas diuiditur partes,& cordis capſulæ,atque glandulæ,quæ à Medicis uoca-
tur mina,continuantur,& per prædicta ſparguntur membra. Poſtea uero quidam magnus ramus ab
eis ſeparatur,qui uni duarum cordis auricularum,dextræ ſcilicet continuatur,& diuiditur in tres par-
tes,quarum maior dextram cordis aurem intrat,ſecunda cordis ſuperficiem exteriorem circuit.tertia
uero ad inferiora ramos tranſmittit.& poſtea procedit aſcendendo,& retorquet ad furculas. Et tranſ-
mittit à ſe ramos ad nutritionem omnium partium uicinarum interiorum & exteriorum. Quando au-
tem ramificatur ex utraque parte,& uenit in rectitudine axillarum,ramus quidam magnus exterius ab
ea egreditur,& ad locum qui eſt in alis axillæ protenditur, quæ baſilica appellatur. Sed etiam prior,
quæ relinquitur circa furculas, quæ eſt ſtipes huius baſilicæ, in duas diuiditur partes: quarum una ad
dextram:altera ad ſiniſtram tendit. Et iterum utraque iſtarum ſubdiuiditur. Quarum una diuiſio,hu-
mero ſuperpoſita ad manum tendit,& uocatur cephalica. Alia uero diuiſio utrinque in duas diuiditur
partes. Quarum una per interiores partes colli aſcendit,quouſque cranium intret, & partes membro
rum cerebri, & ſuorum panniculorum ibidem irrigat.& in tranſitu eius per collum uſque ad cerebrum
diuiduntur ab eo rami ſubtiles,qui membra in collo humectant. & hæc uena gaudet cholera: Alia ue
ro manifeſta aſcendit,quouſque per faciem, oculos, caput, & nares diuiditur, ut omnia membra nu-
B triat,quæ ideo manifeſta uocatur. A uena autem humerali,dum per cubitum tranſit,rami quidam ſub
tiles ſeparantur,à quibus ea quæ in adiutorio exterius manifeſta ſunt, irrigantur. Similiter ſub uena
axillarum aggregantur rami ſubtiles,qui rami adiutorij muſculos nutriunt. Et quando humeralis ue-
na & axillaris prope cubiti iuncturam ueniunt,duæ partes ab eis ſeparantur,una ſcilicet ab axillari,alia
ab humerali.& coniunctim aſcendunt quouſque ex eis una fiat uena,quæ purpurea uocatur. Alia ue
ro humeralis pars protenditur ſecundum diuerſas adiutorij partes, & ſuper arundine altera tranſit: &
uocatur funis brachij. Axillaris uero pars altera, quæ una eſt ex inferioribus partibus brachij,quæ eſt
in profundo,uſque adeo protenditur, quouſq; ad caput inferioris arundinis perueniat. & fit ex ramis
ſuis uena una,quæ eſt inter medium & auricularem, quæ ſaluatella appellatur. Pars autem quæ ad cor
poris inferiora deſcendit, ſuper ſpondylos coſtarum tranſit,deſcendendoq; inferius porrigitur. à qua
egrediuntur rami,qui uadunt ad renum faſcias,& ſuorum panniculorum,& ad membra quæ ex eis di-
ſponuntur,& ea nutriunt. A qua poſtea duo rami magni ſeparantur, qui renum intrant concauitates,
poſt quos reperiuntur duo alij, qui ad teſticulos uadunt, Deinceps ab eodem in rectitudinem cuiuſq;
ſpondyli duo alij ſeparantur,qui ad utraque procedentes membra, quæ circa ipſa ſunt,uel quæ ſunt oc
culta,ut uulua,ueſica: uel manifeſta,ſicut uenter,ilia,humectant.quæ quando ad ultimum uenerit ſpō-
C dylum,in duas ſeparatur.quarum una ad dextrum pedem, & alia ad ſiniſtrum uadit. Et ab his ſegre-
gantur partes quæ femorum muſculos nutriunt. quarum quædam ſunt occultæ, à quibus occulti nu-
triuntur muſculi,quædam manifeſtæ,quæ manifeſtos humectant muſculos. Quæ iterum quando per-
uenerit ad genu,in tres diuiditur partes: Quarum una per molam tranſit,cuius rami,omnes cruris mu
ſculos nutriunt,qui interius & exterius inueniuntur. Alia uero ad partem cruris domeſticam tendit:
quæ ſimiliter occultatur uſque adeo taliter, donec partem ſuper malleolum interiorem operire inci-
piat:& tunc ex ea,quæ ſaphena uocatur,fit uena. Pars uero tertia ad partem cruris ſylueſtrem tendit,
quæ ſimiliter occultatur quouſque ad malleolum ueniat exteriorem,quæ dicitur iſchiadica. Ab utra-
que autem iſtarum, quando ad pedem perueniunt,ſeparantur partes quæ per pedem ſparguntur.qua
rum illæ quæ in partibus digitorum ſunt,& ſi ab eo reperiantur,uenæ iſchiadicæ ſunt partes.

De anatomia uenarum manus.

Venæ autem manus quę phlebotomantur,ſunt quinque:nigra ſiue purpurea,baſilica,funis brachij,
& axillaris,quæ eſt ramus baſilicæ,& ſceilem,& cephalica,quæ omnibus maior eſt. Baſilica uero ma-
gni timoris eſt propterea quòd arteria cadit ſub ea. & neruus & muſculus etiam ſub ea cadunt. In ba
ſilica quoque phlebotomanda quanto plus ad brachium deſcenderis,erit ſanius. Propterea ſciendū
D quòd baſilica axillaris & cephalica ſuper iuncturam phlebotomiæ appropriantur,& non ſub ea,neque
in ea,ut ſanguis bene ſaliat,& fit ſecuritas à nocumentis neruorum & arteriarū. Cephalica uero quod
eſt ex collo ſupra ipſum partim,& partim ſub ipſo euacuat, & terminum partis hepatis non pertranſit
neque hypochondriorum. Baſilica uero euacuat partes pectoris,& quod eſt à parte uentris inferius.
Nigræ uero iudicium inter cephalicam & baſilicam medium eſt. Funis uero brachij ſimilis eſt cepha-
licæ,Sceilem ſiue ſaluatella quidem,quæ in dextra, doloribus hepatis confert: & quæ in ſiniſtra, dolo
ribus ſplenis. Et quòd ſanguis phlebotomiæ dimittatur donec per ſe reſtringitur. Manus quoque il-
lius qui phlebotomatur, in aqua calida ponitur, ne cito ſanguis reſtringatur. Sed arteria manus quæ
phlebotomatur,eſt arteria quæ inter pollicem & indicem exiſtit. Eius iuuamentum in antiquis dolo
ribus hepatis & diaphragmatis eſt mirabile. Galenus hoc uidit ſomnians, & expertus eſt poſtea. Et
ex uenis pedum,quæ phlebotomātur,una eſt iſchiadica,& eſt à parte ſylueſtri calcanei: eſt alia ſub eo,
aut ſupra ipſum. Et ligatur in faſcia,& inuoluitur quod eſt ſupra ipſum in ſummitate coxæ uſq; ad cal
Al.1.f.4.p.19.E caneum fortiter. Et melius quidem eſt ut balneetur ante. Et ſi ipſa fuerit occulta, aliquis ſuorū phle
botometur ramorum, qui inter minimum & ſecundum exiſtit. Et iuuamentum phlebotomiæ iſchia-
dicæ magnum eſt in dolore iſchij,& podagræ,& in uarice,& elephantiaſi. Et ſaphena,quæ eſt uerſus in
feriorem partem pedis, manifeſtior eſt quàm iſchiadica quæ phlebotomatur ad euacuationem ſan-
guinis

guinis ex membris ſub hepate, & ut ſanguis a ſuperioribus ad inferiora declinet qua re menſtrua pro- E
uocat,& hæmorrhoidũ orificia aperit.Et ſuper calcaneum retro eſt uena,quę eſt ſaphenæ ramus,& ope
ratur quantum ipſa. Et ad ſummum phlebotomia uenarum pedum confert ægritudinibus, quæ fiunt
ex materiebus ad caput declinantibus,& ægritudinibus matricis. & magis debilitat quàm phleboto-
mia uenarum manus.In uenis capitis quæ phlebotomantur,quædam ſunt quietæ, quædam pulſatiles.
Quietæ ſunt uena frõtis,quæ inter duo exiſtit ſupercilia. cuius phlebotomia cõfert grauitati capitis &
proprie illi quæ eſt in poſteriori parte,& grauitati oculorũ,& dolori capitis. Super cornu capitis phle-
botomatur propter hemicraniam, & ulcera capitis.Et duæ uenæ temporum,quæ flexuoſæ incedũt: Et
duæ uenæ,quæ ſunt in angulis oculorum lachrymalibus, non apparent multum, niſi propter conſtri-
ctionem ſuffocantem.Et in ipſis non eſt profundandus phlebotomus, quoniam forte fierent fiſtulæ.&
non egreditur ſanguis niſi paucus. Iuuamentum phlebotomiæ harum exiſtit in dolore capitis, & he
micrania,& ophthalmia antiqua,& lachrymis,& panno,& ſcabie palpebrarum, & nyctalopibus. Et
ſunt tres uenæ.quarum locus eſt poſt locum ubi extremitas auris tangit quando prouenit ad capillos.
& una earum eſt magis manifeſta,quæ phlebotomat̃ in principio aquæ & qñ caput ſtomachi fumũ reci
pit.& poſt hoc cõfert ulceribus crurum,& colli,& poſteriorum capitis. Et ex iſtis ſunt duæ iugulares.
& minuuntur in principio lepræ,& fortis anginæ,& anguſtatione anhelitus, & in aſthmate acuto,& in F
raucedine uocis,& in apoſtemate pulmonis,& in ſpirandi difficultate, quæ ex multo ſanguine fit cali-
do,& ægritudinibus ſplenis & laterum.Modus ligandi eas eſt, quòd oportet trahere caput ad contra-
rium partis phlebotomiæ,ut uena extendatur ſicut chorda.Et ex eis ſunt uenæ labiorum, ſcilicet qua-
tuor.ſuper unumquodq; exiſtit par,quæ conferunt ulceribus oris,& puſtulis,& doloribus gingiuarum
& earum apoſtematibus,& earum laxitati,& ulceribus,& fiſtulis,& ſciſſuris,quæ ſunt in eis. Et ex eis A.ibi.p.150.E
eſt uena quæ eſt ſub lingua.& propter grauitatem linguæ,quæ eſt ex ſanguine, minuitur. Et ex eis eſt
uena,& eſt inter mentum & labium inferius,quæ phlebotomatur propter oris fœtorem. Et ex eis eſt
uena furculæ,quæ phlebotomatur in mordicationibus oris ſtomachi. Et ex uenis,quę phlebotoman-
tur in corpore,ſunt duæ uenę ſupra uentrem,quarum una ſupra hepar, altera ſupra ſplenẽ. & phleboto
matur dextra in hydrope,& ſiniſtra in ægritudinibus ſplenis. Ex arterijs uero quæ ſunt in capite, eſt ar
teria temporis,quæ quandoq; phlebotomatur,quandoque inciditur, quandoq; extrahitur, quandoq;
aduritur.& hoc fit,ut rheumatiſmi ſubtiles conſtringantur,qui ad oculos deſcendunt. Et duæ arteriæ,
quæ ſunt poſt aures,quæ phlebotomantur propter ſpecies ophtalmiæ,& principium aquæ, & pannos,
& nyctalopas,& antiquum dolorem hepatis.In earum tamen phlebotomia ſemper exiſtit timor,& tar
datur conſolidatio. G

De anatomia membrorum conſimilium.

Omnis operatio ab anima procedẽs,ut melius in actum procedat, in corporibus noſtris perficitur.
Inſtrumentorum autem corporalium alia ſunt ſimplicia,alia compoſita.Simplicia ſunt,quorum quam-
cunque partem ſumpſeris,ſenſibilem communitatem habet cum corpore & diffinitionem. Compoſi-
ta uero ſunt illa,quæ non &c.Sed quoniam ſimplicia ſunt in compoſitis, & non conuertitur, de his
prius dicendum.

De oſſibus.

Inter ſimplicia primum eſt os,quod eſt fundamentum totius corporis,& erectio & ſuſtentamentum
motus & ſenſus.Quædam oſſa ſpecialia habent iuuamenta. Quoddam enim propter fundamẽtum eſt,
ut os ſpinæ,ſiue oſſa ſpondylorum.Quædam,ut ſint ſuſtentamẽtum ſenſus & motus, ut ſunt oſſa pedũ,
& tibiarum,& crurum.Quoddam ad tuendum,ut os cranij,nimirum ad tuendum cerebrum ab extrin-
ſeco nocumento.Quoddam ad replendum,ut os quod ſupra ſpondylum excreſcit quaſi additamentũ.
& hæc oſſa ſeſamina uel ſimemia dicuntur. huiuſmodi oſſa maxime reperiuntur piſcium, ſcilicet qui
non habent medullam tranſeuntem per medium ſpondylorum. quare parum apparent huiuſmodi
oſſa in eis. H

De chartilagine.

Eſt autem chartilago membrum mediocre in natura inter os & carnẽ. eſt enim mollior oſſe durior
carne.& eſt propter hoc in animali,ut ſit diuiſiuũ oſſis a carne, ne nimis durum coniũgatur cum molli
immediate.Propterea uero caro quãdo uulneratur & quaſſatur ab extrinſeco, magis læditur ab intrin
ſeco oſſe propter ſui duritiem.Quædam tamen chartilagines ſpecialia habent iuuamenta. Vnde quæ-
dam poſita eſt in animali, ut ſit iuuamentum extremitatum bucellarum ingredientium uacuitates alte
rius oſſis,& concauitatum eiuſdem.quoniam inter illa minor lęſio eſt,quàm ſi durũ ſupradurum fricare
tur in motu.Quædam poſita eſt in extremitate ſcapularum & humerorum, ut in hora percuſſionis mi-
nor fiat læſio:quædam ad defenſaculum nocumenti extrinſecus aduenientis,ut chartilago ante os ſto-
machi poſita quaſi enſis protẽſa.Quædam eſt ſuſcipiens & retinẽs muſculos a remotis partibus uenien
tes,& dicitur chartilago epiglottalis.Quædam ut ſit ſuſpenſorium carnium inferiorum. quæ ponitur
in extremitatibus coſtarum inferiorum & perfectarum.

De neruo.

Neruus eſt membrum mediocre in duritia, dilatabile & extenſibile, ſolutionem continuitatis
non de facili recipiens ſiue rupturam,ſuſtentaculum motus & ſenſus ad uniuerſa corporis mẽbra.

A *De chorda.*

Chorda eſt membrum ab extremitatibus muſculi ortum habens, ad ſimilitudinem chordæ arcus
effecta. Quemadmodum enim chorda arcus incuruata incuruatur arcus, & relaxata relaxetur: ſic mu-
ſculo relaxato, chorda impellitur a muſculo & relaxatur, quare membrum extenditur: muſculo uero
contracto, contrahitur & chorda, quare membrum incuruatut.

De ligamento.

Ligamentum eſt membrum inſenſibile, ortum habens ab extremitate oſſis, inſenſibile per ſe, ſenſi-
bile tamen per accidens: quoniam per muſculum. Et eſt duplicis iuuamenti in corpore: unum eſt, ut
ipſo medio iungatur os cum neruo: aliud eſt, ut cum neruo iungatur ad hoc, ut fortis ſit, cum ſubtilis
ſit in eius ortu, a cerebro ſcilicet, uel a ſpinali medulla alba, & cum multiplicem ſuſcipiat deciſionem
in eius proceſſu.

De muſculo, & tendone.

Muſculus eſt membrum ex neruis, ligamentis, & carne, ligamentorum & neruorum interſtitia re-
plens, compoſitum, ut ipſo tracto, uel dilatato ſecundum ſui partes, ſequatur extenſio uel incuruatio
membri mediante chorda. Et eſt muſculus idem quod lacertus, quaſi laceratus, id eſt diuiſus ſe-
B cundum diuerſas ſui partes. Tendo autem non eſt ligamentum, ut quidam exiſtimant, ſed eſt idem
quod chorda.

De arteria.

Arteria eſt membrum ortum habens a corde concauum exiſtens, ut per eius concauitatem concur-
rat ſpiritus uitalis ad omnes partes corporis.

De uena.

Vena eſt membrum ortum habens ab hepate ſecundum Gal. concauum exiſtens, ut per eius conca
uitatem ſanguis nutrimentalis tranſmittatur ad omnes partes corporis.

De panniculo.

Panniculus propter multam neceſſitatem in corpore creatus eſt. Quidam enim continet mem-
brum in ſua forma debita & poſitione, ut panniculus inuoluens cerebrum: ipſum enim eſt molle: ſi-
militer panniculus inuoluens inteſtina. Quidam eſt diuidens nutritiua a ſpiritualibus, ut diaphrag-
ma. Quidam eſt cooperiens intrinſecam coſtarum ſuperficiem. Quidam eſt ſenſificans & tales ſunt
qui pulmonis, hepatis, ſplenis, renum habentur: unde in profunditate ſubſtantiæ eorum non ſenſifi-
catur homo extrinſecus, niſi ſecundum duos panniculos: Præterea renes mediante ſuo panniculo ſu-
C ſpenduntur in fine dorſi.

De medulla oſsium.

Medullam quidam exiſtimant eſſe membrum, cum mihi dubium ſit. Mollis eſt in ſubſtantia unctuo-
ſa, quoniam mediante eius uirtute ſuſtentatur.

De carne.

Caro eſt propter hoc, ut repleat interſtitia neruorum & ligamentorum, uenarum & arteriarum.

De humore.

Eſt humot membrum molle, ad ſuſcipiendum impreſſionem de facili. Ex his ergo poteſt elici, quòd
membtorum ſimplicium quædam ſunt dura ut oſſa, quædam mollia ut humot, quædã media inter mol
litiem & duritiem ut media, quædam magis accidentia ad duritiem, quædam magis ad mollitiem. Item
quod omnium membtorum ſimplicium ſiue conſimilium cauſa materialis eſt ſperma, præter quàm car
nis, & adipis ſiue pinguedinis. Adipis. n. cauſa materialis eſt unctuoſitas ſanguinis, frigiditas & humidi
tas efficiẽs: & remotio a partibus a principio caloris, ſ. a corde. Et poſitio eius localis, ſ. circa partes uen
tris & renes. Carnis uero, purior pars ſanguinis eſt cauſa materialis: efficiẽs, calor & ſiccitas. uillorũ a ſe
deciſione, uenarum & arteriarum interſtitia ſecundum ſui poſitionem debitam adimplens. Item carnis
D diuerſæ ſunt ſpecies. quædam enim dura, ut caro cordis. quædam mollis, ut caro pulmonis. quædã me-
diocris, ut caro hepatis. Item carnes differunt ſecundum colorem. quędam enim nigra, ut caro ſplenis.
quædam alba, ut caro glandis, teſticulorũ. quædam albior, ut caro uberum. quædam purpurea, ut caro
hepatis. quædam rubra, ut caro communis. quædam rubicunda, ut caro cordis. quædam flammeola, ut
caro pulmonis. quædam crocea, ut caro maxillarum. De ſpermate autem dubitatur utrum ſit materia
prædictorum, ut dictum eſt, propter diuerſas opiniones Ariſto. & Gal. Secundum Ariſto. ſperma ui-
ri coagulo comparatur: ſperma autem mulieris lacti. Quare in ſpermate uiri eſt uirtus coagulatio-
nis actiue: in ſpermate muliebri eſt uirtus coagulationis paſſiue. Secundum Gal. utriuſq; ſperma coa
guli eſt materia: ſed uirile fortius, muliebre debilius. Item pars ſpermatis tranſit ad glanduloſam car
nem in oſcheum depoſita, ſimilis ex ſimili producta, ad ſimilitudinem partis paſtæ depoſitæ quaſi
fermentum alterius. Item glandularum quædam poſita eſt in radice linguæ, humiditatis collectiua,
hauritorium ſaliuæ dicitur quædam in locis iuncturalibus, ſimiliter humiditatis collectiua, ut ſub
axillis & in inguinibus. Item quædam carnes ſunt uilloſæ. quædam carent uillis, ut caro pulmonis,
hepatis, ſplenis, renum. Villoſæ, ut muſculi, quibus deferuntur ſenſus & motus per diuerſa cor-
poris membra. Membrorum autem uillos habentium quædam habent uillos longitudinales, & hi
ſunt attractiui. quædam latitudinales, & hi ſunt uilli expulſiui. quædam uero tranſuerſales, & hi ſunt
retentiui.

retentiui. Quoddam autem membrum magis habet de uillis longitudinalibus & latitudinalibus, ut E
gula: quoddam magis de tranſuerſis & latitudinalibus, ut ſtomachus. quoddam magis de latitudi-
nalibus, quàm de alijs, ut inteſtina. Item membrorum uillos habentium quædam habent unam
tunicam tantum, ut ueſica, quia huiuſmodi ratione mollis ſubſtantiæ contentiuæ: quædam duas, ut ar-
teriæ, ſtomachus, & inteſtina: & hoc ne fiat fiſſura in his qua exiret ſanguis. quoniam nimia relaxatione,
ipſius exhalarent ſpiritus. & ad impedimentum utriuſque operationis, propter diuerſas operationes
deſcendentes à diuerſis principijs diuerſarum compoſitionum. Item inter omnia corporis membra ſe
prem ſunt membra regalia & famoſa, multam ſublimitatem habentia ſecundum ſeptem orbes plane-
tarum, & eorum contradiſtincta, quæ membra ſunt mineræ ſpirituum animæ & intelligentiæ, ſcilicet ce
rebrum, cor, hepar, & ſtomachus. Reliqua minus principalia, ſcilicet renes, ueſica, & teſticuli. Secun
dum uero quoſdam, quatuor ſunt principalia tantum, ſcilicet cerebrum, cor, hepar, & teſticuli. Secun-
dum quoſdam uero, tria ſunt principalia, ſcilicet cerebrum, cor, hepar, & teſticuli, non eo quòd non fa
ciunt ad eſſe indiuidui, ſed ad eſſe ſpeciei. ſecundum alios duo tantum, ſcilicet principium ſenſus & mo
tus, ſcilicet cerebrum, principium uitæ, ſcilicet cor. ſecundum Ariſtote. uero unum tantum, ſcilicet prin
cipium uitæ, id eſt cor. Vnde uidendum eſt, quæ ſit eius ſubſtantia, quæ compoſitio, quæ complexio,
quæ forma, quis ſitus, qualis ſit eis motus. Subſtantia uero eius eſt caro craſſa, dura, & ſolida, unde ra- F
tione ſoliditatis ponderoſa. Quòd ſit dura probo: Caro eius melancholiæ eſt generatiua. Item ſi cor di
ſtemperetur, reducetur ad temperantiam cum lapidibus, ſcilicet corallis, margaritis, hyacinthis, & ſi-
milibus duram ſubſtantiam habentibus: quare non eſt aliqua pars humani corporis, ſub æquali pro-
portione ad ipſum, quæ ita pendeat ſicut cor. Eſt frigidæ complexionis de ſubſtantia. & hoc ſecundũ
Ariſto. ſecundum uero Gal. eſt de calida, & ſicca complexione, eo quòd continet in ſe calorem totius
corporis, ſcilicet materiam caloris, ſcilicet ſanguinem & ſpiritum uitalem: quos per uniuerſa corporis
membra exufflat. quare ratione continentiæ, & influentiæ ſecundum Gal. dicitur calidæ & ſiccæ com-
plexionis. Complexionem habet cor ex diuerſis ſubſtantijs, aliorum membrorum ſubſtantijs ſimilibus
ſcilicet ex carne dura ut prædictum eſt, & chartilagine extrinſecus in radice eius exiſtente, quæ non
multum differt à natura oſſis, & panniculis fortibus, & ſpiſſis ipſum cor inuoluẽtibus, nec etiam ipſum
contingentibus in aliqua ſui parte, præter quàm in duobus uentriculis, & parte pineata extrinſecus.
& hoc ut poſſit ſe dilatare, & conſtringere, ſecundum quòd neceſſe eſt animali. Vnde ſecundum di-
uerſas partes ipſum componentes, uniuerſalius aſſimulatur alijs membris, quàm aliquod aliud mem
brum. quare eſt principium, & uniuerſalius alijs. Item formam habet ad modum pineæ aliquantulum
rotundam. Talis enim forma minus eſt ſuperfluitatis collectiua læſionem præſtituræ. Superius eſt G
lata, ut ſecundum eius latitudinem uenæ & arteriæ competenter orirentur ab eo. Inferius pineata &
obſtructa, ut ſecundum illam partem thoracem aliquantulum contingentem minus læderetur ab ipſo.
Item intrinſecus formam habet rugoſam, quando conſtringitur, planam quando dilatatur. Item in-
trinſecus uentres habet tres, ſcilicet dextrum, ſiniſtrum, & medium: dexter eſt inferior, & magis uer-
ſus hepar diſpoſitus, attrahens ab hepate, quod ſibi neceſſarium eſt ad ſui nutrimentum. ſiniſter eſt mi-
nor & ſuperior uerſus pulmonem poſitus, attrahens ab eo de aere, quod ſibi neceſſarium eſt. Inter hos
uentres eſt medius, meatus quidam ſiue fouea ab auctoribus appellata, in profundo cordis ſita, in qua
ſanguis cum aere attracto commiſcetur, & fit ex his ſpiritus uitalis, quem per uniuerſa corporis mem-
bra exufflat. Cordis uero poſitio eſt in medio ut omnem corporis partem calefaciendo reſpiret, & ab
omnibus attrahat ad ſui iuuamentum. Declinans uero uerſus ſiniſtrum magis. & hoc, ut hepar am-
pliorem habeat locum, quoniam ualde regale eſt. Præterea ut uena concaua uiam habeat ampliorem
ab hepare ad cor, ſibi deferens ſanguinem. Præterea ut pars ſiniſtra proportionetur dextræ in calore:
quoniam ſplen membrum frigidum eſt, id eſt remiſſe calidum ſecundum Medicos. Hepar uero mem-
brum calidum eſt. & ita quod minus eſt ex parte ſplenis de calore, reperitur ex parte cordis. Item præ
dicta duo, habent additamenta, cordis duabus auriculis comparata. quaſi coxæ depoſita, materiam H
ſpiritus uitalis utraque recipientia, & uſque ad profunditatem cordis tranſeuntia. Item huiuſmodi ad
ditamenta in cordis conſtrictione ſunt rugoſa: in eius dilatatione, extenſa: id eſt ſuis uillis latitudinali-
bus & tranſuerſis. ut ſit in ipſo corde attractio, & expulſio. & ita in his tanquam inſtrumentis fit motus
cordis. Motus autem cordis principium eſt uirtus motiua: Virtutis autem motiuæ cauſa eſt anima:
Caloris autem, motus: Fortitudinis uero caloris, fortis motus & frequens. Cor autem fortiter & fre
quenter mouetur. Motus uero cordis dilatatiui cauſa eſt attractio nutrimenti cibalis. Cibatur enim
ſpiritu & ſanguine attracto. Fortiter autem mouetur, ut fortiter attrahat à membris, quæ prius hora
conſtrictionis exiccantur. præterea fortiter mouetur, & frequenter, ut recuperetur in eo, quod fere cõ-
tinue calore eius conſumitur. Item motus cordis conſtrictionis cauſa, eſt ſuperfluitatum collectarum
expulſio fortis. Motus cauſa, eſt fortitudo uirtutis. frequentiæ motus cauſa eſt neceſſitas. Item mo-
tu conſtrictionis exſufflatur calor a corde per totum corpus, ſanguinem ſubtilians, curſibilem efficiens
ipſum, a putrefactione defendens. præterea a motu ſpiritus, ſubtiliatur ſanguis, & curſibilis efficitur. Sunt
enim coniunctæ pulſatilis uena & uena quieta: ſed quieta ſuppoſita, pulſatilis ſuperpoſita in interiori-
bus membris, quia pulſatilis dignior eſt. In exterioribus uero pulſatilis ſuppoſita, quieta ſuperpoſita
ut ſit eius defenſaculum a nocumento exteriori. Item cor non ſolum mouetur motu dilatationis. &

conſtrictionis,

A conſtrictionis.licet uillos in ſui conſtrictione habeat, ſed etiam cerebrum: ſed diuerſimode, quoniam cor per ſe,cerebrum uero per accidens,id eſt per exufflationem ſpiritus uitalis a corde fit dilatatio cerebri,& per recurſum ejus fit conſtrictio.Similiter inferius orificium ſtomachi dilatando & conſtringendo mouetur,horis tamen determinatis.Similiter horis matricis in hora egreſſus fœtus, & hora ingreſſus ſpermatis,fit dilatatio,& tempore retentionis eiuſdem fit cõſtrictio.Similiter omnes uenæ meſaraicæ quandoque aperiunt ea orificia,quandoque claudunt. Item propter multitudinem materiæ contentæ in corde fit animal audax, propter paruitatem eiuſdem,fit timidum. Similiter propter diuerſas qualitates materiæ contentæ ſuſcipit cor in ſe diuerſiones,& non propter ſui magnitudinem & paruitatem,ut quidam exiſtimant.Item tres poſuit Ariſt.rationes perſuadentes cor eſſe principium uenarum & arteriarum exiſtentium in corpore.Prima talis eſt,principium caloris eſt cor,ſed calore fit digeſtio nutrimenti:ergo cor eſt principium digeſtionis nutrimenti. Item eſt principium digeſtionis nutrimenti:ergo & eorum in quibus fit digeſtio.ſed ſunt uenæ & arteriæ: ergo eſt principium illarum.ſi principium uerum,ergo ultimum.Contra dicit Gal.quòd caua uena uadit ad ipſum,deferendo ei nutrimentum ab hepate.ergo a ſimili cum uenæ exeant a ſtomacho ad hepar, ſimiliter ab inteſtinis.iij. ad hepar uenæ.non erit hepar principium uenarum,ſicut neque cor.Item contra Gal.ſic. Omne quod trahit originem ab aliquo aſſimulatur illi,ſed uenæ trahunt ab hepate:ergo aſſimulantur illi. Contra,uenæ frigidæ & ſiccæ complexionis ſunt:ergo hepar,quod falſum eſt. Item hepar cõponitur ex uenis & arterijs, Sed componentia præcedunt compoſitum in natura:non ergo hepar eſt principium illarum. Item omnia membra perforata ſunt ex uenis & arterijs præter cor:quibus mediãtibus exſufflatur calor ad uniuerſa corporis membra,ſicut hepar,ſplen,renes,teſticuli,ſtomachus,pulmo,& diaphragma,ſimiliter & cerebrum.decurrũt enim uenæ & arteriæ a corde ad anterius cerebri.ab anteriori ad medium. a medio ad poſterius.& ſic ad ſpinalem medullam.& ita ad neruos principium habentes a cerebro. Arteriæ dico deferentes ſpiritum uitalem exſufflantur a corde ad neruos.quare patet cerebrum eſſe perforatum. Cor autem non eſt perforatum.ſic ergo cor eſt principium illarum.Contra,intra totam ſubſtantiã cordis contingit inuenire uenas & arterias.ergo eſt cor perforatum ſicut alia membra,non ergo erit principium illarum.Solutio.tam uenæ quàm arteriæ originem habent a radice cordis,& egrediẽtes, totam ſubſtantiam cordis ipſius intrinſecus perforant. Vnde arteriæ uenientes ad ſiniſtram auriculam ipſius in egreſſu reciprocantur in ſubſtantiam ipſius extrinſecus, & ita perforant extrinſecus. Similiter uenæ ad dextram autem uenientes,iterum reciprocantur in ſubſtantiam propriam. ſed non aliæ uenæ & arteriæ,trahentes originem ab alio principio præter quàm ab ipſo.Item a forma,Sicut ab anima,ſim-

C plici in eſſentia,tanquam puncto exiſtenti effunduntur omnes uirtutes ad uniuerſas partes corporis, ut anima in ſuis operationibus perficiatur: ſic a cono cordis & radice & pũcto porriguntur uenæ & arteriæ ad ſui circulum,& ſic ad totum.in quibus defertur calor qui exſufflatur ad totum corpus.ſicq; anima eſt principium uirtutum.Ergo a ſimili,cor eſt principium uenarũ & arteriarum, quod concedimus. Item dictum eſt Ariſt.omne quod habet ortũ ab alio,aſſimulatur illi a quo oritur. quare uenæ nón habent ortum ab hepate.Contra hoc autem,ergo corallus,qui eſt arbor duriſſima, non habet ortum a luto & re molli in fundo maris exiſtente.Solutio.Ariſt.intelligit quòd dixit quantum ad manentem materiam.appoſitio autem eſt ſecundum materiam tranſeuntem.Item dicit Ari.quòd ſupra cor eſt reuolutio uitæ.Item ſupra communionem animalis ad plantas non percepit alias præter ſenſum & motum. Sed ſecũdũ Gal. cerebrũ eſt principiũ ſenſus & motus,hepar principiũ digeſtionis.Sed cor aut eſt principium uniuerſale,aut non.ſi primũ,ergo ab eo ſunt ſenſus & motus, ſimiliter & digeſtio a principio.ſi non,contra,aliquam habet uirtutem aliam,a qua fit ſenſus & motus,& aliam ab illa qua fit digeſtio. illa uirtus quid erit ſi uirtus ſit?quare fit pulſus? Cum cor ſit principium uniuerſale ad omnia membra, erit & eius uirtus uniuerſalis:& ita pulſus fieret in omni membro,quod falſum eſt,præter quàm in arteria ſolum.Item in corde fundantur omnes uirtutes morales.quod patet per hoc ꝙ ad complexionem

D cordis uariatam ſequitur uariatio uirtutũ moralium.Morales enim uirtutes ſunt diſpoſitiones animalis interiores.Virtus autem motiua & ſenſibilis exteriores.ergo cor erit principium illarum. Item uirtus motiua & ſenſibilis fundatur in corde.ergo & uirtus uegetabilis.ergo ut prius, cor erit principium uegetationis.Item,propter duas rationes poſuit Galenus hepar eſſe principium.Vna talis,In hepate primo reperitur ſanguis,& in eo fit digeſtio:ergo ipſum eſt principium digeſtionis. & alia talis, In qualibet digeſtione expelluntur ſuperfluitates ad ſua propria receptacula,ſicut ad ueſicam fellis cholera, ad ſplenem melancholia, ad ueſicam urina.ſed huiuſmodi receptacula circunſtant hepar, & non cor: ergo hepar eſt principiũ digeſtionis, & immediatum,ut a quo.& cor eſt principium mediatum,& proximum & immediatum eſt hepar.Et ita patet diuerſitas inter Galenum & Ariſtotelem.

GALENO ASCITVS LIBER DE
ANATOMIA OCVLORVM.

Nicolao Rhegio Calabro interprete.

CENSVRA.

Liber ex Galeno ſed non admodum diligenter excerptus.

De libri huius intentione, & utilitate.

QVIA oportet ſecundum amorem ſcientiæ,& utilitatem artis eos,qui conantur
paſſiones,quæ circa oculos conſiſtunt,curare,ſcire naturam & poſitionē ocu-
lorum,qui in integritate & ſanitate ſunt(nam & uetus ait magiſter, naturam F
corporis eſſe principium eius,quod opus eſt ad medicationem) ideo neceſſa-
rium putauimus exiſtere pauca de oculis ante uſum, & initiationem opera-
tionum dicere,ut in diſpoſitionibus,quæ in oculis conſiſtunt, uel a poſitione,
uel a periptoſi aliqua,& in doloribus,qui ſequuntur & conſenſorijs paſſioni-
bus:ſicut licet uidere in punctione facta in cornea tunica,& cum ea uidelicet
in ſecunda & tertia(nam magna ex parte in ſequenti die ſequitur alteratio)poſſimus eā, quæ ſecun-
dum naturam ſcientes,cognoſcere ſtatim cauſam,& ita conuenientem, & congruam curam adhibere.

De tunicis, & humoribus oculorum.

Conſiſtit igitur oculus ex tunicis quidem quatuor:humoribus uero tribus,& muſculis ſex, ſecundū
alterutrum oculum,qui motus actum efficiunt:& alijs duobus qui comprehendunt radicē nerui opti-
ci,& tunicæ,quæ dicitur circūocularis:quæ a natura creata ſubſternitur toti oculo circūtangens,& cir-
cūinduens os,ut oculus non applicetur uacuitatibus oſſium nudis. Accedit igitur illa circūocularis a
craſſa meninge.pertranſiens enim ipſa ſuturas,& pericraniam,quam & circūoſſalem uocamus, ex eis
peruenit ad frontem per ſpatia oculorum,& eorum quæ ſunt circa oculum,& uſque ad iridis quidem
circulum,unde cornea incipit ſubtiliari,peruenit.prorſum autem non procedens,ſed e cōuerſo rediēs, G
reſiduam induitionem operatur corpori.Hāc igitur tunicam dicimus oculo heterocraniacam paſſionē
operari:ac etiam chemoſes,quæ fiunt illa ſuſcipit.Videmus enim in huius diſpoſitionibus,circūſcripta
ſecundum circulum iridis,reliquas partes phlegmone laborare,& in eleuatione exiſtere. Et quidem il
li,qui de hac parte medicatiuæ diligentius tractauerunt,ita notificauerunt chemoſin, quæ eſt quando
album oculi tumefactum ſuperat circulum iridis,& ut nigrum oculi concauum uideatur: quo ſignifica
tur nobis,quòd in circūoculari habuit conſiſtentiam & non in cornea. Sequitur autē ſemper ut & cir-
culus iridis ſimilis eleuationi & æqualis fiat.Sed tamen non eſt poſſibile corneam per ſe talem ſuſtine
re diſpoſitionem,ceu chartilaginoſa exiſtens & denſa,ſed totam eius circunferentiam, præterquam ſi
aliquando toto oculo a baſi eius moto diſponatur ſimiliter toti corneæ. Manifeſte autem & pterygia,
quæ conſiſtunt circa oculos,oſtendunt iſtius naturam.aucta enim & modo quodam in duplicata hac tu
nica efficitur pterygium:ita quòd aliquando eius augmento procedente, & comprehendente partes
corneæ cooperiatur non ſolum iris ipſa,ſed & pupilla:& ſic aliquando comprehenſa tota pupilla, non
ſolum inuiſibilitas ſequatur, ſed & deformitas,& improperium,pulchritudine oculi cooperta a ptery
gio, & non apparente.Et de circumoſſali quidem tunica, unde habeat principium, & quomodo per-
ueniat ad oculos,moderate dictum ſit. De reliquis uero particulis conſequenter dicamus. A baſi ce H
rebri pori duo oriuntur, ab una radice habentes & ipſi principium,ſubtiliata meninge, quæ cerebrum
comprehendit. In modum autem literæ lambda græcæ diuiſi perueniunt ad concauitates oculorum,
portantes per foramina, quæ in eis ſunt, ſpiritum uiſiuum. Vterque uero ipſorum procedens, &
figuratus anguſtationi oſſis, contexit tunicas, adimplens concauitatem, quæ eſt in eis. ſimul enim
atque in poris incipit finem habere, incipit cornea ampliari, & inflata perficit prædictam tunicam.
Iſta igitur tunica ab anguſtia quidem pori, unde ipſa habet principium, uſque ad circulum iridis ſimi-
lis eſt,& ſibijpſi per totum chartilaginoſa exiſtens, & craſſa. Inde autem, ingeniante natura ut poſ-
ſit ſpiritus uiſiuus procedere, & obiectum comprehendere, ſubtiliatur, & craſſitiem permutans fit
neruoſa magis, & ita cornu ſimilis cum fiat,præbet luciditatem ſpiritui,qui uenit a parte interna. Fi-
des autem eius ſubtilitatis, eſt cicatrix,quæ conſiſtit in oculis. Si enim quando poſt ulcus illius loci
fiat cicatrix, craſſa accipiente tunica naturalem craſſitiem, quam & extra circulum iridis habebat, in
colore quidem talis apparet,qualis erat & ante iridem:operationem uero uiſus,quæ deſuper ueniebat
impediens offuſcat, non adhuc potente uiſiuo ſpiritu pertranſire, ſicut quando naturaliter ſe habe-
bat oculus. Secunda uero tunica à poro optico habet explantationem.proueniens autem & ipſa ſecun
dum propinquam poſitionem primæ tunicæ uſq; ad iridem,colorem ſuum oſtendit per corneam:dein-

de

A de circa medium oculum ueniens finem accipit ex foramine derelicto, quod nominãt pupillam, in qua & tui uiſus ſimulacrũ uides, per quod ſpiritus pertingit ad id, quod extra eſt: & huius gratia foraminalis uocata eſt. Secundum intrinſecam uero partem cyanea eſt. gaudet enim hoc colore uiſiuus ſpiritus. Neque enim nigram ipſam omnifariam fecit, ne tenebraretur uiſiuus ſpiritus: neq; albam, ne diſperſus fatigaretur quando aſpicit: ſed ut reſumptiõ & reintegratio ei fieret, ſic facta eſt. Cum hoc autem colore adhuc & hiſpida conſiſtit tunica uuea: unde & uuiformis uocata eſt conſimiliter acinis uuæ. Habet autem & uaſorum multum in forma retis, unde & retiformis uocatur, quia eſt ſicut & retiformis meninx, quæ eſt ex multis uaſis complexa in modum retis, ut ſpiritus qui fertur deſuper inhabitet: non quia prebeat reliquis particulis de uiſu, ſed partiatur in toto oculo, & ut ſubſtentatio fiat cryſtalloidi & ſedes. Tertia uero tunica & ipſa a poro procedens, & perueniens ſecundum propinquam poſitionẽ uſq; ad circulum, applicatur ad ſecundum uas palpebralium explantationum, ad ipſam a cornea in circuitu explantatarum: deinde inde reuertens, ſimiliter reti ſuper attracto. unde & retina uocata eſt. ſua enim peluicula amplectitur uitriformem humorem: qui humor efficit molem oculi, premens per ſuã repletionem, & conuexum faciens oculum apud extrinſecam partem. unde & his a quibus euacuatur ab aliqua plaga, concidit & reſidet inferius, tanquam humore, qui figuram eius cuſtodiebat, effuſo &
B exciſo. ſubtilis enim eſt ualde tunica aſſimulans, & proinde araneiformis uocata eſt. De quarta uero tunica quæſtio non parua facta eſt a Medicis: quidam enim aiunt eſſe tunicam, & continere humorem cryſtalloidem, qui effunditur in peluiculam tertiæ tunicæ, ueniens quidem aduerſus uitriformem: ſuſtentata autem a tunicis, quæ ſunt extrorſum. Et ſicut circũocularis perueniebat ad oculum uſq; ad iridem, ita & araneiformis uſq; ad medietatem peruenieus nõ comprehendit totum, ne impediat uiſum: alij autem tunicam ipſam quidem non eſſe aiunt. neque enim explantationẽ habere a poro, ſed ſupernatare, membranam autem eſſe cryſtalloidis humoris in hominibus. raro autem aliquãdo in aliquibus animalibus, ſicut in leonibus. Eſt autem & tertio humor aqueus, qui, ſicut dicit Aſclepiades, replet intermedium ſpatium humoris uitrei & tertiæ tunicæ, materiã prębens ad uidendum: ut autem dicũt quidam, in medio primæ & ſecundæ tunicæ eſt, & ſimulacra, quæ apparent facit uideri: & hic humor coagulatur in ſuffuſionibus.

De muſculis oculorum, & palpebrarum.

Muſculi in oculis ſunt ſex ſecundum utrunque oculorum, habentes ſubſtratam pinguedinem. quibus actus commotionis ſpiritus commiſſus eſt, perficientis motus eius per ipſos. Facti ſunt autem ut facile circunducantur oculi, quando uolumus huc & illuc* mouere. Et duos quidem aiunt muſculos ha-
* alias nuere. C bere ſuperiorem palpebram & inferiorem: quarum ſuperior fortioribus indiguit, ut quocunque uoluerit nuere oculus, contrahatur, & ad ſe attrahatur. unum autem ſecundum utrunque angulum, ut per eos flexiones oculorum efficiantur: quorum rurſus ille, qui eſt extra & apud paruum angulum maior
A. l. 3. f. 3. t. 1. c. 1. A. & fortior eſt, propter prædictam cauſam ingeminatus & ipſe. Secundum alios uero, octo dicuntur eſſe muſculi oculi utrique parti duos diſtribuentes. eſt autem & illorum fidem conſiderare ex his. Si enim aliquando aliquis eorum patiatur offenſam ſiue a generatione, ſiue a periptoſi, ſtrabiſmi cauſa fit, uel ſpaſmi. Et a generatione quidem fortaſſis paralyſis offendet oculum, augmentum ſuſcipiendo, ut habeat ſpatium oculus declinandi ad alteram partem: quo modo efficiuntur ſtrabiſmi, oppoſitis quidẽ muſculis, trahentibus ad ſe oculum ſecundum naturam: eis uero, qui patiuntur aſſentientibus tractioni illorum: & ſtrabiſmus quidem ita fiet a generatione. Ex periptoſi autem, adueniente aliqua cauſa, quæ muſculo plagam infligat, & ſpaſmi & tractus apud eum cauſa fiat. Ac etiam muſculorum, qui ſecundum oculum aliquis percuſſus, offendet oculum uel ſecundum lagophthalmum, uel ſecundum relaxationem. Si enim aliquis inexperte, & inartificialiter hydatidem auferens fecerit appunctionem phlebotomi ultra medicinalem coniecturam, & percuſſerit muſculum; ſiquidem a phlegmone ſpa-
A. ibidem. B. ſmatice diſponatur, paſſionis lagophthalmæ efficietur cauſa. Si uero relaxatio fiat, relaxabit palpebrã,
D ut neque conãte patiente eleuare muſculus palpebram poſſit, aut aliquo modo oculos aperire, ſed grauata palpebra propter relaxationem feretur ſemper deorſum: quocirca oportet in chirurgijs huius pinguedinis, maxime quidem caute, & cum aduertentia facere intromiſſionem phlebotomi. Maxime autem in medio palpebræ oportet inciſionem facere apud uentres muſculorum. non enim ita uentres quando uulnerãtur anxiantur, ſicut neruorum exortus, cauendo ab apoſtematibus, quæ accidunt, ut uituperia circa curam effugiens quis, ſortiatur finem uenerabilem. Hæc igitur de humoribus, & tunicis, & periophthalmio ſeu circũoculari, ac etiam muſculis ſecundum noſtram poſſibilitatem, quæ nõ erant in memoria audientium, ad noſtram utilitatem, & amationem boni deſignauimus.

GAL. ASCITVS LIBER DE COMPAGINE
MEMBRORVM, SIVE DE NATVRA HVMANA.

CENSVRA.

Aliqua & hic uera, aliqua deridenda uidetur continere.

De cerebro.

CEREBRVM natura quidem frigidum & humidum eſt: & ideo, ut facillime ad ſuſceptionem diuerſorum conuertatur, & ut membris mouendis habilitatem præſtet, & ut calido & ſicco ſpiritui ad caput exhalanti temperiem inferat: cuius meninx frigida eſt, & ſicca, & denſa: & intra quam ſunt diuiſiones tres: prima dicitur phantaſia: ſecunda rationalis: tertia memorialis. Inter phantaſiam & rationalem eſt pannus quidam frigidus & ſiccus, denſior eo, qui diuidit in- F
ter memorialem & rationalem, habens in ſe modicum tenuiſſimæ carnis. Ex memoriali uero procedũt duo canales tenues & humidi, ut ſpinalis medulla, qui penetrant per totam compaginem, & ueniunt uſque ad phantaſiæ cellulam, per quos poſſit phantaſticus ſpiritus, & rationalis commendari memoriæ, & iterum memoralis duci ad rationem & phantaſiam.

Qualiter fiat auditus.

Vnicuique auri ſupponitur unum os frigidum, & ſiccum: & ſine ſpiritu quidem, inferius adhærens illi tenui panno, qui diuidit inter phantaſiam & rationem: quibus ſunt ſingula foramina in obliquo facta, habentia tenue initium ab ipſo panno: quæ intrinſecus habent indumentum tenuiſſimum, frigidũ tamen & ſiccum: per quod ducitur animalis ſpiritus ab ipſo interiori panno, præſtans auribus uirtutẽ audiendi. Et eſt audibilis qualitas calida, & humida, ut qualiſcunque ſonus per aera infertur auri, atq; ab humiditate ſuſcipitur, a calore attrahatur ad cerebrum, ut ſciatur qualis ſit. Siccitas uero oſſium ad hoc eſt, ut ſonitus in eis æque obſeruetur ſecundum exteriorem euentum.

Qualiter uiſus oculis adueniat.

Oculorum autem tres ſunt humores interiores frigidi & humidi: primus eſt ut aqua coagulata luci- G
diſſima, in qua uirtus uiſibilis eſt: ſecundus eſt ut tenue oui album: tertius ut uitrum, modicum habens citrini coloris ab ipſa. Sunt autem ſeptem tunicæ, quarum nomina ad præſens tacemus. Dicendum aũt eſt quo modo uiſibilis qualitas adueniat oculis, & unde, ab ipſo. ſ. tenuiſſimo panno, qui diuidir inter phantaſiam & rationem. Procedunt duo tenuiſſimi cannales frigidi, & ſicci, per quos fertur ſpiritus ab eodem panno ad humiditates oculorum calidus, & ſiccus, & tenuis. qui penetrans omnes compagines oculorum præſtat eis uiſibilem qualitatem: quæ† [progrediens longius prope album ampliatur:] unde quæ prope ſunt, largius uidentur, quæ uero longe, tenuius: quæ ſtatim quando egreditur, ſi ſint uiſibiles res, rurſus reuertitur ad eoſdem oculos, & præſcriptis humiditatibus imprimit cognitam in ſe rei ſimilitudinem: unde producitur cerebro, & a cerebro cordi præſtatur notitia. Eſt autem uiſibilis qualitas calida & ſicca: calida, ut per eam aperiat & exeat: ſicca uero, ut per eam ad præſcripta loca proprios habeat reditus.

†Al. progreditur lõgius pe albulæ amplum.

Qualiter odoratus naribus adueniat.

Naribus uirtus odorabilis præſtatur: quarum poſitio ſe habet ita: ſuperius oſſeæ ſunt & foratę intrinſecus inuolutæ tenuibus tunicis, frigidis tamen & ſiccis: quæ principium a phantaſtico pãno habentes, ferunt ab eodem ſpiritum odorabilem, qualitatem naribus præſtantem. inferius autem ab oſſe, charti- H
laginoſæ & mobiles ſunt: quarum natura frigida eſt, & ſicca: frigida eſt, ut prædictam uirtutem intus obſeruent: ſicca, ut aereum odorem naribus applicatum intus attrahant, & cerebro ad diſcretionẽ miniſtrent. Sunt & alia duo foramina intra chartilaginoſas concauitates ſita principium a palato, & finẽ infra ipſas nares habentia: quibus duæ uirtutes ſunt, ſcilicet attractiua, & redditiua: quarum unam attractiuam a ſuperioribus habent partibus: & ideo quando attrahunt, nares deponunt: alteram uero ut redditiuam, ab interioribus palato adhærentibus: & ideo quando reddunt, quaſi replendo eleuant.

Quibus partibus guſtabilem qualitatem præſtent.

In toto autem ore prẹſtatur guſtabilis qualitas gingiuis, palato, capiti gurgulionis, & linguæ: ſed magis omnibus linguę: quoniam tenuiſſimæ carnis, & ſpongioſæ eſt, habẽs tenuiſſimum intra ſe humorem qui ſaporatis rebus intra os poſitis ſe admiſcẽs, eodẽ ad ſe tracto, infert ſibi uarios ſapores: intra quos ſpecies ſunt nouem, ſcilicet dulce, amarum, acre, ſalſum, conditum, acidum, comprimens linguam, formicans, & ſine ſapore: quorum alios amicabiliter ſuſcipit, ſcilicet dulce, & conditũ, & ſine ſapore: alios uero inuoluntarie. Guſtabilis qualitas frigida, & humida eſt: frigida, ut obtineat: humida, ut ſaporum *humiditatem excipiat.

*al. diuerſitatem.

A

Quod qualitas tactibilis toti corpori præſtetur.

Tactibilis uirtus toti attribuitur corpori,ſed maxime manibus : magis autẽ harum interioribus partibus,eo quòd ſingulariter nerui lati,& tenues ſpiritum tactibilem a cerebro ferentes per medias plantas uſque ad digitos tranſeunt:ibique naturaliter manentes, ea loca ſenſibiliora ceteris reddunt. Natura uero tactibilis uirtutis pene æqua eſt,media ſcilicet inter calidum & frigidum,& ſiccũ, & humidũ: unde calidum & frigidum:durum,& molle: aſperum & lene,& cetera æqualiter ſentiunr. Operationes autem cerebrum alias accidentales habet,alias naturales:accidentales uero amittit, quãdo ab aliquo uicino membro uiciſſim patitur, ut in epilepſia ſenſus & intellectus, & memoria perduntur : illud uero humidum, quod per ſpinæ medullam dorſo,& ceteris membris,& per uiam conſimilem linguæ naturaliter ab eodem conceditur cerebro,inter ipſas omnes auguſtias præſtare non ceſſat,& non amittit humiditatem.

Qualitas uuula,& organorum reſpirationis.

Vuula propterea palato ſuſpenſa eſt,ut tenuiter conſimilem linguæ humiditatem tribuat, eamque flexibilem præſtet,ut cibum ori applicitum dentibus ad molendum ſubdat, & œſophago ad inglutiendum concedat:etenim aliter inglutire non poſſet.Canales ad interiora ferentes duo ſunt, unus pneu-
B maticus,quem Latini ſpiritualem dicunt:alrer œſophagus cui nomen Latini gulam attribuunt. Spiritualis autem ipſe gulæ ſuperponitur:quorum capita quadam tenuiſſima chartilagine nectũtur, ut aperto ore,quando aliquid gulæ infertur,ex ipſa chartilagine ſpiritualis porus conſtrictus quicquam ex eo ſuſcipere non permittatur:quando uero os clauditur,eadem chartilagine œſophago conſtricto, ſpiritualis porus ad inſpirandum aptus aut apertus redditur.Eius conſtitutio non ut arteria uel uena continuatur,ſed partibus quidem quibuſdam lacertoſis,& tenuibus unitis carnibus conſtituitur: quod ita factum ad hoc aſſeritur,ut quando pulmo dextra læuaque ſequeſtratur ad ſuſcipiendum aerem exteriorem,ualeat ad ſuperiora aſcendere:quando uero ad expellendas ſuperfluitares innati ſpiritus conſtringitur,facillimo motu ad inferiora deſcendat.Eius inferior pars pulmoni affigitur:quæ diuiditur in duos canales:quorum unus per dextram pennam pulmonis,alter per ſiniſtram deriuatur: quorum dexter dextræ auri cordis,ſiniſter uero ſiniſtræ ſuppoſitus adhæret:qui ſuperius ſuſcipiẽtes frigidum & humidum aerem aliquantulum excoquunt,& excoctum auribus cordis miniſtrant: ibiq; pauliſper detentus iterum excoquitur,& ſic interiori cellulæ cordis ad temperiem,& extra,& citra* cor intra marſupiũ
*al.circa. quo circundatur ad euentationem faciendam præſtatur.

Qualitas cordis.

C Cor uero in ſummo craſſum eſt,& in fine acutum.Eſt autem ſpiritualium membrorum principaliſſimum:& naturalis caloris fundamentum:& omnibus membris corporis calidius:quia inde calor naturalis ad omnia membra uiuificanda procedit.calidum enim eſt,& ſiccum: de cuius interiori parte procedit arteria,quæ in ſimo hepatis coniungitur,per quam attrahat ſibi nutribilem ſanguinem.Et ab exteriore alia procedit,quæ in duos diuiſa canales,per unum nutribilem ſanguinem & ſpiritum cerebro præſtat:per alium uero in multis ſubdiuiſa canalibus,naturalem calorem ſimul cum ſanguine per totũ corpus ad miniſterium naturale infundit.Marſupium quo ipſum cor tegitur,duabus exiſtit, & conſtat
*al.mediante *al.nectuntur membranis,una interiore & altera exteriore* manente tenui carne qua* nutriuntur. Et propterea ita a natura factum aſſeritur,ut ſit obſtaculum contra ea,quæ exterius cordi nocere poſſunt: & obſeruet frigidum & humidum aerem,qui cordi ad temperiem faciendam tribuitur, ut ſuperius admonitum aut commendatum eſt:cuius natura ſimilitudinem dat aut fert epiglottidis membranæ, quæ diuidir ſpiritualia membra,ideſt pulmonem & cor in ſuperiori cella manentia a nutribilibus membris in inferiori degentibus:& de eorum natura in ſequenti tractabo.

De œſophago.

Oeſophagus,per quem cibus & potus ſtomacho attribuitur,frigidus & ſiccus eſt.Et ex alrera parte
D pneumatico canali ſupponitur uelatus: ex alia uero ceruici quibuſdam tenuibus muſculis nectitur, in ſimilitudinem ſpinoſæ cameræ ſubleuatus,quouſque ad epiglottidis membranam producitur:quod penetrans ori circũplicatur ſtomachi,quod ipſi epiglottidi ſuſpenſum eſt.

De qualitate ſtomachi.

Stomachus autem conſtat ex neruis tenuibus,& longis,qui lineares,& ex tranſuerſis, qui textiles, & ex obliquis,qui uertentes dicuntur : quorum lineares helcticen, ideſt attractiuam : & anclcticen,i. retentiuam tranſuerſi:apocreticen uero,ideſt expulſiuam obliqui ſibi uindicant poteſtatem,qui intrin-
al.obtegitur ſecus quibuſdam obteguntur membranulis trino ſchemate conſiſtentibus,breui ſcilicet & medio prolixiore,quibus potum & cibum naturali calore in lacteum ſuccũ cõuerſum, & ita quaſi remis quibuſdam ad portam impingit ſtomachi:quæ ideo porta dicitur,quoniam muſculis in ea poſitis, miniſterio naturali uſque ad perfectam decoctionem nutribilis mareriæ conſtricta clauditur:qua decocta,eiſdem mollificatis aperta redditur,quouſq; præſcriptum ſuccum duodeno inteſtino infundat : quod propterea duodenum dicitur, eo quòd duodecim digiris ſpacietur : a quo accepta uice ieiunum inteſtinum ſuccum ipſum ſuſcipiens aliquantulum decoquit : quod in duo diuiſum : alterum, quod renue eſt. in meſaraicis uenis ſibi ſpongioſis capitibus inhærentibus ab ipſo ſubtrahitur : alterum uero, ideſt

craſſum, longo & patulo, cuidam axungiæ innexo inteſtino conceditur: a quo monomacum ſuſcipiens aliquantulum decoquit,& ſic craſſo concedit inteſtino,quod manica dicitur:deinde ex tali diffuſum,& ibidem a cholera decoctum coloratur: cuius translatione aut titillatione per pudicum circulũ foras dimittitur.monomacum enim ideo dicitur,quia uno aperitur foramine,quod inſitum eſt ori manicæ,ut ſibi quicquid a longo accipit, ſine contrarietate reddere poſſit. nam manica eo quòd largum magis ceteris eſt,nominatur. Subtilis uero pars per meſaraicas de ieiuno ſubtrahitur:quæ in obliquũ poſitæ,ſubtractum ad ſe ſuccum decoquunt,& excoctum hepaticæ ſummæ miniſtrant:quo ibidem moram faciente,adminiculo uirtutis naturalis in ſanguinem uertitur:qui in duas diuiditur partes: quarũ, quæ tenuior eſt,& uritis dicitur, *arte conceditur hepatis:quæ per duos uritides canales renibus deriuatur,ibique manens decoquitur: de qua ſibi renes,quod utilius eſt ad nutrimentum obſeruant: ceterum uero de eiſdem poris ueſicæ dimittitur: † [quæ cum ad collum ueſicæ deueniunt,coadunata ruuntur.] Collum autem ueſicæ diuiditur quodam panno mediante,cui uritis porus ex una parte,& ex altera ſuperiori membranæ ſcimatico ſchemate conglutinatur.unde urina,& quicquid ex renibus affluit, fundo deſtinatur ueſicæ: per aliam uero,ideſt per inferiorem,cum uirga quadam contiguitate coniungitur,& ſecundum naturam, & extra naturam ueſica ipſam urinam exiſtentem foras tranſmittit:altera uero pars, quæ adicialis dicitur, cholericum rubrum felli,melancholicum ſpleni tranſmittit aut attribuit. Sanguinis uero quod utilius eſt, ipſum hepar ſibi ad nutrimẽtum obſeruat:de quo quod tenuius eſt, cordi, ipſum cor cerebro, ut præparatum eſt, miniſtrat: ceterum uero diuerſis corporis partibus per quaſdam uenas unicuique proprie deſtinatas additionem largitur * diuturnam,quod bene coquẽtes ad ſimilitudinem ſuæ naturæ a proprio eſſe mutantes,quod nutribile eſt ſibi retinent: inutile autem cum fortes ſint extrinſecus, per hæc decenter expellunt, per capillos, per ungulas, per aures ceratas gummas, per lachrymas, per ſputa, per egeſtiones, per urinas, per ſudorem, & per cutis ſordes.

E F

* alias alto.

† alias quod autem uenit côiunctim unitur.

* alias diuinã

De ſenſibus animalibus.

Per animales quinq; ſenſitiuas corpus fruitur nouem uoluptatibus,ſibi à cerebro illatis,ſcilicet dilectione,odio,triſtitia,gaudio,audacia,timore,uerecundia,ira,& furore. Nam per uiſum,auditum,guſtum,odoratum,& tactum diligit uel odit, gaudet uel triſtatur,audet uel timet,uerecundatur,uel iraſcitur,uel furit.Quando autem aliquis per aliquem horum quinq; ad alicuius amorem erigitur, cor concutitur:& ex eius concuſſione duo quidem prodeunt ſpiritus calidi,& ſicci: quorum unus,qui tenuior eſt,cerebrum adit:alter uero,qui denſior eſt,ſubito per neruos diffuſus ad uirgam ducitur:qui inter neruos,quibus conſtituitur,& membranulas,quibus inuoluitur, inſiliens erigit eam, & tenſione quadam eam inflexibilem reddit:alter uero, quem cerebro adeſſe diximus, humidum quoddam ab ipſo ſuſcipiens, per ſpinalem medullam ad uiam renum deducitur: per cuius duo foramina immiſſus, ſibi ſubſtratum attingit membranulum: quod * calefactum penetrat. & ſicut membranum egreditur & penetrat; ſic uenarum retinaculum prædicto membranulo annexum aggreditur, ex quo tenuiſſimum ſanguinem ſecum à cerebro delatum * hunc miſcet: & per duos canales inde procedentes ad teſticulos funditur, ibique pauliſper permanens excoquitur,& in lacteum,& tenacem ſuccum conuertens, inde per geminos canales uirgæ applicitos completo communi opere ſecum foras educit.nam pterygomatibus ideſtalis (& ſunt orificia uaſorum ſpermatis ex quibus mulieris ſperma ad fundum matricis mittitur) ſugentibus,per collum matricis ſubtrahitur,& ſic ad inferiores cellulas eiuſdem deſtinatur.

G

* alias calefaciens.

* alias huic.

De communi ſapore coitus.

Sapor igitur * communis huiuſmodi uiris in tota uirga, ſed maxime in præputio eſt: mulieribus uero circa pectinem in confinio uuluæ. Mulierum teſticuli duo ſunt: quorum unus ſub dextro rene, alter ſub ſiniſtro tenetur: qui fundo matricis coniuncti per ſingulos ex ſe procedentes, incitata uenere, ad cellulas eiuſdem ſperma miniſtrant: quod ſi ſimul cum uiri ſpermate conueniat, uel modicum ante, uel poſt, prius quàm prælatum frigeſcat, unitur. Si uero in ſiniſtra cellula matricis ſimul ſpermata conueniunt, fœmineum embryum generant; Si uero in dextra maſculinum procreant: Si uero in media, quæ ſecundum calidum & frigidum æqua eſt, ſecundum plus uel minus utriuſq; ſpermatis, aut maſculinum,aut fœmininum procreant.

H

* alias communionis.

De embryo.

Oportet autem in embryi diſpoſitione aliquantiſper immorari, & dicetur quid in unoquoque menſe à primo uſque ad nonum ſibi naturaliter fiat, & qualiter à primo menſe uſque ad ſeptimum, & à ſeptimo uſque ad nonum, ſi genitum fuerit, pereat: & in ipſo ſeptimo uel nono ſi editum fuerit, ſalubre perduret. Cum ergo utrunque ſperma, uiri ſcilicet & mulieris in matrice conuenerint: ſi frigidum & humidum fuerit, omnino diſſoluitur: ſi uero calidum, & ſiccum, conſumptionem incurret: ſi autem æqualitate perfruitur, nulla impediente concipiet qualitate.

De coniunctione ſpermatis.

Spermate igitur utriuſq; coniuncto, in ſpecie conchulæ expandit: & radice producta ſibi ſuperficietenus alligat:ex cuius calore præfati ſpermatis ſummitatibus decoctis ab ipſa diuidit & ex ſola radice,

per

A per quam nutrimentum accipit,cum ipſo tenetur.Medium autem quod infra decoctas ſummitates in
modum nucis eminet,inter eadem ſpatia ſanguineam glebulam quadam frigiditate conſtrictam pri-
mo menſe obſeruat,nulla alicuius ſimilitudinis imagine in ea impreſſa. Secundo, in uermiculi longi
ſcilicet & rotundi producitur ſpeciem. Tertio,in eo crura diuidūtur,& a lateribus brachia: collum ca-
putq; perficitur. Quarto,formatur cor & hepar,& anima id ingreditur,& naturaliter mouetur. Quin-
to,omnis interior completur compoſitio,inteſtina ſcilicet quadam diſpoſitione formantur, digiti ma
al. uenter nuum pedumque ſcinduntur.aures, nares, os,*ueretrum,& ipſe pudicus formatur circulus. Sexto,
oculi ſcinduntur,ſupercilia formantur:palpebræ creſcunt:capilli & ungulæ producunt. Septimo fiunt
axungiæ,& caro perficitur.cutis & omnis humiditas ſecundum diuerſas uaſculorum compoſitiones
conſtituitur:& completis ſecundum naturalem diſpoſitionem omnibus,laborat ut exeat: matrix autē
nititur ut obtineat,& ut calore,quæ completa ſunt confirmet & muniat.ſi uero debilis eſt, concedit ei
ut exeat:& durat,eo quòd naturaliter completum eſt. ſi autem matricis natura fortis eſt, nititur, ut id
retineat.In octauo,embryon expugnato exitu non ſibi conceſſo,fatigatus quieſcit. In nono, matricis
calore iam firmato,& craſſitie confecto,natura concedente patet ei aditus,& exire permittitur.

De ætate planetarum in embryo.

B Habent autem ſeptem planetæ aliquid in cōpoſitione embryi ſpeciale. Saturnus quidem frigidus
& ſiccus,ſua frigiditate primo menſe ſpermati grauedinem,& ſui ſiccitate compaginem parat:& ideo
non creſcit embryo,ſed a ſuo calore in ſanguinem commutatum ſine augmento permanet. Secundo,
Iuppiter calidus & humidus,calefaciendo confortans,& humectando replens,in longi & rotūdi uer-
miculi ſpeciem ſperma producit. Tertio, Mars calidus & ſiccus, calore roborans, & ſiccitate in
cidens,crura diuidit:a lateribus brachia ſeparat:collum & caput informat. Quarto, Sol minus Marte
al. exteriora. calidus & ſiccus,& animam,& cor,& hepar creat,& cerebrum, & creatis animam ingerens, naturali-
ter embryo motū pręſtat. Quinto, Venus frigida & humida,omnia *interiora format,aures,nares, os,
uirgam,& pudicum circulum format,pedum & manuum digitos diuidit. Sexto,Mercurius ſecundum
calidum & humidum frigidum,& ſiccum ęquus,in quo manualis habetur ſcientia:& ponit ſupercilia:
oculos ſcindit:palpebras creſcere facit:capillos & ungulas producit. Septimo, Luna frigida & humi-
da,replens axungias,carnem & ſuperficiem complet uenis & arterijs humiditatem tribuens, toti cor-
pori nutrimentum præſtat:& quia omnia perfecta ſunt,ſi prægnans parturiet, ſalubriter perdurat: ſed
quoniam adhuc in eo ſunt membra,non bene firmata, indiget alio tempore ad id operis explendum.
In octauo,Saturnus reiterata uice ſimiliter infrigidādo embryonem, matrici grauitatem infert: ſuaq;
C ſiccitate humores extenuans, embryo nutrimentum parcius tribuit: & propterea ægre prægnantes
in hac tenuitate exiſtunt. Nono autem,Iuppiter calefaciendo infrigidata,& replendo tenuia, embryū
corroborat,& matricis aperit aditus,& ſic exitus omnibus naturaliter perfectis conceditur. A primo
autem menſe uſque ad ſeptimum ſi genitū fuerit,non perdurat:eo quòd naturaliter imperfectum ha-
betur:a ſeptimo uſque ad perfectum nonum,quamuis natura perfectū ſit,tamen ſi generetur non ſub-
ſiſtit:quia Saturni infrigidatione ſtupidum,& eius ſiccitate minorato nutrimento afflictum uel obſtri-
ctum,corrupta matricis naturalitate,calore materno exuſtum ſi exceſſum fuerit diſſoluitur. Solet aūt
non omnibus membris perfectum ut in pluribus apparet embryo generari:plerunque uero craſſo ca-
pite,& tenui collo,uel magnis pedibus,& ſubtilibus cruribus,pedibus genibus applicatis, aut manuū
ſingulis,uel duobus digitis perditis hac luce perfrui.ſed hoc dupliciter in embryonis compoſitione
contingit:aut enim natura æquam habet materiam,& redarguentem ſpiritum, & ſecūdum horū duo-
rum æquitatem,moderate uel perfecte informat:aut abundantia materiæ & ſpiritu moderato, eidem
materiei abundantiam alicui addit membro,ex qua naſcitur maius ceteris:uel ampliato ſpiritu, & ma
teria minorata,aut ex parte membra attenuat,aut ex toto non dimittit procreari: & hæc omnia aut
æquitate utriuſque materiei ſcilicet & ſpiritus natura perficit,aut augmentatione uel minoratione ho
D rum unius. Solet etiam in generatione quibuſdam uiris illud muliebre, & quibuſdam fœminis illud
uirile,quo luxuriatur,adijci:ſed illud impedita uel oblita natura ſic perficitur.nam quādo aliquo euen
tu impeditur uel obliuiſcitur,illud materiei humidum ſuperfluum,quod ad naturalitatem uel ad nume
rum alicuius membri ſolet diſponere,ad alterius naturæ membrum ſine ratione mutat.

GAL. ASCRIPTUS LIBER DE NATURA ET ORDINE CUIUSLIBET CORPORIS.

CENSURA.

Liber ordine,& iudicio carens.

De quatuor humorum natura.

LICET te ſciam,chariſſime nepos,græcis literis eruditum ad hanc diſciplinam
poſſe pertingere,tamen nequid tibi poſcenti ad memoriam denegetur, ex li-
bris medicinalibus,Hippocratis intima latina feci;quod quia dignus es fideli-
ter trado,daturus tibi aui tui patris mei librum,ex quo mundi rationē cogno- F
ſcas:ut noſſe poſſis quanta fuerit generis noſtri ſapientia. Nunc uero tibi cor-
poris uniuſcuiuſque naturam & ordinem aggrediar exemplificare.Corpus igi
tur hominis ex quatuor humoribus conſtat.nam habet in ſe ſanguinem,chole
ram rubram,choleram nigram,& phlegma:qui quatuor humores habitāt uel
dominantur in locis ſuis.ſanguis dominatur in dextro latere in hepate,quod iecur uocamus:ſic & cho
lera rubra ibidem dominatur.in ſiniſtro uero latere,ideſt in ſplene cholera nigra dominatur . phlegma
autem in capite,& alia pars in ueſica:alia pars ſanguinis dominatur in corde. Virtus autem ipſorum ta-
lis eſt.ſanguis eſt feruens,humidus,& dulcis,cholera rubra eſt amara,ignea,& ſicca. cholera nigra eſt
acida,frigida,& ſicca.phlegma uero eſt frigidum,ſalſum,& humidum.Hæc omnia creſcūt ſuis tempo-
ribus.Sanguis enim creſcit tempore ab octauo Idus februarij uſque in octauum Idus maij,& ſunt dies
xcij. Cholera uero rubra in æſtate ab octauo Idus maij uſque in octauum Idus auguſti, & ſunt dies no-
nagintanouem.Cholera autem nigra autumno ab octauo Idus auguſti uſq; in octauum Idus nouem-
bris,& ſunt dies nonagintaunus,phlegma uero hyeme ab octauo Idus nouembris uſque in octauum
Idus februarij,& ſunt dies.xciiij.Hi quatuor humores hoc idem patiuntur die ac nocte. Sanguis enim
dominatur horis ſeptem ab hora noctis nona uſque in horam diei tertiam.Exinde dominatur cholera G
rubra uſque in nonam diei horam. Deinde cholera nigra dominatur ex hora diei nona uſq; in horā no
ctis tertiam. Phlegma autem dominatur ex hora noctis tertia uſque in horam noctis nonam.Hæc om-
nia habent reſpirationes ſuas per ſingulas partes corporis.ſanguis per nares, cholera rubra per aures,
cholera nigra per oculos,phlegma per os.Diuiduntur etiam hi quatuor humores per quatuor ætates,
ideſt phlegma in pueris ab ineunte ætare uſq; ad xiiij annos cum ſanguine.exinde cholera rubra domi
natur uſque in annos xxv. & exinde dominatur uſq; in annos xlij.maxima pars ſanguinis cum choleris
nigris.dominatur exinde uſq; in ſummam ætatē phlegma,ſicut in pueris dominatur. Præterea hi qua-
tuor humores faciunt in hominibus rales mores.Sāguis facit homines boni uoti,ſimplices,modeſtos,
blandos,euchymos ſiue plenos.Cholera rubra facit homines iracūdos,ingenioſos,acutos,leues, ma-
cilentos,plurimum comedentes,& cito digerētes.Cholera nigra facit homines ſubdolos cum iracun
dia,auaros,timidos,triſtes,ſeditioſos,inuidioſos,habentes ſæpius cicatrices nigras in pedibus , uel in
alijs mēbris.Phlegma facit hoīes compoſitos,inuigilantes,inter ſe cogitantes,cito afferentes canos in
capite,minus audaces.Omnia ergo,quæ calidas habent uirtutes in ſuperioribus locis corporis domi-
nantur.Pulſus autem ſuos hi quatuor humores habent uel faciunt . Sanguis enim pulſus facit plenos,
humidos,æquales.Cholera rubra facit pulſum tenuem,citatumque . Cholera nigra facit pulſum plus H
tenuem,ſed tabentem,ueluti percuſſum,& aſperitatem.Phlegma facit pulſum minus plenum , hume-
ctatum , æqualem pondere . Hi humores ſine ſe eſſe non poſſunt , & in omnibus ætatibus dominan-
tur:ſed quotięs ex his humoribus aliquis excreuerit,tunc facit ægritudinem longam. & cauſæ ueteres
pro ſua uetuſtate , & temperantiam,& æquitatem,& æqualitatem pro corpore ætatum omnium, hi hu
mores ſingulis ætatibus faciunt,quoties quiſque eorum augmentum acceperit , & tunc longam ægri-
tudinem facit ſi imperitum medicum habuerit,aut certe negligentem , aut qui cauſam non intellexit,
aut ex quo humore ægritudo nata fuit . & quidem tunc diligens & doctus ægrotanti poteſt ſuccur-
rere. ſi uero negligens fuerit aut non intelligens , randiu protrahit ægritudinem , quandiu tranſeat
humoris ipſius tempus , & alius exterius humor augmentum accipiat , ita ut iſte humor exclu da-
tur , ex quo ægritudo fuerat nata . Nam ſi ſit ex cauſa ſanguinis , qui ſanguis eſt dulcis , & calidus,
& humidus, occurrendum eſt ſic : adhibeatur ei contrarium , quod ſit frigidum, amarum , & ſic-
cum. Si fuerit cauſa cholera rubra , quæ eſt amara uiridis , & ignea , & ſicca , & acris : debet adhi-
beri quod ſit frigidum & humidum . Si autem cholera nigra fuerit cauſa,debet adhiberi, cum ſit frigi-
da , & ſicca,& acetoſa,illud quod eſt calidum,& humidū,& dulce.Si ex phlegmate nata fuerit ægritu
do,cum ipſum ſit frigidum,ſalſum, & humidum : debet adhiberi quod ſit dulce, calidum & ſiccum.

Hæc

A Hæc quando adhibita fuerint,tunc & peritus medicus inuenitur,& æger cito ad ſanitatem reuertitur.
Hæc tibi pro noſtri memoria religioſe nepos dedi,maiora te putans adepturum.

De diſpoſitione plaſmationis fœtus in utero.

Expoſitionem membrorum,quo ordine,uel quibus iuncturis,uel quo ſchemate homo in utero ma
terno plaſmetur,hic docemus,exordium a capite ſumentes.Maioribus enim noſtris,Apollini, Hippo-
crati , Apollonio & ceteris Santonicis placuit mortuorum uiſcera ſcrutari,ut ſcirent unde uel quomo
do morerentur.hoc autem nobis facere ipſa humanitas prohibet , eo quòd ipſis ſcrutantibus omnia
manifeſta atque aperta ſunt.& quid dixerunt?Caput noſtrum commiſſuras habet quinque angulosas
ſe inuicem continentes,ſicut ſummus anatomicus philoſophus hic memorans dicit , maſculus in ga-
lea commiſſuras habet quinque . fœmina uero in circuitu commiſſuras habet , cui galea ſuperpoſita
eſt, quam Græci cranium appellant: quæ cohæret membranis,& ſuperpoſita eſt cunctis , quæ habet
cauſa decoris,ſcilicet ut ab æſtu & frigore oculos cuſtodiat.Vbi uero galea eſt,ſubiacent tempora,quę
continetur ſpiritualibus uenis cerebri,quibus ſuperpoſita ſunt ſupercilia , ut ſi copioſus ſudor fronti
aduenerit,oppoſita ſtatione pilorum cõtineatur,donec excuſſus ab oculo ſudor auferatur. Oculi quo-
que iſto ſchemate continentur.Ex naſo cerebri foramina orta ſunt duo,per quæ tenuiſſimæ uenę dex-
B tra læuaq; alterius inuicem ſibi continẽtur. Tunicæ ſunt quatuor uel quinque : prima tunica appella-
tur ceratoides:ſecunda choroides: tertia oroenomides: quarta tinſenoides: quinta cryſtalloides. Sup
poſita ſunt oſſa oculi,quæ malas uocamus.Dentes etiam habent uiri. xxxij. mulieres autem. xxx. au-
ctor Apollonius memorat,dicens,dentes uſque ad caninos ſingulas habent radices . Alij uero inte-
rius,qui molares dicuntur, habent ternas & quaternas radices . Palato lingua ſubiacet,quæ cooperit
canalem ſpiritualem,quem Græci pneumaticum dicunt.quem canalem modo aperit , modo claudit .
aperit enim ſpiritualem canalem quando loquimur, claudit autem quando manducamus : quod pro-
bare poſſumus quando forti cibo uel potu utimur,& currit ex ſupradicto cibo in ſpiritualem canalem
aliquid, ſtatim tuſſis conſequitur, donec impellente ſpiritu illud repat , & in propria iterum reuocet .
Huic linguæ dextra læuaque parte glandulæ ſuprapoſitæ.quod autem ſuperpendet,uuula appellatur.
poſt quam cauernæ ſunt duæ,per quas fit infuſio uel raptus,quod Græci anarrhophema uocant . na-
reſque cum ſupradictis cauernis inſerunt,& per eaſdem uſque ad cerebrum tendunt. Aures uero uiæ
ſunt auditoriæ ſicut rerum natura compoſuit ad cerebrum,& a cerebro deſcendentes faciunt exhala
tionem . Coniungitur autem gula pulmoni . Pulmo uero in modum fabri ferrarij follis eſt conſti-
tutus, alter alteri ſpiritum tradens:& implet pectoris arcana . Stomachus autem uentri coniunctus
C eſt,qui infra pennas pulmonis medium poſſidet. Cor uero uenas habet quatuor : duas quæ ſpiritum
continent, & duas quæ ſanguinem trahunt.quæ ſpiritum continent, pulmoni affixæ ſunt,quarum fir-
ma facta concatenatione totum per corpus ſanguis diffunditur,& ſic uenæ pulſum reddunt . Pulſus
ita nutritur, modo recipit ſanguinem, modo repellit. . Cor uero,ut diximus, eſt coniunctum pulmo-
ni:in ſiniſtra parte dominationem tenet: id circa poſitum eſt, quod Græci pericardium uocant , attin-
gens extremas partes pulmonis . Sed hic poſita ſunt præcordia, quæ Græci diaphragma uocant. con
tinet autem pulmonis ſubſtantiam, uentremque,& inteſtina:cui iuncta ſunt latera & ſpina.Venter au-
tem orificia habet duo,unum proximum membranæ, quod Græci pericardium uocant.in ſiniſtra incli
natum:hoc Græci ſtomachum uocant: aliud uero in dextra parte circa iecur poſitũ eſt, extenſum uſq;
ad longaonem, quod Græci pyloron uocant. Inde ad utranque partem renes. deinde uero ineſt fol-
lis ueſicæ. In ſiniſtra parte poſitus eſt ſplen,oblongus, uentri coniunctus: continens membranas te-
nues , habens pinguiſſimas uenas, quæ inteſtina tegunt & calefaciunt : hoc Græci epiploum uocant.
ab orbo extenſum uſque ad renem ſiniſtrum. Subiacet autem ſub hoc inteſtinum , quod Græci colon
uocant. Sub hoc autem eſt locus continens longaonem, qui iunctus eſt ueſicæ habenti collum lon-
gum,quod ueretro ineſt. Veſica uero renibus continetur media utriuſque:ex quibus renibus decur-
D rit ad neruos, quibus teſticuli pendent,quos Græci uocant cremaſteras,a quibus iunctæ ſunt uenæ te-
nuiſſimæ,quæ ſperma deducunt ex cerebro: oriturq; ex ſpinæ medulla.Viris quoque teſticulos ineſſe
manifeſtum eſt: ſed alio ſchemate formati ſunt uiris. Mulierum uero teſticuli breuiores & fragiliores
ſunt.nam quæ maiores habent,uiragines appellantur . Igitur manifeſtum eſt unam eſſe uiris, & mulie
ribus interiorum uiſcerum compaginatam lineationem,ſed multæ ſunt tunicæ teſticulorum:prima eu-
ſtrephes.i.bene retorta:ſecunda pericochliades.i.circũtortuoſa: tertia perizoma. i. circuncinctorium :
quarta uero tunica tenuiſſima arcys.i.rete appellatur. Similiter & matrix habet ſubiecta membra qui-
bus continetur:quæ Græci cyetica,ideſt genitalia uocant: nam ut eſt maſculo ueretrum, ita eſt matrix
mulieri columna. Matrix enim naturaliter fragilis & mobiliſſima eſt, conſtans ex neruis , & paruiſſi-
mis uenulis,& tunicis duabus exterius neruis eſt firma, interius carnoſa & mollis,quæ eſt directa con
tra inteſtina:cuius ceruix tribus foraminibus erigitur uſque ad longaonem . Siniſtra uero eſt matrix,
in qua ſperma miſcetur,quando conceptio celebratur natura uolente,ideſt uiri ſemine,& mulieris ſan
guine:quamuis & uirile ſperma ſanguis noſcatur eſſe. Vnde & maiores noſtri conſanguineos appella
uerunt ex conſanguinitate paterna uel materna natos.Nunc dicitur ab imperitis , quo modo ſperma
ſanguis eſſe poteſt,cum ſit album?Nos tamen certa ratione probauimus. Mare enim, ut ei natura tri-
buit, eſt colore uiride: quando autem in tempeſtatibus mouetur, ſpumam albam emittit. uel ſi uinum

nigrum

nigrum in quolibet uaſe exagitaretur, ſpumam candidam faceret. Simili uero ratione & ſanguinis fer E
uor concuſſus in albedinem uertitur. Dum enim coitio fit, non ſtatim formatur infans: nam ſi quo-
ties coitus fit, toties conceptio fieret, innumerabilis eſſet multitudo filiorum. Certo enim tempore
mulier concipit, aut in initio purgationis, aut in fine. nam purgatio ſperma corrumpit, plurimo uſu
ſanguinis materia ſuperante. Temporibus certis infantem componi atque formari in utero mater-
no manifeſtum eſt. omnis enim figura formatur in quadraginta diebus, aliquando in diebus triginta.
Qui uero quadrageſimo die formantur, nono, uel decimo menſe impingente naſcuntur. Manifeſtum
eſt enim infantes in utero materno ita formari. Primo enim menſe iactu ſeminis congregatur in umbi
lico, & fit rhyſis, ideſt congregatio ſanguinis. Secundo menſe expreſſio corporis animam tribuit.
Tertio menſe ungulæ atque capilli naſcuntur, & motum facit infans. Ideoque & quarto menſe mu
lieribus nauſeæ fiunt, quas Græci nautias uocant. Quinto autem menſe facit * catarrhi ſignum atq;
*alias creſcere ſinum.
adulteria demonſtrat. Sexto menſe facit neruorum compoſitionem. Septimo menſe medullam
confirmat. Octauo cum pelliculis oſſa confirmat. Nono uero menſe maturum mouet infantem.
Infans uero maſculus in dextra matricis continetur, fœmina uero in ſiniſtra. Nam & hæc ſigna præ-
cedere ſolent. q ſi maſculus fuerit in utero materno dextro, robuſtior eſt. ſi fœmina, ſiniſtra. Dum er-
go infans in utero matris eſt, oculi genibus oppoſiti ſunt. unde hoc probauimus? quia genua tumen- F *
tia, oculi autem concaui. ideoque cognita rerum natura, ita natura impoſuit genua: & genæ quoque
cum acri dolore uel nimium percuſſus homo fuerit, & genua curuauerit, oculi continuo lachryman
tur: non enim uult natura eos obliuiſci ſocietatem genuum. Dentes autem noſtri organa ſunt quodã
modo linguæ. infans uero dum dentes non habuerit, uagit. dum uero duos uel quatuor dentes habue-
rit, muſſitat. dũ uero os dentes repleuerint, loquetur. Dentes.n. noſtri quos habemus, alij uocantur cy
nodontes, quos caninos dicimus, quos ad frangendum habemus. Dentes enim noſtri oſſa non ſunt,
nec medullam habent: ideoq; omnia oſſa confringunt, ſed aſſiduo humore capitis ueniente uitiãtur.
ſicut enim aſſiduus humor ex alto in naſum ueniens perforat: ita dentes uitiantur a capite.

De cognoſcendis febribus.

De cognoſcendis febribus omnibus ſuperius ſcriptum eſt. nunc illud ſciendum. Scito q maxime iã
dixi primum cognoſcendas cauſas, & origines, & ſpecies febrium, & ut ſciamus, quæ ſunt generales,
& quæ ſunt ſpeciales, ideſt quæ ſunt ueræ, & quæ non ſunt ueræ, & quæ ſunt tropicæ, & quæ ſunt acu-
tæ, uel quæ ſunt ſimplices, & quæ ſunt duplices, uel quæ ſunt, quæ cum alijs febribus geminatæ fiunt, G
& quomodo accedant, & quomodo recedant, ideſt qualiter moueantur, & qualiter declinent, & qui-
bus horis, diebus, & noctibus, uel quot horis paroxyſmus, ideſt commotio teneat, uel quando faciet
paracmen, ideſt declinationem, quidue ſignificant, & quo ægrum ducant conſiderandum eſt: & iterũ
uirtus ægrotãtis, qualitas, & impetus ægritudinis, & quãtitas: ex hoc.n. uitæ mortiſq; indicia maxime,
& ex pulſu, & cõſideratione urinę, ac genus febris præuidere, poteris ſi fuerit aſſiduus lectionis doctiſ-
ſimus uſus: necnon ex alijs ſignis, quæ noſter Hippocrates in prognoſticis probat: & futura ante præ-
dicit. indicant enim & quaſi tacite loquuntur ægrotantis color, oculi, uultus, uox, taciturnitas, poſitio
iacentis, ſchema, corporis habitudo: quæ omnia in ægris diligenter conſideranda ſunt, ut ſciamus ma
nifeſte quid tenere, uel quid refugere debeamus: ne forte hoc ignorantes ægros lædamus. Addas & il-
lud in his, ut conſideres in omnibus ſemper ægritudinibus regionem, qualitatem, poſitionem locorũ,
aeris temperantiam, tempotum mutationem, ætatem, conſuetudinem ægrotantis, naturam corporis,
animi uigorem, cauſas & originem: necnon & illud, ne ut animi aut corporis uitio ægritudo nata ſit,
aut ne extraneus aduenerit ex cibo aut potu, uel ex corruptela aeris. Quando enim hæc omnia conſi-
deras, tunc rationem bene & uere eſſe cognoueris, & optime facies quicquid ad hæc omnia facere
conueniat: qm̃ tunc Medici beneficia uincuntur, quando non in ſuo tempore adiutoria offeruntur, aut H
natura corporis a morbo fugata beneficia nõ ſentit, itaq; præuidenti omnia diligenter perſpicienda, &
præuiſis atque cognitis cauſis, ut dixi, ſuis curis ſuiſq; temporibus curanda.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VOCE ET ANHELITV.

CENSVRA.

Videtur & hic ex Galeni libris ad Arabes perueniſſe.

DIXIT Galenus, Si neruis, qui ſunt inter coſtas acciderit ſciſſio prope ſpondylos, deſtruetur uox & anhelitus. hoc autem idem accidet ſi oſſa coſtarum ſcindantur, aut ſpinalis medulla ſecundũ latitudinem inter finem colli & initium ſpondylorũ, qui reſpiciunt ex oppoſito pectoris. Si autem ſpinalis medulla infra huius loci initium ſcindatur: nec anhelitus omnino, neque uox omnino priuabitur: ſed tantum de utroque priuabitur ſecundum numerum ſpondylorum, qui opponuntur pectori: ſimiliter accidit ex inciſione coſtarum ſecundum magis & minus. B Muſculus eſt organum motus uolũtarij. Et ad unumquéq; muſculũ peruenit neruus a cerebro, aut ſpinali medulla: qui ſi ſcindatᷣ, non mouebitur muſculus: interior autem muſculus, qui eſt inter coſtas, facit anhelitum: & tunc fit, quando aer expellitur uehementer a pectore: & ex eodem anhelitu fit uox, & eſt ei quaſi materia. Et uoco collum illum locum, qui eſt inter ſuperius epiglottidis, & ſuperius œſophagi uſque ad radicem linguæ. In collo autẽ ſunt muſculi bronchorum. Et raucedo accidit quando muſculi colli extenduntur & inchordantur, ut extẽduntur in aſſumptione cibi & potus. Et quando epiglottis inchordatur ita, quòd cõſtringatur, fit uox: & quando conſtringitur, inchordantur muſculi ex quibus pendet. Et anhelitus quidem fit apud extenſionem muſculorum pectoris, & ſolutionem muſculorum colli, & epiglottidis, & tracheæ arteriæ. Raucedo autem accidit ex extenſione muſculorum colli, alijs omnibus remanentibus in ſuo ſtatu. Vox etiam fit ſi muſculi epiglottidis extendantur, licet non muſculi colli. Epiglottis ex tribus componitur chartilaginibus inæqualibus, & diſſimilibus: quarum una eſt anterius, ſcilicet maior, duæ uero poſterius: quarum altera ſupponitur alteri: quarum ſuperior eſt minor. Habent quoque * duas iuncturas: quarum duæ ſunt inter primam & ſecundam chartilaginem: & duo capita primæ chartilaginis intraut in ſecundam: & ſunt duæ iuncturæ inter ſecundam & tertiam, quas continent ſex muſculi. C In utraque ſcilicet iunctura ſunt duo muſculi, qui attrahunt tertiam chartilaginem ad poſterius, & aperiunt os epiglottidis. E contrario agunt alij duo muſculi, & ſunt * exterius: & quando ambo extenduntur, claudunt os epiglottidis clauſura perfecta, ita quòd nihil ex aere egrediatur. Neceſſe eſt autem ad hoc ut fiat uox, ut duo modi muſculorum, qui mouent epiglottidem ſint fortes ita, ut neutrum par cedat alteri in actione: & intellige per hos muſculos, illos quibus aperitur & clauditur: & ſunt erecti, & poſiti in rectitudine: & continuantur ex inferiori, & non ſuperius: & mouent iuncturam per ſuperiorem extremitatem: & habent duos neruos proprios, unum in dextra parte epiglottidis, & alterum in ſiniſtra: qui mouent tertiam chartilaginem: quorum concurſus eſt ex inferiori parte ad ſuperius: qui ſi ſcindantur, laxabuntur illi, * ſcilicet † muſculi, qui mouent epiglottidem, & deſtruetur motus eorum. Dum uox eſt in epiglottide, agunt in ipſam duo modi muſculorum, illi ſcilicet qui aperiunt, & illi qui claudunt: ſed ſi illi, qui claudunt, ſoli agunt, tunc accidet retentio anhelitus: & ſi illi qui aperiunt ſoli agunt aut neuter, tunc accidet anhelitus. Deſtruitur autem uox, quãdo muſculi, qui claudunt epiglottidem, deſtruuntur, ſiue illi, qui aperiunt, ſaluantur. non enim addunt neque diminuunt in deſtructione uocis. Quando creator uoluit in nobis ponere inſtrumentum uocis, primo poſuit aliquid, quo aer ſit in nobis uelociter, & eſt pectus: deinde poſuit occur- D ſum aeris in ipſo ex uia ampla ad canalem ſtrictum, ut aer per ſtricturam canalium uelocius currat: uelocitas enim facit ipſum fortiorem: qui quando percuſſerit chartilagines, tunc fiet uox: percutit etiam præter hoc tracheam arteriam, & uuulam, & ſuperius palatum, & locum curſus aeris per nares. Sed ex hoc non fit ſimpliciter eadem uox, ſed quaſi uox, ut ſtertitio & azegiz. Vox autem non fiet, niſi quando aer percutit primam epiglottidem: & eſt poſita ſupra caput tracheæ arteriæ ad modũ inſtrumenti, quo muſici utuntur tibicines. Si epiglottis amplietᷣ plus, q̃ oportet, minuetur uelocitas motus aeris: & ſic diminuetur fortitudo uenti, tunc ſecundum diminutionem uelocitatis, & debilitatem percuſſionis. tunc enim minus reſiſtent chartilagines aeri: non enim ampliantur, niſi quando non extenduntur, & remanent laxatæ. Quando aũt epiglottis cõſtringitur plus, q̃ oportet, tunc aer qui exit ex epiglottide erit paruus, & tunc erit minor percuſſio: quapropter uox erit parua. uox enim nõ poteſt creſcere, niſi creſcant illa duo, quibus fit, aer. ſ. & percuſſio cremento proportionali: Quodlibet enim creſcit propter crementum illius, a quo conſtat in ſubſtantia. Egreſſio aeris uiolenta non fit niſi per extenſionem muſculorum ipſorum: hoc autem differt ſecundum magis & minus, ſecundum fortitudinẽ extenſionis, & ſecundũ multitudinem & paucitatem muſculorũ. In egreſſione autem aeris uiolenta nimis, neceſſe eſt ut omnes muſculi pectoris extendantur nimis, & maxime muſculi coſtarum. Anhelitus autem & uox nunquam fiunt abſq; his muſculis: in quibus ſi aliquod impedimẽtum

*Al. quatuor.

*alias anterius.

*alias ſex.

aut nocumentum acciderit,ſecundum numerum nocumentorum erit deſtructio uocis. Si enim motus E
medij numeri illorum deſtruitur,medietas uocis deſtruitur:& ſi tertia pars motus deſtruetur, tunc de-
ſtruetur,& tertia pars uocis. Et uniuerſaliter illa pars, quæ deſtruetur de uoce,erit ſecundum partem
deſtructam de numero illorum muſculorum. Adiuuant autem hos muſculos duo muſculi, qui ſunt a-
pud radicem coſtarum,& illi,qui ſunt ex duobus lateribus ſpondylorum: & ex duobus muſculis proce
dentibus in longitudinem, muſculi, qui ſunt ſub diaphragmate poſiti. Sermo eſt ex uoce: uox eſt ei
quaſi materia: cum enim anhelitus occurrerit epiglottidi,ipſa epiglottide exiſtente æquali in amplitu-
dine,fiet uox.nam quādo percuſſerit illam,fiet illud,quod fit in fiſtula apud exſufflationem.

Tractatus ſecundus.

Ex duobus neruis ſexti paris ramificantur ex parte pectoris duo parui rami, qui reuertuntur aſcen-
dentes ad collum ex duobus lateribus tracheæ arteriæ, quouſque perueniant ad epiglottidem: quorū
uterque continuatur cum quatuor muſculis epiglottidis. Et ſex ex octo muſculis omnino neceſſarij
ſunt ad hoc,quòd uox fiat,duo autem alij non in omnibus animalibus reperiuntur: quorum actio eſt,
dum epiglottis clauditur completa clauſura. Ex iſtis autem ſex duo ſunt in ipſo canali epiglottidis: a-
liorum uero quatuor,duo ſunt à lateribus, & duo poſterius. Duo autem muſculi, qui intrāt in ipſum F
canalem epiglottidis,attrahunt iuncturam,quę eſt inter ſecundam & tertiam chartilaginem,& aperiūt
illam duo muſculi,qui ſunt in lateribus,attrahendo illam iuncturam ad latera: & aperiunt eam duo alij
muſculi,qui ſunt poſterius,attrahendo eandem iuncturam retro. Et ſex * muſculi præter duos prædi — * alias nerui.
ctos neruos continuantur cum muſculis epiglottidis: quorum duo nerui deſcendunt ſuperne: & rami-
ficantur ex ſeptimo pari neruorum cerebri, quando illud par appropinquat collo:& * ſubiungitur per — *alias ſubmerguntur.
omnes muſculos,qui ſunt extra chartilaginem ſcutalem. Et duo nerui ex illis ſex deſcendūt ex tran-
ſuerſo,& intrāt interius epiglottidis, & illic diuiduntur. Et ſunt duo nerui deſcendentes,qui occurrūt
duobus neruis aſcendentibus de pectore. Cooperculum epiglottidis eſt locus ſtrictus,& eſt in medio
primæ chartilaginis: in quo loco proprie fit uox: & aer, qui uenit ex pulmone,currit per tracheā arte- — * alias occurrit ampliſſimo.
riam:& primo † [occurrit de ampliſſimo] loco,& percutit ipſum: deinde occurrit orificio cooperculi
epiglottidis,quod eſt ſtrictiſſimum ex illo coopertorio: & acquirit uelocitatem motus,& fortitudinē:
& illic fortiter percutitur coopertorium epiglottidis,& fit uox. Extenſio duorum muſculorum, qui
ſunt intra epiglottidem, prohibet ne coopertorium claudatur apud uocem.nam quando aer uehemē-
ter eleuatur,& continet in circuitu partes coopertorij epiglottidis,conſtringit illud coopertorium, &
claudit orificium eius,& ſic prohibet ne fiat uox. Cum enim hi duo muſculi ponantur circundantes G
coopertorium epiglottidis, tunc quando extenduntur,reſiſtent aeri, qui uenit fortiter. Coopertoriū
epiglottidis,quando homo * uociferat,& quando anhelat anhelitu,aperitur & ampliatur multū.Quan — * alias ſitim fert.
do autem anhelitus retinetur,aut quando aliquid comeditur,perfecte clauditur tunc,adeo quòd nihil
ex illo tranſibit neque ab interiori parte ad exterius, nec ab exteriori ad interius. Cauſa autem huiuſ-
modi clauſuræ eſt in ipſa ſubſtantia coopertorij epiglottidis.eſt enim neruoſa mollis & leuis, ut ſit con
ſtans,& apta motui Voci & orationi poſita ſunt tria membra: lingua ſcilicet & epiglottis, & trachea
arteria. Et unicuique eorum eſt poſitum quoddam inſtrumentum glandularum ad hoc, ut temperet
ipſum conuenienti humiditate. Lingua autem habet duas glandulas,in quibus ſunt duæ uenæ,in qui-
bus currit ſaliua ad linguam,& ad totum os. Collum autem habet duas glandulas,in quibus genera-
tur humiditas. In epiglottide uero generatur humor phlegmaticus uiſcoſus ad hoc, ut humectet illa
inſtrumenta. Sed ex duabus glandulis, quæ ſunt in collo,& ex corpore, quod eſt in epiglottide, non
proueniunt uenæ,in quibus currit humor,ſicut proueniunt ex duabus glandulis linguæ. Sed illæ, quæ
ſunt in collo,ſunt in natura ſpongiæ,ex quibus pertrāſit humor illi,qui currit ſuperne deorſum,ſine hoc
quòd indigeat eis,aut ſint ei neceſſariæ uenæ, in quibus currat. Et poſuit in epiglottide duos dentes,
& duo foramina tranſeuntia ad illos dentes,ad cōcludendū orificium coopertorij epiglottidis.Et ſunt H
ibi duo muſculi cōtinui,cōtinentes radicē tertiæ chartilaginis. Et neceſſe eſt ad hoc, ꝙ uox fiat, quòd
aer exeat uehementer, & quòd curſus eius in epiglottide ſit ſtrictus. Quando uero canna erit ſtricta,
uox erit acuta: & ſi ampla,erit grauis: ſi curta,erit addens in acumine: & ſi longa creſcit in grauitate.
Humiditas autem epiglottidis facit uoci grauitatem: ſiccitas uero acuitatem. Initium generationis
uocis,eſt ex orificio linguæ epiglottidis: quod orificium quanto magis extenditur, tanto magis aeris
percuſſio creſcit. Exiſtente ergo amplitudine orificij in ſuo ſtatu, ſi longitudo creſcit, altitudo uocis — *alias erit eadem.
cadit, † ſed magnitudo eius creſcit ſecundum extenſionem orificij linguæ epiglottidis. Amplitudo
autem linguæ dum percuſſio fit, illa potentia, quæ erat antequam creſceret amplitudo epiglottidi,mi- — * alias minuetur.
nuit acuitatem uocis: & creſcit in craſſitie, & magnitudine. Si uero lingua creuerit nimis, & * intra-
uerit de potentia percuſſionis: tunc creſcet craſſities uocis quantum creſcet in grauitate: ſed non cre-
ſcet in magnitudine. uox autem craſſa fit ex multo aere ſine potentia. Cetera autem inſtrumenta fa-
cta ad uocem, ſeruiunt huic inſtrumento,ſicut illa quæ ſunt anterius uſque ad orificium linguæ, quæ
facta ſunt ad magnificandam uocem,non ad acuendam.

Tractatus tertius.

Duo ſunt muſculi eorum qui ſunt epiglottidis,qui procedūt recte in longitudine,& cōtinuant char

epiglottidis

A tilaginem ſcutalem cum oſſe,quod eſt inter linguam & epiglottidẽ,& attrahunt maximã chartilaginẽ
epiglottidis ſurſum & ante.& incipiunt a loco alto,deinde deſcendunt ad epiglottidem.ex quo habe
mus,quòd illi attrahunt ſcutalem chartilaginem ad ſuum caput. Et ſimiliter unuſquiſque aliorum mu
ſculorum attrahit membrum cum quo continuatur, ad partem ſui capitis. Et ſi hi duo muſculi inci-
dantur,accidet uoci maximum nocumentum. eradicabitur enim ſcutalis chartilago,& amplificabitur
locus ille totus.& laxatur multum ita,quòd non poteſt reſiſtere aeri. non enim remanet in ipſo niſi te-
la quæ continet œſophagum & cannam tantum. Si autem neruus qui continuatur cum illis, ſcinda-
*alias nimis. tur, * minus nocebit uoci: diminuetur enim magnitudo eius,& fiet raucedo. Et ſunt quidam muſculi
qui continuant inter hanc chartilaginem & ſecundam. quorum motus ſi deſtruatur, modicum acci-
det nocumentum uoci ſcilicet duo muſculi parui,qui ſi ſcindãtur parua erit remotio,quæ fiet inter pri
mam & ſecundam chartilaginem. Et dixi de quatuor muſculis,qui ſunt ſuper chartilagines epiglotti-
dis,quoniam continent cannam & epiglottidem intus. nam caput uniuſcuiuſque eorum eſt ſuperius.
Non ergo poſſunt declinari ad poſterius,quia ſpondyli colli hoc prohibent: nec ad anterius, propter
hos muſculos: neque ad latera,propter muſculos ex tranſuerſo poſitos: & ſic remanent in canna &
epiglottide extenſi. hoc autem multum iuuat in hoc quòd fiat uox. Aer enim ex quo fit uox, indiget
*alias conti- B curſu recto & ſtricto. Si trachea arteria ex una eſſet chartilagine continua, non poſſet fieri fluctuatio
nuat. in aliqua parte eius in percuſſione aeris. ſed facta eſt ex pluribus chartilaginibus,quas * continet quæ-
dam tela gracilis,& ſic mouetur & fluctuat quando aer occurrit.ideo neceſſarij fuerũt muſculi ad hoc,
ut adiuuent & coniungant ipſam. Et quia trachea arteria facta eſt & ad anhelitum & ad uocem, ideo
poſita eſt anhelitui tela,quæ ligat ipſam inter chartilagines. Voci autem facti ſunt cum chartilagini-
bus iſti muſculi,ut conſtringant & adiuuent tracheam arteriam.Sunt enim duo muſculi in canali uo-
cis, quibus proprie fit uox. ſunt & alij duo extra,qui continuant tertiam chartilaginem cum œſopha-
go.& duo muſculi qui mouent cannam. Apud deſtructionem motus eorum fit raucedo,& fit uox rau
ca propter hoc,quòd aliquod corpus non ſonorum percutit anhelitum. Et ipſa canna eſt non ſonora
in radice, quia eſt carnoſa humida. Epiglottis autem eſt ſonora acutæ uocis, cum ſit chartilaginoſa
ſicca,reſiſtens aeri. ideo quando humeſit, accidit raucedo. Et tela,quæ eſt ſuper cannam humeſit,pro-
pter multa humida quæ per ipſam tranſeunt. Vnde ante aut potum aut cibum uox eſt clara, poſt autẽ
minus clara. Quòd ſi potus fuerit plus,quàm oportet, uox erit rauca. & ideo magis accidit raucedo
ſenibus propter multas ſuperfluitates quæ generantur in eis.Et in omnibus corporibus illa quæ ſunt
ſicca,ſunt clarioris uocis,quàm illa quæ ſunt humida. Si omnia inſtrumenta uocis aperiantur, tũc exit
*alias exit. C multus aer ſubito,& eſt anhelitus.ſi uero conſtringantur, tunc cum anhelitu * erit aliquod audibile,
quod diuerſatur ſecundum diuerſitatem inſtrumenti quod conſtringitur,adeo quòd fiet percuſſio. Si
uero epiglottis fuerit illud quod conſtringitur, tunc ille anhelitus erit uox acuta. Si autem fuerit can
na,erit quiddam inter anhelitum & uocem,& eſt raucedo.& hoc erit,ſi non moueris epiglottidem,
& dimiſeris eam ocioſam. Si uero dimiſeris cannam non motam, & moueris epiglottidem, tunc fiet
uox ſine raucedine. Canna autem nullam habet actionem in uoce, niſi in hoc ſolummodo. Origo au-
†alias ad par- tem duorum neruorum qui ſunt in collo† a parte duorum neruorum ab alis,ex ipſo cerebro eſt.& hoc
tem. eſt, quia actio eorum eſt de nobilioribus actionibus animalibus, & ſubtilior. Genera autem actionum
alias, cogi- ſunt tria.ſ. cogitatio, uoluntatis conſeruatio, & imaginatio rerum. Et mittuntur a cerebro ſenſus &
tio. motus uoluntarius ad alia membra. Vox autem eſt nobiliſſima actio uoluntaria. fit autem ex nobiliſſi
mo motu animæ.ſ.ex motu cogitationis & deliberationis. unde hi duo nerui deſcendunt ex ipſo ce-
rebro ad ſtomachum,ut quando cibus defuerit, ſentiat homo.unde orificium ſtomachi fuit maioris
ſenſus quàm cetera membra.& ex illo aſcendunt duo nerui ad muſculos epiglottidis. Et non poſuit
creator hos neruos ex medulla ſpinali, quæ eſt inferior,& propinquior his muſculis, ſed origo eorum
neruorum fuit a cerebro,ut inſtrumenta uocis ſint continua cum eo quod regit uocem ſcilicet cogi-
D tatione,quæ eſt in cerebro. Reuerſio autem horum duorum neruorum inferne,fuit, ut continnentur
cum muſculis inferne.& motus fit ſuperne ſcilicet ex capitibus ſuis.Et duo nerui qui oriuntur a cere-
bro,diuiduntur in quatuor ramos unuſquiſque.& currunt ſuper radices coſtarum ex ſuperiori ad infe-
*alias intrat. rius.& unus eorum intrat cor & pulmonem: alius ſtomachum: tertius * reuertitur ad radicem muſcu
lorum epiglottidis. ceteri autem intrant alia membra interiora & canales. Et apoſtemata muſculo-
rum epiglottidis dicuntur angina interior & exterior. Et ſi in ſuperiori parte palati acciderit humidi
tas,tunc claritas uocis corrumpetur. Vox habet duos terminos in acuitate & grauitate, quos ſi exceſ-
ſerit, deſtructur. nam ſi orificium coopertorij epiglottidis poſt ſtricturam quam habet in acuitate uo-
cis amplius conſtringatur,abſcindetur: ſi uero extendatur & amplificetur poſt amplificationem, qua
†al.diuiſionẽ. uox fit in ultimitate grauitatis,tunc fiet anhelitus almacror. & ſecundum diminutionem † anhelitus,
†alias diuiſio. ſi fuerit medius ab anhelitu qui eſt in nimia uelocitate,erit diminutio † percuſſionis aeris in cooper-
torium epiglottidis a prima percuſſione. Si uero anhelitus almacror medius iungatur amplitudini me
diæ in orificio coopertorij epiglottidis, tunc uox in ueritate erit media inter acutam & grauem. quia
motus pectoris indiget potentia. Ideoque qui multum debilitatur,tacet frequentius, niſi ex aliqua
ſolicitudine.& tunc cum magna anguſtia loquitur.& tunc muſculi debiliter conſtringunt pectus. &
tranſitus aeris erit tardus.cogetur ergo ut coopertorium epiglottidis ponat ualde ſtrictum quãdo uo-
luerit

luerit loqui,ut quod deficit ex uelocitate aeris,perficiatur ex ſtrictura curſus eius in epiglottide. nam ſi inſtrumenta uocis ampliſſima eſſent,tunc uox deſtrueretur. E

Tractatus quartus.

Si ſpinalis medulla abſcindatur in initio pectoris,& fine colli,& in initio dorſi, ubi ſeptimus ſpondylus occurrit octauo,deſtrueretur exufflatio totaliter,& uox omnino. nerui enim ueniunt ad omnes muſculos qui ſunt intra coſtas & intra hunc ſpondylum. Ad diaphragma ueniunt tria paria neruorum,quorum maius oritur ex ſpinæ medulla poſt ſpondylum tertium ſpondylorum colli. alius†oritur ex ſpinali medulla poſt ſpondylum nonum.tertius ex medio†inter hæc quidem oritur ex ipſo cerebro. Si ergo ſpinalis medulla abſcindatur apud tertium ſpondylum,tunc diaphragma carebit duobus paribus neruorum,& remanebit ei motus tertij paris, quod uenit ex cerebro. Anhelitus almacror fit per muſculos qui ſunt inter coſtas.& muſculi qui ſunt ſupra uentrem, augmentant anhelitum. & tamen uox non ex actione iſtorum muſculorum augmentatur.Et ſi duo nerui qui ſunt ad partem duarũ uenarum pulſatilium deſtruantur, uox erit.& accidet muſculis qui ſunt inter coſtas aliqua occaſio. & ramificantur ex his duobus neruis rami, qui continuantur cum canna & pulmone, & diaphragmate, & ſtomacho,& hepate,& ſplene.& omnibus inteſtinis. Ad muſculos autem qui ſunt inter coſtas non ueniunt nerui niſi ex ſola ſpinali medulla. Et inter muſculos & neruos qui ſunt in epiglottide & canna non eſt continuatio.Et omnes muſculi qui ſunt inter coſtas ſunt.xxij. qui totidem habent neruos: quorum ſi unus abſcindatur ab uno latere,deſtruetur medietas anhelitus,& medietas uocis. Quidam putauerunt quòd actio anhelitus ſit naturalis,cum fiat in ſomno & uigilia æqualiter,& ſine uoluntate, alij dicunt ipſum eſſe uoluntarium,quoniam quando uolumus anhelamus,& quando uolumus retinemus. Et hoc eſt uerum ſecundum nos, ut patet ex noſtra anatomia. Alij dicunt quòd eſt medius inter uoluntatem & naturam. F

†alias minus. †alias tertiũ quod eſt medium.

GALENI LIBER DE MOTIBVS MANIFESTIS ET OBSCVRIS:

Quem Ioannitius de græca lingua in arabicam tranſtulit. M. autem Toletanus de arabica in latinam.

CENSVRA. G

Liber interpretis magis, quàm auctoris culpa mendis ſcatens: quam ob rem fit, ut quædam quoque inſint a Galeni dicendi conſuetudine aliena.

De facultate, & primis inſtrumentis motus.

QVI VERE, & proprie in diſſectione corporum uerſantur,cum dicunt motus liquidos,eos qui uidentur in corporibus animalium, ſenſui manifeſtos intelligunt: ueruntamen quo membro fiant penitus ignoramus : & quamuis hoc uideamus,qualiter fiant non ſcimus: †[ideo de his doctrinã oportet nos agere.]Principium autem inquiſitionis de motibus liquidis eſt, ut primo inſpiciamus,an ſint actiones membrorum,& an ex eo,quòd ſint paſſiones ab eis. Et per actiones,intelligo motus agentes,imprimentes: & per paſſiones, motus intelligo,qui fiunt a morore agente,quando ipſe mouet aliquid aliud. Et tu poteris unico exemplo duorum horum motuum naturam intelligere. nam motus manuum & pedum,diſtendendo & complicando,uel inclinando,& mouendo ad utranque partem,quæ quidem oſſibus eorum interiacent,juncturis efficiuntur. Manuum autem fit iunctura,quæ eſt in compoſitione oſſis adiutorij: & hæc quidem iunctura uocatur mabit: & iunctura,quæ eſt in compoſitione duorum focilium,eſt cum oſſibus.& iunctura oſſium baſium,quæ interiacent duobus focilibus,†& pectini, & uocatur raſceta,& * iuncturis digitorum. Pedum uero motus fiunt iunctura genuum, & calcaneorum,& digitorum. Et ſiquis deſiderat motus iuncturæ humeri numerare cum motibus manus, & iuncturæ motus coxæ cum motibus pedis,non intromittit in ſignificatione diuerſitatem per hoc uel uarietatem: ueruntamen ſufficit in hac ſignificatione,ut dicatur, quòd * pomum oſſis adiutorij, in iunctura componitur humeri cum pyxide,quæ eſt in oſſe ſcapulæ: & quòd ſummitas oſſis adiutorij inferior,compoſita eſt in iunctura mabit cum duobus brachij focilibus: ſicut duæ ſummitates duorũ focilium, ab inferiori cum oſſibus paruis raſcetæ componuntur. Similiter in pedibus iuncturæ ex compoſitione oſſium,quæ ſunt in eis,erunt. Quòd ſi res in hoc ita ſe habet,anatomici uerum in hoc dixerunt, quòd motus manuum & pedum fiunt oſſibus, non tamen ab eis. quoniam hæc quidem eſt actio lacerti mouentis ea. H

†alias iõ intẽtio nobis hic eſt, ut eorum cauſas inquiramus.

†alias & eſt pecten.

*alias iunctura.

*alias ſummitas.

Prouenit

A Prouenit ergo ex hoc, ut motus lacerti ſit actio lacerti:& motus oſſium ſit paſſio eorum: & paſſio eius quod fit,& actio eius quod agit, ſimul exiſtant. Diſcrepant tamen in eo,quòd agens eſt principiū ſui motus ab ipſo,& patiens eſt principium ſui motus ab alio. Sicut ergo qñ lacertus agit, mouet quidem primo unū duorum oſſium compoſitorū in iunctura,& eſt illud os,quod cōtinuatur cū adiutorio:deinde mouet ſecūdo ipſam iuncturā mouēdo os: ita anatomiā conſiderantes inueſtigauerūt an oporteat dici,quòd lacertus ipſe agit primo,aut recipit ēt uirtutē motus ab aliquo alio. Vt aūt uiderūt,quòd unicuiq; lacertorū cōtinuantur arteria & uena,& tertiū quiddam.i.neruus:unicuiq; eorū intendētes unūquodque ſigillatim uinculo cōſtrinxerunt,conſiderantes in ipſa conſtrictione an motus impediret̄ lacertorū,aut mobiles permanerent. Poſtquam autem motum lacertorū ſtrictis arterijs & uenis in ſuo manentē ſtatu deprehenderunt,ipſumq; ſtrictis neruis impediri: quòd ad lacertos quidē uirtus digeritur a neruis aliqua,per quā fit actio eorum,iudicauerunt. Deinde iuxta hanc uiam inquiſiuerunt diligēter, an hæc actio ſit neruis ex ſua natura & ſubſtantia,an ſupra neruos aliquod membrum ſit, quod neruis uirtutē motus exhibeat,ſicut lacertis exhibere uiderunt. Adhærentes aūt neruis eoſq; præcidentes,ſectionem eorum ſuperiorem in ſua ſenſus & motus habitudine perſiſtere deprehenderunt: inferiorem autem,a loco ſectionis ſenſu priuari & motu. Ex hoc itaque quod eis apparuit uirtutem B motus etiam neruis ab alio membro eis ſuperiori tranſmitti,coniecturauerunt. Proſpicientes igitur primam neruorum originem,eamq; indagantes,quoſdam eorum oriri a ſpinali medulla, quoſdam a cerebro deprehenderunt. Abſcindentes itaq; ſpinalē medullam,deprehenderunt, quòd ab inferiori parte ſectionis non tranſmittitur uirtus ad neruos quidem a quibus uirtus oritur, quæ prius tranſmittebatur ante abſciſſionem:& a ſuperiori uero ſectione,quæ eſt ſuper abſciſſionem,quæ prius tranſmittebatur uirtus, tranſmittitur: ac tunc iudicauerunt uirtutem quidem motus ad neruos a cerebro tranſmitti. Deinde poſtmodum inquiſiuerunt,an ſit hoc,quoniam illa uirtus ſit innata ſubſtantiæ ſuæ propria,an a corde ſibi tranſmittitur:neque ad hoc in iſto loco neceſſitas urget,cum nos inueniamus utique neruos exhibere lacertis uirtutem motus a cerebro procedentem. Primum igitur membrum ac præcipuum uniuerſa quidem membra corporis animalis mouens motu uoluntario,eſt cerebrum: cetera uero,quæ quidem cerebro interiacent,& ultimo membro quod mouetur,mouent ſe ſecundum ordinem ita,quòd unumquodque eorum mouens, ac motum exiſtat. Reſtat ergo ut cerebrum moueat tantum,nec aliud moueat ipſum. Similiter fit ut manus ac pedes moueantur tantum. Et iam declaraui in tractatibus,quibus inueſtigaui de uirtute ordinatiua,de uirtutibus animæ,quòd cerebrum eget hepate & corde ad conſeruandū ſubſtantiam ſuam:& quòd non tranſmittitur ab illis uirtus, qua fit C motus uoluntarius. Hic autem non eſt aliquid,quod nos cogat ut probationem ad hoc inducamus , cum ſufficiat in hoc tractatu concluſione propoſitionis illius uti duntaxat: quia non memoraui, quod apparet in anatomia,ut exponerem per hoc,quòd uirtus ordinatiua tranſmittitur per neruos a cerebro ad lacertos:uerum ut a me intelligeretur ſufficienter,in quo differunt motus & actio: quoniam ſignificatio,quam ſignificat nomē motus,generalior eſt:& ſignificatio,quam ſignificat actio,ſpecialior eſt:cum nos appellemus actionem,motum agentem:& paſſionem,motum ab alio prodeuntem.

De motu reſpirationis,qui notior eſt uiſus ueteribus.

Et ſermo iſte,in quo nos ſumus,eſt,quo intendo inueſtigare de unoquoque motu, quod ſit membrum,quod ab eo patitur,& quod membrum operatur ipſum,uerbi gratia de anhelitu:quia melius eſt ut ponam ſermonem meum de ipſo,ut exempli cauſa luceſcat:cum non conferat ex exempli quidem ratione duntaxat:uerum cum ipſo exemplo non eſt utique modica pars, de qua inueſtigare proponimus:uidemus enim manifeſte,quòd anhelamus:& hæc quippe actio animalis eſt compoſita ex aeris inſpiratione ab exteriori ad interius, & expiratione e conuerſo:& apparet etiam quòd id,quod mouetur in concauitate pectoris in anhelitu facili ſuauiter, concutitur inferius duntaxat: in anhelitu uero magno,non ſolum mouentur inferiora tantum,uerūetiam mouentur loca lateribus omnibus uicina.

D Diſcordes ēt fuerunt Medici in motu anhelitus,an ſit ēt ex lacertis, ut ſunt alij motus uoluntarij , aut aliter. Et quidā iudicauerunt,quòd hæc actio naturalis ſit,ſicut pulſus arteriarū & cordis,alij uero iudicauerūt actionē eſſe uoluntariam: alij autem,ꝙ ſit actio compoſita. Et hæc quidem inquiſitio magis ad dialecticam,quàm ad medicinam ſpectat. Inquiſitio autem,quæ dignior eſt in operibus medicinæ, eſt qua quidem inueſtigatur, quo inſtrumento mouetur clibanus.i.concauitas pectoris,per quam fit anhelitus:quoniam hic quidem* dilatatur prout apparet in anatomia:apparet quoque in anaromia,quòd hic clibanus ex oſſibus,quæ latera uocantur,& ex lacertis componitur interiacentibus. Merito ergo anatomiam conſiderantes dixerunt,ꝙ illud membrum,quod diaphragma uocatur, eſt una pars iſtius clibani,nec tamen illud totaliter:& hoc quidem uſque ad tempus magiſtrorum noſtrorum homines arbitrati ſunt,ꝙ membrum iſtud inſtrumentis anhelitus nobilius exiſtat. In noſtro uero tēpore * factū eius patuit ex eo,quod de operatione huius membri declaraui,quòd,ſcilicet mouet partes clibani dūtaxat inferiores:quēadmodū illud,quod mouet ſuperiores eius eſt lacertus a collo deſcēdens. Mouet quoq; id,quod interiacet lacertus quidem,qui inter latera conſtituitur:niſi quia hic lacertus quidē nō dilatat clibanū tantū,uerūetiam ipſum conſtringit:cū unuſquiſq; eorum habeat duas tunicas poſitione diuerſas. Lacerti nāq; deſcendentes a loco,qui eſt ſupra collū,dilatant,& diſtendunt clibanum tm̄. Et uidi ſæpe plures homines in facto neruorum , qui mouent huiuſmodi lacertos quos prædiximus:

*alias attrahitur.

*alias inſtrumentum.

quandoquidem

quandoquidē uinculo conſtringebantur abſq; clibani ruptura qđ uinculum illud eos motu clibani pe E
nitus priuabat: & diſcipulos meos inſtruxi qualiter hoc ipſum, quod declaraui, intelligerent. Et ſen
tentia illorum, qui dicunt, quod anhelitus eſt motus uoluntarius uel actio uoluntaria, nullum argumen
tum inducit, quod maioris, quàm hæc exiſtat roboris ad probandum ueritatem eorum: quoniam mo-
tus clibani impeditur ſtatim & animal extinguitur ſubito ore aperto cupiens anhelitum, cum nequeat
clibanum mouere: unūquodque horum fuit ab antiquis inuentum: & quædam præter illa, quæ ipſi inue
nerunt poſtmodum reperi.

Comparatur cognitio aliorum immanifeſtorum motuum, & liquidorum quorundam ad antiquorum cognitionem: & ponitur excuſatio tractationis illius.

Et quodlibet horum antiquitus reputabatur ignotum: quoniam de ipſo nihil anatomiam inſpicien-
tes tetigerunt: cui poſſet aliquis acquieſcere, uel quo poſſet eſſe contentus, nedum ſufficienter proba-
rent: utinam autem aliquis motuum, & aliqua actionum harum, quæ reputabatur eſſe ignota, reperi-
rentur a quo membro animalis prodirent: & qualiter ab agente cauſa, quādo quidem agit: multa quip-
pe horum, quæ ultimo comperi, penes me prius erant ignota, quemadmodum de motu clibani retuli.
Et in tractatu quidem tertio de motu pectoris & pulmonis quædam, ſiquidem mei docuerunt me do-
ctores ad tempora ſua: quibus adieci poſtmodum in libro quem de paſſionibus anhelitus edidi, quod F
adinueni, poſtquam a magiſtris mei didici: confeſſus ſum etiam in libro de iuuamentorum membrorū
ignorantiam meam, quam habui de motu palpebrarum ſuperiorum: deinde uero narraui poſt modum
qualiter hoc fit in tractatu decimo libri mei de cura anatomiæ. Eodem quoq; modo ignorabā eſſe duo
rum neruorum ex utraq; parte arteriarum conſtitutorum, qui falſo & ſine ratione uocantur apoplecti
ci: cum fuerit in eis ingreſſa malitia, qualiter uox impeditur: demum quippe cū labore maximo, ac dif-
ficultate cōperi hoc, cum nullus quidquam de ipſis tractauerit ſufficienter: & hæc quippe ſignificatio
erat incognita: demum facta eſt nunc nota: qui reperi neruos mouentes *lacertos epiglottidis à duo- *alias lacertū
bus neruis duabus arterijs uicinis, qui apoplectici uocantur, oriri. Ignorabatur quoq;, cur ex ſpondy-
lis dorſi medulla ſpondyli primi, ſi ſecundum latum tota abſcindatur, donec extrema non ſeſe contin-
gant, uox impeditur illius animalis. Et ſimiliter ſi unus ſpondylus locum deſerit: quia ſpinæ medulla
comprimitur fortiter. Inueni quoque hæc, & alia quæ reputabant illi, qui fuerunt ante me ignota de
anhelitu & uoce: & eorum inuentio fuit ex eo, quod in anatomia apparebat. Et reperi quoque lacer-
tum, qui utranque mouet genam, cum prius fuiſſet ignotus: nec intelligo quidem in hoc loco per u-
tranque genam duo mandibularum oſſa, ſicut Hippocrates intellexit hac appellatione in libro ſuo de
iuncturis, * quem quidem è contrario nempe uocauerunt: ſed intelligo per utranque genam, corpora G *alias quam quidem.
quæ duas continent mandibulas, quæ recipiunt, quod os implet de humiditatibus, & cibarijs, aut uē
to, prout in illo, qui utres inflat, uidetur. Specierum item laſſitudinis, actio diuerſitatis earum per ana-
tomiam fuit reperta: quando in quibuſdam, qui laborabant hac paſſione, uel membri quod laſſatur
ſenſus impeditur, uel in quibuſdam motus, uel utrunque ſimul: & in pluribus eorum nunquam in hac
ſpecie locus putabatur eſſe dubietatis. quoniam quidem non dubitatur, quòd in neruis, qui uadunt
ad membra, in quibus accidit ægritudo quando ingreditur malitia, noceat ſenſui & motui. Duæ uero
ſpecies aliæ non putabantur, donec reperi ſecundum quem modum erant in membris corporis, in qui
bus accidit illud, & non in alijs: quoniam hoc quidem nullatenus accidit in omnibus mēbris: ob hoc;
quod non reperitur in omnibus membris neruus, qui ſenſum tribuat, & motum lacerto, qui eſt in mem
bro patiente, præterquam neruus, qui ſenſum tribuit cuti, membrum ſiquidem illud includenti.

De motu uirgæ.

Et iam narraui omnia iſta, quæ apparent ex iſtis rebus in libro meo de anatomia. Et qui indagatur
de iſtis rebus, remouet hæſitationem earum: & patet eſſe eius per hoc, quod apparet in anatomia. Et
quædam harum rerum magis congruit, ut per dialecticam diſcurrantur: niſi quia cum hoc ad hoc ana-
tomia iuuamur, utpote linguæ prolixitas, donec emineat ori. Et ſatyriaſis, quæ accidit in pueris: & in H
quibuſdam eſt uelocior, quando intuentur quam amant, aut imaginantur eam. Quia cauſa augmen- A. 20. 3. e. 1. c.
ti ex utroque modo eſt difficilis, ſiue ex uoluntate fiat hominis, ſiue naturaliter ſine uoluntate. Et in 1. h.
omnibus motibus, qui fiunt uoluntate, nihil obſcurius & dubitabilius hoc. Quoniam in pueris ego ui
deo, nedum in alijs, quando ipſi uolunt aliquod membrum ex membris ſuis replicare, aut diſtendere,
aut in partem declinare, hoc quidem faciunt ex uoluntate: & hoc quidem ipſi faciunt per lacertum,
qui deſtinatur illi motui, & appropriatur, licet ipſi quidem lacertum illum ignorent: & non ipſi tan-
tum, ſed etiam multi medicorum. Et illud eſt, quoniam inuenio membra corporis moueri per lacer
tum, cui creator, qui nos creauit, & plaſmauit, & in omni tempore præſens eſt nobis, prudenter indi-
dit potentiam mouendi. Quando igitur aliquem uolumus motuum, mouet lacertum, quem ad
hunc plaſmauit & creauit. Et declaraui in libro meo de iuuamento membrorum, quòd creauit nos
non ſolum prudens ſcire quid oportebat melius agere, immo cum prudentia habuit potentiam, qua
quidem nihil ei de hoc quod melius & competentius prouidit eſſe, defuit agendum: & bonitatē, ac lar-
gitatem, in qua nulla fuit auaritia creandi, quod melius eſt: & imperſcrutabile uidetur opus, creatoris
eſſe ueraciter ſcire: & qualiter ineſt corporibus animalium: uerūtamē non eſt quippe licitum dicere cū
non uiuere uel non agere: immo utiq; eſt ſumme prudens, & potens, ac benignus, ſicut iam declarauī-
mus.

A mus.Et ſi notū eſt & publicū, ꝗ in omnibus corporibus eſt animaliū,ſicut quidam putant, uerbū iſtud. inducit ad hoc,quòd duæ ſunt in corporibus animalium animæ: quarum una creatur naturaliter, & plaſmatur omnibus membris,& eſt præpoſita omnibus quidem uoluntatibus eius, ex quibus actiones procedunt per motum lacertorum, qui deputantur illis actionibus propriæ: Alia uero eſt anima, qua uoluntas ineſt actionum. Quidam tum hoc reſpuentes non fuerunt contenti hoc, & ab ipſo ſugerunt, dicentes quòd anima, qua quidem uoluntas exiſtit, eſt illa, quæ per ſe & ſuam eſſentiam uniuerſa corporis membra imaginatur,ut quod uoluerit de actionibus complcatur. Et huiuſmodi quidē dicti apparet peremptio: propterea quod ſi nobis eſſet hæc anima,ignoraremus cum ignorantia actionum inuenire, an illi quidem lacerti ſint,aut non ſint.Et ex eo,quod competit ei quod diximus, eſt quidem, quoniam illud quod diximus,non ſolum eſt uerum in animis hominum, uerūetiam in animalibus remotioribus intellectu, hoc eſt in brutis,ut ſunt aſini,oues,porci: adeo quippe ut animas habeāt in ſumma potentia, & prudentia, & bonitate ac largitate, iuxta quod expoſcit natura corporum eorū aut creatura exigit. Et ſi nos quoque cetera dimiſerimus animalia, & ſimus homine contenti, cui
* al. circūſcriptis illis. quorundam animalium comparatione intellectus attribuitur † propriæ infra illa uidebimus, quòd uita in actionibus,quæ fiunt à uoluntate conſiſtit: nec in alijs liquet actionibus, & non nobilioribus atq;
B præcipuis. Congruit igitur ut dicatur,quòd non eſt actio quidem nobilior homini, nec conuenientior rationali,quàm ratiocinari ac loqui: & hoc quidem erit cum diſtinctione, quam lingua agit in uo-
* al. deſtinata. ce expedita,ab epiglottide* diſtincta.Cum lacertos habeat lingua: quorū quidā ipſam ſurſum attrahūt ad partē palati ad oris ſupremā:alij uero in cōtrariā eius partē trahūt eā, donec ad inferiorē deponant mandibulā:lacertos quoq; alios habet ꝙ plures,qui ad utrāq; partē eam declinātːneq; aliquis eſt puerorū,neq; adultorū,& eorundē,qui anatomiā inſpiciūt,qui lacertos linguæ nouerint,qñ uoluerit aliqđ nominū ꝓnunciare,uerbi gratia ſi dicat Petrus,ꝗ ualeat prius excogitare & intelligere quo lacerto, &
A 10.3.c.1.c.1.h. quo motuum illud nomen profert. Conuenit igitur & competit, ut muſculus, cui libido fuerit irrogata, ſecundum hanc rationem incurrat ſatyriaſim,quando libidinem autumat,& imaginatur per aptitudinem rei ad hoc. Et quòd membrorum corporis immutatio imitatur animæ immutationem, non in motibus tantum, ſed in alteratione coloris,erit inſtar huiuſmodi. Et ante modos huiuſmodi alterationum,quædam ſunt alterationes quæ fiunt calore & frigore: & ex hoc eſt,quòd ſæpe contingit diminutio ei,quem arripit timor ſubitus, uel horror,uel anguſtia. Et ex hoc arguerunt quidam, dicentes, quòd animæ quidem non ſunt aliquid per ſe exiſtens, aduenìens corpori, ut poſſibile ſit abſque corporibus exiſtere,uerum animæ ſunt quid ex corpore. Et quoniam hi inueſtigauerunt de loco quid
C ſit,diuerſificati ſunt diuerſificatione non modica. Quidam enim dixerunt, quòd eſt ſpiritus: & quidā ipſorum dixerunt,quòd eſt alia maneries de commiſtione elementorum, quam unuſquiſq; eorum profitetur,aut ex compoſitione eorum:& quidam nempe exiſtimauerūt,ꝗ uirtus eſſet ſubſtantiæ,quæ unicuiq; appropriatur animali:& quidam putauerunt ipſi eidem animali eſſentiam ſibi propriam. Verū ſubſtantiæ,quæ ſentiunt & mouentur uoluntate,ſunt illæ, quæ aīalia nuncupantur: operatio uero eorum, quæ operantur ex eis,ſecundum epithetū ſubſtantiæ,quā habent ex cōmiſtione elementorū.Et iam ſententias in libro noſtro elementorū ceteras dereximus,ſecundū ſententiā Hip.cum uera ſit iſtorum ſententia,qui dixerūt,ꝗ ſubſtātia generatiōi & corruptioni ſubiecta,qualitatibus quatuor ca.fri.ſic. & hu. & nō alijs īmutaꝛ.Inquirere aūt de aīa an eius ſubſtātia ſit corporea, neq; ceſſet qñ corpus accidit:alicuius rei aīalis deſcēdere in ea:aut ſit aliquid corpori continuū,quod cū corpore accidit:aut ſpermatis ſit uirtus & potentia aliqua,cui cōueniant quidē cū creatione corporis accidētia aīæ:relinquo hoc illis, q de ſe exiſtimāt,ꝗ hoc ſciunt ueraciter.Satyriaſis aūt uirgæ ſcio manifeſte ꝗ fit uolūtate:& fortaſſe imaginatione tm̄.Similiter ſcio ab ore cuiuslibet hoīs egredi linguā,qñ hāc actionē uult. Cauſæ aūt ꝓpinquæ,hac appellatione appellanꝛ à peritis & ſapiētibus uiris in hoc ca.& ſubtilis ſpeculationis. Merito autē dixerūt,ꝗ earū cauſæ duæ ſunt ſimplices,& una cōpoſita. Cauſæ duæ ſimplices ſunt, ꝗ ab arterijs
D ſpiritus ad iſta duo mēbra deſtinanꝛ,cū ſint rara & poroſa interius.ſ.uirga uirilis & lingua:uel a ſe habēt ut erigantur & dilatenꝛ:& utriuſq; erectio ſequitur & comitatur ſpiritum intra uenas exiſtentē uſq; ad exteriora utriuſq;: & pori,qui ſunt inter utranq;,neceſſitate uacuitatis implentur.Sic.n.uirgæ uirilis impletio fit ab imaginatione & uoluntate:diſtenſio quidē uehemens habitudine & ualida, prout dicunt, & teſtantur Medici conſiderantes anatomiā,lacertis aliquibus attribuitur paruis,& ſpiritibus,qui continentur in arterijs.Et eodem modo fit in lingua, qñ erigitur & dilaratur, ei quidem continue ſpiritus immittuntur,cum eo etiam,ꝗ aliqui lacerti in ea habitudine diſtendūtur.Veritati quidē huiuſmodi dicti atteſtatur,ꝗ arteriæ in lingua & uirga uirili confixæ,maiores,ꝙ in ceteris mēbris exiſtunt. Caueo
† al. ne quippe oberret. ergo eum,qui uerbū meum hoc audit,† ne quippe abhorreat uerbū meum,exiſtimando ꝗ arteriæ, ſpiritum quidē duntaxat cōtinent,ſicut Eraſiſtratus exiſtimauit,ſed ſæpius dixi,ꝗ in arterijs ſanguis ſubtilis
* al. clarus. cōtineꝛ *calidus cū ſubſtātia quippe aerea: & extrema uenarū orificia ſunt adeo ſtricta, quòd id qđ ab
A.10.3.c.1.c.1.g. eis egrediꝛ,ſpiritus eſt tm̄.Et poteris quidē præcognoſcere,quòd de duobus dictis propinquius exiſtit ueritati: & magis elegi uerbum illius, qui dixit,quòd diſtenſio uirgæ uirilis nō eſt minor cauſa, quàm illius,qui dixit,quòd ab arterijs quidem ſpiritus deſtinantur ad uirgam uirilem, & linguam per id,qđ narrabo. Quod eſt, quia præſumet aliquis & anticipabit dicere, quòd unūquodque membrum, ſuiipſius intendit commodo & reparationi: & hoc quidem non ſolum eſt ſufficiens, ſed & uerum: ſed

quod dicitur,ꝙ membrum,alterius intendat commodo,modum & quãtitatem naturæ excedit, cũ hoc E
quippe in hominibus cunctis nõ reperiatur,nedũ in brutis. Et hoc quidem declarauimus ſufficienter
in libro noſtro de uirtutibus naturalibus. Et quod hoc affirmat & aſſerit,eſt,ꝙ ſtomachus nequaquã ci
baria digerit,ut per hoc intendat omnia membra animalis reparare: neque hepar quoque cibum alte-
rat hac intentione:& immutat a ſtomacho progreſſum ad ipſum, ut conuertat in ſanguinem,& ad cete
ra membra mittat.Similiter quoque cor,non quidem pulſus actio prodit ab eo pro alio membro, ſed
pro ſui commodo.Quod aũt dictum eſt uerisſimilius ſententiæ naturali,ut dicatur, quòd unumquodq;
membrum attrahat ſibi quod conuenit ei,ut ex ipſo nutriatur: deinde illud immutat quod attraxit, &
retinet,& aſſimilat ſibi:& expellit a ſe,quod eſt ſibi diuerſum.Quod uero dicitur,ꝙ unumquodq; mem
brum non intendit quidem reparationi ſuæ,ſed quicquid operatur,operatur ut præſtet obſequiũ alijs
membris:non eſt uerum. Cum ergo hoc ſit unum de ijs,quæ in libro noſtro de uirtutibus naturalibus
declarauimus:oportet ut principium repletionis accidat quidem membris,quæ implentur, non ex ar-
terijs,ſicut quidam dixerunt:uerum ipſamet membra cum habeant erigi,& proprie dilatari,attrahunt
ſpiritus ab arterijs,& implentur ex eis.

De motu linguæ.

Virga uero uirilis augetur manifeſte,& fit magna,ſuſcipiendo augmentũ non ſolũ in longitudine, F
uerũetiam in circuitione.Sed linguã uidemus in longitudine diſtendi,qñ ab ore educitur:nõ tamẽ au-
geri in omne corpus ſuum,quemadmodũ uirga uirilis. Similiter quoque non uidetur ab ore uniformi-
ter egredi,qñ fortius homo,quàm poteſt os ſuũ aperit,aut quando penitus* extat apertum, aut quãdo *alias non exi
inter duas habitudines mediocriter ſe habet.Qm̃ in ipſo,cuius eſt os apertũ fortiter, ac ualde plus, ꝙ ſtat.
poſſit,inuoluitur in inferiori labio intantum, ꝙ ſi conetur quantũ põt eam eleuare, non ualebit eã ada-
ptare ut ad figuram attingat mediocrem:propter hoc,ꝙ mãdibula quidem inferior cõcomitabitur eã,
donec claudatur os:quoniam actio in aperiendo os & in claudẽdo,eſt huius mandibulæ tantum, ſupe-
riori quidẽ mandibula quieſcente:& maxime quando aliquis quæſierit linguam eleuare ſurſum cũ co-
namine,donec exterius inuoluatur ſuper labium ſuperius,eam concomitatur mandibula inferior, do-
nec concurrant labia,& os claudatur:& hoc fit,quia uinculum linguæ eſt ex parte inferiori anterius:
deinde poſt ipſum eſt extremitas linguæ abſoluta,qua fit proprie diſtinctio uocis, ut fiat pronunciatio
& locutio.Et hæc extremitas eſt,quæ egreditur exterius ab ore:cum oris apertio quidem fiat, quando
mandibula inferior inferius attrahitur,& lingua mandibulæ ſigillatur, cum ſit ei ex parte inferiori to-
ta continuata.Oportet igitur,ut non extrahatur extremitas linguæ ſurſum in illa habitudine,cum uin-
culum ab inferiori attrahat ipſam,& prohibeat.Et ſecundũ hanc rationẽ,ſi aliquis quæſierit uiolenter G
linguã ſuã ſurſum eleuare,uidebit mandibulã ſuã inferiorẽ ſequi eã, & appropinquare mandibulæ ſu-
periori:& attinget hoc quoq; cõcluſionẽ oris. Cumq; iam præmiſimus hoc,concludemus ſermonẽ no
ſtrũ,ſicut oportet cõcluſione ſua:& narrabimus hæſitationẽ,quæ accidit nobis deeſſe linguæ. Et dignũ
fuit,& merito accidit nobis,cũ non inueniamus cauſam,propter quã lingua prolixatur, donec ab ore
quidem exeat.Nec reſponſio,quã uidemus,egreditur ab illa ambiguitate.Scimus enim ꝙ lacertus mo
uens linguã,ſumit principium ex partibus tunicæ nodi gutturis,& oſſis, quod aſſimilatur lambda lite-
ræ.Ideo oportebat tunc neceſſario,ut ſi lingua attrahatur ad illas partes,aſcendat interdum per lacer-
tos,qui continuantur ei deſuper:& humilietur per lacertum,qui continuatur ei deorſum, quando ipſe
ad ſe attrahit:& declinat interdum,deuiando ad aliquam partium per lacertum,qui circundat quidem
in duas partes.Cum ergo anatomiam inſpicientes in hoc conueniant,ꝙ nullus motus obedit uolunta-
ti,niſi motus lacerti tantum,nec aliquis lacertus linguæ continuatus diſtendit eam , donec adducat eã
extra os,tunc merito in titubatione incidimus,quando ſcire uolumus qualiter actio fiat linguæ. Et ſi
motus aliquis poſſet in corporibus animalis inueniri,qui uoluntate fieret abſque aliquo lacerto , non
incideret in hanc quæſtionem aliquid ambiguitatis.

De motu uomitus, & deuorationis. H

Oportet ergo de * hoc inquiſitione uehementi inquirere, donec ad ueritatem pertingamus huius *alias hac.
rei. Et inſpiciamus ſi forte inueniantur in alijs quoque membris motus uoluntates animalis imitan-
tes:& non ſolum uoluntates eius,uerum id, quod imaginamur exiſtimando, ſicut in uirga fit uirili:
quia impletur corpus rarificatum ex uento uelociter , ac leuiter: deinde ad tantum attingit motum,
ꝙ impletione ſui creſcit. Et tu poteris ſcire,quòd motus uoluntarius nõ eſt ſolius lacerti, manifeſtius
ex animali quod ruminat:quia hoc animal poſtquam implet uentrem ſuum herbis, aut ex alio nutri-
mento, redit in idem,& erigit ipſum paulatim ex eo, quod tranſglutiuit ad os ſuum, ut molat ipſum
& terat actione ruminationis.Quidam etiam hominum intendunt euomere, quod potauerunt præ-
ter conatum uehementem,uolentes expellere facile ac uelociter, ut non oporteat eos caput con-
quaſſare,ſicut alij faciunt:& non egeant membrorum prouocatione quibus euomitur, neque eorum
diſtenſione.Et manifeſtum eſt hoc procedere ex eis,quia inſtructi ſunt in hac actione plus, quàm alij:
& conſueuerunt omni die,qñ exeunt a balneo euomitare,& ſumunt potum ante cibũ.Quòd ſi aliquis
dixerit,ꝙ œſophagus obedit uoluntati in huius actionibus,& ſi dixerit, ꝙ ſtomachus obſequitur uo-
luntati,& ſi dicat,quòd uterq; ei obſequitur,nihil in hoc caſu refert,in quo ſumus inter hæc, niſi quia
alio modo,quàm oportet inquiritur, cum intenderimus inueſtigare de motu membrorum: & non ſu-

mus

alias cum. A mus quidem contenti perſpicere, ex quibus membris illi fiant motus, *quin cõſideremus cum hoc ſecundũ quem modũ fiat actio illorũ. Et uideo manifeſte in lingua, & in generationis inſtrumẽtis illa eadẽ mẽbra, quæ mouenť: & cũ hoc quoq; uideo ſcientia manifeſta, quòd actio linguæ, quæ accidit quando ducitur ab ore: uoluntati quidem obſequitur: actio uero generationis inſtrumentorũ non fit a uolũtate tũ: ſed ſæpius ſine uoluntate, obſequendo ei, quod anima format, & imaginatur. In animali quoq; ruminãte, & in euomẽte facilè, merito quiſquis fuerit quæſiuit, an illa actio fuerit ſolius œſophagi uel ſtomachi: & ſimiliter habitudo in uoluntate. Iam diuerſificati ſunt homines in hoc. Et quidam eorum actionẽ eius attractioni ſtomachi attribuunt. Et quidam eorũ attribuunt eã cõpreſſioni quidẽ œſophagi, qua cõprimitur id, quod diſcurrit per ipſum, & coarctatur. Qui aũt in ſermone ſuo diſtinxit, & perſcrutatus eſt breuiter actionẽ membrorũ, dixit quòd œſophagus ex duabus componitur tunicis: una intrinſeca, quæ quidem obedit ſtomacho, per quã ipſe attrahit, quod tranſglutitur, ſicut quod per manũ trahit aliquis: alia uero extrinſeca impellit cõprimẽdo circũquaq; rem, quæ tranſglutitur, donec ad ſtomachũ perueniat, quemadmodũ eo qui faciunt, quando manibus ſuis cõprimẽdo id, quod cõtinẽt inteſtina emungunt. Et quidam uiderũt, quòd utraq; tunica œſophagi agit in tranſglutiendo, niſi quia maior uirtus, ac dignior in hac actione, eſt in interiori tunica: & exterior ei facile ſuffragatur. Et iam
B quidem declaraui in libro meo de uirtutibus naturalibus, quòd præcipua uirtus, & maior, & dignior, quæ ad tranſglutiendum operatur, eſt quidẽ tunicæ intrinſecæ œſophagi: actio aũt, quæ eſt in tempore uomitus, quæ eſt contraria tranſglutioni, fit quidem per aliam tunicam. ſ. extrinſecam. Oportet ergo ut ponamus cauſam in maiori parte, uirtutem quæ eſt in ſtomacho expulſiuã: quæ non eſt uoluntaria, ſed naturalis: & fortaſſis cauſa in illa operatione uirtus eſt uoluntaria: & forte uirtus naturalis in illa habitudine, uirtuti ſuffragatur uoluntariæ facile, & modicũ: ſed quando uomitat homo ſine uoluntate cibum, quando eleuatur ad orificium ſtomachi, ſicut accidit pueris dormientibus, oportet quidem exiſtimare, quòd cauſa in illa actione eſt uirtus expulſiua: & hæc uirtus ẽt inuenitur in inteſtinis, & ueſica manifeſte & matrice: & inuenitur etiam non minus in ceteris membris animalis omnibus: niſi quia in iſtis occultius inuenitur adeo, ut probatione indigeat. Et iam adinuenimus in eis probationes, & fundauimus in libro noſtro de uirtutibus naturalibus.

De motu egirendi, & uomendi.

Et ſicut quidam uomitus fit a uirtute naturali ſola, & quidam uel totus, uel maxima pars ipſius fit prorſus a uirtute uoluntaria, ita reperitur in euacuatione per inferiorem regionem. i. per anũ: & in euaC cuatione, quæ fit per uriñã quando mingitur duplici quidẽ actione. Fortaſſis enim fiet hoc ab aliquo lacerti iuuamento, qui congruit ei, extrinſecus condenſando, & comprimendo anum. uel forte abſque illius lacerti iuuamẽto fiet ab inteſtinis ut egrediatur egeſtio, uel a ueſica per urinam: & hoc fiet a dormiente: & prouenit hoc ẽt propter uigiliam nimiam, uel propter multam materiã, quam quidẽ continent illa loca: uel propter materiæ punctionem, ut demũ dimittatur abſque uoluntate, & illa loca non comprimantur a lacerto: neq; in illa quidem habitudine quicquã habeant de actione uoluntaria, niſi tantum unicam. ſ. relaxationis actionem: & circularium impedimentum lacertorum, qui continẽt quidem extrema lacertorum illorum: qui ne fiat abſque uoluntate purgatio, ſolum uirtutem prohibent naturalem in eo, qui permanet in ſuo curſu naturali. Quòd ſi quidem accidat lacertis illis laxatio, aut incidantur penitus, donec ſectio totaliter appareat, & egeſtio quidem, & urina tunc progreditur prorſus abſque uoluntate. Et iam quidam in hoc loco litigium induxerunt, ut ulncere uideantur, non ex eo, quòd ſequerentur inde commodum, interrogãtes an actionis lacerti laxatio, comprimentis orificia meatuum, & impedimentum eius, de actione computetur uoluntaria: & dixerunt quòd actio quidem lacerti ſit per diſtenſionem eius, & incuruationem, & non per relaxationem. Cõgruit itaq; in hoc capitulo ſententia eorum, qui ſentiunt, ꝙ rerum uirtutes æſtimandæ ſunt: cum in eis iam conueniatur
D inquirere de nominibus: reſtat autem concordes ſimus, ꝙ lacerti quando meatuum extremitates comprimuntur, nõ egreditur quicquã ab eis: quãdo uero ab eius actione arcetur, quod in illis extitit meatibus, egreditur. Merito igitur dicit obiector, quòd illud, qđ egreditur quidem ab illis meatibus, qñ relaxatio uincit, illi quippe lacerto contingit actio non uoluntaria, quæ fit per uirtutem tantum naturalem: & quod egreditur ab eis, eo in ſua manente complexione, quando ſuffragatur lacertus illis conueniens inſtrumentis extrinſecus, actio fit uoluntaria, ueraciter erit ſecundum primam intentionem, uel uiam, uel ſemitam primam, uel qualiter uoluerit nominare. Et ſiquidem intendit uoluntate ſua, illorum lacertorum impedire uel laxare actionem, ipſis in ſua natura non permanentibus, illud quod egreditur, actio uoluntaria per ſecundam intentionem, & uiam ſecundam, non primam appellatur.

De membris, quæ mouentur motu uoluntario.

Et ſub hoc occupationis genere multa continentur alia dubia: immo quidem, ſi dignius eſt uerum dicere, ſub hoc capitulo omnia, quæ quidem accidunt & arcentur, a noſtra uoluntate continentur. quoniam ambulare, currere, calcitrare, & ceteræ quæ pedibus actiones perpetrantur, uoluntariæ dicũtur actiones, per intentionem primam, Similiter actiones, quæ manibus aguntur, uoluntariæ dicũtur. Vox & locutio dicuntur eſſe a uoluntate: prima quidem intentione. Manuum autem & pedum

quietudo,& ceſſatio a ſermone,dicuntur actiones uoluntariæ, intentione quippe, & ſententia ſecũda. E
quoniam ſicut quando membra noſtra uolumus mouere,eſt illud quod uolumus, actio uoluntaria. ita
idem etiam qñ nolimus ea mouere,erit quidem quod uolumus : & hoc ſequetur præciſionem conſilij
apud homines in aliqua actionum uoluntaria. Nec hoc quidem currit in ſermone dũtaxat hominum,
uerum reperitur ad inſtar hoc in ſermone Dei ſublimis uiro cõminantis,tempore neceſſitatis præſenti
amico non ſubuenienti,in hunc modum dicentis: Nũquid tu præſens fuiſti,ac amico quidẽ tuo in mor
tis articulo iam conſtituto non ſubueniſti ? deinde me fraudulenter adijſti.egredere a meo ſancto alta
ri. Et quidam hominum non admittunt hunc ſermonem : & exiſtimant quidem ꝙ non eſt appellanda
cauſa illius quod accidit,niſi quidem actio imprimat aliquid in accidentia illius rei,quæ accidit: & co-
gitur,qui hoc dicit uerbum,dicere ꝙ qui ſe,ne in exercitum magnum uadat ex regis edicto ad pugnã,
& ad ſupponendum ſe periculo,occultat,nullam pœnam meretur:qm̃ pugnantes illius exercitus ſi ce-
ciderint,ipſe cadet inter eos ratione cadentium,non quia ipſe occultauit ſe ab eis. Et determinaui in-
ter eos,qui dicebant uerbum hoc,& inter illos aliud uerbum dicebant,hoc modo diſcordiam magnã
& ualidam. Et iam orta fuerat ſæpius inter Medicos & philoſophos diſcordia atq; altercatio,utrum pri
uatio uel non factio eſſet quidem cauſa accidentiæ rei quæ accidit. Et doctores legum,& reges,eos qui
ſe abſentãt a pugna,& eam ſubterfugiunt uoluntarie,acrius puniunt,ꝙ̃ illos, qui poſt uictoriam hoſtiũ F
fugiunt. Illi enim qui exiſtimant,ꝙ non eſt aliquid priuatum cauſa accidentiæ rei,non poſſunt ratione
defendere ſe in aliquo contra illum,qui dicit,ꝙ illi,qui ſubterfugiunt pugnam timore cædis uel mortis
iuſte puniuntur:ſed contenti ſunt hoc uerbum dicere,& ipſum ſæpius iterare,& ſucceſſiuè,cũ non poſ-
ſint declarare atq; oſtendere,ꝙ nequit aliquis eis ſufficienter probare, ꝙ priuatũ licet eſſe cauſam eius
quod accidit præſentialiter. Et quidam medicorum intendentes hoc fundamentum obſeruare,funda-
uerunt ſe ſuper ipſum:exiſtimantes ꝙ egreſſus egeſtionis,& urinæ, quando fit abſq; uoluntate lacerti,
qui eſt ſuper orificia meatuum, actio eſt naturalis, & non uoluntaria, neque de actionibus animali-
bus prorſus. Sed qui ſophiſtarum relinquit altercationes, & contrarietates, & intendit in eis,
quæ in arte iuuant medicinæ, concedit ei, qui uult actiones iſtas appellare qualitercunque: & in-
tendit inſpicere qualiter ea, quæ iuuant & utilia ſunt duntaxat inueniantur, quod eſt qualiter hæ
fiant actiones. Exempli cauſa, quòd in ſtomacho, & inteſtinis uirtus uiget naturalis, expellens
quidem id, quod eis nocet quantitate ſua uel qualitate nocua : & expellit etiam cum hoc in-
terceptum in eis, licet non ſit nocuum, quando non iuuat : & hoc quidem in membris in ſua
manentibus natura, quando conſequitur ex hoc, quod continetur commodum per temperan-
tiam. Et fortaſſe aliquid intendunt expellere membra in tempore indebito, non opportuno : & G
imitatur ipſa lacertus, qui comprimit, & coarctat illorum orificia meatuum, ut quid expellat
donec tranſiliat, & egrediatur: & ſimiliter quando tempus accedit, quo ſentitur ille exitus ſu-
perfluitatum : ille quidem lacertus relinquitur, ac remittitur: demum quieſcit ab actione ſua, de
quo ſermo præceſſit. Nec huius negocij fecimus mentionem, niſi ob id, quod ſermo ſe ingeſſit
ex continuo, non quidem principaliter ex prima intentione, quæ propoſito, quod intendebam
neceſſaria exiſteret præſenti. Nec eſt quidem abſurdum cum eo, quod præceſſit rememorari: quod
ſum narraturus. Quod eſt, quia qui uidet ophthalmiam patientem inſuetus hoc uidere, oculi
eius primo replentur humiditate. & ſi diutius inſpiciat, ophthalmiam quoque incurrit, & ipſe:
quia oculi formidantes ægritudinem, debilitantur ex illa : & euaneſcit uirtus illorum eſſentialis
adeo, ut aliquid ab oculis admittat uicinis, qui ſibi continuantur quando fuerit in eis ſuperfluus
humor atque prauus. Et iam quidem hoc innuit Hippocrates, & his ſimilia ex eo, quòd corpo-
ri communicat cogitatio : & compatitur in accidentibus, ſermone quem ſcripſit in libro humo-
rum huiuſmodi. Et fortaſſe quidem uidet homo ſerpentem ſubito, & in colore ſuo accidit pal-
lor. Et fortaſſe quis incedens ſuper apicem pinnaculi aut montis excelſi timet, & pedes eius tre-
munt. Similiter quoque homo uidet alium mingentem, aut egerentem, aut pandiculationes agen- H
tem, & ad hoc prouocatur idem operari: quaſi in membris ipſis uiſio ſit intellectus, & inſpectio.
Et manifeſtius hoc declaratur, ac liquidius ſicut dixi in actionibus, quæ fiunt in lacertis: quoniam
illas actiones agunt pueri, nedum adulti, quando uoces imitantur, quales alios audiunt profe-
rentes, cum ignorent ipſi lacertos linguam mouentes, adeo ut incidant uocem inciſione locutio-
nem formante. ſimiliter accidit inſpiratio & exſpiratio, anhelante lacertum, quo hoc operatur,
ignorante. Non eſt ergo mirandum linguam quidem moueri a lacerto uoluntate duntaxat : ſed
in ea uirtutem eſſe, qua quidem perpendit quod appetit intellectus, adeo ut moueat ſeipſam mo-
tu, ut ab ore quid educatur * competenti. Et iam quidem prædixi qualiter hoc fiat ſcilicet linguæ * alias conce-
raritatem ac poroſitatem eius, ſicut in uirga uirili. Sed quia poroſitates in uirga uirili ampliores exi pti.
ſtunt, augmentum uirgæ uirilis immenſum, multam aeris comitatur ſubſtantiam: linguæ uero po-
roſitates modicæ. Ideoque non accidunt in ea raritates multæ uel magnæ. Et huius generis quidem
eſt quod de dolore quæritur: quid nanque eſt, quòd illud quod quidem incurrit occupatus ex aliquo,
& negocioſus in loco in quo eſt, apoſtema eſt minus. Quando ergo euacuatur, cum eo quoq; quod
ab eo non deſiſtit augmentatur. Quidam autem dixerunt quòd pars animæ diſpoſitiua & ordinatiua,
qua fit ordinatio, quia cauſa motus exiſtit uoluntarij, & ſenſuum omnium membrorum ſenſibilium,
quando

A quando cogitatione detinetur & occupatur alicuius rei, retardat præuentionem. Et quidam dixerũt quòd in ipſis mẽbris eſt quædã uirtus. quando ergo illa pars ad anguſtiã peruenit, *ordinatam animæ, & debilitatur, & euaneſcit, & ẽt laxatur. res aũt debilitata & euaneſcens, habet neceſſe, ut cõtra id qđ nocet ei, ualidius inſurgat. Et hoc quidẽ excogitauit uir quidã philoſophus, cuius philoſophia atq; prudentia pura quidẽ & nõ turbata fuit, neq; inuidia ducebatur, ueritatem ſecutus non uerbo tñ, ſed etiã opere. Percuſſionẽ ſuſtinuit is in femore, ex qua ſibi conrigit apoſtema. Factũ eſt ergo per hoc in quo dubitauit. & illud fuit, quoniam mirabatur ad plurimum qualiter languor eius noctu magis intendebatur, cũ etiam maioribus uteretur remedijs in tenebris, & pedes eius tunc magis ociabantur quàm in luce, & totũ corpus eius erat opertum & calefactũ. Et ipſe dixit, quòd ſicut reuelatũ fuit, illud quidem non fuit niſi quia nõ erat de nocte alio negocio occupatus uidendi uel audiendi, neq; aliquid agendi, neq; in aliquo proſpiciendi, nec cogitandi. ſed eius cogitatio conuertebatur in apoſtema coxæ duntaxat. Et dixit, quòd acciderat ei apoſtema prius ſemel in oculis ſuis, & dolebat noctu uehementius. & illud eſt quoniam ſicut quando oculus ſanus aſpicit alium oculum ægrotum, & intendit circa ægritudinem cogitare & imaginari: etiam ipſe oculis ægrotat. Sic ita non eſt mirandum ut cogitatio operetur ac imaginatio illud. & quamuis ſit in ægritudine femoris, quia diſpoſitio eius, licet admodum ſit modi B ca, tunc tamen ægritudo intenditur & augmentatur. Hæ autem res, licet ad ueritatem earum non attingamus perfecta probatione, quod tamen de eis dicimus firme, eſt ſufficiens. & poſſibile eſt, ut non ſit ſufficiens tantum, ſed uerum.

*alias ordinatiua.

De motu palpebrarum.

Et iam tempus eſt ut ad aliam ſpeciem motuum liquidiorũ redeamus, ac ſiſit conuerſio eius quod narrauimus. quoniam ſicut quædam membra reguntur in uirtutibus naturalibus, & motus in eis apparent animales, uel actionibus permiſti naturalibus, ſic inuenio alia membra, quaſi uoluntatem ſequentia. & uoluntas eis prædominatur dominio manifeſto. & cum hoc inuenio, quòd permiſcentur eis motus naturales, ſicut * motus palpebrarum. quoniam quidẽ hæc actio erit in pluribus hominibus abſq; uoluntate. & non reperies aliquem fere, qui ſic arceat palpebras ſuas, ut nõ moueat eas. & apertis permaneat oculis uſque dum uelit eos claudere. & claudat niſi raro.

*alias motibus.

De motu clibani pectoris in tuſſi, riſu, & ſternutatione.

Et iã inuenimus quoq; in motu clibani pectoris totius in tẽpore tuſſis, riſus, ac ſternutationis, locũ ambiguitatis. Et hoc quidẽ eſt, qm̃ iſtud mẽbrũ animalis mouetur utiq; ſemper ꝑ lacertũ. & initiũ motus lacerti mouẽtis ipſum, procedit a fundamento neruorum & origine illorũ. adeo quòd homo ſi inci C deret illis neruis, & illos amputaret oẽs, incontinenti præpediretur anhelitus illius animalis. Et ſiqu is uoluerit forti conamine tuſſi reſiſtere, ut fortaſſis ualeat anhelitum arcere ac continere propter tuſſim paululum, ſi fortis fuerit uirtus in arcendo & comprimendo anhelitum ſuum dominando ei, diuturniori tamẽ tẽpore non poterit reſiſtere quin deficiat & uincatur, donec ſiue uelit ſiue nolit tuſſiat. Similiter fit in ſternutatione. qm̃ nequit actor eius ipſam comprimere, quando uiolenter inuadit. Eodem quoq; modo hoc quidem inueſtigatur & anhelitus. Et quidam exiſtimauerunt, quòd anhelitus eſſet actio naturalis, non uoluntaria, ob id ſiquidem, quia uiderunt eam in ſoporato & apoplectico. Etiam ſufficienter quidem expoſuimus de anhelitu in tract. ij. libri noſtri de motu lacertorum. & librum noſtrũ inſpicienti competit quod ibi diximus de anhelitu, ad tuſſim reducere & ſternutationem. Riſus aũt incitatus ex eo, quòd ſuperficialia tanguntur loca ſub axillis, & uolæ pedum, non quidem ſub hoc capitulo comprehenditur. neque uideo quidem ad cognoſcendam cauſam, propter quã ſi tangantur huiuſmodi loca, huiuſcemodi tactu moueantur motu huiuſmodi: uelut quando aliquid uidetur riſibile: uel auditur ſecundum aliquam* ſemitam penitus. nec ad cognoſcendam cauſam propter quã, quãdo ſimilia uiderimus iſtis uel audierimus, corpus prorumpit in motum riſus: etſi uelimus arceri ab eo, & continere quanto poſſumus conamine ſoliciti. Tuſſis uero, ſternutationis, oſcitationis, ſingultus, pã D diculationis habitudinem narraui quidem in cauſis accidentium.

*alias ſcenicã

De motu gutturis in deglutiendo.

Contentus ſum autem impræſentiarum ponere quidem exemplum ad inquiſitionem aperiendam de actionibus ambiguis. de quibus hæſitatur quomodo fiant. Et iam aliquid ex hoc narraui in trac. ij. libri mei de anatomia uiuorum animalium. Nunc autem narrabo modum in alia ſpecie animalium, cauſa quippe exercitij, conſcius inter omnia nihil eſſe utilius ei qui uoluerit acquirere ſecundum habitudinẽ & modum in arte medicinæ, ut in pluribus exercitetur exemplis. Cum in tranſitu eius qđ trãſglutitur in œſophago plures diſcordent, oportet ad inquirendum diligenter intendere qualiter rei ueritas reperiatur. Et primo narrabo ex anatomia totam formam œſophagi qualiter ſit, deinde poſtmodũ omnia alia mẽbra, quæ ſibi cõtinuantur. Et primũ eorũ quæ ſibi continuãtur & dignius omnibus eſt ſtomachus. at quidem ſi aliquis dicat œſophagũ ipſius eſſe partẽ, non uerebitur hoc dictum neq; uerecundabitur. ſecundum autem de ijs quæ continuantur œſophago eſt nodus gutturis. demum lingua, atque os. Et illud eſt, qm̃ una tunicarũ œſophagi. ſ. interior in ſua natura neruoſa, cuncta quæ ſunt in ore & nodo gutturis inuoluit. & uidetur apparibiliter (quando id qđ tranſglutitur ad ſtomachum, per œſophagum tranſmittitur) de ſuo loco nodus gutturis moueri primo, & ad partem gutturis eleuari.

Quando aũt quod tranſglutitũ eſt reſidet in fundo ſtomachi,nodus gutturis incõtinẽti ſubtrahiẽ, do- E nec ad priſtinũ locum redeat.Et ex hoc quidẽ quod apparet in hoc capitulo nobis aperiẽ initium inquiſitionis.& oriẽ quæſtio,an nodus gutturis tres habeat partes,quæ ſint,nomẽ nõ habẽs,peltalis, & cymbalaris.& an nodus gutturis in aliquo ſuffrageẽ,ſemetipſum erigẽdo ad trãſglutiendum nutrimentum. an quidẽ moueaẽ motu aliquo quẽ agit & operaẽ deuoratio.Poſtquã aũt cogitauit ille,qui magnæ fuit inueſtigationis in inquiſitione huiuſmodi actionis,ꝙ antecedit deuoratio tranſitũ eius quod tranſglutitur in ore & gutture:indagauit an in motu nodi gutturis ſit aliquod inſtrumentorũ quod actionẽ operetur illã. ſ.tranſitũ nutrimenti in ore & gutture:an non ſit ad hanc cauſam poſſibile ut nodus gutturis attrahaẽ ſurſum:ſed ſequatur neceſſario motũ membrorum,quibus fit trãſitus nutrimẽti in œſophago. deinde neſcio qualiter diſcordauerũt,ut quidã eſſent quibuſdã cõtrarij.Et duæ illarũ ſectarũ antiquiores,†a ueritate fuerunt remotiores:quæ iudicarunt ꝙ nodi gutturis eleuatio atque erectio motũ quidẽ linguæ contingit,qui mouet eam immittendo quod tranſglutitur,donec ipſum ad œſophagum perducit.Et qui fuit ex illis in anatomia profundior,ipſe quidẽ exiſtimauit ꝙ lingua, quãdo magis flectitur in tranſglutiẽdo,ſurſum attrahit duos lacertos.& attrahunt ſurſum illi duo lacerti nodum gutturis per attractionẽ ſuam.qm̃ inter radicẽ linguæ & nodũ gutturis infiguntur.propterea quidẽ ꝙ continuantur chartilagini quæ ſcuto aſſimilatur.Et aſſertores huius uerbi exiſtimãt ꝙ duæ duorum lacertorum ex- F tremitates horum deſinant in chartilaginẽ.Cũ oẽs ergo,qui profitentur anatomiã, in hoc quidẽ communicent,ꝙ cuiuſq; lacerti corpus,quãdo operatur & agit,uerſus caput ſuũ retrahitur, nõ eſt ergo mirandũ,ſi quãdo lingua incuruatur in initio deuorationis totaliter illorũ lacertorũ uerſus caput, eorum corpora unumquodq; duorum ſurſum contrahit,& loca eorũ iuxta linguã,& ſecum quoq; chartilaginem ſurſum ſcuto ſimilem.Cum ergo reſiduæ chartilagines duæ nodi gutturis huic continuentur chartilagini:totus iccirco nodus gutturis eleuatur atq; erigitur.Quòd ſi res,ſicut exiſtimauerunt quòd apparebat in anatomia, ſe haberet: uerbum quod dixerunt omnibus quæ dixerant ſufficientius eſſet. Sed quia duo lacerti qui chartilagini quidem continuantur ſcuto ſimili, non continuantur utique cum lingua,ſed capitum eorum origo exiſtit a duobus oſſis lateribus, quod lambda literæ græcæ aſſimilatur, eorum patet error, qui quidem exiſtimauerunt chartilago nodi gutturis aſſimilata ſcuto mouetur,ſiquidem motu linguæ per attractionem duorum lacertorum,quos prædiximus,ſurſum.Er quamuis etiam cum hoc quòd exiſtimauerunt,uerum exiſteret quod apparebat in anatomia, non quidem cum chartilagine ſcutea ſurſum quidem attracta duæ chartilagines reſiduæ de chartilaginibus nodi gutturis attraherentur,cum in eis diſtinctiones eſſent manifeſtæ ualde inter quaſdam chartilagines adinuicem. Quòd ſi quidem in animali intendas mortuo illos duos lacertos ſurſum trahe- G re,uidebis & chartilaginem unicam ſurſum trahi parum: & non uidebis ipſum mouere nodum gutturis totum per motum eius.Et hoc apparet in ceteris lacertis nodi gutturis.quoniam unuſquiſque eorum mouet quidem chartilaginem illam,quæ continuatur cum eo duntaxat,motu facili ualde. Et manifeſtior quidem modus,quo deprehenditur error huius ſententiæ,eſt quod in animali uiuo apparet: quoniam ſitu duobus illis intendas lacertis,& amputes illos,deinde labia coniungas uulneris, & uinculo conſtringas,& dimittas animal agere quodlibet,uidebis poſt modicum temporis ipſum tranſglutire cibum ſuum & potum. & mouebit nodum gutturis ſui ſicut prius, neque hoc faceret ſi forte lacertus qui ipſum mouet, amputaretur. & quòd nõ prolongetur ſpatium temporis inter inciſionem illius lacerti quam facis,& quod de hoc dixi oportet uidere. Eſt ergo ut animal, quod incidis & ſcarificas, prius affligas fame uel ſiti:& quod de hoc dixi eſt ſuperfluum,quo ad illud quod neceſſe habetur cum eorum ignorantia. cum quidem eſſe duorum capitum duorum lacertorum ſolum ſufficiat ad errorem huiuſmodi ſententiæ & conſilij detegendum.quoniam quidem hos duos lacertos infixos eſſe uideo in duobus lateribus oſſis lambda literæ aſſimilati. & duos alios lacertos uideo a ſummo uniuſcuiuſq; laterum illius oſſis oriundos,ab inde uerſus linguã tendentes, duobus quippe lacertis * continuatos ad nodum gutturis diſcurrentibus.Et uidetur mihi quòd decepti ſunt & errauerunt in anatomia ſimia- H rum.quoniam in hoc quidẽ animali reperiunẽ duo capita duorum lacertorum ſuperiorum iuncta duobus duorũ lacertorũ capitibus inferiorũ ita,quòd ſe contangũt, quando animal carnoſum extiterit & delicatũ.& hoc erit præ anguſtia duorũ laterũ oſſis lambda literæ græcæ ſimilis, & ſubtilitate utriuſq;. In animali uero cuius duo latera huius oſſis fuerint lata,tu quidẽ capita iſtorũ duorũ lacertorũ uidebis adinuicem ſeiuncta manifeſte.& maxime quãdo animal extiterit magnũ,ut taurus & ſimilia. Et inter illa capita, diſtantia quoque longitudinis eſt ſenſibilis in omnibus animalibus dentatis. Studeas igitur exerceri quidem primo in huiuſmodi ſpeciebus animalis, ut inter capita lacertorum horum, de quibus fui locutus, bene diſtinguas: deinde hoc idem in equis, & in ceteris habentibus ungues coneris.Quando igitur hoc feceris,poteris inter utrunque bene diſtinguere. In ſimijs etiam facile. & maxime quidem ſi prius exercueris in ſimijs quorum capita capitibus canum aſſimilantur. Et quãdo fuerit aĩal antiquius &* maturius,anatomiã omniũ lacertorum melius perſcrutaberis.Poſt aũt ꝙ perfecte deprehendimus & uere ſcimus,quòd hmõi uerbi profeſſores quod perſcrutati ſumus errauerũt in eo: conſideremus igitur an ab alia re quæ ſit in ore de mẽbris,ſit cauſa attractionis & erectionis nodi gutturis tempore tranſglutitionis.& aperiam inſpectionem inquirens ſecundo,cũ inter ipſum & œſophagum ſit cõicatio nõ modica per tunicam quidem interiorem, in qua ſubſtantia carnis eſt modica ualde.deinde

†alias præſum ptuoſæ.

* alias continuatis.

*Al. macrius.

A de.deinde ceſſat in ea caro annihilari paulatim,donec ea priueť penitus. & fit in modũ pelliculæ ſpiſ-
ſæ,qua totus nodus tegitur gutturis,& os,& cũ ea tegitur ſuperior pars linguæ. Et iã uidi ſemel quoſ-
dam brutorum animalium medicos ac chirurgos uolentes in œſophagum infundere quædam quibus
infunduntur animalia.& tenebatur eius lingua cum mandibula fortiter inferiori ita, quòd non moue-
batur.Et memini quorundam,quæ infunduntur hominibus,qñ apoplexiam incurrũt.Nos quoq; intẽ-
dimus faucibus oris quidem,& ponimus quædã in eis cibaria humida liquida.& in radicẽ linguæ im-
mitto & infundo quod eſt in uaſe in œſophagũ:& uideo ꝙ nodus gutturis tũc eleuatur. Et ex hoc pa-
tet manifeſte,quòd eleuatio nodi gutturis eſt accidẽs ineuitabile tranſitus eius quod trãſit per œſopha
gũ.Et fortaſſe ponimus in œſophago grana modica rotũda,quo quidem tranſglutiantur narcotica, &
quædam * pharmacica,& quædam quippe quæ alia opera faciunt retenta cum extremitate linguæ, uel
interius impulſa,ne prohibeat digitos noſtros quibus intermittũtur grana,donec ad principiũ perdu-
cantur œſophagi.neq; tñ ex hoc huiuſmodi ueritas patet uerbi.uerumetiã ex hoc quod non eſt poſſi-
bile ut alius excogitetur modus q̃ iſte,quẽ dixerunt quidã in lacertis,quo liceat linguæ qñ moueť, ad
†alias ab iſtis — ſe nodũ gutturis attrahere.Et illud eſt,qm̃ cum radix linguæ,& duo lacerti deſcẽdãt ad ipſam† a duo-
bus locis quæ prædiximus,oportuit illis duobus lacertis linguã,neq; aliquid aliud moueri. qm̃ uerbi
B illius quod auctor aſſerebat,ꝙ poſſibile quidẽ erat nodum gutturis illis duobus attrahi lacertis ſurſum
deſcẽdẽtibus ad chartilaginẽ ſcuteã.error detectus eſt,& patuit falſitas. Cũ ergo ſit hic quidem exiſti-
mare aliũ modũ quo poſſit hoc ſtare præter hunc,manifeſte patet hoc eſſe falſum.neq; aliquis aliud po
terit dicere.Similiter ẽt nullus poterit dicere,niſi quod motus nodi gutturis erit cũ tranſitu eius quod
tranſglutitur in œſophago,nõ cum actione linguę,cum actio quidẽ linguę tranſitũ eius qđ in œſopha-
go tranſglutiť,antecedebat:deinde quieſcit & præpeditur tẽpore quo cibus in œſophagũ tranſit. Re-
ſtat ergo nobis indagare cauſam ꝑꝑ quã moueť nodus gutturis cũ tranſitu rei iniectæ in œſophago a
principio uſq; ad finẽ,donec incipiat eius motus qñ iniectũ inchoat in œſophago trãſire, & quieſcit qñ
quieſcit illud & reſidet. Et res ẽt patet & manifeſtať ei q̃ nõ exercuit cogitationẽ ſuã multo exercitio,
qđ nõ põt eſſe quin ſit uno duorũ modorũ:ſiue ꝙ nodus gutturis innatũ habeat intellectũ quo moueat
ſeipſum,cũ uideat hoc eſſe ſibi melius ac dignius.ſiue ꝙ eleuetur per attractionẽ.Cũ ergo primũ dictũ
ſit abſurdũ,reſtat ut ſecundũ ſit uerum.ſ.ꝙ nodus gutturis eleuetur qñ trahit ipſum œſophagus. & ap-
probat hoc eſſe uerũ & atteſtatur naturalis,quo declarauimus quòd in omni membro uirtus eſt attra-
ctiua,qua quidem id quod eſt ſimile attrahit ſibi & aſſimilat.quemadmodũ in unoquoque ipſorum eſt
uirtus expulſiua ad id quod eſt contrariũ ei & odit. Quòd ſi eſt uerũ,eſt quod declarauimus,quòd deſi-
C deriũ eſt actio oris ſtomachi,& ꝙ œſophagus attrahit,quemadmodũ res attrahit manu quod competit
†alias Tunicę uero alterius & uilli qui ueſtiunt, & etiã currunt in circuitu ſecundum latitudinẽ,utiles ſunt quidem & ſuffragantur. — ei,& deſiderat quod eſt in gula.†[Tunicæ uero alterius pellicula,quæ currit & inueſtit in circuitu ſecũ
dum latitudinẽ,utilis eſt quidem & ſuffragatur]quando ſtomachus quidẽ ad euomendum aliquid mo-
uetur.Similiter pellicula quædã,quæ eſt in inteſtinis omnibus,inueſtit in circuitu in latũ,nec aliqua pel
licula in eis exiſtit,quæ aliter,q̃ hoc modo inueſtiat.quoniam natura nõ aptauit ad attrahendum ali-
quid conueniens,ſed ad educendum quod in ſtomacho ſuperfluit,ſicut explicui in libro meo de uirtu-
tibus naturalibus.Probationes ergo ſecundum hanc uiã apud eum qui cogitationẽ ſuam circa uirtu-
tes actionum exercuit naturalium,ſunt ueriores,& magis urgentes,& ad credendum digniores,quàm
argumenta quæ ſunt præmiſſa.Ille autem cui non eſt inſitum a natura,nec eſt aptus ad intelligendum
ſubtilia,neq; cogitationem ſuam circa doctrinam eorum,quibus uere comprehẽditur cognitio,a pue-
ritia exercuit,nec poſtea in ſcientia rerũ naturalium intentionem ſuam diu appoſuit, probationes quę
fiunt ſenſui manifeſtæ ſecundum modum illarum,quas ſuperius narrauimus,non erunt ei firmiores &
magis urgentes.non.n.proſpexit & ſciuit ꝙ natura nil operatur fruſtra & incaſſum.Et quia una tunica,
ſcilicet interior œſophagi ſola uidetur habere ſolicitudinem apparibiliter in œſophagi actione: nõ re-
puto quenquam ad tantam deueniſſe ignorantiam,ꝙ dicat ꝙ ſtomachus attrahat id quod cõpetit† [ei
†alias ei per uillos qui diſponuntur circulariter in latum & expellat per uillos qui tendunt. †al. uilli qui diſponuntur. — D per pelliculam.quæ diſponitur circulariter in latum:& expellat per pelliculam quæ tendit]linealiter in
longum.niſi quis in hac uita nihil de hoc excogitauit, ſed acquieſcat quidem ei quod nouit ſenſu, do-
nec ipſum ueraciter comprehendat.ueluti quidã oſtendere uolens cuidam uolenti hanc uiam in gallo
quod†[pellicula quæ diſponitur]in latũ,quæ eſt in tunica œſophagi exteriori, quando amputať ampu
tatione in longũ,uidetur illud animal traijcere.Et manifeſtum eſt,ꝙ hac utiq; anatomia debemus uti
in gallo,fame prius afflicto.& illud eſt,quoniam poſtquam fueris uſus hac abſciſſione ſecundum recti-
tudinem facta in longum,cum non in aliquo ſibi ad conſeruandum uitam efficiat, ipſe quidem come-
dit & bibit prius,quã locus uulneratus apoſtemetur & doleat.& tunc abſtinebit ab eſu & potu. & non
ſic quidem declaratur ei cuius hæc fuerit uia ſua.ſ.de tunica œſophagi†[Cuius uilli tranſeunt]lineali-
†alias cuius pellicula tranſit. — ter in longum.& non quia cum interiori parte nodi gutturis continuetur.hoc quidem modo factum,
in quo ſumus,magis declarabitur q̃ illo modo quẽ prædiximus,neque declarabitur ei cuius fuerit hęc
uia ſua,id quod accidit quibuſdã piſcibus.ſ.chamæ,& illi qui uocať ſonedis, ꝙ ſtomachus uniuſcuiuſq;
illorum,qñ intenſa fame conatur aliquod animal minus eo capere,& euadet illud, ſæpius inueniť ere-
ctus uſq; ad os ſuũ.& hoc quippe,quia in his animalibus appetitus ualde intenditur & ſuperat.

GAL. ASCRIPTVS LIBER DE SPERMATE E

CENSVRA.

Et hic quoque liber ſummis,& maximis erroribus refertus eſt.

De ortu fœtus ex ſpermate.

SPERMA hominis deſcendit ex omni corporis humore,qui fit ex ſubtiliori na
tura quatuor humorum.hoc autem ſperma habet neruos, & uenas proprias,
attrahentes ſe a toto corpore ad teſticulos: qui nerui,& uenæ, ex fricationis
calefactione uiri & mulieris emittunt illud,ſicut ex colliſione ferri, & petræ
elicitur ignis. Et hi nerui & uenæ diuerſi ſunt a neruis & uenis urinæ. uri-
na enim ſuos proprios meatus habet,& iſtud ſuos. Sperma uiri fortius eſt &
calidius muliebri:muliebre uero,nutrimentum eſt ſpermatis uirilis.Secundũ F
igitur naturam ſpermatis, ut ex ſubtilioti natura quatuor humorum procrea-
ti,in coeundo emittitur completum & animatum, ac tunc ſpermati muliebri aſſociatum recipitur cũ
quodam ſpiritu in matrice, & ibi impingueſcit ex matricis calore & fomento, ſpiritu per arterias
ſubtiles attracto. alius enim ſpiritus eſt ille, qui uenit per arterias ſubtiles, & fouet matricem exte-
rius: alius eſt, qui cum utroque ſpermate in eam intrat. Et ille ſpiritus,qui exterior eſt, non permittit
exire ſpiritum interiorem, ſed conſtringit eum ad fouendum infantem, & calefaciendum. Poſtea ue-
ro uenit in matricem quidam alius ſpiritus exiſtens ex ſubtiliori natura ſanguinis: qui iungens ſe ſper
mati uertit illud in naturam carnalem per matricis calorem, ſicut hepar uertit phlegma in ſanguinem
in duobus uaſis: in quibus operatur fortiter operam ſuam cum uirtute fellis.nec mirum ſi hepar ope-
ratur illud fortiter cum opera fellis: quia indiget magna opera ut uertat illud,quod * graue eſt in ſan- *alias craſſum
guinem. Spiritus uero, qui eſt ex ſubtiliori natura ſanguinis, non indiget tanta opera. leuiter enim
uertitur in ſanguinem per matricis calorem ſperma: quòd ex ſubtiliori ſanguinis conſtet natura. Qui-
bus in ſanguinem conuerſis,illa ſubſtantia incipit ſuſcipere figuram hominis per calorem naturæ: &
unaquaque die in ſui fomentum ſanguinem attrahit,& in carnem uertit, creſcitq; in formatione ho-
minis per naturalem ſpiritum,propriam naturam ſingulis dans membris, & ſimilitudinẽ ſcilicet alias G
ex acutis acuta firmans,ut digitos, uel res acutas cum acutis, ut in iuncturis oſſium, & ſic in ceteris.
Prius autem formantur humeri, ex quibus caput,& latera, & brachia,& tibiæ: ex lateribus renes: ex
renibus coxæ,prius ſimul iunctæ, & poſtea una formando ſeparatur ab altera. Demum uerò forman-
tur nerui & uenæ. Et poſt hæc interior natura ſemper mittit harmoniam ſuam ad nutrimentum to-
tius corporis,intus & extra.Inteſtina uero ex ſpiritu efficiuntur,& expletis diebus triginra apparet ma
ſculi figura, fœminæ uero figura peractis diebus quadraginta. Figura itaque humana peracta creſcit
infans, impingueſcit:& tunc aperitur os,incipiuntq; oſſa craſſeſcere ex calore ueniente a matrice per
ſpiritum naturalem.hic enim calor habet uirtutem conformandi totum corpus. Fiunt autem oſſa ex
quatuor humoribus,principaliter tamen ex grauiori ſanguinis natura. purgat.n.ſanguinem. Medulla
uero ex ſubtilioti natura illius grauedinis.Oſſa acuuntur in compoſitione digitorum,manuum, & pe-
dũ.Et peractis menſibus tribus,in maſculo uenæ incipiunt exire inguinum conſtitutionem: in fœmina
uero poſt tres menſes,& deinceps mouetur infans in utero,& ſanguis menſtruus,qui quotidie ex cibo
& potu in corpore matris augetur uel efficitur,agitatur in corpore,uolens exire: & ſubtilitate ſua per
poros,quos aperit,uenit in mamillas, ubi ex earum calore & humiditate mutatur in album & dulce.
ſed maior pars illius menſtrui deſcendit in matricem ad nutriendum infantẽ. Quòd autem infans ex H
ſanguine ad matricem deſcendente nutriatur,qui emitti ſolet menſtruo tempore ante conceptum,te-
ſtatur Hipp.ſic,Vidi fœminam prægnantem minuiſſe ſanguinem per brachium,& in tertia die abortũ
miſiſſe. Viri autem menſtrua ideo non patiuntur,quia poros habent,per quos ſanguis ille tendẽs uer
titur in pilos,quod patet in brachijs,& pedibus,& in ceteris partibus.Spiritus quoque per os,& nares
fortiores emittunt,quàm fœminæ,per quæ exiccãtur humores illius ſanguinis,qui per ſudorem emit-
tuntur.Sicut enim aqua exiccatur in uaſe ex ignis calore,& per fumum emittitur:ſic ille ſanguis a ſuo
proprio calore exiccatus,fumum ex ſe generat,qui per os & nares exit,piloſq;,& ſudorem, qui per po
ros ſubtiles exeunt. fœmina uero non tantum.non enim tanti caloris eſt.

De natura pueri ſecundum quantitatem, & qualitatem matricis,& ſpermatis.

Quantitas autem infantis formatur ex quantitate matricis hoc modo. Si matrix longa & ſtri-
cta fuerit, longus & gracilis puer erit,& ſic in ceteris. Sunt autem in matrice ſpermatis receptacu-
la ſeptem, & tot creantur pueri, in quot ex illis ceciderit ſperma.In dextram matricis partem ſi ſper-
ma cadet,maſculus fiet infans.illic.n.calor & humiditas per hepar,calor & ſiccitas ex felle uigent. Si
aũt ſperma uiri debile ſpermati mulieris fortiori aſſociatum illuc uenerit,infans licet maſculus,mulie-
bris tamen eſt fragilitate membrorum,& animi, moribus. Poteſtq; fieri etiã ex prædicta ſpermatis uiri

fragilitate

A Fragilitate cum forti mulieris ſpermate infans utriuſque ſexus. Si autem ſperma in ſiniſtram matricis
partem cadet, fit fœmina, ex ſplenis & phlegmatis qualitatibus. Et ſi ſperma uirile præualet, fit uirilis
ac fortis fœmina, quãdoque pilos agranones habens: poteſtque, ut diximus ſupra de uirili, fœmineum
ſperma hoc ſimiliter nimis fragile utriuſque ſexus infantem reddere. Et nota quòd ſi ſperma uiri forte
ſit, maſculus eſt, ſi debile, fœmina. Et fœtus ligatur in umbilico matris: & per eundem locum reci-
pit nutrimentum dum eſt in matrice, & non per os. Vmbilicus enim fœtus umbilico matris conti-
nuatur.

De alteratione ſanguinis aliorumque humorum in ſpermate.

Organa ſpermatis ſunt arteriæ & uenæ, in quibus ſanguis uertitur in ſperma hoc modo. ſicut enim
in mamillis mulierum per quandam decoctionem ſanguis in lac uertitur, ſic & in arterijs & uenis ad
nutrimentum earum uertitur ſanguis in calidam & humidam ſubſtantiam, phlegmatis habentem figu
ram: & nutriendo uenas, & arterias uertitur illa ſubſtantia in ſperma, quod mox in caput aſcendit cum
magna*uenarum & pororum ſubtilitate. Et deinde deſcendit per duas uenas & duas arterias ad teſti- *alias uenio-rum.
culos. Solet autem contingere. quòd ſperma deſcendens a capite poros narium & aurium obturat ita,
ut uitalis flatus exire inde uel introire nequeat. Sperma retẽtum præter naturam idem operatur, quod
B uenenum, creſcenſque in uenis & arterijs ſuis, dum nequit deſcẽdere in ſanguinis maſſam, nimiam ge-
nerat paſſionem in*fancibus quandã: quæ græce lycoides dicitur, latine lupus, ideſt ſtragulator. Quod *aliàs infanti bus.
autem ſperma principalitet ex ſanguine, ſecundario ex alijs humoribus efficiatur: hac ratione proba-
tur. quia in multo coitu ſpermate deficiente ſanguis emittitur. Si uero ſperma a capite deſcendens non
impeditur, uenit ad teſticulos, ad unum per uenam unam & arteriam, ad alium per arteriam & ue-
nam alteram.

De teſticulorum compoſitione.

Teſticuli uero quatuor habent panniculos: quorum duo calorem & humorem habent, alij duo ha-
bent acutionem, quæ acutio ſperma adiuuaret. habent quatuor uaſa etiam, ideſt ſupradictas uenas, &
arterias. quatuor*ſeminaria, quorum duo ex recto ſemine, alia duo ſunt adenes, quæ ſunt attrahentia *alias ex ſe munctoria
& purgantia ſperma. Solet nanq; cum uero ſpermate deſcẽdere aquoſum phlegma, quod ab†infirmis †alias illis.
retinetur, & emittitur uel dormiendo, uel uigilando: quod ſemper liquefit. ex quo liquore acuto teſticu
li magnum pruritum & ardorem recipiunt, unde generatur uoluntas coeundi. Habent etiam teſticuli
neruos duos pendentes, & deſcendentes a principali oſſe colli, & fundamento corporis, per dorſum, &
renes. qui nerui alios habent neruos coniunctos alijs oſſibus totius corporis. Notandum autem eſt, ꝙ
C una uena eſt propria ſpermatis, uacua ab alijs, quæ recipit id ſperma a quatuor alijs uenis: illæ uero reci
piunt ab alijs uenientibus ab omnibus partibus corporis, & ab omnibus oſſibus medullam habẽtibus:
quæ uena ducit illud ſperma ad caput, ut ſupra, dictum eſt: quarum quatuor prædictarum uenarum ta-
lis eſt natura. una eſt iuxta renes: altera eſt iuxta cor & ſtomachum: tertia in pectore, & extenditur iuxta
pulmonem: quarta eſt prope formoſitatem hepatis, in quo eſt poteſtas ſanguinis, unde diffunditur per
totum corpus. ex cuius ſuperfluitate naſcuntur ſpaſmus, apoplexia, diaphragmatis apoſtemata multi-
moda, & multæ aliæ paſſiones. In pectore uero eſt poteſtas phlegmatis, unde diffunditur per totũ cor-
pus, ex ſuperfluitate cuius fit aſthma. (Primum enim aſthma fit ex corruptione aeris intrantis ad pulmo
nem: ſecundum uero fit ex fumoſitate phlegmatis ad caput aſcendẽte, & inde ad pulmonem redeunte)
& apoſtema diaphragmatis, & apoſtema multi generis, & aliæ paſſiones contrariæ muſculis pectoris:
qui ſunt organa ſpiritus, quem ad ſe trahit pulmo, & a ſe remittit: & †omnibus corde uerbum commit- †alias in
tentibus, & multæ aliæ paſſiones. Cholera enim poteſtatem habet ſuam in renibus: unde decurrit per
totum corpus. ex eius ſuperfluitate naſcuntur paſſiones in renibus, & petra, ſperma etiam inuiſcatum,
& dolor in renibus generatur, & in ueretro: ideoque aliquando non poteſt tenere urinam: uel non
poteſt emittere, & in omnibus neruis uſque ad pedem patitur. Renum etiam ſiccatio inde prouenit. un
D de ſi cum muliere iacuerit, poſt patitur ſolutionem ſimilem debili ſpermati ſuper renes, & generaĩ apo-
ſtema: ex quo aliquando procreantur uermes, & ſimilia.

De domicilijs humorum ſperma deſcendens alterantibus.

Habent autẽ præfati humores proprias ſedes, & ab illis diuerſas, de quibus diximus, in quibus ſuas
habent poteſtates. propria enim ſanguinis ſedes eſt hepar, phlegmatis pulmo, choleræ rubræ ſel, chole
ræ nigræ ſplen. Ex poteſtate choleræ rubræ, quæ habetur in ſtomacho, quædã fumoſitas in caput aſcen
dit, generans ibi dolores, diaphragmatis apoſtemata, & alias paſſiones. inde etiam deſcẽdit catarrhus
ad pulmonem, unde naſcitur aſthma, & phthiſis, & puſtulæ in pulmone. quando autem ſperma deſcen-
dit a capite, & ſuſcipitur a duabus uenis & a duabus arterijs ſupradictis, ducẽtibus illud ad teſticulos,
antequam ad teſticulos perueniat, deſcendit per loca illa, in quibus ſupradicti humores ſuam exercent
poteſtatem, & ibi accipit naturam humoris ibi manentis. in hepate, fit calidum & humidum: in pectore
mutatur in frigidum & humidum: in corde & ſtomacho, in calidum & ſiccum: & in renibus, in frigidũ
& ſiccum. Sic ergo ſperma quatuor humorum qualitatibus formatum in renibus deſcendit in teſticu-
los, ibique mundatum & completum recipitur a matrice mulieris: ſicque homo ex quatuor conſtat hu
moribus. in coitu igitur cuius ſperma ſuperabundat, illi ſimilis, infans procreatur. ſimilis matri etiam
hac cauſa fit, quia ſperma eius eſt nutrimentum ſpermatis uiri. aliquando tamen uno ſuperante humo-
re

re non eſt ſimilis illi infans, cuius eſt ſperma: nam alij humores debilitantur propter ſuperfluitatem alterius. aliquando enim ſanis genitoribus ſtrabo infans, uel claudus, uel naſo torto naſcitur: propter ſuperfluitatem humorum, uel minutionem. quia quam poteſtatem habet ſperma in loco ſuo, eandem habet natura in matrice. Item genitorum quolibet paſſione aliqua occupato, infans ſimilem trahit qualitatem. Et aliquando ex lacte matricis. Sicut enim ſperma uiri habet poteſtatem in toto corpore: ita natura poteſtatem habet in matrice. Sicut enim ſanguis, ex cuius ſubtilitate omnium fit ſperma, habet poteſtatem eundi per corpus: ita & ſperma quod inde fit, habet poteſtatem exeundi ſine uoluntate hominis uniuerſaliter, dormiendo, uel uigilando. Sicut enim natura corporis ſequendo quatuor mutationes in die, mutat corpus ſecundum illas: ſic natura mutat ſperma in matrice ſecũdum eaſdem mutationes. Natura humani corporis proprie dicitur ſubtilitas fumoſitatis principaliter ſanguinis: ſecũdario aliorum humorum: & etiam aeris agentis & commouentis ipſum ſanguinem in uenis & arterijs: quæ infixa in carne eſt temperamentum omnium membrorum, teſtante Hippocrate, quòd natura eſt medius gradus in caliditate & humiditate, & ſeptem materierum. Vnde uenit, quòd quidam ſunt cholerici: & quidam melancholici, quidam ſanguinei, quidam phlegmatici. quod niſi eſſet, omnes eiuſdẽ eſſent naturæ, licet non ſemper. Aetas enim uel diæta, ſeu aliud naturas quandoque reprimit: ſicut qui eſt ſanguineus, naturaliter eſt iracundus, tamen iram deponit a corde procedentem naturaliter, aliqua occaſione ſuperueniente. Sic ergo natura quieſcit & mutatur, ſed eius proprietas eſt inconuertibilis† quia qui naturaliter eſt ſanguineus, iracundus eſt, iram tamen deponit. Sicut enim ignis prius acuitur, & poſtea quieſcit non tamen amittit naturam ſuam: ſic ille naturaliter prius acuitur, & poſtea quieſcit, non tamen mutatur.

E

F

† al. quieſcit et mutatur ſecũdum eius proprietates.

De natura pueri concepti in horis ſanguinis.

In tribus horis ſanguinis, ſperma conceptum a muliere in ſanguinis mutatur naturam, & informatur: homo inde editus ruber eſt: ſupercilia eius grauia: uenæ temporum graues & plenæ: oculi ſanguinei, nebuloſi, paſſionibus ſemper abundantes: facies rubra, labia tenera, gingiuæ ſanguineæ. ſæpe fluit ſanguis a naribus: guttur ſanguine impeditur: inde uox grauis, rauca, debilis: os, dentes, guttur, & caput ſæpe dolent: capilli tendunt in rubedinem: ambulatio moderata: paſſiones ex rheumate ſanguinis, & ſynochus & alia ex ſanguine procedentia.

De natura pueri concepti in horis cholera rubra.

In horis choleræ rubræ conceptus rubens & citrinus, & capilli: uenæ craſſæ, latæ, & plenæ, & citrinæ: color citrinus, aliquando uiridis: guttur, & os, & ſputum, amara ſemper, & ſicca: genua, crura, pedes, & oſſa dolent: rheuma ſiccum per corpus ſæpe currit totum: inde naſcuntur gutta, paſſiones uentris, dolores, ut dyſenteria, tranſuerſio uentris, lienteria: fiunt in ſomnis pauor, in fronte dolor, ambulatio acuta.

G

De natura pueri concepti in horis phlegmatis.

Si uero in hora phlegmatis concipitur, albus, ſed ſæpe pallidus, oculi craſſi, delati, aliquando ſimiles oculis accipitris: palpebræ graues, capilli flaui: uox grauis, craſſa: grauiter dormit, & ſæpe ſtertit: os abundat phlegmate: ambulatio grauis: paſſiones, nimia tuſſis amphimerina, aſthma, apoſtemata articulis, *nephropoma, ideſt renum dolor, colica, uoluntas uomendi aliquando, quartana, paralyſis, ſolutio naturalis, & alia ex phlegmate procedentia.

* al. nephroponos.

De natura pueri concepti in horis choleræ nigræ.

Si in horis choleræ nigræ, uultus niger, partim albus, oculi nigri, ſicci, acuti: capilli nigri: uox ſubtilis, non alta: riſor propter ſplenem, a quo procedit riſus: ambulatio acuta, nõ audax: paſſiones quartanæ, quotidianæ, mania, mentis obliuio, cardiaca, ideſt uerberatio cordis, *nephropoma, paralyſis, phantaſiæ, ſtupor mentis, omnis oſſium harmonia ſibi dolet, & alia quæ ex cholera nigra contingunt.

De natura humana cur cunctis ſit agilior.

H

Perſcrutati ſunt philoſophi medici cur naturam humorum quatuor bruta animalia non imitentur, ut de ſanguine fiant ſanguinea, de phlegmate phlegmatica, ſecundum horas, ſigna, planetas, & in alijs: quod ſic ſoluitur, quia corpus hominis agiliori harmonia præditum eſſe neceſſarium eſt, ut facile addiſcat omnem, ad quæ anima intendit, phantaſiam. homo enim theologus in uirtute ſapientiæ cum ui rationis ſuæ ad uniuerſalitatem progreditur: & ideo corpus ſubtile & agile ſuſcipit, ut facile rationẽ ſpeculatricem ſequatur: & imaginetur omnia. ſic denique fit perfectum hominis organum in theorica & practica. itaque multa ſua agilitate ex humoribus quando concipitur in ipſorum proprietates trãſfertur, & ex planetarum atque ſignorum operatione exiſtente uarias ſortitur proprietates, ad quæ brutorum corpus non ſic mutatur: ſed tamen ex prima illorum eis in dicta proprietate omnia unius complexionis ſunt. nam breuis numerus eſt ei collatus. unde cum unus ſit uelox, alter piger, alius paruus, alius magnus: & in hunc modum eiuſdem tamen complexionis ſunt ſemper. Si enim ita ad plenum ſequeretur numerus, ut homines alijs alij præeſſent & ſtultitia, & prudentia, ceteriſq; *intelligentijs. Neque ſicut in hoĩbus hora præualet materiæ ſpermatis eorum, ut conuertat illud, & firmet in humorum proprietates, quibus horæ illæ deputatę ſunt, ſed extra infirmitas & natura ſpermatis eorum trahit uim & dominium humorum in ſui materiam: quia adeo fixum & inconuertibile eſt ſperma eorum, ut nunquam

* al. id genus.

A quam omne, ſed aliquando ex parte mutari contingat: quod in omnibus certum eſt: quia in tantum agile & conuertibile eorum ſperma eſt, ut uis horarum, & dominium humorũ potius præualeat ſpermari ad illud commutandum, quãuis ſpermatis illius. Nam & ſi in ſingulis horis ternis ſinguli dominentur humores in unoquoque homine, horæ tamen illius ſemper præualet uis, in cuius horis natus eſt. nam ex debilitate ſpermatis aliquando contingit, ut minus uigeat in homine uis humoris, in cuius horis natus eſt.

De immortali ſubſtãtia, qualiter uiſibili & mortali copuletur.

Perſcrutati ſunt alij philoſophi porphyrici, quo modo ſubſtantia incorporea poſſit uel eſſe uel iungi in ſubſtantia mortali: Sed non ſicut quatuor elementa coniunguntur in conſtitutione alicuius ſubſtantiæ, ſed animæ ſpiritualis uirtus ſenſuum corporis, qui ſunt uirtus corporis, iũgitur * uerbum. & etiã hoc cauſã non eſt extranea a cognitione, quòd ſubſtantia incorporea ſit humiliata ad conſtitutionem alterius ſubſtantiæ: poſt cuius completionem illa ſubſtantia tenet ſe in ſua proprietate: & eius differentia ſemper ſimiliter ſit per ſe: & eius altitudo nunquã eſt accidentalis, ſicut altitudo illius ſubſtãtiæ quã complet: & eius differentia diffinit † omnem accidentalem differentiam corpoream: & nulla differentia accidentalis poteſt eſſe firma in ſua ſubſtantia. Hoc dicit Porphyrius ad oſtenſionem cõiunctionis ani-
B mæ cum corpore: & per hoc affirmat uerbum Dei in ſapientia hominis eſſe: ad quod oſtendendum fecit Iſagogas: in quibus oſtendit differentias animæ firmas & immortales, & differentias corporis eſſe mortales.

*al. uerbo dei
†al. deſtruit.

De ſpiritu quid ſit: & qualiter operetur in tota parte.

Spermatici ſpiritus uirtutes ſunt tres: quarum prima, eſt neceſſitas: ſecunda, uirtus: tertia, organum. Neceſſitatis duo ſunt opera: nam & calorem cuſtodit, & ſpiritum animalem nutrit. Virtus uero eſt complementum. Organum uero * diſcurrit omnia ex opere animæ. Spiritus autem ille, cuius origo eſt a corde, porrigit ſe per arterias & uenas, dans in uenis ſanguinem, mutando ſe in calorem naturalem & ſpiritualem uitam. Fumus autem progrediens ex calore ſanguinis, eſt nutrimentum ipſi ſpiritui: qui fumus ſpiritualis mittit ſe a uenis in arterias, exiſtens animatio totius corporis & nutrimentum: quæ partim uertitur in carnem, & partim per poros mittitur ad procreationem pilorum. nec ſolũ eſt fumus ſanguinis, immo habet admiſtam ſibi ſubtilitatem ſpiritus, decurrens per totũ corpus. Sanguis purgatur per hepar: ſpiritus uero in arterijs clarificatur ex fumo caloris a corde uenietis: cuius clarior pars aſcendit per quaſdam arterias ad caput: & ibi ſe ſecundario clarificat per calorem ſurſum procedentem a corde, & clarificatus uadit per duas arterias in neruos, qui ſunt harmonia trium uentriculorum capitis uſque
C ad animam: cui ex nimia ſubtilitate ſui connexa eſt anima: per quam anima miniſtrat phantaſiam ſuam harmoniæ totius corporis: & harmonia illa pereunti corpori. Dicunt Ammonius, Democritus, & alij complures, quòd ille ſpiritus eſt corporeus: & ipſe idem eſt anima, hac ratione, quòd miniſtrando phantaſiam ſenſibus, & ſenſus corpori, findens ſe in parte † dat corpori ſenſum. hinc etiam accidentalis probatur eſſe, quia harmonia capitis eo conſumpto neceſſario trahit alium ſpiritum per eaſdem arterias ad nutrimentum animæ: quia ſi ſubſtantialiter ineſſet, non eſſet opus alium attrahi. Vnde per hunc & ipſa anima corporea probatur. Porphyrius non conſiderat quidem animam, ſed conſiderat ſpiritum animatum rationalem, oſtendens ſpiritum hunc in Iſagogis corporeum eſſe ad opus animæ: non ipſam animam. Sed Socrates, Plato, Ariſtoteles, & Theodorus Platonicus, & Andronicus peripateticus, & Porphyrius & alij complures unanimiter affirmant, quòd nec corporea eſt, nec lege loci tenetur, nec ſcinditur: quia cum totum corpus uirtute ſui illuminet ad quælibet exteriora progreſſa, non tamen in ſubſtantia ſua aliquam ſciſſionem patitur: & ſicut aer Sole illuminatur, ſic corpus anima, & ſicut aer per Solis lumen * propriam omnium rerum confert oculis intelligẽtiam, ſic anima corporis harmoniæ per ſpiritualem ſuæ ſapientiæ lucem, & * propriam & ſecundam intelligentiam confert: & ſicut lux Solis, quæ incorporea eſt, ſuum complens effectum, nullam patitur diuiſionem, ſic & anima: ſicut etiã lumen
D Solis, quod incorporeum eſt, ſeparatur ab aere & ab omni intelligentia oculorum ſine corruptione, ſic anima quæ incorporea eſt, ſeparatur ſine corruptione a corpore. Empernomos philoſophus dicit non eſſe mirum animam, quæ eſt ſubſtantia incorporea, poſſe ſeparari a corpore, cum ignis qui eſt ſubſtantia corporea, poſſit ſeparari a lignis, quibus eſt iunctus, & reuerti in primam & propriam * materiam ſine ſui corruptione, ſicut etiam Solis lumen illuſtrandum hominibus ſola ui utitur ſua, non indigens ui alterius quæ attrahat quaſi ad complementum prioris uirtutis, ſic & anima: dicit Ariſto. in Phyſica eſſe quinque partes animæ, phyticon, i. nutricen, æſtheticon. i. ſenſualem, cineticon, catatopon. i. uim ad omnia loca progrediendi: noeticon, i. intellectualem. Anima enim, quoniam generatur a natura corporis, cum natura ipſius corporis uadit ad quatuor elementa: inde ad ſubſtantias inanimatas, ut ad lapides, ferrum, aurum, propter nutrimentum: inde ad arbores, deinhic ad beſtias, inde ad homines. quemadmodũ enim aqua diuiditur in partes, quæ poſtea † redimit in homine: qui ſi bonus & purus ſit, eius anima in cælum clara redit. Sed Porphyrius non conſentiens Ariſt. dicit quòd nulla harum partium ſeparatur a ſubſtantia animæ, cum omnes Phyſici dicant animam nouam de cælo immitti, & aſſociari ſpermati in matrice, uel puero prius formato: unde ſi malus fuerit homo, uadit in beſtiam, & inde redit ad hominem, a quo ſi bonus fuerit, uadit in gloriam. Porphyrius uero negans hæc omnia, dicit animam potius de beſtia in beſtiam ire, de homine in hominem, deinde in cælum.

*al. diſcernit.
†al. per poros
*al. primam.
*al. primam.
*al. naturam.
†al. redeũt ad hominem.

De natura pueri ſecundum horas humorum. E

Notandum autem eſt,ſperma non ſemper animatum ab homine uenire in matricem: ſed tunc tantũ
quando a Deo ſtatutum eſt gigni infantem:& tunc anima ſociatur ſpermati. Stoici dicebant animas
quotidie creari:& corpori prius in matrice compoſito immitti,& omne corpus nouum ,& temporali-
ter creatum,eſſe mortale.Porphyrius renuit,oſtendẽs ſic opus Dei eſſe debile: cũ ſit neceſſe quotidie
creari.Sed ſciendum nobis eſt quòd animæ ſemper ſuam uitam firmam habent & ſtabilem ab initio:&
ſic non eſt opus Deo facere nouas unaquaq; hora. Dicit Hip.quòd ſi mulier recipit ſperma in prima,
uel in ſecunda,uel tertia hora noctis uel diei,infans contrahit proprietates ſanguinis , quia horæ ſunt
eius.ſi in quarta quinta ſexta,choleræ rubræ,ſi in ſeptima octaua nona,phlegmatis : ſi decima undeci-
ma duodecima,choleræ nigræ.Quòd ſi in ſiniſtra parte matricis in horis ſanguinis conceptus maneat,
pater uero & mater in horis choleræ rubræ concepti fuerint,non trahit infans figuram ex cholera ru-
bra patris ac matris propter fragilitatem ſiniſtræ partis:& habet cauſas paſſionum ex phlegmate uel a
cholera nigra,pluſquam ex cholera rubra:non tamen tanti acuminis,quantum ſi eſſet in dextra parte.
licet autem in iſta parte ſit uirtus choleræ nigræ,& propter*fragilitatem eius ſit uirtus phlegmatis ibi, *al. frigiditatem.
tamen infans a ſanguine ſuarum ſumit initium paſſionum.Si uero in dextra parte ſit conceptus in ho-
ris ſanguinis, pater uero & mater in horis choleræ rubræ , licet plus retineat figuram a patre & a F
matre ex cholera rubra,quàm ex ſanguine,tamen retinet proprietatem paſſionum a ſuo principio.i.
ex ſanguine:quæ paſſiones ſunt hæ:ſynochus,pleuritis,ſpaſmus,apoſtemata,cauſus , & aliæ paſſiones
huiuſmodi.habet etiam ſanguis acutionem a cholera rubra.Si infans cõceptus eſt in horis choleræ ru-
bræ,& genitores in horis ſanguinis,ex his trahit figuram:magis tamen a ſuis,a quibus proprietatẽ paſ-
ſionum retinet:quæ ſunt febris acuta,tertiana,ſynochus,dyſenteria.cephalalgia,phrenitis, icteritia, &
ſimilia.Si uero in ſiniſtra conceptus ſit horis prædictis exiſtentibus ſuis & genitorum: puella magis re-
tinet figuram ſanguinis a patre & matre,quàm ex natura choleræ rubræ. frigiditas.n.ſiniſtri lateri ſupe
rat proprietates paſſionum:tamen inhærent ei choleræ rubræ:quæ propter frigiditatẽ minus ſunt acu-
tæ quàm in dextra parte.Si uero in horis choleræ nigræ concepti ſunt pater & mater, & infans in ſini-
ſtra ſit parte;ſi puella eſt,naturaliter melancholica eſt,uel paralytica,ſplenitica, quartanaria , epilepti-
ca,ſtulta,& iners:ſimilis eſt etiam patri & matri: nec alio modo poteſt temperari natura eius . ſi uero
ſperma eſt in dextra,non ſemper,nec ita prædictas habebit paſſiones propter temperamentum caloris
hepatis,& fellis:& quia hic calor accidentalis eſt ei,non poteſt prorſus pellere naturalia. Horæ autem
choleræ nigræ,& ceterorum humorum determinantur per curſum planetarum. Quod ſi puella ſit con-
cepta in horis choleræ nigræ,pater & mater uero in horis phlegmatis,puella retinet figuram phlegma- G
tis:magis tamen choleræ nigræ,& inde habet cauſas paſſionum. Si ſit in dextra, magis retinet figuram
patris ex phlegmate temperato a ſanguine:ſed paſſionum proprietatem habet a cholera nigra non ita
acutarum,propter calorem dextræ partis.Si conceptio omnium ſit in horis phlegmatis,& ſperma ſit in
ſiniſtra,puella eſt phlegmatica,debilis,quotidianaria,lienterica,phthiſica,cephalalgica,dolẽs in oĩ mẽ-
bro: dolens in renibus,in matrice & ſimilia:& partim habet paſſiones a cholera nigra propter affinita-
tem phlegmatis. Si uero ſit in dextra parte puer,eadem patietur, ſed temperate , propter ſanguinem
& choleram rubram.Si pater & mater concepti ſunt in horis phlegmatis,puella in horis ſanguinis,tra
hit a phlegmate,ſed non acutius,propter maiorem ſanguinis proprietatem.Si uero pater & mater con
cepti ſunt in horis ſanguinis,& puella in horis phlegmatis,contrahit paſſiones a cholera rubra , & ſan-
guine æqualiter:magis tamen a phlegmate:quæ paſſiones temperantur per ſanguinem. Quòd ſi conce
ptio ſit in horis ſanguinis,patris uero in horis phlegmatis,matris in horis choleræ nigræ,a ſanguine paſ
ſionem ducit:& figuram,& partem a patre:nullam uero a matre figuram:ſed tantum debilitatẽ & iner-
tiam.Si in ſiniſtra eſt,plus a matre minus a patre:proprietatem paſſionum a ſanguine, quæ propter fri-
giditatem ſiniſtræ non ſunt ita acutæ,ſicut in dextra eſſent.Quod ſi puer conceptus ſit in horis choleræ
nigræ,pater in horis choleræ rubræ,& mater in horis ſanguinis,partẽ figuræ retinet ex patre & matre: H
minorem partem ex cholera nigra:ſed maiorem partem paſſionum habet ex cholera rubra , minorem
uero accidentaliter a ſanguine & cholera rubra,quæ paſſiones aliquantulum ſunt temperatæ.Si in ſini-
ſtra eſt puella plus cõtinet ex cholera nigra,minus enim a matre,nihil ex patre:paſſiones ducit ex cho-
lera nigra,& ſunt acutæ.Quòd ſi pater & mater concepti ſunt in horis choleræ rubræ, & puer in horis
ſanguinis uel phlegmatis,plus retinet figuram patris a cholera rubra,mediocrem figurã a matre & mi-
norem paſſiones a cholera rubra, & ſunt temperatæ . Si pater & mater concepti ſunt in horis ſangui-
nis , puer in horis phlegmatis , & ſit in ſiniſtra , maiorem partem figuræ habet ex patre, mediocrem
a matre , minorem a phlegmate : paſſiones a phlegmate & ſanguine . Si uero eſt in ſiniſtra plus ha-
bet a cholera nigra,& phlegmate,minus a matre,nihil ex patre: paſſiones ex phlegmate & cholera ni-
gra.Quòd ſi omnium conceptio eſt in horis ſanguinis,habet figuram a patre: & ſi ſperma matricis ſu-
perabundet & ſit ſanum tota eſt ex parte patris figura: paſſiones ſanguinis & acutæ. Si conceptio om-
nium in prædictis ſit horis,& in ſiniſtra ſperma,& matris ſperma ſit debile, tunc filia maiorem partem fi
guræ retinet a matre,minorem ex cholera nigra.Si ſperma matris eſt debile,patris uero ſanum & for-
te,totam figuram habet a patre,debilitatem uero corporis a matre: paſſiones a ſanguine, partim a cho
lera nigra accidentaliter.Si omnis conceptio eſt in horis choleræ rubræ , & ſperma patris eſt forte , &
matris

D & matris debile,totam figurã habet a patre:& ſi ſperma matris eſt forte,& patris debile,æquã utriuſq;
cõtrahit formam:& aliquantulum tamen habet a cholera rubra,& paſſiones acutas, & ſi tunc fuerit in
ſiniſtra,partem figuræ habet a cholera, & tãtundem ab utroque,paſſiones uero a cholera rubra.Si uero
ſperma patris ſanum eſt, matris uero debile , figuram habet utriuſq; : ſi utrunq; debile,totam figuram
habet a phlegmate,parum a ſanguine,& cholera ru.& ſi tunc in ſiniſtra fuerit, parum habet ab utroq;
ſcilicet partim a cholera ni.& phlegmate:plus a cholera ni.propter frigiditatem illius partis . Quòd ſi
æqualia ſint & ſana,ab utroque continet figuram æqualiter:& parum uero a cholera ni.& accidentali-
ter.Quòd ſi ſperma abundet & ſanum ſit,plus habet a matre quàm a patre: paſſiones ex phlegmate
Quòd ſi conceptio omnium fuerit in horis choleræ ni.& utrunque ſperma debile fuerit, ab utroq u.
partim figuram recipit:plus uero a cholera ni.& aliquantulum a cholera ru. & ſanguine accidẽtalitere
Si uero ſana fuerint,utriuſque figuram retinet parum a cholera ni.& etiam a cholera ru.accidentaliter,
Quòd ſi ſperma abundet matris,plus figuram habet a matre.Et ſi ſperma patris ſuperabundet, plus ha-
bet a patre,& cholera ni.paſſiones:ſi ſana fuerit utriuſque figuram retinet,ſed plus a matre : & etiam ſi
ſperma matris eſt ſanum,patris uero debile,habet figuram a matre,minus uero a patre,ſi contra eſt, æ-
quam habet utroque figuram:&,cholera ni.ſi plus ſuperabũdat materia,plus habet a matre, paſſiones
B a cholera ni.plus,minus a phlegmate.Si ſperma omnium fuerit in matrice matris eorum in eiſdem ho-
ris,magnæ eloquentiæ erunt.Si pater & auus infans uel puer concepti ſunt in horis ſanguinis infantis,
mater uero in horis phlegmatis:& ſperma matris ſuperet,ſed tamen debile,a neutro trahit figurã:quia
illius ſperma minus eſt,huius uero debile eſt.Quando uero habet puer principium ab horis ſanguinis.
ſicut auus eius,retinet ab eo figuram.Si pater fuderit ſemen in horis ſanguinis, mater uero cõcepta ſit
in eiſdem horis,cuius ſperma fortius & ſanius ſit ſpermate uiri debili,non capit figuram patris , quia
ſperma eſt debile:ſperma uero mulieris fortius & ſanius uertit ſperma uiri in ſuam proprietatẽ:ſed po-
ſtea ſuperueniente aliqua paſſione uel phlegmate uel cholera ni.uel alijs humoribus, debilitatur figu-
ra matris:& ideo puer non potuit eius retinere figurã.Et quia auia eius pueri eſt concepta in hora ſan-
guinis:& ſicut puer cuius ſperma reduxit ſperma uiri ſui ad naturam,ſperma illud quia eſt materia pue
ri acuens ſe in ſeptima, non potuit uenire in figuram patris & matris propter ſupradictas paſſiones.ue
nit autem in figuram auiæ.Si uero fortius eſt ſperma aui ſpermate auiæ,tunc retinet figuram aui,ſi con
cepti fuerint in eiſdem horis:ideo puer exiſtens in tertio ab auo ſuo uel ab auia iuuamen habuerit ſuæ
figuræ,& non a patre uel matre,qui ſunt in ſecundo loco,uel utrique ſperma fuit debile:tamẽ quia ope
ra planetarum ſemper ſolent miniſtrare proſperitatem ſecundum imparem uſum,uel diuerſitatem natu
C ræ ſecundum parem numerum.Si uero ſperma patris uel matris debile fuerit,tunc nec humores,nec ſe
cundus locus impediunt quin recipiant figuram ab auo uel auia : & hoc propter naturam & uim loci
& horarum .

De conceptione patri alterata a ſtellis, & non a parentibus.

Contingit etiam aliquando infantem nulli parentum eſſe ſimilem:& hoc fieri per naturã planetarũ
naſcitur.n.aliquando mutus,uel carens pedibus,manibus,oculis,&c.Philoſophi uero indubitãter aſſe
runt teſte Hip.ꝙ omnis ſubſtantia corporea animata iuncta ſit & ligata in planetis & ſignis, quatuorq;
elementorum uexibus:& hoc approbo auctoritate Alexandri Imperatoris Macedoniæ ſic dicentis , ꝙ
Natanabus rex ægyptiorum pater eius ſecundum opera planetarum cum matre ſua Olympiade cõcu-
buit:& per ſuam mathematicam & aſtronomicam rationem præcauit, ut non cognoſceret eam niſi in
talibus horis,in quibus ex operatione planetarum & ſignorum figuram traheret,non ex patre uel ma-
tre.Conſiderauit enim proprie Solem uenturum in Leonem,& Saturnum in Taurũ, a quibus uolebat
filiũ ſuũ naſciturum figurã & naturã principaliter retinere.A Leone igitur tenuit criſpitudinẽ capillo-
rum,citrinũ colorẽ,& toruũ aſpectum,& uultũ,& iram,& robur.& quia aquila retinet proprietatem a
Leone in hoc ſolo,quòd aquila altius uolat ceteris auibus, & acutius uidet, ideo Alexander habuit ex
D proprietate ſui ſigni oculum unũ aquilcũ & naſum.& ut Sol clarus eſt præ ceteris,& quãdo eſt in Leo-
ne fortior eſt:ſic ille toti mundo dominatus eſt.ex Tauro uero contraxit cornutam frontem,& corpus
altum,& ferociam.Taurus enim terram findit ingenio ſimplici,& opere pio. Et quia draco habet pro-
prietatem in ſigno tauri & magnitudine & ſenſu,& draco ſupra habet dentes acutos , & alterum ocu-
lum,in ſimilitudinem draconis oculos habuit:& ut Saturnus altior eſt omnibus planetis , & in humili
tate & ſubtilitate ſuperat opus ceterorum planetarum,ſic Alexander totum orbem ſuperauit .

De natura duodecim ſignorum.

Sciendum itaque eſt de ſignis duodecim, tria eſſe calida & ſicca . Aries enim ca.eſt in ſecundo gra-
du,ſic.in tertio.Leo calidus eſt & ſic.in quarto gradu . Sagittarius ca.in primo , ſic . in ſecundo gradu.
Alia tria ſunt frigi.& humi.ſcilicet Cancer,Scorpio,& Piſcis.nam Cancer eſt Lunæ ſedes.Scorpio hu.
in primo.frigi.in ſecundo:Piſcis frigi.in primo,humi.in ſecundo gradu.Alia tria ſunt ca . & humi. Ge-
mini ca.eſt in ſecundo,hu.in primo : Libra ca.eſt in primo,hu.in ſecundo:Aquarius ca. in primo, humi.
in ſecundo.Alia tria ſunt frigi.& ſic.Taurus fri.in tertio, ſic.in ſecundo . Capricornus fri. in ſecundo,
ſic.in tertio.Virgo frigi.in ſecundo,ſic.in tertio.Alij Philoſophi dicunt quòd Gemini ſunt ca . & ſic.in
tertio gra.& Virgo ca.& humi.in primo,& Sagittarius ca.& hu.in principio ſecundi:& Aquarius frigi.
& ſic.in tertio gra.Aries,leo,ſagittarius, ſunt orientales cali.ignei , & ſicci . Taurus , uirgo , capricor-
nus

nus,ſunt terrei,frigidi,& ſicci meridionales. Gemini,libra,aquarius, ſunt occidentales,aerei,calidi & E humidi. Cancer,ſcorpio,piſcis,ſunt aquarici,frigidi & humidi,ſeptentrionales.

De differentia ſeptem planetarum.

Ab his omnibus ducunt elementa rerum naturas ſuas & qualitates prædictas. & opera planetarum complentur & perficiuntur per ſigna prędicta.& quia elementa iuncta ſunt ſignis naturaliter,etiam ex elementis conſtat omnis ſubſtantia corporea animata . ergo elementa opus recipiunt planetarum a ſignis,& illud trahunt omni ſubſtantiæ animatæ corporeæ,& illud eſſe natura a ſignis habet: & aliud id eſt efficaciam & operationes a planetis.naturam enim dicimus in calore,& frigiditate,& ceteris: operationem uero in ualetudine,pulchritudine, pigritia,uelocitate,& ſimilibus, quæ contingunt infantibus: etiam ſi non fuere in genitoribus . Multa enim de huiuſmodi materia dicturi ſumus , ſed in præſenti omittamus.

De alteratione ſignorum & planetarum.

Quatuor autem ſunt elementa ac temporaneæ mutationes,quæ fiunt ſecundum curſum & rationē ſignorum & planetarum. Temporum quidem aliud eſt calidum & ſiccum, ut æſtas. & hoc fit ex natura ſignorum eiuſdem complexionis ſcilicet ca.& ſic.Aliud uero calidum & hu.i.uer, ſicut alia tria ſigna. Aliud frigidum & ſic.ſcilicet autumnus ſecundum ſua tria ſigna. Aliud uero frigidum & hu . ſ. hyems F ſecundū ſua tria ſigna.Et unumquodq; tempus ſecundum naturam ſuorum ſignorum acuit & mouet materiem elementorum, quæ ſibi eſt conueniens, quod tamen aliquando mutari ſolet. Nam cum æſtas debeat eſſe ca.& ſic.naturaliter, tamen eius calor minuitur & temperatur ex frigiditate, non ex ſua natura,ſed ſignorum . nam ſi ex poteſtate capricorni & planetæ eius, generentur ſeu creentur res alicuius anni,ex eorum frigiditate temperatur æſtatis calor, & ex illa frigiditate innaturali æſtatis currentis & contrariante,contrariæ naſcuntur paſſiones.Aeſtate uero tranſeunte uenit autumnus qui frigidus & ſic.naturaliter eſt,ſed ex capricorni natura,qui poteſtatem habet anni, ut diximus, ſuperuenit altera frigiditas,quæ auget frigiditatem & ſic.autūni: quæ res eſt contraria quatuor elementis in corpore exiſtentibus.eſt enim in illo tempore maxima grauitas & intemperies.Et ex affinitate autūni qui nimis eſt fri.& ſic. ſuperuenit hyemi magna intemperies.adeo ut ſuperetur in omnibus quatuor elemētorum temperata natura.putrefacta enim liqueſcit a ſua proprietate.Adueniente autem uere quod eſt calidum & hu. temperatur eius calor ex frigiditate capricorni atque hyemis iam peractæ. Deinde calor ueris & æſtatis contemperatur hyemis peractæ & capricorni frigiditate, cuius poteſtas illo uiget anno: ſicut unumquodque ſignum ſuam habet poteſtatem ſecundum ſuam naturam & mutationem ſuam. Et mouetur natura temporis anni illius,qui pertinet ad ſignum illud, & etiam per frigiditatem G præfatam natura ueris mutatur:qua mutata turbatur naturalis calor humanæ naturæ: & quæ prius erat per frigiditatem hyemis & capricorni rupta & putrefacta,mouetur & acuitur: & generantur paſſiones quæ ſunt propriæ illorum temporum:quæ ſunt mortiferæ.Si uero ex poteſtate læſiones & planetæ eius qui ſunt calidi & ſicci,generentur res atque creētur,æſtas erit magni caloris & ſiccitatis: ueniente autē autumno,ex calore Leonis & Solis eius frigiditas temperatur & hyemis:ideoque turbatur aeris natura & acuitur,tum propter naturam ſigni & planetæ, quæ ſunt calidæ naturæ, tum propter naturam ſui ipſius qui eſt calidus, & acuendo ſe, pugnat contra naturas illorum temporum ſcilicet hyemis & autumni,quæ frigidæ ſunt naturæ: ſicque natura humana putrida mortiferas generat paſſiones,quæ propriæ non ſunt illorum temporum.nam ſi in anno Leonis & eius planetæ,in æſtate generentur paſſiones acutæ & graues,tunc ſunt propriæ eorum: ſi uero hyeme,uel in alijs temporibus eorum, quæ non ſunt propria, generantur paſſiones ad eorum proprietatem, tunc illæ paſſiones magis erunt propriæ eorū Leonis & Solis,qui ſunt calidi & ſic.quàm eorum temporum in quibus generantur.generant autem aliquando paſſiones permutata natura utrorūque id eſt temporum ſigna planetæ: quæ paſſiones generant alias,quæ non ſunt ſignorum uel planetæ uel temporum. Quod autem dictum eſt de prædicto ſigno & planeta,quæ in eis ſunt propria & quæ non, de reliquis intellige ſignis & planetis & tempori- H bus.Sole enim aſcendente frigiditas:cum tamen potius ex Sole calor ineſſe debeat, quod confert poteſtas Saturni ex capricorno,cuius frigiditas: terræ acuit frigiditatem quæ aduenit. fumus in aere aſcēdit,ex quo color aeris turbatur.æſtatem uero ex Sole calor & ſiccitas, ex terræ fumoſitate frigiditas & ſicci.aerem corrumpunt:unde animalia & nos turbamur in illo Capricorni anno: homines grauibus infirmantur morbis: ſicut apparet in anno Leonis deſcendente Sole ſuper terram: & quando frigiditas adeſſe debet natura hyemis redeuntis,acuitur aer igne: & acuendo turbatus generat graues paſſiones, quæ propriæ ſunt temporis illius,ut dictum eſt. Similiter apparet in anno cancri,qui ex eius natura acuitur natura aquæ: qua acuente,inde aſcendit quędam fumoſitas in aerem, ex qua turbatur aer. inde frigidæ & humidæ fiunt paſſiones,non propriæ illius temporis,ſed ſigni.Si uero annus eſt libræ,acuitur, & acuendo trahit ad ſe calorem ab igne: & tunc tempus eſt multum calidum & humidum ſcilicet hyems, & inde fiunt graues paſſiones, quæ propriæ ſunt ueris & hyemis. ſunt enim calidæ & humidæ.

De alteratione ſignorum,& ſeptem climatum mundi.

Poteſtas tamen ſignorum & planetarum non eodem modo ſe habet in omnibus partibus totius terræ. climata enim mundi ſeptem ſunt ſecundum planetarum rationem. Anno igitur capricorni, qui

eſt

A qui eſt frigidus & ſiccus,eſt maior frigiditas & ſiccitas in partibus illius terræ, quæ ꝓprie ſunt ſub pla-
*al. illæ. neta.i.Saturno , qui eſt frigidus & ſiccus.nam cum*aliæ partes terræ naturaliter ſint fri.& ſic.tamen ex
natura & poteſtate Capricorni,quam habet illo tempore,magis mouentur & perturbantur quàm aliæ
terræ,quæ non ſunt propriæ eorum.Quòd ſi annus eorum nõ fuerit,tunc terra non habet moueri cauſa
eorum niſi in hyeme & uete , ſcilicet per naturam.ſed quando planeta ſuperponitur , eſt alia ſignifica-
tio. Illæ uero terræ quæ propriè ſunt ſuppoſitæ Lunæ & Cancro, propter affinitatem frigiditatis
quam habent,inferunt commotionem in ſuo anno,non tantam quantam inferunt ſuæ propriæ terræ:
quia terra illa frigida eſt & humida , ſicut Cancer & Luna. Alijs uero terris , quæ neque frigidæ ſunt
neque ſiccæ naturaliter , licet inferant contrarietatem & commotionem, tamen paruam inferunt.Si-
militer Leo & Sol maiorem commotionem dant terræ ſibi propriæ ſubiectæ quàm alijs : illi tamen
quæ ſubiecta eſt Libræ & Arieti,licet non dent tantam commotionem quantam dant ſuæ propriæ ter-
ræ ; tamen propter affinitatem caloris dant ei maiorem commotionem quàm alijs cum quibus nullam
habent affinitatem.Si uero fuerit annus Leonis & Solis ut dictum eſt,tunc toto illo anno dant commo
*al. æſtate. tionem in*ætate tribus menſibus,& hoc ut dictum eſt per naturam.

De alteratione quatuor partium mundi.

B Eſt & alia in terris mutatio ſecundum quatuor mundi partes,diſpoſitas ſcilicet ad orientem,uel oc-
cidentem,auſtrum & ſeptentrionem : & ſecundum altitudinem montium Soli accidentium,& ima ual
lium a Sole remotarum.Conſideret ergo medicus an ſit mutatio temporum proptia an accidentalis,
ut ſupra dictum eſt.Aetates quoque hominum,figuras,colores,terrã,uſum,paſſiones terræ in qua ſunt
geniti,utrum ſint conſuetudinariæ an propriæ: an ueniant accidentaliter ſecundum mutationem tem-
porum uel naturaliter.ſi enim ſunt paſſiones ex natura terræ,aliud exigunt medicamen, quàm ex muta
tione temporum naturaliter & accidentaliter.

De diſcraſia propria natura temporis paſſionum,uel non propria.

Intuendum eſt etiam an natura hominis ſuæ concordet paſſioni, & temporum mutationi , an paſſio
ſit accidentalis & mutatio temporum,an mutatio ſit ſubſtantialis & paſſio accidẽtalis. Solet enim paſ-
ſio cholerica & ſanguinea mutationi temporum concordare,ſed a natura patiẽtis diſcordare , & e con
trario.Pulſus quoque uidendus eſt an conueniat cum ſua natura & paſſione & temporum mutatione :
an tantum conueniat cum mutatione,& non cum paſſione nec cum natura:an cõueniat paſſioni, & nõ
immutationi neque naturæ:an naturæ,& non immutationi uel paſſioni,an nulli . Adhuc etiam ſciendũ
eſt an tempus tranſierit,uel præſens ſit,ſeu futurum,in quo pharmacum dari infirmo debeat. His enim
C ignoratis ne bene euenientibus,miratur,& cito deſperat medicus.Oportet etiam medicum noſſe utrũ
infirmitas debeat augeri:& hoc an ſui natura,an temporis,an paſſione alia ſuperueniente:& ſic poterit
dare medicamen tempore congruo,ut uel decreſcentem deprimat & tollat ægritudinem,uel imminen
ti reſiſtat,ne nimis ægrum tardet.nam ſi leue dederit medicamen in morbo adhuc leui , credens paruã
fore ægritudinem,nihil feciſſe uidebitur,quando grandis infirmitas ſuperuenerit . Sciẽdum autem eſt
quaſdam infirmitates quibuſdam eſſe ſubſtantiales,alijs accidentales. In æſtate enim ſynochus & cau-
ſus ſunt naturales infirmitates cholericis & ſanguineis:phlegmaticis accidentales. & ideo non eodem
modo curandæ.nam quæ potio conuenit cholericis per naturam temporis & morbi naturalis eis , eſt
contraria alijs,& cauſa alterius morbi,id eſt phlegmaticis.Eſt enim tempus,ut diximus,& morbus ille
illis accidentalis.Si ergo phlegmatico alicui prædictis morbis ſynocha & cauſo occupato,eandem de-
dit eiuſdem menſuræ medicinam,quam & cholerico,æſtate cito ſanabitur:quia eius complexio nõ eſt
cholerica,& ſicca,ſed eſt his contraria:cholerici uero diu infirmi manebunt,quia calidi ſunt & ſicci, &
tempus.uertitur enim accidentalis febris in ſubſtantialem,ſcilicet frigidam,quæ eſt phlegmaticorum.
Oportet etiam ſcire complexionem:quoniam idem experimentum & eadem potio non omni danda
eſt infirmo.contingit enim ut quæ potio utilis ei fuerit in primo uel ſecundo uel tertio periodo, in alijs
D non conueniat:& ideo ſecundum diuerſas ægritudinum mutationes ad diuerſos periodos,diuerſa con
uenit dari purgantia.Attende ſecũdum quas horas,ſcilicet an ſanguinis,uel choleræ rubræ , uel phleg-
matis,uel melancholię,magis acuatur paſſio uel minuatur.Synocha enim in horis ſanguinis ſi acuatur,
ſcias eius originem eſſe ex accidentali mutatione ſanguinis,non a principio choleræ rubræ . Mutatur
enim ſanguis aliquando ex commiſtione,aliquando ex Solis ardore,aliquando ex itineris fatigatione
& generatur ſynocha:ex qua commotione ſanguinis acuitur cholera rubra:qua acuente quieſcit ſan-
guis & ſynochus,& cauſus generantur ex acuitate choleræ rubræ. Si uero ephemera febris acuitur in
horis ſanguinis,ſcias eſſe ex phlegmate ſalſo coniuncto ſanguini: quod phlegma acuens ex affinitate
ſanguinis ſolet uerti in choleram rubram,& inde ſolet generari febris tertiana. Quartana uero ſi in ho
ris ſanguinis acuitur,ſcias eius materiam,id eſt melancholiam generari ex putrido ſanguine ſub plane
ta naturæ propriæ.Quòd ſi ſynocha magis acuitur in horis choleræ rubræ,nõ eſt propria ſynocha,quia
uel mutabitur in tertianam,uel in cauſum.Si uero tertiana acuitur in illis, uera tertiana eſt & propria.
in illam enim aliquando mutabitur febrem. Quotidiana uero ſi acuitur & mutatur in horis choleræ ru
bræ , cito uertitur in tertianam . Si uero quartana acuitur & mouetur in horis choleræ rubræ, cito
uertitur in tertianam . Si uero quartana mouetur & acuitur in horis eiuſdem , ſcias principium eius
non fuiſſe ex putrido ſanguine , ſed ex cholera rubra peruſta in melancholiam conuerſa. Quòd ſi
ſynocha

ſynocha acuitur & mouetur in phlegmate,ſicut in horis ſanguinis, ſcias generari ex ſanguiue iuncto E
phlegmati ſalſo:& proprie poſt terminum ſuum completum mutabitur uel in quotidianam, uel tertia-
nam,licet magis affinis ſit tertianæ,quàm quotidianæ propter calorem. Si uero tertiana phlegmatica
mouetur,& acuitur ſicut in horis choleræ rubræ,minus eſt periculoſa. mutabitur enim in quotidianã:
de quotidiana uero fiet quartana:& aliquãdo reddit tertianam. Quòd ſi quartana moueatur & acuatur
in horis phlegmatis,principium eius ſuit ſalſi phlegmatis,quod uerſum in choleram rubram incendi-
tur,& uertitur in melancholiam,ſicut uiride lignum uertitur in uiuum carbonem, deinde in cinerem.
Quòd ſi ſynocha mouetur in horis choleræ nigræ †minus grauis paſſio,& æger eſt piger,& grauis, & il †al.magis eſt.
la infirmitas habet partem non ſolum ex bono ſanguine,ſed etiam ex putrido: & proprie poſt termi-
num ſuum completum ueniet infirmus in quartanam. Si uero tertiana acuitur & mouetur in horis me
lancholiæ,ſubito uertitur in quartanam. Quòd ſi quartana mouetur in horis illis, firma eſt & propria:
nec mutatur in aliam ꝓpter prædictas paſſiones. omnes enim aliæ habent moueri & acui ſecundũ præ-
dictas horas,& earum naturam & rationem:& ſecundum motum,& acutionem ipſarum, bene diſcer-
nentur,& tactu,& pulſu,ſicut ex prædictis horis.

De cognitione ægritudinis ſecundum planetam, diem, & horam. F

Scire etiam medicum decet planetam & ſignum, in quo æger ægrotare cœpit, & tempus ſecun-
dum diem & horam. nam ſi infirmitas fuerit ſecundum ſigna & planetas,ſed accidentaliter ex acutio-
ne ſigni & planetæ eſſet,habet aliam diſtinctionem. Si uero medicus neſciuerit infirmitatem per nume
rum,ideſt per naturam ſigni & planetæ,perſcrutetur pulſum & horas,ut dictum eſt.

De qualitate, & efficacia errantium planetarum ſeptem climatum

Aſſerunt etiam phyſici omnia in terris firmari & compleri ſecundum curſum, & operationem ſupe
riorum corporum:quorum operatio omnis ſummi creatoris uirtute cõſiſtit. Elementa igitur quatuor,
ſignis duodecim,& ſeptem planetis iuncta ſunt:& eorum cauſas,quatuor habent temporum mutatio-
nes:ſecundum quas humana,& omnium ſubiectorum natura mouetur & acuitur:per quam motionem
& acutionem paſſiones fiunt. Hæc autem mutatio eſt uniuerſalis omnibus mundanis. Eſt & alia muta-
tio ex natura terræ ſpecialiter,& planetarum conſtans in diuerſis regionibus. Quadrifidus enim orbis
etiam in ſeptem diuiſus eſt partes ſecundum ſeptem planetas,qui per aſtrolabium diſcernuntur. Scien
dum eſt tamen partes illas ſeptem non eſſe continuas,ſed in toto mũdo diuiſas. terra enim illa, quæ eſt
frigida & ſicca in quarto gradu,ſub poteſtate eſt Saturni,qui eiuſdem eſt naturæ. Quæ uero frigida eſt, G
& ſicca in primo gradu,ſub Iouis imperio,qui eiuſdem eſt naturæ, & qui etiam affinitatem habet cum
natura rerum omnium maximeque ad gaudium pertinentium. Sed quæ calida in ſecundo, humida in
primo,ſub Martis ditione eſt,& ſuæ naturæ conuenit eiuſdem. Sed quæ eſt calida & ſicca in quarto, So
li conuenit & cõcedit. Quæ autem calida & humida in primo gradu,ſub Mercurio. Quæ uero humida,
in primo,frigida in ſecundo,habens aliquantulum tẽperamẽti calidi,Veneri ſubiacet. Sed quæ frigida,
& humida in primo gradu,Lunæ conuenit. Quæque autem ſingulæ terrarum partes ſui retinent plane
tæ qualitates:accidentaliter tamen in naturam uertuntur planetæ alterius. terra enim,quæ ex ſui plane
tæ natura proprie frigida ſeu calida eſſe debet,in contrariam uertitur naturam & complexionẽ. In com
plexionibus ergo præfatis,deinde etiam in altitudine,& profunditate,& erectione,& caſu, & harmo-
nia cuiuſque planetæ conuenire debet,ad cuius ſimilitudinem compoſita eſt,& inde omne corpus ſa-
num uel ægrum eſt. unde Andronicus peripateticus aſſerit nos eſſe ſecundum noſtram uoluntatem: &
extra noſtram uoluntatem ambulamus,& etiam contra noſtram uoluntatem, quando noſtra anima du
cimur,uel quando accidentaliter ex natura corporis,aut iræ furore,aut alio impetu mouemur. Monet
etiam ſecundario aut cogente natura corporis ad malum cognitionem reddere. ſicut enim muſicus ne
quit chorda ſalſa ſonitum reddere,ſic anima prauum corpus,ſcilicet libidinoſum uel aliud, ratione ſui H
nequit regere:& ſymphonia inſtrumẽti artificis animæ,ideſt corporis diſplicet. Andronicus igitur com
motiones planetarum,& compoſitiones merito aſſerit ueras:& cetera uitia non eſſe naturalia animæ:
nec animam ex natura corporis conſtare,quod quidam uòluere. Si enim eiuſdem eſſet naturæ, nil repu
gnaret quin anima rationibus ſpiritualibus ſubderet corpus,ſcilicet ieiunijs, & ceteris uirtutibus cor-
poris uitia ſubderet. & ideo dicit Plato in logica,dum iuuentus eſt per ſenſum & rationem mundata ab
omni prauitate corporis, cognoſcetis omnem uirtutem:omnis enim prauitas extra naturam. At alijs
elementis corpore compoſito, ipſum corpus animam mouet:quod eorum contrahit qualitates. dicit
Hippocrates in phyſica,quòd terra eſt appoſita generare naturam corporum. Eſt autem ut terra alia
dulcis,& temperata,ita & homines eius dulces & manſueti. Et ideo anima mandat eis per phantaſiam
ſuam omnem bonam operationem. Eſt & alia terra per naturam planetarum acuta. unde eius homines
ueniunt bellicoſi. Et quia operatio corporeæ materiæ ligata eſt quatuor elementis, ideo dicit Plato,
quòd ratio conuenit ex ſuperioribus,& miniſtrat homini ſpiritualem intellectum, ſecundum quem di-
ſcernit ſuperiora,& inferiora,uera,& falſa in theorica,& practica,ideſt in diuina rerum conſideratio-
ne, & operum faciendorum doctrina & inſtructione. praxis enim græce,operatio latine. Et quia ſen-
ſus non ſit cum imaginatione animæ,cito ducitur ad diſſenſiones rerum,unde theorica efficitur: Deus
enim

A enim omnia imprimit,& ubique eſt,& omnia implet. Inde dicit Plato quòd homines exiſtentes ante
ſuum tempus,non ex uirtute rationis,ſed ex natura corporis ſuam praxim adimplebant. Et inde affir-
mat Iſaac quòd terra per operationem planetarum generat naturam corporis : natura uero corporis
mouet corpus in cõſuetudines mutationes malas,& mutatio quatuor tẽporũ fit per duodecim ſigna &
ſeptẽ planetas:maior eſt autẽ per Lunã & Solẽ. Luna uero unoquoque menſe mundum perambulat,
& dat motus quatuor elementis.Sol uero quatuor tempora anni cõficit, ſcilicet uer calidum & humi-
dum.quod ſi non eſſet,ſed ſiccum,ut quidam uolunt,ſiccarentur gramina, non autem augerentur uel
fo uerentur:& alia inconuenientia eſſent,ſi aer tunc ſiccus eſſet.

De natura coniunctionis & adiunctionis quatuor elementorum.

Aſſerebant falſo quidam philoſophorũ quòd homine mortuo humores ſepararentur, & ad propriã
redirent naturam,ut ſanguis in aerem,cholera rubra in ignem,melancholia in terrã,phlegma in aquã.
Hippocrates autem & Ariſtoteles & alij philoſophi aſſerunt deſtitutis & mortuis humores in terram
redire:diſſentiunt etiam Socrates & Hippocrates a quibuſdam alijs phyſicis dicẽtibus quòd quatuor
elementa nullum patiuntur detrimentum a ſua ſubſtantia,ſed remanent integra, nec corrumpuntur in
B conſtitutione corporis humani:ſed quædam differentia accidentalis egrediẽs ab illis quatuor elemen
tis temperat & regit humana corpora,quæ perit cum illis corporibus:ſicut albedo uel nigredo conſi-
ſtens accidentaliter in corpore deſtructo perit:& aliqua differẽtia deſtructa non patiuntur illa elemen
ta aliquod damnum:quia ſemper ſunt fixa & integra in ſua ſubſtantia. Dicunt enim Ariſtoteles & Hip
pocrates quòd omnis creatura incorporea penetrat totam ſubſtantiam, cui aduenit intus & extra:un-
de illa differentia,cum ſit incorporea,eſt ueniens ad humana corpora ab illis quatuor elemẽtis æqua-
liter intus & extra.ſed illa differentia tantũ eſt extra & non in figura incorporea. Nam ſi illa differentia
eſſet adiuncta corporibus humanis ut illi dicunt, tunc illa corpora per illam differẽtiam intus & extra
eſſent ubique eiuſdem naturæ & eiuſdem coloris : ſicut aqua ubique in tota ſubſtantia per calorem ca
lida:per frigus frigida,ergo ſicut calor & frigiditas,quæ ſunt accidentales differentiæ aquæ, poſſunt ſe
parari ab ipſa & deſtrui permanente ſubſtantia ipſius aquæ:ſic illa differentia, quando accidit corpori-
bus noſtris,perit,remanente natura & proprietate noſtrorum corporum: quorum differentia acciden-
talis apparet extra,& poteſt deſtrui,ſicut ipſa corpora ſunt mortalia.Dicit nanq; Hippocrates ſicut nul
la ſubſtantia incorporea habet nutrimentum a differentia corporea,ſic nulla ſubſtantia corporea po-
teſt nutriri a differentia incorporea,unde teſtante Hippocrate aer & aqua & ignis iũguntur & efficiun
C tur unum,quibus terra propter ſui nimiam ponderoſitatem nequit adiungi, ſed mandat ſuam frigidita
tem & ſiccitatem,quæ temperat illa tria,& ſic complent naturam corporum,ſicque mortuis omnia illa
rediguntur in terram.Et ideo ſciendum eſt quòd terra ſecundum grauedinem ſuam non poteſt aſſocia
ri alijs tribus elementis in conſtitutione humanorum corporum. Nam poſtea illa tria propter graue
dinem terræ non poſſunt explicare ſuam operationem,aqua turbulenta & commiſta terræ non poteſt
ſe mouere,nec in aliam partem ſuam uim emittere. Item,ſicut uidemus quòd turbati, ſanguis & cho-
lera uertuntur in melancholiam:melancholia uero in nullum ſupradictorũ niſi in phlegma, & de phleg
mate in alios:ita aer ignis & aqua uertuntur in terram, de terra in humiditate, & de humiditate in
alia elementa.

De mutatione elementorum qualiter fiat.

Supradictam hanc mutationem uocant phyſici hoc modo, terra enim creſcens unaquaq; hora ex
mortalitate corporum uertitur in aquam:cuius ſubtilitas calefacta uertitur in aerem : ſubtilitas autem
aeris calefacta uertitur in ignem,ſicut enim aqua mittens humiditatem ſuam, uertitur in terrã acciden
taliter : ſic terra inde creſcens accidentaliter, amittit tunc ſiccitatem ſuam, & uertitur in aquam, &
ſic conſiderant naturam aliorum elementorum.& ideo dicit Ariſtoteles quòd nullum difficile aut diſ-
D ſolubile nomen eſt fixum & firmum circa aliquam ſubſtantiam. nam illud quomodo dicitur per ſupra
dictam creaturam quòd terra uertitur in aquam, aqua in aerem,aer in ignem,ſic ignis ingroſſatus & in
fectus uertitur in aerem,aer ingroſſatus uertitur in aquam, aqua ingroſſata in terram : quæ, ut dictum
eſt,iuncta inſimul fiunt corpora noſtra. Corpora uero noſtra uertuntur in terram, & unumquodque
uertitur in aliud.Et ideo dicit Ariſtoteles quòd hæ quatuor materiæ non habent hæc ſupradicta no-
mina fixa & ſtabilia ſibi : ſed proprie dicitur ſubſtantia. nam in quodcunque uertitur aer uel aqua,tũc
dicitur ſubſtantia.

De mutuis conuerſionibus quatuor elementorum.

Conueniunt autem & differunt elementa differentijs & qualitatibus.ſicut enim aqua frigida & hu-
mida contraria eſt igni,& mutat eius ptoprietatem:ignis uero calidus & ſiccus : terra frigida & ſicca:
aer calidus & humidus,aqua frigida & humida: & his qualitatibus ad ſe inuicem colligantur attrahen
tes ſemper conſimiles qualitates:ut aqua terram ſiccam frigidam:deinde contemperant ſe in contra-
rijs:nam ſiccitas terræ per prædictam frigiditatem trahitur ad humiditatem aquæ ſiccãdam. ita etiã hu
†al. alterat. miditas aquę aſcẽdit ad ignem tracta per aerẽ illuc, & ita uel annihilat cõtrariũ ſuũ uel attrahit.†Aqua
igitur per frigiditatem ſuam terræ iuncta a terra trahit frigiditatem & non ſiccitatem : aer aquæ

per humiditatem conueniens attrahit illam:ignis uero aeri per caliditatem conuenit, & illam ſuſcipit ab aere.unde dicit Ariſtoteles quòd duo ſunt genera aeris,unum ex fumoſitate aquæ, aliud ex fumoſitate ignis,qui ſuam caliditatem & ſiccitatem mutans uertitur in fumoſam materiam,hoc facto aſſociatur ſupradictæ materiæ quæ eſt fumoſa & calida:ex quibus duobus generibus iunctis efficitur aer, qui aliquando ex frigiditate & humiditate aquæ aeuitur & inuoluitur: & inuoluendo amittit ſuum calorem,& ſic uertitur in ſuam materiam ex qua fit,id eſt aquam. ex eius enim conſtat fumoſitate, ut dictũ eſt.aqua uero ſi de terra,inſpiſſatur & amittit humiditatẽ.Recipitq; aqua & terra ſiccitatem, & in eius redigitur naturam.Naſcuntur ex his corruptelæ corporum:nam aer intra ignem & aquam ſtãs tribuit calorem ignis,& in aqua acuitur & caleſit,& fumoſitas illa in aerem ſurgit,& inde aer turbatur, & etiã frigiditate contrahenre à terra,& calore deſurſum ab igne. Nouem autem ſunt naturæ ſeu qualitates corporum,octo intemperata ſcilicet,& quæ conueniunt omni animali ſcilicet calida, frigida,humida, ſicca.Calida & ſicca,calida & humida,frigida & humida,frigida & ſicca. Nona uero ſoli homini conuenit,& eius ſolam temperat naturam.Et ideo utile eſt noſſe quę harum octo ſunt ſubſtantiæ: & quæ differentiæ.in igne ergo calor eius eſt differentia uirtutis ipſius:quo colore amoto attrahit ſiccitatem, & remanet quędam fumoſitas calida quæ eſt ſubſtantia:aeris uero differentia eſt calor qui deſignatur & reuertitur ſæpius,ut dictum eſt.Subſtantia uero eius eſt humiditas,quæ aliquando deſiccatur,ut ſolet fieri quando uertitur in terram.illa enim ſiccitas eſt ei accidentalis, quæ & ſiccitas eſt accidentalis ſi duret frigiditas.Nam dum redit in ſuam propriam naturam,amittit ſiccitatem, ſemper autem eſt humida.Et ſciendum eſt quòd aquę humiditas eſt idem quod eius frigiditatis, nec ſunt habẽdæ pro duabus differentijs,ſed pro una tantum.Nam ex nimia frigiditate terræ fit nimia frigiditas aquæ, unde in aqua differentia eſt eius humiditas.Siccitas autem terræ eſt differentia. poteſt tamen remoueri a terra eius ſiccitas, licet uideatur eius ſubſtantia:eſt enim cum ipſa frigiditate.Verum & ipſa poteſt remoueri a terra.eſt igitur eius ſubſtantia humiditas. in primis enim terra fuit humida:& eius ſiccitate remota & frigiditate quæ eſt eius ſiccitatis terra uertitur in humiditatem.

E

F

GAL. LIBER FALSO ATTRIBVTVS,

AN SIT ANIMAL ID, QVOD IN VTERO EST.

Io. Baptiſta Raſario, interprete. G

ARGVMENTVM.

Licet fœtus utero radicitus inhæſerit,eum tamen & naturæ, & animæ participem eſſe: & animal eſſe omnino.

Quid ſit animal: & mundum eſſe animal. *Cap. I.*

QVAM Phyſicis,omnibusque Philoſophis natura uniuerſitatis in hũc uſque diẽ quæſtionem attulit:eam Aſclepiadi,& ijs, qui ab eo profecti ſunt,dubia de infante,qui in utero fiat,& conſtituatur,notitia præbuit. quemadmodum enim qui de uniuerſitate diſputarunt,ij utrum ea animal ſit,nec ne,nihil aperte definierunt:ſic artis medendi præſides de puerulo, dum gignitur,ita ſunt locuti, ut adhuc non ſit explicata ratio.itaque cum res ardua,& ad intelligendum difficilis,ac nondum conſtituta ſit,quæ de ea dicentur,generatim erunt audienda.nã & ego,qui loquor & uos,qui iudices eſtis,naturæ humanæ,ut ait Socrates,participes ſumus. quocirca debemus potius contenti eſſe ijs,quæ dicuntur; quàm plura, quàm par ſit, perueſtigare. ea enim,quæ rem propoſitam ſuperant,deus ipſe princeps nouit, mox eius aſſecla, & qui ipſi,ut eſt apud Platonem,amicus homo ſit. proinde amor adſit,inuidia,cõuiciũq; abſit ab ijs,qui talia conantur.hoc.n.modo & nos amantius ad huiuſmodi locos progrediemur:& uos beneuolentiã ſempiternã omnibus in rebus cõſeruabitis;& uirtute,citra oẽm inuidiã,humanũ genus proſequemini.porrò de hoĩe,ut de paruo mũdo uerba facturi,e magno:cuius nos ueluti fœnus,& partes ſumus,initiũ ſumemus.huius.n.cõſtituta inter nos natura,clarior reddet̃ hoĩs cõſtitutio.primũ igitur,quid mũdus ſit,definiemus.ſic.n.facillime,cum definitio totã rẽ ſignificet,uniuerſitatis eſſentiam ſtatuemus.ſed antequam hoc faciamus,quid animal ſit,explicemus:ut expoſita rei,qua de agitur, definitione, naturæ uniuerſitatis ſemina perſpicua reddantur.animal igitur eſt ſubſtantia,animata, ſenſus particeps: quod genere de ijs omnibus,quæ ſub ipſo ſunt,dicitur.uſq; dum autem tale abſolute dicat̃,oĩa in ſe cõprehẽſa cõtinet. cũ uero cuiq; adiectũ ſit,quod ſpeciẽ efficit,tũ genus,in ſpecies diuiſum,differre oſtenſum eſt. uideamus igitur,animal ne ſit mundus: ac ſi primum ſit genitus,deinde integram nactus naturam. mundus H

igitur

A igitur eſt ex cęlo, terraq; , & medijs naturis aqua & aere coagmentatio, habens principē, & primige-
nium ſpiritum, per hæc omnia diffuſum: quem familiæ philoſophorum aut animam, aut unitatem, aut
atomum, aut ignem, aut communi cum genere nomine, ſpiritum primū nominant. atq; hæc quidem an
te etiam erant, quam hoc cognomen haberent: ſed tum confuſa erant, & non differentia inter ſe, &, ut
quibuſdam placet, materiæ nomine appellabanť. nunc uero mūdus uocatur, quod concinne, & ordina
tim, ac ueluti rhythmo quodam, & ornatu motum efficiat. equidem motu uacantes eos eſſe ego, lapi-
dibuſq; ſimiles exiſtimabo, qui uniuerſitatem nullo cieri motu confirmant. mūdus igitur eſt integer ex
integris apte cōſtitutus, ex perfectiſq; perfectus, & abſolutis abſolutus: fuitq;, & erit animal, quod mo
tu cieatur. ſed tum ſeminatam uim, & uniuerſi rationem habentem continebat. diſcretus uero, & e te
nebris prodiens propriam ſeminum uirtutem indicauit, hic terram, illic aquam ſe ſe oſtendens. ubi ue-
ro ignem cum aere ſe oſtenderet, in omnem partem incrementi modo exporrectus, pro elementorum
natura, ipſum uniuerſum ſole, ac luna, quaſi oculis illuminans, horum luce, claroque ſplendore eſt mo-
tui cuiq; dux effectus. ei enim & ſic ab initio genito, & in prima natura conſtituto contemperatus eſt:
ſiquidem & primum animal, & ſpirans, & intelligens, hic mundus tunc erat, & nunc apparet. ut igitur,
cum in lucem ederetur, nemo, eum animal eſſe, negare auderet: propterea quod integrum ex integris,
B perfectumq; ex perfectis eſſe demonſtrauimus: alioqui enim quomodo ex omni parte abſoluta præſti-
tiſſet, ſi omnino non fuit? ita quod utero geritur, nemo eſſe animal negarit. ut enim ferrarium fabrum,
aut ærarium, aut ſtatuarium, aut nauium ædificatorem, aut quempiam alium non dices quidpiam perfe
ctum, atq; abſolutum præſtitiſſe, ſi quid deſit: ut ſi ſtatuæ deſit manus, aut pes, ſi gladio acies, ſi naui cla-
uus: quod autem nulla eſt ex parte mutilum, & undique abſolutum, cum nihil deeſt, id perfectum eſt:
ita etiam & mundus, & quod utero continetur, nunquam perfecti rationem habuiſſet, niſi cum primū
eſt eſſentiæ factus particeps, uniuerſitatis eſſentiam accepiſſet.

Quod utero continetur, animal dici ad mundi ſimilitudinem, & ex Hippoc. ſententia. Cap. 2.

CVm autem mundum fuiſſe animal, ideoque nunc etiam eſſe dixerimus, ad hominē, qui ſecundus
poſt ipſum mūdus eſt, ſermonem conuertamus. animal eſt a nobis antea definitum. & quibus de
cauſis animalis uſum pręſtet infans in utero, Hippocrates, unus Aſclepiadarū, & dixit, & uelut e delphi
co tripode ante uaticinatus eſt, ac prædicauit. primā enim eius conſtitutionem, ac ueluti animalis pro-
creationem ex integris conſtituit: cum intelligeret, ipſum nulla alia ratione præberi abſolutum poſſe,
niſi animal a perfectis efficeretur. a toto, inquit, corpore ſemē fluit; & a ſalubribus, ſalubre: a morboſis,
morboſum. ab omni parte dixit, & totum ex toto. ac tantum abfuit, ne animal diceret, ut etiam obie-
C ctiones eius diſſoluerit, qui contra ipſum, mutilata non eſſe abſoluta, dicebat. etenim cum nollet con-
trouerſum eſſe, quin ſit animal, dixit, ſalubria corpora, quę totum ipſum ita continent, ut nihil deſit, ſe-
men etiam integrum emittere: manca uero, mancum. quæ res nullam in ſe dubitationem habet. qui. n.
fieri poteſt, ut quod non eſt, in ortu ſanum fiat? hoc enim eſt illius ſolum, quod eſt quidem, nondum ta
men genitum, ſanum uero eſt potentia, ideoq; ortum ſuſcipit. nam eorum, quæ perſpicue non ſunt, alia
ſic genita ſunt: alia poſſunt; alia neutro modo ſe habent. ſemen quoq; aliud hoc habet, ut fieri animal
poſſit: quod tunc re ipſa præſtat, cum hominem procreat: aliud neq; eſt, neq; fieri poteſt, neq; rationem
habet, ut id quod natura non ſit: id enim neq; eius quod eſt, neq; eius, quod futurum eſt, rationem ſubit:
quam ob rem quod in utero eſt, recte, ex Hippocratis ſententia, animal dicetur: ſiquidem ipſe & ex to-
tis ipſum ſeminauit, & uim totius ei tribuit. ac non modo id a toto, & animal eſſe declarauit, ſed in nu-
mero quoq; oſtendit, ipſum habere uniuerſi principia: & poſſe ſimilia eorum, a quibus radicem cōtra-
xit, cum ait, Gemini ex uno concubitu fiunt: ſinus autē & clauſtra uteri habent. hinc enim intelligi per-
ſpicue poteſt, eam uim habere ſemen, in uterum coniectum, ut animātis natura ſit. nam cum exigua mo
le ſit, magna eſt poteſtate, ac principem cauſam indicat, animaliſque procreationis ſubſtātiam. etenim
ſicut ignem, qui in ſilice, & calce inſitus eſt, nemo dicet ignem non eſſe, quia non urat. (tunc enim re ip-
D ſa ignis fit, cum materia quædam ei accedit, & foris adueniens ab uniuerſo inſpiratio) ita ſemen in mu-
lieres iniectum eſſe animal uere quiſpiam affirmabit: quando iam animal poteſtate eſt. fitq; re ipſa, cū
ex utero exiens, ei ſe coniungit, unde initium habuit. cum enim pars, atq; auulſio magni aīalis, hoc eſt
mundi, ſit, dum in ſinibus manet, ac latitat, ueluti concretio quædam eſt. ab hoc autem profundo, quod
tanquam chaos eſt, ſecretum, & foras erutum, affinem, ſimilemquem naturā ipſis actionibus amplectiť.
nam & ex ſe moueri incipit, & oculos, qui lucem ſuppeditant, ſolis, lunæq; naturam imitans, perpetuo
tendit: & mentem lationi, quæ ad ſimile perducit, aſſimilatam ſtatuit.

Animal, quod utero continetur, natura actiones obire. Cap. 3.

IMmerito igitur negatum eſſe a quibuſdam, animal eſſe, quod in utero eſt facere ex ijs, quæ diximus
coniecturam quiſq; poteſt. nunc uero & quot, & qualia aīal efficiat, explicabo. cum igitur aīal ab aīa,
natura, alimento, ſpirituq; gubernetur, ſiquidem aīa ſpiritu, & natura liquidis, aridiſq; alimētis nutriť:
etiam quod in utero eſt, his oībus uti adminiſtrationibus cōperieť, itēq; ijs motionibus, quę ad aīam, &
incremētis, q̄ ad naturā ꝑtinēt. nā deuorat, &, ut Hippoc. placet, ſpirat. orę. n. & naſo deſup fieri ſpiratio
nē ſcribit. q̄dā ēt Aſclepiadę ipſum ex acetabulis, q̄ in utero ſunt, ſugere, & cōcoquere dixerūt: ſiquidē
ea, q̄ deuorata ſunt, coctio neceſſario cōſequať, etſi alimētū aſſumat ab utero q̄ maxime elaboratū appo
ni tñ niſi ipſum natura accipiat, nō pōt: nec prius aſſimilari, niſi ex neceſſitate pueri natura id, qđ nutrit

ei quod nutrit̃,ſimile reddiderit:ac tunc naturæ opera accipit,& præſtat,& eſt ad ſecretionẽ promptũ. E
& quod alienũ eſt,ſeparat.proinde biles,& humores cuncti ſecreto alimẽto gignunt̃.nolite.n.exiſtima
re,ea ſola materia ipſum nutriri,q̃ per portas & umbilicũ e ſecũdis ad iecur cõparat̃. nã & per has uias
alitur,& per eas potiſſimũ,quæ ſunt perfectiores:& undecũq; alimentum aduehit̃,eo perfruit̃.neq; pu-
tabis Hippo.cum dixit,antiquius alimentũ per umbilicũ abdominis,ignoraſſe,an etiã ore nutriat: qñ-
q̃dẽ de hac etiã uia ut ſupra docui,memorauit. atq; infantẽ in utero alimentũ ore trahere, ſigno eſt, cũ
primũ in lucẽ editus eſt,impetũ ad mãmam ab eo fieri.niſi.n.huic eſſet uiæ prius aſſuetus,nõ ita cito ad
mammã properaret.alimentũ autẽ ſecretũ in halitũ,ſpiritũq; diſſoluit:ac facile ſingulis partibus appo
nit:& qđ ex ſemine eſt,in humores trãſmutat,& ex humoribus in carnes,uenas,neruos,arterias,oſſa,ui
ſcera,& adipem:& quod paucum eſt multum,& quod paruum eſt,magnum efficitur:cum augendi facul
tas ipſum ad proprios uſque incrementi terminos extendat,ac terminet.

Id, quod in utero eſt, animi, & rationis eſſe particeps. Cap. 4.

NAturæ igitur opera edi ab ijs,quæ adhuc in utero ſunt,eſt a nobis abunde probatum.habere uero
ea aĩam & rõnem,deinceps conabor oſtendere.cum.n.natura fabricata ſit inſtrumẽta ſentiẽdi,ad
facultates aĩales inuehendas,ut per oculos,uim aſpiciẽdi;per aures,audiendi;per linguã & nares guſtã
di,& olfaciẽdi,per manus & reliquũ corpus,quod ad cõtrectandũ aptum eſt,tactũ:planũ eſt,nullũ locũ F
inanẽ relinqui:ſed prædicta loca,cũ adhuc in utero infans eſt,habitura eſſe aĩæ ſubſtantiã:& cerebrum
quod eius domiciliũ eſt,inter initia conſtructũ,& intra os capitis habere collocatũ. hinc etiã patet, cũ
primum ſemen in uterũ iniectum ſit,ſimul etiã aĩam ab uniuerſitatis opifice inſitam eſſe , ut in corpore
etiã ſit uis,a quo gubernetur.an nõ ſcimus externos artifices ad quaſdã actiones obeundas certa ſibi in
ſtrumenta cõſtruere ? ut nauiũ fabricator ſentinã facit,ut ea parte nauis ſub aquis natet:ſitq; tãquã ual-
lum ad arcendos fluctus,& uelut paries tutus,& ſepimentũ ob ſaxa,ſub aquis latentia.tibiæ opifex ma
teriã æneã in longas fiſtulas excauat,ad ſpiritus illabentes ſuſcipiendos:muſicus fides extendit ad mo
dulandos ſonos:medicus p æonica medicamenta ad morbos depellendos parat: imperator aciem an-
te pugnã inſtruit,ac quõ impetũ hoſtium ſuſtineãt,docet.ut igitur qui hæc faciũt, ea rei alicuius gratia
parãt:ſic natura ſingula,quæ in nobis ſunt,effingit,ut rei alicuius futura inſtrumẽta.ſic.n.natura neruo-
rum,quæ aĩæ domiciliũ eſt,ab initio cũ ſpiritu germinãs,aĩam unà cũ cõſtitutione corporis cõſtitui de-
clarat.quanquã.n.nondũ oculus uidet,lingua guſtat,auris uoces ꝑcipit, calidaq; & frigida, & humida
ac ſicca tãgendi inſtrumẽta actu ſentiunt:qñ ea latitare poſuimus:& edito paulo poſt in lucẽ infante,a-
gere poſſunt:profecto ipſam quietẽ appellare actionẽ auſim. infantẽ.n.cum adhuc utero cõtinetur,pal
pebras concluſas tenere,nareſq; contractas,& auribus nõ audire,eſt aĩæ imperãtis munus. linguã autẽ G
in ijs,qui utero geruntur,non guſtare , nemo dixerit ,ut etiam qualitatem non percipere:cum rem ip-
ſam affectus quidam probet. nouimus enim fœtum in utero matris ſæpe eſſe mortuum , uitio eorum,
quæ per os ingeſta eſſent,quæ fœtus auerſaretur, ac reſpueret:cum natura in hoc incumbat,ut guſtan-
di facultate,quæ in lingua eſt , fœtum tueatur.reſpirare etiam ipſum fœtum,quod eſt animæ opus,[nã,
ut paulo ante diximus,ore reſpirat] ex eo planum eſt,quod anima unà cum natura ſemini ineſt. pleri-
que enim Medici reſpirationem eſſe animalem, & non naturalem actionem definierunt. puerile e-
nim eſt, ideo ab animæ actionibus excludere reſpirationem , quia homo in ſomnis ſine uoluntate re-
ſpiret , cum uoluntaria ſit reſpirandi actio. ut enim anima obit omnes actiones , cum animal uigilat,
(nam & uidet,& audit , & per cetera ſenſuum inſtrumenta agit) ac mouetur, & hæc per ſenſus perci-
pit,ſeque per inſtrumenta,per quæ agit,quæ opus ſunt, quaſi radijs extendens,ac diffundens omne ne-
gotium conficit : ſic noctu contracta,& collecta non turbata a uiſis , nec territa ab ijs , quæ audiuntur,
nec diſtracta ab ijs,quæ guſtantur,nec peruerſa ab ijs,quæ in olfactum cadũt,nec immutata ab ijs, quæ
tangunt̃,nec fatigata curſibus,inambulationibus,aut alijs exercitationibus,neq; in ijs uerſans , munus
reſpirationis exequitur.an naturam ſponte ſua,nec alioqui affectam,quæ opportuna ſunt , agere credi
mus:aĩam uero,quæ diuiniorẽ eſt ſortita partẽ,ſuas actiones non perſequi? natura.n.mortalis eſt,& ter H
rena,intelligentiæ,rõniſq; expers,quæ ſolũ mortalẽ circuitũ nouit, & mortalẽ actionẽ dũtaxat ſibi uin
dicauit:at aĩa ab aĩa uniuerſi deriuata eſt,& a cæleſti choro delapſa,ſcientiæ capax eſt:ac ſemper uiam,
quæ ad ſimile perducit,inſiſtẽs,terrã ſupergreditur,ſeq; ab aquæ erroribus auertit:aerẽ trãſcẽdit,igne-
que ſuperior euadit:ac tãdẽ ad cæleſtẽ diuinitatẽ peruenit:ac ſæpe etiã in locũ,qui ſupra cælũ eſt,intue
tur,ac rerũ oĩum domino aſſiſtit:res itẽ ſuperas circũlabit̃:ſæpe occurrit ijs,q̃bus cũ habet cõe genus:&
quãuis ĩcluſa ſit in corpore,tñ unde ſit,nouit:& uerũ oĩum parentẽ uniuerſis rebus ineſſe ꝑſpicit uſu eo
rũ oculorũ,in q̃bus eſt ab illo collocata.quare ne dicãt,reſpirationẽ ignorãte aĩa effici,cũ corpus ſom-
no ĩdulget.aĩa.n.eſt ad oĩa, q̃ natura,aptior, & ualentior.ergo natura nobis uigilãtibus, & dormiẽtib⁹
æq; agere poterit:ſiq̃dẽ cõcoq̃t,diſtribuit,ſeparat,agglutinat,auget:idq; utroq; tẽpe:aĩa uero ſolũ, dũ ui
gilamus,faciet,q̃ corpori cõueniũt:dũ uero dormimus,ſimilia efficere nõ poterit? ſed abſurdũ eſt,cũ iã
ſatis oſtẽſum ſit,aĩal eẽ id,qđ utero gerit̃:niſi etiã rebus externis hæc cõfirmãda ſint.muſcas & uermes
in materia,quaſi in utero gigni uidẽtes,aĩalia appellamus,cũ in limo inuoluta ſpectemus:q̃ q̃dẽ,ut opi
nio mea fert,ꝓinde eorũ facultate ꝓuidẽte fiũt:ea uero,q̃ in utero aĩalia fiũt , utrũ aperte aĩalia uocanda
ſint,dubitamus ? præſertim cũ Hippo. prædicet hũc in modũ: q̃ inq̃t, animalia nõ ſunt, ab aĩalibus fiũt
animalia:oĩum naturæ indociles.par enim erat,ut diceret,non aĩalia, aut partes effici , ſed hoc omiſſo,
abuſus

A abuſus perfecto noïe eſt: ut ſimul cõſtitui & eſſe aïalia intelligeremus. illud uerò præclarũ, & omni ua
cans cõtrouerſia, quaſi uates pronũciauit, oĩum naturas eſſe indociles: ut ſi quis modũ, aut rationẽ ani
malis producẽdi quærat in naturã, quæ a nullo docta, procreat oĩa, referaẽ. & itẽ illud, nẽpe naturas
ſatis eſſe poſſe ad tollẽdas opiniones nõ credentiũ, & aïalia eſſe oĩno pernegantium. ſi.n. ipſa natura
ſingulis rebus fines prębet, ut ſint certe etiã ei, quod utero geriẽ, perfectionẽ, qua ſit aïal, tribuit. ſed cur
non ſtultũ ſit, fateri animal eſſe corpus & animã, rei aũt nomen adimere? perinde enim eſt, ac ſi ignis ha
beat id, quod eius ſpeciem efficit, hoc eſt, ut urat, & ignis actionem quis fateatur, nomen uero non ad-
mittat. aut, cum ſol tenebras illuſtrat, factũ quiſpiã fateaẽ, hoc uero diem eſſe, nomen inquam, non con
cedat. aut, ſiquis humidas ſolidaſq; res in unũ cõuenientes nutrire dicat, idq; alimentũ dici neget. aut
ęs, ferrũve incidere dicat, gladij nomẽ refugiat, aut ſecãtis ſectionẽ. ſed ut qui tenebricoſi aeris a ſole il
luſtrati opus uideat, is diẽ eſſe nũquã negabit: neq; ignẽ uocari, quod ignis uſum retineat: nec qui ſe-
cantis actionẽ obit, eſſe illi nomẽ gladij: ita neq; ſemẽ, qđ aïal fit, & aïalis rõnem ſuſcipit, eo noïe ab ul
lo priuabitur. *Animal eſſe id, quod adhuc uteri finibus continetur.* Cap. 5.

NAturæ igitur, & animæ, & utriuſq; actionũ participẽ fœtum eſſe, & qũo aïal ſit, ſatis eſt demõſtra
tum. reſtat, ut adhuc uteri finibus contentum, eſſe animal oſtendamus. ſiquis uero naturæ rõnes
B a nobis quærat, is ſciat, ipſam ſuo marte doctã, & ſua ſponte facere omnia. neq;.n. ut uermes in ſtirpi-
bus, aut ex equis & bobus ueſpæ, apeſq; gignantur, explicare facile poſſumus: ſed a natura ſimpliciter
fiunt. nec quiſquã eſt, qui uolare aues doceat, neq; nos aut intelligere, aut audire, aut uidere. & tamen
uolare aues intuemur, & nos ipſos ſine ulla diſciplina intelligere, ac uidere. ipſa.n. naturæ actio ineffa-
bilis eſt, ac recõdita, & multo noſtra cogitatione profundior. nõ eſt igiẽ dubitandũ, quin fœtus uiuifica
tio ſit aïalis productio. illi.n. poſtquã in lucẽ editi ſunt, ſuas actiones a nemine perdiſcunt: ſed uſq; dum
utero inſunt, deglutiunt, concoquunt, diſtributũ alimẽtũ purgãt, purgatũq; apponũt, & ſuperuacaneũ
deponũt: ut cũ in lucẽ prodierint, excernãt, qđ ſupfluit. qđ.n. meconiũ uocãt, excrementũ eſt, e toto
fœtus alimẽto prodiẽs, iſq; humor, qui in urinaculo eſt. uẽter.n. inquit ſenex, oris inſpiratione inflatur,
itemq; inteſtina, & in [illegible] uia quædam efficiẽ. qđ.n. ſuperuacaneũ eſt, paulatim incidens, in rectum
inteſtinũ puenit. [illegible] nanq; rectũ inteſtinũ uocauit. nemo aũt nobis occurrat, nõ ali ore fœtũ poſſe
pp membranã ipſum obtegentẽ: quia natura põtei p foramina facultatẽ & uiã ſuppeditare, quæ ſatis
ad ea ſit, q̃ illi cõueniãt. eſt Democriti ſententia, hominẽ ex homine, canem ex cane, & bouẽ ex boue
excuti. at qui cæleſtẽ cõtemplationẽ nouit, noſtrãq; naturã contẽplaẽ, ita ingratus eſſe non põt, ut qđ
in utero eſt, eſſe aïal neget. cũ eius opifex totũ ex toto cõſtituat. ✲ neq;.n. qđ fit, hoïs haberet rõnem
C niſi oẽs perfectas in ſe rõnes cõtineret: eſſetq; talia facturũ, qualia ſunt ea, a quibus ſemẽ eſt ſatũ. ut.n.
ſemina, quæ uitioſa quãtitate, aut qualitate iaciunẽ, eos fœtus excipiũt, quibus pars deſit, aut ſuperſit,
aut aliena forma inſit; ſic integra expurgatãq; ſemina pfecti aïalis rõnem retinẽt. quod.n. deeſt, impe-
dimentũ toti naturæ fuit. ideoq; mancus fœtus eſt effectus. eadẽq; de cauſa cũ nõ impediẽ, aïantia ex ſe
mine efficiunẽ. quare neq; philoſophus ullus, ut rerũ diuinarũ ignar⁹, neq; medicus, ab Aſclepiade pro-
fectus, ut cõtemplationis expers, a natura hoïs fœtũ reijciat, & excludat: ſed ipſe potius p ſe contẽpleẽ,
&, uel a ſenioribus pdiſcat, uel a parẽtibus in memoriã ei redigaẽ, ſe quoq; fœtũ quondã fuiſſe: ac tũc
a matre pfecte in utero fuiſſe cõformatũ, ſuãq; eſſentiæ radicẽ a ſemine duxiſſe: neq; naturã ignoratio-
nis crimine ab ipſo debere dãnari. hoc.n. eſt, eius iura uiolare, cũ ea, q̃ ab ipſa ex terra creanẽ, ideq; ortus
principiũ habẽt, & in ipſis finibus aluntur, eſſe aïalia dicanẽ: quæ uero in utero nutriunẽ, eſſe aïalia pne-
genẽ. an ex tritico triticũ gigniẽ, & ex alijs ſeminibus alia, q̃ ſimilia ſunt, & ex plãtis plãtæ: quibus oĩbus
ſit eadẽ cũ gignẽtibus natura; homo uero, qui ceteris eſt diuinior, atq; pſtãtior, ac deo poteſtate ſimilis,
nõ eiuſdẽ cũ ſuis parẽtib⁹ erit diuinitatis particeps? ſed iã & legibus, & euẽtis fœtus eſſe aïalia cõprobe
mus. qui uiuẽdi cauſam naturę tribuũt, & bene uiuẽdi rõnẽ, ſumpta occaſiõe ab aïa, legũ latoribus. (ſunt
.n. hæ leges, uetare ne mala fiãt: ſeruare q̃ iã honeſta ſunt: quæq; futura ſunt, aut inſtãt, uindicare.) ij dua
D bus, ijſq; maximis, quas tulerunt, legibus quæ in utero ſunt, eſſe animalia demonſtrarũt: altera, qua pœ
na ſtatuitur ei, qui in cauſa abortus ſit: altera, quæ uult eos, qui nondum nati ſunt, inſtitui hęredes poſ-
ſe: quippe qui deorũ opera imitati, accuratius, q̃ alij multi, uiderũt. in primis.n. leges ferre, deorũ eſt:
ſiquidẽ rerũ oĩum parens inter deos oĩa lege diſpoſuit. nã & mũdus illius nutu moueẽ: & planetę ſingu
li ſuũ orbẽ ſtatuto tẽpore, & Sol, ac Luna ſuos definitos curſus cõficiũt. terra itẽ opificis imperio, ut ra
dix, fixa eſt, aqua fuſa, aer expãſus, ignis pmeat: & res quæq; ſuã actionẽ ſeruat, metuẽs ne ſuã legẽ pte-
reat. iã uero Cretẽſibus leges dedit Iupiter, Lacedæmonijs Apollo Pythius, Atheniẽſibus Pallas. horũ
diſcipuli Lycurgus, & Solon legiſlatores ijs duobus capitibus, q̃ dixi, firmũ nobis, certũq; de fœtibus
argumẽtũ pbuerũt. niſi.n. eſſent aïalia, nunq̃ in eos, q abortus cauſam afferrẽt, pœnã legibus ſtatuiſſent.
qm uero eſſe aïalia aſſerebãt, idcirco irrogata pœna eſt. quis.n. adultũ hoïem, & de quo nemo ambigit,
hęreditate deijciat, cauſa eius, q ĩ utero neq; homo ſit, neq; aïatus; ignarus, aïal ne ſit, qđ utero cõtineẽ?
q̃d igiẽ cõtẽdis, nõ eẽ aïal id, qđ in utero eſt? q̃s ſibi hęredẽ inſtituit, eũ quẽ nõdũ eſſe credat? q̃s eũ dñm
appellet, de quo ſit adhuc dubitatio? Pericles Olympius nõdũ erat exortus, & iã græcos oẽs pp inſom-
niũ pterrebat. nõdũ natus erat Piſiſtratus, & tyrãnus erat. nõdũ Olympias Alexãdrũ pepererat, & iã oẽs
eẽ Ammonis filiũ, ac regni principẽ pdicabãt. Cypſebus quoq;, dũ adhuc gignereẽ, q̃uis non uidebaẽ,
erat Bacchiadis, cũ eos ſpectrũ pterrefaceret. ferũt & Hecubã graui ſpectaculo pterritã Alexãdrũ ante

quã natus eẽt,timuiſſe:itẽq; Phryges oẽs,q̃bus ab igni nõdũ nato inuecta calamitas ẽ. Alcmena quoq; E
Hercule genito,terrorem aduerſarijs,& diffidentiam hoſtibus, cum puerulum utero geſtaret, incutiebat.t antum igitur abeſt, ut fœtus non dicantur animalia, ut non ſolum ſint animalia, ſed etiam, licet adh uc utero radicitus hęreant,ſint natura hominis robuſtiora.ſed iam ad fœtum ipſum, tanquam animal,ut nihil ei, quo minus homo ſit, deſit, conformatum noſtra ſe conuertat oratio. prodite ô fœtus e ſinibus nihil iam, neque generis priuationem,neque cariſſimorum alienationem,neque fortunarum ablationem formidantes.uos enim neque multorum calumnia,neque eorum malitia, qui naturæ iniuriam faciunt,excludet.quam ob rem uos,ut Pericles,ut Piſiſtratus,ut Paris, ut Alexander Macedo, ut Hercules in illos ani maduertetis.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE VTILITATE RESPIRATIONIS.

CENSVRA.

Multa uera in hoc quoque libro inſunt,ſed magna ex parte Ariſtotelica.

F

CAlorem uitalẽ,qui eſt in corde,dicit Ariſt. nutriri a ſanguine,pingui & unctuoſo exiſtente,eodem modo quo flamma nutritur ab oleo: Et eiuſdem caloris extinctionem,quemadmodum & flammæ,dupliciter fieri. nam ſicut flãma extinguitur dupliciter,ſiue conſumpto oleo, ſiue addita ei maiore flamma: ſimiliter calor uitalis extinguitur in morte animalis, aut ex defectu puri & pinguis ſanguinis,ut in conſumptis,aut aquoſo ſanguine repletis, aut ex ſuperuentu caloris maioris,ut in febrientibus.Inueſtigãs autem Ariſt.quare maior flamma extinguit minorem flammam ei appoſitam,dicit maiorem flammam conſumere nutrimentum minoris flammæ uſque adeo cito, ut non poſſit æque cito nutrimentum ſuccedere.Dico autem maiorem flammam trahere ad ſe minorem cauſa ſimilitudinis uſq; adeo cito, ut non poſſit æque cito minor flamma attrahere aliam flammam,ex eo a quo nutritur ſibi ſuccedente. Nutritur autẽ flamma non ſolum a pinguedine aliqua,immo etiam ab aere uicino. & fit nutritio nõ ut quidam putãt per alterationẽ nutrimenti,neq; per aſſimilationem eius ad id quod nutritur, ſed per attractionem partiũ nutrimenti,ſimiliũ ei quod nutritur.id enim a quo nutritur ignis,neceſſe eſt ut in ſe habeat igneas partes.Quod antem ignis nutriatur ex aere,probatur ex eo:quia ſi inter terram fodiatur ſpecus ampla an G
guſti oris,& magna lignorum congeries intermiſſa incendatur immiſſo igne,obſtruſo quidem foramine,neceſſe eſt ligna eodem momento omnino extingui.Exit enim ignis per poros terræ ſuperiectæ.& non poteſt aer ſubintrare ad reparationem ignis exeuntis,tum quia aer obſtruſior eſt igne, nec æque mobilis eſt ut ignis,tum quia neceſſe eſt plus aeris influere,quàm ſit ignis affluens, qui reparandus eſt ex eo, pro eo quòd non ex toto aere, ſed ex ſolis igneis partibus quæ ſunt in aere fit ignis. fitq; ex plurimo aere multo minor ignis.nam & ſimiliter in omni nutritione fit ex multo nutrimento res modica per digeſtionem. Vniuerſaliter etiam quicquid fit ex alio,minus eſt eo a quo generatur, quod tamẽ plerique negant.nam ſicut,inquiunt,ex modica aqua fit multus fumus:ſimiliter quoq; ex modica aqua fit multus aer,ita quoq; ex modico aere fit multus ignis. Dico autem quòd fumus non fit ex ſola aqua ſed habet plurimũ aerẽ,in quo diſſeminatæ ſunt aqueæ particulæ,quod eſt uidere hoc modo. nam q̃n bullit aqua in uaſe ad ignem, ignis quidem tranſit per poros uaſis ad aquam faciens illam tumeſcere & ampullas eleuari fiuntq; ampullæ ex directo ignis qui eſt ſub uaſe.ſicque ad mediam aquã tranſit ignis aſcendens in aerem.attrahitq; ſecum aqueas particulas,cum quibus aeri admiſcẽtur, ferũturq; aqueæ particulæ ſurſum,donec deſeruntur a calore inferiori aere,quem frigidum eſſe conſtat,ut oſtenſum eſt alias.Amplius autem nubes,cum ſit fumus,congelata quidem,fit nix,quemadmodum pluuia congela H
ta,fit grando,nix autem plurimum habet aerem,quemadmodum ſpuma. & eſt alba utraque propter aerem ſibi commiſtum:quem Ariſto.eſſe album oſtẽdit:ſed hæc hactenus. Quoniam autem flamma in continuo fluxu eſt,& continue generatur alia & alia flamma,ſucceditq; poſterior flãma in locum prioris,immo in modum fluuij,putant quidam priorem flammã ſurſum aſcendentem extingui ab aere. Dico autem eam admiſceri aeri, diſſeminarique in eo per minutas particulas. nam & ſimiliter diſſeminata fuerat prius,non ſolum in eo a quo generata eſt,immo etiam & in aere uicino,præſertim cum multo plus nutrimẽti habeat flamma ex aere quàm ex aliquo alio.Sicut aũt flãma in continuo motu eſt, & in modũ fluuij alia alij ſuccedit, & ita calor cõtinue effluit a corde ad uenas,& per uenas ad totũ corpus, & inde continue effluit extra corpus.nam & ueſtes non ob aliud calefaciunt,quàm quia retinent calorem continue euaporantẽ a corpore per poros.Sunt aũt pori uenæ ſubtiliſſimæ per quas effluit calor, & etiam ſudor,qui nihil aliud eſt quàm aqua ſanguini admiſta.q̃nq; poris amplius dilatatis effluit ipſe ſanguis.Quòd aũt pori ſint uenæ ſubtiliſſimæ,inde patet,quòd quęlibet uena producit ex ſe aliam uenã minorem,& aliam iterum minorem,uſq; dum diuiſio perueniat ad capillares uenas. Accidit aũt poros per frigiditatem,aut aliquo uiſcoſo fumo oppilari.& tunc calor multiplicatur in uenis. non enim ſufficienter euaporare poteſt, tum propter anguſtiam pororum, tum quia fugit interius, propter frigiditatem

giditatem

A giditatem ſibi contrariam, quæ eſt exterius. Dicit enim Ariſto. ultimam digeſtionem cibi fieri in corde. ſanguinemque in uentribus cordis generari. Dicit quoque Ariſto. primum & uniuerſale inſtrumentum omnium ſenſuum eſt, non autem cerebrum, ut quidam aſſerunt, hoc autem eſt indicium, quòd impoſſibile eſt dolorem fieri in aliqua parte corporis, quin fiat paſſio in corde. & ſi multus fuerit dolor, facit ſyncopen cordis. Nam omnes partes corporis colligantiam habẽt ad cor per medias uenas. & pelliculas, & neruos. A duobus igitur uentriculis cordis procedunt magna uena & arteria ad ſupremum ſpondylum colli. Nam magna uena, quæ dicitur caua, procedit a dextro uentre cordis, & primo tranſit ad gibbum hepatis. & inde per dorſum ad caput. Magna uero arteria, quæ dicitur aorta, quando procedit a ſiniſtro uentre cordis, primo tranſit ad quintum ſpondylum dorſi, qui ceteris ſpondylis uicinior eſt cordi. unde quando œſophagus ſpondylis*innititur, declinat quidem in quinto ſpondylo dorſi, & in alteram partem dans locum magnæ arteriæ. Prædicta uena & arteria uenientes ad caput, coniunguntur duabus pelliculis cerebri, & etiam pelli quæ per omnes ſpondylos protenditur, & tegit ſpinalem medullam. Dicunt autem anatomici duplici pelle tegi ſpinalem medullam, quemadmodum & cerebrum. Ab his uero pellibus cerebri & ſpinalis medullæ procedunt omnes nerui corporis. Nihil igitur de corpore ſenſibile eſt præter uenas, & arterias, & pelliculas, & neruos, cum ſit ex eis unum

*alias uicini- or ſit.

B quoddam continuum cum corde. Alia uero membra inſenſibilia ſunt, ut oſſa, & ligamenta oſſium. Quorum duplex eſt genus. nam eorum quibuſdam colligantur oſſa ad ſe inuicem. alijs uero colligantur ad muſculos. Sunt autem & chartilagines omnes inſenſibiles, quemadmodum & oſſa. nam & plerunque ab oſſibus procedunt, & ſi non omnes. Sunt autem maximæ duæ chartilagines corporis, altera quidem ex qua conſtat trachea arteria, & altera quæ procedit ab oſſe* puppis. & eſt maxima pars uirgæ uirilis, & colli matricis. Sunt etiam inſenſibiles omnes pinguedines, & medullæ, & ipſum cerebrum, & eſt etiam caro pulmonis inſenſibilis: circundatut aũt tribus pelliculis, quarum duæ procedunt a uena & ab arteria, quæ a duobus uentribus cordis procedunt. & hæ duæ pelliculæ ſunt ſenſibiles. tertia uero procedit a trachea arteria, quæ eſt inſenſibilis, quemadmodum ipſa trachea arteria a qua procedit. fitque per hanc inſpiſſatio aeris ad cor ſecundum fiſtulas ipſius, quæ a trachea arteria procedunt. Similiter autem hepar & ſplen inſenſibilia ſunt, quemadmodum & pulmo: exceptis etiã quibuſdam uenis, neruis, & pellibus quæ in eis ſunt, quæ procedunt ad pulmonem, & hepar, & ſplenem, dilatanturque in eis. Sunt autem glandulæ omnes inſenſibiles, quemadmodum & pinguedines, cum ſint de genere pinguedinis. quãuis quædam uideantur ſenſibiles, propter pelliculas ſibi inſertas. Sunt autem tam pinguedines quàm glaudulæ omnes in corpore ad fomentum & conſeruationem caloris

*pubis.

C naturalis. quãuis enim calor a corde ad totum corpus procedat: ſunt tamen quædam corporis partes magis ſuſceptibiles caloris, quàm ceteræ. Pinguedo enim quæ ſuperpoſita eſt hepati, & ſpleni, & inteſtinis, calefacit ea, facitque nutrimentum digeri in eis. Vnde cum cuidam pugili pinguedo hæc in palæſtra rupta eſſet, & poſtmodum liuida facta, a medico erepta eſſet, cœpit pugil ſupra modum frigoris eſſe impatiens, & conſueta eibi digeſtio in uentre mutata eſt. Glandulæ autem quæ a radice linguæ ſunt, non ſolum generant ſaliuam, ſed etiam digerunt ſanguinem in uenis, quæ ad meningas cerebri coniunguntur. Cum enim meninges cerebri conſtent & ex ſubtiliſſimis uenis, quæ a craſſis uenis colli procedunt, non poteſt ſanguis uenulas meningum ſubintrare, niſi fuerit plurimũ digeſtus. Item glandulæ ſunt in meſenterio caloris cauſa, attrahentis ſuccum cibi ab inteſtinis ad uenam hepatis. Item teſticuli, & mamillæ glanduloſæ ſunt ad generandum ſperma & lac. Adiacent etiam collo ueſicæ glandulæ, caloris cauſa attrahentis urinam a renibus, & inſuper ſperma digerentes. Quidam etiam inter glandulas annumerant renes, qui urinam attrahunt a uena quæ eſt in gibbo hepatis. quãuis Ariſto. dicat non ob aliud renes eſſe in corpote, quàm ut per eos excoletur urina. nam uaſa duo deferentia urinam a gibbo hepatis terminãtur ad duos renes, & rurſus ex alia parte renũ oriuntur alia uaſa urinalia, procedentia uſque ad ueſicam, perforata intra ueſicam foraminibus pluribus atq; ſubtilibus, per quæ

D fluit urina ueſicæ. & hæc quidem foramina in mortuo animali non apparent, pro eo quòd frigiditate obtuſa ſunt. Dico autem calorem qui eſt in ſiniſtro uentre cordis & in arterijs, non ſolum nutriri ab aere influente per fiſtulas pulmonis: immo etiam ab aere influente per poros corporis. quod probat ex eo, quod accidit in paſſione quadã quæ dicit ſuffocatio matris, in qua nulla fit manifeſta inſpiratio aeris. Dico autem in hac paſſione cor comprimi a matrice ſurſum eleuata, modicumq; calorẽ remanere, in eo quod nutritur a modico aere influente per poros. nam & ſimiliter plura animalia uiuunt, non habentia cor, neque pulmonem. quorum calot uitalis cum ſit modicus, nutritur ab exteriori aere influente per poros. hæc autem ſunt parua animalia, ut muſcæ, & ſimilia. & etiam in piſcibus polypodes, & alij omnes qui ſanguinem non habent. quãuis etiam de ceteris piſcibus ſanguinem habẽtibus dubitetur qũo ſpirent intra aquã. Conſtat autem maiores piſces ſpirare aerem extra aquam, quos etiã pulmonem habere manifeſtum eſt. minores uero piſces, qui loco pulmonis branchias habent, ſpirant intra aquam. ſpirantque aerem, qui modicus eſt, intra aquam, per poros branchiarum, qui ſunt proportionales fiſtulis pulmonis. quemadmodum enim fiſtulæ pulmonis, ita ſimiliter & pori branchiarum uſque adeo anguſtantur in ea parte quæ terminatur ad cor, ut non capiant aquam, ſed aerem ſolum, qui per poros excolatur ab aqua, trãſiens ad cor. Quod autẽ aer ſit intra aquã, probatur ex eo, ꝙ qñ cõgelatur aqua, fit minor, propter aeris expreſſionem. unde Ariſtoteli uiſum eſt, quod piſces qui bran-

chias habent loco pulmonis, non attrahant aerem : ſed aquam attrahant, ad refrigerandum calorem E
cordis.nam & ſimiliter de habentibus pulmonem dicit Ariſto. quòd attrahant aerem, ad refrigerandum calorem cordis,cum oſtenſum ſit aerem inſpiratum præſtare nutrimentum calori cordis. Hippocrates autem in libro de generatione animalium dicit aerem inſpiratum refrigerare pariter ac nutrire calorem cordis. Ariſtoteles quoque in quodam loco affirmat,quòd omne nutrimentum influens, refrigerat id quod nutrit.& addit etiam,quòd deficiente nutrimento, fiat caloris augmentatio,ratione uacuitatis.& hoc oſtendit per ſimile eius quod accidit in uentre & matrice,quæ poſtquam ſunt uacua,calidiora fiunt, quàm quando plena fuerint.huius autem cauſam determinauimus in libro quem de ſpermate edidimus. & hoc quidem hactenus.His igitur præmiſſis,poſtmodum ſcire oportet, quòd cum in corpore ſint uena,& pellis,& neruus,quæ ſunt receptacula ſanguinis,& ſpiritus,& pellis quidem mediam habet naturam inter neruum & uenam,& manifeſtum eſt quòd ad omnem pelliculam coniungitur aliqua uena,quæ in ipſa pelle diuiditur in multas ſubtiles uenulas, ſubtilem ſanguinem capientes, habet autem & neruus uenulas.ideo & findi poteſt in longum.ſed habet eas plurimum ſubtiles,ſolum capientes ſpiritum.Dico etiam quòd inſtrumenta omnia ſenſuum continentur pelliculis, fiuntque ſenſus in ipſis pelliculis,ut eſt uidere in oculo,cuius pelliculæ plenæ ſunt humore aqueo, & originem habent a cerebri pelliculis.fitque uiſus non in cryſtallino humore oculi,ut Ariſtoteli uiſum eſt ſed in pel- F
liculis oculi.Quarum duæ procedunt a duabus pelliculis cerebri,& tertia a neruo qui opticus,ideſt uiſibilis dicitur: proceditque ab ipſis pelliculis cerebri.Eſt autem præter has pelliculas tres, quædam alia quarta,quæ eſt in oculo,quæ alba eſt, & continet omnes alias, proceditque a pellicula quæ tegit cranium,& eſt inſenſibilis. eſt autem hæc pellicula in piſcibus ualde dura,& fere in modum oſſis. Similiter autem & pellicula plena aere locata eſt intra aurem,in qua fit auditus.Et pelliculæ plenæ ſpongioſa carne locatæ ſunt intra nares,in quibus fit olfactus.Et omnes hæ pelliculæ originem habent a pelliculis cerebri. idem quoque oportet intelligi & de pelliculis linguæ,in qua fit guſtus. De tactu autem dicit Ariſtoteles,quòd fit in carne totius corporis. Dico autem quòd non fit in carne,ſed in pelliculis carni commiſtis.manifeſtum eſt enim reticulatam carnem eſſe pelliculis ualde ſubtilibus, quæ a craſſis uenis procedunt,& ab eis deportant ſubtilem ſanguinem ad nutrimentum carnis. Probat autem Ariſtoteles quòd principium motus,quemadmodum & ſenſus,eſt in corde, pro eo quod omnis motio fit cum ui & conatu. Vim autem facit contentio ſpiritus.origo autem ſpiritus eſt in corde. deinde ex cõtentione ſpiritus,fit in omni conatu inflatio uenarum,& neruorum,& etiam pellium cerebri,& ſpinalis medullæ,& principaliter diaphragmatis. Conſtat enim uires corporis omnes eſſe ex neruorũ tenſione. cauſa aũt tẽſionis nerui nulla eſt alia, q̃ ſpiritus neruũ inflãs.Sed quia origo ſpiritus eſt a corde,oportet G
prius diaphragma inflari, & poſtmodum uenas, deinde duplicem pellem ſpinalis medullæ, & ipſius cerebri: ultimo uero neruos. Spiritum autem uoco non ſolum uaporẽ ſanguinis, ſed etiã aerem inſpiratum,qui ei admiſcetur.tranſit enim aer inſpiratus a pulmone ad ambos uentres cordis, & inde per uenas & pelles uſq; ad neruos.In omni igitur conatu fit per contentionem anhelitus, concluſio ſpiritus inter diaphragma,& in ipſis fiſtulis pulmonis,quæ procedunt a trachea arteria, * poſt quam fit aeris inſpiratio:& *idem ſpiritus comprehenſione diaphragmatis tranſmittitur per fiſtulas pulmonis ad uentres cordis,& inde ad uenas,& pelles,& neruos. Contingit autem oppilationem fieri in loco, in quo uena & arteria procedentes à corde,tranſeuntes per collum,coniungũtur ad pelliculas cerebri & ſpinalis medullæ,ex humore, aut fumo multo,aut paruo,& tantum craſſo,aut ſubtili:fitque ibi oppilatio per anguſtiam uennlarum,quæ procedunt ab illis uenis,diſſeminanturq; in pelliculis cerebri,& ſpinalis medullæ.Dico autem ex hac oppilatione fieri ſomnum:quandoq; epilepſiam, & quandoq; etiam apoplexiam.Fit autem apoplexia ex humore plurimo & craſſo.Epilepſia ex humore non tanto, neque adeo ſpiſſo:& quandoque ex ſolo fumo craſſo, aſcendente a ſtomacho, aut pede, aut aliquo membro alio:in his quidem uidetur aura ſubtilis,& frigida aſcendere ad caput. Somnus autem fit ex mulro fumo ſubtili,faciente diuturniorem, ſed minorem, & facile ſolubilem oppilationem: unde quidam in H
ſomno ſentiunt,& mouentur,& etiam loquuntur, & imaginantur ſomniantes. nam & ſimiliter imaginantur quidam in epilepſia,& etiam in ſyncope,quæ eſt paſſio cordis.Fit autem quibuſdam in epilepſia ſpuma circa os, dum ſpiritus,qui fertur a corde in uenas ſurſum occurrit humori facienti oppilationẽ, & ei admiſtus ſpuma fit.Eſt enim ſpuma admiſtio aeris & aquæ,aut humoris:ideoque alba eſt ut aer:& ephialtes quædam epilepſia, quæ fit in ſomno: fit autem ex miſtione tanquam epilepſia. Ideoque non in uigilante, ſed in dormiente. ut enim prędictum eſt, ſomnus & epilepſia fiunt in eodem loco, & ex ſimili cauſa. unde Ariſtoteles dicit epilepſiam eſſe ſomnum quendam. uerum ephialtes longo tempore perdurans in epilepſiam conuertitur. Amplius autem dicit Ariſto. quod quibuſdam uenis colli compreſſis fit homo inſenſibilis, & ſimilis dormienti. unde & antiqui uenas illas uocauerunt carotidas, propterea quod in eis fit caros, quod eſt inſenſibilitas, & immobilitas totius corporis. Compreſſio diaphragmatis, quæ fit in reſpirando, cauſa eſt prolationis uocum, quando uuula, quæ eſt in gutture, ſupponitur tracheæ arteriæ ita, ut reſpiratio fiat per anguſtum. ſpiritus enim exiens per anguſtum, quando colliditur uuulæ ſibi oppoſitæ, facit ſonum: alioquin fit reſpiratio ſine ſono,quando ſpiritus liberum habet exitum.eſt enim diaphragma, reſpirationis origo, & uocis,& omnium uirium corporis. Eſt autem & ipſa uuula principiũ uocis, quia ſenſibilis ac mobilis,

* al. per quam
* al. inde.

quemadmodum

A quèmadmodum diaphragma. Et inſuper efficit uires corporis, quemadmodum & ipſum diaphragma,
nam in omni conatu fit oppilatio omnimoda tracheæ arteriæ ſuppoſitæ uuulæ, ut compreſſione dia-
phragmatis, ſpiritus qui eſt in fiſtulis pulmonis, non poſſit ſurſum per os exire, ſed trāſmittatur ad cor,
& a corde ad uenas, & inde ad pelles cerebri, & ſpinalis medullæ: a quibus nouiſſime tranſmittitur ad
neruos: quorum tenſio uires corporis efficit. tenduntur autem, modico ſpiritu eos ſubintrante & in-
flante. Pulmo autem eſt immobilis ſecundum ſeipſum, & inſenſibilis, quemadmodum & ipſa trachea
arteria. Vnde & in peripneumonia non ſentitur dolor, ſed grauitas ſola. Mouetur autem pulmo cum
diaphragmate, eo quòd colligantiam habet ad ipſum quibuſdam pelliculis: & inſuper ex eo, quia dila-
tatione diaphragmatis, maior exiſtit capacitas inter diaphragma, quam neceſſe eſt impleri ex aere in-
ſpirando, & inflante fiſtulas pulmonis, quæ intra diaphragma continentur. Quæritur autem de motu
diaphragmatis, utrum ſit uoluntarius. Si enim eſt uoluntarius, quo modo igitur fit in dormiente? ſi
autem non eſt uoluntarius, quo modo ergo poteſt uoluntarie retineri? nam & quidam leguntur tan-
diu continuiſſe, donec extincti ſunt. Dico autem motum diaphragmatis uoluntarium eſſe, fieri qui-
dem uoluntarie per neruos, nihilo minus etiam fieri propter aliam cauſam. nam cum calor continue
effluat a corde, neceſſe eſt continue influere aerem ad cor, qui inflat pulmonem. & propter hoc totū
B diaphragma, pro eo quòd pulmone inflato neceſſe eſt capacitatem diaphragmatis augmentari. Non
ſolum autem inflatio pulmonis, quæ fit ab aere inſpirato, cauſa eſt ut diaphragma dilatetur: immo etiā,
quia aer inſpiratus tranſit a pulmone per cor ad uenas diaphragmatis, procedentes a corde, in quo
eſt origo uenarum omnium, non ſolum pulſantium, immo etiam & aliarum, ut alibi oſtenditur. Non ſo
lum autem uenæ diaphragmatis inflantur ſpiritu, immo etiam aliæ uenæ remotiores a corde, ut in for-
ti conatu eſt uidere. nam & uenas pellium cerebri ab eadem cauſa accidit inflari, ut apparet in haben-
tibus fractum cranium, ſi anhelitum contineant. nam & ſpiritus, qui neruos ſubintrat, procedit a cor-
de ad neruos per intermedias uenas: quod probatur ex eo, quòd quibuſdam uenis colli compreſſis
fit homo abſque omni ſenſu & motu. Non ſolum autem pulmo miniſtrat cordi aerem ad nutrimentū
caloris nitalis, immo etiam communit & conſeruat calorem, qui eſt in corde: cuius ſimile eſt in cinere
uidere, qui ſuperponitur igni ad conſeruandum ipſum. Habet autem pulmo quemadmodum & cinis
plurimam raritatem, per quam habet ignis moderatam reſpirationem, & moderatam aeris influxio-
nem. ſitq; inſpiratio, & reſpiratio per fiſtulas procedentes a trachea arteria, ad cor terminatas, quæ
ſunt in pelle circuntegente pulmonem. Manifeſtum eſt enim, quòd ad conſeruationem ignis neceſſa
rius eſt aer. non ut quidam putant propter refrigerationem, ſed nutrimenti cauſa. eſt enim aer nutri-
C mentum ignis. omne autem nutrimentum, ſimile fit ei, cuius eſt nutrimētum. aer enim influens per po-
ros cineris, ignitur, ad reſtaurationem euaporationis ignis. aer enim per digeſtionem fit ignis. Dige-
ſtionem uoco ſeparationem ignearum aeris partium ab alijs partibus. eſt enim aer corpus diſſimilium
partium, habens caliditatis & frigiditatis particulas in ſe ipſo. unde nec aer eſt elementum. ſed ſicut ali
bi oſtenſum eſt, duo tantum ſunt elementa: calidum & frigidum. Dico etiam quòd ex aere fit aqua, eua
poratione ignearum partium. nam cum omnium fluminum origo ſit a montibus, dicit Ariſtoteles non
ſolum uapores aqueos aſcendere inferne per uenas quaſdam ad crepidinem montium, & inde diſtil-
lare, ſed etiam in ipſis uenis montium aerem per frigiditatem in aquam conuerti. Manifeſtum etiam
quòd nec aqua eſt elementum, nec aer. fit enim ex aqua glacies, expreſſione aeris, qui in ea erat. unde
minor eſt glacies quàm fuerit aqua, propter aeris eductionem. nam & omne metallum maius fit ſi li-
quefiat quàm fuerit prius. ignis enim ſubintrans liquefacit aquam, quæ in poris metalli congelata
eſt. Sunt autem pori in metallo adeo anguſti, ut non poſſit aer, ſed ſolus ignis ſubintrare. Rurſus autē
oportet ſcire, in omni nutritione id quod nutritur, attrahere & congregare particulas ſibi ſimiles, quæ
diſſeminatæ ſunt in eo, a quo fit nutrimentum, pro eo quòd naturaliter ſimile ad ſuum ſimile tendit. Fit
autem digeſtio nutrimenti per calorem, pro eo quòd calor, ut ait Ariſto. aggregat ſimilia, & diſgregat
D diſſimilia. Quemadmodum enim in uentilatione adunatur per commotionem granum ſeorſum a pa-
lea: ita etiam ſimiliter in nutrimento fit per calorem commotio omnium partium: & in ipſa commo-
tione ſimiliter in nutrimento ſimilium ad ſe inuicem adunatio. Facit autem calidum commotionem,
pro eo quòd in continuo motu eſt, ut eſt uidere in aqua bulliente. Amplius autem calor inſpiſſat nu-
trimentum, dum continua ſua euaporatione partes aqueas ſecum trahit. Deinceps autem oportet ſci
re ſolum diaphragma eſſe principale inſtrumentum reſpirationis, pulmonem autem fiſtulis plenū reci
pere multitudinem inſpirati aeris in fiſtulis ſuis. & ob hoc receptaculum ſpiritus appellatur. Subintrā-
te igitur aere inflatur pulmo, & rurſus paulatim detumeſcit, aere paulatim tranſmiſſo ad cor, ad nutri-
mentum caloris qui eſt in corde. unde quia colligitur multus aer in pulmone, qui ſufficit aliquandiu ad
nutrimentum caloris cordis: inde eſt quòd aliquis poteſt aliquando abſque ſpiratione perdurare, &
aliquando abſque interpolatione uocem protrahere. Inſuper autem & aer breui aliquando tempo-
re permanens in pulmone calido exiſtente, ibiq; digeſtus efficitur competentius nutrimentum calo-
ris cordis. Dicit enim Ariſto. quòd piſces, qui branchias loco pulmonis habent, attrahunt interius
aquam, ad refrigerandum calorem uitalem cordis. (Dico autem calorem uitalem nutrimento indige-
re, non autem refrigeratione. nutrimentum uero ignis nullatenus eſt aqua, ſed aer.) ſunt enim in præ-
dictis piſcibus pori quidem branchiarum ad cor adeo ſubtiles, q; non capiunt niſi aerem ſolum, per

quos tranſit aer qui eſt aquæ commiſtus. Dicit autem Ariſtoteles aerem non eſſe intra aquam, perſua- E
dens hoc ex eo, ꝙ cum aer leuior ſit, aquæ ſupernatat, non autem admiſcetur ipſi. Eſt autem ſibijpſi cō
trarius, cum alibi dicat glaciem fieri ex aqua per expreſſionem aeris qui eſt in ea. Verum piſces pul-
monem habentes multo plus habent caloris, quàm cæteri piſces, ut Delphini, & Phoca & Canis, &
Cete omnia, & ſimilia. Quoniam igitur multus calor qui eſt in eis multo indiget aere ad ſui nutrimen
tum, inde eſt ꝙ ſpirant extra aquam. Scire autem oportet, ꝙ trachea arteria ueniens ad pulmonem, fa
cit circa eum pellem plenam fiſtulis pluribus ac ſubtilibus, quæ terminantur ad uentrem ſiniſtrũ cor-
dis. habentq; foramina ſubtiliſſima, per quæ capiunt aerem ſolum, non autem ſanguinem. fitque per
hæc foramina ſpiratio aeris ad ſiniſtrum uentrem cordis. Sanguis autem qui eſt in ſiniſtro uentre
cordis, non poteſt per ea effluere, propter earum anguſtiam. Amplius autem uena & arteria proce-
dentes a duobus uentribus cordis, perueniunt ad pulmonem, & faciunt circa eum pelles duas, ple-
nas uenis & arterijs pluribus ac ſubtilibus. Quoniam autem in conatu fit * concluſio ſpiritus, non ſo-
lum in fiſtulis pulmonis, ſed etiam in uenis & neruis: contingit quandoque terminos uenarũ ex mul- *alias concul catio.
to ſpiritu dilatari, ſpirituq; exeunte trahere ſecum ſanguinem. eſtq; ſanguis hoc modo exiens ſpumo-
ſus, propter ſpiritum ſibi admiſtum: Accidit etiam eadem cauſa ſudorem exire per poros corporis. Eſt
autem ſudor, ſanguini aqua admiſta. Pori uero ſunt uenæ ſubtiliſſimæ, quæ a craſſis uenis procedunt. F
Contingit autem poros ex multo aut feruido ſpiritu uſque adeo dilatari, ut etiam exeat ſanguis per
eos, fiatq; ſudor ſanguineus. Miror autem plurimum ſuper eo quod dicit Ariſt. ſe uidiſſe poros cordis
in pulmone, per quos fit aeris inſpiratio & expiratio: cum ſint imperceptibiles propter ſui paruitatẽ,
quemadmodum & pori ueſicæ, per quos ingreditur urina, maxime cum per frigiditatem obſtruan-
tur huiuſmodi pori in mortuo animali. Dicit enim tres eſſe uentres cordis: cum ſit patens uiſui eſſe
tantum duos. ab uno enim procedit magna uena, & ab alio magna arteria. in paruis etiam animali-
bus unum tantum eſſe, a quo procedit magna arteria. Poſtmodum autem ſcire oportet, quòd pulmo,
cum ſit ſpongioſus & calidus, habet uim attractiuam. attrahitq; aerem ad ſe, ad refrigerandum cali-
dum cordis quemadmodum uentoſa igne intromiſſo. exit enim ignis per poros uentoſæ, & neceſſe eſt
aerem ſubingredi. Idem quoque eſt uidere in hepate, quod ſpongioſum eſt & calidum. attrahitque
ſuccum cibi ab inteſtinis per medias uenulas cuiuſdam pellis, quæ media eſt per inteſtina & conca-
uam uenam hepatis, & continuata eſt utriſque. dicuntur autem uenulæ illæ meſaraicæ, ſiue meſente-
ricæ: pellis in qua ſunt, meſenterium, ſiue meſaræum appellatur, & protenditur a medio uentre per
inteſtina. Dicit enim Ariſt. meſenterium uicem radicis obtinere. ſicut enim radix attrahit nutrimen
tum a terra, ita & meſenterium ab inteſtinis nutrimentum corporis animalis. Cor etiam, in cuius con G
cauitate plurimus eſt calor continue effluens, attrahit continue a fiſtulis pulmonis. attrahit etiam ſuc-
cum cibi a concaua uena hepatis. quia ut ait Ariſto. in corde perfecte digeſtus ſanguis fit. Rurſus autẽ
cor attrahit ab inteſtinis ſuccum cibi aliunde quàm per hepar, ideſt per mediã arteriam. arteria enim
quæ protenditur a corde per dorſum, & coniungitur meſenterio, non tranſit per hepar, cum dicat Ari-
ſto. in hepate nulla eſt omnino arteria. Eſt autem ſanguis arteriæ liquidior quàm uenæ. & præ nimia
ſui aquoſitate non coagulatur, quemadmodum ſanguis qui eſt in uena. Huius autem hæc eſt cauſa, ꝙ
hepar uenæ ſuperpoſitum maximam habet uim attrahendi, attrahitq; ſuccum cibi multum ac ſpiſſum
ab inteſtinis. Ideoque in uena multus eſt ſanguis ac ſpiſſus, qui cito coagulatur euaporante aqua.
e contrario uero ſanguis arteriæ modicus eſt & aquoſus, pro eo quòd arteria habet uim attrahendi
debilem ex ſolo proprio calore, & etiam ex corde. Dicit enim Ariſt. quòd in quibuſdam animalibus
ſanguis ipſius uenæ liquidus eſt, & non poteſt coagulari, ut in ceruo, & lepore, ſuntque huiuſmodi ani
malia timida, pro eo ꝙ habent ſanguinem frigidum & aquoſum. rurſus autem quædam animalia ha-
bent ſanguinem ualde ſpiſſum ac terreſtrem, qui coagulatur ſtatim, ut taurus. cuius etiam ſanguis ue-
nenoſus eſt. Et huiuſmodi quidem animalia habent pinguedinem quandam terreſtrem, quæ ſepum
dicitur. & ſunt plurimum oſſuoſa. & ſunt etiam calida & audacia. nam ſanguis terreſtris plurimum ca- H
lidus eſt, pro eo ꝙ eſt receptaculum amoris. ſed prius * contingit calorem in eis egiſſe, ut eſt uidere in *alias ſi prius contigerit.
calce, & cinere, ſimiliter & ſale. nam ſal genus terræ eſt. eſtq; ſal terra incenſa. quod probat Ariſt. ex
eo, quòd quibuſdam calamis incenſis & incineratis fit ſal, ſi miſtus fuerit aquæ, & eadem aqua bulliat
ad ignem. uinum etiam quanto fortius eſt, tanto terreſtrius eſt. quod probatur ex eo, ꝙ quanto for-
tius eſt, tanto ponderis plus habet, adeo etiam ꝙ ſupernatat * oleum in eo. Amplius autem uinum, &
liquores alij uarios ſapores habent ex terra ſibi admiſta. unde in quadam regione uinum ſuſpenſum *alias ouum.
ad ignem in utribus, indureſcit in modum ſalis, euaporante aqua. Dicit etiam Ariſto. ꝙ in ſanguine
ſpiſſo inueniuntur neruuli quidam. & quanto ſpiſſior eſt ſanguis, tanto plures inſunt. In liquido autem
ſanguine nulli poſſunt inueniri. Dicit etiam Ariſt. quòd homines liquidioris ſanguinis, ſunt timidi,
ſed boni ſenſus: ex eo ꝙ molles carnes habent, ſuntq; paſſibilia maxime in eis inſtrumenta ſenſus. Vi-
dendum autem eſt deinceps, utrum aliquis meatus ſit a uena ad arteriam. quod quidem probatur ex
eo, quòd ſi ſcinditur uena aut arteria, effluit omnis ſanguis, tam qui eſt in uenis, quàm qui eſt in arte-
rijs. Quæritur autem quo modo ſanguis intret arteriam, ſi uerum eſt, ut plurimi putant, totum ſuccum
cibi ex quo fit ſanguis tranſire ad uenam hepatis. Aiunt igitur quidam, quòd cum uena & arteria ha-
beant in corpore parietem communem fiſtulas quaſdam habentem, ſunt quidem in medio illarum
fiſtularum

A fiſtularum quidam meatus anguſti, per quos excolatur ſanguis. & meatus illi in mortuo animali non apparent, quoniam per frigiditatem ſunt obſtructi. Dico etiam meſaraicum, per quod tranſir ſuccus cibi ab inteſtinis per totum corpus, non ſolum continuari uenis hepatis, immo etiam arteriæ cuidam procedenti a dorſo, & non tranſeunti per hepar, ſicut teſtantur omnes qui de anatomia ſcripſerunt: ex quo manifeſtum eſt, ſuccum cibi non omnino tranſmitti ad uenam hepatis, immo etiam partim ad arteriam. Amplius autem uena & arteria ſimul in toto corpore ſunt, præter quàm ut ait Ariſt. in hepate & ſplene. iunguntur que adinuicem quibuſdam pelliculis, in quibus ſunt uenulæ ſubtiles, per quas ab arteria ad uenam excolatur liquidus ſanguis. Scire etiam oportet quòd non ſolum a uena hepatis, immo etiam ab arteria ſunt meatus quidam ad renes. Dico autem quòd ab omnibus uenis & arterijs corporis mittitur urina, quemadmodum & ſudor. nam quemadmodum urina, ita quoque ſudor nihil aliud eſt quàm aqua ſanguini admiſta. Dico etiam quòd quemadmodũ hepar, ita quoque & ſplen attrahit ſuccum cibi ab inteſtinis per medium meſenterium, cui continuata eſt uena ſplenis, quemadmodum & hepatis uena. unde ſplen, ut ait Ariſto. recte hepar, ſiniſtrum poteſt appellari. Item a corde protenditur uena ad ſplenem, quemadmodum ad hepar, per quam cor attrahit ſibi ſuccum cibi a ſplene, quemadmodum ab hepate. In ſplene autem ut ait Ariſt. nulla eſt arteria, quemad-
B modum nec in hepate. Dico autem ꝙ in curuatura hepatis & ſplenis inueniuntur tam arteriæ quàm uenæ, in gibbo autem hepatis ſolæ inueniuntur uenæ quæ conueniunt ad cauam uenam. in gibbo uero ſplenis nec uena eſt nec arteria. Miror autem quamplurimos antiquorum ignoraſſe uſum ſplenis in corpore humano. alios autem opinatos noſſe penitus erraſſe. ſolus uero Ariſto. in libro de particulis animalium diligenter ſupra hoc ſcripſit, qui fuit uerus ſolus ueritatis oſtenſor.

GALENO ASCRIPTVS LIBER, CVI TITVLVS EST COMPENDIVM PVLSVVM.

CENSVRA.

Liber ieiunus, ſed non omnino reijciendus.

C HOC II quod de pulſibus forte Aegimium poſſibile eſt competentem modũ circuit. Primum autem aiunt egenum antiquum de pulſibus. item non de pulſibus hoc intitulaſſe: ſed de palmon. i. de ſaltibus. ignorauit enim ut decẽs hic uir, quæ exiſtat differentia pulſus & palmi, ideſt ſaltus, ſicut deinceps oſtẽdemus, primum dicentes quid ſit * pulſus.

De definitione pulſus.

Pulſus igitur eſt diaſtole. i. dilatatio, & ſyſtole. i. conſtrictio cordis, & arteriarum: ſolæ enim hæ eorum, quæ in nobis, pulſuali motu mouentur. Alia uero, quæcunque uidentur, & ipſo pulſualiter moueri, ut meninges, quæ circa cerebrum ſunt in pueris uiſæ, ſecundum participationem arteriarum mouentur, circa quas particulas fit palmos, ideſt ſaltus, & tremor, & ſpaſmus.

De his, quæ pulſui ſimulantur.

Similia uero pulſui ſunt, & palmos. i. ſaltus, & ſpaſmus, & tremor: etenim & hæc uidentur quibuſdã ita fieri, ſicut & pulſus, ex diaſtole & ſyſtole. Differentia uero in eis exiſtit plurima. Igitur Praxagoras quidem exiſtimauit hæc ad ſe inuicem differre quantitate, non adhuc autem qualitate: fieri autem ex
D pulſu, qui magis eo circa motum extenſo, palmon. i. ſaltum: ex palmo uero, tremorem: & hoc quidem Praxagoras uir non liber neq; in his, quæ ſecundum medicinã ſunt contemplationibus, neque in alijs ſecularibus. Herophilus uero diligentius inſiſtens huic loco, in qualitate magis eas differentias inuenit. fieri enim pulſum circa arterias ſolas, & cor: palmon autem. i. ſaltum & ſpaſmum, circa muſculos & neruos: & pulſum ſimiliter generari cum animali, & mori cum eo. Fit autem pulſus ita, quando cor attraxerit ex pulmone ſpiritum, primum quidem eum ſuſcipit in ſiniſtrum ſuum uentriculum: demum ſuper concidens, deinde ipſis arterijs præbet. Contingit igitur in conciſione, repletis his, quæ in corpore ſunt, arterijs pulſum perfici: euacuatis autem, ſyſtolen. Igitur arteriæ quidem, ſicut dixi repletæ curſum perficiunt, aſſumentes ſpiritum: cor autem euacuatum, ſicut deinceps demonſtrauimus. Proprium igitur terminum. i. definitionem dedimus eius, pulſum dicentes eſſe diaſtolen, & ſyſtolen cordis, & arteriarum.

Vnde conſtet pulſus.

Conſiſtit autem pulſus ex diaſtole & ſyſtole: quia uero impari, & eodem tempore & cor, & arteriæ pulſum perficiunt, & propterea exiſtimant fere omnes quòd repletis utriſque ſimiliter fiat, uolo repræſentare eorum errorem. Nam quod quidem impari tempore ex arterijs & corde pulſum, qui fit, aſſumimus, manifeſtum eſt: quod autem arterijs quidem repletis, corde uero euacuato hoc fiat, uolebã

remittere

remittere eos,qui uolunt diſcere, ad anatomiam.i.ad inciſionem: ut autem non uidear inuidus eſſe, & liuorem habere,paucis repræſentabo.Corpus cordis.i.ſubſtantia,pinea forma exiſtit:& ampla quidē pars eius,in qua ſunt ora uentriculorum eius,pulmoni unitur,& in medio quatuor fibrarum iacet: una enim fibra breuiſſima reliquarum exiſtens,tertium thoracis ſpatium repleuit. Acuta uero pars eius, & oblonga ſecundum ſurſum cum pectore non ut ſit continua ſicut eſt baſis eius pulmoni, ſed eſt abſo luta. Continetur autem undique cor membrano, quod uocatur pericardion.i.circa cor. Hoc autem non ſolum pulmoni unitum eſſe inuenies a latioribus,ſed & pectori in illis partibus, in quibus diximus cordis acutum abſolutum iacere. Contingit autem ita, quandoquidem ex pulmone attraxerit ſpiritum,repletum undique ipſum ad latera incedere,& multum ſpiritum a pectore auferre. Quando uero rurſum euacuabitur cor,& euacuatum in naturalem figuram recurrerit, tunc proſilit pectori, & percuſſionem facit,& ita concidens pulſum perficit. E

De differentijs naturalium pulſuum ſequentium ætatem.

His autem ita habentibus, dicemus prius differentias naturalium unamquanque ætatum ſequentium pulſuum,demum eas, quæ ſunt in febribus,& poſtea pulſus,qui inueniuntur ſecundum paſſionē. In fine uero,pulſus qui ablati ſunt denominati. F

De pulſu puerorum nouiter genitorum.

Igitur modo genitorum pulſus puerorum exiſtit breuis omnino, & indeterminatus, & in diaſtole & ſyſtole:hunc pulſum Herophilus alogon, ideſt irrationalem conſiſtere ait. Irrationalem uero uocat pulſum eum,qui non habet aliquam analogiam,ideſt proportionem. neque enim duplicem, neque he mioliam, neque aliam quandam rationem habet hic, ſed breuis eſt omnino, & magnitudine punctura acus nobis aduenit: ideo & primum Herophilus alogon, ideſt irrationalem eum competenter dixit.

De pulſu creſcentium.

Procedente uero ætate,& corpore in augmentationem ueniente,& ad rationem,& pulſus augetur ad rationem,diaſtolen latiorem ſyſtole accipiens:quando de reliquo eſt eis logon,ideſt rationem adæquare ad demōſtrationem eius,quæ ex grammatica manuductionis.Nam primus quidem pulſus, qui in modo genitis pueris inuenitur,rhythmum.i.tenorem eum,qui breuis ſyllabæ exiſtit, etiam in diaſtole & ſyſtole habet:& propterea ditonus intelligitur: pulſus autem eorum, qui apud augmentationem ſunt, proportionalis eſt pedi,qui apud eos theo.eſt autem hic tritonus,diaſtolen quidem in duo tempora accipiens:in unum uero ſyſtolen. Pulſus uero eorum,qui in ſtatu ætate ſunt, in utriſque par exiſtit,ut in diaſtole & ſyſtole,comparatus pedi uocato ſpondeo,qui utiq; diſſyllaborum pedum longiſſimus eſt.conſtat igitur ex temporibus quatuor: hunc pulſum Herophilus per paria uocat his qui pedi. Declinantium uero firme iam ſenum pulſus, & ipſe ex tribus componitur temporibus, diaſtole duplo ſyſtolen accipiens longiorem.Et hi quidem ſunt pulſus,qui ſecundum latitudinem ætates in ſanis ſequuntur. Deinceps autem ſunt in febricitantibus. G

De pulſu in febribus.

Eorum qui incipiunt febrire, pulſus paruus omnino eſt, & ſubintrans, perſecutionem patiens in utriſque & in diaſtole,& ſyſtole, ut ferme quandoque & uix incidat tactui: in ſuperadditione uero ſecundum parum adauget, diaſtolen,& ſyſtolen accipiens, & maiorem,& prolixiorem, propter ſpiritus aſcenſionem:in ſtatu uero in utriſque par exiſtit,& in ſyſtole & diaſtole,ceu & febri parilitatem accipiente:in deſcenſione uero, ſyſtoleu quidem diaſtole accipit prolixiorem. Calor uero in * uentre, ſuperabundat magis,quàm in extremis:quia in primis quidem fere uniuerſus calor in medijs ſuperabundat,ut multoties & infrigidari contingat extrema. Quando autem ſunt in ſuperadditionibus:circa media,quidem amplior eſt calor,in extremitatibus uero paucior. Statum autem accipiente febri, & calor pariter inuenitur in extremitatibus,& in medijs.Et hi quidem ſunt,qui ſecundum latitudinem ſequuntur febrientes pulſus. H

*alias medijs.

De pulſibus paſſionum in generali.

Pulſibus autem,qui ſecundum paſſiones fiunt multis & diuerſis exiſtentibus,& de his pulſibus, qui in acutis paſſionibus ſequuntur dicemus.

De pulſu phreniticorum.

Phreniticorum uero pulſus breuis,& erroneus, & non bene robuſtus, propterea ꝙ continue ſpiritus a uigilijs motus ſuperaccidit tactui,ac ſi accideret motus ab arcu tenſi nerui,& chordæ: & omnino minimis periculis manuum noſtrarum ſuperaccideret,ideſt occurrerit.

De pulſu lethargicorum.

Lethargicorum uero pulſus eſt magnus & uacuus ſecundum longitudinem & latitudinē, nobis ſuperaccidens profundo* intellectu:quare & quidā præſumpſerunt dicere pulſum incorporeum.

*alias intellecto.

De pulſu cardiacorum.

Cardiacorum uero pulſus eſt,minor qui finaliter eſt pulſu phreniticorum: robuſtior uero, & quaſi moroſior,ut & alijs partibus ſubaccidat,ideſt ſentiatur tactu:hoc autem fit ſpiritu,quandoque quidem remiſſionem accipiente,& retentionem,quandoque uero intenſionem.

De

A *De pulſu pleuriticorum.*

Pleuriticorum,& peripneumonicorum pulſuum, in paucis quidem eſt differentia:ſolum autem his, qui ualde empirici,ideſt exercitati,ſeu experimentati ſunt, comprehenſibilis eſt: acutus enim & uehemens,quàm plurimum inuenitur:& immiſſiones inæqualiter multoties faciens.

De pulſu epilepticorum.

Epilepticorum uero,eorum quidem,qui fiunt ſine ſpaſmo & contractione particularum, pulſus eſt magnus & diacenus ideſt uacuus,& contintus,& fugatus,perſecutionem patiens,quamplurimum: & hi quidem ſunt pulſus,qui ſecundum hanc paſſionem,ſecundum plurimum aſſequuntur, ſimiles pulſui lethargicorum.Eorum autem,qui fiunt cum ſpaſmis,pulſus eſt magnus,& diacenus,ideſt uacuus.

De nominibus pulſuum.

Sciendum autem,quod omnis pulſus conſiſtit ex magnitudine,& uelocitate,& plenitudine,& rhythmo,& tenore.Et magnus eſt ſecundum longitudinem,& latitudinem,& profundum, digna ratione tactui accidens.Plenus autem,eſt uehemens,& quaſi neruiter tactum percutiens.Eurhythmos autem, ideſt bene tenoratus pulſus,qui in unaquaque ætate naturalem conſequentiam ſeruat. Dicitur autem hic pulſus eurhythmus. Pararhythmus uero eſt,qui cito deſilit a manu.Velocitas autem a ſpiſſitudine

B differt.nam uelocitas quidem ſecundum unam poterit arteriæ intelligi percuſſionem, ſpiſſitudo uero ſecundum plures.Ita denique dicimus quidem uelocem eum,qui in paruo tempore longitudinem explet:Spiſſum autem,qui continue per eundem locum deuenit.

De generibus pulſuum.

Genera pulſuum ſecundum quietem ſpiſſitudo,& raritas:in quo uelocitas & tarditas:ſecundum totum robur,id eſt tenſionem,uehementia & amydrotes,id eſt obſcuritas, ſecundum corpus arteriæ,durities & mollities.igitur hi quidem ita.

De nominibus ſecundum antiquos quorundam pulſuum.

Deinceps autem de his pulſibus qui a ueteribus ſcripti ſunt,& neceſſarij maxime ſunt & in quiete exiſtunt dicamus.Dicitur quis pulſus myurizon id eſt muris modo caudatus.cuius ſunt rurſus duæ differentiæ. hic quidem nanque attritis digitis magnus & uehemens,deinum eas quæ deinceps ſunt diaſtoles longiores accipiens:in fine rurſus & citus & magnus & uehemens ſentitur. Alius uero paruus ſentitur,† & eas quæ deinceps ſunt immiſſiones magnas operans, rurſus & citus & paruus accidit.hic pulſus quidem quandoque inuenitur & ſanos naturaliter aſſequens, quando uero inuentus fuerit in ægrotantibus in paruitate ſuperabundans,eos qui debent abire perindicat. Qui uero in magnitudine,

† al. accidens.

C eos qui in lethargum.dicitur pulſus & parempiptô id eſt intercidens,quando plures diaſtolas et ſyſtolas operari dimiſerit,ſecundam diaſtolen ſpiſſiorem attulerit. hic pulſus quidem quandoque ſequitur & ſanos, quando uero in ægrotantibus inuentus fuerit, nihil rationale ſignificat. Dicitur quidem pulſus dicrotus,quando diſtans arteria maiorem unam diaſtolen,alteram attulerit breuiorem. hic pulſus fit in ſanis quidem,a curſibus,uel exercitijs,uel aliud quid cito nobis operantibus.in ægrotantibus uero manibus,maxime febrientium inuenitur. Dicitur autem pulſus & dorcadizon,quando magnus prius accidens,mox breuis accidit,ut putetur antequàm ſyſtolem faciat finaliter,arteria rurſus dilatari.hic pulſus inuenitur magis in ægritudinibus quæ ſunt circa thoracem. Dicitur pulſus myrmecizon. hic autem eſt qui continue & ſubtiliter diaſtolen facit,ut uideatur myrmecos id eſt formicæ in manu fieri deambulatio.fere ex omnibus deficiendo inuenitur. Vltimus uero omnium eorum & breuiſſimus eſt qui uocatur ſcolecizon id eſt uermiculans.hic uero ita paruus,& languidus,& amydros ideſt obſcurus exiſtit,quòd formiculante & breuiſſimo penitus exiſtente intelligatur diaſtole & ſyſtole.in hoc autem nequaquam,ſed uelut deſinentia ſolum & reuolutio ſpiritus in arterijs perficitur in eo.

D

GALENI DE VRINIS

Ioſepho Struthio Polono Interprete.

Quæ primæ ſint vrinarum differentiæ. *Cap. I.*

VRINARVM differentiæ multæ quidem particulatim exiſtunt:primæ tamẽ ac præcipuę ſunt duæ, humor ſcilicet & ea quæ humori inhærent.Humorem autem uoco id quod re ipſa urina eſt: inhærẽtia uero ea quæ diuerſa a ſuperfluitate humorali in urina apparent.Rurſus uero humoris ipſius differentię in totidem ſecantur partes, duæ ſiquidem ſunt,ſubſtantia nempe,& color. Vtrunq; autem horum in diuerſa partiri licet: ſubſtantia enim alia eſt tenuis,alia groſſa,alia mediocris.Eam uero quæ mediocris eſt, cum ſecundum naturam ſe habeat,diuidere non licet. Ceterum tenuis & groſſa bifariam diuiditur: urina enim tenuis, aut mingitur tenuis, & permanet tenuis: aut mingitur tenuis, ſed turbatur tandem, & efficitur groſſa.

Quid

Quid indicet urina quæ mingitur tenuis & manet tenuis; quæ mingitur tenuis ſed turbatur. Cap. 2. E

PRior quidem extremam indicat cruditatem,natura enim nondum coctionem incipit: altera autẽ quæ ex tenui reddita eſt turbida,indicat naturam iam primo aggreſſam eſſe coctionem. Et tenuis quidem urina ita diuiditur,idque quod diximus ſignificat.

Quid ſignificet,quæ mingitur groſſa & permanet groſſa,& quæ mingitur groſſa, ſed redditur clara. Cap. 3.

AT groſſa ſimili modo aut mingitur groſſa & permanet groſſa,aut mingitur groſſa ſed redditur tenuis:prior quidem indicat uigorem agitationis,quæ eſt in humoribus groſſis & flatuoſis, cum qua adeſt uel affuturus eſt dolor capitis,propter conturbationem ac euaporationem humorum.Altera autem[ceſſare]ebullitionem groſſorum humorum , ſed tamen naturam incipere ſecretiorem eorũ indicat.Et hæ quidem ſunt humoris,quo ad ſubſtantiam, differentiæ.

Primarum differentiæ a colore. Cap. 4.

CVm uero in priore partitione mentionem etiam fecimus differentiarum,quæ a coloribus capiũtur, iam deinceps eas exponamus. Prima igitur eſt urina alba, hanc ſequitur pallida, deinceps F rufa, quarta eſt flaua,poſt hanc rubra,ultimo nigra. Et extremæ quidem ſunt duæ, alba & nigra:reliquæ autem mediæ inter has. Eſt igitur pallida proxima albæ: rufa autem longius diſtat ab alba, prior pallida: e diuerſo autem rubea proxima eſt nigræ, longiſſime diſtans a rufo & pallido. Flaua aũt peculiarem ac propriam habet miſtionem,ita ur gemini coloris eſſe uideatur, partim rufi, partim rubei.†[Quare in libro de Criſibus non abs re huiuſmodi urinam ad ſplendorem uergere diximus:] ſplẽdorem enim a rufo,nitorem autem a rubeo accipit.Ergo ordine quodam mutuo a ſe inuicem urinæ hæ coloribus differunt,alba,pallida,rufa,flaua,rubea,nigra.Fit autem pallida,cum modicum choleræ, ſeroſæ humiditati accedit:rufa autem fit,quando plus choleræ additur:rubea fit a ſanguine: nigra uero a nimia exuſtione, & ab alijs cauſis,ut paulo poſt dicetur.Alba autem indicat extremam cruditatẽ[ac deſperatam coctionẽm.]Hæ igitur ſunt urinæ,quatenus humor eſt, ſimplices differentiæ in ſubſtantia & colore.Reliquum eſt,ut complicatas connexaſq; dicamus,quales ſcilicet ſint, quæ deinceps ſimul connecti poſſunt,quæ item non poſſunt,&,ſi connectantur,quid ſignificent.

†Quare & in libro de criſibus ſplendẽtẽ ipſam appellauit Galenus: iure. n. ſplendet.

De tenui & alba urina. Cap. 5.

A.l.1.f.2.d.3. c.2.p.98.C.

SIt igitur urina quo ad ſubſtantiam ſuam minime cocta,talis uero eſt tenuis: cui ita permanenti tenui,annectatur color exquiſite albus,ut fit ea urina tenuis & alba:hæc multa ſignificat. Aut enim G imbecillitatem uirtutis oſtendir,ſicut in ſenibus,& in morbis diuturnis,in quibus ut plurimum apparent urinæ tenues & albæ.Tales etiam in non nullis,qui natura imbecilles uires habent, uidentur. Interdũ ſignificat obſtructionem renum,quod cognoſcetur ex dolore loci affecti:aut obſtructionem hepatis,ut in ijs, qui quartanis affliguntur febribus. Groſſitie enim ſua melancholici humores obſtruentes uias, ſolent huiuſmodi urinas efficere.Indicant uero tales urinæ & aliud diuerſum ac ſummum malum. Si enim in cauſonide,& urente febre appareat urina tenuis & alba,ſignificat phrenitim.Cũ enim febris ipſa urens indicium faciat plenitudinis & abundantiæ billioſi humoris, urina uero non tingitur, manifeſtum eſt,ꝙ bilioſus humor non retinetur in uaſis, ſed leuitate ſua cerebrum inſilit.Si quidem igitur nondum adeſt phrenitis, urina exiſtente tenui & alba, febre uero cauſonide, prædicimus phrenitim futuram:ſi uero adeſt phrenitis,urina uero eiuſmodi eſt,prædicimus mortem ut plurimum.Neque enim poterit uirtus cerebri ſeruari,cui ingruit tantus acutæ mordaciſq; choleræ impetus.Hæc igitur ſignificat urina tenuis & alba.

Quid ſignificet tenuis & pallida. Cap. 6.

SIt iterum urina,quo ad ſubſtantiam,cruda,id eſt tenuis:quo ad colorem autẽ,modice cocta,†[quæ fit tenuis &] pallida:talis debilitatẽ uirtutis ſignificat.†[Quamuis.n.urinæ,quo ad colorem, facile H coctionem habeant,longe tamen eſt deterius incoctam eſſe,quo ad ſubſtantiam.

†ut fit.

†Quo ad colorẽ.n. cõcoxit, quippecũ hoc facilius fit: quo ad ſubſtãtiam uero nõdũ concoxit, ꝓpter quod hoc difficilius eſt.

Quid indicet tenuis & rufa. Cap. 7.

SIt urina tenuis,cui annectatur color rufus:talis melior quidem eſt priore,eſt tamen cruda, quo ad ſubſtantiam.

Quid indicet tenuis & flaua. Cap. 8.

SIt urina tenuis & flaua: hæc non ſolum malam coctionem indicat, ſed etiam defectum alimenti: id quod in iuuene ieiuno reperitur. Interdum oſtendit calorem multum in profundo, bilioſum ſuccum gignere: id quod in febre tertiana,indicat & uigilias, ac animi perturbationes. Hæc omnia flaua urina efficit.

Quid ſignificet tenuis & rubea. Cap. 9.

PRoponatur iterum urina, quo ad ſubſtantiam,male cocta, tenuis,rubea:talis nunquam reperitur. Si enim rubeus color in urina a ſanguine fit,ſanguis uero a perfecta coctione,coctio autem ſubſtantiam ingroſſat, manifeſtum eſt, quod rubedo in urina cum tenuitate conſiſtere non poteſt. Quod ſi aliquando reperiatur tenuis urina cum rubore,color ille exquiſite rubeus non eſt, ſed eſt quiddam †[cruentum ſimile ſanguini:]

†ichoroides.

A

Tenuis nigra. *Cap. 10.*

A.l.1.f.2.d.3. c.2.p.97.A.

VLtima autem eſt connexio tenuis & nigri:hæc etiam nunquam reperitur. Color enim niger fit, propterea quòd melancholicus humor per urinas purgatur: aut fit a frigiditate nimia, aut a nimia ſanguinis aduſtione:hæc uero tria groſſitiem ſibi uendicant.

Quo modo tenue cum nigro non poteſt conſiſtere. *Cap. 11.*

† melancholiæ morbi.

QVod autem tres,quas diximus,urinæ nigræ differentiæ,groſſam ſibi ſubſtantiam uendicent, manifeſtum eſt. In remiſſione enim febris quartanæ, & ſolutione † [melancholici humoris,] urinæ apparent nigræ. Redduntur autem nigræ,propterea quòd humor nigræ bilis per has expurgetur, qui ſua ſubſtantia terreus eſt & groſſus:quare & urinas efficit groſſas. Simili modo & hæ urinæ, quæ ex aſſatione aduſtioneque ſanguinis nigræ fiunt,groſſas eſſe oportet. Vſtio enim nimia exiccat humiditatem ſanguinis:unde conſtat, quòd etiam groſſam efficit eius ſubſtantiam:quare manifeſtū eſt,quòd & urinæ groſſæ fient:a ſanguine enim & coloris immutationem accipiunt,& ſubſtantiæ uſti ſanguinis groſſitiam referunt. Frigiditas uero, quia ingroſſat * alimentum,etiam urinæ ſubſtantiam faciet * alimento ſimilem : ita igitur urinæ fiunt groſſæ,ut docui.

* materiam. * chymati.

Groſſa alba. *Cap. 12.*

B ET de connexione ſubſtantiæ tenuis cum diuerſis urinæ coloribus,hæc,quæ diximus,ſufficiant: ſupereſt, ut de altera ſubſtantiæ differentia diſſeramus.Sit igitur urina groſſa,cui ita permanēti groſſæ color albus accedat:talis urina maximam eſſe in corpore crudorum humorum copiam indicat.

Groſſa rufa,groſſa flaua,groſſa pallida. *Cap. 13.*

PRoponatur groſſa & pallida,hæc non poteſt in connexionem uenire.Neq; etiam groſſa & rufa,neque groſſa & flaua,ſimul conſiſtere poſſunt:colores enim hi propter defectum materiæ fiunt ac debilitatem uirtutis:groſſa autem a contrarijs fit cauſis:quare manifeſtum eſt,quod rufa, aut pallida, aut flaua,ſimul cum groſſa permanere nequeunt.

Groſſa rubea. *Cap. 14.*

A. ibidem.c. 10. B.

SIt urina groſſa & rubea, (huiuſmodi enim urina reperitur) ſignificat plenitudinem ſanguinis, ut fit in ſynochis febribus.

Groſſa nigra. *Cap. 15.*

† melſcholiæ morbi.

SIt groſſa urina & nigra,talis etiam reperitur, & ſignificat euacuationem humoris melancholici : id quod multoties fit in declinatione quartanarum, & alias in ſolutione † [melancholici humoris.]

C De urinis uero nigris, quæ fiunt aut ab aduſtione, aut a frigiditate, poſtea dicemus. Et hæ quidem ſunt groſſi cum ijs, quos diximus, coloribus connexiones. Iam uero incipiamus agere de ijs, quæ inhærentia uocauimus.

De eo,quod reſidet ab urina,& eſt album, planum,inæquale. *Cap. 16.*

†Hæc nō ſunt ĩ ipreſſis cod. græcis.

ESto igitur primum in ordine eorum,quæ dicturi ſumus † [id quod reſidet, (quod ſedimentum uocemus)] album, ſupremum locum occupans, planum, ſed inæquale, id eſt, uno die coctum, poſtero die non coctum: tale debilitatem indicat uirtutis, quæ non poteſt ex æquo omni tempore materiam concoquere.

Sedimentum album non planum. *Cap. 17.*

† Al. ſuccorū qui coquūtur. Quoniā igĩt ſuppoſuimus ſedimentū habere ſe ſecundum naturam quo ad colorē & locū,prę ter naturā aũt in ſubſtantia, manifeſtū eſt, ꝙ in ſubſtãtia illius, quod hæc ita habet, æqualitas,uel inæqualitas ē. † Igiĩ prius, mirū æquale diuulſum. † æqualitatē malū eſſe, in æqualitatem bonum.

SIt uero,quod reſidet album,inferiorem locum tenens, non planum, ſed diuulſum, hoc deterius eſt priore:illud enim oſtendebat naturam capacem eſſe inæqualitatis in ſpatio multorum dierum; hoc uero in una coctione,id quod deterrimum eſt,& ueluti Autumnus propterea malus eſſe dicitur, quòd eſt inæqualis:ſi tamen inæqualitatem ſuam operetur in ſpatio quatuor uel quinque dierum, minus eſt malum,ſi uero una die,longe peius eſt,ſic & ſedimenta diuulſa peiora prioribus ſunt quoniam indicāt

D naturam in una coctione defeciſſe ob diſtractionem:diſtrahitur uero natura a flatibus,qui inter ſuccos intercurſant,ac dirimunt continuitatem † [eorum, adeo ut reddant illos rebelles. Si igitur ſupponamus ſedimentum habere ſe ſecundum naturam, quò ad colorem & locum, præter naturam autem in ſubſtantia,quis dubitabit longe deteriorem eſſe defectum ſubſtantiæ?]

Non planum æquale. *Cap. 18.*

PRimum ſit de numero æqualium ſedimentorum id, quod eſt diuulſum,tale procul dubio,] malum eſt:indicat enim copiam groſſorum flatuoſorumque humorum [in profundo,] qui a natura extenuari non potuerunt.

Non planum inæquale. *Cap. 19.*

SIt aliud diuulſum [&] inæquale, id eſt alio tempore tale apparens, alio diuerſum, hoc priore eſt melius:indicat ſiquidem flatuoſos ſuccos eſſe paucos,quos natura citò diſcutiet, & tenues reddet. Et mirum ſane eſt inter opera naturæ † [inæqualitatem aliquando meliorem eſſe æqualitate,] quod merito ſane ita euenit: mala enim ſi eundem perpetuo uigorem habeant, deterrima ſunt. Sicut & pulſus arteriarum ſi ſemper & continuo debilis exiſtat, periculoſus eſt: ſi uero aliquando debilis, aliquando non debilis,minus eſt periculum.Eodem modo ſedimentum diuulſum inæquale,minus malum eſt ſedimento diuulſo & æquali.& hæc quidem de hac complicatione dicta ſufficiant.

Suſpenſum

Suſpenſum album æquale planum. Cap. 20. E

SIt aliud diuerſum a prioribus ſedimen,quod,quo ad colorem,ſit coctum, & ſit album, non obtinens locum inferiorem,ſed medium, planum in ſubſtantia,æquale in tempore, tale indicat bonã coctionem,† [ſed tamen non omnino perfectam: id enim non eſt hypoſtaſis, loco tamen ſolum differt ab hypoſtaſi:]Cauſa autem diuerſitatis loci eſt abundantia flatus, qui immiſcetur ſuccis:†[ſi enim flatus ipſe groſſus ſit,nec exacte per coctionẽ extenuetur reſoluaturq;,id quod reſidet ab urina, ſua quidẽ craſſitie tenderet deorſum & ſubmergeretur,ſed]flatus ipſe trudit illud atque attollit, aut ad ſupremam ſuperficiem,& tum uocatur nubecula,aut ad mediam regionem,quod tum uocatur ſuſpenſum: At uero,ſi nulli ſunt omnino flatus,ipſum,quod reſidet† [profundiore parte inferiorem occupat locum,]uocaturq; hypoſtaſis:& de ſuſpenſo quidem id mihi dicendum fuerat.

†Locus in græco deprauatus eſt, uidetur tamẽ hic ſenſus poſſe elici. Sed tamẽ non omnino perfectã (neq;.n.ẽ hypoſtaſis) at dimidiam coctionẽ certe manifeſtãq; indicat:nã,quod in medio natat, hypoſtaſis ẽ natura,loco ſolũ differens.

†Alias. Si.n. flatus haud exacte per cõcoctionẽ fuerit exteouat', ſed ob craſsitiem incluſus fuerit intra ſedimentum.

†Alias grauitate ſua deorſum fertur.

De hypoſtaſi & nubecula. Cap. 21.

TRia hæc igitur, quæ diximus, diuerſa ſunt tantummodo ſitu: ſitus autem uariatur per flatum, flatus autem generatur coctione, coctio uero, quando ſufficiens & perfecta fuerit, flatum reſoluet & exinaniet: propterea hypoſtaſis perfecta perfectam indicat coctionem. Si autem uentoſitas illa præ groſſitie extenuari reſoluique non potuerit, relinquetur in humoribus, quæ erit ueſtigium coctionis humorum non equidem perfectæ, ſed manifeſtæ & mediæ inter crudos & coctos: F hæc autem, ſi non multa fuerit, propellet ſedimentum ad regionem mediam, ſi multa, ad locum ſupremum, fietq; nubecula,†[quæ etiam ſignum eſt coctionis: quodcunque enim fuerit, quod ab urina reſidet,coctionem ſignificat, eam tamen minus bonam, ſi multum & groſſum fuerit.] Clarum eſt igitur, quòd ex ſitu ſedimentorum nihil plus diſcimus, quàm modum & menſuram coctionis. Si enim nigrum erit id, quod reſidet, ſignum eſt pernicioſum: minus uero eſt pernicioſum,ſi ſolum id nigrum eſt, quod in medio iacet, ac multo minus etiam, ſi nubecula: ſi uero id, quod in infimo eſt, ueluti hypoſtaſis, longe eſt pernicioſiſſimum. Sufficiant uero hæc dicta de ſitu, qui neque bonum neque malum ſignificat,ſed modum & menſuram boni & mali. Cum autem in eo,quod reſidet, quatuor nobis conſideranda ſint, color ſcilicet,locus,ſubſtantia, & tempus: ſupereſt, ut de colore iam diſſeramus, cum de ſubſtantia,tempore,& loco iam ſatis dixerimus. Color autem alius eſt naturalis ei,quod reſidet,& eſt albus: alius præter naturam,qualis eſt niger,[fuſcus ſeu]liuidus,pallidus,rubeus,de quibus iam agamus.

†Et indicabit concoctionẽ, uerũ obſcurã, quoniã multa & craſſa eſt illa uentoſitas.

Color ſedimentorum rubeus quid ſignificet. Cap. 22.

SEdimentum rubeũ ſit†[a copia cruoris,id eſt ſanguinis incocti:]ſignificat autem coctionis defectũ non tamen mortẽ:cum.n.ſuccus is ſit benignus & amicus naturæ,[magnum]periculum inferre nõ G ſolet:quia tamẽ indicat cruditatem,faciet morbum diuturnum: id autem ex eo, quod dicturi ſumus, intelliges. Humores quidam generantur ex phlegmate, ſicut phlegma, & id, quod proprie dicitur * cruor:quidam generantur unà cum ſanguine, ſicut flaua bilis & nigra bilis. Quando igitur in urina ſedimentum uidetur rubeum,indicium eſt,ꝙ a * cruore colorẽ accepit:* cruor autem fit ante, q̃ ſanguis fiat:ſi ergo natura nondum proprio colore tinxit ſanguinem, manifeſtum eſt,ꝙ nondum perfecte coctus eſt,eo tamen indiget natura,ut progreſſu temporis èx illo faciat ſanguinem. Quid igitur ſignificet ſedimentum rubeum,iam diximus.

*τῶν αἱματουμένων.i.eorũ,quę indicantur.

† A ſanguine ichoroede.

*

Quid ſignificet nigrum. Cap. 23.

SEdimentum autem nigrũ aliquando frigiditatis eſt indicium, interdum caliditatis. Diſcerneſ uero alterum ab altero hoc modo:ſi anteceſſit liuidus,poſtea ſubſecutus eſt color niger,indicationẽ facit frigiditatis:ſi uero anteceſſit croceus,ſubſequitur uero niger,caliditatem indicat.

Quid ſignificet liuidum. Cap. 24.

Liuidum autem frigiditatem indicat & internitionem uirtutis.

De ſpeciebus oleaginorum. Cap. 25.

EX oleaginis urinis alia eſt elæochroa, alia elæophanes, alia elæodes: prima principium indicat H colliquationis adipis totius corporis, eſt uero ea colorem olei retinens: elæophanes autem habet†[aliquid magis ſimile oleo,quod ſupra urinam inſidet:]ſignificatque augmentum colliquationis: elæodes eſt,quæ tota ſui ſubſtantia,& undequaque eſt,ueluti oleum, quæ indicat ſtatum & ſummum uigorem colliquationis. Sunt autem hæ urinæ etiam ex colliquatione adipis renum. Extant tamẽ cautiones,quibus hoc diſcernas, quarum meminit Hippocrates in aphoriſmo de reſolutione adipis renum,ubi dicit: Quibus * inſidens pinguis, ac ſimul tota, ijs renum uitium [acutum]ſignificatur: ipſemet docuit diſcernendi modum, cum addidit, ſimul tota,id eſt ἀθρόα. In colliquatione enim totius corporis adipes colliquati paulatim, id eſt tarde,& non uniuerſim cum urina exeunt: recipitur enim adeps a uenis membris uicinis, deinde ab ijs, quæ continuantur, & rurſus ab alijs & alijs, donec tempore protracto ad renes & ueſicam perueniat: adipis uero in renibus colliquati propter uicinitatem tranſitus celerrima eſt excretio,& non paulatim. Hoc igitur eſt,quod dixit Hippocrates, ſimul tota.i. celeriter. Hæc de oleaginis.

A. ibid.c.6.C

†exquiſitiorẽ mixtionẽ olei cum urina.

* hypoſtaſis.

Quid ſignificet hypoſtaſis oroboides. Cap. 26.

CVm autem caro ipſa liquatur diſſoluiturq;, facit hypoſtaſes oroboides,id eſt ſimiles orobis:quas ut bene diſcernas, animum aduerte ad coctionem aut cruditatem, aut febrem acutam præſentẽ.

A. ibi. c.6.B.

Si enim

A Si enim adeſt febris,totius corporis erit paſſio:ſi uero non aderit febris,erit uitium renum. Et rurſus, ſi adeſt cruditas urinarum,totius corporis uitium eſt: ſi coctio adeſt,ſedimenta uero orobina appareant, uitium eſt renum. Nec ſine cauſa cruditas inceſſit,quádo morbus eſt totius corporis:ea enim uaſa,quæ coctionem conficiunt,male etiam affecta ſunt:in uitio autem renum cruditas non adeſt: renes enim non ſunt inſtrumenta coctionis urinæ.Hæc de colliquatione carnis & adipis.

Quid ſignificet hypoſtaſis petaloides. *Cap. 27.*

* Superficiariæ partes mẽbrorũ ſolidorum.
A. ibidẽ. c. 6. B,

QVando ſolida membra male ſunt affecta , abraduntur primum * utplurimum, & reddunt urinas petaloides , ideſt habentes hypoſtaſes ueluti ſquamas: ſunt tamen & hæ aliquando a uitio ueſicæ . Diſcernes autem hoc ex ijs, quæ iam diximus de uitio renum: ſi enim adfuerit febris, totius corporis eſt uitium : ſi non adfuerit febris, uitium eſt ueſicæ: ſi cruditas adſit, totum corpus eſt affectum : ſi coctio adſit,ueſica.

Quid ſignificet pityroides. *Cap. 28.*

A. ibidem. c. 6. C.

QVando febris, profunda corporis uaſa corripit ac dilacerat,hypoſtaſis fit pityroides , id eſt, quæ habet quiddam ſimile furfuri , quod exilius quidem eſt ſquama , ſed groſſius : id uero etiam ui-
B tium ueſicæ aliquando indicat . Diſcernitur autem hoc eo,quo diximus , modo : ſi enim adfuerit febris,uitium eſt totius corporis:ſin minus,ueſicæ.

Quid ſignificet crimnodes. *Cap. 29.*

καὶ παχυμερέστερα .i. quę ſũt craſſiorum partium.
A. ibidem. c. 6. C.
† ἰχωρώδεις καὶ σανδαραχίζουσα.
A. ibidem. c. 6 B.

POſteaquam uero febris ipſa longe lateque maiori ui, quàm in ſuperioribus uitijs, ſolida membra corripuerit, facit * deteriora ſedimenta, quàm erant illa , quæ ſpeciem furfuris referebant, quæ uocantur crimnodea [id eſt farinæ ſiue etiam ſpumæ ſimilia:] Hæc uero duo ſignificant, aut cremationem ſanguinis,aut liquefactionem ſolidorum nimiam : &, ſi quidem alba fuerint,quæ reſident,ſolidorum membrorum eſt uitium:ſi uero rubea extiterint, ſanguinis crematio.

Quid ſignificet † [cruenta fruſtuloſa.] *Cap. 30.*

INdicat hepar eſſe ulceratum , cuius ſubſtantia diſſoluitur. Et partes quidem huius ſedimenti ſubtiliores habent colorem * cruoris,craſſiores autem ſunt ſimiles ſandarachæ, quæ ut plurimum portendunt mortem infirmis,aut,ſi ſuperuixerint,hydropem.

Quid ſignificet fœtida. *Cap. 31.*

FOetidæ autem urinæ indicant putrefactionem & internitionem uirtutis futuram . Reſtat uero nobis ſpeculari de humoris urinarij cum ſedimentis connexionibus , ac dicere , quid ſi-
C gnificent . Hæ enim connexiones , quas hucuſque explicauimus , erant ut ſolius humoris urinarij, quas primo loco ediſſeruimus : uel ſolius ſedimenti , quas ſecundo loco expoſuimus : nunc autem & humoris & ſedimenti ſimul connexiones complicemus , & exponamus , quid ſignificet quælibet complicationis differentia.

De tenui & albo. *Cap. 32.*

PRoponatur igitur primo urina non cocti humoris,qui eſt tenuis,nec cocti coloris, qui eſt albus:in tali urina nunquam poteſt exiſtere ſedimentum:tenuitas enim ſignificat defectum materiæ nutrimenti ex qua fit id,quod reſidet. Ad hæc in tenui, quæ permanet tenuis, eſſe ſedimentum, ſimulque eſſe urinam pallidam aut rufam , aut flauam eſt impoſſibile : in ijs enim natura priuata nutrimento conuertit ſe ad colorem faciendum. Quare, ſi uolumus conficere connexiones humoris urinarij cum ſedimentis,tenue abijciamus a propoſito,proponamus uero groſſum.

Groſſum album non planum. *Cap. 33.*

SIt uero urina colore alba, ſubſtantia groſſa , in hac poteſt reſidere ſedimen,quod ſit album ſed non planum,ideſt diuulſum: in talibus enim crudorum ſuccorum copia colligitur,quæ,licet coctionem coloris admittat , ſubſtantiæ tamen minime.

D *Groſſum rubeum non planum.* *Cap. 34.*

SIt alia groſſa, cui inditus ſit color rubeus(pallido enim rufo & flauo ob eas , quas diximus , cauſas groſſum connecti non poteſt :) ſi igitur rubeo miſceatur groſſum, id quod ſæpius accidit in ſynochis febribus , ſignum eſt crudiratis & in humore & in ſedimento,tum quo ad ſubſtantiam,tum quo ad colorem utriuſque, humoris ſcilicet & ſedimenti.

Groſſum nigrum non planum. *Cap. 35.*

SIt urina alia groſſa & nigra , hæc non cocta eſt nec colore nec ſubſtantia tam humoris urinarij , quàm ſedimenti . Et hæ quidem ſunt connexiones urinæ groſſæ , quæ remanet groſſa. Sit uero urina, quo ad ſubſtantiam, mediocris , cui annectatur color aliquis , hæc alba eſſe non poteſt, ſi enim alba eſt , cruda eſt . Eſto tamen appareat urina mediocris ſubſtantiæ, & alba, mirum profecto erit, quomodo natura mediocrem ſubſtantiam faceret, colorem uero non decoqueret, cum illud maioris ſit negocij & difficultatis . Mediocre igitur cum albo conſiſtere non poteſt: raro autem cum pallido, niſi abundans humiditas aliunde choleræ aduenerit . Color quoque rufus aut flauus cum mediocri urinæ ſubſtantia non poteſt communionem habere, quòd ſi aliquando habeat, in illis tamen nihil reſidet . proinde & has urinarum cum ſedimentis complicationes, ut inanes , omittamus.

Quæ urinæ ſunt malæ. Cap. 36. B

VIrides ſeu liuidæ,nigræ,cruentæ,nimium groſſæ,ruſæ ſupra modum, ruſæ ſimul tenues,carentes hypoſtaſi: periculoſæ ſunt fœtidæ, pingues,oleaginæ, & hæ quæ excedunt copiam potus.

Nubeculæ & hypoſtaſes malæ. Cap. 37.

LIuidæ,nigræ, cōſcuræ, uarijs coloribus diſtinctæ,diuulſæ,& hæ quas ante uocauimus crimnodes, cruentæ, bilioſæ,& exuſtæ,phlegmaticæ & fœtidæ:urinæ uero in quibus nihil reſidet,ſunt malæ. Hæ igitur ſpecies urinarum ſignificant plurimas cauſas diuerſorum morborum , eorumq; augmenta, declinationem, diſcrimina, proſperitatem,coctionem,cruditatem,modum inſuper periculorum quæ futura ſunt,eorumque cauſas quarum multitudinem & uim conſiderare debet Medicus cauereque ſi quid ultra modum delinquitur.

De differentijs urinarum in hominibus ſanis. Cap. 38.

IN morbis febrilibus utiliſſima eſt urinæ indicatio, quoniam autem omne quod eſt præter naturam, cognoſcitur per id quod eſt, ſecundum naturam,idcirco urinarum noritia incipere debet ab ijs quæ ſecundum naturam ſe habent. Optima igitur urina eſt in ijs hominibus qui ſani ſunt, & bonam corporis habitudinem ſortiti ſunt,ſubruſa aut ſubflaua mediocris craſſitiei , talem colorem perpetuo obtinens qualis a principio uiſus eſt,hypoſtaſim retinens planam,æqualem,albam , multitudinem autem pro menſura & ratione potus. In mulieribus tamen urina ſecundum naturam albioris coloris eſſe debet,quàm in uiris,habereq; hypoſtaſim maiorem. In puerili uero ætate neceſſe eſt groſſiorem eſſe hypoſtaſim propter edacitatem puerorum & motus eorum importunos ac inordinatos. Quando autem Hippocrates dicit hypoſtaſim planam,uult ſignificare non diuulſam ſed continuam : quando dicit æqualem,uult ſignificare tum eam quæ per omne tempus ſimilis eſt ſui,ita ut ſi uno die ſit cocta,poſtero die non ſit cruda,tum eam quæ ſedimentum & humorem urinarium habet nō diſtantem a ſe, ſed totum ſibi æqualem.In urina naturali conſideranda ſunt hæc, ſubſtantia ; color , & id quod adhæret , qualis eſt nubecula:ſuſpenſum, & ea quæ in fundo eſt hypoſtaſis,quòd ſi aliquid horum in urina immutatum fuerit,indicium erit non bonæ coctionis in uenis. F

Qualis urina optima eſt in ægrotantibus. Cap. 39.

OPtima in ægrotis urina eſt ea quæ ſimillima eſt urinę ſanorum hominum,ſubpallida aut ſubflaua, habens hypoſtaſim albam,planam,æqualem. Ab hac uero iam deficit quæ ſuſpenſum habet album,planum, æquale. Adhuc uero magis deficit, quæ nubeculam habet albam,planam, æqualem. In quibus enim flatus eſt in profundo craſſus,& incoctus, ſi paucus is fuerit,permittit ad fundum matellæ materiam deferri: ſi uero abundans fuerit,effert hypoſtaſim ad ſuperficiem ſummam urinæ , & facit eam quam diximus nubeculam . Quanto igitur flatus magis diſſecauerit ac magis in latum ſuſtulerit hypoſtaſim, tanto minus cocta dicetur eſſe urina. In tertianis tamen exquiſitis & in ephemeris febribus,ſola nubecula aut ſuſpenſum ad ſolutionem morbi ſæpe ſufficit , interdum ſufficit & ſolus color urinæ bonus . G

Quod non omnis hypoſtaſis alba bonum indicet. Cap. 40.

SAepe autem albus color eorum quæ in urina reſident decipit ignaros Medicos,ita ut neſciant malam eſſe hypoſtaſim quæ illis uidetur bona[ac e diuerſo bonam eſſe quæ illis uidetur mala.] Accidit enim aliquando ut albus humor & crudus excernatur per urinam,ac in imo ſubſideat,inſtar bonæ hypoſtaſis. Aliquando affecto hepate aut renibus pus per urinam excernitur & ſubſidet ita ut indoctos decipiat: ſed hoc diſcernetur primum per dolorem qui præceſſit in renibus aut in hepate , aut in aliquo membro alio,quod ſolet per urinas expurgari: deinde per fœtorem quem obtinet pus.Crudus autem humor diſcernetur a bona hypoſtaſi per inæqualitatem ſubſtantiæ.neque enim humor crudus permanet ſibi continuus,ſed diuiditur in exiles & minutas partes ueluti arenulas,neq; planus eſt omnino, ſicut uera hypoſtaſis. In bonis autem urinis primum quod apparet eſt nubecula : deinde facto deſcenſu apparet id quod uocauimus ſuſpenſum:in fine autem poſteaquam iam perfecte cocta fuerit, ſubſidet in profundo,facitq; hypoſtaſim: ex quo liquet coctam eſſe urinam. At in crudis humoribus a principio delabitur multitudo non pauca in profundum matellæ(interim & totius urinæ color eſt malus)deinde ſucceſſu temporis extenuata multitudo concoctaq; attollitur in medium,facitq; ſuſpēſum. Poſteaquam uero magis adhuc extenuata coctaq;(quo ad eius fieri poterit)extiterit,inſidet utplurimū in alto,faciens nubeculam,quę idiotis imponit ut opinentur morbum labi in deterius. H

Nō eſt in grę. lib.
A.ibi.c. 6. D.

tu motum augeat ſiue minuat,medicatione opus non erit : diæta enim aere bono ,balneis, deambulationibus,exercitationibus,morbus abigetur:aliquando etiam in tetragono infirmi liberantur .

De ſchematibus Lunæ in Cancro.

Si decumbat quiſpiam Luna in Cancro exiſtente , cui Saturnus uel præſens iungatur , uel porrigat diametrum aut tetragonum,erit morbi prima cauſa balneum & refrigeratio. aderit fluxus ad thoracē. aderunt tuſſes.aderunt conſtipationes.febres non uiolentæ,ſed tamen malignæ. pulſus parui ac debiles,grauitas in lateribus.Huic congruunt omnia quæ calefaciendi uim habent . Si uero ex beneuolis nemo Lunam intuetur,longiore ægritudine detentus poſt diem quadrageſimū obibit : at ſi beneuolus aliquis Lunam inſpicit,plurima mala perpeſſus tandem ſanabitur.Si autem decum-

DE VRINÆ SIGNIFICATIONE,

EX HIPPOCRATE.

Georgio Valla Placentino interprete.

CENSVRA.

Hippocratis & Galeni uerba nulla arte, atque ratione
exſcribuntur.

PRIMA urina eſt cum eius alba fuerit hypoſtaſis, quam ſubſtantiam di-
cere poſſumus, & leuis, & æqualis perpetuo donec iudicatus fuerit mor-
B bus. Significat nanque ſecuritatem nec diuturnam fore ægritudinem. Si
uero intermittat, & puram quandoque mingat, quandoque ſubſidat album
quoddam & leue: tum diuturnior efficitur morbus: & minus tutus. Si fue-
rit urina ſubrubra, & hypoſtaſis ſubrubra & leuis, diuturnior hæc quàm pri-
ma, uerum multo ſalubrior. Craſſioris autem farinæ ſpecie in urinis hypo-
ſtaſes, malæ. quibus adhuc peiores ſunt etiam folioſæ. at tenues & albæ, ad-
modum malæ. quibus improbiores furfuraceæ. Nebulæ ſuſpenſæ & mobiles in urinis, albæ qui-
dem bonæ, nigræ uero malæ. Si erit tenuis & rutila urina, ægritudinem ſignificat crudam, at diu-
turnam: & ſine periculo eſſe non poteſt. Letalis autem male olens, & aquoſa, & atra, & craſſa. Vi-
rilis autem ſiue muliebris atra urina, peſſima. infantibus autem, aquoſa. Quibus urinæ tenues &
crudæ minguntur diuturnæ, ſi alia ſigna tanquam euaſuris adfuerint, hos abſceſſum ad ſepti tranſ-
uerſi regiones infernas expectare oportet. Pinguedines quoque ſuperne innatantes araneoſas li-
cebit improbare. colliquefactionis enim ſignum eſt. Conſiderandæ porrò urinæ in quibus ſunt ne-
bulæ, ſurſumve an deorſum meent quoſque colores habeant. deorſum enim labentes cum coloribus
iam memoratis, malas eſſe decet arguere. Nec te fallat ueſica ipſa ægra quæ huiuſmodi aliquam
C reddat urinam. nec enim totius eſt corporis ſignum, ſed ipſius per ſeſe. Quibus urinæ craſſæ grumo-
ſæ paucæ non febricitātibus, copia ex his tenuis adueniens prodeſt. præcipue tales adueniunt qui-
bus a principio, uel e ueſtigio ſtabilitur hypoſtaſis. Quibus urinæ perturbatæ uelut iumentorum
ijs cephalalgiæ aut adſunt, aut aderunt. Quibus urinæ perſpicuæ albæ ſunt, improbæ, præcipue in
phreniticis apparentes. Quibus hypochondria ſublata, murmurantia, ilium dolore accedente, ijs
alui humectantur, niſi flatus erumpant: uel urinæ proueniat copia. hæc ſane in febribus. Quibus ſan-
guis uel pus mingitur, renum, uel ueſicæ exulcerationis eſt argumentum. Quibus in urina craſſa exi-
ſtente minutæ carunculę tanquam pili pariter adueniunt, ijs a renibus excernitur. Quibus in urina
craſſa exiſtente furfuracea eminguntur, eorum ueſica ſcabieſcit. Quibus ſponte ſanguis mingenti-
bus exit, eis a renibus ſignificatur uenulæ fractura. Quibus in urinis arenoſa ſubeſt materies, ijs ue-
ſica calculeſcit. Si noctu mingatur multum, exiguum excrementum ſignificatur. Quibus bilioſæ hy-
poſtaſes, ſuperne autem tenuitates, celerem ægritudinem ſignificant. Quibus in urinis inſident bul-
læ, ex renibus ſignificant ægritudinem, eamque longam fore. Quibus febrium uertigines a princi-
pio ſunt, & pulſatus capitis, & urina tenuis, eis expectanda eſt ad criſes febris acumine augeri. nec
mirabor cum caput circunferri uidebitur, ſi in amentiam deciderint. Quibus pinguis hypoſtaſis, &
D accumulata, ijs renum uitia, & acuta ſignificantur. Quibus ex renibus laborantibus prædicta ſigna
ſint, laboreſque circa muſculos ſpinales extiterint, ſi in locis ſint exterioribus, abſceſſus quæ Græci
apoſtemata uocant, foris expecta futuros. ſin in locis interioribus fuerint dolores, abſceſſus in inte-
rioribus fore expectato. Si ſanguinem meiat & grumos, ſtranguriaque, affligatur doloreq; ad perito
næum ac epigaſtrium incidat, ſignificat circa ueſicam eſſe ægritudinem. Quibus a principio urinæ
ſunt nebuloſæ, uel etiam craſſæ, purgandi ſunt, ſi cetera conferre uidebuntur. Quibus a principio uri
næ ſunt tenues, ijs medicamen ne exhibeas. At ſi uidebitur, clyſteribus utere. ita nanque ſi curentur
profuerit. Quod futurum quoque eſt, ex urinis licebit conijcere. nam ſi denſior, uel pallidior, melior
erit urina. ſi tenuior & nigrior, erit deterior. ſalutem nanque pronunciat. Hunc Hippocratis locum Ga
lenus hoc modo interpretatur. Manifeſto nunc craſſiores tenuibus comparans dixit. non naturali-
bus autem tenues & nigras, peſſimas ad ſolas tenues effectas, minime concoctam ſignificans ægritu-
dinem. integre nanque tenuis aquoſa eſt, & perinde etiam alba. Quod ſi mutationes habeat, tempus
ſignificat & neceſſe morbum commutari ad inæqualitatem in deteriorem & meliorem. Ex febribus
inquit porrò Hippocrates præcipue morbis urinarum ſignificatio colligitur utiliſſima. ſed quoniam
omne contra naturam ab eo quod eſt naturale inuenitur, a naturalibus ſumamus principium. Vrina

igitur in ſanitate & habitu bono conſtitutis hominibus, optima eſt quæ ſubrutila aut ſubflaua, craſſi- E
tudine mediocris, quæque colorem non mutat, cumque emicta fuerit, leuem & albam & æqualem
perpetuo ſeruat hypoſtaſim iuxta bibentis rationem. In fœminis naturalis urina colore albior ſit
quàm uiri fere neceſſe eſt, maioremque habeat hypoſtaſim. At infantium craſſa eſt hypoſtaſis, pro-
pter puerorum uoracitatem, inordinatumque & intempeſtiuum motum. Leuem inquit Galenus hy
poſtaſim uocat Hippocrates continuam & indiuulſam ſignificare uolens, leue ſiquidem opponitur
aſpero. æqualem uero, ut in totum ſemper ſimilem mingat. nam quæ manet concocta, neque dein-
de inconcocta, non utique hypoſtaſim uel profuſionem totam habet inæqualem. Si quæramus igi-
tur in naturali urina colorem, uel profuſionis conſtitutionem, & quæ a profuſione inferuntur, ut ne-
bulam ſub nebula ſuſpenſam, & in fundo hypoſtaſim, non dubium quin ad hæc conuerſa urina incon-
coctionem indicet in uenis eſſe. Optima quidem, inquit Hippocrates, urina eſt in ægrotantibus,
quæ ſimillima ſanorum urinæ, ſubuiridis uel ſubflaua, & albam & leuem & æqualem habens hypo-
ſtaſim. At deterior, eleuationem habens albam & leuem & æqualem. Eſt porrò hac inconcoctior
quæ nebulam habet, quæque eſt ſubternubilata. in qua enim flatus eſt in profundo craſſus & incon-
coctus, ſi exiguus quidem ſit, extrudit reliquam materiam ut ad ſundum uaſis deferatur. ipſamque
diſpeſcendo dirimendoque uniri non permittit. Quòd ſi redundet inconcoctus in fundo flatus, at- F
tollit ad profuſionis medium hypoſtaſim, facitque eam ſublimitatem appellatam. Quòd ſi flatus im-
pendio plus fuerit incócoctus, ad extremũ profuſionis agit hypoſtaſim, quæ nebula nominatur, aut
ſubnebula. Quanto igitur potuerit flatus diſtribuere, nec ſuſtollere hypoſtaſim, tanto inconco-
ctiorem eſſe urinam arbitrator. Quòd ſi neque hypoſtaſim, neque ſublationem, neque ſubnebu-
lam, neque nebulam urina habuerit, ſciendum eſt morbum facientes humores naturam concoxiſſe.
Quòd ſi quandoque quidem habet hypoſtaſim, uel ſublationem, uel ſubnebulam, uel nebulam,
quandoque autem non, pugnam natura oſtendit cum ægritudine. In puris nanque tertianis & quo-
tidianis nebula ſolum, uel ſublatio, ſæpenumero ad morbi ſolutionem ſufficit. Quandoque uero
bene coloratam duntaxat eſſe urinam. Plerunque etiam color albus eius quod intus apparet illa-
tum in profuſione, fallit ignaros, quod hypoſtaſim utilem quæ non ſit eſſe opinentur. Euenit ſiqui-
dem ut crudus humor & albus cum urina excretus ſubſidat, præbeatque uidendam utilem hypo-
ſtaſim. quandoque etiam iecore aut renibus languentibus pus cum urina excernitur, & ſubſidendo
fallit etiam minus acutum artificem. ſed prius definiendum excutiendumque eſt languere homi-
nem aut ex renibus, aut ex iecinore, aliove membro, unde per urinam purgari conſueuit. deinde
etiam grauiter olens puris particeps inuenitur. at crudus humor per utiles hypoſtaſes diſtingui- G
tur ab inæquali ſubſtantia eius quod ſubſidet. neque enim id ſibi continuum manet, ſed in minu-
tas partes diſpeſcitur tanquam arenulas. neque omnino leue eſt ſicut uera eſt hypoſtaſis. ſubinde
utilium urinarum primum quidem apparet nebula. deinde ſuccedens ſublationem facit. poſtremo
reſidens in fundo uaſis hypoſtaſim facit, cum perfecte id concoctum fuerit. Verum in crudis hu-
moribus ſtatim ab initio in uaſis fundo ſubſternitur uis multa, quod non ſit utilis, ſed mala tota pro-
fuſio. deinde pedetentim concocta & attenuata ad medium ſuſtollitur profuſionis, facitque ſubla-
tionem. Cum uero attenuatior ac concoctior euaſerit, ſubſidet in profuſione & nebulam facit.
planeque ignaros fallit, ut exiſtiment in deterius lapſam eſſe ualetudinem. Si fuerit urina magis bi-
lioſa, inquit Agrius Hippocratis interpres, & hypoſtaſis ſimilis, debes euacuare, ſiue per urinas,
ſiue purgamine. ſi bilioſus fuerit color, hypoſtaſis autem alba, erit bilis cum pituita. utrunque eua-
cuato, ſi color albicans, & hypoſtaſis rufa, ſeu manifeſto, ſeu obſcure, uel plus fuerit, ſi potentia ua-
lida firmæque ſint uires, mitte ſanguinem ex uena. ſin imbecillis ſit, medicamen adhibe, aut ei rei ac-
commodatum exhibe cibum.

GALENO ASCRIPTVM PRÆSAGIVM

EXPERIENTIA CONFIRMATVM.

Georgio Valla Placentino Interprete.

CENSVRA.

Imitatur & hic liber veros Galeni libros, ſed ieiuna admodum oratione.

QVICVNQVE præſciſcere libuerit mortis non diem modo, ſed etiam ho-
ram, conſiderare expedit quo potiſſimum tempore languens ab acceſſio-
ne uehementer affligatur, num inter accedendum tum impenſe obrige-
ſcat, & æſtu conflagret, diuque ea permanſerit intenſio, pulſuſque ſit exi-
B guus, & ſegniter ſomnum cœperit, ſomnolentuſque fuerit, uel id genus
aliud ſubierit detrimentum, id omne tempus ſuſpectum habere oportet.
uel ſi etiam ita mediocriter habuerit. At circa uigorem ſi ægrotum deie-
ctum, aut cedentem, aut mœrentem ſpectes, febrisve magnitudinem mi-
nime tolerantem, plurimumque exæſtuantem, & ſe tenebricum uolutantem, & capite dolentem,
& corde ſuccumbentem, aut tali aliquo affectu uexatum, ſuſpectum id tempus tibi eſſe maxime
oportet, ſi etiam acceſſionis principio ac uigore ſint mediocria. Verum id ſi circa uigoris deceſ-
ſum fuerit, anima conſternetur, & ſudores ſint inęquales, aut frigidi, aut circa caput, aut circa pectus in-
ſurgant, pulſuſque obſcuros & debiles efficiat, aliaque id genus, id tempus expedit ſuſpicere. ne-
que tum definiendum quicquam, neque dies mortis proferenda. Nam ſecunda die ſi contingat
& quarta acceſſionem uehementiorem eſſe prima, tertius & quintus & ſextus diem mortis indi-
cabunt. Quot de cauſis ſuccenduntur febres? Quandoque aut ob additamentum idoneæ mate-
riæ, aut ob motum, aut ob aſtrictionem, aut putredinem, aut ob acceſſum caloris extrarij. Ac
ob additamentum quidem, ut cum temperamentum nacto calidum, adiectum fuerit piper, ſina-
pi, allium, & ſimilia. horum enim qualitas ſi cordi fuerit inuecta & inſita, ſuccendet caliditatem,
C febremque inflammabit. Ob motum autem dupliciter. Nam is aut ab anima, aut a corpore ſu-
ſcitatur. Ab anima quidem, ut cupiditate, & cura. A corpore autem, ut in labore immenſo.
Ob adſtrictionem, cum ob glutinoſitatem, aut ob quampiam craſſitudinem exaruerint obſtructi-
que fuerint incerti corporis meatus, aut extrema uaſorum, & in profunditatis difflatione febris
fuerit incenſa. Verum ob putredinem, ut cum ſubiecta & redundans materia putruerit introrſus,
cordique fuerit obiecta, ac febrem ſuccenderit. Ob acceſſum autem caloris alterius, uelut cum
in Solis ardore caput exæſtuauerit, præcipue tunicularis pituita per arterias cordi fuerit obiecta,
febremque ſuccenderit.

Signa febris futuræ.

Imminentis febris nuncius eſt hiatus, horror, oſcitatio, nauſea, ſomnolentia, tuſſicula ſubaſpe-
ra, extremorum membrorum infrigidatio. atque hæc quidem extrinſecus præſagia. A pulſibus
autem ex paucitate, & inæqualitate deprehenditur etiam quod deſideratur. ac iniectione quidem,
cum impenſior correptio, frigetque cum aliquanta inæqualitate atque exiguitate. at in aſcenſu fe-
re ſunt improbi, aucta diductione, ad perfectum uſque uigorem, ſed calore intenſo, primum ma-
gnitudo augetur, deinde celeritas aſſumitur. Nam cum ſatis ſuccenſa febris conflagrarit, tum in-
D gentes ſimulque celeres efficit pulſus: ſin autem impenſius, etiam crebros. Quo nempe pacto
ante febres hiatus progignuntur? hiant ante febres ægri ob concuſſionem, & uim ipſos intenden-
tem. Nam quemadmodum ex ahenis ad ignis uiolentiam poſitis uapor attollitur multus defer-
uente in ipſis aqua, ita etiam ex eis quæ introrſus in corpore ſunt, uapor exhalans intendit con-
uincitque corporis muſculos. ſolent nanque nerui tepefacti deſidere. atque ita fiunt oſcitationes.
At quonam demum pacto capitis dolores febricitantibus incitantur? nempe cum uenæ plenæ & a
flatibus intumentes, interſectæ fuerint, in caput dolores aduehunt, ui ac tenore internorum fla-
tuum, qui immiſſi diſperſique ſunt.

De ſignificatione ſudorum.

Febrem uero ſudoribus diſſolutum iri cognoſcimus ex eo, quod languor ſit uigoris maximi, ut eſt
qui cauſus nominatur. Bilioſus nanque is demum eſt morbus, qui cum impenſius moueri oporteat,
rigor efficitur. & perinde ſi uenter aſtrictus ſit urinave, proxima ſubeunte criſi, rigor erit expectan-
dus. Sin amborum fuerit aſtrictio, nec ullus præſto eſt uomitus, aut ſanguinis eruptio, ſudor
multus conſequatur neceſſe eſt, præſertim cum languentes prociderint, acceſſione incrementum
capiente, ut ea de cauſa magis incaleſcant, nonnullaque corporis ſit calida euaporatio, qualis antea
non fuerit in dudũ memoratis. Pulſus ingẽtes, & ſublimes, & celeres, in diductionemq; potius prope-

E rantes,ac uelut undoſi, cum arteriæ tunica atra humidaque apparet. Totius uero corporis extrema ſuperficies perpruriſcit ac remolleſcit.& quandoque ad horas rufeſcit.atque hæc in critica acceſſione adueniunt,præeunte concoctione,& critica die bona exiſtente,ſalubrium ac reſoluentium ſudorũ fuerint indicia. Non dubium quin calorẽ eſſe expediat mediocriter ſudoris ſolubilem, & per uniuerſum corpus ſibi conſtare,exinanireque iuxta proportionem, atque habitiorem alacrioremq; reddere hominem. At frigidi ſudores cum acuta febri erumpentes,mortem ſubeſſe minitantur. at cum ardore, morbi longitudinem coarguũt.Si a ſudoribus febricitãtibus fuerit initiũ,boni & tertiani, & quintani, & ſeptimani,& nonani,& undecimani,& quartidecimani,& uigeſimiſeptimani, & trigeſimiquartani. hi nãq; ſudores morbos iudicant.qui autẽ ita non ſunt,laborẽ ſignificant, & longitudinem morbi, & ſubuerſionem. Ac ubi eſt corporis ſudor,ibi quoque dicito ſubeſſe morbũ. Et ubi eſt corporis frigus aut calor,ibidẽ eſt,quoq; morbus,& ubi in toto corpore mutatio,fueritq; refrigeratũ corpus, aut rurſus incaluerit,aut color ex alio alius emerſerit:morbi longitudinem pronunciat. Sudor ex ſomno factus citra manifeſtam cauſam,corpus ſignificat cibum aſſumpſiſſe plurimum.Quòd ſi cibi plurimi cauſa non fuerit,ſignificat egere euacuatione febricitantium corpora. Sudor aduentante febri, nec deficiente febri,malum.longum nanq; morbum,& humiditatis ſignificat copiam.

F

De ſanguinis detractione ex uenis.

Vide in libro de Curandi ratione per ſanguinis miſſionem ex quo totum fere hoc caput extractum eſt.

In omni die & noctis hora,urgẽte neceſſitate,ſanguinem detrahito.aduertẽdo tamẽ in febricitantibus uigorẽ ceſſantẽ acceſſionis.In alijs aũt,ſiue ex lippitudine,ſiue ex alia ratione citra febrim, ubi ſanguinis detractione ex uena opus ſit,doloris aut inflammationis conſiderato magnitudinem.qua.n. hora mitigatũ dolorẽ inſpexeris,ſanguinẽ de uena mittes,re nulla urgente quo minus fiat, ſatius fuerit matutino tempore de uena ſanguinem detrahere.nec ſtatim cũ ex ſomno experrectus, ſed poſteaq̃ ad horã peruigilarint.ac prius abluere aliquos præſtiterit,& alios prius obambulare. In quo autem præoccupata cuſtodiæ cauſa ſanguinẽ de uena detrahere permittitur,& poſt aliqua conſueta exercitia ſanguis e uena detrahendus.Ceterum languoris magnitudo,& uiriũ robur, atq; firmitudo, primæ ſunt ſanguinis e uena detractionis conſiderationes.Proinde perſpiciendum cuiuſmodi ea ſit naturalis hominis cõplexio.ac atras habentibus uenas & mediocriter tenues,neque albis,neque carne molliculis ad euacuandum minus parcendum eſt.At contra parcendum,quando ſanguinis parũ habent,carnemq; dilabilem. Hac de cauſa neq; pueris ſanguinem ex uena detraxeris ad quartũdecimũ uſq; ætatis annum. At in maximis inflammationibus ualidiſſimiſq; doloribus nullũ noui maius adiumentũ quàm ad deficientem uſq; animam euacuare. Aduertenda ſane eſt diligenter qualis ſit pulſus eleuatio ab eo qui ipſum attineat ſuffluente adhuc ſanguine.quemadmodum in alijs unde ſanguis detrahitur ſiquid agere expediat.ne quid modo lateat deficiẽtis animæ quod ad interitum aduehat.Quod ſi tempus fuerit uernum,locuſque natura temperatus,& pueri natura concinna detrahito ſanguinem, & impenſius ubi pericula inſideant aut pulmonis,aut anginæ,aut lateris,aut cuiuſpiam alterius acuti ac uehementis morbi detrahendus,ut dictum eſt,ſanguis,pulſu uſq; explorato. omne nanque percuſſum membrum aduerteris non annorum modo numero,ſed etiam corporis habitudine. Formidanda uero frigidis tẽporibus larga euacuatio, ob conſequentem refrigerationem. Neutiquam perſcribi poteſt ſingulorum hominum definienda euacuationis menſura. Perſpexi nanque in nonnullis nec plus quàm ſufficeret ſanguinis libras ſex ablatas eſſe,& confeſtim extinctam febrem.neque ullam conſecutam fuiſſe uiriũ exinanitionem. Quibuſdam uero libram dimidiam citra læſionem.quibus ſi quis duas modo exhauſiſſet,impenſiſſime offeciſſet. Vidimus unam quoque aliquando auferri, & minus,ac profuiſſe. Reuulſionis gratia qui in rectum languentium ſecat uenas, confeſtim perſpicuam inſpexerit utilitatem. Si quiſpiam annularis digiti uenam ſecet, ut nonnulli mediam inter medium & annularem digitum uenam,ſinentes ſanguinem effluere, quoad ſponte ceſſauerit, lienem iuuari.ut in ancone uenam ſecando interiorem.ſatis commode nanque lieni prodeſt male habenti ſanguinis detractio ex manu ſiniſtra.Atque adeo profecto in pleuriticis in rectum languentis ex uena ſanguinis detractio utilitatẽ frequenter demonſtrat euidentiſſimam:At ex oppoſita manu,aut prorſus obſcuram, aut expectabilem. Ingentibus oculorum doloribus ſuccurrit ſiue humeralis appellata uena,aut quæ ab ea deuiat in ancone ſecta, perſpicuam confeſtim afferendo utilitatem. In latere autem languente, aut pulmone, aut ſepto tranſuerſo, aut liene, aut iecore, ac uentre paraxille ad anconem diffractionem peruenientem diductam ſecare quidem expedit. præcipue ad emiſſionem quæ per fracturam cui inſidet humerali uena diſcreta pariter auulſa. Tres nimirum hi modi ſunt ad anconem ſanguinis detractionis, quæ extra, & intra,& quæ media. Quæ igitur intus, infra collum languentibus utilis. quæ extra, in facie,aut in capite. at medius locus quandoque quidem ambas habet diductas uenas ad partes anteriores manus protenſas. deinde hic copulatus quandoque ſtatim in ſe inuicem exiſtentes ad inflexionem diſtractionis. Incerta igitur exiſtente ſua languentis membri uena, ad mediam aliquam

eundum

A eundum. diductioque potius quàm in ſua ſectio facienda. Eſt etiam cum diſtractio infra anconem quę in brachio diducenda nihil prohibet: non apparentibus in ancone. ut autem dicta omnia membra in ancone ſanguinis detractionibus adiuuantur, ita inferioribus his eſt, ut in poplitibus & talis. Sunt autem dictorum quæ ad coxendicem, & ueſicam, & uuluam, & renibus alternantes. Ideo in ancone quandoque ſanguinis detractionibus obtemperant, cum recens fuerit inflammatio, & ſanguinis uis multa. ſin affectio ſit, quam proprie phrenitim appellamus, poplitem ſecare oportet, & in talis uenas. Vt in uuluis inflammationes, ſectarum in cruribus uenarum adiumento, non parum leuantur. enimuero euacuationibus ab anconibus ſiquid ſit infeſtum & obſeruandum frigus, expedierit alimentum exhibere mediocre ad tres aut quatuor modo dieculas.

Ex ca. 3. libri ſeptimi Oribaſii ad Iulianũ Imperatoré.

Cum olim peſtilentia ingens Aſiam occupaſſet, qua cadebant innumeri, tum ego ſecundo die, nulla facta remiſſione, crus ſcalpendo, ad binas libras ſanguinis euacuationem fieri permiſi. & perinde deuitaui periculum. multi quoque alij eo uſi adiumento conſeruati ſunt, præcipue qui large ſanguinem euacuarunt. At etiam mediocres capitis aufert dolores, fauciumq; inflammationes. At uetuſtiores tales caſus ſcarificationum ſectionibus diſſoluimus. Oportet itaque ex atrocibus morbis ad naturalem habitum perducere neque quicquam tam ad concinnam conuerſionem agit, quàm ex
B ſcarificatione ſanguinis euacuatio. Inter indicem uero & pollicem ſecta uena & fluens ſanguis, quo ad ſponte conſtiterit, uetuſtum dolorem, præſertim ſi ei membro inſederit, curat. Purgatorum autem, & plus mediocritate euacuatorum, & refrigeratorum, & reſolutorum, & conuulſorum, ceſſare purgationem expedit. aquãq; tepidam exhibendo uomere hortabimur. at præſtabit illinire calido oleo manus & pedes. ſiſtit nihilo minus ſomnum & lauacrum. Ceterum non ſatis purgatis balnea congruẽtiora ſunt. nam noctu purgantur. hos minus paſcere conuenit. at tuto purgatis, oua, & alicam, & ſorbitiones. & uinum dulce exhibere expedit, quo inteſtinum purgatione moueatur per * xeſmum. conuenit etiam per poſteriora lac immittere cum hircino adipe, dulcive uino. atque ita ſuffluentia componere clyſteribus admouendo omnifariam purgationem.

* alias clyſmũ.

De adhibenda cautione in ſanguinis detractione.

Qui detrahere ſanguinem uelit, aduertere debet ne ſtercus multum cohibeatur inter inteſtina. Proinde molli clyſtere euacuandus æger, ne uenæ ab inteſtinis uenentur, attrahantq; putridam quãpiam ſuperfluitatum eſſentiam. Ex præſenti igitur morbo qui ſanguis detractione egent, quouis tem
C pore e uena ſanguinem detrahemus, uigorem, & delirium in febribus particularem cuſtodiendo, & acceſſionem. Si continua ſit febris omnino, matutinum tempus accommodatius. Qui uero non præſenti morbo occurrunt, ſed cauendi cauſa, ſanguinis exquirunt detractionem, his uernum congruit tempus. In ætatibus porrò ſupra quartumdecimum annum detractio facienda, ſicut intra annos ſexaginta. niſi ſi qua modo efflagitans nos ingens urgeat neceſſitas. In totumq; uires imbecillæ obſeruandæ ſunt. nec non ſub lingua uenas, ut in anginæ morbo, oblique diſſecamus, aſtrictionem obſeruando, quemadmodum & in capite, & in oculis ex morbis uetuſtis eo modo diſpeſcunt. In pede autem, ſicut in iſchiadicis. aut ob anum ſupra interiorem talum utiliter ſecant. Verum per morbos acutos, detrahito ex uena ſanguinem, ſi uehemens appareat ægritudo, & occupati morbo iam puberes ſint, roburque eis adſit. Si igitur angina fuerit, delige purgationem, uel ſiquid fuerit pleuriticum. Quòd ſi debiliores appareant, ſi etiam plus ſanguinis detraxeris, clyſteribus tertio die aluum exhauri: ac ſi tutus fuerit æger, etiam inedia utitor. Detrahendus igitur ex uena ſanguis brachij dextri uena interiore: iuxtaq; habitudinem auferendus ſanguis: ætatiſq; plus minusve conſiderandum. Eueniunt iſtorum pluribus talia, rubores faciei, & oculorum uacillatio, diductioq; manuum, pandiculatioq;, ſtridores dentium, pulſus, maxillarum contractio, refrigeratioque extremorum, flatuum ob
D lationes per uenas: quamprimum prope ſanguis de uena detrahendus ſublimibus cunctis exiſtentibus mœſtis flatibus, & fluxibus ad ferendam opem id accommodatius. Ferẽdum illud perpetuo eſt ad curam ſalubrem uictum uniuerſum, quàm medicina longe præſtantius eſſe.

GALENO ASCRIPTVS LIBER, CVI TITVLVS A

EST PROGNOSTICA DE DECVBITV INFIRMORVM, EX MATHEMATICA SCIENTIA.

Ioſepho Struthio interprete.

CENSVRA.

Liber anilium fabularum,& ſuperſtitionis plenus.

De aſtrologiæ dignitate.

CONSTAT quidem uel ex Stoicorum philoſophorum ſententia, qui non minus in loquendo,quàm in bene uiuendo fuere ſemper exquiſitiſſimi, qualis, F & quàm exactæ ueritatis ſit mathematica ſcientia: nihilominus cum præſens ſermo de ijs eſt inſtitutus,quæ ars medica perhibet, neceſſarium uiſum eſt nõbis,medicorum præſtantiſſimorum aſſertiones afferre, tum ut mathematica cognoſcatur ab omnibus,tum ut ipſi Medici, quamuis non omnes, plurimi tamen eam partem ſuæ artis,qua ipſi ad præuidendas res plurimas utuntur; mathematicæ ſcientiæ ſe debere intelligãt. Hippocrates igitur uir præcipuus, ac in rerum ſcientia admiratione dignus, inquit: Quicunque in medicina ſe exercent, eius aũt philoſophiæ ignari ſunt,quæ docet dare iudicia de rebus a natura earum deſumpta(phyſiognomoniam uocant)horum animus in tenebris perpetuo oberrans fatigatus conſeneſcit: Non ſolũ non recte agere huiuſmodi homines:ſed etiam plurimum decipi dicit:ait enim eorum animum errore confici ac defatigari,qui uſum phyſiognomoniæ ignorant. Cum autem maxima pars aſtrologiæ ad eam, quam diximus phyſiognomoniam,ſeu philoſophiam iudicatoriam pertineat,liquet illum ſi partem laudauit,multo magis totam laudauiſſe. Diocles autem Caryſtius Medicus & orator,non ſolum hoc idem dicit, ut & tu ipſe ſcis,ſed etiã aſſerit,ueteres Medicos ex diuerſitate luminis,& curſus Lunæ præcognitiones, quæ in morbis fiunt,conficere ſolitos fuiſſe. Cum uero dignitate,& eruditione præſtantiſſimi uiri, qui G medicinæ partẽ præcognitoriã,non ſolũ diligenter perſecuti ſunt,ſed ét ſcriptis ſuis adauxerunt,idque non ſolũ ex ſua arte,ſed aliunde etiam ſumpto auxilio,aliqua de ijs rebus memoriæ prodiderunt, inde & tu chariſſime Aphrodiſi,ſi decubitum infirmi diligenter exploraueris,atque ueterum illorum quos diximus,principijs inſtiteris,uberrimam tuæ artis frugem es accepturus, præcognoſcendo ac prædicendo ea, quæ infirmis ſunt euentura. Rem autem hinc ordiamur.

De ſchematibus Lunæ in Ariete.

Ante omnia conſiderare oportet progredientem Lunam, ſit ne in augmento, an decremento ſui curſus,non luminis, in quo multi decepti ſunt. Si igitur eo tempore,quo quiſpiam primo decumbit, Luna in aliquo ſignorum duodecim,ſuo motu moueri incipiat,accedens ad oppoſitam ſigni partem, (pars autem ſigni oppoſita eſt,quæ maxime,& ex diametro diſtat)præſertim uero ſi tum etiã cõiũctionem cum Sole faciat,unde tandẽ a congreſſu facto in XVI. partem egreſſa,ſoluta iam coniunctione in maiorẽ ſui curſus magnitudinẽ tendat,occidet infirmum ſub aduentum in CLXXX. partem. Si uero primum decumbente infirmo, Luna curſu ſuo diminuta incedat,morbum ad oppoſitam uſque ſigni partem protractum,ubi diametrum exierit,in ſalubtiorem ægritudinem tranſmutabit. Aduerte autem & motus,ſeu teſtimonia ſtellarum reliquarum:ſi.n.tempore incipientis decubitus, Luna in curſum ma- H iorem tendat,interim autem & in ſchemate Solis(aſpectus alij uocant) extiterit, augebit morbum, & periculoſiorẽ faciet. Si autẽ & lumine,& motu aucta ſit,ineuitabile infirmo periculũ dabit, ubi diametrũ attinget. Quòd ſi in adurentem Solẽ Iuppiter forte inciderit,ipſa unà cum Ioue Soli ſchema offerente,morbũ quoad fieri poterit ſecuriorem faciet: ſiue etiam in ſchemate tetragoni Iouis (quadratũ noſtri uocant)exiſtat,infirmis ſanitatem reſtituet aduenrante diametro. Si uero Saturni aduſti ſchema accederet, curſum autem ſuum eo tempore diminuit, in ſummo diſcrimine ac periculo infirmum reponet,aduentante incepti curſus parte CC. Si uero & poſteaquàm a coniunctione ſe redemerit, in minorem curſum feratur, mortem ineuitabilem inferet,circa partem incepti curſus CLXXX. Si autem tempore cœpti decubitus Sol Lunæ ſchema ☍ dederit,ipſa uero tum curſum ſiue etiam lumen minuat,minuetur & morbus,ubi uentum fuerit ad partem incepti curſus CC. ac poſtea occurrente bono aliquo ſchemate,ad ſanitatem ſuam infirmus redibit. Si autem & coniunctionem futuram etiam motu diminuto ſolutura eſt,ſanitatẽ reſtituet circa partem incepti curſus CLXXX. Opus aũt erit animaduertere in primis,quo modo ſtellæ ſingulis ſignis ſint repoſitæ,& quem ſitum habeant: ex progreſſu enim Lunæ per ſigna duodecim, cauſæ morborum cognoſcuntur. Scito autẽ ſiquis calculos, ſeu numeros negligenter diſpoſuerit,nihil ueri poſſe ſuccedere: fallitatis autem non res ipſa, ſed qui negligenter ſe gerit,

A ſe gerit, cauſa eſt. Diſquirito tandē accurate, & figurā genituræ: ex ea enim ſingula exacte cognoſcunt.
Decumbente igitur aliquo dum Luna eſt in Ariete, exiſtens in ſchemate Solis, morbus accidet ex eo,
quòd ægroto a radijs Solis caput exuſtum eſt dolor erit in membranis capitis. erunt febres continuæ,
erunt uigiliȩ, incenſiones nimiæ, ſitis, aſperitas linguæ, uſtio, ac ueluti flāma iñ thorace, dolor in hepa
te, pulſus retracti ac inordinati. Huic utilis eſt detractio ſanguinis, ac mitigantium; & refrigerantium
adhibitio: alienatio enim mentis futura eſt, & phrenitis. Quòd ſi interim nullus ex planetis beneuolis
Lunam protexerit, ac ipſe etiam Saturnus unà ſimul tetragonum Lunæ addiderit, ultra ſeptimam non
uiuet, præſertim ſi tum Luna motu, aut lumine augetur. Si autē decumbat aliquis dum Luna eſt in Arie
te, affecta maleuoli ſchemate, tetragono ſcilicet aut diametro, uel ſi cum eo fuerit coniuncta, oporte-
bit eum ipſum planetā animaduertere: & ſi quidem fuerit ♄, cauſa eſt in capite, morbus eſt lethargus,
ægroti ſunt ſomnolenti, inſenſiles, frigidi, ueque eandem ſeruant æqualitatem morbi. nunc enim auge
ſcit, nunc minuitur. Quòd ſi Luna tum motu aut lumine, aut utroque eſt diminuta, ſummam ac extre-
mam (ut & antea diximus) morbi acceſſionem timeat, circa partem incepti curſus c c. Conſpicito
autem eo tempore & ſtellas alias: ſi enim ♃ aliquo ſchemate Lunæ annuerit, magnum quidem infir-
mo periculum eſt ſubeundum: prætergreſſus tamen diametrum, ſanus ſeruabitur. Si autem Mercurius
B ſolus prædicto ſcopo (Lunæ ſcilicet cum Saturno, ita ut diximus ſituatæ) ſchema ſuum addiderit: citra
ullum dubium morietur. Si uero Mercurius unà cum Marte ignito, hos tu redemptores magis, quàm
interemptores cenſeto: tua porrò intererit omuem prudentiam ac ſolertiam infirmo adhibere, cum te
non lateat Saturnum efficere affectiones frigidas, & rehumaticas. At uero ſi Mars dederit ſchema, præ
ſertim diametrum Lunæ motu etiam & lumine augeſcenti, hos faciet capitis affectus, alienationes
mentis, phrenitidas, iræ impetus, phlegmonas, accenſiones, inſultus ſanguinis. Oportebit igitur
in omnibus ijs adhibere ea, quæ refrigerandi, & remittendi poteſtatem habent, hiſque utendum
maxime circa tetragonum: a tetragono enim trium dierum ſpatio incipiet uigere magnitudo morbi:
futuri autem ſunt uſque ad incepti a Luna curſus diametrum periculoſiſſimi, & acutiſſimi affectus.
Si autem huic ſcopo (Lunæ ſcilicet cum Marte in eo, ut diximus, ſitu repoſitæ) Mercurius etiam ſuum
ſchema adiunxit, poſt exacta tauta pericula infirmus ſanabitur. Mercurius enim Marti probe cōgruit,
Saturno minime. Quòd ſi decūbat aliqs, Luna aūt ſit in ſchemate Iouis, aut Mercurij, & Veneris, etſi ꝓ
utriuſq; planetæ natura, inæquales eſt factura ægritudines, & in diuerſos affectus infirmos trāslatura,
proculdubio tamen ſanantur. Operæpretium autem erit te animaduertere rationē uictus, horas, exer-
citia, balnea, potus uini: & ſi quidem ad Saturnum pertinent, qui ægritudine afflicti ſunt, tenebuntur
C deſiderio balneorum, ſeſſionis quietæ, frequentis nutrimenti, calidæ potionis: qui autem Martem atti-
nent, frigidæ potionis, motus, uini, inquietudinis. Vtile eſt igitur te iuxta ſingulos planetas, ſuo cuique
modo deſiderio non aduerſari: quælibet enim ſtella cuius rei deſiderio tenetur, eadem reficitur recrea-
turque. Non arbitraberis autem Aphrodiſi optime (ut ego opinor) curas eiuſmodi contrarias eſſe
rationibus medicorum: ego enim qui bene naturas ſtellarum cognitas habeo, dixi quibus quæque re
bus delectetur, ubi fuerit ab omni noxa ac uitio aliena. Si autē dum Luna eſt in ☌ Solis decumbat ali
quis, Saturnus autem in tetragono ſit aut diametro, aut etiam Lunam præſens adeat, quæ lumen & mo
tum ſuum diminuat, erit morbus quo ad originem, ex crapula, & diuerſitate ciborum ac multitudine:
futuræ autem ſunt febres cum aſtrictione alui, inflammationes hypochondriorum, articulorum dolo-
res, pulſus retracti, ac inordinata totius corporis ſupercalefactio, circa pulmonem autem & ſiniſtrum
latus, erir ſenſus grauitatis. Huic auxilio erit ſubtractio ſanguinis, ac uſus eorum omnium, quæ habitū
corporis ſoluere poſſunt. Quòd ſi nemo ex beneuolis Lunam protegit, omnino diametrum uiuus non
ſupergredietur: immo ſi & Mars idem ſchema quod Sol habuerit, aut ex diametro Luuam aſpexerit,
ſupra primum incepti curſus tetragonum non uiuet. At ſi beneuoli adfuerint, & Lunam inſpexerint,
periclitatus ſanabitur.

D

De ſchematibus Lunæ in Tauro.

Si quiſpiam decumbat Luna exiſtente in Tauro, maxime hora diei, Sol autem Lunæ offerat diame-
trum, aut tetragonum, erit morbus ex multitudine ſanguinis, aderit aſtrictio alui, aderunt accenſiones
dolores colli & circa oſſa, ſuperflua uigilia, deſiderium rerum frigidarum & uini. Huic ſanguinis detra
ctio plurimum conducet, atque ea omnia utilia erunt quæ uim aperiendi habent. Saturno autem idem
ſchema quod Sol habente, ſi nullus beneuolus protegit, diem undecimum non tranſiget: ſi autem bene
uoli præſentes adſunt, aut ſchemata porrigunt: poſt exacta pericula uigeſimo die ſanabitur. Si autem
Luna, ut diximus, poſita in Tauro, decumbat aliquis, motus autem Lunȩ & lumen minuitur, ad hæc Sa
turnus quocunq; tandem in ſchemate reponatur, præſertim ſi & ☿ pariter ſchemate contineatur, affe
ctus ægritudinum iuxta ſigni propriam naturam erunt tardi motu, difficiles cognitu: quos crederes ab
ſentes eſſe: cum tamen ægrotum affligunt, aderit uirium proſtratio, ac totius corporis debilitas, ſtoma-
chus appetitu priuatur, calor in profundo latet, articulorum dolores inceſſunt, totum corpus male ha-
bet. Hæc autem ego tibi in omni zodiaci ſigno indicia propono, ut dum aliquod horum ſe tibi obtule-
rit, circa infirmum dubius non hæreas. Signum autem hoc natura ſua tempeſtates ac uentos concitat,
ac eorum quæ in mari & terra eueniunt indicia facit: idcirco oportebit te præcipuam capitis curam ha
bere, hoc enim eſt quod primam morbi cauſam cōtraxit, quamuis hoc ita non appareat: totum neruo-

ſum

ſum genus compatitur,præter cetera ſtomachus : pulſus profundi ac reptantis formicæ ſpeciem præ B
ſe ferentes,præſertim de die:propterea utiliſſimũ quidem erit infirmum nutrire; non tamen tu puſilla-
nimis ſubtractionem ſanguinis uereare(licet id nimiam ſubinde debilitatem inducat) neque ſubdu-
ctionem alui,nec alia quæ euacuant.A tetragono aũt incepti curſus uſque ad diametrum æger diligen
tius eſt obſeruandus:& ſi quidem poſteaquam coniunctionẽ Solis euaſerit,meliora indicia Luna oſten
dit,ſoluetur morbus in diametro:ſi autem euadens coniunctionem peius indicat , maxime ſi tempore
cœpti decubitus nullus ex beneuolis protexit, ultra diametrum non ſuperuiuet. Si autem decumbat
aliquis exiſtente in Tauro Luna,cum ſchemate Martis(præſertim ubi Luna eſt amphicyrta)augẽs mo
tus ſuos,cauſa morbi erit circa collum & hypochõdria,idque ex ingurgitatione ac cibo nimio : febres
aderunt urentes,alui aſtrictiones:aſperitas linguæ,amaritudo oris, ſitis nimia:ipſi autem ægroti oculis
torui,truces aſpectu,ſermone audaciſſimi,qui aduerſus ſuos facile irritãtur ac exiliunt . Oportet igitur
ſummam diligentiam ſtrictæ aluo & eductioni ſanguinis adhibere, neque deſiderio frigidæ potionis
eorum multum aduerſari,morbi ipſi a principio quinque dierum ſpatio acutiores erunt:uigebunt uſq;
ad ſeptimam.Hic autem ad alia te eſſe etiam attentum oportet:ſi enim conſpexeris ☊ in quarta, ſcias
ægrum,procliuem & aptum eſſe cardiacæ paſſioni:ideo fac ut omni hora totius ſeptimanæ accuratus
ſis,ut citra incommodum uinum exhibeas,& frigida alia. Si autem tranſacta ſeptimana æger in dete- F
rius labitur,ultimum illi uale dicito,proculdubio enim obibit.In huiuſmodi uero indicationibus opor
tebit te & horarum aptitudinem inquirere,id quod fiet ſi repereris horas eas quibus ſchemata bene-
uolorum prodeunt:hę tibi plurimum conferent tam in nutriendo,quàm in lauando & exhibẽdo potu:
ſi enim hora bonorum ſchematum cibus offeratur(licet hoc dictis medicorum nonnihil repugnare ui
deatur)plurimum conferet infirmo.Quod ſi Lunæ in illo quem diximus loco reſidenti ♃ aut ♀ aut ☿
ſchemata dederint.ſiue ipſa motum augeat,ſiue minuat,certum ſalutis in diametro affuturæ indicium
tibi eſto:quare citra exhibitionem aliorum ſola attenuante diæta utere .

De ſchematibus Lunæ in Geminis.

Siquis decũbit exiſtente in Geminis Lũna,cui adſit præſens ♄ uel ſchema diametrum aut tetrago-
num offerat,cauſa prima morbi erit ex nimijs laboribus,uigilijs,& maxime ex itineribus.Quòd ſi tum
Luna motum & lumẽ augeat,locus affectus erit manifeſtus,morbus breui ſeipſum declarat:augeri ue-
ro incipiet a die tertia uſque ad uigeſimum.erũt enim leuiuſculæ febres,& macies quæ per nocturnos
aſſiduoſque labores exinanito ſanguine contracta eſt:aderunt & ſplenis grauitates . Vbi autem ex be-
neuolis nullus protexerit,Mars autem idem quod Saturnus ſchema habuerit: poſt diẽ trigeſimam obi
bit.Si uero boni pręſentes affuerint,aut Lunam inſpexerint,chronicis ac periodicis morbis detentus G
tandem ſanabitur.Si autem decumbat aliquis in geminis Luna exiſtente,cui tetragonum uel diametrũ
Mars offerat,uel pręſens apud eam ſit,augeſcente eius lumine & motu,morbus incurret periculoſus &
moleſtiſſimus:erunt enim febres continuæ,adſtrictiones alui,uſtiones magnæ,pulſus retracti ac inordi
nati.huic igitur competet ſanguinis detractio.Et ſi ex beneuolis nullus Lunam protegit,Saturno idem
quod Mars ſchema obtinente,morietur in diametro:ſi uero beneuolus aliquis Lunam intueatur , poſt
tanta pericula ſeruabitur.Si decumbat aliquis in Geminis Luna exiſtente , præincipientes cauſæ mor-
bi erunt labores & balnea:morbus autem qualibet humiditate exaggeratur magis . Quod ſi Saturnus
unà cum Mercurio ſchemata adijciant,maxime Luna diminutis gradibus abſcedente a Sole, erunt do
lores circa operatas ſcoptulas & lumbos,totum corpus calet , & ad ſimilitudinem ambuſtorum in ſu-
perficie dolet.Huic inutile fuerit ſi de uno loco ad alterum transferatur,id quod ipſe optabit: aduerſãt
illi & frigida quæcunque potio uſque ad ſeptimam . Si autem Luna incidens in Solis coniunctionem,
in minores motus progrediatur,ſine dubio morietur. Quod ſi prædicto ſcopo Lunæ,ſcilicet cum Satur
no & Mercurio,ita,ut diximus,poſitæ,accedet tempore cœpti decubitus ſchema alicuius beneuoli, in
firmi ipſi ab alijs ad alia mala transferentur, in iſchiaſes,& id genus alios articulorum dolores.Quanti-
tas temporis morborum oſtendetur ex coniunctione Lunæ,ideſt acceſſione ad ſtellas beneuolas, quæ H
infirmos redimunt.Hanc autem rationem & in alijs omnibus ſignis obſerues. Non ignores & illud , ꝙ
in quodcunque ſignum Luna intrauerit,illic imperium habet.Scito & hoc, quòd planetæ quando ſunt
diametrum Lunæ porrecturi,facile ipſimet hoc indicant.Si autem Luna,ita ut in priore exemplo dictũ
eſt,in Geminis exiſtente,tempore cœpti decubitus Mars aut Sol aut uterque ſimul ſchemata ſua por-
rigant(præſertim ſi Luna ſit amphycyrta)ipſa uero Luna in maiorem motum feratur,æger ita omnino
ſibi perſuadebit,ut credat ſe certo moriturum:proinde lamentabitur,flebit ac triſtabitur , in loquendo
erit promptus & audax.diuerſas ſimulacrorum ſeu phantaſmatum ſpecies ante oculos cernet, quę om
nia illi ſunt ad morbum.augent.n.illum & deteriorem reddunt . de die autem & ſtomachi debilitas in-
currit,& panniculorum capitis dolores inuadunt ita,ut infirmi diſſoluantur:& pulſuum motu penè ca-
reant.Oportet igitur fomentandi reſoluendiq; diligentem curam habere , ſanguinem detrahere,ac ci-
bos opportune exhibere. Ex coniunctione autem Solis cognoſces , ſit ne futura morbi ſolutio : & ſi
malum ſtomachi proſperius tibi apparebit,& panniculorum capitis dolores abſcedent, ſanabuntur ſi-
ne dubio infirmi.At uero ſi a diametro morbus in maius augetur,& tabes uentriculo inuecta fuerit,ci
tra ullum dubium peribunt:maioribus autem auxilijs quæ apud medicos in uſu ſunt opus eſſet . Si aũt
ad ſignum hoc Geminorum tempore decubitus incepti,beneuolæ ſtellæ ſchemata porrigunt, ſiue Lu-
na

A na motum augeat ſiue minuat,medicatione opus non erit : diæta enim aere bono , balneis, deambula-
tionibus,exercitationibus,morbus abigetur:aliquando etiam in tetragono infirmi liberantur .

De ſchematibus Lunæ in Cancro.

Si decumbat quiſpiam Luna in Cancro exiſtente , cui Saturnus uel præſens iungatur , uel porrigat
diametrum aut tetragonum,erit morbi prima cauſa balneum & refrigeratio. aderit fluxus ad thoracē.
aderunt tuſſes.aderunt conſtipationes.febres non uiolentæ,ſed tamen malignæ. pulſus parui ac debi-
les,grauitas in lateribus.Huic congruunt omnia quæ calefaciendi uim habent . Si uero ex beneuolis
nemo Lunam intuetur,longiore ægritudine detentus poſt diem quadrageſimā obibit : at ſi beneuolus
aliquis Lunam inſpicit,plurima mala perpeſſus tandem ſanabitur.Si autem decumbat aliquis Luna in
Cancro exiſtente,cui Mars aut præſens iungatur,aut tetragonum ſiue diametrum obijciat , erit prima
morbi origo ex nimio uomitu,ac ea agitatione,quam choleram uocāt,aut uentriculi ſubuerſione.Huic
igitur congruunt ea quæ conſtringunt & refrigerant . Quòd ſi ex beneuolis nemo Lunam inſpicit,
ad primum tetragonum incepti curſus obibit:ſi uero beneuolus aliquis aſpiciat,in primo incepti cur-
ſus tetragono ſanabitur.Si autem decumbar aliquis Luna exiſtente in Cācro, erit morbus ex repletio
ne uini & ingurgitatione:inchoabitur autem a commotione diſtenſioneq; membrorum affectorū:æger
B interrogatus bene morbum ediſſeret.Erit autem aliquando ex uomitu etiam citra repletionem : æger
male de ſe ſperabit afflictus dolore laterum,optabit aeri frigido ſemper exponi. quapropter & ueſtes
dilacerat.Sæpius autem & coli dolores incurrunt,maxime tranſacta diametro:proin oportebit non ſo
lum a frigidis abſtinere,ſed etiam adhibere ea quæ reſoluant & confortent,præſertim in principio . Si
autem Luna non ſit immunis,ſed Martis aut Solis aur utriuſque aliquo ſchemate opprimatur , febres
aſſurgunt augenturque , pulſus ſunt inæquales,nunc debiles,nunc firmi. Cōfert autem huic ſanguinis
detractio facta in tempore:a principio enim quinque dierum ſpatio uſq; ad incepti curſus partem, cc,
comitabuntur affectum laterum diuerſa & praua accidentia. Quòd ſi nemo beneuolorum proregit,fu
turum eſt ur a coniunctione Solis neruoſum genus male afficiatur,ita ut capti tādem mente uociferēt
& acclament:iuxta autem naturam ſigni huius mala de nocte magis affligunt . Si autem a cōiunctione
Solis Luna motu diminuto ſe eſt redemptura,non priuato præſidio bonorum,æger in morbum perio-
dicum decider ac ſanabitur.Quod ſi Luna bonorum præſidio priuetur,iuncta communioni malorum,
nihilo minus & in periodico morbo obibit. Si uero p̄dicto ſcopo nemo medius obuenerit,Luna uero
a coniunctione Solis motum diminuat,poſt diametrum ſanabitur:at ſi a coniunctione motum augeat,
medius uero interceſſit maleuolus Saturnus , ſubſbit tot pericula , poſt diametrum tamen ſanabirur.
C Porrò natura huius ſigni eſt ut malignos & difficile ſolubiles morbos afferat, quibus ea remedia & cu
ræ quas crederes multum profuturas,magis nocebunt.Vtilis autem eſt uini exhibitio,balneum, & ci-
bus qui facile in corpus digeritur.Si uero Saturnus Lunæ a coniunctione exeunti unà cum Mercurio
ſchemata obijciat,auferentur morbi quocunque tandem modo,ſed relinquūtur dolores articulorum,
& earum partium quæ circa aures ſunt.Nonnullis autem circa pulmonē aut hepar aliquid mali rema-
net,eritque diuturnum & longum.Aduerte autem ſi in his ſchematibus Luna minuat motum: hoc pa-
cto enim faciet id quod reliquum eſt mali non ſolum longo tempore duraturum, ſed mortem etiam al
laturum.Si uero motum augeat & lumen, ♃ autem quocunque modo illi adhæreat , malum relictum
tantiſper durabit,quoad Luna peruenerit in decimum ab incepto curſu ſignum . Quando autem Luna
in Cancro exiſtens bonorum tantum ſchemata habet , aut etiam ipſius Mercurij , ſoluuntur morbi ad
primum incepti curſus tetragonum,oportebit uero abſtinere a frequenti balneo, exercitijs autem uti
& deambulationibus,ita enim morbis bene conſuletur .

De ſchematibus Lunæ in Leone.

Siquis decumbat Luna exiſtente in Leone,cui Sol diametrum aut tetragonum porrigit, prima mor
bi origo erit ex repletione & crudirate.aderunr grauitates thoracis & hypochōdriorū,aderunt febres,
D quarum calor maior erit in profundo,quàm in ſuperficie corporis.aderit aſtricta aluus. Huic congruēt
omnia quæ calefaciunt modice & aperiunt.Quod ſi nullus ex beneuolis Lunam inſpicit , circa diame-
trum morietur:ſi uero boni Lunam inſpiciunt,plurima mala perpeſſus tandem ſanabitur. Si autem de-
cumbat aliquis,in Leone Luna exiſtente,cui Mars uel præſens iūgitur,uel diametrum aut tetragonum
porrigit,erit prima morbi origo ex nimia plenirudine ſanguinis.febres aderunt cum fluxibus alui, pul
ſus debiles & ſubmerſi,defectus animi,lapſus appetitus,grauitas,ſomnolentia, & languor totius cor-
poris,immo & cardiaca aliquando.huic congruent ea quæ conſtringunt ac modice refrigerant. Quod
ſi nullus ex beneuolis Lunam aſpicit,die nona morietur:ſi uero boni aſpiciunt,plurimum periclitatus,
poſt diametrum ſanabitur.Si autem decumbar aliquis Luna exiſtente in quacūque parte Leonis (hoc
autem quod dicam & circa alia ſigna certum:ac ueluti Themiſtos conſilio proditum obſerues) Leone
horoſcopum occupante,morbus erit ex demacratione membrorum,per triſtiriam,per negocia, ſolici-
tudines:thorax calefiet,extrema autem frigeſcent.adſunt & capitis dolores,oculi caui,naſus retortus,
pulſus inſenſibiles.ægroti quaſi longis detenti ſint ægritudinibus,ita apparent corpore deiecti:tendun
tur autem quantum eſt ex eorum plenitudine.Quare oportet confeſtim ſanguinem detrahere, & ſi fie
ri poteſt,Luna in hoc eodem ſigno adhuc exiſtente,pręſertim ſi morum ſuum auget:ſin minus,intra ter
tium diem.Fricare aūt oportet extrema,& reſoluere ea quę thoraci incumbunt.Si autem Mars ſimul &
Sol

Sol uterque aucto motu,ſchemata porrigant,tempore cœpti decubitus, Lunæ,cardiacam nullo modo E
infirmus euadet,infra quintum diem.Si autem Saturnus ſchema porrigat Lunæ, non eſt adeo timendũ
ut moriatur. Si uero Iuppiter aut Venus ſchemata Lunæ porrigunt tempore cœpti decubitus, ſpes eſt
firmiſſima ſalutis circa tetragonum incepti curſus affuturæ.Si autem ipſa Luna ſola, citra ullum ſche-
ma,motu diminuta in Leone ſit,etiam ſpes firma ſalutis.Proderit autẽ ægroto exhibitio uini, balneũ,
deambulatio,præſertim poſt tertiam,aut poſt quintam.Si autem Luna in Leone, ut diximus, ſit tem-
pore cœpti decubitus, augeatque motum. Saturnus uero in medio cęli conſtitutus ſuum ſchema illi
porrigat,futurum eſt id quod diximus circa tetragonum:nihilo minus tamen uentris dolores & infla-
tiones remanebunt,etiam ſi præſens adſit aliquis ex beneuolis,ſanantur tamen, idque tanto citius ſi
Luna a coniunctione motu aucto currat. Si uero Lunæ in Leone exiſtenti tempore cœpti decubitus
♄ & ♂ & alius quicunque ſchemata obijciat,ipſa uero Aquilonem uerſus egreditur, ſoluentur mor-
bi omnino adueniente curſus incepti diametro.Non oportebit uero calefacientibus uti,ſed ægrum in
umbra decumbere:utile autem erit eius deſiderio plurimum aduerſari, frigida exhibere, cibos offerre
qui nec inflent nec attollant. Si autem Luna a nemine aſpiciatur,auget uero motum, futurum eſt ut
circa diametrum datis ſignis criſeos morbus ſoluatur:at ſi motum minuit,auferet aliquid morbi circa
coniunctionem Solis:faciet tñ ut æger ſæpius recidiuam perpeſſus longius affligatur, ſalubriter tamẽ. F

De ſchematibus Lunæ in Virgine.

Siquis decumbat exiſtente in Virgine Luna,cui Saturnus uel præſens iungatur,uel tetragonum aut
diametrum porrigat,erit prima morbi cauſa,deſidia & cruditas. dolor erit in uentriculo & inteſtinis,
phlegmone in hypocondrijs.aderit febris cum alui aſtrictione,quæ non ſeruabit ordinem remiſſionũ
& afflictionum.pulſus erunt profundi,frequentes & debiles.huic cõgruent ea quæ modice calefacien
do aperiunt.Quod ſi beneuoli Lunam non aſpiciant, circa diem quadrageſimam in ſummo periculo
reponetur:ſi uero boni aſpiciunt,longam ægritudinem perpeſſus tandem ſanabitur. Si autem decũbat
aliquis exiſtente in Virgine Luna,cui Mars uel præſens adſit, uel tetragonum aut diametrum porrigat
erit morbus qui a fluxu uentris incipiet,quem ſubſequetur dyſenteria,ita ut ſanguis fluat, & excorien
tur inteſtina exulcerenturq;: aderunt febres malignæ, pulſus debiles ac frequentes, caſus appetitus,
ſubuerſio ſtomachi.huic congruent ea quæ adſtringendi uim habent:& niſi Lunam boni aſpiciant, mo
rietur die trigeſima:ſi uero boni aſpiciant,ſanabitur.Si uero decũbat aliquis exiſtente in uirgine Luna
erit morbus,quẽ cœliacam uocant paſſionem.aderũt dolores uentris,& inflationes, quæ a læſa coctio
ne originem ſument, ea quæ uenter excernet, fluida erunt,quæ autem ueſica,uiridia ac male olentia.
aderunt punctiones in ſepto tranſuerſo,& uentriculo iam debili, cõpatietur totum neruoſum genus: G
oculi erunt aperti ac uigilantes,præſertim a principio.Si autem Luna ex paruo motu in maiorem pro-
uehitur,Mars autem aut Mercurius & Sol ſchemata illi porrigunt,timendum erit ne nimium exaſpera
to malo infirmus in inſaniam decidat.neceſſe uero erit adhibere ea quæ ingroſſandi inſpiſſandiq; uim
habeant:uitanda erunt omnia fluida,frigida,uuida:tanto autem hæc uitanda magis, quanto in maiorẽ
motum Luna uehitur:circa diametrũ enim ſuſpicio erit cœliacæ & dyſenteriæ, quæ mala ſi ſemel cor-
ripiant hominem longo tempore minutim abſcedunt. Si autem Lunæ in Virgine, ut diximus,exiſten
ti Saturnus cum Mercurio aut Venere aut Ioue ſchemata porrigat,nihil minus futura eſt longi tempo
ris ægritudo, ſplenitica aut nephritica:quæ mala abſcederit quidem,ſed longo tempore affligunt.Si au
tem Luna tempore cœpti decubitus ſola ſit,& a nemine inſpiciatur, ſiue augeat motum, ſiue minuat,
futuræ ſunt hæmorrhoidum fluxiones,quas Luna circumactis uſque aliquot reuolutionibus auferet.
infirmi erunt liuidi,atri per longum tempus,ſanantur tamen.Si autem tempore cœpti decubitus Iuppi
ter aut Venus aut Mercurius,ſiue horum aliquis,ſiue omnes Lunæ ſchemata porrigant,non minus ad-
ſunt fluxus uentris, deſinunt tamen circa diem quintam.Oportet autem uinum quidem exhibere, ſed
balneum ſubterfugere.

De ſchematibus Lunæ in Libra. H

Si decumbat aliquis in ♎ exiſtente Luna,cui Saturnus uel præſens iungatur, uel tetragonũ aut diame
trũ porrigat,erit prima morbi origo ex nimia uini potatione & crapula.Quod ſi Luna minuat motum
ſuũ,decubitus autem primum noctu incipiat:futuri ſunt affectus mali capitis & thoracis,rheumatiſmi,
tuſſes præſertim a principio,grauedo capitis,caſus appetitus,febres continuæ, quæ nullum ordinem
afflictionum ſeruabũt,pulſus erunt frequentes & debiles.huic igitur congruunt ea quæ calefaciãt. Si
tamen unà cũ Marte Saturnus ſchemata porrigat,citra ullum dubium morietur,ueniente diametro. Si
autem decũbat aliquis exiſtente in ♎ Luna,cui Mars uel præſens iungatur, uel diametrũ aut tetragonũ
porrigat:erit morbus ex nimia ſanguinis copia,erunt febres cõtinuo creſcentes,pulſus retracti, defe-
ctus animi,phrenitis,ſuperflua uigilia,totius corporis inflammatio,huic congruet ſanguinis detractio,
& ea omnia quæ ſoluunt habitũ corporis.Quod ſi nullus ex beneuolis protegit, infra decem dies mo-
rietur:ſi uero boni aſpiciunt,circa diametrum ſummum perpeſſus periculum ſanabitur. Si aũt decumbat
aliquis exiſtente in ♎ Luna,diffundetur materia morbi in membra extrema,quæ inflammabuntur & do
lebunt,calor tamẽ erit in profundo maior,æger oculos continuo occludet,cũ tamẽ non dormiat,deij-
cietur illi appetitus. Tales igitur ſunt iuxta ſigni huius naturam affectus, in quibus cognoſcendis mul-
ti errant: putant enim ea accidentia ex cibis, quos inſcijs medicis ægroti accipiunt, proueniſſe.

A Si autem ipſi Lunæ minuenti motus ſuos Saturnus & Venus, aut ☿, aut uterque accedit, omnino cir-
ca diametrum in phrenitim incidet: proinde fomentis utere, & ijs quæ reſoluunt. infirmum autem in
ſecretiorem locum abſconde,& in ſolitudine diligenter obſerua,ne clanculum aquam bibat:futurum
enim eſt ut circa diametrum excretione alui facta a morbo redimatur, uſus ijs quæ diximus remedijs:
ſed tamen ad diuturnos inæquales & periodicos morbos reddetur procliuis, a quibus tamen redimi-
tur.at uero ſi ſolus adeſt Lunæ Saturnus, peribit,niſi Luna motum augeat: ſic enim plurima in princi-
pio & augmento morbi perpeſſus circa diametrum ſanatur. Si uero exiſtenti in ♎ Lunæ Mars & Sol
ſchemata obijciunt, erunt cauſæ morborum in capite, quæ facient cephalalgias,rheumatiſmos,hemi-
cranias. Si uero Mercurius adfuerit,materia morbi erit in oculis, quæ facient ſuffuſiones: dilatatio-
nes pupillæ,glaucoſes. Vtile eſt autem ut plurimum in ijs malis ſanguinem ſubtrahere: utiles ſunt &
alui excretiones.ne tamen promittas cito ſalutem infirmis affuturam: longum enim tempus in ijs ma
lis ſunt abſumpturi non ſine magno diſcrimine.Si autem Lunæ in ♎ exiſtenti,Iuppiter aut Venus ſche
mata porrigat,ſanantur infirmi aliquouſque male detenti. Si autem nemo ſe Lunæ offerat,nec aliquis
eam aſpiciat,ipſa uero motus ſuos minuit,futuri ſunt morbi maligni & difficiles cognitu, præſertim in
oculis.ſed tamen ueniente Luna ad diametrum ſoluuntur. Scito autem omnia ea ſigna quæ in tropi-
B cis & æquinoctiali ſita ſunt, malignos ſemper producere morbos.

De ſchematibus Lunæ in Scorpione.

Si decumbat aliquis in Scorpione Luna,cui præſens iungatur Saturnus, uel tetragonum aut diame
trum obijciat:erit origo morbi ab inflammatione inguinum & locorum profundorum, circa anum &
pudenda, Quòd ſi Luna motus ſuos augeat & lumen,beneuolique illam aſpiciant, reditus ad ſanitatē
erit facilis. Si uero decumbat aliquis exiſtente in Scorpione Luna, cui Mars præſens iungatur,uel te
tragonum aut diametrum porrigat,ipſa uero motus ſuos minuit & lumen, ſchemata beneuolorum re-
tinens,redibit ad ſanitatem,ultra uel citra tetragonum aut diametrum: hoc enim in ſingulis ſignis be-
neuoli faciunt,ut iam noſti: reddunt enim morbos mitiores & ad curandum faciliores. Si uero decū-
bat aliquis exiſtente in Scorpione Luna,origo prima morbi erit ira & contentio ſiue iurgia, inflam-
mabuntur loca in abdomine circa ſedem aut ueſicam: febres a die tertia increſcent & augebuntur,in-
firmus autem deſipiēs factus exaſperabit mala ſua. Si autem Luna in hoc ſigno auget motus ſuos,præ
ſertim ab ☍,Mars uero ipſi præſens adeſt,periculum eſt læſionis per ferrum quoquo modo occulto.Si
autem & Sol præſens adeſt,aut ſchema porrigit Lunæ ſuos motus augenti,(id quod fit quando ipſa ſe
cundum longitudinem ſui curſus quindecim partes percurrit,) periculum erit apoſtematis pleuritici.
C iudicantur autem & liberantur infirmi fluxu ſanguinis. Oportet autem in ſecretiore loco infirmum ſer
uare,abſtinere uero ab omni frigidorum uſu,a lationibus,malagmatibus frigidis, balneis, extractioni-
bus ſanguinis per cucurbitulas: morbo autem ad diem undecimum protracto, itur tandem in diutur-
num malum, in quo non minus eſt periculum.Si autem decumbat aliquis in ♏ Luna exiſtente,cui Iu
piter uel ♀ adſit præſens,uel ſchema porrigat,erunt eadem mala quæ diximus, ſed ſalubriora, a qui-
bus tamen non liberatur niſi longo tempore: longitudo autem temporis aut numerus dierum duratio
nis morbi cognoſcetur ex connexione Lunæ cum ſtellis beneuolis: donec enim uel ipſi planetæ præ-
ſentes boni,uel eorum ſchemata non acceſſerint,morbi uigent, ſuamque uim obtinent: ſtatum tamen
ac ueluti præfinitum tempus ægritudinis eſt ad diem diametri, ultra quam ſi morbus protrahatur, fit
chronicus, & longus. Si autem decumbat aliquis Luna in Scorpione exiſtente,uergenteque ad Solis
coniunctionem motu diminuto,cui Saturnus uel præſens iungitur, uel ſchema porrigit, defatigabitur
plurimum infirmus & labefactabitur longitudine morbi,qui erit defluxus ad inferiora loca,anum ſcili
cet aut pudenda: & niſi beneuolus aliquis protegat, ſic commorietur. At uero ſi Luna motu aucto
progreditur,Saturnus autem illi aut iungitur præſens,aut ſchema porrigit,futura ſunt eadem mala,ſed
minus periculoſa,tamen chronica & diuturna. Natura autem ſigni huius exigit,ut uitetur uſus balneo
D rum,ac eorum omnium quæ humores fundunt & defluere faciunt.

De ſchematibus Lunæ in Sagittario.

Si decumbat aliquis exiſtente in Sagittario Luna, cui Saturnus præſens iungatur, aut tetragonum
uel diametrum obijciat,morbus incipiet a fluxu ſubtilium tenuiumque rheumatum, aderunt dolores
articulorum,aderunt adſtrictiones alui,febres,quarum acceſſiones erunt cum rigore & frigiditate ex-
tremorum. Quando igitur Luna ſuum lumen & motum maxime minuet,erunt tum acceſſiones febriū
duplices,erunt conſtipationes multæ, pulſus profundi. Huic igitur congruent ea quæ calefaciendo
aperiunt. Niſi uero beneuoli aſpiciant, futurum eſt ut magna pericula ſubeat,ſanatur tamen tranſcur
ſa diametro. Si uero decumbat aliquis exiſtente in Sagittario Luna, cui Mars præſens iungatur, uel
tetragonum aut diametrum obijciat,Luna uero auget lumen ſuum & motum,erit ægritudo ſummi pe
riculi,cuius origo eſt repletio & crapula.futurę ſunt febres continuæ,q̃ magis ac magis inualeſcūt.erūt
choleric æ paſſiones, ſoluta aluus,pulſus debilis. Congruent huic ea quæ refrigerant & conſtringunt.
Quòd ſi maleuoli Lunam inſpiciunt,ſeptima morietur: ſi uero beneuolus aliquis inſpicit,ſanatur,trāſ-
curſa diametro,ſed non ſine periculo. Si uero decumbat aliquis Luna in Sagittario exiſtente, morbus
eſt qui ortum accepit à balneo & aere frigido. totum corpus fluxu rheumatum corripitur. adſunt do-
lores gingiuarum & dentium: præincipiens autem morbi cauſa in thorace eſt. Si autem Lunæ acceden

ti motu diminuto ad Solem, præſentes iunguntur, aut ſchemata obijciunt ♄ & ☿, futuræ ſunt inflam- E
mationes pulmonis & ſepri tranſuerſi, totum corpus ſupercaleſit. oportet autem adhibere ea maxime,
quæ reſoluunt & exiccant. utilis erit præſertim a principio detractio ſanguinis. Quòd ſi Luna trãſgreſ-
ſa prius tredecim partes, nunc decimamquartam tranſgreditur, quinta die morietur. Si autem tempore
decubitus Lunæ exiſtenti in Sagittario ♃ aut ♀ iunguntur, uel ſchemata porrigunt, futura quidẽ ſunt
ea, quæ diximus, mala, ſed erunt ſalubriora. Si uero Luna nemini iũgatur, nec aſpiciatur a quopiam, mo
tum autẽ ſuum auger, ſalubriora quoque mala accidunt. At uero ſi Mars & Sol Lunæ augenti ſuos mo-
tus ſchemata obijciant, ſupra mala prædicta tuſſes uehementiſſimæ ſuperuenient. Natura autem ſigni
huius eſt ut ægrotis uigilias incutiat continuas, & noctu maiorem afflictionem quàm de die commo-
ueat, unde adeo debilitãtur infirmi, ut uix pulſus eorum percipere poſſis. Neceſſe uero erit uti ijs quæ
reſoluuntur & modice calefaciunt: fugere autem balnea, lotiones, humectationem denique omnem:
æger uero in obſcuro ſub umbra decumbat, qui ſpem ſalutis certam habeat, ſi boni Luuam aſpiciunt.
Quòd ſi unus tantum ex beneuolis protegat inſpiciendo Luuam, plus quidem exaſperantur mala, ſpes
tamen eſt certa ſalutis poſt pericula.

De ſchematibus Lunæ in Capricorno.

Siquis decumbat Luna in Capricorno exiſtente, & minuente ſuum motum, cui ♄ præſens iungatur F
uel tetragonum aut diametrum obijciat, origo morbi eſt refrigerario in balneis, adſunt tenuia rheuma
ta, grauitas thoracis, & pulmonis, tuſſis præſertim a principio, febres quarum acceſſiones ueniunt cum
rigore, idque magis noctu. huic congruent ea quæ calefaciant. & niſi bonus aliquis Lunam aſpiciat, die
uigeſimoprimo morietur: ſi uero boni aſpiciunt, ſanabitur, longam pulmonis ægritudinem perpeſſus.
Si decumbat aliquis, in Capricorno Luna exiſtente, cui præſens iungatur Mars, aut diametrum uel te-
tragonum obijciat, morbus erit qui originem traxit a læſa coctione, quam ſubſequitur uomitus & cho
lera: morbus equidem periculoſus & acutus: comitabuntur illum neruorum diſtenſiones, inflamma-
tiones, bilis mordax in inteſtinis & ano. huic congruent ea quæ refrigerent & conſtringant: niſi uero
bonus aliquis tum aſpiciat, die quinta aut ſeptima morietur: ſi uero beneuolus aliquis aſpiciat, ſanatur
infra ſeptimam. Si decumbat aliquis Luna exiſtente in Capricorno, cauſa præincipiens morbi erit la-
bor & inanitio: erunt autem dolores potiſſimum in dorſo, incurrent horrores ſæpius, ita ut bis terque
breui ſpatio temporis acceſſiones ſuas faciant: eriguntur pili totius corporis, febres ſunt cum aluo ad-
ſtricta, & diſſoluta debilique uirtute. Hæc ego multa tibi ea de cauſa adduco, ut tu habitis ijs indicijs,
morbos certioribus notis dignoſcas, Tanto uero debiliores infirmi redduntur, quanto Luna motus
ſuos magis diminuit: uidebis ægrotum delirare in loquendo, oculos raro ſurſum attollere. Quòd ſi cir G
ca incepti curſus diametrum Saturnus Lunæ iungatur uel ſchema obijciat, reponetur eo tẽpore in ſum
mo diſcrimine infirmus, idque ob uiolentiam & afflictionem nimiam febris. Quòd ſi tum aliquis ex be
neuolis protegat, liberatur, ſed longo tempore afflictus. Si uero Mars, aut Sol una ſimul ſchemata por-
rigat, tranſmutabitur morbus, fietque periodicus. At uero ſi Luna motum ſuum augeat, præſens uero
illi circa incepri curſus diametrum adſit ♄ aut Sol, ut diximus, futurus eſt morbus periculoſior. Si aũt
Lunæ in Capricorno exiſtenti ♃ aut ♀ aut ☿ ſiue horum aliquis, ſiue omnes præſentes iungantur, aut
ſchemata porrigant, cauſa morbi eadem eſt quam diximus, ſed morbus fit omnino ſalubris. Animad-
uerte autem naturam ſigni huius, cuius proprium eſt periculoſas inferre ægritudines. Oportebit uero
abſtinere a balneis, & ab omni frigidorum uſu, decumbere uero in ſublimi & alto loco. Expediet & ex
ercitia, ſi fieri poteſt, infirmis iniungere.

De ſchematibus Lunæ in Aquario.

Siquis decumbat exiſtente in ♒ Luna, cui augmentanti lumen ſuum & motum Saturnus præſens
iungatur, uel diametrum aut tetragonum obijciat, origo morbi eſt, labores, uigiliæ, aut itinera: non ſer
uabitur autem æqualitas morbi in augendo & diminuendo. Quòd ſi bonus quiſpiam Lunam aſpicit, ſa
nitas redit circa incepti curſus diametrum. Si uero decumbat aliquis, in ♒ Luna exiſtẽte, cui minuen H
ti motum ſuum & lumen Mars pręſens iungitur, aut diametrum uel tetragonum obijcit, cauſa præinci-
piens morbi eſt in inguinibus, aut in cruribus, aut in pudendis: futuræ ſunt febres urentes, continuæ, &
creſcentes continuo, extrema tamen membra magis, quàm cetera inflammantur. incurrit ſitis, inquie-
tudo, ita ut ægroti in eodem loco non permaneant, ſed crebro exurgant: adeſt deſiderium frigidæ po-
tionis. Si uero Lunæ augmentanti ſuos motus præſens Mars iungitur, aut aliquod ſchema obijcit, futu-
rum eſt ut infirmus circa incepti curſus tetragonum animo delinquat. Congruẽt uero huic ſubtractio-
nes ſanguinis: nec oportebit nimium ſe opponere eorum deſiderio ad potionem frigidam, neque in lu
cido loco decumbere. Quòd ſi circa tetragonum morbo nihil decedat, morietur in diametro. Si autem
Lunæ in Aquario exiſtenti ♃ aut ♀ ſiue uterque eorum, ſiue alter ex ijs ſchemata porrigat, Luna uero
ſuos motus minuit, ſanatur circa diametrum. Si autem Lunæ minuẽti ſuos motus Saturnus ſchemata
obijciat, aut etiam Mercurius, ijdem ſunt futuri affectus, quos ante diximus: ſupra illos tamen accedũt
& rheumata, & fluxus diuerſi ad inferiora membra. Periculum etiam erit ne infirmus in hydropem de
cidat: certum autem eſt quod longo tempore affligetur. At uero ſi Luna tempore cœpti decubitus mo
tum ſuum medium non excedit, ſanitas quidem eſt affutura, ſed tarde.

A *De ſchematibus Lunæ in Piſcibus.*

Siquis decumbat exiſtente in ♓ Luna,cui minuenti ſuum lumen & motum Saturnus præſens iun-
gatur,aut diametrum uel tetragonum obijciat,morbi prima origo erit refrigeratio ex balneis, quam
ſubſequentur tenuia rheumata,ſtipabuntur extrema,febres accedent cum rigore, quarum acceſſiones
erunt duplices:erit dolor capitis,punctiones ad thoracem, grauitates in hypochondrijs & articulis
pulſus profundi & debiles.huic igitur congruent,ea quæ calefaciant,& ſtipata aperiant. Quòd ſi bene
uolus aliquis Lunam inſpicit,ſanatur circa diametrum,remanēt tamen diuturni articulorum dolores.
Si decumbat aliquis Luna in ♓ exiſtente,cui augmentanti ſuum lumen & motum Mars præſens iun-
gatur,aut diametrum uel tetragonū obijciat,origo morbi eſt a nimia uini potatione & cruditate,mor-
bus autem a die tertia uigorem maiorem accipiet:afflictiones erunt noctu maiores, ſuccedēt uſtiones
nimiæ in thoracem,delirium,phrenitis,dolor capitis,ſitis,deſiderium uini,pulſus retrahētur. Huic con
gruent ea omnia,quæ habitum corporis ſoluunt,præcipue tamen detractio ſanguinis: & niſi bonus ali
quis Lunam aſpiciat,circa primum incepti curſus tetragonum morietur: quod ſi boni aſpiciunt, ſanaē
poſt diametrum,ſed magna prius expertus pericula.Si autem Lunæ in ♓ exiſtenti, ♃ aut ♀ præſentes
adſunt tempore cœpti decubitus,aut ſchemata porrigunt,ſanitas redit,aut circa primū incepti curſus
B tetragonum aut diametrum.Magni autem momenti apud te eſſe debent & anguli cęli : ſi enim tempo
re cœpti decubitus beneuoli,aut in horoſcopo , aut in medio cęli ſint repoſiti, Luna aūt eſt in ſchema-
te tetragono aut diametro malorum:non leue eſt inde ad conſequendam ſalutem auxilium. Si contra
maleuoli ſint in horoſcopo,Luna autem eſt in ſchemate bonorum, magnum eſt ſalutis futuræ impedi-
mentum.Operæprecium eſt igitur optimum medicum meminiſſe ſemper præceptorū mathematices,
diſquirere diligenter diem & horam decubitus: conſpicere deinde ſitum cęli , ſine conſenſu cuius ni-
hil uſquam fieri poteſt.Si decumbat aliquis exiſtente in ♓ Luna, cauſa morbi procatarctica eſt,uel im-
portuna lotio in balneo,uel nuda deambulatio,uel frigida potio.Statim autem compatitur neruoſum
genus præcipue ſtomachus:adeſt febris,adeſt ſpirandi difficultas,aſtrictio alui : calor tamen maior in
profundo quàm in membris extremis,pulſus adeo fiunt parui,ut uix eos percipias,immutantur tamen
ſubito,ita ut infra horas duas diuerſitatem in illis agnoſcas:uenter autem fluida excernet, urinæ male
olent.congruent huic uſus refrigerantiū. Quod ſi Luna in primo incepti curſus, tetragono curſus ſuos
augeat,icta Saturni aliquo ſchemate,ſanari quidem poterit,ſed cū magno periculo . Si autem Luna in
♓ exiſtens, ♃ & ☿ ſchemata habeat,eædem morbi cauſæ erunt,quas ante diximus:in hoc tantum erit
diuerſitas,quòd uentriculi dolores ſuperaddentur,quibus debilitantur,uarianturque pulſus . Si autem
C Luna motum ſuum medium excedit,Saturni icta ſchemate,ultra primū incepti curſus tetragonon non
uiuet. Quod ſi ♀ quoquo modo Lunæ det ſua præſidia,morbus uſque ad diametrum protrahitur , ex
quo tandem dyſenteria ſubſequetur,pallores,tumores pedum,macies totius corporis, qua conſumpti
tandem moriuntur infirmi.Si uero Luna exeedens motum ſuum medium,Martis & Solis ſchematibus
feriatur,eædem erunt morbi cauſæ,quas diximus:febres tamen continuo magis aſſurgent,phlegmone
hepati additur,extrema uruntur.Oportebit uero hora opportuna cibare infirmum, cibo qui magis nu
triat.Natura uero huius ſigni interdum non admittit euacuationem ſanguinis per phlebotomiam. Ni
ſi uero beneuolus aliquis aſpiciat,moriet̄ in diametro infirmus. At ſi ♃ aut ♀ inſpiciat,Luna uero mo-
tus ſuos minuat,periclitandum quidem infirmo eſt ex ijs,quas ante diximus , cauſis : circa diametrum
tamen ſanatur,præſertim ſi in curando medicus non erret. Aduerte autem ad Iouem & Venerem: ſi.n.
horum ſchemata Luna habeat,ipſa uero motum augeat,Martis & Solis ſchematibus oppreſſa,nihil in
de eſt auxilij, moritur infirmus. Vellem autem ut eorum quæ hucuſque diximus præceptorum recorde
ris,non ſolum circa decubitus,ſed etiam circa illata uulnera,circa partus mulierum,& alia quæ homi-
nibus accidunt:inde enim ſcies quando opportune chirurgiam,aut curationes alias quæ ex delectu &
arbitrio fiunt,ægrotis adhibere debeas:ueluti,exēpli gratia, in dilatatione pupillæ oculorum, in glau-
D comate,in ſuffuſione.Chirurgiam primum incipies quando Luna lumen & motum ſuum auget, bene-
uolorum ſchematibus expoſita. Vtile eſt te ſcire & illud, periculum eſſe excalfacere corpora quando
Luna auget lumen ſuum & motum,cui Mars aut Sol iungatur,uel ſchemata obijciat . Periculum item
refrigerare corpora quando Luna minuit motum ſuum & lumen, cui ♄ aut ☿ præſens iungatur, uel
ſchemata obijciat. Quando uero uno die & eadem hora duo decubuerint,animaduerte ad ætates illo-
rum,ac eas mutuo ſibi conferas,iunior.n.citius ſanatur & facilius(pro diuerſitate morborum quos iā
circa ſingula ſigna diligenter examinauimus)ſi Luna minuat motum ſuum & lumen , Saturni uel Mer-
curij ſchemati expoſita:ſenior autem aut tranſmutationem faciet morbi in alium morbum, aut longio
ri tempore ſanabitur.E diuerſo iuniori maius incūbit periculum circa incepti curſus tetragonum . aut
(ſicuti iam docuimus)diametrum,ſi Luna augeat motum ſuum & lumen, Martis aut Solis ſchemati ex
poſita.At uero ſi Luna ſeiuncta a commercio malorum,ſolum ſchematibus bonorum expoſita fuerit,
iuniores & ſeniores ſanantur pro diuerſitate affectuū,quos circa ſingula ſigna expoſuimus . Hæc uero
ego tibi nunc adiunxi, ut tu fretus conſilio abſolutiſſimo, in omnibus ſis abſolutiſſimus.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER A

DE DISSOLVTIONE CONTINVA.

QVIA corpora hominum ſunt in continua diſſolutione & propter calorem naturalem qui eſt in ipſis,& propter calorem aeris circundantis ea extrinſecus, fuit neceſſarium reſtaurare in eis quod diſſolutum eſt de ipſis. Ideoque fuerũt neceſſarij cibi & potus.& fuit infuſa in ipſis uirtus appetitus ad cognoſcendũ horam neceſſitatis eorum.& quantitatem aſſumendam de eis: & ſpeciem cõuenientem eis. Verum quia non reſtauratur id quod diſſoluitur, nec ſtat loco eius niſi ſit ſibi ſimile,nec inuenitur in cibo & potu aliquod ſimile ei quod diſſoluitur de corpore,ideo fuit neceſſarium naturam mutare cibum & potum, ut ſtet loco eius quod diſſolutum eſt,& ingrediatur in locum eius.neque poteſt uirtus quæ mutat & cõuertit cibum & potum in corpore hominis, facere quòd mutetur & conuertatur niſi quod eſt ſimile corpori & proprium. Et quoniam non tantum quod comeditur & bibitur aſſimulatur corpori, ideo non eſt dubium quin remaneat ex cibis & potibus ſuperfluitas in corpore: quam de corpore mũdificare oportet & ab eo eijcere. F Nam ſicut ciborum & potuum quando intrauerint ſtomachum,operatuſque fuerit in eis ſtomachus ſuas operationes, eorum pars tranſit ad hepar, & reſiduũ fit egeſtio mundificanda de corpore,ſimiliter faciunt organa corporis & loca ad quæ peruenit nutrimentum ad hoc facta. Oportet igitur penitus eum qui uult cuſtodire ſanitatem, ad duas res intentionem ſuam dirigere.quarum una eſt ad corpus cum cibo conueniente, loco eius quod diſſolutum eſt de ipſo. Alia eſt mundificatio ab ipſo eius quod generatum eſt de ſuperfluitatibus ciborum. Verum oportet te ſcire diuerſitates naturarum ciborum,& diuerſitates naturarum corporum,& nocumenta eorum, ut ſcias cõuenientiam cuiuslibet ſpecierum cibi, & cuiuslibet differentiarum hominis, proprerea quòd naturæ ciborum ſunt diuerſę. Nam eorum quidam ſunt temperati,ſicut ex quibus generatur ſanguis purus & mundus. & quidam eorum ſunt non temperati, ſicut ex quibus generatur ſanguis cũ cholera aut phlegmate,aut cholera nigra ſuperflue aut uentoſitas craſſa & inflatiua.& eorum quidam ſunt craſſi.& quidam ſubtiles. & quidam ex quibus generatur humor uiſcoſus. & eorum ex quibus generatur humor ſine uiſcoſitate nocuus. & eorum qui iuuant proprie naturas alicuius membrorum & non alias. Et corporum quædam ſunt temperata etiam, quibus dominatur naturalis ſanguis purus & mundus. & quædam ſunt non temperata, & dominatur eis phlegma, aut una ex choleris, ſiue una duarum G cholerarũ. & quædam eorum ſunt rara & uelocis diſſolutionis. & quædam ſunt ſpiſſa & tardæ diſſolutionis. & quædam quæ in omnibus membris ſunt ſana.& quædam ſunt quæ ſunt læſa in aliquo membrorum & non in alijs. Itaque oportet quando dominans eſt ſecundum corpus ſanguis mundus, quòd miniſtrentur cibi æquales in quantitate & temperati in naturis ſuis. & quando eſt phlegma dominans, oportet quòd ſint cibi calefacientes & exiccantes, & nutriatur cum his quæ addunt in caliditate & conſumunt humiditatem. Et quando ei fuerit dominans cholera, oportet quòd nutriatur cum ijs quæ extinguunt choleram & addunt in humiditatem. & quando ei nigra cholera dominatur, oportet quòd nutriatur cibis calidis & humidis. Et quando corpus eſt ſpiſſum & tardæ diſſolutionis, oportet quòd nutriatur cibis paucis & ſubtilibus & humidis, quia paucum eſt quod diſſoluitur de corpore. Et quando corpus fuerit rarum, oportet quòd nutriatur cibis multis craſſis ſiccis & uiſcoſis, propter multitudinem eius quod diſſoluitur de corpore. & hoc regimen eſt conueniens de neceſſitate, niſi ſit in aliquo membrorum corporis læſio aut dolor. quia quando fuerit læſio aut dolor in aliquo membrorum, oportet quòd fiat conſideratio de cibis conuenientibus membro dolenti. & ſi fuerit diuerſum a neceſſitate reſidui corporis, ſicut quando hepar eſt frigidum & ſtomachus,& in uijs ſunt oppilationes, oportet quòd adminiſtrentur cibi ſubtiles, & H dimittat cibos craſſos,& ſi ſit reſiduum corporis præter neceſſitatem eorum, propter maiorem tenuitatem & raritatem, ut non faciant cibaria craſſa opilationem in hepate. aut ſi eſt aliquando hepar calidum, prohibebis cibaria dulcia, & ſi ipſi corpori conueniant, propter uelocitatem conuerſionis eorum in choleram rubram. Et quando ſtomachus eſt debilis, oportet confortare ipſum nutriẽtibus. & quando eſt quòd in ipſo generatur phlegma, oportet ipſum lauare & abſtergere. & quando eſt quòd in eo cholera generatur uelociter multa,conueniunt quæ extinguunt acuitatem choleræ,aut quòd prætermittantur res generantes ipſam. Et ſi eſt aliquando cibus remanens natans in orificio ſtomachi, miniſtrentur cibi craſſi ponderoſi, ut ponderoſitate ſua deſcendant in fundum ſtomachi. & præcipias ei quòd paulatim moueatur poſt cibum, ut declinet cibus de ore ſtomachi. & quando hoc non fecerit, non eſt neceſſe quod memorauimus de cibo & motu.& quando eſt deſcenſus cibi de ſtomacho ante digeſtionem ſuam, indigemus his quæ ſtringunt & retinent.& quando eſt ſuperfluitas cibi difficilis deſcenſus de ſtomacho & inteſtinis, indigemus his quæ deſcendere faciant, & uentrem mollificent. & quando caput eſt calidum ſuſcipiens uapores, prætermittamus cibaria calida & ſicca, licet conueniant in reliquo corpore. Et oportet quòd non ſis contentus his quæ memorauimus, ſine cõſideratione.ſ.quãtitatis motus ante cibum & ſomnum poſt. Nam qñ eſt motus ante cibum multus,

ciba

A ciba bene non cibis multis,craſſis,uiſcoſis ad ſiccitatem declinantibus, qui ſint difficilis diſſolutionis.
neque iniungas ei diætam,quia parum conuenit ei,& quando non eſt ante cibum motus, uel eſt pau-
cus oportet quòd non ſit contentus diæta,cum ſcilicet paucis cibis & ſubtilibus ſine adiutorio,in pur-
gando cum medicina laxatiua,uel cum balneo illud quod generatur in corpore de ſuperfluitatibus. &
quandoque cum prouocatione urinæ,& cū minutione ſanguinis.& quando motus eſt conueniens, da-
bimus cibos temperatos in ſubtilitate & craſſitie.& quando eſt ſomnus poſt cibum multus,oportet ꝙ
donemus cibos multos,& craſſos.& hoc conuenit fieri in hyeme,propter lōgitudinem noctis, & mul
titudinem ſomni.Et quando ſomnus eſt paucus & leuis,ſubtilibus nutriatur,ſicut in ęſtate,propter bre
uitatem noctis,& paucitatem ſomni.& dicamus quòd oportet quòd menſuremus in cibis quatuor mo
dos.Primus eſt,ꝙ nutriat̃ corpus bonis cibarijs hora qua nutritur, ſicut ante memorauimus. quia qñ
eſt dominans ſecundū corpus caliditas,indigemus cibis frigidis.& quando dominatur ei frigiditas in
digemus cibis calidis.& quando eſt temperatum, conueniunt ei cibi temperati ſimiles. & quando eſt
aliquis ciborum præter bonitatē,nec eſt ei cōueniens,oportet ne ſit ſimplex,immo admiſceas ei alios,
& comedas cum eo cibos cōuenientes, ut rectificetur quod cum eo timetur de nocumento cibi mali
quibus utitur cum eo.Similiter & modus ſecundus eſt menſura etiam ciborum ita, ut ſint in mēſura uir
B tutis digeſtiuæ.quia & ſi eſt cibus in ſeipſo bonus, & eſt corpori cōueniens,& eſt uirtutē digeſtiuam de
bilitans quantitate ſua, generatur ex ipſo nutrimentum malum. Et modus tertius eſt præmittere ex
cibarijs quæ oportet præmittere, & poſtponere quæ oportet poſtponere, uerbi gratia, quia aliquan
do aggregat homo cibos lenientes corpus in una comeſtione,& cibos ſtypticantes ipſum, ꝙ ſi præmi-
ſit lenitiuum,& ſecuti ſunt ei alij,leuiter deſcendunt cibi poſt digeſtionem ſuam. Sed quando præmi-
ſit ſtypticum & ſecutus eſt leniens,non deſcendunt,ſed corrumpitur totum. & hoc ideo quia lenitiuus
ſeparat inter ſtomachū & inter deſcēſum cibi ſtyptici,& remanet in ſtomacho poſt digeſtionem ſuam,
& corrumpitur,& corrumpit corruptione ſua cibum alium. Sed quando eſt cibus leniens ante ſtypti-
cum,leniens deſcendit poſt digeſtionē ſuam,& ſtypticum leuiter per uias deſcendit. Et ideo ſi aggre-
gat aliquis in comeſtione una cibos uelocis digeſtionis & alios duræ & tardæ digeſtionis, præponat ci
bos duræ & tardæ digeſtionis in fundum ſtomachi.propterea quia fundus ſtomachi eſt calidior & po-
tentior ſuper digeſtionem,propter multitudinem compactionis eius quæ eſt in eo de partibus carnis.
& ſuperius ſtomachi eſt neruoſum,frigidum,debilis digeſtionis. & ideo quando natat cibus in ſtoma-
cho,non digeritur.Et modus quartus eſt aſſumptio ciborum in hora ſua.& ideo qui accipit cibum ſe-
cundum poſt deſcenſionem primi,& præmiſit motum ſufficientem, & ſecutus fuit ſomnus ſufficiens,
C ſit bona digeſtio.Et qui accipit cibū,& remanſerunt in ſtomacho aut inteſtinis reliquiæ in quantitate
ex priori cibo præter digeſtionem,corrumpitur cibus ſecundus cum reliquijs primi. Et qui comedit ci
bum poſt motum ſufficientem,& accipit ſuper mundificationem & ſuper neceſſitatem corporis, inue-
nit cibus calorem naturalem,ſicut ignis quando ardet.Et qui ſumpſit cibum præter motum, & accipit
præter mundificationem & præter neceſſitatem corporis, inuenit cibus ſecundus calorem naturalem
ſubmerſum,ſicut ignis quando operitur cinere.Et in quo ſomnus ſequitur cibum,reuocatur calor natu
ralis in ipſo,& aggregatur in interioribus corporis,& digerit cibum. Et in quo motus ſequitur cibum,
deſcendit cibus de ſtomacho præter digeſtionem ſuam,& intrat uenas ſine mutatione, & adducit in he
pate oppilationem,& renibus,& reliquis membris,& morbum. Et aliquando eſt membrum debile ut
ſtomachus,& natat in ipſo cibus.& non iniungas ſomnum,donec non deſcenderit cibus de ſtomacho.
& ſumant ĩmediate aliquid de uino,ut deſcendat cibus de ſtomacho aliquo deſcenſu, donec deueniat
in fundum ſtomachi:& ante præcipias eum mouere parum,ſicut memorauimus iam. Nec oportet un-
quam ꝙ accipiat ex uino multum in principio acceptionis cibi,ne deſcendat cibus cum uino & prohi-
beat digeſtionem,propterea quòd ſeparet intra ſubſtantiam ſtomachi & inter cibum.& quādo non tan
git ſtomachus cibum,non mutat in ſimilitudinem corporis conuenientem: ſed remanet in ipſo indige
D ſtus.Et debent iſti qui accipiunt cibum,cū ipſo ſumere de uino,ꝙ ſolum ſedet ſitim. & abſtineant ſe cū
quantitate qua poſſint.& quieſcant donec digeſtio fiat,poſtea ſumant de uino prout optauerint. nam
ipſum adiuuat ad deſcenſum cibi,& ſubtiliat ut penetret & ut ingrediatur in uenas ſubtiles.Et debet ſi
militer eſſe acceptio cibi in hora motus appetitus, propterea ꝙ quando mouet̃ appetitus, & non inci-
pit accipere cibum,attrahit ſtomachus ex ſuperfluitatibus corporis:quæ cū intrēt ſtomachū,deſtruunt
appetitum,& corrumpunt cibum qñ admiſcetur ei.Et melior horarū in accipiendo cibum,eſt hora fri-
giditatis propter aggregationē caloris naturalis in interioribus corporis.Sed in hora caliditatis opor-
tet ꝙ dimittat̃ acceptio cibi.quia caliditas aeris attrahit calorem naturalē ad exteriora corporis,& eua
cuatur ab interioribus,& debilitatur calor in interioribus corporis ad indigeſtionem.Et propter hoc
eſt,ꝙ antiqui præferebāt cœnā prādio,præcipientes ꝙ ſumeret̃ plus in cœna, propter aggregationē ca
loris in interiora corporis frigiditate noctis,& ſomnū.quia caliditas in ſomno reuocat̃,& calefacit in-
terius corpus,& infrigidat extrinſecus.Sed in uigilia accidit contrariū huiuſmodi.quia calor extendi-
tur in exteriora corporis,& debilitat̃ in interioribus.Et ideo neceſſarium eſt ꝙ homo, cui eſt dominiū
complexionis calidæ,& cuius ſtomachus eſt calefactionis uelocis ,ꝓpter generationē cholerę citrinæ,
& cui generatur in ſtomacho aut effunditur ei multa cholera citrina,nutriat̃ cibis craſſis duræ digeſtio-
nis.& digerit eos,et nō digeret cibos leues ſubtiles uelocis digeſtionis. quia cholera eſt potentior ſu-

per leuibus cibis,et corrumpit eos,et non eſt potens corrumpere craſſos.& ideo inuenimus homines E
qui digerunt carnes bouinas: & non digerunt carnes pullinas , & quæ ſimilantur eis ex cibis leuibus.
Et conſuetudo in eis addit magnam partem. quoniam qui conſueuit prandere, & remouetur ab eo , &
eſt contentus cœna,magnificat nocumentum ſibi.& qui conſueuit ſumere cibum in aliqua hora deter
minata,& mutatur ad aliam præter iſtam horam , declarabitur ſibi hæc permutatio nocua : & ſi muta-
uerit cibum ex horis malis ad horas bonas . & debet propterea imitari conſuetudinem quando eſt
antiquata & longa , etſi ſit non bona,qñ non adducit aliquid neceſſitatis ad mutationem ſuam.nam
conſuetudo eſt natura ſecunda,ſicut memorat ſapiẽs Hippo.ꝙ ſi eueniat aliquid ui ducens ꝙ muteſ ab
ea,cõuenientior rerũ eſt in eis ꝙ mutetur ab ea paulatim.Et appetitus etiã in opere digeſtionis cibi eſt
maior pars.quia ſignificaſ ſuper cõuenientiã & bonitatẽ.et qñ ſunt cibi duo æquales in bonitate,& eſt
neceſſitas appetitus de eis ad unũ eorũ declinans,cõſentiemus dare rẽ appetitã præ alia,quia cõueniẽ-
tior eſt naturæ ſuæ & leuior ea in digeſtione.Et qñ duo cibi ſunt,& unus eorum eſt melior altero,& ne-
ceſſitas appetitus in eo eſt ad peiorẽ declinans,eligimus eum ſuper meliorẽ eorũ,dũmodo non timea-
mus ex ipſo nocumentum plurimum quàm eueniat ex ipſo iuuamentum, propterea ꝙ libenter ſumaſ,
& melius ſtomachus digerat ipſum,ut explanauimus in eo quod rememorati ſumus,ꝙ oportet ſtudere
miniſtrare cibos bonos & electos ſecundũ cognitionẽ diuerſitatum naturæ corporum , & operationũ F
eorum,et diuerſitatẽ uirtutum ciborũ.Et declarauimus diuerſitatẽ naturã corporũ, et operationes eo-
rum.et quod cõuenit cuilibet uni eorum ex ſpeciebus ciborũ et potuum. et ego nominabo ſpecies ci-
borum,et rememorabor quod eſt in qualibet ſpecie. et nomina quæ ſunt in qualibet ſpecie ipſorum,
& rememorabor in qualibet ſpecie diſpoſitionis corporis,et conuenientium eorum. Ciborũ ſub
tiliantium tria ſunt genera,eorum.n.ſunt ex quibus generatur ſanguis ſubtilis,et dicuntur ipſi ſubtiliã- CAP. 2.
tes.quia ſanguis generatus ex eis quando commiſcetur ſanguini qui eſt in corpore,reddit totum ſubti
lius,quàm prius eſſet,ſicut medulla panis frumenti fermẽtati,loti lotionibus pluribus, et carnes pullo-
rum,et carnes aduragi,et phaſiani,et ſtarnæ, et axillæ auium omnium , et carnes piſcium paruorum in
quibus non eſt uiſcoſitas, & cucurbitæ,& almeſci,et quod ſimilatur eis.et huius generis cibi conferẽt
ei qui non mouetur,et cuius labor naturalis in corpore ſuo eſt debilis,et qui non ſecuratur quin in cor
pore eius generetur humor craſſus:et generetur in hepate aut in ſplene oppilatio , aut renibus , aut in
pectore,aut in cerebro,aut aliquid in iuncturis ſuis phlegmatis.Ciborum ſubtiliantium genus aliud eſt
quod ſubtiliat quod inuenit ex re craſſa , propter id quod eſt in eis de caliditate et acuitate . ſed ipſa
ſunt in ſubſtantia ſua craſſa, generantia humorem craſſum , ſicut paſtinacæ , cepæ , raphanus , et rapæ,
et quod ſimilatur iſtis . et huius generis ciborum quando coquuntur et aſſantur,ſeparatur ab eis caliditas, G
tas,acuitas,& inciſio,& remanet ſubſtantia mala. Et quidem poſſibile eſt ꝙ eueniat iuuamentum per
inciſionem iſtorum ciborum et ſubtilitatem eorum: et ꝙ diſcedant a ſubſtantiæ ſuæ natura ſecundum
unum trium modorum: aut coquantur ſimul,& eius craſſities attenuetur,ſicut fit de cepis.aut exprimã
tur:aut coquantur,& poſt ſumatur aqua ſua, ſicut fit de raphano.aut quòd comedatur aliquid crudum
ad inciſionem phlegmatis,& uomatur cum eo,ſicut faciunt cum eo omnes.Et tertium genus ciborum
ſubtiliantium eſt,ex quibus generatur ſanguis ſubtilis,& tenuat quod inuenit de humoribus craſſis &
uiſcoſis in corpore.Huiuſmodi generis ciborum ſubtilium ſunt quatuor differentiæ. Prima eorum dif-
ferentia eſt eius quod eſt ſapidum,dulce,ſubtile,propter id quod eſt in eis de uirtute mundificatiua, ſi-
cut aqua hordei,& batheca,& ficus ſiccæ,& amygdalæ,& fiſtici,& mel,& hæc ex his quæ abſtergunt.&
hæc differentia eſt propinqua in iuuamento ſubtiliantibus cibis qui ſunt ex primo genere, niſi ꝙ illorũ
perfectio eſt in ſubtili corpore.Et ſecunda differentia eſt acutior,inciſiua,ſicut ſinapi,naſturtium,alliũ,
porrum,apium,eruca,origanum,ficus,menta,mentaſtrum,fœniculus,ruta,anethum,cyminum, carui,
uinum citrinum , clarum , ſubtile , antiquum , calidum . & hæc differentia confert ei qui indigeſ
apertione oppilationis ſplenis , hepatis , pectoris , & cerebri . & incidit ſubſtantiam & tenuat .
ſed non oportet aliquis multum utatur eis , nam ſanguinem adurunt,& reddunt ipſum aquoſum.& H
hi cibi minuunt corpus , & poſtea ipſum debilitant . & poſtea calefaciunt ſanguinem calefactio-
ne nimia . & tedit plurimum eius cholera citrina .& poſtea ſi continuus ſit uſus eorum , ex ipſo-
rum continua aſſumptione diſſoluitur ſanguis ſubtilis , & deducitur ad exiccationem & craſſitiem,
& plurimum fit cholera nigra . & quandoque generatur ex iſtis lapis in renibus nociturus . et hæc
differentia uehementius et perfectius operatur in eo , in quo eſt cholera citrina dominans . Et ter-
tia differentia eorum quæ diſſoluunt & tenuant cum ſalſedine ſua , ſicut muria , & piſces quando
ſunt ſaliti leuis carnis & paucæ pinguedinis , & ſicla , & aqua caſei ſaliti , & omnes cibi in quibus
poſitum eſt ſal , & muria , & baurach , & huiuſmodi differentiæ iuuamentum & nocumentũ eſt propin
quum iuuamento ſuperacutarum , & nocumento earum , niſi quòd hæc differentia in mundificando
ſtomachum & inteſtina, & leniendo naturam , eſt perfectior . Et quarta differentia eſt eorum quæ in-
cidunt & tenuant cum acetoſitate ſua,ſicut acetum,& ſecaniabin,& acetoſitas citri,& aquæ granatorũ
acetoſorum,& omnes cibi qui cum eis accipiuntur.& hæc differentia confert ei qui eſt in ſtomacho &
in reliquo corpore calidus.& quãdo generaſ in eo phlegma ex craſſitie ciborũ aſſumptorũ, aut ex mul
titudine eorũ Cibaria craſſa quãdo inueniunt corpus calidũ,multũ laborãt.& ſomni multi poſt cibum,
digerunt,& nutriunt corpus nutrimento plurimo adhærente, & confortant confortatione plurima.&
melius

A melius eſt quòd ſumantur hæc cibaria in hyeme,propter aggregationem caloris in interioribus corpo
ris,& longitudinem ſomni.& quando quis ſentit in corpore ſuo diminutionem manifeſtam, & ſi come
dat aliquid,& ſit in corpore ſuo caliditas pauca , & proprie in ſtomacho , & labor ante cibum paucus ,
& ſomnus poſt paucus , non perficitur digeſtio , ſed generatur in corpore humor ex eis craſſus nimiũ ,
crudus,generans oppilationẽ in hepate & ſplene.Ideo oportet eum qui comedit cibos craſſos & præ-
ter neceſſitatem dominij appetitus eius, quòd paucos ex eis accipiat & cõmiſtos,nec aſſueſcat eis. Et
ſunt ex cibis craſſis qui cum craſſitie & uiſcoſitate ſunt multum nutrientes quando digerunt.ſed ſi non
digerantur,ipſi eorum multitudine generant oppilationem , & cibaria craſſa dominante eis ſiccitate ,
duritie & uiſcoſitate,& ſimplicia & commiſta faciunt idem.& hoc eſt quod rememoramus.aliquando
enim propter nutrimentum ex natura rei.& aliquando adducit eis ex contactu caliditatis & coctione.
Et lenticulæ,& glandes,& lepores, & fungi,& fabæ aſſæ ſunt craſſa , quia ſiccitas eſt dominans eis in
natura eorum,Et hepata,& oua dura elixa aut aſſa,& omne quod eſt frixum ex eis, & lac coctũ coctio
nibus pluribus,& ubera,& uinum vuæ quod eſt coctum,& ſpecialiter quod eſt ex vua craſſa in natura
ſua omnia ſunt craſſa,quia caliditas in coctione acquiſiuit eis ſiccitatem & coagulationem.Et caro cer
ui,& hirci,& carnes bouinæ,& uentres,& inteſtina,hæc ſunt craſſa,propter duritiem naturæ eorum, &
B eodem modo lupini,& grana pini,& rapę,& faſeoli,& panis furni in exterioribus eſt craſſus, propter
id quod acquiſiuit eis ignis ex ſiccitate:& in interioribus eſt craſſus , propter uiſcoſitatem quæ in pane
eſt de natura frumenti, & ſimiliter omne quod non eſt bonum,uti aſſatum, & confectum,& fermenta-
tum,aut nimis digeſtum ex pane , aut tenuius coctum . & omnis panis in teſtis cum oleo & ſine oleo :
& dactyli,& ſeſamum,& fungi,& ſimilia. Et lagana,& cerebra, omnia ſunt craſſa , propter uiſcoſitatẽ
quæ eſt in natura eorum.Et pultes ſunt craſſi,propter coagulationem eorum & uiſcoſitatem acquiſitas
eis ex decoctione . Et melongianæ ſunt craſſæ, propter ſiccitatem & uiſcoſitatem , quæ ſunt in natura
earum. Et piſces duri & uiſcoſi ſunt craſſi, propter aggregationem duarum rerum ex tribus in ipſis
rebus. Et caſeus eſt craſſus,propter aggregationem trium rerum in eo. Et aures,& labia, & extre
mitates muſculorum,ſunt generantia humorem uiſcoſum non cum craſſitie . Et etiam generatur acci-
dentaliter ex cibis frigidis chymus craſſus,propter debilitatem calidi corporis,& digeſtionis,& ſubti-
liationis ſuæ,ſicut accidit ex comeſtione fructuum ante maturationem eorum,& ex comeſtione citru-
lorum,& cucumeris,& carnis citri,& lactis acetoſi. Et ei qui eſt in corpore temperatus & ſanus,
nec labor eius eſt multus , nec eſt labor in uirtute , meliora ſunt cibaria media inter ſubtilia & craſſa ,
CAP. 3. quia ipſa ei conueniunt,& non debilitant ſicut cibaria ſubtilia, nec generant cruditatem,& oppilatio-
C nem ſicut craſſa.Et omnis panis bene præparatus arte,ouum gallinarum, caro hœdi anniculi , caput &
caro agni,& pecudum,omnes ſunt humidæ, & uiſcoſæ. Et caro pullorum columbarum , & paruarũ
auium,generat ſanguinem calidiorem,& craſſiorem ſanguinem temperato . Sed hepata pullorum &
anſerum , & axillæ ipſorum ſunt temperata.& reliquum corpus eſt multarum ſuperfluitatum. Et om-
nis auis,quæ eſt multi motus,& cuius paſcua ſunt in locum boni nutrimenti, mundi aeris , & ſicci ,eſt
melior multum,& ſubtilior.omnis uero auis quietis , eſt oppoſita,& peior,& immundior magis . Sed
omnia oua bene præparata,& maxime quæ ſunt proiecta ſuper aquam calidam,& recipiuntur antequã
indureſcant,ſunt temperatæ craſſitiei. Et omnes piſces non duræ carnis,nec multæ uiſcoſitatis aut qui
bus non eſt uiſcoſitas,& ſunt boni ſaporis: & quorum paſcua ſunt in aquis mundis à ſorditie , & aquis
fluminum,ſunt temperati,& boni nutrimenti.Et de fructibus,vuæ,& ficus , quando ſunt bene maturæ
ſuper arborem,& cito deſcendunt de corpore.& quod generatur ex eis,temperatum eſt in ſubtilitate.
& ſi non cito deſcendunt,non ſunt bonæ. Et de oleribus,endiuia,lactuca, & aſparagi. Et omne ui
num cuius color eſt, color granati clarus , nec eſt nimis antiquum . Cibaria uelocis digeſtionis
CAP. 4. ſunt unius horum modorum.Primus modus eſt,quando ſunt naturæ non ſiccæ, ſicut ſunt lenticulę:ne-
que ſunt duræ,ſicut lupinus:nec ſunt uiſcoſa nimis,ut triticum. nec aſpera multum , ut milium & pani-
D cum:nec multum unctuoſa,ſicut ſeſamum:nec abominabilia , ut uinum ponticum nimis : nec ſunt plu-
rium ſuperfluitatum,ut caro pullorum anſeris: nec dominatur eis frigiditas uehemens , ſicut lacti ace-
toſo:nec caliditas uehemens,ſicut melli. Et modus ſecundus eſt ſecundum naturam digerentiũ ea . &
hoc eſt uno duorum modorum.modus primus eſt conuenientia cibariorum, & ſimilitudo cõplexionis
naturalis corporis,ſicut quæ appetuntur,& ſapiunt cuilibet homini. & iam inuenimus homines diuer-
ſos in appetitu eorum.& quilibet tamen eorum melius digerit,quod appetit, & ad quæ multũ declinat
eius appetitus,q̃ quæ nõ appetit,& ad q̃ non declinat. Et modus ſecundus eſt ex cõplexione accidẽta
li corporis,in accipiendo cibos contrarios ei,ſicut apparet,ꝙ cui dñatur caliditas ex aliqua cauſa , eſt
cibos frigidos fortius digerere,quia extingunt caliditatẽ corporis,& tẽperant eam, nec calidos dige-
rit.& cui dñatur frigiditas,calidos digerit,ſed non digerit frigidos.& cui eſt corpus humidũ totũ , ſto-
machus digerit cibos ſiccos,nec digerit humidos.& cui eſt actualiter ſiccum , eſt oppoſitum iſti . Et
iam declarauimus,quòd cibaria ſubtilia & media, de ſe ſunt uelocis digeſtionis. & etiã aliquando eue
nit,quòd cibaria craſſa uelociter digeruntur in aliquo corpore,ſicut iam memorauimus . Et declaraui-
mus,quòd panis bene præparatus,& caro gallinæ,duragi,& ſtarnæ,& hepata pullorũ anſerum, & eorũ
axillæ,& omniũ auium pinguium,& iuuenũ,uelocius digeruntur, quàm axillæ macrarũ, & antiquarũ,
carnes auium omnium uelocius digerũtur: quàm quadrupedũ.Et omne,quod eſt ex animalibus ſiccis

paruum uelocius digeritur,quàm magnum. et ideo caro uituli uelocius digeritur,quàm caro bouis. Et E
hœdi anniculi,& agni uelocius digeruntur,quàm caro antiquorum,& quàm capra.Et omne quod eſt
ex animalibus humidis maius , uelocius digeritur , antequàm dureſcat , quàm minus . & ideo anni-
culus ex pecude uelocius digeritur , quàm agnus . Et caro omnis animalis , quod eſt in augmento,
& cremento,uelocius digeritur,quàm eius,quod inueteratum & antiquum eſt. Et caro cuius paſcua
ſunt in locis ſiccis,uelocius digeritur, q̃ cuius paſcua ſunt in locis humidis, propter ſuperfluitatū pau-
citatem,quæ ſunt in eo cuius paſcua ſunt in locis ſiccis, & multitudinem eorum, cuius paſcua ſunt in
locis humidis.Et omne cuius ſubſtantia eſt rara,uelocius digeritur,quàm cuius ſubſtantia eſt ſpiſſa. &
ideo nuces uelocioris ſunt digeſtionis,quàm auellana.& oua non dura uelocius digeruntur, quàm du
ra.& omne quod leuiter & facile maſticatur.Et ſimiliter lactucæ,& endiuia,& citruli,& cucurbita,di-
geſtibiliora ſunt,quàm apium,& carbthum.Et omnis cibus,qui melius ſapit eſt digeſtibilior abomina
bili,& ideo uinum dulce digeſtibilius eſt aſpeto.Quæ tarde digeruntur , tarditatem habent,quia in na
tura ſua ſunt,aut ſicca,aut dura,aut uiſcoſa,aut ſpiſſa,aut multæ unctuoſitatis,aut ſuperfluitatis,aut abo
minabilis ſaporis,aut caliditas eſt in eis nimia,aut frigiditas. Et quod eſt contrarium complexioni na-
turali,quando non appetit.Et quod eſt conueniens,accidentaliter diminuendo corpus , aut addendo
in ipſum.Et caro bouis,& caro cerui,& uenter,& inteſtina,& interiora, & aures omnium animalium, F
& caſeus,& oua dura tarde digeruntur,propter ſiccitatem & duritiem eorum.Et eorū quæ ſunt ex aui-
bus alcaraſym,galfaguelut,& pauones,& uentres omnium auiū.Et de granis,oryza,& lupini, & len-
tes,& milium,& glandes,& caſtaneę,& caro hirci,& maiores capræ,ſicut meminimus,propter ſpumo
ſitatem,& abominationem eorum.Et caro pecudum,& hepata omnium animalium , & pulli anſerum
ſunt tardæ digeſtionis,propter multitudinem ſuperfluitatum eorum.Et lac acetoſum,propter frigidita
tem ſuam.Et frumentum coctum,propter eius uiſcoſitatem & ſpiſſitudinē.Et fabæ, & faſeoli, propter
multitudinem inflationis eorum.Et ſeſamum,propter multitudinem oleagineæ ſubſtātiæ. Et uuæ, & fi
cus,et reliqui fructus,qui non ualde maturantur.Et caro citri,& bedaruch,& rapæ,et paſtinacæ, et om
nia olera,et radices,et uinum nouum craſſum,propter ſuperfluitatem eorum.Cibi multarum ſuperflui
tatum ſunt caro pullorum anſerum,præter axillas,et interiora omniū animaliū, et cerebra , et aues de
paludibus,et lacubus,et culturæ,et cicera recentia,et fabæ uirides,et caro animalis lactantis,et oīs ca-
ro quieſcens nō uelocis exercitij,et piſces,ſicut meminimus,& iſtorū,qui ſunt de aquis ſordidis ther-
marum.Cibi non habentes ſuperfluitates ſunt axillæ auium,& pedes quadrupedum , et genua : & ani-
malia,quorum paſcua ſunt in deſertis,& in locis ſiccis. Cibi multi nutrimenti ſunt omnes cibi craſſi,
quando digeruntur bene in multitudine,& omne quod eſt ſuperfluitatum paucarum,& eſt plurimi nu- G
trimenti.Sed oportet,quòd cibi multi nutrimenti ſumantur ab eo, qui indiget cibis paucis nutrienti-
bus cum nutrimento multo,ſicut eſt conualeſcens. Et hi cibi grauant ſtomachum propter multitudi-
nē eorū. Et corpori cōueniūt indigēti nutrimento multo.Et caro uaccina,& cerebra,& medullæ, & in
teriora,& uentriculi auium omnium.Et piſces craſſæ,et uiſcoſæ carnis,et ſimilia,et fabæ,et cicera,et fa
ſeoli,et lentes,et lupini,et dactyli,et glandes,et caſtaneæ,et rapæ,nutriunt eū,qui digerit ea nutrimen
to multo craſſo.Sed axilla pullorū anſerum,& panis ſimilę,et uuæ paſſæ plenæ dulces,et ficus,et lac re
center mulſum,& uinum nutriunt multum,propter paucitatē ſuperfluitatum eorum,et plurimam cōue
nientiā eorum ad corpus.Et nutrimentum lactis eſt craſſum,licet ſubtilibus minus nutriat. Et craſſum
incraſſat,ſicut uaccæ.Et ſubtilius eſt lac aſinæ lactæ camelæ.Et lac capræ eſt medium inter iſta. Et nutri
bilius eſt uinum rubrum craſſum dulce:et poſt hoc nigrum,craſſum dulce:et poſt hoc albū, craſſum dul
ce:et poſt hoc craſſum,rubrum aſperum:poſtea nigrum,craſſum aſperum:et poſt hoc uinum ſubtile: et
de iſtis etiam omne quod declinat ad rubedinem,et dulcedinem eſt magis nutritiuum: et minus nutri
tiuū,eſt album ſubtile.Omnes cibi ſubtiles ſunt pauci nutrimenti:et omnes in quibus eſt nimia ſicci-
tas & humiditas,aut multa ſuperfluitas,ſunt minoris nutrimenti,ſicut pedes, et uenter, et inteſtina , &
aures,& pinguedo,& pulmo,& caro omnium auium,& aīalium antiquorum,parum nutriunt, propter H
ſiccitatem,quæ eſt in eis.& ideo panicū,& miliū,& papauer,et oliuæ,et nuces,et amygdalæ,et auella-
næ,et zarur,& caules,& cappares,& fructus lentiſci,et uuæ paſſæ ponticæ, & pira pontica, omnia parū
nutriunt,propter ſiccitatē eorū:Sed piſces,& cucurbitæ,& granata,& mora,& poma,& pruna,& chry
ſomela parū nutriunt,propter multitudinē humiditatis eorum. & nutrimentū eorū neq; remanet, ſed
diſſoluitur cito.Vnde panis hordei,et ſurfur,et fabæ humidæ,& oīa olera,uelut caules,et ſicla,et aceto
ſa,et portulaca,et raphanus,et ſinapi,et naſturtium,et paſtinacæ,parum nutriunt, propter multitudinē
ſuperfluitatum eorū.Et cepæ,allia,et porri,quando comeduntur cruda,non bene nutriunt. Sed quādo
coquuntur in cibis,nutriunt nutrimento pauco bono,ſicut memorauimus.Et medulla panis lota bene
et amylum,ſunt nutrimenti pauci,propter ſubtilitatem eorum:ſed ficus,et uuæ paſſæ,ſunt inter ea,quæ
minus nutriunt,& quæ plurimum nutriunt:et eorum nutrimentū eſt tenerum humidum.et ſimiliter eſt
nutrimentum fabarum.et oēs cibi quibus hoc dominatur dominatione forti,amittunt ea, quando eli-
xantur,aut aſſantur,aut infunduntur,et nutriūt nutrimēto paruo.Cibaria boni chymi ſunt oīa cibaria
tēperata.in quibus nō eſt nimia fortitudo,et in quibus non fit egreſſio in quantitate, generant ſangui-
nem clarum,mundum,ſanum.et omne,quod eſt ſimile iſtis,eſt conueniens omni corpori, et omni tem
pore,in corpore temperato,et in tempore temperato. Sed corpora , quæ egrediuntur temperamen-
tum,

A tum,indigent cibarijs,quorum uirtus ſit egreſſa temperamentum contrarijs uirtuti dominanti ſuper corpus temperatum.& ſimiliter etiam corpora temperata in tempore non temperato. Ac cibariorum temperatorum quædam ſunt craſſa,& quædam ſubtilia, & quædam ſunt media horum. & hæc cibaria temperata,media inter ſubtile,& craſſum,ſunt meliora omnibus hominibus,& maxime temperatis,& in tempore temperato. Et iam quidē narrauimus cibos craſſos,& ſubtiles,& medios.& nominauimus eos,qui ſunt boni.& quando quælibet eorum eſt bona ſpecies.& remanſit ut nominemus cibos generantes chymum bonum,& diminutos ſecundum quod diuiſimus.

Cap.5. Dico,quòd panis frumēti mundi bene factus arte ſua,quando comeditur in die ſuo,& caro gallinæ,& hœdi anniculi caput: & piſces non cum duritie, nec multæ uiſcoſitatis, quibus non eſt zinuma,nec malitia,nec pinguedo plurima: & quorum ſunt paſcua in aquis non ſordidis,nec aquis thermarum,qui non nutriuntur male, nec ſunt ue locis corruptionis,ſed remanent tempore longo antequam mutentur: & omnia oua non dura,bene parata & cocta, & omne uinum boni odoris, leue in quo eſt dulcedo pauca:omnia ſunt boni chymi temperati inter ſubtile & craſſum. Sed panis de ſimila bene paratus ex arte, & phaſiani,& duragi, & pulli columborum,& axillæ omnium auium,& piſces parui,quibus non eſt pinguedo multa,& ſunt teneri, in quibus non eſt uiſcoſitas manifeſta,& quorum paſcua ſunt,ſecundum quod nominauimus, & piſci-
B bus paruis teneris ſal remouet uiſcoſitatem,& furfur hordei,& uinum boni odoris: perſicum uel citrinum,omnia hæc ſunt boni chymi ac ſubtilis.& lac recēter mulſum eſt boni chymi, niſi quòd ipſum eſt craſſum.& ideo aliquando caſeatur in ſtomacho.& propterea admiſcetur ei mel, & ſal, & tenuatur cū aqua. Et melius lac,& temperatius,eſt lac capræ,quia eſt ſubtilius,quàm lac pecudum, & uaccæ. & eſt craſſius,quàm lac aſinæ, & camelæ.& debet accipi lac ex animalibus ſanis, iuuenibus, bene nutritis: nec eſt accipiendum in tempore,quo lactantur:quia tunc eſt craſſum.& tenuatur poſt paulatim, donec ſit aquoſum. Et melius eſt recipere lac ſtatim mulſum antequam immutetur ab aere: quia ueIociter immutatur. Et lagana,& caſeus humidus,& panis ſimilæ bene paratus,& ex arte coctus, & panis frumenti,& caro uituli, & partes, et * ubera, & hepata, & interiora, & de granis fabæ:& de uino id, quod boni eſt odoris,dulce.omnia hæc generant chymum bonū & craſſum.

al.ut.
Cap.6. Omnia cibaria, quæ non temperata ſunt,non generant ſanguinem purum,mundum,clarum. Et cibariorum mali chymi tres ſunt ſpecies. Eorum enim ſunt,quæ addunt in phlegma. Et eorum ſunt,quæ addunt in cholerā. Et eorū quædā ſunt,quæ addunt in choleram nigram. Et oportet omnē hominem dimittere multitudinem eorum, & continuationem aſſumptionis eorum.etſi enim digerant ea,nec inferant nocumentum cito:tamen adunantur in corpore continuantis acceptionem eorum in longo tempore chymi generantes ægritudines
C malas. Et non dimittat omnem ſpeciem eorum,quæ addit in eo id, quod dominatur in corpore eius: ſed accipiat etiam id,quod eſt oppoſitum ei,quod dominatur corpori,quod eſt nocuum minus. Et ego finio rememorationē horū cibariorum. Et memoro,quod generatur ex quolibet eorum. Et dico,quòd omne quod accipitur ex pane,& farina multi furfuris,& frumēti antiqui aut farinæ,eſt mali chymi, addens in choleram nigram. Et caro pecudis oīs addit aliquid in phlegma. Et caro capræ multorū annorum oīs addit in melancholiam. Et mala eſt caro hirci,& caro bouis,& hirci ſylueſtris. Et poſt caro hirci maxime non caſtrati. Et poſt caro pecudum multorum annorum. Et poſt caro bouina. Et ex iſtis caro caſtrati eſt melior multum. Et caro capreoli,cerui,& leporis,ſunt præter malitiam,quā memorauimus. Et de membris animalium,renes ſunt mali chymi,propter ſpumoſitatem,& ſuperfluitatē,quas acquiſiuerunt ex malitia urinæ. Et cerebrum addit in phlegma. Et omnes uentres addūt in phlegma,propter multitudinem ſuperfluitatis eorum. Et oua cocta in tegamine uel in teſtis generant nutrimētum craſſum,& corruptibile. Et ſimiliter caſeus,& maxime antiquus. Fungi generant chymum craſſum, & frigidum. Et fœnumgræcum,& cicera,ſunt mali chymi,propter id,quod eſt in eis de caliditate. Et lētes addunt in melancholiam. Et milium,& panicum generant ſanguinem craſſum. Et piſces duri quibus dominatur uiſcoſitas,generant phlegma: Et ſi fuerint ſaliti & antiqui,generant melancholiam. Et ficus
D ſiccæ ſi multæ ſumantur ex eis,generant ſuperfluitates putridas,& multiplicāt pediculos: Et pira,& poma,ſi comedantur matura,generant chymum frigidū. Et ſimiliter cucumeres,& citruli, & aqua bathecæ:& cucurbitæ aliquando antequam digerantur,adducunt in corpore accidentia mala: & aliquando faciunt in ſtomacho corruptionem.corrumpuntur enim in eo,& generant chymum malum: & maxime ſi inueniant in ſtomacho malam ſuperfluitatem.& ideo accidit indigeſtio illi,qui comedit bathecā. Et olera omnia ſunt mali chymi,propter multitudinem ſuperfluitatum in eis, & paucitatem nutrimenti. Et cepæ,& allia,& raphanus,& rapæ,& paſtinacæ,propter malitiam caliditatis,quæ eſt in eis,& acuitatis. Et quandoq; addunt in choleram,& quandoq; in melancholiam,ſicut meminimus iam. Sed quæ coquuntur & effundunē ab aqua illa,& coquuntur cū alia,mouetur caliditas & acuitas ab eis. Et bedarus calefacit ſanguinē calefactione forti. Et caules generāt melancholiā:& ſimiliter oēs herbæ ſimiles.

Cap.7. Cibaria media ſunt panis de farina craſſa,& caro caſtrati,& ex uacca,& pecude:& ex membris,lingua,& inteſtina,& aures:& ex fructibus,uuæ,et batheca,et maxime appenſæ,et ficus maturæ humidæ, et ſiccæ,cum nucibus,et caſtaneæ:et ex oleribus,lactuca,et poſt endiuia, et poſt citruli, et atriplex, et portulaca, et olus iamenū,et acedula:et olera quibus non eſt multa acuitas.

Cap.8. Cibaria calida conueniunt ei, cui dominatur frigiditas. et in temporibus, et in partibus frigidis, et in ciuitatibus frigidis. et uitare debet ipſa ille, qui eſt calidæ complexionis, et in temporibus calidis,et in ciuitatibus

calidis : quorum ſunt frumentum coctum , panis frumenti,& cicera,& fœnumgræcum,& dactyli,& ſe E
ſamum,& cannabis,& uuæ dulces,& paſſulæ dulces,& apium,& ruta ,& raphanus,& rapæ,& ſinapi, &
paſtinacæ,& allia, & cepæ,& porri,& caſeus antiquus,& uinum dulce & calidum,& uinnm dulce anti
quum citrinum. Cibaria frigida debent adminiſtrari ei, qui eſt calidi corporis , & in temporibus CAP. 9.
calidis,& in ciuitatibus calidis. Et eorum eſt hordeum,& omne quod fit ex eo,& milium , & panicum,
& cucurbita,& batheca,& cucumeres,& citruli,& pruna,& perſica:& quæ declinant ad acetoſitatem,
& ponticitatem,ſicut uuæ,& paſſulæ,& fructus palmæ,& radix eius:& lactucę,& endiuię,& portulacę;
& papauer,& poma,& pira,& granata pontica ſunt frigida terrea:& ea quæ ſunt acetoſa, ſunt frigida,
ſubtilia:& acetum frigidum,ſubtile nocens neruis:& uinum * album ponticum eſt minus calidum uino
albo:ſed tamen hoc eſt craſſum,nocuum & malum. Cibaria ſicca conueniunt ei,in cuius corpore * al.nigrum. CAP. 10.
dominatur humiditas, & in temporibus,& in ciuitatibus humidis. Et horum ſunt lentes, & caules, &
ſauich ſicca,& omne quod aſſatur,& omne quod frixum eſt,& omne in quo plurimum uini,& murię po
nitur,& acetum,& ſinapis,& caro omnis multorum annorum animalis. Cibaria humida conue-
niunt ei,qui ſiccæ complexionis eſt,& in temporibus,& in ciuitatibus ſiccis. Et eorum eſt hordeum, & CAP. 11.
batheca,cucurbita,citruli,& cucumeres,& nuces humidæ,& uuæ,& ficus,& pruna, & radix palmæ, &
mora,& lactuca,& olus iamenum,& * cathaſi humida,& faſeoli humidi. Iam memoramus, quòd F * al. atriplex. CAP. 12.
quandoque eſt in aliquo membro corporis morbus : & oportet ſit plurimum intentionis tuæ in ciba-
rijs,quæ conueniunt illi membro:& maxime quando morbus exiſtit in ſtomacho, aut in capite , aut in
hepate,aut in ſplene,aut in renibus.& quando ſtomachus eſt debilis,& mollis,rectificant eum cibaria
ſtyptica,ſicut cydonia,& oliuæ,& aquæ,quæ ſunt ſalſæ,& acetum,& oleum ponticum , & uuæ ſepultæ
in uinacijs uuarum,& agreſta,& uinum ponticum ſubtilis odoris, & cortex citri , quando accipitur de
eo parum,confortat ſtomachum:& quando accipitur de eo multum, grauat : quia ſubſtantia eius ſola,
eſt duræ digeſtionis.& omnis cibus & potus ſtypticus,ſi præmittatur ante alios cibos,ſtringit uentrem:
ſi accipiatur poſt alios cibos,& potus,lenit uentrẽ.nam propter duritiẽ eius adiuuat ſtomachum inde
ponendo cibum. Et aliqñ aggregatur in ſtomacho phlegma uiſcoſum,& adhærens,& auferens appeti-
tum ab eo. Et rectificant eum cibaria,quę incidunt phlegma,& mundificant ſtomachum,ſicut ſinapi,&
naſturcium,& rafanus,& uinum calidum,& nuces cum ficubus. Et aliqñ eſt mollis,& debilis,in quo eſt
phlegma adhærens,& conueniunt,quę amouent phlegma,& mundificãt ipſum,& corrugãt ſubſtantiã
eius,& cõfortãt,ut capparis præparatus cũ aceto ſolũ,aut cũ aceto & melle,& fumus terræ,qñ comedi
tur cũ aceto,& uinũ ponticũ qñ miſcet̃ cũ uino calido boni odoris: Et qñ generat̃ in ſtomacho calido;
tũc cuſcutæ & apiũ mundificãt eũ. Sicla eſt mala ſtomacho propter mordicationẽ quã habet ex G CAP. 13.
acuitate,& bauracitate: & rapæ qñ nõ ualde coquunt̃,ꝓpter mordicatiuũ,quod eſt in eis:& olus iame-
num, & cathaſ, propter uiſcoſitatẽ eorum.& ideo oportet, ꝙ comedat cum aceto & muria.& fœnũgrę
cum eſt malũ ſtomacho:facit.n.incenſionẽ.& ſeſamum eſt malũ ſtomacho,propter unctuoſitatẽ & mul
titudinem oleaginoſæ ſubſtantiæ:& lac propter uelocitatẽ ĩmutationis eius naturæ.nam aceſcit in ſto-
macho frigido,& conuertitur in choleram citrinam in ſtomacho calido.& mel qñ plurimum accipitur
de eo,pungit ſtomachum,& facit incenſionem.& batheca ſimiliter facit incẽſionem , qñ non digeritur
in ſtomacho,& generatur ex ipſa humor malus,& ideo generat indigeſtionem:& oportet, ꝙ poſt come
ſtionem batechæ accipiatur cibus plurimus boni chymi.& cerebra omnia ſunt mala ſtomacho:& ideo
oportet, ꝙ comedantur cum origano,& mentaſtro ſylueſtri,& ſinapi,& ſale.& medullæ,& uinum,no-
uum,craſſum,nigrum,ponticum,uelociter aceſcit in ſtomacho,& facit incẽſionem. Lac,& dacty- CAP. 14.
li,& uua,quæ ſepulta eſt in uinacijs uuarum,& ruta,& fœnumgręcum,& ſinapis,faciũt dolere caput,&
uinum citrinum antiquum facit dolere caput , & inebriat plus , quàm uinum ponticum nigrum:&
uinum album non facit dolere caput . & omne uinum paucam ſuſtinẽs aquam non facit dolere caput:
immo aliquando ſedat dolorẽ capitis:& eſt capiti melius,quàm aqua quãdo eſt ſola. Cibaria quę CAP. 15.
inflant uentrẽ,ſunt cicera,& fabæ,& maxime quæ coquuntur integræ:ſed ſi torrefiant, minuitur earum H
inflatio:& poſt illa faſeoli,& almeſci,& lentes,& hordeũ,quãdo nõ bene coquũtur.& foca,& ficus hu-
midæ generant inflationẽ:ſed eorũ inflatio deſcendit uelociter:& uuæ multũ maturæ minus ſunt inflati
uæ.ſed ficus ſiccæ non inflant,& humidæ inflant.& lac generat in ſtomacho uẽtoſitatem : & mel quãdo
non coquitur:ſed quãdo coquitur & remouetur ab eo ſpuma eius,non inflat:& uinum dulce,& ponti-
cum,& uua. Omnis cibus inflatiuus ſi ſit bene paratus ex arte,& bene paratus in coctione & ma- CAP. 16.
turitate,minuitur eius inflatio:& ſi miſcentur ei ſpecies diſſoluentes uentoſitatẽ,ſicut cinnamomũ, ani
ſum,& alcheiſim,& ruta minuit inflationẽ:& acetũ miſtum cum melle ſimiliter tenuat uentrẽ, et expel-
lit inflationẽ. De ijs,quæ mundificant eſt furfur,hordeum,& fœnũgręcum,& batecha,& oleũ dul CAP. 17.
ce,& fabæ.& cicera nigra ſunt eorũ,quæ mundificãt renes,& frangũt lapidẽ generatũ in eis.& cappa-
res cum aceto & melle,quãdo comeduntur ante cibũ,abſtergũt & mundificant ſtomachũ & inteſtinũ
& aperiunt oppilationes:& ſicla etiã aperit oppilationes hepatis,maxime quando comeditur cũ ſina-
pi.& cepæ,& allia,& porri,& raphanus incidunt & ſubtiliant humores craſſos:& caſeus ſimiliter ſubti
liat.& ficus humidæ & ſiccæ mũdificant,& abſtergũt renes.& amygdalæ proprie amaræ mundificãt,et
tenuant,et aperiunt oppilationes hepatis et ſplenis:et adiuuant ad ſpuendum humiditatem ex pecto
re,et pulmone.et fiſtici confortant hepar , et aperiunt opilationem eius . et mel apum tenuat et mun-
dificat:

A dificat: & maxime quod colligunt apes de arboribus calidis & ſiccis,ſiue planta,ſicut eſt origanum.nã mel tenuat ſputum craſſum,& iuuat ad ſpuendum.& ſecaniabin tenuat & incidit humiditatẽ craſſam & uiſcoſam:& aperit oppilationem hepatis & ſplenis: & mundificat pectus , & pulmonem , & uinum ſubtile mundificat uenas ab humore craſſo,quando ei eſt acuitas,& inciſio:& confert ei, in cuius corpore eſt humor craſſus,& frigidus:& uinum ſubtile aquoſum adiuuat ad ſpuendum humiditatem ex pulmone,cum confortatione membrorum,& humectatione,& tenuatione craſſarum ſuperfluitatum, quæ ſunt in eis,& hoc etiam operatur uinum dulce. De ijs,quæ oppilant: horum eſt lac , quando
CAP. 18. in eo fuerit aquoſitas pauca:& ſimiliter caſeus multus.quoniam adducit oppilationem in hepate,& lapidem in renibus ei,qui multiplicat aſſumptionem eius,& cuius renes , & hepar parata ſunt recipere læſionem.& omnes cibi dulces ſunt mali hepati & renibus,quando eſt in eis craſſities.& lac ſi comedatur ſolum,auget craſſities ſplenis,& hepatis:& ſi comeditur cum eo,quod ſubtiliat & mundificat, ſicut eſt mentaſtrum ſylueſtre,& origanum,& piper,aperit oppilationem hepatis,& ſplenis. & dactyli humidi,& omnia quæ accipiuntur ex frumento,præter panem bene paratum ex arte.uinum dulce generat oppilationem in hepate,& lapidem in renibus,& craſſum reddit ſplenẽ. Omne quod tarde deſcendit,eſt ſicut quod accipitur ex medulla frumenti,& fabarum,& lentium,& cerebra, & hepata, & inte-
B riora,& omnia oua dura elixa,& aſſa,& oua frixa,& faſeoli,& ſeſamum,& glãdes,& poma, & pira pon
CAP. 19. tica,& uinum dulce,ponticum,craſſum,nouum,& omnes aquæ. De ijs quæ uelociter corrumpuntur in ſtomacho ſunt chryſomela,& mora,& batheca:quæ ſi cito non deſcendunt de ſtomacho , & obuiant humoribus malis,cito corrumpuntur.& debent iſta comedi ante cibum, amouẽda de ſtomacho, propter uelocitatem deſcenſionis eorum,& lubricitatem uiarũ in eo qui comedit prius iſta.nam quando comeduntur poſt cibum,corrumpitur propter remanentiam eorum in ſtomacho,& relinquũt corruptum cibum corruptione eorum.& quandoq; taliter corrumpũtur,quòd euenit ſicut uenenum per-
CAP. 20. nicioſum. De cibis qui non uelociter corrumpuntur in ſtomacho,melior eſt craſſus, ſolidus,tar-
CAP. 21. dȩ digeſtionis,ſicut caro uaccina,& pedes,& maxime pedes uaccæ,& quæ ſimulãtur iſtis. Quando ſuperfluitates ciborum tarde deſcendunt de ſtomacho & inteſtinis,debent dari cibi leniẽtes & pungentes,in quibus ſit dulcedo,aut acuitas,aut ſalſedo,aut nitroſitas:ut aquæ caulium, & lentium. leniũt enim uentrem,& eorum ſubſtantia ſtringit uentrem.& brodium galli antiqui, & panis multi furfuris, & fœnumgræcum cum melle,& oliuæ cum aqua,quando comeduntur ante cibum cum muria leniunt uentrem,& quando etiam comeduntur poſt cibum ſine muria & maxime quæ ſunt pontice cum aceto confortant ſtomachum,& deprimunt cibum,ſicut iam memorauimus de rebus ſtypticis confortanti-
C bus ſtomachum,& lac ſubtile & multæ aquoſitatis,& caſeus,quando maxime admiſcetur ei ſal & mel.
ſal. attriplex. & caro paruorum animalium,& ſicla,& chataſt & okis,& cucurbita,& batheca,& ficus, & paſſulæ dulces,& nuces humidæ & ſiccæ,quando mollificantur in aqua.& mora,& pruna humida & ſicca,quando infunduntur in aqua mellis,aut comedatur aut bibatur uinum dulce,& differatur plurimũ cibus , ſunt lenitiua uentris.& aqua mellis aliquando tendit uelociter in uenas,& uadit cum eis totum nutrimentum, & claudunt uentrem , & prouocant urinam, & aliquando mundificant ſtomachum, & mordicãt & excitant ad deponendum cibum,& leniendum uentrem.Et mel quando non coquitur lenit uentrẽ, & ſi coquatur non lenit.& ſimiliter aqua mellis quando multum coquitur.& ſecaniabin mundificat ſto
CAP. 22. machum & inteſtina,& quandoque facit in inteſtinis tineſmon.& uinum dulce,& muſtum, leniũt uentrem. Quando eſt deſcenſus cibi de ſtomacho ante ſuam digeſtionem,debent miniſtrari cibi ſtringentes ſtyptici.& ipſi ſunt in quibus dominatur ſtypticitas,aut ponticitas,aut craſſitudo . & tales ſunt cydonia,& pira,& grana myrti,& fructus ſpinæ albæ,& ſubſtantia lenticularũ,& caſtaneæ, & glandes, & uinum ponticum:& hæc ſtringunt uentrem cum ſtypticitate & ponticitate ipſorum : & oriza. & panicum,& milium,& ſauic hordei ſtringunt uentrem cum ſiccitate eorum.& caro leporis , & caules cocti poſt effuſionem aquæ primæ ab eis cum aqua eorum ſecunda, & lac coctum, & caſeus , ſtringunt
D uentrem cum craſſitie ſua.& oportet quòd lac coquatur donec ſit aquoſitas conſumpta.nam eius aquoſitas lenit uentrem.& etiam poſſibile eſt quòd lapides fluuiales,aut fruſtra ferri igniti remoueant illam ab eo.& quando ſeparatur aqua eius,confert deſcenſui ſuperfluitatum acutarum,niſi ſint multum craſſæ,quando ſit operatio cum eo.ſed aliquando caſeatur & glutinatur in ſtomacho.& aliquoties egreditur a ſtomacho,& generat in hepate oppilationes,aut lapidem in renibus.& oportet propterea mittere in ipſo poſt conſumptionem aquoſitatis aliquid ad ſublationem ipſius,& ut non caſeetur,nec generet oppilationem,nec lapidem.& omnia acetoſa ſicut poma acetoſa & granata acetoſa, ſi inueniunt in ſtomacho humorem malum,& craſſum,incidunt & expellunt,& leniunt uentrem, ſed ſi inueniũt mundum,ſtringunt uentrem.

EX GAL. ET ALIORVM PRÆSTANTISSIMO- RVM MEDICORVM SCRIPTIS, DE AQVIS.

Capita ſex Oribaſij, ut cap.xiiij. primi ad Eunapium, & quinque priora quinti libri collectorum ad Imperatorem Iulianum.

Io.Baptiſta Raſario interprete.

De aquis ex Ga leni ſententia.ut eſt apud Oribaſium primo ad Eunap. cap.xiiij. & quarto ad Euſtathium .F. Cap. ultimo.

QVAE bona,quæque mala in aqua ſint, uſu compertum habere debemus: ſiqui-
dem aquis ad plura ferme utimur,quàm alijs omnibus, ad omnẽ uictus ratio- F
nem inſtituendam.Scire igitur cõuenit,eam optimam aquam eſſe, quæ guſtan
do,olfaciendoque omnis ſit expers qualitatis:eamque fore bibẽtibus iucun-
diſſimã,aſpectuiq; purã. Si uero etiam præcordia cito permeet,nihil eſt,quòd
præſtantiorem quæras.nam quæ in præcordijs reſidet, uentrem ferit, inflat &
grauat,etſi prædictis bonis prædita eſt,tamen mala cenſenda eſt:eaque neque
calefit,neque frigeſit celeriter. immo uero quæ in ea cõcoquuntur,tardiſſime
peiuſque coquuntur.ergo præſtat aquas,quæ huiuſmodi ſunt,uſu diſcernere. Qui autem uoluerit etiã
ex notis quibuſdam ipſas cognoſcere,id ex ijs,quæ dicam,conſequetur. Quæ igitur ad ſeptentrionem
uergunt,quibuſque Sol eſt auerſus,eæ tardi ſunt tranſitus,& indomitæ,tardeque calefiunt,& frigefiũt.
quæ uero Solis ortum ſpectant,& per meatum quempiam, aut terram colantur, ac celerrime calidæ,
frigidæque redduntur,eas ſpes eſt eſſe præſtantiſſimas.Sed bonæ etiam cenſentur,quæ æſtate frigidio-
res,hyemeque calidiores ſunt. Non deſunt,qui aquas pondere æſtiment, ac leuiores præſtare ceteris
putent.quòd ſi aquis præter ea,quæ diximus,inſit,laudabile erit illud quidem,ſed tamen ſolum non ſa
tis firmo argumento eſt,eas bonas eſſe.ac pluuias quidem eſſe leuiſſimas,dulciſſimaſq;, & tenuiſſimas,
& ſplendidiſſimas ſcriptum reliquit Hippocrates:cauſa eſt,quia quod tenuiſſimum,leuiſſimumque eſt, G
Sol attrahit:quod non modo ex alijs aquis facit,ſed id adeo ex ipſo mari,ceteriſque corporibus.quam
ob rem facilius,quàm reliquæ omnes computreſcunt:quippe quæ ex differẽtibus, multiſque qualita-
tibus conſtent.Sed nemo putet,aquam,quæ facile putreſcit,eſſe deterrimam. quod enim facile immu
tetur,eo potius bona,quàm mala iudicanda eſt.cum ergo aliæ optimarum aquarum notæ adſint, licet
ea uim habeat,ut facile putreſcat,tamen eſt præſtantiſſima exiſtimanda.at cum mutari incipit, in cauſa
eſt,ut bibentes raucitatibus,tuſſi,& uocis grauitate afficiantur.Inter pluuiales uero aquas, æſtiua,quæ
cum nimbo,quęque cum tonitru pluit, alijs præſtat,quæ uero ex glacie,niueque exiſtit,peſſima. nam
in aquæ concretione,quod tenuiorum partium eſt,exprimitur:paluſtres uero,fœtidæque, & in quibus
abſurdæ qualitates inſunt,elixando meliores fiunt.Itaque uino temperatæ bibũtur, atque acerbæ qui-
dem dulciore,aliæ uero acerbiore.quaſdam etiam colare expedit,ut limoſas, ut ſalſas, ut bituminoſas.
quæ ualde frigidæ ſunt,a cibo bibendæ ſunt:ſed neque confertim,neque affatim,neque ſine uino. non
nulli potus,ciboſque aduerſus aquæ uitia inuenerunt:alij enim cicerum decoctum præbibunt,ipſiſque
ciceribus ueſcuntur,alij caucalidas ex aliquo piſce coctas eodem modo comedunt, & fœniculum:alij
denique betas,cucurbitaſque ex muria & uino diluto præmandunt.

LIBRO QVINTO COLLECT. ORIBASII.

Ex Galeni libris de aquis. *Cap. I.*

AQVA optima omnis qualitatis non modo guſtatui, ſed etiam olfactui expers
eſſe debet.atque eiuſmodi quidem erit bibenti iucundiſſima, & plane pura.
Si uero etiam hypochondria celeriter permeet, nulla eſt quærenda præſtan-
tior.at quæ puræ,limpidæ, potuiq; non inſuaues ſunt, ſed tamen diutius in
præcordijs morantur, eæque,aut uentrem feriunt,aut flatu implent,aut præ-
grauant,ſemipraux ſunt exiſtimandæ: cuius ſane generis multæ ſunt, de qui-
bus mihi præcipue uidetur Hippocrates,ut eas ab optimis aquis diſcernere-
mus,ſcripſiſſe, cũ ait,Aqua, q̃ cito calefit,& cito frigeſit,leuiſſima eſt.etenim
B neque in cœnolis, neque in graueolentibus, neque in ijs, quæ guſtatui medicamenti facultatem ali-
quam afferunt, adhibenda eſt huiuſmodi dignotio,cum eæ uel omnibus perſpicuæ ſint notæ: ſed in
quibus nihil quidem tale eſt,uerum alia quædam prauitas ob corrupti aeris admiſtionem, aut aliud
quoddam uitium ipſi aquæ innatum,ab ignota cauſa proueniens, aquis ineſt: ſiquidem in eiuſmodi
prædicta dignotio optimum iudicandi inſtrumentum eſt. nam quę tales ſunt, neque cito frigeſiunt,
neque cito calefiunt.Alia quoque huic ſimilis dignotio ex oleribus,aut leguminibus,aut carnibus,aut
fructibus,aut denique radicibus,quæ aquis incoquuntur,ſumi poteſt.celerrime namque in optimis,
tardiſſime uero in prauis res elixantur. ac nonnulli ex ueteribus aquas ita prauas,indomitas,& crudas,
æque ac legumina,quæ difficulter elixantur,appellauerunt.ergo tutiſſimum fuerit,ut experientia de hu
iuſmodi aqua iudicium fiat.ac ſi quis eſt,qui ex notis potius uim eius prænoſſe aueat, is ſciat, iudican-
dum eſſe, quarum fontes e petra ſcaturientes,ad Septentrionem fluunt, ſolemq; auerſum habent, eas
omnes difficulter coqui poſſe, tardiq; tranſitus eſſe: idq; eis ſtatim ineſſe, ut tarde calefiant, ac frige-
ſiant: quarum uero fontes ad orientem ſolem erumpunt,& per meatum aliquem, aut terram purã co-
lantur,ac celerrime calefiunt,& frigeſiunt,eas eſſe optimas ſperandum eſt. Pluuiales uero ex Hippo-
cratis ſententia leuiſſimæ ſunt: ſol enim quod leuiſſimum in aqua,tenuiſſimumq; eſt,attollit, & ſurſum
C rapit.id quod non ex alijs aquis ſolum,ſed etiam ex mari, & ipſis itidem humanis corporibus facit.
idcirco fit,ut celerrime omnium computreſcant. maxime enim corpora,quæ unicam in ſe qualitatem
habent, cum nulla aliunde cauſa ſubſit, quam ob rem difficulter, aut facile putreſcant, ea difficilius,
quàm quæ multas qualitates habent, computreſcunt.ſed animaduertendum eſt,ne quis putet aquam,
quæ celerrime putreſcit,eſſe peſſimam. poteſt enim eadem eſſe præſtantiſſima, cum aliæ omnes opti-
marum aquarum notæ, quas ante diximus, ei adſint. nam facilitas immutationis in qualitate, potius
bonitati aquæ,quàm uitio attribuenda eſt. Aquam uero pluuiam bonitate præſtare, argumento eſt,
quod etiam a ſolis calore coquitur. nam & cetera quæ elixantur, dulciora ſe ipſis fiunt omnia. cumq;
cœpit putreſcere,omnino eſt inepta potui: ſiquidem qui aquam adhuc putreſcentem bibunt,hos rau-
citates,tuſſes,ac uocis grauitates corripiunt.Ex pluuijs autem aquis æſtiua,quam horæam Hippocra-
tes uocat,quæque ex tonitruo fit,præſtantior eſt,quàm quæ nimbis eſt demiſſa.quæ uero ex glacie, &
niue ſoluta fiunt,peſſimæ ſunt. in ijs enim,quæ ex frigore concreſcunt,tenuiſſima pars omnis excerni-
tur.porrò paluſtres, & fœtidæ,& in quibus abſurdæ qualitates inſunt, coctione alteratæ offerantur.
Quinetiam in alium uſum aquam prius calefacimus, & poſtea refrigeramus: tametſi neque guſtatui,
neque odoratui ullum uitium afferat: ac plane pura ſit: cum eam in uentriculo morari diutius, & noxã
D aliquã inferre, experti fuerimus. nã caliditas totã aquã,quæ elixatur, fundens aptam ad ſecretionem
facit: dum aqua refrigeratur, partes terreæ innata grauitate deſcendentes in fundo uaſis reſidebunt:
aqua uero ſuper eis fluitabit: qua ſenſim in aliud uas transfuſa,citra noxam uti poterimus. Poſt deco-
ctionem uero cum frigidiſſimam reddere aquam uoluerimus,ſi nix nobis ſuppetat,aquam prius cale-
facimus,deinde niuem extrinſecus ei circunfundimus.ſi nix non adſit,e puteis,uel aquæ ductibus re-
frigerationem ei comparamus:eam itidem prius calefacientes,ut facilius alteretur.nã quicquid prius
excalfactum eſt, id citius in ſe totum alterationem a rebus uicinis proficiſcentem capit. Cum autem
uas in puteum demittimus,aut aquæductibus ſubijcimus tum uaſculum operculo claudimus neceſſa-
rio, & ipſum ex omni parte diligenter obturamus,nec uaſculum implemus,ſed aliqua ex parte uacuũ
permittimus,ut aer, qui inter operculum & aquã interiacet,prius refrigeratus,eo attactu uicinã aquã
refrigeret. ubi uero nihil horum nobis ſuppeditatur,ut in Aegypto uſu uenit, ibi uaſculum ſuſpendi
mus,& quo aerem ſuſcipiat, ſine operculo ſinimus. Quoniam uero aqua neque incidendi,neque cal
faciendi uim habet,ideo iure fit, ut aqua omnis tardi tranſitus ſit, ægre concoquatur, & ægre ſubdu-
catur,licet alioqui ſit optima.nam & multum temporis manet in uentriculo,& fluctuationes plerunq;
parit:ſiq; bilioſus uentriculus ſit,ipſa quoque ſimul corrumpitur.cumq; uentriculo ad ieiunum inteſti-
num ægre perueniat,non facile diſtribuitur. quamob rem neque ad ciendam urinam, neque ad ſpu-

tum

tum educendum aptá eſt: quin ne ſitim quidem ſedat,etiam ſi in uentriculo diutiſſime moretur, cum E
nec in totum ſe profundum immergat,nec quod ſqualidum eſt, irroret. porrò aquam non alere,ſed ue
hiculum tantum modo alimenti eſſe,& Hippocrates,& ceteri præſtantiſſimi Medici dixerunt:ob eãq;
cauſam non poteſt uitalem facultatem roborare.& hoc fuit in cauſa, ut Hippocrates ab aquæ uſu in
ægrotantibus abſtinens, ad mulſam, oxymel, & uinum ſe contulerit. atque his quidẽ rationibus ne-
mo unquam aqua uteretur: pleriq; tamen in alijs decepti ad aquam confugiunt,in qua nihil eſt,quod
magnopere contra animi ſententiam ſuccedat,cum ipſa quoque non magna ui ſit prædita. at oxyme-
litis, uini, & mulſæ uſus eſt uitioſus propter repentinas mutationes: & propter ſinceram permixtio-
nem,quæ a Medicis plerunque fieri ſolet. Vinum enim,quod tanquam manus quædam ad diſtributio
nem aquam trahat, eſt omnino pauciſſimum aquæ miſcendum,ut aquæ ſinceritatem tollamus.eadẽq;
ratione oxymel aquoſum laudo. cum minore quoque periculo aquoſa mulſa quis uti poterit. nã im-
permixta,niſi ſubducere aluum properet, maxime noxia eſt, præſertim in amaræ bilis hominibus,qui-
que magna habent uiſcera,quibus ipſa quoque aqua eſt noxia, cum in bilem conuerſa in hypochon-
drijs diutius manet. ad hæc enim omnia mala,quæ in ea ſunt, hoc accedit etiam, quod cum ſtercoris
ſit expers,aluum non ſubducit.aquam uero in principijs acceſſionum potam lædere, perſpicuum om-
nibus eſt.Ecquando igitur aqua potui utiliter datur?nimirum cum ægrotus ex ſola potione uiuit, nec F
adhuc ptiſſanæ cremorem ſumit. tunc enim in medio aliarum potionum aquam in tempore quiſpiam
dederit, præcipue cum ægrotus ſiti enectus ſit: quandoquidem eo tempore inundationem quandam,
hoc eſt humiditatis copiam ab ea induci, ſcriptũ reliquit Hippocrates. quocirca inter mulſam & oxy-
mel,parum aquæ ad humectanda ea quæ expuenda ſunt,accommodatum præbet.quin etiam ubi uinũ
magnopere noxium ſit,tum etiam aquam exhibet.nocet enim uinum cum ægrotans uel delirat, uel
capite uehementer dolet.Hanc autem propriam naturam humidã & frigidam habet aqua. aduentitia
uero caliditate acquiſita calefacit & humectat ipſa quidem ea, quibus admouetur: ſed tamen ut utrũ-
que æque faciat,non eſt ei natura comparatum: uerum humectat quidem ſumme, ſiue temperata, ſiue
tepida,ſiue etiam calidior ſit: calfacit uero non ſumme,niſi quæ extreme ferueat.quod dicimus,in tem
perata natura prius exploremus. ergo ſi huic naturæ aquam temperate calidam offeras, ſiue lauans,
ſiue perfundens partem aliquam, profecto ipſam partem humidiorem, & calidiorem in ipſo perfuſio-
nis tempore factam uidebis: ſi poſtea quieſcas, nec corpus frigida contrahas, & conſtipes,paulo poſt
eandem partem ſeipſa factam frigidiorem comperies, quod calor innatus immoderatius perſpirauе-
rit.non tamen quemadmodum frigidius poſtea,aquæ calidæ uſus, ita etiam ſiccius corpus deſtituit.&
tamen hoc quoque debere fieri uidetur, cum ob meatuum & raritatem,& corporis mollitudinẽ, tum G
uero ob ſubſtantiæ fuſionem. plus enim in huiuſmodi affectionibus euaporetur neceſſe eſt: uapor autẽ
eſt humor attenuatus.ueruntamen non ita ſe res habet.humores enim,qui in uaſis,alijſque uacuis ſpa
tijs continentur,omnes exhauriuntur:corpora uero uaſorum,& uniuerſum carnoſum genus humidius
ſe ipſo redditur.atque hanc ſolam facultatem, ut uidetur,aqua nunquam deponit.neque enim cũ fer-
uens comburit corpora,facit ut quæ ambuſta ſunt,ſicca ſint, ut quæ igni aſſata fuerunt. ſimili quoque
modo cum ſumme frigida facta eſt, totoque die,aut etiam longiore tempore ſuper aliquam partẽ per-
funditur,eam non efficit ſicciorem:quamuis rugoſa,& admodum exilis uideatur.uerum hæc ideo eue
niunt, quod qui in uaſis, alijſque ſpatijs eſt humor, euacuatus eſt: partes uero genuinæ, atque ſolidæ
nihil ſe ipſis ſicciores redduntur.

De aqua frigida,& oxymelite ægrotantibus potui dando. *Cap. 2.*

QVoniam oſtendimus omnem corporis affectionem,quæ præter naturam eſt, a ſui contrarijs cu-
rari: planum eſt,febrim quoque a frigida extinctum iri omnino, cum ipſa ſola fuerit ſine ulla
affectione, quæ a frigida lædatur. nam ſi febri adiuncta ſit alia affectio, quam frigida lædat, licet ea
febris, quæ ex ipſa affectione orta eſt, confeſtim a frigida ſit reſtincta, altera tamen deinde febris gra
uior accendetur aucta affectione, quam potio frigidæ oblæſerat. Læduntur autem a frigida affectio- H
nes partium quæ inflammatione obſidentur,& in quibus incocti humores ſunt: quorum indicium eſt
urinarum incoctio.ſi igitur concoctæ urinæ ſint, nullaque princeps pars inflammatione uexetur, ſatis
erunt,ut ad frigidam potui dandam impellamur. ſi uero æſtiuo tempore uehemẽtia febris quandoq;
urgeat, laboranſq; iuuenis ſit,& frigidæ potioni aſſuetus, ſi cum aſpectu & conſiſtentia urinarum lau-
dabile ſublimamentum uideas,tum,etiamſi pars aliqua inflammationem patiatur, frigidam dando nõ
errabis:ſiquidem debes anteponere,ut febris uehementiam eo tempore ſedes,pluribus diebus, qui-
bus ad reliquias inflammationis tollendas opus ſit:quas quidem & magis ſcirrhoſas, & ſolutu diffici-
liores euadere neceſſe eſt. Si uero non admodum adurentes febres ſint, & frigidam dederis particu-
lis inflammatione laborantibus, magnopere tua te fallet opinio. febres enim, quæ uehementer flam-
meæ ſunt,inflammationem eryſipelatis ſpeciem referentem quodam modo ſubeſſe nobis oſtendunt:
& ideo frigida quoque eandem iuuat:ut in exterioribus etiam partibus perſpicitur. ergo in ijs,in qui-
bus incipiunt in iecore, uentriculo, & alijs huiuſmodi particulis inflammationes,diligentius conſide-
randum eſt.nam ij omnes magnopere læduntur,etiamſi in tempore ſumpſerint, ſi potio fuerit paulo
largior. Etenim cum principia inflammationum,quæ ſine ictu,& uulnere fiunt, uel ex particularum
imbecillitate, uel ex ignea caliditate quadam oriantur: eas quarum origo eſt imbecillitas,frigida ſem-

per

A per lædet: quæ uero ex ignea quadam caliditate exiſtunt, moderata frigidę potio iuuabit. periculum enim eſt, ne in largiore potione propinanda pars ad contrarium exceſſum traducatur. præterea uero huiuſmodi potio tales affectiones magis iuuabit, ſi dum bene ualerent, ea utebantur. ergo uehemētes morbi, qui in uentriculo, in iecore, in collo, & toto capite ſunt, prius conſiderari debent. artus. n. fortaſſe non magnopere lædentur: & tamen ipſi quoque offendentur in quibuſdam affectionibus, quas deinceps exponam. Sed horum fore tantam noxam, quantam partes uehementer affectæ contrahēt, ne ignarus quidem affirmaret. Si igitur affectio eryſipelatis, aut herpetis ſpeciem referens in hypochōdrio ſit, aut inflammatio eryſipelatis naturam referens, aut aliqua alia affectio ſumme calida ex intemperie ſine ſuccis exorta, frigidæ potio iuuabit: ſicut eadem mirum in modum lædit, cū abſceſſus, œdema, ſcirrhus, ulcus, & frigidæ intemperies partes obſederint. Ac quoniam de artubus me dicturum promiſi, illud ſciendum eſt, inflammationes neruoſarum partium, quæ in eis ſunt, a quibus alioqui periculum conuulſionis imminet, frigidæ potione lædi, uel maxime. ſi uero in carnoſis artuum partibus inflāmatio gignatur, & bibere frigidam homo poterit, & ſi parti inflammatæ foris admoueat, noxā quidē inuehet, ſed neque notabilem, neque manifeſtam: ac præcipue ſi frigidæ potioni fuerit aſſuetus. Ergo cum febris ſit, non adiuncta ulla alia affectione, quam frigida poſſit lædere, tantum frigidæ dandū eſt,
B quantum uno hauſtu ægrotus poſſit haurire. Oxymel uel æſtiuo tempore frigidum datur, ne laborantis ſitim exacuat. quam ob rem æſtate frigidum oxymel dare audemus etiam ante morbi concoctionem, cum aquam frigidam in eiuſmodi affectione ad ſatietatem daturi non eſſemus. tunc enim inflammationem denſaret, ſi febris ex inflammatione orta eſſet: ac ſuccos incoctos ſeruaret, ſi illi morbi cauſam attuliſſent. Sed tunc parum oxymellis damus, ut quod in uentriculo prius intepeſcat, quàm ad coſtam uſque frigiditas eius diſtribuatur. quod ſi quid exiguum fuerit etiam diſtributum, id ab ipſo oxymelite, in quo uis incidendi ineſt, corrigetur.

Ex Rufi commentarijs, de aquis. Eſt in ſecundo libro de diæta, uel de potionibus. *Cap. 3.*

RESides aquæ (ita enim aquas puteorum uoco) quia non fatigantur, ideo non admodum ſunt tenues. & cum intro ingreſſæ fuerint, minus madefacient, atque diſſoluunt cibos, minuſq; concoquunt, & præ craſſitudine, & quia frigidæ ſunt, non bene per urinam excernūtur. aptiores autem potui redduntur crebro hauriendo, ac ſi effluerent, & puteorum expurgatione. quæ uero fluunt, multo tenuiores ſunt, & præſtantiores ad madefaciendum, & concoquendum, & ad urinam reddendam, quæ e ſtagnis ſunt, peſſimæ ſunt omnes, nam & odorem abſurdum, ueluti putreſcentes habent, & æſtate calidæ, atque hyeme frigidæ ſunt, quod ego uitij aquarum maximum eſſe ſignū ſtatuo. ideo fit, ut æſta-
C te uentres perturbent, & tarde in ueſicam tranſeant: ac ſæpe etiam tormina, & leuitates inteſtinorum hominibus pariunt, ex quibus in aquam inter cutem cadunt. hyeme uero, quæ frigidæ ſunt, uentres non admodum perturbant illæ quidem, ſed tamen & ruptiones, & lateris dolores, & tuſſes afferunt: & ad lienem etiam repunt, & poſtremo in aquam inter cutem deſinunt. ex liene autem etiam pedes ulcerantur, eaq; ulcera non celeriter curantur. Solæ paludes Aegyptiæ inter omnes, quas quidem ego nouerim, ſalubres ſunt: quia hyeme aqua non putreſcit, ſiquidem non ſupercalfit: autumno uero Nilus paludes explens, ueterem aquam proijcit, & aliam nouam inuehit. De aquis pluuijs ita ſtatuo. aquæ pluuiæ leues ſunt, tenues, puræ, & guſtanti dulces: ſique in eis aliquid elixes, celerrime elixabitur. ſiq; eas calfacias, celerrime caleſient. & uino per exiguo temperantur. quocirca bonæ ſunt & ad concoctionem, & ad urinarum excretionem, itemq; accommodatæ iecori, lieni, renibus, pulmoni, neruiſq;, cum enim uis non admodum refrigerans in eis ſit, idcirco benigniores hiſce partibus fiunt. Vernæ igitur atque hybernæ maximæ opportunæ ſunt, atque optimæ: quas ego laudo uel maxime. autumnales uero atque æſtiuæ fuerint quidem alijs meliores, ſed non omnes omnibus. nam uiribus quidem antecellunt eas, quæ ſunt in terra: uerum quantum ſuperentur a uernis, atque hybernis, ne dici quidem poteſt. nam æſtate atque autumno terra ſicciores uapores edit, aetq; multas terræ ſordes habet, quæ plu-
D uia expurgantur. idcirco fit, ut tales aquæ ſicciores, & nitroſiores ſint, & ad abſtergendum, ac per inteſtina deſcendendum accommodatæ, ſed neque renibus, neque pulmoni, neque arteriæ idoneæ. quinetiam plus uini has ferre neceſſe eſt, ut nitroſa faculras uincatur. Iam uero aquæ non parua differentia ex uentis aquilonalibus, & auſtrinis accedit. nam flantibus aquilonalibus, dulcior pluit quidem, ſed frigidior: auſtrinis uero ſpirantibus, minus dulcis, ſed calidior. ad ſummam uero tempora pluuia, dulciores, non nimboſa & ſqualida magis nitroſam aquam efficiunt. quæcunque autem ex niue fluunt, & glacie, duræ omnes ſunt, & frigiditate excellunt: ſed guſtanti dulces. at aqua dura, & frigida neque ad cōcoquendum, neque ad meiendum accommodata eſt. itemque noxia eſt neruis, pectori, & coſtis. nam & conuulſiones, & diſtentiones neruorum inducit, & ruptiones facit in pectore, ut nonnulli ſubcruenta expuant, & ſuppurentur. Fontanæ aquæ ad orientem uergentes ceteris præſtant humiditate, tenuitate, odoris ſuauitate, & moderate† refrigerando moderateque calfaciendo. quæ ad ſeptentrioné, dulces ſunt illæ quidem, ſed immoderate refrigerant. quæ ad occidentem, uiolentæ ſunt & refrigeratione, & duritie: quam ob rem raucitates, laterum dolores, & conuulſiones pariunt. quę ad meridiem ſpectant, magis ſalſæ ſunt, & calidiores, & ad meiendum non idoneæ: ſed ad deſcendendum per inteſtina, præſtantiores. quanquam autem aquas quæ ad meridiem fluunt, non laudo, Nilum tamen ita commendo, ut aquæ bonitate paucis fluminibus comparari poſſe uideatur. nam & aluum ſubducit, & pur-

† Videtur legēdum humectando, licet ſcriptum ſit, ψυχραίνειν.

gationes

gationes mulieribus ciet, ſi in puerperio bibatur. Sed pleræque ex aquis ad meridiem, reſides ſunt, E
quibus duplex eſt noxa coniuncta, altera e regione contracta, altera quod non effluant. Pro terræ
autem natura ſic de aquis decernendum eſt. terra enim alia plana eſt, alia collibus, alia montibus con
tinetur. plana eſt ad aquarum effluxiones deterior: multique in ea putei foſſiles, & reſides fontes. col-
les uero & montes potiores ſunt. nam & puriores, & tenuiores, & odoratiores, & dulcedine ſuauio-
res aquas emittunt. ceterum ex planis alia ſalſuginem & nitrum æſtate & autumno producit, alia ni-
hil: ſed eam terram, dulcem uocant. in hac igitur præſtantior, & potui aptior, in illa uero ſalſa, & nitro-
ſa aqua eſt. Ex montibus præterea alij terrei, alij petroſi ſunt. terrei aquas ferunt præſtantiores & mol
litie, & quod minus frigidæ ſint. ſaxei aquas habent deteriores tum duritie, tum frigore: puriores ta-
men quam aliæ ſunt, minimeq; habent ſubſidentia. Maxima autē maximeq; notabilis differentia aquis
ineſt ex metallis, & ex herbis eis innatis. ac metalla quidem cum ad aliam habitationem, tum uero ad
aquarum potum ſunt noxia. herbæ uero quandoque mirum in modum lædunt, quandoque etiam ual
de aquam corrigunt: tale autem eſt ſium, nepita, & adiantum. etenim hæ plurimæ riuis innaſcuntur:
quæ quidem bonam aquam uitiant, malam uero alioqui iuuant, cum ab eis quoddam quaſi medicamē
tum aquæ impertiatur. ſuntque huiuſmodi aquæ ad meiendum potiores. ergo diligenter etiam atque
etiam conſiderandum eſt, ne ullum uitium aut a terra, aut aliunde aquis accedat; cum non ſatis ſit e F
fontibus hic quidem præſtantiorem, potuique aptiorem, illic uero ſalſam & nitroſam aquam ſcaturi-
re, niſi etiam quæ per riuos deriuantur, ſint eiuſdem generis. hactenus quæ maximi momenti ſunt,
oratione complexi ſumus: nunc alia quoque aquarum bonitatis ſigna recenſeantur. aquæ omnes quæ
hyeme calidæ, æſtate frigidæ ſunt, optimæ eſſe quodammodo uidentur. quæ uero frigiditatem & ca-
liditatem habent anni temporibus parem, peſſimæ. æſtate enim calor extimam terræ partem occupat:
hyeme uero mergitur in profundum. atque ideo mihi uidetur fontes, qui a profundiſſimis partibus
fluunt, & ſpeluncas cauas, omnes hyberno tempore calidiſſimas aquas continere, æſtate frigidiſſimas.
idcirco aquæ omnes quæ in terræ ſunt extremitate, ad temporum uarietatem, quoquo modo tempora
frigida fiunt aut calida, commutantur.

De fonte, qui in Lycia ad Chimaram montem eſt, quem a Pegaſo fuiſſe apertum ferunt.

Mirabile eſt, aquam hyeme euaneſcere, æſtate autem apparere: & tamen contra deberet contin-
gere. ſed huius etiam rei cauſa calor eſt, qui profundas aquas ſecum uehit: ſiquidem hæ quoq;
calorem ſentiunt. omnes enim profundos fontes, quique parum admodum ab externis imbribus ſu-
ſcipiunt, hyeme, & per uehementiſſima frigora minimos, æſtate maximos comperies: ut ſtagnum iti-
dem, quod in Delo eſt, id ipſum propter eandem cauſam pariatur: atque etiam putei, qui Pythopoli G
uiſuntur. Eſt autem una hæc bonarum, prauarumq; aquarum dignotio, ſi hyeme calidæ ſint, æſtate ue-
ro frigidæ: altera uero eſt, ſi nihil ori guſtantis notabile afferat: & ita non multo uino ad eas temperan
das opus erit: atque omni uino conuenient. eſt uero etiam pura ea, quæ præſtantiot eſt: neque alioqui
colore infecto: nec fęcem habeat, nec ſubſidentia. nam & quæ pura eſt, eadem etiam pondere eſt le-
uis. nam quæ pondere leuis eſt, ſemper terræ impermixta eſt: quæ uero grauis, terræ ratione plus gra-
uat. ſed et hæc non minus cōſideranda ſunt, ut ſi cito calefiat, ac refrigeretur, quoniā hæc ceteris præ-
ſtat. & quomodo ad coctiones, quomodo ad ſeceſſionem affecta ſit. nam quæ citius coquunt, præſtan
tiores ſunt: quæque ſecedunt, meliores, ſi per ueſicam ſecedant. at aquæ per inteſtina ſeceſſio, deterior
eſt. quarum uero noſtræ artis non eſt effecta perdiſcere, ea debemus ab incolis perquirere. nullo autē
pacto facile eſt, ea quæ pręter rationem fiunt, intelligere.

Hiſtoria rerum admirabilium, quæ in aquis contingunt.

AC ne longe abeam, aqua in leontinis eſt, ex qua ſi quis bibat, moritur. alia talis in Phæneo Arca-
diæ eſt, quam aquam Stygis uocant. alia quoque talis in Thracia uiſitur. itemque ſtagnum apud
Sauromatas, quod ne aues quidem tranſuolare queunt: aliudq; apud Medos, in quo nigrum ichorē di-
cūt ſupernatare; quo ubi uſus ſit quiſpiā, ſi igni ſe admoueat, accēditur. eo medicamēto Creōtis filiā a H
Medea fuiſſe perditā ferunt. Eſt ēt Suſis aqua, quæ epota dentes excutit. Sybaris fluuius homines fa-
cit infœcūdos. Aqua uero quæ apud Aethiopes eſt, quā rubrā nominās̄t, furorē inducit. at quæ in Aegy
pto eſt, capita bibentiū pilis nudat. Harū rerū nihil ſciri ſane pōt, quā ob rem pleriq; qui illis nulla con
ſideratione adhibita uſi fuerunt, mortui ſint, alij uero aliquod aliud incommodum ſint perpeſſi.

Hæc uerba ex tractatione de aqua deſcripta adiuncta ſunt, quæ eiuſdem Rufi ſunt.

SVnt etiam aliæ quamplures aquarum facultates: quæ non cōi natura affectæ ſunt. nam quę in Lyce
ſtis eſt, bibentes ebrios facit. in aqua uero quæ in Clitorio Arcadiæ eſt, ſi quis ſe lauerit, uini odorē
ferre amplius nō pōt. Aqua Arethuſæ in Chalcide mulieribus prodeſt: aliæ uero animantes ex eius po
tu dolores pedū cōtrahunt. Cydnus dolores pedum ſedare creditur, quāuis frigiditate excellat. Qui
habitat, ubi praua aqua eſt, dare operam debet, ut eam potui magis idoneā reddat. erit ergo optimū, ut
in uaſis fictilibus elixetur, & ubi nocte refrigerata fuerit, atque iterum calfacta, potui detur. In exerci-
tu uero ſi ex praua aqua reddere bonam opus ſit, foueas ex ordine ex locis altiſſimis ad decliues fode
re, perque eas aquā ducere oportet: terra dulci ac pingui, quæ faciendis fictilibus idonea ſit, in foueas
coniecta: ſi quidem ita ſemper aquæ prauitas in foueis remanebit.

A *Dioclis, de aqua corrigenda.* *Cap.* 4.

AQuam maxime imbecillam facies, ſi tertiam partem decoquas, & alba ouorũ ſimilitei incoquas. in hæc ipſa inijcienda eſt argillæ ſiccæ gleba, donec maceretur. menſura uero eſt, ut ſemiſextarius amphorę indatur. ubi decoxeris, bibatur. odorem etiam ab aqua remouebis, ſi calfactam manu ad uentum perfundas, & ſub dio in uaſe immenſo teneas, & in multa uaſa paulatim diffundas.

Athenæi, aqua purgatio. *Cap.* 5.

AQua fæce purgatur, partim ſtillacidijs, quæ ſtacta dicuntur, ut fit Alexandriæ; partim colis, ijſq; interdum ſimplicibus, interdum uero duplicibus, uel triplicibus, ut aqua puriſſima per eadẽ excipiatur. Fiunt etiam iuxta mare, & iuxta ſtagna foueę, illic cum aquam potabilem a mari ſecernere uolumus, hic uero, ut cum ſtagnum fuerit turbatum, hirudineſq; , aut alia quædam uitia contineat, aqua puriſſima, & maxime innoxia per terram tranſiliens in foſſis colligatur. Vbi uero multa aquæ copia ſit haurienda, ut in exercitu fieri ſolet, latera foueæ lapidibus, ligniſq; ambiunt, & cum pauimentum ſimili modo inſtrauerint, puras ſeruare aquas nituntur. aquæ autem quæ purgantur, leuiores, ac puriores fiunt: & ob eam ipſam cauſam etiam frigidiores, multæ uero, licet fuerint percolatæ, tamen facultates a ſordidis corporibus contractas adhuc ſeruant.

B

LIBRO QVINTO COLLECT.

ORIBASII.

GALENI & Rufi de uinis. *Cap.* 6.

VINVM aquoſum homines uocant, quod colore & conſiſtentia aquæ ſimile eſt. nam & pellucidum, & ſplendens, & purum eſt: & conſiſtentia tenue uidetur: & guſtanti nullam affert qualitatem inſignem: ſiq; ipſum aqua diluas, nõ multum aquæ feret: quam ob rem pauciferum ueteres appellauerunt. huiuſmodi autem uinum non plane adſtrictionis expers eſt: ſed languidam omnino adſtrictionem habet: quoniam ſi ipſum aquæ compararis, ex ipſa aquæ comparatione exiguam adſtrictionem quandam factã fuiſſe ſenties. ac facultate quoque eſt aquæ perſimile. nam neque imbecillum caput tentat, neque neruos debilitat: cum ne perſpicue quidem calefaciat: quinetiam nullam aliam qualitatem inſignem, ut neque auſteritatem, neque acerbitatem, neque dulcedinem, neq; acrimoniã guſtui afferat. Accommodatum hoc uinum eſt ad educendum e pulmone, cũ uires roboret, ſuccoſq; humectet, & mediocriter incidat. hoc quoq; cũ minore periculo, quàm cetera uina oĩa, febricitãtibus datur. ꝙ ut aquę, & uini prauitates effugiat, ei ſoli inter reliqua contingat. Iã uero ꝑter quàm quod caput nõ lædit, ẽt ſæpe prodeſt: ſedando paruos dolores, quos humores uẽtre cõtenti procrearũt. Inuenies ẽt nonnullos, quibus ex aquæ potu dolor capitis oriatur, cũ præſertim aqua uitioſa fuerit: ut ipſa corrupta natiuũ uẽtriculi robur exoluat: quo imbecillo ichores bilioſi ex corpore in ipſius caua ſolent confluere, quemadmodũ ẽt ieiunantibus uſu uenit: a quorũ uitijs, & noxis prædictum uinum hominẽ liberat. ac ſtatim quidem ratione cõtemperationis; paulo poſt uero robur uentriculo addens, qui res noxias a ſe deorſum propellit. Homini uero tẽperaturæ ualde calidæ, utilior eſt aquæ potus, quàm uini. ſi uero quãdoq; uinũ dare oporteat, dandũ quod tenue ſit, & mediocriter auſterum. Mouent ẽt urinam uina aquoſa, & tenuia: & minimum alimenti corporibus præbent: eaq; ſola etiam nouella bibuntur: quale eſt id quod Gaurianũ uocant: & quædam eorum, quæ in Sabinis naſcuntur. & ubique fere gentium facile eſt huiuſmodi uina reperire.

D quãplurimũ uero apud nos ad bibendum apta ſunt Tibenum, & Arſyinũ, & poſt hæc, Titacazenum. Dulce uinum exquiſite tenue, & ſplendidum nunquam reperies: ſed magis & minus ab his remota, & eorum neutrum habentia. uinum omne dulce & craſſum, conſiſtentiæ ratione calefacit: eiuſq; ſingulæ facultates, quas epotũ oſtendit, ex hiſce duabus qualitatibus conſequuntur. color. n. ſui ratione, ad iuuandũ, aut lædendum nullam uim habet. quanto igitur tale uinum conſiſtentia craſſius fuerit, tanto ẽt tardius tranſibit: ut non ſolum aperturũ nõ ſit partes aliquas obſtructas, ſed ẽt eaſdẽ obſtructurum. quã ob rem iecori male affecto uinũ huiuſmodi maxime nocet: præſertim ubi inflammatione, aut ſcirrho obſideatur. minus uero nocet, ſi uiſcus a craſſis humoribus ſit obſtructũ, aut ſi quid propter imbecillitatem patiatur, quemadmodum in affectionibus, quæ proprie hepaticæ nominantur, uſu uenit. Poſt iecoris noxam, lienem uina dulcia lædunt. at pulmonem non item, cum in eius alis craſſus humor ſit impactus. prætereа uero dulce uinum in morbis acutis, ubi facta concoctio ſit, ad ſputum eliciendum, ut in peripneumonia, & pleuritide, ualet ubi particulæ non amplius inflammatione uexantur. quantũ autem dulcia abſunt a uehementi caliditate, eo minus etiam caput grauant, & mentem lædunt. melius uero per aluum ſecedunt, & uiſcerũ tumores augent: nec ſunt accõmodata ijs, qui amaram bilim acerruant, quoniã oẽs ſucci dulces, materiæ ſunt flauæ bili gignũdæ. hæcq; uina, nõ ſolum quia multus calor huiuſmodi ſuccos amaros facit, non ſunt febricitantibus idonea, ſed ẽt quia craſſa ſunt, neque

per urinas cito excernuntur,neque ſecum cetera deducunt , neque bilioſos humores ſimul euacuant: E
idque unum in ſe bonum continent,quod aluum emolliunt.quocirca ea prę reliquis bibunt.quo bono
ſi fruſtrentur,omnino lædunt:nam ad ceteramala hoc accedit etiam,ut ſitim inducant:qua re oſtendũt,
ſe facile in bilem conuerti:ſed flatus etiam gignunt:uerum inferiori inteſtino non ſunt noxia,quod fla-
tus qui ab eis excitatur,tardi ſit tranſitus,& in hypochondrijs moretur,donec † plene concoquãtur,& † Aliter habetur. 3. de rat. uict. ac. a.
perfecte attenuentur.ſi uero ſemel concoquantur,naturam habebunt,qua celerius cõmeabunt,& par-
tium tenuiorum fiant.dulce autem ſimul & auſterum uinum,quale eſt in Cilicia Abates,atque ex con-
trarijs qualitatibus conſtans,prauum eſt: cum neque diſtribuatur,neque deorſum ſecedat , ſed diutius
in uentre ſuperiore maneat,ipſumque flatu impleat . at quod ſine dulcedine nigrum eſt , atque perſpi-
cue acerbum,aut auſterum,id ſatiat,& tarde permeat.& utranque excretionem,tam eam quę per aluũ,
quàm eam,quę per ueſicam fit,cohibet:& in hypochondrijs diutiſſime commoratur:facile quoq; ace -
ſcit,& ad uomitum impellit:ac ſolum uentris defluxionibus eſt accommodatum.ſed ita affectis non eſt
bibendum ad ſatietatem. Auſterum uero una & album non eſt ipſum quoque ciendæ urinæ aptum:ue
rum ſi craſſum ſit,in hypochõdrijs moram trahit: ſi craſſum non ſit , neque tandiu permanet in uentre,
quandiu nigrum:neque ita per urinam expellitur, ſicut uina,quæ alba ſunt,& mediocriter auſtera . Ful
uum uero auſterum conuenit ipſum quoque uentris defluxionibus . eſtque duplex fuluum,ſicut etiam F
nigrum:alterum dulce,auſterum alterum.ſed fuluum caput & mentem magis tentat,quàm nigrũ,quo-
niam eſt etiam eo calidius:at flauum ſumme calidum eſt:ſicut poſt ipſum tale eſt fuluum:poſt hęc,rubrũ
tum dulce,album uero minus quàm alia omnia calefacit.nullum autem album uinũ dulce eſt:ſed quæ-
dam auſtera ſunt,& craſſa,quædam aquoſa,& tenuia.Ex flauis autem & fuluis ; alia dulcia mediocriter
ſunt,ut Hyppodamantinum,& Phauſtianum:alia neutiquam dulcia ſunt.Rubra ſunt his craſſiora, quæ
colore proxime accedunt ad nigra.quæ omnia ad proportionem craſſitudinis nutriunt . quam ob rem
ijs,quibus refectione opus eſt,dulcia uina ſunt concedenda,ac præſertim ſi nihil eis uitij fuerit in ieco
re , liene,ac renibus. Quibus uero craſſus humor in uenis colligitur,uinum tenuis conſiſtentiæ ex uſu
eſt.uerum ſi frigidi humores in uenis collecti fuerint,acria & antiqua conueniunt:ſi frigidi non ſint, ea
apta erunt, quibus neutrum horum inſit.ad ſucci uero bonitatem præſtantius eſt odoratum : ceterum
caput ferit. Vinis auſteris utimur,ut citatam aluum ſiſtamus,alioqui non uſuri, † quod neque deducẽ- † Gal. de cibis boni & mali ſucci addit, ſi robur ſtomacho,& uentriculo afferat.
do alimento,neque ſanguini gignundo,neque ſucci bonitati,neque ciundis urinis,neq; ſudoribus eli-
ciendis,neque uero ſubducendæ aluo conferant.ergo corporibus quæ bilioſiora ſunt, nec Falernum,
nec Tmolite fuluum,& dulce,neque Aruiſiũ,neque Lesbium, odorum,& fuluum, antedictis ſimile,ac
commodatum eſt ; ſiquidem hæc calidiora ſunt omnia.quique huiuſmodi biberit,facile caput dolebit, G
& in febrem incidet:& nerui quoque patientur.tale igitur uinum nec bilioſis naturis,nec peruſtis , ne-
que in æſtu multo,aut inedia,aut mœrore,aut anni tempore,aut regione, & calida conſtitutione con-
cedendum eſt. Idem uero è diuerſo probatur in ijs,quibus excalfactione opus eſt, pituitoſis,ac frigi-
dis temperaturis: crudiorumque humorum copiam colligentibus,uitam in ocio ducentibus , regione
frigida,atque hyeme,& cæli ſtatu frigido , atque humido.Vinis autem omnibus, quæ quidem nec craſ
ſa ualde,nec dulcia nimium ſunt,quale eſt thereum,& ſcybelite, commune eſt , ut temporis progreſſu
flauum colorem acquirant:& aliquid ſplendeſcentis,inſtar ignis,habeant.nam nigra quoque,cuiuſmo
di eſt apud nos perperinium,ſi inueterarint,in rubram aut fuluam prius qualitatem, deinde uero in fla-
uam abeunt.ita etiam album,quale eſt bithynum aminæum.hocque ita inueteratum Romani Cæcubũ
uocant.iamque huiuſmodi uinum amarum eſt,& ob eam cauſam minime potui accommodatum. ergo
ita uetuſtorum potus fugiendus,ſicut etiam nimis nouellorum.ac maxime quidem a uinis ſuapte natu
ra craſſis,cum nouella ſint,abſtinendum eſt: ſiquidem tantum abeſt,ut quicquam ad ciborum conco-
ctionem conducant,ut ipſa etiam uix concoquantur.pręterea uero nec aluum ſubeunt,nec facile diſtri
buuntur,nec urinam cient,nec gignendo ſanguini,nec nutricationi conferunt:manent uero diutius in
uentre ſuſpenſa,ſicut aqua:ſique paululum quid eorum quiſpiam bibat , facile aceſcit.porrò uetuſtiſſi- H
ma uina tantum ab albo una et auſtero,et nouo,et craſſo differunt,ut illa uehementiſſime calefaciant,
hæc uero ſic refrigerent,ut ſenſus ipſe percipiat. Quemadmodum uero muſtum flatus plenum, et con
coctu difficile,et craſſi ſucci ſit, omnes norunt:quod etiam id ſolum boni habet,ut aluũ ſubducat:quod
ſi quandoque non faciat,pernicioſiſſimum eſt. Ceterum celerrime omnium alba , et aquoſa inuetera-
ſcunt,hoc eſt,celeriter in uetuſtorum qualitatem commutantur.eſt autem ea qualitas , acrimonia pri-
mum,qua plane calefaciunt,poſtea uero amaritudo ad quam aquoſa uina nouennio, aut quandoque
decennio perueniſſe uidimus,niſi primis tribus aut quatuor annis aceſcere properauerint . at potenti-
bus,et auſteris,et albis ſed craſſis,quandoque contigit,ut etiam poſt decennium cum rite non aſſerua-
rentur,aceſcerent. Sed contingit etiam,ut plurimo tempore inueteraſcant . talia ſunt in Italia tiburti-
num,ſigninum,marſum, et ſurentinum:quod ferme ante uigeſimum annum factum , potui aptum diu
perdurat,nec facile amareſcit:et cum falerno præſtantia,uirtuteque contendit. his contrarias affectio-
nes pariuntur uina aquoſa, quale eſt,ſabinum,gaurianum,arſynium , tiracazenum , tibenum , et cetera
generis eiuſdem:quæ omnia contrarias qualitates,acidam inquam,et ſi perdurarint,amaram, facile ſu
ſcipiunt.locus tamen,in quo reponuntur,ut ad alterutram mutentur qualitatem , multum facit . opti-
mus igitur in principio locus frigidus eſt: poſt calidus:quoniam tepidus acida uina facile reddit. quã-

A quam uina,quæ duobus aut tribus annis frigido loco repoſita,bona manſerunt, in cellam calidam ſatis poſtea transferenda ſunt: nec unquam tepida,& temperata indigent. quædam tamen uſque adeo debilia & aquoſa reperiuntur,ut frigus ne a principio quidem ferant. Vaſa autem uinaria, quæ recluſa ſinis,in cauſa ſunt,ut uinum facile aceſcat: ueluti contra,cum operculum habent,clauſaq; ſunt,id minus eis contingit.& multo etiam minus id uaſa plena patiuntur.nam quæ aliquantulum uacua ſunt, quoniam aerem incluſum habent,per illum intermedium celerius ab extrinſecus ambiente immutantur.plena uero ita,ut operculum uinum attingat,per illud quidem imbecilliter admodum, & obſcure euſque uitiantur quouſque tegumenti dẽſitas peruenit.ex quo fit,ut picata, & gypſata dolia diutius uina ſincera conſeruare comperias. ſed quæ ſolo corio,ſicut ea etiam quæ cuneis,obſtruuntur , minus durant.Ceterum in Aſia apud nos tria uina fulua ſunt præſtantiſſima,Tmolite,Lesbium,& a ueteribus laudatiſſimum Aruiſium, quod in Chio cõficitur: quod omnes ad optima medicamenta,præſertim ad antidotos conficiendas adhibuerunt.

Rufi,de uino,eſt libro xij.de dieta,uel potionibus. *Cap. 7.*

VInum ſic ad ſanitatem,ut rem ullam aliam commendo:ſed oportet bibentem ſcientia præditum eſſe,ſi uelit non grauiſſimas pœnas dare. etenim uinum poteſt calorem accendere , corpus uiri-
B bus implere, alimentum omnino concoquere: neque ullum uinum tam prauum eſt,quod hæc non faciat:ſed hic quoque,ut in ceteris,& deterius,& melius comperies.quin etiam uinum poterit animum quodammodo afficere: quippe cum ſit mœroris medicamentum.atque Helena quidem mihi uidetur hoc crateri infudiſſe,ut mœrorem ſedaret.ei ergo qui moderate bibit,& uoluptatem,& humanitatem, & bonam ualetudinem affert:is uero,qui immoderate potat,aliquid quidem iucunditatis in nimio potu,ſed incommodi quoque aliquid capit.nam qui fieri poteſt , quin incommodo afficiatur is , qui nimium bibit, cum animus in tanto uino immerſus ſit,ut eo calidiſſimo frigeſiat ? Sunt autem tibi hæc argumenta. nam ebrij corpus impotens primum fit,tum ſomno grauatur: & calore quoque alimentum concoquitur.atque hæc quidem ebrij patiuntur,ut ſtatim frigeſcãt:poſtea uero , ne ego quidem explicare queam, quot malis circunueniantur.nam & ueriſimile eſt,eos attonitos reddi , & articulos uitiari,& partem aliquam debilitari corporis,& iecori , ſpleni , capitique proprios cuiuſque morbos afferri. Ac mihi quidem talia cogitanti, uideri ſolet admirabile,qui fiat,ut cum in uno tot bona, totq; mala plane appareant,liceatq; ex uino optima queq; ſumere,homines tamen peſſima potius ſibi deligenda proponant.

C *GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE*

SIMPLICIBVS MEDICAMINIBVS

AD PATERNIANVM.

CENSVRA.

Liber cum multis rationibus,tum ea maxime omittendus, quòd hæc doctrina in proprijs Galeni libris uerior, & clarior habetur.

PRAEFATIO.

D CVM MIHI propoſuiſſem,chariſſime Paterniane,omnia Sinigmata tam metallica quàm aromatica, & omnem herbationem deſcribere , optimum duxi, quia ſtudioſiſſimum & peritiſſimum eſſe te probaui.itaque accipe,tibi exemplum uoluntatis & ingenij offero. Igitur frater ſolicite exquire tota tua peritia hanc ſcripturam.ne autem calumniareris proſpexi . Et nequis dum aut herbulam, aut aliquam aliam ſpeciem ſiue aromaticam,ſiue metallicam requirit, diutius erraret & totum uolumen euolueret,ordine primarum literarum. A. B. C. D. &c.agam omnia ſinigmata nominare: quæ in ſimplario tractãtur,& in uſum medicinæ cadũt.incipiemus igitur ab A.& ſic deinceps ad extremã literã perueniemus.

De ære uſto.

Aes uſtum fit maxime de clauis cupreis ueteuſtis,qui in olla fictili cruda miſſi,in furno incenduntur, aſperſi ſulfure,uel ſale,uel utroque,uel alumine,& coquuntur.Bonũ autem æs, quod eſt optime uſtũ, utpote rubricæ colorem faciet ad ipſa capitula in ſe,quod enim eſt fruitius,eſt combuſtum . Eſt ergo uirtus & efficacia æris uſti ſimilis ſquamæ,ſed tamen fortior eſt.

De acacia.

Acacia fructus eſt arboris ſpinoſæ,quæ maxime in Aegypto naſcitur. hic igitur fructus uelut oliua exprimitur,& ſuccus illius in Sole ſiccatur,& in glebam redigitur.erit ergo optima acacia quæ eſt penitus læuis, leuiter ſubrubra, ſuauitate odoris ſui ſubacidas tranſit, & guſtu ualde ſtyptica. hæc enim

maxime

maxime de immaturo fructu premitur.nam nigra de maturo fructu premitur. Omnis autem acacia E
uiſc ide ſtringere poteſt.

De ærugine vel vitreolo.

Aerugo circa aliqua metalla in quibuſdam pelagis lente & ueluti ſtillicidium manare perhibetur.
Verum & conficitur hac ratione.Granula inreriora uuæ,quæ quaſi ſunr,quæq; græce trirapta dicimus,
ualde ſubſtruuntur in uaſe aperto.& aſperguntur miua & aceto.deinde ſuperponitur lamina ærea & la
ta.& iterum operitur eiſdem tritapris ſimiliter aſperſis.& lamina alia ſuperponitur, & hoc ulterius fit
quandiu uas capit,deinde oppilatur diligenter,ne aliquod habeat ſpiramentum. & ſic die ſeptimo ape
ritur.& prolatis laminis,ærugo quam traxerint leuiter abraditur. & rurſus intinguntur. Et hoc fir uſq;
quo totæ conſumantur.Alij ſuper acetum acerrimum has ipſas laminas ſuſpendunt, & diebus decem
relinquunt,deinde per ferunt,& æruginē quantam inueniunt abradunt.Alij maſſulas æris ligant, & eis
quaſi ſcobis ligamenta decidunt,in acetoque mittunt & quotidie bis aut ter commouent, uſquequo
ærugo euadat.Eſt ergo optima ærugo quæ eſt leuis,& tactu nullam aſperitudinem habet. Vires autem
habet quaſi æris uſti,uel lapidis,& maxime acutiores.

De ammoniaco.

Ammoniacum eſt quaſi lachryma herbæ quæ græce nartex id eſt ferula appellatur,ſimilis altit,ideſt F
aſſæ:ſed uiſcoſior, & folijs ueluti pinguioribus,quæ contrita eſt glutinoſa quaſi gluten.Naſcitur autem
in terris Ammonis quondam regis in ultima Cyrene. Colligitur autem ammoniacum ſic. Maximis
æſtatibus huius herbæ radix & thyrſus inciditur,& ſic lachrymam fundit.& poſtea in terra colligitur.
unde & ſordem capit.Verum eſt optimum ammoniacum quod eſt mundiſſimum, & recentiſſimum, &
colore candidum,& quaſi pingue ut thus.Et ſi frangatur,ſpiſſum & ſplendidum apparet.odore ſubſimi
le caſtorio.Poteſt igitur efficaciter remollire & relaxare.

De aloe.

Aloe ſuccus eſt herbæ quæ eſt ſimilis ſcillæ,cuius radice inciſa hic ipſe promanat ſuccus, & colligiť,
uel tota herba contuſa premitur & ſiccatur. Aliqui enim dicunt de petris eam collectam in Iudæa, &
Aſia,atque in India. Verum optimam iudicamus quæ eſt fragilis,gleba munda,pinguis,ſplendida,ſub
rufa,& dum aliter facile exhumidatur odore,ſubuiſcoſa,& guſtu amariſſima. Effectum autem duplicē
habet.Si enim bibatur & deglutiatur,uentrem ſoluit,& purgat putredinem, & coleram & phlegma de
ducit.cum oxymelite datum.ʒ.ij.ſtomachicis & hepaticis magnum adiutorium eſt. Alij poſt cœnam
bina uel trina grana ſicut ciceris magnitudine deuorant. quoniam corpus procurat, & eſcas non cor-
rumpit.& ſi ſiris fuerit,extinguitur,quando triueris cum ſucco caulium,& feceris ad ciceris magnitudi G
nem.Alij miſcenr colocynrhidos inreriora & ſcammoniam,& dāt ad typos,uel ad uarias infirmitates.
Si uero corpus extrinſecus illiniatur,efficaciter ſtringit.

De amylo.

Amylum omnibus notum eſt.eſt enim quaſi medulla frumenti,quod infunditur in ſportellam,& cū
preſſura colatur. cuius eſt optimum quidem,recentiſſimum & candidum & leue & ſine ullo acrore uel
lutoſo aliquo aut inquinoſo odore.poteſt autem leniter ſtringere.propter quod collytijs ad lachrymā
facientibus miſcetur.& ad profluuium uentris prodeſſe comprobatur.

De alumine.

Alumen dicitur rotundū,& ſciſſum,& liquidum.Inuenitur autem omne alumen in Inſula quæ Me-
los dicirur,ſed & in Aegypro,& in Macedonia,& pluribus locis.Verum eſt optimum ſciſſum alumen,
quod græce ſchiſton dicitur,quique illius rotundi ueluti flos eſt.Hoc igitur ſimile eſt albis capillis ue-
xatis,& quodam modo carminatis.Liquidum deinde quod eſt læue, perlucidum, & aliquid in ſummo
in modum floris quaſi lactis habet,quod ipſum probamus ſiccum ad dulcorem.Syncerum autem ſi fit,
non inficitur ab illo.Rorundum eo quòd eſt ſubalbidum,& aliquo pallore uelut pinguenatum, fragile
mundum. & colorem mutat aſperſo ſucco quem diximus. poteſt autem omne alumen uehementer H
ſtringere.

De auripigmento & pſilotro.

Auripigmentum,quod aliqui arſenicum dicunt,naturale eſt. Intrinſecum colorem habet aureum.
quod comminutum in laminas tenues comminutas funditur:quod in modum auri refulget. Inuenirur
in montibus Aſiæ, & Armeniæ, Ponticæ, & Cappadociæ. Verum eſt quod de Amiſta & Di-
ſponto affertur, hoc enim laminas habet latiores, & optimum eſt, & ſynceriſſimum, & aurigeneo
colore limpidiſſimum. Vires quoque habet ſicut ignis, quòd urere poſſit, & alienationes conſume-
re.ſi cum calce uiua miſtum fuerit & corpori illinitum, pilos tollit. Vnde græce hæc ipſa miſtura pſi-
lotrum dicitur,latine acilea nuncupatur.

De aphronitro.

Aphronitrum optimum eſt quod eſt leuiſſimum,candidiſſimum,latum & fragile. poteſt enim et calē
facere,et cum aliqua mordacitāte relaxare,et omnes ſordes de corpore abſtergere.

De aloſardio.

Aloſardium eſt ueluti pinguamen quod aquis ſupernatar,ſtantibus prout ſtant alia, colore crocea-
to,cuius optimum eſt quod nullo fallimine colligitur: hoc enim coloratiſſimum eſt, et cum aliqua pin-

guedine,

A guedine,aquoſum,& pene putridum. Poteſt igitur acriter & incidere,& calefacere,& quaſi ſal aliena conſumere. Item collyria & malagmata colorare.

De alcimonio.

Alcimonium ſpecies habet duas.uidetur autem ſiccum & liquidum. aliqui aiunt utrunque lachrymam eſſe arboris qui in Iudæa & alijs locis naſcitur.Alij quidem certius ueluti pinguamen ſtagnorum eſſe dicunt, ualde glutinoſum & in ſe cohærens. & aquis paluſtribus ſupernatare. hoc igitur in ſcapulis puſillis attrahi, & imponi, & impletis ſcaphis non aliter præcidi. & ſic in terra expoſitum ſiccari. Et hoc ipſum maxime in Iudæa & alijs locis fieri. Liquidum autem quod in Babylone & Iacintho colligitur circa quoſdam lacus. Eſt igitur ſiccum aſphaltum, quod eſt optimum, frigidiſſimum, & colore rufo ueluti purpura ſplendens. quod autem nigreſcit, pice adulteratur liquida, deinde quod eſt lucidum & glutinoſum, utrunque odore grauiſſimo. Vires autem habet uiſcidas; & efficaciter relaxantes.

De aphroſelino.

Aphroſelinum in Aegypto tantummodo inuenitur. quod ita creatur, ros cæleſtis poſitus ad Lunę claritatem in ſpecie lapidis,quem ſpecularem uocamus, coagulatus ſtringitur. unde & nomen ſum-
B pſiſſe uidetur. Cuius eligimus quod eſt colore cœruleo & lucido. poteſt autem omnia uitia capitis potatum emendare:& cephalalgicis & epilepticis utiliter prodeſſe.

De argemone & eupatorio.

Argemone herba eſt pluribus nota, cuius uires faciunt contra uenena ad diuerſas compoſitiones. Huius igitur radicem Græci eupatorium dicunt,& eſt diuretica ualde.

De apio.

Apium herba eſt, quæ in hortis naſcitur, omnibus nota. & cuius ſemen facile nouerunt. magis tamen ad medicinam aptum eſt. Mittitur autem in purgatorijs, & in antidotis. Eſt autem uiribus acrius, & excalfactorium, & diureticum certum.

De aniſo.

Aniſum optimum eſt Creticum. deinde Aegyptium. Gallicum inertiſſimum. uerũtamen habet uires relaxantes,& excalfactorias,& diureticas,& ad uſum idoneas. Et eſt ſemen eius ſimile cicutæ. donutrientibus,ſi bibatur lac prouocat,& auget,odore eius ſuaui.

De agarico.

Agaricum ab arboribus excreſcit,prout tubera uel boleti.& eſt fractu leue,& quaſi uanum. eſt pal-
C lidum ualde,& aſpectu ſubrubrum. penitus ſubalbidum, non diſſimile furfuri. guſtu initio uidetur dulce,ſed exlento euadit amariſſimum.Quod autem eſt optimum,in Ponto maxime inuenitur. quod autem in alijs locis naſcitur,multum eſt ineptius.Vires autem habet acriter relaxantes,& uenenoſis morſibus & potibus reſiſtentes.ſic & uentrem purgat aliquatenus.& choleram & phlegma deponit. ideo nec dolorem,nec uomitum facit.

De abſinthio.

Abſinthium omnibus notum eſt.& Santonicum,tam Gallicum & marinum quàm Ponticum, quod ipſum ex omnibus notum eſt.hoc enim & in ſuccum redigitur cõtuſa tota herba. & ſuccus eius expreſſus ſiccatur.uel in aqua uſque ad tertias decoquitur.& ſic ipſa aqua recocta in mellis redigitur ſpiſſitudinem.Vſus quoque & uires abſinthij,& quod lumbricos expellit,nemo ignorat.

De amurcha,uel fæce olei.

Amurca fæx eſt olei quando premitur,nigra & aquoſa. quæ coqui ſolet in mellis ſpiſſitudinem. cuius eſt optima quæ de recenti coquitur.& ſic uenuſtatem accipit. Vires habet ſtypticas, ualde propinquas ei quod in emplaſtris inuenitur,& in alijs multis compoſitionibus.

De ariſtolochia.

D Ariſtolochia eſt rotunda. & hoc ipſum quod non eſt uetuſtum & graue, ſiccum, & quodammodo ſpiſſum,& guſtu amarum,in emplaſtris mittitur,& caua uulnera comprehendit & replet.ad uiperarum morſus,& ad alia uenena intrinſecus facit.

De aconito.

Aconitum herbula eſt, quæ folia habet a ſua radice duo uel tria ſimilia cucumeri, & thyrſulum non altũ,radicẽ oblongã,& ad unũ magis tenuiorẽ & minutiorẽ. ſpeciẽ & colores ad ſimilitudinẽ ſcorpionis puſilli ſine pedibus. Vires autem habet quaſi thapſia.& ualde uenenoſa eſſe dicitur.

De artemiſia.

Artemiſia herba eſt ſubſimilis abſinthio.ſed per omnia uaſtior.i.folijs latior,ramis altior & fortior, ſed aſpectu & colore humidis.Põt aũt relaxare,menſtrua & urinã prouocare,& partũ expellere.

De aſparago.

Aſparagus, & ſemen & radix eius urinam prouocat. poteſt duritiem relaxare. Vires habet aliquatenus calefactorias, & diureticas.

De amygdala.

Amygdala eſt & ſuauis & amara. & utraque uiribus ſtyptica. magis tamen ſunt in uſu medicinæ & aptiores amaræ,eo quod ſubtiles magis.

De anagallide. E

Anagallis eſt herba quæ naſcitur in locis humidis. & ipſa ſpecies habet duas. etenim una cæruleo flore, altera quaſi roſeo. uerum utræque ſunt in reliquo ſimiles. Sunt autem thyrſulo humili, folijs mollibus & puſillis & quaſi rotundis, habẽtes circa ramulos ſuos radiculas minutas & ſubdulces, uiribus ſtringentes. Efficacior quidem eſt illa cærulea quæ in emplaſtris mittitur. & ſuccus illarum cum melle attico ad oculorum facit claritatem.

De ami.

Ami ſemen eſt æthiopicum, cymino minutius quidem, & exalbius, & quodam modo ſpiſſum. Cuius optimum eſt quod eſt recens, & non furfuroſum. Vires habet acres, & excalfactorias, & relaxantes. unde prorſus inflationem ſedat, & urinam & menſtrua prouocat.

De ardacha.

Ardacha naſcitur in Gallia, locis humidis, circa calamos, quibus adhæret. & eſt ſpuma quæ eſt in ſpecie ſpongiæ, conſimilis halcyonio. ſed aſperior, & ſiccior, & leuis ualde. Vires habet acres, & in modum ignis excalfacientes. & ſi corpus de ea fricemus, cum magno calore punctionis denſat, & anathemata facit.

De amomo. F

Amomum genus eſt herbæ odoratiſſimæ, quæ ramulos habet duros & ſiccos, uirgulis aſſimiles, colore ſubruſo: circaq; folia habet iuncta, & copioſa, & in ſpeciem racemorum implicata. flos eius, quaſi uiolæ. tota guſtu acriter excalfaciens. Cuius ẽt optimum dicitur Armenium. ſequitur Ponticum, quod ipſum aſperius eſt & durius. Nam de Media, omnium eſt inertiſſimum, eo ꝙ locis humidis naſcatur. Vires autem habet omne amomum calefacientes & ſiccantes. Eligere tamen debemus quod ab una radicula omnes ſuos ramulos excreſcentes, & integros habet folijs & floribus, qualiter diximus. Item reprobare debemus, quod gummi conglutinatur coniunctum cum amomo aut amomide herba quæ eſt aſſimilis. ſed caret odore, & flores habet origano ſimiles.

De aſaro, ideſt bacchare.

Aſarũ radicula eſt minuta, & nodoſa, & tranſuerſa, ſuauiter olens quæ & in Gallia & in Phrygia inuenitur. Verum optimum Aſarum Ponticum, & huius quod eſt recentiſſimum. Vires autem habet excalfacientes, & cum acrimonia relaxantes. unde & urinam, & menſtrua prouocat. & totum corpus calefacit cum oleo, & uino iunctum atque læuigatum.

De acoro.

Acorus herba eſt, quæ & thyrſum emittit, & folia iridi ſimilia, lata, & oblonga, & exalbida, & in ſummo extenſa, & acuta, quaſi gladius: florem aureum habet, radicem quoque implicatam, & nigriorem, quàm iris habet, nodoſam, & guſtu acrem, & aliquatenus ad odoratum. Semẽ plenũ, ſpiſſum, integrũ, & ipſum odore ſuaui perſtringitur, quõ & meu. & per omnia eſt efficacius. & magis excalfacit. & intra ſplenem uidetur cõſumere potũ. & ſuccus radicis illius claritatem oculis facit mirifice. G

De auena.

Auena creſcit in ſegetibus: & eſt tota ſimilis folijs, & culmo frumento: ſed fructu differt. Hæc igitur uires habet efficaciter relaxantes, & ad omnem tumorem facientes.

De portulaca.

Portulaca omnibus nota eſt. Et uiſcide ſtringit. proprie tamen, maſticata dentium offenſam, quæ ab immaturis fit, quam græce hæmodiam dicimus, ſanat.

De aſphodelo.

Albucus, qui dicitur aſphodelus, naſcitur ĩ molli terra: & habet folia ſimilia porro capitato, & circa terram diffuſa. thyrſum lenem, rotundum, & oblongum: in ſummo ramulos excreſcentes, habẽtes florem exalbidum, fructiculum nigrum, radices quoque oblongas, & rotundas, quæ ſunt potentiores. Combuſtæ enim & in cinerem redactæ alopeciam emendant, & albidas maculas. Item coctæ aqua ipſa bibita renibus dolentibus prodeſt. urinam & menſtrua prouocat. & ad tuſſim ueterẽ facit. nam tunſa & impoſita duritiem emollit. H

De abrotano.

Abrotanum omnibus notum eſt, & amaritudine, & acrimonia ſua: ſimiliter ut abſinthium proficit: ſic & lumbricos expellit.

De anetho.

Anethum uires habet acres & excalfactorias, & diureticas, aptas, & idoneas rurſus ad infrigidationes omnes inteſtinorum.

De gramine, quæ dicitur agroſtis.

Agroſtis herba eſt, quæ in campis naſcitur: & habet folia quaſi auena puſilla, & ueluti uinculis in terra repentia, nodoſa, radiculas quoque longas, ſpiſſas, nodoſas, quæ faucium uulnera glutinat: potata urinam prouocat. Canes etiam quando uolunt purgari, hanc herbam manducant.

De armeonio.

Armeonium uel minium optimum dicimus, quod eſt leue, æquale, cæruleum, fragile, ſine lapillis. Vires habet chryſocollæ, & tamen inferiores: proprietate genas ſiccat, & nutrit palpebras.

De haloſachne.

A Haloſachne eſt ueluti ſpuma maris, quæ in petris inſidet & remanet. Vires habet quaſi ſal, & omne
nitrum.

DE BDELLIO.

Bdellium lachryma eſt arboris, quæ in Arabia naſcitur: quod in modum reſinæ manar. optimum eſt
quod perlucet cum aliqua pinguedine prout chryſocolla: & guſtu eſt amarum, mundum: & nihil in ſe
ſordidum aut alienum habet: molle, & ab igne odorem ſuauem emittit. Poteſt tamen penitus & in in-
ſtanti excalefacere, durities neruorum emollire, & ſtricturas relaxare, & ea quæ ſine collectione habet
euaporare. Sed & adulteratur gummi ipſius, quod guſtu & ſapore deprehendimus: amittit enim ſuam
mordicationem.

De balauſtio.

Balauſtium flos eſt ſyluatici maligranati: cuius floris aliquæ ſunt ſpecies. Inuenitur autem & album,
& purpureum, & ſimile roſæ: & quidem ipſum uires eaſdem cytinis habet.

De butyro.

Butyrũ fit ex lacte bubulo & ouillo. eſt aũt optimũ ouillũ, quod colore ſubrufo, & amplius eſt pin-
gue: quod ita conficitur. Emittitur. n. in capillam longã: & cum uirga, quæ habet in capite rotulam, quæ
B intra cupam capere poſſit, agitatur diutiſſime hoc ipſum lac. & fit ut quod eſt illius pinguiſſimũ ſuperna
tet: quod colligitur, & in uaſculo reponitur. Optimum eſt ergo butyrum, quod eſt pinguiſſimum, & ex
ouillo lacte æſtate factum. Vires autem habet leuiter relaxantes. unde ad uuluæ dolores, & tumores, &
loca neruoſa, & delicata, & ſiccitatem pulmonis proprie uidetur facere.

De batrachio.

Batrachium herba eſt in modum cicutæ ſimilis coriandro uel apio areſcens ueluti ferula: & in ſum-
mo florem habet aureum & ſplendidum ualde: & radices ſubalbidas & longas. naſcitur in locis humi-
dis. Vires habet cauſticas, & exulcerantes.

De bryonia.

Bryonia herbæ radix eſt plerunque habens uaſtitudinem rapæ, & longitudinem paſtinacæ. Viribus
acris, & calefactoria: propter quod oleum, in quo eſt cocta, ad acopa, & malagmata facit naturaliter,
naſcens in plurimis locis.

De bulbo erratico.

Bulbi erratici flos eſt rufus, & odoratus. Cuius eſt optimus, quod longitudinem & æqualem habet
uaſtitudinem, & nimiam uaſtitudinem: in ſummo ueluti apicem abijcientem. recens & aſpectus, prout
C ſuccinum perlucens, & ad tactum non humidus: & ad guſtum linguam ſubmordens, & ſaliuã diu mul-
tumq; inficiens. huiuſmodi enim erit optimus: licet cornetum, licet ſium, uel ægæum, uel ſelgium, uel
ſyriacum, & cyrenaicum, & centuripinum ſiculumque appellemus, uel ſiquid eſt aliud, a ſuo tactu ali-
ter cognominatur. Vires autem habet omne crocum leuiter ſtypticantes: mitigat enim omnes dolo-
res commiſtum collyrijs, antidotis, & alijs quampluribus compoſitionibus. Verum adulteratur oleo
roſacco perunctum: atque de fructu læuigata cum ea ſpuma argenti, aut molybdena, aut lapide ſparto:
ſed dignoſcitur: aliquid enim tactu bulluaſtrum inuenitur. odor ſituoſus & terrenus: & de fructu, auſte
rus occurrit: & eſt entiſſimus.

DE CADMIA.

Cadmia fit in metallis ubi æs, cuprum, & argentũ coquitur & conflatur, quãdo prima terrea preſſa
ſunt. Nã quod eſt terreũ, coctura ipſa ſeparaſ. & quaſi fuligo lateribus & cameris ex ipſa plenitate fur-
norum agglutinatur. & ſic tempore craſſatum. & in ſpeciem lati lapidis induratum auellitur. Eſt ergo
optima cadmia, & quaſi prima, quam Græci botrytin appellant: quæ extrinſecus, quaſi racemulos ha-
bet, & intrinſecus ſubuiridicat. Secunda, quam onychitẽ appellamus. Tertia oſtracitis, quæ eſt tenuiſ-
ſima, & aſpectu teſtæ aſſimilis. Omnis tamen cadmia ſtyptica eſt, & uehementer ſtringere poteſt. pro-
D pter quod collyrijs miſcetur, & uulnera ſordida expurgat, & ad cicatricem perducit.

De ceruſa.

Ceruſa ſic fit. Acetum acerrimum funditur in amphoram, ut faciat quaſi dimidiam: deinde plũbum
dilatatum, & extenuatum ſuper acetum ſuſpẽditur. & ſic ipſa ui aceti remiſſa in ſoluto plumbo in am-
phora, ueluti fæx ſubſidet: quam fæcem de limpidato aceto læuigamus. & in Sole ſiccatam terimus. &
ex aqua tandiu lauamus, ut nihil habeat aſperũ. & læuigatam aquam in Sole ſiccamus. Cuius eſt opti-
ma, quæ eſt candidiſſima, & non grauiſſima, & quæ lingua non denigratur. Vires autẽ habet ſtypticas:
ſed ex aqua, et uino potata, ueneuoſa eſſe dicitur.

De chitran.

Chitran lacticiniũ eſt quãplurimarũ arborum omnibus notũ eſt: cuius quaſi optimũ eligimus, quod
eſt candidum, et mundum, et glutinoſum. præſtat autem, quod et dragantum facere dicimus.

De chalcitide.

Chalcitis gleba eſt naturalis, quæ eſt in Cypro inſula: quæ in metallis inuenitur, colore ſubaureo:
intus uenas habens diffuſas prout alumen ſciſſum, et in modum ſtellarum fulgẽtes. Cuius eſt optima,
quæ eſt recentiſſima, et mundiſſima, et æqualiter fragilis. Poteſt igitur ſine mora uehementer ſtringere.
Vnde ad profluuium ſanguinis, humoris, et uentris, habetur utiliſſima.

De como.

Comum herba eſt omnibus nota:cuius ſemen eſt ſimillimum aniſo:& ad uſum medicinalem colli- E
gitur:refrigerat autem & ſtringit.Sed & ſuccus illius expreſſus ſeruatur.nam & ipſum eadem præſtat:
uerum optimum comum habetur Creticum.

De caſtorio.

Caſtorium animalculũ quadrupes:& qui caſtor appellatur,teſticulus eius eſt:quod partim in aqua,
partim in terra uiuit,& circa aliqua flumina capitur. Verum optimum caſtorium eſt ponticum. hoc.n.
pleniſſimum inuenitur:& cohærentibus ſuis teſticulis poſitum,ſiccum colore cereo:odore grauiſſimo,
poteſt igitur firmiter excalfacere,& relaxare,& ſic elimare longinqua uitia neruorum,quæ nimijs do-
loribus contrahuntur.

De chalcantho.

Chalcanthum in metallis inuenitur.Cuius eſt,quod naturaliter foditur.Cuius quoque optimum di
cimus, quod eſt colore cœruleo potiuſquàm pallido. Et aliud,quod ex hoc quidem fit. admiſta enim
aqua copioſa coquitur in plumbeo uaſe ſatis amplo. & ſic ex partibus copioſis inſtanter compoſitis
ueluti laminæ inſequuntur.poſt quod ipſum chalcanthum in glebulas diſpartitum ſpartitoris aggluti-
nat.Verum eſt optimum,quod eſt colore prout diximus cœruleo,graue,mundum,perlucidum, & ui- F
ſcide ſtringere poteſt.

Item de chalcantho.

Chalcanthum in metallis fit. Quando enim æs remiſſum eſt,& purificatur , aqua frigida aſpergitur
ſubito,aut in fimo conficitur.Ipſum flos eſt in ſpecie milij:& optimum eſt, quod eſt rotundum , graue,
& aliquatenus ſplendidum,ſiccum, fragile ſi læuigetur. Adulteratur tamen ſcobæ æris,quæ frangitur.
Verumenimuero æris flos uires habet uiſcidas,& ſtringentes:ſic enim cicatrices deducit. & factas in
gulis extenuat.

De crocomagmate.

Crocomagma fit expreſſis aromaticis crocini unguenti.& eſt quaſi gleba lata,& oblonga . Cuius
optimum dicimus,quod croci habet colorem,& ſimiliter redolet ut myrrha,& guſtu linguam ſubmor
det,dentes quoque & ſaliuam,& manus inficit,graue,& minime aſcloſum.Vires quoque & ipſum cro
co repræſentat,ideſt ſty pticas.nã & hoc ſtringit . plures autem in compoſitiones propter precij diſtan
tiam pro crocomagmate mittunt crocum.

De cucurbita ſylueſtri.

Cucurbita ſyluatica naſcitur maxime in Aegypto, magnitudine ſimilis infantili pilæ.guſtu amariſ- G
ſima,nota quàm pluribus.hæc igitur amaritudine & acrimonia ſua uiſcide,& cum uexatione totũ cor
pus commouet:ſic & uentrem purgat:& in antidotis commiſcetur.

De centaurea.

Centaurea herba eſt origano aſſimilis ,aliqua maior,& aliqua minor.Verum folia habet magis ob-
longa,quàm rotunda,inciſa quaſi ferula.ramulos ab ipſa radice plures,& longos. in quibus ſummus
flos illius eſt purpuratus. Vires quoque habet cum aliqua exaſperatione laxantes. unde totum uentrẽ
purgat,& nigram bilem prouocat,& menſtrua amouet,& partum expellit.Radix autem eius eſt uaſta,
ardens uelut ignis, mollis,fragilis,ſuccoſa,acris cum magna amaritudine.cuius ſuccus eſt colore ſub-
rufo,& facit ſuſpitioſis & tuſſientibus.

De chelidonia.

Chelidonia herba eſt omnibus nota:quæ ſuccum quaſi croceum emittit.Qui in icteritijs citrinis &
in nigris bibitur.& collyrijs miſta ad caliginem oculorum facit.

De cedro.

Cedrum lachryma eſt arboris eiuſdem nominis,ſolidum:uiſcidum quoque & ipſum efficaciter , &
omni uexatione refrigerat,& ſtringit,propter quod maxime cauſticis admiſcetur.

De cinadar. H

Cinadar non eſt ſanguis draconis,quod aliqui putant:ſed fit de lapide,qui dicitur argyritis arena:
& eſt optimum,quod in Hiſpania fit.hoc.n.ſplendidiſſimum eſt:& coloratiſſimũ eſt colore ſanguineo,
ueluti coccineo.Poteſt igitur leniter ſtringere.quapropter quidem collyrijs additur.ſed & coloris gra
tia.Inficit enim & colorat adhuc magis,quàm hæmatites:aliqui dicunt ipſum eſſe minium cinnabari.

De cera.

Cera omnibus locis inuenitur:ſed optimam dicimus,quæ aliquatenus pinguis eſt,munda, & odo-
re ſuaui,& quaſi melleo.Verum omnis cera remollit,& laxat durities.propter quod in emplaſtris , &
acopis,& malagmatibus mittitur.

De careo.

Careum eſt ſemen omnibus notum:cuius & uſus,& efficacia fere talis eſt,qualis & apij. hoc tamen
aliquatenus uiroſius uidetur eſſe:& magis ad compoſitionem idoneum:uerum in antidotis, & in pur-
gatorijs mittitur.

De cypero.

Cyperus radiculæ ſunt puſillæ, nõ diſſimiles oblõgis oliuis: quarũ eligimus, quæ ſunt grauiores, &
ſplẽdidiores:ſed & duriores,& ueluti lanuginẽ habẽtes ad ſimilitudinẽ ſpicæ:& ipſe colore fuſciores:
redolẽtes ſuauiter:& guſtu acres,& ſubamaræ.uiribus excalefaciẽtes,& aliquatenus ſtringentes.

A

De cocco cnidio.

Coccus cnidius fructus eſt herbæ,quæ in montuoſis creſcit:autumno colligitur, & in ſole ſiccatur.
duos habet ueluti cortices:unum extrinſecus rubrum:alium intra ſe,quaſi nucleum album habentem.
Verum purgat uehementer.Et nimio ſuo calore prout ignis excalfacit.

De cyclamino.

Cyclaminos herba eſt,quæ radicem habet nigro cortice,clauſam in ſpeciem rapæ,& thyrſulum pu
ſillum:circa quam folia ſimilia hederæ,ſed nigriora,tria uel quatuor, & floſculum roſeum in ſpecie.
Hæc igitur radix,quo tempore tota herba floreſcit,conciditur,& in pila tunditur:& ſic in preſſorio ſuc
cus eius exprimitur,& in patella fictili ſiccatur,uel etiam coquitur,uſque dum mellis habeat ſpiſſitudi
nem. Vires autem habet acres & excalfactorias.unde & uentrem purgat. Hic ipſe ſuccus potatus, &
commiſtus cum melle,aut cum lacte,aut aceto, per nares infuſus, caput purgat. & ſuffuſiones ſuper
oculos inunctus diſſipat.

De coſto.

Coſtum radiculæ ſunt non ignotæ, & plenulæ,& ſpiſſæ,& ſiccæ, non uermiculoſæ: quod ducimus
ex Creta,eo quòd ſit recens,tale eſt enim optimum coſtum.Sed & guſtu ſubmordet,& excalfacit.hęc
B omnia in ſe habet,quod ab Aegypto affertur. ſequens eſt Arabicum.hoc enim leuius quidem,& odo-
re ſuauius.deinde Indicum,quod eſt uaſtum,& nigrum,& leue,prout ferula.infirmius Syrium eſt: ſtri-
ctum eſt enim,colore buxeo,& graue ualde,& odore graui.Verum omne coſtum uires habet acriter
ſtringentes,& excalfacientes.

De cantharidibus.

Cantharides animalcula ſunt:quorum ſunt efficaciſſimæ,quæ in ſpicis frumenti adhuc floreſcentis
inueniuntur,uirides,& quaſi diſtrictæ circa papillas ſuas,uiolaceo colore,oblongæ,& uaſtę.inertiores
enim ſunt & minores,& latiores,quæ circa roſas colliguntur. Et adhuc infirmiores quoque ut colore
ſunt.hæc enim animalia momento a uapore aceti ſuffocantur.& in uas non picatum reponuntur. Fa-
ciunt enim ad aliquas antidotos,& ad aliqua cauſtica. Sed uenenoſa eſſe dicuntur.

De chryſocolla.

Chryſocolla eſt quaſi puluis uiridis ualde.cuius optimam dicimus de Armenia.eſt enim leuis, & ſi-
ne ulla aſpredine.& omnium uiridiſſima. Sequens eſt Macedonica,poſtq; Cypria,æruginiſimilis. Ve-
rum omnis chryſocolla uires habet acriter ſtypticas.Vnde & collyrijs ad lachrymam facientibus mi-
ſcetur:& in cerotis poſita carnes luxuriantes ſtringit.

C

De caliſina.

Caliſiua fit de lapide,qui affectatim uritur:& eſt uiſcidiſſima,quæ eſt recens,& non mundata.mitti-
tur autem in emplaſtris,& in cauſticis:eſt enim & ipſa cauſtica,& uires habet acerrimas.

De coriandro.

Coriandrum notiſſimum eſt.Huius ergo ſuccus uiſcide refrigerat & ſtringit:propter quod ad ignē
ſacrum proprie facit,ſed & ipſa folia trita & impoſita.Item ſemen eius tritum & potatum cum oleo lū
bricos occidit.

De cymino.

Cyminum uiribus præcipuis præditum uidetur Aethiopicum:ſequens Afrum.uerum omne cymi-
num leuiter laxat,& calefacere poteſt.& ſic inflationibus,& tortionibus prodeſt: & uiſcide dolorem
placat:& ſi bibatur,pallorem facit.

De chamæleonte.

Chamæleon herba eſt non una ſpecie: inuenitur autem nigra & albida. Verum albida, eſt quæ fo-
lia habet circa ſuam radicem in terra diffuſa,uaria,denſa,aſpera,quaſi ſpinoſa, & in medio uelut ſurcu
lum acutum ſtantem. florem purpureum,denſum,et minutum,qui et albeſcit: ſemen quaſi anethum:
D radicem albam et uaſtam,mollem,grauiter redolentem,guſtu ſubdulcem:quæ cum paſſione urinā mo
uet:et hydropicos ſiccat:et lumbricos occidit.Nigra deinde quæ eſt, folia habet tenuiora, et paucio-
ra,et ſubrubicunda: thyrſulum oblongum,craſſitudine digiti,et ipſum rufum:in quo ſummo cumulū,
et florem ſpinoſum,hyacinthino colore;radicem uaſtam, et nigram,uel uariam,ſpiſſam, ſubrufam, et
ſubmordentem,ſicut aſſeritur,quæ facit ad maligna ulcera,quæ græce cacoethe dicuntur.Item macu-
las et lentigines cum alijs rebus commiſta tollit.Vtranque tamen quibuſdam locis circa folia ſua di-
cunt uiſcum emittere.

De cardamomo.

Cardamomum ſemen eſt,quod naſcitur in Arabia,et in alijs locis.Eſt optimum, quod eſt flauum,
plenum,graue,durum, et quaſi lentum,et non rugoſum,et totum concluſum, et ſi frangatur puluero-
ſum,guſtu ſubamarum,excalfaciens,odore graue.Vires habet acres, et excalfactorias,relaxantes.un-
de tortiones et inflationes uentris ſedat.et urinam et menſtrua prouocat:et partum expellit:et ad tuſ-
ſem ueterem facit.

De chamæmelo.

Chamæmelus herba eſt omnibus nota:cuius uirtus et efficacia eſt cum ſuauitate calefactoria: et cū
omni dulcedine temperata:et ſudorem prouocans.

De calamo aromatico. E

Calamus aromaticus eſt, qui in India creſcit. & ſubrufus, & nodoſus maxime: & quaſi araneas habens: & qui frangitur in plura fruſta ſicca, & minuta: & odore ſuaui: fructu & uiribus ſtypticis, & glutinoſis: acris & excalfaciens. Reprobamus autem, qui aut exalbidus eſt, aut nigricans, & nodos raros, & paucos habens.

De chamadrie.

Chamædrys herba eſt oblonga: cuius folia ſunt ſimillima quercus. ſed minora: guſtu amara: thyrſulum, & florem ex parte rubicundum habens, & puſillum: naſcitur in locis aſperis. Vires habet acres, & relaxantes: propter quod ad tuſſim ueterem facit: & menſtrua & urinam prouocat: ſed & partum expellit, & hydropicis prodeſt.

De caſia.

Caſia cum plures habeat ſpecies, & aliquibus locis colligatur, optima eſt, quæ in Arabia inuenitur. eſt enim aſpectu grauiſſima: colore ruſo, tenuis, leuis, longa fiſtula maiori, ad tactum leuiſſima. hæc igitur ipſa certis eſt cum uirgulis, quæ ſibi creſcunt tenues, & oblongæ: quarum cortex tempore certo a uirgulis ſuis recedit, & quaſi tribulus adducitur, prout dracones ſquammis ſuis ſe exuere dicuntur. Verum omnis caſia fiſtula uires habet acriter calfacientes & ſtringentes. unde ad omnia uitia thoracis facit: & in antidotis mittitur: aliquando pro ſe, aliquando pro cinnamo, duplicatis ponderibus eius. F

De chiſien.

Chiſien eſt quaſi ſuffiméti genus: quod ex his rebus conficitur, calamo aromatico, cinere aſpalathi, myrrha, primo cypero, iuniperis ueteribus, & nuce elapidata: pulueri zari quæ poſſunt, tunduntur, & cribrantur, & ſiccum reliquum in uino maceratur una die. deinde aſpalathum comburitur, & læuigatū aſpergitur: & tunc mel decoctum admiſcetur. & ſic omnia in unum diligenter commouentur: & in uaſe fictili reponuntur. Hæc antiqui, qui eis utebantur. Medici quoque illud in aliquas compoſitiones mittunt. Poteſt autem acriter & efficaciter relaxare.

De cinnamo.

Cinnamum ſunt quaſi ramuli & uirgulæ, quæ ab una radice plures excreſcunt rectæ, & minutæ, & non adeo longæ, & colore ſubrufæ, & extenſo cortice, non rugoſo: qui cortex ungue non facile abraditur: nodulos plures & interualla habent, & in medio leues: & ſi frangantur, quaſi puluerē emittunt: odore omnia uincentes. fere enim hæc maxima probatio cinnami eſt, quòd eſt omnium rerum odoratiſſimum: guſtu uero & uiribus eſt acre, & excalfactorium: & extenſos ſtringit, & ſubmordet: ꝑpter quod in multas compoſitiones mittitur: tamen in antidotis precioſum eſt ualde. G

De cucumere erratico.

Cucumer erraticus naſcitur maxime in locis ſabuloſis: & eſt per omnia dulci cucumeri ſimilis: ſed piloſior, ideſt aſperior: & multo breuior, & minor. radicem habet quidem uaſtam: quæ læuigata, & pro fomento impoſita, ad dolorem, uel duritiea neruorum, & ad podagras facit: & ſiccata & raſa, & cribrata, omnia mala de corpore tollit.

De conyza.

Coniza eſt omnibus nota. cuius folia præ acrimonia ſua uiperas, & ſerpentes fugant, & ad morſus earum faciunt: ſed & uuluæ longinqua uitia remediant.

De colchico.

Colchicon uel ephemerum hanc ipſam herbam aliqui bulbum erraticum dicunt. effert autem florem album: deinde emittit quaſi bulbi fructum in thyrſulo rubrum: radicem ſubrufam, & nigricantem, intrinſecus albam & mollem, dulcem, lacte plenam, quæ dicitur uicem fungi ſtrangulatoris facere: & ferro præciſos ſanare linita.

De clematide, uel uite alba.

Clematis. hanc aliqui uitem albam dicunt, flexibilē, ſubrufam, & quaſi circūflexā. folia habet acria & exulcerantia: fructum uuæ ſimilem. Phlegma deorſum deducit & purgat. H

De cnico.

Cnicum thyrſos habet bene longos, ſpinoſos, capitella & folia habentes oblonga, aſpera, & uitioſa, & ipſa ſpinoſa: florem quaſi croceum: ſemen oblongum, & quaſi anguloſum, rubrum, & album: quod totum uentrem purgat: & phlegma, & choleram deponit: ſed moderate tunditur ſemen eius: & expreſſo ſucco eius, datoque in ptiſſana, aut in iure pulli, alumen, uel aniſum, uel amygdalas miſcent: & faciunt dyſentericis magnum adiutorium drach. vi.

De corallo.

Corallus eſt colore rubro, quaſi arbuſtum. Vires autem habet ſtypticas. unde ſanguinem excreantibus mire proficit.

De cuculo. i. uua lupina.

Cuculus græce cinenon dicitur, alij ſtrychnon uocant: & eſt herba facile nota. naſcitur in hortis: ramos habet plures & diffuſos, folia autem maiora & latiora: quæ facit grana rotunda & uiridia primum, ſimilia quaſi granis uuæ: deinde quando maturauerint, nigra efficiuntur. & dicitur uua lupina. Vires igitur habet ſtringentes, & bene refrigerantes.

A

De cano.

Canũ optimũ habet,quod ualidiſſimũ eſt:& eſt cœruleũ.inuenitur.n.in metallis , in quibus conflatur,& quibuſdã littoribus maris.Vires habet,uerũ acriter ſtringentes,& quodã modo cauſticas.

De cornu cerui.

Cornu ceruinũ uires habet ſtringẽtes.unde ad omne profluuiũ facit:ſed & limatur,& raditur , & in ouo in potum datur,& lũbricos expellit.item ſi ſuffumigatur,uiperas,& ſerpentes fugat.

De coagulo.

Coagulũ oẽ ſtringere & glutinare põt.unde ad oẽ profluuiũ aptiſſimũ,& utiliſſimum habetur.

De dictamno.

Dictamnum herba eſt mollis,quæ quaſi ramos emittit rotundos , & oblongos , nodulos copioſos habentes; circa quos foliola excreſcunt ſimilia menthæ:ſed exalbidiora,& anguſtiora:& in ſummis ramulis floſculum roſeum.& in hoc ipſo ueluti ſemen nigrum. & ſimilaſtrum:odore pene artemiſiæ, ſed ſuauiore,& guſtu exlento, excalfacit cum amaritudine.Vires habet excalfacientes,& leuiter ſtringentes:& proprie tamen urinam & menſtrua prouocat:ſed & fœtum mortuum expellit.& odore ſuo uiperam & ſerpentes occidit.

B

De diphrigẽ.

Diphriges eſt ueluti fæx,quæ a cuprouero creſcit:quod ſubinde calefacit:quod ſimiliter ut calx uiua uritur:quodq; primum in Sole ſiccatur,deinde coquitur . Poteſt igitur uiſcidiſſime ſtringere, & in modum niuis refrigerare. unde optimum dicimus, quod guſtu ualidiſſime ſtypticum eſt,& ſimiliter ut alumen exiccat.

De dryopteride.

Dryopteris filix eſt,quæ in arbore creſcit:quod Græci polypodium uocant . per omnia iridi terreſtri,& ſpecie ſimilis,& efficacia.

De dauco.

Daucum optimũ eſt creticum.hoc igitur radiculam habet oblongam,craſſitudine digiti. thyrſulum eadem lõgitudine:in quo ſummo floſculum exalbidũ,& in medio ſemen,quaſi piloſum , magnitudine milij.Eſt & aliud cuius ſemen oblongum uidetur,& cymino ſimile.Tertium uero,quod cymulam habet quaſi coriandri.Verũ omne daucũ uires habet acres,& excalfactorias:ſic protinus ad guſtum linguam remordet,& excalfacit.urinam quoque & menſtrua prouocat:& partum deijcit: & ad tuſſem ueterem,& ad omnia uitia thoracis,quæcunque fuerint,idonee facit.

C

De dorycnio.

Dorycnium,& alicacabum aliqui dicunt,folia habet colore ſimilia oliuæ,ſed longiora, & aſpera: florem habet album:& ſemen quaſi orobi,& in folliculos:quod aliqui quaſi amatorium deſcribunt. Verũ tota herba ueneno ſa eſt.

De cridrio.

Cridrium radicula eſt plerunque puſilli digiti:colore humaceo,ideſt terreo maxime penitus. cuius eligimus,quæ eſt ſicca,& ſpiſſa,non uermiculoſa,guſtu excalfaciens.Vires habet acriter relaxantes: & maxime ad oculorum claritatem facit.

De evphorbio.

Euphorbium eſt lachryma arboris,quæ in Mauritania naſcitur,& ut aliqui uolunt,& in partibus Italiæ,quæ Galliæ adiacent. Optimum eſt ergo euphorbium, quod eſt recens,ſubalbidum , & guttulis ſuis aſſimile minuto thuri,guſtu exlento, linguam uehementer mordens,& excalfaciens.Poteſt autem purgando humores ſtringere,& calefacere aquaticos humotes,prout ſinapi Alexandrinum , quod eſt minus acutum & igneum.Hydropicis maxime datur,& colicis omnibus,qui frigidi ſunt. Ventres au-
D tem cholericos turbat:& ſitim grauem facit,quia nimis exiccat.commiſcebis autem ei petroſelinum, aut aniſum,aut cyminum.

De ebeno.

Ebenum genus ligni,quod in Aethiopia naſcit:cuius optimũ eſt,quod eſt nigrum , & æqualiter læue,ſimile ſua lenitudine * coruo.eſt.n.aliud in India,quod aliqua in ſe adiectitia habet ſubrufa. Verum melius eſt ad uſum medicinalem,quod prius diximus.Vires autem habet ad guſtum acres,& aliquatenus ſtypticas.unde ſcobes illius in collyrijs miſcentur,& ad uulnera polyhæma.

* alias corno.

De oliuæ lachryma,ſeu ebea.

Ebeas* drachi,oliuæ lachryma eſt,& gummi aſſimilatur.& ſimiliter ab ipſa matrice oliuæ manat,& maxime in Aethiopia inuenitur.cuius eſt optimũ,quod eſt recens,mundum,pingue,rufum,guſtu ſubmordens.Vires autem habet uehementer excalfactorias,& ad oculorum caliginem facit.

De elaterio.

Elaterium ſuccus eſt erratici cucumeris:quod hac ratione conficitur.Collectis quamplurıbus cucumeribus prius,quàm in plenam maturitatem ueniant , hos ipſos omnes admordemus : & in colum mittimus, ſuppoſito alio uaſe , quod ſuccum excipiat illorum : & ſic maxime illos ſupprimimus , ut non ſolum humorem exprimamus , ſed etiam ipſius cucumeris quicquid eſt carnoſum. Deinde

ſi fieri poteſt, ſiccamus in patella fictili, nimiſq; probatum delimpidamus. Siquid aquoſum eſt ſupernatat: & quod eſt admodum quaſi fæculentum, in mortario læuigamus, & in paſtillos redigimus. Aliqui etiam aquam miſcent aut pluuialem, aut marinam: & rurſus delimpidant. deinceps cetera ſimiliter faciunt. Verum optimū eſt elaterium ciruzaicum. hoc enim eſt candidiſſimum, & leuiſſimū, & maximam habet amaritudinem, & guſtu aliquatenus excalfacit, & ſaliuam euocat in modum ueratri. Quod autē eſt quaſi pallidum, uel fuſcum, & aſperum, & graue, peius eſt. Vires quoq; habet ſimiles elleboro, uel etiam uaſtiores. Totum enim corpus promouet: ſic & uentrem, & uiſcera depurgat. & uomitum ſuſcitat: & ſi plus modo ſumatur, uenenum eſſe dicitur. Sed & adulteratur amylo, propter candorem, & læuitatem: Item cinere pollinæ: Item farina orobi, uel ſucco ipſius radicis. Hæc tamen intelliguntur eo, ꝙ amaritudinis, & candoris, quod diximus aliquid amittat: & aliquid grauitudinis aſſumat: nec ad guſtum ſic excalfacit. E

De erificio.

Erificium herba eſt, quæ in ſummis montibus inuenitur: quæ folia habet ſimilia apio, & thyrſulum oblongum. in cuius ſummo floſculum, quaſi uiolaceum habet: & ſemen in medio. radicem quoque ad magnitudinem & ualetudinem in ſpecie cepæ oblongæ, & ueluti ad unum * extuatæ: habetq; radices alias, quæ ſic radiculas minutas e lateribus emittunt nigro cortice clauſas. Hæc ipſa uiribus eſt aconito ſimilis & thapſiæ. Proprio guſtu omnes illas probare deuita. F

*alias eleuatę

De helenio.

Helenion herba eſt omnibus nota. nam & in hortis naſcitur: & eſt aſſimilis lapathio: folia habet aſperiora & latiora, habet thyrſulum alium, in cuius ſummo flos eſt aureus: aliqui ſine thyrſulo deſcribūt. radicem habet bene olentem, uaſtam, ſubrufam, amaram. Huiuſmodi igitur folia ex uino cocta & impoſita renibus coxioſos emundant. Item ſuccus florum cum ruta tuſſientibus & ruptis prodeſt. urinam quoque & menſtrua prouocat, & partum expellit.

De eruca.

Eruca omnibus eſt nota. Et habet uires excalfactorias, & diureticas: & coitum per ſuam uirtutem ad uenas portitat.

De edera.

Edera naſcit in diuerſis arboribus, parietibus uel petris, & terra, eſt oībus nota. Huius trita folia dyſenterias remediant. Item trita & pro fomento ēt poſita, ad combuſta, & uulnera canceroſa faciunt.

De eleliſphaco.

Eleliſphacos herba exalbida, uaſta, & oblonga, uirgam habet uaſtam, & quadratam: folia aliquatenus aſpera, odore non inſuaui: fructus in ſummis ramis quaſi ormini ſyluani: naſcitur locis aſperis. Poteſt autem acriter ſtringere, propter quod ad dyſentericos facit, & ſuccus foliorum eius denigrat, & urinam prouocat. G

De epithymo.

Epithymum eſt flos herbæ aſſimilis ſetæ, ſubuiridis, & nauſeoſus: qui uentrem temperat, & uomitū facit. Nam uerus epithymi flos exalbidus eſt, & aſper: & plurimum in Pamphilia inuenitur. Choleram nigram ſoluit tritum drach. vi. aut cum uino dulci, aut cum melicrato: miſcens & modicum ſalis, & his dabis quibus præcordia ab inflatione uexantur, & hepaticis, & qui ſuſpirium patiuntur.

De Erpillo, uel Serpyllo.

Serpyllum herba eſt, quæ in hortis ſeritur: & in campis ſaudis, & petroſis creſcit. Iacens ueluti repēs ramulis, & oblongis foliolis denſis, puſillis: odore ſuaui in modum ſampſuchi: floſculū habens in ſummo rubicundum. Inuenitur aliquando & ſtans. Poteſt igitur urinam & menſtrua prouocare. & in fomētationibus capitis phreniticorum, & lethargicorum, aliqui illo utuntur.

De erythrodano.

Erythrodanum ramulos habet tenues, & quaſi nodoſos, folia ex interuallo, & iuxta ſingula ueluti ſtellulas: fructum rotundum, uiride, deinde rubicundum, & ad maturitatem nigrum, radiculam tenuem, puſillam, rubicundam, diureticam. Cuius uſus ad eadem proficit, ad quæ alias diureticas herbas facere diximus. latos ramulos habet vi. uel vij. tenues, & oblongos: folia quaſi ex ſe piloſa, & ſtyptica. unde fronti impoſita lachrymam oculorum ſtringit. & cocta deinde & manducata ad dyſentericos facit. H

De ebulo, & ſabuco.

Ebulus & ſabucus uidentur quaſi magnitudinem, & folia, & florem, & grana ſimilia habere: & fere eaſdem habere uires. Proprie tamen ebuli radix hydropicos, & inanit, & purgat: ſed & ipſa folia cocta & manducata, uentris ſunt purgatiua.

De erice.

Erice adſimilis hiricæ: ſed multo breuior eſt, & acris ualde. propter quod & comula illius ſerpentes, & uiperas fugat.

De ficu.

Ficus fructus eſt arboris eiuſdem uocabuli: quæ nimium comeſtæ ſtomachum comburunt, uentrē

deponunt

A deponunt, feruores nutriunt, ſudorem prouocant, ſitim prohibent. Siccæ uero, quæ caricæ uocãtur ſtomacho utiles ſunt, ſitim operantur, & uentrẽ ſtringunt: faucibus, arterijs, renibus, & ueſicæ utiliter proſunt: & eos, qui ſpiritum tarde recipiunt iuuant. illos etiam, qui de longa ægritudine colore pallidi uidentur, meliorant. hydropicis proſunt, thoracis ſurdiciem purgant. Decoctæ uero cum hyſſopo & careno, potui ieiuno datæ, tuſſibus antiquis proſunt: & pulmonum uitia mundant. Cum aqua uero mulſa decoctæ, arterijs, & tonſillis tumentibus optimum gargariſmum eſt. Duricies, & parotidas, & feruores ſoluunt ſicut iris, & intra decoctæ imponantur. Crudæ quoque ſimiliter, nitro & ſale permiſto, duricies, & uulnerum rheumatiſmum emendant. In aceto coquantur, & cum eodem ſucco permiſtæ coquantur, & imponantur. Impetigini & maculis utiles ſunt.

De fœniculo.

Fœniculum eſt omnibus notum: de cuius radicibus contuſis in pila lignea, ut betæ ſuccus exprimiẽ. Idoneũ eſt ad multa medicinalia: & maxime ad uitia oculorum. premitur. ſimiliter & de ſemine, & de ramis illius adhuc uiridibus. Verum optimus eſt ſuccus, qui de radicibus fit. leniter enim calefacit, & remollit.

De folio.

B Folium folia ſunt herbulæ, quæ in India naſcitur locis humidiſſimis, & paludibus. colliguntur autẽ hæc ipſa folia in aqua ſupernatantia. Verum eſt optimum, quod piloſum & haſtile eſt. notiſſimum, & integrum leue, exalbidum uiſcide: ſuauiter redolens in modum ſpicæ, & eũdem odorem diu multumq; ſeruans, guſtu ſubamarum. Poteſt autem uires habere ſimiles, quas ſpicam habere diximus.

De fæcula.

Fæcula fæx eſt uini uel aceti, quæ coquitur & reponitur: cuius eſt efficaciſſima, quæ eſt recentiſſima. mittitur autem in cauſtica.

De filice.

Filix herba eſt ſine flore, ſine fructu: ramulos habens longos, uaſtos, patulos, diffuſos, & in ſpecie alarum & pinnarum adapertos. uaſta, extrinſecus nigra, penitus uiridis: naſcitur maxime in locis petroſis. Vires habet acres, & relaxantes, & aliquantulum uentrem mollientes. & proprie tineas, & lumbricos expellit ex mulſa aqua potata.

De phu.

Phu herbæ genus eſt, quæ in Ponto naſcitur: quæque habet folia ſimilia apij ſyluatici, thyrſum ruſum, mollem, cauum, leuem, ex interuallo nodos habentem: & flores maiores, quàm narciſſi, cum ali-
C quo pallore purpuraſcentes: radiculam ſubrufam, uaſtitudine puſilli digiti, ex qua aliæ excreſcunt minores in ſe implicatæ: & quæ tota radix uires habet excalfactorias, & diureticas.

De fimo.

Fimus omnis efficaciſſime tumorem lenit, & ueteres duricies remollit. Item podagricos in acceſſionibus mitigat. Caninus fimus albus, tritus, cum melle impoſitus, & tumores, & uulnera delicate mundat. Aſininus autem cum aceto tritus, uel ſuccus eiuſdem, dentium dolorem tollit.

De felle.

Fel omne uires habet acres & thermanticas. unde poteſt omnem ſordem de corpore abluere & abſtergere. Item caligines, & cicatrices oculorum eximit.

DE GLAVCIO.

Glaucium ſuccus eſt herbæ eiuſdem nominis, humilis, & folioſæ: quæ folia ſimilia ſunt papaueri. naſcitur autem locis planis & humidis: hæc ipſa folia ſiccant, & calido cinere opprimunt, ut ſic ſuccum remittant. Alij hanc herbam tantummodo in olla noua addũt: & ſic ollam luto undique circumliniũt. & in furnum feruentem mittunt. & ſic folijs maceratis ſuccum eorum exprimunt, & ſiccatum in Sole
D in paſtillos redigũt. Alij ex aqua dulci coquunt, quouſque aqua croci colorẽ habeat, & tunc colant: & ſimiliter ſiccant. Eſt autem optimum glaucium, quod recentiſſimum, & tinctum croci colore, quaſi ſimiliter inficiens croco mundo: odore graui, & defruſtrato, guſtu amaro. Vires autem habet ſtypticas. unde reſolutum in aqua, & iniunctum prius, impetus lippitudinis, & lachrymas ſtringit.

De galbano.

Galbanum eſt lachryma naturaliter manans ex arbuſculo aſſimili ferulæ, quæ in Media naſcitur. cuius lachrymam eligimus, quæ eſt mundiſſima & ſimilis ammoniaco. non uda, nec dura, & quàm minime aſtuloſa. Cuius uires hoc præſtant, quod & ammoniacum.

De git.

Git herba eſt, quæ in ſegetibus creſcit, habens ſemen nigrum, & minutum, & odore non inſuaui, pluribus notum. Hæc igitur relaxare & calefacere poteſt. Si potetur, menſtrua & urinam prouocat, & lumbricos expellit: impoſita, tumores, & duricies ſoluit.

De galla.

Galla eſt quaſi nux parua, uel malum arboris aſſimilis quercus. quarum ſunt aliquæ percuſſæ: aliquæ integræ, & extrinſecus aſperæ, quæ ipſę ſunt uiſcidiores. Verũ oĩs galla uehemẽter ſtringit: eligimus tamen quæ ſunt nigriores, integræ, grauiores, & quodam modo pleniores, quas Græci cicidas appellãt.

De

De fœnograeco. E

Fœnumgræcum eſt omnibus notum. Vires autem habet leniter relaxantes. unde ad omnem rigorē, & tumorem idonee facit.

De glycyrhiza.

Glycyrhiza herba eſt, quæ folia habet actu pinguia & gummoſa circa uirgulas oblongas: & floſculum quaſi hyacinthi, fructiculum magnitudine ſimilem pilulis: plantæ radices quaſi buxeo colore oblongas, & in omnem partem diffuſas, in modum uiticularum, ad guſtum dulces: ex quibus ſuccus coquitur ſimilis glaucio. Nam habent uires ſuauiter relaxantes, & cum dulcedine exhumectantes. naſcitur autem locis glareoſis, & in campis. Vnde & ſitim ſedant, & renum, & ueſicæ dolorem mitigant. prouocant enim urinam & menſtrua. Et omnem tumorem tunſæ & impoſitæ placant.

De gentiana.

Gentiana herba eſt aſſimilis coctæ lactucæ: folia quidem in gyro habet inciſa in ſpecie ſerræ, & thyrſum oblongum, craſſitudine digiti, cauum, mollem, ab imo rubicundum, ſemen in foliolis. radicem longam, ſimilem ariſtolochiæ: ſed nigriorem & leniorem corticem. hæc igitur guſtu eſt amariſſima. Et habet uires acres, & excalfactorias, & relaxantes: & acrimonia, & amaritudine ſua poteſt partum expellere: & omnem ſerpentem fugare: & aduerſus uenenoſa prodeſſe. F

De gladiolo.

Gladiolum omnes nouerunt. huius igitur radix potata ex uino, & ad uenerea percitat, & menſtrua prouocat. Item trita, & in modum fomenti poſita, ſurculos, & ſpinas de corpore extrahit. etenim duricies diſſoluit, & euaporat.

De ge ſeu terra Samia.

Terra ſamia terra eſt naturalis, & genus cretæ: cuius optimam iudicamus, quę eſt leuiſſima, candidiſſima, mollis, & fragilis, & quæ ſolaria oblonga habet, & linguæ applicata uehemēter adhæret: huiuſmodi quoque eſt, quam florem aſterem appellamus. Facit autem terra ſamia ad ea, quæ inſtantius ſtringere uolumus: ſic & cœliacis, & dyſentericis, & ad omne profluuium fortiter prodeſſe obſeruatur.

De gypſo.

Gypſum lapidis genus eſt, ſimile uitro: cuius optimum eſt, quod uenas habet latas, lucenteſque & hac ratione paratur. In clibano miſſum, ut calx candidum fit. Vires habet, quas & terra ſamia, & amplius ſtypticas, & refrigerantes fortiter. unde illinitus fronti, ſanguinis fluxum reſtringit: potatus uero, & dyſentericis, & cœliacis omne profluuium ſtatuit.

De ge ſeu terra ampelitide. G

Terra ampelitis, terra eſt & genus cretæ, colore nigra. cuius optimam dicimus quæ eſt nigerrima, ſplendida, leuis, & quę ab humore cito reſoluitur, ſtringens ualde, & denigrans. propter quod capillos inficit. ſed & in calliblephara mittitur.

De ge ſeu terra erethria.

Terra erethria gleba eſt rubicunda. cuius eſt optima quæ ſine ſabulo eſt & ſine lapillis. Vires habet ualde ſtringentes, & efficacius quàm terra ſamia.

De ge ſeu terra chia.

Terra chia gleba eſt alba & lata, non ualde candida. aufertur aliquando & in patellis rotundis aut quadratis. & ipſa efficaciter ſtringens. ſed & cutem purgat, & extenuat, & ſplendidam facit.

De ge ſeu terra ſelinuſia.

Terra ſelinuſia uires habet quas & terra chia. & eſt optima quę eſt lucens candidiſſima, ſplendens, & quæ ab humore cito remadet.

De ge ſeu terra melina.

Terra melina eſt colore ſpodij, & dura ualde. ad guſtum ſapore aluminis. & linguam exiccat. Eligimus autē quæ eſt melior et recens, & quæ ab humore cito reſoluitur, nec in ſe quicquam lapidoſitatis H habet. hanc autem probationem in omni creta deſideramus. & hæc quoque, prioribus illis ſimiliter proficit.

De ge ſeu terra cimolia.

Terra cimolia eſt aliqua candida, & ſpiſſa, & purpurea, uelut pinguis. & melior uidetur & ad tactum frigida. ualde quoque illinitur ad ignem ſacrum & combuſta. puſtulas enim fieri prohibet.

DE HERBO.

Herbum naſcitur in lenticula, quod & ſeritur: & aliud pallidum, aliud ſubruſum. Vires habet acres, & diureticas ualde. & ſi comedatur extra rationem, caput grauat. uentrem ſoluit. per urinam ſanguinē educit. boues ſaginat ſi decoctum detur. Fit autem farina de illis quæ albiora ſunt, ita ut ſi aqua parum aſpergantur, & in patellis aſſentur, corium dimittant, & ſic tundantur, & tenuiſſime cribellentur. uentrem utiliter laxant. urinam mouent. & colores malos emendant, ad menſuram trium cochleariorum cum melle uel uino data. uulnera quoque ſimiliter cum melle optime purgat & implet. lentigines uel maculas tollit. duriciem mamillarum ſoluit. carbunculos etiam malignos ſanat. & contra canis & uiperæ morſum utiliter imponitur. cum aceto uero acceptum urinam mouet, tortionibus prodeſt. aqua uero ubi cocti fuerint pruritum prohibet, ſi totum corpus inde lauetur.

A *De herba ſauina.*

Herba ſauina omnibus nota eſt inter uires acres & excalfactorias. propter quod & in uino potata partum expellit.& ſuper urinam ſanguinem inducit.

De haſceg.

Haſceg,id eſt minium,ſpecies habet duas.eſt enim unum lene,& plus uenuſtum & ualde cæruleum. quod inueniri ſolet†[circa primitiam,]& quaſi radiculas foliorum calamorum,qui in * India naſcũtur. eſt & aliud quod maxime in Italia fit quando†[purpura tingitur.]nam quod eſt ſpumoſum, & quaſi ſupernatat,& lateribus uaſorum illorum adhæret,colligitur.& cum ipſa argyritide terra miſtum in ſimilitudine digitorum formatur,uel in pilulas ſiccatur.cuius eſt optimum quod uehementiſſime cæruleo colore fulget æqualiter,& fragile.Poteſt igitur ſiccare & refrigerare.unde locis turgentibus & diſtenſis impoſitum cito emollit,& quaſi rugulas facit.

†al. iuxta mineram.
*al. libya
†al. ſulfur uritur.

De huſtolige.

Huſtolex eſt quaſi collyrij genus ſubcæruleum.quod confringitur aliquatenus. huius ipſius ſunt genera duo.eſt enim quod foditur & in terra inuenitur.eſt quod potius reparatur ratione tali.Mortarium eſt cupreum cum piſtillo,& ſic læuigatur alumen liquidum,& ſal,uel nitrum eiſdem põderibus,ex aceto acerrimo. alij & aceti lutei uetuſtiſſimi duas partes commiſcent.& hæc læuigant æſtibus maximis & in Sole calidiſſimo,uſquequo ſpiſſitudinem aliquam accipiat,& colorem cæruleum.deinde fingitur uelut collyrium.Aliqui ex urina infantis maſculi hoc faciunt,& fit aurificibus idoneum ualde ad aurũ glutinandum.Vires autem habet uiſcide ſtringentes ualde,& nimis cum magna exaſperatione.

B

DE IRIDE.

Iris ad ſimilitudinem iridis,quam in cælo uidemus, dicitur & hæc cognominata. quo modo enim illa plures & diſſimiles habet colores,ſic & hæc uarios & differentes emittit flores. Aliqui enim purpurei ſunt, aliqui uiolacei. Verum folia ſunt ſimilia gladioli. ſed maiora & latiora & pinguiora.ramulos quoque ipſos ſimiliter radiculas nodoſas & duras,ſuauiter olentes in modum uiolæ.quarum optima eſt iris Illyrica & Macedonica. eſt enim ſpiſſiſſima, & breuis, & non fragilis, & ſubrufa, odore ſuauiſſima,& guſtu linguã uiſcide excalefacit,& dum tunditur ſternutare facit.ab iſtis Africana laudař. quæ eſt colore candidior, & guſtu amara. Verum ſi tempore relinquantur & quaſi ſeneſcant, fiunt quidem uermiculoſæ, ſed odore ſuauiores. Poſſunt igitur excalfacere leniter, & uulnera concaua replere.

De ibiſco.

C Ibiſcus genus eſt herbæ ſimilis erraticæ maluæ,omnibus notum. cuius radix & tota quidem herba lenit:& efficaciter omnem duritiem & rigorem mollire & relaxare poteſt.

De iunipero.

Iuniperum fructus arbuſculę rubicundus & dulcis,omnibus notus.cuius uires ſunt excalefactoriæ, & diureticæ,& ad digeſtionem facientes.

De ichthyocolla.

Ichthyocolla eſt aliqua quæ conficitur coctis ex aqua corticibus quorundam piſcium: eſt aliqua quæ uentriculus uidetur eſſe piſcis.quæ in Põto naſcitur.Verum omnis ichthyocolla ſtringere poteſt. unde & cutem extendit,& ſplendidam facit.

De œnanthe,ideſt floribus labruſcæ.

Oenanthe flores ſunt uitis ſyluaticæ.qui ſolſtitio colliguntur,Idus viij. nam qui ante hunc diem uel poſt eum flos colligitur,infirmus eſt.Vires autem habet œnanthe bene refrigerantes,& ſtomacho præſtantes.

DE CHAMAEPITYE.

Chamæpitys ſpecies habet tres.eſt autem quæ ramulos emittit oblongos & curuos in ſimilitudinẽ D anchoræ,& fructiculum:tenuem comulam:flores tenues,& aureo colore:ſemen nigrum, & odore plenum.Eſt & alia,quæ maſculus dicitur,quæ folia habet tenuiora,& quaſi piloſa:thyrſulum aſperum,tenuem,molliculum,& ſubaureo colore. ſemen & ipſum pinum redolens.Eſt & tertium, quod quaſi in terra ſerpit,folia habens ſimilia cardis,ſed quaſi pinguiora,ueluti piloſa:floſculum aurei coloris. & ipſa ſimiliter olens prioribus.Verum omnes uires habent acres & diureticas.

De chamædaphne

Chamædaphne folia habet quaſi laurus,ſed leuiora,tenuiora, & in extremo ſpinoſa. fructum in ipſis folijs rotundum,& ſubrufum,& diureticum.

De chamælea.

Chamælea ramulos habet oblongos,folia fortiora quàm lapathi,in ſpeciem quaſi folijs oliuę,denſa & tenuiora,& ſpinoſa,& guſtu mordentia.Tota herba uentrem purgat tepida attractione.

DE LEPIDE IDEST SQVAMA.

Lepis colligitur quando maſſæ cupreæ diu multumque in igne calefactæ & in aceto luteo extinctæ ſuper incudem atteruntur,ut lamulæ,& ueluti ſpumellæ decidant.has igitur colligimus.& Græco nomine lepidas appellamus.quæ & ipſę uiſcide ſtringere poſſunt.eligimus autem quæ ſunt uaſtiſſimæ, & colore ſubrufæ.

De lycio. E

Lycium ſuccus eſt arbuſculæ puſillæ & ſpinoſæ.cuius grana,& folia,& radices in unum ex aqua dul
ci coquuntur.& diebus admodum quinque relinquuntur. & iterum coquuntur donec fæcis habeant
craſſitudinem.& ſic in uaſcula defunditur.maxime Ponticum tale eſt.aliqni diutius coquunt ſic, ut in
glebam redigant.Verum eſt optimum lycium radicum.hæc enim gleba eſt extrinſecus nigricans, & in
trinſecus ſubruſa,& aſſimilis aloe,guſtum habens amarum,& ſtypticum. Vnde adulteratur amurca,&
abſinthij ſucco.

De laſere.

Laſer lachryma eſt herbæ,quæ ſilphium appellatur: quæ in multis locis in ſpeciem & magnitudinē
ferulæ creſcit. folia circa ſe habens maiora quàm apij.ſemen ſimile. optimum eſt ergo laſer quod Cy-
renaicum dicitur,hoc enim ſubruſum eſt,& perlucidum,& intus exalbidum,odore uiſcidum, & ab hu
more ciro reſoluitur,& ad guſtum confeſtim humorem prouocat. Vires autem habet acerrimas. unde
cum magnis uexationibus excalfacit.

De libyſtico.

Libyſticum ſemen eſt herbæ eiuſdem uocabuli.acre,utile ſtomacho,& excalefactorium, & ad dige
ſtionem ualde utile.p̄p quod ad inflationes potum facit.& in antidotis,quæ colicis proſunt, admiſcet. F

De lauro.

Laurus omnibus nota arbor eſt.fructus illius eſt quem baccam lauri appellamus. Quæ bacca & to-
ta arbor uires habet acriter calefacientes,euaporantes,& relaxantes. Lixiuium eius in cauſtica mitti-
tur,& eſt ad uſum medicinæ efficaciſſimum. Quod eſt ex cinere quæ de quercu fit, non ſolum homini-
bus prodeſt.ſed & pecoribus.multis enim cauſis neceſſarium eſt in uulneribus. Sed & interioribus par
tibus ut potio datur.habet enim propriam rationem. quibus uero cauſis detur demonſtrabo. Pecora
quibus pulmo tenſione uexatur.& quibus uenenata aliqua res per eibum obrepſerit, ex hac ratione li
berantur.hac ratione multum & uulneribus præſtat.

De lixiuia.

Lixiuia uires habet ſtypticas & acres.inurit enim & ex uulnerando inſtaurat. humectantia uulnera
exſtaurando & exuulnerando ſiccat.ideo uix cohærentia uulnera,& fiſtulæ,& his ſimilia quæ fuerint,li
xiuia calida clyſterizantur ſæpe.facillime curam medicamenti ſententia ad ſanitatem perducit.diffici
lia ad ſanandum uulnera calloſa,longo tempore ſordida,quæ nullā medicamentorū uirturē pro longo
tempore ſenſerunt.utile eſt lixiuia quotidie lauari.ex cuius uirtute omnis limus & quæcunque pro ue-
tuſtate ſtupida facta ſunt auferuntur.ſi quotidie fiat,& poſt hoc deinde curari oportet ſicut ipſa uulne G
ra dictauerunt medicamentis aptis.uirtus enim lixiuiæ non ſanat, ſed ad ſanandum uulnera diſponit.
hoc idem ſuperius in interioribus fieri partibus dixi.Ex quo cinere lixiuia facta, cuive neceſſaria ſit, &
qui cinis,& quomodo temperatus,impoſitus quid præſtet uide.etenim ex ſarmentis cinis, ex cinere li
xiuia fit.dicenda enim eſt res acris & ſtyptica,cum tam ſolide curet.ſed magis ſtringat. ſed & ipſe cinis
in recentia uulnera in profundum poſitus ſanguinem ſtatuit a curſu. Ideo omnibus pecoribus caſtratis
cinis impoſitus prodeſt,omnibuſque abſciſis. De ſarmentis tamen oliuæ cinis acerrimus eſt. & ex nu-
cleo ſolo acrior eſt.& ex hoc lixiuia,uulnerum cancerata aufert:etenim acriore lixiuia ſordida uulne-
ra lauanda ſunt. Caprifici cinis omnibus ſuperioribus acrior eſt.

De lentiſco.

Lentiſcus arbuſcula eſt ſimilis myrto:corticem in cyma ſubruſum habet, folijs puſillioribus, uirtu-
tis,eſt ſtypticæ.huius folia,aut extremitatem amaram,uel radicis corticem in aqua uehementer deco
ques,quouſque mellis habeat ſpiſſitudinem,& ſic uteris.facit autem eis qui ſanguinem reijciunt. Ex
poſca frigida dato. ℈. v.uel vj.& ad fluxum uentris,& ad dyſentericos ſimiliter oblatum & ad ueretri
uitia tritum imponito.Fit autem ſuccus de folijs eius uel cymis contuſis & expreſſis,ſimilem in omni-
bus habens uirtutem. Aqua,in qua folia eius fuerint decocta,ſi fracturas frequenter fomētaueris, aiūt H
celerius ſolidari.facit & ad dentes ſe agitantes.ſi enim frequentius in ore teneatur, ſtringuntur. Fit
quoque de ſemine eius oleum ſimilibus cauſis neceſſarium. Capillis cadentibus inunctum prodeſt, eo
quòd calidam & ſtypticam habet uirtutem. Naſcitur uero in Chio inſula. Vtile ſanguinē reijcientibus
& tuſſibus antiquis in potatione ſumptum. Prodeſt hæmoptoicis cum aqua frigida ſeu poſca. tuſſienti
bus in mulſa calida. Eſt autem ſtomacho optimum,& ructuoſis,& fœtori oris prodeſt mādueatum. Pi-
los etiam qui iam in oculis naſcuntur contrarij acu uel graphio calefacto optime colligat. Gingiuas tu
mentes impoſitum emendat & ſanat.

De lenticula.

Lenticula herbæ ſemen eſt, quod fertur locis ſabuloſis,lapilloſis,& toſtis.quæ ſi ſæpius fuerit come
ſta non cocta,inducit caliginem turbando.excoriata uero & decocta in aceto,uentrem ſtringit. poda-
gricis cum polline miſta præſtat medelam,cum melle autem uulnera purgat & glutinat.in aceto poſita
cocta & impoſita,duritics & ſcrofas emollit. Oculorum doloribus uel tumoribus optimum adiutoriū
eſt. Si cum cydonio in aqua cæleſti fuerit decocta, & oleo roſaceo admiſta,ueretri uitia emendat. Et ſi
melle adiecto ponatur in ſucco maligranati,ſanat.& ad ueſicas,& ad ignem ſacrum,& perniones, ſimi
li modo decoctam imponito.

A

De lupinis.

Lupinus herbæ fructus eſt, quæ ſeritur omnibus prouincijs. Virtus eorum eſt calida. nutriunt corpus. ſunt indigeſtibiles, & uentrem temperant ſi cocti manducentur. Aqua uero ubi cocti fuerint cum ruta & pipere, modice potui data ſpleniticis prodeſt. ſcabiei maculis uel feruoribus apta, optima fomentatio eſt. cum aceto uero in modum cataplaſmatis impoſitus ſcrofas, uſtiones, & malignos humores accipit. Farina uero eorum cum marrubio pari pondere in umbilico impoſita lumbricos expellit. radix eorum in aqua decocta, & potu data urinam mouet.

De lipſianis.

Lipſiani comeſti lupinis minores, ſed uirtute ſimiles. tamen optimi ſunt qui maiores ſunt. nam poſſunt acriter relaxare. & ſua amaritudine non ſolum lumbricos occidere, ſed & partum expellere.

De lapathio.

Lapathium herba eſt omnibus nota. & inuiſcatiuum eſſe dicitur. Huius igitur radix, & radicis cortex intus, ex aceto uel alumine liquido, omnem maculam a ſudore factam infricata in balneo tollit.

De lilio.

Lilium omnes nouerunt. Cuius uires poſſunt durities neruorum remollire: & ipſa folia cocta &
B impoſita ad combuſta proficere. ſed & potata, aut ipſum ſemen menſtrua prouocat. partum deijcit & ad ſerpentis morſum facit.

De ladano.

Ladanum hac ratione colligitur. Funiculi ligati circa ederam diſtrahuntur, & ſic quicquid illis glutinoſum in modum ſordis adhæret, abraditur, & in glebulas expanſas redigitur. Aliquando etiam genibus & fœminibus caprarum, quæ edera ueſcuntur adhærens, hoc ipſum ladanum inuenitur, & ſimiliter abraditur hoc totum. Verum eſt optimum quod olet, & quod eſt ſubuiride, & pingue, & reſinoſum, ſine ullo ſabulo. maxime tamen in Cypro colligitur. quod enim a Cilicia uel Arabia affertur, infirmum eſt. Vires autem habet ladanum acres, & excalfactorias, & relaxantes. propter quod in malagmata & in emplaſtra mittitur. & ad tuſſem ueterē facit. Item capillos fluentes cum oleo myrtino continet.

De lonchitide.

Lonchitis folia habet rubicunda. florem nigrum, aſſimilem perſonis comœdorum, quorum orificia patent. ſemen album, oblongum in ſpecie lanceatum. radicem quaſi dauci, ſimiliter diureticam.

De lathyride.

Lathyris naſcitur circa aquam & ipſa, a qua foliola habentur puſilla rotundula: floſculum exalbidū,
C tota herba eſt acris, diuretica, acuta. thyrſum habet oblongum. uaſtitudine digiti, cauum. & in ſummo quaſi ramulos diffuſos, folia longa. fructiculum in ſummis ramis triangularem, & pene ſubrotundum, quaſi capparis. in quo ſunt tria granula rotunda, & interſtrata tenui ueluti membranula. Quorum ſeptena uel * nouena uentrem uiſcide purgant, aqua frigida ſuperbibita. quæ choleram rubram & phlegma deponunt.

*al. octona.

De linozoſtide: uel mercuriali herba.

Linozoſtis folia habet quaſi ocimum. thyrſulos binis nodulis & denſis & pluribus cauos. fructum fœmina quæ dicitur, habet copioſum, & quaſi racemoſum. quæ deinde maſculus, puſillum, & rotundum, combinatum quaſi teſticulos, folijs ipſis adhærentem. Verum utrunque uentrem ſoluit, ſimiliter & phlegma & humores calefaciendo deponit. & quaſi olus decoctum manducatur. & ſuccus idem & ius bibitur.

De lapide hæmatite.

Lapis hæmatites eſt naturalis qui ab Aegypto, & India, & Hiſpania affertur. durus eſt extrinſecus, & lenis, & ueluti colore liuidus intus, deinde ſanguineus. cuius maxime idoneum iudicamus qui tritus in cote ex aliquo humore in modum ſanguinis inficitur. Verum poteſt uiſcide ſtringere,
D & tamen ſine magna acrimonia.

De lapide ſchiſto.

Lapis ſchiſtus colore fuſco eſt, aliqua in ſe oſtendens ſubrufa, oblongus. & ſpinas habēs directas prout alumen ſciſſum. hunc quoq; optimum iudicamus, qui & ipſe uiſcide ſtringere poteſt.

De lapide aſio.

Lapis aſius in Alexandria tantummodo inuenitur. Cuius eſt optimus ad uſus medicinæ, qui eſt colore candidus, fragilis, leuis in modum pumicis, & ueluti puluis in manibus inſidens. effectu autem uiſcide relaxare poteſt. aliquid enim ſalſuginis & nitroſi ſaporis oſtendit. unde & corpora quæ in eo ſepeliuntur, tempore conſumit. quapropter Græci ſarcophagon appellant.

De lapide pyrite.

Lapis pyrites eſt duriſſimus, & grauiſſimus. colore æris. & ſi ferro percutiatur, ſcintillā & ignem mittit. Vires habet acres, & ad ſimilitudinem cadmiæ, & proprie ad oculorum claritatem.

De lapide magnete.

Lapis magnes inuenitur circa littus Oceani, colore cœruleo, qui probatur. hic quoque ferrum ad ſe trahit & tenet. Vires autem & purgatorias habet. propter quod hydropicis in potu datur. & omnē humorem per uentrem eminiſtrat.

De lapide gagate. E

Lapis gagates colligitur in Lycia, circa ripam fluminis quod Gages appellatur: & eſt colore niger, & aridus, & quaſi latus, leuis ualde. cuius eſt melior qui ad lucernam accenditur facile, & odorem aſphalti habet. Poteſt autem remiſſus ex aqua dentes qui agitantur reſtringere & ſtabilire.

De lapide thracia.

Lapis thracias eſt niger quaſi calculus. naſcitur in Scythia in amne quodam, qui Pontus dicitur. Vires eaſdem habet, quas gagates: & dicitur accendi ab aqua, & extingui ab oleo.

De lapide quadrato.

Lapis quadratus in Aegypto inuenitur, & eſt exalbidus. Vires habet uiſcidas & ſtringentes. unde conceptum uitare dicitur. inuenitur & in Aethiopia.

De lapide phrygio.

Lapis phrygius in Phrygia inuenitur. cuius melior eſt qui eſt pallidior, & aliquatenus grauis. Hic eo quòd nimium ſtringit, & exulcerare ſolet.

De lapide galactite.

Lapis galactites eſt quaſi cinereus, & dulcis ad guſtum, & humorem facit quaſi lacteum. leniter ſtringens. propter quod ad lachrymam oculorum facit. F

De lapide melitite.

Lapis melitites per omnia priori ſimilis. Sed hic ſpernitur, quòd dulciorem humorem emittit.

De lapide morochtho.

Lapis morochthus in Aegypto inuenitur. & eſt pallidior. Vires habet & ipſe efficaciter ſtringentes.

De lapide phlogino.

Lapis phloginus & ipſe iu Aegypto inuenitur. aureo uel flammeo colore. Illinitus ſenium facere dicitur.

De lapide cryſtallo.

Lapis cryſtallus eſt limpidus, & perlucidus colore. Vires habet ſtringentes. & lac prouocare dicitur.

De lapide thyite.

Lapis thyites, quem uidimus, in Aethiopia colligitur, colore ſubuiridis, & ab humore remiſſus. Habet uires acriter mordentes. propter qnod caliginem & cicatrices oculorum extenuat.

De lapide batrachide. G

Lapis batrachides ab Aegypto affertur. colore ranæ rubræ. Vires habet lenientes & relaxantes.

De lapide ſmiride.

Lapis ſmiris poteſt uiſcide ſtringere, & pene nimie. propter quod in cauſtica mittitur.

De lapide miſye.

Lapis miſy prout chalcitis & ipſe in Cypro inſula inuenitur & in eiſdẽ metallis. ſimiliter & glebula eſt. & aurora fulgens, ac fragilis. Cuius fragmenta ſunt ſuper minuta, & in modum ſabuli. optimum autem miſy dicimus quod in anginem colorem maxime ſplendet, & dum læuigatur mollis ſentitur, & æqualiter fulget. qui eſt idoneus non eſt pallidus. & æqualem tractamus, & aqua tantum cito denigratur. Verum effectu uidetur exuperare chalcitin.

DE MELLE.

Mel ſuccus eſt roris cæleſtis, qui ab apibus colligitur. cuius ſunt genera duo. unum quod in cupilio nes ab apibus quæ ſunt oblongæ colligitur. aliud eſt quod ſub terra inuenitur. & atticum appellatur, quod uariolæ & lanuginoſæ & fortiores apes reponunt. & habetur melius ad claritatem faciei & oculorum. utriuſque uirtus eſt calida. Solum enim mel quaſi compoſitionem in ſe habet. quia ex multarum flore uel ſucco herbarum colligitur. Propter quod omnibus ualetudinibus pro occurſu citato prodeſ- H ſe poteſt. ideo omnibus antidotis commiſcetur. uulnerum ſorditiem adhibitus comedit adiuncto ſale. illinitur extrinſecus faucibus exiccatis. deducendo humores aperit. mel ſolum faſtidium tollit, orexin facit, nauſeam prohibet. unde pulmoni & interioribus omnibus per totum leniendo medetur, atque ea relaxat.

De myrrha.

Myrrha lachryma eſt arboris eiuſdem nominis, maxime in Arabia inuenitur. quæ aliquo loco inciſa, hanc ipſam lachrymam emittit. eſt ergo optima myrrha quæ eſt mundiſſima, & tacta quidem aſpera, & arida, & fragilis, & leuis, & glebulis puſillis, extrinſecus uno colore, intrinſecus deinde ſubrufa, & ueluti uenulas habens albicantes, odore ſuaui, guſtu amara, & excalfaciens. hæc igitur in montibus inuenitur. Colligitur autem altera myrrha in planis, quæ & ipſa eſt melior & pinguior. quam exprimere in liquorem ſolent. Quod eſt illius quaſi liquidiſſimum, in uaſcula reponitur, & Græci myrrham ſtacten appellant. Verum eſt omnis myrrha ſtyptica, & acris, & excalfactoria. huius itaque effectus uehementer commouere poteſt.

De mandragora.

Mandragora herba eſt pluribus nota. ſic & aliqui herbam ipſam appollinarem appellant. Huius er-

A go ſuccus colligitur,folijs ipſius herbæ penitus & improbe excisis, ut quaſi concauus locus earum relinquatur. aut ipſam radicem prout panacis,aut mala eius uel totam radicem in pila tūdunt. & ſic omnis illius ſuccus organo exprimitur quod græce mandragorochylon appellamus. Vires autem habet refrigerantes,& hac ipſa ratione ſtringentes. ſed & grauem marcorem facere poteſt. unde & ſomnifera creditur. compeſcit autem dolores & uigilias.

De molybdæna.

Molybdæna eſt quaſi ſtercus auri & argenti. eſt & alia quæ foditur in Corintho. Verum optima eſt quæ eſt colore quem diximus,non lapidoſa,fragilis, ſplendida. Vires quoque habet aſſimiles ſpumæ argenti.

De malo granato.

Malum granatum quod græce rhoea dicitur,fructus eſt arboris eiuſdem uocabuli. qui recens & maturus manducatur ſine ſuo cortice, qui malicorium uel ſidia dicitur. & cum aliqua dulcedine ſui uentrem ſtringit.& ſtomachum erigit.magis tamen ſtringit quod eſt ſubacidum. Cuius ipſius flos cytinus dicitur. Vehementiſſime ſtypticus eſt & efficaciſſime ſtringit. unde dyſentericos ſanat.& uulnera recentia glutinat. Eadem & cortex illius præſtat,quem malicorium diximus nominari.

B *De medulla.*

Medulla quidem omnis leniter mollire & relaxare durities & tumores poteſt. Veruntamen efficaciſſima uidetur ceruina. ſequenter uitulina. Inde caprina numeratur.

De menta.

Menta herba eſt quam omnes nouerunt. quæ eſt apta ſtomacho ualde. ualde ſanguinis abūdantiam ſtringit.& capitis dolorem ſedat. Item ſingultus, & nimios uomitus reprimit. & conceptum uetare dicitur.

De maſtiche.

Maſtiche genus eſt reſinæ,quæ in modum gummi ab arbore manat,quæ ſchinus dicitur. & in Chio inſula naſcitur,locis aſperis & petroſis: eſt ergo maſtiche aliqua albida. uerum optima eſt, quæ candidiſſima & perlucida.& quæ dum maturatur, aliquatenus molleſcit. Vires autem habet euaporantes, & cum ſuaui euaporatione laxantes. Adulteratur reſina a cypreſſo,& a pino. ſed iſta odore ſui deprehenduntur.

De marrubio.

Marrubium herba eſt,quæ ramulos emittit oblongos uel minutos tres aut quatuor, circa quos folia mollia,& exalbida,quaſi rotunda. floſculum rufum & aſſimilem pulegio. naſcitur in campis*ſquidis
C & petroſis:& eſt optimum creticum. Vires autem habet acres.& efficaciter relaxantes. unde ſuccus illius cum melle ad tuſſim facit:& in partibus neruoſis optimum eſt.

De myrta.

Myrta genus eſt herbæ lignoſæ: duobus generibus eſt,& nigra,& alba: utraque eſt omnibus nota. Vires habet ſtypticas ualde.& nigra tamen illa ſtringit potentius. unde & ſanguinem excreantibus remedium eſt,& dyſentericis,& omne profluuium ſtringit. Eius uero nigræ, quæ in montuoſis locis naſcitur grana ſicca,uel uiridia commāducanda offeruntur his,qui ſanguinem reijciunt.& *uiſcide tædia ſuſtinent. ſtomacho eſt conueniens. urinam mouet.& ſcorpionum morſibus prodeſt ſi imponatur, aut potui detur,aut locus qui tactus fuerit ex eadem cataplaſmetur.& uiridis myrta ſimiliter operatur. Coctura eius cum uino miſta capillos tingit.& ex uino decocta,& in modum cataplaſmatis impoſita, uulnera ſanat. cum polline tritici immiſta,tumores oculorum compeſcit.& ægylopibus utiliter facit. grana etiam contuſa,& expreſſa faciunt. Et ideo parum decoqui expedit ne aceſcat.& uaſe picco reſeruatur. Facit autem contra ebrietatem,& furfures capitis.& uulnera curat ſi frequenter inde lauentur. & capillis fluentibus prodeſt. Fit etiam oleum de folijs eius contuſis,& in oleo diu decoctis, quod in in-
D curationibus prodeſt.& articulis uel fracturis utiliter imponitur. ſed & maculas perfricatū emēdat. aures prurientes curat,ſed tepefactum immittatur. Ipſa folia trita cum aqua impoſita uulnerum rheumatiſmum ſanant,uel locis fluentibus proſunt, fluxum uentris emendant. & ignem ſacrum, uel tumores teſtium curant. ſicca autem & cribrata, panaritijs,& locis urentibus proſunt. commiſta autem folia eius tenuem cum ceroto ignem ſacrum curant. folia eius trita,penſus piperis medietate, acetum quantum ſufficit maſculis proſunt.

De meu.

Meu radiculæ ſunt herbæ aſſimilis*aniſi,quæ radices inueniuntur in omnem partem exporrectæ, tenues,oblongæ,ſuauiter olentes,& guſtu linguam excalfacientes. naſcitur maxime in Macedonia. Vires habet ipſa radix relaxantes. unde potata omnem rigorem ueſicæ,& tenum remollit: & inflationes diſſipat. Item urinam,& menſtrua prouocat.

De malabatro.

Malabatrum qui putant eſſe folium ſpicæ,falluntur. licet autem ſit ſimilis odore, tamen certe alterius eſt naturæ. Inuenitur autem ſupernatans quibuſdam paludibus in India in ſpecie foliorū:& ſic habetur leuis: lino trahitur & ſiccatur. Eſt ergo optimum,quod eſt recentiſſimum, odoratiſſimum, tenue

integrum,

uel ſicce. (margin)

uel anethi. (margin)

integrum,nigricans,guſtu non ſalſum,ſed potius picem referens. Poteſt autem eadem præſtare, quæ E
ſpica.& eaſdem uires habet,quas & cetera aromata habere diximus.

De marrubiaſtro.

Marubiaſtrum eſt ſubſimile marrubio,& facile notum. cuius uires faciunt ad ſerpentum morſus, & ad ſuſpirioſos.Item ſtrucinas.i.ſcrofulas uel hæmorrhoidas cæcas diſſoluit:& menſtrua prouocat.

De millefolio.

Millefolium thyrſum habet ex una radice mollem,& ſubrufum,& quaſi manu lineatum: folia quaſi fœniculi,quæ uulnera glutinant,& ſine tumore cuſtodiunt.

De myrice.

Myrice fructiculum affert mollem , fragilem,& ueluti florem.in Aegypto quidem , ſimilem gallæ. Huius igitur ſuccus,& aqua in qua fuerit coctus,pediculos occidit,& culices,& pulices fugat.

De moro.

Morus arbor eſt ſpinoſa,quæ affert mora ſimilia rubo:ſed & fortiora, & albidiora : quæ & uentrem laxant:& digeſtionem faciunt.Succus eorum cum melle & careno, uel uino auſtero pari menſura per miſtus,& ad ſpiſſitudinem mellis decoctus,ſynanche laborantes curat.In ſole in uaſe æneo poſitus ue
hementior erit.& ideo uulnera & attritiones curat,uel putredines.Sed,ut ſupradictũ eſt,ſynanchen cũ F
tumore uenientem emendat.Si cum alumine ſciſſo,uel galla,croco, & pauco myrrhæ commiſceatur, non ſolum his rebus prodeſt , ſed & uitia oris abſtergit . Cortex radicum eius in aqua decocta , in potione data , uentrem ſoluit , & lumbricos eijcit . folia eius quoque trita & impoſita , in igne combuſtum ſanant.

De moris ſyluaticis.

Mora uero ſyluatica , ratione quæ de rubo colligitur, ſtringunt fortiter .& ſynanchicos melius curant . Succus eorum , uel alicuius rubi ſuccus cum melle æquali menſura coquatur ad tertias , & ſic gargarizetur frequentius.ſi enim bibatur,uentrem ſtringit apte.

DE NEPITA.

Nepita eſt omnibus nota.cuius ſunt ſpecies tres.eſt enim quæ folia ſimilia ocimo habet,& eſt, quæ pulegio aſſimilatur.eſt quæ menthæ habet ſpeciem.Verum omnia folia guſtu ſunt acria, & excalfactoria ualde ſunt. Igitur coxioſis genere ſinapiſmi prodeſt:& regium morbum emendat : & lumbricos,& tineas,& partum expellit:& uermes in auribus occidit.

De narciſſo.

Narciſſus thyrſum habet oblongum,folia quaſi porri,ſed breuiora,& plena:florem album inter cro G
ceum , aliquando purpureum : fructum quaſi quaſdam membranas nigrum,oblongum: radicem quaſi bulbi , quæ maculas in faciem tollit , & ſuppurationem ponit , & intumeſcere non permittitur.

De naſcaphtho.

Naſcaphthum affertur ab India.& eſt quaſi cortex elamulæ,non odoratus,& uiſcide excalefaciens. propter quod & in antidotis excalefactorijs mittitur.

DE OPIO.

Opium ſuccus eſt quodam modo erratici papaueris.quod ſic colligi ſolet,poſtmodum cum hoc ipſum papauer flores ſuos amittit,& ampullulæ ſuccreſcunt uirides & teneræ , harum ipſarum capitella homines ſcalpello acuto leniter abſcindunt ſic , ut intrinſecus non lædant , & deinceps in gyrum ſcarificant . & ſic lacticulum quod promanat digito conterunt . & in conchulis reponunt , & ſiccant. Meconium autem fit contritis in unum folijs & ampullis uiridis papaueris . Verum ſuccus organo preſſus & ſiccatus in paſtillos redigitur:& meconium appellatur. Erit ergo optimum quod eſt odore grauiſſimum , & colore ſubrufum , & guſtu amariſſimum , & quod humorem quo reſoluitur quàm citiſſime candidum facit , & accenſum ſplendidam & aliquatenus durantem flammam emittit,
& rurſum extinctum priſtinum odorem reſeruat . maxime hiſpanum tale inuenitur. Adulteratur au- H
tem & lentis & lupinorum farina : ſed & gummi nigro , & lactucæ erraticæ ſucco : item glaucio. Sed & adulteratum quod eſt ſic intelligimus eo , quòd non omnia coeant quæ ſynceritatem illius comprobare diximus . Poteſt autem ſyncerum opium lachrymam ſtringere collyrijs admiſtum . habet & circum linitum refrigerare . & auricularum dolorem , & totum corporis languorem mitigare , illa uidelicet ratione,qua etiam ſomnum facere dicimus.

De omphace.

Omphax ſuccus eſt de radice moræ ſyluaticæ,& immaturæ uuæ.qui expreſſus ſiccatur in ſole : & in paſtillis latis uſquequo fieri poteſt formatur. & ſic reponitur . Optimum eſt illud quod eſt colore rubido , & fragile piſtillo,& guſtu ſtyptico ualde , & linguam ſubmordens . Vnde potenter ſtringit . & omne profluuium confeſtim tenet.

De opopanace.

Opopanax ſuccus eſt herbæ , quæ panax dicitur , ſimillimæ per omnia ferulæ : quæ naſcitur in Capadocia , Africa , & Macedonia , locis aſperis & lapidoſis . Colligitur ergo hic ipſe ſuccus hac ratione , Medijs æſtatibus terra quæ eſt circa radicem & herbam foditur & cauatur : deinde folijs ipſius ſternitur , & ſic ipſa radix & ferula in oblongum & in gyrum inciditur.poſtq; humor lacteus emanat,

A & in folia ſuppoſita defluit,& ſiccatur , quaſi exalbidæ myrtæ colorem accipit. Ergo optimus eſt opopanax qui ab Africa affertur. hic eſt extrinſecus ueluti crocatus, intrinſecus lacteus, mundus, odore graui equidem uiſcide. Poteſt igitur opopanax & laxare,& calefacere,& mollire ſtricturas & durities. fugare uiperas & omnem ſerpentum acceſſum.

De opobalſamo.

Opobalſamum lachryma eſt arboris, quam balſamum appellamus,ſimilis malo granato,ramoſæ,ramis tenuibus & exalbidis,qui xylobalſamum dicuntur. quæ folia habet ſimilia erucæ. hæc ipſa arbori in India tantummodo creſcit,& fructum affert aliquatenus oblongum,circa medium uaſtioré,& quaſi uentroſum,ad capitula utraque ſubito deductum,rubicundum ualde,grauem, & plenum: & ſi frangatur, mollem: & ſi maſticetur,ſimiliter ut piper mordentem, & ſuauiter redolentem,quem carpobalſamum dicimus. Huius ergo arboris lachryma colligitur uere uſque ad autumnum. Inciditur autem ipſe truncus in aliquot locis,& ipſi ramuli,& ſic uaſcula ſupponuntur quæ lachrymam fluentem excipiant. Quod ipſum aliquot coloribus uidetur. Verum eſt optimum,quod recens,& ſyncerum, & exalbidũ eſt,& auſterum,& odore graui,& acuto,& non acri,& quod aliqua lenitudine linguam ſubmordet. Sequens eſt quod eſt colore ſubrufo:& quaſi glutinum ſe diſtillat a digito. leue etiam, aſpectuque gratũ.
B Tertium autem, quod eſt tenue ualde, & perlucidum. Omne autem opobalſamum quod uetuſtatem accipit,fit ſubrubrum & terreſtre & ſiccum. Verum optimum eſt ſyncerum,quod quando aquæ mundę inſtillatur,non protinus diffunditur, ſed magis ſubſidet,poſtmodum totam aquam exalbidam facit. lacti autem admiſtum,in caſeum illud adſtringit ut coagulum. Item ueſtimenro albo aut mundo inſtillatum, maculam non facit. Quod enim ſyncerum eſt, in ſumma aqua diffunditur & ſupernatat, & prout oleum quaſi pilulas oſtendit. nam uires habet aliquatenus acriores. quæ uiſcide excalfacere & relaxare efficaciter poſſunt.

De oleo.

Oleum uetus optimum. eſt quod cum bona pinguedine perlucet. odore & guſtu ſimile uetuſto pinguamini. Vires autem habet excalfactorias, quæ penitus relaxant. Sed & ad caliginem oculorum facit, ſi fuerit de pluribus annis. & ad diuturna & indurata uitia neruorum. in cibis uero admiſtum omnibus conuenit. & lenitiem ſtomacho & uentri reddit. & ſiqua ſtrictura aut uulneratio intrinſecus facta eſt,leniendo relaxat. Accepta roſa refrigerans inuenitur. Nardo decoctum, metaſyncreticam uirtutem habere incipit. Chamæmelo uero, itidem metaſyncreticum eſſe uidetur. Cum bacca lauri decoctum, plus quàm oportet thermanticum eſſe certum eſt. Semini lentiſci
C miſtum, ſicut roſaceum per longum tempus ſtypticam uirtutem affert: Maſtiche admiſtum, colleticum eſſe uidetur. Anethum illic per tempus madefactum, thermanticum comprobatur. Mala cydonia illic per tempora madefacta, paregoricum uel ſtypticum aliquantum inueniri, faciunt. Cucumeris agreſtis radice admiſta & decocta, catharticam,& thermanticam habet uirtutem. & quidem proprie attritis inunctio facit. Iridi admiſtum,pluribus ualetudinibus prodeſt.

De ouo.

Ouum partus gallinæ eſt,quod omnes nouerunt. effectum habet duplicem. Si ſemicoctum bibatur,uirtutem ſtomacho præbet,& non permittit corpus debilitari,eo ꝙ naturę ſit animantis. lenit enim omnia,quia læuem uicem habet. Crudum autem potatum,raucos emendat. lachryma quoque tepida in oculis dolentibus inuncta ſalutem reſtituet. Vitellus uero eius extrinſecus in aliqua parte corporis illinitus,paregoricus,uel ſtypticus inuenitur. Coctũ uero in aceto ut ſit perdurum,dyſentericis prodeſt. uirtute autem ſua cibi & potus uicem præſtat. Si crudum bibatur ſitim prohibet.

De ocimo.

Ocimum herba eſt omnibus nota. uires habet acriter excalfacientes, & relaxantes, & urinam prouocantes.

D

De origano

Origanum & ipſum omnibus notum eſt. & habet uires acres, & excalfactorias, & relaxantes, & euaporantes. unde & ſuſpirioſis, & tuſſientibus prodeſt. & ſerpentes fugat. item biles detrahit. uentrem detrahit. ſed urinam & menſtrua prouocat.

De orobo.

Orobum omnes nouerunt. huius igitur farina cum melle uulnera purgat. & maculas tollit, & alienationes tenet. ipſe autem orobus manducatus,caput replet & uentrem. & ſanguinem per urinam prouocat. & eſt optimus atticus. Eſt. n. colore uiolaceo. effectu uiſcide ſiſtens. & in modum cani.

DE PONITIO.

Ponitium hac ratione conficitur. Chalcitidis partes duæ, & cani una, in mortario lęuigantur æſtu calidiſſimo, infuſo ſubinde feruente & acerrimo aceto. & hoc fieri habet donec res rubro colore appareant. Habet igitur ponitium uires quas chalcitis equidem uaſtiores.

De pipere.

Piper fructus eſt arboris quæ in India naſcitur. quod quando primum creſcit, oblongum & rotundum apparet,longo piperi aſſimilatur. quod ex minutis & quàmpluribus granulis ueluti conſtipatis conſtat,& quę tempore ipſo accreſcunt & diſſipantur. maturata enim & nigra facta,nigrũ piper dicunť

eligimus enim longum piper, quod quando frangitur, ſtrictiſſime granula ſua coniuncta habet, & circa ſuam ueluti medullam coherentia. quodque guſtum uiſcide mordet & calefacit. albū deinde quod ſine ruga fit candidiſſimum, graue, & non minutum, & ad guſtum ſimile longo. Item nigrum, quod præter colorem reliquis fit ſimile albo. poteſt autem omne piper ſyncere ſtringere, & excalfacere, & totū corpus uehementer commouere. Sed adulteratur longum quidem, ſinapi & gummi formatis in ſpecie piperis longi. & album deinde læuigatur cum ſpuma argenti, & excuditur in pilulas eiuſdem magnitudinis redactum: item nigrum his ipſis pilulis denigratis, ſed & leue, & cauum, & farinoſum piper eſt, & lapillulis admiſtum. E

De pompholyge.

Pompholyx eſt quaſi flos ſpodij. ſimul autem utraque colliguntur circa metalla ubi æs, & cuprum, & argentum conflatur. Verum pompholyx prout leuiſſima fuligo in ipſis cameris inuenitur: ſpodium circa parietes. & adulteratur ſtellis ſiccis tenuibus combuſtis. item cannis quibuslibet. ſed fiunt ſucidiora & non æqualiter læuia. eſt enim optima pompholyx, quæ eſt leuiſſima, & cādidiſſima, & ad tactum nullam habens aſperitatem. eaſdem enim & ſpodium uires habet, ſtypticas, & quæ ſiccare poſſunt.

De purpuriſſo.

Purpuriſſum quod & fucum aliqui dicunt, glebulæ ſunt quadratæ & puſillæ in modum teſellarum. F quæ ab infectoribus tinguntur colore roſeo. tale eſt maxime canuſinum, ſequens puteolanum. uires habet aliquantulum ſtypticas.

De pyrethro.

Pyrethrum radix eſt oblonga, colore fuſcior, intus exalbida, craſſitudine digiti puſilli. guſtu excalfaciens uehementer, & ſaliuam copioſam prouocans. cuius optima eſt quæ eſt recens. poteſt aūt efficaciter relaxare, & calefacere acriter.

De pumice.

Pumex lapidis eſt genus, qui in littoribus maris inuenitur, quique aſſidue a fluctibus illiſus fit leuiſſimus & exalbidus, & undique concauus in ſimilitudinem ſpongiæ. Facit ergo pumex ad dētifriciæ & ſcriptores pennas uel calamos ſibi in eiſdem temperātes bene ſcribunt. & mittitur hæc ipſa pumex in malagmata. abradit autem, & ſua aſperitudine læuigat.

De pulegio.

Pûlegium herba eſt omnibus nota. quæ cum aliqua acrimonia excalfacit. & eſt diureticum ualde. ſed & menſtrua prouocat. & partum expellit. & olim tuſſiētibus prodeſt. & odor eius nauſeā prohibet.

De propoli. G

Propolis circa fauos & circa aluearia apum inuenitur. & eſt quaſi genus ceræ. cuius eligimus quæ eſt colore ſubrubra, odore melleo, eſt autem quaſi mum. Vires habet ſimiles ceræ, ſed efficaciores.

De pſyllio.

Pſyllium ſemen eſt herbæ nigrum, & minutum, pulicis magnitudine, unde etiam cognominatum uidetur: herba tota aſſimilis fœno, longa, & anguſta, & calamum minutum, & oblōgum habet: a quo medio incipit quaſi ſpicula oblonga, in qua ipſum ſemen inuenitur: quod efficaciter refrigerare & ſtringere poteſt. unde oculis lachrymantibus cito prodeſt. Item dyſentericos, & podagricos remediat: & capitis dolorem ex aqua læuigatum, & in fronte linitum confeſtim ſedat: & hæc ipſa herba pulicaris dicit.

De plantagine.

Plantago ſimiliter herba eſt. Et huius ſuccus & folia efficaciter refrigerāt, & ſtringunt: quapropter ſuccus illius ſanguinem excreantibus utiliter datur. Item folia contrita cum pane impoſita, quæ ſtringere, & ſiccare uolumus, utiliter faciunt.

De polio.

Polium herbula eſt oblonga, exalbida, folia habens: & in ſummo quaſi canitiem, & comulam, ſemine plenam, odore graui, & non ſuaui. Poteſt ergo omnem uiperam fugare: poteſt & res uenenoſas extinguere, H laxat quidem ſtomachum, & caput purgat: ſed & urinam, & uentrem mouet.

De pelecino, uel cepa canina.

Pelecinus herba eſt, quæ in itineribus naſcitur, plures & tenues ramulos habet, folia puſilla, & granula in folliculis terna uel quaterna, ſubrufa, & amara ualde, quæ poſſunt cum aliqua acrimonia uiſcide ſtringere: propter quod & in antidota mittitur: & menſtrua prouocat.

De panace.

Panax radix eſt herbæ, de qua opopanax conficitur: quæ & ipſa etiam, & ſi infirmius, eadem præſtat quæ opopanax.

De peucedano.

Peucedanum herba eſt, thyrſum & ramos habens ſimiles ut fœniculum, radicem uaſtam, & nigram, odore grauem, ſucci plenam: & circa illam comulam denſam, florem aureo colore. hæc igitur radix aliquando propter ſuccum ſuum exprimitur: & ſuccus eius melior eſt ſi ſit colore ſubrufus, & ad guſtum excalfacit. aliquando ſiccatur & reponitur. Facit autem ad uulnera antiquata, & expurgat uiſcide: propter quod in aliquibus emplaſtris, & malagmatibus mittitur: & radix eius incenſa ſerpentes, & uiperas fugat.

De paſti-

A *De paſtinaca.*

Paſtinaca omnibus nota eſt. nam ſumitur in cibo, & in reliquis uirtutibus. Vires habet acres, & excalfactorias, & diureticas.

De petroſelino.

Petroſelinum naſcitur circa petras. Et eſt optimum Macedonicum. eſt enim odoratu ſubdulce: diureticum ualde, & excalfactorium. unde & ſtomachi, & colli inflationes, & tenſiones remediat.

De periſterone, uel uerbena.

Periſtereon herba eſt columbaria: folia habet modica quaſi inciſa, radicem mollem, thyrſulum ſtypticum. Tota herba uulnera glutinat, & alienationes ſtringit: & ad omnia uenena potui data optime facit. ſimiliter ad tertianas & quartanas diſpoſita eſt. Huius ſuccus in collyrijs mittitur. Hæc autem & columbina, & uerbena dicitur.

De polypodio.

Polypodium herba eſt ſimilis filici, quæ in petris, & circa radices arborum uetuſtarum, & in quercecis arboribus creſcit: hæc melior habetur. Cuius radix piloſa, & hirſuta uidetur, guſtu ſtyptica cum aliqua dulcedine. In folijs uero habet binos ordines quaſi punctorum aureorum. Vires habet uentrem B ſoluentes, & bilem diſtrahentes.

DE COLOCYNTHIDE.

Colocynthis ſimilis eſt cucurbitæ rotundæ, uel malogranato. Huius uero medulla, ideſt quod intus habet carnoſum, & ſemen uiſcide uentrem purgare poteſt: & in plura cathartica mittitur.

DE RVTA.

Ruta herba eſt omnibus nota, utilis ualde. hæc enim ſtomachum erigit, & tuſſientibus prodeſt, & colli dolorem ſedat. item urinam & menſtrua prouocat: partum quoque ſi plus ſumatur expellit.

De reſina.

Reſina eſt quaſi lachryma herbæ: & locis quampluribus colligitur. Verum ſicca quæ eſt, inuenitur circa nuclipinum, & pityn. alia liquida circa terebinthum, & peucem, & cypreſſum. Et quam lentiſcum aliqui maſtichinam eſſe dicunt: in Chio Inſula colligitur. aliæ prout diximus pluribus locis inueniuntur. Communiter uero omnis reſina laudatur ſi ſit munda, perlucida, & ſi odorem ſuum priſtinum ſeruet. Specialiter tamen liquidarum optima eſt terebinthina. habet enim & candorem, & munditiem, & perlucet, & uitro aſſimilis eſſe debet. poſt maſtichina recipitur, colore non diſſimili ponticæ ceræ. item ſiccarum receptiſſima eſt pityina. poſt quam numeratur peucena & nuclipinea, quam græce ſtrobilinā C dicimus. Verum omnis reſina efficaciter relaxare, & remollire poteſt: & in uſu aliquando crudæ accipiuntur, aliquando friguntur.

De roremarino.

Roſmarinus herba eſt fruticulus, & ſemen dicta cachrys adſimilis ſpondylo, quæ herba radicem, & folia habet quaſi fœniculum: ſed aſperiora, & exalbidiora, & craſſiora, & ueluti thyrſum oblongum, & ramoſum. Huius igitur ſemen, quod eſt breuius, & uaſtius, cachrys dicitur: quod inde tenerius, & ob longum, roſmarinus. Verūtamen efficaciter ſtringere, & relaxare poteſt. unde & urinam mouet, & anti dotis contra maligna admiſcetur. Et quidem cachry acrius, & uiſcidius.

De rubo.

Rubum omnes nouerunt. Huius igitur, & folia, & flos, & mora leuiter ſtringunt. unde ad uuulam & fauces euidenter faciunt: quamuis omne profluuium idonee ſtringant.

De rhu.

Rhu, quod ab aliquibus radix dicitur: aliqualiter uaſta, & nigricans: fragilis leuiſſime: odore & guſtu amara, & leniter ſtringens: & ſi fricetur, & maſticetur, fit ueluti glutinoſa, & croceato colore. unde opti D mum rhu eſt ponticum. Vires autem habet efficaciter ſtringentes: propter quod cum uino læuigatum, & quaſi fomentum impoſitum, inflationem ſiccat, & uulnera glutinat, & ſanguinis abundantiam reprimit: mittitur & in antidotis.

De roſa.

Roſam omnes nouerunt, quæ & ipſa ſuauiter ſtringit, & refrigerat.

De rapa, & napo.

Rapa omnibus nota eſt. Huius radix comeſta inflationes facit, & multum carnis: ſed inutilem nutrit humorem. Aqua uero in qua fuerit cocta, podagricis, & ad prægnationem optimum fomētum eſt. ſed & ipſa contrita, & impoſita idem operatur. Si excauetur, & accipiat oleum roſaceum, & ceræ modicum, & ſic in cinere calido coquatur ita, ut cerotum faciat, uulneroſos promouet, & curat. Eſt etiam rapæ ſimilis napus, qui ſimiliter inflat: ſed ſemen huius napi contra uenena potui cum uino optimo datur, uel ex mulſa contritum.

De raphano.

Raphanus omnibus nota eſt, quæ radix appellatur. Radicem habet ſimilem rapæ, ſed longiorem. Quæ comeſta a ieiunio prout antidotum, magnum eſt adiutorium ſanitatis, & tutamētum corporis: ſed inflationem operatur, ructus fœtidos facit, & urinam mouet, uētrem relaxat. decocta aūt in cibo ſumpta

pta phthiſicis prodeſt:& thoracem a phlegmate laborantem emendat. Cortex uero eius cum aceto & E melle acceptus uomitus mouet: hydropicis & ſpleniticis prodeſt. Si in modum cataplaſmatis:imponatur cum melle commiſta, etiam prodeſt: putredines curat, & liuores tollit, & contra uiperarum morſus prodeſt. Alopecias capitis iuuat: fungos malos, aut in potu, aut in cibo ſumpta, compeſcit. Semen uero eius cum aceto datum, ſplenem minuit. Si in aceto, & melle radix ipſa coquatur, & ſic gargarizetur, ſynanchen curat. Folia eius tunſa & impoſita, omnibus articulis dolentibus prodeſt.

DE SARCOCOLLA.

Sarcocolla eſt, prout aliqui aiunt, lachryma arboris, quæ in Perſide naſcitur. Alij quidem fieri dicunt ex ſuffimentis æquę ſimiliter reſinæ per parietes læuigando. Alij enim ſarcocollam, argemonem herbam uocant, quam optimam iudicamus, quæ eſt ſubalbida, fragilis, ſine odore, flore ſubrufo, folijs quaſi rotundis, radice longa: quarum ſunt infirmiores, quæ ſubrubicant, & ad guſtum commiſta dulcedine aliquam habent amaritudinem, & dentibus preſſe agglutinantur. Poteſt igitur ſtringere lachrymam, & quodammodo hilarem uiſum facere. Adulteratur autem gummi, & reſina, ſed tactu facile deprehenditur.

De ſpica nardi. F

Spica nardi ad ſimilitudinem cognominata eſt. ſimilis eſt enim ſpicæ frumenti: & hæc plurimas habet uelut ariſtas: & quaſi ſetarum uel capillorum faſciculus ad modum patet. naſcitur enim in India ex una radicula ſine folijs. dicitur tamen & Syriaca, non quia in Syria legitur, ſed quia montis illius in India, in qua plurima inuenitur pars ad Syriam aſpectat. Verum optimã diximus, quæ eſt odoratiſſima, & colore ſubrufa, recens, & ad tactum non grauis, nec uaſta, ſed magis dēſa. Hæc ergo uires habet ſuauiter ſtypticas, & leniter calefactorias.

De ſyrico.

Syricum fit de ceruſa plurimum ſiccata, & cribrata. coquitur autem in patella fictili ſuper carbones uſquequo ſandycis habeat colorem, quod ipſum ceruſæ uires repræſentat: eſt optimum, quod ignis habet colorem

De ſaluicula.

Saluicula herbulæ genus eſt, quæ radiculas & folia ſub floribus ſimilibus uiolæ, quàm plurima habet, quæ tota prodeſt: hæc refoſſa in modum fabularum ſtringitur. naſcitur autem in alpibus ſummis, & in Norica regione, quam ipſam optimam iudicamus, quæ eſt odoratiſſima. cui tamen & hæc adeſſe oportet, ut recens, & ſine ſabulo ſit, & quamplurimas cum ramulis ſuis radices habeat. G illæ autem ſunt uiſcidiſſimæ. Poteſtas igitur ſaluiculæ eſt, quæ & ſpicæ, & ſi infirmior.

De ſale.

Salem omnes nouerunt: colligitur autem in quibuſdam littoribus, & partibus maris, aut foditur, aut paratur, prout aliquibus in locis in Gallia, maxime tamen in Italia uel in diuerſis prouincijs. Verum eſt optimus ſal, qui ex mare fit mundus, & candidus, cuius uirtus ſapore ipſo probatur, potens comedere, & purgare. multis quidem rebus miſceri præcipitur. Cuius ſalis uirtus eſt, quòd omnibus cibis admiſtus conuenit, & orexim facit, faſtidium auertit, nauſeam prohibet. Qui autem foditur, eſt uelut uena alba & perlucida: uenas habet prout ſchiſtos, quem & nos ſalem armeniacum diximus.

De ſucco.

Succi uirtus duplex eſt uel triplex: hic eadem, & ſi incertius, præſtare poteſt, quæ & ouum diximus facere. Vicem enim cibi & potus præſtat. De hordeo ptiſanas faciunt, quæ frigidam & humidam habent uirtutem, & relaxare poſſunt: ſi oleum roſaceum admiſceas, febricitantes refrigerat, & reparat. De hordeo immaturo ſuccus uentrem ſtringit, & infrigidat, & uires acquirit, & H alicæ uel orizæ ſuccus ſimiliter operatur. ſiligo enim tritici uentrem ſtringit, & ardorem, & corruptionem.

De ſtibio.

Stibium lapis eſt fulgens, & ſplendens, nulli lapidi ſimilis, qui in metallis inuenitur, colore aſſimilis plumbo. cuius eſt optimum, quod late refulget, fragiliſſimum, & quod eſt in ſe mundum, lapidoſum uel terrenum non continens. Vires autem habet ſtypticas. unde & refrigerare, & ſtringere, & lachrymas uelut oppilare poteſt.

De ſandaracha.

Sandaracha affertur maxime a Ponto, & Cappadocia, & Cilicia: & eſt a primo lapis igneo colore, qui in minuta comminuitur. Eſt ergo optima ſandaracha, quam florem appellamus, quæ eſt roſeo colore, munda, uel nihil exterum admiſtum habens, effectu & ipſa fortiter ſtringens.

De ſagapeno.

Sagapenum eſt lachrymæ genus, quod in aliquibus locis colligitur. cuius optimum dicimus, quod eſt glebulis minutis durum, colore ſubſimillimum myrrhæ, guſtu acri, & quaſi glutinoſum, odore ce-

paſtrum,

A paſtrum, recens, mundum, & intus albidum, & extrinſecus rubidum. Vires habet, quæ cum acrimonia uiſcide laxare poſſunt, hoc ipſum galbano aliqui adulterant, formatis ex eo guttulis eiuſdem magnitudinis.

De ſepo.

Sepum omne mollire poteſt duricies: de quadrupedibus optimum eſt leoninum: melius eſt leopardinum. nunc melius urſinum, quàm taurinum, uel ceruinum: caprinum uero ſpiſſius eſt & ſiccius: & magis hircinum, uel aſininum. De uolatilibus uero optimum eſt anſerinum, melius pullinum. Item melius phaſianinum, & omnibus melius uulturinum.

De ſanguine.

Sanguis omnibus humidus eſt. Foris in corpore illinitus, ſtypticus inuenitur: & oculis prodeſſe comprobatur.

De ſyricio.

Siricium herbulæ radix eſt nota quàm pluribus, exalbida & ſpiſſula, quæ acrimonia ſua, & aſperitate, urinam & calculum prouocat: ſternutare copioſe facit tunſa, & cribrata, & in naribus impoſita.

De ſtaphideagria.

B Staphideagria ſemen eſt herbæ, quæ floreſcit ſimiliter, ut uites erraticæ, & fructum affert in folliculis uiridibus quaſi ciceris, triangularem, album, ſubrufum, guſtu acerrimum, & amarum. Verum optima eſt, quæ eſt recens, nigra, plena: hæc ipſa cum maximis uexationibus uiſcidiſſime relaxat: pediculos quoque ex oleo læuigata, & corpori illinita occidit.

De ſepia.

Sepia eſt marinum animalculum, cuius teſta & item os ſiccatum, & repoſitum, leue, & candidũ, & oblongum uidetur, & ad uſum medicinæ facit. admiſcetur autem collyrijs, & ſolum in mortario læuigatum, dentifricium eſt optimum.

De ſulfure.

Sulfur optimum eſt, quod uiuum appellatur, & eſt ſplendidiſſimum, & perlucidum, & ueluti peruncτum. Vires habet uiſcide relaxantes, & plurima uitia remedicantes.

De ſilphio.

Silphium radix eſt, cuius lachryma laſer eſſe diximus, & eſt radix pluribus nota. Viroſe & acriter excalfacit, & ueſicam lædit. Verũ admiſcetur antidotis, & purgatorijs: & ſale condita ſuauiter facit.

De ſeſeli.

C Seſeli ſemen eſt herbæ, quæ ſimilatur fœniculo, & anetho, creſcit, & grauat, & grana affert uaſtiora, & oblongiora, quàm utrunque: uerum & hoc eſt diureticum, & in plurima antidota mittitur. proprie tamen ad colicum dolorem facit.

De ſcammonio.

Scammoniũ, quod & colophonium, uel diagridium dicitur, ſuccus eſt herbæ, quæ a ſua radice plures ramos intra ſe mittit, quæ naſcitur & in Myſia, & in Colophone, & ſimiliter, ut creditur, mandragoræ, aut quaſi panacis radix illius inciditur, & folijs ſuis ſuppoſitis lachryma, quæ emanat, excipitur. Verum optimum dicimus ſcammonium, quod eſt medium, leue, perlucidum, intus non ſpiſſum, ſed magis prout ſpongia fiſtuloſum, & ſplendidum, & quod ſimul ac ſaliua tangitur humorem lacteum & amarum oſtendit. hoc igitur ipſum ſtomachum quidem euertit, ſed uentrem uiſcide purgat, adulteratur autem tithymalli ſucco, ſed ita deprehenditur, quòd tithymalli ſuccus ad guſtum minime excalefacit quodam modo, ſed urit, quod abeſt ab ſyncero colophonio.

De Singibere, ſeu zingibere.

Singiber herbulæ radix eſt puſilla, exalbida, leuis, & ueluti trunca. Inuenitur maxime in Troglotydis & Arabiæ partibus: & aliqui illam piperis radicem putant. hoc ergo optimum eſt, quod eſt D recentiſſimum, & ſine fiſtula ulla, quod [illegible] græce dicimus, odore ſuaui, guſtu, & ſapore ſimilis piperi. Cuius uires plurimæ ſunt, ſed proprie digeſtionem facit: & ſtomachum confirmat & corroborat, & uentrem laxat.

De ſtyrace.

Styrax eſt quaſi lachryma arboris, quæ & ipſa ſtyrax appellatur, ſimilis tota cydonia. huius igitur arboris ramuli, & uirgulæ, ut uermiculi circa ipſas medullas naſcuntur: a quibus inciduntur, & foramina ipſorum ſcobem quaſi furfur emittunt, quæ cum lachryma confiſcatur: quod in modum reſinæ pityinæ manat, maxime æſtibus medijs, & Sole candidiſſimo. Verum optimum dicimus ſtyracem, qui eſt ſubrufus, & qui multum reſinæ ſpecie permanet, odore ſuaui, & quaſi melleo, & ſubauſterus, ſine humore, & leuis dum fricatur. Viribus autem poteſt leniter relaxare. calefacit enim & lenit durities, & mollit. Sed adulteratur copioſa ſcobe ipſius arboris, uel etiam alterius, exinde tunſa, & cribrata, & cum melle decocta ſubacta, & rurſus cera, & adipe reuoluta.

De ſymphyto.

Symphytum, quod aliqui anagallicum dicunt, herba eſt pluribus nota. Cuius radix uidetur oblonga, cortice nigra, ad guſtum ſubamara, & glutinoſa: propter quod ad reſtringendum ſanguinem excreantibus datur. Viſcide autem ſtringit, & glutinat.

De ſpuma argenti, uel lythargyro.

E

Spuma argenti fit in metallis, & purgamentis argenti quando conflatur. Item ex ſcoria, quam Græci molybdænam dicunt: aliqua ex plumbo, & ipſa coctura in ſpeciem puſillorum tribulorum redigit. Verum optimam dicimus, quæ eſt colore aſſimilis auro, & uſq; grauis. Poteſt autem aliquatenus ſtringere, & refrigerare: & eadem præſtat, quæ & ceruſam facere dicimus, ab aliquibus uero lithargyrus appellatur.

De ſori.

Sori glebula eſt uiridis, quæ foramina habet quamplurima, dicitur & aliud eius genus inueniri colore argenteo. Verum optimum iudicatur Aegyptium, ideſt quod ab Aegypto affertur: quod plurima habet foramina, & eſt fragile. & dum comminuitur, infuſcatur: guſtu ſtypticum, & odore nauſeoſum ſic, ut & uomitum quibuſdam moueat. coquitur autem uſquequo ſit colore rufum, & habet uires ualde ſtypticas & acres. unde & alienationes continet: & uulnera, quæ luxuriantur exiccat.

De ſtœchade.

Stœchas herbula eſt, quæ ramulos emittit tenues, & oblongos, circa quos habet folia oblongiora, quàm thymbra, ſed non diſſimilia, & ſemen minutum: tota herba eſt odore ſuaui, guſtu acris, & ſubamara, uites habet relaxantes. unde menſtrua prouocat, & uitia thoracis ſedat, & in antidotis miſcetur: naſcitur plurimum in inſulis, quæ ſtœchades dicuntur.

F

De ſapone.

Sapo conficitur ex ſeuo bubulo, uel caprino, aut *ueruecino, & lixiuio cum calce: quod optimum iudicamus germanicum. eſt enim mundiſſimum, & ueluti pinguiſſimum: deinde gallicum. Verum omnis ſapo acriter relaxare poteſt: & omnem ſordem de corpore abſtergere uel de pannis, & exſiccare ſimiliter & nitrum, uel aphronitrum, mittitur & in cauſtica.

*al. hircino.

De ſampſuco.

Sampſuchus herba eſt, folia & ramos habet plures & puſillos, circa terram diffuſos, non diſſimiles nepitæ, tota herba olens eſt ſuauiter, uiribus acris, & excalfactoria, & ad omnem duritiem uel rigorē ualde idonea.

De ſinapi.

Sinapi omnes nouerunt, cuius efficaciſſimum eſt alexandrinum. Habet enim uires acriter, & uiſcide diſtinguentes: propter quod uitia longinqua eliminat, eo quòd loca ſanguine manantia exſiccat, & exſtringit, & corroborat ſimul ſtomachum, quod ipſum ſinapi moſano uidimus contingere.

G

De ſertula.

Sertula herba eſt humilis, odore ſuaui, exalbida: floſculum habens ſubrufum. cuius melior habetur, quæ eſt recens, & uaſtior, & non nimis exalbida. Vires autem habet leniter relaxantes: propter quod & oculorum tumorem ſedat: & partibus neruoſis & delicatis ex aqua multa cocta in modum fomenti trita, & impoſita facit.

De ſyro.

Syrum naſcitur in Africa, & in India: optimum tamen habetur Arabicum, & huius ipſius, quod eſt recentiſſimum, & plures, & breues calamos habet, & ſi frangitur rubicundum intus apparet, redolēs ſuauiter ſi fricetur inter manus, & guſtu linguam ſubmordens, quòd uires habet acriter relaxātes, proptie quidem ueſicam petit, & urinam prouocat: mittitur & in antidota. quæ aduerſus uenena faciunt.

De ſcilla.

Scilla radix eſt herbæ pluribus nota. eſt enim colore & corticibus uaſta, & cepæ uel *bulbo aſſimilis. Vires habet acerrimas, & excalfacientes. unde & tuſſientibus, & hydropicis utiliter datur, & ſi fricetur in corpore, magnam, & intolerabilem prutiginem facit.

*al. allio.

H

De ſcordio, uel allio agreſti.

Scordium herbula eſt uirgulas mittens quadratas, rectas, & oblongas: & folia ſtringentia, ad guſtū ſubamara, odore oleaginoſa, flore rubicundo. Vires habet acres, & diureticas, & ad uiperas facientes.

De ſcinco.

Scincus animal paruulum eſt, quod in India inuenitur, quadrupes, & ſimile lacerto, ſed multo maius & longius, et uentroſum. hoc igitur ſalitur. Et uenerea facit drachma. j. carunculæ illius ex uini cyatho potata. ſi enim plus ſumatur, affert periculum.

De ſedo.

Sedum herba eſt, quam aliqui ſenetionem uocant, quę & in petra naſcitur, & ſuper tecta. folia enim habet uiridia, denſa, & quercui ſimilia, ſed craſſiuſcula, & pinguia. Thyrſulum emittit oblongum & ſubrufum, capitella habet oblonga, in ſummo habens in modum *uerticilli. Vires habet ſtringentes, & refrigerantes: propter quod ſimilis eſt plantagini, & ad eadem proficit.

*al. umbilici

De ſatureia.

Satureia fere eaſdem uires habet, quas & thymus, & eadem facit, & ſi eſt aliquatenus infirmior.

De

A *De ſpondylio.*

Spondylium locis humidis creſcit,& habet radicem albam, & aſſimilem radici, quam in cibos mittimus:& thyrſos oblongos quaſi fœniculi, folia quaſi platani, ſemen quaſi ſeſeleos, duplex: ſed candidius, & latius, & ueluti piliaſtrum florem album. Huius igitur ſemen potatum bilem detrahit, & uentrem ſoluit acrimonia ſua: regio morbo, & ad tuſſem, & ſuſpirioſos uidetur prodeſſe.

De ſiſymbrio.

Siſymbrium eſt aſſimile menthæ:latiora quidem folia habet,& odore ſuaui, & excalfactorium eſt,& diureticum,& ad apicularum & ſimilium animalculorum puncturam confert præſidium. Semen illius potatum ad eadem facit.

De ſmyrnio.

Smyrnium eſt aſſimile apio,ſed folia habet latiora.& ſubaureo colore, & quaſi pinguia, & fortiora, redolentia cum aliqua acrimonia:ramulum & capitellum prout anethi:ſemen rotundum,nigrum,fere guſtu miraſtrum:radicem ſuccoſam,mollem,leuem,odore ſuaui,cortice nigro, intus uiridem aut exalbidam,& ad guſtum fauces mordentem.Vires autem habet acres,& ſudorem ſuſcitantes. unde & tuſſientibus,& ſuſpirioſis,& hydropicis,& coxioſis prodeſt,& ad ſerpentum morſum facit.

B *De ſatyrio.*

Satyrium herba eſt ramulum habens oblongum & purum:florem purpureum,exalbidum: folia quaſi lilij.ſubbreuiora & ſubrufa,tria uel quatuor,ad terram iacentia:radicem duplicem, quaſi teſticulos, quæ radix potata uenerea prouocat.Succus illius inunctus lippitudines optime curat.Eſt & aliud ſatyrium erythraicum,quod aſſimilatur ſemini lini:uaſtius quidem eſt,& leue,& ſplendidum.cuius radicis cortex tenuis eſt,& rubens:ipſa penitus alba,& dulcis.Tertium quidem ſatyrium aliqui herbam baſilicam appellant:cuius folia ſunt priori ſatyrio ſimilia,ſed grauiora, & leuiora,punctis aſperis, nigrioribus:radix eius, pedis urſi habens ſimilitudinem:flore aureo uel croceo, & ſi cum aqua uel uino fuerit trita,croceatum efficit colorem:uires habet excalfactorias:& aduerſus uenena facientes, quam herbā ſiquis ſecum habuerit,ab omni genere ſerpentum erit ſecurus.

De ſiſario.

Siſarium notum eſt omnibus:& huius radix uires habet diureticas.

De ſcolopendria.

Scolopendria ſimilis eſt ſcolopendriæ animali:in petris humidis naſcitur,nec florem habet.folia ipſius in ſuperficie uiridia ſunt,ſed rufa & limoſa,cum aceto potata ſplenem curat: & extrinſecus cum ui-

C no poſita iuuat:& calculos expellit.uires habet diureticas.

De ſcopa regia.

Scopa regia facile eſt nota omnibus,& habet radicem tenuem, & oblongam,& uirgulas oblongas, & folia ex interuallo aſſimilia lactucæ, ſed fixiora & fortiora. Vires autem habet & ipſa acres, & diureticas.

De ſinopide.

Sinopis optima eſt,quæ in Lemno inſula inuenitur.& huius ipſius,quæ ſphragis appellatur. In terris autem ſinopis in quibuſdam ſpelæis colligitur:& caprino ſanguine in modum fermenti ſubigitur, & in paſtillos redigitur:adhuc optima ſinopis dicitur cuiuſcunque loci erit, ſi bene fuerit cocta,quæ eſt rubicundiſſima,& ſpiſſa,grauis,per omnia eodem colore,& ſine lapillis,quæ ex una mica plurimum humoris in ſimilitudine ſanguinis inficit.Vires habet efficaciter ſtringentes.

De ſio.

Sium ſemen eſt,quod maxime de aſſyria defertur,fuſculum,oblongum, acre, & uiſcide excalfactorium:propter quod ad inflationes,& roſiones ſtomachi,& choleræ proprie facit.

DE TRAGACANTHA.

D Tragacantha eſt lachryma herbæ lignoſæ & ſpinoſæ,cuius radix inciſa hanc ipſam lachrymam emittit:quæ aliquatenus ſiccata,prius tamen quàm indureſcat,cultello in tenues laminas ſecatur. eſt ergo optima tragacantha,quæ mundiſſima,candidiſſima,tenuis,lucens,recens,& ſubdulcis.uires autem habet quales ſarcocolla, & aliquatenus efficaciores.magis enim ſtringit, plus & lachrymam reprimit.

De thure.

Thus lachryma eſt arboris,quæ in Arabia,& in India naſcitur, quæ græce libanus dicitur. Quod ergo de Arabiæ arbore manat,candidius eſt:quod de India,ſubrufum.Verum utrunque maſculum appellatur. Eſt & tertium minutum ualde & rufum,de quo maxime manna conficitur. Erit ergo optimum thus,quod maſculum diximus,ſubrufum,rotundum,& naturaliter lene,fragile,& ſi pinſatur, in miculas minutas,& ut ſabulum diſſipatur:& quod ad ignem cito accenditur,odorem ſuauem,& copioſum emittit.Vires autem habet leniter excalfacientes.Sed adulteratur reſina pityina,& gummi,& thure cō miſtis:& fit in ſpeciem ſynceri thuris fortis. Itidem & manna adulterant aliqui, læuigata reſina pityina, uel farina, & cortice thuris, & cortice nuclei pinei. Sed deprehenduntur ita. Thus enim quod reſinam, uel gummi habet, ſi maſticetur, fit quaſi maſtiche, & ad ignem non cito accenditur, nec talem odorem habet. Similiter & manna, & cortex,ſi ſyncera non ſint,tardius & fumoſius incenduntur.

De tithymallo.

B

Tithymallum fere tot habet uocabula, quot & ſpecies, ſed nõ refert. eadem autem omnium uis eſt. Colligitur ergo & quaſi lachryma, & quaſi ſuccus: quaſi lachryma ſic. Singulæ uirgulæ prope ipſa capitella franguntur: & ſic lachryma ueluti colum quod manat, in conchulas quaſi opium colligitur & ſiccatur. ſimiliter & hoc eſt* uiridiſſimum. Succus deinde ab ipſis folijs contuſis & expreſſis excipitur. & eadem ratione ſiccatur: & eſt infirmior. Verum eadem facere tithymallum poteſt, quæ & elaterium facere diximus: & extra quaſi pſilothrum pilos tollit, & ſi incidat cutẽ, quaſi cauſticũ urit, maxime quando eſt recens, & dum colligitur.

* al. ualidiſſimum.

De thapſia.

Thapſia ſuccus eſt herbæ eiuſdem uocabuli: quæ folia habet ſimilia fœniculo, ſed rectiora & uaſtiora: thyrſulum quaſi ferula, florem uiolaceum, ſemen latum: radicem albam, & uaſtam, quam qui uolet effodere, ſuccum illius exprimere, prius corporis ſui quicquid erit nudum, ceroto liquido perungere debebit: ſin minus, inflationes & puſtulas circa faciem, & manus patietur. Exprimitur ergo ſuccus thapſiæ lota ipſa radice, & in pila contuſa, & ſic organo preſſa. qui ſuccus in mortario læuigatur, & in ſole ſiccatur. aliqui & folia cum radice iungunt, & nimium tundunt, & exprimũt, quod eſt inertius. Alij autem, quod eſt optimum, & uiſcidiſſimum ipſam radicem refoſſa terra nudant: ita tamen quòd una in terra maneat, & ſic eam cum ferula ſua acuto ſcalpello incidunt, & ueluti ſcarificant, & lachrymã quæ manat, colligunt. Vires autem habet thapſia acerrimas, & in modum ignis cauſticas. prodeſt tamen longinquis uitijs, illa ratione, qua & ſinapiſmus. F

De thymo.

Thymus herbula eſt humilis, & ramoſa, & ramulis duris, & lignoſis: quæ folia habet puſilla, & anguſta, & oblonga, & ſubalbida: in ſummo capitula in ſpeciem formicarum in ſe implicitarum, & concurrentium. Vires habet acres, & excalfactorias, & ſtringentes: propter quod omnibus uitijs ſtomachi, & thoracis aptiſſimum eſt.

De thlaſpi.

Thlaſpi herbula eſt, quæ folia habet magnitudine digiti: thyrſulum ſubalbidum, tenuem, & oblongum: ſemen aſſimile cartamo, & quaſi patulum & dilatatum. Vires quoque habet acres, & relaxantes, & ueluti mordentes. unde aſperitudines oculorum, & cicatrices extenuat: & potatum, uentrem ſurſum & deorſum purgat cum oleo læuigatum: punctiones, frigora, & horrores in acceſſione diſcutit.

De trifolio.

Trifolium herba eſt omnibus nota. Huius igitur folia & pota, & pro fomento impoſita, uiperæ morſus remediant. Item ſemen illius in emplaſtrum mittitur: & radix in antidota. utraque ad ueneno ſorum ſerpentum morſus facientia. G

DE VERATRO VEL ELLEBORO.

Veratrum radiculę herbæ ſunt eiuſdem uocabuli, exalbidæ, & oblongæ: & ab uno capitulo copioſæ, & directæ, & quæ per ætatem maiores quidem quàm pori capitula, ſed non diſſimiles, quarum optimæ ſunt, quæ aſpectu unctulæ uidentur, & non rugoſæ: & quæ medullam tenuem habent, & guſtu magis excalfaciunt: & uomitum prouocant, tale nãq; eſt creticum. nam gallicum multum eſt inertius. uerum omne ueratrum eſt uiſcidiſſimum medicamentum: & fortiſſimum purgatorium in tantum, ut uenenoſum eſſe dicatur. eſt & aliud ueratrum nigrum, quod magis purgat, aliqui ſecundum ambo purgant ueratra, & elleborum dicunt.

De uiſco.

Viſcum ſuccus herbæ eſt, quæ de ramis arborum excreſcit, quæ herba habet fructum rotundum in ſpecie uuæ, pallidiuſculum, qui fructus tunditur, & commodatur ad aquam frigidam copioſius, & diligenter, uſquequo nihil aſperum de cortice eius fructiculus habeat. ſic enim euadit glutinoſiſſimũ, alij quoque in aqua coquunt, et eadem diligentia expurgant. uerum optimum eſt, quod in quercu arbore creſcit, & quod eſt mundum, ſubuiride, purum, & quod ſi extendatur non rumpitur, ſed in ſpecie membranæ extenuatur. Vires habet acres, & quæ duricies remollire poſſunt. H

De uiola.

Viola ſpecies habet tres. eſt enim alba, & purpurea, & aureo colore, floreſque de radice eius excreſcunt, quibus melior habetur, quæ eſt purpurea. Verum omnes uiſcide relaxant, ſicut & urinam prouocant aliquando: & ſemen illarum partum expellit, & lumbricos occidit: odorem uero habens eſt flos ipſe ſuauem.

De urtica.

Vrtica eſt omnibus nota. & eſt calefactoria ualde. quapropter attrita, cum oleo uel axungia inuncta, contra frigus facit. Item potata cum uino, morbum regium emendat. & antidotis, quæ colicis quidem ſunt propria, admiſcetur. Item trita cum melle ſingula cochlearia diurno potui data, tumorem uentris, uel frigus ex pulmonibus conceptum ſedat. & calore ſuo omnes humores diſſoluit.

De uella.

Vella herba eſt folijs quidẽ minor quàm eruca, ſed non diſſimilis. flore uiolaceo. ſemen habet uelut

A in folliculis oblongis,ordinis ſtipati,prout naſturtij.& guſtu calefactoria eſt, ſubmordens, & uiribus
relaxans.unde ad tuſſem ueterem,& ad regium morbum cum melle optime facit.

De uetonica.

Vetonica herba eſt quæ radices habet aliquatenus craſſitudine digiti.& ramulos lõgos, quadratos.
folia quaſi quercus,ſuauiter olentia.florem purpureum.ſemen circa ramulos in circuitu, in modũ ſpi-
cæ,nigrum.naſcitur in pratis & montibus.uires habet leniter acres & diureticas.

De uite.

Vitis eſt quam omnes nouerunt,ex cuius fructu uinum exprimitur.huius igitur folia uiridia in fron
tem frequenter expoſita & immutata,oculis ex rheumate dolentibus proſunt, eo ꝙ ſtipticum & auſte
rum habent.Botrus uero eius maturus calidus eſt.infundit & procurat uentrem,& maxime ſi albus ſit.
paſſa autem uua ardorem facit,& uentrem procurat.immaturus uero botrus uuæ,frigidus eſt, & uen-
trem ſtringit.unde & dyſentericis facit.

De uino.

Vinum omne calidum eſt.uires atque motum corpori præſtat,eo quòd calefacit,& reſumit, & refi-
cit omnia membra quæ ex frigore & dolore conſtricta tenentur. Vinum & oleum ſi calidum ex unguẽ
B to ponatur,oportet diu perfricare quouſque totum corpus illud perbibat.ſimiliter & ijs quæ in hume-
ris dolore tenentur. Vinum recens, calidum minus eſt uetuſto.& uentrem procurat. Vinum albũ, diu-
reticum eſt,& toti corpori aptum. Vinum nigrum & dulce,ſanguinem nutrit.& oculis contrarium eſt.
& capitis uertiginem id eſt ſcotoſim,& corpori grauitudinem, & ſtomacho turbationem, & ſomnos
graues infert. Vinum,maxime ſi cum modica aqua bibatur,ſaluti corporis prodeſt, eo quòd nutrit, &
cuſtodire poteſt ſanitatem.Primo quod album eſt,magnum remedium corpori facit. unde & de ipſa
aqua ratio eſt reddenda. Omnis uirtus aquæ frigida eſt.& dulcis,& humida.& febribus acutis aliquo-
ties facit. uulneribus cancroſis ſi ſola adhibeatur perniciem infert.quia omne uulnus in corpore dul-
ce eſſe uidetur.& tunc gaudet cancer & creſcit dum ſibi conſentiens & amplius nutriens incrementũ
acceperit.nam cum melle & aqua iuncta,aut ex lixiuia cancer ſemper lauari præcipitur, aut cum uino
& melle ſimul. Vinum autem acetum factum,incipit frigidum eſſe & ſtypticum. & non nutrit. ſed ma
gis compeſcit. Fiunt nanque de uino diuerſis modis proportiones corporibus aptæ.unde mel & uinũ
ſolum uentrem procurat & calefacit.piper uero adiunctum.i.conditum plus calefacit & ſiccat. ſimili-
ter & urinam deducit,& corroborat ſtomachum.maxime ſi crocum modice admiſcetur.& infundit.&
uentrem procurat.Sambucatum ſimiliter,& maſticatum,uentrem procurat.et cholerã rubram tempe
C rat.Roſatum infrigidat.& urinam & uẽtrem procurat.Abſinthinum,uentrem et cholerã emũdat.Vio-
laceum,urinam prouocat.plus ſtomachum corroborat.et lumbricos excludit.

De xylobalſamo.

Xylobalſamum ramuli ſunt arboris quæ balſamus dicitur,tenues,exalbidi,ſuauiter olentes, guſtu
& uiribus acres,et calefactorij,et relaxantes.

De xylocinnamo.

Xylocinnamum eſt aſſimile aſpectu cinnami,ſed craſſius,et longius,et quodammodo lignoſum.ſed
uiribus et odore infirmius.et ad eadem ſumitur,et eadem præſtat.

De iride.

Iris ad ſimilitudinem iridis quam in cælo uidemus dicitur,& hinc cognominatur. quomodo enim
illa plures & diſſimiles habet colores,ſic hæc & uarios & differentes mittit flores. Aliqui enim ſunt
albi.aliqui coerulei.& aliqui purpurei. Verum folia habet ſimilia gladiolo,ſed maiora,& latiora,& pin
guiora.Ramulos quoque,& ipſas ſimiliter radices nodoſas,duras, ſuauiter olentes in modum uiolæ.
quarum optima eſt iris illyrica & macedonica,eſt enim ſpiſſa,& breuis,& non calida,fragilis,& ſubru
fa,odore ſuauiſſima,& guſtu linguam uiſcide excalfacit.& dum tunditur ſternutare facit.ab iſtis africa
D na laudatur,quæ colore eſt candidior,& guſtu amara. Si uero tempore relinquantur & quaſi ſeneſcãt,
fiunt quaſi uermiculoſæ,ſed odore ſuauiores.poſſunt quidem excalefacere ſuauiter. & uulnera conca-
ua late replere.

De hyoſciamo.

Hyoſcyamus eſt quem aliqui latriculi dicunt.herba omnibus nota.quæ ſpecies habet tres.eſt.n.quę
ſemen & florem album habet.quæ utrunque nigrũ.quæque uehementius uelut purpureum maxime.
quod eligimus:quod quidem folijs & cauliculis non multum uires habet refrigerantes,& ſtringẽtes,
& marcorẽ facientes. quapropter ſuccus ex folijs & cauliculis dum adhuc ſunt uirides exprimitur &
ſiccatur.& ſimiliter ut opium in antidotis & collyrijs mittitur.et eodem modo omnem dolorem com
peſcit. Aliqui uero eum interficere dicunt ſi bibatur,et eſſe uenenoſum.

De œſypo.

Oeſypus eſt quaſi ſordes et ſuccus lanarum ſuccidarum.qui hac ratione colligitur. Lanas ſuccidas
ſordidiſſimas et iam mox detonſas mittimus in uaſe quod habeat calidam aquam.et aquam ſuccendi-
mus ut aliquantulum ferueat.deinde refrigeramus.et quod ſupernat at in modum pinguaminis, abra-
dimus manu,et in uaſe ſtanneo abſternimus.et ſic ipſum uas aqua pluuiali implemus. et opertũ tenui
linteo in ſole ponimus.et rurſus delimpidamus.et tunc œſypum reponimus. Vires enim habet cum

aliqua

aliqua acrimonia mollientes & relaxantes. Sed adulteratur ex pinguedine & ceroto molli. Sed ſtatim E
deprehenditur, eo quòd ſyncerus œſypus reſeruat ſuccidum lanæ. & ſi manibus fricetur, in ſimilitudi
nem ceruſæ efficitur.

De hyſſopo herba.

Hyſſopum herba eſt. eſt uero erraticum & hortulanum. Verum omne hyſſopum facile notū eſt,
& habet uires acres & calefactorias. unde tuſſientibus & ſuſpirioſis prodeſt, & lumbricos expellit.

De hypociſthide.

Hypociſthis herba eſt, quæ naſcitur ſubrufa. huius ſuccus exprimitur, & reponitur, nō diſſimilis aca
ciæ. ſed mollior tactu, & effectu uiſcidior. ſtringit enim uehementiſſime. unde uentris profluuium, &
ſanguinis abundantiam reprimit, & ſine mora præbet effectum.

De hyperico.

Hypericum herba eſt, quæ ramulos habet plures, tenues & oblongos, colore ſubrufo. folia ſimi-
lia rutæ, florem tenuem, & aureo colore. uel eſt ſimilis uiolæ. ſemen nigrum, in forma hordei. Vires ha
bet acriter ſtringentes, potatumque iſchiadicos emendat. & urinam prouocat. uentrem ſtringit. & pro
fomento poſita, combuſta ſanat.

De hyacintho. F

Hyacinthus thyrſulum habet leuem. florem purpureum. folia & radices quaſi bulbi. tota herba ui-
ribus & effectu ſtyptica eſt ualde.

Epilogus.

Hæc ſunt frater chariſſime Paterniane quæ memoriæ noſtræ ſubuenire potuerūt. & quæ partim ipſi
probauimus, & quæ experti ſumus, & apud antiquos & receptiſſimos auctores medicinæ inuenimus.
Nunc pro tua examinantiſſima diligentia curabis omnia examinare, & etiam ſingulas res cum ſua ſcri
ptura comparare, ideo, ut ſiquis poſt auctorum lectiones ad hanc fuerit conuerſus ſcripturam, in nul
lo poſſit reprobus inueniri.

GALENO ASCITVS LIBER DE CATHARTICIS.

CENSVRA.

Liber corruptus, & adhibitis ueris libris cum iudicio legendus.

QVONIAM cognouimus qualiter Hippocrates de augmento humorum locu-
tus eſt, nunc demum introduco medicum, qui de uirtute catharticorum locu
tus eſt, ut prædictos humores poſſit examinare: & expellere, quæ nocua ſunt
corpori: primum conſiderando quo modo Eraſiſtratus Homeri uerſus canta
bat, & Hippocratis libros amore medicinæ per diuerſas ciuitates, prouin-
cias, & ſingulas regiones proficiſcens, experimento cognoſcitur collegiſſe:
& artificioſe uitam, & theoremata conſummaſſe. & quo modo ordinando no
bis medicinam derelictā, uoluiſſet perquirere ut poſteris traderet. His omiſ-
ſis oportet nos commoderari ordinem diſciplinæ: ut hi qui poſt nos huiuſmodi artis fuerint recto-
res, correctius teneant ea, quæ ab eodem uidentur eſſe compoſita. Fuit igitur ſolicitudo non tantum
mihi, ſed etiam multis deſiderantibus gloriā, ut de catharticis ſcriptis aliqua traderent, & propter ſe-
nectutis obliuionem theſaurizarēt ſequentibus, purgationumque genera & uirtutes, & uſus eorum di H
ligenti ſolicitudine traderent. Dicendum eſt ergo in primis de catharticis uirtute, & officio eius. Ait
Hippocrates, Graciles, & facile uomentes ſurſum purgare conuenit, uitantes hyemem. difficile autem
& medie craſſos deorſum, æſtatem uitantes. Melancholicum ergo humorem deorſum purgare eadem
ratione contraria apponentes: tranſitoriam uitam opponentes mihi: quia multum laborauit ad expli-
candum artem medicinæ: ſed de catharticis tacuit, & nihil inde expoſuit. nam ſi ſalutare eſſe conſpice
ret, utique de his nequaquam reticeret, quod ille ſe feciſſe commemorat: ſed eius bibliothecam Ro-
mæ arſiſſe cognouimus. & librum ipſum ibi crematum non dubitamus: pro qua re liber de catharticis
ab eo ſcriptus non inuenitur, quem uobis ſcriptum tradere conamur.

De generibus catharticorum.

Catharticorum uero genera tria eſſe ſcripſerunt phyſici. Primum trahendi, Secundum euacuandi,
Tertium purgandi habet facultatem. Et ex his tribus definitionibus, Vna quidem eſt a loco, Altera a
quantitate, Tertia a qualitate. A loco quidem, declaratur locus ab eo, quod trahitur: quantitate, ex eo
quod euacuatur: qualitate, ab eo quod purgat. Hoc igitur modo diſpoſito, quærendum eſt de ſignifica-
tione trahentis. habet nanque genus tractionis, ſicut a phyſicis dicitur contemplatiuam eſſe ſuam ſi-
militudinem cui comparari poteſt, ſicut & euacuans, & purgans. Trahens uero ſimile eſt magneti lapi-

A di ferrũ trahenti ad ſe. & ſicut ceruus ſerpentẽ de cauernis naribus educit. Similiter purgatio a ſimili fit,& e cõtrario. A ſimili,quãdo lacticinia mucos aquoſos,& tenue phlegma purgant. A contrario, qñ colocynthis & elleborus phlegma purgat. Virtus nanque quæ ad ſe trahit,dicitur græce helctice: quæ aũt educit,e piſpaſtice uocatur. Attrahens adiutoriũ fit,qñ ſanguis de naribus fluit, & quando uentoſæ hypochondrijs imponũtur. Nunc quidem iam diximus omnem detractionem,medicinæ eſſe calidę & humidæ,dicentes ꝙ dulcia ſola,omnia ſecundum qualitatem ſuæ dulcedinis tanto plus calore participant,quanto dulciora fuerint.& quanto minus dulcia,tanto frigidiora. & ideo phlegma aquoſum & magis tenue educit detractio.

De aloe.

Aloe igitur in ſe habet aliquid cathartici,ſed humorũ nõ eſt purgatorium,ſed ſtercus & cholerã purgat.quare falluntur qui dicunt aloen non eſſe amaram & ſtypticæ uirtutis. apta eſt ergo ſtomacho, & choleram de uentre & inteſtinis educit,& non de alio. Hęc ergo irritationem uentris,& depoſitionem per naturalem meatum facit. Bene ergo antiqui ad ſimilitudinem cholerici de uentre uel inteſtinis humores eſſe purgandos dixerunt.& eos ſtercora eſſe diffinierunt.

De colocynthide,ſcammonia,epithymo,& elleboro.

B Colocynthis uero in tertio gradu eſt calida & ſicca: ſcammonia autem in primo gradu ponitur. Nihil ergo erit admirandum,ſi aloe frigidæ & calidæ temperantiæ ſit,& condenſatoriæ, & extenuatoriæ. Veniamus igitur ad epithymum & elleborum. Ergo cathartica ſunt,& melancholicum purgant humorẽ.nam calidæ & ſiccæ ſunt temperantiæ. Intelligere iam debes ꝙ duplex eſt ſiccitas in eis, & una pars ignea.& extenuatoria ſunt natura.frangendi nanque & incidẽdi pinguem habent facultatem. etenim elleborus & epithymum tenui & calida natura conſiſtunt. & frigidam & terreſtrem habent ſubſtantiam,ideſt humorem purgant melancholicum.& a contrario medicinæ.

De catharticis purgantibus ſuperiorem uentrem.

Quærendũ eſt quæ qualitates medicaminũ ſuperiorẽ purgẽt uẽtrẽ,& quæ inferiorẽ. Nã quæcũque medicaminũ calidæ & ſiccæ & ignitæ ſubſtãtiæ uel ſpiritus cõpoſitæ ſunt,hæc per uomitũ purgant uentrẽ.ex quibus primũ eſt elleborus albus,& quæcũq; terreſtri ſubſtãtia participãt,inferiorẽ purgãt uentrẽ,ut ſunt lepis,colocynthis,& elleborus niger. Et quæcũq; admiſta.ſ.aere ſpirituali & terreſtri grauitate,hæc ſuperiorẽ purgant uentrẽ & inferiorẽ. Et ꝙ colocynthis caput purget, experimẽto teſtamur. quia lenis eſt,& lanuginoſa,& tumentiua.& ideo purgat ſuperiora.& ſi datur. ʒ.i.cum mulſa, ex capite purgat phlegma.& eadẽ ratione cetera cathartica perpenduntur: quæ a multis per longũ tẽpus inuẽta

C ſunt ſapientibus. Nũc aũt,quia de catharticis & purgatorijs diſputare ſtatuimus,in primis quæ purgãt cholerã rubrã quærendũ eſt. Ergo purgat cholerã ſcãmonia,agaricum, aloe,ſuccus herbæ heliotropij. Phlegma educit coccus cnidius,lathyris,euphorbiũ,colocynthis,elleborus albus. Nigrã uero cholerã purgat epithymũ,polypodiũ,niger elleborus,& praſij ſuccus. Sãguinẽ educit porri ſuccus,malua agreſtis,herba mercurialis,liliphagus. Et hoc ad exẽplũ propoſuimus,ut quis amator bonorũ operũ,qui ad hæc arcana deſiderauerit accedere,ex his quę propoſita ſunt,cetera doceat cognoſcere. Mihi autẽ tempus eſt ad alias paſſiones trãſire.i.locales:& per ſingula loca cathartici operationes exponere. Oculis nanq; adhibẽda ſunt purgatoria medicamina,& auribus,& naribus. Cathartica aũt lateri,thoraci, uentri ſuperiori,& inteſtinis ſuperioribus,hepati & ſimæ eius parti,& ſpleni. Ceterum oculi purgãtur per lachrymas,per nares,per mucos: Os,per phlegma & ſaliuã: Mamillæ,per lac: Thorax, per tuſſim & ſputũ: De ſtomacho uero educuntur cibus,& phlegma,& oẽs humores,& cibi indigeſti,& lumbrici rotũdi: Ex hepate & ſimo eius,humores per uentrẽ educẽdi ſunt: ex gibbo aũt,per urinam De ſplene uero, humor melancholicus,& ſanguis fæculẽtus. De renibus,ſanguinis ſuperfluitas,& lapidũ imminẽs periculum: Ex matrice,ſanguinis ichores: De ueſica,urina: Ex maioribus inteſtinis, ſcybala, & lumbrici lati: De extremo inteſtino,aſcarides: De cute,corporis pediculi,& lendes,& ſudores. Sed & ſanguinis

D fluxũ ex matrice factum uentoſa in mamillis poſita reſtringit:& phlebotomia in contraria parte facta. Et ſæpius irrationabiles impetus ſanguinis,ligatis coxis retinemus, & qui fiunt ex naribus. purgare autem uolẽtibus,per phlebotomiã adhibendũ eſt adiutoriũ. Et conſiderandum eſt quantum ſit materia in purgãdis.ſed hæc purgatio catharticorũ * purgationi compaginatur, & compatitur quid modice,ſicut herculeus lapis ferrum ad ſe trahit,& electrum fricatũ paleas,& ceruus ſpiritu ſuo ſerpentem de cauernis,& ſerpens ſpiritu ſuo mures ad ſe trahit. Sed reuertamur ad propoſitum, & oſtendamus non ſolũ cõpatientes rationes extrahere,ſed ipſa utiq; medicamẽta de capite,& thorace, & pulmone, & hepate,& ſtomacho,et renibus,et ueſica,et arteria,et neruis quæ optima ſunt,extrahant.et ſi quis ſe approximauerit naturæ cogitando,uidebit nõ ſolũ propriã in humoribus habere uirtutẽ propoſita medicamenta: ſed in partibus membrorum corporis prædictum miniſteriũ medicamentorũ faciunt uirtutes. Quidam autem nos culpantes directo extenſo ſupercilio,directi ſunt ad fallaciam,ut dicant cathartica experimenta longa eſſe ab experimẽto. Etenim naturalẽ cognitionẽ admittẽtes facti ſunt hæretici male intelligendo,et non diſcernentes uirtutẽ et naturã ſplenis,et renum operationes, confitentur utiq; dicentes ꝙ eſſet talis materia medicaminũ quæ has poſſit habere uirtutes. Si autem uerum eſt, ſicut uerum conſtat eſſe,ut aliqua expedientia credantur eſſe localia medicamenta,in hepatis paſſiones feſtinanter adhibenda ſunt adiutoria,et natibus ſimiliter, et in collo,et in inteſtino,et ueſica, et ſplene

* uel. tractioni.

quod

quod ad hoc fuerit utile, neque medicamen ad patientes locos adhiberi poteſt. ſed æqualiter ſingula B ſuũ præbere beneficiũ. Ex quibus manifeſtũ eſt quæ ſunt medicamẽta ad humores uel ad corporis mẽbra expedientia. Nã ſi non eſt admirandũ, ꝙ alia ſunt coprotica. i. tantũ ſtercora mouẽtia. alia hydrogoga. i. humores liquidos & tenues & aquoſos educentia, ſpiſſos humores nõ deponẽtia: alia uero cholerã rubram: alia aũt nigrã: alia phlegma: alia ſanguinẽ ſunt deponẽtia. & cũ alia caput purgent, alia thoracem, alia pulmonem, alia hepar, alia ſplenem. quædam etiam in uentrem purgent humores, quædam renes, quædam ueſicam, quædam matrices, quædam inteſtina tenuia, & arterias, & neruos, & muſculos. & quæ horum omnia ſunt purgatoria, diuerſas habent uirtutes: diſce ſi potes ſpecies eorum quæ experta ſunt ad purgandum ſuperiorem uentrem, & eorum quæ ad inferiorem.

De ſimplicibus medicinis.

Volo igitur dicere de ſimplicibus medicamentis, quæ Græci hapla uocant. Ergo colocynthis caput purgat, & phlegma. Scammonia autẽ, corpus ſuperius & inferius, & caput, & phlegma cum cholera. quia natura eius calida & ſicca tenuem habet ſubſtantiã, generãs tractoriã uirtutẽ. Siquis igitur ſimplicia medicamenta ſcire deſiderat, requirat, & inueniet uirtutem ſuã in primo gradu eſſe calidã, & acutiſſimam ad purgandum. Lathyris ẽ contra purgatoria eſt phlegmatici humoris: ſemẽ eius, moderate in guſtu eſt dulce, & dictũ eſt dulcia mediocriter eſſe frigida. *Oculorum cenotica, quæ ex oculis lacbrymas educunt.* Oleum amygdalinum, nucinum, & laurinum, & anethinum, opobalſamum, centaurea, ſuccus rutæ, ſuccus chelidoniæ, cepæ, caſtorium, calcanthũ, ſtypteria, ſinapis, ammoniacum, mel, crocus, & alia plurima. ſicut in dynamidijs diximus, oportet prius per catharticũ corpus purgare. *Aurium cenotica.* Aures purgat mel, uinum, oleum nucinum, & amygdalinum, cepæ ſuccus cum adipe plurimo. aphronitrum cum melle & aceto, hydromeli & acetum, nitrum miſtũ cum uino, oleum roſeum, ſuccus betæ. *Narium cenotica.* Purgat enim nares ſuccus betæ, cepæ, elaterium, piper nigrum, ſinapi, pyrethrum, hyſſopus, thymus, elleborus albus, ſtruthium, euphorbium, cardamomum. Purgat caput per os ſtaphiſagria, piper, ſinapi, pyrethrũ, hyſſopus, thymus, & alia plurima, quæ in dynamidijs ſcripta ſunt, & gargariſmata. Lac in mamillis reuocat ptiſana, ſemen fœniculi.

De purgantibus pulmonem & thoracem.

Pulmonis & thoracis cenotica. Purgant pulmonem & præcordia daucus, papauer nigrum, ſemen lini, thymus, aniſum, piper, coſtus, ſulfur, ſcilla, amygdalæ, iris, mel, orobus, praſium, capita porri, & alia plurima, quæ in dynamidijs poſſunt reperiri. Eſt autem confectio ad purgandum experta. Styracis, terebynthinæ, ſandarachæ, maſtiches, medullæ ceruinæ ana. ʒ. i. Iuuat ſtomachicos, pleureticos, phthiſicos & omnem tuſſem. *Superiorum uentris cenotica.* Vomitum facit cedri cordex cum oxymelite. Sinapi G cum mulſa, elleborus albus, ireos puluis cum mulſa. *Inteſtinorum tenuium cenotica.* Purgat nanque in inteſtinis crudos humores, & indigeſtibiles cibos, & lumbricos rotundos excludit ſemen tithymalli, & opos eius cum caricis, aut cũ dactylis comeſtus, iris, herba mercurialis, thymi decoctio, aloe, abſinthium, abrotanum, & alia quæ in alijs commemorauimus. *Hepatis ſimorum cenotica.* Purgat ea polypodium, lathyris, canubea cum abſinthio & lupinorum apozemate. *Hepatis gibborum cenotica.* Purgat nardus celtica, ſquinanthum, agaricum, gentiana, abſinthium, peucedanum, opobalſamũ, myrtus. *Splenis cenotica.* Purgat ſplenem elleborus niger, epithymum, polypodium, agaricũ, capparis cortex, ſcolopendria. *Renum cenotica.* Purgat renes apij ſemen, fœniculi ſemen, daucus, aſarus, ſquinanthum, ſanguis hircinus, graminis decoctio. *Matricis cenotica.* Sanguinem educit peſſariũ cinnamomi, ſabina, calamus aromaticus, abſinthij decoctio, artemiſia, dictamnũ, elleborus niger, ſicut in dynamidijs continetur.

De prouocantibus menſtrua.

Per impoſitiones prouocant menſtrua calamus aromaticus, caſtorium, lupinorum decoctio, ruta, piper, melanthium, balſamum, pæonia, artemiſia, dictamnum, lapathij radicum decoctio. *Veſicæ cenotica.* Euacuant & purgant ueſicam aſarum, apozema acori, amygdalæ amaræ, abſinthium ponticum, ſemen H balſami, bryonia, pæonia, ſemen liquiritiæ, pulegium, dictamnum, dracontij radices. *Renum & ueſicæ lapidis cenotica.* Lapides frangit cardamomum, oleum amygdalinum, bdelliũ, ſemen fœniculi, amygdalæ amaræ, lapathij radicum decoctio, lini ſemen, ſaxifraga, electrum. i. ſuccinum, ſanguis hircorum, ſemen oleriſatri. *Scybalorum cenotica.* Scybala euacuant mel, ſal, fœnigræci decoctio, maluæ decoctio. *Ventris cenotica.* Aloem & ſalem cum melle coquas, & ſubijce. *Aliud mirabile medicamen.* Mirtæ † cepãrum ſucci ana. ʒ. i. mellis. ʒ. ij. In truliones coquas, & ſubijcies ut paſtillos. *Sudoris cenotica.* Sudorem educunt uinum cum oleo irino, & oleum chamæmelinum, & anethinum, & ſiconium, & alia. Per os data hæc prouocant ſudorem, ſtaphiſagria, pulegium, ſiſymbrium, artemiſia, coſtus, libanotides, caſia, cinnamomum, agaricum. Quæ per ſuffumigationem ſudorem mouent, ſunt caſtorium cũ pulegio: ſemen balſami, bdellium. *Quæ pruritum mouent.* Sunt porrum, allium, caulis, aſparagus, paſtinaca, ruta, cardamomum, raphanus, omnia ſalſamenta. Et hæc de ſimplicibus, quæ per longa tempora colligere potui, habeas experta.

† al. myrrhæ.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VIRTVTE CENTAVREAE.

CENSVRA.

Liber qui licet Galeni non ſit, pleraque tamen, quæ in eo continentur, ratione non carent.

De intentione eius in hoc libro. *Cap. 1.*

EGo vidi frater mi Papia, ſicut Themiſtius famoſus magiſter narrabat de arnogloſſa: quod re uera incredibilia exiſtimantur eſſe quæcunque de cẽtaurea uolo narrare: ita multas & difficiles paſſiones curat. Sed ſi non credideris
B mihi, & probare uolueris, quã uirtutẽ habet, non decredes: ſed miraberis de eius ſucco, ſicut de nullo alio pharmacorum. Nihil. n. eſt prope dixerim inuenire euidentius, & ad multa utilius cẽtaurea. Fortaſſis aũt non erit iniuſtũ, illis qui liberaliter eius experientiã oſtenderunt, præbere grates. Sic. n. a certa notitia uteris hoc pharmaco, cogitans ꝙ non ſunt ſolũmodo pronunciationes ea, quæ dicuntur, cum ſint iam ad actum producta. Apollonius igitur ſenex unus uirorum, qui ualde erant approbati in Roma, cuius magiſter fuit expertus Medicus, utebatur hoc pharmaco in multis aduerſitatibus: & per Deum miratus ſum de ipſo in circumambulatione. plurimum. n. propter hoc circumambulabam cum ipſo: cumq; quendam morſum a cane rabido curaret præſente me, & deridente, & dicente nunc non habes uti centaurea, conuerſus ad famulum, ait da mihi pyxidem: cumq; dediſſet ei, uidens eum de pyxide accipientem de pharmaco: primo quidem putabam & ipſum deridere. erat. n. maxime ſimplex homo. poſtquam autem uidi curam facere de ipſa, multum miratus fui de ſucco: & exinde diligens inquiſitor factus ſum de ipſa, ut dicta antiquorum percurrerem: & eorum, qui ſecundum nos plurimos medicorum interrogarem de ipſa ſi aliquod nouum haberent dicere. nihil minus omnia aggregans, iudicaui ſcribere tibi de ipſa: ut nihil tibi deficeret eorum, quæ a nobis cognita
C ſunt. Hæc quidem in tantum dicta ſint.

De ſpeciebus centaureæ, & notificatione earum. *Cap. 2.*

CEntaureæ autem ſunt ſpecies duæ: & ſecũdum ueritatem ita eſt, ut Crateas dicit in tertio libro eorum, quæ eradicantur. Vna quarum folia habet ſicut lapathium hortulanum, minora tamen. in circuitu autem ſunt ſciſſa ſicut ſerra. caulem autem habet ſicut trium palmorum: opum uero habet rubrum: in ſummitate uero eius caput laminiginoſum cãcro marino ſimile. radicem autem habet ſolidã, & craſſam. Et eſt in guſtu dulcis & ſubacris. naſcitur uero in locis altis, & aliquando in planitie, & in locis, quæ aſpiciuntur a Sole. hæc quidem centaurea ſolida dicitur. Altera uero, ſubtilis centaurea dicitur. nominatur autem ab aliquibus limneſia. Magna igitur centaurea fructuoſa eſt, & in pratis naſcens. Parua uero eſt unius palmi, ramos habens paruos, & flores paruos, radicem uero omnino ſubtiliſſimam & debilem, & in guſtu eſt amara ſicut abſinthium. naſcitur autem maxime in locis ſtagnoſis & paludoſis.

De modo ſuccationis, ſeu extractionis, & conſeruationis ſucci centaureæ. *Cap. 3.*

Eſt autem ſermo hic de ultima. Succatur autem ſicut & alia quæ prædicta eſt, modo tali. Lebes pro-
D ponitur magnus, ſicut quando fit hepſema. i. uinum coctum. & ponitur centaurea minor, ut plurimum tempore quo uigent oporæ. & aqua ſuperinfunditur tanta, quanta ſufficit continere herbam. & tunc ſupponitur ignis, & coquitur herba ſufficienter. demum poſtquam bene cocta fuerit, ut uirtus tota ſit emiſſa in aqua, aufertur cẽtaurea, & exprimitur. & menſuratur decoctio. & tertia pars hepſematis. i. uini cocti ſuperinfunditur ei. & coquitur quouſque habeat ſpiſſitudinem mellis. Ego autem, ſicut prædictus ſenex, coxi eam in lebete, & auferens & exprimens inciſi eam. & iterum coxi in aqua. deinde exprimens & colans menſuraui. & iunxi uini dulcis decocti optimi tertiam partem. & coxi quouſque habuit conſiſtentiam, & feci ualde fortiorem huiuſmodi confectionem. & ille ſenex laudauit. fit autem & abſque aqua huiuſmodi herba inciſa & expreſſa. Et fit etiam de flore eius ſuccus, inciſo eo & expreſſo. & confert in ophthalmijs. Oportet uero attendere in decoctione ne induretur. poſt hoc autem dimitte infrigidari. & repone in uaſe. & obtura diligenter.

De natura ſucci centaureæ, & eius conſeruatione, & utilitate. *Cap. 4.*

Eſt autem huius ſuccus, ut ſenſibiliter eſt dicere, ſtypticus, & ſiccatiuus, & calefactiuus, cum uirtute immanifeſta operans, quam non eſt poſſibile exponere uerbo, neque ad excogitationem, uenire, ita eſt utilis ad multa.

Ad paſſiones capitis.

Confert enim dolori capitis qui fit proprer mulram aduſtionem Solis, uel uini meri potatlonem, E quando permiſcetur cum aceto & ungitur. Confert etiam ad ſudores capitis, permiſtus cum uino, & unctus abraſo capite. Iuuat etiam ulcuſcula quæ fiunt in capite ſpiſſa & parua & rubicunda paruis papillis ſimilia: & phygethla ſpiſſa & parua & rubicunda: permiſtus cum aqua & unctus abraſo eapite. Confert etiam ad furfures cum aceto, abraſo & prælauato capire cum aqua ſalſa.

Ad paſſiones oculorum.

Confert etiam ad cancros oculorum aſperatos, & ad pruritum oculorum, & cicatriees albas. & caligines, & ſycoſes, & communiter ad omnes antiquas diſpoſitiones oculorum. Mitigat etiam phlegmonas oculorum & dolores, quando ungitur deſuper. & rubicundos & ſanguinoſos oculos ſine phlegmone, ſi ungatur eum aqua. & ſimiliter approximata cum aqua curat hordeolum.

Ad paſſiones aurium.

Mitigat etiam aures phlegmone laborantes & dolentes, ſi apponatur in quantitate lentis cum aqua roſata uel uino. Sanat etiam ulcera quæ ſunt in auribus, cum uino. Et etiam confert auribus ſanie manantibus, & humidis, & foetidis, ſi cum uino auſtero colluantur, & poſtea cum uino ſolo. Confert etiam ad ſonitus aurium, permiſta cum aceto & infuſa: & ad difficultatem auditus cum ſucco raphani- F dis. Iuuat etiam ad pulices, & cimices. & conſequenter ad omnia alia, quæ ingrediunrur ad porum auditus, cum aceto permiſta. proprie uero ad cimices cum oleo. Mitigat etiam phlegmonas, quæ fiunt in poro auditus in ſuperficie, & rubores, & quaſſationes aurium, cum uino.

Ad paſſiones narium.

Confert etiam ad narium ulcerationes, & putredines, & foetores, cum aceto. & ſiſtit fluxum ſanguinis narium cum aceto permiſta, & cum lixiuio poſita. Iuuat etiam fracturas narium, ungendo narem quæ patitur, ab intra & ad extra.

Ad paſſiones oris & partium eius,

Confert etiam ulcerationi oris, ſi ungatur cum aqua, & alcolis tam albis quàm nigris, in pueris quidem cum aqua, in perfectis uero cum uino auſtero colluta. Confert autem putredinibus oris, & depaſcentijs malignis, ſi colluatur cum uino, & ungatur. Iuuat etiam os humidum & foetidum, ſi colluatur cum aceto. Prodeſt etiam ſciſſuræ labiorum: & gingiuis diu ſanguinolentis, & tumidis & phlegmone laborantibus, & ulceratis, & corroſis: & etiam eis quæ pungunt in productione dentium, ſi colluatur cum uino, & ungatur. Confert etiam ad parulidas & epulidas, quæ ſunt tumores gingiuarum, et pariſthmia phlegmone conflictantia: et communiter ad palatum, et radicem linguæ cum a- G qua generoſe. Iuuat etiam ſynanchicos, ſi ungatur cum aqua. et ſimiliter confert ad eſcharas pariſthmiorum, aliquando quidem cum aqua, aliquando autem cum melle. Curat etiam cionida ſeu uuulã dislocatam, uel relaxatam, uel phlegmone affectam, cum aqua. Confert etiam poſt chirurgiam cionidi, ſi ungatur cum aqua hoc pharmacum.

Ad liuiditates oculorum.

Tollit etiam hypopya ideſt liuiditates, quæ fiunt in oculis, et alias liuiditates recentes oculorum. ſeu ſanguinem mortuum, permiſta cum aqua et uncta, faſcia ſuper appoſita.

Ad pudenda.

Competit etiam pudendorum & oſchei ulceribus, uncta cum uino. confert etiam rhagadijs, & thymis, & phlegmonem parientibus pudendorum, uncta eum aqua. & annadibus pudendorum cum uino. Generoſe etiam operatur & in depaſcentijs & nigroribus qui circa pudendum, & in extremitate uirgæ, quæ dicitur glans. uſus autem in his eſt diuerſus. Accipitur enim de ſucco tantum, quantum eſt nux: & de uino cyathus unus uel duo, & ferueni ſimul. & de hoc colluitur locus quolibet die. deinde ſuperapponitur ab extra hydromeli. Non oportet autem pudendum trahere deorſum ut fluant liquores, ſed apprehendatur cum ligaturis, ſicut multi medicorum apprehendunt & ligant. ita enim ualde H multos uidi curatos ab illo ſene, & ego ipſe curaui non paucos.

Ad anum.

Mitigat etiam ſufficienter & phlegmonas ani cum uino, & ulcerationes eius cum aqua. & quaſſationes eius, uel depaſcentias, uel putredines, cum uino. Confert etiam exitui ani colluta cum aceto, demum uncta.

Ad vngues.

Confert etiam quaſſatis unguibus & apoſtematis, ſuperligata faſcia.

Ad ſudores, eryſipelata, & exflorationes.

Totum aũt corpus iuuat ad ſudores, cũ uino: & ad eryſipelata cũ uino: & ad exflorationes ſimiliter.

Ad herpetem.

Siſtit etiam herpetas depaſcentes ſeu ambulationes, cum aceto. eos autem qui non ſunt depaſcentes, cum aqua. delet etiam impetigines, cum aceto.

Ad combuſtionem ignis.

Confert etiam combuſtis ab igne, cum uino. abſque ſuperligatione, abſterſo prius loco cum ſpongia infuſa in uino.

A

Ad ulcera chronica.

Confert etiam chronicis & antiquis ulceribus,uncta cum uino.in corroſis uero,cum aceto:& in putridis ſimiliter.Vſus autem fuit Apollonius in gãgræna cum aqua.& circũcharaxauit locum, ut ipſe dixit.ego enim non uidi,ſed credidi huic uiro.mulrum enim erat ueridicus.

Ad plagas.

Maximum autem eſt hæc ſuccoſitas pharmacum ad omnes plagas.Plagarum aũt aliæ ſunt ſuperficiales,& aliæ profundæ.at ſuperficialium aliæ quidem ſunt in diuiſione ſola,aliæ in quaſſatiône, aliæ in apoſyrmate,aliæ uero uſque quo emittitur os.ad hæc autẽ omnia excellens pharmacũ eſt centaurea. quia uero diuerſus eſt uſus eius,redeo ad eum.In omnibus igitur ſuperficialibus, ungitur cũ aqua, uel ponitur in corio,& ſuperapponitur loco,& ligatur cum faſcia. In profundis uero,cũ ellychnio cũ melle,& ſuperappoſitione faſciæ.qui modus etiam confert qñ fuerit ſciſſio uſq; ad oſſa. Vidi.n.ego tertiã partem cutis capitis apoſyrma pati:& curari illo modo per dies ſeptem,& aliquando nouem, & aliqñ undecim.Habet autem proprietatem hoc pharmacum non colligẽdi humiditates.Iuuat etiam per modum collyrij in plagis in quibus denudatum eſt os,& non eſt magna diuiſio . Colligens enim tu labia uulneris,immitte pharmacum, & ad cõſolidationem ducet.& ſi ſuturam feceris,faſciam de panno uel B corio pone in ſeptem uel nouẽ uel quatuordecim diebus,& fomentes cũ ſpongia.In ſagittis autem,& aculeis,& calamis,oportet immittere hoc pharmacum ſuperappoſita faſcia. In percuſſionibus uero gladij,ſicut in duellantibus,ponatur in faſcia de corio,fomentato loco ptius cũ ſpongia infuſa in oxalme,ideſt aqua ſalſa,& aceto.& tunc utendo centaurea cum melle, dimittendo uſque ad quatuor dies. Iuuat autẽ & in chirurgia,quando conſolidate uoluerimus,poſita in faſcia. ſicut in colobomatibus,& atheromatibus, & fauis, & adipiminibus, & ſcrophulis, uel aliquo tali,confert etiam & acrochordonibus,& ſimilibus, unctis per faſciam. Conſolidat etiam plenas plagas cum melle miſta . Ego autem uſus fui in cura duellionum hoc pharmaco, proijciens faſcias & ligaturas:& utens hoc pharmaco ſolo nſque ad conſolidationem.

Ad apoſtemata inciſa.

Summe etiam confert in apoſtematibus inciſis paruis & multis diuiſionibus,propter decorem, aut magnitudinem,uel loci ineptitudinem.quando igitur utemur in apoſtematibus ut dictum eſt multis aut paruis inciſionibus,tribus aut quatuor diebus exungentes cum aqua ſalſa & aceto,diligenter inungimus centauream cum melle.

Ad feras uenenoſas.

C Confert etiam & in feris uenenoſis interficientibus,& non interficientibus: in apum quidem & inciſiuorum morſibus,uncta cum uino:in reliquorum uero ſicut & hydri,& ceraſtæ,& aſpidis,& araneæ, & ſcorpionis,& turturis marinæ,& mygales,& hãmodytæ,& amphisbænæ,& baſiliſci, & dryini aquatilis,& praſij,& ſcolopendræ,& aſcalabotæ,& canis omnis,& proprie rabioſi,& leopardi, & crocodili,& ſimilium.Vſus autem eſt diuerſus.ſtatim enim ꝙ plaga facta eſt uel mordificatio,ſcarificare oportet eum qui in circuitu eſt locum.& in ipſo loco qui patitur facere unam diuiſionem profundam. & ſic mulgere & educere humorem.deinde in plaga ſuperponere collyrium,& deſuper faſciam de corio. & ſoluere per dies octo aut quatuordecim ad plurimum,& uino abſtergere infuſo in ſpongia. Aquam uero non oportet adducere.& maxime in morſis a cane.quinimmo abſtinere oportet a balneo uſque ad annum ex omni aqua.Vlcus autem in morſis a cane rabido cuſtodimus inconſolidatum tempore multo,ſicut multi medicorum faciunt.ſecundum ueritatem tamen permittendum eſt conſolidari ſicut & alia ulcera in proprijs temporibus . Ita enim & Apollonius curauit quendam genere gallicum, morſum a cane rabido,& ego curaui quendam iuuenem,dans bibendum pharmacum iſtud.& aliquãdo ex ſuperabundanti cum oxymelite.In omnibus autem quæ oedemate intumeſcunt,per excellentiam confert,ſi ungatur cum ouo.Mitigare.n.& replere natum eſt in omnibus extrinſecis. Tuſſes etiam mitigare D uidi datum in fabæ magnitudine cum aqua.& ſtomachicis ſimiliter cum aqua. Purgat etiam choleram cum melicrato.& ſoluit craſſos & uiſcoſos humores, in quantitate auellanæ cum aqua. Iuuat etiã aſthmaticos,& orthopnoicos,in quantitate auellanę datum cum oxymelite.Confert etiam ad ruptiones & uulſiones.& ſimiliter curat ſpleniticos, in quantitate fabæ ægyptiacæ datum cum aqua . Iuuat etiam empyicos,in eadem magnitudine datum cum aqua.& hydropicos in eadem ſimiliter . Confert etiam dyſentericis in quibus requiritur ſtypticatio & retentio.Confert etiam in dyſuria,in magnitudine fabæ ægyptiacæ bibita cum aqua.& in iſchiadicis in quantitate auellanæ datum cum melicrato.operatur etiam in hydropicis,ſi inungantur cum uino, & bibatur cum aqua,uel hydromelite in quantitate modica.Iuuat etiam matricem,& orificium eius,quando phlegmone laborat,ſi inũgatur cum uino. & ſimiliter ulcera eius.Si autem nigræ fiant,& putrefiant,uel ſint depaſcentia,oportet ut uino & alumine colluantur.Mundificat autem & matricem immundam:in quantitate unius auellanæ cum aqua, bonum etiam eſt in collutionibus mulierum quidem communiter,ptoptie uero matricis.Et hæc de cẽtaurea quidem in tantum dicta ſufficiant.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE DINAMIDIIS.

* *Deſideratur libri principium.* *

Verum hæc eſt uirtutis demonſtratio omnium medicamentorum quæ ad artis medicinæ ſcientiam pertinet: quam ſi pleniſſime intelligent hi qui artem medicinæ profitentur: ſemper his adiutorijs & curis homines adiuuabunt. Quòd ſi non negligens aſſiduitatem, & plenus huius diſciplinæ & doctrinæ aliquo modo fuerit, facile recipitur in craſſiam. hi magis decipi poſſunt qui doctrinam ignorant: qui quanto negligentes fuerint, tanto magis periculum hominibus uicturis faciunt: permiſta & præpoſita & non congruentia ualetudinibus & iam magis uulneribus medicamenta componunt. Ne igitur errore curantes fruſtrentur, experimento hanc doctrinam prius memoriæ commendare oportet. In principio ergo, omnium elementorum uel humorum atque urinarum ſiue pulſuum atque phlegmonarũ fere compoſui confectionem ad Glauconem conſcriptam. In ſecundo tibi clariſſime Paterniane omniũ pigmentorum intellectum & qualitatem & defectum poſui. Nunc uero dinamidiam eorum nominum F exponere inſtitui quæ multis generibus & ex diſſimilibus rationibus conſtat: ſicut infra oſtenditur. Sũt autem genera nominum & eorum effectuum hæc. Hypnotica ſunt quæ ſomnium uel ſoporem† faciũt. †al. ſoporem. Peptica ſunt quæ digeſtionem faciunt. Euſtomacha apta ſtomacho. Styptica quæ ſtringunt partes relaxatas. Lea ſunt lenia, quæ leniunt aſperitatem. Orectica ſunt quæ auferunt faſtidium. Colleta ſunt, quæ glutinatoria: quæ omnia ſoluta uel fluxa glutinant, & alligant. Diuretica ſunt quæ urinam prouocant. Cathartica ſunt quæ uentrem & uulnera ſoluunt & purgant. Picra ſunt amara: quæ amaritudine ſua morbos & humores expellunt. Drimea ſunt acria, quæ nequitiam humorum uel morborum extinguunt. Glycea ſunt dulcia: quæ aliquando purgant: & interdum acres humores indulcant. Thermantica ſunt excalfactoria, quæ calore ſuo omnem perſtrictionem & ſtricturam calefaciunt. Pſyctica ſunt refrigeratoria, quæ omnem calorem & laſſitudinem mitigant. Paregorica ſunt quæ mitigant ne malũ creſcat: nam non perſanant. Trachea ſunt aſpera, quæ ſuffocata loca ulcerant & exaſperant. Staltica ſunt quæ carnes ſupercreſcentes uulneribus æquant. Catulotica ſunt quæ cicatrices groſſas comedendo æquant & limpidant. Anaplerotica ſunt quæ cicatrices craſſant: quæ altera uulnera complẽt & limpidant. Metaſyncretica confirmatoria quæ perſanant. Malactica ſunt quæ omnem duritiem emolliũt & ſoluunt. Toxica ſunt uenena quæ nocumentum inferunt mortis. Et hæc ſunt ex quibus medicamina G ſunt prodeuntia. Sanationes conſtant ex animalibus marinis: uel terrenis, herbis, uel ſeminibus, lignis, uel lapidibus, aut floribus, ſucco, uel lachryma. Cetera omnia metallicis rebus conſtant. Omniũ ergo qualitas & potentia quatuor modis probatur, uiſu, tactu, odore, & ſapore. Viſus omnium ſimilitudinem foliorum uel florum: & cuiuslibet materiam & colorem demonſtrat. Tactus cuiuſcunque rei mollitiem uel duriciem, ponderis ſeu leuitatis æſtumationem docet. Odore intelliguntur ea quæ odorata ſunt, thermantica, ſtyptica, auſtera, & putrida. Sapore intelliguntur, ea quæ ſunt amara, dulcia, ſalſa, acria, acida, ſtyptica, & lenia. Iam nunc ipſam medicinam leuiter demonſtro corporibus ex his omnibus contrarijs prodeſſe. Et ex contrarijs ſibimet uinci, ut ignis ab aqua uincitur, & ipſa aqua calore ſiccatur. Interdum & calore nimio maiori adhibetur: ut contrarijs * eſſe poſſit. Sic ergo & omnis cauſa *al. prodeſſe. contrarijs ſibimet cauſis uincitur uel mitigatur. Conſequens ergo eſt ratio, ut prius cauſam curandi intelligas, deinde cauſæ rationem reddas, poſtremo de curis dicam. Febres ualidæ ſtypticis, chalaſticis, & paregoricis rebus mitigantur: interdumq; & perfrictione, quando cauſa concepta fuerit. Similiter & omnis cauſa ualida curatur: ſtricta & dura cauſa malacticis, & metaſyncreticis rebus curatur. Aſpera cauſa chalaſticis & dulcibus, & lenibus rebus curatur. Faſtidia morborum horecticis rebus curantur. Humores acres & ſalſi, amaris catharticis rebus & dulcibus indulcantur. Cancroſa cauſa ſtalticis, H & catharticis, & acerrimis rebus, & igne curantur. Verrucæ & extantia corporis, ſtypticis rebus curantur. Difficilia uulnera & cicatrices craſſæ catuloticis, & colleticis rebus curantur. Alta & caua uulnera, & lympida anapleroticis, & lenibus rebus curãtur. Dolores omnes ueteruſti, & inſanabiles metaſyncreticis, & malacticis rebus curantur, aut paregoricis mitigantur, aut igne peruruntur. Hæc quidem doctrina complectens omnia experimenta non debet medicum latere. Quoniam ſi huic doctrinæ operã dederit, omnes ualetudines & uniuerſas imbecillitates humanorum corporum per hanc doctrinam ſalubri auxilio ſuperare poterit. Igitur totius corpotis medicamina ad tria rediguntur adiutoria, medicamentum, ferrum, & ignem. Quod.n.medicamento curari non poteſt, ferro curare tentes: quodque ferro ſanari non permittitur, igne curari conceditur: quod autem nec medicamẽto, nec ferro, nec igne curari poterit: incurabile cogitabis, quia nulla cura iam ſuperari poterit.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER ALTER
DE DYNAMIDIIS.

CENSVRA.

Liber magna ex parte ex Aetio deſumptus, erroribus
tamen plurimis ſcatens.

De quatuor humoribus.

LIBELLVM, quem roganti tibi, promiſi, omni cura adhibita deſcriptum miſi
ordinatiſſimum tuæ ſalutis cuſtodiæ, quem debebis ea diligentia intueri, qua
B ſcriptus eſt.ad curationem tui corporis omnia explorata ſunt, quæ cum rerũ
effectu comperi† celeriter connexui. Nanque diligenti cura, licet ſumma bre-
†al.corpori. uitate cõprehendi ſingula curationũ genera, ſicut proxime te interpoſito Cæ
ſari noſtro fecimus.quæ per te etiam æſtimare poteris. Sapientis.n.ratio conſi
lium inuenire conſueuit. Omne itaque corpus hominum uel pecudum alio-
rumq; ex quatuor humoribus conſtat. Sed præcipue hominũ, calido, frigido,
ſicco, & humido. Frigido continentur uiſcera unde ſpiramus. Calido continetur anima, qua uiuimus,
inde eſt ꝙ ſentimus. Sicca ſunt oſſa, quæ uires faciunt ad ſuſtinendum laborem. Humidus eſt ſanguis,
quo alitur uita. Per oſſa uero & uiſcera uenæ currunt, quæ ſanguinem regunt. Sanguis animam, anima
uitam ſuſtinet, ſpiritus autem aer eſt, oſſa uerius munita uirtutem corpori præſtant. Sanguis quando
abundat, ualetudinem uiriat. Ex eo enim naſcitur ſanies, quã in uulneribus uidemus: naſcitur ex eo pi-
tuita, quæ nauſeam facit: naſcitur ex eo bilis etiam acida & amara, quæ dicitur mater morborum. bilis
enim ubi eſt, concitat calorem, pruritum: pruritus, perfricationem. inde fiunt dolores inteſtinorũ. ori-
tur etiam inflatio, qua corpus extenditur ut rumpi uideatur. Sanguis autem ex nimio cibo, nimiaq; po
tatione incipit abundare, & cruditate corrumpi, qui quando uagatur extra curſum naturæ, infert uiria
C corpori: & in quacunque parte corporis incubuerit, uitiat, fatigat, & lædit: idem etiam animum uitiat,
& inde os hominis incendit, incipitq; exinde fœtere. At quando eſt integer ſanguis, animam ſine du-
bio confirmat, ut poſſit frigus caloremque fortiter ſuſtinere. Quando abundat calor uel frigus, facit
corporis languorem, uel malum generat odorem. Corpus enim hominis rationabiliter ex quatuor cõ
ſtat humoribus, ſanguine ſcilicet & phlegmate, & utraq; cholera, quæ dominantur in ſuis locis. San-
guis uirtus eſt circa cor. Cholera rubra in dextro latere in hepate, quod iecur uocamus. Cholera uero
nigra in ſiniſtro latere eſt in liene, qui græce ſplen dicitur. Phlegmatis autem alia pars in capite, alia in
†al.pulmone. ſtomacho, †alia in ueſica eſt. Sanguis calidus eſt, & humidus: colera rubra, amara, uiridis eſt, & ſicca:
cholera nigra acida, frigida eſt, & ſicca: phlegma frigidum & humidum. Hæc omnia in ſuis tempo-
ribus creſcunt: ſanguis ueris tempore, cholera rubra in æſtate, cholera nigra in autumno, phlegma in
hyeme. Iſti humores dominantur ſiue per diem, ſiue per noctem. ſanguis dominatur ab hora noctis
nona uſque in horam diei tertiam: cholera rubra ab hora diei tertia uſque in horam nonam: cholera
nigra ab hora diei nona uſque in horam noctis tertiam: phlegma ab hora noctis tertia uſque in horam
noctis nonam. Hi etiam habent reſpiratioues per ſingulas partes corporis, ſanguis per nares, cholera
rubra per aures, cholera nigra per oculos, phlegma per os, & per nares. Hi quatuor humores, per qua-
D tuor etiam dominanrur ætates: phlegma cum parte ſanguinis in pueris dominatur uſque in annum
xiiij. & exinde cholera rubra cum parte ſanguinis dominatur uſque in annum xxxv. uel quadrageſi-
mum: deinde a trigeſimo quinto, uel quadrageſimo anno magna pars ſanguinis dominatur uſque in
ſuam ætatem cum nigra cholera. Tales etiam faciunt mores in unoquoque homine. Sanguis enim
facit pueros moderatos, blandos, & formoſos. cholera rubra facit acutos, ingenioſos, & leues, ma
cilentos, comedentes multum, & uentres ſolubiles: phlegma facit compoſitos corpore, inuigilantes,
& intra ſe cogitantes, & canos cito producentes: cholera nigra facit ſubdolos, auaros, perfidos, tri-
ſtes, ſeditioſos, & timentes. Qui habent uirtutem calidam, dominantur in ſuperiori parte: qui ue-
ro frigidam, in inferiori. Hi quatuor humores, pulſus ſuos habent: ſanguis facit pulſum plenum, &
humidum: cholera nigra tardum & ſegnem: cholera rubra tenuiorem, aſperum, percutientem: phleg-
ma honeſtum, plenum, & æqualem. Iſti humores ſine ſe eſſe non poſſunt, ſed in omnibus haben-
tur ætatibus: ſi unus ex his minuitur aut decreſcit, longam facit ægritudinem: ſimili modo, ſi aug-
mentari cœperit, & ſi imperitum Medicum habuerit, qui non intelligat, ex quo humore fiat ægri-
tudo. Scias autem chariſſime frater Mecœnas, quia ſi fuerit culpa ſanguinis ægritudo, da ei frigi-
da, & ſicca, & amara: quia ſanguis calidus, & humidus, & dulcis eſt: Si uero cholera rubra, da ei fri-
gida, humida, & dulcia: quia cholera rubra amara eſt, & ignea, & ſicca: Si cholera nigra, da ei calida, &

humida,& dulcia:quia cholera nigra acida eſt,& frigida:& ſicca:Si ex phlegmate facta eſt ægritudo, E
da ei aſſidue dulce,calidum,& ſiccum:quia phlegma frigidum,& humidum,& ſalſum † eſt. Et quando †al.inſipidum
hoc factum fuerit,perduces ad propriam ſanitatem ægrotum. Igitur ut facilius commodis fruamur,
& incommoda uitemus, percurrentia uitia ſignis naturalibus cognoſcamus, cognitaque mortife-
ra emendemus.

Ex quibus membris ſanitas uel infirmitas perpendatur.

Quatuor corporis partibus origo infirmitatis uel ſanitatis oſtenditur,capite,thorace,uentre,& ue-
ſica,quæ ita oportet cognoſci.Homines ſani erunt,ſi urinam mane albam,ante prandium cãdidam, itẽ
ante cœnã roſeam emiſerint.Candida.n.urina debet eſſe,ubi cruditas non eſt. Quòd ſi mane mutaue-
rit colorem,oſtenditur ſubeſſe uitium:quod autem genus uitij,ita intelligemus.Quando a capite mor-
bus oritur,ſolet capiti dolor accidere,uel temporibus,tunc ſupercilia grauantur,& tempora ſaliunt,&
aures ſonant,oculi lachrymantur,nares repletæ odorem non ſentiunt.Ergo quando ex his aliquid ac-
ciderit,caput purgari oportet hac ratione,hyſſopi, aut coronæ,* burbulæ faſciculum unum feruefcere *al.barbuiæ
facias,inde aquam continebis ore, uſque dum caput calidum habueris,ut fluat pituita. q ſiquis negli-
gat eam,caueat epiphoras, aut dentium, aut aurium dolorem. Interdum etiam parotides naſcuntur, F
& uitia circa aures & ceruicem oriri ſolent. Interdum deſtillatio uuulæ,aut grauitas. Interdum ulcera
naſcuntur in capite,aut capilli defluunt.Quando autem a thorace morbus oritur,incipit ſudare caput,
lingua fit grauior,aut os amarum, aut * mamillæ dolent,oſcitatio ſequitur ſine ſomno & quiete:graui- *al. maxillæ.
tas & prurigo corporis, aut dolor. brachia manuſq; intumeſcunt,ſubitq; tuſſis arida. Ex his igitur qñ
aliquid acciderit,uitabis uitium ſi uomuerit, ſiue ieiunus,ſiue poſt cœnam, uel in balneo. plus.n. pro-
deſt ſi ieiunus bilem proiecerit.eam enim dicimus eſſe matrem morborum. Sed qui uomere uolunt, &
ſtomacho laborant,ſi decimo quoque die abſtineant, omne uitium euitabunt. Nanque frequẽter uo
mendo ſolet ſtomachus corrumpi.Quòd ſi ex uentre morbus oritur,hæc ſunt ſigna. Venter * uritur & *al. uertitur.
turbatur,& ſentit dolorem,ut cibus & potus amara uideantur,genua ſubſidunt, lumbi grauantur, in-
ter ſcapulas contrahitur,totumq; corpus particulariter graueſcit,tardantur pedes, grauia ſunt crura,
renes indoleſcunt,& incurrunt febriculam.His itaque cognitis,prima eſt abſtinentiæ utilitas : tunc &
medicamentis ſatis eſt aluum purgare,ut graue corpus leuamentis adiuuetur. Quòd ſi morbus maior
premere uidetur,adijcies alterum diem in abſtinentia,ſi uires tamen patiuntur:ſin minus, quàm maxi-
me leuiſſimum ſumant cibum,ſicut ouum ſorbile, aut aliquid ouo ſimile. Hæc qui neglexerint,fiũt cœ
liaci,torminoſi,dyſenterici,& naſcuntur tertianæ & quartanæ:fiunt podagrici,chiragrici: morbus etiã G
in articulis accidere ſolet:quidam etiam fiunt amentes,quibus etiam ſolet ſanguis a naſo erumpere:
oportet autem cuſtodire & emendare uitium. In ueſica qui naſcitur morbus, hæc habet ſigna.pleni ui-
dentur,& cito ſaturi ſentiuntur,frequenter ſentiuntur inflationes uentris,& ſtrepitus,uidentur oſcita-
re nec oſcitant,ſed tantum os diducũt.ſequitur totius corporis ſtupor,ſomnus grauis, quaſi macri cor
poris ſit. Vrina liuida & uix erit,†tumeſcunt etiam uerenda,& inde calculoſi fiunt.Hæc uitia ſic emen- †al. egeritur.
dantur. Fœniculum,apium uino auſtero madefactum, uel etiam radices eorum cõteres cum uini cya-
this duobus,& tantundem aquæ calidæ, uel dauci ſemen,& myrtæ puſillum tritum cum uini cyathis
duobus,& tantundem aquæ calidæ, uel cicer album madefactum cum uino, ut ſupra ſcripſi, bibe: uel
radices aſparagi, uel orobum erraticum,uel ſerpyllum decoque in aqua uino miſta,& bibe. quòd ſi ne
gligunt, fiunt hydropici,ſequitur & iecoris,renum,& ueſicæ dolor:fiunt quoque calculoſi,ſequitur &
ſtranguria,& uenter tumeſcit. Intueri autem oportet ægri uires, ut poſſit ſuſtinere medicinam, ita &
febris cruditate careat. Sed etiam cataplaſmata adhibenda ſunt, quæ apta ſint capiti, ueſicæ, crudi-
tati, frigori, calori prout tempus erit. uti etiam oportet roſeo aceto, oleo uiolato,& irino: & linguam
aſperam melle fricabis, uel menthæ folio, & reliqua diligenti Medico permittenda ſunt: quia mor-
bus acutus eſt. H

Prologus libri.

Quoniam petenti tibi,corporis ſani & imbecillis per urinam notas dedi,adieci etiam ad curationẽ
rationis conſilia:nunc autem medicamentorum compoſitiones adijciam,& unde naſcantur corpori ui
tia:& ſi nata fuerint, quæ emendatio ad ſanitatem perducat. Aduerſus autem omnes impetus morbo-
rum duo ſunt remedia certiſſima: primum eſt,ut decimo quoque die a cibo & potu abſtineas, deinde
poſtero die laueris,ciboq; firmo utaris. ſi ſic feceris,oportet ut nihil uitij omnino accidat, perpetuaq;
ſanitate utaris. altera res ſalubris eſt potus,qui lenitudinem confirmat: eius potionis compoſitiones
habes per annos iam completos amiciſſime Mœcenas,quando me cum Cæſare noſtro morari *memi- *al. inueniſti.
niſti,& hæc faciendo nunquam te in aliquo languore corporis decidiſſe:nec noſtrum Auguſtum. Itaq;
me tecũ habebis,libellum meum legendo. Adieci etiam quod plenius tibi conſilium præſtare poterit
petenti,quod in ultimis leges dynamidijs. Sed expedit,ut creſcentibus numeris Lunam obſerues, qñ
tollere,& qñ ponere uelis curationem.Si itaq; nõ feceris,& ad diminutionẽ Lunæ ſuſtuleris, minus ua
lere ſcire te oportet.etenim mare ꝑ Lunã augeť & minuitur.cerebrũ ẽt & corpora hominum augentur
creſcente Luna.Quando autem Luna minuitur,ita quoque unaquæque earum rerũ diminutionẽ ſen-
tit,quę licet recognoſcas ex his hoſtijs,q̃ quotidie immolãtur,ĩ quibus uides oĩbus augeri & minui ce
rebrum

A rebrum per Lunam,ita quoque in herbis,& componendis medicamentis.Sane etiam totius anni dies
tibi ſcripſi,per quos ſcias quibus rebus uti debeas aut abſtinere.Incipiamus ergo ab hyemis conuer-
ſione,quæ fit ſolſtitiali die.i.octauo cal.Ianuarij. Tunc incipit ſe diffundere humor increſcens uſq; ad
conuerſionem ueris.Vtendum eſt ergo calidis,& aperitiuis rebus illo tempore,& uino aliquatenus in-
dulgendum.Sunt autem dies in ſupradicta conuerſione nonaginta tres.nam incipit ueris conuerſio a
duodecimo calend.aprilis.ex eo phlegma creſcit & ſanguis. Vtamur ergo bene olentibus, & acribus
talias xlvij. omnibus:corpus exercere & laborare debemus uſque ad ortum pleiadum.diebus.ſ.†xxvij.nam pleia-
des oriuntur ſexto idus maij.Ex ſupradicta igitur conuerſione uſque in hanc diem fel creſcit, & ama-
ritudo eius augetur,ex quo febribus ſubminiſtratur alimonia uſque ad æſtiuã conuerſionem.Vtamur
ergo dulcibus,uenere & uino parcius:labore nihilominus exercitabimur.Sunt aũt dies iſti a ſupradi-
cta conuerſione xxxiij.conuerſio uero æſtiua octauo cal. Iulij incipit, tunc nigrum fel. i.melancholia
augmenta ſuſcipit uſq; ad cõuerſionem autumnalem.Vtamur ergo frigidioribus,& dulcibus, & bene
olentibus:a labore tunc corpus abſtinebimus,ſed a uenereo uſu continere debemus, maxime diebus.
talias xv. †xij.Conuerſio autem autumnalis incipit ſexto cal.Octobris.tũc etiam fel creſcit, & pinguis humor.i.
pituita uſque ad occaſum pleiadum.Vtamur ergo acidis,& acerbis,& parcius laboremus, & abſtinea
B mus a uenere.Sunt autem pleiadum occaſus dies.†xlv.quod eſt quarto idus Nouembris. tunc creſcit
talias xi. in corporibus hominum ſanguis.Oportet ergo cibis leuioribus uti,& uinum ſanum ſumere, & a uene
re non abſtinere.inde ad conuerſionem hyemalem dies ſunt.xij. His ergo utere,& ſanus tranſibis om-
ne ætatis tuæ tempus,nec medicinis indigebis.

De catharticis. *Vide Aetium in lib.3.cap.23.De purgatione ex Antyllo.*

Quoniam quidem de naturalibus qualitatibus ſpecierum,& ciborũ in ſuperioribus ſatis diximus,
nunc de catharticis dicendum eſt,quæ diminuunt humores,quos auxerunt cibi incongrue ſumpti.Sa-
na habentes corpora laborioſum eſt purgare,etenim tortionibus & ſtrophis grauiſſime affliguntur, &
grauiter eos conſequitur purgatio,& deinde citius deficiunt purgati. Oportet igitur aliquem purga-
re uolentem,præextenuare & incidere pingues humores,& poros adaperire,per quos accipiuntur &
extrahuntur humores a catharticis.& crudos quidem & tenues humores a principio morborum eua-
cuare oportet.Expectare autem oportet concoctionem in craſſis & glutinoſis humoribus, ſicut eſt
phlegma & cholera nigra,& in omnibus prolixis paſſionibus ſemper maturationem expectare conue
nit. In acutis autem quando mouentur humores,& circa initia purgandum eſt cum cautela multa. In
C motione etenim,& ductione,& curſu exiſtentibus humoribus,timendum eſt ne quod uiſcerum debi-
le exiſtens natura,materiam motam recipiat,& maxime thorax. In quolibet autem membro infixos
humores,ſicut in phlegmonis uiſcerum fit,purgare non oportet antequam maturentur.Quicunque.n.
phlegmonas habentes dicit Hippocrates in principijs ſoluere tentauerit, nihil extẽdentis, & phleg-
monem facientis auferet.Non enim concedit cruda paſſio,ſed ſalubria, & morbo repugnantia deli-
quat,ſicque corpore debilitato præualebit morbus. Quando uero morbus præualet, honeſtum eſt
humores educere. Vtimur aũt catharticis in cephalæa & ſcotomia,& hemicrania,& epilepſia, aſthma-
te,& ſynanche,& orthopnœa,& in iſchiadica,& arthritica,& podagrica,& nephritica, & in ueſicæ &
matricis paſſionibus,ſi prolixæ fuerint. Similiter autem & quando rheuma frequẽter nocet auribus,
uel naribus, uel oculis,uel ſtomacho,uel ori, uel omni ſuperficiei,& neque deſiccantur ab alijs adiuto
rijs,neque per ſe ſtare poteſt.ſolet.n.uentris purgatio rheumatiſmos ſtringere.Hic quoque ordinabo
quo modo expurgetur melancholicus humor,poſt phlebotomiam, poſt retẽtionem hæmorrhoidum.
Ad expurgandam uero & remouendam prolixam humorum diſpoſitionem utimurarthartico in para-
lyſi,& apoplexia,& atrophia,& in peſſimo morbo,qui caros dicitur,& in grauitate permanente in ali
qua parte corporis. Ad reſtaurandum uero corporis habitudinem,utimur catharticis,& in prolixis fe
D bribus,uel quotidianis,uel quartanis,mania,melancholia,ecſtaſi,cachexia, atrophia de malis humo-
ribus facta,in elephantiaſi,uel epilepſia quoque,ſcabie,& lepra,exanthematibus, ſatyriaſi, in ulceri-
bus multis ſpontaneis,& uix cicatrizantibus,& rheumatizantibus. & ut abundantem,& moleſtantem
educamus humorem,utimur catharticis in hydropico,& icterico.Hic quoque ordinãdum eſt de rheu
matiſmis uentris,in quibus utimur catharticis. aliquando etenim acer et inutilis humor inſidet pelli-
culis uentris aut inteſtinorum,ſimiliter ut acria ſuppoſitoria,& acria clyſteria commouent inteſtina,&
ad deſidendum conatum excitant. Vbi enim eſt acredo,ibi attrahitur humor de membris in circuitu,
uel de toto corpore. In his uero dignum eſt uti catharticis,ut talis humor expellatur a toto corpore,
& uenter,& inteſtina mundificentur. Vniuerſaliter autem catharticis utendum in robuſtis uirtute, &
promptis ad exercitia, ſtomachumque robuſtum habentibus,& multam inutilem materiam in corpo-
re congregantibus. Nimis uero pingues,nimiſq; graciles ad purgandum incongrui multo abundan-
tes ſanguine,& frequenter deficientes,& uix curabiles,& cito uomentes pro qualibet occaſione, &
pueri,& ſenes, & mulieres fortiter menſtruoſæ,& purum ualde corpus habentes,& qui bene cauerint
in diæta,& quibus ualde reſtringitur uenter ſecundum naturam.Sed & etiam in dyſenteria,& qui leui
ter apprehenduntur cœliaca.Omnes enim cœliaca paſſione grauati ad purgationem ſunt incongrui.
Nunc igitur incipiendum eſt a pharmacijs choleram purgantibus.

De purgantibus choleram rubram. E

Cholagoga dicũtur, quæ cholerã rubrã expurgant, quibus utendũ eſt, ſi opus eſt, omni tẽpore: præterquã hyeme: in ætate quidẽ adoleſcentiæ & iuuentutis, habitudine autem ſicca, & gracili, & nigra uel rufa, & in uiris magis, quàm in mulieribus, & in ijs, qui frequenter cibũ corrumpunt, & in habentibus uentrem conſtrictum, & amara cholera abundantibus, facileq; iraſcentibus, & urinas modice egerentibus, cibiſq; utentibus calidis & ſiccis: in paſſionibus autem ictericis, hepaticis, ſpleniticis, pleuriticis phreniticis, ſynanchicis, mania, cephalalgia, ophthalmia, eryſipelate, lepra, febribus tertianis, & quibus cholera abundat. His ita diſpoſitis, notandum ꝙ cathartica non ſimplici aliqua qualitate euacuãt, ut per calorem (nam ſi hoc eſſet, omnia calida purgarent, ut piper, ſinapi) ſed potius purgant proprietate quadam, eo quidem modo, quo magnes ferrum trahit. Sed catharticorũ quædam, quæ uentrem molliunt, tantum malactica dicũtur, de quibus ſuperius diximus. Nunc uero de fortiter educentibus ſermo imminet, quibus utimur aut ubi materiã per metatheſim medicamur, aut induratum morbũ cõmouemus, ſiue ut reficiamus corpus, & ad ſuam temperantiam conuertamus, aut humorem moleſtantem educamus. Sunt autem alij quidam modi miſti & compoſiti adinuicem. Purgantibus uero tempus eſt aptum uer magis, & maxime autumnus.

De aloe. *Vide Aetium libro eodem. cap. 24.* F

Aloe totum corpus nõ euacuat, ſed cholerã in ſtomacho, uentre, & inteſtinis exiſtentem educit per fecte & ſuauiter, cũ ſuppoſitis ſcybalis, quæ nimis educit. Datur aũt capite grauatis propter fumigationes a ſtomacho frequenter aſcendentes. datur autẽ ophthalmicis propter eandẽ cauſam, & ijs qui propter choleræ abundantiam ſitiunt, & quibus lingua & os facile deſiccatur: & quibus ſtomachi fit ſubuerſio, aut propter calorem, aut propter anxietatem, ſiue propter aliquam infirmitatem. detur quoque citrinis extra rationem factis: & ubi neceſſe eſt educere ſuperfluitates, & clyſtere pro aliqua occaſione intromittatur. Dentur aloes drachmæ duæ, cum melicrato. Optimum autem erit ſiquis acceperit eũ quotidie ueſpere, ſiue quod melius eſt, mane, quia ueſpere poſt cibum, cibum corrumpit. Quibus uero inſuauis eſt propter amaritudinem, cum ſucco corticis citri, uel braſſicæ, uel cum terebinthina & melle cocto orobicas cõfice pilulas, & da ex eis ſecundum quod opus fuerit. eſt autem euſtomachicũ plus omnibus catharticis.

De ſcammonia. *Vide Aetium libro eodem. cap. 25.*

Scammonia choleram rubram educit, ſtomacho maxime dolorem inferens, & inſuauis, & grauiter olens, & ualde ſitim faciens, & cum omnia cathartica cacoſtomacha præter aloem ſint, ſcammonia eſt præomnibus. Abſtinere igitur ab ea oportet debilem habentẽ ſtomachũ. leuiſſima. n. exiſtẽs, facile ad G corpus attrahitur, & de eo purgat, quod purgandum non eſt. ſed impeditur eius euacuatio frequenter a calore febrium, ut de ſuperfluitatibus parum educat. Danda eſt igitur infebrientibus & euſtomachis, & difficulter uomentibus, & non facile deficientibus. Doſis uero eius eſt. ℈. †ij. ſiue plus, ſiue minus, ſecundum uirtutem: cui admiſceatur ſal, aut thymi cymæ, aut pulegij, aut aloe magis. †[quibus ſorte abſentibus detur cum melle, uel ſucco ptiſſanæ.

†al. drach.
†al. quibus clã culũ exhibere nolumus.

De peplio *Vide eodem libro. cap. 26.*

Peplij ſemen, aut cymæ in umbra ſiccatæ dentur. ℈. iiij. in melicrato modico aceto aſperſo. educit. n. choleram rubram, & nigram, & phlegma, & uentoſitates, & ſecundum ꝙ * Iſaac dicit, maxime conuenit paſſionibus ex uentoſitate factis, †[& melancholiæ.] In uitio ſplenis quoque prodeſt, inflationibus prolixis & matricis, & coli, †[& profundis tumoribus, qui fiunt in uentre.]

*Hippocrates
†al. quæ ſane melãcholiam ſuſpicantur.

De elleboro nigro. *Vide eodem libro. cap. 27.*

Elleborus niger purgat inferius choleram rubram, maxime, & nigrã de toto corpore ſine moleſtia aliqua. Ideo febricitantibus non grauiter, ſed in circuitu, & per longum tẽpus, datur, & †[manentibus chronicis,] & in cephalæa diuturna, utiliſſimus uiſceribus, & matricis paſſionibus. Maxime uero eius uirtus eſt ad educendum ex toto ſiquid corruptiuũ ſanguinis eſt admiſtum. Vnde utilis eſt ictericis diu H turnis, & exaſperationibus circa ſuperficiem, ut eſt lepra, & impetigines, & ſimilia, ad elephantiacos quoque facit. Doſis autem eius eſt. ℈. iij. ſiue plus, ſiue minus. Tenuibus autem radiculis prius aquæ infuſis, deinde earum ablato cortice, & in umbra deſiccato, diligenterq; trito datur cum ſapa, aut cũ oxymelite. cui adiungitur cauſa boni odoris modicum petroſelini, uel dauci, uel pulegij, uel ſatureiæ. ꝙ ſi fortius uolueris facere, ſcammoniæ modicum adiunge.

†al. laxis ſedematis, quę fiũt in abdomine furentib. & hemicranicis.

De purgantibus choleram nigram. *Eodem libro. cap. 28.*

Choleram nigram educentibus utimur in melancholicis, & ſcotomaticis, & furioſis, & ijs qui * atrophia laborant, & qui ſe abſcondunt, & epilepticis. detur autumni tempore maxime.

*Aliter legendum eſt.

De epithymo. *Eodem libro. cap. 29.*

Epithymum igitur nigram choleram educit inferius. Dandum ergo perfectis. ℈. † iiij. cum ſapa uel oxymelite & ſale modico. Conuenit autem paſſionibus ex uentoſitate natis, hypochondriacis, & quibus hepar grauatur, & dyſpnoicis. Similiter purgat illud ſuperfluũ, quod naſcitur ſuper ſatureiam, ſed debilius eſt.

†alias. xii.

De polypodio. *Eodem libro. cap. 30.*

Polypodium choleram nigram maxime educit, & phlegma. Dentur autem radicis mundatæ. ℈.

vij.

infunde. A vij. elixa eas in melicrato aquoſo,uel Sole ſiccatas da comedendas ante cibum.purgat quoque mediocriter in uiſcello gallinæ,uel ptiſana cocta.

De pulegio. Eodem libro.cap.31.

†Parthenion, quod & leucãthemon uocatur. Pulegium quoque educit choleram nigram & tragoriganum & † [panthemimũ,quod leuitate modo dicitur & alixon,& alipon.]Dentur autem de unoquoque.℈.vi. Melius autem dantur cum aceto, & ſale modico & aqua,ſiccata & trita.

De lapide armenio. Eodem libro.cap.32.

Armenius lapis nigram purgat choleram,& oẽ pingue & uiſcoſum, ideoq; datur melancholicis & *al.nephreticis. elephãtioſis,& ſimilibus,& * phreniticis & aſthmaticis.Doſis aũt eius eſt.℈.iiij.ſiue plus, ſiue minus.

De centaurio minore. Eodem libro.cap.33.

Centarium minus choleram pinguiſſimam purgat,& mucilagines, & ideo prodeſt ſpleniticis, & iſchiadicis. Bibitur autem elixatura eius. Sumantur quidem centaurij.℈.vi.aquæ cotyla una, & bulliat ad medietatem.

De purgantibus phlegma. Eodem libro.cap.34.

Phlegmagoga dñr,q̃ phlegma purgãt quibus utendum eſt in frigidis habitudinibus,& ætatibus, & *laxo B ægritudinibus,tpe quidem hyemis,ut in paralyticis,apoplecticis,tumentibus tumore * frigido & qui multũ & frequẽter pinguia phlegmata mingunt,& quibus phlegmata abũdãt in uentre, & pectore,& ſtomaco,& mulieribus rheumatizantibus,& qui pinguia excreant,& faſtidioſis,& iſchiadicis de mucilagine articulorum factis,elephantioſis:maxime autem ij,qui hydropem anaſarca patiuntur.

De colocynthide. Eodem libro.cap.35.

Colocynthis phlegma purgat maxime,& cholerã,& mucilagines.unde neruorũ eorũq; paſſionum eſt purgatiua.Datur igiť utiliter omnibus capitis paſſionibus,& orthopnoicis,& iſchiadicis, & arthriticis,& ijs qui in renibus,& ueſica diuturnã affectionẽ habuere.eſt quoque utilis alijs paſſionibus,quę ſunt ex materia uix extirpabili & dura.Dantur autem.℈.ij.de interioribus in melicrati cyathis duobus, debilibus autem.℈.i.datur.Eligenda eſt aũt alba & mollis interioris colocynthidis pulpa,nam ſicca & denigrata inutilis eſt.Terenda eſt aũt & ſoluenda diligenter,& multoties cribellanda,& quando uti ea uolumus cũ melicrato diligenter ſoluatur.nam trita antequã infundatur,tenuiſſima uidetur,ſed quãdo in melicrato infuſa fuerit,tumeſcit ualde,ut nõ facile credatur,ꝙ cribellata fuerit.quæ ſi ſic bibiť,tumeſcunt eius partes recentes in uentre & ſtomacho,& maxime in inteſtinorũ circulis & reuolutionibus propter mollitiem,quæ acres exiſtentes natura,& demordentes,inteſtina ulcerant quibus inſederint, C & paſſiones neruorum inferunt,& ſtrophos,& fortes tortiones.Vnde cum multa cautela cum melicrato oportet eam ſoluere.Quòd ſi mitius purgare uolueris,colocynthidem deſuper aperi,& omne ſemẽ *ſapa proijce,& ſolum pulpoſum abſque ſemine in ea relinque,& reple eam * elixatura,uel uino dulci,& ueteri,& ſic infundatur per diem & noctem,deinde colabis uinum cum panno,& calefacies,& dabis bibendum.Optime quidem purgat ictericos,& habentes liuidas puſtulas in ſuperficie.

De tithymallo. Eodem libro.cap.36.

Tithymallus educit phlegma & cholerã nigrã.Danť aũt cymę uirides in uaſculo quodã ad ignẽ deſiccatæ,& ſic diligẽter tritæ.Miſceanť aũt corũ.℈.iij.cũ polenta & aqua,& ſic bibantur, nã ſiccæ comæ eius debiliores ſunt.Cũ caricis autem tithymalli radix ſiccata in umbra teponať,& quando ea uti uolueris,corticis ablati diligẽter triti.℈.iiij.immitte in uino dulci ueteri,& ſic infundi permitte die & nocte,& per pannũ colans calefacies modicum,dabis ad bibẽdum cum uino.optime purgat.Succus aũt tithymalli datur a quibuſdã cum caricis,uel cum polenta ſtagones.i.guttæ.iiij.aut.v. ſed multum ulcerat linguam & quæ circa eã ſunt,& uentri calorem inferũt maximum.Sed ſi uis bene facere, in ficu matura & recenti,ſupradicti lactis.iij.guttas immitte,& de lacte eiuſdem ficulneæ ſecundum uires ſumentis,& ſic da ad comedendum.& ſi uolueris ſeruare toto anno,poteris.quacunque hora dederis, facile D purgat.Sed tanquam de fortiſſimo carthartico obſeruare,quoniam mirabiliter ſoluit.

De iſio. Eodem libro.cap.37.

Iſion phlegma purgat,maxime,cuius cortices ſiccæ & infuſæ,ut prædictum eſt,in aliquo dulci uino da.℈.vi.bene purgat quantumcunque uolueris,donec anum aqua non laueris, ſed cum panno lineo illum abſterge.& quando tibi uidetur ſufficienter purgaſſe,laua anum frigida aqua,& extrema manuũ & pedum in aqua mitte,& reſtabit fluxus.

De elaterio. Eodem libro.cap.38.

Elaterium purgat nimis phlegma & choleram.Dabis autem obolos.iij.cum lactis confeſtim mulcti cotyla una.ſed eligendum eſt quod uiride ſit in colore,& leue,& non uetus.

De cocco cnidio. Eodem libro.cap.39.

*ſeroſos. Coccus cnidius phlegma purgat & choleram mediocriter, ſed magis * crudos & aquoſos humores. Eſt.n.igneus & acutus.Dantur autem grana.xxx.Si uero leuius purgare uolueris, dentur grana.xx.uel.xv.Dentur autem ſic,quod interius eſt ex granis cum polenta teres & uino,& da ad bibendum & poſtea modicum olei roſei uel melini ſorbere facias, ne fauces exuras, ideoque melius eſt ex eis cum melle cocto catapotia formare, quia aquoſos humores magis purgat. inter aquoſos purgãtia eſt magis habendum.

De agarico. *Eodem libro.cap.40.* B

Agaricum purgat phlegma & coleram,ſed mediocriter. Dabis.ʒ.ij. cum melicrato uel oxymelite. Eſt autem cacoſtomachum , & quia leue eſt , ſuperiora petit. ſit autem albiſſimum , & facile , & non ualde lignoſum,neque robuſtum.

De cnico. *Eodem libro.cap.41.*

Cnicus ideſt ſemen croci hortenſis ſiue hortulani , purgat phlegma , ſed non fortiter , tritum. ʒ. ij. & in uiſcello gallinæ , uel ptiſſana miſtum & colatum , & ſic bibitur . Quidam autem quod interius eſt cnici accipiunt , & terunt cum amygdalis , & aniſo , & melle , & catapotia, formantes ſeruant.iſte ricis utiles quidem , ſed leuiores.

De lathyride. *Eodem libro.cap.42.*

Lathyrides.i.cataputia,purgant phlegma magis.Dentur de maioribus grana.xv.de minoribus.xxx. & amplius purgari indigentibus , diligenter ut mandant præcipe. his uero qui multa euacuatione nō indigent,integra da bibenda,maxime ſi patientes fuerint cacoſtomachi.

De ariſtolochia. *Eodem libro,cap.43.*

Ariſtolochiæ rotundæ ſemen ſiccum,tritum.ʒ.i.bibatur cum melicrato,phlegma purgat & cholerā. eſt autem euſtomacha. F

De linozoſtide. *Eodem libro,cap.44.*

Linozoſtis.i.mercurialis,ſi elixetur,& ſola folia comederis,ſufficienter ſtercus expellit.

De cucumere agreſti. *Eodem libro,cap.45.*

Cucumeris agreſtis radix,obolis duobus cum melicrato bibita , educit phlegma ſufficienter ſine moleſtia,& ſtomachum non euertit.

De ſtyrace. *Eodem libro,cap.46.*

Styrax pinguis & flauus datur. ʒ.i. † cum terebenthina , menſura æquali in catapotijs , & phlegma ſatis educit. † al.ij.

De thymo. *Eodem libro,cap.47.*

Thymi cymas cum floribus teres cum oxycrato,& ſale modico † [ʒ.x.aut minus] & expurgat ſine moleſtia ſatis phlegma & choleram. † al.drach.iij. aut.iij.

De cyclamino. *Eodem libro,cap.48.*

Cyclamini radices ſolutæ.ʒ.iij.aut.iiij.ſecundum uirtutem,cum hydromelite bibitæ, purgant phlegma & choleram,maxime autem per ſudorem.ideoque bibentem oportet iacere, & cooperire, & calefacere corpus,ut ſudoris exitum adiuuet. G

*De * allio.* *Eodem libro,cap.49.*

Allij drach.iij.ſolutæ,& cum hydromelite bibitæ,phlegma educunt. * al.ſcordio.

De chamæpity. *Eodem libro,cap.50.*

Chamæpityos tritæ. ʒ.ij. & cum ficubus uel cū melle cocto ſumptæ in catapotijs, educūt phlegma.

De bdellio. *Eodem.libro,cap.51.*

Bdellij arabici clari atque flaui.ʒ.iij.ſolutæ cum hydromelite bibantur,& phlegma purgabunt. proprium autem eſt oculis rheumatizantibus.

De radicibus oliuæ,& pyrethri.

Oliuæ radi.corticum.ʒ.i.cum uino uel aqua ſumpta phlegma purgat. Similiter pyrethri radicum oboli.viij.cum aqua & ligidos ſemine.℈.iiij.

De galla.

Gallæ quoque grana.xl.excoriata comeduntur,& ſimiliter operantur.

De hydragogis. *Eodem libro,cap.52.*

Hydragoga dicuntur quæ aquoſos expurgant humores,quibus utendum eſt in hydropicis, & mulieribus moleſtatis per longum tempus ab * aliquo fluxu,& * rheumatizantibus. H * al.albo. * al. rheumatica ulcera habentibus.

De ſquama æris. *Eodem libro,cap.53.*

Aeris ſquamæ.ʒ.i.s.in melicrato data,non ſolum aquoſos humores,ſed etiam phlegmaticos educit, quædam uero prædictorum phlegma educunt aquoſum, ut coccus cnidius , & cnicus, & linozoſtis, & agreſtis cucumeris radix,quæ hydropicis eſt utiliſſima.

De euphorbio. *Eodem libro,cap.54.*

Euphorbium phlegma educit,ſed maxime aquoſum.Acutiſſimum autem eſt nimis igneum, [& cholericum]ideoq; colicis datur,& uentres frigidos habentibus: alios uero fortiter turbat, ſitimque ualidam infert,ſed admiſce ei aliquod odoriferum ſemen.Dabis ex eo.iij .obolos cum melicrato , melius autem eſt cum melle cocto catapotia formare ex eo.

De chamelæa. *Eodem libro,cap.55.*

Chamælea cocta in mulſa & bibita, aquoſa magis expurgat, purgat quoque phlegma & choleram . Mitte autem ex ea . ʒ . v . in duabus cotylis aquæ , & coque ad * quartam , in fine autem coctionis ſupermitte mel mediocriter , & parum coque , & colans da in potum . Quidam uero erunt ualde chamæleæ . ʒ . i . † cymarum abſinthij duplum , & cum melle conficientes formant catapotia. * al. dimidiā. † al.ij.

De ammonia-

De ammoniaco.

A Ammoniaci thymi añ. miſtas. ℥. iij. in melicrato bibe, aquam educunt. quidam ſpleniticis illud dant cum acetoſo melicrato.

De ſabuco.

Sabuci radicis corticum ſuccus bibitus. ℥. ij. aquoſum humorem educit.

De purgantibus ſanguinem. *Eodem libro cap. 56.*

Sanguinem uero purgant, porri capitati ſuccus. i. eius quod dicitur aratillum, mercurialis quoque, albæ uiolæ, agreſtis malua, & ſaluia.

De opio.

Opium ſic fac. Menſe iulio papaueris uiridis folia teras per linteolum extorquens, ſemen ipſius papaueris uiridis teras, & ipſo iure miſcens coque ut ſpiſſum ſit, & ad Solem ſiccabis, & ſerua, illud eſt opium.

De omphacomelite.

Omphacomeli ſic fac. ℞. botros mundos non maturos, nec acerbos, & repone in umbra, ut poſſint ſuæ humiditatis aliquantulum deponere, deinde exucca, & mitte de ipſo ſucco partes. iij. & B mellis deſpumati partem unam, & mitte in uaſe fictili & gypſeo cum calamo perforato, & ſuſpende ad Solem per dies quadraginta. ualet ad craſſas uentoſitates rheumatizantes, ad faſtidium & debilitatem ſtomachi, flaccida corpora confirmat, & maxime quæ ſyncopim patiuntur.

Alia confectio eiuſdem.

Omphacomeli ſic fac. uuæ non maturæ ſucci partes. ij. mellis partem. i. in uaſe duplici coque, donec denſior liquor ipſe fiat, & utere.

De œſypi cerote.

Oeſypi cerotum ſic fac. ceram, axungiam ſine ſale, colophoniam, ius lanæ, uetus oleum añ. li. i. ius fœnugræ. ℥. vi. adipis anſerini & pullini añ. ℥. i. coque oleum cum iure lanæ & fœnugræci diligentiſſime, donec ad menſuram olei ueniat. Iterum pone ad focum, additis ſupraſcriptis ſpeciebus.

De iure de lana.

Ius uero de lana ſic fac. lanam ſuccidam in aquam multam pone ut molliatur, diebus ſex, ſeptima uero die coque, & ipſam pinguedinem deſuper collige ſupraſcripto penſo, & exinde confice cerotum.

De hydromelite.

Hydromeli ſic fac. mellis optime deſpumati libras. xx. ſucci cydoniorum libras. v. aquæ fontis li- C bras. xl. miſce diligenter in uaſe fictili tenui & picato, reconde, & claude, & mitte ad Solem ſub tecto diebus. xlv. hoc eſt ex diè calendarum Iulij uſque in. iiij. idus Auguſti, ita ut intra quinos dies uas conuertas, ut partes quæ quinque diebus fuerunt ſuperiores, fiant infimæ. hoc genus poculi uino uetuſto melius redditur, ut neſcientes quid bibant putent ſe optimum uinum bibiſſe.

De gariophyllato.

Gariophyllatum ad catarrum ſic fac. gariophyllos zingiber & piper tere, adde uinum, & paucum mellis, & pone ad focum ut bene ferueat. deinde pone in cuppa lignea radicem apij, petroſelini, libyſtici, coſti, fœniculi, & ſuper iſtas herbas in ipſa cuppa mitte gariophyllatum feruentem, & tandiu ibi ſit, donec temperetur ut bibi poſſit, per dies tres, mane & ſero hoc facias.

De chalcocecaumeno.

Chalcocecaumenon ſic fac. limaturam de cupro in ollam rudem mitte, adde acetum in ipſa olla gypſea de argilla, & mitte in foco, ut intus & foris ipſa olla rubra ſit quaſi focus, tolle à foco, & mitte intus fuſticulos paruos, & ipſam ollam ad Solem mitte uſque dum refrigeretur, & illud eſt chalcocecaumenon.

De amylo.

D Amylum ſic fac. mitte frumentum mundum in aqua per noctes & dies tres, & per ſingulos dies aquam renoua, poſtea in pila macera, adde aquam, & per linteum extorque in concha, & dimittas reſidere, & tunc ipſam aquam diligenter expurga, ut imum non moueas, quod remanet ad Solem ſicca, & hoc eſt amylum.

De ceruſa.

Ceruſam ſic fac. de plumbo fac tenues laminas, & mitte in uaſe operculato aceti modium medium, & ſuper acetum mitte ipſas laminas plumbeas, ita ut acetum non contingant. tunc ipſum uas gypſa ut nullum ſpiraculum habeat. ibi maneat diebus. xv. poſtea tolle laminas, & rade puluerem quem ibi inueneris, & erit ceruſa.

De ærugine campanæ.

Aeruginem campanæ ſic fac. laminas de cupro tenues facias, & ſicut de plumbo diximus ad faciendam ceruſam facias, & habebis æruginem campanæ.

De medulla ceruina.

Medullam ceruinam albam ſic fac. frange os cerui, & tolle medullam, & dimitte manere in uino horis quatuor, de ipſo uino tolle, & in aqua mitte, & manibus macera donec alba ſit. fac tortellos inde, & repone, & utere.

De ſapa.

Sapam ſic fac.muſti de peculo.ℨ.xv.tolle,cydonia integra.viij. caricas.xv.dactylos.iij.anethi ramorum.M.i.fœniculi ſimiliter,apij ſimiliter,coque ad tertiam,& quando refrigeratum fuerit cola, & repone in uaſe fictili & picato. E

De careno.

Carenum ſic fac.muſti dulcis modios.xx.mellis.ℨ.x.cydonia partita.xx.poma ſimiliter, pulegij.M.v.canabis rad.M.i.ciperi.M.iii.apij radi.& ſeminis.M.i.ſcariolæ ramorum & ſeminum; petroſelini ramorum & ſe.coſti hortulani,radicum fœniculi,radicum libyſtici añ.M.i.hæc omnia coque ad mediũ, & refrigeratum repone in uaſe picato.

De hydromelite.

Hydromeli ſic fac.muſti dul.modios.x.balſamitæ ſiccæ.M.iij.ciperi radi.M.iij.petroſelini radi.fœniculi radi.apij radi.libyſtici radi.añ.M.iij.nuces pineas integras.v.cydonia partita.xij.coque ad mediũ, poſtea cola,& adde mellis cocti modium.i.commiſce bene, & quando refrigerauerit, repone in uaſe fictili picato.

De garo cathartico.

Garum catharticũ ſic fac.polypodij pul.lib.i.piperis al.gra.50.diagridij.ℨ.i.gariophyllorũ cochlearium.i.terens commiſce cum melle,& repone in uaſe vi.deinde accipe ad quodcunque uolueris coclear.i.uel.ij.ſecundum uires,maxime humorem educit melancholicum. F

De lycio.

Lycium ſic fac.prunellas de caprifolio collige menſe ſeptembri,& tere,per linteumq; extorque, & ſuccum eius ad Solem in concha ſicca,& erit lycium.

De acacia.

Acaciam ſic fac.menſe ſeptembri prunellas ex nigra ſpina tere,per linteum extorque, ſuccumque eius in uaſe argenteo ſiccabis,& erit acacia.

De flora.

Floram ſic fac.ceruſam tritam cum oleo & cera modica coque in uaſe cupreo aut æreo,cataplaſma ubi neceſſe eſt apponere,celeriter corium adducit.

De ptiſſana.

Ptiſſanam ſic fac.mitte hordeum pinſitum in ollam rudem,cum aqua bene coque,per linteũ extorque,condias de ſale,butyro,aut oleo cum pipere & cinnamomo modico,repone & utere.

De chalcidio.

Chalcidium ſic fac.æris florem in aceto uehementiſſime ſubigito, ſicca ad Solem, fac puluerem & utere. G

De opopanace.

Opopanacem ſic fac. herbam uirgultam,& radicem panacis ſiue meu,tere,extorque ſuccum eius, in Sole ſiccabis,& erit opopanax.

De omphaco.

Omphacum ſic fac†[acinos expreſſos]accipias,carnes ipſas & nucleos in Sole ſiccatos tunde, fac in puluerem,& erit omphacum. †al.acidas olinas.

De diagridio.

Diagridium ſic fac.menſe Auguſti collige herbam tithymalli,& eius radices pinſe, ius ipſius, id eſt lac in uaſe argenteo mittas ut coaguletur ſic ad Solem diebus.xj.& pro neceſſitate quando opus fuerit utere.

De aphronitro.

Aphronitrum ſic fac.Nitri partes.ij.& ſaponis.i.diſtempera cum prima gutta ſaponarij,factiſq; trochiſcis ad Solem pone.

De polenta.

Polentam ſic fac.Hordeum quando cœperit habere quaſi lac,mitte in furno,& quando deſiccatum fuerit,paleis munda,& fac farinam. H

De elaterio.

Elaterium ſic fac.Succum cucumerum agreſtium non maturorum exprime,expreſſumq; ſuper plenum uas aquæ infunde,& quod ſupernatauerit collige,& ad Solem ſicca.

De reſina.

Reſinam frixam ſic fac.R. reſinam pineam in ollam miſſam duriſſime coque,& ſic proba ſi eſt frixa, Gutta poſita in marmore ſi infrigidata pulverizetur,tolle ab igne.

De aqua ignita.

Aquam ignitam ſic fac. R. ſalis lib.ij.ſulfuris uiui,tartari añ.ℨ.i.† uinum forte,& fac ad diſciplinam aquæ roſatæ. †alias.iii.

De hydrelæo.

Hydrelæon ſic fac. R. partes.ij.aquæ & iij.olei.

De hydromelite.

Hydromeli ſic fac. R. partes.ij.aquæ & iij.mellis.

De poſca.

A *De poſca.*

Poſcam ſic fac. R. aquæ partes.ij.uini tres.& coquatur.

De cephalæa.

Siquis cephalæam patitur,& unum de brachijs tumuerit, uel caput,& ex utraque parte ſeu ſiniſtro oculo ſignum apparuerit in modum lenticulæ,moriturus erit.Si uero ex nullo alio ſigno moriturus eſt demus ei hæc antidota,eſdram,ſcilicet uel philonium,hieram picram,blancam, & puluis fiat ex ſpica nardi,& ſquinantho,& ammoniaco,& ſucco tithymalli uirginalis & interioris,& opium,& ſemen papaueris,& flores centauri addantur,ex nullo magis , ſed æqualiter ex omnibus fiant & diagridij. ℥.i. his omnibus in puluerem redactis,dabis. ℈. i. cum uino calido: & anethino ac roſaceo oleo perfunde caput.Item Eſdræ potio cum uino calido temperata & bibita,ſine unctione facta , dolorem capitis ſedat.Item theodoricon emperiſton magnum,ad omne uitium capitis facit, hoc idẽ facit diaolibanum.

Ad dolorem capitis,& calorem. Accipe cymas ſalicum,& in fortiſſimo aceto ad.ij.partes decoque, & exinde caput & pedes foueas,& ex cymis caput fomenta.Item galbanum chartæ impone : & pone in parte illa qua caput dolet,& prodeſt.Item ſauinam tere cum albumine oui,& cũ aceto fortiter diſtempera,& emplaſtrum fac ſuper caput eius,& ibi dimitte.iij.diebus , & ambo crura eius uſque ad genua

B mitte in aquam frigidam,& da ibi ei potum ad ſoluendum. *Ad febrem capitis , quæ non permittit hominem dormire uel quieſcere.* Tolle capita papaueris ſicca uel uiridia,& ſemen lactucæ,uiolas , & folia myrtæ, & pone in cacabo aqua pleno,& coquatur uſque dum omnes herbæ diſſoluantur,& ex decoctione ipſarum pedes & crura lauentur,& extergantur linteo fortiter,deinde ungantur oleo uiola. & ſic ſomnũ præſtabis,& dolorem & anguſtiam auferes. *Potio ad capitis dolorem.* Fœniculum,rutam,libyſticum, mel,piper,uinum totum commiſtum ieiunus bibat. *Item ad ſomnum.* Succus papaueris agreſtis cũ farina hordei inunctus dat ſomnum. *Item ad dolorem capitis.* Folia hederæ terreſtris cum albumine oui in fronte ligata proſunt. *Electuarium ad capitis & ſtomachi dolorem.* R. Maſtiches,aniſi,fœniculi,polypodij,thuris,myrobalanorum indorum,croci,ſpodij,ſandali albi & rubri,portulacæ ſeminis,diagridij,añ.ʒ.iiij.zacaræ, amygdalæ , añ.℥.s. tragaganthi. ʒ. ij. camphoræ.℈.i. muſci,℈. s. uiolæ quantum de alijs omnibus ſpeciebus,tempera cum ſyrupo uiolaceo. *Vnguentum laxatiuum,quod caput alleuiat,ſtomachum purgat,appetitum confortat,oculos clarificat .* R . ſucci apij . ℥. ij . foliorum rubi ſucci.℥. iij . polypodij ſucci. ℥.iiij. laureolæ ſucci.℥.i.fœniculi ſucci. ℥.xiij.mercurialis ſucci.℥.xiiij.olei lib.ij.adipis gallinæ & uerris añ.lib.v.reſinæ.℥.i.thuris,maſtiches añ.℥.s. caſiæ fiſtulæ medullæ.℥.ij.

Ad tineam.

C Elleborum nigrum tritum cum uncto pone ſuper totum caput . *Ad idem.* Ficatum porcinum crudum & calidum cataplaſma diebus.ix.poſtea laua de aqua frigida, & ſanabitur.

Ad furfures.

Accipe ſemen urticarum,& trita parumper,& pone in aceto per diem & noctem, & poſtea laua caput de qua re uolueris,deinde uero de ipſo aceto,ad ultimum autem de pura aqua , hoc fac bis uel ter . *Ad idem.* Coque cyclaminum in uino , & caput ablue , deinde coque ſaluiam in uino, & caput ablue , & ſuper hoc puluerem nepitæ aſperge ſuper totum caput nocte , & mane iterum laua cum ſaluia.

Ad capillos cadentes.

Apes quamplures in olla noua include.& ibi eas incende,& cum oleo tere,& exinde in caput mitte,& ſcarificatum perunge.

Ad diuturnam alopeciam, & ad renaſcentes capillos.

Pyrethrum tritum miſtum cum felle uituli ſæpius perunges. Stercus etiam felis idem præſtat cum aceto illinitum:euphorbium cum oleo frequenter impoſitum idem mirabiliter operatur. *Ad idem.*

Caprarum ſtercus , & ungulas ipſarum combuſtas , & cum aceto ſolutas adhibe. *Ad idem.* Te-

D ſtudinem uiuam ſuper ſarmenta incende, & cinerem eius in cacabo nouo cum aluminis.℥.iij. & medullæ ceruinæ totidem,cum uino coque,& alopeciam inde frica. *Item ad uriones in capillis.* Accipe fel *terræ,& fel bouinum,ſeu taurinum,& acetum,& pone in cucurbita de creta, facque fortiter feruere, & refrigerato,& colato,laua ſemel uel bis,deinde laua cum aqua calida ſi uis. *Ad idem,& ut capilli citius creſcant.* Olibanum cum ſtercore murium pari pondere tere cum aceto & perunge , ſed ante loca nitro frica.Idem facit gir uſtum cum aqua tritum & illinitum. Item lathyris trita , & cum oleo cocta,& illinita mirabiliter capillos augmentare facit. Item fimum caprinum combure in teſta , & tempera cum oleo,& raſo capite inunctum ſpiſſos capillos præſtat . flos agrimoniæ tritus cum oleo & fricatus,nigros capillos facit.Item ad capillos cadentes, agrimoniam tritam cum lactæ caprino impone. *Ad idem.* Verbenam cum abſinthio in lixiuio coque,& laua caput aſſidue. *Vt capilli naſcantur ubi uolueris.* Panem hordeaceum,& chartam cum ſale æqualiter combure,& tere cum adipe urſino, & unge locum. *Vt capilli naſcantur ubi uis.* Vnge caput oleo myrtino,quod ſic fit. R. flores myrtæ, & coque cum oleo communi,& eo colato pone recentes alios flores myrtinos ,& ſtet ſub dio. xl. diebus:ſic fit omne oleum,ut roſatum,&c.Item corticem mediam de ulmo in aqua coque,& de ipſa aqua caput laua,deinde puluerem rutæ ſuperaſperge. *Item ad capillos & pilos ut naſcantur .* Pellem de capite uulpis calybitidis.i.tugurialis excoriatam combure,& lacertæ uiridis corpus eiecto capite uno die

aut nocte ſuſpende,& poſtea coque in oleo ſimul cum puluere, & unge ubi uolueris. *Ad idem.* Ex E
cortice capparis incenſo cum melle inunge.Similiter ex puluere ranarum,& muris ſimi cum pice liqui
da,&ex cinere quercus nouellæ unge ſæpius.

Ad auferendum pilos

Ad pilos de facie uel alia parte corporis auferendos.pſilothri,calcis uiuæ lib.i.in uaſe fictili ad ignē
ſine aqua per diem & noctem dimitte,in craſtinum autem aquæ quantum ſufficit infunde, & diu agita,
poſtea adde lepnias pulueris.i.auripigmenti.℥.ij. Quando uero probare uolueris an perfecte coctum
ſit,penna immiſſa & abſtracta ſi depilatur coctum eſt,tunc in balneo antequam laueris unge, poſt ho-
ram quando iam pili cadunt,de furfure abſterge,& laua. *Vt pili ita ablati nunquam renaſcantur.* Cicutę
ſemen,ueſpertilionis ſanguinem,uerbenæ ſuccum commiſce ut multum ſpiſſentur, unge nocte prius
ablatis pilis.

De hemicrania.

Siquis hanc paſſionem habuerit,& nullum cibum ſumere quærit, & dormire nequiuerit , nauſeare
iterum non ualuerit,& nullum ſuſpirium fecerit,& poteſtatem in lingua non habuerit ut debet,ſed hæ
ſitauerit ut ictericus,iſta ſigna mortem ſignificant.Si uero nulla ſint mortalia,dabis ei picram Gal.& ſal
catharticum.Vnguento thermantico ſeu calido unge caput eius.Item ſucco foliorum ederæ cum oleo F
& aceto unge nares.& ſtatim dolor ſedatur.Pilulæ ad hemicraniam. R. myrobalanorum citrinorum,
kebulorum,indorum añ.℥.s.croci orientalis,maſtiches añ.℥.ij. &.℈.ij. ſcammoniæ.℥.j.s. aloes hepatici
quantum penſat torum,tempera cum ſucco fœniculi,& da eunti dormitum. *Ad idem, & ad quoslibet
alios morbos.* Baccarum lauri cum folijs.℥.i.bryoniæ.℥.i.maſtiches.℥. i.aloes.℥.ij. tere & confice cum
ſucco caulis,& fac inde pilulas,& da patienti poſt comeſtionem.xj.uel xij.ſecundum uirtutem, eunti
dormitum. *Ad idem.* Herba quinque folia in uino,aut in aceto trita perunge.

De ſcotomia.

Qui uillam iugiter circuit per gyrum,uel contra Solem reſpicit,ſeu in Puteum, ſeu in quemlibet lo-
cum manum mittit ut inde aliquid attingat,& ſtatim cadit,& ſpumat:mortale eſt.Si autem nullum mor
tale ſit ſignum,abrotanum da bibere,& in capite pone theodoricon emperiſton.& hieram, & anacardi
num theodoricon. *Item ad capitis uertiginem.* Balſamitam cum oleo tritam & expreſſam, cerebro &
fronti tepidam ungendo appone.

Ad caput fractum

Aranea tela cum oleo & aceto,fracto capiti appoſita,dolorem tollit & ſanat.

1. *De epilepſia.* G

Qui ceciderit in hanc paſſionem,& contraxerit omnia membra in unum,non tamen ſpumat, & po-
ſtea libenter manet ſolus,& cum nemine propria uoluntate loquitur , ſigna mortalia ſunt. Siquis lu
naticus ſpumat,& oculos conuertit,& fremit,& mugit,& cadit,& membra contraxerit , & colorem ſi-
milem croco habuerit,moriturus eſt:ſi autem hæc ſigna deſunt,cum blanca,aut ſancti Pauli antidoto,
aut Eſdræ cum ſcammonia ei ſubueniatur.Item epilepſia naſcitur.ex.iij.humoribus.i.phlegmate,chole
ra ru.& melancholia.Siquis cadens fecerit ſpumam multam & albam,& ſtridet dentibus:erit de phleg
mate.ſi uero quando ceciderit,claudit oculos quaſi dormiat,& non proijcit ſpumam, & cito reſurgat:
erit cholera.Si autem uultum nigrum habebit,& diſtorquebit os,& caput, & linguam , & manus ſtrin-
xerit,& fecerit ſpumam paruam,& continebit ſe quaſi ad mortem: de melancholia erit. Item per urinā
poteſt cognoſci,ex quo horum trium æger patiatur.quia ſi fuerit alba & craſſa:erit de phlegmate. ſi ci-
trina & parum nigredinis habuerit:de cholera rubra.ſi alba & nigra & craſſa:erit de melācholia.hoc po
teſt probari in ſequenti nocte ſui caſus,uel præcedenti in urinis. Patientes autem melancholiæ cauſa
uel phlegmatis,ſic curari poſſunt,in primis talem diætam accipiant.xv. diebus uel. xx. comedant car-
nem*ouillam non pinguem,coquinatam,& agnos paruos.De uolatilibus, comedant gallinas, gallos, *al. ſuillam.
anſeres,anates,pullos columbarum domeſticos,phaſianos.De oleribus,porros coctos cum oleo, bu- H
gloſſum coquinatum,paſtinacas coquinatas,fœniculum,aſparagos,ius cicerum cum oleo : De fructi-
bus uero nullum,nec piſces.Bibant uinum ſubtile cum aqua. *Potio ad idem.* R. pœoniæ grana, ſal-
uiam,abſinthium,urticam,marrubium ſecundum æſtimationem in aqua frigida temperabis. *Item ad
idem.* Laſar,i.aſſæ fœtidæ,maluæ,betonicæ,abrotani,phu,cinnami,piperis albi,rhu pontici, euphorbij,
ſalis ficuum,opopanacis,ſaluiæ,origani,diagridij,ſcillæ,caſiæ fiſtulæ,ammoniaci, maſtiches , hyoſcya-
mi,coſti,rutæ,caſtorij añ.℥.i.s.ſagapeni,mandragoræ,mercurialis, ſampſuci, thuris.añ.℥.iiij. da ei cum
aqua calida in modum auellanæ. *Item puluis ad caducos, & qui ſpumant & paralyticos.* R. olibani , maſti
ches,myrrhæ,ſanguinis draconis,aſphalathi,antimonij æquali pondere, opopanacis.℥.i.oliuæ ſmarag †al.drach.vii.
dinæ,bdellij uarij,petræ de capite corui marini nigræ†℥.iij.cryſtalli,ſadib.i.folia nucellæ, naſcam.i.fun
gam quercinum,carbones ſambuci,petræ ſancti ſepulchri,naſcam uitis,†pannum blattę byzantiæ, na- †al.carnem.
ſcam myrtinam,crucem†marinam,herbam occaſionis,†cicerellum,furfura,matriſyluam,herbam hir- †al .curcu-mam.
cinam,betonicam,maiorem maluam,marcoram.i.marrubium†baccarum, malum ſtyracis , †ungulam †al. cano folī. ideſt polium.
urſinam,corium uituli marini, fel & ficatum urſinum , fel & ficatum corui, fel & ficatum erinacei , cin- †al. malū terræ ideſt cycla minum .
gulam de corio capreoli,os de corde cerui,ſulfur,pallam maris,radicem de carduo albo añ. ℥.ij.pulue
rem fac & da cum aqua frigida. *Ad idem.* Oua coruorum comeſta proſunt. expertum eſt. Qui per-
dit

A dit loquelam culpa epilepſiæ, ſuccum rutæ agreſtis naribus inijcies hoc ſæpe facto eam recuperabit.
Vnguentum ad idem. Centumneruiam, uiolam, brancam urſinam, allium, farfaram, apium, riſus,
batrachion, linguam caninam, ſiſymbrium, fœniculum, libyſticum, aquilegiam æqualiter, herbam fœ
tidam pluſquam de alijs: his omnibus pinſitis cum axungia ſcrofæ recenti, & in axungia ualde coctis,
exprime fortiter per pannum in aqua frigida, & quod ſupercoagulauerit collige & repone, & utere. in
firmus autem ſecludatur diebus. xxx. prius tamen accepta potione, quæ optime purgat, capite raſo, &
bene calefacto, mane totũ caput hoc unguento, & totum collum in circuitu unge, & ſero ſimiliter eun
ti dormitum: & hoc. xxx. diebus facto. R. caſtorium, & olibanum, & antimonium, æquali pondere, &
pulueriza, & diſtẽpera cum fœniculi ſucco, & da ad bibendum mane ieiuno, & ſero eunti dormitum,
& hoc per. xxx. dies, & cuſtodi a cibis contrarijs. *Item probatum unguentum epilepſia.* R. linguam ca-
ninam, brancam lupinam, plantaginem de aqua ſulſurea, ſiſymbrium, fœniculum, libyſticum, centrum
galli, uiolam, ſaluiam. hęc omnia æquali pondere cum recenti axungia ſcrofæ in aqua decoque, & co
la fortiter, & quod ſupernatauerit infrigidatum collige. Et quando operari uolueris, cathartico patien
tem purga, prout res poſtulare uidetur: deinde abraſo capite abundanter inunge, habens idem ſupra
caput, & circum amplam teſtam calefactam, ut affatim calorem miniſtrare poſſit. hoc per triduum, uel
B quantum opus fuerit fac. Et aquam aliquantulum mellitam & calidam bibat, antimonium, caſtorium,
olibanum, linguæ caninæ radicem, fœniculi radicem æquali pondere, & puluerizatis utatur in ſupradi-
cta aqua, uel eius ſucco expreſſo. *Item ad idem.* Fac bullire centumneruiam ideſt barbaram ſyluanã
in. ix. phialis uini, ut redeat ad tertiam: da phialam. i. per dies nouem.

De apoplexia.

Qui ceciderit in apoplexiam, & de multis rebus deſiderat ſibi cibum afferri & potũ, & ſtatim quan-
do uidet hæc abominatur, ſiue maſculus fuerit, ſiue fœmina, mortem ſibi imminere ſignificat. qui autẽ
non habuerit hæc ſigna, curari poterit cum ſupradictis antidotis & unguentis.

De phrenitide.

Qui ex phrenitide multum alienatur, phlebotometur de media uena frontis, quantum oui teſta ca-
pere poteſt: Si perdiderit loquelam, ſternutamento utatur, quod conficitur ex condiſi herba. Si autem
præ nimia anguſtia dormire nequiuerit, crura & pedes lauentur ex decoctione uiolarum, & roſarum,
& ſemine lactucæ, & myrtæ, & ſic colatis linteo, ungatur oleo uiolato, & ſi non alienatur, & deſiderat
balneum, ſine aliquo timore detur. Si autem hoc totum non profuerit, radatur totum caput, & ex cali-
do pulmone pecoris obuoluatur totum caput, & maneat ibi per totam noctem, & ſuper ſolijs cucurbi
C tæ, & totus ſtomachus ſimiliter obuoluatur de folijs, & matutina hora præ nimio fœtore auferantur.
De cibis, utatur cucurbitis & portulacis conditis cum pauco oleo & aceto, & comedat far, ptiſanam:
de pomis autem, mala granata, & mala ſyria, & pira. Item ad phrenitin, Succus hederæ in naribus infu-
ſus, & ruta miſta cum aceto, cerebroque ſuperpoſita nimis adiuuat. Item ad ſomnum. Semen hyo-
ſcyami fortiter tere, & cum lacte mulieris, & oleo uiolato, uel roſato tempera, & tempora & frontem
inunge.

De melancholia.

Qui melancholiam patitur, ſemper uomit, & faſtidium patitur, & nihil de cibo & potu accipere po-
teſt: tamen hoc tantillum quod ſumit non proficit ei, & Solis uel ignis ardorem nequit ſuſtinere, & dor
mire non poteſt: tamen quando dormit ſupinus iacet: & nunquam firmiter dormit, & poſt dormitionẽ
pigritia ei ſentitur, & ambo labia uiridia ſunt, moriturus eſt. Item ſi multum ſitit, & lateris patiatur do-
lorem ex utraque parte, talis eſt ei curatio. Calami, nardi, caſiæ fiſtulæ, euphorbij, coſti añ. ℥. ij. eſulæ. ℥.
iij. hæc omnia in puluerem redige, & cum uino bibat ieiunus ualde diluculo, & tunc ieiunet ad horam
nonam. *Item ad idem potio.* Ireos tunſum & cribratum miſſum in uino ieiunus bibat mane. *Aliud
catharticum.* Tartarum, & farinã tritici mitte in uino in ſero, alia die fac inde pilulas, & dabis ad man
D ducandum ieiuno. *Item ad idem medicamentum purgatorium melancholia, quod hunc humorem proprie purgat,
& liberat corpus.* R. aniſi unc. i. petroſelini, unc. iij. epithymi drac. iij. mel quod ſufficit dabis cum aqua,
uel cum uino.

De lethargo.

Qui in lethargum ceciderit, & libenter eſt ſolitarius, & multum comederit, & eo quòd amplius de-
ſiderauerit, & loquitur quod non decet, & iugiter ſaliuam ſuam foras mittit, moriturus eſt: maxime ſi
ſudor frigidus in facie & ceruice fuerit. Si uero talia ſigna defuerint, ita curabis. Ante diem tertium ni
hil eſt adhibendum. Iacere debet in loco luminoſo, frequenter pulſando, nomen eius uocetur: quòd ſi
preualeat plurimum ei ſomnus, ungenda ſunt ex oleo dulci & calido eius præcordia, & lana munda &
calida faſcianda. Cibo autem dato, fricentur illius manus & pedes. quòd ſi iterũ dormiuerit, mulſam
accipiat, & clyſteria inijciantur, & caput preſſius tundatur, ferulæ incenſæ ſumus, eius naribus appo-
nendus eſt. Sicut etiam lucernæ extinctæ odor olfaciendus eſt. Sic ruta in aceto trita eius naribus
adhibenda eſt, ſiſymbrium in aceto tritum infundimus in capite, aut teſtudinis ſanguinem in fronte
illinimus. Ptarmico cerebrum mundare conuenit, alij ſanguiſugam fronti & temporibus adhibent. Ex
cornu ceruino & galbano fieri fumum eius naribus ualde approbamus.

Ad oculorum uitia. E

Super panem hordei calidum & per medium ſciſſum puluerem carui aſperges, & ante oculos pa-
tientis tenebis. *Ad ſanguinem & uulnus oculorum.* Primum tere pinguedinem,& poſtea adde farinam
milij,& diſtempera cum uino in modum unguenti,& linteolo ſuperpoſito,cui opus fuerit impone. Itē
tolle crocum orientalem,& lycium,& ſuccum ocymi,& lac fœminæ marem nutrientis,& dactylorum
carnes,omnia tere ſortiter,& cum aqua roſata uel cum ſucco ipſo & lacte diſtempera in modum un-
guenti,& ſuper oculos pone. *Item ad oculos ſanguinolentos.* Tolle pullum columbinum,& ſub ala inci
de,& ſanguinem qui inde exierit in oculos infunde,probatum eſt. *Ad lachrymas oculorum.* Tolle ra-
pas ſyluestres,& tere fortiter,& cum aqua roſacea diſtempera,& ſuper oculos pone, probatum eſt.

Ad lippitudinem oculorum. Attramentum,mel,albumen oui æqualiter teres,& oculis ſuperpone,ma
ne & ſero lacte mulieris inunges. *Item ad lachrymas oculorum.* Rutæ ſuccum & mel commiſce,& ocu
los unge.certum eſt. *Item ad ſanguinem,& dolorem oculorum.* Aloen & opium tempera cum lacte mu-
lieris quæ nutrit maſculum. *Item ad tumorem,& caliginem,& ſanguinem.* Verbenam cum oui albumine
tere,& tritam impone.optimum eſt.Item cynogloſſi ſuccus in oculis immiſſus,& herba trita & ſuper-
poſita oculis,mire prodeſt. *Item ad caliginem oculorum.* Rorem qui cadit in matutino,& ſuccum rutæ
collige in unum,& in oculis mitte. *Ad pannum oculorum.* Puluis olibani cum melle, & aceto,ac ſter F
core maiorum murium miſtus,atque inunctus,caput denudatum capillis ueſtit, & pannum oculorum
diluit.dyſenteriæ obſiſtit cum aqua ſumptus occaſione frigoris, lumen amiſſum pulucrizatus & inie-
ctus reſtaurat. *Item ad pannum & ſanguinem oculorum.* Membranum oliuæ fortiter tere, & miſce cum
albumine oui,& pone ſuper oculos,multum ualet. *Ad ungulam oculorum.* Tolle anguillam uiuam,&
extrahe inde ſanguinem,& mitte in oculum,multum ualet. *Item ad idem.* R.nitrum,& mitte per.ix.
dies in ignem,& poſtea fac tenuiſſimum puluerem,& mitte in oculū.expertum. *Item ad ſanguinem ocu-
lorum.* R. Succum apij,& albumen oui,miſce in ſimul,& mitte in oculum ſero eunti dormitum. pro-
batum eſt. *Ad idem.* R. ſalicem ſiccum,combure fortiter in ignem,poſtea fac tenuiſſimum puluerē,
mitte in oculum eunti dormitum.probatum eſt. *Aliud ad pruritum, & pinguem pituitam.* Succum uel
folia apij miſce cum bono uino & dimitte per unum diem,poſtea unge oculos, uel laua, mire prodeſt.

Ad albuginem oculorum. Succus agiolæ,fœniculi,inſtillatus eunti dormitum, multum ualet. Ster-
cus album tantum lacertæ cum uino temperatum idem facit.Item ſuccus ederæ terraneæ in nare eiuſ-
dem partis oculi,in quo fuerit albugo,immiſſus capite uehementer reflexo manēte, albuginem eijcit.

Item ad clarificandum uiſum. Fel uulturis cum ſtercore humano miſtum,& uino bene colatum,& ocu
lis immiſſum mire facit.Fel arietinum immiſſum hoc idem facit. *Pilula ad uiſum experta.* R.ſquinan- G
thi,ſpicæ,xylocaſiæ,xylobalſami,carpobalſami,agarici,aſari,roſæ,uiolæ,epithymi,abſinthij,colocyn-
thidis,terebinthinæ,cinnamomi,croci otientalis , ſtœchados, maſtiches . añ.ʒ.i. diagridij.ʒ.iiij. aloes
he patici. ℥.v. tempera cum ſucco abſinthij,& fac pilulas.

Ad aurium uitia.

Ad aurem percuſſam,uel uulneratam , calidi panis interiora cum melle tere : & frequenter pone .
Item ad aurium dolorem. Tolle cepas,& tere fortiter,& adde cyminum,& mitte in frixorio , & ſac in
modum cataplaſmatis,& tepidum pone ſuper aurem. *Item ad auditum.* Micam panis hordeacei im-
pone calidam. *Ad aurium dolorem.* Succum menthæ tepidū infunde. *Item ad aurium dolorem.* Ru
tæ cymam & cyminum tempera cum lacte mulieris,miſce & cola.& ſuccus inde extractus tepidus au
ribus inſtillatus ualet. *Item ad aurium dolorem,uentoſitatem,& ſurditatem.* Cepullam albam,& allium ſi-
mul tere,& exprime inde ſuccum,& auribus inſtilla.Item tolle malum terraneum, & caua, & immiſſo
oleo coque,& in auribus inſtilla:idem præſtat. *Item ad diuturnos ſonitus.* Euphorbium cum oleo cy
prino tritum & calefactum in aure miſſum,ſingulare præſidium eſt. *Item ad dolorem calidum,& tumorem.*
Succus cucurbitæ cum oleo roſaceo calefactus & immiſſus ſanat.Item lycium, & opium lacte mulie-
ris admiſtum , & auribus immiſſum,nimios dolores mitigat:ſi tamen opium uetus fuerit.Item oua ſor H
micarum tere,& per linteum cola,& adde polygoni ſuccum,& auribus infunde , uetuſtiſſimum emen-
dat ſurdum.Si uulnus in auribus fuerit,aut auditus grauetur,urinam puerilem tepefactam infunde:hu
morem deſiccat,& celeriter ſanat.Item hederæ ſuccum cum uino miſtum infunde.

De fluxu ſanguinis narium.

Ad narium ſanguinis fluxum,teſtas ouorum,& maxillas cancri,& ſanguinem draconis,et ſtercus bo
uinum ſiccū,& parum de pſilothro unguento ſicco,quod remanet in uaſe,in quo conficitur,hęc oīa te-
re,et in puluerem redige,et quantum tres digiti leuare poſſunt, uel quantuncunque poteſt cum nare,
unde ſanguis fluit,leuare,attrahat,et liberabitur.Hic puluis cum aqua frigida temperatus , in mane et
ſero potatus cum prædicta menſura,ſcilicet trium digitorum curat fluxus mulierum, dyſentericos , et
hęmoptoicos *Item ad idem.* Gypſum cum aceto forti,aut argillam fronti, uel temporibus illine , et
teſticulos in aceto forti patiens teneat. Item lumbricos terreſtres cum thure et tenui albumine oui
contere,et fronti et naribus impone.Item bombacem aliquantulum uſtum,et uino et oleo infuſum in
nare,de qua ſanguis exit mitte:eamque exinde oppila.Item herba ſanguinaria pinſita,et naribus impo
ſita ſanguinem ſiſtit. Puluis urticæ combuſtæ naribus inſufflatus idem facit. Item uitellus oui aſſatus et
durus naribus immiſſus ſanguinem ſtringit.

A

De fætore narium.

Ad nares male olentes, rutæ ſemen, abſinthij,ſemen,uel pyrethri accipe: fac puluerem, & in naribus pone.

Ad polypos naris.

Recipe aluminis ſciſſi,myrrhæ,ſan daracæ añ.ʒ.iiij.æris uſti,gallæ añ.ʒ.i.diligenter tere:& calamo in ſuffla,prælotis tamen naribus bono uino,& bene ualebit. Emplaſtrum leneadi diapepereon, ſolutum cum ſucco mali granati acidi idem præſtat.

Ad uitia oris.

Siquis ulcerationem oris patitur intrinſecam,tolle oculum lucidum.i.lycium,& cum aqua roſe a diſtempera,& in ore tenere facias,& ſanabitur.Si ex rheumate tamen fuerit, abrotanum tritum. & cum melle miſtum in ore clauſo teneatur,& phlegma fluere ſinatur.Singulare auxilium hoc eſt, & ad dolorem dentium ualet. *Ad fætorem oris.* Folia *fragi manduca pulegium & ſerpyllum ſimul,& quando perrexeris dormitum, aceto bono laua. Si anhelitus olet, quando perrexeris dormitum aceti boni cyathum.i. per partes bibe. *Vnguentum ad uitium oris, uel uulnus.* Ius de chelidonio pleno ouo, mel pleno ouo, piperis grana.51.coque ad medietatem,& utaris. *Ad linguæ uulnus.* Arundinem in mel

B le miſſam & coctam pone:mirifice ſanat.

* fagi.

De dentium uitijs.

Naſturtij ſuccus auribus infuſus dentium dolorem mitigat. Sotira & Euchariſtum potata dolorē dentium ſedant & placant. Item tithymalli radicem coque in uino ad medietatem, & bis per menſem os lauetur,& dentes nunqam dolebunt. *Item ad idem.* R. radicem urticarum, & coque in aceto,acetum tene in ore,de radicibus uero emplaſtrum facias ſuper maxillas dolentes. *Ad idem.* Tolle membranum,radicem thapſiæ, & quoque in aceto,& ablue dentes,prius tamen ſcarificatos, ut ſanguis inde exeat,hoc etiam commotos dentes confirmat. Item raſurā corticum *oui tene deforis, & cum aceto forti decoque,& tepidum in ore tene. *Ad idem.* Chamædryos cum aceto forti tene, & longe in ore tene,ſtatim dolor deficiet. Item hederæ radicem in uino coque, & in ore tene radicem & uinum,multum prodeſt. Item quinque folium cum radicibus in aceto aut uino coctum ieiunus in ore tene. Item uinum cum pipere miſcebis, & parum bullies ad focum,& tepidum in ore tenebis. Item ſuccus allij cum pipere triti, in aure alterius partis miſſus prodeſt. Vel ſal combuſtum ſuper dentem poſitum perfecte idem operatur. Item puluis olibani cum ſtaphide agria tritus prodeſt dentibus,& linguam expeditam reddit. Item. R. ʒ ʒ.grana piperis,& tere fortiter, cum forti uino bullias, & te-

* al. orni.

C neas in ore,& reijcias,& iterum bis uel ter,aut amplius ſumas,donec dolor ceſſet, cortex pyrethri bene tritus,& ſuper dentes poſitus prodeſt. puluis eius idem operatur. Hoc idem facit uena inciſa, quæ retro eſt in media aure,uel alia ligata inter pollicem & indicem contrariæ partis. *Ad maxillas tumidas, & ad dolorem dentium.* Bulli tithymallum in aqua & cola, herbam faſcia leuando,& ponendo in gingiua. *Ad dentes continendos.* Corticem *pyrethri † inoſde,& bolum armenicum,& maſtichen,miſce,& facto puluere unge gingiuas. Idem faciunt piper.ʒ ʒ. calx cum melle prius miſta, & poſtea aſſata, & galla,& maſtiche,& balauſtia: omnia æqualiter pulueriza, & unge gingiuas. *Ad uuulam deſtillantem, & fauces tumentes.* Succo abſinthij ſufficienti laua. Item ſinapi in aceto gargarizatum cum melle multum iuuat.

* al.piri.

Contra uitia faciei.

Ad impetiginoſam faciem & rubram. R. ſuccum carduncelli albi,& morgellinæ, tantundem de olibano, & melle,& abſinthio,& ceruſa,& his commiſtis unge:& laua faciem cum mica panis in aqua infuſa ,deinde teneras cymas rubi cum melle Luna decreſcēte,confice:poſtea inunge ceruſam nouies ablutam: deinde commiſce oleum, & pſimythium.i.ceruſam & olibanum. *Ad lentigines.* R. ouum, & pone in aceto,donec teſta maceretur:& accipe ſinapi, & pulueriza, & cum ouo confice, & unge fa-

D ciem eunti dormitum: poſtea laua cum farina hordei. *Ad idem.* Succus bryoniæ & cucumeris agreſtis.añ.℥.i. gummi hederæ.℥.s.accipe, & faciem laua ſuperiori modo,& ſi intumuerit facies, cum ſucco ſtrychni.i.ſolani & albumine oui laua. *Item ad impetiginem.* R. radicem plantaginis, & ſal & aceti fortiſſimum, tere fortiter, & de illo aceto diſtempera,& laua. Item radix minoris lapathij in aceto cocta,& ſuper impetiginem fricata liberat. Item hieralogodion,& hiera Rufi, facit in initio impetiginem habentibus, & uarijs alphis. *Vnguentum ad impetiginem.* Lacertam uiuam, & uitem albam pone in oleo:& coque ad tertiam, & colato oleo, adhibeatur cera puriſſima. probatum eſt. *Ad idem.* R. olei libram. i. olibani, cozumbri, pegulæ, ſulfuris, ſaponis, lycij, auripigmenti, ceræ. añ. libram mediam.

De morphea curatione.

Trochiſci ad morpheam albam uel nigram. R. ellebori albi, piperis longi,careos.i.carui, halcyonij .i.ſpumæ maris,ſulfuris uiui,calami aromatici,andrachnes.i.portulacæ,ſandaracæ:omnia æquali pondere,tere,& fac trochiſcos cum aceto,& utere. *Ad maculas albas uel nigras.* Oua trita, & cretam, lithargyrum,& ceruſam,ex æquo cum aceto,& oleo roſato confice,& loca prius cum linteo perfricata uſque ad ruborem perunge.probatum eſt. *Ad maculas rubras.* Cum melle,& abſinthio inunge faciē. Item aloe trita cum melle inuncta faciem iuuat.

Ad rugas de facie tollendas, & omnem ægritudinem depellendam. E

Cucumeris agreſtis radices ſiccas tere,& ſecerne & miſce cum aqua:& faciem laua:hinc alia aqua frigida laua faciem.quod ſi per triduum feceris, mirũ effectũ uidebis. *Vnguentum ad morpheam.* R.ſtaphidos agriæ,ſulfuris,lithargyri.fac puluerem,& uade ad balneum & laua te: & poſtquam lotus fueris,laua te cum aceto,& unge ſupradicto unguento, & poſt triduum iterum laua te. *Aliud ad morpheam albam, & nigram, & ſerpiginem.* Recipe ſucci mali terranei.i. cyclaminis, uel panis porcini, ſucci hyari,ſucci dracontеæ,uiticellæ ſucci,ſaponis,ſanguinis draconis,& aliquantulum capitelli:frica fortiter ſicut unguento,& unge ubi opus fuerit. *Ad ſcrofulas.* Recipe radicis raphani agreſtis rotulas.ix. & tantum de eadem radice,ut tantum ſucci poſſit exprimi,quod ſit ad menſuram trium digitorum, in ampulla uitrea,& da ut bibat in die martis Luna creſcente:& in die iouis Luna deficiente,& ſcrofas ſuper ſcrofulas pone. *Vt tota facies ſit candida.* De ſanguine tauri faciẽ linias, maculas de facie tollit, & lympidam reddit. *Item ad idem.* Aphronitrum,lithargyrum, picem tuſam,olibanum, cimoliam, raphanum cum aqua pluuiali confice,& faciem linias. *Vt totum corpus hilaris fiat coloris.* Vini ueteris fæcem cum oleo tere,& totum corpus perunge *Ad faciem clarificandam.* Recipe cryſtalli,amenti dulcis & ſalſi, dentalis & antalis, coralli albi,& rubri,umbilici marini,nitri, ſalis gemmæ, ſarcocollæ añ.℥.i.ceruſam circa omnia ſupradicta cõtere:ubi ergo cutem laueris, diſtempera paululum de prædi- F
cto puluere in manu tua,& inde tange cutem. *Item ad idem.* Olibani ceræ†uirginis,cornu ceruini, li- †al.olei.
thargyri,ceruſæ ana.ʒ.iij.terebinthinæ.℈.iij.confice & utere. *Vt facies albeſcat, & molleſcat.* Ceruſam & ceram albam teras ualde cum roſeo,& unge.Theodoricon emperiſton male coloratis, Anacardinũ pallidis ualde facit.

De paſsionibus gulæ.

Potio ad ſcrofulas. R.ellebori nigri,mali terranei,herbæ mauræ.i.trifolij, matriſſyluæ, caudæ lupinæ: has bene ablutas fortiter pinſito,& ad tertiam decoque, & patienti de tertio in tertium diem dabis.

Item ad idem. R.radicem ſpathulæ,& radicem herbæ mauræ, & teſticulos agni, & nouies ablue & tere:& in uaſe pleno aquæ ad cælum liberum ſuſpende nocte una:& ſingulis diebus bibe. Et frondes tritas herbæ mauræ in patientibus locis faſcia:& dimittatur tota nocte. *Item ad idem.* R.ſtercus porcinum,& fac puluerem ex eo,& laua prius ulcus de fortiſſimo aceto uel uino:& poſtea imple de puluere illo,donec ſanetur.expertum eſt. *Ad idem.* Fabæ lupinæ radices uino nouies lauentur, & aqua in diuerſa proijciatur loca:quatum radicum una pars teratur mediocriter:alia pars dimittatur integra: &.ix.grana piperis integra,& cinnamomi integri.℈.ij.& mellis.℥.ij.imponatur in olla cum uini cyathis. ix.quæ omnia bulliant ad tertiam:& ſic tribus diebus detur infirmo ad bibendum Luna deficiente. G
Ad idem. R. Bruſci radices,aſparagi radices,radices fœniculi,radices uiolæ,cymæ oliuæ,cortices fagi, paululum radicũ acori,cortices ulmi,flores ſtœchados,roſæ agreſtis,uel roſæ caninæ, quæ omnia lauẽtur nouies in aqua:& concoquantur in uino uſque ad tertiam:& poſtea miſceatur paululum mellis,& piperis,& ita bibat. Item uitis albæ radicem tritam cum axungia ſuperpone frequenter. *Ad idem.* Succus capparis,& ſuccus fumiterræ miſti & bibiti ualde proſunt.

Ad glandulas.

Obuli cataplaſma impone,& glandulas deficere certum eſt.Item folia perſici cum ſale tere,& ſuperpone,mirifice proſunt.Sed ſi fuerint duræ ipſæ glandulæ,fimum caprinum tere cum aceto,& in panno inuolue,& ſuperpone. *Item ad ſcrofulas.* Tolle lacertam uiuam,& mitte in olla rudi,olei libram unã, & ibi ſe decoquant.penitus aquam non tangat:poſtea unge mane & ſero, uel decies in die. *Item potio ad idem.* Enulæ radices,gladioli,aſphodeli,folia lauri:omnia coque in uini fortis phyalis nouem, quouſque ad tertiam redeat.dabis Luna deficiente.

Contra uitia palati, & gutturis.

Diamoron de rubis,quod facit ad omnes cauſas palati, & gutturis; uuluam ſubleuat cadentem, & humoroſam deſiccat.

Recipe ſucci mororum rubi,libras duas,mellis,libram unam,ſapæ,libram unam:quod cõficitur ſic, H
ſuccum cum melle & ſapa in uaſe æneo ſtagnato ad leues prunas decoque, & ad perfectam decoctionem feruefacere deſine.Quando uero coctum fuerit ſcies,quia poſita de eo gutta ſuper marmore,ſi ſe retinuerit ut mel, bene coctum eſt,tunc in uaſe ſtagnato recõde,& uſui reſerua.quando opus fuerit,ex eo palatum & uuulam unge, aut ad gargarizandum dabis. *Aliud ad idem, & ad uulnera faucium alba, uel nigra.* Recipe balauſti,ſucci corticis granati ſicci amborum añ.ʒ.iiij.aluminis ſciſſi,maſtiches ana.ʒ.i. tere, & in puluerẽ redige,& cum decoctione croci collige: & quando opus fuerit, locis dolentibus unge.

Ad uocem clarificandam electuarium.

Recipe cymini aſſi.℥.ii.ſeminis ſinapis,piperis añ.ʒ.xv.calaminthes,pyrethri,cinamomi ana.℥.i. mellis quod ſufficit.

Ad tuſſim ueterem & nouam.

Sotira magna cum uino detur eunti dormitum.Simili modo Euchariſtum datur cum ſotira miſtum tuſſientibus. Vtile etiam eſt,diabutyrum pectori & tuſſientibus. Idem facit diacalaminthes. *Item ad raucedinem.* Apij ſemen,cymini ſyriaci,ſeminis fœniculi, ſeminis anethi, ſeminis pulegij ana. cochleare.i.in puluerẽ redige:& cum fœnigræci ſucco da ad bibẽdum per triduum:res eſt nimis ſalubris.

A *Pilulæ ad tuſſim probata.* Recipe ſtyracis.ʒ.i.opij,galbani,ſulfuris uiui,terebinthinæ,ana.ʒ.ij. piperis nigri.ʒ.xv.tempera cum ſucco apij,& da eunti dormitum aut.iij.aut.v.

De præcordiorum paſſionibus

Quibus color rubeus apparet in facie,aliquando poſthoc in pallorem conuertitur:& tunc uadit dolor inter ſcapulas,uel tibias,& tuſſit:& quod proijcit ab ore,ſaporem ſalis habet,& memoriam non habet,& uidentur eſſe aſpera,quæ uidet. Hunc deuita,quia moriturus eſt:ſin minus,ita curabis, diapraſu utile eſt,diaireos uitijs pectoris,ſic diacalaminthes,aut climax.i.ariſto.uel uitis alba, & diaolibanu catarrho,& tuſſi. *Electuarium expertum ad vitium pulmonis,& ad omne rheuma deſcendens a capite ad thoracem,& qui ſanguinem expuunt,& ad raucedinem vocis,& qui male ructant ab ardore ſtomachi,& ſynanchen,quæ in faucem rumpit,& ſtranguriam,quæ ex phlegmate fit curat.* Recipe ſpicæ nardi, aniſi, cinnamomi, tragaganthæ, gomphitæ.i.ſtyracis,hyſſopi,petroſelini, piperis al.gariophyllorum,ſeminis fœniculi, dactyli, carui, rhu pontici ana.℥.i.mellis quod ſufficit.da mane & ſero. *Item aliud probatum ad uitium pulmonis,& omnem tuſſim.* Recipe raphani,pyrethri,enulæ,elenij,iridis illyricæ,piperis ana.℥.i.dabis mane & ſero. *Electuarium dianthu,quod optime facit contra cardiacos,phthiſicos,hepaticos,confortat illos, qui ſunt debiles natura,& ex longa infirmitate curat.* Abſinthij florum libras duas, & frondis eius libram unam,ſandali rubri &
B albi ana.libram unam.gariophyllorum,ſpicæ,galangæ ana.℥.s.piperis longi.ʒʒ. maſtiches ana.ʒ.ij. liquiritiæ libram unam,ſucci eius.℥.i.ſachari libram unam,roſæ.℥.iiij.mel quod ſufficit. *Diapenidion magnum, quod facit aſthmaticis, arthriticis,ſiccæ tuſſientibus, uocem perditam ex calore perfecte reparat, phthiſicis, peripneumonicis, & pleuriticis ſubuenit.* Recipe penidiarum.ʒ.c.pinearum,amygdalarum purgatarum, ſeminis papaueris albi,omnium trium.ʒ.xxx.cinnamomi,gariophyllorum, zingiberis.ſucci liquiritiæ,tragagan. gummi ara.amyli,ſeminis citruli,melonis,cucumeris,cucurbitarum purgatarum ana.℥.xi. camphoræ.℈.iiij.ſyrupi uiolati quod ſufficit. Conficitur ſic, penidiæ cum ſyrupo,lento igne aliquantulum bulliant,& inde puluis terendorum temperetur. Detur mane & ſero cum tepida. *Diapenidion minus, faciens ad uulnera, quæ intrinſecus ſunt maturanda, omnes putredines expurgat, & conſtipata pectora mollit.* Recipe zingiberis tragaganthæ,pinearum purgatarum, amygdalarum,aniſi,ſeminis citruli,melonis,cucurbitæ,papaueris, omnium nouem ana.ʒ.xij.ſpicæ,croci ana.ʒ.vi.mellis ro. quod ſufficit. Detur mane & ſero cum tepida. *Epithema ad tumorem,vel dolorem, vel inflammationem hepatis.* Recipe roſarum,trium ſandalorum,farinæ hordei æquale pondus,tempera cum ſucco ſolani & cum aqua frigida. *Tryphera magna,quæ facit ad dolorem ſtomachi ex frigiditate, ſiccat quando accepta fuerit, ſtatim patientem ad ſudorem prouocet, phreneticis, & mulieribus, quæ ex melancholia de matrice inſomnia patiuntur, ſuauiter ſomnum præſtat, rheumaticis,&
C qui faciunt * uentrē cum ſanguine, vtiliſſima eſt.aſcaridos & lumbricos educit,& menſtrua prouocat cū mulſa data.* Recipe opij.℥.ij,cinnamomi,gariophyllorum,galangæ,ſpicæ,zedoariæ,zingiberis, coſti, ſtyracis, calami aroma.cyperi,iridis,peucedani,acori,mandragoræ,celticæ,roſæ,piperis,aniſi,apij,petroſelini, fœniculi,macedonici,dauci,hyoſcyami,ocymi ſeminis.omnium.xxv.ana.℥.i.mellis quod ſufficit. *Ad infuſionem.* R. ſquamam ferri, & tere & miſce cum melle,& cum ſucco menthæ, ſanicenæ, ideſt herbæ ſanctæ mariæ,& ſucco abrotani, & paſtillato,mitte in teſta poſita ſuper caueam terræ, & ſic coque, donec ſiccetur multum,& reſerua: quando opus eſt accipe cochlearium unum puluerizatum uſque ad dies
tal.capitis nouem,& bibe poſt acceptionem, uel miſce in uaſe uini puluerem,& quaſſatum bibat.ſimiliter probatum eſt. *Triaſandali expertum ad dolorem * hepatis ex calore, ictericorum colorem emendat potenter,& omnem calorem intraneorum uſitatum extirpat, & ſitim intolerabilem temperat.* R. diacridij in cytonijs cocti. ʒ. xxvij. zaccaræ,ſpodij,roſarum babylonicarum ana.ʒ.ix.ſandali albi,rubri,& citrini.ſucci liquiritiæ,ſeminum portulacæ omnium ana.ʒ.iiij.rhu barbari,croci orientalis,amborum.ana.ʒ.iii.camphoræ.ʒ.i.&.℈.i.Sirupi Galeni quod ſufficit,dos.eius.ʒ.iij.cum tepida *Ad ictericos.* Accipe uigam, quæ fit de ære, & tinctam in forti aceto pone in oculis. Itidem facies de ſucco pomorum granatorum amarorum. *Ad idem.* Roſmarinus coquatur in uino optimo,& decoctione eius infrigidata,nocte & die utatur. *Ele*
D *ctuarium diapraſiu,ſiue ſancti Petri,quod valet ad cauſas pectoris, & ad febres ex his natas, & ad tuſſim maxime prodeſt.* R. hyſſopi,ſerpylli,fœnigræci,aniſi,ana.ʒ.ij.iridis illyricæ.ʒ.iiij. origani, pulegij, calaminthes, ſcyllæ,praſij ſylueſtris,& domeſtici ana.ʒ.iii.herbæ uirides cōcoquātur in quindecim ſextarijs aquæ,ut ad tertiam redeant.pinſantur,& exprimantur fortiter. Ius aquæ decoctionis miſceatur cum melle.℥.v. lente ſuper carbones bulliant,donec aqua conſumatur: deinde mitte pinearum,dactylorum, caricarū pinguium mundatarum & pinſitarum ana.℥.iii.tragaganthæ: poſtremo his optime expreſſis, addantur pulueris liquiritiæ.℥.iii.galliæ muſcatæ.℥.i.gariophyllorum, galange,zedoariæ,ſpicæ,cinnamomi, rhu pontici ana.℥.iii.confice,& uſui reſerua. Sotira aſthmaticis auxiliatur,Theodoricon anacardinum ictericis medetur.hiera fortiſſima idem facit. *Pilula probata ad tuſſim.* R. mirrhæ,croci,caſtorij,ſtyracis, galbani,piperis,opij ana.℥.i.olei laurini.℥.xv.coſti,caſiæ fiſtulæ ana. ℥.s. *Alia ad idem.* R. myrrhæ, caſtorii,galbani,tragaganthæ,opij,ſtyracis, ana.℥.s.croci.℈.iii. *Ad uocem meliorandam.* Accipe lardum recentem de porco multum craſſo, cum aqua tepida depilato, & tantundem enulæ: facque in olla bullire per totum diem, & carne conſumpta fac iterum bene excoqui ius eius, quo excocto utatur quilibet ſicut uoluerit.probatum eſt. *Antidotum ad ſplenem.* Recipe coſti, ſpicæ celticæ, pulegii, rhu pontici, ariſtolochiæ longæ, caſiæ fiſtulæ, ſquinanthi ana. ʒ. iii. dabis. ʒ. ii. Item accipe uerbenam, & chelidonium, fac tortellos, & comede. *Item ad ſplenem, res probata.* Cortice fraxinis

fraxini excoque in uino,& bibat quotidie donec ſanetur. Si uis probare,da porcello per triduum ut bi E
bat,& in quarto occide ipſum,& non inuenies ſplenem. Item radix ebuli cum ſyluestri rapa decocta
& ſuperpoſita ſplenis duritiem ualde remollit. *Item ad idem.* Tamariſci in uino decocti,&.xl. diebus
continuis bibendo eius decoctum,mirifice prodeſt. Scypho etiam de eo facto, ſi cum eo aſſidue pote-
tur,ſplenis duritia diſſoluitur. Item potio Eſdræ cum diagridio mirifice prodeſt. Item acetum ſcylli-
ticum ſplenem cito extenuat:conficitur autem ſic. Scyllam ſume, & eius duriſſima & tenerrima remo-
ue,& medium per aliquot dies dimitte ut conſeneſcat,& poſtea libram unam & uncias ſex ſume, & in
aceti lib.xij.pone ad ſolem per uiginti dies:quibus expletis per ſacculum diu exfrica,& proiecta ſcylla
in uaſe uitreo conde & utere.facit etiam hydropicis &*ſtomachicis. *al. aſthmaticis.

Contra uitia ſtomachi.

Ad ſtomachi dolorem & rugitum,ſiler,& cyminum coque in uino falerno:& pone ſuper ſtomachũ.
Item ad uentoſitatem & dolorem non ſolum ſtomachi,ſed etiam uentris & ilium ex frigiditate nata: expertum eſt. Re
cipe baccarum lauri partes duas,& tantundem rutæ,& cymini partem unam,& his tritis commiſcean-
tur:& miſtis apponatur de melle quantum ſufficit,& ſupponatur in frixorio ſuper ignem, donec fiat ca
lidum ſatis,& dolenti loco ſuperponatur. *Diatrion pipereon ſtomachis cibos non digerentibus, & poſtremo ad*
omnẽ imbecillitatem ſtomachi ualet. Idem facit diapepereon. Ad idem. Zingiber conditum,quod recipit radices F
eringij bene mundatas & purgatas atque lauatas libris quinque,deinde immutata aqua bene coquan
tur. Poſtea de aqua colando ſiccentur:ſic puluerem illius libræ unius zingiberis in aqua roſata per no-
ctem uel amplius mollificati cum melle ſufficiẽti bene deſpumato commiſceas:ita tamẽ quòd radices
ipſæ in prædicto melle prius bene bulliant:& tunc demum oĩbus bene iunctis aliquantulum,uel uſque
ad mellis ſpiſſitudinem coque:& ſic repone. *Item ad idem,confectio marmoridarum, ideſt pendiarum haben-*
tium duritiem marmoris. Recipe ſacchari libras duas,ſolue cum frigida:quibus commiſce pulueris cin-
nami,zingiberis ana.ʒ.iiij.gariophyllorum,galangæ,ſpicæ.an.ʒ.ij.pone ſuper ignem, & tandiu coqui
dimitte ſemper agitando, uſque dum aqua conſumpta fuerit:ſed ſpathula nunquam recedat: deinde
tres guttas olei ſuper mundum marmor mitte,quod ſit in modum tabellæ,& incide,& utere. Sed ſi uis
laxatiuum facere,mitte ibi.℥.ij.diagridij. *Ad uomitum ſuperius,& inferius.* R. thapſiæ lib.s. cataputiæ
lib.s.agarici.℥.iij.atriplicis,rapæ radicis ana.℥.ij.croci,ʒ.iij.mellis quod ſufficit. *Aliud.* R.thapſiæ.℥.ix.
cinnamomi.℥.ij.s. mellis quod ſufficit. *Vomitus ſuauiſſimus,& ſine anguſtia purgans choleram uſtam.* Re-
cipe thapſiæ libram mediam,caſtaneolæ,condiſi,cinnami craſſi,lathyridum mundatarum, croci hortu
lani,ana.℥.iij.mel quod ſufficit:dabis in modum nucis cum calida. *Alius uomitus.* Recipe thapſiæ li
bras duas,croci libram unam,condiſi.℥.iij.cinnami.℥.iij.mel quod ſufficit:datur ut ſupra. *Vomitus ſine* G
periculo. R.ſucci cyclaminis,atriplicis ſeminis,ſpermatis geneſtellæ,ana.℥.iij.cinnami.℥.s.mellis quod
ſufficit. *Item alius,qui ſic fit.* R.mellis cyathũ.i.aquæ cyathos duos,aceti cyathos tres, coque ad me-
dietatem,deinde rafanum ibi intingas,& manduca:& bibe de ipſo oxymelite. *Ad uomitum.* Mitte
in uaſe fictili libram unam aceti,& tantundem aquæ,& tãdiu bulliat donec aqua conſumetur. *Ad uo-*
mitum,& dolorem,& concuſſionem ſtomachi cum uentris dolore. Recipe ſumac,maſtiches, carpobalſami ana.
ʒ.ij.ſeminis bauciæ,carui,cardamomi.ana.ʒ.ij.ſpicæ †ʒ.i.trita in uino mitte cum.ʒ.s.de croco:poſt ad- †al. drach.ii.
des corticum citri uiridis,aut menthæ unciam unam,& ſuccum menthæ,& ſuccum turionis uitis,confi
ce,durat per annum. *Ad uomitum ſtringendum.* Nymphæam bibe cum uino diſtemperaram per tres
dies. *Ad idem.* Nepitam coquas in lacte caprino:prodeſt ſi bibas per triduum. Item tolle olibanũ,
& ſuccum menthæ,& parum aceti, & ſimul confice:& facto emplaſtro pone in furcula gulæ, & ſuper
ſtomachum. *Ad uomitum nimium,& uentris ſolutionem* Recipe cyminum,& fac bullire in aceto, & da
patienti ad bibendum & manducandum. *Electuarium ad uomitum prouocandum.* Recipe ellebori albi lib.
s.tritum ſicca,cribella,fac tegulam calidam,& deſuper pone puluerẽ modica hora: deinde mitte tres
phialas mellis deſpumati in olla,& ipſe puluis inſimul bulliat in ipſo melle,& repone:quandoque opus
fuerit,da cochleare unum,& facit uehementer uomere ſine anguſtia. *Ad uenam ruptam interius reſtrin-* H
gendam. Bibat parum naſturtij ſeminis,aut adrianum balſamatũ cum mulſa calida,aut athanaſiam cũ
ſucco plantaginis,aut trypheram magnam cum mulſa,quæ etiam uomitum, & dyſenteriam cum cali-
da niire curat. Similiter oleum muſcellinum uomitum ſtringit,& anguſtiam tollit. *Ad idem.* Boli ar
meni partem unam,gummi ſaracenici partẽ alteram,& tragaganthæ tertiam.hæc omnia temperabis
cum uino ueteri,fac pilulas,& exinde dabis.iij. *Ad idem.* Lac caprinum coque ſimul cum tragagan †al. electuarii.
tho,& utere uno die in modum†lactis.

De ſtringendo ſanguine.

Ad ſtringendum omnem ſanguinem folia enulæ tere & impone. hoc etiam cũ ſale & urtica impoſi-
ta fiſtulã ſtringit *Aliud.* Corticẽ medium caprifici raſum impone.probatũ eſt. Itẽ cepam finde, &
impone.ſatis probatum eſt. *Ad hæmoptoicos.* Sanguinẽ draconis,aloẽ,ſymphytum, alumẽ ex æquo
trita,dabis cum aqua frigida,uel cum ſucco arnogloſſi. *Electuarium ad ſtomachum,quod aſthmaticis peculia*
riter prodeſt. R.galangæ,gariophyllorũ,piperis.ʒʒ.zingiberis,coſti.añ.ʒ.ij.ſpicæ,maſtiches. ana.ʒ.iiij.
xylobalſami.ʒ.iiij.gõphitæ,myrrhæ.ana.ʒ.s.cinnamomi.℥.i.liquiritiæ.℥.ij.s. roſarum.℥.ij.s. croci.ʒ.ij.s.
mellis quod ſufficit. *Item ad eos,qui ſanguinem fundunt ex ruptura uena.* R.ſymphytum,& bolum.ana.ʒ.
ii.fac puluerem,& bibe cum aqua pluuiali per triduum in mane.

A *De ſingultu.*

Ad ſingultum tollendum. Mitte manus & pedes in aqua calida:& poſtea apprehende ſpongiã,& intinge in aceto,& ſuperpone ſtomacho. Itẽ tere rutã uiridem,& cyminũ in oleo frigido, & in ſtomacho faſcia. Item aquam pluuialem, & zingiber bibant, & cyminum manducent. Item in aqua calida ſedeãt,& aquam decoctionis zingiberis,& galangæ bibant. *Ad idem* Sotira cum mulſa bibita mirifice prodeſt. Item accipe caſtorium,& tere,& fac puluerem:& da patienti ad comedendum. *Oleum ad debilitatem ſtomachi, ad uentoſitatem, facit etiam debilitati hepatis.* Recipe olei roſari. vnc.i. maſtiches. vnc.iij. uel vnc.i. ceræ albæ. vnc.ij. hoc in æſtate fiat. Si autem fuerit hyems: adde laurini. vnc.ij. coſti. ʒ. i. hæc omnia concoquantur lento igne in teſta:& bene liquefacto tepide, totus ſtomachus ungatur,& tegatur ſtuppa.

De ſignis hepaticorum, & ſpleniticorum, uitæ, & mortis.

Qui tuſſit nimium, & in latere dextro nequiuerit quieſcere,& quod proijcit ex ore dulce eſt: hoc accidit ex iecore,& ſi nullam memoriam habet,& frequenter nares eius ſanguinentur, & pes eius dexter tumuerit.& nihil ſumere deſiderauerit præter aquam, poſt ueſperam & circa ueſperam pigritiã uel laſſitudinem paſſus fuerit: qui iſta ſigna habuerit, morietur. Quicunque uero apoſtema patitur,& iſta
B ſigna non habuerit, hunc debes curare ita cum antidoto apij: quod ita conficitur. Succum apij cyathos duos coque in ſimilitudinem mellis, tunc cum pauco uino,& butyro,& terebinthina ana .℥.i. pyrethri. vnc.s. commiſce,& lento igne decoque:& da mane & ſero in modum auellanæ. Super latus autem illud pone emplaſtrum oxyracroceum:& da ſibi hieram Gal.& picram eiuſdem, herbam artemiſiam tritam cum uino,& cum ferro candente calefactam quotidie bibat,& ſanabitur: ſed & alia ſuperius experimenta & potiones ſcriptas, ſi hæc non plene profuerint, ut cures dabis.

De ſplenitica paſſione.

Qui in illa iugiter die noctuque triſtis apparet,& dolorem in ſiniſtro latere patitur ſemper,& in eodem loco ubi dolet tumeſcit,& pedes,& tibiæ eius tumeſcunt,& dormire nequit,& nihil delectat edere,& urina ſua croco ſimilis fit,& faſtidium habet, moriturus eſt. ſi autem hæc ſigna non habuerit, ſupra ſcriptis medicinis curetur. *Ad ſplenem, probatum.* R. ſplenem erinacei terreni recentem uel ſiccum, tere, cum uino albo infirmo acum in manu ſiniſtra tenenti in die Iouis Luna deficiente dato.

De paſſionibus uentris.

Qui in illa die multum nauſeat,& ſi quid manducat aut bibit, illi non proficit, & pedes eius ſemper calorem generãt,& dolorem patitur, ſicut de paſſione* neſcia: iſta ſigna mortalia ſunt. Sin minus, ita cu-
C retur, Euchariſtum ei dabis. *Item cataplaſma tale fac.* Incende fuſtem caprifici, & fac cinerem, & tempera cum pice liquida,& pone calidum ubi dolor ſentitur. Item portulacas ſiccas tere, & cum calido oleo deſuper pone.

*al. ueſicæ.

Medicina ad laxandum.

Pilula ad laxandum multum. R. aloes, ſcammoniæ, cocci cnidij, lathyridum æquale pondus, maſtiches quantum medietas ſcammoniæ, confice cum lacte tithymalli, dabis tres in modum ciceris, & poſtea dabis mulſam calidam,& ieiunet uſque ad horam nonam.

Pannus ad uentris ſolutionem.

Succum ellebori uiridis exprime:& ex eo totum umbilicum perunge:& pannum de oleo linitum ſuperpone,& ſi de uiridi elleboro habere non poteris, ſiccum in puluerem redigas, ipſumque cum ſucco polypodij & mercurialis† & cucumeris agreſtis temperes,& ut ſupradictum eſt umbilicum perungas: & ſi uis ut uomat, ſtomacho ſuperponas doctrina prædicta. *Item ad uentris ſolutionem.* Lac anabulæ in carica fac fluere,& ignorante patiente ad comedendum dato: uel cum prædicto lacte farinam tempera,& inde facias fritulas in frixorio cum adipe porcino frixas, ad comedendum dato. *Item ad idem.* R. cocci cnidij, euphorbij, croci orientalis æquale pondus, mellis quod ſufficit, purgat per ſuperius, & inferius. *Electuarium bonum ad laxandum.* R. eſulæ. ℥.iij. garyophillorum, epithymi. ana. ʒ.i. baccarum,
D elaterij, polypodij, maſtiches, piperis. ana. vnc.ij. mellis quod ſufficit. *Item ad ſoluendum uentrem.* Fel taurinum inuolutum lana ad umbilicum poſitum uentrem ſoluit,& infantibus lumbricos necat. *Ad idem catapotia Galeni.* R. diagridij. ʒ.iij. colocynthidis, aloes. ana. ʒ.iiij. myrrhæ. ʒ.ij. maſtiches. ʒ.i. fac pilulas in modum ciceris. *Ad uentrem laxandum.* Accipe ſauinam,& mitte in cacabo, & bulliat fortiter:& poſtea extrahe,& pinſe fortiter cum pinguedine porci,& iterum pone in caldario, & bulliat, & cola,& fac unguentum,& unge umbilicum. *Ad idem.* Fel lupi pone ad umbilicum. *Aliud unguentum mirabile adeo seceſſum prouocans, ut ſtercora conſtipatiſſima in momento prouocet.* Fel taurinum, aloen, ſal gemmam,& oleum commiſce,& orificium ad ignem fortiter unge. probatum eſt. *Clyſter.* R. aloes lib.i. ſcammoniæ. ℥.iij. ſucci ebuli, ſucci betæ atq; maluæ paluſtris,& mercurialis ſemẽ,& oleũ, et furfur coctũ in aqua ſalſa, et ſic ſuper puluerẽ ſucci mittant, et tepefactũ inijce. *Clyſter ad renum dolorem.* R. ellebori nigri. ℥.i. radicis cucu. agreſtis. ℥.iiij. caricas numero. ix. aquæ alexandrinæ. ℥.i. cucurb. mundæ. ℥.ij. coque ad tertiam, et inijce. *Ad dolorem uentris.* Stercoris porcini, baccarũ lauri, ſeminis fœniculi, apii, ana. ℥.i. rutæ faſciculũ unũ, maſtiches. ℥.ii. fac puluerem, bulliat cum olei libris duabus, et cũ lana infunde, et in uentre ligabis *Ad puncturam ſub ubere.* Mitte mel in ſartagine, et fac tepidum, et extende ſuper ſtuppam, et deſuper aſperge puluerẽ cymini, et impone loco dolenti, probatum eſt. *Clyſter quod facit ad nimiam ſolutionem uentris.* R. cymas lentiſci, cymas myrtæ, nepitæ, radices rubi, et cymas eius, co-

†al. morgellinæ.

que omnia in uino,& inijce. *Antidotum ad uentrem ſtringendum de quacunque diſtemperantia,ualet iliacis,dyſen* E
tericis,& ad omnem ſolutionem. R. mirrhæ,opij,acaciæ,prunellæ,ſtyracis,ana.ʒ.i.olibani,maſtiches.ana.
ʒ.ii.*ſtœchados.℥.s.confice cum ſucco cymarum rubi,aut arnogloſſi, fac catapotia, dabis quinq; aut ⁎al.ciclidos.i. galliæ,aſſe̜ma
ſeptem,& eſt mirabilis effectus. *Pilulæ ad omnem ſolutionem uentris.* R. balauſti, corticum maligrana- gnæ.
ti,gallæ,acaciæ,tartari,ſumach,croci orientalis,galliæ,mirtyllæ æquale pondus, opij quantum penſat
medietas unius,& trita tempera cum ſucco myrtæ,& lentiſci,& fac pilulas in modum ciceris, & da.v.
uel.vij.eunti dormitum. *Ad nauſeam uel fluxum ſtringendum.* Puluerem maſtiches tempera cum albu-
mine oui,& fac uelut emplaſtrum in purpureo panno,& ſtomacho imponas,& prodeſt. *Item ad uomi*
tum ſtringendum,& tenſionem ſtomachi,& defectionem. Baccarum lauri.ʒ.iiij.cymini,roriſmarini, abſinthij.
ana.ʒ.iij.pulegij.ʒ.ij.maſtiches.ʒ.i.panis uſti.ʒ.ix.perunge ſtomachum dē melle calido, & ſuperaſper-
ge puluerem, & cooperi cum lana,& faſcia. *Ad lumbricos necandos.* R. folia herbæ mauræ,coque in
uino,& miſce parum mellis,expellet omnes mortuos. Item R. abſinthij uiridis,git,lupini,pulueris fel-
lis taurini,medullæ cerui ana.℥.i.ceræ.†.℥.s. *Contra dyſenteriam.* Sotira temperata cum ſucco ſponſę † al.unc.v.
Solis,uel myrtæ utiliſſima eſt,uel athanaſia cum ſucco plantaginis,ſeu ſolus ſuccus ſemperuiuæ. *Ad*
idem. Accipe coronea,& munda interius & exterius,& gallas,& cyminum,& coque. Coctis autem,
accipe decoctionem,& miſce cum ſaccharo,& aqua,& bibe de tertia in tertiam diem, & liberaberis a F
fluxu. *Item ad idem.* Tryphera magna cum tepida potata omnem dyſenteriam omnino ſanat,& uo-
mitum ſtringit. *Ad eos qui ſine uoluntate egerunt.* Accipe ſuccum ſymphyti & hypocyſtidos, & fęcē
olei,& ceram,fac inde magdaleones,& poſtea mitte in anum. *Ad ſanguinem reprimendum, ſi albeui cum ſan-*
guine anus exierit foras. Puluerem aſpalathi & gallæ ſuperaſperge,ſi ſolus * anus exierit, aquam in qua * al. ſanguis.
cocti fuerint caules immitte. .Item unge ex aloe cum uino ueteri diſtemperato. *Ad dyſenteriam, &*
lienteriam probatum. Poma ſylueſtria in aqua coque, & calida ſuper umbelicum & ſuper renes po-
ne, more emplaſtri inducta, & illis refrigeratis, alia tepida aſſidue ſuperponantur: in die una uel
nocte etiam deſperatis cito ſubueniunt. quòd ſi hoc ſuppoſitorium adiungas, citius reſtringit:
quod ſic facies. Accipe porrum cum capillis ſuis de terra abſtractum, non lauatum, ſed a terra
excuſſum: tere,& exprime ſuccum, remotis prius folijs, & miſce ſuccum cum reſina ſuper tegulam
calidam: & exinde cum lana ſuccida fac ſuppoſitorium, & quando frigidum fuerit, calefacito:
& quando ſiccatum fuerit, renoua ter uel quater. certum eſt. *Ad eos quibus anus exit foras.* Aquam
ubi cocti fuerint caules tolle, & ano immitte. Item unge ex aloe, & cum uino ueteri diſtempera.
Ad idem. Puluerem aſpalathi, & gallæ ſuperaſperge.. *Item ad dyſenteriam..* Calefac petram
molēndini, & frondes porri pinſitas ſuperpone cum aceto forti: & homo in ſella perforata ſe- G
deat circunquaque inuolutus, & totum fumum per anum recipiat bis uel ter. *Item ad pondus.*
Vinum coctum, cyminum coctum cum nitro, & pice de romania fac bullire, & ſuperſedeat. Sic
etiam ſaluia iuuat, tegula quando calida fuerit, ſi ſuperſedeat patiens multum iuuat. *Suffumi-*
gium ad lienteriam. Spolium ſerpentis, aut carnem eius ſiccam ſuffumiga. *Pilula ad dyſenteriam pro-*
bata. Recipe opij, ſtyracis, croci orientalis, galliæ, maceris, maſtiches, myrtilli, roſæ ſiccæ,gum-
mi de Babylonia, myrrhæ, roris ſyraci, aluminis, gallæ, acaciæ, balauſtiæ, æquale pondus, tempera
cum aceto, & fac catapotia, & da mane & ſero.iij.

Contra uitia renum,& ilium.

Ad dolorem renum. Folia lauri pinſe fortiter,& coque in uino optimo quouſque coaguletur, & ſu-
perpone renibus modo emplaſtri. Adrianum balſamatum utile eſt nephriticis, & turbulentam uri-
nam facientibus, & in ueſica lapidem habentibus. Philanthropon ad idem ualet. Sic diapepereon
& Euchariſton. *Potio probata ad ilium dolorem,& ad frangendum lapidem.* R. dactyli mundati intus & fo
ris,ſaxifragiæ, radicis capparis, petræ * lyncurij,oſſis de corde cerui [petræ de corde ceruino] gario- * lyncis.
phyllorum,ſeminis citri,cucumerorum, ſeminis apij,alumen de Africa. Seminis alexandrini,& pe-
troſelini ſeminis,radicis aſparagi.ana.℥.i.mel quod ſufficit,bibant in balneo cum uino uel aqua calida
in modum auellanæ. Vrinam enim mouet, & lapidem frangit. *Ad idem.* Cardui radicem cum H
oratione dominica collige: & laua nouem uicibus,& pinſe fortiter,& mitte nouies nouena grana pi-
peris,colabis,& ſuccum ad bibendum dabis. probatum eſt. *Emplaſtrum ad idem.* Recipe * ladani, * al.ſandali.
adipis urſini,olibani, ſaxifragiæ, petræ * lyncurij,myrrhæ ſiccæ, opopanacis, ana.℥.i. ceræ. ℥. iiij. olei * al. Gallæ.
quod ſufficit *Sorbitiuum ad idem.* Recipe galangæ. ℥. i. zedoariæ, ſaxifragiæ, grana ſolis, ſeminis
apij,aniſi,aſari,ſquinanthi, omnium æquale pondus,pone in.vj.li.aquæ, bulliant ad medietatem, cola,
& proijce ſpecies,& da ut bibat mediam phialam.

Ad ilium dolorem,& frangendos lapides,& ſtranguriam,& dyſenteriam.

Dis ciſſu. R. ſeminis hederæ,gummi eius,ſaxifragiæ,petroſelini macedonici, apij, piperis, pyrethri
ana.℥.i.dauci,grana ſolis,cardamomi,myrrhæ,aſparagi,agarici, cinnami, ſeminis citri, ſperma * cerui * al. carui.
ana.℥.i.ſanguinis hirci de mēſe Auguſti,galangę,diagridij.an̄.℥.ij.aloes.ʒ.iiij.ſpicæ nardi.ʒ.ii.mel quod
ſufficit. **Sclirosmon faciens nephriticis,dyſentericis,ſanguinem uomentibus,ad dolorem ſtomachi,arthriticis,& iſchia-* * al.ſclirophilon.
dicis. R. cynnamomi,ſtyracis,ſpicæ, zingiberis, xylobalſami, caſtorij, coſti, pyrethri, ſmyrnidis
,i.genus uernicis, terebinthinæ,ſagapeni, opopanacis,chalbani,dauci, hyoſcyami, piperis,petroſelini
an̄.℥.viij.gariophyllorum,opij an̄.ʒ.iiij.balſami.℥.s. mellis qđ ſufficit: dat̄ in modū auellanę cū tepida.

Item

A *Item ad ilium dolorem.* Tolle hederam terraneam,fac bullire ut fomẽtetur,& tolle grana caudæ uul-
pinæ,& laua.ix.aquis,& tere,& da ſuccum parienti:& tolle tres cymas rubi,& tres urticæ, pinſe:& ac-
cipe lilij radices ſiccas,& tere ut puluis inde fiat:& accipe petram quam homo mingit, & fac puluerẽ,
& miſce cum puluere lilij:& accipe radicem paſtinacæ,& laua.ix.aquis, & cum aqua ipſius paſtinacæ
tempera omnia ſupradicta,& da patienti.probatum eſt. *Fomentum ad ilium dolorem , & ad lapides proiicien
dos,& urinam prouocandam.* Furfur calidum infuſum in aceto,uel arenam marinam cum ſale calido,uel
aſphodeli frixi in oleo calido:hæc omnia ſingillatim miſſa in ſacculo,dolenti ſuperponantur loco. Da
uitica potio iliacis efficaciter prodeſt. *Antidotum ad lumborum dolorem , & frangendos lapides , ut & lumbi
pingueſcant.* R.nucleorum mundatorum,amygdalarum,auelanarum,nucum,fiſticorum ana.℥.iiij. zin
giberis.ʒ.iij.cinnamomi aliptæ ana.ʒ.ij.croci orientalis,galangæ,gariophyllorum ana.ʒ.i.aniſi,maſti-
ches ana.ʒ.ij.mellis quod ſufficit. *Potio probatiſſima ad ilium dolorem, ad petram rumpendam,& ad eos qui uri
nant cum tormento.* R.gariophyllorum.℥.i. cinnamomi.℥.iiij. zingiberis.ʒ.iij. coſti.℥.i.rhuris.℥.ij . ſemi-
nis aſparagi.℥.vj.& radicis eius.℥.iij.galangæ.℥.iij. pyrethri.℥.ij.ſpicæ.℥. viij. croci orientalis.℥.iij. myr-
rhæ.℥.i.macedonici ſeminis.℥.iiij.peucedani.℥.ij.ſaxifragiæ.℥.iiij.grana ſolis tantũdem,opij.℥.ij.ſeminis
lapathij.℥.iij.hyoſcyami.℥.iij.coriandri.℥.i.celticæ.℥.i.aſari.℥.ij. petroſelini. ℥.ix.meu.℥.x.phu.℥.i. litho-
B ſpermatis,lybiſtici ana.℥.iiij.piperis nigri.℥.i.mel quod ſufficit. *Potio ad petram frangendam probata mira
biliter.* R.petroſelini macedonici,aſparagi ſemen,grana ſolis,ſeminis urticæ, ſaxifragiæ, petræ,*lyn-
curij,ſerpylli,ſeſeleos,chamædryos,xylobalſami,ſiſymbrij,ligni aloes,mãnæ,rhu pontici ana.ʒ.ij. amo
mi,ſeminis anethi,ſeminis apij,ſeminis baſiliconis,cinnamomi,aliptæ,galangæ,gariophyllorum , zin-
*al.drach.vi. giberis,zedoariæ,gomphitæ,carui,piperis,ana.ʒ.iiij.liquiritiæ,caſiæfiſtulæ,maſtiches.ſpicæ ana.†.ʒ.ix.
aniſi.ʒ.ix.amygdalarum.ʒ.xix.ſeminis citruli,melonis,cucurbitæ ana.vnc.ix.miſce cum melle. Item
ſcarabæum nigrum ſiccum potui dato:mire prodeſt. *Ad lapidem frangendum.* Recipe radices fœni-
culi,apij,petroſelini,macedonici,pinſe,& ſuccum cum uino in potu da.

De colica.

Ad colicam. Recipe radicem lapathij, chamædryos,eupatorij.i.ſaluiæ agreſtis,plantaginis , trifo-
lium,uerbenam,gariophyllatam,uiolam,fœniculum,apium,hypericon,cyminum, piper, fac potionẽ
cum uino & melicrato. *Ad idem.* Succi foliorum ramni. ʒ.ij.piperis grana. vij. aut.ix. mellis co-
chlearia.ij.da ut bibat in Sole,& miraberis. hoc etiam nephriticis ualet. *Ad idem.* Hydrelæon cum
mulſa temperata bibita,& iniecta,mire ualet,maxime ſi eſt obſtructio ſtercoris. Item farinam ſeminis
lini,& hordei æquali pondere,cum oleo chamæmelino coque.& calidum impone. *Ad idem.* Ceræ
C vnc.v.ouorum uitelli.vnc.vj.farinæ fabæ.vnc.iiij.olei chamæmelini,& roſati ana.vnc.ij.ſucci ſeminis li
ni quantum ſunt uitelli ouorum,& farinam cum ſucco ſeminis lini bene cõmiſce, & ſic ceram & oleũ
adde,& bene infrigidari permitte,& quando opus fuerit circa loca dolentia impone.

Contra uitia hæmorrhoidum.

Ad hæmorrhoidas. Tolle cymas pulicariæ minoris,& pinſe,& mitte in anum tribus uicibus , & po-
ſtea puluerem de fungo,qui ueſica lupina dicitur ſuperpone. *Ad hæmorrhoidas,quæ in interius ſunt in inte
ſtinis,unde æger facit ſanguinem ad ſellam die noctuq;.* Omne calidum comedat & bibat , quia de frigiditate
ſunt,& utatur balneo calidæ aquæ.in qua ſit abſinthium,ſampſucum,& pulegium,& ceteræ calidæ her
bæ,& calefac latam tegulam,& fac eum ſedere ſuper ſellam perforatam,& pone tegulam ſubtus, & a-
ſperge interdum merum deſuper,ut fumus,& calor ſurſum ſaliat:hoc fac quotidie.& poſtea accipe zin
giber & galangam,aniſum,maſti.& cortices mali gra.& gallas,& hypocyſti. hæc omnia coque in libra
una uini uſque ad unc.iiij.& bibat.hoc quoque faciat ter,uel quater,uel pluries,& de hac decoctione
pone in prædicto fumigio ſuper tegulã.comedat gallinas,anſeres, perdices,agnos nõ multũ pingues,
arietẽ infra annũ,nõ piſces,non fructũ:oĩa prædicta aſſata comedat,& quãdo aſſaueris , aſperge merũ
ſuper carnẽ porcinã guttatim:accipiat oĩa electuaria ſtyptica,& bibat uinum albũ cũ aqua. *Ad idem.*
D Piper,aloen,ſaponẽ ſpatarenticum,puluerẽ gallæ,unum uitellũ oui aſſatũ, nepitæ frondes, cymas ru-
tæ,ſtercus hominis recens incende,& fac puluerẽ.hæc omnia ſimul tunde,& fac ſicut cerotũ, & cõfice
cum uitello oui,& ſucco ſaluiæ:& appone quouſque ſanetur. *Emplaſtrum ad idem.* Sume ſymphytũ,
auripigmentum,coria mali granati,ammoniacũ:fac puluerẽ,& diſtempera cum caſtorio , calaminthe,
& terebinthina:induc in panno & impone. *Item ad idem.* R.Gummi hederæ,ſaponem ſpatarenticũ,
panem ſiccum inciſum æquali pondere,fac magdaleonem longum.v.digirorum, & immitte. Item ad
hæmorrhoidas.Semen taxi ſubtiliter puluerizatum,& ſuper pinguiſſimam caricam ſeminatum, ſi cum
eadem carica eſt immiſſum,utiliſſimum eſt.Oleum etiã fraxini iniectũ mire prodeſt. *Ad idem.* Atra-
mentum,alumen,carbonem,corticem arboris nucis, ſeparatim pulueriza,quæ cribellata in melle ad
medietatem decoque,& calidum diſtempera nõ nimis ſpiſſum:poſtea induc in panno lineo,& loco pa
tienti ter uel quater ſuperpone.Itẽ gummi hederę coctũ in oleo lini ſuperponatur hæmorrhoidibus,&
intus mittatur,proculdubio liberabitur.& puluis radicis taſſi cõbuſti idem facit.& ſanguiſugæ proſunt
poſitæ. *Vnguentum ad idem probatum.* Saluiam,rutam,olibanum,ceram,oleum,& lac caprifici , lique-
fac,& cõmiſce,et utere. *Ad idem.* Ariſto.ro.fellis terræ fac puluerẽ,& liga in.iij.fruſtis panni, & ol
la plena aceto forti bulliat,& iſta.iij.fruſta deſuper ſtent cũ ſupraſcripto puluere , & calidum quantum
durare poterit ſuper ipſas pone , & leuando unam, aliam ponas. *Ad idem.* Lappam manducabis ,

& caſtaneæ cortex,& galla coquantur in aqua,& dolentia loca frequenter inde abluantur, & ſatis proficit. E *Ad hæmorrhoidas intrinſecas, & extrinſecas.* Recipe cyperi,millefolij,marrubi,mentaſtri, plantaginis,centumneruiæ,æquale pondus,ſed minus ponatur de marrubio:hæc omnia tere,& cum forti uino diſtempera,& bibat æger octo diebus,uel amplius mane & ſero. *Ad hæmorrhoidas.* Tolle corticem uirginis nucis,& quercus,& ariſtolochiæ rotundæ,& marinam ſpongiam,& pone in teſta noua calida calefacta ad ignem,induc in puluerem,& unge ipſas hæmorrhoidas de calido melle , & poſtea ſuperpone puluerem iſtum *Ad ficus.* Recipe ariſtolochiæ rotundæ, piperis nigri æquale pondus, fac puluerem,& ſic utere.Herba calendula trita & ſuperpoſita multum iuuat. *Emplaſtrum ad ficum,qui apparet.* Mel,ſtercus pullinum,ſaponem gallicum,cymas lauri,& baccas commiſce, & ſuperpone, tertia uero die ſolue,& inuenies ſanum. *Ad idem res probata.* Plantaginis.M.iij.millefolij,mẽtaſtri ana,M.iiij.hæc omnia tere,& ſuccum exprime,cui piperis gra.viij.maſtiches grana.vij.commiſce , & ieiunus bibe per triduum,& renoua potionem diebus.ix. *Ad ficum qui ſanguinat.* Quinquefolium in lacte caprino decoque,& bibe per triduum. Item corallos,chelidoniam cum pipere & ceruſa tere,& diſtempera,ieiunus calicem unum bibat plenum,optimum eſt. *Ad idem.* Radicis rafani rotellas manduca.ix.ieiunus infuſas in melle diebus.ix.

De arenalis mictus ſignis, & cura. F

Signa eorum:qui lapidem patiuntur in ueſica,natura eorum ſubtumida eſt, pruriginem patiuntur in ano,& mingere non poſſunt,naſcitur hæc cauſa magis infantibus,quàm iuuenibus. qui minores lapides mingunt. *Cura.* Petroſelini ſemen,apij,ſemen betonicæ,ſaxifragiæ,gingiberis*elemi,radicem ſeſeli,arteriacæ.ſ.confectionis,baccarum lauri,urticæ maioris ſemen,aſari radicem ſpicæ,roris marini, coſti hortulani,radicem cardui,radicem agarici,marrubij albi,aniſi ana.℈.i.mellis modicum:teres omnia, dabis quando non febricitat,mane & ſero,cum uino.Item gallum anniculatum occide,& in groſſerio eius inuenies albos lapides,quos cum uino tere,& da febrienti cum tepida.

*al.caulæ.

De mingentibus furfures.

Signa eorum qui furfures mingunt,quia per urinam in calice natant,ſigna hæc ſi uideris, ſcias lapides maiores ualde in ueſica haberi.natura enim illorum ſi fuerit manibus fricata,intus redeunt lapilli, & ex confricatione in labijs ueſicæ fit ſcabies,& emittunt per urinam uelut furfures. *Cura.* Dulcia comedant,& lac caprinum mox mulctum bibant:ſi non febriunt,cancros fluuiales dabis comedẽdos. *Antidotum ad hoc.* R.cymini,ſeminis apij,melanthij,ſeſeleos,æquo pondere cum lacte & melle, & cochlearia ſingula,omnia commiſce.dabis in mane ieiuno cochlearium. Item olera manducent , maluas,paſtinacas,aſparagos,oua ſorbilia,ſuccum hordei cum dulcore & pipere comedant quotidie , & utantur balneis. *Antidotum ad ueſicæ præcluſionem probatiſſimum.* R.ſaxifragiæ,ſpicæ,betonicæ,ſquinanthi,cinnamomi,carpobalſami,coſti,abſinthij,croci,ſuc.liquiri.acori,hyperici,rhu pontici , chamæleon G tis,petroſelini,dauci,ireos,opopanacis,ana.unciam unam,confice, & utere. Item,petroſelini,ſaxifragiæ,apij ſuccum ſimul bibat,& ſanabitur.Item ſaxifragiæ,aſari,gummi,betonicæ, piperis , ana.℥.i.mellis libram unam,uinum quod ſufficit,hoc in balneo bibat. *Ad ueſicæ dolorem cura talis eſt.* In initio oleum rutaceum per clyſterem ægro frequenter inijcias.Fœminę uero matrix infundenda erit , & extrinſecus pectinem & inguen ex oleo cyprino calido,& cum lana ſuccida faſciabis , aliquando miſcebis caſtorium ſi forte plus calidum fieri oporteat.Item clyſter ex decoctione fœnigræci , aut radicum maluæ cum oleo miſta & calefacta:& ſi ueſica ſtricta fuerit,ſubtili fomento relaxare , & urinam adducere oportet.Ad frangendum lapidem ſuccus radicis ualet.Veſicæ uero patienti calculum , adrianum ſi dederis cum decocto radicum alexandriæ,& ſemine ocymi,aut bruſci,ſiue aſparagi, aut pleni pugilli ciceris rubei.Similiter potio Iuſtini cum uino calido,ſi dederis,facit philátropos,calculos frangit,mulſa lapidem in ueſica frangit. *Ad petram ueſicæ.* Recipe ſaxifragiam,grana ſolis,petroſelinum,quinquefolia,aſparagum,bruſcum,agrimoniam,& coquantur omnia in uino ut ad tertiam redeant , & poſtea cola,& adhibe paululum mellis,gariophyllorum drachmam unam,petræ de*lucubio drachmam I unam.da ad bibendum mane tepidum quaſi phialam unam,& ſi poteſt bibat ſuc.eryſimi & ipſam herbam comedat. *Diachryſon ad petram.* Recipe ſaxifragiæ,radicis bruſci,aſparagi,petroſelini, apij,pi- H peris ana.ʒ.i.grana ſolis,alexandri,libyſtici ſemen ana.ſolidum unum,mellis quod ſufficit: *Ad eos qui mingere non poſſunt.* Oleaſtri radicem,cyminum,& cepulas teras,& in oleo coquas, & ſuper pectinem ponas.Item parietariam tere,& calefactam ſuper pectinem faſcia,& miraberis.Itẽ ſanguis hirci triennalis,aut uetuſtioris cum decocto nardi,& * cinnamomi,& ſiccarum cicadarum puluere datus,mirabiliter,& cum celeritate lapidem expellit .

*al. lyncuriæ.

*al.cymini

De genitalium cauſis.

Vnguentum album pro mentula. Recipe olibani,maſtiches,aloes,aſſæ fœtidæ,myrrhæ, ana.ʒ.i.ceruſæ ʒ.ij.temperentur cum melle,& ſambuco,& ponantur in mẽbro. *Aliud fuſcum* Pix græca, & aloe cũ melle temperentur. *Ad uuluam ſtringendam quaſi uirgo ſit.* Recipe myrrhæ,olibani,maſtiches,colophoniæ,picis nigræ,arſenici,boli,gallæ,gypſi,cornu ceruini incenſi,ariſto.longæ & rotundæ, omnia æquali pondere,fac puluerem,& in uuluam inijce. *Puluis ad idem.* Recipe ſymphyti,aluminis, balauſtij, myrrhæ,olibani,maſtiches,colophoniæ,picis nigræ,boli,gallæ,gypſi, cornu ceruini incenſi, ariſto. ro. gallix,ana.ʒ.v.fac puluerem , & in uuluam inijce, quæ prius fomentetur aqua pluuiali , in qua cocta

ſint

A ſint grana uuæ,cortex caſtaneæ,& pulegium. *Confectio ad idem* Recipe ſymphyti,corticum mali gra.&
meſpillorum,& quercus,foliorum roſæ caninæ,hypocyſtidos,ana.℥.i.maceris,cinnamomi,gariophyl-
lorum,nucis muſcatæ,aniſi,antheræ pulueris.ana.℥.v.iſta omnia trita & pulerizata collige cum aqua
ro.uel pluuiali,in qua ro.decoctæ fuerint,& inde trochiſ.formatis ad Solem ſiccentur, & quando opus
fuerit,unum eorum in aqua ro.uel pluuiali reſolue,& inde ſtricta uulua poſt balneũ diutiſſime fomen-
tetur.Symphyti decoctio idem operatur. *Ad idem.* Tolle ſymphytum, & gallam, & gummi pineæ,
& cinnamum,& amentum dulce,& fac puluerem,& miſce cum pauca aqua, & laua locum, & mirabe-
ris. *Ad menſtrua prouocanda.* Recipe ammoniaci albi,galbani,opopanacis,aloes hepatici, colocyn-
thidis interiora,myrrhæ,cicutæ ſeminis ana.ʒ.ij.tere,& cum ſuc.pororum confice,& fac pilulas ad mo
dum piſi,& da.ʒ.ij.uel.iij.in aqua tepida. *Item ad idem.* Ante dies.iiij.uenam de tibijs incide, aut ti-
bias ſcarifica,aut in ambobus talis uenam incide,ita ut in una die unam incidas,& in alia aliam, & poſt
hoc dabis tenues cibos,& ſic poſt.vij.dies caſtorium cum pulegio ad bibendum dabis, aut calamento.
educit enim menſtrua pulegium,& calamentum coctum cum mulſa. Eſt autem tempus dandæ deco-
ctionis uel potionis utile poſt balneum in ſabanis,quia ſic data multum operatur,& plus his dictamus,
& ſauina data ſimiliter.utiliter etiam datur picra,quæ recipit aloes drachmam.i. Quando autem ex ple
B nitudine,& pingui ſuperfluitate retinentur menſtrua,centaurij maioris ſucco,& radicibus minoris ex-
cludantur. *Ad idem in duabus aquæ partibus,& una uini.* Artemiſiæ,& ſaluiæ,brathyos, calamentæ,ma-
triſſyluæ ana.M.j.allij quantum de omnibus alijs,& lento igne ad tertiam decoque,de quo ter in die fo
mentatio fiat,mane, & meridie,& ſero eunti dormitum.climax detur cum decoctione cymini.Quæ re
cipit elemi.℥.iiij.fœniculi.℥.iij.piperis ſeſami,ſyriaci ana.℥.ij.erucæ,ſeminis ſileris montani ana.℥.i. mel
quod ſufficit. *Item ad idem.* Artemiſiæ,rutæ,dauci,dictami,phu,meu,naſturcij ana.trita in aqua, fac
balneum,& da ad bibendam tripheram magnam cũ aqua tepida. *Item ad idem.* Vrticæ maio.radicẽ,
aſſari,hiperci,epithymi,polypodij ana.hæc omnia coque in uino ad medietatem.da mane & ſero. *Ad
idem.* Baccas lauri.xxxvij.tritas cum uino bibat.Item accipe artemiſiam & rutam æqualiter, & adde
oleum laurinum,& calefac parumper ad ignem,& facto ex panno peſſario intinge, & in os uuluæ inij-
ce. *Ad ſanguinem ſtringendum.* R.myrrhæ.℥.iij.cinnami,maſtiches ana.℥.ij. facto puluere accipiatur
cum ſucco ſtrychni,uel morellæ.Siqua mulier poſt partum ſe purgare non poterit,Eſdræ potionẽ, aut
Euchariſtum accipiat,uel ſolum ſuffumigiũ de fungis ſiccis,aut de aſſa, aut phiala plena ſucco cauliũ.
Sotira, & tryphera accepta menſtrua educit. *Ad menſtrua ſuperflua.* Aluminis ſciſſi, myrrhæ,
rubi,thuris ana.℥.i.tere,& cum aceto:& confice peſſarium de lana munda: & intinctum in eo ſuppone
C uuluæ. *Ad idem.* Recipe ſponſam ſolis,& tere,& ſuccum da ad bibendum. Paſtellum uero in uul-
ua ſuppone, & athanaſiam dabis. *Ad menſtrua prouocanda.* Ex ſagapeno, opopanace,myrrha,& fel
le fac peſſarium. *Ad ſanguinis profluuium.* Fæcem quæ ex quercu exit da ad bibendam mulieri cum
aqua calida pluuiali. *Ad idem.* Accipe lignum ſyluatici libyſtici, & mediam corticem quercus, &
teſtas marinas rubras,quæ inueniuntur iuxta mare,et pone in uaſe aliquo, et fac bullire ad ignem cum
aqua pluuiali,et fomenta.Item tolle polygonon,& coque cum aqua pluuiali, & da ut bibat. *Vt mu-
lier concipiat.* In nouem phialis optimi uini mitte nouem rotulas mandragoræ, & fœniculi radices
tres,& ad tertiam bullire fac,& bene cola, & phiala mellis addita,nouies nouem grana piperis ſparge
in puluerem,& iterum aliquantulum bullire permitte:quando autem infrigidatum fuerit, tẽpore men
alias.iii. ſtruorum per† vij.dies bibat mane phialam unam:& in obſcuro loco iaceat,remotis amicis præter pe-
diſſequam quæ eam cuſtodiat,circa ſextam uero horam pullus gallinaceus elixus cum pipere, aniſo,
& modico anetho conditus ſimul cum iure ſuo offeratur ut manducet, & de iuſculo ad ſatietatem bi-
bat,uinum leue & modicum accipiat: & in nocte iaceat cum uiro, & uir eius ueſpere & mane diaca-
meron,aut climacem,aut alexandrinam ſumat. *Ad concipiendum eadem die ſine periculo.* Myrrhæ.ʒ.i.
piperis grana. xl.ſtaphidis agriæ.℈.i. dabis in uino poſt balneum. Item nepitam cum uino coque ad
D tertiam,& mitte ibi calamentum,aromaticum,galangam,irim illyricam,ſpicam nardi æquo pondere,
coque ad tertiam,et da ut bibat per tres dies ieiuno. Item centauream cum folijs tere, & miſce cum
aqua,& fac pilulas ad ſimilitudinem oſſis dactyli,et inuolue cum terebinthina,et deſuper mitte lanã,
ne terebinthina cadat,et inijce. Item uiſcum qui eſt in arboribus tritum cum uino da bibere men-
ſtruo incipiente aut deſinente. Item in phialis nouem optimi uini de radice herbæ barbæ ſyluanæ
lib.i.coque ad medietatem,et decolato ſucco,mellis adde phialas duas.et pulueris cymi.℥.i. et modi-
cum fac bullire.tempore uero menſtruali per quinque dies ſingulas phialas ieiunæ propina mane. et ſe
ro in decoctione illius herbæ ſedeat,diuque calefiat, et ſic cum uiro ſuo coeat. Item coaguli leporis,
corticum mandragoræ ana.ʒ.iij.opij.ʒ.ij.trita cum melle deſpumato confice,et mane ad modum auel-
lanæ maioris cum tepido uino ſumat non ieiuna.Item teſticuli cerui pulverizati, et in uino bibiti, et
fel capreoli ſuppoſitum,idem præſtant. *Item ut mulier concipiat.* Leporis uuluam aſſatam tere, et da
cum uino in balneo in† ſabanis ſedenti ut bibat:et in ipſa die aut nocte ſi tacta fuerit a uiro ſtatim con-
alias cum. cipiet. *Potio ad eas quæ non concipiunt,& quibus menſtrua non apparent.* Recipe matriſſyluæ, rutæ, artemi-
ſiæ,cicutæ,radicum brancæ urſinæ,ſingularum faſciculos,quæ pinſitæ et miſtæ cum uino albo uſque ad
tertiam coquantur,et eidem decoctioni cochlearia tria de cinere de corde cerui adhibeantur prius,
quàm ad tertiam redeat decoctio,deinde coletur cum panno,et colaturæ adhibeantur tria cochlearia

olei,& tragacanthæ drachmæ tres de Conſtantinopoli,& ſimul omnia bulliant, & unaquaq; die mane E
accipiat phialam unam illa cui neceſſe eſt. Si matrix deſcenderit, cum bonis odoribus nares ſuffumiga
bis: ſin minus, * aſpalathum ſit inferius fumigatum ita, ut in uuluam fumus ingrediatur,& peſſarium de * al.aſphaltū.
ſtyrace calamita cum lana ſuccida imponatur: ſi uero uolueris ut concipiat, prius purgetur cum theo-
dorico anacardino,& poſt purgationem balneetur. Et coagulum leporis in balneo bibat,& etiam ui-
ro ſuo tribuat:& poſt cum ipſo iaceat:& ſi coagulum fuerit maſculi, maſculum: ſi fœminæ, fœminam cō
cipiet. *Vt mulier non abortiat,& fœtum contineat.* Cancrum fluuialem contere, & in uino ueteri da ad
bibendum, aut leporem prægnantem uiuum accipe & tolle ei catulos de uentre, & coagulum eius cū
uino potui dato, & ultra non eijciet. *Vnguentum ad omnes dolores matricis poſt partum.* Recipe adipis
pullini, ſampſuci, ana uncias ſeptem, myrrhæ uncias duas, butyri, ceræ, ana uncias ſex, adipis anſerini,
medullæ ceruinæ, terebinthinæ, caſiæ, mellis ana uncias ſeptem, aloes, uncias duas, confice,& utere.
Ad idem. Fac bullire oleum,& anethum,& mitte unum * birrum de lana ſuccida: & calidum pone ad * al.uelum.
matricem. *Ad apoſtema.* Succus frondium porrorum, ſuccus cichorij, uel heliotropij, ſuccus petro
ſelini, æquali pondere, puluis ferruginis, puluis paleæ hordei, hæc omnia bulliant, & bibat. Si matrix
foras exierit, aut tumorem habuerit, folia cicutæ, abrotani, herbæ * camphoratæ, pinſe fortiter,& pone * al.cāphora.
deſuper. *Ad retinendum partum.* Spolium ſerpentis cum mica panis dabis comedendum neſcienti, F
mire prodeſt. *Ad matricem reuocandam.* Teſtas ouorum gallinæ, ex quibus pulli excluduntur, incen-
de, deinde ſuperaſperge picem nigram,& ſuperextende,& reuocabitur ex toto. *Ad excitandam mulie-
ris libidinem.* Sanguis ueſpertilionis in flocello lanæ collectus neſcienti ſub capite ponatur.

De paſſionibus genuum, & tibiarum.

Centri galli ſuccus, genibus,& cruribus ad ignem uel ad Solem illinitus omnem dolorem extirpat,
& neruorum contractionem penitus tollit: probatum eſt. *Ad ulcera tibiarum.* Fel caprinum cum re
ſina & ceruſa miſce,& pone ſuper ulcera. *Emplaſtrum ad inflationem, quæ fit in cruribus, & in coxis.* Ster-
cus columbinum album cum forti aceto miſtum, & tritum, & in aluta inductum ſuperpone. *Aliud
probatum ad inflationem, quæ fit cum rubore & calore.* Farinam hordei, & fabæ tolle, & in aqua coque, &
ſuperpone. *Ad omnem ulcerationem tibiarum, cicatricem, uel maculam nigram, uel albam.* Pulueris plum
bi uſti facti cū ligno auellanæ, aut lentiſci. ℥.viii. olibani, myrrhæ, aloes, maſtiches aā. ℥.i. oleum uiride, &
modicum aceti exagita miſcendo in corpus unum,& in foliis hederę inductum ſuperpone. *Ad tumo
rem genu.* Fac bullire radicem bruſci bene,& poſtea pinſe cum axungia,& pauco * ſaluiæ & infaſcia, * al.ſalis.
omnem tumorem tollit. *Vnguentum ad tibias fractas de phlegmate ſalſo.* Folia perſici, hederæ terreſtris,
colophoniæ, picis, oleum de ſpica, oleum cōmune, ſepum, & ceram,& lithargyrum de auro. *Ad* G
dolorem genuum. Bibe ſuccum rutæ. *Pro dolore podagræ.* Tere, & fac puluerem de gith, & unge
ubi dolor eſt, & ſuperpone ſtagnum, & inſuper ſtuppam unge de ipſo puluere, & ſtatim dolor re-
cedet. *Vnguentum ad idem, & ad qualencunque dolorem.* Recipe maſtiches, olibani ana. ʒ. i. adipem
urſinum, & albumen ouorum inſimul miſce, & accipe cymulas uirides lentiſci, & tolle ex eis ſuc-
cum, & adiunge uetus oleum, & diſtempera, & fac unguentum theodoricon emperiſton, iſchia-
dicis, & podagricis ſubuenit, idem facit philanthropos. *Ad idem.* Recipe gariophyllorum, zin-
giberis, cinnamomi, ana. ℥.ii. hermodactylorum. ℥.v. coſti, diagridii ana. ℥.ii. mel quod ſufficit. Item ad
calidam podagram, ſuccus radicis filicis cum oleo roſeo miſtus, & inunctus prodeſt.

Ad hominem ſubtiliandum.

Puluis ciricus uel ciricon † utilis ad pinguem hominem ſubtiliandum, & craſſitiem ſuperfluam † al.aſſyricus.
deponendam, ita ut ad temperiem tenuitatis, & ſiccitatis patientem deducat. curat etiam lepro-
ſos, & hernioſos, pruriginoſos, & ſcabioſos: & ſiquis hoc uſus fuerit, podagrico, uel arthritico,
ſeu alio aliquo dolore non moleſtabitur. Quicunque hoc puluere fricari uoluerit, in balneo poſt-
quam ſudare cœperit, fricetur, & hoc tribus diebus uel amplius interpoſitis. diebus autem quibus u-
titur, nullo alio unguento patiens fricetur. a pipere, & ſalſamentis, & acrimoniis caueat. Recipe †[ni- H † al.nitri,aſſa-
tri aſſati] myrrhæ aſſatæ, ſulfuris uiui, opociſſi, id eſt ſucci hederæ, iridis illyricæ ana. ℥. iiii. baccarum ri.
lauri ſiccarum, ſampſuci, ellebori albi, pumicis marini aſſati, chamæleontis nigri, pyrethri, ſinapis, gal
læ alexandrinæ, peucedani, pollinis fœnigræci, cimoliæ, tartari, ariſtolochiæ longæ, & rotundæ, gith,
orobi, piperis nigri, caulis agreſtis, ſtruthii, cardamomi, marrubii, cantharidum, ſucci ſicci elaterii.
ana. ʒ.ii. confice ſic, hæc omnia ſubtiliter tere, & in uaſe uitreo conde, & quando opus fuerit, utere.

Electuarium ad idem. Recipe gariophyllorum, ſpicæ, galangæ, zingiberis ana. ʒ.s. ſacchari libras duas
& ſemis. muſci. ℈.i. ſaccharum coque cum aqua roſata, & ipſa pigmenta pinſe diligenter, & miſce
cum ipſa ſaccharum, ſuper ignem ſemper agitando, & quando decoctū fuerit, infunde ſuper marmor.

Ad hominem nimis craſſum. Imple patellam floribus auellanæ, & ſuperfuſo uino agita fortiter,
& bulliat die ac nocte, & ſemper quando ſiccatur, funde uinum, & cola, & bibat ieiunus. ℥.iii.
per dies quinque, & comedat ad prandium, hoc faciat menſe Februario. *Ad idem.* Tolle tar-
tarum, & fac puluerem, & de omni cibo intincto in eo comede. deſiccat enim pinguedinem. Hie-
ra rufina ſcabioſis, & leproſis utiliſſima eſt. *Vnguentum ad mala naſcentia.* Aloes, olibani, maſti-
ches, myrrhæ, arſenici, boli armeni, colophoniæ, ſandarachæ, terebinthinæ, eruginis campanæ,
ſpumæ argenti, calbani, ammoniaci, ſagapeni, reſinæ, gummi perſici, picis naualis ana lib. ii. traga-
ganthæ,

al. rotundę. A ganthæ, Ariſtolochiæ lõgæ, gomphitæ, caſtorij, floris plumbi ana. ℥. iiij. ceræ libras duas, ſepi taurini. ℥.
iiij. *Oleum frumenti ad ſcabiem, & ad herpetas, quod ita conficitur.* Pone frumentum inter duo ferramenta
calida, & exprime fortiter oleum. *Ad ſacrum ignem.* Accipe picem, & uitellum oui crudi, & fac em-
plaſtrum, & pone deſuper. Vnguentum etiam de oleo frumenti, probatum eſt. *Ad morfeam nigram.*
Eryſimon cum uino bibat, & ſanabitur. *Ad ſanguinem ſtringendum undecunque exeat.* Teſticulos in ace
to pone, pedes in frigida, & ſtatim ceſſabit. *Ad carbunculos.* In primis liga maluas coctas cum buty
ro uel ſagimine, & appone, & mutetur in die, deinde appone emplaſtrum iſtud, quod carbunculum ci
to aperit. Recipe ficuum pinguium paſſarum, cepæ coctæ, chalbani, ammoniaci, lactis mulieris, malua-
rum coctarum, carbonum, uel cinerum uitis uineæ, teſtudinis uiuæ unius, pinguedinis porci recen-
tis uel ueteris, æquale pondus, tere, & appone, uſque dum aperiat. *Ad idem.* Accipe cinerem pru-
ni, & diſtempera cum uitellis ouorum, & pone ſuper, & poſtea accipe ficus ſiccas, & parum olei, & ar-
ſenici, & tempera totum ſimul, & appone, deinde appone terebinthinam, & chalbanum, quando putre
do exire cœperit. ſi multi carbunculi exierint, tolle ſanguinem de brachijs, & da laxatiuum. *Ad puſtu
las quas habet infans in manibus & pedibus vltra modum.* Accipe ſcillam, & hyoſcyamum ipſam herbam, &
ſambuci frondes, æquo pondere, & pinſito, & coque in aceto inde multum, & appone. *Ad omnia apo-*
B *ſtemata exteriora, ſiue tumores.* Agrimoniam, uerbenam, quinquefolium, æquis ſi teres, & impones, pon
deribus, cum aceto coquas adiecta ſemperuiua ſanabis. *Ad rumpendum apoſtema.* Fermentum, oliba
num, axungia, lac fœminæ. *Ad apoſtema ſubtiliandum.* Libyſticum feruefacias in aqua, pinſito cum
pinguedine, & pone deſuper. *Ad ſacrum ignem, vel calorem membrorum, qui per aliquam occaſionem naſcitur.*
R. Siſymbrij, rutæ, rubi, ſolani, omnium quatuor cymarum. M. i. radicis lilij domeſtici. ℥. i. aloes. ʒ. ij. cy-
mini. ℥. i. albumẽ oui unum, aceti phialam unam, olei phialam unam. prædictas herbas tere fortiter, &
ſuccum earum cum prædictis commiſce, fortiterque cola, & cum penna unge loca languentia, & mira
beris. *Ad ſcabiem.* Radices lapathioli coque, & axungiam porcinam cum eis uehementer tere, &
argentum uiuum cum cinere & ſputo diſtempera, & cum eis miſce, & *uehemẽter confice, inunge, &
miraberis. *Vnguentum ad puſtulas, vel lepram, ſiue pruritum.* Florem tithymalli cum aceto coque forti-
ter, & oleum modicum miſce, & inunge uſque dum ſanus fuerit.

De modo cognoſcendi cancrum a carbunculo.

Sic poteris cognoſcere cancrum a carbunculo, in principio carbũculus quippe durus eſt, & rubens
nimis & ardens, & dolet quamplurimum in oſſibus & neruis, & cito facit caput. Sed cancer non tantũ
rubet, neque tantum dolet, ſed durior eſt, & non tam cito facit caput, & plus occupat: qui quando mol
*alias. centifolia. C leſcere incipit, perfora cum ferro quaſi carbunculum, & nepitam, apium, betonicam, agrimoniam, cha
medryon, *trifoliũ, ſatureiã, pimpinellam, ſubtuſillam, carduum, fragifolium, millefolium, ana. M. unũ
teras, & cum uino & pipere dabis in potum mane & ſero. *Item alia optima, ſed valde grauior.* Aloes
drachmas duas, ariſtolochiæ longæ drachmas quinque, ſanguinis draconis drachmas tres, caſtorij. ʒ.
ij. pæoniæ. ʒ. v. thuris, myrrhæ ana. ʒ. iiij. ammoniaci. ʒ. ij. ſucci ſaluiæ uel foliorum ana. ʒ. iij. decoque
uſque ad dimidium lẽto igne, ipſumque in uaſe picato mitte, & pigmenta in linteolo mundiſſimo liga
ta in medium liquorem pendere facias, & de populo arbore puluerem facias, de ſuptadicta potione
calicẽ medium dabis quotidie, & de puluere populi quantum tribus digitis leuare poteris in uino co-
cto diſtemperato. *Ad idem.* Accipe album ſeceſſum canis, praſium, plantaginẽ, ana. ℥. s. calcis uiuæ.
ʒ. ij. pulueriza totũ, & ſupra malũ pone, & poſtea pone unguentũ marciaton, mane, & ſero muta illud,
& ablue in omni mutatione de uino calido. Si uero aliqua pars mortuæ carnis remãſerit, abſcinde cum
ferro. Si aũt longi tẽporis fuerit malũ, & per prædicta ſanari nõ poterit, oportet incidere circumcirca,
& poſtea apponere prædicta. *Ad idem.* Lenticulæ, quæ in ſtagnis naſcũt, uel fontibus, uel alijs aquis
ſuccus ſupra cancrũ poſitus eũ occidit. Similiter facit doliachæ ſuccus cũ porcina pinguedine miſtus,
& ipſa herba pinſita & ſuperpoſita cũ ſucco & pinguedine dictis prodeſt ualde. *Ad idem.* Succũ ebu-
D li, ſuccum ariſtolochiæ rotundæ, aut puluerẽ eius, & albumẽ oui fortiter cõmiſce, ſed nõ ut durũ ſit, ſed
molle, & taliter totũ cancrũ ex eo penna linies, & de frondibus ſeptẽneruiæ illum cooperies, ſed per
ſingulos dies mane & ſero mutabis, & quando mutare uolueris, cũ penna in uino infuſa cancrum prius
*alias. non. ablue, & unge doctrina ſupradicta. *Puluis ad cancrum.* Calcis uiuæ *nouies ablutæ, nouem grana pi
peris, auripigmenti, aceti, & mellis, & farinæ hordei, fac focaciolam, & ſub teſta coque uſque dum in-
cẽdatur, & pinſito, & fac puluerem, & ubi opus fuerit, mitte. *Vnguentum ad ſerpiginem, & carnem mortuam
manducandam.* Recipe ariſtolochiæ rotundæ, radices enulæ, cortices caprifici, corticis alburni, lotium
hominis, hæc omnia ſimul coque fortiter, poſtea pinſe, & confice cum axungia, & utere. *Ad can-
crum.* Vlcus primum forti & calido aceto bene laua: deinde cum panno lineo detergendo exicca,
quo facto, puluerem gallæ ſubtilem ſuperaſperge, hoc fac bis uel ter in die, donec ſanetur. *Ad
idem.* Sume mentaſtrum, & eo ſiccato fortiter frica inter manus, cui mentaſtro tertiam partem ſa
lis miſce, & ſimul omnia fortiter tere, quibus tritis ſuper ſtipites ardentes pone, ut utrunque bene com
buratur. quod quando fuerit combuſtum, bene iterum teratur, quorum puluis ter in die aſperga-
tur. *Pro carne ſananda.* Linguæ bouis radicem tere, ſuccum cuius ut paſtillum ſuperpone.

Res probata ad cancroſa uulnera, quæ depaſcuntur in circuitu. Accipe quotquot habere pote-
ris felliculorum, & ſcinde, et extrahe ſuccum, ut ſit dimidia phiala, ſed prius laua plagam de ui-

no tepido,& tunc accipe tres peciolas de panno lineo,& in ſucco illo infunde, & ad ignem calefactæ E una poſt aliam ſuper uulnus apponantur,& poſtea de farina tenuiſſima panis hordeacei cū ſupradicto ſucco eidem plagæ ſuperponatur. *Ad cancrum res probata.* Caput gruis & uentriculum cum petris omnibus quæ in eis ſunt ſicca in furno,& fac puluerem,& ſuperaſperge. hoc non ſolum cancrum, ſed omnia uulnera ſanat. *Item aliud probatum ad idem.* Muſtellam uiuam mitte in ollam nouam, & bene cooperi de tegula & argilla,& mitte in furnum calidum,& ea combuſta fac puluerem, & de oſtreæ teſta ſimiliter,& aſperge, & poſt diem tertium laua de uino. *Probatum ad fiſtulam.* Accipe terram francigenam,& galetum,ideſt gallam rotundam,& pulueriza,& pone deſuper,& ſanabitur. Cortice quercino ſiccetur fiſtula primo. Poſtea ſanatur,ſi mumia ſæpe bibatur. Maiorum pulueris hominum rapta ſepulchris. *Ad ſcabiem probatum.* Accipe ſigiam græcam,& olei communis partē.i.& duas aceti & coque in modum unguenti,& unge in balneo. *Puluis ad cancrum.* Recipe atramenti, ſarcocollæ, amenti ſalſi & dulcis, ſalis gemmæ, olibani, maſtiches, ana.℥.i.piperis.℥.vj. *Ad idem.* Brancam lupinam quæ inferius eſt rotunda tere cum ſale & fuligine,& parum de ſanguine,& pone eo mortuo. Ad ſanandum, puluerem aloes pone. *Ad carnem malam, uel ad cancrum.* Pinſe tartarum fortiter temperatum cum melle,& mitte in panno lineo,& liga cum licio,& mitte in foco ut ardeat, & fac puluerem, & ſuperpone. Item teſtam allij, fabas,& panem frumenti incende in olla, & cum iſto puluere miſce F puluerem gallæ,& ſalis, laua prius de uino,& poſtea ſparge de hoc in die bis uel ter.

De fiſtula.

Ad fiſtulam. Radicem lapatioli, qui rufum ſemen habet in fiſtula mitte:& donec purgata fuerit, per ſingulos dies ſingulas radices mutabis:& quando purgata fuerit, cognoſces, quia non ut aqua pus, ſed quaſi putredo fluit tantum: quando autem hoc uideris, hoc unguento ſanabitur. R.picem, chalbanum, ammoniacum, aloen, ſepum porcinum non multum, ceram,& parum olei. prædictas guttas, & gummi genera,& picem,& aloen æqualiter commiſta aliqua ad ignem,& poſtea ceram, & ſepum ſemotim liquefacta deſuper addas,& agita donec conficiatur. *Ad fiſtulam.* Raphanum puluerizatum,& quolibet modo fiſtulis immiſſum, antea tamen ex aceto ipſa fiſtula ualde abluta, ualet. & modo quocunq; ſuperpoſitum.& infra, uel intra eam liberat. *Ad idem.* Sume herbam eſcuminatam nomine, & tere, cuius ſuccum infirmanti mane, quando ieiunus fuerit, da ad potandum:& de ipſo ſucco per ipſum foramen pone, donec ſanus fiat æger. Itē accipe coſtam folij rapha.& mitte uſq; ad profundum plagæ ita, ut ſanguis egrediaţ, aliquāto aūt ſpatio intermiſſo accipiaţ fel taurinū,& calefacito ita, ut duriaiē perdat, & oſſa gallinarū cōbuſta,& in ſubtiliſſimū puluerē redacta, ex his ellychniū cōponaţ, & ad fundū plagæ mittaţ, & interdū ellychniū de cōbuſto puluere ſaccharo aſpergaţ,& ipſum interdū minuas, donec ſanetur fiſtula. *Ad idem.* Sepi arietis.℥.i.gūmi.℥.s.colophoniæ.ʒ.ij.s.opopanacis, ariſtol.lōgæ, ſarcocollæ, æris uiridis ana.ʒ.ij.ceræ citrinæ.ʒ.ij.terenda tere,& de oleo parum pone, ut poſſint ibi temperari.& G ſuper ignem pone donec ſepum & gummi genera liquefiant,& utere quando opus fuerit. *Ad fiſtulas tollendas:& uermes occidendos.* Succum plantaginis mitte ſæpius. *Item ad idem.* Potentillam bibat per dies.xxx. probatum eſt *Ad fiſtulam claudendam.* Thus maſculum diligenter tere cum uino ueteri,& inde perunge. *Ad idem.* Accipe in primis de carne ſalſa lardonem,& mitte ibi per.iij.dies, & poſtea emplaſtrum fac hoc modo, accipe frondes libyſtici ſyluatici,& tere fortiter, & miſce ibi de ſale cocto puluerizato tantum, quantum ſunt frondes, deinde adde axungiam ueterem ſufficienter, & tere omnia hæc inſimul,& fac emplaſtrum. *Ad idem.* Accipe tithymallum cum ſua radice, & mitte in clibano ut exiccetur,& fac puluerem,& inſuffla intus. Item accipe piper, aloem, chalbanum, ceram,& oleum,& fac emplaſtrum,& utere. *Ad idem.* Pone emplaſtrum de farina,& alburno, & ſinapi,& ſale cocto,& de calce extincta,& de ſapone*ſpathulano,& de capitello per.ix.dies, deinde teres tres cymas tubi,& tres urticæ per tres dies. Item piper, allium, ficus ſiccas, radicem petroſelini miſce, & tere ſimul,& fac emplaſtrum, & ſuperpone,& ſtatim interficiet. Item accipe marmor quod uidetur eſſe ſicut ſal,& fac puluerem,& inſuffla intus. *Ad idem.* Accipe farinam lupini, raphani, ſinapis, mel arſum, alburni carbonem, omnibus tritis diſtempera cum ſapone ſpathulano,& admiſto de capitello fac tentam de licio torto ad menſuram fiſtulæ,& ablue eam mane & ſero de capitello. H

*al. ſpatarecco.

De paralyſi.

Hiera fortiſſima.G.theodoricon emperiſton, potio ſancti Pauli,& opopyri, paralyticis, arthriticis, & alijs diuerſis cauſis ſuccurrit. *Potio ad paralyſin Ioannis filij Ligurij medici.* R.mandragoræ.℥.iiij.caſtorij.℥. iij.piperis grana.ccc.nepitæ, manu plena, uini optimi phialas.xxiiij.bulliat ad medietatem,& ieiunus bibat phialam.i.& uſque ad nonam ieiunet. *Ad idem.* R.ſaluiæ, ſatureiæ, dictami, ſauinæ, menthæ nigræ, cerfolij, foliorum teneræ lauri, quinque foliæ, betonicæ, febrifugæ, peucedani, agrimoniæ, pimpinellæ, artemiſię, chamædryos, hiperici, millefolij, balſamitę, pulegij, trifolij, hypocyſtidos, hyſſopi, praſij origani.aā.M.i.dabis cū uino, probatū eſt. *Unguentum ad paralyſim.* R.ſauinæ pulueris, ſaluiæ, mēthæ, ocymi, pulueris urticæ, balſamitæ pulueris ana.℥.ij.olei lauri phialā.i.ceræ lib.i.olei.ʒʒ.ana.℥.vj. omnia arbitrio tuo tere,& coque,& unge. *Ad idem.* Herbā centūneruiam.i.barbam ſyluanam laua cum.ix.aquis,& tere,& in ſucco adde duo cochlearia mellis,& ſic unge digitos in phialis, da primo galli cātu, ſi laxat non euadet. *Item ad arthriticum dolorem.* Accipe micam panis madefactam aqua, & tere, deinde diſtempera cum ſucco morgellinæ, uel ſolatri, uel portulacæ, uel ſemperuiuæ, uel alicuius refrigeratiuæ

A ratiuæ,deinde ſuperpone loco dolẽti,primum inuncto oleo roſeo, poſtea uero ne nimis loca neruoſa
deſiccentur,adde emplaſtrum hoc. R. radicem altheæ,atque ſemen lini,& coque in aqua, atque fo-
menta, ad ultimum,accipe farinam lentis,& coque in quatuor partibus mellis,& aqua quantum ſuffi-
cit,& ſic ſuperpone. probatum eſt. *Vnguentum ad guttam.* R. radicis bryoniæ, corticis medianæ,
ſambuci,abſinthij,rutæ,ſaluiæ,hederæ,chelidoniæ,arnogloſſi,ſaliuncæ,aloes,thuris,mellis, olei, ceræ,
quantum tibi uidetur,& confice. *Emplaſtrum ad idem.* Abſinthij,radicis ebuli,furfuris tritici,ſterco-
ris caprini,fac puluerem,acetum mitte in cacabo,& ſalis ſatis,fac bulliat fortiter,& ſuperpone. *Item
unguentum ad guttam.* R. rutæ,hederæ terreſtris,abſinthij,abrotani, barbæ Iouis,omnium ana.M.i.ſa
uinæ.M.ii.ſimul tere,& coque in oleo,& butyro,& adipe taurino,uel ueruecino æqualiter,cola,& ubi-
cunque fuerit gutta unge,& poſtea in albo panno indue,& pone.

De ratione medendi ad os fractum.

Recipe betonicæ,uiolæ albæ,panemq́ mũdum ad cernendum,melangiæ,hederæ terreſtris, piloſellæ,
agrimoniæ,ſinimphæ,ſaluiæ,ne intumeſcat. Item betonica ſanat & tollit dolorem,ſaluia aufert dolo-
rem,hedera terranea curat & mundat,uiola ſanat,plantago ſoluit dolorem & mundat:agrimonia & pi
loſella ſanant,melangia iuuat ut non claudatur uulnus.quòd ſi ex omnibus his habere non poteris, ac
B cipe ſaluiam,betonicam,hederã,terraneã,uiolam,agrimoniã,plantaginẽ,contere,& ſuccũ uino miſtũ,
donec ſanus ſit æger,ſolũ accipiat porũ,foliis ſupraſcriptorũ deficiẽtib. radices indifferẽter, aut pulue
rem ad eundem accipies uſum. Abſtineat uero patiens ne comedat herbas,caſeum,lac, fructus, car-
nes niſi de caſtratis,oua,& panem niſi azimum,pultes. *Ad idem.* R. farinam de germano, ideſt de
ſiligine partes. ii. abſinthii partem unam,tere,& miſce cum melle, & panno impone, & de raſo lardo
ſuperpone ei,& ſuper plaga pone bis mutando per diem.

De plaga.

Ad plagam. Piloſellæ ſuccum da bibere,ſi reijcit,morietur,ſi non,uiuet:prima die plantaginem, &
fragam in uino dabis, ſecunda die gariophyllatam adiunge prædicto uino,tertia die piloſellam,quar
to die pinpinellam,quinto die hederam terreſtrem, ſeptemneruiam ſexto die, tranſactis uero diebus
ſeptem,ſubtrahere debes ſingillatim,e cõuerſo incipiens ab hedera uſque ad primam quæ eſt fraga.
Antidotum contra plagas. Angelicam,betonicam, agrimoniam,piloſellam, hederam terreſtrem,ſe-
ptemneruiam,uiolam minorem de angelica,coque in uino,& potet tribus uicibus in die. Si ſanguina
uerit plaga, cum cultello minutatim incide urticam,& intinctam in forti aceto,pone in plaga. ſtatimq;
ceſſabit ſanguinis fluxus. *Vnguentum ad plagas.* Anguillas coque in aqua,& collige adipem qui ſu-
C pernatauerit,& de gallinis,& de anſeribus,& de ſcrofino ſine ſale, ſaluiæ ſuccum,rutæ, abſinthii, hede
ræ terreſtris,linguæ canis,artemiſiæ,matriculæ,cicutæ,herbæ citri,hyoſcyami, ſtrychniboli, olibani, a-
loes,myrrhę,ammoniaci.de ſpeciebus ana.℥.i.farinæ de molendino collectæ,in gyro,dactyli oſſiũ,cro
ci orientalis,ſandali,acaciæ,ceræ quantum ſufficit,ut album fiat. *Tractum ad aperiendum, purgandum: ſa-
nandum dolorem, & carnem mortuam, & carbunculum auferendum.* R. ſucci ebuli, abſinthij, cymarum rubi,
urticæ,carui,apii,omnium æqualiter,mellis cochleare unum,& albumen unius oui gallinæ, farinæ ſili-
ginis,uel cuiuslibet eorum quæ ſunt ad tenuitatem.confice ſic:ſuccos,& cetera pone in uaſe, & com-
miſcendo exagita,donec ſpiſſum ſit & tenax,ſi plaga profunda ſit, pone ex hoc ellychnium perunctũ:
ſi uero patula.i.plana,pone ſuper pannum donec ſanetur: ſi uero tractum nimium deſiccatur, renoua
cum ſucco ſolius apii. *Vnguentum ad plagam.* R. ceræ citrinæ.℥.s.picis,colophoniæ ana.ʒ.ij.s.ſepi a-
rietis.℥.ii.infunde cum oleo,& pone ſuper ignem donec unguentum fiat. *Potio ad plagatos.* Betoni
* mimitæ. cam, agrimoniam,fragifoliam, aſari, uiolæ,linguæ bouis,ambroſiæ, plantaginis *minutæ, quinque
* al.uini. folii,hyperici,picis,linguæ ceruinæ,pimpinellæ ana.M.i.tere,& adde* aquæ li.iii.mellis cochlear unũ,
cola,& appone piperis grana.c.& quanto frequentius biberit,tanto celerius ſanabitur:ſed a uenere ab
ſtineat,& omnibus contrariis. *Ad idem.* Fac ſaginem de lardo, & accipe mel, & farinam de ſiga-
D le,& uinum,& coque ſimul,& mitte ſuper plagam, mire curat & ſanat. Item ſuccus apij, & albumen
oui,quibus adde puluerem thuris, & tantum de farina frumenti ut ſatis ſpiſſum ſit. *Ad capitis plagam
ſic ſit.* Diligenter inquire utrum longa ſit,an non: an os fractum ſit, an non. His præmiſſis, ſi pro-
funda fuerit,& teſta rupta,primitus capillos tunde,& deinde panni ellychnium abſque ullo medicami
ne.uel lardi fruſtum excoriatum,iuxta plagæ quantitatem inciſum,in ipſo oſſis hiatu, ne ſanies irruens
meningas ſua putredine eſtendat, uel aliquid morbi generet,pone:& poſt pone primo embrocham.
quæ ſic fit, uinum & oleum,& panem non ex toto arſum fac feruere in ſartagine, uel aliquo uaſe:dein
de unguentum fuſcum unaquaque die in plagella pone. memento tamen ut prædictum ellychnium
ſemper adſit donec caro creſcat: quòd ſi os ruptum non fuerit, ſue cum acu in duobus uel tribus locis.
hoc dico ſi plaga magna fuerit: deinde tunſis capillis,embrocham prædictam ad prædictum terminũ.
& unguentum fuſcum in plagella pone. *Ad plagam profundam cum lancea factam in qualibet parte corporis
excepto capite.* Primum pone lardum quantum tibi uidetur, & unguento fuſco unge: & tunc pultes
hoc modo compoſitas pone. Vinum,farinam,oleum commune,mel,rutam,ſaluiam,abſinthium, trita
cum axungia porcina omnia æquali pondere fac feruere in ſartagine: quo facto, cum panno ſuperpo
ne quouſque plaga deſiccetur. memento ut unaquaque die bis mutetur,niſi prima die,& lardum im
pone ſemper ęqua quantitate uſque ad vij. dies.deinde unaquaque die,prout caro ſolideſcet,paulatim
minue,

minne,quouſque plaga clauſa uideatur: & tunc impone emplaſtrum aliquod.in capite autẽ non opor- E
tet imponere pultem hanc,ſed embrocham prædictam: quia non conuenit niſi pili naſcantur, propter
conſtrictionem pororum. *Vnguentum fuſcum ſic fit.* R. olei li.i.ſepi, ceræ añ.℥. vi.picis.℥. iij.ſaluiæ: ſi-
ſimbrij, lentiſci, ſauinæ,allij,cymarum rutæ.añ. M.i.confice ſic.Herbas cum ſeuo diu cõtuſas cum oleo
coque,& cola, deinde ceram adde. ultimo picem,quandoque liquefactum fuerit remoue, & uſui re-
ſerua. *Potio ad plagam ſanandam.* R. agrimoniam,betonicam,ſaluiam, plantaginem,folia hederæ ter
reſtris,herbæ uenti,pinſitis his,confice cum uino, da bibere quouſque ſanus ſit. *Emplaſtrum ad pla-
gam ſanandam.* R. farinam ſiliginis, abſinthium, oleum de oliua, axungiam porcinam ueterem, mel
quod ſufficit. *Vnguentum album.* R. ceruſæ.℥.iij.lithargyri.℥.ij.maſtiches,condiſi añ.℥.i.s.olibani. ℥.i.
olei roſei,& aceti quod ſufficit.

Ad oſſa fracta.

Ratio medendi oſſa fracta hæc eſt:primum prouide ut leuiſſimis manibus aptes ad proprium locum
male inciſas fracturas: quo facto,ſal,& mel in ſartagine compone,& diutiſſime feruere dimitte, & pro
ut pati poterit calidum ſuperpone cum ſtuppa, aut bombace, deinde lignula recta plana adinuicem
reſtibus concatenata circumliga: hoc per triduum fieri neceſſe eſt: poſt triduum nero, reiectis his diu
aqua calida fomenta, & facta fomentatione, agrippa, aut dialthæa, aut marciato circumlinies, & F
bombace,uel ſtupa circumuolue: & ſic unguentum circumuoluere, & circumligare, & fomentare
contemplata ætate bis in die mane & ueſpere oportet. uſque ad.xx. enim dies ſolidantur: habita ta-
men diligenti cura: iuuenis uero uſque ad.xvij. dies.ſenum autem uſque ad xxj.uel.xxij.uel xxiiij.pue-
rorum itaque expectatio uſque ad.xv.dies. In his ergo diebus conſtrictorium iuxta prædictã rationem
facies ita.R.olibani,maſtiches,ceræ,boli armeni,æquali pondere,ceram ſolue,& lotum puluerem tri-
conizatũ ſuperaſperge: & ad modũ ceroti coque, & tepidũ ſuperpone.memẽto tamẽ ut prius ſapone,
& aqua calida,uel aliquo tali optime lauerẽ: & ſic cerotum ſuperpone. non.n.adhæret appoſitũ, pro-
pter unguentum. Oportet ẽt ſcire ſi ulcus affuerit.non.n.debet apponi in ulcere. Quod ſi aliquo caſũ
accidente diſiuncta fuerit,ex utraque parte trahatur manibus: ut ad priſtinum locum redeat iunctu-
ra: quo facto,palma utrarumque manuum locus conſtringatur, & poſtea fomentetur aqua calida:
deinde circumliniatur agrippa:& tabulæ ſuperponantur. huius autem mutatio fiat de tertio in ter-
tium diem ſemper cum fomentatione,& poſt,ſupraſcriptum conſtrictorium appone. Si qua uero co-
ſtarum hominis fracta fuerit & interius plicata,coſtam hoc modo reduces ad exteriora: fac conſtitui
ignem longum ad longitudinem hominis,& nudus calefaciat uentrem & coſtam. tũc uero habẽs mel
coctum,unge manus utraſq; ex eo melle,& paulatim manibus perunctis blande tange locum,& trahe G
ſuauiter:ſic ſæpe facies trahendo,donec æqualis ſit alijs coſtis.deinde marciato, ceteriſq; unguẽtis fo-
ueatẽ,& emplaſtrũ apoſtolicon,uel diachryſũ,uel aliquod quodlibet, donec ſanetur, exterius ponatur.

*Emplaſtrum diachryſu,quod latine aureum dicitur, oſſium fracturam ſanat: parotidas, glandulas ſanat: ſpleniticum,
callum pedis,& hemicranium mire curat: apoſtemata,et naſcentias,et carbunculos diſpergit: emproſtothonum, uel cui in
capite,uel ceruice,uel ſcapulis nerui contrahuntur,& omnem indignationem,uel phrenitim infantium ſanat.* R. colo-
phoniæ,reſinæ añ.℥.ij.olei.℥.iij.picis lib.i.olibani,auripigmenti,aluminis añ.℥.ij.aceti quod ſufficit. Pa-
rotidas,glandulas ſic incidas, cutem ſuperincide ferro:deinde cum hamulo ferreo ſubtiliſſimo glandu
las ad te trahe,& tandiu abſtrahe pelliculas circũcidendo cum ſpathula,donec omnes uenulas earum
habeas:& ſic embrochando panno incenſo ſuperpone, uel aliquod idoneum, ut ſanguis ſtringatur &
ſanies,embrocha tunc cauatura lauetur, deinde unguentum fuſcum apponatur.

De oſſe fracto.

Ad os fractum. Cerebrum canis cum aceto calido diſtẽpera, & ſuperpone in panno lineo. per tres
dies dimitte. *Item ad os fractum uel ſciſſum.* Inſimul albumen oui cum ſtuppa induc, & circunduc, &
deſuper liga. *Ad idem.* Ceræ nouæ,ammoniaci, roſæ,myrrhæ, croci añ.malagma facito: & in lin-
teolo apponito. *Tractum ad omnem plagam.* Aloes, myrrhæ, olibani, maſtiches, añ.℥.i.picis,ceræ,co H
lophoniæ,añ.℥.ij.ſicca tere, liquida ſolue.cola per linteolum, fac magdalionem.

De febribus,& diebus timendis.

Rubra ad febrem tollendam. R.cymini, cozumbri, myrrhæ, aniſi,croci, dauci cretici, hyoſcyami, an-
na.℥.i.opij.ʒ.i.ſeminis apij,℥.i.mellis quod ſufficit. *Hydropotum ad febrem quotidianam, tertianam, ſed ma-
xime quartanam, & ad omnes acceſsiones & anguſtias, ſomnum facit,faſtidium tollit, ſudorem prouocat.* R. ameos,
mirrhæ, aniſi, croci,hyoſcyami, opij. ana.ʒ.ij. chamædryos, apij, petroſelini, ſpermatis mandragoræ,
thuris ana drac. i.mel quod ſufficit,dabis cum aqua calida. *Ad quotidianam.* Si cum typo fuerit,
accipiat potionem rubram miſtam cum hydropoto ante horas acceſſionis. poſt bibat aquam frigidã.
Si uero frigus fuerit, magnum uinum bibat, aut aquam calidam. Si uero non profuerit iſtud, acci-
piat panchreſton,poſt bibat mulſam. Si uero ſtomachus fuerit plenus humore,ut uomat, bibat oxy-
meli, quod recipit aceti phialas .ij. mellis li.j. ſeminis radicis, & atriplicis ana. ℥. i. quæ coquantur
uſque ad medietatem, & ante acceſſionem bibat, & ieiunet una hora, poſtea ſi non uomuerit, acci-
piat aquam calidam,& bibat. De cibis, ius album manducet de gallina confectum cum oleo * phar.
porcellos, hœdos. de uolatilibus, faſianos, turdos, perdices, ficedulas. de piſcibus, ſaxatiles, aut aſ-
ſos, aut elixos. de pomis, mala cydonia, & uuas,& mala granata. de uino, album & leue. *Potio pro-*

A *bata ad frigiditatem,& febrem.* R. ſeminis trifolij acuti, opopanacis,ſerpilli. ana. drac. iij. aniſi, fœni-
culi,amyli,apij ana. drac. ij. farinæ orobi.℥.i.hęc ſimul tere,& pone in uino bono paulum,& poſt col
ligantur in modum uictorialis ponderis.℈.iij.dantur cum uino calido. *Electuarium,quartanariis,& quo-
tidianariis.* R.ſiler,piper,amyli,marathri ana. ℥.i.ʒʒ. pyrethri ana. ʒ.iij. gariophyllorum, galangæ,ana
ʒ.i. mellis quod ſufficit. *Ad quotidianam, tertianam,& quartanam.* R. roſarum. ʒ.xx. ſacchari. ʒ.xl. co-
ſti dulcis,rheubarbari,arſenici,cinnamomi,nardi,maſtiches,ſpodij albi,ſandali citrini,& albi, berbe-
ris,gariophyllorum,croci. ana. ʒ.ij. tere, & confice cum ſyrupo uiolato,doſis eius.ʒ.iij.ante acceſſio-
nem,& poſt. *Epithema ut ſudor febris exeat.* Semen lini fac bulliat in aqua,induc in panno,& pone ſu
per ſtomachum. *Ad quotidianas acutas in æſtate.* Si habuerint turbidam urinam, ex ſanguine eſt.
Prima,uel ſecunda die,uel uſque ad ſeptimam phlebotomabis.Si nimius feruor irruerit, hoc fac em-
plaſtrum, uel epithema,quod ualet ad febrem acutam.Succum ſolani tempera cum farina hordei, &
induc in panno,& pone ſuper ſtomachum. Item panem aſſatum diu,ita ut fiat uelut carbo extinctus,
poſtea tere, & cribra puluerem,& tempera cum uino,& fac epithema. Dieta utantur tali:ſucco ptiſa-
næ expurgato hordeo.nam hordeum poſitum in aqua una nocte,tundatur,& ad menſuram unius phia
læ ponatur in phialis quindecim aquæ,& coquatur lento igne uſque ad tertiam partem, & coletur per
B linteolum,& utantur farre molli.& de pomis,malo ſerico,aut dulcibus amygdalis,& pane in aqua, &
de electuario ſupradicto.Quòd ſi in tempore autumni uenerit,& ſine typo fuerit, ſimiliter curabitur.
Si cum typo,uomitum prouocabis cum aqua calida,& oleo,aut cum oxymelite ſupraſcripto, & ſi fue
rit constrictus,oxymeli catharticum dabis,quod conficitur ſic. Mitte acetum,& mel,& elaterij.℈.s.uel
ſecundum uires ægroti. De cibis,ſuperius dictum eſt. Quod ſi fuerit ſolutus,cibos ſtypticos damus.
potu utere uino græco.Si uero in ſuo tempore uenerit cum typo, aut ſine typo, primum catharticum
dabis ad phlegma deponendum.i.diacalaminthes cum adriano,uel omnes potiones calidas, ut picra,
mulſa,athanaſia,hydrocopion cum aqua calida:cibos ſupraſcriptos:pannis autem, aut ceronium, aut
oxyocroceum cum cerotis.Cataplaſma recipit hæc,Micam panis, fabæ, abſinthij, farinæ fœnigræci,
omnia æquali pondere,confice cum ouo molli aſſato,& cum oleo laurino,aut cyprino,& induc in pan
no,& ſupra uiſcera impone: expertum eſt. Si autem in tempore ueris,curabitur cum potione rubræ &
eſdræ.Cibos autem dabis,gallinas,carnes porcorum,& omnium uolatilium: de leguminibus, cicer,
far: de oleribus, fœniculos, betas,coctana:de piſcibus, ſaxatiles:uinum album & leue.

De febribus tertianis cum typo.

Ad febres tertianas cum typo. Mulſam potionẽ ante acceſſionis horã accipiat,& poſt bibat aquã cali
C dam. *Ad duplices tertianas.* Vtatur hydrocopio,& mulſa,& rubra quaſi una potione. *Ad tertianam
mistam quotidianæ.* Panchreſto,& rubra,hydrocopio,quaſi una potione utantur. *Ad tertianas acutas.*
Si uomitu egent,ponatur,mel,& acetũ,quibus adhibeãtur atriplicis.ʒ.iij.& utantur.Si cõſtipati fuerint,
* al. molæ. accipias pulueris * uiolæ℥.s.& bibant interpolato die cum aqua frigida, & utantur epithemate, quod
recipit farinæ hordei.℥.iij.roſæ ſiccæ.℥.i. ſandali albi.℥.s.ſpodij.ʒ.ij.maſtiches.ʒ.i.camphoræ.℈.i. tempe
ra cũ ſucco ſolani.& quaſi unguẽto ungantur:& utãtur deſuper tegumento ſtuppæ: & bibant quotidie
ſuccum mali granati mane,& poſt.vij.dies, ſi urina fuerit turbida & rufa, & nil ſuperiora profuerint,
balneo utatur,& fomentetur ex aqua & oleo,& poſt fomentum phlebotometur de media uena dextri
brachij. *Epithema ad omnes acutas febres.* R.ro.ſeminis portulacæ,ſandali albi & rubri.ana.ʒ.ij. traga-
canthæ parum,tempera cum aqua roſea,aut ſucco mali granati,uel uuę lupinæ.Si uero uolueris ut dor
miat,ungantur frons,& nares,& aures,ex oleo uiolato: & lacte mulieris,& pedes loti in aqua, in qua
papauer,& ſemen lactucæ,uel ipſæ herbæ decoctæ ſunt,ungantur. *Antidotum ad idem.* R.ſandali al-
bi,citrini,& rubei.ʒ.i.tragacanthæ.℥.s.roſ.℥.iij.ſacchari.℥.iij.ſyrupi quod ſufficit. Cibos dabis ſuccum
oryzæ,aut alicæ,ius galli,piſces ſaxatiles,poma frigidiſſima:de oleribus,lactucas cum aceto, portula-
cas,ſolanum,omnes cibos parum ſalitos: dabis aquam frigidam,& mulſam de hydromelite: & ſi fue-
D rit ſolutus,dabis ei cydonium melle confectum ita.Succi mali cydonij partẽ.i.mellis partes. ij. coque
ad lentum ignẽ,donec ueniat ad ſpiſſitudinem mellis, & dabis exinde mulſam. *Epithema ad idem.* R.
maſtiches,thuris,fœnigræci, ſeminis lini,farinæ hordei,croci,omnia æquali pondere, trita diſtempera
cum uitello ouorum,& cum oleo.ro.hoc modo confecto:tollę oleũ,& roſas cũ rorę ſuo, & mitte ſi-
mul in puteum,aut in aquã uiuã per uiginti dies.poſtea tolle exinde, & pone ad Solem undecim die-
bus:poſtea habeas ad umbram:hoc oleũ frigidiſſimũ eſt,& ſi unxeris igneã febrẽ de hoc oleo, mitigat
eã,& ſolet eã amputare.Hæc eadẽ febris ſi fuerit in autumno,curabitur:ſi diateſſaron temperabitur cũ
uino,cum rubra,cũ mulſa.Cibãdi ſunt talibus ut eſt far,ſimila,& granum bene coctum, carnes pecu-
* al. laxatiuũ. dum,& pedes porcini,& gallinæ,uinum album & leue. In tempore hyemis,ſi fuerit cum typo, curabi-
* al. lexipyreton. tur cum mulſa,& hydrocopio,& rubra:& ſi ſine typo fuerit,prolongabitur:* lixopericum dabis cum
aqua calida,cibos,carnes porcellorum,cerebella eorũ,phaſianos,& agreſtia uolatilia. Quod ſi fuerit
in tempore ueris,curabitur potione rubra,& roſata ſimplici:quod recipit croci orientalis.ʒ. i. traga.℥.
i.ſucci liquiritiæ.℥.i.ſeminis citru.melo.ana.℥.i.roſæ.℥.iiij.tempera cum melle ro. & aqua roſea. *Rho-
doſacchara ad idem.* Accipe roſarũ albarũ lib.i.minutatim incide roſas,& frica bene cum manibus ip-
ſas cum ſaccharo,& pone in uaſe,& ligabis,ponaſq; ad Solem.lx.diebus donec bene coquatur, & no-
cte auferes. *Diacydonion ad idem.* Coctana mundabis interius & exterius, et coques cum aqua be-
ne,&

ne,& in una libra pomorũ,pone.ij.lib.ſacchari,& iterũ coques ad ſpiſſitudinẽ, poſtea addes pulueris E
ſandali rubri,& citrini ana.℥.s.ſpodij.ʒ.vj.roſæ.ʒ.x.ſeminis portulacæ.ʒ.iiij.ſucci liquiritiæ, ſucci rhu.
traga.ſeminis cucu.ana.ʒ.ij.mannæ,caſiæfiſtu.ana.ʒ.vj.croci.ʒ.ij.maſtiches.ʒ.i.camphoræ.ʒ.i.adde ſy-
rupi uiolati ſimplicis quod ſufficit.Cibos dabis,ſuccum oryzæ,aut alicæ,ius gallinæ,&c.ſicut ſuperius
notum eſt.

De febre quartana cum typo.

Ad febrem quartanam cum typo,ſi fuerit in æſtate,ante horam acceſſionis dabis potionem muſam
ſi fuerit in hyeme,utantur potione diaſulfuris,& dialthææ,unguento:de cibis,utantur rapis, porris co
ctis,& farre, & ciceribus:de carnibus,porcina,agnina,pedibus porcinis,gallinis: de pomis, malis cy-
donijs:de uino,neque leui,neque forti.

Ad duplicem quartanam.

Ad duplicẽ quartanam,Adriano,& Panchreſto tẽperatis utantur cum balſamo.quartana ſi fuerit tẽ
pore ueris,curabitur potione Eſdræ,miſta cum potione ſancti Pauli,& muſa * enea.Vnctionem talem
facimus:ſinapi ungimus dorſum ante unam horam acceſſionis, cibos autem calidos & ſtypticos da-
mus:ut lepores,phaſianos,perdices, anates,anſeres:de leguminibus,granum bene coctum,cicer,fabã
fractam:de oleribus,fœniculum,capita raparum,rutas agreſtes coctas,uinum rubrũ & forte. in æſtatẽ
uero,ru.miſta cum theriaca mundiſſima cum uino temperata damus: & unguento marciato ungimus F
totum corpus,ante unam horam acceſſionis prope ignem donec ſudet,& præterea hora acceſſionis.ci
bos autem ſuperius diximus.Si tempore autumni uenerit,curabitur potione adriani, & diacalamin-
thes,& trochiſcis probatis ad quartanam: petrolæũ dabis ad bibendum.ungimus totum corpus ante,
& retro dialthea,& quotidie damus origanum ad bibendum,cibos uero ut ſupra. *Vnguentum ad quar
tanam.* R.cinnamo.℥.ij.croci.℥. i. myrrhæ, ſtyracis, ſagapeni, ana.℥.v.laſeris.℥.iiij. gẽtianæ. ℥.ij. mellis
quod ſufficit,da in modum lupini,cum aqua calida. *Ad idem.* Oleo pulegino utere cum nepita.pur
gat ſtomachum,& thoracem, ceteraq; membra,ita ut prius utatur commiſtione ſancti Pauli,& calida-
rum potione,confricetur totum corpus cum uino auſtero.

De febribus ephemeris.

Ad ephemeras febres. Si naſcantur ex calore,utantur tenui balneo,& fomententur ex aqua calida,
& oleo:& bibant aquam frigidam,uel tenue uinum:& utantur frigida diæta.ſ.cucurbita,portulaca,ma
lo matiano,uel ſyriaco,uel ſucco mali granati:de carnibus,pipionibus,ſyluaticis uolucribus.Si autem
ex frigore fuerint,ungatur ſtomachus oleo maſtichino,quod recipit olei ro.℥.ij.maſtiches. ʒ.iij. coſti.
ʒ.i.rutæ uiridis.ʒ.ij.ſimul in oleo coquantur,& ex ea ungatur ſtomachus,& detur potio diatriópepe-
reon.Diæta,accipiant pecorinam carnem unius anni & agninam,& pipiones domeſticos:& bibant ui G
num rubrum & ſubtile,& ferantur ad balneum calidum.

De ſynocha febre.

Ad ſynocham. Si ex ſanguine fit,uel ex cho.ru.phlebotoma in prima die, uel ſecunda, aut ad ſum-
mum in.iij.die ſi maſculus fuerit,in dextro:ſi fœmina,in ſiniſtro:ſi uentrem habuerit conſtrictum, cly-
ſterizabis ita:accipe ſuccum cantabri,& maluas tunſas,coquantur cum oleo,deinde colato per linteũ,
& utere.Si autem deſiderauerit balneum,concede ſibi,& utatur fomento ex calida,& oleo.Diæta uta-
tur tali.ſucco ptiſanæ,& farre molli,& malis matianis,& ſyriacis,& pane in aqua.

De homotono.

Homotouus curabitur ſic:potionem roſatam ſuperius ſcriptam teneat ſub lingua uſque dum lique
ſcat,& ſaliuam eius glutiat.unctionem talem facimus.Oléo roſeo frequenter ungimus caput, & præ-
cordia.Epithema talẽ facimus.R.croci orientalis.℥.s.maſtiches,olibani.ana.℥.i.ouorum aſſorum uitel-
li quantum tibi uidetur: confice cũ oleo roſeo,& pauco aceti,ſuper præcordia ponas. *Item alia unctio.*
Oleum roſeum,cum portulacæ ſucco,aut cum ſucco uerbenæ,aut cum ſuc.cucurbitæ ſuper præcordia
pone.Diætam talẽ damus:ſuc.alicæ & ſuc.oryzæ:a uino abſtineat,ſed mulſam atticã damus. *Ad idem.*
Si uentrem conſtrictum habuerit,clyſterizabis cum ſucco cantabri,aut bibat pſyllium in tribus aquis H
lotam,& utatur mali granati ſucco,& malis,& pyris,& ſorbis maturis,& ungatur unctione, quæ reci-
pit ſucci ſemperuiuæ,ſuc.portulacæ, ſuc.raſuræ cucur.olei ro.ana.℥.i.& ungatur ex his totũ caput,præ-
ter loca ubi cerebrum eſt: epithemate utantur ut ſupra.

De cauſo.

Cauſus naſcitur ex cho.ru.nimium ſicca circa ſubtiliores uenas hepatis. Quæ his ſignis cognoſci-
tur,ſitis,& inſomnietas eſt magna,& alienatio proſequitur,& ſurditas,aut muti fiunt:quãdo hæc ſigna
ante triduum habuerint,quàm febris fiat,dolor capitis ſentitur,& buccinæ aurium,ipſe dolor cum for
ti ictu & tremore conficitur.Mederi oportet phlebotomo in principio curationis, & frigida potione,
& frigida adiutoria neceſſaria ſunt his,quæ ſupra diximus. Euacuetur autem humor cholericus, ex-
tinguatur, & diſſoluatur per ſudorem, aut per uomitum, aut per uentris ſolutionem. Certiſſime
autem extinguitur ſi biberit aquam multam & nimis frigidam: etiam hydromeli bibat, aut laua-
crum intret ut ſudet,ſed non deſcendat in ſolium,nec diutius moretur. De eſcis uero nihil niſi ptiſa-
nam manducet.

De nephritica paſsione.

Ad nephriticã paſſionem,ſi fuerit ex cho.ru.in dextro latere,detur ei muſa,uel iuſtinum minus, poſt
elixaturam

A elixaturam apij, & feniculi, quæ conficitur ex corticibus eorum in aqua coctis. ſi fuerit in ſiniſtro latere, ex phlemate uel cho.ni. detur ante adrianum, & iuſtinum maius, cum de cocto apij & petroſelini macedonici. ſi fuerit ſine febre, uinum bibat: ſi fuerit cum febre, aquam: & utantur emplaſtro ceronio. & fomententur cum aqua calida, & ſuccum creſcionis per ſe bibant. Diæta uero, omnia calida & leuia: & utantur creſcionibus, & alexandris, & urticis, petroſelinis, & apio, & aſparagis: de carnibus, porcina, agnina, hœdina: de uolatilibus, phaſianis, perdicibus, turdis, ficedulis. de leguminibus, cicere: de piſcibus, nullatenus: de uino, claro & rubro utantur.

De pleuritide.

Ad pleuritin. Si fuerit ex ſanguine, & ſpuerit ſanguinem, phlebotoma de brachio eiuſdem partis. & cozumbrum coctum in patella cum mel. plagellæ imponatur ita, ut refrigerata altera calida imponatur. ſi fuerit ex cho.ru. utatur electuario, quod recipit amygdalarum. ℥.ii. pineæ mundatæ. ℥.ii. gummi ſaracenici. ℥.i. tragaganthi †albi uel rubri. ℥.i. ſeminis citruli. melo. cucu. cucur. mundatorum ana. ℥.i. tempera cum decoctione epithymi, amygdalæ purgatæ terantur, & ex ſuc. aqua inficiatur, & ita bibat. Si ex phlegmatæ fuerit: accipiat pilulas ex ſagapeno factas, & bibat decoctionem hyſſopi cum aqua, uel puluere facto de caprifico cocto in pice in modum emplaſtri utatur. Diæta uero ſit, pultes, far molle

†al. ſandali.

B & amygdalæ, & bibat aquam eorum.

De phrenitide.

Phrenitis ſi fuerit tempore ueris, curabitur ſic. Venam, quæ in medio fronte eſt poſt ſeptem dies tangimus, & eos ſternutare facimus cum melle. albo, & euphorbii puluere. q ſi ſternutauerit, bonum. Vnctionem facimus talem. oleo roſeo, uel oleo uio. frontem, & præcordia inũgimus. & ſæpius faciem eius aqua frigida irrigamus, ut [non] dormiat. Si fuerit tempore æſtatis, ungimus præcordia eius cũ oleo ro. & ſucco ſemperuiuæ. *Antidotum Baſilij, hemitritæis omnibus.* R. coſti, carpobalſami, celticæ, gariophyllorum ana. ʒ.i. croci. ℈. nardoſtachyos, meliloti. ana. ℈.ii. caſiæ ſi. foliorum ſemperui. foliorũ ana. ℥.ii. mel lib.i. aquæ lib. i.s. aut. ii. tere, & infunde. *Cataplaſma ad omnes febres.* R. lini ſemen hordeum, fœnumgræ. abſinthium, anethum, apium, petroſelli. libyſticum, & lupi nos, ex ſupradictis farina facta mittas oleum deſuper, aut axungiam ueterem, & facto ita cataplaſmate, induæ in linteolo, & calidum ſuper ſtomachum impone: omnibus diebus mutando, & calefaciendo.

De diebus timendis.

Quiſquis prima die cuiuſque menſis in infirmitatem ceciderit, ſequens. iii. dies eſt timenda: quam ſi tranſierit, uſque ad triginta dies euadet. Qui uero ſecunda die deciderit. xiiii. timenda eſt: quã ſi tranſierit, diu euadet, licet ægrotans. Qui autem. iii. die deciderit, ſine moleſtia liberabitur in proximo. Et qui in quarta die inciderit in infirmitatem, grauiter uſque ad. xviij. diem infirmus erit, ſed euadet. Quinta die ægrotans, licet grauiter patiatur, euadet. Sexta die decidens licet ſanari uideatur, quinta tamẽ die alterius menſis morietur. Qui ſeptima die deciderit, abſque moleſtia liberabitur. Octaua die ægrotans, ſi non fuerit factus ſanus uſque ad. xv. diem, morietur. Nona die ægrotans, quamuis cum ſumma moleſtia, euadet. Decima die, qui deciderit, proculdubio morietur. Vndecima die, qui deciderit, in proximo liberabitur. Duodecima die, qui deciderit, niſi liberatus fuerit in. xv. die, morietur. Tertiadecima die, qui deciderit, infirmus erit uſque ad. xviij. quam ſi tranſierit, euadet. Quartadecima die ſiquis deciderit, manebit uſque ad. xv. diem, & ſic euadet. Quintadecima die ſiquis deciderit, niſi intra. xix. dies conualuerit, morietur. Sextadecima die ſiquis deciderit. licet per. xxviij. dies moleſtetur, tamen liberabitur. Decimaſeptima die decidens infirmus, uſque ad. xviij. dies euadet. Decimaoctaua die decidens ſubito ſanabitur. Decimanona die decidens euadet ſimiliter. Vigeſima die decidens. v. diebus euadet, ſed tamen ſequenti menſe morietur. Vigeſimaprima die ægrotans, niſi periculum mortis incurrerit, intra. x. dies alterius menſis liberabitur. Vigeſimaſecunda die decidens, licet. x. diebus patiatur grauiter, liberabitur. Vigeſimatertia die decidens, quamuis cum moleſtia, altero menſe liberabitur. Vigeſimaquarta die decidens ægrotans. xxvij. die, quaſi liberabitur: attamen menſe ſequenti morietur. Vigeſimaquinta die decidens, licet aliquantulum patiatur, euadet. Vigeſimaſexta die decidens non morietur. Vigeſimaſeptima die decidens, licet uſque ad exitum patiatur, tamen in altero menſe liberabitur. Vigeſimaoctaua die decidenti mors minatur. Vigeſimanona die decidens ægrotans, paulatim altero menſe liberabitur. Trigeſima die, utrum infirmus euadat, dubium eſt. Similiter, qui Trigeſimaprima die ægrotauerit, utrum euadet, ignoratur.

C

D

De urina, & pulſu.

Quoniam & cauſarum omnium, & nonnullarum dimenſiones, atque imminentis ſpiritus præuidere difficile eſt, urinæ diuerſitates, & uarios pulſus arguto ſtilo conſcripſi: ne confuſa ratione medicinæ uel ordinata quærenti pernoſcere feciſſent errorem.

De urina, & pulſu in febribus ephemeris.

Ephemeræ febris pulſus eſt ſimplex, non ualde inæqualis, aut ſordidus, aut difficilis: quarum ex urina, ſi guttatim fuerit egreſſa, & patiens dolorem capitis ſenſerit, hæmorrhoidas ſcias eſſe uenturas. Si uero ex animi ægritudine. i. triſtitia, aut cupiditate, febris nata fuerit: pulſus eius eſt laſſus, tenuis in principio: ita ut putes eum multis temporibus ex longinqua infirmitate ægrotaſſe. urina in his ruſior inuenitur, quàm in ceteris ephemeris febribus. Si autem ex iracundia ægritudo nata fuerit, &

febris

febris fuerit in magnitudine,& in nimietate: pulſus fit non minuens atque deſinens. Sicut in his, qui E
ex triſtitijs, & uigilijs,atque cogitationibus laborant,urina crocea eſt,& ignea,& extra conſuetudinē cholerica euenit cum morſu ueretri exiens. Nam, qui ex multo labore ſudantes deficiunt & frigeſcūt, pulſus eorum mitior inuenitur,& laſſior. urina uiridis & turbulenta apparet. Quæ ſi ſubito aſperitatē, & rubei uini colorem aſſumpſerit,& calor deſecerit: aut ſi fuerit uerſa in album colorem,aut dolorem articulorum,aut aurium nunciat apoſtema, id eſt parotidas. ꝙ ſi * cholerica ſupradicta urina abundans
* al. colore.
fuerit,& non ſupradictum dolorem habuerit, eius ægritudinis ſolutionem oſtendit futuram. Vrina alba & ſpiſſa bonam ſignificat ſanitatem: ſi tamen capitis dolor non fuerit. Si autem talis colotis urina in initio ægritudinis uenerit, contractionem corporis futuram denunciat. Illi uero, qui nimia fatigatione fuerint laſſi, pulſum habent maiorem & laſſiorem, in hiſq; urina rubra eſt & candida. Quibus uero indigeſtio ciborum febrem attulerit, pulſus eorum labentior & mitior ictu,& procedente tempore acrior fit. urina uero eorum multum ru. eſt. Quibus inguinum dolor febrem mouerit, pulſus eſt maximus,& grandis ictu,& uelox, atque ſpiſſus. urina his ſubalbido colore apparet, & communis ut in ceteris ephemeris.

De urina & pulſu cauſi, ſynochi, & ſynochæ.

Cauſus & ſynochus, hi ambo habent pulſum ſynochæ conſimilem: non horarum declinationes ſi- F
miles. quibus ſi lingua fuerit arida,& uomitus cholericus & urina * lucida: mors ſignificatur. Vrina crocea & turbulenta cum nebulis non bonis,& pluribus diebus in eis non egeſta: aut longinquam ægritudinem, aut mortem futuram dicit. Vrina crocea ſi guttatim ſtillando fuerit egeſta, uentris conſtrictionem malam cum animi turbatione,& anguſtia oſtendit. Vrina alba & aquoſa in augmento ægritudinis, aut in ſtatu ueniens, laborem corporis cum frigore,& maciem nunciat futuram. Si uero pinguis fuerit, mortem ſignificat. Vrina ſimilis ſpermati hominis, imminentia nuntiat. Vrina uiridis critico die immutata, mortem oſtendit. Vrina uiridis ſi ſe mutauerit in album, aut aquoſum colorem, typicam ægritudinem uenturam ſignificat. Vrina æruginoſa ſtranguriam ſignificat. Vrina ni. & tenuis, cum nebulis, phrenitim oſtendit: maxime ſi odor uitioſus fuerit ei. quibus autem fluxus ſanguinis ex naribus uenerit, ſolutionem eius ægritudinis ſtatim fore ſignificat. Vrina æruginoſum habens colorem, ſpaſmum ſignificat. Vrina ni. & tenuis cum aurium obtuſione, & inſomnia,& in ſe nebulam habens, tempus longum eius ægritudinis nunciat, & ſanguinis fluxum imminere oſtendit. Vrina ſanguinea cum dolore capitis,& hypochondrij dextræ partis, ſtatim ſubitaneam mortem ſignificat. Vrina pinguis ſine febre ſenibus eueniens, apoplexiam facit. quæ cum ſoluta fuerit, caliginem oculorum cito tranſeuntem,& delectationem cibi oſtendit. Vrina turbulenta & non uaria, criſim cum dolore ali- G
quo uenturam oſtendit.

* al. liuida.

De urina & pulſu in homotono, acmaſtico, & paracmaſtico.

Homotonus pulſum habet grauem, ſpiſſum & ſordidum. Acmaſtichus uero pulſum habet uigentē, & ſordidum, ſine intermiſſione. quibus grauis eſt, per ſingulos dies & horas febris augmentatur, nullo ſtatu uel declinatione interueniente, urina rufa in his inuenitur. Paracmaſticus autem in ſecundo uel tertio die cum declinatione pulſum tenet mitiorem, quamuis in principio uehemens fuerit. In his ergo omnibus præſcriptis paſſionibus ſi urina fuerit colore liuida,& tenuis conſtitutione phrenitin futuram denunciat: quam longo tempore protrahi ſignificat. Vrina colore alba, & conſtitutione tenuis, cum nebulis non bonis, renum & dolorem,& indignationem ſignificat: ſi in bono colore, & in die critico conuerſa fuerit, certum diſcuſſionis tempus denunciat. Si uero ex bono colore in malum die critico conuerſa fuerit, futuram mortem oſtendit. Vrina cholerico colore, nebulam albam habens, et furfures ſupernatantes, aut longam ægritudinem, aut mortem ſignificat. Vrina tenuis cum nebulis non bonis, phrenitin, ſiue mortem, aut ſpaſmum ſignificat. Vrina alba ſi ſe mutauerit, apoſtema celerius uenturum ſcias. Vrina turbulenta,& tardius reſidens, maxime ſi ſanitas interaneorum fuerit, & per multos dies perſeuerauerit,& non ſe mutauerit, pro certo ſcias acutas febres in tertianam con- H
uerti. Vrina ſubalbida,& ſpumoſa, aut rufa,& ſi ex cholerico humore ipſa ægritudo nata fuerit, mortē ſignificat: ꝙ ſi eo tempore ſanguis de naribus fluxerit aquoſus ſubito,& a ſolito abundans: & tenuem ſe urina ſecerit,& diu perſeuerans non ſe mutauerit: frigus ſubitaneum demonſtrat uenire: pro quo frigore fit ægritudinis ſolutio non bona. Vrina cum ſudore ſi in febrium augmento fuerit,& abundantia urinæ fuerit, mortem cito uenturam nunciat. Vrina rubra & ſpiſſa modo ſupradicto, mortem cito futuram ſignificat. Vrina rubra & ſpiſſa ſi fuerit egeſta frequentius,& ſi dolor capitis,& ſcapularū affuerit,& auditum patiens obtuſum habuerit,& hypochondriorum dolorem ſenſerit: futuram phrenitin denunciat. ꝙ ſi infra. vij. dies ſoluta fuerit, ictericum facit: & ſi non fuerit ſoluta, & in * macronoxiam uenerit,& nebulæ non bonæ in eadem fuerint, ex eadem phrenitide morietur. Vrina alba,& aquoſa,& nebulam bonam habens,& cum odore bono egeſta, ſupradictam phrenitin purgat. Vrina lactea ſi in initio ægritudinis iuuenibus euenerit, non bonum ſignificat. Vrina alba, ſpumoſa, & nebuloſa, non bonum ſignificat: & ſi in critico die, aut poſt criticum diem ſuperuenerit, ſolutionem ægritudinis oſtēdit. Vrina nigra cum ſudore, non bona ſigna imminere oſtendit. Vrina pulueruIenta,& maxime ſi frigus,& lippitudo oculorum fuerit, & caligo,& ſuperiores partes in ſudorem ueniant, uenturum ſpaſmum denunciat, quòd ſi ſe ſupradicta urina abſtinuerit: & dolor capitis cum ſudore corporis fuerit,

* al. macronoſema.

Hypp. 2° Progn. et 7° Aphor. 34.

ſpaſmum

A ſpaſmum ſtatim uenturum oſtendit. Vrina non bonum colorem habens,& ſi nõn fuerit digeſta, uel conſtiturionem urinæ animalis ſimilem habuerit,& miſſa in calice cito reſederit, & amens patiens fuerit, & inſomniam ſenſerit: ſpaſmum ſignificat,aut mortem. Vrina ſine nebula turbulenta,non bonum ſignificat. Vrina nigra,aut liuida,non ſine periculo erit. Vrina crocea,& ſpiſſa,laborem,& dolorem, & grauedinem in hac ægritudine,ſiue mortem oſtendit. Vrina tenuis,maxime ſi dolor capitis, & ſcapularũ, & inſomnia fuerit:phrenitin,& paracopen,& dementiam,ſiue cardiacam ſignificat. Mulieribus tamen hoc tale ſignum mortẽ ſignificat. Vrina tenuis in critico die ſi aſpera facta fuerit, ſtatim ſudorem uenturum demonſtrat. Vrina ſupraſcripta poſt criſim ſi ſe mutauerit,eius febris fiet repetitio, Vrina ſpiſſa, & cholerica ſi fuerir in augmento febris, mortem ſignificat. Vrina nigra, per uarios colores frequenter mutata,cum nebulis non bonis,& uelut conciſis,& ſeparatis,& frequenter in nigrum colorem cõuerſa,phrenitin cum morte ſignificat. Vrina nigra,& lucida,cum ſudore,& dolore hypochõdryorum, mortem nunciat. Vrina tenuis,& boni coloris,frequens,& multa egeſta,macronoxiam,& ſolutionem ægritudinis oſtendit,ſed apoſtema ſcias eſſe futurum,& per uentris ſolutionem ægritudinis criſim demonſtrari. Vrina alba,& turbulenta,& non compoſita,aliquem dolorem cum periculo nunciat. Vrina nigra,& ſpiſſa non boni colotis,ſi multus ueſicæ dolor† fuerit:mortem ſignificar. Vrina nigra,& tenuis,

*al. nõ fuerit. B & æſtuoſa,ſi æſtuatio fuerit cum faſtidio, & ſi turbarum ſenſum patiens habuetit, & non recte intelligat,& loquatur, aut malefactio non defuerit: mortem oſtendit. Vrina,quæ ueluti florem uini ſupernarantem habuerit,phrenitin, aut paracopen uenturam oſtendit. Vrina ualde lucida, phrenitim uenturam oſtendit.

De quartanis febribus.

Quartana febris in initio pulſum rarum,& ſegnem facit,& in alto poſitum. declinante autem paſſione inuenitur pulſus laſſus,ſordidus,& ſegnis. Cui cauſæ tempore accidente frigido,minuitur * plus accenſo calore. Vrina in his miſto calore apparet maxime pallida,uel fuſca & indigeſta uidetur.

* al. pulſus.

De tertianis febribus.

Tertianarijs pulſus eſt ingens,citatus,uehemẽs,creber. Vrina in eis crocea,aut ſatis rubra, quaſi ſanguinea uidetur.

De quotidianis febribus.

Quotidianis febribus pulſus eſt minor,quàm quartanæ. Vrina eorum calida apparet,aut ſpiſſa, aut turbulenta. Vrina alba ſi longo tempore perſeuerauerir, frigora ſoluit. Memineris aurem quanto quartanariorũ pulſus a tertianarijs minor eſt,tanto quotidianorum a quartanarijs inferiorem eſſe. Vrina ni

C gra quartanam nunciat. Vrina cum nebulis ſciſſis,* macronoxiam ſignificat. Vrina nebulas cholericas habens,in ægritudinem acutam tranſire ſignificat. Vrina quæ uelut raſuram habuerit,& arenã,& in nebulis quaſi ſanguinem,ſynrexin renum.i.colliquarionem oſtendit. Vrina phlegmatica ſi apparuerit ſicut Sol in lympidis coloribus indignationem renum denunciat. Vrina alba ſi ſe ſubito in malum colorem mutauerir,proximam nunciat mortem. Vrina tenuis ſi poſt criſim uenerit,& longo tempore perſeuerauerit,repetitio cuiuslibet ægritudinis fiet. Vrina tenuis ſi in malum colorem ſe poſt criſim mutauerit,& ij qui patiuntur prima ætate fuerint,contractionem corporis ſignificat. Vrina aſpera ſi poſt criſim fuerit,in eandem febrem reintegrari demonſtrat ægrotum.

De dolore capitis.

Caput dolentibus ſi urina liuida fuerit,augmentum ſignificat. Vrina rufa ut ſuperior demonſtrat, quibus ſi ſanguis de naribus fluxerit,huius doloris fiet ſolutio.

De ſynanchicis.

Synanchicis pulſus eſt paruus,uelox,& denſus,qui quando ad periculum ueniunt, ſine pulſu ſunt.

De cardiacis.

Cardiacis pulſus eſt patuus,& denſus,quibus imminenti periculo pulſus fit catorictus.i. defoſſus,

D uel deciduus,& quando creuerit,quaſi iaculum contrahitur,& fit uelox,& paruus, & minus clarus, & inanis,& uelut creber,ac ubi cœperit * crebreſcere paſſio,incipit uibrans eſſe,non clarus, cum tremore,& formicatione,incognitus,& ſe ſubducens. Ar ubi cœperit grauari pulſus fit denſior,& poſt defectior,quibus uelut incluſus eſſe ſentitur,quod eſt peſſimum ſignum. quæ quando ad melius uenerir,pulſus inuenitur exaltatus,& bene diſpoſitus,& leuis ictus. Vrina eorum alba & aquoſa, cum nebulis albis,eorum ægritudinis ſolutionem oſtendit. Vrina in eis ſpiſſa quando fuerit, quæ ſpiſſitudo ſi uelut ſciſſa apparet,paralyſin ſignificat.

* al. creſcere.

De pleuriticis.

Pleuriticorum pulſus eſt ſpiſſus:quæ paſſio quando facta fuerit grauior, pulſus plus conſpiſſatur, & fit uelox,& ualidus,& ueluti fluctuans,& inſpicientium digitis uelut ungues ſentitur. Quando autem ad peripneumoniam conuertitur,pulſus fir ſpiſſior,quàm ſupradictis. Vrina renuis, & ſanioſa ſi in initio ægritudinis uenerit,& per multos dies manſerir,phrenitin futuram nunciat, maxime ſi eis tuſſis ſicca, & inſomnia fuerit. quibus ſi ſanguis nárium, & plurimus dolot uenerir, ſolutionem ægritudinis huius futuram nunciat. Vrina pinguis, & rufa, mortem futuram oſtendit. Vrina alba,& ſubliuida mortem demonſtrat. Vtina tenuis habens ueluti limum liuidum, indigeſtionem, aut mortem nunciat.

De peripneumonicis.

Peripneumonicis pulſus eſt ualidus:& ſpiſſus,qui quando ad periculũ uenerint, pulſus fit tardus,& E ueluti non comparens,& formicans . Vrina eorum nigra,cum uarijs nebulis, mortem futuram oſtendit. Vrina ſanguinea,cum nebulis ſupradictis,uitæ periculum nunciat. Vrina indigeſta in initio,& ante criſim,ſignificat mortem futuram.

De cachecticis.

Cachecticis,& phthiſicis pulſus eſt laſſior,& talis morituris imminenter efficitur.

De dyſentericis.

Dyſentericis,& iliacis eſt pulſus laſſus,minus tamen quàm cachecticis, quibus ſi cum ſingultatione pulſus fuerit,mortem futuram oſtendit.

De hepaticis.

Hepaticorum urina alba,& ſpiſſa,& plurimũ egeſta,ſanitatem promittit. Vrina ſanguinea, mortifera eſt. Vrina nigra,& turbulenta,& uelut capilloſa,& aliquid raſuræ habens,mortem ſignificat.

De ſpleniticis.

Spleniticorum urina ruſa,uel nigra intemperata,& tenuis,periculum uenturum oſtendit. Vrina lucida nimis, bonum ſignum ſignificat,quæ ſi cum nebulis fuerit,quaſi conglobatione inſtanti,bona im- F minentia oſtendit.

De ictericis.

Ictericorum urina intemperata etiam ut ſupra,protractionem in longum tempus ſignificat. Vrina ruſa,& ſpiſſa plurimum egeſta,ſanitatem,& ſolutionem uentris promittit.

De hydropicis.

Hydropicorum urina intemperata, & pauca,& ruſa quando fuerit,mortem annunciat.

De iliacis.

Qui dolorẽ iliũ patiuntur,illis pulſus eſt denſus:& ſi ad periculũ ueniunt,fit eis pulſus mitior.

De ijs qui in renibus patiuntur.

Iis qui in renibus patiuntur,pulſus pigrior in una manu, maior,ac uehemens, plenus,uel ſiccus, aut celer inuenitur. In altera uero manu pulſus inuenitur paruus,aut imbecillis,aut inanis,diſpari tempore reſpondens.

De nephriticis.

Nephriticorum pulſus laſſus. Vrina in his ruſa ſi fuerit,non bonum ſignificat. ſi cauſa in peius protrahit. Vrina in his ſpiſſa,& color uelut ſperma hominis,mortem ſignificat. Vrina uinoſa, augmentum doloris ſignificat.

De apoſtematibus.

Qui eruptionem patiuntur apoſtematum,his pulſus eſt ſpiſſus,qui neque in declinatione,neque in G augmento mutatur.

De ulceratione renum.

Iis qui renum ulcerationem habent,urina ſpiſſa apparet,habens uelut carnes ſupernatantes,nimiũ dolorem uentris ſignificat.

De ſcabie.

Scabiem in ueſica habentibus urina ſi ſpiſſa apparet cum furfuribus ſupernatantibus,dolorem futurum oſtendit. Vrina ſanioſa,& plurimum egeſta,& uelut coagulata, aut aliquam eruptionem in renibus,aut initium calculi in proximo uenturum oſtendit.

De iſchiadicis.

Iſchiadicorum urina ſanguinea,& tenuis,& intemperata,in dolorem ſi uenerit , acriorem dolorem uenturum oſtendit.

De arthriticis.

Arthriticorum urina ſanguinea,& tenuis,nimios dolores uenturos indicat. urina rubra, & nebuloſa,dolorem ceſſare ſignificat. H

De opiſthotonicis, & emproſthotonicis.

Opiſthotonicis,& emproſthotonicis pulſus eſt in tenuitate deductus.

De cognitione urinæ.

In omnibus his infirmitatibus.i.phthiſi,hydrope,apoplexia,epilepſia,peripneumonia,paralyſi, cholica,dyſenteria,ſi urina rubra fuerit,mortem ſignificat. In phrenitica uero uel pleuritica,ſynocha, cauſo,tertiana,ſi urina alba fuerit,aut ſubliuida,mortem ſignificat, Vrina alba ſine febribus , in maſculis, ſiue fœminis,dolorem laterum,& aliquando renum ſignificat,& prægnantem fœminam ſignificat aliquantulum. Vrina aſterica,ideſt habens quaſi ſtellas,ubi fœmina eſt,multum dolorem ſtomachi, grauitatemve capitis: maſculis, ſcapularum dolorem ſignificat. Vrina ſi ſuperius claritatem habuerit, & inferius nebuloſa,& ſubliuida fuerit: dolorem renum ſignificat,& coxæ,& genu,& ſuperius ſtomachi. Vrina ſi ſuperius fuerit ſubnigra,& plena,& inferius claritatem habuerit: inferius dolorem renum, & ſuperius grauitatem capitis,obturationem aurium & narium ſignificat, quod fumus ſtomachi facit. Vrina alba,& nuda in omnibus,debilitatem,& frigiditatem ſignificat corporis. Vrina alba,& pinguedinoſa,

dinoſa,

A diroſa,uel iumentina,dolorem renum ſignificat, & ueſicæ,& capitis aliquantulum. Qui ſæpius ad uri-
nam uadit,infrigidationem ueſicæ ſignificat. Qui patitur uitium hepatis, urinam rubram, & obſcuram
habet. Vrina pulmonis pinguedinoſa,& alba,peripneumoniã ſignificat. Si urina ſpumoſa ſuperius fue-
rit,ſignificat ſtomachi uentoſitatem.& aliquando deſiderium ueneris,& tuſſim, & frigiditatem.

De febribus maioribus.

Vrina quaſi ignea, ſignificat tertianam. Vrina ſanguinea,ſynochum cauſon ſignificat. Vrina ſangui
nea,& obſcura,cauſon ſignificat. Vrina de pleuritide , quaſi fęx eſt. Iuuenes raro moriuntur inde, &
ſenes raro euadunt:ſed qui quarta die ſolutionem habuerint,non euadunt: Vrina in febribus roſea, &
obſcura,phrenitin ſignificat. de ſynocho.n.incidit homo in phrenitin. Si fœmina habuerit urinam ue-
lut iumento ſimilem:dolorem uuluæ, ſeu matricis,& febrem ſignificat. Cura fœminarum hæc eſt, ſi do
luerit uulua,poſt balneum accipiat trypheram magnam,& ſero mittat.℈.ij.de eadem in uulua.

De uulneribus ſanandis.

Miſtura ad uulnera ſananda. ℞.piloſellam pro ulcere,ſaluiam pro paralyſi,uiolam pro dolore,agrimo
niam ad curandum,hederam terreſtrem ad ſanandum,melangiam ad aperiendum , opopanacem , ne
contrarij ſint ſibi cibi,tenericulam pro pleuritide,dictamum,quæ etiam irrationalibus ſubuenit,mor-
B ſus ſerpentum curat,betonicam pro febre,*quinquefolia pro expellendo ſanguine uel pure: ad con-
ſtringendum plantaginem,ad conſolidandum conſolidam,eiecta piloſella,& melangia.

*al. pimpinellam.

Miſtura perfectiſſima ad plagam. ℞. buglum.i.herba uenti maior.i.conſolida.m.fœniculum peplium,
uel pimpinellã,pindemontis. *Emplaſtrum ad uomitum reſtringendum.* ℞. maſtiches.cymini,ana.ʒ.i.bacca
rũ lauri.ʒ.i.tere,& cũ ſucco rutæ collige,& ſuper ſtomachũ pone,& miraberis effectũ. *Ad idem.* Zingi
beris.ʒ.iij.pinſe,cõfice cũ melle in ſtomacho pone,ſtatim ſtringit. *Emplaſtrum ad febrem.* Tolle radices
raſani,& frige cũ melle,& fac inde tentã.& mitte intus,poſtea tolle agrimoniã,& pinſe,& ſac empla-
ſtrũ,& ſuperpone. Si uis ſcrofulas abſq; plaga curare,pone ſuper eas corticẽ nucis ualde pinſitã,& poſt
ij.uel.iij.dies aufer,& pone ibidẽ nepitã herbã,tunſam:& poſt tres dies tolle, & impone ſanguiſugas,
& ſanabitur. *Emplaſtrum barbarum,quod facit ad omnia uulnera recentia, proprie autem ad neruorum , & muſcu-
lorum contuſiones.& laxata intumeſcere non patitur, articulos inciſos iungit, & omnium hominum periculoſiſſima ſanat
mirifice,interius prius iniectum,poſtea extra appoſitum plagas ueteres,& fiſtulas ſanat, uel conſolidat.* ℞.ceræ,reſinæ
frixæ,picis frictæ,bituminis,omnium ana.ʒ.iiij.opopanacis,aluminis,& uitreoli,croci, gallæ ompha-
cinæ,olei ueteris ana.ʒ.ij.ceruſæ,mannæ,thuris,aluminis ſciſſi,æruginis campanæ , omnium ana.ʒ. iiij.
confice ſic. puluerem terendorum cum ſufficienti aceto in mortario ſine intermiſſione tere, ſolubilia
C cum oleo & cera ſoluta medicamini adde,& ſufficienter commiſce:quando autem commiſtum fuerit,
compoſitis magdaliunculis conde,& uſui reſerua. *Ad ficum.* Puluerem radicis philipendulæ.i. ſiſa
lidos dabis patienti interius,& exterius ſuperpone.

Medicamen ad dolorem dentium. Succo hederæ terraneæ,aut herbæ in aure miſſo,in ea parte,qua do-
lor eſt,ſtatim mitigatur dolor. *Ad idem.* Senecionis ſuccus in aure eiuſdem partis miſſus,mirabili-
ter tollit dolorem. *Ad idem.* Succus herbæ calendulæ per nares eius partis miſſus,quæ dolet,den-
tes putridos excutit,& dolorem ſedat.

Fumigium ad deſtillationem uuulæ,& ad rheumatiſmum faucium. ℞. ſtyracis,ficuũ pinguiũ, florũ amygda-
larũ,hyoſcyami ſeminis,omnium quatuor.ʒ.vij.fac ſic. Hæc omnia trita in puluerem redacta, cum ficu
bus,& ſtyrace diu terendo commiſce,& in trochiſcos informa,quandoque opus fuerit. poſitos ſuper
carbones lentiſci,ut traiectorium ſuperimpone,& patiens ore aperto fumum accipiat donec ſuſtine-
re præualet,& hoc ter in die faciat, mane,& meridie,& ueſperi,& interpoſitis tribus diebus aut quin-
que,iterum atque iterum faciat,donec ſanus erit. Accipe auripigmentum,& diu tere , ut multum te-
nuis puluis inde fiat,& album oui,& miſce cum prædicto puluere. quibus bene miſtis, accipe pannum
ſubtiliſſimum,& infice in illo miſto,ita ꝙ totum abſorbeatur ab illo panno , poſtea pone ad Solem ut
D bene ſiccetur,poſtea incide pannum,& ℞. fruſta ad minus demum uſque ad.ix.dies. ponat unum fru-
ſtum ſuper prunas poſitas in tegula,& inueniat infundibulum,mittatq; ſuper pannum , fumum qui in-
de exhalauerit per cannellam infundibuli in ore recipiat.

Ad guttam probatiſſimum experimentum. Accipe cornu cerui,& incide per partes , quas inciſas pone
in lebete cum uino albo,& tandiu fac bullire,ꝙ ſolũmodo ſexta pars uini remaneat,& ſic cornu proij-
ce,& uinũ in pyxide repone,qđ coagulabitur:& de illo loca dolẽtia perunge. *Ad idem.* Accipe no-
uem folia laurus,& pone unum in ueru. poſtea lardi fruſtum,& ſic facias pro unoquoq; folio unũ fru-
ſtum lardi,quibus poſitis accende,& guttas lardi in paropſide collige,& loca dolentia perunge.

Ad ficum deſtruendum. Accipe puluerem herbæ capilli ueneris,& cepe,& ariſtoloch. rotund. appo-
ne ſuper ipſum,& ſine dubio deſtruitur. *Ad hominem loqui impotentem propter phrenitin.* Accipe lapil-
lum de oche , & bene tere,& puluerem cum aqua tepida tribue,& ſine dubio liberabitur.

DE MELANCHOLIA EX GALENI, RVFI,

POSSIDONIIQ. SENTENTIA.

Hoc eſt caput nonum libri ſexti Aetij.

Ioan. Baptiſta Raſario interprete.

Cerebrum duplici ratione affici: melancholiæ origo: quales melancholici ſint: & multarum quæſtionum ad melancholicos pertinentium explicatio. *Cap. 1.*

QVEMADMODVM in membris corporis, quæ ſub aſpectum cadunt, eadem interdum temperatura in omnibus cernitur; ut in malo corporis habitu, & eo, quem elephanta uocant, & aqua inter cutem: interdum una particula uel bilioſo, uel melancholico, uel pituitoſo humore imbuta ſuam ipſa ſola temperaturã immutat: ſic etiã cerebro uſu uenit, ut modo, cum totus, qui uenis cõtinetur, ſanguis melãcholicus factus ſit, cõi ratione lædatur: ut modo uero, cũ ſanguis totus illæſus maneat, iſq; ſolus, qui in cerebro eſt, immutetur, id quod duobus modis efficit, uel cũ aliunde in ipſum fluit: uel cũ humor melãcholicus in eo gignitur, gignitur autem a ſuo calore nimio, a quo uel flaua bilis, uel craſſior, nigriorque ſanguis aduratur. fere autem partes hypochondriorum prius affectæ cerebrum in conſenſum trahunt, & deſipientiam pariunt: uel quod ipſa bilis cerebrum occupet, uel quod melancholicus quidam uapor eo conſcendat: ut in eo morbo contingit, quem flatuoſum, hypochondriacumq; appellamus. neque enim huic rationi obeſt, ut affectus aliunde, atque ex alia parte initium, originemque ducat: ſiquidem facile ſit, ut cum oſtium uentriculi quiduis patitur, cerebrum quoque, propter conuenientiam, quæ ei cum illo intercedit, propter duos neruos maximos deſuper in ipſum deſcendentes: in conſenſum trahat. immo uero ſua uicinitate cor etiam in ſimilem affectum adducit. itemque ſeptum tranſuerſum, cui adnatum eſt. ſocietas quoque inter ſtomachum & ſpinalem medullam intercedit, qua illi adhæret, & colli uertebris eſt colligatum. huiuſmodi autem melancholiæ initium fere ex cruditate exiſtit. flatus enim plurimi conſequuntur, & quouis aſſumpto cibo, ſublimes, & in hypochondrijs fere commorantes. ructus item acidi, fœtidi, & piſcem redolentes ſuperueniunt, licet nihil tale comederint. aluus eorum ſicca fere eſt; ſomnus exiguus, interruptus; inſomnia turbulenta, & G a ratione uacua: uariæ corporis palpitationes: capitis uertigines: in auribus flatuum ſonitus. alijs plenum & graue caput, alijs inane, & leue, alijs aridum eſſe uidebatur: quidam ne caput quidem ſe habere omnino exiſtimabant. quod ut inuenirent, aiunt Philotimum præter cetera, in curatione galeam plumbeam capiti impoſuiſſe, ut qui ita oppreſſus erat, caput ſe habere perſentiſceret. plerique A.l.3.f.1.c.4. c.19.F. autem melancholici in rebus uenereis intemperantes redduntur, item obliuioſi, timidi, miſericordes, lacrymabundi, & ſolitudinis ſectatores. quidam etiam ſibi ab inimicis immiſſos eſſe præſtigijs dæmonas exiſtimant. alij ſe noxium medicamentum ſumpſiſſe in animum inducunt. confirmant eam ſuſpitionem uomitus rerum fœtidarum, & abſurdarum ſubſequentes: alijs alia uidentur. hicque morbus omnino uarius eſt, neque explicari facile poteſt. ac, ne uager latius, quod ad timorem pertinet; alius amicos ſummos metuit: alius omnes homines: alius timet in lucem prodire: tenebras alius conſectatur: alius tenebricoſa uitat loca. plerique tamen in tenebricoſis locis, monimentiſque, ac ſolitudinibus uerſari gaudent. alij aquã, uinum, oleum, & quicquid liquidum ſit, reformidant: ut quos rabioſus canis momordit. &, ut paucis complectar, melancholicæ inſaniæ ſunt uariæ, ſi ſingulas conſectari I imagines uelis: commune tamen earum eſt, timor & mœror. omnes enim præter rationem in mœrore A.ibid.A. uerſantur. &, ſi cauſam quæras, cur mœrore cõflictẽtur, quid afferant; non habebunt. eorum non pauci H mortem, & alia quædam, quæ timenda non ſunt, timent. ſunt etiam ex eis, qui magna mortis cupiditate trahuntur, nihil igitur mirabile eſt, metus excitari, mœroreſque exoriri, & mortis expectationem ante oculos eorũ uerſari, cũ atra bilis ſedẽ animi, in quo ratio elucebat, occuparit: quippe cũ nihil eorũ, quæ extra corpus noſtrũ ſunt, æque ac tenebræ nobis formidoloſum uideatur. cũ igitur caligo quædam eſt ei parti animi, quæ rationis particeps eſt, circunfuſa, homo perpetuo timeat, neceſſe eſt: quod timoris cauſam ſuo cum corpore ſecum ferat. nam ut in profundis tenebris pueri pauitant, & adulti, qui ignari ſunt, ſic etiam atræ bilis color æque, ac tenebræ, prudentiæ ſedem obſcurans, metus creat. Sed omnium ſymptomatum, quæ ſingulis comitantur, explicari cauſæ non poſſint: cum pleraque in magna dubitatione uerſentur: ut quid cauſæ eſt, cur ut terribilia fugiant, quæ terribilia non ſunt? & quædam non bona, tanquam bona ſint, ſectantur? itemque cur hic familiares, ille omnes homines timet? & quæ ſunt generis eiuſdem plurimorum uero cauſas afferre, non eſt Medico difficile. ueluti qui ſe fictile uas exiſtimabat: is propter ſiccitatem id patiebatur: quia, & ſiccus, & frigidus humor melancholicus eſt. cadem cauſa erat, cur alias ſuam cutim eſſe pellem aridam

putaret

A putaret qui uero ſe non habere caput arbitrabatur, fortaſſe propter capitis leuitatem in eam cogitatio
nem uenerat: leuitatem autem ei cõpararat flatus, qui in ſublime ferebatur. at cur melancholici ma-
gnam ciborum copiam appetunt? an quia os uentriculi frigidum habent? cur eorum quidam uinum bi
bunt? an quia frigidus humor calfieri poſtulat? cur ſibi ipſi manum conſciſcunt? an quia ſe maioribus
liberare malis arbitrantur? an quia hæc in animis eorum inſedit opinio, ut mori glorioſum putent? in
qua etiam ſententia quidam ſunt barbari. cur aſſiduis cruditatibus laborant? an quia eorum corpus &
turbulentũ, & excrementorũ plenũ eſt? ꝓinde eorũ uentriculus, intẽperatus & ab humore melancholi
A. ibidem. A B. co ſemper refrigeratus eſt. cur aluus eorum fere ſemper ſicca eſt? an quia flatus ſuperiore in parte circa
hypochondria uagatur, & non admodum infra deſcendit, ideoque eorum aluus aſtricta ſit neceſſario.
interdum tamen ex longa retentione repente multa, & colliquata deijciunt. iam uero conniuentes, o-
culis prominentibus, labriſque craſſis plerunque ob craſſum ſpiritum fiunt. atrum uero colorem † ab
humoris natura contrahunt. hirſuti ſunt multis partibus plures propter craſſorum excrementorum
† Apud Aetiũ ſcribitur τὴν χύσιν τοῦ χυμοῦ, i. quia humor effunditur. copiam. linguam habent fere ſemper celerem, balbi ſunt, & exili uoce, propter linguæ impoten-
tiam. motionis enim contentiones a ſpiritu fiunt. quodque contento motu cietur, uelociter effluit.
erit autem in promptu ei, quicunque uoluerit, ut hanc uiam inſiſtens, reliquorum ſymptomatum
B cauſam afferat. ceterum hic humor fit niger modo nimium excalfactus, modo nimium refrigeratus.
quod enim accenſis carbonibus accidit, qui lucidiſſimi cum ſint, ſi flamma extinguatur, nigri fiunt:
idem fere in hilari ſanguinis colore frigus facit. nam & in externis partibus, uidemus eas a frigore
liuidas, tum nigras reddi. ac redundantia caloris ſiccãs, humiditatesque conſumens, e quibus calor
alebatur, humores nigros facit non ſecus, quàm ſol & fructus, & humana corpora.

Quid noſſe Medicum oporteat, qui curare melancholiam uelit. tum eius explicata curatio. Cap. 2.

HAec ſunt, quæ ſcire Medicum oportet prius, quàm ad curationẽ aggrediatur: quo modo autẽ hoc
morbo affectis poſſit ſuccurrere, nũc ſubiungam. non minimũ aũt ad curationem intereſt, noſſe
† Hoc loco apud Aetium plura ſunt: cũ duo genera melancholiæ tũ docet. quæ tamen hic omiſſa ſunt, licet tertiũ poſtea addatur. unde morbus originem duxerit. † nam cum in toto corpore ſanguis uniuerſus melancholicus ſit, a ue
næ ſectione exordiri curationem conuenit: cum in ſolo cerebro ſit, æger ſanguinis detractione non
eget: niſi magna in eo ſit ſanguinis copia: & præſeruandi cauſa † detrahamus. utrum autem totum cor
pus ſanguinem melancholicum in ſe contineat, an cerebrum modo eum collegerit, his ſignis digno-
ſces: qui nigriores ſunt, hirſutiq;, & latas uenas habent, hi ſunt ad ſanguinem melancholicum gignen-
C dum aptiſſimi. interdum uero homines etiam rubicundi in melancholicam temperaturam repente cõ-
cidunt: poſt hos flaui: præſertim cum in uigilijs, laboribuſq; compluribus, curis, tenui uictu, aut edulijs
† Quod apud Gal. legitur ἄφεσιν, Aetius habet ἀφαίρεσιν, quem nos ſecuti ſumus. A. ibidem c. 10. C. melancholicis uitam duxerint. præterea ſi qua hæmorrhois in ano ſuppreſſa ſit: aut alia quædam con-
ſueta ſanguinis euacuatio, aut in mulieribus menſtruæ purgationes, nec parum ad hoc facit anni tem-
pus, aeriſq; conſtitutio, & locus, ægroti ætas, & uitæ inſtitutum. hæc ubi diligenter perſpexeris omnia,
& in omnibus uenis corporis melancholicum contineri ſanguinem ſperaris, firmiſſima dignotio tibi ex
uenæ cubiti ſectione ſuppetet. eritq; melius, ut mediam ſeces. ac niſi ſanguis, qui effluit, eſſe melancho
licus uideatur, eam ſtatim ſupprimes. ſin erit, tantum detrahes, quantum ægri corporis habitum requi-
rere exiſtimabis. Tertium porrò melancholiæ genus, quod a uentriculo habere initium diximus, & hy
pochondriacum affectum nominant, ex ijs quæ antedicta ſunt plerunq; dignoſcitur. in primis enim ac-
R. cidentia circa uentriculum incipiunt, ut inflationes, ut tumultus, ut ructus acidi, uiroſique, ut adſtricta
aluus. & ut ab egeſtionibus, & uomitibus, & ructibus leuatio ſentiatur: & ut ægroti moleſtias omnes
in hypochondrijs conſiſtentes perſentiſcant. ut igitur quidam plerunque, fuliginoſa quadam, aut fu-
mea exhalatione, aut omnino craſſis quibuſdam uaporibus ſurſum ad oculos ſublatis, cæcutire ſibi ui-
dentur, ut qui ſuffuſionem patiuntur: ita etiam hoc loco fit, ut cum exhalatio melancholica ad cerebrũ
D aſcendit, ſymptomata melancholica tanquam fuligo, aut fumus circa mentem exoriantur. cum igitur
R. melancholicæ dementiæ propria ſigna, eaq; magna apparebunt, & in uentriculo uel nulla moleſtia, uel
certe perexigua ſit: cerebrum primo affectum eſſe, exiſtimandum erit, ut diximus. quam ob rem melan
choliam, quæ ex cerebro, quod primo ſit affectum, conſiſtit, tum aſſiduis balneis, tum uictu boni ſucci,
& humido & flatus experte, ſine ullo alio efficaci remedio, curabis: cum. ſ. noxius humor nondum tra-
ctu temporis factus eſt ad euacuãdum difficilis: ſiquidem eo tempore & magis uarias, & ualẽtiores ad-
hibere curationes opus eſt. incipiente enim morbo eſt adhibenda curatio. propterea quod inuetera-
tus, & auctus ſit tractatu difficilior. RVFI. ſiue cerebrum primo, ſiue hypochondria affecta ſint,
communia remedia ſunt, quæ aluum ſubducunt. in primis igitur danda opera eſt, ut bona fiat conco-
ctio: deinde purgandum epithymo, & aloe. nam ſi ex ijs uel parum quid ſingulis diebus ſumant, modi-
ce proderit, & aluum leniter ſubducet. POSSIDONII. In quibus redundare ſanguis uidebitur,
ſtatim ab initio uenam in cubito ſecabis: præſertim uero in ijs, in quibus ſolitæ ſanguinis excretiones
cohibitæ ſint. in fœminis, quas menſtruæ purgationes defecerunt, uenam malleoli incides. euacuandũ
A. ibidem. E. autem unũquẽq; habita uirium ratione ſcito. in quibus autem mali ſucci potius redundant, ubi ægrotis
uictus rõnem recte inſtitueris, eos purgato hiera Rufi, aut Archigenis, aut Iuſti. ſi utrunq; redundarit,
facta prius uenæ ſectione, purgato. poſt, aliquot diebus interiectis, clyſteri aluũ ſubducito, primũ ex cre

more furfurũ,ſpuma nitri,& melle cõfecto:deinde uero radicẽ polypodij contuſam, aut epithymũ cũ E
furfuribus incoques.poſt triduũ ab hoc clyſteri, dabis picrã ex aloe,quæ ad cetera oĩa epithymum ẽt
recipit.ea cõficienda eſt,ut ſcripſit Themiſo.capit.n.aloes. ℥.cẽtum,maſtiches,croci,ſpicæ nardi, & cin
namomi,aut caſię duplũ:aſſari uero & carpobalſami ſingulorũ.℥.i.tũ epithymi duas uncias addito,†da
bis quantũ magnũ cochlear continet ex aqua mulſa bis,aut ter per modica interualla.cũq; ægrũ rurſus
alueris,ac recrearis,iterum hieram Rufi,aut Archigenis,aut Iuſti dabis.quãtitas eſt drach.†ij.ex aqua
mulſa,& paruo ſalis cochleari.præſtat aũt aluũ ſubducere ijs,quæ uno die euacuãt.atrã uero bilim edu
cunt amaracus,& ea,quã cunilã uocant,mulſæ inſperſæ,& potui datæ ad duarũ drachmarũ põdus.pro-
deſt ẽt ſero lactis aluũ ſubducere:nõ tamẽ dandum eſt id,quod e caſeo fluit.melius.n.eſt dare id, quod
decocto lacte ſeiungitur.eſto aũt potius lac equinum:ſin minus,bubulũ:ac noua in olla imponatur, ra-
moq; ficulno agitetur,ac dum feruet,ter,aut quater†aqua mulſa irroretur:tum percolatum potui dato
ac primum admixto melle,mox ubi aluus incœperit ſecedere,ſine melle. ſumatur aũt ad heminæ men
ſuram,nec minus quàm heminæ quinque.poſt omnẽ autem euacuatione maluæ ſemen accuratiſſime
læuigatum ex aquæ cyathis tribus dandum eſt duarũ drachmarum pondere.facit.n.ad rem ſummope-
re.proinde utendũ eo eſt frequẽter.eſt ẽt optimũ,pulegij decoctũ cõtinẽter bibere,tã ante, quàm poſt
medicamenta purgantia:ſimiliq; modo cẽtaurij minoris decoctum.abſinthij quoq; decoctũ & crebro, F
& ſubinde præbebis quãdo & aluo,& uẽtriculo pariter proſit.uitet præterea multum flatum in uentre
gigni,& aluum omnino exiccari,urinam inſuper prouocat,& concoctionem diligentius apparat,adeo
ut huius ſolũ uſu quoſdam liberatos eſſe conſpexerim.dãda ẽt ſunt,quæ urinam cieant,ut aniſum,dau-
cus,petroſelinum,aſarum,nardus;ac præ his omnibus hippomarathri ſemen,radixq;.quanquam prom
ptius ſit & chamæpityn,& trixaginem ſumere.hæc autem ſingula aut ex aqua elixanda, aut cõtrita po
culis arida inſpergenda ſunt.proſunt etiam purgationes,quæ per ſudores fiunt,ſiue ij laboribus,& bal
neis eliciantur,ſiue inunctionibus in ſole factis,ut ex oleo chamæmelino, & nitro cum oleo. cumque
habitus ægroti melior eſſe uidebitur,rurſus hiera purgabis.iã uero curã hypochondriorũ habere cõue
nit & eũ,qui curare incipiat,& qui iã multũ ſit in curatione progreſſus.quocirca cõueniunt fomẽta ex
oleo,in quo rutæ,anethi,ſerpilli,abſinthij,artemiſiæ,pulegij,uiticiſq; ſemẽ,& lauri baccæ,aut folia tene
ra ferbuerint.hæc.n.& dolores leniunt,& inflationes minuũt.in ijs uero inflationibus, quibus uentri-
culi morſus coniunctus eſt,cuminũ & pulegiũ ſunt aceto incoquẽda,& cũ ſpõgia ſtomacho admouen
da.quãdoq; ẽt alumẽ acero inſpergimus.ceterũ cataplaſmata cõſtẽt ex oleo,ĩ quo uel aniſum,uel apiũ,
uel cuminũ decoctũ ſit,& cyperũ comminutam,irimq;,& libanotida adiungas.ſolẽt aũt cõferre ut plu
rimũ tã ante cibũ,quàm poſt,admota.ablato.aũt cataplaſmate, hypochõdria aut lana quàm latiſſima, G
aut agnina pelle leuiſſima,puraq;.contegenda ſunt.ubi uero locum nardino prius inunxeris,cucurbitu
las admouebis:atque ad flatus quidem leues:ad inflammationes uero,& duritias, cum ſcarificatione.
his peractis cyprino cerato utendum erit,itemque Polyarchio,& eo, quod ex ſtyrace confectum eſt,
& eo potiſſimum,quod ex ſeminibus fit, & ceteris generis eiuſdem.curatione autem procedente, ual-
de proderit uti eo, quod ruborem inducit,eſtq; ex ficubus, ſinapique confectum. nam & concoctio-
nem reuocat,& uentriculo robur addit:&,ſi quis in hypochondrio dolor remanſerit, eum adimit. ea
quoque quæ acriter abſtergunt in hypochondrijs utemur. & picatis medicamentis: hoc eſt pice ſicca
per ſe eliquata:uel cui admodum parum olei ſit adiectum.calida.n.cuti imponitur,& tam uentri, quàm
dorſo ſuperdatur,uſque dum ſua ſponte decidat.ſed & cum eo lauari æger poteſt,& quod paulatim a
cute abſcedit,forfice auferri.ſummopore etiam adiuuat,ſi arido bouis ſtercore,quod aceto mulſo tem-
peratum ſit,illinantur.bulbi quoque cum nitro,aut alumine læuigati,& illiti,magnopere proſunt. ſiq;
hæc bubulo ſtercori admiſceantur,utilia redduntur.præſertim uero cum mordicationis ſenſum in ore
uẽtriculi adeſſe uideant.quibus aũt corpus frequenter conuulſionibus corripitur,bibere caſtoriũ con-
fert.itemq; corpus caſtorio cum oleo ſicyonio inungere.ijſdem prodeſt ante cibum moueri,exerceriq;
pro uiribus.ceterũ balnea bene cõcoquenti non admodum neceſſaria ſunt;niſi laſſitudinem quampiã H
ſedare uelis.cui autem uentriculus non eſt bene ad concoquendũ comparatus,ei prodeſt lauari frequẽ
tius uel ieiuno,uel concoctione iam peracta. a balneo dandi ſunt cibi,qui facile cõcoquantur, flatuſq;
expertes ſint,& per aluum ſecedant. ac diligenter obſeruandum erit,quomodo æger a quibuſque affi-
ciatur. neque enim omnes ab omnibus cibis æque afficiuntur.eis autem fere accommodata ſunt hæc,
panes in clibano cocti,rite facti:aues nec pingues,nec edaces,& montanæ,oua gallinarum leuiter co-
cta:piſces ſaxatiles,quique tenera carne ſunt. marini uero erinacei plurimum excellunt tum iucun-
ditate,tum utilitate: quæ in paludibus,& ſtagnis degunt, uitanda ſunt omnia. carnes probantur hœ-
dinæ, & lactentium animalium: & ex ijs, eæ præcipue partes, quæ carnis expertes ſunt, elixæ. nec
inutiles ſunt uuluæ, & uentriculi, & pedes ſuilli. ex oleribus, quatenus ad communem uictum per-
tinet, dulcia conueniunt: acria uero interdum medicamenti loco dantur, ut paluſtris aſparagus,pe-
troſelinum,& ſimilia.ſit uero omnium eorum,quæ aſſumuntur,moderatus modus. uinum eſto album,
tenue,& non admodum antiquum.neque inter comedendum, eſt confertim bibendum, neque etiam
ſit eius magna copia, ne cibus in uentriculo fluitet.iam uero poſt omnem cibum, cum ad quietem
iturus æger eſt, aceti acerrimi cochlear unum abſorbeat: & item pleraque obſonia, dum ueſci-
tur, aceto intingat. præſtiterit autem aceto parum ſcillæ, & rutæ, & tenuis ariſtolochiæ admiſcere.

† Grecus lib. habet ẽt, iunci odorati unciã ſed Aetius hec non habet.

† In G. l. legitur. ʒ.i. drac. iiij.

† Apud Aet. eſt, oxymeli.

A.ibid. D.

A.ibid. D.

A EIVSDEM. Ad flatus autem, qui excitantur, utile erit tale oxyporium conficere, quod capit, liguſtici, ſeminum apij, zinziberis, thymi, ſingulorum unciam. mellis, a quo detracta ſpuma ſit, quantum ſatis ſit. dato cochlearis dimidium tam mane, quam ueſperi. ſi uero mellis dulcedinem auerſentur, † ſalem, a quo concoctio adiuuatur, ſic parabis: ſcillæ toſtæ ℥.i. ſalis ammoniaci. ℥.v. ſeminum apij, fœniculi, thymi, petroſelini, aniſi, ſiſonis, zinziberis, ſingulorum. ʒ.iiij. panis ſicci, & puri. ℥. v. piperis. ℥.i.s. dato ex hoc ad comedendum, quantum cochlear capit, cum cibo, prout ægro placeat. præterea per quædam interualla dandum eſt theriacæ antidoti quantum cochlear capit: præcipue autem hyeme, & initio ueris. RVFI. Vomant præterea poſt cibum, per longiora interualla: & item ieiuni. ſumptis radiculis, aut origano, aut thymo. conſulo tamen ne rebus efficaciter uomitum prouocantibus utantur: ſiquidem eæ noxiæ ſunt, & uentriculum, & eius os debilitant, cum iam ex morbo debilitatem contraxerint. quidam enim ui eorum, quæ efficacius uomitum cient, in melancholiam incidiſſe conſpiciuntur. illud quoque rite intelligendum eſt, pleroſque eorum, qui hoc morbo laborabant, dum curarentur, nihil adiumenti percepiſſe: mox a Medicis dimiſſos, conualuiſſe, propterea quod cum prius a Medicis eſſent recte curati, natura aduerſus morbum eſt facta robuſtior, quæ prius erat curatione debilitata. quocirca naturæ concedenda requies eſt: quam & affligi curationibus, & quiete refici, & morB bos iam prius extenuatos ſuperare conſpicimus. MARCELLI. Qui lupina, aut canina melancholia correpti ſunt, menſe Februario noctu de domo exeunt, & in omnibus rebus lupos, aut canes imitati uſque ad diluculum uagantur, & ſepulcra potiſſimum aperiunt. qui ita affecti ſint, eos hiſce notis deprehendes: pallidi ſunt: ſegniter intuentur; oculos aridos habent, & nihil lacrymantes, & concauos: linguam aridam proferunt, ſaliuam nunquam reijciunt: ſiticuloſi ſunt: crura habent ulcerata, ut, & propter aſſiduos caſus, & canum morſus, ſanari non poſſint. hæc ſigna ſunt: huncque morbum eſſe melancholiæ ſpeciem ſciendum eſt: quam tempore acceſſionis curabis ſecta uena, & miſſo uſque ad animi defectionem ſanguine: & inſtituta ægrotanti uictus ratione ex ijs cibis, qui boni ſucci ſint. utitor etiam balneis dulcibus. deinde ubi triduum ſero lactis uſus eris, hiera ex colocynthide aut Rufi, aut Archigenis, aut Iuſti purgabis: quam iterum, & ter per interualla dabis. a purgationibus, theriacam ex uiperis offeres: & alia quoque adhibenda erunt, quæ iam ſupra cum de melancholia ageremus, memorauimus. ueſpere autem iam aduentante morbo, medicamentis, quæ ſoporem inducere ſolent, caput irrigabis: & odoramenta ſoporifera admouebis: & nares opio inunges. interdum etiam aliquid eorũ, quæ ſomnum conciliant, potui dabis.

† aliqui legũt ἄλλο.i. aliud.

A. ibid. c. 22. B.C.

C GALENI DE OCVLIS A DEMETRIO TRANSLATVS, NVPER A VARIIS MENDIS EXPVRGATVS.

Quòd oculorum, & partium eorum, & operationum notitia eſt neceſſaria uolenti curare oculos: & quòd cryſtallinus eſt pars principalis oculi, cui cetera ſubſeruiunt. Cap. I.

D OPORTET medicum oculorum curam habere uolentem, prius eorum naturam optime cognoſcere: Vnumquodque enim membrum infirmum ideo curatur, ut ad naturam ſuæ propriæ ſanitatis conuertatur. Sed ſcientia naturæ membri, & uniuſcuiuſque compoſiti, non poteſt comprehendi niſi partes totius noſcantur. Qui igitur oculorum naturam ſcire deſiderat, primo omnes partes quibus conſtructi ſunt intelligat: noſcatq; operationem cuiuſque partis, & quæ fuerit illius neceſſitas, & quo modo quæcunque pars illa componatur. unde de difficilioribus dicamus. Sciamus itaque quòd omne membrum compoſitum habet propriam actionem propter quam factum fuit, quam actionem cum una ſuarum partium operatur, ceteræ uero illi operanti miniſtrant. Sic & de oculis eſt, qui cum e multis partibus diuerſis compoſiti ſint: uiſus tamen proprie fit ab una ſuarum partium, id eſt humore qui dicitur cryſtallinus. Ceteri uero humores, atque panniculi ſunt propter iuuamentum ipſius, quod explanabimus, cum de omnibus diſputabimus.

De colore, figura, & ſitu humoris cryſtallini, uitrei & albuginei, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt uitreum: Et de tribus quæ ſunt ante albugineum: Et de tela aranea. Cap. 2.

Cryſtallinus eſt humor albus, ſplendidus, lucidus, non omnino rotundus, ſed aliquantulum planus qui locatus eſt in medio oculorum. Albus eſt & ſplendidus, ut cito uarios colores recipiat, quia album

& ſplendidum corpus cito & uelociter coloribus opponitur,ſicut in claro uitro fieri patet.Rotundus, E
ne cito patiatur,quia omnis forma rotũda non cito patitur,quia angulis caret. Parum latus,ut lumen
ſumere poſſit:Si enim rotundus eſſet exquiſite,lumen non cito ſumere poſſet,quia in loco uno ſtabi-
lis non eſſet.In medio locatus,ut ceterę partes ſibi miniſtrent:quædam,quibus defenditur: quædam,
quibus adiuuatur:unde neceſſario in medio ſibi miniſtrantium fuit.Quòd autem in eo ſit uiſus, teſta-
tur id quod uidemus in cataractis.aqua.n.cum inter cryſtallinum & corneam ſteterit, ut non poſſit ſpe
cies præ aqua ad cryſtallinum tranſire,lumen amputat uiſuale:ſed aqua ablata, lumen reparatur. Cry-
ſtallinus autem in medio duorum locatur humorum,quorum unus retro eſt,qui dicitur hyelinos,id eſt
uitreus,quaſi ut uitrum lucidus. Alter uero eſt,qui eſt quaſi albumen oui, & dicitur albugineus. Poſt
uitreum ſunt tres panniculi,quorum primus uitreum circundat,quaſi rete, inde & retina dicitur. Poſt
hunc eſt alius,ſimilis ſecundinæ,& dicitur ſecundina.Iuxta quem eſt tertius,qui oſſa contangit, durus
& ſolidus: unde & ſclitos uocatur. Ante albugineum ſunt tres panniculi,quorum unus albugineo con
iungitur,eumq; circundat,qui eſt quaſi uuea,eiuſq; color nigredini pertinet,unde uocant eum rhagoi-
da,id eſt uueam.Ante hunc eſt alter cornu ſimilis,unde ceratoidis,id eſt cornea,dicitur.Iuxta hunc eſt
alius,qui penitus non circundat ſicut alij,ſed eos intra ſe iungit,unde coniunctiua dicitur, quia ſi cor-
nea ab ea operiretur,ſpiritus eam perforare non poſſet.Inter cryſtallinum & albugineum eſt tela ara- F
nea. Sed nunc uideamus examen uniuſcuiuſque ipſorum.Et primo de uitreo tribuſq; panniculis poſt
eum exiſtentibus.

Quòd cryſtallinus uitreo nutritur, Et quod nerui optici ſoli concaui & de cerebro ueniunt tecti dura & pia matre ad loca oculorum,Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt uitreum. *Cap. 3.*

Dicamus igitur ita, Omne membrum neceſſarium eſt ut habeat cibum,quo reſtauretur id quod ca
lore naturali & accidentali intus & extra diſſoluitur. Cibus uero membro conueniens eſt, quem ſibi
membrũ bene aſſimulat. Cryſtallino ergo cibus eſt ſic neceſſarius,ut ipſe ſit albiſſimus, & clariſſimus:
& hoc cum ſanguinem in ſui naturam ſumere non poſſit,neceſſario uitreum habuit mediantem,qui me
dius eſt inter naturam ſanguinis & cryſtallini.Albior enim ſanguine eſt,& minus albus quàm cryſtalli
nus:hic autem uitreus humor eſt de ſanguine in uenis ſubtilibus & arterijs digeſto: unde mutatus eſt
a ſuo colore in ſpeciem uitri. Ipſæ enim uenæ & arteriæ ſunt de retina,quæ procedit a ſubtilibus cere-
bri panniculis,neruum per quem ſpiritus ducitur circundantibus qui neruus concauus eſt: quod pla-
nius dicemus ut pateat. Natura enim a cerebro ſenſum & uoluntarium motum omnibus tribuens mẽ
bris per neruos mediãtes,duos neruos a cerebro prodeuntes,ad oculos mittit,quorum unus durus eſt
unde fit motus,alter mollis & concauus:neque præter ipſum in toto corpore concauus alius eſt:quod
ideo fuit,ut animatus ſpiritus uiſum faciens,per eum duceretur. Cerebrum uero duobus panniculis
eſt opertum,uno ſubtili & molli,altero duro & craſſo:ſubtilis autem ſecũdinæ aſſimulatur, quia uenas G
& arterias habet,qui cerebro prodeſt,quia nutrit & defendit eum cum ſuis arterijs & uenis: craſſus ue
ro defendit ſolummodo ab oſſibus capitis appropinquantibus ei.Omnes autem nerui a cerebro pro-
cedentes,iſtis panniculis ſunt operti,donec a capitis oſſibus egrediantur: ſimiliter nerui ad oculos ue
nientes,his duobus panniculis circundantur:unde molli panniculo concauus neruus circumregitur,&
extenditur in modum telæ cum ſuis uenis.Eſt autem rete uitreum humorem cooperiens: Vitreus autẽ
humor medium cryſtallinum comprehendit: Retina uenis & arterijs ad uitreum portat cibum,& cum
ſuis neruis ſenſum & ſpiritum uiſibilem ad cryſtallinum ducit.Subtilis autem panniculus qui ſecun-
dina dicitur,quo neruus circũtegitur,cum alio qui retina dicitur,coniunctus eſt illi ſecundo loco, cry-
ſtallino iunctus eſt,cui ſecundina præſtat auxilium,quia ſuis uenis & arterijs nutrimentum portat ad rẽ
tinam,& defendit eam ne rumpatur. Durus autem panniculus ſubtili coniungitur, eumque circun-
dat,qui ad hoc ualet oculis,quòd eos ab oſſe defendit in quo locati ſunt, ne eis ſua duritie noceat, &
eſt quaſi ligamentum oculorum. Sufficiant hæc de tribus humoribus,& tribus panniculis poſt cry-
ſtallinum exiſtentibus.

De tribus tunicis ante cryſtallinum iunctis eis quæ ſunt poſt ipſum: Deq; imamentis earum & albuginei humoris: Et de coniunctiua,& muſculis qui mouent oculos & palpebram,& ſuſtinent neruos opticos. *Cap. 4.* H

Panniculi uero tres ante criſtallinum exiſtentes taliter ſunt. Diximus enim panniculos cooperire
cerebrum,neruoſq; ad oculos uenientes circundare: ſed tamen in oculis exiſtentes diuiduntur, & fa-
ciunt duos:uterque tamen ad medium cryſtallini iungitur in loco qui dicitur iris. Super pupilla eſt
panniculus cornea,qui a duro panno cerebrum cooperiente procedit,& panniculus qui uuea dicitur,
& ab illo quem ſecundinam dicunt procedit, qui, ut diximus,iungitur duro, qui cooperit, ut dictum
eſt ſecundinam.Panniculus uero exterior,id eſt coniunctiua,ſuper corneam procedit. Cornea uero
ad hæc neceſſaria eſt ut cryſtallinum defendat,ne ab exterioribus, quia durus panniculus eſt, patia-
tur. Hæc autem ſubtiliſſima,alba,& dura eſt: ſubtilis & alba, ut cito ſpiritus eam penetrare poſſit:
dura,ne propter ſubtilitatem cito rumperetur. Vuea tribus de cauſis neceſſaria eſt: una,ut corneã nu
triat,q̃ uenas unde nutriat habere nequit:alia uero,ut media ſit inter corneã & cryſtallinũ, ne cornea
duritie

A duritie ſua noceat cryſtallino:tertia,ut coadunet lumen ſuo colore nigredini pertinente. Omne enim lucidum,lumen diſpergit,nigrum uero coadunat. Vuea ergo multitudinem uenarum habuit & arteriarum, ut corneam nutriat:Mollis fuit,ne cryſtallino inferret nocumentum. Proprios habet uillos in quibus aqua coadunatur in cataracta. Lenis autem exterius eſt,ne cornea ſibi noceat. Color eius eſt ſicut color cæli, ut lumen ſicut diximus coadunet. In medio eius foramẽ eſt,per quod lumẽ ingreditur. & intrinſecus plena eſt humore qui dicitur albugineus,ut faciat cryſtallinũ a cornea diſtare. Albugineus alterius iuuaminis eſt,quia cryſtallinum defendit, ne ab exteriori aere deſiccetur: & humectat uueam,ne noceat cryſtallino. Sed inter cryſtallynum & albugineum quidam eſt panniculus tenuiſſimus,ſicut cortex tenuiſſimus cepæ, uel araneæ tela,qui medium operit cryſtallinum,ut eũ ab uuea defendat. Ideoq; quidam Medici dixerunt oculorum panniculos ſeptem eſſe,dixerunt alij ſex,alij quinque,quidam quatuor,quidam tres,nonnulli duos,quorum diſcordia non erat in re. Dicentes enim ſeptem,computabant retinam,ſecundinam,ſcliron,araneam,uueam,corneam,coniunctiuam. Qui enim ſex,retinam non eſſe panniculum dicebant,aſſerẽtes defenſorium panniculum quoddam eſſe,retinam potius nutrire,quàm cuſtodire. Sed qui quinque autumabãt,araneam non panniculum, ſed cryſtallini partem eſſe dicebãt, neque coniunctiuam. Dicentes autem quatuor,contendebant coniunctiuam B non eſſe panniculum,ſed ligamentum oculorum,neque retinam nec araneam telam. Tres eſſe dicentes,uueam & ſecundinam unum eſſe dicebãt panniculum,quia uuea a ſecũdina procedit: retinã quoque & araneam unum panniculum: item ſcliron & corneam unum panniculum. Qui duos dixerũt,ſcliron & corneam unum intendebãt:& ſecũdinam & corneam unum:retinam uero & araneam & cõiunctiuam non eſſe panniculos. Intentio ergo antiquorum erat una. Nunc de coniunctiua dicamus de qua hucuſque tacuimus. Sciendum ergo lacertos oculis eſſe neceſſarios,quibus poſſent moueri, & uiſibilibus rebus opponi. Ideoque ſeptem habent lacertos,quorum unus mouet oculos erga nares, alter uerſus tempora,tertius ſurſum,quartus deorſum,quintus firmat & corroborat neruum unde uiſus procedit:duo alij alligant coniunctiuam ne uſque ad corneam tendat,& operiunt lacertos ibi exiſtentes in angulis oculorum. Tres iterum ſuperiores palpebras mouent,unus ſuperius & duo inferius: inferiores uero palpebræ nullum habent motum.

PARTICVLA ſecunda eſt de ortu neruorum ſenſus a cerebro. Et triplici ſpecie regitiuæ uirtutis: Et de neruis opticis & ipſorum coniunctione,& ſpiritibus uiſiuis. Et de modo quo fit uiſio. Cuius ſex ſunt capita.

C *Quòd omnes ſenſus a cerebro procedunt,& ab ipſo prodeunt ſeptem paria neruorum,ceteri uero nerui a ſpinali medulla.* *Cap. I.*

NEceſſe eſt qui naturam oculorum uult ſcire,prius cerebri naturã optime cognoſcat. Viſus.n.ab eo procedit,& ſuperior eius actio ad eum conuertitur. Cerebrum autem frigidius & humidius ceteris membris eſt,quod poſtea explanabimus. Initium enim eſt ſenſus & uoluntarij motus ac regitiuæ uirtutis. Nullum enim aliud membrum hac actione fungitur,ſed cerebrum. His enim modis operatur,uel per ſe,uel per uiam adiuuãtis,inſtrumento adiuuante ſenſum agit,& motum uoluntarium. Inſtrumenta ſunt nerui,qui duobus ſunt modis,quidam a cerebro,quidam a ſpinali medulla procedũt: medulla ſpinalis tamẽ de cerebro eſt,unde cerebrum fundamentum neruorum eſt omnium. Sed duris neruis uolũtarius motus efficitur:dum nerui cum lacertis cõponũtur. Lacerti enim de neruis ſunt & carne & ligamento compoſiti,& ligamenta ab oſſibus procedunt. Molles nerui quinque ſenſus faciũt. Quibus omnibus ſubtilior & acutior eſt uiſus,qui ſenſus igneus eſt,& igneã habet naturam.i. ſplendorem & ruborem: lumẽ igneæ eſt naturæ,quia cum coadunatur intus,ignis ex eo ſuccẽditur. Poſt uiſum eſt auditus.poſt quem olfactus,poſt olfactum,guſtus:qui quidem quia ſentit quod eſt aquoſum, aquæ pertinet. Sapor enim qui ſentitur nihil aliud eſt quàm aqua alicuius corporis ſiccitati admiſta calore D operante:proinde antiqui ſaporem uocauerũt chymum.i.liquorem. Ceteris ſenſibus tactus craſſior eſt,qui quidem ſentit quod terreum eſt, & terræ pertinet.i.durum,molle,calidum,frigidũ,& ſiccum,& quæ ex his procedũt. Omnes aũt nerui ſenſum habent tactus,ſed non uolũtarium motum,ut diximus: quia duri nerui tãtum uolũtario motu funguntur:ſed molles duris ſunt ſenſibiliores:procedũt uero duri plus a ſpinali medulla. A cerebro aũt procedunt ſeptem paria neruorum:quorũ primum & ſecũdum par ad oculos ueniunt: Vnum eſt concauum per quẽ ſenſus uiſus fit.i. per quem animatus ſpiritus uiſum dans ad oculos tendit:Secundum par oculi lacertos & palpebras mouet. Tertium ad linguam rendit dans ei ſenſum ſaporum. Quartũ ad palatum deuenit ubi guſtus ſenſum facit. Quintũ ad aures accedit ſenſum auditus faciens. Sextum ad uiſcera deſcendit,& per ea diuiditur,dãs eis tactum. Septimum mouet lacertos linguæ. Ceteri quibus mouentur manus,pectus,pedes,dorſum,& caput de ſpinali medulla procedunt. Sic cerebrum cum inſtrumento.i.neruis,motum agit,& ſenſum.

De trina actione uirtutis regitiuæ & de animali ſpiritu, & natura cerebri. *Cap. 2.*

Regitiua uero actio per ſe ſolum tribus modis eſt, phantaſia in fronte, ratio in medio, memoria in puppi: Cerebrum habet quatuor concauitates quæ dicuntur uentriculi, duæ ſunt in prora, tertia in puppi, quarta inter proram & puppim, in quibus ſemper eſt animatus ſpiritus, quo actus, ut diximus,fit. Spiritus autem animatus,de uitali fit:uitalis in corde generatur & naſcitur. A cor-

de enim duæ uenæ ad cerebrum aſcendunt,quæ ſubtus cerebrum uenientes,multis diuiduntur modis, E
& protelatæ faciunt quaſi rete.per quas ſpiritus uitalis a corde ad cerebrum ductus, in illo reti moratur,quouſque mundificetur,& ſubtilietur.purificarus deinde ad medium uentriculum cerebri tendit, ibique aliquantulum permanens ſubtiliatur,poſtea ad puppis uadit uentriculum.Sed uia quæ eſt a medio ad puppim non eſt aperta:habet enim portam, in qua quoddam obſtaculum eſt, cuius forma eſt ſicut pinea,quam anatomici Vermem uocant:ſed ferme ſemper clauditur. Vnde cum ſpiritus qui eſt in puppi, fuerit motus: fit memoria: cum is qui eſt in medio, fit intellectus & ratio:cum ille qui eſt in prioribus,fit ſenſus communis & phantaſia. Hæc eſt diſpoſitio cerebri,ſuæque actionis. Cerebri autem natura frigida eſt & humida. Frigida duabus de cauſis:Vna propter multitudinem ſui motus:quo fiunt memoria,intellectus,& imaginatio. Secunda,propter motionem quæ ab eo dirigitur: unde fiũt ſenſus & uoluntarius motus, ne cauſa ſuæ motionis calidiſſimum factum, incenderetur, & incenſum conſumeretur amplius. Si cerebrum calidum eſſet,memoria inſtabilis eſſet: caput enim calidum,mobile eſt naturaliter,frigidum contra. Memoriæ uero requies & ſtabilitas eſt neceſſaria, quod ſic atteſtantur,quia calidum cerebrum habentes,inſtabiles,& mobiles ſunt. Humiditas autem cerebri duabus de cauſis eſt neceſſaria:Vna,ne ex motu nimio deſiccaretur:motus enim calorem facit, calor uero deſiccat humiditatem: Alia,ut in eo uelociter imaginatio formaretur, & cito ſenſum qui eam dirigit, F
ſuſcipere poſſet,& uelociter ad audita diſcernendum moueretur:rurſus ut nerui ab eo procedẽtes molles eſſent. Impoſſibile eſt enim a duro,molle, uel a molli, durum generari: proinde prora mollior eſt puppi,quia de prora molles,de puppi,duri nerui procedunt,quibus motus uoluntarius fit.

De neruis opticis & eorum differentijs à ceteris neruis. *Cap. 3.*

Qui inſtrumentum uiſus optime ſcire deſiderat, primum naturam utrinſque nerui uiſibilis inueſtiget,ut bene cognoſcat,quibus cum ceteris neruis communicet,& quibus diſcrepet. Deinde de uiſibilis ſpiritu perquirat, quatenus ſciat cum quibus ſpiritibus conueniat,& in quo diſcrepet: poſtremo de ipſo uiſu quo modo fit, quod in hoc capite plane deſcribam. Primum itaque neruorum par,quod ſupra diximus cum utroque cerebri panniculo deſcendere,& ſecum uiſibilem ſpiritum ducere,cum ceteris neruis ſenſum facientibus duobus modis conuenit: Vno,quia ut alij, a cerebri prora deſcendit: Alio,quia & ipſe nobilis eſt,diſcrepat tamen ab eis, ſex modis. Primo, quia maior ceteris eſt a cerebro & a ſpinali medulla procedentibus: Magnus uero quia concauus eſt:ſi enim eſſet paruus, neceſſario ſubtilis eſſet, unde cito frangibilis: Cuius concauitas neceſſario fuit larga, ut nullam pateretur obſtructionem, & ideo magnus fuit. Secundo, quia ſolus ſic concauus eſt, ut eius concauitas ſenſui oſtendatur,quę concauitas protenditur uſque ad locum in quo panniculus oculorum qui rete dicitur, G
ſe procreare incipit:quod facile ſenſui patet,ſi anatomia cernatur.Inchoat quoque ipſa concauitas ab utroque cerebri uentriculo, qui eſt in cerebri prora: in quo tamen loco concauitas uideri non poteſt, quia ſubtiliſsima & anguſtiſsima eſt. Hoc foramen qui uult aſpicere, quærat in cerebro magnorum animalium in hora, qua occiduntur. Caueat tamen ne in æſtate, calidoue tempore fiat: & utroſque cerebri panniculos tangat caute,ne frangantur, & in fine illorum panniculorum inueniet illud neruorum par ab utroque uentriculo procedens: poteritque uidere qualiter ipſa concauitas ab ipſis uentriculis inchoet. Tertio, quia uterque uiſibilis neruus, intrinſecus eſt molliſſimus, ut facile ſentire poſſit, extra aliquantulum durus, ut a paſſione ſit illæſus. Quarto, quia per hoc par neruorum multo maior ſpiritus quantitas, quàm per omnes neruos ſenſum & motum uoluntarium facientes ducitur. in illis tamen non ſubſtantialiter, ſed ſola uirtus eius per eos uehitur. per illud autem par, multa ſpiritus eſſentiæ quantitas defertur. Oculi enim cum ſint nobiliſſimæ actionis, uadit ad eos multum de ſubſtantia ſpiritus, uſque ad panniculum qui dicitur uuea: hoc enim fuit neceſſarium ad adiuuandum uiſum. Quinto, quia ceteri nerui quanto ſunt a cerebro remotiores, tanto ſunt duriores,& a propria natura mutãtur: iſte intrinſecus molliſſimus eſt,extrinſecus uero ſolidior,ut mollities interior exteriori duritie tueatur, nequando deſiccetur. Cuius mollitiem & ſi aliquantulum in- H
uenies indurari, tamen ad oculos ueniens, in naturam, quam in cerebro exiſtens habuerat, conuertitur: in panniculo enim qui rete dicitur,mollis efficitur,ita ut in naturam cerebri procedat, fitq; quaſi rete. Sexto quæ & laudabilior eius proprietas eſt: quia hoc par neruorum cum è prora utriuſq; uentriculi ſeparatum egrediatur, non recto itinere ſicut exierat,uadit: ſed per interiora capitis torquetur, & ad oſſa narium ueniens commiſcetur:ſic ut ipſorum utraque foramina fiant unum ibidem. Iterum hi nerui ſeparantur, & recto itinere,ut egreſſi fuerant, uadunt,unuſque è dextro uentriculo exiens,ad dextrum oculum tendit:alter de ſiniſtro prodiens ad ſiniſtrum peruenit, de quorum coniunctione & ſeparatione plures antiquorum diuerſe ſenſerunt.

De opinionibus circa cauſam coniunctionis neruorum opticorum, & de cauſa ob quam non unicus exiuit craſſus a medio primi uentriculi cerebri. *Cap. 4.*

Quidam hæc ideo fieri dicebant, ut ſi unus læderetur, alias ſubueniret, alij eos ideo eſſe coniunctos, quia omnis ſenſus ab uno fundamento procedit, quorum ſententia prorſus uana eſt. Natura enim tam optime, tam fortiter membra compleuit, ut nullam timeant paſſionis occaſionem, nec ſolum nerui uiſum ferentes ab uno loco exeunt, ſed omnes ab eodem loco egrediuntur,neq; tamen poſtea coniunguntur.Nonnulli ob hoc eos dicũt cõiungi,ut unus ab alio cõfortetur:ſi enim ſe-

parati

A parati eſſent, propter itineris longitudinem rumperentur, quod quidem non impoſſibile eſt, ſed tamen non eſt uia tam longa, ut in ea rumpi debeant. Alij ſic aiunt, quorum intentio uera eſt: ſpiritu uiſibili ueniente ad oculos, neceſſe eſt, ut uno oculo clauſo totus ſpiritus ad alium ueniat. quod fieri non poſſet, niſi nerui prius ſeparati coniungerentur, & iterũ ſepararentur: quod huiuſmodi experimentum teſtatur. Si aliquod corpus ſuper naſum ponatur, utroque oculo ad uidendum directo, fit uiſus debilior & obſcurior: ſed uno clauſo, fit uiſus in altero fortior, quàm in utroque fuerat, & quod utrique cernere nequiuerant, unus ſolus clariſſime aſpicit. hoc ideo, quia ſpiritus qui in utroque fuerat, ad unum conuertitur: altero enim clauſo, alterius pupilla clarior efficitur. Alij alio modo ſentiunt, quorum ſententia eſt neceſſaria, niſi nerui ad oculos directi primũ coniungerentur, & poſtea ſepararentur, neceſſario res una, dupla uiſui appareret. cum enim res uiſibilis uideri non poſſit, niſi uiſu oculorũ pupillas exeunte: ipſe autem uiſus per lineas rectas egrediatur, & rem recto tramite ante ſe percipiat, ſicut uidemus radios ſolis per anguſtam cauitatem domum ingredi, & lineæ ipſæ anguſtæ ſunt in exordio ſui: deinde uero paulatim dilatantur, fiatque in utroque oculo quaſi quædam pineæ forma neceſſe eſt, ut uterque uiſus lineatim directus, & in loco ubi eſt res uidenda coniunctus, eam æqualiter percutiat: deinde quouſque ad pupillam perueniat, conuertatur neceſſe eſt, ut exordium utriuſque a pupilla æqualiter egre-
B diatur, & per unam ſuperficiem ambo ambulent. Duorum exordia ſunt in loco, ubi utrique nerui coniunguntur, ibi unus idemque factus, & ſic ex utraque pupilla a ſuo loco egreſſus, uidendam rem uidet, eamque ſicut eſt, comprehendit: quoniam ſi una pupilla a ſuo loco inferius uel ſuperius mutaretur, res ſuperiori pupilla uiſa, ſuperius uideretur, ſicque dupla appareret, propter quod oculis tria fuerunt neceſſaria, ſcilicet pupilla funditiua uiſus, locus ubi uterque coniungitur neruus, & rectæ lineæ, ut uiſus recte per eas tranſeat. Hæc eſt cauſa quare nerui ad oculos uenientes prius coniunguntur. Sed tamen quidam ſic obijciunt. Cum illos duos neruos neceſſarium ſit coniũgi: quare non ſtatim unus facti ſunt, ſed duo. Quibus eſt reſpondendum, unus ideo neruus non fuit, quia a cerebri medio exire non potuit, maxime quia magnus eſt uterque. Item, magna quædam concauitas illic eſt, ubi palati foramina cerebro coniunguntur, per quam, cerebrum, ſuam ſuperfluitatem expellit. uia etiam quæ ad nares ducit, ibi conſtat. illa autem concauitas, & hæc uia, ibi eſſe non poſſet, ſi neruus unus ibi locaretur. Nares enim ſunt in media facie, unde niſi earum foramina cerebro oppoſita eſſent, olfactus non eſſet. Quia ergo cerebri loca rebus hiſce comprehenſa ſunt, neceſſe fuit, ut nerui uiſum ferentes non ab uno loco egrederentur, quos natura in uno loco coniunxit, ut idem foramen eos habere faceret: deinde, ut ſeparatim ad utrunque oculum irent, ſeiunxit.

C *De animato ſpiritu, & uiſibili, & quòd uiſibilis ſpiritus ſubſtantialiter ad oculos peruenit, & ad aliorum ſenſuum organa ſolum perueniunt eorum ſpiritus irradiatiue.* *Cap. 5.*

Viſibilis, ut diximus, ſpiritus de ſpiritu naſcitur animato, a uentriculis proræ cerebri procedens: ibique mundificatur ut diximus, cum de cerebri natura diſputauimus: qui ſpiritus, ſpiritualiter eſt ſenſibilis, quia uiſus unus e ſenſibus, ceteris dignior & nobilior. Porrò ipſe habet proprietatem, quam nullus aliorum ſenſuum habet. Animalis ſiquidem ſpiritus in cerebri uentriculis exiſtens, ſenſum & uoluntarium mandat motum: uirtus enim ipſius per neruos penetrat ad cetera membra, eſſentia uero in proprio permanet loco: ſicut Sol totum aerem illuminat, ipſe tamen in uno loco ſtat. Sed ad oculos non ſolum uirtus uiſibilis ſpiritus, ſed ipſe ſpiritus eſſentialiter dirigitur, & tanta eius quantitas, quanta eſt neceſſaria, illuc adducitur, quod utriuſque nerui concauitas atteſtatur. id etiam hoc teſtatur, quia uno oculo clauſo, ad pupillam alterius tota uirtus conuertitur cauſa neruorum coniunctorũ: inde foramen panniculi, qui dicitur uuea, præ multitudine ſpiritus neceſſario dilatatur: aperto uero oculo cum ſpiritus ad eum reuertatur foramen uueæ ad propriam redigitur menſuram. Hoc ſigno etiam, ſi obſeruari poſſit, cognoſcitur. Si uero oculo aqua clauſo pupilla alterius dilatetur: ſpiritus enim uiſibilis in eo eſſe demonſtratur, unde aqua quæ tranſitum eius obſtruit, ablata, uiſus redditur. Si uero non dilatetur, hoc
D ideo eſt, quia neruus per quem ſpiritus ducitur, obſtructus eſt. Vnde etiam cum ceteri nerui nullam habeãt concauitatem, quia uirtus animalis ſpiritus non ipſemet eſſentialiter per eos ducitur, oculorum nerui neceſſario concaui fuerunt, ut ſpiritus ſubſtantialiter per ipſos tranſire poſſit. Ceteri autem non ſunt concaui, ne per corpus diuiſi, & a ſuo fundamento remoti, leuiter rumperentur, uel quia tanta ſpiritus quantitas ſenſui motui uoluntario non eſt neceſſaria, quanta uiſui. Nullus enim ſenſus, præter uiſum, ſentit ſentiendam rem, niſi ei coniungatur: uiſus autem pupillam egrediens longe remota ſentit: unde multa ſpiritus quantitas neceſſaria eſt: & ideo nerui neceſſario concaui facti ſunt.

De modo quo fit uiſio. *Cap. 6.*

Videndũ eſt ẽt quomodo fiat uiſus. Diximus ergo cum aliqua res uidetur neceſſario, uel aliquid ex ea dirigitur uiſui, per quod quid ipſa ſit, cognoſcitur: uel uirtus uiſus ad eam mandatur, uel aliquid medium eſt inter uiſum & rem uiſam, per quod ipſa cognoſcitur. Sic poteſt ergo inueſtigari quòd horum certum ſit. Omnes philoſophi concordati ſunt, quòd res non poſſit uideri niſi per foramen pupillæ. Si ergo ad uiſum a re uidenda aliquid dirigitur, ſiue ſit uirtus, ſiue ſit forma, ſiue qualitas, ſiue quantitas menſurata, quomodo illud anguſtum foramen intrare poterit? quæ etiam uirtus eſſe poteſt quæ ad oculos diuerſorum in momento rem uidendam deducat? quod quia impoſſibile eſt, ſpernatur. Quod autẽ uiſibilis ſpiritus pupillam exiens ſolus ad rem uidendam uadat, eiuſque quãtitas magnitudinem comprehendat,

prehendat,falſum eſt.Ipſe enim ſpiritus non tantæ eſt quantitatis, ut adeo dilatari poſſit, ut tot & tan- E
tas rerum ambiat quantitates, cum in uno momento multa & diuerſa& maxima indiuidua compre-
hendimus.Ad tertium ergo membrum conuertamur. quippe aer corpora circũdans, ſi clarus & luci-
dus fuerit,ſupplementum uiſui facit quod nerui cerebro, quia ſicut ſplendor ſolis, ſic ſpiritus recipit
uirtutem:ſicut enim ſolis ſplendor ſuperiorem aeris extremitatem percutiens,totum aerem penetrat,
cumque clarificat:ſic & uiſibilis ſpiritus pupillam egreſſus, mox totum aerem penetrat, & extẽſus per
loca remotiora,mutat ea in ſuam naturam,quod fit cum aer in toto iunctus eſt, quod in ſole palam fie-
ri uidentur.Si enim aliquod corpus in aere ponatur,cum ſolis ſplendor illud nequeat penetrare, for-
ma illius corporis poſt ſe obſcura apparer.cauſa,quia non ſuſcipit aer lumen niſi ſit continuus, nec ſo-
lis ſplendor,ſeparatum a ſe aerem mutat,quoniam ſi actio ſplendoris fortiter in aere operata fuiſſet,
poſſet in eadem actione permanere,ſplendore ſolis abſente.Sed utrique hac carent proprietate,quòd
neque ſolis,neque ſpiritus ſplendor ſuam actionem aeri,ipſo abſente,poteſt dimittere.Recte ergo cau
ſa dans lumen ablata,ipſo momento,lumen ab aere aufertur.Eodem modo de neruis intelligitur:quia
ſi neruus fuerit inciſus & a cerebro diuiſus.illico membrũ cui ſenſum dabat, fit inſenſibile. Propterea
hæc duo ſic debent eſſe coniuncta.i.aer & ſpiritus,ſicut nerui & cerebrum.Et quãuis aer in altera mu-
tetur actione,ſicut cum calefit uel infrigidatur,& in qualitate rei calefacientis uel infrigidantis perma F
net,lumen tamen non idem in aere operatur:ipſo enim abſente & lux ab aere amputatur. Deinde ne-
ceſſe eſt ſemper ut aer continuatim illuminetur.hoc enim niſi fuerit.nullo modo lucidus fieret, ſic &
nerui cerebro faciunt ſupplementum,quia licer de ſubſtantia ſint cerebri,duriores tamen ſunt, quo lu
cidioribus paſſionibus ſubiaceant,unde aliquantulum a natura cerebri ſunt mutati. Sed nerui duobus
modis ſunt.quidam enim motum faciunt,quidam ſenſum:& facientes ſenſum, molles ſunt: operantes
motum,ſunt duri.Et quãuis nerui duri ſenſum habeant tangendi,molles tamen nerui non inueniuntur
illam cum duris neruis habere ſocietatem.ſed ipſi duri hoc faciunt,quia tactus ceteris ſenſibus eſt craſ
ſior.Senſus autem uiſibilis,quia ceteris ſenſibus eſt acutior & ſubtilior,ideo neruus ſpiritum uiſibilem
ſeruãs,ceteris ſenſilibus neruis cerebro eſt propinquior. Quia igitur oculi in aere agunt,ſicut cerebrũ
in neruis,ideo multam quantitatem ſpiritus habuerunt,ut in aere rem ſuam faciant, ſicut in neruis pro
prias res cerebrum.Viſus autem primo colores ſentit,quod ei proprium eſt:deinde corpus in quo fun
dati ſunt,ſicut guſtus prius ſentit ſapores,poſtea fundamenta eorum. Guſtus tamen & ceteri ſenſus rẽ
ſentiendam ad ſe uenturam expectant:Viſus uero ab oculis elongatur,& per aerem extenditur quouſ-
que ad corpus perueniat coloratum.Hac de cauſa ſolus uiſus ſentit formam corporis,ac quantitatem,
& cum eius colore motum rationabiliter,non tamen eſſentialiter,ſentit:quod nullus habet ceterorum G
niſi tactus accidentaliter.Verbi gratia:Siquis per tenebras ambulans fuſtem in manu duxerit, eo am-
plius non potente penetrare,cognoſcit quòd motum per corpus ſolidum fieri,impoſſibile eſt. Viſus au
tem habet alteram proprietatem,quia incidens ſupra corpus leue,ſolidum,& lucidum: rectus ad pu-
pillam conuertitur,unde exierat.unde in ſpeculo uel in alijs ſplendidis corporibus prope nos ſtãtibus,
uidemus formam noſtram:& ſiquis ſtudioſe in oculum alterius ſpecter,uidet in eo ſuam faciem: cauſa,
quia uiſus ad pupillam conuertitur propter luciditatem panniculi,qui araneæ tela dicitur. eſt enim ſu-
pra cryſtallinum,ſicut adeps ſuperne coagulatus:& quaſi rutilans,clara eſt.Verũtamen quãuis præ ce-
teris ſolus per aerem motum rei ſentiendæ ſentiat,non tamen arbitratur,ſicut cæcus ſe cõfuſe ſentire:
quia aer,mox ut rem ſentit,eam uiſui miniſtrat:quæ proprietas ſoli ineſt uiſui,aerẽ uidelicet in ſui mu-
tare naturam.Alterius etiam digniotis eſt proprietatis, quòd non ſolum recte,ſed ex tranſuerſo con-
ſpicit neceſſario,cum multus ſpiritus a cerebro ad oculos dirigitur, rurſus ſpiritus pupillam exiens, &
aerem percutiens,mutat eum in ſuam naturã.Recte ergo uiſus,igneus dicitur:auditus, aereus: guſtus,
aquoſus:tactus,terreus:olfactus,fumoſus.quatuor enim elementa ſenſus quatuor cõſtituunt, ut unuſ-
quiſque eorum unum ex his comprehendat,& ea,cum in natura ſua ſunt,uel in aliud mutantur, uel ali
qua accidentia patiuntur,diſcernat:præter hos quatuor ſenſus,fuit alius qui fumoſa comprehenderet. H
fumus enim in ſua natura mediocris eſt,cum elementa non niſi quatuor ſint. Sed uiſus qui ad hoc eſt,
ut colores comprehendat,neceſſario luminoſus fuit.ſolum enim quod lucidum eſt, conuertitur in co-
lores.Teſtatur hoc aer,qui cum clarus & lucidus ſit,facile in colores mutatur.nam palã eſt, quia ſi quis
candidis indutus iaceat ſub arbore, color ueſtimentorum in frondium colorem mutatur: unde patet
aerem in illum colorem fuiſſe mutatum.Videmus etiam ſæpe aerem in colorem lucidi parietis mutari,
illumque colorem per aerem ad illud corpus mutari,maxime ſi paries uiridis, uel rubeus fuerit uel ci-
trini coloris:& ſicut ſolis ſplendor eum ad ſuam mutat naturã,ſic & colores in ſuas eũ qualitates cõuer
tunt.Similiter & lumen uiſibilis ſpiritus mox ut aerem percutit,ipſum immutat. Hæc tria ſunt,quæ ae-
rem ſine ullo temporis ſpatio immutant,lumen ſolis,fulgidus color,& lumen uiſibilis ſpiritus. Palam
eſt ergo, uiſum non fieri niſi aeris mediocritate,quod ſenſus atteſtatur.Antiqui etiam concordant di-
centes aerem eſſe uiſui uelut ramus,& conueniens eſt inſtrumentum cum fuerit lucidus, uel aliorum
corporum lucidorum lumine illuminatus:& ſic ſeruire aerem uiſui,ſicut cerebro nerui. Sicut enim ce-
rebrum non ſentit quod oculi comprehendunt,niſi neruis mediantibus: ſic & oculi nihil ſentiunt, niſi
lucido aere mediante.

A *PARTICVLA tertia eſt de prima & uniuerſali medicinæ intentione, & de rebus naturalibus, non naturalibus, & præter naturam, & de generibus & ſpeciebus, & cauſis & accidentibus morborum. Cuius ſunt quinque capita.*

De prima medicinæ intentione, & de neceſſarijs ad eam. Cap. 1.

OPortet Medicum præ omnibus primam & uniuerſalem medicinæ intẽtionem præuidere, & eam particulariter diuidendo ad indiuiduum ducere. Prima autem medicinæ intentio eſt, quæ bifariam diuiditur: aut enim in ſanis, cum ſimilibus ſanitas cuſtoditur: aut in ægris per contrarium ſanitas redditur. Quorum primæ neceſſaria eſt rerum naturalium ſcientia. naturalibus enim agnitis, patefiũt ea quæ ſunt ſimilia ſanitati: & ſic etiam cognoſcuntur quæ ſunt contraria. ſimilibus ergo ſeruatis, contrarijs prohibitis ſanitas cuſtoditur. Secundę autem intentioni duo ſunt neceſſaria: non naturalium. ſ. & contra naturam rerum ſcientia. Sanitas enim infirmo cum quadam mutatione reſtituitur: quam mutationem qui facere uult, neceſſe eſt ſciat ad quid mutare decet. Niſi enim ſciat de quo, & ad quid mutandum decet mutare, non ſecurus eſt quin unde conuenit non immutari, mutet. & niſi nouerit ad quid decet mutare, ad id quod non oportet, conuertere poterit. Sanitas infirmo redditur commutatione rerum contra naturam ad naturalia. unde & iſta ſciri debent ad quæ illa tranſmutantur, & il-
B la etiam quæ ad illa conuertantur.

De rebus naturalibus, non naturalibus, & contra naturam. Cap. 2.

Res autem naturalis duobus eſt modis, generalis & ſpecialis. Generalis dicitur eſſe humani corporis complexio, & uniuſcuiuſque corporis compoſitio. Complexio quidem multipliciter eſt: tum ætas, & conſuetudo. Naturalis complexio eſt ſecundum differentiam ſexus, ut in mare & fœmina: uel ſecundum euentum, ut eſt complexio ſpermatum, uel ſpirituum de quibus ſit. Conſuetudo ſex modis eſt: Primo, ex aere & eius mutatione, quæ mutatio uel localis eſt, uel temporalis, cum aliquid in tempore contingit: Secundo, ex motu uel quiete: Tertio, ex repletione uel inanitione: Quarto, ex ſomno uel uigilia: Quinto, ex cibo & potu: Sexto, ex animæ accidentibus. Specialis eſt, ut uirtus, quæ triplex eſt, naturalis, uitalis, animalis. Superius animalem tetigimus, cum de cerebro diſputauimus. Vitalis eſt, quæ cor & arterias facit pulſare. Naturalis triplex eſt, generatiua, nutritiua, & augmentatiua. Nutritiua quadruplex eſt, attractiua, retentiua, digeſtiua & expulſiua. Res autem extra naturam duplex eſt, aut eſt nocumentum actionis, aut quod ex eo generatur. Nocumentum actionis, aut quod ex eo generatur, duplex eſt: aut eſt ſine mediatore, & morbus dicitur: aut cum mediatore, & cauſa uocatur. Quod autem actionis nocumento generatur, accidẽs nominatur: quod
C iterum duplex eſt ſcilicet aut ex diuerſis corporis qualitatibus, aut a qualitatibus diuerſis a corpore egredientibus. Corporis, qualitatis diuerſitas quinque modis eſt. Sunt enim qualitates quæ ſentiuntur. Qui ergo ægro ſanitatem uult reſtituere, decenter debet inueſtigare ſeptem res naturales, quæ ſunt, elementa, complexiones, humores, membra, uirtutes, ſpiritus, & operationes, & quæ ſequuntur eas, ut ætates, colores, figuras, diſtantia inter maſculum & fœminam: Et res non naturales quæ ſunt ſex: aer, cibus & potus, inanitio & repletio, motus & quies, ſomnus & uigilia, & accidentia animæ: Et res extra naturam, quæ tres ſunt: morbus, cauſa morbi, & accidentia morbum concomitantia.

De generibus & ſpeciebus morborum. Cap. 3.

Morbus generaliter triplex eſt, quia corporis compoſitio trina eſt. Prima corporis compoſitio eſt in membris ſimplicibus, ex elementis compoſitis, in quibus quædam morbi ſpecies generantur, quæ duobus modis ſunt, uel ſimplices, uel compoſitæ. Simplices quidem ſunt calida, humida, frigida & ſicca. Compoſitæ uero ſunt, calidæ & ſiccæ, calidæ & humidæ, frigidæ & humidæ, frigidæ & ſiccæ. Secunda corporis compoſitio eſt in membris quæ compoſita uocantur, ex ſimplicibus compoſitis, in qua fiunt morbi quatuor modis: aut ſecundum formam membrorum, aut ſecundum compoſitionem, aut ſecundum magnitudinem, aut ſecundum numerum. Secundum formam quinque modis, in figu
D ra, foramine, concauitate, lenitate, aut aſperitate. Secundum compoſitionem dicitur cum a loco mutantur uel in loco malo ponuntur. Secundum magnitudinem bifariam, uel ultra modum, uel infra. Secundum numerum ſimiliter, uel ultra modum, uel infra. ultra modum naturaliter, uel extra naturam. Tertia corporis compoſitio eſt corporis totius ex unitate ſimplicium & compoſitorum membrorum facta, in qua morbus generatur, qui ſeparatio iuncturæ uocatur. Hæc ſunt genera morborum & ſpecies.

De cauſis morborum. Cap. 4.

Cauſa autem morbi eſt generaliter ſicut genus, ſed ſpecialiter eſt triplex. Cauſa enim morbi ſimplicis, aut calidum facit morbum, & eſt ſeptupla ideſt nimius motus animæ, corporis paſſio, calor exterior, anguſtia pororum, putredo, rerum acutarum acceptio, cibi paruitas. Aut frigidum facit morbũ & eſt octo modis, tactus rerum frigidarum, acceptio earum, multitudo cibi & paruitas, obſtructio pororum & largitas, nimius motus & quies. Aut facit morbum ſiccum, & eſt quadruplex, ſiccæ rei obuiatio, cibi ſicci, cibi paruitas, nimius motus. Aut facit morbum humidum, & eſt contraria proximæ dictæ. Sed ſimplicibus morbis quos diximus cum materia exiſtentibus, commiſcentur cauſæ intraneæ, quæ ſunt, uirtus membri impellentis, debilitas recipientis, materiæ multitudo, pororum largitas, defectio nutritiuæ uirtutis. Cauſa morbi compoſiti uel eſt ſecundum figuram, uel foramen, uel con-

cauitatem,

cauitatem,uel aſperitatem,uel lenitatem.Secundum figuram,aut propter quantitatem ſpermatis, uel E
qualitatem,uel propter aliquod accidens quod infans patitur quando naſcitur, uel cum lac ſugit, uel
propter alia.Secundum foramen,uel propter obſtructionem,uel propter coniunctionem. Obſtructio
fit a fortitudine retentiuæ,uel defectione expulſiuæ, uel propter frigiditatem et ſiccitatem, uel ligatu
ræ ſtricturam. Secundum concauitatem,aliquid innaſcens uel in membro incidens, ut eſt chymus, la-
pis, uerrucæ.Largitas foraminis coniunctioni contraria eſt. Aſperitas de genere ſeparationis eſt iun-
cturæ,cum non eſt a caliditate.quod poſt planius dicemus. Lenitas eſt aſperitati cõtraria. Corruptio
loci fit cum membra a naturalibus ſuis locis mutantur,uel ſeparatione, uel mollitie concatenationis
membrorum.Magnitudinis cauſa eſt multitudo materiæ,uel fortitudo naturæ. Paruitas membrorum
cum contrario eſt:aut propter inciſionem.Magnitudo,in numero, aut naturalis eſt; ex ſpermatis abun
dantia,aut accidentalis ut lapis in ueſica.Paucitas autem eſt econtrario.Separationis iuncturæ triplex
cauſa eſt:inciſione exterius facta,ut igne uel enſe,uel interius,ut ex acutis chymis: aut extenſione, uel
exteriori ut cum fune,uel interiori,ut ex craſſa uentoſitate:aut de fractura,uel exteriori,ut a lapide:uel
interiori,ut ex craſſis chymis.

De accidentibus morborum. *Cap. 5.*

Accidentia ſunt tria,ſcilicet nocumentum actionis,diuerſitas egredientiũ a corpore,diuerſitas qua F
litatum corporis ſenſibilium,quorum duorum cauſa eſt nocumentum actionis. Actiones tres ſunt,ani
malis,naturalis,uitalis.Nocumentum actionis triplex eſt.Nam omnis actio tria patitur,uel enim ex to
to aufertur, uel minuitur,uel mutatur:uerbi gratia,tactus aut amputatur,& dicitur ſtupidus:aut minui
tur,& titillatio uocatur:aut a ſua natura mutatur, & tunc corrupta uocatur. Cauſa horum duorum eſt
frigiditas tertij gradus, & iuncturæ ſeparatio. Palam ergo eſt quòd cauſa nocumenti actionis mor-
bus fit.Morbus tantum nocet actioni ſine mediatore:ideo nocumentum actionis eſt ſignificatio mor-
bi.Nec eſt differentia inter accidens & ſignificationem,niſi in noſtra intentione: quia noſtra intentio
eſt in nocumento actionis,& id ad quod ſequitur nocumentum, morbum uocamus,& illum inſequen
tia accidentia dicimus.Morbum autem dicimus cauſam accidentium:unde morbo cognito,cum acci-
dentia ſcire uolumus,dicimus accidentia ſignificationes.

PARTICVLA quarta de accidentibus,& morbis oculorum,& neruorum ſuorum, & muſculorum,& palpebrarum.Cuius ſunt quatuordecim capita.

De accidentibus morborum oculorum in generali. *Cap. 1.*

SEd quia intentio huius libri eſt patefacere ſignificationes morborum oculorum, prius oportet ſci-
re eorum accidentia:ut uia,qua ad morbi notitiam ueniamus,ſit nota. Accidentia ergo oculorum G
ſunt triplicia:nocumenta actionis,& quæ ex illis ſequuntur:diuerſitas in oculis,ſ.ſenſibilis qualitas, &
diuerſitas ab eis exeuntium.Nocumentum autem actionis oculorum,eſt ſecundum quãtitatem actio-
nis,id eſt eorum quæ ſunt actionis,uel animalis,uel naturalis. Nocumentum naturalium actionum,eſt
quod accidit quatuor uirtutibus naturalibus:animalium uero actionũ, quod ſenſui & uoluntario mo-
tui accidit. Actiones animales tantum duas ſpecies ſenſus habent.Nocumentum naturalis actionis in
hoc loco nõ oportet notari: quoniã in hoc nõ differunt oculi a corpore toto: ſequitur enim nocumen-
ta tactus,ut ſunt mollities,titillatio,& dolor:ita oculis ut toti corpori accidit. Accidentia uero uiſus
& uoluntarij motus,quæ oculi patiuntur,hic oportet dici.

De diuiſione accidentium oculi,& declaratione membrorum diuidentium. *Cap. 2.*

Sciendum itaque quòd accidentia quæ oculis contingunt,aut in eius inſtrumento ſunt, aut in ſua
uirtute,aut in miniſtris.Inſtrumentum uiſus eſt humor cryſtallinus qui patitur, uel unum ex octo ſimi-
libus morbis,uel ex compoſitis morbis,cum a ſuo loco mouetur,uel iuncturæ ſeparationem.Si muta-
tur a loco ſurſum uel deorſum in utroque oculo,uident rem duplam: ſi mutatur dextrorſum uel ſini-
ſtrorſum,non apparet res dupla.Virtus uiſus a cerebro per concauum neruũ deſcendit: unde eius paſ-
ſio uel de nerui,uel de cerebri fit infirmitate.Quorũ infirmitas triplex eſt,ſimplex:quæ eſt una de octo: H
uel officialis, ut apoſtema, & obſtructio, uel iuncturæ ſeparatio. Miniſtri uiſus ſunt humores, &
panniculi,qui in oculis ſeptem habentur:quorum illi qui ſunt ante cryſtallinum, ſunt formæ uueæ, id
eſt pupilla,albugo oui,ſpiritus qui eſt in pupilla, & quantitas pupillę,quæ corona dicitur.

De accidentibus pupilla. *Cap. 3.*

Coræ.i.pupillæ contingunt quatuor,largitas,anguſtia,mutatio de loco,& tortuoſitas. Largitas uel
naturalis eſt,uel accidentalis.Accidentalis eſt,uel de extenſione panniculi quo tegitur:cuius extenſio
de paſſione eſt uueæ, uel de multitudine humoris albugini.Paſſio uueæ aut ſimplex eſt, ut ſiccitas: aut
compoſita,ut apoſtema. Anguſtia pupillæ,uel naturalis eſt,uel accidẽtalis:de mollitie, quæ mollities
de nimia fit humiditate dominante, & lubricum faciente, aut de albuginei paruitate. Largitas pupil-
læ ſiue naturalis,ſiue accidentalis ſemper eſt mala,quia ſpiritum ſpargit.Sed anguſtia,ſi propter rem de
qua facta eſt ſtricta,naturalis eſt,bona eſt,quia ſpiritum coadunat:accidentalis tamen moleſta eſt, non
ideo,quia anguſtia,ſed propter cauſam de qua facta eſt ſtricta:maxime ſi fuerit propter albuginei par-
uitatem.Duplex enim malum eſt:unum quia cryſtallinus eſt diſcoopertus ad lumen:aliud,quia ex par
uitate albuginei deſiccatur.Mutatio pupillæ de loco,uel naturalis eſt,uel accidentalis. Accidentalis
conſideretur.Panniculi qui ſunt iuxta pupillam contumeſcunt,uulnerantur,& conſolidantur. Hæc ta-
men

A men mutatio non multum eſt màla. Separatio iuncturæ, ſi ſit in uuea, & non ſit perforata, non multum nocet uiſui: quòd ſi perforetur, currit humor albugineus, & uueam tunicam coniungit araneæ. Vnde quinque accidentia generat. Vnum, quòd uuea cryſtallino propinquatur, nec habet unde cooperiatur: atque ſpiritus uiſibilis de cerebro procedens, non coadunatur in pupilla, ſed egreditur ab ea, & diſpergitur.

De accidentibus albuginei humoris. Cap. 4.

Albugineus humor in quantitate & qualitate patitur: In quantitate, ſi augmentat̄, unde uiſus obſcuret̄, uel minuat̄: unde nequit cryſtallinū cooperire, in qualitate, liquore, & colore: liquore ſi parū craſſus fuerit, longinqua uidere non ſinit, & propinqua bene diſcernit. Si ſit craſſiſſimus omnino, uiſum occupat, & amputat, & cataracta dicit̄: quæ uel in parte una, uel in multis locis diſpertita eſt, in uuea, uel in pupillæ medio, uel circa eam. Si ſit in medio, omnia perforata uidentur infirmo. Partem enim quam uidere nequit, putat concauam eſſe. Si circa pupillam, multa in una hora uuea non permittit uidere, propter paruitatē pineæ uiſus. Si craſſitudo diſpertita ſit, & particulariter ſit diuiſa, quæ uidet putat eſſe quaſi ſtricta: unde patiēs cernit quaſi muſcas & ſimilia, quod pueri & febricitantes plurimū patiunt̄. Color ſi mutetur, omnia coloris iſtius eſſe putantur: ut pote ſi fuerit plumbeus, omnia fumoſa apparebūt B & tenebroſa: ſic & ſi fuerit alterius coloris, idē ipſe color in uiſis omnibus apparebit: eis tamen ad cataractam præparati ſunt oculi, de quorum ſtomacho fumus ad caput aſcendit, & patientibus fluit de naribus rheuma.

De accidentibus uiſibilis ſpiritus. Cap. 5.

Spiritus uiſibilis in qualitate & quantitate patitur: In qualitate, utpote ſi fuerit ſubtilis, unde bene diſcernit, ac res optime comprehendit: uel craſſus: unde ad remota loca penetrat: & longinqua uidet, uel paucus, ad remota ſe elongare non ualens, ſed ſolum propinqua cernēs.

De accidentibus cornea. Cap. 6.

Panniculus cornea, quo pupilla tegitur: ſi quo modo patiatur, uiſui nocet: cuius nocumentum propter ſe, uel propter aliud fit. Propter ſe, tria morborum genera patitur, uidelicet ſimplicem compoſitionem, & ſeparationem iuncturæ: Simplex, ut humiditas, & ſiccitas: humiditas uiſui nocet propter quantitatē: ut ſi fuerit multa, oīa ſicut fumus & nebula apparebunt: uel propter qualitatē: utpote ſi rubea fuerit, oīa uideri rubea facit, ueluti qui patiunt̄ ſebel contingit: ſi aūt citrina fuerit, citrina apparebunt oīa, ſicut hictericis fit. Siccitas ſpaſmum generat: unde uiſui nocet: ſi multa, multum: uiſus ergo quandoque ex toto amputatur. Separatio iuncturæ, ſi fuerit perforata cornea, duobus modis uiſui nocet: uno mo- C do propter putredinem in illo uulnere congregatam: ſecundo, quia cryſtallinus ſecundo lumini fit uicinus. Paſſio corneæ, quæ propter aliud fit, uel propter coniunctiuam, uel propter palpebram eſt. Propter coniunctiuam, ſi ungula naſcatur in ea, uel fiat apoſtema corneam operiens: Sed paſſio corneæ & coniunctiuæ & aliarum partium oculorum non nocet uiſui, niſi accidentaliter.

De accidentibus motus uoluntarii oculorum. Cap. 7.

Paſſio uero motus uoluntarij oculorū eſt triplex. Vel enim amputatur, & mollities uocatur: uel minuitur, & tremor & titillatio dicitur: uel propter lacertos, cum non ut oportet, mouentur, & ſpaſmus nuncupatur. Quorum trium unumquodque fit. aut propter cerebrum, aut propter neruos, aut propter lacertos, Sed diuerſitas mollitiei ac ſpaſmi lacertorum oculos mouentium eſt ſecundum diuerſitatem motionis eorum. Quod quomodo uideat, uel unde procedat, in fine ſexti cap. planius dicitur.

De diuiſione morborum oculorum in apparentes & occultos, Et primo de apparentibus. Cap. 8.

Morbi oculorum uel ſenſui apparent, & facillime cognoſcuntur: uel latent, & eorum notitia eſt obſcura, quorum ſignificationes intellectuali inueſtigatione comprehenduntur. Incipiēdum igitur a morbis ſenſui apparentibus, & oſtendendum in quo loco oculorum appareant, & naſcantur. Morbi ergo D qui ſenſui apparent, uel ſunt in coniunctiua, uel palpebra, uel in angulo oculorum, uel in cornea, uel in uuea, uel inter uueam & cryſtallinum. In coniunctiua ſeptem ſunt, uidelicet petia, ungula, ophthalmia, tumor, duritia, & cetera. Petia eſt ſanguis fluēs de aliqua arteria, uel uena inciſa, quam patitur ex ictu. Vngula eſt ſuperfluitas neruoſa aut carnoſa, extendens ſe ab angulo ad pupillam, & prohibens uiſum. Ophthalmia triplex eſt, quæ uiſum turbat. cuius cauſa uel exterior eſt, ſicut fumus, ſol, puluis, & ſimilia: uel interior, ſicut humores ad coniunctiuam fluentes. Sed prima ophthalmia mala non eſt. cauſa enim quàm primum ablata, morbus amputatur. Secunda uero, poſtquā cauſa amputatur, habet & ſigna quæ habent cetera membra, cum patiuntur apoſtema: quæ ſunt, tumor, inflammatio, durities, lachrymæ, rubor, plenitudo uenarum oculi. Tertia ceteris eſt fortior, quia & alias habet ſignificationes. Acumen enim palpebræ inuerſatur extrinſecus: eiuſque motio uix fit, & albugineus aſcendit ſuper nigredinem. Tumor eſt quadruplex: Vnus fit ex craſſa uentoſitate: Secundus, ex phlegmatico humore non craſſo: Tertius, ex phlegmate craſſo. Quartus, ex melancholia, qui dicitur ſcliros. Qui omnes ſic adinuicem diſcernuntur. Primus euenit ſubito, ſicut uidemus ſeniores in æſtate pati propter muſcarū morſus. Secundus & tertius paulatim fiunt, ſine magno dolore & mollitie, minori in ſecundo quàm in tertio: quorum color eſt ſicut color totius corporis. Quartus ut plurimum fit in angulis oculorum, & aliquando dilatatur & aſcendit ad ſupercilia durus, multum habens dolorem. Eius color plumbeus eſt, qui multoties

ſequitur

ſequitur uarias & diurnas ophthalmias,& maxime quæ mulieribus cõtingunt. Duritia naſcitur in ocu E
lo toto,naſcitur & in palpebris,quæ motum grauem facit cum dolore & rubore: nec patiẽs ualet ocu
los aperire cum a ſomno ſurrexerit,attamen ſunt lachrymæ ſalſæ & nitroſæ. * Dolor & rubor in toto
corpore palpebris fiunt ex humiditatibus ſalſis aut acutis:ſi coniunctiua eſt plena craſſi ſanguinis, quæ *
cum inflatur,rubei fit coloris.eſt & proflua,quæ*dolorem & tumorem facit.

De paſſionibus palpebrarum & angulorum ſuorum. *Cap. 9.*

Paſſiones palpebræ quædam ſunt communes morbis totius corporis,ſicut uerrucæ, ſcrofulæ, & ſi-
milia. Naſcunturque uel extrinſecus uel intrinſecus. Extrinſecus,ſicut eſt craſſities, quæ eſt quaſi pin-
guedo uiſcoſa relata neruis & pãniculis. Naſciturque in palpebra ſuperiori intrinſecus,ſcabies,grãdo,
*petroſitas,& uiſcoſitas. Scabies quatuor modis ẽ,una dicitur pſorophthalmia,alia trachoma,tertia ſy
coſis,quarta teloſis:prima,ſecunda leuior eſt:quæ magis aſpera,dolorem & grauitatem facit: utraque
tamen in oculis humiditatem generat:tertia dura eſt & aſperior,quia palpebræ interioris quaſi ſciſſura
eſt:quarta ceteris deterior eſt & durior ad ſanandum. Grando eſt tumor craſſus in interioribus coagu-
latus,ut quaſi grando uideatur. Inuiſcatio eſt quædam uiſcoſitas palpebram cum pupilla iungens ſiue
in eius albedine,ſiue in eius nigredine:uel utraſque palpebras ſimul iungens,qualis fit propter uulne-
ra in oculis. Item nocumentum palpebræ triplex eſt: Vnum,erectio palpebræ ſuperioris, ne oculi albe F
do poſſit cooperiri:quod aut eſt naturaliter,aut cum palpebræ tortura mala fit: Aliud eſt,palpebræ bre
uitas: Tertium eſt, palpebræ inuerſio ad partem inferiorem,quando naſcitur, aut propter aliquod uul-
nus,uel propter carnem ſuperfluam in carnibus natam. Raſura & uulnus naſcũtur in eis ſicut & in cor-
pore toto in extremitate palpebræ. Pili ſuperflui ad interiora conuerſi nocent: Et pili aliquando a pal-
pebris cadunt: Naſcuntur ibi pediculi & hordeoli. Pili ſuperflui in interioribus palpebræ naſcunt̃, qui
pungunt & ad oculos humorem adducunt: Pili cadunt aut propter humorem ad eos fluẽtem, aut pro-
pter alopeciam:& aliquando cum duritia,craſſitie palpebræ,& rubore. Hordeolus eſt apoſtema na-
ſcens in extremitate palpebræ. Aegilops eſt ulcus inter oculos & nares: quod ſi fuerit neglectum, fiet
ex eo fiſtula putreſaciens os,& quandoque putredo fluit per foramen ad nares:aliquando ad palpebrã
eiuſque chartilaginem putrefacit:& ſi palpebra digito tacta fuerit,putredo ab ea effluit. Grando & la-
chrymæ noxiæ ſunt oculis. Lachrymæ fiunt uel apoſtemate in foramine inter oculos & nares exiſten-
te:qui hoc habent ſemper lachrymas patiuntur: uel fiunt lachrymæ ex conamine medicorum acutas
medicinas in ſcabie ponentium.

De paſſionibus cornea. *Cap. 10.*

Paſſio in cornea naſcens,uel propter oculos,uel propter totum corpus cauſatur: in qua tamen infir- G
mus magnum dolorem ſentit in neruo,& patitur extenſionem in panniculis oculorum, qui panniculi
ruborem & extenſionem ſentiunt aſcendere: & maxime, ſi ambulat,aut mouetur, capitis dolorem pa
titur,& ab oculis ſubtiles & acuti humores fluunt:neque poteſt acuta collyria ſuſtinere, neque ualent
oculis impoſita. Paſſio corneæ propria eſt uulnus,macula,obſcuritas,ſanies,& talia multa, ſeptem no-
minibus dicta quarum quatuor intrinſecus,tres uero ſunt ſuperficietenus. Intrinſecus hæc ſunt: Prima
eſt uulnus,cuius color eſt quaſi fumus,quandam partem nigredinis operiens: Secunda,uulnus plus pri
mo concauum,ſed tamen albidius: Tertia,uulnus partem albedinis & nigredinis operiens: pars tamen
qua tegitur albedo,rubei coloris eſt:quæ uero ſuper nigredinem ſtat,alba eſt: Quarta eſt uulnus quod-
dam in modum faculæ putrefactum. Paſſiones uero exteriores hæ ſunt: Prima, eſt quoddã uulnus con-
cauum & anguſtum: Secunda,eſt uulnus concauum,ſed largius: Tertia,uulnus plus ceteris putrefactũ:
hoc obliuioni tradito, oculorum panniculi putreſient. Quare autem omnes corneæ paſſiones aliquan
do curabiles,aliquando incurabiles ſint,cauſa duplex eſt:aut propter diuerſitatem uulnerum, aut pro-
pter diuerſitatem materierum in uulnere exiſtentium, & cornea de multis corticibus compoſita eſt,
uno ſuper aliam locato. Aliquando uulnus in primo,aliquando in ſecundo, nonnunquam in tertio cor
tice naſcitur,propter materiã quæ in quantitate multa eſt,aut pauca: aliquando alba, aliquando nigra, H
modo ſubtilis,modo craſſa,calida *ſola,uel acuta,uel nitroſa,uel dulcis. Quod poſt tertium corticem
eſt,moleſtius eſt,quàm quod poſt ſecundum:& poſt ſecundum,quàm poſt primum, ſalubrius quod fit
in ſuperficie:deterius quod eſt poſt omnes cortices. Materia ſi fuerit multa calida, patiens magnum in
oculo ſentit dolorem: Multitudo enim materiei facit extenſionem & calidum dolorem. Item ſalubrius
eſt quod non eſt in loco pupillæ,deterius quod in loco pupillæ:quia ſi ſcindatur uulnus, non ſumus ſe-
curi,quin per uueam pupilla egrediatur,& fluat humiditas oculorum. Quòd ſi uulnus ſuper pupillam
ſit,uulnere ſanato uiſus offenditur.

De egreſſione uuea,& paſſionibus eius. *Cap. 11.*

Egreſſio uueæ quatuor modis fit. Aliquando.n. egreditur parũ, ut uidẽtes puſtulã eſſe putent. ſed ſi
diſcrete ĩſpiciat̃ uuea ſani oculi,& uuea infirmi oculi:& ſi earũ colores ſint diſſimiles, ſcias pupillã egre
di:ſi uero ſimiles,apoſtema ibi ortũ eſſe. Aliquando plus exit: & tunc ſatis apparet eam eſſe egreſſam.
Tertius modus eſt,cum tantum egreditur ut palpebræ minus præualeant, & pili palpebram pungẽtes
iungendo dolorem inferant:& hunc modum melon dicunt. Quartus modus, gomphos græce, latine
dicitur clauus:quia egrediens pelliculas uueæ ſuperficietenus operit:unde eius forma fit quaſi clauus.

Paſſiones

A Paſſiones uueæ ſunt, dilatatiò, aut cõſtrictio. Dilatatio aũt fit quatuor modis, aut ex nulla cauſa patenti, uel propter percuſſionem, uel propter apoſtema, uel propter aliam paſſionem.

De ſuffuſione, ſeu cataracta. *Cap. 12.*

Inter uueam & criſtallinum humorem aqua naſcitur coagulata, prohibens ſpiritum uiſibilem a pupillã exire: quæ paſſio ſi eſt incipiens, obſcura eſt: perfecta uero, facillime cognoſcitur. Sed qui ad hãc uenerũt ſunt paſſionem, eis ante oculos cimices uolant: quibuſdam autem quaſi flammæ apparent: incidentibus autem uiſus amputatur, & color pupillæ amputatur. Huius aquæ color eſt diuerſus: quædã enim aeri, quædam uitro aſſimilatur, alia eſt quaſi album habens colorem, alia quaſi cæli colorem, alia quaſi uiridem, alia quaſi uenetum. unde antiqui cataractas, ueneticos oculos appellauerunt: ſed differentia eſt, quia uenetici oculi duobus modis fiunt, uel propter aquam, ſi nimium fuerit coagulata: uel propter ſiccitatem, quam patitur cryſtallinus. Species aquæ, quæ aeri aſſimilatur, facile poteſt curari: licet eius accidẽtia ſint quæ ſupra diximus. Secũda uero ſpecies qñq; curabilis eſt, qñque nõ: quod ſic dignoſcitur: Si uno oculo clauſo pupilla alterius dilatatur, poſſibile eſt ſanari: ſin autem, minimé. cauſa, quia neruus concauus quo uiſibilis ſpiritus ad pupillam ducitur, oppilatus eſt. Hæc cataracta ex paſſione ſtomachi procedit, uel cerebri: ſed ſic diſcernitur: Si apparitio in uno oculo fuerit, uel in

B utroque, ſed diuerſe, cataracta ex cerebro eſſe intelligitur: ſi in utroque æqualiter, ſtomachi eſſe cognoſcitur. Itẽ ſi modo plus, modo minus apparuerint, ita quòd ſtomacho minus digerente maior fit. Item ſi patiens, de ſtomachi arſura, uel ardore murmurauerit. Item ſi ex picra exhibita, iſta imaginatio decreuit; cum enim non fuerit huius mali cataracta, picra uidetur nihil eſſe proficua. Si fuerit propter cerebrum, plurima ex phrenetica naſcitur paſſione: quia phreneſis ẽſt apoſtema calidum nãſcens in cerebri prora: fitque quaſi fuligo, calore ſecundum humorem de quo naſcitur, deſiccante, & per uenas circa cerebrum & oculos ad oculorum ſubſtantiam penetrante: talia enim apparere facit. Sufficit de paſſionibus oculorum uiſui apparentibus. Oportet de his dicere quæ difficile intelliguntur, quia intrinſecus naſcuntur.

De paſſionibus oculi natis intus, & occultis. *Cap. 13.*

Paſſiones intrinſecus naſcentes, ſunt mollities quæ dicitur paralyſis; & deſiccatio, quæ ſpaſmus uocatur. Paralyſis autem triplex eſt: uel enim motum amputat, uel uiſum, uel utrunque. Sed uiſu amputato abſque cauſa manifeſta, uel etiam minorato notabiliter: propter nerui concaui paſſionem, uel propter uiſibilis ſpiritus paruitatem fit. Neruus patitur cõſtrictionem, uel iuncturæ ſeparationem, & tunc neceſſario uiſus corrumpitur: nec enim manifeſtatur, niſi rationabili inueſtigatione comprehen

C datur. Verbi gratia, ſi uiſus abſque manifeſta cauſa, uel minuitur, uel aufertur: interrogetur patiens an grauitatem ſentiat in prora capitis, aut circa frontem: quo id patiente, ſcias humores humidiſſimos ad concauum neruum fluxiſſe, eumque obſtruxiſſe, uel apoſtema ibi generaſſe. Poteſt etiam aliter inueſtigari, ſi uno oculo clauſo pupilla alterius non dilatatur, neruum obſtructum eſſe non dubitatur. Item patiens interrogetur ſi in capite fuerit percuſſus, uel propter caſum aliquem uulneratus: quòd ſi fuerit, nec pupilla exierit poſt, nec magis ſubito uirtus conuerſa fuerit: ſcias neruum eſſe conſtrictum. Si autem propinqua uideat, & non longinqua, & non parua: ſcias ſpiritum uiſibilem eſſe defectum. Quòd ſi longinqua & minimæ propinqua uiderit: & ſi meridie, ueſpere uero non, ſicut accidit ſenibus: ſcias cauſam eſſe craſſitiem ſpiritus, uel ſuam cõmiſtionem cum turbidis humoribus. Hęc ſunt accidentia in ſubſtantia oculorum latentia. Sed paſſiones oculorum in mobilibus locis naſcentes, aut ſunt propter cerebrũ, aut propter neruos, aut propter lacertos. Si propter cerebrum, neceſſario in utroque oculo corrumpitur motus: ſi propter neruum, illa pars oculorum offenditur, quæ ab illo neruo regitur: quòd ſi neruus non in toto patitur, ſed in parte, motus lacerti, qui neruo illi pertinet, corrumpitur, nonnunquam paſſio non in neruo, ſed in eſſentia lacerti naſcitur.

De muſculis qui mouent oculos & palpebras, & de uijs per quas fluunt humores ad oculos. *Cap. 14.*

D Lacerti autem oculorum ſunt, ut diximus, duodecim: quorum quinque oculi ipſi mouentur: tribus utriuſque nerui fundamentum corroboratur, & per eos oculi ſeorſum mouentur: reliqui quatuor palpebras mouent. Paſſio uero lacertorum eſt duplex, mollities & ſpaſmus. Quòd ſi lacerti motus oculorum, molles fiant: oculi ſuæ grauitatis cauſa deſcendunt inferius, & cum palpebris ſe infigunt. Si autem ſpaſmantur, uerſos oculos torquent: & ſic cum nerui ſpaſmantur, in eadem parte qua ipſi patiuntur, oculi torquentur. Tres uero lacerti utriuſque nerui fundamentum corroborantes, oculos ſuperius eleuantes, ſi ſpaſmantur, oculi non patiuntur, immo inde confortantur. ſi autem mollificantur, oculis nocent, quia extra egrediuntur. Ocolis ergo abſque ulla percuſſione exiſtentibus, uiſuque permanente, ſcias neruos eſſe mollificatos: quòd ſi fuerit ex percuſſione neruorum, fracturam eſſe cognoſcas: ſi neruus qui palpebras ſurſum mouet, mollificetur, palpebra deorſum cadet: ſi ſpaſmatur, non ualet oculum claudere. lacertis quibus interius mouentur palpebrę mollificatis, oculi non clauduntur: ſi ſpaſmantur, palpebræ ſuperius non eleuantur. Quòd ſi lacerti in parte patiente non patiuntur, nec palpebræ in loco eius attinente patiuntur. Humores autem ad oculos fluunt, uel per uenas ſupra craneum exiſtentes, uel per uenas ſub craneo exiſtentes. Si per uenam ſupra craneum manauerint, frontis & temporum uenæ craſſæ ſunt & extenſæ: unde ua-

let ſi incidátur,uel deſiccatiua empl aſtra uel cataplaſmata apponantur. Si autem hæc nõ apparuerint: E
ſcias humores per uenas,quæ ſub craneo ſunt,manare.

PARTICVLA quinta eſt de uirtutibus medicinarum ſanantium morbos oculorum. Cuius ſunt capita ſex.

De diſtinctione medicinarum oculorum penes ſapores. *Cap. 1.*

QVi oculorum paſſionem uolunt curare,eorum medicinas,& uirtutes earum oportet cognoſcere,
quæ maxime ſaporibus oſtenduntur. Sapor enim uirtutes innuit. Vnde ſciendum quòd quæ ad
linguam ueniunt,& nihil in eam faciunt,inſipida uocãtur.Inſipida autem uel ſunt ſimplicia,ſicut aqua,
uel compoſita : nulla tamen qualitate præualente. Quòd ſi aliqua præualuerit, erit aliquantulum fri
giditati attinens, ſicut medicina quæ dicitur obſtruens,quæ duobus modis eſt:aut terreſtris & ſicca,ſi-
cut hæmatites,& tutia,& cadmia,& his ſimilia:uel uiſcoſa, ut oui albugo,oleum omphacinum. Qui-
bus aer dominatur, linguam pati faciunt,uel cum delectatione,uel cum nocumento.Quæ delectatio-
nem inferunt, neceſſario patet quòd quibus ea faciunt, eis ſimilia ſunt. Linguam ergo delectantia
humanæ complexioni ſunt ſimilia. Humana autem complexio, temperate calida eſt & humida.Hinc
ergo & omnia linguam delectantia, & humana corpora, ſicut aqua tepida,delectant. Delectationem
ergo facientibus ſi aqua dominetur,dulcia ſunt:ſi aer, unctuoſa erunt. Ideoque omne nutrimentum
uel dulce,uel unctuoſum,uel compoſitum ex utroque. Quibus uero præter iſtos ſapor alius domina F
tur,non nutriunt,ſed ſunt propter medicinam. Quæ uero nocent, faciunt linguæ punctionem: quæ
punctio ſpecies eſt ſeparationis iuncturæ. Separatio enim iuncturæ aut nimia conſtrictione fit, aut in
ciſione. Quæ inciſionem faciunt,calida ſunt:quæ nimiam conſtrictionem,frigida ſunt. Item linguam
ſeparantia,aut multum,aut parum ſeparant. Multum ſeparantia,craſſa ſunt,terreſtria,dura, & amara.
Quæ non multum ſeparant, ſalſa uocantur. Quæ uero ſubtilia & ignea,dicuntur acuta. Quæ autem
conſtringunt, uel ſunt craſſa, terreſtria,uel ſubtiliatiua,& aquoſa. Terreſtria,& craſſa,multum conſtri
ctiua & pontica ſunt. Quæ uero minus conſtrictiua ſunt, & ſtyptica,ſubtilia dicuntur acetoſa.

De ſpeciebus ſaporum,& impreßionibus quas in lingua faciunt. *Cap. 2.*

Sapores autem ſunt iſti,dulcis,unctuóſus,amarus,ſalſus,acutus,ponticus,ſtypticus,acetoſus. Pon-
ticus coadunat linguam & premit,non ſolum ſuperficietenus:uerum etiam intrinſecus, unde obſtruit
& aſperat:Stypticus ſimiliter:Sed ſalſus lauat & mundificat.Amarus magis ſalſo mundificat, exaſpe-
rat,& excoriat.Acutus uero mordet,pungit,& calefacit. Acetoſus uero ſine calefactione. Dulcis hu-
mectat & lenit aſperitatem linguæ, & delectationem tribuit: Vnctuoſus ſimiliter, ſed debilius. Sa-
pidus de genere dulcedinis aquoſitatem non habet ſibi dominantem.etiam in ſapido dulcedo tantil-
la ſentitur:Vnde fructus a terra ſublimes ſunt dulces,& propinqui ſapido, quia humiditas eorum ui- G
cina eſt humiditati ſapidi.Ponticus ergo terreſtris eſt & frigidus: Acetoſus,aquoſus: Amarus, terre-
ſtris,calidus,& igneus: Dulcis,calidus & terreſtris:Vnctuoſus,aereus. Ponticum quoque pororum
ſcimus coadunatiuum,conſtrictiuum,incraſſatiuum,refrigeratiuum,& deſiccatiuum.Acetoſus incidit
ſubtiliat,aperit,mundificat,repercutit,diſſoluit,refrigerat. Amarus mundificat,lauat,attenuat, & cale-
facit.Salſus coadunat,obſtruit,deſiccat,non multum calefacit.Dulcis mollificat,maturat, & modera-
te calefacit.Vnctuoſus humectat,& mollit ſine manifeſta delectatione. Et ſciendum quòd ponticus &
acetoſus ſunt in infrigidatione ęquales: ſed ponticus,terreſtris:acetoſus,aquoſus eſt: quod & ſenſu
patet & intellectu.Videmus enim in initio fructus ponticos eſſe ſuę arbori ſimiles,ſicut oliuam,uuam,
coctana,granata,& ſimilia:quorum quidem quanto ſunt pluris temporis, humefiunt: & cum ſua hu-
miditate & ponticitate acetoſitatem recipiunt:deinde ſapor paulatim mutatur, quouſque dulcis fiat.
Sed nonnulli ad dulcedinem ueniunt,nulla mediante acetoſitate. Sed maturatio fructuum fit calore,
quæ duobus eſt modis: Vna naturaliter fit in fructuũ eſſentia ex proprio ipſorum calore:alia ex calore
Solis.Item ſenſui patet, ꝙ uidemus ponticum linguã conſtringere & deſiccare,quod eſt eminentis fri-
giditatis actio.Palam igitur eſt ponticum frigidæ complexionis eſſe. Item acetoſum ſubtile eſt,etiam
penetrabile:cuius cauſa eſt calor in eo ebulliens. Vnde patet ponticum craſſum eſſe & terreſtre: aceto H
ſum uero,ſubtile,& aquoſum:quod ſic certificatur.Inuenimus fructus in initio ponticos eſſe & frigi-
dos,quorum ponticitatis minoratio, aut eſt propter Solis calorem,aut propter humiditatem,aut pro-
pter utrunque.Si propter Solis calorem,maturati dulcorantur,ſicut caſtaneæ. Si autem propter humi-
ditatem craſſam,fiunt fructus pontici. Si autem propter humiditatem aquoſam & quaſi aeream mu-
tantur,fiunt acetoſi.Si cauſa caloris & aquoſæ humiditatis mutantur, dulces fiunt. Si uero humiditas
aerea fuerit,fiunt unctuoſi.Item dulcia & amara ſunt calida: ſed dulcia ſunt in caliditate & humidita
te temperata: ſic unctuoſa: unde utraque naturæ humanæ conueniunt, quæ in humiditate & calore
temperata ſunt.Amara uero ſunt calidiora dulcibus,& ſicciora:quod arbitratione probatur.Omnis li-
quor,ſi naturali uel extraneo calore coquatur,in primis dulcoratur:ſed augmentato calore fit amari ſa
poris:ſicut mel cum inueteratur,& etiam ſuper prunas excoquitur. Idcirco dulcia & amara mundifi-
cant & lauant:Sed dulcia,cũ moderamine & delectatione.Amara uero, non moderate, quia & iunctu
ram ſeparant:Acuta,& ſalſa,calida & ſicca ſunt:Acuta tamen calidiora & ſicciora quaſi ignea: unde in
cendunt & elidunt:ideoque exterius poſita mundificant, & ſuperfluam carnem in uulneribus natam
corrodunt. Salſa uero potui data craſſos humores de pectore & capite educunt, epilepſiæ repu-
gnant: neque enim uelociter ut acuta penetrant, neque in eis eſt tanta craſſitudo, ut diu morentur

ingredi,

A ingredi, ſicut pontica. Salſa uero terreſtria & calida ſunt, ſed minus, quàm amara. Et hac ratione ſapo-
res inueſtigantur.

De uirtutibus medicinarum primis, ſecundis, & tertiis, & ſuis effectibus. *Cap. 3.*

Virtus autem medicinæ diuerſa intelligitur. Eſt enim prima, ſecunda, tertia. Prima quidem quadru-
plex eſt, calida, frigida, humida, & ſicca: quarum unaquæque quatuor gradus habet, & unicuique gra-
duum eſt initium, medium, atque finis. Quæ igitur primo gradu eſt, corpus immutat a ſuo tempera-
mento, ſed hæc mutatio ſenſu non apparet. Quæ autem in ſecundo, corpus a temperamento mutat,
ſed non multum apparet. In tertio gradu conſiſtens, manifeſte mutat, ſed non corrumpit. Quæ uero
in quarto gradu eſt, mutat & corrumpit: ſed calida cum intentione deſtruit, frigida cum dormitatione.
quæ uero in quarto gradu ſicca ſunt, neceſſario ſeparant iuncturas. Hæc primam habent uirtutem. Se-
cundam uirtutem habentia, uocantur maturatiua, mollitiua, obſtruentia, aperitiua, mundificatiua, in-
craſſatiua, inciſiua, incenſiua, putrefactiua, carnis depaſcitiua, carnis generatiua, ſolidatiua, doloris mi-
tigatiua. Maturatiua & mollitiua calida ſunt. Maturatiua etiam neceſſe eſt ut tantum habeant calorem
quantum membro curando neceſſarium ſit, ne minuant uel augmentent ſuam naturalem humidita
tem. Mollitiua calidiora & humidiora eſſe oportet: quia membra mollitiuis egentia duritiem habent,
B cuius cauſa eſt humor craſſus frigidus & uiſcoſus: unde calida neceſſaria ſunt, quæ craſſitiem & coagu
lationem illius chymi diſſoluant. Oportet ergo ne ille calor ſit nimius, ne illius chymi ſubtilitate reſo-
luta, quod craſſum eſt, induteſcat, atque putreſcat. Item neceſſe eſt ut calor eius ſit in fine primi gradus,
ſicut bdellium, ſigia, ideſt ſtyrax liquidus, galbanũ, ammoniacum: tum * cum medulla uitulina, caprina,
bouina, & ſimilia. Maturatiua, ſi ſint calida & humida, obſtructionem tamen quandam oportet ea ha-
bere, qua pori claudantur: quia illis obſeratis calor interius adunatur & corroboratur: unde & digeſti
ua & ceteræ actiones naturales uigent, ſicut facit oleum cum aqua calida, farina frumenti cum aqua,
mica panis, ſeuum porcinum, uel camelinum, pix, reſina, gummi cypreſſi, cera cum oleo, thus, & ſimilia.
Hæc ergo obſtructionem faciunt, ſed non tãtam, ut diſſolutioni repugnet. Si igitur mollitiua huiuſmo
di eſſe oportet, indutatiua neceſſario erunt frigida, ſicut portulaca, pſylium, lens, aqua, ſolanum, & ſimi
lia. Obſtruentia adeo poros oblimant, ut facile aperiri non poſſint: unde neceſſe eſt ea eſſe terreſtria, ui
ſcoſa, nullam punctionem facientia: quæ ſi pungunt, membra ferre non poſſunt, & attenuant, poriq;
aperiuntur: & ſic oportet ea eſſe abſque calore nimio & frigore. Aperitiua dicuntur eſſe contraria, ut
craſſam materiam attenuent: quæ uirtus in amaris & nitroſis inuenitur, ſicut ſunt iris, amygdala ama-
ra, nitrum, orobus, lupinus, dictamus. Sed aperitiua, quæ ſtypticitatem & ponticitatem habent, extra
C poſita non aperiunt: ſed potata uiſcerum aperiunt obſtructionem. Mundificatiua ſunt neceſſario quaſi
aperitiua, tamen debiliora, ut lauent & mundificent, ut uiolæ, fabę, dulces amygdalæ, & ſimilia. Medici-
na corpus mundificans temperate calefacit, nec deſiccat, nec craſſitiem habet, ſicut chamæmelum, mal
ua, ſambucelæon, radix elenij, & ſimilia. Incraſſatiua eſt quaſi obſtruens, conſtrictiua oris uenarum
craſſa eſt & frigida, ſtyptica, omni carens reſolutione. Incenſiua multum calida eſt, ſicut allium, cæ-
pa, fel tauri, & ſimilia. Putrefactiua ſubtiliſſima eſt, uaſtans primo ſuperficiem. Carnis minutiua eſt
quaſi putrefactiua, debilior tamen. Cicatrizatiua eſt ſicca & ſtyptica, ſed inciſiua, aliquando carnem ge
nerat, ſi modice uulneribus apponitur. Attractiua dicitur naturaliter & accidentaliter: naturaliter, cu-
ius attractio eſt cum calore, & ſubtilitate, ſicut ſagapenum: accidentaliter, cui propter putredinem uir-
tus innaſcitur, ſicut fermento. Doloris mitigatiua debet habere calorem ſimilem calori corporis.
Huiuſmodi ſecundam habent uirtutem. Tertiam habent uirtutem, quæ lapidem frangunt, pe-
ctus & pulmonem ad ſcreandum iuuant, lac & ſperma generant, urinam & menſtrua prouocant.
Medicina attenuans & incidens nimietate caloris lapidem frangit, ut radix capparis, radix cala-
menthi, uterque elleborus, acetum ſcilliticum. Si enim multum habent calorem, lapidem frangere
uidentur: Si nimium calorem non habuerint, & cum aliquo humido accipiuntur, ad ſcreandum
D utiliora fiunt: Sed ſi aliquantulum ſint calidiora, & tamen in ſtatu temperamenti permaneant,
ſiccitatemque non habeant, lac & ſperma generant: Si autem multo plus calidiora fiant, ſed
non ſicciora in ultimitate, menſtrua prouocant, ut acorus, petroſelinum, ſeſeli, & ſimilia, quæ ſunt
calida, nec nimis ſicca.

De diuiſione medicinarum ſumptarum a plantis & metallis, & animalibus,
exemplisque earum. *Cap. 4.*

Medicinam oculorum ſcire uolentem, uirtutes medicinarum ſuarum oportet prius cognoſcere.
Sciendum itaque, quòd oculorum medicatiua quædã de naſcentibus terræ, quædam de metallis, quę-
dam de animalibus ſunt. De naſcentibus eſt, ut gummi, aſſa, ſagapenum, euphorbium, myrrha, opium,
thus, tragacanthum, galbanum, ſarcocolla, oculi lyciorum, ammoniacum, aut hypocyſthis, acacia, ma-
rathrum, fœnugræcum, roſæ, glaucium, aloes, amygdalæ, uel ſicut galla, aut flos roſæ & frondes, aut
folium, aut lignum, ut caſia, & cinnamomum: uel ut cortex thuris, uel mandragoræ, uel ſpicæ nardi. De
metallis ſicut hæmatites, ſal ammoniacum, flos æris, ærugo, arſenicum, cadmia, nitrum, chalcanthum,
plumbum, antimonium, ferrum, ferrugo. De animalibus aliquando ſunt humores, ſicut fel, lac, albu-
men oui, & urina: aliquando membra eorum, ut cornua, caſtoreum: quarum omnium uirtutes ſingu
lariter oſtendam.

De prædictis medicinis & earum effectibus ſpecialiter. Cap. 5. E

Aſſa ceteris gummis calidior eſt,incendit & diſſoluit. Sagapenum calidum eſt & ſubtile: mundifi-
cat & attenuat maculas oculorum: ualet quoque ſuffuſioni & oſcuritati, quæ fit ex turbiditate. Eu-
phorbium ſubtile incenſiuum eſt. Myrrha calida & ſicca: puſtulas oculorum abſque dolore mundifi-
cat. Thus calidum in ſecundo gradu, ſiccum in primo. Gummi arabicum frigidum eſt & ſiccum:ob-
ſtruit: Tragacanthum ſimiliter. Sarcocolla deſiccat & conſolidat ſine nocumento oculi. Lycium
temperatum eſt in calore, unde mundificat & attenuat craſſitudinem ſuper pupillam naſcentem. Am-
moniacum apoſtemata oculorum mundificat & diſſoluit. Roſa refrigerat: Glaucium ſimiliter. Suc-
cus hypocyſthidis confortat & refrigerat: Acacia ſimiliter. Mandragora refrigerat,dolorem placat,
quia dormitionem prouocat. Marathrum ualet cataractæ, maculas mundificat. Malum coctanum
oppilat & refrigerat. Galla repugnat humoribus ad oculos fluentibus, & membra confortat. Cro-
cus maturat. Balauſtia refrigerat, repugnat,deſiccat,& confortat. Spica diſſoluit & attenuat. Cin-
namomum calefacit,maturat, atque deſiccat,& confortat. Hæmatites deſiccat,& ualet aſperitati pal
pebrarum, carnem ſuperfluam manducat. Sal mundificat,& deſiccat: Similiter ſal ammoniacum. Ar
ſenicum rodit & incendit, carnem diſſoluit & minuit. Cadmia deſiccat atque conſtringit & mundifi
cat: quæ incenſa & lota,ſuperiora agit ſine punctione: adiuuat etiam oculorum uulnera, maxime ſi F
humida, quia deſiccat ea. Plumbum deſiccat. Antimonium deſiccat, & conſtringit,& calefacit. Aes
uſtum uulnera conſolidat. Ceruſa deſiccat & infrigidat. Flos æris deſiccat, conſtringit, & calefacit.
Tutia deſiccat & infrigidat ſine dolore, maxime ſi lota eſt: ualet etiam uulneribus,puſtulis,& lachry-
mis oculorum. Ferrugo deſiccat & conſtringit:ualet quoque contra puſtulas ſpinoſas. Aerugo car-
nem minuit & attenuat. Sciendum eſt,quòd omne fel eſt ſiccum & attenuatiuum,quod miſtum ocu-
li medicinis uiſum acuit. Albumen oui confortat & oppilat. Lac lauat & mundificat. Caſtoreum
ſcindit atque maturat.

De nouem potentijs medicinarum oculorum, & ſuis effectibus. Cap. 6.

Hæc eſt diuerſitas ſpecierum medicinæ oculis pertinentium. Oppilatiua,Colatiua,Mundificatiua,
Aperitiua,Putrefactiua,Cõſtrictiua,Cõtractiua,Maturatiua Dormitiua. Oppilatiua duobus modis eſt,
terreſtris & ſicca, uel humida & uiſcoſa: Terreſtris deſiccat humores calidos & ſubtiles ad oculos fluẽ-
tes maxime ſi ibi ſint uulnera,q̃bus oportet adhiberi mũdato capite, prout neceſſe eſt, & toto corpore
fluxuque humorum ceſſante. hæc enim medicina leuiter & ſubtiliter mediocriter deſiccat humores,
qui in oculorum uenis latitant, & ad oculorum panniculos prohibet penetrare: tranſactoque humo- G
rum curſu, cauſaque fluxionis eorum præterita, hæc medicina non amplius debet dari, quàm ne do-
lor oculorum augmentetur, quia panniculi oculorum nimia humorum multitudine extenduntur, un-
de & quandoque finduntur. huius tamen medicinæ poſteritas non in pauco declaratur tempore, quo-
niam aliquando operatur,& ſi ratio non expoſtulat, ſcilicet uulneribus in oculis apparentibus,uel cor
roſione in cornea exiſtente,uel uuea egrediente: acutis tamen humoribus ad eos fluentibus, non aude
mus deſiccatiua ponere. ſtypticis enim illic poſitis humores fluere prohibentur,unde dolor augmen-
tatur. quòd ſi medicina apponatur,materiæ ad oculos fluentis acumen augmentatur. Mollitiua uero
ſeu diſſolutiua ſeu maturatiua,ſi dentur, humores quidem maturantur: ſed tamen in uulneribus caro
non generatur, neque uulnus ſanatur. Acetoſis frigidis applicatis, punctura, & morſura, & tumor
in oculis generantur. Nulla igitur medicina conuenit huic paſſioni, niſi quæ inter calidum & fri-
gidum temperata eſt, uel temperamento uicina, quod facit tutia lota, cadmia uſta & lota, ſimili-
ter ceruſa lota. Alia autem medicina oppilatiua, ſcilicet humida, uiſcoſa, quam diximus, ualet in
hoc loco modis duobus: uno,quia non pungit, ſed dolorem mitigat: alio,quia lædit aſperitatem ex hu-
morum fluxu factam: uulnera enim lauat,unde dolor mitigatur,quia craſſi humores acuti mundifican
tur. Sed oculorum medicina ſæpiſſime metallina eſt: quia uero oculi ſenſum habent acutum, cum H
metallina,uiſcoſa & humida miſceantur, ne aſperitatem faciant, ſicut albumen oui, fœnugræcum,
lac, gummi arabicum, tragacanthum,& ſimilia. Medicina aperitiua diſſolutiua, neceſſe eſt, ut ſit acu
ta,quam non expedit ponere in puſtulis corneæ, niſi res maturatiua propter ſui duritiem non ualeat.
Similiter cum apoſtema tunicarum panniculorum & pellicularum, maturatiuis non curatur, acuta im
ponatur: quibus tamen maturatiua miſceantur,ſicut aſſa, ſagapenum, euphorbium,cinnamomum,a-
momum, caſia,aſſarum,achorus,folium,ſpica. Mundificatiuarum & Colatiuarum quædã mundificãt,
& colant modicum:& ualent contra paruas puſtulas & uulnera: ſicut cadmia,thus, cornu ceruinum, &
caprinum,& ut dicit Gal. antimonium. Quædam uero nimium mundificant,quæ ualent ad ungulas,ſca
bies palpebrarum,pruritus,& craſſas puſtulas: ut ærugo,tragacanthum, ſal ammoniacum: quæ omnia
pungunt: ſed cum lauantur,eorum punctio minoratur. Putrefactiua ualent uetuſtæ ſcabiei & aſperitati:
ungulam uetuſtam purgant: & pruriginem,ſi longi temporis eſt,curant: ut arſenicum, flos æris, & ſimi-
lia: Conſtrictiua medicina etiam temperatæ actionis eſt,& optime prohibet humorem fluentem,puſtu
las & uulnera,ut roſa, folium,crocus,glaucium. thus fortiter ſtringit & fluxum humorum amputat. Cõ
tractiua magnum generat dolorem, quæ etiam ualet commiſta cum medicina uiſum acuente,quia ocu
los coadunat. & eſt optima contra aſperitatem palpebrarum, ſicut eſt balauſtia, cortex thuris, ferru-
go,flos

A go,flos æris,ſuccus hypocyſthidis,ſuccus uuæ agreſtis,acacia,glauciũ.Hæc enim lauãt & leniunt aſpe-
ritatem.Maturatiua conuenit apoſtematibus oculorum & doloribus propter humores clauſos in inte-
rioribus corneæ:ſicut myrrha,crocus,caſtorium,fœnumgræcum,lycium,ſarcocolla,mellicratum,& ſi-
milia.Soporifera dolorem magnum parientibus ualent:tunc.ſ.cum doloris magnitudine perire uiden
tur.Caute tamen adhibeantur,quia uiſum minuunt,& nonnunquam amputant. Idcirco non ſæpe ap-
ponantur,uel appoſitis calefactiua miſceantur.Talia ſunt opium,mandragora, & ſimilia.

PARTICVLA ſexta de apoſtematibus,& doloribus, & ipſorum curis in generali. poſtea de ipſis ut inſunt oculis,petia,pruritu,carbone:& pilis,uulneribus,fiſſuris,puſtulis cornea,panno,ſcabie, nyctalope,ſuffuſionibus,oculorum exitu,& collyriis multis contra morbos oculi. Cuius ſunt capita duodecim.

De apoſtematibus & cauſis ipſorum in generali. *Cap. 1.*

MAximo ſtudio curationes paſſionum,quas quarta particula ſcripſimus,neceſſe eſt oſtendere.Ac
primo de ophthalmia,quoniam quod propoſuimus,tractabimus.Sed quia ophthalmia de gene
re eſt apoſtematum magnorum,quæ faciunt dolorem,decet nos de apoſtematibus generaliter tracta-
re,deinde ad ea,quæ in oculis fiunt,peruenire.Diximus ſecundo,ꝙ cauſa omnium apoſtematum ſunt
B humores ad membra fluentes,cuius cauſa uel interior eſt uel exterior: Interior, ut ſuperabundantia
materiæ: Exterior,ut percuſſio, caſus,fractura,uulnus,& ſimilia. Præterea membri præparatio ad reci
pienda ſuperflua quatuor modis eſt,aut propter membri defectionem,aut raritatẽ,uiæque largitatẽ ad
membra tendentem,aut propter ſuæ uirtutis attractionem,fortitudinem,uel ſui locationem naturalẽ.
Defectio membri aut naturalis eſt,aut accidentalis:naturalis,ut cutis quam conſtituit natura defecti-
uam.ut ſuperflua ab interioribus ad exteriora,a nobilibus ad ignobilia expulſa, facilius ſuſcipere poſ-
ſit:accidentalis,ut ex infirmitate præterita.Raritas membri,ut teneritas maxillarum & inguinum. At-
tractiuæ membri fortitudo fit in membris fortibus propter nimium calorẽ,qui calor aut naturalis eſt,
aut accidentalis.Propter ſitualem poſitionem,ſicut ſi inferius locatum fuerit. humores enim ad corpo
ris inferiora maxime deſcendunt.Sed materia,quæ defluit,aut eſt humor, aut eſt uentoſitas: Si humor
aut ſanguineus,aut aquoſus,aut phlegmaticus,aut melancholicus: Ventoſitas autem,cum non ſit ſub-
tilis,non generat tumorem.Sanguis autem ſi temperati caloris eſt,phlegmonem generat:ſi calidior &
ſubtilior,eriſipelas generat:ſed calidiſſimus ſacrum ignem facit,& uariolas.Aquoſus tumor eſt qui hy
dropiſis dicitur,phlegmaticus:ſi fuerit ſubtilis,tumorẽ:ſi craſſus,apoſtema generat, quod interius eſt
quaſi pingue ſeuum.Melancholicus autem cancrum generat.Ventoſitas autem,ſi fuerit,tumet.Hæc eſt
C diuerſitas apoſtematum,quæ diuerſa exigunt medicamina.

De curis apoſtematum. *Cap. 2.*

Apoſtemata ergo,quæ fiunt ex ſanguine calidiſſimo,ſi eorum cauſa extrinſeca fuerit, nec corporis
extiterit plenitudo,medicamine diſſolutiuo & repercuſſiuo curetur: excalpellatio quoque uel inciſio
adhibetur opportune.Quòd ſi cauſa ſit intrinſeca,ab initio non dentur mollitiua uel diſſolutiua, cum
plus quàm neceſſe eſt diſſolutiua a locis remotis ad apoſtema attrahant.Sed neque repugnantia aude-
mus apponere,ne materia ad membra principalia conuertatur.In initio ergo curationis phlebotomia
corpus purgetur:deinde apponantur repugnantia & deſiccatiua,temperiem facientia, ut ſua ſiccitate
reſiſtant humoribus,ne ad tumoris perueniant locum,& temperiem complexionis confortent, & lo-
cum,ut ſuperfluam materiam deuincant.Sciendum quoque omnia apoſtemata quatuor tempora ha-
bere.Initium,augmentum,ſtatum,& declinationem.In initio ergo conuenit repugnantia opponi calo
ri: Repugnantia,tenui materia diſſoluta in parte,& craſſa remanente,mollitiua & diſſolutiua ponun-
tur.nonnunquam in augmento,magno dolore exiſtente,ſtypticam medicinam & refrigeratiuam poni
mus:nimio dolore coacti ſoporiferam adhibemus. Medicina ſanguinolenti apoſtematis,id eſt eryſi-
D pelatis,quæ cum nimio eſt dolore & calore,ſi cauſa eius fuerit extrinſeca ab initio mollitiua & diſſolu
tiua ſit:Si autem intrinſeca fuerit,primo detur choleram rubeam pharmacum purgans, deinde ſi op-
portunum eſt,phlebotomemus.poſtea medicina infrigidans & humectans apponatur: calore tranſa-
cto diſſolutiua aptetur. Apoſtema, cuius materia fuerit ſanguis craſſus, ſi cum uulnere punctione,
& putredine ſit,in initio phlebotomia ei ſubuenias:deinde uulnera medicina corroſiua & mũdificatiua
curantur: Sed tamen conſidera apoſtematis magnitudinem ex calore:quia ſi magnũ fuerit,repugnan-
tia pones: ſi calidiſſimum, fortem caue medicinam. Aquoſum apoſtema uel ſolutione, uel inci-
ſione curetur. Prima autem ſpecies phlegmatis, quæ eſt, ut mel, curatur conſtrictiuis uel con-
fortatiuis & ſolidatiuis, ſicut eſt uinum miſtum cum lycio & nitro. oportet autem a leuioribus in-
cipere, & ſic ad fortiora procedere. Quòd ſi fuerit inueteratum apoſtema, cum inciſiua & diſſo-
lutiua: & ſuperius ligentur fortiter & inferius leuiter. Secundum genus phlegmatis taliter curatur,
diſſolutiuis, putrefactiuis & inciſiuis. Tertium uero, putrefacientibus, & incidentibus: diſſolu-
tiua uero non ualent. Quartum genus ſtylo incenſiuo curatur. Melancholicum apoſtema, ideſt can-
cer difficile curatur, non incidatur, inciſio multis inconueniens eſt modis: Primo, quia ſyncopam
generat,ſi locus multas uenas habuerit: Secundo, quia membra principalia non patiuntur membrum
ligari neque ſanguinem conſtringi niſi cum cauterio: & in loco aliquando naſcitur, in quo non au-

demus cauterium apponere.in huius igitur initio corpus ad temperamentum oportet reuocari, & ad
bonum,cum phleboromia,& pharmacia,& diæta,& ſimilibus immutari . Apoſtema de uentoſitat e fa-
ctum diſſolutiuo curatur.

De cauſis & cura doloris in generali. *Cap. 3.*

Dolor duobus eſt modis, ſubita qualitatis immutatione,& iũcturæ ſeparatione. Mutatio uel eſt de
frigore uel de calore,unde cauſam eius non oportet inueſtigari.Separatio iuncturæ tribus modis fit,
inciſione,fractura,crepatura.Inciſio uel extrinſeca eſt cum gladio,uel intrinſeca, ut cum acuta humo-
rum qualitate.Fractura autem fit de exterioribus,ſicut ſolidis & craſſis corporibus ponderantibus:aut
de interioribus,ut de apoſtematibus:De exterioribus,ſi ſit lapis,locum in quo ſcindit conculcat pro-
pter utranque loci extremitarem,qui depreſſus neceſſario extenditur.Iunctura, quæ ſeparatur de inte
rioribus talirer fit,augmenrara mareria concauitates replet membrorum,doloremque generat.Mate-
ria uerò humorum eſt,uel uentoſitas uel acuta qualitas.Ideoq; ſex ſunt cauſæ doloris,chymus nimius,
uentoſitas non habens exitum,magnum apoſtema uel durum,humorum acuitas , uel uulnerum ſicci-
tas,uel caliditas,uel frigiditas.Si dolor propter nimium chymum fuerit,ipſo purgato ceſſabit:Si pro-
pter craſſam uentoſitatem,cibo ſubtili & potu calidiſque fomentis & cataplaſmatibus curatur: Si ex
apoſtemaribus,ipſorum curatio eſt dolorum amputatio:Si ab humorum qualitate proceſſerit incenſi- F
ua,neceſſe eſt chymum purgari,ſiue in bonum mutari cum medicina doloris mitigatiua , quòd ſi non
ſufficiat,ſoporifera imponamus,ut dolor mitigetur. Quòd ſi de frigidis craſſis & uiſcoſis humoribus
proceſſit,ſoporiferam caueamus,quia non eſt tantus dolor qui de his naſcitur:Si craſſa uentoſitas exi-
tum non habens cauſa fuit doloris,res attenuatiua & diſſolutiua adhibenda erit,ut uentoſitas diſſolua
tur,& humores deſiccentur.Sic etiam de ceteris contraria contrarijs oppone.

De cauſis & cura dolorum oculorum. *Cap. 4.*

Oculi uero patiuntut ex apoſtemate uel ptopter acutos humores ad ipſos fluentes, uel propter pel-
liculatum ſuarum extenſionem ab humorum plenitudine,aut incluſione craſſorũ humorum & uiſcoſo
rum,uel craſſæ uentoſitatis in loco illo.Si ſit propter acutos humores,pharmacia detur,materia deor-
ſum ducatur,& oculi cum albumine oui lauentur.Purgato corpore & apoſtemate maturari incipiẽte,
balneum diligenter aptetur. Quòd ſi dolor fuerit propter humores interius clauſos, totũ corpus ma-
xime purgetur,deinde calefacientibus utatur, & oculi cum decoctione fœnugræci lauentur : & ante
purgationem totius corporis diſſolutiua & calefactiua caueanť,quia ad apoſtema plus attrahũt quàm
diſſoluunt.Sciendum quòd humores ad oculos neniunt , uel de omnibus partibus, uel de ſolo capite:
ſi de ſolo capite ſolum caput expedir purgari,poſtea confortari,& ad temperiem duci, ne ultra malos G
humores generet,plurimumque digerat humores.decet etiam confortare cor,& corroborare,& tem-
perare , quando arteriæ in cauſa ſunt , quare humores ad ipſos defluunt:quæ ſi ſupra craneum fuerint,
deſiccatiuum cataplaſma & emplaſtrum apponatur : his non proficientibus incidantur. Nonnun-
quam dolor fit in oculis propter ſanguinis coagulationem in uenis oculorum clauſi , unde pleni
uidentur , & oculorum eſſentia ſanguinolenta. Quæ paſſio curatur uini potatione, tamen balneo
præcedente.

De ophthalmia & eius cura. *Cap. 5.*

Diximus quòd ophthalmia eſt apoſtema calidum naſcens in coniunctiua,& oſtendimus curam apo
ſtematum ſolis oculis pertinentium.Vnde quia oculi ſenſum habent acutiſſimum,& dolorem ferre ne
queunt:non temere curentur forti medicamine,ſed cum rebus dolores mitigantibus temperentur.Et
fiat,quod apponendum eſt,humidum:& uiſcoſum in loco in quo congruit,immiſcetur:& palpebra ſua
uiter eleuata:medicina guttatim inijciatur:& ab initio non nimio exiſtente dolore , medicina aliquid
ſtypticitatis habens,ſicut collyrium in quo eſt acacia,ponatur:etiam diſſolutiuum & maturatiuum me
dicamen ſicut crocus & lycium:ſimiliter & ſtyptica,ut myrrha & caſtorium,thus maſculinum . Colly H
rium quoque ſi multum ſtypticum fuerit,humefiat cum albumine oui,lacte, & decoctione fœnugræ-
ci.Hæc ſi fecerimus,in uno die dolor remittetur,& paſſio declinabit : qua declinante balneum ſucce-
dat,deinde collyrium priore fortius imponatur ſicut nechium ut conſtringat & confortet oculos : ta-
men parum acuti collyrij cum eo miſceatur,& parum a medio ad multum aſcẽdatur.Quòd ſi ophthal-
mia cum nimio dolore fuerit,ponatur ab initio collyrium,quod dicitur diarhodon*aſperon. Apoſte-
mate uero decreſcente diarhodon*erimoni imponatur,& calefiat ſæpiſſime,ſi nimio pungetur dolore:
& ſi dolor non ſit multus,ſufficit ſemel aut bis:& hæc calefactio fiat de meliloro,fœnugræco, & ſimili-
bus. Cataplaſmẽtur quoque croco , meliloto,coriandro,oui uitello, pane loto in uino. Sed ſi dolor
nimius fuerit,miſceatur illi caraplaſmati decoctio papaueris:vnguentum factum de croco, glaucio,ly
cio, gummi,& aloe,ponatur ſupra frontem.Si calidi ſunt humores,ramns portulacæ , citonij, uel ſuc-
cus portulacæ , pſilij , ſtrigni , & ſimilia . Si calidus non fuerit multum , puluis molendini , myr-
rha,thus,albumen oui.Humoribus uero frigidis exiſtentibus, ſulfur, pix liquida,colophonia,& ſimilia
apponantur.

De curis petiæ,tumoris,& pruritus oculorum. *Cap. 6.*

Ad petiam ſanguis columbæ, pauonis,& omnia talia proſunt, ſi cum thure modico miſceantur : &
calefactio

A calefactio decoctionis hordei & hyſſopi prodeſt. Oculorum tumores habentibus fiat cataplaſma ex uuis paſſis ſine acinis ex melicrato uel aceto. Si tamen apoſtema non diſſoluatur, radix trita admiſceatur: tumore nondum diſſoluto, ſuccus columbæ apponatur. Pruritus ſicut apoſtema curetur purgatione corporis: & diſſolutione materię intus clauſæ, & collyrijs, & cataplaſmatibus, & fomētatione aquæ calidæ in nocte oculis appoſita: quæ miſta cum oleo roſato, aut in ouo anatis pruritum amputat, & oleum roſatum temperate calidum. Sæpe tamen oculis cholericam imponimus medicinam, ut lachrymas in eis prouocet, quibus lauentur, & mollificentur. Pruritus cum nimio fluxu humorum, medicina Eraſiſtrati * curatur.

De carne addita in oculis, & carbone, & cura. *Cap. 7.*

Si carnes additæ propter uulnera fuerint, non curantur, niſi chirurgia. Excreſcentia ſuperfluæ carnis acuta medicina curetur, ſicut ærugine æris, ſulfure, & ſimilibus. Si autem caro oculorum excreuerit ſuperflue, non curabitur niſi chirurgia. Quòd ſi locus ille tumidus fuerit, ualet allium gummi cũ glaucio & uino. Naſcitur etiam quoddam in oculis, quod dicitur carbo: & ſicut apoſtema curatur: cumque ſaniem habuerit, ſicut uulnus curatur ſaniem habens. Quidam medici ponũt in hac paſſione glaucium, tragacanthum, rutam, ſuccum maligranati, lanam uſtam, uel myrrham & aloem. Huic paſſioni ualent
B ammoniacum cum aceto: & aliquando admiſcemus cum eis de hordeo & zedoario: & capita muſcarũ e cera cataplaſmata.

De pilorum ablatione & remedio contra caſum pilorum. *Cap. 8.*

Pilis ablatis lauentur loca ipſorum aquis ſalſis, & aluminoſis, & ungantur loca pilorum: palpebræ cum albumine oui, & alumine, ſtaphiſagria, & fatſima, ideſt ſtercore columbino. Collyrium Sabor. ualet ad pilos cadentes de palpebris. Recipe oſſium dactylorum drach. iiij. cadmiæ drach. ij. Aliud Sabor. Recipe antimonij, chalcanthi, tragacanthi pondus æquale: quæ omnia cum melle temperata terantur, deinde collyrium fiat. Si autem pilis cadentibus palpebræ appareant craſſæ, ſtercus muris cum melle temperatum ualet. ſuperflui pili de palpebris ſunt amputandi. Quidam dicunt pilos non ultra naſci, ſi radicibus pilorum extractis ſanguine teſtudinis uel dentibus caninis locus ungatur.

De curis uulnerum, & fiſſurarum in generali. *Cap. 9.*

Oportet primo uniuerſaliter dicere de uulneribus, poſtea uero de ijs, quæ propria ſint oculis. Omne uulnus uel concauum eſt tantum, uel fiſſum. Si multum fuerit fiſſum, trina intentione curatur. Iunga
C mus utranque partem, & ſuamus ſtudioſe, & curemus ne incidat puluis uel pilus. Quòd ſi magnum uulnus fuerit, nec pars parti poſſit coniungi, nec ſanies permaneat in concauitate: neceſſe eſt uti deſiccatiuo medicamine, ut finita ſanie uulnus impleatur carne. Cuius compoſitio eſt, cum cauſa uel morbo uel accidenti. Si cum cauſa ſunt humores ad illud fluentes, corpus purgetur pharmacia, & phlebotomia: diæta quoque temperetur: deinde deſiccatiuis ſiccetur. Quòd ſi fuerit cum morbo, uel eſt ſimplex uel compoſitus. Si morbus ſimplex eſt, ad temperiem membrorum reducatur: Quòd ſi compoſitus, uel ut naturam ſuam membrum egrediatur, uel uulnus multum concauum ſit: duplex medicina neceſſaria eſt: Vna, qua membrum ad temperamentum redeat: Altera, qua concauitas carne repleatur. Impleatur ergo medicamine deſiccatiuo mundificatiuo, quod humores coadunatos deſtruat, uulnuſque a putredine mundificet. Sed ut per poros poſſint egredi ſuperflua (unum ſubtile & cõtinuum, quod latet ſenſum: aliud craſſum, quod ut lutum in corpore coadunatur: & hæc duo ſuperflua plus in uulneribus, quàm alicubi ſunt propter loci defectionem atque dolorem) neceſſaria eſt deſiccatiua & mundificatiua medicina, qua mũdificetur & deſiccetur ſuperfluitatis ſordities. Omne etiam uulnus uel concauum eſt, uel fiſſum. Et ſi fuerit cum accidente ſicut cum dolore, mitigatiua conueniunt. Fiſſura ſi parua ſit, non eſt neceſſaria niſi coniunctio partium: & parum medico eget, niſi locus uulneris partem amiſe-
D rit, quæ pars uel caro eſt, uel cutis, uel utrunque. Si ſit cutis, apponãtur ſtyptica uel deſiccatiua, ut locus induratus cuti aſſimuletur. nonnunquam acuta medicina facit hoc accidentaliter. calida medicina paulatim appoſita facit hoc accidentaliter, & locum ſua ſiccitate indurat. Multa uero quantitas ex ea, loco appoſita reſoluit cauſam, & minuit fiſſuram. Quòd ſi caro a uulnere ſit amota, in initio carnis generatiua expediunt: deinde locus mundetur, & cuti aſſimuletur. Sed omnẽ medicinam, quæ uulneribus pertinet, neceſſe eſt ſiccam eſſe, quæ tamen propter cauſam quandoque cauenda eſt. Parum ſicca erit, ne multum ſiccãs carnem prohibeat generari. Mundificatiuam quoque ſiccam eſſe oportet: ut putredinẽ mundet uulnera conſolidans. Deſiccatiua eſſe debet ea, quæ generat carnem, quæ nec mordicatiua ſit, nec abrodens, ſed ſtyptica ut caro induretur, cutique aſſimuletur. Hæc eſt diſputatio uniuerſalis uulnerum, & medicina.

De uulneribus oculorum, puſtulis in cornea, panno, ungula, nyctalope, ſcabie. *Cap. 10.*

Sed uulneribus oculorum, ſi ſint ſimplicia, mundans & colans cõgruit medicina, quia humores cito undiq; fluunt ad oculos propter acumen ſenſus eorũ. Quòd ſi uulnus cum tumore ſit, uel nimio dolore apponunt collyria, quæ thus & metalla uſta recipiunt, & cataplaſmata: nec pungitiua cataplaſmentur.

Aliquando tamen, ſi putredo uulneri inſit, colatiua tunc apponatur. Sed intueri oportet an uulnus E
carnem rodat. Inueſtigandum quoque unde humores ad oculos fluxerint: quo * perfecto, caput
& corpus expedit purgari. Deinde apponenda ſunt collyria deſiccatiua, nullamque facientia pun-
ctionem ſicut ea, quæ reſpiciunt caſum, cum dantur cum lacte uel cum decoctione fœnugræci.
Si dolor eſt nimius, aliquando ſoporifera medicamina apponuntur: fluxu humorum ceſſante, eis
ſtyptica apponuntur. Præuidendum tamen ne * uuea egrediatur, cui egredienti ſtypticum con-
uenit adiutorium. Collectio & puſtulæ in cornea naſcentes curantur cum medicina maturatiua,
mediocriter colatiua, ſicut collyrio recipiente crocum, thus, myrrham, caſtorium, decoctio-
nem fœnugræci. Quòd ſi non * inuenerint, & tumor non diſſoluatur: calidum & aperitiuum ap-
pone, ſicut ſagapenum, euphorbium, & ſimilia. Pannus in oculorum albedine natus colatiuo
& mundificatiuo curetur. Quòd ſi fuerit ſubtilis, ſufficit ſuccus rubei papaueris, uel decoctum
minoris centaureæ cum melle: ſi groſſus, fortiora dari neceſſe eſt: ſicut picem liquidam, æs uſtum,
nitrum, ſtercus muris, myrrham, ſal ammoniacum, & ſimilia. Si aliquid ex eo remanſerit, gal-
lam, acaciam & chalcanthum appone. Vngula & ſcabies, ſi duræ ſint etiam & ueteres, incidere
eas uel excoriare optimum eſt: ſin autem ſubtiles, appone æs uſtum, florem æris, fel porcinum,
ſal ammoniacum. His nondum proficientibus, appone medicinam putrefacientem atque roden- F
tem. Scabies non ſtypticis eſt curanda, quæ ſi ſit cum uulnere magnoque pruritu, conuertatur
palpebra & cum hoc excorietur. Eſt quædam paſſio oculorum, quam qui habuerint, ueſpere non
uident, quos phlebotomari conuenit de cephalica brachij, & utantur pharmacia, & clyſteribus, &
caput purgantibus, & gargariſmate, & ſternutatione mundificentur: uena auris incidatur. Ocu-
lis mel cum alumine, & ſale ammoniaco apponatur, & cum hepate caprino fumigetur. hæc
omnia proſunt.

De ſuffuſione, egreſſu oculorum, & petia. — *Cap.* 11.

SVffuſio, id eſt uiſus defectio, ſic curatur. Caput, totum purgetur, ut diximus: diæta ſit tenuis:
deinde utatur collyrijs, fœnumgræcum, mel, ſagapenum, aſarum, thus recipientibus, &
opobalſamum, & ammoniacum. Valet quoque ſi uena hepatica incidatur, & ſanguiſugę tem-
poribus apponantur. Oculis extra exeuntibus, uentoſa in collo apponatur. oculi ligentur & a-
qua ſalſa ſuffumigentur. Petia curatur ſanguine oculis inſtillato. deinde cum albumine oui oleo-
que roſarum ligentur.

De collyrijs multis ad oculorum ægritudines. — *Cap.* 12.

COllyrium quod dicitur Diarhodon in modum piperis ualens in augmento doloris opthalmiæ. G
Recipe cadmiæ, ceruſſæ. ana drach. xiiij. roſarum drach. duodecim, gummi, amyli ana. drach. i.
tragacanthi drach. iiij. & . s. aloes drach. vi. tempera cum aqua pluuiali, & informa. Aliud in initio o-
phthalmiæ, quod etiam uetuſtæ ualet. Recipe acaciæ drach. liiij. gummi. ʒ. xliiij. cadmiæ drach. xxxvi.
tempera cum uino pōtico ana. drach. xij. tempera cum aqua pluuiali. hæc omnia a Paulo ſunt ordina-
ta. Iſta uero Galenus dicit. Collyrium ualens ad diſſoluendum apoſtema die uno & ad ophthal-
miam. Recipe antimonij, acaciæ ana. ʒ. lxx. cadmiæ drach. ix. æris uſti loti. ʒ. xxi. ceruſſæ drach. xij. & s.
myrrhæ. ʒ. vi. ſulfuris drach. vi. caſtorii, opij, calcanthi uſti ana. drach. vi. gummi. drach. ix. tempera cum
albumine oui, in uno die eſt ualidiſſimum. Aliud Pauli. Recipe cadmiæ, croci, gummi ana. ʒ. iiij.
æris uſti drach. xxiij. ceruſſæ, roſarum ana. drach. xxij. polij, croci, calcanthi, opij ana. drach. vj. aloes,
ſpicæ, caſtorij ana. drach. i. & . s. tempera cum aqua: curat uero ophthalmiam & humores uel pro-
pter dolorem, uel uetus uulnus fluentes. Aliud. Recipe cadmiæ, acaciæ gummi ana. drach. ix.
antimonij triti drach. xx. caſtorij, opij ana. drach. vj. lycij. drach. iiij. & . s. myrrhæ drach. xij. ſpicæ, aloes
ana. drach. iiij. gummi, tragacanthi, chalcanthi ana. drach. i. & . s. tempera cum uino & aqua myrtina.
Aliud ad ſuperiora. Recipe acaciæ gummi ana. ʒ. lx. plumbi loti. ʒ. xxx. ſpicæ, caſiæ ana. ʒ. vij. roſarū,
cadmiæ ana. ʒ. xxx. ceruſſæ, aloes, opij, croci ana. ʒ. ix. caſtorij, lycij ana. ʒ. iiij. & . s. tempera cum albu H
mine oui: ualet uulneribus & omnibus paſſionibus oculorum uetuſtis & putrefactis. Aliud in ſtatu
conueniens cum albumine oui, in declinatione cum aqua. Recipe cadmiæ uetuſtæ & lotæ, ceruſſæ
ana. drach. vi. amyli, tragacanthi ana. drach. iij. hyoſcyami drach. i. & . s. croci. drach. vi. glaucij, ſarcocol
læ ana. drach. vi. opij drach. iiij. tragacanthi drach. vi. croci drachmas tres, gummi, opij drach. i. & . s. tem
pera cum aqua. Aliud ualens in augmento ophthalmiæ. Recipe cadmiæ, ceruſſæ ana. drach. xxiiij.
roſarum. xij. gummi amyli ana. drachmas quatuor: tragacanthi, drachmas quatuor, & . s. aloes, drach.
iiij. tempera cum aqua. ualet in uulneribus & humoribus uulneroſis & lachrymis ex oculis fluenti-
bus. Aliud ualens ad ophthalmiam, & uulnera, & aduſtiones, & ad mundificandum uulneris pu-
tredinem. Recipe antimonij uſti, cadmiæ, roſarum ana. drach. xxiiij. ceruſſæ tritæ xxij. opij, drach.
vi. tempera cum aqua. Aliud nimio dolori conueniens, & liquidiſſimos humores ad oculos fluen-
tes reprimens. Recipe roſarum, drach. vi. & . s. opij, ſpicæ ana. drach. i. Aliud. Roſarum drach.
xxij. croci. vi. æris uſti & loti, drach. i. & . s. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe roſarum,
drach. xviij. cineris locorum ubi æs funditur, drach. vi. croci, opij, gummi, ana. drach. vij. tem-
pera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe gummi drach. iij. tragacanthi, drach. i. & . s. tempera cum
aqua pluuiali. Aliud. Recipe myrrhæ drachmas. lxxv. roſarum. xl. croci. vi. & . s. tempera cum
uino.

A uino. Aliud ualet nimio dolori, puſtulis, concauis putridis uulneribus corneæ, oculoſque excun-
tes comprimit, omnemque oculorum paſſionem ad ſanandum difficillimam curat. Recipe roſa-
rum drachmas centumocto. gummi.xxxvi.cadmiæ uſtæ & lotæ drach.xxi. croci undecim: opij, anti-
monij, drach.ij.&.s.iarri ſpicæ drachmas tres: myrrhæ.iij.tempera cum aqua pluuiali. Collyrium
Pauli. Recipe æris uſti, tragacanthi uſti, ana. drach. viij. croci.ij. nitri drach.i. coquātur ad mellis
ſpiſſitudinem. Aliud eiuſdem, ualet ſcabiei palpebrarum, ueterique ophthalmiæ, ſaniem, & uul
nera aurium, & os rodentia ſanat. Recipe æris uſti drach. quatuor, myrrhæ, drachmam unam, &
s.piperis, croci, uini ana. drach.ix. Collyrium Pauli. Recipe cadmiæ auri & argenti drachmas
tres. tempera cum aqua pluuiali. Collyrium Oribaſij ualens in initio ophthalmiæ & uulneribus.
Recipe cadmiæ, ceruſſæ, tragacant.ana.drach.uigintiquatuor, antimonij, gummi uſti ana.drach.xxi.
plumbi incenſi, tutiæ, ana.drach.uigintiquatuor. Aliud. Amyli.xvi.gummi.ix.æris uſti, tragacant.
ana drach.vi.myrrhæ, opij, ana.drach.v. Aliud ualens uſtioni, uucam egredi prohibens, ſubueniēs
uulneribus. Recipe antimonij uſti, ceruſſæ ana.drach.uigintiquatuor, myrrhæ drachmas tres.amy-
li xix.tragacanth. xij.gummi.vi.tempera cum aqua pluuiali. Aliud ualens puſtulis, uulneribus ſanio
ſis, & nimio dolori duræque ophtalmiæ. Recipe cadmiæ uſtæ & lotæ drachmas uigintiquatuor, an
B timonij loti & uſti.xviij.amyli.iij.plumbi incenſi & loti.xij.tutiæ, myrrhæ ana. drachmas. xij. tempera
cum aqua. Aliud. Recipe tutiæ drachmas duodecim, cadmiæ lotæ. ceruſſæ ana. drachmas
cxxiiij.antimonij incenſi & loti xviij.myrrhæ, opij, ana. drachmas quinquaginta. &. s. tragacanthi
drachmas duodecim. tempera cum aqua. Aliud utiliſſimum aſperitati palpebrarum & ſcabiei.
Recipe chalcanti drachmas duas, cadmiæ drachmam unam. ad Solem cum uino ſufficienter agita.
Aliud. Recipe cadmiæ drachmas.vj.chal canthi gra.triginta, pip. gra. xxxviij. ſpicæ, drachmam
unam &.s.alias drachmas tres &.s. cadmiam & chalcanthum tritura ſufficienter & agita, deinde cum
pipere ſpicam commiſce & tempera. Aliud ualens ſcabiei, & humoribus ad oculos fluentibus, ue
terique paſſioni, & puſtulis. Recipe cadmiæ, gallæ, roſarum, gummi, croci, ana. drachmas tres,
opij, drachmam unam. omnia pulueriżata cum uino ad ſolem ſufficienter agita. Ad oculos cali-
ginoſos & ſanguinolentos, aloe trita cum albumine oui mirifice prodeſt: ſi aloen non habueris, ca-
nabis trita idem facit. Ad oculos dolentes, & lachrymas ſtringendas, & pruritum tollendum.
Collige mel deſpumatum, & ex eo unge folia hederæ, & ſuperaſperge puluerem ſęcis uini, & ocu
lis ſuperpone per noctem. expertum eſt. Idem chelidonia cocta in aqua, ſi ex ea oculi fomenten
tur, dolentibus prodeſt. Item coriandrum uiride tritum admiſto lacte mulieris oculis ſuperpone,
C dolorem & tumorem tollit. Idem facit radix cucurbitæ agreſtis trita & impoſita. Fel caprinum cum
melle antiquo miſtum & inunctum oculorum caliginem deſtruit. Ad pannum ab oculis abſtergen-
dum. Fæcem uini, album oui: raſuram oſſis ſepiæ facto puluere mitte donec corrodatur. Vitellus
oui tritus ſuccoque apij miſtus & inunctus ſanguinem ſpargit. Abſinthium uiride cum albumine oui
tritum, & nocte ſuppoſitum ſanat. Ad tumorem calidum & ſanguinem oculorum, anagallis cum
albumine oui trita & impoſita prodeſt. Ad tumoris calidi dolorem. Herbam uiolariam cum o-
leo roſaceo tere, & ſuperpone: mire iuuat. Valet etiam mali granati ſuccus. in uaſe æneo uel ſtan-
neo ipſum coque & cola, & cum opus fuerit utere. Item Recipe plantaginis, centaureæ, ungulæ
caballinæ, pulegij, betonicæ, chamædryos, apij, fœniculi radicum, partes æquales, pone in olla
noua, & intra ſparge fœnumgræcum. Item lycium in rhodoſcomate guttatim impoſitum ualet. Item
auripigmentum, pannum ſubtile laneum, & fimum hominis combure in olla bene argillata.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE RENVM AFFECTVVM DIGNOTIONE, ET MEDICATIONE.

Chriſtophoro Heyl. Vuißbadenſi interprete.

Nunc primum ad græcorum codicum fidem accuratiſſime recognitus.

De ſubſtantia, figura, ſitu, partibus, & uſu renum. *Cap. 1.*

RENIBVS peculiare quoddam corpus eſt ex fibris & carne conſtitutum, quod cum alia parte nulla commune habet: & caro hæc denſa eſt, ne ſanguis qui ad F ipſos defertur, facili momẽto diffluat, effundatur, & abeat cum urina. Carnea hæc ſubſtantia non paucas habet inuolutiones, in quibus quoniã ſingulatim per ſubſtantiam lapides plerunque generantur, fiunt in renibus grauiſſimi dolores. Ac de ſubſtantia quidem hactenus. Figuram autem renes habent græcæ literæ C: & in medio cauitatem quãdam, qua ex uenis & arterijs ſeroſum excrementum excipiunt: nam ad eos non maiores ſolum uenæ, quarum alię in cauitatem hanc inferuntur, aliæ in membranam, quæ renes circuntegit: ſed meatus etiam capillis modo exiles deferuntur. Dexter autem ſiniſtro ſublimior eſt: ne inter operandum, alter trahat, alter retrahat. Iacent ad ſpinam renes, paulo altius quàm ilia: & ex ſe, urinarios meatus duos emittunt, quibus ad ueſicam urina deducitur. Sed habent iſti quoque meatus propriam corporis ſui ſubſtantiam, quam in alia particula nuſquam reperias. Duos autem natura renes produxit, non unum. quoniam alias excrementorum ſpecies ſeroſa hæc ſuperfluitas non parum ſuperat, quam attrahere, renum officium eſt: ignorare enim non debemus alteram cauæ uenæ partem ad corporis noſtri inferiores partes deferri: quæ bifariam diuiſa eſt, altera parte ſurſum, altera deorſum porrigitur. Pars quæ deſcendit, rurſus tripliciter finditur, & pars una ad crura porrigitur, altera ad teſticulos, & tertia ad renes. Procedunt uero G & de corde arteriæ, quæ ſeroſum excrementum & unà caliditatem immittant: ut ab eis renes calefiãt. nam renes ita ex ſeroſo iſto excremenro frigent, ut ex atræ bilis ſucco lien. Quamobrem a dictis iam arterijs calor tenibus ſupeditatur, quò natiuam ſuã frigiditatem poſſint euincere. Poſtquam uero ſeroſum id excrementum renes attraxerunt, utilem qui in eo eſt ſanguinem ipſi retinent, & ex eo nutriuntur: excrementum uero ipſum ſeroſum a facultare ſegregatrice ceu inutile expellitur. Sed quandiu in uenis & arterijs hoc cum ſanguine currit, excrementum ſeroſum: cum ſegregatum eſt, lotium nominatur. Proinde quod in ſanguine utile eſt, id ſibi renes in nutrimentum ſeruant: quod autem inutile, id abigunt. Atque ut bilis ueſica, bile delectatur: & lien atræ bilis ſucco: ita renes ſeroſo iſto excremẽto gaudent. Renum autem operatio eſt ſecernere & percolare ſeroſum excrementum a ſanguine. Atque hic renum uſus eſt. Non ſolum autem renum, ſed & ſingularum partium operatio medico eſt inueſtigãda: quòd ex operatione labefactata cognoſcatur, quæ particula morbo ſit affecta: & ex modo ruinæ operationis, quantum ſit quæque affecta.

Quibus ex cauſis calculi oriantur, & qua ratione pueris in ueſica, adultis in renibus frequentius ortri ſoleant. *Cap. 2.*

OMnis affectus, quo ren laborat, quanquam Nephritis dicitur, ſiue is ſimilaris ſit, ſiue inſtrumẽtalis, ſiue communis: proprie tamen Lithiaſis id eſt calculi morbus, Nephritis appellatur. Sunt au- H tem lapidis huius quatuor cauſæ. Efficiẽs, materialis, inſtrumentalis, & finalis. Nec operoſum fuerit diſcere a rebus externis, lapidis concretionem, aut a frigore, aut a calore fieri: uelut in riuulis & canalibus, cum caliditas, materiæ non expirante & uentilata, exoritur. cum aqua in aliquo canali ſubſtat, calor quidam præter naturam accenditur, quo diſpergente id quod in aqua ſic cœnoſa partium erat tenuium, quod craſſarum eſt partium in terram dureſcit, manenſq; in eo loco ſubſtantiæ lapideæ ex qua factus canalis eſt, adhæreſcit: & in lapidẽ ſic colligitur. Subnectam aliud de eadem re notum exemplũ. In lebete generari lapides ſæpe compertum eſt aquæ parte, quæ tenuis fuerat, diſſoluta, manente alia, quæ craſſa & terrena eſt: ea enim lebetis uel alius æris corpori affigitur, & lapideſcit. Verum in nobis lapidem frigus non parit: neque enim fieri poteſt, ut uiuo corpori tantum frigus accidat, quo concreſcere ualeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis uidemus: quo fit, ut a calore lapis in homine generetur, eoque uel uehementi, uel tepido. Nam ſi craſſa materia eſt, ſufficere poteſt tepida & moderata caliditas, & quæ naturalis eſt, ad firmandam & indurandam terræ modo craſſam hanc materiam: eſt enim craſſities ad generandum lapidem ſingulariter accommodata: Sin tenuior eſt, uehemẽtiori tũ plane indigebit caliditate, ſiue naturali, ſiue ptæter naturã, qua dureſcat in terram: ſi-

quidem

A quidem calor tenues materiæ partes euaporare facit atque ita, ubi ualuerit, lapidem cóformat. Ideo-
que ſimpliciter a calore fit in nobis calculus. Materialis cauſa eſt craſſus aut glutinoſus ſuccus, uel
utroque modo uitiatus. Inſtrumentalis cauſa eſt ren, aut ueſica, uel pars alia quæ generando lapidi ſit
opportuna. Finalem cauſam haud aliam dicas, quàm lapidem ipſum. Sanguis qui in renes fertur,
aut craſſior ſeipſo eſt, aut pituitoſior, aut magis ad bilem atram, aut rufam demutatus: ferturque ad
eos per uenas & arterias, uel in cauitatem, uel ſubſtantiam: eo delatus, ſi quãtitate, uel qualitate, uel
conſiſtentia excedat, aſtringitur, detentusque concipit caliditatem præter naturam: hæc caliditas præ
ter naturam amplius eum denſat, agglutinat, & aſſat, aſſatumque ipſum in terram & lapidem com-
mutat. Qui itaque arbitrantur in renum concauitate lapides conſiſtere ſolum, cum per ruinæ meatus
tranſeunt, dolere laborantes dicunt: Qui uero in ipſo renum corpore gigni lapides arbitrantur, quo
modo & in arthriticis nodi gignuntur: non ſolum cum pertranſeunt, ſed & quando generantur, & quã
do renum concauitatem ſubeunt, dolere laborantes aſſerunt. Sed fieri utroque modo lapides poſſe
nobis ſatis perſuaſum eſt, cũ ſuccus tenax & craſſus tempore aliquo aſſatur in iјs atque exiccatur. De
monſtratum eſt enim in commentariјs de facultatibus naturalibus renem trahere ad ſe quicquid in ue
nis ſeroſi & tenuis cum ſanguine permiſtum reperiatur. Si quando igitur meatus, qui in renis uentri
B culum illud tranſmittunt, latius aperiantur, craſſius una aliquid colatur: quo calefacto & exiccato in
renis cauitate, lapidoſam conſiſtentiam aſſequitur. Quamobrem ſi uirtus ſegregatrix ipſius renis id
omne in urinis expulerit, arenoſum in ipſis ſedimentum proueniet. Si infarctum id & ſolutu difficile
ſit quod renis cauitas ſuſcepit, ad eum aliud adhuc non abſimile ex caua uena immiſſum deinceps col
ligitur, & augeſcit (circunlinitur enim ſemper quod affluit ei quod iam adeſt) itaque lapis non adeo
contemnendæ magnitudinis exurgit. Quod certe ut facilius fiat, renum temperatura iuuare poteſt
haud mediocriter, ſi calore naturali hæc ceu feruens & acris fuerit. Atqui ſi foramen & meatus, qui
ex uena caua in renem peruenit, fuerit rarefactus, & ſanguis humens, neque craſſus neque glutino-
ſus: tum urina fiet cruenta. Cum itaque ex ſola pituita tenaci & craſſa poroſorum & lapidoſorum cor
porum, quæ in renibus coguntur, ſubſtantia coierit: color ineſſe ſolet, quem cineritium nomina-
mus: nõ abſimilem lapidi, quẽ fieri in aquis ſponte natis, quæ αὐτοφυεῖς græce dicuntur, uidemus. Hæ
nanque, ſi tepidiores ſint quàm pro temperatione, tophos uidentur producere: neque aliј cauſæ ac-
ceptum feremus, quod pueris in ueſica lapides generentur, ætate uero florentibus in renibus. Quip
pe cum actiones naturales in pueris ſint omnes fortes, fuſa eſt in eis & diſſoluta ſuccorum craſſities.
Contrario modo ſe habent qui ætate proceſſerunt: nam actionibus in hiſce debilioribus coacta eſt
C craſſities ſuccorum. Apparet uero in externis id quoque, cum uidelicet quæ craſſam naturam habẽt,
per tenuia foramina traiјcere inſtitutum ſit. quæ nanque fuſa calore ſunt & colliquata, tranſire ocyus
uidemus: quæ uero liquata non ſunt, traiectioni reſiſtere. harum materiarum exempla nobis ſunt pix,
reſina, adeps, cera, & mel. Cum itaque in pueris calidum innatum abundet, & fortes ſint actiones:
craſſitudo materiæ diluta in renes delabitur, indeque facilius in ueſicam tranſit, non parum etiam ad-
iuuante ad tranſitionis celeritatem ipſo actionum robore. in ueſica autem exiſtente frigida (membra
noſa eſt enim paucique ſanguinis, & ampla intus capacitate) rurſus conſiſtit, denſaturque ad eam craſ
ſitudinem, quam paulo ante monſtrauimus: conſiſtentiæque principium ſumit, ſi diutius in ueſica cõ-
moretur. Ipſa ſiquidem glutinoſa credibilius eſt ab innato puerorum calore facilius ſubigi, atq; ideo
magis uniri, conſiſtere, & condenſari. Adiјciamus ſi libet, puerilium urinarum craſſitudinis cauſam
quæ certe alia non eſt, quàm puerorum uoracitas, & mouendi exceſſus mox ab alimento aſſumpto,
dum ſcilicet pueri ferociunt & ludunt. In lactentibus autem ipſa etiam materia plurimum facit: in
adultis enim qui caſeo & ſimilium rerum eſu delectabantur, lapides in ueſica & renibus fieri cogno-
uimus. Idcirco lithiaſis ueſicæ, puerorum eſt morbus. Haud enim poteſt, ueſicæ collum tam anguſtũ
in maioribus corporibus eſſe, ut humorem craſſum remoretur. Attamen ne putemus ſolum hoc ſuffi
D ciens eſſe ad lapidis generationem, niſi calida intemperies eodem accedat: quæ calorem ignitum ha
beat, non temperatum aut modicum. In puellis ceruix ueſicæ dehiſcit in membrum genitale, & bre-
uis ſimul eſt & lata, ut nullo labore craſſa per eam ipſæ meient, quæ in urina feruntur: quæ dum pueri
retinent, quod ſæpe fit, & propter longitudinem & anguſtiam ceruicis ueſicæ, materiam ueſicæ æſtuã
ti præbent ad calculi generationem.

Indicia quibus calculi & reliqui renum affectus deprehenduntur. *Cap. 3.*

SIgnorum alia ſunt, ut ita dicam, ſcientialia, alia artificialia, alia propria. Proprium ſignum eſt,
quod certe, nulloque medio morbum oſtendit, in renibus nempe lapidem: ut cum arenæ in matu
la ſubſident, tunc plane oſtenditur lapidem in renibus eſſe: ſignumque hoc conſtãs eſt & proprium.
Quoniam uero affectus quidam complicantur, dicemus quoque de ſignis communibus. Cum lotiũ
quod excernitur, ſanguinolentum eſt, ſignum id eſſe commune poterit, uel ꝙ uaſorum apertio ſit, uel
ruptio, uel eroſio, uel imbecillitas, uel dilatatio, uel aliud quicquam eiuſmodi. Quoniam ruptionem
exquiſiti & confertim egeſti ſanguinis uacuatio ſequitur. In apertione paulatim fertur, & ſanguis
tenuiſſimus emanans cruentam urinam efficit. Si quocunque tempore & momento ſanguis egeritur,
imbecillitas uaſorum eſt: Sin unà cum ſanguine, aliæ quoque craſſitudines excernuntur, dilatatio. Sin
ſanguis ſit aquoſus, manifeſtum eſt certumque, lapidem conſiſtere. Sin ſanguis qui excernitur ſit craſ-
ſus,

ſus,manifeſtum eſt ipſius craſſitudinem uiolenta coactione in lapidem eſſe abituram:ſi(ut fit)in ea ſan- E
guinis uacuatione frigidam exhibeamus,ut uena atque arteria coarctetur & conniueat , nec amplius
ſanguinem ullum in renes ingerat,qui cogi iſtic poſſit.Fit enim proculdubio in hiſce ſanandis error:nã
uenam coarctant frigida,ut alium ſanguinem inferre non ſinat: uerum ea ratione fit, ut ſanguis in reni
bus commoretur.Proinde ſi frigidam exhibeas,uenam comprimes quidem, ne ſanguis deferatur : ſed
qui renibus illatus iã eſt,mox indurabis. Ex ſtupore cruris quod a rene ſecundum lumbum porrigi-
tur,cognoſcere poteris quis ren laboret.nam ſi dextrum crus ſtupor occupabit,dexter ren ægrotat: ſin
læuum,ſiniſter.Eſt uero ſtupor,ſentiendi & mouendi in particula difficultas:qui fit in crure, quia uena
quæ ad inferiora demiſſa eſt,triplici ramo diuiditur,quorum unus cum arterijs ad teſticulos uadit , &
uaſa ſeminalia: alius renes ingreditur: tertius ad crura porrigitur.Cum igitur in renibus lapis genera-
tur,una tum afficitur uena quæ ad crura deſcendit:ſunt enim ambæ ab una ſobole cauæ uenæ , quam
inferis partibus natura diſtribuit.igitur uena quæ ad crura porrigitur,repletur: qua repleta , ſtringun-
tur neruus quandoque aut muſculus. cum ſtringitur neruus , animalem ſpiritum ad crura non tranſ-
mittit, unde ſenſu crus priuatur, & prouenit ſtupor . Porrò ex teſticulo quoque† [ſecundum lum-
bos] retracto , ſcire poſſumus renem eſſe affectum. Si nanque dexter teſticulus retrahatur, dex-
trum pati renem argumento eſt : ſi ſiniſter , ſiniſtrum. Nam a iecore & corde uena & arteria ad re- F
nes procedit,quæ in eorum cauitatem inſeritur.uaſa autem ſeminalia ad teſticulos feruntur . Quando
igitur lapis in renibus generatur,uena illa & arteria diſtenduntur,& ſeminalia uaſa quæ ad teſtes per-
tingunt.atque ita per compaſſionem teſtes retrahuntur. Tradunt aliqui , uehementis doloris ratione
uigilias uomitum excitare. debebant itaque podagrici,lippientes,& qui uehementi dolore , & uigilijs
exercentur, uomere.Sed ea de cauſa hi non uomunt,immo propter poſituram renum:ij nanque poſiti
ſunt ſecundum ſpinam poſt inteſtina & uentriculum:quapropter facta in renibus uiolenta quadam di-
ſtenſione, per copulas affectio ad inteſtina & uentriculum digreditur, indeq; affectione aſcendente ,
ſequitur ſubuerſio. Quoniam uero cum lapis ſubeſt, quædam ueluti titillatio oritur, naturaq; ad eius
quod moleſtat expulſionem ſtimulatur, ideo ſpiritus occurrunt : quibus irrumpentibus in fiſtuloſam
pudendorum partem,ipſam immaniter contendunt.nam in omni motione naturali ſanguis & ſpiritus
concurrunt, qui ſunt naturæ uehicula. Cum uero demonſtratum ſit cor,iecur,& renes in concauitate
non ſentire,in ſuperficie autem ſentire(quoniam in ſuperficie nerui ſentientes feruntur , in concauita-
te uero nulli ſunt) quomodo hæc dolorem perſentiſcunt? An quia grauatur cauitas, ideo dolor exur-
git: extenditur nanque membrana quæ foris eſt, undique, quod cauitas interna ſit repleta, & ſic exten
ſa membrana dolorem facit. In renum itaque ſubſtantia dolor itidem generatur,quando concauitas G
ex lapide grauata eſt,& circuntenditur,profertq; conſenſione dolorem in ſuperficiem:quippe quæ ner
uos ſentientes habeat & membranam. In meatibus autem urinæ,ut qui neruoſi ſint & ſenſibiles, dolor
fit ſæuiſſimus. Dolor præterea uehementiſſimus fit in renibus,propterea ꝙ eorum cauernulæ non ſunt
latæ, ſed anguſtæ, & renes ob firmitatem ſubſtantiæ non diducantur ut ueſica.Eadem cauſa,renum la-
pides magna ex parte minores ſunt,æquales,& molliores,utpote qui diuturni non ſint. Qui calculo la
borant,his primo urinæ ſunt aquoſæ: cum enim ſit obſtructio,ceu per cribrum effluunt , poſt arenoſæ.
demum calculi excernuntur,cum dolor ceſſauerit. Sicut in mulieribus parientibus ad fœtus egreſ-
ſum partes dilatantur:ita hic uiolentia,renum ſubſtantia fatiſcit,& egreditur lapis.cum ad renum caui
tatem ſubit,in membrana,quæ iſtic ſubſtat,quoniam facili ſenſu eſt,dolorem mouet uehementem : &
multo magis cum meatus urinæ ingreditur,propter anguſtiam & ſenſum eorum . quantiſper enim in
renum corpore ſiſtitur,non multum ſolicitat,quoniam,ut diximus,eorum ſubſtantia ſenſibilis non eſt.
Sæpe nanque præ magnitudine in collo ueſicæ detenti lapides in extremum periculum doloris acumi
ne patientes agunt,nec urinas ſinunt excerni.Vidi ego quendam,cui per alias uias elapſus in uirilium
extremitate lapis hæſerat,minimumq; abſuit quin urinæ difficultate,& dolore acutiſſimo homo inre-
tiret,niſi anguſto tandem forcipe eximere potuiſſemus,ſectionem per longum ſuperne moliti. nã uri- H
næ meatum,niſi urgeat magna neceſſitas,incidere nõ oportet,ne fiat fiſtuloſa pars ea,& urina profluat.
Inuenias tamen qui dolorem non habent,nec ſanguinem mingunt, quibus meatus in renibus conge-
ſti non ſunt. At tenues arenulæ haud magno negocio quidem excernuntur: quod qui faciũt,nec ægro
tare ſe putant,quando dolorem nullum ſentiant. Verum nihil eſt hac in re contemnendum, cum tem-
pore omnia grauiora reddantur. Lapides & arenulæ colore differunt,tum ob caliditatem,tum ob ma
teriam:nam ut quidque illorum longiori tempore retinetur, ita rufum,flauum,rubeum,aut nigrum effi
citur. Haud aliter & a ſuccis fiunt lapides & arenæ, colore uel ſandarachæ ſimili, uel nigro, uel palli-
do,uel alio aliquo colore pro ſuccorum uarietate. Fiunt autem lapides in concauitate renum, in eorũ
ſubſtantia, & ubicunque fieri commode poſſunt, aut parui,aut maiuſculi: interdum pauciores , inter-
dum plures.Differuntq; magnitudine, figura, colore,aſperitate,& multitudine. Nigros ſiquidem in-
uenias,& ſubalbos,& pallidos. Ac rotundi,lenes,& parui,facile excernuntur:maiores, uel aliter figu
rati,& maxime oblongi & aſperi,difficulter.Arenulæ uero prodeunt & egeruntur dum fiunt lapides:
cum facti ſunt,haud fieri poteſt ut efferantur,quia in lapidem ſunt coacti,niſi natura ipſa ultro conte-
rat & excernat,uel ars per medicamentum tritorium naturæ auxiliata,conterat & euacuet ipſas. Ne-
mo uero ignorabit colicum & renum affectum unà plerunque incidere. Deprehenduntur tamen pro-
prijs

†In præmiſsis eſt κατ' ἴξιν i. ſecundũ proceſsionem uel rectitudinem.

A prijs ſignis:nam aluus exonerata colicis medetur:nephriticos quoque a principio mitigat. Et iam ali-
qui dederunt medicamentum quo aluus ſubducta eſt,& dolor ceſſauit primo,ſecundo, & tertio die,
quarto prodijt lapis. Cum autem ſimul inciderint renum & coli diſpoſitiones,mutuo particulas com
municāt intenſione & remiſſione:tendūtur enim ob cōtinuitatem partes haud aliter quàm funiculus:
& neque ſuperne ructus ullus,neque infra flatus quiſpiam exit.

Calculi & reliquorum renum affectuum curatio. Cap. 4.

SI renum affectus ſubito inuadat,& qui laborat cibo nuper refectus ſit,cibiq; adhuc ſint incocti ſi-
cut ægrotus eos ingeſſit,aut ſemicocti,uel ſuccorum multitudine corpus grauatum habeat : opor-
tet ante aliam curationem,uel potius mitigationem,niſi quicquam impedimento eſt, uomitum prouo
care. Mox ſi in inteſtinis excrementorum ſuperfluitates fuerint,per idoneos clyſteres extrahere,mo
do nihil obſtet. Poſtea ſi totum corpus plenum fuerit,conſiderare quiſnam humor ſit, qui ipſum reple
uerit. Atque ſi ſanguis is eſt,euacuationem inſtituere oportet,cum nihil impedit:minorem tamē mul
to quàm plenitudo deſiderabat. Quid ita? quoniam lapidem non plane ſtatim eximere poſſumus, po
tiſſimum cum magnus eſt:ideoque oportet pleniorem ſanguinis euacuationem cauere , propter con-
ſumptionem,quæ tempore adhuc aliquo in corpore futura eſt . Sin quatuor humores abundauerint.
B potius uena incidenda eſt ante purgationem,quàm purgandum ante uenæ ſectionem. Quoniam ſi per
ſanguinis miſſionem corpus prius uacuatum fuerit,purgans medicamentum exhibitum,uenas & arte
rias,& inanes corporis regiones inuenit non oppletas:quo fit,ut abſque ullo impedimēto in totū cor
pus dimanet ad attrahendum ſuccos,facillimeq; fiat eorum euacuatio per uaſorum ſpatia & fuſionem
tenuitatemq; ſuccorum.Nam ſi uaſa ſanguine repleta ſint,& purgatiuum dederis:non poterit propter
plenitudinem in corpus differri:unde fit,ut ſubſtet,& nihil efficiat:aut ſi quicquam facit , male faciat.
Ex Medico quidem purgans medicamentum:Ex natura uero totum negocium pendet : hæc etenim a
purgante medicamento excitata,facultatem ſegregatricem aduocat,qua ſegreget inutilia ab utilibus.
ac utilia quidem retentrix facultas detinet:inutilia uero expultrix facultas expellit. Non oportet autē
ſimul uenam ſecare & purgare:uerum prius ſanguinem detrahere ,deinde uirtutem pulchre refocilla-
re.quoniam ipſa nos gubernat,& medicamentis auxiliatur . medicamenta enim per ſeipſa nihil effi-
ciunt.ideoque corroboranda uirtus eſt,ut poſſit natura uti purgatiuis exhibitis ceu inſtrumentis, atq;
quod decens eſt,perficere. Huc præterea accedit,ꝙ unà cum ſanguine multum e uitali ſpiritu excer-
nitur:quo excreto refrigeſcit totum corpus, & opera naturalia deterius obeūtur.Ea propter uirtutem
prius refocillare oportet,deinde medicamētum purgans exhibere. Sed quia affectus renalis eſt,& ma
C teria ex qua lapis generatur,craſſa,materiamq; craſſam ſurſum reuellere promptum nō eſt,magis uero
ad ipſius lationem ſpectantibus deorſum uacuare expeditum:ob id ſi ualida ſit uirtus, uenam quæ in
poplite eſt,aperiemus,uel quæ ad malleolos: ſin imbecillis,uenam quæ eſt in cubito.nam ſi uirtute de-
bili infra euacuabimus,retentrix facultas, quæ eſt imbecillis,non retinebit:ſed uniuerſa in præceps ra
pietur,& partem aſſiduo defluxu impetet,ſuccis uidelicet in locum imbecillem perpetuo procumben-
tibus.Quapropter cum firma uirtus eſt,conuenit ex uena,quæ in poplite eſt,ſanguinem mittere: cum
debilis ea eſt,reuellere ad ſuperiora. Quam uero ob rem?Ne materiæ plus in renes deriuetur. Hinc eſt
quòd cum cibaria,pituitam,& ſuccum uomitu euacuauimus,tranquillitas quædam fiat & leuatio. Eij-
citur nanque cibus & pituita,quæ uentriculum grauant:a uētriculo autem renes ſtringuntur & urinę
meatus.quo fit ut grauior ſit oblæſio. Sunt itaque primum iſta diluenda,quæ ſtomachus excipiēs ceu
debilior diſtendebatur & premebatur:quibus euacuatis leuatio ſequitur,nondum tamen perfecta li-
beratio. Vacuamus etiam per clyſterem excrementa:ne colo & reliquis inteſtinis conſtrictis atque gra
uatis,unà quoque ren laborans ſtringatur prematurq; , atque ſic amplius doleat. Quod maniſeſtū eſt,
quia ſtercoris obſtructione renes plerūque exaſperari cōpertum ſit,enematis iniectione renalem do-
lorem eſſe mitigatum:uel quòd ab ea uacuatione rē aliquis nō ſit amplius compreſſus:uel quòd ex ſter
D core nulli poſtea flatus prodierint:qui in renes impingentes,ipſos ut imbecilles comprimunt & exten
dunt.Sed neque ſanguinem,neque alium ſuccum plus æquo relinqui in corpore par eſt, ne multa hinc
renis uaſa diſtenta plus doloris concitent.Quæcunque enim uel dolent , uel calent , uel extenduntur,
per uehementes & acutos dolores,ad ſe materias accerſunt. Proinde doloribus ſiue repente , ſiue pe-
detentim in renem incurſantibus ex commemoratis iam cauſis,illico,niſi quid prohibeat,aluum deco
cto aliquo eluemus,caricarum,fœnogræci,ariſtolochiæ,& ſimilium.ac,ſi uacuatum ſatis eſt,bene uer-
tit:ſin minus,bis,ter,aut amplius uacuādum enemate eſt,ſed ex eorum decocto quæ cōducibilia ſunt,
& ſamiliaria naturæ ægrotātis,ne angantur graue nturq; renes & uiæ urinales. Poſteaquā autem aluus
ſatis excreuit,inijcienda ſunt,quæ urinæ uias dilatare,renes laxare,calculum deprimere, & morſus mi-
tigare queant.utilis ad hæc materia eſt oleum anethinum,in quo eliquatus ſit gallinaceus adeps quàm
recens:maximopere uero phaſiani adeps,uel butyrum recens,aut ſimilium aliquid.Quæ ſi in promptu
nō ſint,fœnogræcum,& altheæ uel radicem uel ſemen,aut ſimilium aliquid decoquentes oleo inijcie-
mus. Nam hæc omnia uias dilatant,& lapides deprimūt,necnon doloris uehementiam mitigāt. Sed
horum uſum frequentius aſſequitur is,qui exploratum habet naturalium facultatum firmitatem : im-
moderata nanque emollitio & laxatio uirium robur exoluit: quod ſolatur, & perfecte curat uniuer-
ſum dolorem. Poſt uomitum autem & enemata,conferet locum qui affectus eſt,fomentis humectā-
tibus

tibus & relaxantibus delinire,quantiſper lapis in rene hæret:ut interim tamen curemus, ne,ut dictum E iam eſt,ijs abutamur. Huc faciunt etiam cucurbitulæ,quæ ſæpe lapidem celeriter adeo transferũt, ut ſubitam eius mali leuationem poſſint comparare,lapide nimirum in locum ampliorem translato,quapropter ſupra a renibus initium faciẽdum eſt,procedendumq; ad inguina per obliquam ilium poſitionem,quo loco frequẽter dolores incedunt:quod cum inſtitueris,nihil eſt utilius quàm partes eas in laborantibus prius calfacere,poſtea cucurbitulas admouere:alioqui lapis ſicubi maior fuerit inuentus, arctius figitur.cumque uiolentius urgeatur,uonnunquàm periculum haud mediocre doloribus acceſſit.quare fomentare iam nominatis inſeſſionibus proderit,ſi mali communicatio ad pudenda uſq; proceſſit,atque id cum fœnogræco,althea, ſemine lini,anetho,gummi,& ſimilibus, aqua diligenter incoctis & dulci oleo infuſis. Conducet etiam emplaſtrum ex triticea farina,aut hordeacea cum lini ſemine,& fœnogræco,& melle,& oleo anethino,& glaucino:quæ cũ decoctione prædicta elixabimus, inſpergẽtes in ipſa cataplaſmatis ebullitione,radicem altheæ pulcherrime tuſam,& cribro diſcretam, terebinthinamq; reſinam cum deſinit feruere decoctum,aliquibus adiectis ſeminibus,quæ flatus diſcutiunt,ſiquam ſubeſſe inflationem intelleximus,ut ſunt anethi & apij ſemina,fœniculum, ligusticum,& alia id genus,pro laborantis temperamento.Fiet autem cataplaſma optimum ex lupini farina decocta cum muſto,ſi a decoctione peucedani radicem minutiſſime lęuigatam admiſceamus & chamæme F lum. Bonum etiam fuerit panem muſto incoquere,& cataplaſma inde lumbis imponere & ilibus.Nec minus proderit ueſicam & partem ſub umbilico cataplaſmate confirmare ita,ut crebra permutatione alia atque alia ſubinde admoueamus, priuſquam refrigeratum ſit primum quodque. Sin illud non liceat,tepefactorio poſſumus alio,ne refrigeſcat,quod impoſitum eſt,fouere:quod fiet ſi pro fomento cataplaſmati aquam calidam in uaſe teſtaceo uel æneo imponamus. Poſt alui uero & ſupra & infra,ſicut diximus,euacuationem,phlebotomiam,purgationes,fomenta, inſeſſiones, ſi dolores adhuc perſeuerent,uti lotionibus conuenit dulcium aquarum. Aliqui enim uel ante uenæ ſectionem & reliquam curationem,balnea admiſerunt,propter doloris immanitatem:Aliqui,ſi nihil eſſet,quod urgeret,poſt ſanguinis miſſiouem & curationem reliquam.Balnea ſane humectant & calefaciunt eueſtigio:calida ſiquidem aqua lenitionem affert cum calefactione:In quam tamen qui frequẽtius ſe dimittit,ineſcatus lenimẽto doloris,quod lotio præſtat,corporis uires exſoluit:quarum eſt, quicquid corpus infeſtat,propulſare.Eam ob rem cum ceſſauerit dolor,auferenda balnea ſunt,& fomenta adhibẽda:ſed ex medicamentis,quæ patientis naturæ ſint accommodatiſſima. Ceterum ſi exceſſu doloris homo periclitetur,commodius erit ſtupefacientibus ſuccurrere:nam aliter ea nunquam uſurpes,quippe cum dolorem non ſedent,ſed ſua temperatura ſenſum auferãt,ipſumq; fallant : quæ diſpoſitio poſtea G multam curã requirit. Quòd ſi ſpiritus aliquis craſſus,qui unà cum calculo morbum exaſperet,ſuſpectus nobis fuerit: prædictis fomentis & cataplaſmatis admiſcebimus,quæ digerendæ inflationis naturam habent,ſicut rutam,anethum,nigellam,& hoc genus alia,diligenter attrita,poſt perfectam ebullitionem.Sed eadem ad fomenta & enemata aquæ incoquimus abſque contuſione. Verum ſi omnibus his peractis adhuc lapides fixi permaneant,a multis cibis atque potionibus laborãtem abſtinebimus, & ijs,quę ipſius naturæ ſunt minus conueniẽtia:ne uenter repletus, grauatus,inflatuſq; ciborum ſuccorumue aut flatuum copia,repletione hac renes premat,& uiolentia proſequatur. Sint uero quibus utitur omnia modica,& laborantis naturæ tum qualitate, tum quantitate accommoda. Veruntamen ſi laborantis natura calidior eſſet,& ſitis uehementior, uacuato prius toto corpore & ab excrementis repurgato,ſi qui frigidam bibere eſſent couſueti,& phlegmone nullum uiſcus laboraret, nec eſſet imbecille:frigidam ſæpe copioſe exhibuimus.renibus ita corroboratis,eueſtigio lapidem impactum expulerunt.In corporibus autem plethoricis,id eſt quæ ſuccorum quatuor multitudine æqualiter redundant,& excrementoſis,& in quibus uiſcus aliquod debilitate affectum eſt,& ea ſorte alijs, frigidæ potionem cauere conuenit.Ceterum ſi & poſt hæc omnia,quæ diximus,lapis adhuc firmiter reſiſtat, utendum eſt medicaminibus quibus conteratur,quæ tepidam facultatem habeant. Nam calida urinã H prouocantia indurant lapidem:quæ uero tepidam uirtutem habent,paulatim comminuunt lapidem, nec eum duriorem reddunt:eiuſmodi ſunt damaſonium, petroſelinum,polytrichon,& his ſimilia.Sed forſan dubitaret aliquis,quomodo lapidem poſſint comminuere, quæ tepidam facultatem habent: Cui nos reſpondemus.Lapis ille cum ab intemperie & ualido calore ſit factus,ob id merito exhibemus,quæ uirtutem tepidam obtinent,ut quæ contraria ijs ſint,a quibus lapis eſt effectus. Sic enim multo tempore attenuamus,conterimus,& ſuperamus ipſum.Quippe tepida,ceu minus calida,ſunt ualde calidis contraria.Diureticis ergo & ualde calidis uti non poteris,ne craſſam materiam eo pacto indures,& in lapidem celerrime commutes.Cum uero lapis nondum conſtitit,neque magnus eſt, ſed tantum obſtructio fit ab arenis,uel craſſis & tenacibus ſuccis: tunc calida ſecure porrigas, & quæ obſtructiones aperiant, haud ueritus ut lapideſcat materia.Cum nanque arenæ ſint,quæ obſtruunt, ſi porrigas,quæ aperiant,& calida,qualia ſunt,medicamentum ex aniſo,ex pipere,apium,pliu,& ſimilium aliquid:euacuabis & diſſolues eas.

De ratione præcauendi ab affectibus renum. *Cap.* 5.

AD prædicta uero breuiter delibandum eſt,quomodo quis ſe a lapide præſeruet,ne qui iam curati ſunt,eos noua lapidis generatio rurſus perturbet. Quoniam autem eorum qui calculo infe-

ſtantur

A ſtantut, ſanabiles ſunt alij, alij minime: In præſeruando maximi ſunt momenti ciborum moderatio,
& bonæ coctiones. Satierates enim & cruditates hunc morbum non exacerbant modo, ſed etiam
pariunt, ubi nullus erat. Quapropter nihil eſt feruens ingerendum, quod renes poſſit & ueſicam cale
facere. Nec minus cauendum a cibis eſt, qui duram ſubſtantiam habent, & qui ægre diuiduntur: qui-
que ſubſtantiam habent pleniorem, & qui multum nutriunt, tum qui celeriter in corpus diſtribuun-
tur ante perfectam concoctionem: item qui innatant, difficulterque deſcendunt, & inflant, ac uias
oblimant, aut aliter corporibus adhæreſcunt pertinacius. Nam uétriculus talibus alimentis grauatus,
cruda hæc ad iecur & renes detrudit: incoctum autem alimentum a uentriculo confertim illuc expul
ſum praue excolatur, atque cum tumultu ſemel atque iterum per renes tranſiens, in lapides concre-
ſcit ob renis diuturnam percuſſionem. Sed ad uictus rationem tranſeamus. Vinum itaque ſit tenue
admodum & album, non ualde uetus: dulcia uero & nigra uina calculoſis ſunt inepta. Aqua uero in
uniuerſa uictus ratione ſit puriſſima & purgata: nam fluuiales, paluſtres, & omnes aquæ ſtagnantes,
quæque ſegniter fluunt, & non commouentur, omnes generare lapidem poſſunt. Atque, ut paucis
de omni uictus ratione præcipiam, in frigidis & carnoſis, diæta ſit plane extenuans: in calidis & gra-
cilibus media ſit inter extenuantia & craſſefacientia. Ab aliorum omnium ſaturitate cauere conue-
B nit, & præcipue dulcium, & caſeaceorum nutrimentorum, & craſſorum, & tenacium, & pinguium.
Cruditatemque ideo aduerſiſſimam eſſe putandum eſt: in quam ſi calculoſorum aliquis incidat, ſom-
no diutius aut quieti protſus indulgeat: præcordiaque proprijs manibus calfaciat, donec concocta ri-
te omnia ſint, & infra ſubſidant. Locis temperatis & in aere puro fiant exercitia ab his quibus liberũ
tempus eſt. Iraſcantur interdum. Deambulationes & exercitia laborantis naturæ conueniant, eſt
enim deſidia in primis noxia. Sit aluus ſoluta aſſidue, modo ne inſtet aliud quippiam. cum nanq; hæc
probe excernit, urinæ profluent libere. Vnctionibus ſi oportet uti, quando oportet uti, ſint quæ con-
tra locorum iniuriam queant corpus communire: ut ſunt rubrificationes, propaces, & quæ ex ſinapi
fiunt. Aquarum etiam ſponte natarum, uſus prodeſt, cum nihil prohibet. Conſiderare etiam accura
te debes de ſanguine mittendo cum tempus adeſt, ſi corpus ſanguine plenum uideatur. Exundans
enim niſi euacues, confluet in partem imbecilliorem. Sed purgatione uti præſtiterit in his qui malis
ſuccis ſunt repleti. nam eos qui inordinate degunt, & ſuccum crudum in ſuperiori uentriculo multum
colligunt, a cœna frequenter uomere facito, niſi ſit quamobrem prætermittant. Poſt prouidentiam,
quæ toti corpori adhibetur, offerre conuenit medicamenta, quæ renes purgent: ſicut quæ obſtructio
nes aperiunt, quæ urinas craſſiſſimas, uiſcoſas, fœtidas, & multas, a uenis, renibus, urinæ meatibus,
C atque ueſica educunt: quo numero ſunt radicis cardui decoctum, & alia prædicta. Sæpe etiam ma-
gno uſui ſunt, quæ urinam mouent. Hæc ut omnes homines communiter moneremus, non ut exqui
ſitam diſciplinam traderemus, ſunt a nobis expoſita. Quamobrem tibi gratia eſt habenda, quoniam
per te ſunt omnia tradita. Porrò conſtat ab unicæ diſpoſitionis indicatione, parari perfectam & ex
quiſitam curationem non poſſe: ſed indigere nos alijs adhuc, quæ ab eo genere non ſint aliena.
hinc eſt, quod cõmonefacere de illis etiã aliquid operæpretiũ putemus. Variatur enim medicatio pro
diuerſis cauſis, ætatibus, locis, anni temporibus habitibuſque & diſpoſitionibus, moribus & conſuetu
dinibus, temperamentis, ſenſus facilitate & difficultate, partium differentijs, poſitionibus, alijſque
id genus compluribus. quamobrem opus eſt optimum Medicum diligenter id noſſe, quod ſecundum
naturam eſt. Qui nanque id, quod ſecundum naturam eſt, exquiſite perſpexit celerius cognoſcet id
quod eſt præter naturam. Neque enim prædictæ cauſæ ſolummodo medicationem uariant, ſed pro-
prij quoque naturarum modi, propter quos medicamenta, uel plurimum probata ſæpe nihil condu-
cunt atque fallunt. quapropter obſeruare conuenit. Et niſi curationi obtemperent, uel ob naturæ
proprietatem, uel affectus apparatum, uel aliud quippiam: his relictis, ad alia quæ utilia plane ſunt,
tranſire neceſſarium eſt. Id quod faciendum non tantum in medicamentis eſt, ſed & alijs omnibus tũ
D auxilijs, tum uiuendi inſtitutis. Verum memoratas hic proprietates, aliaque complura, quæ dicta nõ
ſunt, non omnes qui ad medicinæ ſacraria acceſſerunt (licet ſint alioqui argutiſſimi) ſed qui ſemper
ægris aſſiſtent, & explorabunt naturæ motus, aſſequentur. Proinde ſi ob latentem aliquam & pro-
priam cauſam, artificiali cuiuſquam coniecturæ, medicamenta non reſpondeant, oportebit propter,
urgentem uehementiæ neceſſitatem, ad ea quæ ueteres obſeruatione tradiderunt, & quæ a tota ſub-
ſtantia operanť, deſcendere: Ea dico, quæ experimento, & exercitatione irrationali ſunt reperta: quod
genus ſunt paſſer troglodytes, leporina pellis combuſta, ſanguis hircinus, & alia infinita tam ſimplicia
quàm compoſita medicamenta. Quorum multa abominanda ſunt, quæ exercitatio irrationalis inue-
nit: uel natura, uel fortuna quadam, uel obiter non data opera, uel imitatione, uel inſomnio, uel oracu
lis, uel traditione, uel alijs quibuſdam, ex quibus empirice conſtat. Quæ omnia cum ratione indiſcuſ-
ſa noſtro tempore ſint, non ponemus magnam in eis fiduciam, quia modum utilitatis illorum ignora-
mus. Quod ſi aliqñ cogente aliqua neceſſitate adhibeamus nõ debemus his abuti, ne quẽadmodũ abſ
que comperta & manifeſta cauſa iuuarunt, ita uiciſſim offendant. Qui nanq; uolet eſſe præclarus Me-
dicus, & ratione quæque, non temere agere: circa qualitates effectrices, & operationes debet uerſa-
ti, & in eis fiduciam ponere: quippe qui ſic methodo compertum habeat calidi & frigidi, humidi &
ſicci effectus, item acerborum, auſterorum, acidorum, dulcium, ſalſorum, amarorum, acrium, &
omni

omni qualitate carentium. nec ignoret, quem effectum præſtent, quæ craſſarum ſunt partium, quæ te- E
nuium, quæ obſtructiones aperiunt, quæ attrahunt, quæ emplaſtica ſunt, & alia quoq; ſigillatim. Enim-
uero ut plurimum ratio conſtat lapides conterentis materiæ, has uti magis decens eſt, quàm quorum
ratio cognita non eſt, ueluti damaſonio, petroſelino, polytricho, & ſimilibus his uirtute, quæ proba-
riora etiam eo ſunt, ꝙ tepida faculrate conſtent. Verum ſi tandem caſibus ita deploratis, & hæc fruſtra
admoueris, non abſurdum erit nos Chriſtianos (ſic deo rem committas) ad maxima noſtra & uere ar-
cana confugere, quibus, id quod & credo & confiteor, non corporis ſolum affectus, & a quibus omnes
Medici deſperarint perſanari: ſed omnes etiam animi paſſiones funditus extirpari. Reliquum ſermonē
ad te peculiariter, tanquam hypotheſim conuertam.

De alimentis quæ calculorum morbis conueniunt. *Cap. 6.*

CVm multa ſint, quæ reſtaurare ſanitatem poſſunt, mihi ab alimento neceſſario incipiendum uide-
tur: uam alijs auxilijs non ſemper utimur, ſed alimento carere nullum animal plane poteſt, ſiue ua
leat, ſiue ægrotet. Quoniam uero tutior eſt & compendioſiſſima uia ad affectus leuationem unica ui-
ctus ratio: quandoquidem aliorum medicamentorum abuſus & permutatio, ſicut comperi, multis ſæ-
pe non leues morbos pepererunt: tu animæ meæ ſol, qui calidius es & humidius temperamentū forti-
rus, & ætatem puerilem, uireſq; non ita robuſtas, habitum gracilem & rarum, & facilē inſuper ad per- F
cipienda incommoda ſenſionem: Ob temperaturam, ætatem, habitum, & raritarem, aſſumere debes
horum qualitati ſimilia in nutrimentis ciborum & potuum, & quæ ualeas concoquere: Ob debilitatē
autem uirtutis pauca, & eo ſæpius: pauca quidem, debilitatis uirium gratia, nā onus ferenti conueniat
oportet: ſæpius uero, quia neceſſitas urget. Athletæ enim, uiatores, milites, & omnes qui ualida exerci-
tia obeunt, modo ualeant inculpate, abſtinere a nullis debent, uel cibis, uel potibus, quæ ad manū ſunt,
uel quæ occaſio præſtitit, quia uti ijs oportet, quæ eſt neceſſitas elargita. Quibus non ſolum uiuere ita
licet, ſed & his qui negocijs urbanis plurimum diſtrahuntur, †[& patroni aut uindices propugnandis
clientibus negocioſius degunt.] Tu uero, qui nunc tui iuris es, hyeme comedes plurima. plurima dico
non ad tuas uires, ſed aliorum anni temporum reſpectu. Quemadmodum & Hippocrates artis noſtrę
princeps inquit: Aeſtate & autumno cibos difficillime ferunt: hyeme facillime. uer ſecundo loco eſt.
Idem rurſus alibi ait: Ventres hyeme & uere calidiſſimi ſunt natura, & ſomni longiſſimi. In his itaque »
temporibus alimenta plura tribuenda ſunt: ſiquidem calor innatus multus eſt, ideo pleniori alimento »
indigent. Indicio ſunt ætates & athletæ. Bibes autem aliorum anni temporum comparatione mini- »
mum. Debetque potus eſſe album & tenue uinum, quod admodum uetus non ſit. Sed & obſonia hoc »
tempore aſſa debent eſſe ut plurimum. Vtendumq; oleribus & leguminibus tum parciſſime eſt. Et hæc G
omnia magna ex parte calida & ſicca non propter temperiem ætatemq; tuam aſſumes: ſed propter in-
temperiem, quæ ex anni tempore frigida & humida eſt. Poſt ubi uer aduenerit, potus uberior, dilu-
tiorq; parum conducet, & eſculenta molliora paucioraq;. Quin & obſonia ex aſſis ad elixa commuta-
bis, oleraque nonnunquam aſſumes. Verum ad hæc ab illis non ſubito, ſed paulatim tibi tranſeundum
eſt, ne uniuerſa illa & ſubita mutatio comparet offenſam: ſicut traditum ab Hippocrate eſt. Plutimum
atque repente euactuare, uel replere, uel calfacere, uel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus moue- »
re, periculoſum: quoniam omne nimium eſt naturæ inimicum: quod uero paulatim fit tutum eſt, cum »
alias, tum uero cum ab alio ad aliud tranſitur. Vberiorem uero & aquoſiorem potum præcipio: nō plu- »
rimum, neque aquoſiſſimum. Plurimum enim & aquoſiſſimum æſtate bibitur, quod tempus hyemi pla-
ne contrarium eſt. Ver autem ſicut medio loco eſt inter hæc duo extrema, ita mediam quoque rationē
uiuendi requirit. Hæc autem uiuendi ratio tibi conducit non ob anni tempus ſolum, ſed ob tuam etiā
temperaturam atque ætatem. Et hunc in modum, uerno tempore te geres. Alijs autem anni tempo-
ribus paulo diuerſius, non propter ætatem tuam & temperaturam ſolum, ſed & anni temporum intem
periem. Sicut uero anni temporum differentiæ non eandem uictus rationem demonſtrant, ita & cor-
poris habitus. Carnoſos ſiquidem & molles, frigidoſq; & humidos, ut plurimum ſiccius alimentū con H
firmat: Qui contrario modo ſe habent, contrarium. Tibi itaque, quia medio es & temperato habitu, ma
iori tempore uictus ratio temperata conueniet. Quæ nanque ſecundum naturam ſunt, ut plurimum ſi-
milibus indigent: quæ præter naturam, contrarijs. Puerorum temperamentum calidum eſt & humidū,
cum non poſſit auctio & conformatio in alia temperatura fieri, quàm puerili. Ob hoc igitur ſimilia te
oportet & multa nutrimenta uſurpare, ut multa & uaria concoquere aſſueſcas. Quippe hac ratione na
tura uentrem & iecur ampla & capacia formabit, & alias unà omnes partes. Quòd ſiquando tibi plus
humiditatis quàm pro ſanitate conueniat, aderit, ſiccari tamen non ut alij debes: propterea, ꝙ auctioni
nihil æque aduerſetur ac ſiccitas. Hac de cauſa uitanda tibi ſunt quæcunque exiccant, calefaciunt, &
extenuant. Atque hic modus eſt quo uitam inſtiruas, ut tua natura ualeat inculpatius. Senes autem
propter membrorum quidem duritiem, frigidi ſunt & ſicci: propter excrementa uero frigidi & humi-
di. Itaque ipſi partium quidem ſolidarum frigiditate, contrariorum contraria poſtulabunt (nempe fri
giditatis calefactionem) in cibarijs poculentis & reliqua uiuendi ratione: euacuationem uero illis ip-
ſis accommodam, propter eadem excrementa. In his paucum nutrimētum deſideratur, ob uirtutis im-
becillitatem, id quod eſt ab Hippocrate traditum. Qui creſcunt, plurimum habent innati calidi. pluri-
mo igitur egent alimento, alioqui corpus abſumitur. Senibus uero parum innati caloris ineſt, paucis »
propterea

†περὶ τῶ καλο μένω τυραννεῖ νῶ βίω.
Secūda. 39. h.

A propterea fomentis indigent.Et rurſus:Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia,fer
mentatione,& ratione coquendi.Materiæ differenriæ ſunt quatuor:ac primus quidem σιλιγνίτης græce,
id eſt ſiligineus , nominatur. ſecundus σεμιδαλίτης,latine ſimilagineus dicitur.tertius αὐτόπυρος , quem
συγκόμιστον quoque Græci nominauerunt,quod ex farina uniuerſa comportata,non diſcuſſis furfuribus,
conſtet,quartus πιτυρίας,ac ſi furfuraceum diceres latine.Horum nos incommoda atque effectus edo-
cebimus.Plurimi eſt alimenti ſiligineus,qui & diutiſſime in corpore moratur,& efficaciſſimus eſt.ſecũ-
dum locum obtinet ſimilagineus.inferior his eſt ſyncomiſtos,ita ut haberi medius poſſit.omnibus in-
firmior eſt furfuraceus.Tibi uero,unicum mihi caput,cum uales,commodiſſimus ſiligineus eſt: cum re
num morbus infeſtat,quod nolim,dum laboras ab hoc abſtine:& ſi te moueat edendi deſiderium, fur-
furaceis uti medijſque tuto poteris.Nam conducibilius tibi eſſe genus hoc poteſt , niſi prohibear ali-
quid,quia pauci nutrimenti eſt,& in uentre facit excrementa,quibus ad excretionem deſcendit expe-
ditius:aſtringitque non nihil ex furfuris natura,quamobtem ocyus deijcitur , inteſtinis ad expulſionẽ
irritatis. Quando in hoc affectu nihil perinde conducit,atque uentrem ſemper lenem & ſolubilem ha
bere:cum.n.probe is ſubducitur,urinæ poſſunt puriores proferri.Panes reliqui, maximeque ſiligineus
& ſimilagineus,cõtrario modo aluum retinent,quia difficulter ſecernuntur. Er hinc eſt, quòd iecoris
B & renum obſtructiones pariant:tametſi alibiliores ſint & magis corroborant . E uolucribus laudãtur,
quæ mediam quandam materiam præſtant extenuantium & craſſefacientium:ut ſunt perdices, attagi-
nes,galli, gallinæ,columbæ,phaſiani,paſſeres,& ante alias,quæ turritæ nominantur.hæ nanque habẽt
naturalem efficaciam. E terreſtribus optimi ſucci eſt caro ſuilla,& hominibus maximopere familiaris,
maximeque rum nutribilis,tum corroborans:ſed glutinoſum quiddam habet & craſſum:ob id qui diu-
tius ea uictitant,iecoris & renum obſtructione corripiũtur:eoq; longiori ab ea interuallo abſtinendũ.
Paruotum autem porcellorum carnibus ſi parum,& aſſidue utaris,nihil offendent. Ceruinam carnem
uitabis,quippe,quæ dura ſit,concoctu difficilis,& melancholica.Ouilla carne utilius eſt ex interuallis
uti,ꝙ excrementoſa ſit & mali ſucci.Agnorum uero hœdorumque carnibus quoties libitum fuerit ,
uteris.Ex aquatilibus animalibus,piſces qui ſaxatiles nominãtur,erunt tibi comeſti utiles:erunt etiam
gobij,muli,chartilagineorum genus,alijq; qui generare bonum ſuccum poſſunt.Ad hæc marinorũ ali-
qui,& qui mollem teſtam habent:Aſtaci,paguri,cancri,carabi,& carabides , & quibus dura teſta eſt.
De fructibus autem quid dicam?neque enim nobis ceu alimentum idonei ſunt pleriq; ipſorum : ſed
ceu medicamenta,quæ ſtomachum & uentriculum corroborent,aſſumuntur.De cibarijs hactenus.De
potu autem dicendum nunc eſt,& uino potiſſimum:nam alij liquores uel ad nutritionem nihil confe-
C runt,uel aduerſantur etiam nutritioni plerunque.Vinum uero ſolum nutrir,quoniam plus habet ad no
ſtra corpora familiaritatis,quàm alij humore omnes.nam oleum & mel habent quidem & ipſa aliquid
conuenientiæ nobiſcum,ſed non tantum,quantum uinum.Sunt tamen uini differentiæ quibus diſcer-
natur:inter quas prima eſt,quam color exhibet:Secundam præbet deguſtata qualitas:Tertia conſiſten
tiæ debetur: Quarta in odore eſt: Quintam uiribus metimur. De quibus omnibus ſingulatim diſſere-
re ſuperuacuum erat,dicendumq; eſt,quodnam tibi uinum peculiariter conducat. Aliud etenim alij ui
num confert,idemq; rurſus alij minus. Tibi uero conducir tenue & album uinum,quodq; parum aquę
ſuſtineat.Nam eiuſmodi uinum facile deſcendit,& ſuccos qui ſunt in nobis attenuat , & excernit pet
urinas,uirtutemq; corroborat.Alia uina tibi non conferunr,ſicut in alijs utilia ſunt.

De aqua exercitatione,& lotione. *Cap. 7.*

NOn uidetur ab re,de aqua paucis hic ſermonem facere. Aqua tam ſanis,quàm ægrotantibus com
mune ſolatium eſt,& maximopere neceſſaria,ꝙ mundanorum & ſingularium elementorum hoc
unum ſit,ex quibus uniuerſis tota noſtri corporis conſtitutio eſt conflata . Quamobrem de ea fuero
haud ocioſe dicturus.Aqua puriſſima tribus ſenſibus iudicatut,guſtu,uiſu,olfactu:Guſtu, ſi nullam pla
D ne qualitatem præ ſe ferat,ſed uideatur ab omni qualitate immunis:Viſu,ſi pura,ſyncera, & exquiſite
clara:Olfactu ſi eorum nihil ineſt,quæ in aquis uitioſis eſſe olfactus teſtatur:ut ſunt aciditas , putredo,
acredo,ſalſedo,aliquodve aliud uitium,quod nomine careat. Qua tu autem commode quouis & tem
pore & modo uti poſſis aqua,ſit puriſſima deſæcata,leuis, & fontana,cuius natura eſt frigida. ꝙ ſi etiã
cito a præcordijs deſcendit,potiorem non deſiderabis. Haud uero ſicut uino,cibis, exercitijs, uigilijs,
& ſomno,ſecundum ætatum & temperaturarum diuerſitatem aiijs atq; alijs uti cõmodum eſt:ſic etiam
aqua non eadẽ ſemper uti eſt ex uſu:Immo quam utilem eſſe modo diximus,ea uti audacter poteris, &
puer,& adoleſcens,& ſenex,quacunque naturæ differẽtia ſis præditus . Quoniam uero aqua una plus
alia frigida teperitur,hac de cauſa non omnibus prodeſt aquæ frigidæ potu indifferenter uti : uerũ ſu-
pra modum calidis,pinguibus,& carnoſis ſiue naturali habitu ſiue acquiſito, & his qui ſe uehementer
exercent,quiq; conſueuerunt frigidam potare,innocua eſt ſi frigidam bibant . Quòd ſi alirer aliqui ſe
habeant,minus bibãt ex ea.qui uero iuuenili ſunt ætate, & in rebus ciuilibus uerſantur negocioſius,
quàm ut exerceri ordinate & uictitare queanr,fontanam ſumenr,relicta niuali aqua . Hæc nanque ta-
metſi iuuenilia corpora mox offendere non uidetur,noxa uidelicet,quæ paulatim increſcir,non perce-
pta:tempore tamen procedenti,cum ætas declinat,difficulter ſanabiles aut incurabiles plane morbos
inducere nata eſt,in neruis,articulis,& uiſcetibus.Quam offenſionem pars aliqua corporis percipit,
quęcunque

quæcunque debiliſſima eſt natura. Quam ob rem uti debes fontana,& ea defæcata , de qua plus aſſu- E
mas,quàm de uino. Ac de aqua quidem breuibus hactenus. Tempus nunc eſt, ut de exercitationibus
uerba faciam. In quibus corpus contentioſius mouendum non eſt, donec uidelicet uires ſuccumbant.
nec imperfecte exercitandum,ut membra perſpiratione non ſatis diſtrahãtur:ſed ut uiribus cuiuſque
proportione reſpondeat. Quippe uehementia relatione ad aliquid eſt:quo fit , ut dimotio eadem alij
ſit exercitatio,alij minime. Vtile eſt igitur quēq; id exercitationis genus eligere,cui eſt potiſſimũ aſſue
factus:nec pugilum,curſorum,& luctatorum exercitationem ſubire. Ab exercitatione uero tria in pri
mis commoda proueniunt:nam inſtrumentorum duritiã,dum inuicem conflictantur, & innati caloris
incrementum,concitatioremq; ſpiritus motum efficit: Quæ tria uniuerſæ commoditates aliæ ſingilla-
tim ſequuntur: Inſtrumentorum nanque duritiam ſequitur firmitas,atque immunitas ab iniurijs , quæ
undecunque in corpore expectantur: Augmentum caloris ſequitur fortis alimenti diſtribuendi attra-
ctio,& promptior alteratio,& commodior nutritio,& excrementorum fuſio, per quam dura quidem
membra molliuntur,humentia uero extenuãtur & digerũtur , meatuſq; totius corporis dilatantur &
pateſcunt: Ex ualido aũt ſpiritus motu eoſdẽ meatus purgari neceſſe eſt,& euacuari ſuperflua excremẽ
ta. Cum uero nobis ab exercitatione commoditates tantæ accedant,commodum earum utendarum
tempus inuenire difficile non eſt. Nam cum alimentorum diſtributionẽ adiuuent,nullam oportet mul F
titudinem crudorũ,neq; ciborum,neque,humorũ,uel circa uentrem,uel meſaraicas,uel iecur, uel reli-
qua uaſa contineri,quia periculũ eſſet,ne effunderentur ad omnes corporis partes , priuſquàm conco
cta fierent nutritioni utilia. Et quia meatus expurgant,euacuantq; ſuperfluitates,melius eſt ante cibũ
eas inſtituere. Corpora enim non pura (inquit Hippocrates) quanto magis nutries,tanto magis lædes.
Quare ex prædictis clarum eſt, hoc tẽpus exercitationibus admodum conuenire. Illud præcipue curã
dum in quocunque exercitationis genere,ut fiat in loco ſalubri & aere puro. Sed hæc de exercitatio-
nibus dicta ſufficiant. Crebris aũt lotionibus utere,tẽperatis & breuibus,non propter ægritudinẽ , ſed
quod ad auctionem tuam,nutritionem,conformationemque faciant. Cui rei optimum erit tempus ,
cum nutrimentum heſternum perfecte concoctum eſt & ſubſedit , aliaque iam nutrimenti neceſſitas
impendet:item cum & in iecore,& uenis celebrata concoctio fuerit. Id quod ſciet Medicus qui tibi
aſſidet,& tui perpetuo curam gerit. Nempe uentris exquiſitam concoctionem ex deiectionibus: Ieco-
ris & uenoſi generis ex naturalibus urinis. Vnde conſtat tibi a cibo lauandum non eſſe, ne obſtructio
circa iecur & renes eueniat. Cauebis etiam uini aſſumptionem protinus a balneis,nam uino caput tẽ-
tatur:ut conducibilius ſit primo temperatam aquam aſſumere. Igitur non frigidæ aquæ,non uini, non
zythi,uel ſiceræ potus mox cum laueris,damno carebit:quippe quæ & ipſa uentriculum,iecur, & ner- G
uos offendant:ſi non temperie,contactu ſaltem. Profuerit inſuper tibi non ſtatim ubi a ſomno ſurrexe-
ris lauare,ſed aliqua dimotione interpoſita:nonnunquam ẽt mediocri exercitio. Nam exercitia mode
rata atque idonea,tuæ naturæ ſunt utilia,quod concoctionem , ſangnificationem, & nutritionem me-
liorem operentur:& ob id ad bonum habitum,ideſt eutrophian,& ad uirium robur, & ad perfectã ter
tiæ concoctionis actionem conferunt. Sed de his hæc quoque ſufficiant.

Ordo uniuerſæ curationis ante traditæ. *Cap. 8.*

PRoinde ſi te calculorum paſſio repente inuaſerit,ſi cibum nuper aſſumpſeris , & nauſeam præſen-
tiſcas:totum euomito,ſiue id naturaliter facias,ſiue arte adiutus,utrocunque modo uiſum tuo Me
dico fuerit:poſtea ſomno te committes. Cumque aliqua in aluo indurata iam excrementa hęrere ſuſpi
catus fueris,clyſtere hæc niſi quid prohibeat,uacuentur. Quòd ſi dolor intolerabiliter affligit,in aquã
calidam te dimitte. Veruntamen ne ipſa,ſicut paulo ante oſtendimus,abutare:nam calida perfuſio do-
lorem mitigat quidem,ſed uires etiam exſoluit,quæ morbi cauſam,& quicquid in corpore inutile eſt,
diſcutiunt. Poſt uomitus & enemata,fomentis & emplaſtris laborantem particulam delinias: atque id
ex medicamentis,quæ naturę ægrotantis conueniant. At ſi lapis defixus in rene ſubſiſteret,acetũ, ſac-
charum,acetum ſcilliticum,& quæ lapidem ſimpliciter conterunt,aſſumere oportet, ſicut eſt decoctũ H
radicis graminis,damaſonij,adianthi,polytrichi,& ſimilium. Quæ ſi inefficaces uideantur, ijs quę lapi-
dem frangunt uti poteris,quales ſunt regalium aſparagorum radices,bdellium ex Arabia aduectũ, ſe-
men althęę,milium ſolis,betonica,ſaxifragia,pulegium,capparis ægyptiæ radix, domeſticarum ficuũ
ſemina,& quę iſtorum uiribus ſunt propinqua. Quòd ſi aliquo pacto ne hæc quidem proficiant,uten-
dum putatim medicamentis,quæ lapidem potenter frangendi uirtutem habeant. Potenter uero diui-
dunt lapidem,lapis Iudaicus (& ſi calculum in renibus fixum eſt maſculo:ſin in ueſica hæreat,& ob ma
gnitudinem excerni haud poſſit,fœmineo lapide utaris. Nam maſculus,lapidem qui in renibus eſt fran
git: fœmineus,qui in ueſica) uitrum combuſtum,lapis cappadox,& paliuri ſemen. Hæc ſunt, quæ cal-
culum uiolentius frangunt. Si uero craſſus ſuccus in corpore ſubeſt,& urinarum craſſarum euacuatio-
ne ſit opus:craſſam urinam agunt cardui radix,tubia,& ſimilia. Quòd ſi frequentes urinas ducere opus
fuerit,frequentes urinas ducent acorus,paſtinaca,aſſarum,ammi,& ſimilia. Quòd ſi natura in deponẽ
da urina pigra fuerit,ipſam excitabunt ſcordium,chamædaphne, bryoniæ cauliculi , & quæ uiribus
ſunt ad hanc rem paribus. Quæ uero mouẽdæ urinæ naturam habent , ea periculoſius lapidem pellũt:
temperatura nanque ſunt acri,& ob id calida & ſicca,inſuperq; naturæ colligentis & ſegregantis col-
lectam ſeroſitatem. Sed quæ ignitas conſtitutiones in ſe non habent,rumpẽdo lapidi ſunt magis ido-
nea,

A nea,quia incidunt opportune,& minimam caliditatem obrinent.Caliditas aũt exiccando porrum colligit,non incidit aut diuidit.Quapropter quę minus calida cum hoc,quod incidendi ſacultatẽ habent, ſunt meliora.Quæ uero urinã mouent,calida ſunr & ſicca,atque acria, quamobrẽ ſecernunt quidẽ ſeroſum ſanguinem:ſed quicquid in ſe craſſius ille habet,id cogunt & compingunt.Propterea ijs qui calculorum morbo ſunt affecti,apponi non debent.Hæc tamen,ſi ueluti ductoribus & uectoribus ad locum affectum uſi quandoque fuerimus,proderunt. Ceterum poſt lapidis excretionem, [medicamentis]utendum eſt opportunis † [ad reficiendum & colligendum ,] quæ morſu , aſperitate,& ſeruore deſcendens calculus exulcerauit:præſertim,ſi magnus atque anguloſus is fuit . Poſtea ubi corpus ex *colligentium[medicamentorum]beneficio, ſatis * collectum agnoueris,tum & ſoris & intus præſeruantia admouebis.Sed ne in hoc rei ſummam eſſe putemus.Immo quantiſper ad prouidentiam hanc opera datur,tantiſper conſerentibus tam cibis quàm potibus,& quæ concoquere ualeas , utaris . Ex nutrimentis.n.& potibus,quæ naturæ tuæ conueniunt,balneiſque,& exercitijs arq; ſimilibus,uirtutes ſingulariter corroborantur:ſicur inuicem ex illorum contrarijs debilitantur & deijciuntur . Hinc eſt quod propter uirium erectionem & uigorem uſus ſimilium maxime deſiderenrur. Viribus etenim roboratis & confirmatis,tantum momentum ad morbi generationem habere nihil poteſt, quin ab ijs ilico profligetur. Quod adeo uerum eſt,ut nihil ſubeſſe in uniuerſo corpore inutile tædem patiantur.

† [illegible]

B Hæc ſunt pauca,quæ non equidem iniuſtam hac de re inſtitutionem , ſed breuem ſubmonitionem ſedulo tuus miniſter ribi offero. Quod ad perfectam de his omnibus traditionem attinet, id nobis ueruſtiſſimi ſapienriæ profeſſores diligenter proſecuti exhibuerunt.Quod reſtar,Medicus qui tibi a latere eſt,& curam tui perpetuo gerit, meus conſeruus & hæc,& ueterum ſcripta,& tuæ naturæ conuenientia me magis & alijs omnibus, quantum homini permiſſum eſt,proſpexit ex ijs,quæ edoctus iam eſt,& ex naturæ tuæ exprompta cognitione perſpiciet.Ei te ergo ſolum cõmittas,nam ita te ille(quod Deo teſte affirmare auſim)ſedulo curat, ut quiſquam alius curare omnino poſſit. Quandoquidem is, cui natura hominis alicuius perſpecta ſic eſt,ut quid ſecundum naruram in ea ſit exploratum habeat : expeditius alijs omnibus cognoſcat,quid præter naturam eidem acciderit. At quanquam animus erat diſceptarionem logicam de paucis quibuſdam in medium afferre, id tamen reſeruandũ in aliud tẽpus uidetur,nam in præſentia locum habere non poſſunt . Cuiuſmodi eſt,quinam ab hoc affectu liberari poſſint,qui liberari nõ poſſint:& an lapis hic cauſa ſit,an morbus,an morbi ſymptoma . Er, ſi eſt cauſa, præincipiens ne ſit,an antecedens,an coniuncta:Idq; ſimilariũ,an inſtrumẽtorũ,an utrorunq;.Iã ſi morbus eſt,an ſimilaris ſir,an inſtrumẽtalis,an cõis.Si ſymptoma,actio ne ſit læſa,an excernatur quod retinendum erat,uel retineatur quod excernendum.An affectus ſit quidam,an utrunque illi ſic acciderit, ut & cauſa ſit & morbus,& ſymptoma.

C

GALENO ASCRIPTVS LIBER

DE CVRA LAPIDIS.

CENSVRA.

Vtilia etiam & hæc eſſe poſſunt,quæ hic Arabs ſcripſit,ſi cum iudicio legantur.

D CANON quẽ ſcripſit Alguazir Albuleizor filius Abumelech Filuzer imperatori Saracenorũ Anly filio Ioſeph filij Reſaphin de curatione lapidis.Accidẽtia a quibus cõueniẽtius eſt cauere,& a quorũ tractarione cautela eſt adhibenda, ſunr dolores,propter timorẽ qui eſt in eis.debilior nanq; eorũ proſternir uirtutẽ,& ſoluit inter hominẽ & inter ſuas ſalutes.Et ipſi quidẽ nõ ſunr ſicut accidẽtia,in quorũ curatione interuenir latitudo.Et ego iam multoties eo præſente dixi ꝙ hoc accidẽs eſt ſicut inimicus.Et oportet licet det inducias, ut abſcindat in ipſis ſuis inducijs,ꝑꝑ ſuã debilitatẽ in reſiſtẽdo.& nõ ſit cõtentus in debilitando ipſum,ſed abſcindat ipſum cũ eo quod acquirit ei uires,aut præparationẽ. Et canon cõferẽs in ſegregatione cauſæ huiuſmodi accidẽtis,per cuius aſſidnationẽ confido ꝙ ſecurabitur ab eo,eſt iſte. Dum tẽpus æſtatis perſeuerat uſq; quo pertranſeat plurimũ rẽporis autumni,& deſcendat pluuia multa,tũc acceptio.℥.i.s.de ſyrupo acetoſo,ſacto cum aceto expreſſionis uuæ puræ, & medietatis eius de ſyrupo uiolato cum.v.℥.aquæ,in qua bullierint cortices radicũ ſœniculi.ʒ.j.s.& cubebæ cõtritæ.ʒ.i.donec cõſumpra ſit aquæ pars quinta.& colata eſt conueniẽter,ſumat hoc oĩbus modis in omnibus. xv. diebus.Et acceptio aquæ ciceris ſecundũ quod dixi,eſt bona & benedicta.Et ſi inueniatur aqua,& miſceat cũ ea in decoctione eius acetũ,quod deſtruat ipſius caliditatem , & roboret eius inciſionem , & ipſius abſterſionem,& ad ultimũ quãdo inuenitur in acuitate cõplexionis,exquirat ſtudium in infrigidãdo,ſumat hunc ſyrupum , ſiue medicinas decoctas in aqua quam narraui.& utatur ſyrupo endiuiæ, & ſyrupo acetoſo, & ſyrupo nenufaris.& ponarur in omnibus tẽporibus in aquã cibariorũ ſactorũ ei

aqua ciceris nigri,niſi apud uehementiá caliditatis aeris.decoquatur ergo cũ aceto quod decoquatur E cũ aqua ciceris,& ſit cum aceto cucurbita.uerum in cibarijs de cucurbita multiplicetur origanũ. Qñ ergo aduenerit autumnus.& non intelligo per autumnum illud de quo abſolute dicitur hoc nomẽ.qm̃ tota autumni natura eſt ex natura temporis æſtatis,ſed uolo per ipſum quãdo cõplectitur cõplexio aeris gradatim ad frigus,& aſſociatur ad illud ut humectet̃ aer per deſcẽſionẽ pluuiæ.ſumat de cõfectione quã feci ei nũc quatuor.ʒ.cũ decoctione ciceris nigri,cõdita cũ ſale & pauco piperis,die una, & interpolet diẽ,quatuor uicibus,aut quaſi illis.Qñ ergo uehemens fit frigus aeris & figitur hyems, accipiat de theriaca magna omnibus.x.diebus aut quaſi illis.ʒ.j.cũ tanta aqua calefacta, quantum capit os ſemel,permiſto ei de ſyrupo de corticibus citri.Et qñ poſſibile eſt ut utatur cibario facto ex olere urticæ,fiat ei cibariũ olerũ,decoctũ factũ cũ carne hœdi,quod ſumat in principio ſuæ comeſtionis. Hoc regimẽ ſufficit ad auferẽdas cauſas hmôi accidẽtis.Et de illis quæ oportet ipſum in cibo ſumere, eſt lepus,poſtquã cõfirmatur hyems,& defectus pluuiæ.& in uere die aliquo in diebus. At uero adoleſcens eſt multo melior quàm aries *binus in iſtis duobus tẽporibus proprie.Et de illis quibus oportet cõſeruari ſanitas ab oĩbus accidẽtibus,quæ de proprietate caloris eſt ut faciat accidere,aut ut accidãt cauſa eius in tẽpore autumni,eſt ut ſumat in mẽſe maij circa finẽ eius,& in principio iunij, iſtud. Hordei excorticati & cõtriti & florũ nenufaris,& oculorũ uaccæ mundatorũ ex ſuis interioribus,omnium ana.ʒ. F viij.ſeminis ſcariolæ,& uolubilis exiccatæ,& medullæ ſeminis croci hortulani,& medullæ ſe. melonis, oĩum ana.drach.iiij.florũ uiolarũ,& capilli ueneris,corticũ radicis apij recentis,omniũ ana.ʒ.ij.rhubarbari electi recentis,quartam.ʒ.unius.terantur quæ ſunt terenda,& infundãtur oĩa nocte una in menſura libræ aquæ feruentis,& in mane ponãtur ſuper ignẽ leuem.quandoque inceperint bullire, confricẽtur manibus calida,& colẽtur,& cõfricentur manibus in colatura de cõdito roſato ex ſacharo drach. xij.& de medul.caſiæ fiſtulæ mundatæ a ſuis interioribus & ſuis tunicis drach.iiij.& coletur,& miſceat̃ cũ eo tertia.℥. de ſyrupo iuleb,ex ſacharo.& ſumatur mane alto.& quieſcat die aſſumptionis eius,& ſecũda.Illud uero quod aufert eſſe lapidis.& eius prohibet generationem,eſt eſſe contentũ in cibo pane fermentato ſpongioſo,cuius farina molita fuit in proximo , cũ auibus laudabilibus,ſicut pullis, & perdicibus.& interpolatione lepore,& aſparago,quando poſſibile eſt.& cibariũ olerum ex urticis, & ſicla eſt benedictum.& non tepleatur comeſtione multum.immo dimittat de ſaturitate ſua parum. & nõ laboret poſt comeſtionem penitus.& ſi eſt neceſſarinm ut frangat illud quod generatum eſt ex eo, & extrahat illud,ſumat de hac confectione.R.corticum radicum aſparagi exiccatarum.& corticum radicũ fœnicu.exiccatarũ,& polij,& ſcolopẽdriæ,& cubebæ,omnium ana.ʒ.v.ebeni,& gũmi prunorum,& lapidis iudaici contriti ſuper cotem,& caſiæ,& cyperi de harach,& bdellij uarij,& ammeos, omniũ ana. G ʒ.ij.terantur ſingularirer,& cribellentur,& cõficiantur cum ſyrupo de ſacharo.& ſumatur ex ea ex tribus.ʒ.uſque ad illud quod eſt quaſi illud,cum aqua calida in qua bullitũ fuerit parũ fœniculi. Et ſimiliter ad uentoſitatem,& dolorem lapidis,& dolorem capitis,& ſtricturam anhelitus, & dolorem brachiorum confert ei.Ad uentoſitatem ſufficit regimen quod ego præcepi ad prohibendam eorum generationem penitus.Ea uero ex quibus generantur ſunt permiſtio in cibo, & intromiſſio cibi ſuper reſiduum cibi.& labor poſt comeſtionem.Illud aũt quo eſt utendum apud uehementiam doloris. nam dolor prædictus non accidit niſi a generatione lapidis ſtantis in aliquo meatuum urinæ. & quod ego determinaui ei,prohibet eius generationem,ſi ei alligetur ita,ut de eo nunquã cõqueratur.& non accidit aliquid ex eo,ſi alligato ceciderit iteratio mundificationis renũ.ueruntamen non eſt poſſibile, niſi imperiũ mãdati auditur adminiſtratũ in huiuſmodi diſpoſitionẽ,& eſt iſtud.R.fœnugræci.ʒ.iiij.ſe.apij, ſe. dauci,amborum ana.duas tertias.ʒ.i.bulliat totum in vij.℥.aquæ,donec redeat ad medietatem. deinde confricetur manibus donec aliquantulum uiſcoſum fiat.& in colato fricetur manibus de condito uiolato ex ſacharo.℥.j.s.fricatione ultima,& coletur.& ſorbeatur in hyeme ſuper medietatem.ʒ.j.de theriaca magna.& in æſtate & ſuo ſimili de temporibus aeris calidi,ſine theriaca penitus.& uaporetur locus totus cum hoc. Olei anethini.℥.iij.ſumantur in quo liquefiat adipis gallinæ.℥.j. demum ſubmerga- H tur in eo lana ſuccida.& uaporetur cum ea tepefacta locus multis uicibus poſt potum medicinæ præcedentis. demum adminiſtretur ſternutatorium bis uel quater. Dolor uero capitis quando inuenitur, tunc ſi fuerint in tempore caloris,ſumat iſtud quod narro.Conditi roſati ex ſacharo.ʒ.xij. medullæ caſiæ fiſtulæ mundatæ a ſuis interioribus & a ſuis tunicis drach.vj.fricentur ambo in.v.℥.aquæ calidæ, & colentur.& addatur colato ſyrupi uiolati de ſacharo.℥.j.s.ſumatur in mane.& ungantur frons, & anterior pars capitis cum oleo roſato.concuſſo cum tertia parte ſui ex aceto forti,& infrigidetur.& ſit effuſio eius ſuper caput cum uaſe ſtricti oris ab altitudine menſuræ palmi.quoniam eſt melius & uelocioris iuuamenti.Si autem accidat in tempore frigoris,ſumant hanc medicinam. Agarici uehementis albedinis drach.i.& tertia,raud ſeni,drach.j.terantur ambo,& conficiantur cum ſyrupo acetoſo de ſacharo.& ſumat ſuper illa duo iſtud quod ego narro. Caſiæ contritæ,& aniſi,uniuſcuiuſque drach.i.feruęant cũ.vj.℥.aquæ,donec conſumatur ex ea menſura tertiæ,& coletur,& miſceatur in ea ſyrupi acetoſi.℥.j.s.& ſorbeatur & bulliant chamæmeli & meliloti uniuſcuiuſque ma.iiij.in aqua quæ cooperiat ea, donec uehemens fiat eius calefactio.demum inclinentur frons & tẽpora ſuper illum uaporem aſcendentem ex ea. Cum ergo tepuerit aqua in qua bullitum fuit illud quod dixi, ſubmergatur in ea pannus lenis, & uaporetur cum eo ubi inuenitur dolor in capite. Stricturæ uero anhelitus non

eſt cauſa

* al. hmôi.

A eſt cauſa niſi additio carnis.& dimiſſio exercitij in ieiuno.& cõſeruatione illius eleuaẽ.Illud uero quod accidit de dolore brachijs & membris,inunganrur quando inuenitur illud cum oleo anethino, quoniam deſtruet illud.

Ad lapidem.

Et eſt ei iterũ deſcriptio ſuffuf ad lapidẽ.R.gummi prunorũ,& cubebæ, & lapidis iudaici,ana.ʒ.iiij. corticis radicis aſparagi,& ebeni,ana.drac.ij.ſe.dauci,drach.s.teranẽ,& cribellẽtur,& adiungaẽ ei media.℥.ſachari.& bibatur de eo omni die.ex drac.ij.uſq; ad circuitũ eius,cũ aqua in qua miſceaẽ ſyrupus acetoſus.Et ſit cibus tafea ex lepore,aut fœniculũ,& cibariũ olericũ ex urticis.Et eſt ei deſcriptio infuſionis illa ad illud.Recipe corticũ radicũ apij,corticũ radicũ fœniculi,ana.drach.ij.corticũ radicũ aſparagi,drach.iiij.rubiæ tinctorum.drach.i.terãtur oĩa.& bulliant in.vj.℥.aquæ,donec minuatur medietas eius,& coletur,& miſceatur cum ea de ſyrupo acetoſo ſcillitico.℥.i.s.& bibatur.

Ad lapidem in ueſica.

Valet lapidi in ueſica.i.frãgit illũ in ueſica hoc modo.Accipe cortices radicũ petroſelini, fœniculi, ſemina eorũ,miliũ ſolis,ſemẽ maluæ,& maluauiſci,fœnigræci.oĩa uniuerſaliter habere poteris. & bulliãt in aqua.& colabis.in parte iſtius colaturæ pones.℥.j.prædicti olei.& torũ tepidũ dabis ad bibendũ. ſiue ĩ balneo.& hoc ieiuno ſtomacho poſt aliquã horã poſt cibũ.& hoc frequẽter,quouſq; totũ lapidẽ

B emittat.Veruntñ ſi fuerit iuuenis,& ſiccus,aut macilẽtus,& in æſtate,dabis ei cũ decoctione ſe. melonis,citruli,cucumeris & cucurbitæ,lactucæ ſeminis,maluæ uel maluauiſci,oĩum æqualiter.ualet ægritudinibus ueſicæ qñ impediẽ urina ex humore frigido oppilãte collũ ueſicæ.quod percipies, qñ nõ ſentit calorẽ circa partes illas,nec ardorẽ in urina.& ꝙ calidis iuuatur,& frigidis læditur.& qñ ſentit frigiditatẽ circa pectinem certior eris.Item quando ſanies uulnerata,uel ſanguis congelatus eſt in ueſica,dabis cum aqua mellis.ſed caue ne uulnera recentia ſint in renibus.de antiquis ne timeas.

Ad incontinentiam urinæ.

Item ſi urina præter uoluntatẽ emittatur,da ad bibẽdum de uino ubi decocta ſint ruta, caſtoriũ, cupulæ glandiũ,ſemẽ myrti,& thus.iſta eadẽ facias ſi mingat lente,partes illas frequenter ungens.Prouocat urinam ex humoribus frigidis,uel ſanie,uel ſanguine congelato,aut lapide in collo ueſicæ,meatus urinales,aut ipſum collum ueſicæ oppilantibus,uniuerſa curabit,ſicut ſcriptũ eſt.Item ualet doloribus frigidis, paſſionibus auriũ frigidis.ualet paralyſi,tremori mẽbrorũ,& torturę oris bibitum.debes ungere membrum læſum in his tribus prædictis paſſionibus,ſed primo & præcipue principia membrorum patientium.ſ.occipitium,& totã ſpinam dorſi frequenter. Sed in paralyſi,non in principio,ſed poſt.iiij. uel.v.dies tunc præſumitur ꝙ humores non ſint ſuperflui.Verũ in paralyſi ſanguinea nequaquã fiat niſi

C in declinatione.& tunc cum cautela,ne ſanguis aduratur,& febricitet infirmus,& periclitetur. In alijs duabus in ipſo principio uſque ad finem.Aut bibitur in hunc modum.Mentam,ſaluiam, calaminthen, nucem muſcatam,galangã facies bullire cum pingui gallina.& in ipſa bullitione pone de oleo.ſi copiã non habes olei,ad medietatem ponas olei communis:poſtea de illo iure bibe ieiunus.& differas prandium per duas horas.deinde ipſam gallinam comedas cum ſuo iure:ſi tantam copiam non habes olei, in parte illius iuris ſi quod habueris facias bullire,& haurias.prædicta diſciplina poteris cum piſcibus uti,addens cum prædictis herbis & ſpeciebus origanum & pulegium.Si etiam piſcem eo unctum aſſaueris,utile erit.Item hoc idem oleum cum aceto calido ſumat in ore qui patitur torturam oris uel paralyſin, & colluat os frequenter.maximum enim conſequitur iuuamentum. Valet etiam iſchiadicæ paſſioni,quando frequenter locus læſus ungitur,& per clyſtere mittitur.ualet ẽt podagricis, & arthriticis ex frigida cauſa,cũ quo fiat frequens inunctio pedũ uel articulorũ,addito modico aceti calefacti, & poſtea in fine ægritudinis ſine aceto.Valet dolori dorſi emplaſtrum ex eo.& ammoniacum in eo diſſoluitur.& dorſum emplaſtretur cum eo.hoc etiam emplaſtrum apoſtema ſplenis & eius duritiem diſſoluit modico ſpatio temporis.& omnes duritias,& omnia apoſtemata dura.Iniectum in naribus, ualet epilepſiæ.Et quando epilepticus cadit, deſtilla in aures eius cum penna aliquas guttas,& apprehẽ

D de nares cum manu tua,& agita caput,& ſi agitatur,ſinatur poſt unam horam.in tempore interpolationis iniectum,multum confert.Valet oppilationi narium,quando nares oppilantur ex frigido humore, quod intelligas per abſentiam caloris.& ipſe infirmus ſentit nares frigere.& aſſerit iſtud ſibi acceſſiſſe. & calefacit cerebrum quando ex eo ungis pollicem,fricans palatum,uel coronam & tempora eo inũgis.aut cum cibo ſumis.aut cum iure parum ex eo uſque ad.ij.ʒ.bibas. Valet contra obliuionem.i. delet eam,quando tu radis occipitium,& ungis frequenter illud.& etiam ſumptum per os, ſiue in cibo, ſiue in uino,in quo bulliat caſtorium & ſaluia & olibanum.Iſta frequentare debes quouſque iuuamentum ſentias.& hoc intelligas in omnibus operationibus iſtius olei.& ſedat dolorem dentium,quando eſt ex frigido humore,uel ex frigiditate cuiuslibet rei.& inungendo dentes uel gingiuas eo,parum calefacit.Et iniectum in matricem,prouocat menſtrua, quando in matricem cum peſſario immittitur, prius ad ignẽ calefactũ.Aperit orificia uenarum,ſumptum.ſ.per os,ſicut ſuperius diximus. Et diſſoluit ſanguinem congelatum in ſtomacho & in ueſica,quando ſumitur ſicut diximus ubi locuti ſumus qualiter iuuat renes.& ſoluit urinam & frangit lapidem in ueſica.Valet anheloſis ex frigidis humoribus in pulmone contentis,ſumptum cum decoctione hyſſopi & ficuum ſiccarum & liquiritiæ, aut alicuius iſtorum ad pondus drach.ij.ieiuno ſtomacho.

GALENO ASCITVS LIBER

DE CVRA ICTERI.

CENSVRA.

Multa hic vera & ex auctoribus doctis exſcripta.

AD icteri curam prima quidem duo ſunt maxime neceſſaria auxilia.ſ.phleboto
mia & purgatio.Sed purgatio quidem eſt propinqua, eo ꝙ cholera & non ſan
guis abundat in ictericis.fiet autē & aliquando phlebotomia propinqua,quā-
do ſimul cum cholera abundat ſanguis, & quādo hepar uel ſplen ab inflamma
tione tenditur & dolet,ſicut multoties accidit. Nihil.n.eſt aptius phleboto-
mia in dolore uiſcerum. Alius autē & phlebotomans curabat, ſicut & Praxa-
goras.ſed non diſtinguebat qui erat phlebotomādus, & qui nō. Purgationes F
uero magis appropriatæ ſunt huic ęgritudini. & plus iuuantur patientes, qñ
purgantur iuxta principia. Ego autem euphorbio miſcens epithymum,& aloen, & petroſelini, & dau
ci ſemen,& piper album,purgo ictericos.& ut plurimum quidem ſolum hoc ſufficit. Bene uero purgat
& ſcāmonia cū aloe,& ſicyoma,& ꝗcquid aliud acutius euacuat,maxime aūt quæcūq; cholerā ducūt.
Debiliora uera ſubductoria fortaſis nō cōferunt,eo ꝙ non curanē faciliter icterici ꝑpter uētris ſiccita-
tem,nec oīno deſcendit cholera ad inteſtinum.Quibus autē in impedimento eſt aliquid ut purgentur,
his cōfert uomere per raphanidas frequenter,aliqñ autē & poſt cœnā.&.n.hepar ad ambas euacuatio A.l.1.t.4.c.13
nes,eam.ſ.quæ per ſubductoria,& eam quæ per uomitus,non improprie ducendum eſt.Et hypochon- D.
drium,ut utiq; mollius exiſtens, cataplaſmandum,miſcendo farinæ hordei de rore marino, & ſcinco,
& artemiſia, & abſinthio, & abrotano, & gramine, & ruta, & cardamo, & chamæpitye,& allio, & cen
taurea. Hæc enim alterutra urinas mouent, quod ægritudini eſt maximum bonum, & contrahitur ui
ſcus. Ventoſarum autem appoſitionem uidi præ manibus exiſtere in Medicis,quando carent eis quæ
propria ſunt ægritudini.Non tamen ualde laudo neq; uitupero eam,ſed ſecundum tempus.In eis enim
ſcilicet icteris qui a uentre,poſt eos qui ab hepate puto conferre. ſecundario uero eis qui ab hepate,
quando tumorem aut dolorem habet.In eis autē qui a ſplene,nihil prodeſt uentoſa. Hepar.n.& uēter G
applicata phrenibus, poſſunt euacuari per uētoſam uerſus hypochondriū,propter cōtinuitatē.Splen
autem nullum cōmune habet cum phrenibus,ſed multum ab eis diſtat. Nequaquā igitur oportet eos
qui a ſplene icteros curare uentoſis.Mitigaris uero febribus,cerotum apponere,primum quidem cerā
& reſinam coquendo cum cyprino.i.alcanna,& meliloto,& bdellium,& ammoniacum miſcendo.Igni
ta uero hypochondria nequaquā lædes & farinam hordei cum floribus uitis albæ,& meliloto catapla-
ſmans.Coquere autem oportet melilotum in dulci.& terere cum farina,effundendo de ipſo dulci. Fit
autem id & abſq; farina per panem mollem.Bibere autem oportet pharmaca in hac ægritudine, ſuccū
abſinthij infundens in aqua cum nardo. Fortius autem oportet coquere abſinthium in aqua.& colatū
dare ictericis.Optimum enim eſt pharmacum ſiquis animoſe offerat,non attendens ad amaritudinem.
Et nimirum apparebit tibi magis dulce, quàm amarum eſſe abſinthium.Amariora enim noui hoc ari-
ſtolochiam,gentianam,centauream,& alia multa. Nempe & præmittere quid iuuatiuum propter gu-
ſtum,ingeneroſum eſt.ſicut & aſſumere quid nocuum propter delectationem,nefandum. Et nimirum
patiuntur icterici quid inconueniens.Amara enim eis apparent quæ ſunt dulcia.Vnde amaritudo quæ
ineſt abſinthio,a paſſione obtuſa erit.Bonum autem eſt bibere ad icterum & hoc,calaminthen, periſte
reonem,uocant autem ſacram herbam,acetoſulam,lapathium acutum,quod eſt rubrū in ſtipite & fron H
dibus.& ſtipes eſt quadrangularis,plenus ſemine,radix uero eius eſt lutea. Hoc autem per ſe comeſtū,
& decoctio radicis bibita,cito iuuat.Iuuat autem & domeſticum lapathium ſimiliter.Comedere autē
oportet & de ea in prandio.& de decoctione radicū bibere.Nullo autem minus eſt anchuſa,& ſilphiū,
& chamæpytis,& erythrodani radix,& roſmarinus,& uocatū hemioniū,& ſubtilis ariſtolochia,& ad-
iantum,& ſerpyllum,& hypericon,& ſtruthion. horum enim ſingulum bibere licet coquendo in aqua
uel cum uino.uel inciſum permiſcere cum melicrato, uel uino antiquo.ut plurimum uero pondus uni-
uſcuiuſq; eſt. ʒ.i.Bonum autē eſt & terere ipſa in aqua,ut in magnitudine fabæ. Expurgant autem bene
in icteris & ſulfur cum ouo ſorptum, & allia, aſſa & cruda comeſta,& cepæ,& raphanides. Et melicra-
tum ꝑ ſe eſt optimū,& cicerū decoctio,& cichoriū cū uino,& caulis ſuccus,& ſtaphylini radices,& cor
nu cerui abraſum,& in uino bibitū.& amygdalæ amaræ coctæ in ptiſana,& petroſelini,& ſmyrnij mol-
les radices,& aniſum,& meu,& acorus,& radices de pōto odoriferę.maxime āt aſarū,& nardus,& ſola
tri ſuccus& chamæmelus,& mercurialis,& *tamariſcus.Hæc.n.oīa ſunt pharmaca ictericis purgatiua. *al. amarac*.
Et offerre ipſa oportet ſicut ego cū multa experiētia ſcripſi.Non autē in ſolis pharmacis faciebā curā,
ſed diætans quàm maxime. aliquibus enim ſola diæta præbuit quod quærebatur. Optimum au-
tem eſt poſt exurrectionem mane a ſomnis, tentare fricari moderate cum oleo puro. Coqua-
tur

A tur autem in oleo ſaluia, uel amaricinum, uel artemiſia, uel bacca lauri, uel chamæmelus, uel iris, uel
nardus, uel caſia lignea, uel coſtus. Expurgant enim prædicta colorationes, & ſudores mouent. Deinde
abſterſo ſuauiter, ut remaneat pinguis, apponere hypochondrio cerotum uel malagma Amathonis,
uel Polyarchi, uel alicuius talium. quæ primo quidem remittere habent: deinde cyprinum cerotum,
& tecto hypochondrio, & ſuperaccincto patiente, ad deambulationẽ oportet exire. modicum uero
moto bibere de prædictis pharmacis. Supra potum autem, modico motu quieſcere. deinde ire ad bal-
neum. & ibi prius moto & uocitante, balneari cum aqua multa & calida. ſimul enim ſudores ſic confe-
runt. ſimul autem & pruritus ceſſant. & maxime ſi nitro & fæce uini uſta abſtergatur cutis. In balneo
autem & melicratum bibitum confert. Cibaria uero ictericis & pulmenta, ſunt panes bene fermenta-
ti, & non multum puri. Ad ſeceſſiones enim ij conferunt. Pulmenta uero, præſuccum gaziricum, uel
byzanticum antiquum. & raphanides, & capparis cum oxymelite, & piſces mollium carnium, & pe-
trini aſſi, & cum cocco cnidio, & coriandro, & aniſo cocti, & eritio, & cum melicrato. Hæc autem &
ut pharmacum proſunt, ducentia ad urinas. Quando autem & terreſtris fuerit eritius, non oportet ab-
ſtinere. Quando autem piſces non adſunt, cicera coquendo, bibere oportet aquam. Comedere autem
ſalſuginoſa. & bibere uinum album odoriferum. neque ab oleribus oportet abſtinere. ſed & horũ pro-
B prie quàm maxime oportet ſumere, quæ ſuauiſſime mouent minctionem. Sunt autem talia, paſtinaca,
& cartamum, & ſtruthij germina, & ſcandix. i. endiuia, & cyminum, & * ſeſamum, & molles cardui, &
* al. ſiſarum. fœniculus, & eryngij radix. i. uitiale porrum, & aſparagus, & ſmyrnij ſtipites, & mercurialis, & om-
nia talia. Bonum eſt autem & origanum uiride. Domeſticorum uero olerum, aptiſſimum eſt caul. &
orinibum eius, & ſiclum, & raphanis, & rapa, & cepa hortenſis, & germen ſinapis, & tritio quæ eſt de
ſemine eius, & de allio. Carniũ autem, ſylueſtres ſunt meliores domeſticis. & elixæ magis quàm aſſæ.
* al. aniſi Appendant autem ſelini ſemen, & * anethi, & cymini. Domeſticas uero aſſas oportet comedere, quæ
ſint iuueneſcentium. Excipere autem oportet omnia paludoſa, & aquatilia, & gallos, niſi moderate
carnoſi fuerint. Fructuum uero, uentoſi quidem omnes, non ſunt apti. ſed qui ſunt uiſceribus familia-
res, & urinas prouocant, abſque quòd ſint bene cibabiles. Dactylorum uero balani, id eſt fructus ita
ſunt diuretici, ut ſiquis uirides comederit, ſanguinoſas urinas copioſe faciat. De tragematibus autem,
frixa cicera ſunt optima. Vinorum autem, alba, & ſubſtyptica, & ſubtilia, & non ualde antiqua. Et iu-
uenum melius eſt oblationem facere poſt labores & balnea, cauendo a repletione, ſicut & ab indigen
tia. ambæ enim ictericis ſunt peſſimæ, repletio quidem, propter indigeſtiones, & eo quòd obſtruit he-
par: indigentia uero, propterea ꝙ cholericiores oſtendit humores. & propter inanimoſitates quæ ſe-
C quuntur ægritudinem ſecundum multam neceſſitatem. Vbique igitur quod eſt moderatum eſt opti-
mum. hoc autem magis ubi & exceſſus & defectus nocumentum non paucum infert, ſemel aut bis
aſſumpti. Oportet autem & tardante ægritudine, peregrinationes tentare, & appenſiones, & equitatio-
nes, & in ſole nudari, & per ſe natis balneis uti. maximum enim eſt ab unoquoque eorum iuuamentũ.
Venerea uidi quoſdam quidem medicorum laudantes in hac ægritudine. manifeſtum autem eſt, quòd
ſi quidem utendum eſt eis, in ultimis declinationibus competunt. Melius uero eſt magis ſobrie diæta-
ri in alijs, & in ueneréis. Non enim poſſunt tantum iuuare remiſſione & lætitia mentis, quantum no-
cent imbecillitate & infrigidatione corporis. Vltra autem ꝙ infrigidant, triſtiores faciunt. Omnino
autem bonum animum & manſuetudinem ſiſtunt, excitando quod contriſtat. Hæc quidem eſt diæta
ictericorum. Scire autem oportet timendum eſſe, ſi hoc te faciente, & pharmacis & adinuentionibus,
nihil ad melius addunt, ſed magis fiunt peiores habitibus, hi quidem aquoſati, alij autem exſiccati.
Duæ enim ſunt euerſiones malignæ & difficile tractabiles ſecundum ægritudinem. iccirco & a longe
prohibere oportet, & obuiare eis, & obſiſtere. humidiores quidem, per purgationes quæ per diureti-
ca, & labores, & ſolares ſtationes, & per ſudorum eductiones ſiccando. ſicciores uero, per bonam nu-
tricationem humectando. Si autem quid remanet in uultu de ictero, quod fieri ſolet, effuſionibus quæ
D adnares oportet uti. Fortiſſimum autem eſt ad hæc elaterium & cyclamini ſuccus permiſti cum lacte,
ut non moleſtent repleto ore aqua. debiliora autem eſt anagallis, & ſiclum, & nigella. non tamen ſunt
inutilia. Eligat uero Medicus quæ conueniunt ægritudini. Purgentur autem primo quidem mucilago,
deinde cholera craſſa, ſicut uitellina. Licet autem his & poſt balneum uti. citius enim euacuant. & ſi-
mul balneum conſolatur, & eſt minus mordax. Et hæc eſt cura ictericorum.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE GYNAECEIS, E

ID EST DE PASSIONIBVS MVLIERVM.

Nicolao Rhegio Calabro interprete.

DE PASSIONIBVS mulierum & matricum utile præuidi uobis ſcribere. Su-
peruenientium enim diuerſarum & plurium paſſionum in matrice,aliquæ pe-
riculoſæ & inſanabiles fiunt. ob quam rem turpitudinem nõ præferendam cẽ-
ſeo,quoniam abſcondere periculoſum eſt.Fit igitur in ore matricis dolor &
ſymptoma forte. & ſi cito non occurratur. uulnera in ipſa fiunt. Et quando-
que ad hypochondria ſuppoſita ſuffocationem facit.& ad cor dolor ſuperue-
nit fortiſſimus.& nominata conſequitur amara ſaliua, uelut ſi aceto & aqua
os adimpleatur.& tibiæ frigidæ fiunt.& caput & lingua formicitant.& uox F
deficit. Cura. Sub matrice ponenda eſt lana inuoluta balſamo, aut oleo amaricino, a ualio qualicun-
que bene redolenti. Naribus uero offer aſphaltum molle. & uomica cum capillis nigrientibus, aut
pennis coruinis in acetum immiſſis peruomica. offer naribus ſternutamenta. & ſoluto ore & lingua
ad loquendum,bibendum eſt caſtorium cum uino.& digitum tinctum in oleo naribus offer. Lana au-
tem ſuppoſita ſit donec ſanetur.quia ſi tolletur, reuertetur paſſio. Si autem matricis deſcenſio in ue-
ſica dolores magnificet, & fiat formicatio tibiarum,& urina concludatur, dum uis ſanare, huic offer
bene olentem myrrham,& omne ſuauiſſimi odoris quod inueneris. Ad matrices uero appone inolen
tas ſuffumigationes uſque dum reſtituatur. *Fumigatio.* Ad matricum ſuffocationes, ſi uox deficiat,
& ad periculum morris deuenerit, ut per os potiones recipere non poſſit, ſuffumigatione ſuccurritur.
Rutam uiridem frica,& confert. Item ſulphur cum aceto naribus impone. Item aſphaltum in carbo-
nes pone et nares ſuffumiga. *Potio ad id.* Succus urticæ colatus datus in uino aut melicrato, mox
iuuat. Item in periculo caſtorium in uino bibat. Aut caſtorium, & aniſum in oxymelite. *Sternu-
tatio ad idem.* Elleborum album,aſphaltum,caſtorium tere,& offer naribus. *Peſſarium ad idem.* Ru-
ta cum melle bono linias os matricis. Ad idem. Lenticulas infunde in uino, & poſtea tere, & uelle-
re calefacto collige, & appone. mirificum eſt. *Item quæ in pectine habent dolores quaſi ueſpam incidentem.* G
Apium tere cum caſtorio & adipe anſeris, & peſſarium impone. *Item ad eas quibus facta eſt aphonia de
ſuffocatione matricis.* Picem in lanam mollem inuolue, & peſſarium impone. *Ad dolorem matricis pro-
pter abſtinentiam uiri,ut contingit ſæpe uiduis,& uirginibus, & quarum uiri diutius abſunt.* Fit autem illis dolor,
nauſea,ſaliua.tibiæ frigent.& quæ in matricum ſuffocatione contingunt patiuntur. Ad eius curam ad-
hibenda ſunt quæ in geneſia Cleopatræ leguntur capitulo decimo. Item febris acuta, eleuatio uen-
tris & duritia,dolor renum & ſtomachi, anaptæ,nauſea phlegmatica,aut quaſi acefoz, aut cholerica.
Vrinæ detentio,ſtrictio uentris, faſtidium,ſitis aſpera,lingua nigra quaſi atramento tincta,dolor ceruí-
cis & in genis,tempora ſaliunt & oculi.dolent extremitates digitorum & ungulæ.& ſi in natura depo-
nent digitum,ſentiunt magnum calorem,& ſiccitatem,& duritiam, & ſtrictum os matricum. Axun-
giam porci uirginis cum melle aduna, & poſt balneum ſuppone. hoc etiam ad omnem paſſionem ma-
tricis prodeſt. *Item ad illas quæ tumorem habent, nec faciunt aliquid ſanguinis.* Adipem anſeris miſce in
lana & ſuppone. *Item ad eas quæ ante & retro patiuntur in coxa,& per totum uentrem, neque ſurgere neque dor-
mire poſſunt.* Butyrum,medullæ ceruinæ miſce,& utere. *Ad dolorem matricis.* Ceræ citrinæ, ceruí-
næ medullæ, terebinthinæ, adipis anatis, opij obolos.ij. cum oleo cyprino utere in peſſario. facit ad
ignem ſacrum, & febrem, in fiſtulis apoſtaſim, atque caliginem, & punctionem, & ulcera, & alia H
multa. *Item ad pectinis dolorem,dorſi,& uentris,& frontis.& quandiu ſtare non poteſt.* Adipem anſerinum
& myrrham cum mero uino teres,& in linteo pones. *Ad eas quæ dolorem matricis patiuntur ſi cum uiro
dormiunt.ſi hæc paſſio perſeuerat colica fiunt.* Vniuerſaliter autem hæ latas uenas habent penitus libi-
dinoſæ. natura tumeſcit plus intus quàm foris. patent palpebræ oculorum quando concumbunt. cu-
rabis ſic. Lac mulieris quæ maſculum lactat,& ceruſam miſce,& calefac,& pone peſſarium in ore ma-
tricis. Item galbano cum roſis ſimul utere. Item oui aſſi inure modicum & roſ. impone peſſario.
Ad inflationem & apoſtemata matricis. Butyrum cum opio & roſis aduna, & in melle peſſario appone.
Suffumiga ſic, ceram,terebynthinam,uel ſagapenum carbonibus appone,ſuperpoſito emmoto. *Si lum-
borum dolor,& circa matrices prurigo, in natura, & in uentre humidior. tunc nanque iam patet ſe rheumaticam fa-
ctam.* *Cura.* Ireos radicẽ ſucco mali granati miſce:& ecligma facies poſtquã urinã fecerit. *Ad can-
crum matricis,cuius hæc ſunt ſigna, dolor in uentre & ſexu,ut putet ſe ſpinam uel lignum in corpore habere. aliquando
effuſio ſanguinis cum urina.* Betam ſyluaticam,& alumen ſciſſum, & nitrum in ligno tere, & cataplaſ-
ma impone. Item ſuccum ſolatri cum adipe anſerino in peſſario. Item raphanum tempera cum eo, &
utere. *Ad ulcera matricis.* Ceram,myrrhã,& adipẽ porcinum,cum melle in lana ſuppone. Item oui
teſtam

A teſtam aſſam,ſiſelõn cũm roſis miſce & impone. *Ad matricem frigidam.* Si frigida fuerit dolet,& ſan
guinem profert.frigidus ſudor ſuperuenit. *Cura.* Terebynthinæ, mellis, adipis anſerini. añ. miſce
& utere.Item artemiſiam,adipem anſerinum oleo roſarum miſce & impone. *Signa uentoſitatis matricis.*
* Renum amotis & inteſtinorum.conducit ei uentrem & clauſa dolorem concitant. *Cura.* Myrrham
in nigro uino bibat.ſ.temperare. Item medullam ceruinam tere,& miſce roſis ad craſſitudinem mellis,
& fac peſſarium. *Matricis hydropicæ ſigna.* Nares mucoſæ,oculi nigri,torpet per loca calida. *Cura.*
Cyminũ,uuam paſſam,ſal modicum pinſe,& miſce,& peſſarium appone.Item rubi radicem coque, &
bibat ieiuna. *Ad matricem clauſam.* Bdellium tempera,& appone, ac ſuffumiga. *Si matrix exiuerit,
& tardauerit,& foris uulnerata fuerit.* Terebynthinæ,medullæ uitulinæ, opij,croci,roſarum,cicutæ peſ-
ſarium impone. *Ad hæmorrhoidas in ore matricis.* Coronam ſpinæ tere,& ſuperaſperge. *Ad rheuma-
tiſmum album,uel aquoſum,uel rubrum,uel ſanguineum,aut nigrum,ſine dolore,aut cum dolore.* *Cura.* Sanabis ſic.
Papauer cum uino nigro bibant.& teſtam oui contere,& appone in capite funium ceræ cum olibano,
& impone.Item acaciam tere cum aceto,& appone in lana. *Signa matricis plenæ humoribus.* Vlceri-
bus nimis impletur. extrema oculorum fiunt ſanguinea,febres aſſiduæ, & acutæ. *Cura.* Ciperũ &
rutam cum uino albo temperata ieiuna bibat ad cotylam unam, & non plus. *Ad effuſionem ſanguinis
B matricis.* Grana uuæ ſiccæ tere,& cum uino da, aut folia uiridis maluæ. *Si ex partu contingit ſanguinis
fluxus.* Corion baſilicon incende,& tere,& cum aceto inuolue,& impone in peſſarium.Item lapathij
ſucco intinctum peſſarium appone. *Si ex partu natura plagata fuerit.* Teſticulos tauri etiam ſolue cũ
aqua frigida,& cum roſis liquefactis lineo in panno cum modico croci impone. *Si uero conſuetudine
ſuper menſtrua uenerit.* Cineres uitis teras,& in linteo imponas.uel calcem teras, & ſimiliter apponas.
Potio ad idem. Radicem myricæ & corticem tere,& cum uino bibat. *Si matrix ex partu ulcerata fuerit.*
Helenium butyro ueteri miſce,& fac peſſarium,& ſuppone. *Ad conſuetudinem prouocandum.* Piperis
grana commiſce ſtaphiſagriæ,da poſt balneum cum uino,& cito ſubueniet.Item centauream tere cum
folijs in aqua,& fac pilulas,& impone ori matricis.Item rubiam,nigellam,& myrrham.añ.cum uino bi
bat. *Ad rhagadias in ore matricis.* Coronam ſpinæ,gallas omphacinas tere,& unge adipe anſerino,
ut adhæreat puluis.& ſuper ſparge. facit & ad condylomata. *Ad eas quæ non prægnantur.* Caſtorij.
piperis grana.xij.uino communi ſimul temperata cum pulegio bibat. *Vt non conceperit.* Nitrum in
ore matricis in modum ciceris poſt concubitum mittat. *Vt cognoſcat ſi ſua culpa,aut culpa uiri eſt quòd non
concipiat.* Vaſa fictilia duo ſigna,intus poſito hordeo,& ibi fac eam & cum urinare, & pone in loco
frigido per.xij.dies.cuius hordeum ingerminauerit,eius culpa eſt. *Vt cognoſcat an prægnans maſculum uel
C fœminam in utero habeat & cognoſcat ſi ſua culpa aut culpa uiri non concipiat.* Apium cum radice ſua capiti eius
appone ipſa ignorante.& ſi primo nominauerit dum loquetur maſculum,maſculum. ſi fœminã, fœmi-
nam pariet. *Vt fœmina concipiat.* Vuluam leporis ſiccam tere,& ambo bibant & edant. *Vt cogno-
ſcat ſi conceperit.* Si collum calidum habet,dorſum frigidum, concepit.ſi uero æquale corpus, non.
Ad eam quæ prius fœcunda fuerit,poſtea ſterilis facta eſt. Folia mali granati ſicca tere,& cum melle fac peſſa-
rium digitorum quatuor,& poſt purgationem impone,diebus tribus,ut non tollatur. Et uuam paſſam
cum granulis ſuis tere,& fac peſſarium ut dictum eſt.& quando coagulata ſtillauerit,cognoſcat uirũ.
Ad uiolatam ut non cognoſcatur. Alumen ſciſſum,gallas omphacinas cum uino aminæo tere, & fac en-
cathiſma.†Item cum ſucco paſtinacæ collige,& fac ad magnitudinem orobi, & apponatur per unam
horam antequam coeat. *Ad tumorem uberum.* Betam oleo coque donec ſoluatur,& ſic tere,& ſimul
†al. prochiriſma. ceram ſolue,& cataplaſma impone. *Item ad ubera ulcerata.* Portulacam tere cũ oleo roſæ, & linteo
impone. *Ad duritiem uberum,& inflationem,& ulcera,& craſſitiem,& omnem paſſionem.* Caulem uiridem
tere,& cataplaſma fac.Succum autem eius ſpiſſum line. *Item ad ulcera,& cancrum, & diataſin.* Folia
hederæ coque fortiter,& cataplaſma, & ex apozemate fomenta. *Ad lac augendum.* Lumbricorum
uiuorum.ʒ.i.tere,& cum melle bibat ut non cognoſcat.Item lac uaccinum aqua calida ſalſa uel mari-
D na fomenta,& poſtea cum uino calido bibat.

GALENO ASCRIPTUS LIBER A

DE MEDICINIS FACILE PARABILIBVS

AD SOLONEM, ARCHIATRVM,

Ioan. Baptiſta Raſario, Medico, Nouarienſi, interprete.

Hic liber, cuiuſcunque fuerit, non eſt vtilitatis omnino expers.

GALENVS CLAVDIANO SOLONI ARCHIATRO S.P.D.

QVod a me petijſti, ſuauiſſime Solon, ut de ijs, quæ facile parantur, ad te ſcriberem, operæpretium putaui, quæ longo uſu cognouiſſem, ea conſcribere, & ad te mittere. qua in re a capillis exorſus ad pedes uſque progrediar, ut F ea facile conſequi homines poſſint. itaque a capillis initium ſumam.

De ratione capillorum tingendorum. *Cap. I.*

VNctiones capillorum, ut ex canis nigri reddantur. ſcoriam ferri & plumbi coque in aceto ad tertias, & illine: capillos tamen interea oleo ne tangito. Aliud. Radices capparis terito, & in aſinino lacte coquito uſque ad tertiam, atque utitor. hoc autem ſeruandum eſt, ſiquidem capitis pilos nigros facit. Aliud. Fel marinæ teſtudinis ex oleo diſſolue, & capillos inunge. Aliud. racemos, qui in nucibus pendent, ex oleo coquito, tum liquido bitumine addito, unge. Aliud. plumbum in uaſe plumbeo cum oleo reponito, capilloſque ungito. Aliud. terreſtrem melongiam ure, cum oleo lenias, capillos inungas, atque ita per totam noctem ſinas. NE capilli cani fiant. Accipe colocynthida, eamque perfora, ac diligenter eius medullam abijce, tum laurino oleo imple, atque alterci ſemẽ non tritum adde, unumque diem ita ſine, ac ſemel in anno unge. VT capilli albi fiant. ſtercus hirundinis cum felle taurino terito, atque ungito. Aliud. uerbaſci albi florem comburito, tum aceto reſtinguito, & lenito, atque ungito. VT flaui fiant. Alumen in aqua coque, & cataplaſmatis modo capillis per biduum imponito, deinde ex aqua, in qua fæx uini combuſta diſſoluta ſit, ſuperdato. Aliud. decoque lupinos amaros: G eo decocto capillos unge. vel lupinos ipſos amaros, crudos terito, & cum aqua permiſceto, atque ungito. Aliud. vini fæcem cum oleo balanino miſce ad cerati ſpiſſitudinem, & cum dormitum itur, capillos unge. Aliud. Liguſtri folia in ſucco ſtruthij infunde, hacque infuſione utitor. Aliud. cape rubiam, ſtœchadem, citrinum, polytricum, abſinthium, & lupinos, inque aqua in uaſe uitreo reponito: ſicque per nouem dies dimittito, bis in die commouendo. cum uſus poſtularit, cape eius aquæ, quod ſatis ſit, in eaque ſpongiam infunde, ut aquam ipſam imbibat: cumque capilli, quos ea aqua perfuderis, reſiccati ſint, eos aqua calida & ſapone lauabis.

De caſu capillorum. *Cap. 2.*

SI capilli cadant, ulmi radicem, ac foliorum m.i. in aquæ cyathis. iiij. infunde, & illine. tum unge ex oleo. Aliud. Sambucum urito, cum cerato miſceto, & ungito. Aliud. aloen uino nigro, auſtero miſce, & unge. Aliud. myrrham, ladanum cum uino aut oleo myrtino miſce, atq; unge. Aliud. cape multas apes, eaſq; cõbure, miſce cũ oleo, & unge. Sed caueto ne uicinas partes attingas. Aliud. nigellam combure, & cum aqua leniens unge. hoc autem eſt ad ſupercilia accommodatiſſimum. DE capillis cadentibus ijs, qui conualeſcunt. Ladanum ex uino, & oleo roſaceo coquito uſque dum fiat tam ſpiſſum, quam ceratum, & ungito. Aliud. corticem radici mori detrahe, combure, coque, ut di- H ctum eſt. Aliud. herbæ ſanguinalis ſemen tere, in Lixiuium conijce, eoq; caput laua. tum lentiſcum excoque, ac caput collue. VT capilli in loco ambuſto naſcantur. Folia ficulna terantur, leniantur, ac loco ſuperdentur. PSILOTHRVM. Cerebrum ueſpertilionis cum lacte muliebri lenias, & ungas. Aliud. Fel thynni cum gummi hederæ permiſce, & illine. Aliud. marini leporis ſanguinem recentẽ cape, & unge. Aliud. ceruinum ſanguinem aceto permiſtum adhibe. Aliud. ſemen ſylueſtris urticæ cape, eoq; cum oleo diſſoluto locum confricato. Aliud. ueſpertiliones complures uiuos in bitumine teponito, ac ſinito, ut putreſiant, & quemuis locum eis inungito.

De alopecia. *Cap. 3.*

MVrem combuſtum terito, puluerem urſino adipi permiſceto, &, locum cepa alba confricans, ungito. Aliud. cantharidas combure, & tritas melli admiſce, atq; unge. Aliud. folijs ficulnis diligenter fricato, tum urſino adipe inungito. Aliud. ſpumam marinam combure, tere, cum oleo miſce, atq; unge. Aliud. ranam, cuius longa crura ſint, combure, tere, pice liquida excipe, locumq; perfricando, unge. Aliud. equi fluuialis pellem ure, locumque unge. Aliud. ſanguine marinæ teſtudinis locum inunge. Aliud. ſtercus muris ac thus cape, et aceto permiſce, ad mellis conſiſtentiam, & locum fricans inungito. Aliud. haſtulam regiam tere, aceto, aut uino excipe: locum ante radito, ficulniſque

culniſque

A culniſque folijs, aut aſpero panno confricato, atque ungito. Aliud. arundinis radicem combure, & adipi urſino miſce, & unge. Aliud. tithymallum, conterito locumque ungito.

De furfuribus. *Cap.* 4.

CImoliam aqua perſperge, bliti ſuccum adde, atque unge: deinde laua, tum maſculum thus cape, tere, uinoque & oleo miſtis unge. die ſequenti cum uua taminia & oleo unge. Aliud. cape nitri, fæcis uini, mirobalanorum, ſingulorum libram, uuæ taminiæ ſelibram: oleo uetere admiſto unge. ceteros humidos furfures aqua ſalſa lauabis, aut ex lupinorum decocto. quod eſt uſu comprobatum. Aliud. ſucco portulacæ caput laua. Aliud. ſucco bliti caput cocto, aut crudo, cui mel admiſtum ſit, caput unge. Aliud. Cimoliam decocto fœnigræci miſce, atque illine. Aliud. radicem ſylueſtris cucumeris coque, eiuſque decocto caput laua. Aliud. Scillam in foco obrue: ubi ſit mollis reddita, ſuccum exprime, eique parum olei adde, & perunge.

De pſydraciis, & effloreſcentiis. *Cap.* 5.

PSydracia ſunt effloreſcentiæ quædam, quæ ueſicis eminentibus ſimiles in extrema cute capitis exoriuntur, effloreſcentiæ uero ſunt ulcerationes quædã ſubrubicundæ, atque aſperæ, quæ in ſuperficie fiunt. eorum eſt huiuſmodi curatio. Fabarum farinam uino ſubactam, cerati modo impo-
B ne. Vel ceratum ex liguſtro & ceruſſa confice, tum appone. uel cape amyli, ceruſſæ, aluminis, rutæ foliorum uiridium, ſingulorum drach. iiij. miſce aceto, atque oleo myrtino, & inunge. uel cape ſpumæ argenti ac ceruſſæ ſingulorum ſemiunciam, ſulfuris ignem non experti drach. viij. excipe oleo myrtino, & illine.

De achoribus, & fauis. *Cap.* 6.

AChor affectio eſt in capite oriens, quæ tenuibus foraminibus, quibus humor paululum glutinoſus prodit, cutim perforat: fauus aũt maiora foramina facit, quibus humor melli ſimilis cõtinetur curatur autem hoc modo. Vbi caput abraſeris, ipſum bis, terve, aut ſæpius aqua calida, in qua myrtus, aut rubus, aut lenticula, aut radices aſparagi, aut lupini amari decocti ſint, perfunde: ſique copia humoris ex capite effluet, cataplaſma aut ex folijs ſalicis, aut quæ cum lente in aqua cocta ſint, impones. utile autem eſt ante caput ipſum parietaria, ſulfure, ac ſapone illinere. uel cape lithargyri drach. xvi. foliorum rutæ drach. viij. herbæ pedicularis drach. iiij. atramenti ſutorij drach. ij. his aceto & oleo myrtino exceptis utitor.

De tremore capitis. *Cap.* 7.

C AD capitis tremorem, ſtœchadem ex aqua potui dabis, uel artemiſiæ parua habentis folia, ſuccum oleo roſaceo permiſce, ac neruorum propagines unge. uel ſpinæ albæ ſemen bibendum præbe. uel caſtoreum in aqua diſſolutum potui dato.

De capitis dolore. *Cap.* 8.

CEruinum cornu combuſtum, ac tritum oleo roſaceo miſce, temporaque & frontem inunge. uel uulturis cerebrum lenias, caputque & tempora illinas. uel pſylio ex oleo roſaceo infuſo utere. hoc autem eſt etiam ad hemicraniam accommodatum. uel ſtyracem liquidam oleo miſtam admoue. uel aſellos qui ſub hydrijs degunt, ex oleo coque: eoque oleo caput illine. Aliud. flores mali punici, uel ipſos citinos ex uino coque, aut etiam aqua marina uſque dum tertia pars abſumatur, deinde tere, & cerato miſtis utere. Aliud. tempera pulegio, fœniculi radice, cũ farina hordeacea illines. Aliud. mentam, aut ſinapi aceto miſce, ac bis in die tempora inunge. AD dolorem capitis, & temporum. Opium ad fabæ magnitudinem cape, itemq; pulegij & lentiſci partes ſex, excipe aceto, & oleo roſaceo, atque ungito. Aliud. Lapathium acidum & gallam tere, temporaque & frontem unge. Aliud. caſtoreum oleo roſaceo, acetoque diſſolue, & frontem ac tempora illine. Aliud. iridem ſiccam, minuſque cardamomum aceto reſolutũ cape, ac capillos unge, ut mulieres ungere capillos ſolẽt. Aliud. peucedani liquorem oleo irino lenias, atque ungas. Aliud. ſtercus hirundinum prius, quàm terram
D attingat, cum luto nidi cape, in ligneo uaſe aceto madefacto, frontem illinito. Aliud. gummi hederæ cum aceto & oleo roſaceo lenias, temporaque inungas.] Aliud. Caprinũ ſtercus ex aceto, oleoq; roſaceo tere, frontem illine, faſcia deliga. id mane, & ueſperi faciendum: atque ita capitis dolorem ſanabis. Aliud. euphorbium, & atramentum ſcriptorium cum aceto tere, frontemque illine. Aliud. puer, qui rebus uenereis nondum uſus ſit, in limine ianuæ ægrotantis mingat: tum acetum affundatur; & utrunque ibidem commiſceatur, ad ſordium ſpiſſitudinem, eademq; hora fronti imponatur. Aliud. ſi enixa caput doleat, cinerem ex aceto fronti imponito. Aliud. hederæ lacrima cum aceto oleoque roſaceo miſta frons oblinatur. EPITHEMA ad idem. naſturtium cum aceto ac roſaceo miſcẽ ad cerati ſpiſſitudinem, atque ita ſuperdato, ut a tempore ad tempus pertingat. ita enim ilico dolor adimetur. AD EOS, quorum altera capitis pars dolore uexatur. Acaciam roſaceo cerato exceptam adhibe: Aliud. cichorium admotum tum capitis dolores, tum exuſtiones a ſole contractas mirabiliter aufert.

AD MORBVM *comitialem.* *Cap.* 9.

MIluum in olla uiuentem concremato, cineremque potui dato, ac ſanabis. Aliud. iecur eiuſdẽ combuſtum, ac tritum cum aqua bibendum præbe. Aliud. aſinini ſtercoris fricti quotidie duo cochlearia dato, atque æger morbo liberabitur. hoc remedium longo uſu probatum eſt. Aliud. prodeſt urina uerris in fumo arefacta, & cum oxymelle potui data. urina autem fabæ ægyptiæ magnitudi-

nem æquet:apri autem præſtantiſſima eſt. Aliud. Ad comitialem morbum efficax eſt ſtercus hirci- E
num,ſi quindecim eius globulos ad ſummum capias. Aliud. Si æger maluæ agreſtis ſuccum per tri-
ginta dies ieiunus biber,ſaneſcet. Aliud. [Muſtelæ iecur ſiccum ex aqua potui dato, quod facien-
dum eſt,cum æger mox caſurus eſt. Aliud. leporis coagulo modicum olei addito, pilulaſque confi-
cito.harum tũ unam,tum duas dato.] Aliud. muſtelæ ſanguine ægrum obline: muſtelamq; ipſam
capite,pedibuſque abiectis ægro da,ut ueſcatur. ac muſtela quidem data ſtrumas non ſecus pellit.
Aliud. murem diſſeca cum Luna decreſcit:iecur ipſius exemptum,atque aſſatum ægro comedendum
dabis. [utile etiam eſt oxymel, itemque acetum ſcillite, & Iuliani, & theriaca.] Aliud, quod odo-
ratu prodeſt.tithymallum cum aceto ac polenta teras, & in placentulas,redigas,tum olfaciendas lan
guenti dabis:ſiquidem non cadet.[prodeſt quoque & peucedanum & picem odorari] SVFFItus co-
mitialem morbum arguens. Lapidem gagarem ſuffito,ægrum conregens,ne uapor diſſipetur. Si re ue-
ra morbo comitiali uexatur,cadet. POTIONES, quibus dignoſcitur, an non ſanari comitiales poſ-
ſint.acaciæ drachmam ex aqua dilutam propinabis.ſi uomat,curationem morbus non admittet:ſi in fe
brim cadet,potio proderit. A SIDERE percuſſorum curatio. conſperge ipſos aſini urina, & ſana-
buntur. VT eum, qui ex comitiali morbo humi iacet,confeſtim excites. Thymum, aut pulegium te-
re,eiuſque naribus admoue. QVAE per nares purgant.Anagallidis cæruleum florem habentis ſuccũ F
naribus infunde,ac iube,ut æger ſupinus ſpiritum ducat. hoc enim omnibus, capite laborãtibus con
fert. Aliud. [albæ hederæ ſuccum naribus inſtilla.] Aliud. ex nigella ſuccum exprime, eumq, cum
mulſa inſtilla .eodemque modo iridem uetere oleo miſto adhibe. Aliud. betæ radicis ſuccum nari-
bus infundito,ac caput purgabitur.

DE AVRIVM *uitiis,ac primum de ijs,quæ in ſinibus auditus oriuntur.* *Cap.* 10.

AVris lauanda eſt uino diluto,aut mulſa,ac lycium, in oui putamine maceratum, infundendum.
AD INflãmationes ac dolores.Contere allij capitula,& in olla cum oleo calfacias,idque oleum
auri inſtilla,ſiquidem dolor ſedabitur. AD MAgnum dolorem.iecur anſeris ſalſum cum nardo,eliqua,
& repurgatum auri inde. AD AVRES purulentas.alumen liquidum aquæ dilutum in uas uitreũ con-
de,ac maceratum impone. AD AVRES purulentas,grauiterque dolentes,utere porri ſucco ex melle
diluto. Aliud. Opium uino dulci eliqua,ac tepeſactum in aurem infunde. Aliud. Cedri lachryma
cum modico nardi imponito. Aliud. mel & oleum in uaſe prius ſimul tepefacta inſtillabis. AD tere
dines,ac ſaniem. alumen ſciſſile cum aceto & uino dulci coques ad mellis ſpiſſitudinem.id infuſum &
ad noua,& ad uetuſta uitia eſt ualde accommodatum. AD eos ſonitus,qui intra aures fiũt, & ad acres G
dolores.cedri lachryma melli admiſta,& indita confert. Aliud. aloe hepatica cũ uino mulſo ad ſor-
dium craſſitudinem redacta,& infuſa,prodeſt. Aliud. vulpinus adeps eliquatus inſtilletur. Aliud.
tepefactum nardum infunde. Aliud. Caſiam cum oleo roſaceo impone. Aliud. aſelli domeſtici
oleo roſaceo feruefacti auxiliantur. AD EOS dolores,qui ſenſim ingruunt.lanam ſuccidam in aceto
feruefacito,humoremque in aurem exprimito.tum ſummum foramen lana ſuccida contegito. Aliud.
mali punici immaturi ſuccum cum melle adhibe:aut lentiſci,aut perdicij,aut cypri,aut rubi,horum cu
iuſque ſuccum,aut per ſe,aut cum melle miſce,tum cocto utere.ita quoque uti debes plantaginis, aut
lactucæ,aut herbæ ſanguinalis ſucco. AD Dolores ſine ulcere.ſulfur ignem non expertum in nares ca
lamo inſuffletur. Aliud. papaueris lachrymam lacte muliebri dilutam inſtilla. AD grauem auditũ.
Abſinthium in aqua decoque,eoque decocto aurem laua. AD EOS qui ſurdi nati ſunt. Capræ recẽs
iugulatæ cornu caprino lorio imple,ad fumum per dies nouem teneto,tum utitor. AD ſonitus ex pro
fundo.acetum roſaceum,rutam,& cuminum melle temperata admoue. AD TINnitus, ac ſonitus re
pente obortos.acetum acre tepefac,& in aurem inſtilla. Aliud. bryoniæ,mellis,ueratri albi, & olei
roſacei partem in unum commiſce,atque in aurem demitte. AD AVREM dolentem ac ſaniem effun
dentem.acetum,mel,& roſaceum oleum permiſce,ac tepefacta inde. AD Dolores acerbos. Adipem H
*eurhypaſton oleo ſubactam infunde,& ſpongia locum obducito.ceterum ad morbos neruorum cum
pari portione uulpini,ſuillique adipis adiecta confert. AD AVRIVM dolores,& inflammationes. ha
ſtulæ regiæ radix perpurganda eſt,& in oleum,quod in uaſe uitreo ſit, demittenda: & per quadraginta
continuos dies ſub canis æſtu in ſole continenda,poſtea utitor. AD aures ulceratas,ac purulentas.La
certas paruulas uenare,mundo oleo eliqua:& in aurẽ infunde:& uermes,ſi in aure fuerint, interimes.
AD AVRIVM uermiculos, & ad ea, quæ in aurem inciderunt, extrahenda. cepas & hyſſopum in ue-
tere urina contrita inſtillabis. Aliud. ſeminum medullæ colocynthidis,aluminis ægyptij pares por-
tiones in cedrino oleo maceratas infunde. AD ſordes aurium educendas. lanam unguentaria glan-
de madẽtem in aurem demittito,& ſordium refertam comperies. Aliud. nitrum læuigatum in aurem
da,acetum inſtilla,lanam mollem ſuper adde,ac per noctem relinque: ſequenti die calido hydrelæo
perlue. AD AVrem dolentem. flos ſalis cum oleo roſaceo,acetoque infundatur. AD aurium ſaniem,
magnumq; dolorem. Nitrum roſaceo temperatum in aurem infunde. Aliud. elleborum album ex
uino,aut aceto cum alumine immitte.præterea uero nepitæ radicis ſuccus aceto temperatus infunda-
tur. AD diuturna uitia.lycij & mellis pares portiones miſce,atque utere. AD aures inflammatas.cor
tices capitulorum papaueris tere,tertiamque partem cum hordeacea farina permiſce, atque in dulci
diluto

A diluto coquito,& cataplaſmá facito. [AD Aures ſanie manantes, & dolore uexatas. medullam uituli liquefactam inſtilla. Aliud. ſcoriam ferri lenias,& ex aceto acerrimo inſtilles.

Ad ſtrumas, & parotidas. *Cap. 11.*

STrumæ communi quidem curatione rolluntur ab ijs,a quibus ſcirrhi:ſed propria,ad hunc modum. farinam lupinorum amarorum aceto mulſo coque,& illine. Aliud. ſtercus bouis, aut capræ in aceto coctum impone. Aliud. melli aut oleo,aut adipi ſuillo calcem miſce, & adhibe. Aliud. farinam iridis, & ſtercus columbinum in uino coque, & ſuperda. Aliud. axungiæ ueteris, ſeminis alterci, picis,olei antiqui,ſtercoris citrini gallinæ, ſingulorum pares portiones miſce, & impone.

De morbis oculorum, & primo de inflammationibus incipientibus. *Cap. 12.*

MEntæ ſuccum inſtilla.is enim reſoluit:ſed columbinus ſanguis eſt melior. Aliud. fœniculi ſuccum exprime,eoque utitor.ſed præſtat uetus.eo uero ex aqua miſto utendum eſt. Aliud.ex ruta recenti ſuccum exprime,eiusque ſuccũ in pixide æris rubri reconde,atq; utere. Aliud. cataplaſma ex coctis coctanis,hordei farina,& uino albo conficito. Aliud. folia papaueris, ac cortices granatorum cum hordei polline cataplaſmatis more impone. Aliud. roſas coctas,& lenitas eodem modo adhibebis. Aliud. ex meliloti decoctione cataplaſma facias. Aliud. ex coctani folijs tritis cataplaſma B cum uino albo, & polenta fac. AD VNgulam. Vngula autem morbus dicitur,cum in oculi cornea quandoque in extima parte,quandoque uero in ima pus continetur: quod paruæ ungulæ ſimilitudinẽ gerit: unde etiam morbus nomen traxit.ergo ad ungulas moderatas conducit mulſa, itemque ſuccus fœnigræci,&,quod fit ex thure,collirium.ad magnas autem,aloes,myrrhæ, croci, ſingulorum partem unam,uini partes tres, mellis partes ſex cape.crocum ex modico uini diſſolue, tum aloẽ, & myrrham: deinde mel infunde,& compone,ac in uitreo uaſe reconde,biſque in die utere.id enim purgat,carnem creat,& ſolidam partem reddit. AD ſugillata.ſinapin contere,& ex cerato adhibe. Aliud. oſſa ſepiæ ſubtiliſſime contere,& aceto permiſce,ac per noctem illine,ac liuorem adimes. Aliud. radicem, cucumeris agreſtis melli miſtam impone. AD Liuores oculorum.hyſſopum contritam in panno liga,& in aquam calidam infunde, & fotu liuores continge. Aliud. farinam iridis melli miſce,& admoue. Aliud. cyminum tritum lacte mulieris exceptum adhibe,aut origanum eodem modo. Aliud. erucæ ſemen cum bubulo felle tritum cataplaſmatis modo impone. AD Pterygia. Pterygium appellatur neruea eminentia membranæ,quæ oculo adnata eſt,quæ ab angulis incipiens in corneã pertinet. hæcque cum etiam augetur, pupillam tegit.ergo magna,diuturnaque pterygia manuum opera incidendo curantur: recentia uero & moderata corrigit æs combuſtum,uel atramentum ſutorium,cum adipe ſuil C lo. Aliud præſtans. atramenti ſutorij partem unam, gummi arabici partem mediam, uino diſſolue, atque illine.ſunt,qui caprinum iecur melli miſceant, atq; ungant. Aliud. ex lilio,liguſtro,& aqua collirium compone, & illine. AD ulcera,& albugines oculorum. ulcera, quæ in oculis naſcuntur, in ſuperficie ſunt,eaque nephelia nominant: quæ in imo ſunt, albugines. erga nephelia ſuccus anagallidis, & ſuccus minoris centaureæ cum melle purgat:diuturna uero, attenuat cedria,& æs combuſtum ſolũ in aqua,collirij modo. Albugines uero iuuat ex oleo diligenter diſſolutum nitrum,& inunctũ. Aliud. ſuccum dracontij exprime,melli crudo miſce,& illine.uel felle hircino oculum fricato. uel os ſepiæ cõbuſtum, melle diſſolutum,illine. uel ex ſtercore lacertæ collirium ex aqua fac, & unge. uel felle canis marini unge, uel raphani ſucco, uel felle galli. uel ſuccum malorum granatorum in uaſe rerreo pone,& panno tege,& in ſole teneto uſque dum mellis conſiſtentiam acquirat, eique par pondus mellis adde, & repone.efficacius enim eſt inueteratum: & cum æger ad quietem it, oculos inungat.uel,leonino felle,quod mel acceperit, illine.ſi puerulus albugine uexetur,eius mater ammoniacum mandat. & in oculum inſufflet:itemque oculum menſtruo alicuius ex agnatione ſua ungat.præterea mater paruulum digitum ſibi conuulneret,& effluente ſanguine oculum inungat. AD Caliginem, & nebulas oculorum.ſucco foliorum dracontij oculos illine. uel ſuccum betonicæ admiſto uino calido inſtilla- D bis. DE hordeolo. Oculos decoctione hordei foue: uel ex cera alba. uel muſcas uenare, caput, pedesque earum abijce,ac reliquo corpore oculum frica. DE MAdaroſi. eſt hæc cum oculi glabri fiunt, & πτίλωσις, cum pili palpebrarum cadunt.curantur autem ſic.nucleorum palmularum cõbuſtorũ. ℥.iij. ſpicæ drach. duas,tere, & ijs utitor. uel ſtibij aſſi, piperis ſingulorum drach. unam. ſpicæ. ℥. treis. Aliud. quod ad caſus pilorum ſupercilij facit. Auellanas comburito,adipi urſino, aut caprillo permiſceto, & ungito. Aliud. quod etiam ad barbę alopeciam conducit. alterci drach. duas, ſtercoris muris drach. unam, polytrichi drach. duas,olei irini cyathos quatuor,tere, oleoq; permiſce:& loco prius per fotum curato,illine. Aliud. ſenectam ſerpentis combure, & illine. facit enim hæc ad narium pilos.uel nigellam tere,& pari modo adhibe. AD ſupercilia piloſa. Origanum combure, tere,& impone,pilis prius euulſis.Aliud.lacertã uiridẽ in oleo coq;,& pilis euulſis locũ inunge. Aliud. chamęleõtis radicem ſanguini ranæ miſce,& illine. VNCTIO ad eos, qui oculos glaucos hñt. glaucos mulierũ oculos reddit nigros alterci flos cæruleus in umbra repoſitus,& cum uti uis,uino auſtero permiſtus, & illitus. AD ſuffuſiones. Theriacã ex uiperis cum melle fumi experte permiſce,atq; illine.faciũt ad hęc ea,quæ caput purgãt,& purgatio ex hiera,& fotus ex fœniculi decoctione,& ſagapenũ,& ueratrũ albũ ex melle impoſitũ,aut mel cũ fœniculi ſucco. AD Aegilopas.eſt ægilops abſceſſus paruus iuxta magnũ oculi angulum, qui ſi negligatur, uſq; ad os ſcinditur. atq; ægilops dicitur prius,quàm diſcindatur,

huic

huic benefacit ſi glaucium,crocumque cum perdicij ſucco admoueas.ſed frequenter hæc permutanda E
ſunt. Aliud. conchulas cum ſuis teſtis contere,& impone. ſunt qui aloem, aut myrrham miſceant.
Aliud. fel ſuillum exicca,& admoue.aliud,cataplaſma ex perdicio facias. Aliud. ægilopum herbã
inter frumenta naſcentem cataplaſmatis modo ſuperdato. Aliud. portulacam ac thus maſculum
appone: ea tamen ieiunus præmandes. Aliud. craneum humanum tere,& adhibe. AD nyctalo-
pas.hircinũ iecur aſſabis,& liquore eo,qui defluit,oculos unges.prodeſt enim duodecies illitus. AD
pediculos oculorum.Aqua marina tepida palpebras foueto.

De narium affectionib.ac primum de polypo,& ozæna. *Cap. 13.*

VItriolum aceto dilue,& inunge.uel corticum granatorum drach.xvj.fellis taurini,amomi, myr-
rhæ,calamenti,praſſij,ſingulorum drach.viij.croci drach. ij.ellebori albi tantundem cape,ac ſic-
cis utitor. AD narium fœtorem,amomi,myrrhæ,roſarum ſiccarum pares portiones cum oleo nardi-
no,cape, & unge. facit huc etiã inunctio ex magmate hedycroo. AD ulcera narium. Lithargyri.ʒ.iiij.
rutæ recentis,alu minis ſciſſilis,ſingulorum drach.duas.excipe oleo myrtino,atque aceto. Aliud. ce
ruſſæ drach.unam,lithargyri drach.tres,ſcoriæ plumbi,aut plumbi combuſti drach.tres cape: laua om
nia,& oleo myrtino excipe. VT ſanguinem e naribus educas. florem graminis impone. Aliud. ru
biam cum oleo cape,eaque nares illine. AD fluxionem ſanguinis e naribus. oui corticem combure, F
eiuſque cape partem unam,gallæ partem mediam.inſufflato. Aliud. lycium impone. Aliud. aſi-
ninum ſtercus combure,eiuſque cinerem inſuffla,aut ſuccum expreſſum infunde. Aliud. lapidem
molarem igni candentem in aceto reſtingue,& odorandum præbe. Aliud. thus maſculum & aloen
albo oui excipe.& cum linamento appone,& pilos leporis ſuper adde. Aliud. cucurbitulam ma-
gnam affigito præcordijs quæ recta ad partem naris patientis reſpiciunt. utendum quoque eſt adſtrin
gentibus,& quæ ſanguinis prohibere impetum poſſint.] AD nares ulceratas, polypos,& ozænas. con
tinge ſpuma * nitri:& ad ſpiritus odorem conciliandum collige albæ uiolæ florẽ ex ſuo coliculo non-
dum delapſum, & ex aqua tere ad mellis craſſitudinem, ac partes ulceratas eo contingę. Aliud.
ærugine ex melle decocta locum tange. AD inflammationes interiores.adipem anſerinum cum por
ri & ſolani ſucco paribus portionibus dilutum interdiu illine. AD narium ulcera perdura.plumbum
tritum cum uino,cui marina aqua miſta non ſit,dilue: oleique myrtini, quod ſatis ſit, adde ad mellis
cõſiſtentiam. Aliud. ſquamam æris ex melle decoctam adhibe. SANguinem per nares educentia.
mentam melle excipe:collirium facito,ac naribus indito. AD ſanguinis profluuium e naribus. rutam
tritam oleo exceptam in nares mittito.uel gummi ac thus terito,& aceto liquata in nares conijce. uel
cypria cinerula cum porri ſucco temperata utere.uel ſpongiam uſtam pice illitam & arefactam lina- G
mento perfuſam in nares mittito. uel acuti iunci florem in nares dato. AD SANguinis eruptio-
nes, quæ ſupprimi non poſſunt, præſertim cum febricitantibus diutius ſanguis effluit. pyrion im-
pone quandoque aridum, quandoque collirio illitum. facito autem, ut craſſitudo caua narium obtu
ret.ijſdem nares,temporaque,& frõtem obline.uel diphryges uſtum,& ex aceto tritum ſuperdato.uel
lanam oui candido madidam impone.uel lanam herbæ ſanguinalis, aut ſolanis ſucco imbutam nari-
bus infunde.uel rutam ex aceto tritam circumpone,& ſuffitum facito.ceterum utendum eſt ijs,quæ re
primere,& cohibere ſanguinis impetum poſſint:ut cicutæ ſuffitu nares compleas, odorẽq; æger trahat:
aut etiam nares digito comprimat: aut cerato: aut alio quouis diligenter occludat. penis quoque ex-
tremũ papyro deligandum eſt:& in mulieribus papillas mammarum eodem modo deligabis. oblines
etiam frontem & caput refrigerantibus, eiſdemque conſperges.cucurbitula autem capiti affixa, præ-
ſentiſſimum eſt remedium.uel etiam ſi uenam frontis ſoluas.ſternutamenta quoque ſanguinem plerun
que ſiſtunt.uel bugloſſum herbam,aut aſini fimum ex aceto naribus inde. AD ſtertentes. anethum ca-
piti clam ſubijcias:quod etiam remedio eſt ijs,qui ex lecto proſiliunt. AD puncta,& eam, quæ æra uo-
catur,ſine cicatrice,& ulcere,cum locum nitro deterſeris, reſinam terebinthinam imponito, ac per
dies quinque ita ſinito:tum locum ſolue,ac puncta ſcriptorio ſpecillo perforabis,deinde thus,nitrum, H
ac mel pari modo miſta,ad cerati craſſitudinem ſuperpone: denique uero ſolue,& laua. uel cataplaſma
ex trito ueratro cum pane:uel ex ſolo acido lacte conficito.uel fici cortice trito obline. uel uuam tami
niam cataplaſmatis modo impone.

AD *uitiligines,maculas,lentigines,& alias faciei affectiones.* *Cap. 14.*

SYlueſtris cucumeris ſucco trito,& per cribrum traiecto faciem abſterge.uel,alcyonio ex uino tri-
to faciem illine.uel uitem ſylueſtrem contunde,ac uino ægyptio maceratã impone.uel erucæ agre
ſtis radicem tritam,& ouillo felle exceptam adhibe,facie nitro prius peruncta.uel elaterium ex aceto
tritum,& ad mellis conſiſtentiam redactam,ceratoque miſtum inungito. Vel cinabari cum melle fa-
ciem obline.uel cachryos ſemine contrito lentigines unge.ubi aruerit,ablue. Vel, cucumeris agreſtis
radicẽ,& ſummos ficulnos ramulos ex aceto ferueſacito,ac tritos imponito.Vel,umbilici ueneris radi
cibus ex melle tritis faciẽ oblinito.rubia quoque ad maculas a ſole contractas,& ad uitiligines expel-
lendas ualet,ſi ea trita ex oleo facies ungatur. Aliud. *zonchum amarum ex melle contere, facici-
que ſuperda. Aliud. anethi ſemen cum uetere uino tritum ad mellis cõſiſtentiam faciei imponito,
atque ita per integram noctẽ dimittito: die ſequẽti,mane illud aufer,atque aliud recens repone, quin-
etiam eodem ſemine commanducato maculas,& lenticulas utiliter illines. Ad eadem facit alba uio-
la ex

A la ex aqua.uel,aphronitrum cum cerato ex cera tyrrhenica facto faciei impone. AD uitiligines, & al-
bum colorem.alcyonium uſtum,mollique miſtum illine,eodem etiam cum erui, triticique farina mi-
ſto, & q̃ maxime calido faciem deterge. uel amaras amygdalas detracto cortice excipe aceto acri, &
cataplaſma confice.uel,ocymi ſemen cum gallinaceo,anſerino ve adipe tritum impone.itemque fœnū
græcum ex aceto tritum, & illitum ſquamulas aufert. AD maculas, & lenticulas. myrrham & cro-
cum aqua macera,atque illine.uel purpuras & bucinas in ollam conijce,& in furno aſſa, tum ex melle
tere,atque utere. AD faciem & albam,& extenta cute reddendam.radices ſylueſtris cucumeris in fru
ſta ſeca,refrigeraque.tum in aqua elixato,ac terito,& cataplaſma facito. Aliud. ſplēdidam faciē
reddens.eruum uino ſuaue olenti macera, & cataplaſma confice. Aliud. ſemidalis ſuccum expri-
me, humidiorem partem abiice. ei autem parti,quæ ſubſedit, oui album miſce ad mellis craſſitudinē.
ubi hoc faciem perunxeris,oleo deterges. ſi autem a ſole maculæ contractæ ſint, faciem multa frigida
lauabis,& per unum diem facies coloratior reddetur. * Violam elixa, parum aluminis adde:tum
lixiuium admiſce,ac tere,utereque ex multo oleo inungens.ita enim & faciei gratum colorem, & ori
ſuauem odorem conciliabis.cupreſſi atque ilicis ſcobes ſimul feruefacies, ac totum corpus ea deco-
ctione madefacito. Aliud. thuris, ac pæderotis pares portiones miſceto,& ex melle terito, faciē
B inungito,unumque diem ſinito, tum abluito. Aliud. lini fæcem melli miſce, & ſub ſole iter confe
cturus,corpus,nitro prius abſterſum,inungito. NE A ſole quis exuratur, & ad faciem exuſtione li-
berandam.bulbo candido,cōtrito ex melle inunge.Si uero ſine inflammatione tumefacta facies ſit,ter
ram nigram ex aqua contritam impones. Aliud. alcyonium, nardumque gallicum ſimul tere, &
utere. [AD PANOS & lentigines,ex dracontij radice & melle cataplaſma compones, uel nigellam ex
aceto,uel pentadactyli fructum ſuper dabis. AD RVborem faciei conciliandum.rubiam tere, & oleo
miſce, atque unge. Aliud. bulbum amarum tritum melli admiſce, & inunge. Aliud. ciceris,
rubiæ, myrrhæ ſing.drach.ij.excipe adipe uitulino,& oleo maſtichino, & unge: poſt ſpatiū uero ſpon-
gia calida abſterge.

AD ORIS *uitia,& primum ad labia fiſſa.* *Cap. 15.*

GAllam immaturam tere,ac reſinam terebinthinam cum hyſſopo & melle cape,atque utere. AD
altiores ſciſſuras,caprinus adeps repurgatus benefacit. [Aliud. adeps anſerinus & item mel
ac reſina terebinthina ad pares portiones addito.roſatum flore,hyſſopo ſicca, & maſtiche, capiantur:
& ex ijs inunctio conficiatur.] VT ORIS halitus ſit ſuauis. Vino uetere odorato, in quo macerata
iris ſit,os collue,& aſſidue in ore parumper contine.vel,uino os,in quo ſerpillum maduerit, patum ſub
C lue. AD fœdos oris odores,ſine ulcere.ſunt qui uino meraciore,cui myrrha admiſta ſit, os colluant,
rotundumque iuncum odoratum terāt,& interiores oris partes fricent. ita etiam marmore combuſto
cum aniſo utuntur,& item hordeo ex melle,& ſale:quidam uero linteolum comburunt, uinoque inij-
ciunt,ac trito utuntur.& pumicem,nardumque,ac myrrhamque adhibent. quidam ſemidalin, irinque
melli commiſcentes urunt,itaque utuntur.ex oſtreis uero purpuras, bucinaſque cum myrrha capiunt:
cumque dormitum uadunt,aceto acerrimo ſubluunt. quidā uero domum egreſſuri, pini folia mādunt,
& os aqua lauant.non deſunt etiam,qui aniſum,aut dulcem radicem, aut irida, aut aliud huius generis
iter facturi, manducent. [AD oris ulcera, ac putredines. Melanteria contuſa ad hoc facit. itemque
oleum immaturum aut per ſe,aut cum melle datum: atque etiam quæ glaucuris dicitur,contuſa: cuius
ſuccus ex melle & aqua pari portione ad gargarizandum datur. AD ſanguinis ex ore profluuium. ro-
ſæ in oxycrato decoquantur.eaque decoctione frigida os colluatur. ac deglutiatur. aut decoctione ro
ſarum frigida,aut extremitatum uitis,aut lentiſci,aut rubi,aut cytoniorum,aut acinorum uuæ,aut rhu,
gargarizatio fiat. Aliud. ſemen roſæ cum maſtiche ex uino adſtringēti potui da, uel ex uino, in quo
rubus,& roſæ decoctæ ſint. AD ORIS ulcera, gallam in uino coque, eoque os collue,tum gallam tri
tam ex melle,aut florem roſarum,adde:aut etiam decoctione foliorum oliuæ os collue.]

D VT *dentes candidi reddantur,& reliqua eorum uitia curentur.* *Cap. 16.*

IN uſu ſunt huiuſmodi quædam,quibus dentes confricantur, quæ ſimul & gingiuis proſunt, & den-
tes ſplendidos,firmoſque reddunt.itaque terram,quàm eretriada uocant,urunt, & tritam apponūt.
quæ ſane dentes ualde ſplendidos facit.erui quoque farina lotio ſubacta illinitur. uel animalis daſypo
dis,i.cuius pedes piloſi ſunt,caput uſtum cum candidiſſimo fœniculo, & ſepiæ oſſibus tritis, & commi
ſtis ad uſum adhibemus,uel,cornu ceruino uſto,& trito utimur.quod etiam dentium dolores tollit, &
ex roſaceo impoſitum capitis dolores ſanat.uel pulegio & ſale fricto miſtis ac tritis:itemq; ouillo talo
combuſto:& hordeo toſto,ſaleque miſtis,& tritis ad eadem utitor. LAvatio ad ulcera, ac dentes mo
biles,& infirmos.halicacabi radicem cū malicorio craſſiore elixam ſuperdato.uel albæ populi,aut uer-
benacæ radicem,aut eryngij radicem,aut herbam ipſam,aut polij radicem tere, & impone. AD con-
cuſſos dentes,ac dolentes.Aſini ungulam combuſtam,tritamque & aceto exceptam in orbiculos con
forma,ac repone.cum uti uelis orbiculum unum aceto eliqua,& in ore continēdum da. id enim ſtatim
dolorem ſedat,atque adimit. Aliud, chamæleontis nigri decoctione foue,& dentium dolorem cu-
rabis.id quod etiā mures necat. Aliud, betæ ſucco dentes collue,ac dolorem ſubito adimes. Aliud.
alterci radicem decoque, eaque decoctione dentes foue.dolor enim ſedabitur. Aliud, rutam,hyſ-
ſopum,myrrhamque ex uino tritas in ore æger contineat. Aliud. ex uerbaſci radice aceto, poſca,
aut

aut uino decocta os lauetur,& proderit. Aliud. collutio ex nitro,oleoque facta dolorẽ pellit. Aliud. E
cupreſſi baccas ex uino & roſis decoque,& os foueto. Si uero dentes omnes doleant, os cedri liquore
colluas:atque ita dolori protinus ſubuenies.ſi uero molaris dens doleat,ſi radice maluæ unum caulicu
lum modo habentis tangas,dolor auferetur.cęterum dentes dolentibus, cum balneum ingrediuntur,
perdicij radicem commanducandam præbe,eamque ſub molari dente teneri iube, uſque dum e bal-
neo egrediuntur.atque ita dolor ceſſabit. Aliud. pyrethri radix manducata eodem die dolorem pel
lit. Aliud. herbæ pontitidis radix dolorem manducata finit. SVFFITVS ad dentes dolentes.
Alcyonij continuo ſuffitu dolor aufertur. Aliud. alterci ſemen in ſuffitu dolorem ſanat. VT den
tes bene oleant. Cimoliam ex ſale tere, denteſq; confrica. Aliud. caninum dentem in ignem
conijce, ſuffitumq; facito.ut enim is concrematur,ſic dentes etiam firmat. AD dentes exeſos.ſi exeſi
dentes ſint,piper album atramento ſutorio trito permiſtum cape,aut gallam,aut alumen ſciſſile in ca-
uum dentem infunde,& dolorem leuabis. Aliud. limacis lapidem in fruſta ad ſeſami magnitudinẽ
redige.in dentis foramen inijce,ac ſtatim dolorem adimes.facito autem operculum ex cera. Aliud.
tauri iecur lento igni frictum,dentique impoſitum,ut primum tetigit, dolorem pellit. Aliud. un-
guis teſtudinis in molaris dentis exeſi foramen impoſitus multum prodeſt. Aliud. urſinum fel in
ditum confeſtim dolorem leuat.id quod etiam quoquo modo illinatur, curare ſolet. AD dentes mo- F
biles.ſanguis teſtudinis in ore diu contentus dentes firmat. Aliud. os collue alcyonio indico ex
uino contrito,& motum ſiſtes. AD dentes ex ictu concuſſos. corallium inde, ac perdiu in ore tene.
[AD dentium ſtuporem.portulaca commanſa prodeſt, aut oleo omphacino inungito. aut olei amur
cam in uaſe æneo coquito ad mellis conſiſtentiam:ſiq; hac uetuſta inungas, ualde proderit.]. AD den
tes euellendos ſine ferramento,ac dolore.dentem fermento circunda,& parumper relinque,mox den
tem lacertæ ſanguine obline, & excidet. VT dens ſua ſponte cadat: Pyrethrum aceto emollitum, ac
ſale per triginta dies conditum denti prius repurgato circumpone. Aliud. herbam artemiſiam ex
aceto tritam impone. Aliud. dentem circum ſuffodias, & ijs uermiculis, qui in cimis braſſicarum,
aliarumque herbarum folijs reperiuntur, illine, ceteros dentes caue tangas.ſi uero inferiores euellere
dentes uis,ijs utitor uermiculis,qui inferiores illarum herbarum partes obſident. Aliud. ſanda-
racham ex aceto tritam ſine,ut ſiccescat:ſicca autem utiliter uteris,ſanguinem tamen prius circa dentẽ
elicias,nam ſi ita pauliſper dimiſeris,ipſum digitis extrahes.aut colocynthidos agreſtis radicẽ in den-
tis foramen impone. Aliud. mœdi immaturi radicem arefactam tritam, & cretam dentis radici- *
bus circundato,ac paulo poſt digitis dens apprehenſus ſequetur.aut æthiopicæ oleæ lachryma dentẽ
male affectum tange. Aliud. lacertam agreſtem arefactam,& diſſectam,in pulueremque redactam G
repone,cum dentem circũ purgaueris,impone,ac non ita multo poſt attrahito,quia ſequetur. Aliud.
Vrticæ ſemina cum galbano miſce,affectumque dentem obline,ac protinus cadet. AD dentes ſine do
lore eximendos, Lapæ herbæ radix excalfacta,dentique admota facit, ut digitos confeſtim ſequatur.
VT dentes digitis eximantur.colocynthidas ſylueſtres in fruſta ſeca, aceto macera ad mellis conſiſten
tiam,tum ferramentum ad dentes ſcalpendos medicamento intinge, eoque dentem circum ſcarifica-
bis,uidebiſque,ut æger parum dehiſcat,tum dentem digitis corripe, traheque : ita enim ſine dolore
extrahetur. [Aliud, Farinam ex lacte tithymalli impone, & hederæ folia ſuperadde, ac per horam
dimitte: & ſine dolore confringetur. VT dentes candore perfundantur: Nitrum, os ſepiæ, & os da
ctylorum tere, & utere. Aliud probatum. corallium rubrum, pumicem, oſſa dactylorum, oſſa ſe-
piæ, & ſal toſtum tere, & utere. AD dentium dolorem.dentes oleo lentiſcino non uetuſto colluantur.
uel os colluatur cum folijs rutæ ex aceto mulſo coctis, uel ſubluatur aceto ſcillite. uel pyrethrum &
byſſopus in aceto coquatur.humiditas uero,humorque ipſe euacuari debet.

DE *morbis gingiuarum.* *Cap. 17.*

SI exeſę gingiuæ ſint,florum roſarum,drach.viij.gallarum drach.iiij.myrrhæ drach.ij.miſce, & impo
ne. uel lacte aſinæ gingiuas colluito,uel foliorum oliuæ decoctione os ſublue. uel ſcillite aceto gin H
giuas laua.uel rubiginem ferri, ac balauſtia arida admoue. AD gingiuas tumentes, & carnem excre-
ſcentem.ſuccum portulacæ in ore tene, uel ſalſam aquam oliuarum colymbadum :uel oleum ex oli-
uis immaturis, aut lentiſcinum,aut denique melinum. quæ uero ſicca benefaciunt, ſunt hæc, rubi-
go ferri, aut æris, radix ariſtolochiæ, plantaginis ſemen : atramentum ſutorium aſſatum, & balau
ſtia. AD gingiuarum inflammationem. folia oliuæ decoque, & collue, aut gallam adhibe. Vel oliuę
folia & gallam in uino cocto decoquito. AD denigratas,putreſque gingiuas.prodeſt, ſi fæce uini uſta
eas confrices: ſiquidem ipſa abſtergit, mundat, candore perfundit. AD gingiuas ſubcruentas. his
prodeſt ſanguinis ex cephalica detractio: aut ſcarificatio gingiuarum. utilis etiam eſt alterci ſuccus,
aut eius decoctum ex ſapa, in ore contentum. Aliud.lentiſci germina,& balauſtia in poſca decoque,
& gingiuas ſublue. Aliud. rubi radicem ex uino coque atque os collue: uel rhu, gallamque uino
coque, & eodem modo utitor.

DE *Gurgulionis morbis.* *Cap. 18.*

OLeo digitum intinge,ac gallam tritam per ſe admoue: aut etiam cochleari iniectam impone.
Aliud ſpinæ ægyptiæ tritum, acidumque ſemen adhibe. uel caricas cum oliuæ folijs ieiuno ad
manducandum dato. uel liquorem cyrenaicum cum ſale arefactum applica, facta prius ex aqua
calida

A calida gargarizatione. aut alumen ſciſſile, diligenter uſtum, admoue. aut ſtellionem lignis uitis crematum appone. probe enim faciet. uel, tubi cauliculos ex melle & pice liquida læuigatos circumpone. uel lapidis agerati florem admiſtum gargarizandum præbe. prodeſt etiam fiſſum alumen braſſicę ſucco admiſtum, ac gargarizatum. AD VRENS medicamentum uuæ applicandum. myſi & calcem uiuam paribus portionibus reſina terebinthina excipe, tum ſubde, ac ſine, ut retineat: ſiquidem intra horas tres adimet. facit quoque ad uuæ affectionem picis recrementum, quod ex cilicia comportatur, ſi cochleari exceptum ſubdatur. itemq; uuæ acerbæ ſuccus ex melle, ac uino ualde dulci. Aiunt autem columellam incolumem ſeruari, ſiquis uuæ acinos ſingulis annis ieiunus deuorarit: ac nunquam eam partem malo uexatum iri. ceterum in columellæ uitijs utendum ijſdem gargarizationibus eſt, quas ad tonſillas affectas deſcribemus. In primis autem, atque in principio iube, ut aqua calida os foueant, deinde frigida gargarizent, aut etiam poſca, aut mali punici ſucco ad mellis decocto conſiſtentiam, & oxymelle eliquato. aut etiam ex dracunculi ſucco fiat gargarizatio: atque hæc optime proderunt. [AD vuam inflammatam. utilis eſt dulcis radicis ſuccus cum melle admotus, itemque terra ſigillata, & ægyptiæ ſpinæ fructus. ſed hæc mitiora ſunt, ut gummi arabicum, tragacantham. ſarcocollaque admota.]

B *AD TOnſillarum inflammationes, & anginam.* *Cap. 19.*

TOnſillarum inflammationibus benefaciet, ſi myrteas baccas melle, abſinthio & dracunculo præpares, & inungas. ſiquidem hoc medicamentum illitum, aut cum aliqua re gargarizatum mirabiliter prodeſt. ſi uero aliquæ inflammationis reliquiæ ſuperſint, ac tonſillæ ſint exaſperatæ, tum lacte calido aut per ſe, aut cum aliquo corũ, quæ ſupra diximus, uti oportebit, aut furfuribus aqua elixis, aut furfurum diluto. aut † dulcis radicis farinam aqua calida bis, aut ter, madefacito, ac ſucco utere: aut etiam gallinaceo, hœdinove iure. aut ptiſanam cum paſſulis coque. aut maluæ decoctum adhibe, aut maluam cum melle coque. aut cum lupinis, & paſſo, & utitor. AD tonſillarum humores & anginas: dulcis radicis ſuccũ eliqua, & utere. ſi uero cruſtæ exortæ ſint, eas remouebis mulſæ gargarizatione, aut decocto lentis per ſe, aut cũ hyſſopo, atque iride. uel fiat ex oliuarum ſale conditarum aqua gargarizatio. aut modicum croci, & myrrhæ cum modico paſſo ferueant: aut ficus elixa, hordeique farinam eis adde, ac ſucco expreſſo, & percolato utere. aut ficuum decoctioni modicum ſinapis adde, & ad gargarizandum præbe: id enim & pituitam euocat, & inflammationem pellit. AD abſceſſus tonſillarum. ad hos ualet aliquid eorum, quæ ſupra ſcripta ſunt. itemque locum aphronitro trito attinge: quandoque etiam nitri florem adiunge: nam ſeparat cruſtas, & abſceſſus ipſos attenuat,

† Græci libri habent tragoriz æ.

G ſi colluendo infundatur. marrubij quoque ſuccus lixiuio ſtillatitio dilutus prodeſt: aut ipſum marrubium in aqua mulſa decoctum: aut rutæ decoctio cum marrubio, aut per ſe, aut in mulſa elixato. rutæ quoque ſuccus gargarizatus, & erui itidem decoctio. aut miſy cum galla immatura, aut myrtum liquidumque alumen & mel paribus portionibus tere, & illine. atque hoc quidem non ſolum cruſtas remouet, ſed etiam glandulas mirum in modum diſcutit. aut porcelli cruore manus imbue, ac ter languentis ceruicem attinge. uel cochleas ſine teſta in ollam conijce, torreto, in cinerem redigito, puroq; leniq; melle excipito, ac perungito. uis enim huius eſt pene incredibilis.

AD Vocem interruptam, ac ſubmiſſam. *Cap. 20.*

DAto bulbos duos crudos, ut ueſcantur. prodeſt etiam ficuum decoctum cum thure, myrrhaque in gargarizatione. &, ſulfur ignem non expertum in ouis deuoratum, quãtum duorum, aut triũ cochlearium magnitudinem impleat. [cape amygdalas amaras.xx. ſeminis lini aſſi drach. iiij. tragacanthæ aqua maceratæ drach. ij. nucleos pini.xxx. melle excipito, & utitor. uel pulegij drach. iiij. ſeminis lini, piperis ſingulorum drach. ij. petroſelini drach. unam, mellis libram, miſce.] AD EOS, qui prope ſuffocantur, humanum ſtercus in panniculo ligatum & crematum da bibendum. opem enim feret caprinum ſtercus melle, & pice liquida illitum angina laborantibus mirifice prodeſt: aut eorum fau-

D ces collue rutæ ſucco & late per clyſterem immiſſo. nam & magnam uim lachrymarum ducit, & malũ lenit. Aliud, urina aſſidue gargarizata integram ualetudinem reſtituit, ſimul uero braſſicæ ſuccus gargarizandus eſt. AD cruſtas faucium, quibus pueri conflictantur. unge prius, tum uinum in quo ariſtolochia decocta ſit, ad gargarizandum detur: atq; ita quàmprimum ſaneſcent.

AD OSSA deuorata, & cetera omnia ex gutture educenda. *Cap. 21.*

AQuæ & olei pares portiones in os infuſas contineto uſque, dum quod deuoratum ſit, eijciatur. ſi quis uero comedens aliquid deuorarit, ſuffoceturque, tu ex eadem re, qua ueſcebatur, particulam utrique auri ac capiti ſuperponito, quia res deuorata, ac ſuffocans, deſcendet. AD hirudines ex gutture euocandas. marina aqua in gargarizatione prodeſt. uel, olei, aut liquoris cyrenaici magnitudo erui ex uino puro calida potetur: aut ſuccus anagallidis, aut acetum acre cum thymo detur, tum ex aqua calida fiat gargarizatio.

AD DEſtillationes. *Cap. 22.*

CAſeus uetuſtus pro cibo ſumptus, a quo deſtillationes reſiccantur, prodeſt. itemque oleo uete te nares aſſidue iungito, aut idem ex ſulfure & myrrha contrita ex uino, melle, & oleo efficito,

AD Tuſſeis. *Cap.* 23. E

AD tuſſim faciunt ficus uino puro madefacti,& in cibum ſumpti &, reſina terebinthina in melle cocta ad lingendum data: poſt quam uinum paſſo temperatum ſorbendum propinetur. Aliud pueris magis aptum. coagulum purum elixum melle excipe, ac da. Aliud. *canem quem lycurgũ uocant, pelle detracta epulandum propone. Aliud. allium ex melle decoctum. Aliud. ſcillæ ſummum excauato, in cauo ouum conijce, cretaque locum obtura, & aſſum eſui da. AD EOS, qui aſſidue tuſſiunt. hyſſopi faſciculum in aqua ad tertias decoque: eamque aquam ieiuno per triginta dies calidam potui dato. pueris uero etiam cum caricis dabis. uel, pernam contunde, & locum affectum tanquàm farina conſperge. id quod ſanguinis etiam ex ore eiectioni auxiliatur. uel, ſinapi tuſum, ac tritum ad cochlearis menſurã cum uini cyathis duobus per triginta dies potui deinceps dato. AD TUſſes nocturnas. mentam tritam aceto permiſce, da ut abſorbeatur. [ſuffitus ad tuſſim. ſtyracis, maſtiches, piperis, petroſelini ſingulorum. ℥.i. ſandarachæ. ℥.vi. baccam lauri unam, carbonibus ignitis impone, & æger fumum per calamum excipiat.]

AD Suſpirioſos. *Cap.* 24.

SCillam in uino, aut aqua mulſa decoque, & propina. ad idem ualet pulmo uulpinus ſiccatus, & in F puluerem redactus, ex uino nigro potui datus. aut naſturtium album contuſum, & melli admiſtum in linctu. AD ſpiritus difficultatem: ouillos pilos, qui prope anum ſunt, ure, ac tritos in paſſo exhibe. uel ſulfur uiuum ex uini cyathis quatuor propina. AD recta ceruice ſpirantes. † radiculam ex aqua calida præbe. uel, ſedum cum melle tritum, & ad lingendum datum: aut bulbum, aut abrotanum, aut alicam ex mulſa, aut hyſſopum in mulſa coctam, aut ſtœchadem herbam, aut caſtoreum ex uino dulci, aut ſcillæ internam partem ex aceto mulſo dabis.

† Struthiō græci libri habēt.

AD ſanguinis profuſionem ex ore. *Cap.* 25.

QVi ſic affectus eſt, ſymphyti radicem, quantam poteſt, comedat, eoque die acetum ne guſtet. uel, terram ſamiam tum per ſe, tum cum ſucco herbæ ſanguinalis dato. Hippio uero centaurius ad ſanguinis eruptionem mirum in modum proficere dicebat, urticæ ſuccum ex uini cyathis tribus potui datum. acetum quoque, ſi abſorbeatur, præſertim uero ſcillite, iuuat: & item mentæ & tragacanthæ ſuccus, ſi ſub lingua contineatur.

QVIBVS ex aliqua ui ſanguis ad interiora effuſus eſt. *Cap.* 26. G

CInerem uitis aceto extinctum cape, acetumque copioſe effundens eliqua, ac panniculo excola, tum modica aqua temperatum da ſex cochlearium menſura. hoc enim locum ipſum, unde ſanguis fluit, conſtringit, & concretum ſanguinem, cum deuoratum ſit, colliquat, & deijcit, & cruoris effluxionem ſiſtit: ſiquidem comprimit eum ſanguinis effluxum, qui locis internis fit. AD omne ſanguinis profluuium. ſymphytum herbam cum aceto † faciei imponito, ſi ex naribus ſanguis fluat: ſi uero ex pectore feratur, thoraci: ſi ex ueſica, aut utero, aut renibus, tum coxendicibus ſuperdato.

† v. li. habet [illegible] i. fronti

AD ſputum ſanguineum, & tabem. *Cap.* 27.

* COmidis partem nigram ex paſſo decoctam ſub lingua continendam ac deuorandam dato. ea enim & ad ſputum ſanguinis, & ad tabẽ ualde efficax eſt. AD TAbem nõdum abſolutam, tollendam. pulmonem ceruinum calamo extrahe, & exiccatum tere, eius da cochlearia tria ex mellis cyathis tribus: tum paucis interiectis diebus, idem repete. AD tabidos & purulenta, ſanguineaque ſputa reijcientes. utantur ſalito caſeo quo, cum pane ueſcantur, hoc modo parato, in aquam ter, aut quater demergatur, donec aqua ſalſa non reddatur. poſtea charta deligatus, com- H buratur, ac datur ſeparatim modico mulſi affuſo. Herophilus uero caſeum ſalitum ſine alia re cum pane dabat: ac poſtea aquam propinabat. dicebatque cum ſal in caſeo uentrem perturbet, a uino dato diſſolui ſcilla quoque toſta, cum in ſalſamentum eſt, utimur. ita enim magna fit purgatio: itemque porrum cum pane huc pertinet. cum uero diligenter purgati eſſe illi uidebuntur, ſi imbecilliores ſint, ipſos carnibus, & alijs conſimilibus reficiendos curamus. eadem ratio habenda eſt eorum, quæ ad purgationem pertinent: cum abſceſſus rupti ſint. herba etiam uocata piſcis cum axungia ſalis experte eſui data ſanguinem reijcientes, ac tuſſi uexatos mirabiliter iuuat. [AD ſputum ſanguinis. lemnium ſigillum ac paſtilli ex charabe, & qui ex corallio fiunt, & theriaca data in lecto, proſunt.]

AD pleuriticos. *Cap.* 28.

COrticem radicis potui dato, cuminum, cuius in obſonijs uſus eſt, in aquam infunde, & potui da. uel tutæ ramuſculos quinque tritos ſingulis diebus præbeto: aut ſtœchadis herbæ, quantum tribus capi digitis poteſt. ſemen quoque trifolij, aut panacis radicem, aut chamæpityn ſimiliter propina. [AD LAteris dolorem. ſi ad iugulum uſque dolor peruenerit, mittendus ſanguis eſt: ſi ad præcordia deſcendat, purgari corpus debet: ualidiſque utendum eſt clyſteribus: at ſi moderatus *

A ratus dolor ſit,aqua mulſa danda eſt,ac ptiſſanæ,aut alicæ cremor.in morbi progreſſu miſceri ſorbitioni calamentum, aut marrubium debet. prodeſt etiam urticæ ſemen cum melle. Ad dolores uero uehementiores adhibe ſacculos ex milio,ac furfuribus,aut fomenta ex aqua calida,aut oleo,ueſica excepto:aut lanam ſuccidam oleo,& uino,in quo ſal ſit,imbutam.tranſacto ſeptimo die emplaſtro,quod rutaceum uocatur,utemur.ſæpe etiam bulbi cum axungia ſatis fuerunt,id quoque eclegma, quod ex pineis, amaris amygdalis, & ſemine lini, & amylo fit,dandum eſt. VNGVENTVM bonum.capit hoc bdellium,coſtum,caulium cauliculos combuſtos,in cineremque redactos: quæ omnia ex adipe permiſcenda ſunt.hoc enim medicamentum egregie diſcutit.

VT mammæ pendula erigantur. *Cap. 29.*

CApe terram ſcriptoriam,eamque in melle coquito,poſitam in linteolo a mane uſque ad ueſperã: tum ſpongiam ex olla ſuperaddito, donec cataplaſma eduxeris. hoc enim & erigit, & turgidas mammas facit.ſi uero efficacius eſſe cataplaſma,ipſum craſſius ſuperdato & gallæ immaturæ unciam adde. VT mammæ multos annos molles ſint. facito ex caryſtia cicuta cataplaſma. VT ne maiores fiant.porcellum diſſeca,cruore mammas illine, nec amplius creſcent. [VT lac euaneſcat. *Cretarium aceto macera,illine,& impone.lac areſcet. DE mammillis,ac primum de earum abſceſſu.cimo
B liam,libanotidemque,& oleum roſaceum miſce,& impone. Aliud, in principio appone ſpongiã poſca tepida perfuſam,& expreſſam,& alliga. Aliud, palmulas ac panis micam tere, ex poſca commiſce,& tepidas adhibe. Aliud, coriandrum & pſylium cum cerato admoue. Aliud, panem & perdicium uitide cum cerato,ut cataplaſma,per diem impone. Aliud, panem cum mulſa, aut melle,aut uino ad modum cataplaſmatis impones:ſi uero grauitatem ferre mãmillæ non poterunt, eas oleo calente ac lana ſuccida molli,& decoctione fœnigræci,uel altheæ, uel lini ſeminis perfunde. AD lac prouocandum.ſiſamum ex uino dulci potui da. Aliud, anethum aut eius ſemen coque cum carne,uel cum ijs,quæ lactis copiam gignunt. Aliud, porrum in aqua coque,eamque decoctionẽ potui da: uel porrum contere,& percola, & aquam bibendam præbe. Aliud, ſuccum fœniculi potui dato. Aliud, radicem fœniculi,& hordeum aſſum ex aqua decoque,butyrum miſce,ac bibendũ dato. Aliud, decoctionem hippomarathri propina, atque etiam ipſum fœniculum eſui dabis. Aliud, cardamomum ex uino propina. Aliud, uiticis ſemen ex uino potui dato, aut bliri ſuccum.ceterum ab acutis, ſalſis,& acribus,& crudis oleribus abſtinendum eſt. VT diu tenſæ mãmillæ maneant.cuminum ex aqua tritum modo cataplaſmatis impone: deinde ſpongiam poſca imbutam ſuper addas,& liges.poſt tridiũ, cuminum auferes, & mammis cataplaſma ex lilij radice, & melle im-
C pones,ac per triduum ita dimittes.id quod ter in menſe faciendum eſt.

AD fœtidos ſudores,& tetros odores alarum. *Cap. 30.*

ALas aſaro a balneo,mane,quotidie illine: aut ſingulis diebus alumine liquido inunge: aut ocymi ſemine ex uino, & melle inunge.hoc tetros alarum odores pellit. uel etiam cretarium adhibe.

AD eos,qui ex ſtomacho laborant. *Cap. 31.*

CEdri liquoris cochlearia duo,olei immaturi cyathum miſce,ac ſorbenda dato.id enim omnem dolorem penitus leuat.eſt autem * Scrapionis,omnemque ſuperat expectationem. Aliud, aniſum humidum in panno deligabis,& in calidam aquam conijcies,tum iubebis,ut ſorbeat. AD imbecillos,& nauſea affectos,mentæ coliculos binos, ternoſve in mali punici dulcis ſucco ſerueſactos da ad ſorbendum. Aliud, ſambuci tenera folia ex aqua munda potui dato.fidem hoc ſuperat. AD uentriculi morſus citra bilis uomitum, tragoriganum in aqua pari portione maceratum, & ad lactis temperaturam redactum ſorbendum præbe. AD ſtomachi imbecillitates.ſinapi ſrictum,& tritum ex aqua
D ac potui datum prodeſt. EPITHEMA ad ſtomachi,& præcordiorum affectionem. * fæce arida cerato myrteo,aut roſaceo excepta utitor. AD ſingultum.ſi ſemel ſingultum ſenſeris, digitum, quem ſalutatorem uocant,tuæ ſiniſtræ,ter in ore contineto:aut acetum abſorbeto, aut etiam cuminum, aut alicam,aut uomitus cieatur,ita enim ſingultus ſedabitur.aut etiam ſpiritus contineatur,aut ſternutatio excitetur: aut ruta ex uino propinetur:aut mica panis aceto imbuta deuotetur, aut porcelli oſſiculum manu atteratur.iam uero ſubita formido ſingultum finit. [Ad ſtomachi dolorem. caſtoreum ex poſca potui da.ſi uero eius cauſa flatus eſt,cuminum in oleo coque.itemque ſemen dauci,& petroſelinum,& unge:ſi frigus,lauri baccas in oleo coque,& item rutam, ac nigellam, ac fœniculi ſemen. ſi dolor immoderatus ſit,foue ex milio.cucurbitula quoque magna umbilico admota ualde prodeſt. AD ſtomachi imbecillitatem.oleum ex ſucco cydoniorum utile eſt. Aliud, maſtiches, ſtyracis ſing. partes.ij. abſinthij,œnanthes,ſing.partes.iij.olei melini partes iiij.uini quod ſatis eſt:itemq; roſarum partes duas. hæc lenias, ex purpuraque, aut lana aſſumpta ſtomacho impone.]

AD choleram,& uomitum,& uolulum,& uomitum ſtercoris. *Cap. 32.*

VInum olbinum choleræ remedio eſt:nam ſtomacho conducit,& aluo ſuccurrit. AD uomitum cohibendum,ſucco ſanguinalis herbæ cibos imbue. Aliud, abſinthium in aqua ad tertias decoctũ

in potu propina. ratione habitus ægrotantis habita. dato eodem modo centaurium, aut thymum, E
aut nigras myrti baccas. Vt uomitus facilis fit. ſampſuci folia comedendas dato. Aliud. li-
xiuio, ſtillatitio poculi oras continge. AD uoluulum mirabile remedium, & item ad eos, qui ore
ſtercus reiectant. oleum, in quo anethum decoctum ſit, potui dato: ſed interim, dum coquitur, æ-
grotum in aquā calidam perfunde,& poſt olei potum,micas panis calidas eſui præbeto: is enim,etiam
ſi iam ſuffocetur,incolumis euadet.hoc remedio nos principem uirum in Aſia noſtra ſeruauimus. AD
eos,qui frequentet uomunt.Rhun & cyminum ſimul contundas,& ex aceti mulſi cyathis ſex da potui
unciam. AD eos,quos cholera uexat,ualde efficax.menta ex uino ſumpta, ſi æger febrim nō habeat:
herba quinquefolia arida,tritaque ex uini cyathis ſeptem,aut ex aquæ calidæ cyathis binis epota do-
lore confeſtim liberat. Aliud. cochleam cum ſua teſta contritam potui da. AD uomitum compri-
mendum.ſuccum ex folijs,& capreolis uitis expreſſum cum polenta potui detur ieiuno ex aqua ad co
chlearis pondus. Aliud, panacis obolum ex uino & calente oleo propina.

AD iecoris uitia. *Cap. 33.*

SEmlnis petroſelini cochlearium,menta inſperſa,& pota confert. Aliud. herba fumaria in ſuccū
diſſoluta,& in paſtillos redacta,& exiccata dolorem ſedat.ac ſi ter ex aqua potetur,liberat. Aliud,
lupinum iecur drachmæ pondere ex paſſi ſextario datum prodeſt. Aliud, albi piperis grana nouem, F
myrrhæ quantum auellanæ magnitudinē impleat,ſimul tere,ſereno cælo,alternis diebus ter, aut qua-
ter dato. Aliud, iecur equi penu cedrino reconde,tum uino chio,& aqua dilutum dato: nā quibus
iecur ulceratum eſt,facit, ne præterea exedatur. Aliud. maluæ ſuccus ex melle in potu ſumptus,
præſidio eſt ijs,quos iecur affligtat. Aliud, haſtulæ regiæ radix potu ſumpta iecoris dolorem adi-
mit. Aliud, alba uiola epota ſubito iecoris dolorem ſedat,epithema ad hepaticos:laſerpitium con
tuſum ueteri axungia excipe,ac linteolo inſperſum impone, Aliud. ficum in mulſa decoque, tere,
abſinthium contuſum quamplurimum admiſce,atque utere. Aliud. braſſica cruda impoſita celere
hepaticis remedium affert.

AD morbum regium. *Cap. 34.*

ACanthi,Romani tricardumæam uocant,radices uirides tres,aut quatuor aridas in aqua decoque
dum relictum dimidium ſit: tum expreſſis radicibus aquam potandam præbe. AD morbum re
gium ualde efficax,& longo uſu comprobatum. raphanos uirides cum folijs tere,& unius, aut duorū
ſuccum ex uini cyatho uno dato:ac ſi ieiunus ſit,ante balneum exhibe:tum iube, ut in calidum ſolium
deſcendat.ita enim auriginem aquæ ſupernatantem intuebere:ſi uero morbus contumacior fuerit, iu-
be,ſuccum ut bibat:aut anchuſæ radicis aridæ cochlearia duo ex tribus aquæ cyathis potui dato: aut G
ſulfuris uiui cochlearia quatuor ex uino:aut unciam herbæ ſabinæ ex mulſo.ego autem hoc utor,quod
egregie facit:aphroniti uncias duas in uini aminæi cyathis duobus macero, ac ſub dio noctē expono,
tum ieiuno potui do:idque per triduum,aut quatriduum continenter facio,ac bonam ualetudinē ægro
tanti reſtituo. Aliud. hypericon & adiantum aqua incoque,& potui da. Aliud, myricam ex aceto
tritam propina. arquatos enim ſanat.hoc morbo affectum in balneum duc, in ſoliumque iube deſcen
dere,ac iunci odorati uncias duas ex uini mulſi cyathis tribus bibendas præbe.id enim diuturnū mor-
bum regium ſolet curare,& ægrum liberare. Aliud. Adhibe ad quotidianum uictum herbam ru-
biam ſine carne ſuilla,ipſius autem cōtuſæ & cribratæ cochlearium unum ex uini cochlearijs quatuor
uſque in ſextum diem dato:deinde ſemper ſubtrahendo da uini cochlearia nouem,deinde ſeptem,tum
quinque,poſtea quatuor,poſtremo tria.ſi uero die trigeſimo aliquid adhuc reliquiarum morbi ſit,eadē
dato,eodem ordine ſeruato. Aliud, chamæmelum ex aqua potum & arquatis, & hepaticis ualde
prodeſt. Aliud, ſtruthion ex melle & lacte potui datur. Aliud, Aſelli ſub hydrijs reperti, triti.
ex mulſo poti arquatos liberant. Aliud, ſerpillum aquæ incoctum, & epotum,idem facit. Aliud,
ſulfur uiuum unius cochlearis pondere,aut duorum ex uino potetur. Aliud, ferri ærugo ſtatim libe-
rat. Aliud, capreæ ſtercus tritum,cribro traiectum ad cochlearis menſuram cum uini odorati cya H
this quatuor ieiuno,& loto præbentur.ſi febris adſit, ex aqua idem pondus dato. Aliud, urſini fel-
lis ad fabæ græcæ magnitudinem da,& æger aquam ſuperbibat. Aliud, ſabinæ cyathus ex mulſo hūc
morbum pellit. Aliud, thus aquæ incoctum da. Aliud, terreſtrem lumbricum tere, ac propina.
Aliud, ariſtolochiam ex hydromelle exhibe. Aliud, cichorij ſucci cyathos quatuor da. Aliud, ſi
æger in medium balnei conclaue ſe recipiat & ſudet, ſanus egredietur. Aliud, ſtercoris canini al-
bi cochlearium cum tribus optimi uini cyathis per decem dies propina: id quod ad colicos etiam do
lores & inflationes æque facit. Medicamentum quod naribus infundatur, elaterij ad fabæ græcæ
magnitudinem muliebri lacte liquatum in nares fundito. Aliud, nigella in aqua decocta & in nares
coniecta in balneo,morbum regium pellit.

AD lienoſos. *Cap. 35.*

AGreſtis rumicis radix in pila contundatur, ſucci eius expreſſi cyathi ſinguli per triduū propinet.
Aliud, panacis radix cōtuſa ad cochlearis menſurā ex aquæ calidę cyathis tribus ieiuno det. AD
lienoſos, etiā ſi ſcirrhū cōtraxerint:corticis radicū capparis unciā,aceti ſextariū,& ſemiſſum,aquę ſexta
riū ad tertias decoque. a cibi concoctione cyathū unū,aut duos, idq; ꝑ interualla,propinato. Aliud, he
deræ fo lia aceto incoque,ex ijs contuſis ſuccum exprime,ac robuſtis purum potui da:delicatioribus,
aqua

A aqua dilutum: ſed prius, quàm bibant, concitatiorem eis inambulationem impera. Aliud. cen-
taurij tenuioris, quod iam conſenuerit, in mortario contuſi da non febricitantibus cochlearium.
Aliud. lien leporis recens deuoratus, ut ne dentibus tangatur, magnifice prodeſt: oculi autem fa-
ſcia uelentur, ne æger ſciat, quid deuorarit. Idem facit catulorum, qui nondum aſpectum ſint con-
ſecuti, lien in uentriculum non ſecus demiſſus. Aliud. uenatorij canis catulum, exiccatum, tri-
tum, ex modico nardo, præbe ieiuno. Marcellus autem ad lienoſos quoque ualde facere aſſere-
bat, ſi cardamomi cochlearium unum, aut duo, ex uno, aut duobus ſcillini aceti cyathis ieiuno da-
res, idque per tres continuos dies fieri iubebat. Aliud. radices hederæ molles ex uino elixas bi-
be, aut crudas contuſas, eodem modo. Aliud. aſini ſtercus aridum aceto diſſolutum, & per
linteum traiectum potui dato. Aliud. raphani ſuccus ex aceto mulſo maceratus per triduum.
propinetur: dabis autem ſingulis diebus cyathos duos. itaque lienem extenuabis. Aliud. ferri
recrementum cochlearij menſura ex poſca bibendum da. Aliud. irrida longam aceto coque.
ipſumque acetum potui dato. Aliud. * elcorodani cor edendum, bibendumque præbe. Aliud.
muxin ex aqua elixum: ſi areſactus ſit, ſuccum propina. muxin autem cappadocica lingua dicit.
Aliud. ſtœchados tritæ cochlearium ex uini lentiſcini cyatho propina. Aliud. ammoniaci thy-
B miamatis ex aceto triti cyathum ieiuno dato. Aliud. muris lienem, ac piperis grana ſeptem in
ficu torreto, & clam edenda porrigito. EPIthema ad lienoſos. lapidem * aſium in bubulam ueſi-
cam impone, & aceto acri madefactam lieni ſuperdato: ipſum enim extenuabis. Aliud. glan-
dem unguentariam ex aceto macera, & ad cerati craſſitudinem redactam impone. Aliud. uul-
pis lien alligetur: lienoſos enim morbo liberabit. hœdinus quoque lienis appoſitus lienem dimi-
nuit. Aliud. braſſica ſylueſtris cataplaſmatis modo impoſita medetur. Aliud. perſicæ arbo-
ris folia eodem modo admota proſunt. Aliud. myricæ ſemen aceto decoctum, ac tritum impo-
ſitum auxiliatur. Aliud. ammoniacum thymiama aceto maceratum ac linteo illitum admoue.
Aliud. crocomagma aceto maceratum, & ad cerati formam redactum, loco appone. id non re-
mouetur, donec plane ſanauerit. Aliud. capparis radix diligenter trita, & in linteo ſuper locum
data eodem die medetur. [AD Lienoſos corticem radicis capparis in aquæ libra, & ſemilibra aceti
uſque ad tertias decoque, & ſexquiunciam potui dato. Aliud. capparis radicem contunde, &
aceto mulſo incoctam ieiuno potui dato. Aliud. cupreſſi baccas ualide conteras, erui pollinem
in acetum mitte, & ad emplaſtri craſſitudinem decoque, ac lieni per dies tres ſuperdato. poſt tertiũ
diem ſolue, & emplaſtrum aquæ plenum comperies. Aliud. ammoniacam guttam ſcillite aceto
C triduum maceratam, ac in læuorem redactam linteolo illitam imponito, neque amoueto, quoad
decidat. Aliud. folia mori refrigeráta, & in umbra areſacta tere, ac medicamentum aridum
facito ſcrupulorum quatuor, & cum modico pipere, & caryophyllis, & uino mero, calido, cum
in balneum deſcendit, propina.

POTio ad aquam intercutem per urinam eiiciendam. *Cap. 36.*

AEris uſti quantum fabæ compleat magnitudinem, ſtercoris columbini, uini cyathos tres da.
eſto autem hæc unica potio. Aliud. a nobis in pleriſque comprobatum, tithymalli uallaris
radicem pro ægrotantis uiribus edendam præbe: aquam enim ſtatim educit. Aliud, granũ cnidium
contuſum, cribro traiectum miſce, ad ſtrigmenti craſſitudinem, ac cochlearium unum plenum ex
uini mulſi cyathis tribus, addita modica aqua calida, ut lactis calorem imitetur, aut ex ouo ſorbili
dato: id enim plurimum aquæ expellit. Aliud. ebuli radicum ſucci cyathos binos, uini tan-
tundem miſce, & da. liberat, nec ſtomachum ſubuertit. Aliud. graminis decoctum epotum u-
rinam ciet. Aliud. ſolani ſucci cyathi quatuor, mellis cyathi XVI. propinati proſunt. Aliud.
hyſſopum & hircinum lotium ex paſſo epotum urinam prouocat: idem facit etiam caprinum, ſi tibi
ſuppeditetur. Epithema ad hydropicos. * heteram crema, diligenterque cataplaſma facito. Aliud,
D raphanos ex aqua decoctos, donec flaccidi ſint, & hordeacea farina impactos decoque, & catapla
ſma ex eis conficito.

AD VMbilicum procidentem. *Cap. 37.*

[Gallam comburito, aut terito, & cortici thuris admiſce, & oui candido excipe, tum impone.]

AD TOrmina & uentris dolorem. *Cap. 38.*

ARiſtolochiæ radix in uino potui detur. AD Tormina, ſingultum, capitis dolorem, & difficul
tatem pariendi, ſternutatio ad tormina, & omnia uitia interna accommodata eſt. Aliud.
lychnitidis herbæ radix lota, & uino dulci incocta, ac percolata, & epota, egregie iuuat. ſecus uero,
cibis, quibus ueſcare, modicum caſiæ, & olyræ non contuſæ admiſce. AD Tormina inteſtinorum
& alui. cymini fricti, tritique cochlearium unum, aut duo ex aquæ cyathis tribus potui da, ad-
uerſus uero inflationes feruefacito acetum, ac refrigerato, tum apij contuſum ſemen indito, at-
que iterum feruefacito, idque potui dato. Aliud. ereſimum herbam ex aqua tere, ac pro-
pina. Aliud. ex * lampro. quantum ſatis ſit, tritum ex aceto, ieiuno dabis. Aliud. ieiu-
nus laurum manducet, ſuccum tranſgluttiat, partem commanſam umbilico imponat. illico, tor-
mina ſedabuntur. ALVVM purgans, ano indendũ. lanæ hapſum felle taurino intintum ano immitte.
Aliud. gallicum ſaponem lana inuolue, & ano impone: uel potius alumen liquidũ. AD Dyſenteriã,

lenticulam teneram contuſam cum rubi radice decoctam impone, & eſui da. Aliud. flores mali E
punici acido lacte incoctos tere, oleum ad eandem menſuram adde, & epulandos propone. Aliud.
milium contuſum elixum adipe uitulino perfunde, & quampinguiſſimum, quamque calidiſſimum ſor
bendum dato. poſtea uero aquam frigidiſſimam ille ſorbeat, & ſtatim liberabitur. Aliud. gallæ
internam partem tritam, in læuoremque redactam cape, & farina admiſta atque oui candido paſtillos
ſac, & aſſos frange, uinoque ſine ſale, madefac, ac edendos præbe. AD dyſentericos, cœliacos, & le
uore inteſtinorum uexatos, quod lingendo ſumitur. Laſerpitij ramenta melli admiſta da ad lingendũ.
Aliud, ouũ, mel, uinũ, ac mali punici putamẽ paribus portionib. miſce ac frige, rũ pipere exiguo cõſper
ſa, potui dato: efficax id eſt. Aliud. oua tria in acetũ conijce, per triduũ macerari ſine: tũ modicũ ſimila
ginis cum tribus illis ouis ſubige, aſſa, ex meraco uino perſperſa exhibe. Potiones ad dyſentericos, cœ
liacos, & lientericos. Vinum adſtringens, in quo rhus obſoniorum uſque ad tertias decoquatur, po
tui da ijs, quibus male affectus uentriculus eſt. Aliud. uinum auſterum, cui incocta galla ſit, ijs
quorum uentriculus fluxione laborat, potandum pro uiribus dato. [AD diſtortiones, & uentris do
lorem. cyminum mandant, & deglutiant. uel carthamum & fœnum græcum trita coque, & decoctio
nem potui dato. uel baccas lauri aridas, & detracto cortice terito, ac nouem cochlearia propinato. uel
ſerpyllum tere, & ex uino præbe. vel ſampſuci decoctionem ex uino da. vel radicem eringij cum ui- F
no potui da, uel ſpicæ decoctione, uel caſtoreum. AD colicam. ſenectã ſerpentis in uaſe æneo ex oleo
frigito donec comburatur, tum terito, & in oleum intincto digito, anum inungito.

AD uentris profluuium. *Cap. 39.*

CAllitrichi decoctionem ex aqua, bibendam exhibe. Aliud. * ſtœbem, qua ad uaſa teſta-
cea utuntur, ſpinis hirſutam, in mortario contunde, ex aqua decoque: & in uentris dolore eã
aquam ſine uino febricitanti propina: cum uero febris non adeſt, uinum miſce. Aliud, nucum pu-
tamina, quibus nuclei conteguntur, trita ex aqua trium cochlearium menſura propinabis. Aliud.
cornu ceruinum mollius combuſtum, cum pari gallæ menſura potui da. Aliud, rumicis ſemen tritũ,
ac potioni, aut cibo inſperſum mirifice prodeſt. Aliud, quod in nucibus ineſt ad modum colu-
mellæ, & capitis papauerum, quod ueluti tegmen eſt, pari menſura ex uino propina. Aliud, quer-
nas glandes & cribratas plurimum, in uinum auſterum, ut polentam, ſparge, ac potui da. Aliud, lo-
cuſtæ carabi teſtas frictas, & tritas ex aqua dato. Aliud, ſtruthocameli, & item aliarum auicularum
uentriculus cochleariorum duum menſura, ex uino, ſi febris abſit, ſi adſit, ex aqua, benefacit. Aliud,
thuris grummus ad fabæ magnitudinem in uini nigri ciatho, ac ſolani cyathis duobus, diſſolutus pro- G
pinetur. Aliud, gummi albi contuſi unciam ex uini nigri cyathis ſex bibat. idem ano inditum facit.
Aliud, in cochleam africanam picem infunde, & calfactæ carnem educito, & in anũ bis, aut ter impo-
ne. Aliud, ſerpentis ſpolium in uaſe æneo ex oleo frige, cum uſtum ſit, tere, & digito in oleo intin
cto, anum ungito. Aliud, herba ſacra inferius ſoueas, aquam ne attingas. Aliud, betam ex ace-
to tritam more cataplaſmatis a ſuperioribus partibus uſque ad inferiores impone, hoc dyſentericis e-
gregie confert. Aliud, ceratiorum oſſa contuſa uentri ſuperdato. AD dolorem dyſentericorum, ma
lum cydonium aſſum cum pari cerati roſacei portione impoſitum confeſtim dolorem ſedat.

AD colicos dolores. *Cap. 40.*

TEſtas oſtreorum crematas, & in puluerem redactas, ad duorum cochlearium pondus cum aquæ
cyathis tribus potui dabis. Aliud, thymum creticum aqua ad tertias decoctum ex attico
melle dabis. Aliud, ſacram radicem tenuem in aqua ad dimidias decoque: idque decoctum per
quinque dies potui præbeatur. & morbum adimet: id quod in multis eſt probatum. Aliud, menta
uiridis elixa detur per triduum, ac nunquã hic dolor affliget. Aliud, lauri ſummitates teneræ, ligneæ,
ſi quis eis triduo ueſcatur, liberabunt. ceterum caue, ne olla, in qua decocta menta ſit, per illud triduũ H
terram attingat. AD ſeptum tranſuerſum. fraxinei ligni ramentorum cyathus per triduum epotus per
ſanat. Aliud, ad multos uſus accommodatum. Colocynthida alexandrinam excauatam, non ta-
men ferro, & expurgatam, in Coi uini ſextarium infunde. ac ferueſac: tum uinum ad calorem tempe
ratum reuerſum propinato, iubetoque, ut deambulet: ſiquidem incolumis reddetur. multa enim ex-
crementa hæc potio ſolet deijcere. ac ne nauſea teneretur, ſalis grummum ore contineat. ualet idem
ad coxendicis dolores. AD COLI dolores, quod ano indatur. opium hiſpanum lactuca exce-
ptum in anum immitte. Aliud, allij nucleum lixiuio calfactum ano inde, & arido detracto ſtercore
liberabitur. Aliud, ſi coli dolore uexatus canem dormientem expergefaciat, & in locum, in quo
canis cubabat, mingat, ipſe ſtatim dolore liberabitur, & canis morietur. AD colicos & inflatos. cera-
to liguſtrino laſerpitium copioſe excipe, & appone. ego uero parum quoque caſtorei adijcio, & effica-
cius medicamentum redditur. AD tormina. græcum cuminum commanſum, ac deuoratum prodeſt.
Aliud, cnici contuſi, ac fœnigræci elixi ſuccum propina. Aliud, pectinem in aqua calida madefactũ
& lotum bibendum dato. Aliud, baccarum lauri aridarum corticis cochlearia nouem potui dabis.
Aliud, ſerpyllum læuigato atque ex mero propinato. AD omnes internos dolores. ſi ei, cui inteſtina
dolent, pedes laueris, & ex ea aqua potui eis dederis, dolor illico leuabitur.

Ad

A *AD inteſtina interſciſſa.* Cap. 42.

* AEgyptiæ ſpinæ radicem, & hœdinas, caprinasve carnes cum pilis, corioque tere, & ex ſimilagine cōfectas cepas, ac uino tẽperatas potui dato. eadẽ radix pota peripneumonicis remedio eſt. ſuſpenſa quoque tertianam, quotidianamque febrim pellit: & ex oleo pota ad uulnera ualet.

[*AD renum, coxendicisque dolores.* Cap. 42.

IRidis farinam, peracre acetum, pinique reſinam, ac lupinos, & pyrethrum, & terebinthinam, & ſulfur, & nitrum, & lauri baccas cum melle permiſce, & impone. [PVRGANS ad coxendicis dolorem: liquorum tithymalli guttas quinque in ficum inſtilla, & comedendum præbe. id purgabit.

Quæ exterius impoſita aluum ducunt. Cap. 43.

GRanum cnidium detracto cortice excipe cerato, atque umbilico puerorum imponito. Aliud. felle taurino umbilicum ungito. Aliud, ſuillus talus uſtus, & contritus ex aqua propinetur. Aliud, chamæmelum ex oleo tere, inungeque, ac ſtatim dolor ceſſabit. Aliud, reticulum, quodcunque uolueris, de capite mulieris detractum in caput ægri pone, & ad bonam ualetudinem eum perduces. præſtabit autem reticulum calfacere, tum capiti imponere. Aliud, coriandrum

B uſtum, oleo dilutum umbilico ſuperdato, ac lana tegito.

AD urinæ difficultatem, & calculum. Cap. 44.

VAlent hanc ad rem ſcorpij uſti, & eſui dati. ſi quis forte abhorreat, adipe miſti, ac toſti, clam, & ſine ulla ſuſpitione dentur. mirabiliter enim proderunt. is quoque calculus, qui per urinā ſit redditus, oliuæ nucleo ſimilis, ſi igne candens teratur, ac potui detur, calculos, qui in ueſica ſunt, eliquat. felis quoque iecur uſtum, ac tritum, ut in potu ſumi poſſit, lapide laborantibus auxiliatur. iaſpis etiā lapis in potu aſſumptus ueſicæ calculos frangit. Aliud, umbilici ueneris radix elixa, & trita, atque ad unciæ pondus quotidie, ex uino diluto data, ad renum calculos ualde efficax eſt. Aliud. ſucci uuæ acerbæ, & rufæ hederæ corymborum æqua portio ex albo uino teratur, eoque ſucco illine eos, quibus urina ægre it. EPYThema ad calculoſos. ubi urina emiſſa ſit, uetuſto butyro emollito penem obline, & cubitum eunti lanam per triduum impone. Epythema urinam iritans, quod etiā ad renis uitia facit. calaminthам cum aceto & pipere cerato excipe, & umbilicum illine. Aliud, in decoctione ſampſuci æger deſideto. Aliud, parietariam oleo incoctam loco ueſicæ applica: ac ſtatim urina prodibit. AD calculoſos. montana chamedrys mulſa incoquatur, ac potui detur. hoc autem remedio Priſcus Samius uti ſolebat. Aliud, albæ hederæ corymbi ex uino poti lapides frangunt. Aliud, ſalicis folia contuſa ex uino auſtero ſumantur uſque, dum conualeſcant. [AD eos, qui præter uoluntatem urinam emittunt: galli guttur uſtum cochlearis menſura ieiuno ex aqua potui dato. Aliud, leucanthemi flores ſeptem tritos ex aqua propina. Aliud, leporis aridum teſticulum in minutas conciſum partes ex uino odorato propina. Aliud, cimices tres tuſos ex uino auſtero per nouem dies dato. Aliud, calamintham & myrrham ex aqua ante cœnam propina. Aliud, anſeris linguas per triduum, ſingulis diebus unam epulandam dato. Aliud, rutæ ſylueſtris ſemen triduum edendum præbe. Aliud, penis cimolia ex parietariæ ſucco illinatur. AD mingendi difficultatem rhun & rufæ hederæ corymbos ex uino albo tere, & partes ſub umbilico poſitas illine. AD urinæ redundantiam prodeuntem cohibendam, pelliculas quæ in uentre gallinarum ſunt, in ſole arefacito: ex eiſque drachmam ex thure maſculo, & glande arida, floribus ſylueſtris pumici, ac galla, ſingulorum drach. iij. tere, datoque ex ijs ieiuno ex melle roſaceo, & aqua frigida.

C (margin, beside "tem remedio Priſcus Samius…"): Hęc in græcis libris impreſſis ſub fine ſūt

AD uitia fœminarum, & primo ad conceptum. Cap. 45.

D IEiuna caricas cum oleæ folijs edat. Aliud, pecudis ruminantis ſpumam digito ſumas, & ex uino potui des. Aliud, naſturtium tritum ex aceto per quatriduum, poſt quam ſcilicet mundatum corpus ſit, edat. Aliud, uulpinum ſtercus in peſſo imponatur, ac muliebres loci illinantur, tum rebus uenereis utatur. Aliud, artemiſiam tritam impone, & muliebre pudendum gummi unge, cum tertius a purgatione dies fuerit, & mulier concipiet. ut mulier marem gignat, alba faſcia puerili pedem dextrum liget, & cum uiro concumbat. ut fœminam nigra faſcia ſiniſtrum pedem ligato. [AD conceptum. uterum leporis arefacito, terito, & poſt menſtruas purgationes potui dato. AD PARTVS difficultatem, chamepithyn & bitumen carbonibus ardentibus impone, uaporem locis muliebribus affunde, aut hæc ipſa adhibe. AD fœtum mortuum expellendum. fellis taurini quantum amygdalæ magnitudinem æquet, in uino dilue. dato cochlearia duo, quæ bibat, ac fœtum ſtatim eijciet. Aliud, lycium crudum trito caule miſce cum cedri liquore, & calfactū potui dabis. Aliud, artemiſiam ex aqua mulſa coctam propina. Aliud, ſuper lapidẽ, quẽ canis, cum in eū ictus eſt, mordet, in ſole poſitū, mulier, quæ difficultatẽ in pariendo experitur, tranſeat. AD menſtruas purgationes euocandas, marrubium, nepitā, rutam, corticem * celſi ſingulorum. ℥. iij. ex uino, aut aqua decoque, & potui da. Aliud. ex aqua, qua fermentum in pane conficiendo diſſoluitur, propina. AD uteri dolores. pæoniæ, uel iridis radicem potui da. uel ſeminis pæoniæ grana xv. uel pulicariæ, aut

urticæ ſuccum apponito, uel etiam meliſſæ folia ex uino decocta. Aliud, rutam uiridem tere, & E
cum butyro, & ſuillo adipe unguentum confice. VT MVlier uitiata, uirgo uideatur. gallarum im-
maturarum, liguſtri, xylocaſiæ, roſarum ſiccarum, piperis albi, grani cnidij, ſingulorum hexa-
gium unum, tere, & matrice ptius lota, impone. ad idem autem ualet rumicis acidi ſemen tritum
& impoſitum.]

NOTa, quibus mas & fœmina in vtero dignoſcantur. *Cap. 46.*

APium ſupet caput mulieris clam impone, & quod primum uoce proferet, hoc eſt, uel marem,
uel fœminam, eiuſmodi pariet. boc autem ſynceræ ueritatis eſt ſignum. Aliud, grauidæ mu-
lieris urinam cape, ac duas foueas fac, in alreram hordeum, in alteram triticum conijcito, tum uri-
nã utranque perſperge: tum terra claudito, ac ſi prius triticum germinarit, mas in lucem edetur:
ſi hordeum, fœmina. VT MAS concipiatur. anſerino adipe, ac reſina terebinthina loci per
biduum inungantur: tertio die cum uiro concumbat, & marem concipiet. VT MAS gi-
gnatur, uir ſiniſtro teſticulo ligato rebus uenereis utatur. VT fœmina, liget dextrum.

AD fœtum retinendum. *Cap. 47.*

FAcit ad hoc aëtites lapis appenſus. retinet quoque fœtum lapis is, qui piraſtro adnatus in- F
hæret: qui appenſus etiam geſtandus eſt. itemque maluæ agreſtis radix, quam epiboſeon uo-
cant, ſi appendatur, ſardonicus lapis uſque in finem foetus retinet. is autem uentri alligandus eſt.
herbæ quoque ſideritidis appenſu fœtus conſeruantur.

VT Partus acceleretur. *Cap. 48.*

BVlbos amaros tritos ex uino dulci potui da. confeſtim pariet. Aliud, dictamnum ex ui-
no, aut aqua potum. Aliud, ſuillum lac ex melle epotum. Aliud, galbanum ex aqua
contritum, & potui datum, ſubito fœtum educit. SVFFitus ad difficultatem pariendi. aiuga carbo
nibus impoſita, aut duplum eius bituminis, quo fabri ferrarij utuntur, carbonibus inſperſum, mi-
rabiliter iuuat. Aliud, pulegij faſciculum in aquam calidam inijce, ac iube, ut in ea mulier de-
ſideat, eique in aurem dicito hæc, chu, ca, mi, dus. Aliud, manibus oleum contine, mu-
lieriſque ilia perfrica, atque hæc dic, ſecundæ ſiſtite corpus, quia præcipit uobis magna dei genitrix.

AD Lac prouitandum. *Cap. 49.*

RAdiculas cum tritico uino incoctas tranſcola, & potui da. Aliud, aquam, in qua furfur cum
fœniculi radicibus ſint incoctæ, potui dato. Aliud, mulſæ, in qua nigella ſit, uncia propine- G
tur. Aliud, mulſa, in qua hederæ folia contuſa ſint, potui offeratur.

VT Lac euaneſcat. *Cap. 50.*

MArina foueto, & quæ adſtringendi, ac ſiccandi facultatem habent, ſuperdato. Aliud,
muriam calidam ſpongijs exprime, ac thuris puluiſculo inſperſo liga, itemque chartas eo-
dem modo. Si uero mammæ duræ, inflammatæque ſint, eas lini ſemine, quod ex aceto mulſo deco-
ctum ſit, illine: aut etiam fœnogræco ſimili modo, aut ſeſamo non loto, ac refrigerato, & melli
commiſto: aut cataplaſma ex ficubus conficito. Aliud, cuminum tritum ex mulſo dilutum ad
cerati conſiſtentiam, linteoque inſperſum impone. POTIO fœtum mortuum, aut non ſecundum
naturam prodeuntem expellens. Fellis tauri ad amygdalæ magnitudinem, uini ueteris diluti cochlea
ribus duobus temperatum potui dato ſtatim fœtum eijciet. Aliud, ouum crudum cedri lachryma
illine, ac calfac, & ieiunæ ſorbendum præbe. Aliud, mulſam, quæ artemiſiam incoctam habeat,
potui da. Aliud, lapis phœnicites illitus fœtum extrahit. lapis etiam a cane demorſus fœtum ad-
huc imperfectum educit, ſi prægnans mulier ſuper ipſo tranſierit. quod enim uentre continetur, ci-
to admodum eijcit. B

VT COGNoſcatur, an mulier abortum fecerit, & ad abortum faciendum, & ad fœtum mortuum, ac menſtruas purgationes euocandas. *Cap. 51.*

CVm mammæ graciles ſunt, abortum indicant. CATAplaſma ad abortum impellens capit, uitiæ
mundæ cyathos duos, qui in olla ex aceto decoquantur; cum autem, dimidium conſum-
ptum ſit, aloes uncia addenda eſt, ut inſtar malagmatis efficiatur. illine autem, & ab umbilico ad
pectinem uſque alliga. CATAplaſma ad fœtum necandum ſine noxa, & ulla nota ſuſpirionis. cu-
preſſi foliorum partem aqua decoque, ac tere ad malagmatis formam, tum umbilico, & abdomini
ſuperdato, ac faſcia ligato. iube autem, ut mulier ſupina iaceat, aut in ſella ea ſedeat, qua mulieres
in pariendo uti ſolent: ſopita enim ſine dolore fœtum edet. Medicamentum periculo uacans, ut trime
ſtris, aur quadrimeſtris fœtus expellatur. opopanacis obolum ſume, colliriũ fac, & muliebribus locis
immitte. id enim tutũ eſt, & in multis probarũ. Aliud, ſtruthion tritã, melleq; exceptã paruis peſſis illi
ne, ac muliebribus locis immitte, ſiquidẽ hoc ſecũdas quoq;, & mẽſtruas purgariones prouocat. Aliud,
artemiſię folia ex roſaceo terẽs, & ad ſordiũ craſſitudinẽ redacta imponẽs menſes irritabis. Aliud, ca
ricas duas, ac dimidiam, nitri obolum, peſſos confice, & immitte. Aliud, artemiſiam tritam adhibe.

Aliud,

A Aliud. rutæ ſyluestris ſemen impone. Aliud. galatites lapis in ſuffitu eas expurgat, quæ non purgantur. AD mulierem, quæ a partu non purgetur. ari ſemen ex uino albo tritum ieiuna propinet. AD mulieris pallorem a partu. panacis radices contuſæ & ex uino dulci ieiunæ potui datæ pallorem diſcutiunt. Aliud, flores punicæ domeſticæ oleo odorato incocti propinentur. [fæcem uini ueteris, lilij radicem, & allia ſimul teras, ac ueſpere faciem inunge, mane autem ablue, idque facito, donec rubicunda facies reddatur.

AD mammarum, fœmorum, coxendicumque fiſſa. *Cap.* 52.

MArinam cochleam oblongam, combuſtam, tere, tum albo oui, aut aſinino lacte addito illine. Aliud. lapidem, qui diaphanes uocatur, tere, ac tritum cum balneum, quis ingreditur, antequam perungatur, illine: ac die uigeſimo fiſſa ſaneſcent. AD uentris, præcordiorum, femorumq; ſudores a partu. cimoliæ & pulueris thuris, (mannam nominant) par menſura albo oui excepta ex liguſtrino cerato illinitur. AD inflationes in coxendicibus. medullam panis & melanteriam una ſubige & ſuperda, ſiquidem compeſcit. AD umbilicos prominentes. gallas combuſtas, ac contritas cum aqua impone. VT umbilicus a partu, magnus, & formoſus fiat. operculum urcei chartaceum panno inuolue, thuris pollinem oui albo excipe, & illine, atque in umbilicum infunde, alligaque
B firmiter.

Ad uteri ſtrangulatus. *Cap.* 53.

TEſtudinis terreſtris iecur tere, atque in peſſo in naturalia immitte. hoc nunquam fallit, nec cuiquam communicandum eſt. POTIO ad uteri dolorem. leporinum cor aridum, & in ramẽta diſſectum propina. AD tormina uteri, corruptelas, & ſtrangulatus. * leptoſphæros accipito ad oboli ſemiſſem, ereſinema uocant, tribus digitis, atque ex dulci in potu fumito. AD uteri dolores. punici dulcis radicem ex uino propina. AD uteri duritias. cuminum & rutæ folia tere, ac pice liquida, & butyro excepta in peſſo ex lana inde. POTIO ad mulieres hyſtericas. caſtoreum cum aniſo dato. Alia, cuminum tritum, & nigellæ ſemiſſem ex mulſo aceto potui dato.

POTIO ad muliebrem fluorem. *Cap.* 54.

PEucedani radices, & baccarum cupreſſi pares portiones ex uino albo propina. Alia, uuæ nigræ acinorum arida ſemina bibantur ex nigro, auſteroque uino. Alia, hœdi coagulum acerrimo maceratum aceto dandum ieiuno eſt. Alia, corallium ex uino nigro porrigatur: ac fluor confeſtim cohibebitur. Alia, ferulæ cinerem, ac papaueris lixiuium ex aqua parum dato, ſed ſi largius fluat,
C ſpongiæ uſtæ drach. iij. exhibe. Alia, cornu cerui uſtum bibendum offer. Medicamenta quæ naturalibus imponenda ſint. malum punicũ lana exceptum more cataplaſmatis adhibe. aut eiuſdem mali coriũ decoque, & tritum in lana in peſſo admoue. Aliud, gallæ internam partem, & thuris tantundem in peſſo apprehende, & ex aqua adhibe. Aliud, pulegium tritum lana pura excipe, ac naturalibus applica. ſpongia quoque feruenti aceto madida, ac modice expreſſa, auxiliatur: itemque femorum coitio, & deligatio partium extremarum, & decubitus, qui in caput fiat

Vt ne muliebria naturalia in concubitu humeſcant. *Cap.* 55.

GAllæ immaturæ grana quatuor, eius cineris, qua ad oculorum uti uitia ſolemus, myſtra duo teras, miſce, atque in puro uaſe repone. ex hoc myſtrum unum uino uetere diluatur, eoque primis diebus nupta ſibi naturalia illinat, atque in omni uitę tempore illotum locorum humiditatem non ſentiet. Aliud, gallas in aqua per octo dies contine: tum lanam mollem ſulfure ſuffitam in aquam illam immerge, & non exprime, ſed ſine, ut areſcat. itaque ex lana peſſum facito, ac naturalibus indito. ita enim in uenereo congreſſu uirgo exiſtimabitur. poſtea uero lanam auferto, & exiccato, atque iterum ſi placebit, uti poteris. Aliud, acuti rumicis ſemen tere, imponeque, & nihil a uirgine differre com-
D peries. Aliud, gallas contuſas in aquam funde. ea aqua mulierum pudenda ſubluantur, & anguſtiora reddentur. Aliud. panniculos tenues in aquam, quæ alumen habeat, immerge, & exicca, tum iunci quadrati, caliæ, gallarum ſingulorum æquam portionem ex uino uetere conterito ad mellis conſiſtentiam: in eo autem panniculos madefacias, ac reſiccabis, tum dato, ut per duas horas in pudendo muliebri contineant: uel quantum neceſſitas poſtulet: & cum rebus ueneris uti uolent, eximant. Aliud, naturalia melle & nitro uſque ad pubem obline, atque ita mulier cum uiro concumbat.

Vt ne cui penis arrigatur. *Cap.* 56.

BVccinam combuſtam urina bouis caſtrati extinguito, atque hanc in cibis, aut potionibus adhibito. quod reliquum eſt, in uaſe reponito. Aliud, paruulum lignum appende. ita enim quieſcit. Aliud, acutus iuncus impoſitus, & in figuram illius† cyrici, qui ſemen cito eiaculatur, ſubſtratis in lecto poſitus impetum in uenerem prohibet. Aliud, coriandrum aut pulegium, ſi quis frequentius eis utatur, priapum languidum faciunt. Aliud, ſi torpedinis ſel quis bibat, ei penis non erigetur. Aliud, lucernæ, quæ ſponte reſtinguatur, ſcintillam adhuc uiuam in poculum conijce, ac potui da: atque ita per totam noctem penis non arrigetur. [VT PENIS tendatur. in-

†κύρικες etiã buccinæ ſunt in piſcium genere.

tendunt autem pudendum, & ad uenerem ſtimulant hæc, nucum pinearum. piperis, petroſeli- E
ni, ramenti pudendi cernini arefacti, terebinthinæ, ſingulorum pares portiones, quas melle
exceptas ex uino bibendas exhibe. Aliud. cicerum crudorum, nucum pinearum, partes duas,
ſeminum erucæ, piperis albi, ſingulorum partem unam: mellis quod ſatis ſit. ex uino dantur.
Aliud, antequam coeas, pudendum melle obline. Aliud, erucæ ſemen cum melle bibendum
da. Aliud, erucæ ſucci cyathos duos cum pipere albo, quantum ſatis eſt, dato tribus die-
bus, idque tertio quoque die. uel da ieiuno ſucci erucæ, ac piperis albi cochlearium. facit ad
hoc quoque marini erinacei teſta in potu ſumpta: itemque bubulum lac epotum. Aliud. ſemen
polygonij & carnem piſcium fluiatilium ſiccam tere, ac potui da: tentiginem enim excitat. ſemen
quoque portulacæ ex lacte bubulo coctum mirifice prodeſt. oua quoque perdicis, ſi quis eis ueſca-
tur. Aliud. ſemen porri cum uino meraciore potandum offer. Aliud. polygonij ſuccus epo
tus promptiores in uenerem reddit. Aliud, aquam in qua ferrum extinguitur, cum uino bi-
bito. Aliud, teſticuli uulpini aridi cochlear unum bibe. Aliud, haſtulæ regiæ radicem ex-
prime, & quod expreſſeris potui da. Aliud. lotio, quod taurus poſt coitum, emittit, terram ſubige,
& eo luto quod ex lotio illo conficitur, pudendum illine. Aliud, ſtercore bubulo recenti puden-
dum unge. Aliud. granum cnidium tere, & oleo roſaceo permiſce, atque inunge. Aliud. ſuc- F
co uerbenacę penem unge.]

VT ſomnus concilietur. Cap. 57.

Lauri folia inſcripta capito clam ſubijce, concophon, brachereon nominans.

AD eos, qui rebus uti venereis non poſſunt. Cap. 58.

Scammoniam ex aqua illine

[*AD morſum animalium uenenum iaculantium* Cap. 59.

Si uenenoſa animalia momorderint, fraxinea folia terito, eiuſque ſucci da non febricitantibus tria
ex tribus uini cyathis cochlearia. Aliud, corticem arboris glandis, uel erucam, uel chamæpityn,
uel allium cape, atque ex his unum tere, & cum uino non diluto potui ieiuno da. Aliud, ſanguis
anatis omnibus uenenoſis, lethiferiſque aduerſatur. idem præſtant gallinæ recens iugulatæ, ſi morſi-
bus apponantur. cunctis enim uenenoſis reſiſtunt, & curant, præter aſpidis morſum. Aliud, rutam
ex uino propina. Aliud, gallinæ cerebrum in potu prodeſt. INVNCTIO ad uiperæ morſum.
ex chalbano & cyprino unge. Aliud, ex ſerpyllo & aceto unge eodem modo. SVFFITVS uene
noſa animalia fugantes. pyrethrum, ſulfurque accende, & fugient. Aliud, corni ceruí, & eius iri-
dem pinguedo idem efficit. pellis quoque & dextri pedes ianuæ affixi ingreſſum cuiuslibet uenenoſi G
prohibent. Aliud, pulmo aſini in ſuffitu omnia uenenoſa pellit. VT vipera non mordeat. trita
ſerpentaria manum unge, & non mordebere. eius autem herbæ ſemen ex aqua tritum & in aquis
peregrinantium poſitum, eas expellit. Aliud, ex ſucco ſolani manus inunge. EPITHEMA ad
morſos a uipera. Viperæ caput præcide, partem ſanguinolentam loco demorſo alliga, ac ſic dimitte.
FOMENTUM ad uiperę, araneique muris morſum, trifolium bituminoſum decoquito, ac decocto calido
locum morſum foueto. nemo autem, qui morſus non ſit, fomento huiuſmodi utatur: ſiquidem ita affi-
cietur, ut ſe uel a uipera, uel a mure araneo demorſum putet.

GALENO ASCRIPTVS LIBER III. DE MEDICAMENTIS FACILE PARABILIBVS.

Io. Baptiſta Raſario interprete.

Liber hic & ordine,& iudicio ita uacat, ut Galeni eſſe, nullo modo uideatur.

De uitiis gurgulionis. *Cap.* 1.

B GVRGVLIO ſic curandus eſt:in principio inflammationis uictus tenuis,ac boni ſucci inſtituendus eſt.ſorbitiones, ac gargarizationes ex mulſo fiant,aut aqua mulſa,aut ſapa tepida,aut oxymelle,quod ſolum gargarizandum eſt, tum eijciendum,& non deuorandum.mandendum etiam pyrethrum eſt, aut piper, aut uua taminia,ſiquidem hæc trita cum nitro,ac ſale, ac palato, columellæq; illita, inflammationem diſcutiunt. hæc eadem etiam exterius poſita, & alia ſimili modo calfacientia, & inflammationem mitigantia,ac dolorem leuantia epithemata,ac cataplaſmata ſunt accommodata. AD columellam pendulam.hyſſopi radicem,& caricarum ſuccum commiſce,& fiat gargarizatio. ſimili quoque modo ad tonſillas,& uuam palmulas & lentem unà feruefacito,ac gargarizato.

Vt quiſpiam diu ſine ſiti maneat. 2.

Succus dulcis radicis potui detur, aut portulacæ cyathum bibito:aut aniſorum unciam, dulcis radicis ſucci uncias duas,tragacāthæ madefactæ tantundē miſce, paſtillos confice, in umbra ſiccato, atque unum ſub lingua tenendum dato,ut ſuccus deglutiatur.ita enim ſitis non afflictabit.

AD auditum grauem,& ſurditatem. 3.

Fel capræ recens cum pari mellis ad carbones decocti modo miſce in aurem inſtilla. uel leporis fel recens cum pari mellis portione uinctum in cepæ corio tepidum redde,atque in aurem funde:id quod
C uel ei,qui nihil audiat,auditū reſtituit.uel ſuis manſueti fel pari portione mellis ad carbones cocti commiſtum,tepidum in aurem mitte.aut ſcillæ ſuccum,& roſaceum miſce,& infunde. aut erui ſuccum inſtilla,ac ſtupam roſaceo imbutam ſuperdato.

AD cœliacos efficax. 4.

Myrri baccas uirides,roſas ſiccas,mali coria, flores mali punici ſyluestris, gallas quinque ex uino mulſo ſubige,& in uentrem demitte.aut fabæ cortices uino feruefacias,ac per clyſterem inde: aut lenticulæ decoctæ, aut orizæ non purgatæ,aut herbæ ſideritidis ſuccum tepidum per clyſterem ſimiliter immitte, acaciæ quoque ſuccum per infernas partes in uentrem inijce: aut etiam ceruſſam, & lythargirum ex uino,melleque contritam.

AD Tormina uentris. 5.

Cuminum ex melle edendum da: nam mirabere, quantum proderit: aut calami radicem ex uini calice potui dato.

AD alui fluorem ſiſtendum.

Dato aquam,in qua origanum incoctum ſit.uel ſepiæ teſtam combuſtam & tritam ex uino uetere propina.aut rubifructus cum folijs decoctionem ad tertias factam dato.aut cuminum græcum,& gal-
D lam non tritam comburito,& cum ad tertias redactum ſit,ex uetere uino potandum præbe,atque id triduum facito.

AD eminentias, ani fiſſa,& ficos. 6.

Auripigmenti fiſſi unc. iij. querne carici unc.iiij.omnia ſimul terito,& aridum medicamentum componito.utere autem,ut cum locum urina pueri incorrupti prius ſublueris, tum inſpergas. AD internas externaſque eminentias.laſerpitij radicem contuſam,ac tritam impone.

ARidum medicamentum ad gingiuas exeſas,& dentes concuſſos. 7.

Maſtiches unciam,thuris unc.ij.myrrhæ,roſarum ſiccarum, utriuſque unc.iij.ſarcocollæ, gallarum, utriuſque unc.iiij.omnia ſimul tere,ac gingiuas prius collue tepido decocto ſemperuiui, aut myrti,aut lentiſci,aut uiticis,aut foliorum oleæ,tum medicamentum conſperge.

AD dentium dolorem. 8.

Dentes foue aceto, in quo hyſſopum, aut origanum decoxeris: aut pyrethrum, piper, &*zemma & maſtichen ad pares portiones præbe, ut commanducentur. Aliud. uuæ taminiæ acini.iiij. maſtiches grana octo. commanducentur. AD dentes ex ictu decidentes. locum foue oleo, in quo uuę paſſæ incoctæ ſint: deinde aceto, pręcipue ſi dolor irritet. poſt triduum uero idem iterum facito, ac dentes renaſcentur.

Ad

AD gingiuas exeſas. 9. E

Gingiuas ariſtolochia ex melle trita conſpetge.aut cornu ceruinum uſtum, donec candidum red-
datur,& ceruſſam,ac ſpumam argēti, & nardum,& pumicem cerato excipe,& inunge. aut teſtitudinis
teſtam concrematam,& ex oleo tritam in gingiuas inſtilla.Aut erucæ ſemen cum ſucco, & caprinū fel
ex melle,aut nigellam ex melle pari modo illine.

AD diuerſa oculorum uitia. 10.

Oculos caprina medulla illine,& ſaneſcent.aut caprinum,ouillumue adipem calida aqua macera-
tum ſuperdato: aut lini ſeminis ſucco, aut muliebri lacte perfundito. AD albugines oculorum, ue-
tereſque cicatrices pauciſſimis diebus adimendas: id quod uiſum etiam mirum in modum exacuit: ca-
pit autem æruginis raſæ vnc.iiij.ammoniaci tantundem,ceruſſæ vnc.ij.gummi unciam. Liquidum au- *
tem eſto medicamentum,agreſtis cucumeris radicis ſuccus. Aliud, lauri baecarum mundatarum, &
ttitarum,gummi quod ſatis eſt,permiſce,fiant colliria,& cum uti uoles,tere, & cum pueri, qui uene-
rem expertus non ſit,utina illine. id enim ptobatum eſt. AD fiſtulas oculorum. ſtercoris columbini
aridi drach.iiij.cum maſculo ture tere, tritas inſpergito, donec ſedetur. eſt etiam hoc uſu comproba-
tum. AD albugines comptobatum remedium,quod multos iuuit. perdicis maſculi fel ex melle illi-
ne.uel,ladani uncias duas tritas ex uino optimo,& oleo,quod ſatis ſit illine. AD ſuffuſionem,mirabi- F
le,quod aſpectum confeſtim reſtituit. muris ſanguinem,galli fel,& lac muliebre pari portione miſce-
to,ac tritis utitor.id enim & probatum eſt,& mirabiliter profuit. Aliud,ad ſuffuſiones inueteratas, &
nouas bebetem aſpectum,& ad omnia,quæ tenebras oculis obducunt. capit autem lauri baccas, de-
tracto cortice,x.gummi drac. ij.ex aqua pluuia fiunt colliria,& illinuntur : ac ſuffuſi quidem ex urina
pueri uenerem non experti,qui uero cæcutiunt, ex aqua pluuia. AD dolores oculorum, ac uigilias.
aquam mulſam infunde, & ouum coctum duas in partes eiecto putamine diuide, & oculo alliga. ita
enim ſomno corripietur. AD oculorum, totiuſque corporis catbunculos. adhibe muralem herbam
cum micis panis prius poſca madefactis tritam. AD Aſpectum exacuendum. fœniculi caulem tere
ex melle,quod in nouo alueari factum ſit,& ad carbones coquito, & illinito. De hordeolis in palpe-
bris naſcentibus.Vtere acacia ex uino. AD fluxiones oculorum. Oculis,quos fluxio uexat, in princi-
pio cibus modicus prodeſt,itemque aquæ potus,nulla uenus,alui ſolutio, ac primum multa frigida,
quæ modicum aceti aſſumpſerit,faciem aſſidue lauet,& in lectulo odoretur: uitet autem puluerem, fu-
mum,ſolis, lucernæq; ſplendorem.tum uero roſas uirides,aut aridas paſſo madentes tere, & oui uitel-
lo exceptas impone: aut ex hordeacea farina paſſo incocta cataplaſma confice; ſi uero dolor uehemē
tiſſimus ſit,alterum quoque adijce. G

AD uaria capitis uitia. 11.

Cataplaſma ad caput,fluxione laborans,cuius confectio neque caput fluxione tentari, neque ocu-
los male affici ſinit:capit cimoliæ,nitri,uitis albæ radicis ſiccæ,cucumeris agreſtis radicis,farinæ faba-
rum ſingulorum uncias duas:tere,& compone ad ſordium craſſitudinem,& utere in balneo.eſt enim re
medium efficaciſſimum. AD pituitam e capite euocandam.uuam taminiam & maſtichen mande: aut
maſtichen & zinziber.ſi durior maſtiche ſit,ceræ parum admiſcero. AD capitis dolorem. rutam dili-
genter tritam ex aceto & roſaceo fronti impone. AD hemicraniam, porri caput, & comam oleo
incoque,eoq; caput perfunde,ac ſtatim dolor auferetur. uel hederæ extremitates oleo incoque,& ca-
put perfunde,& euentum mirabere.uel amaris amygdalis tritis frontem obtege. AD clauos, etiam
ſi in capite ſint,probatiſſimum:ſandarachæ,aluminis ſciſſilis,atramenti ſutorij, miſyos, calcis uiuæ, ſa-
ponis ſing.pares portiones,ſed calcis tantummodo duplum,tere,& ex primo ſaponis iuſculo utere.eſt
enim admirabile. AD hemicraniam.ſeminis erucæ vnc.iij.rutæ uiridis vnc.vij.piperis grana.xxxj.alba
ouorum tria,aceti,quod ſatis ſit,permiſce,ac locum illine. PAſtillus celeberrimus Socratis ad capitis
dolorem,hemicraniam,& omnia uitia ex fluxione oborta mirabilis.capit autem euphorbij drach. iiij.
ſucci thapſiæ drach.vij.zinziberis drach.unam,opij drach.iij.opopanacis drach.ij. liquantur omnia ſi- H
mul ex aceto,ac paſtilli fiunt cum uti uelis,aceto dilues, frontiq; impones.poteſt in ſuffitu adhiberi, ac
membro alicui fluxione uexato egregie prodeſt.

AD Clauos,& uerrucas. 12.

Claui numerandi ſunt,totidemq; formicæ capiendæ,& in panniculo lineo raro deligandę,ijſq; addē
da cochlea,tum cremanda omnia,tritaq; ex aceto illiuēda:aut fimus bubulus aceto dilutus per triduū
ſuperdandus.ita enim claui omnes decident.oſſa quoque palmularum combuſta tere, & cum ſale &
ammoniaco in ſole ſubige,& impone:ſiquidem ita adhibebitur curatio.

AD hemicraniam. 13.

Lumbricos terreſtres numero.xv. piperis grana.xv.aceti quantum ſufficit, ſimul tere, & illine.

AD ictus ferarum uenenum infligentium. 14.

Qui morſi a uenenatis beſtijs,caneq; rabioſo ſunt,ſanat cancri interiorum cinis ex aqua ſemel, atq;
iterum epotus,quantum ſcilicet capere manu queas.

AD capitis ex uini potu dolorem. 15.

Herbæ ſanguinalis duos ramulos connecte,& ſertam capiti imponito.

A *AD dolorem hemicranium* 16.

Naſturtij ſemen tuſum albo oui admiſceto, frontique imponito, ac ſtupam ſuperdato: aut os capitis aquilæ ſimile ſimili applicato. itemque uulturis. uel lapillis in capite lupi piſcis repertis utere, qui etiam appenſi, ut dexter, dextræ parti, ac ſiniſter ſiniſtræ, ad hemicraniam faciunt.

AD capillorum, barbaq; defluuium. 17.

Beta ex myrteo oleo utere, aut polytrichi capillamenta illine: aut adianti, ladanique partes æquales tritas ex oleo immaturo, aut myrteo, aut lentiſcino inungito, aut ladanum uino aminæo, myrteoque oleo dilutum ad mellis ſpiſſitudinem cape, eoque caput in balneo perunge. melius eſt autem adiantum, quod aliqui polytrichon uocant, ſi eius ſeptima portio ladano addita illinatur. VT capilli plures naſcantur, cum defluunt. muris ſtercoris drach. iij. calamorum, quos * conatelos uocant. ʒ. iiij. amygdalas amaras. lxxij. liquoris balſami, ladani, utriuſque. ʒ. iiij. polytrichi. ʒ. vij. nardi gallici drachmam cape, in pice liquida ladanum madeſacito, in uinoque & oleo macerato, atque arida in puluerem redacta liquidis admiſce, atque utere, quotidie inungendo. ac mihi quidem uel caluis poſſe capillos reſtituere uidetur.

B *VARIAE ad tuſſim curationes.* 18.

Ad tuſſim ualet iuniperi fructus, ſi eum edas, aut in potu ſumas. aut bdellium epotum, aut daucus creticus cum uino potui datus. aut dracunculi radix elixa, & ex melle trita. aut helenij quoque, aut perditij ſuccus tepidus, & ex aqua ante cibum in potu ſumptus. aut herbæ ſanguinalis ſuccus epotus eodē modo. aut pſonatę radix. aut nucleus pineus ex aqua potus. aut ſuffita propolis: aut reſina potui data, & terebinthina in ſuffitu. aut arſenicum ſciſſile cum chalbano ſuffitum, & fumus deuoratus. itemque bituminis, thuris, ſtyracis, ac cumini ſuffitus. aut cinnamomum ex tepido melle potu aſſumptum. aut tuſæ cupreſſi baccæ ex uino, cum myrrha ieiuno propinatæ. aut fœniculi radix, & ſemen ex uino cocta, & data. aut uiridis ferula ex uino. aut origanum melli incoctum, & in potu ſumptum. aut myricæ flos, ſemen, foliaque ex uino elixa: potuique oblata. aut piceæ cortex cum aqua potui datus. aut albæ populi folia, & ramuli ex aqua, aut uino epota. aut uerbaſci radix cum uino in balneo pota. aut allium crudum, aut elixum, quod edatur. iam herbæ lanariæ radix ex melle ſumpta eos, qui peſſime affecti ſunt, liberat. ſtercus leporis tritum ex uino calente ſumptum uitijs arteriæ, & columellæ, & difficultati ſpirandi maxime auxiliatur. idem præſtat aquilæ lingua collo appenſa. aut pineus nucleus integer uſtus, & cum modico piperis tritus, ac melle exceptus, & laboráti ad cochlea-
C ris menſuram datus. Ad ueterem uero tuſſim, ſulfur ignem non expertum in ouum infunde, & in balneo ſorbendum da. Aut ſinapi trito mellis dacolos tres miſce, ac dato. Aut naſturtij ſemen tritum & cubitum eunti ex aqua potui præbe. aut thus cum melle tritum ſummo mane, aut cubitum eunti lingendum præbe. aut raphani ſuccum cum melle da diluculo abſorbendum. Aliud, baccæ iuniperi quinq; aut ſeptē ex melle propinētur. Aliud, cape piperis. ʒ. iiij. nucū. ʒ. ij. nucleorū pineorum, hyſſopi utriuſq; drachmā. pulegij, iridis, ſeminis urticæ ſingulorū. ʒ. iiij. mellis quod ſatis ſit: detur cochleariū. Aliud, ſinapi, cuminum, nigella, naſturtium, partibus æqualibus ſimul terantur, ac uino excepta potui dentur. aut pulegium aſſidue mande: aut uino maceratum bibe: aut cumini fricti, nigellæ frictæ, utriuſque drach. i. piperis grana. xl. ſimul tere, & melle fermentata ieiuno, & dormitum eunti dato. SVFFVmigatio, auripigmentum ſciſſile, piper, marrubium, hordeaceam farinam, triſaginis, uitiſque radicis corticem, chamæleucen, maſtichen, crocum, coſtum, omnia in unum miſce, & colliria conſice, & ieiuno fiat ſuffumigatio, & cum quieti ſe tradit. uel piper, nuces, auripigmentum ſciſſile ſimul tere, & melli miſce, atq; utere. uel butyrū, adipē anſeris, & reſinam cum melle cōtundito, ac ieiuno, eūtiq; dormitū præbe. Vel uirgulā fœniculi, ſemē piperis unà tere, & melle cōpone, ac præbe. aut ſolanū ueſicarium, cū radicibus elixum in potu propina. AD tuſſim, & ſanguinis reiectationē: coſti, rheubarbari,
D cinnamomi ſing. drach. i. ſimul tere, & compone, & ex uino tepido potui dato. Aliud. ad tabeſcentes. thuris, piperis, auripigmenti ſciſſilis, cariophylli ſingularum partes æquales, tere omnia ex melle, & confecta dato ſummo mane, & ad quietem eunti. aut auripigmentum ſciſſile pro ſale in ouum ſorbile inde, & ieiunus ſorbeat. aut auripigmentum tritum ex uino tepido in balneo potandum præbē. aut auripigmentum ſciſſile & oui uitellum miſcē, & bombici illine, & per inſtrumentum, quod † cichonen uocant, ſuffumigationem facito. at ſi ſuffumigatio languenti moleſtiam afferat, butyri quantum auellanæ magnitudinem compleat, deuorandum dato, atque iterum ſuffumigato. id autem ſepties faciendum eſt. uel ſtyracem bonum, ac braſſicæ ſuccum ſimul tere, ac compone, & ieiuno, aut dormitum eunti præbe. aut olei laurini, uinique boni ſing. drach. iij. miſce: & tepidum in balneo potui dato: & œnelæo, quod ex uino, oleoque miſtis fit, in olla calefacto ſtomachum foueto, non eſt autem œnelæum potui dandum tabido, ſed diligenter confectum calefacito, ac ſpongia ſtomachum foue. uel lupinorum decocto calido myrrham quam ſtacten uocant, madefacies, ac pedes tuſſientis fouebis, ac ſpongia deterges, & butyro unges: tum iterum fouebis, idque ubi ter feceris, curabitur. uel hederæ granis, aut lignis, aut folijs tuſſientem ſuffumigabis, aut reſinam ex uino ueteri tritam ieiuno dabis. aut agreſtis canabis ſemē ex aqua tritū, aut cedri liquorē ieiuno propinabis. aut hyſſopum, & pulegiū in poſca incoctum dabis, aut

† forte legendum, ſyphonē hoc eſt fiſtulā.

beronicem melle illitam edendam præbebis.raphanis quoque aſſis ſi mane & ueſperi quis ueſcatur, E proſunt.itemq; chamæleuce in ſuſſitu adhibita.uel baccas lauri,& pineos nucleos ex melle & mane & cubitum eunti dato. AD tuſſientem,aſperam arteriam, uocem amiſſam,& ſanguinolentum ſputum. tragacanthæ,gummi.utriuſque drachmam,myrrhæ bonæ tantundem,ſucci dulcis radicis, ac uini dulcis quod ſatis ſit,contunde,& in unum redige:cum trita ſint,arida ceteris commiſce. Aliud ad tuſſim, & ulceratam arteriam.terebinthinæ,gummi,mellis boni.ſing.unciam cape: & terebinthinæ prius elixæ gummi adde,& da ad oleæ magnitudinem,ore continendam.uel gummi,lycij,utriuſque vnc.iiij.in aqua liqueſcere ſinito,tum heminam paſſi cretici infunde.& feruefac donec fiat tam ſpiſſum,quàm ſordes,& præbe ad deligendum. Aliud ad tuſſiculas,fremitus,& ſanguinis ſcrearum.accipe tragacanthæ drach.ij.lini ſeminis fricti drach.iiij.amygdalas mundatas.x.nucleum pineum adipi incoctum, ac tragacantham aqua calida madefacias,& reliqua admiſceas,paſſumq; affundens tere.ad uocem aũt amiſſam & ſputum ſanguinis,pro paſſo utere melle.uel raphanum in fruſta rotunda ſecato, atque ad prunas aſſaro,& ieiuno edenda dato. AD tuſſim diuturnam.piperis drachmam,farinæ lupinorum drach. iij.& mellis cochlear ſorbendum præbe. aliud,auriculæ ſuillæ os perforatum collo appenſum a futura tuſſi tuetur. AD tuſſim,uitia gurgulionis,& inflammationem tonſillarum.lapilli in nidis pullorum hirundinum inuenti, & appenſi,a tuſſi tuentur. AD tuſſim,& uitia radicis gurgulionis, ac deſtillationẽ. F zinziberis drachmam unam,chalbani,opij,ſtyracis ſing.tantundem,paſſo excipe, ac globulos ad erui magnitudinem confice,& duos cubitum eunti deuorandos da. ac poſt dilutum paſſum æger ſorbeat. uel zinziberis,ſtyracis ſing. drach.quatuor paſſo excipe,& erui magnitudine pilulas confice, & cubitũ eunti tres deglutiendas da,ac paſſum dilutum poſtea propina. AD deſtillationem, ac tuſſim, probatũ. papaueris liquoris drach.iij.caſtorei drachma.ex his paſtillos inſtar erui magnitudinis compone, & eunti dormitum,habita ratione uirium,dato.aliud,quo ſapientiſſimus Alexander utebatur:accipit autem pyrethri drach.ij.coſti drachmam,hæc tunduntur,cribroq; traijciuntur:ac cum uti uelis, iube, ut nares tangant,ſtatimq; conſtringant. AD arteriam ex deſtillatione pituita uexatam, & ad tuſſim. ſtyracis drach.viij.caſtorei drach.iiij. zinziberis,chalbani,utriuſque tantũdẽ: miſce,& ad erui magnitudinem paſtillos confice,& noctu duos,treſue dato.poſtea uero non tamen ſtatim,bibat, & leuabitur.

Medicamentum,quod capiti inſperſum eius fluxionem finit. 19.

Hyperici,iunci odorati,iridis,ligni balſami ſing. unciam tere,ac per cribrum traiecta caluariæ inſperge. Aliud ſiccans, quod caluariæ inſpergatur. coſti,foliorum malabathri,gallarum,ſpicæ nardi,iridis, nardi gallicæ,roſarum aridarum ſing. unciam tere, & cribro traiecta inſperge. aliud, erucæ ſeminis,gallarum, iunci odorati,ſampſuci, coſti, iridis, ligni balſami, ſing. unciam tere, tuſaque & cri- G brata perſperge.

APOPHlegmatiſmus hybernus. 20.

Hyſſopi,origani,utriuſque drach.iiij.pulegij drach.ij.calaminthæ drach.j.pyrethri drach.ij.uuæ taminiæ,marrubij,ſinapis ſing.drach.j.ſapæ,aceti,ſing.ſextarium in unum miſce,& uſque ad tertias decoctis in gargarizatione utitor. Alius,quo uere utaris.hyſſopi vnc.iiij.origani vnc.iij.pulegij vnc. ij. calaminthæ uncia,ſapæ ſextarius,aceti ſextarij tres. Alius,quo æſtate,& autumno:hyſſopi vnc. iiij. origani vnc.iij. pulegij vnc.ij.calaminthæ,ſpicæ nardi,caryophyllorum,ſing.vnc.j. cinnamomi vnc. iij. marrubij vnc.iiij.iridis vnc.iij. cyperi vnc.ij.pyrethri vnc.j.ſapæ,acetique, utriuſque ſextarium decoque ad tertias,& utitor.

AD deſtillationem. 21.

Origani faſciculos duos,pulegij faſciculum cum aceto in ollam mundã inijce,caricas ſex,uuæ paſſæ grana.xij.adde,decoque omnia ad tertias,tranſcola, in poculum reijce,gargarizandum præbe.

AD humores pectore contentos. 22.

Vrticæ folia ex hordei cremore decocta dabis. id enim & inflationes diſcutit, & materiam e pectore educit. H

AD tuſſim,ſpirandi difficultatem in ſtomacho,& ſputa ſanguinis. 23.

Spongiam nouam, candidamque accipito,uritoque ac terito, ac cinerem cum melle & pipere, quantum ſatis ſit,miſce, & ſic redige, ut lingi poſſit. ueſperi autem poſt cœnam dato.quantum tribus capi digitis poterit.

AD Anginam. 24.

Maſculi bouis felle collum obline.

AD tuſſim aridam. 25.

Fœnum græcum uſque ad tertias decoquito,ac iuſculum ex melle diluculo propina.

Paſtillus ad tuſſim, ac fluxionem pectoris. 26.

Capit hic paſtillus pulegij,hyſſopi, piperis, naſturtij ſing. unciam. melle excipe, ac paſtillos unius unciæ facito,atque utitor.

AD Tonſillas. 27.

Salicis folia,& ſemen in aqua longo tempore feruefacito,ac gargarizandum dato. hoc enim craſſam pituitam mirum in modum euocat,& eſt ad anginam accommodatum.Vel myrti & lenticulę decoctum gargarizato.

A *AD anginam.* 28.

Stercus caprillum ex melle gargarizandum iube:aut ut rutæ ſucco,ore aperto,fauces illinantur.

AD deſtillationem. 29.

Hyſſopum,ficus,mel,rutamque ex aqua decoque,& ex ea fiat gargarizatio.

Ad uocem claram efficiendam. 30.

Tragacantha uino madefacta,& epota uocem claram facit.

AD amiſſam uocem. 31.

Styracem aqua dilue,in globulos ciceris magnitudinem æquantes redige:tres dato, ac ſtatim recuperata uoce loquetur.

AD inflammationem eryſipelatis. 32.

Folia ſedi cum polenta modo cataplaſmatis ſuperdabis:aut portulacæ folia cum polenta.aut etiam braſſicæ,aut calami uirentia ſolia tere,& ſuperda.aut rubi,aut rhamni,& roſarum folia impone.

AD lumbricos in aluo. 33.

Polypodij radicem cum ſapa ede.aut raphani ſemen ex aqua bibe:aut allium corrode:aut ulmi radicem ex aqua mulſa potui da:aut corticem radicis ſycamini aqua decoctum propina.aut nigella ebibatur,aut ſuperdetur.aut braſſicæ ſemen ex aqua fiat potio,aut ex mentæ ſucco,aut ex naſturtio & mēta. B Proprium experimentum.canabis ſemen aridum tūde,& cribra, & aquę miſceto,ut cremoris fiat temperamentum,tum per linteolum mundum traijcito,ac potui dato.aut bubulum fimum aridum combuſtum & in puluerem redactum da ex uino drachmæ pondere. AD lumbricos latos, & rotundos. nitri, naſturtij,piperis ſing.unciam in puluerem redige,& ex uino cochlear da.

AD ſudorem prouocandum,febrimque finiendam. 34.

Semen canchryos ex oleo illine,aut pyrethrum ex oleo calſactum,& per horam ante acceſſionem illitum.Hoc autem,quod ſequitur,expertum eſt.oleum cum cinnamomo factum, aut oleum chamæmelinum,acetum,nitrum,cum lauri folijs bene omnia decoquantur,tū æger ijs perungatur, & ex omni parte contegatur.confeſtim enim ſudabit. Aliud ad illinendos febricitantes. butyri partes duas, mellis partem unam compone,& calfactis utitor. Aliud,lactucæ foliorum ſucci partem unam,olei cōmunis partes duas,miſceto,diligenterq; agitato,ac totum corpus perungito.eſt enim longo uſu probatum.Aliud,artemiſiæ ſucci partem unam,olei roſacei partes duas miſce,& inunge.

AD hemicranium capitis dolorem. 35.

Solani ſuccus ex oleo inunctus,efficax eſt,aut ſinapis ſemen ex melle impoſitum, aut ruta domeſti- C ca aceto & roſaceo incocta, & illita.

AD Canis morſum. 36.

Facit ad hoc urticæ ſemen impoſitum:aut nigri marrubij folia:aut apiaſtrum ex uino potum, & ſuper morſu datum.aut allium illitum,& toſtum in cibo,potuq; datum. AD eos,qui canum impetū metuunt.rhododaphnes radicem collo circunda,& hominem liberabis.ſi autem ſacere periculum uolueris,cani circumpone,cum furore correptus eſt, ac ſtatim furor ſedabitur. AD canis rabioſi morſum. uulneribus,quæ rabioſus canis fecit,braſſicæ folia cum laſere trita ex aceto ſuperdabis. braſſica etiam per ſe aduerſus canis rabioſi morſum facit,& item eius decoctum potui datum. ceterum braſſica elixa ante alios cibos ſumpta tabidis ſanitatem reſtituit,arteriæq; uitijs ſubuenit,& contuſa, ac modo cataplaſmatis lieni ſuperdata,ipſum extenuat.

AD Anginam,& colli dolorem. 37.

Alba populus arida,trita,& collo illita prodeſt:aut naſturtij ſemen:aut fimus columbinus ex melle: aut mel tepidum gargarizatum.aut canino ſtercore candido,& trito ex aceto,collum obline.

AD narium odorem fœdum. 38.

Succum foliorum hederæ tepidum naribus inſtilla,aut calaminthæ tepidum quoq; ſuccū, aut myr- D rham ex muliebri lacte tritam naribus infunde.ita enim ſuauem narium odorem reddes.

AD ſanguinis e naribus profluuium. 39.

Acaciam ex aceto tere,ac naribus infunde.uel acetum cum ſale in ollā,aut mortarium infunde, & lanam eis imbue,quæ quantum languens ferre poterit,calfacta capiti imponatur. ac plurimis ſtragulis illico tegi hominem impera. Nares purgans.thymum & origanum melle excipe,in paſtillos redige,daq; mandendos.

AD lateris inflammationem. 40

Bdellium ex uino, & pariter ex aqua potum prodeſt. aut balſami ſemen ex aqua potui datum, aut ex melle delinctum.aut ariſtolochiæ radix ex aqua epota.aut ruta ex mulſa in potu ſumpta.

AD febrem acutam. 41.

Domeſtici peponis ſuccus,aut ramentorum cucurbitæ ſuccus illitus,aut roſæ ex oleo, aut plantago ſuperdata prodeſſe conſueuit.

Vt in febre præſagias. 42.

Vnge prius roſaceo,tum apij ſemen tritum impone.tum ſtupam rotundam inſtar rotæ ſuper cor pone,ac oui uitellum infunde,ac teticula tege.ſi ouum diſperdatur,mortem portendit, ſi quidem id facere anima dicitur.

AD uulnera conglutinanda. 43. E

Graminis radix contuſa,ut medicamentum aridum imponatur, aut herbæ ſideritidis folia ſu-
perdentur.

AD aurium dolorem. 44.

Oleum amygdalinum:aut oleum ex nucibus,aut laurinum,aut balſaminum in aurem inſtilla:aut dra
cunculi ſeminis ſuccum ex oleo infunde.aut herbæ perdiciadis ſuccum ex oleo roſaceo tepidum, aut
rutam uirentem oleo incoctam in aurem tepidam mitte.aut myrrham tepidam ex melle. aut rutam ex
mulieris quæ marem peperit,lacte tepefactam inſtilla.aut ſuccum ex allio expreſſum in aurem da. aut
porri ſuccum tepidum,aut ſapam tepefactam:aut porri ſuccum melli miſtum aut oleum ore contentũ
in aurem inſpuito.aut ſuccum cucurbitæ ex roſaceo inſtillari iubeto.

AD ſcabiem & pruritum. 45.

Vlmi folia arida tere,atque in balneo ſparge:aut ſulfure uiuo, & uua ſylueſtri, & auripigmento, &
ſandaracha ex oleo,& aceto ĩ balneo obline.aut myrrha cum lacte muliebri cutim illine,aut dulcis ra-
dicis ſuccum ex paſſo propina.aut oua gallinæ integra in acerrimum acetum per diẽ,noctemq; infun-
de,ac ſi tria ſint,ea cum ſuis putaminibus in eodem aceto tere,& ſulfuris uiui,auripigmẽti ſciſſilis, uuæ
taminiæ,ceruſſę,ſpumæ argenti,nerij ſucci ſing.unciam adde,olei ueteris quod ſatis ſit,omnibus autẽ F
contritis in balneo utere.

AD uitia ſtomachi. 46.

Folia calaminthæ uirẽtia,& hordeaceã farinã ſuperdato. AD cruditatem, inflationeſq; uentriculi,
quo quicunq; utetur, ſtatim eſuriet.aniſorũ drach.xij. piperis albi,lybiſtici,ameos,petroſelini,fœnicu
li ſing.drach.vj.tunde,ac cribro traiecta melle cocto excipe,& drachmam da. AD uentriculum æſtuan
tem,nec cibum retinentem.lactucæ ſuccum ex uino dulci propina,& non amplius uomet. AD uentri-
culi dolorem,lac,in quo querni carbones extincti ſint,dato. AD acorem uentriculi.triſago ex uino po
tui data liberat. AD inflationem uentriculi,piperis,baccarum lauri,cumini,aniſi,pares portiones con
tuſas,& per cribrum traiectas ex uino temperato da ieiunis per triduum unius cochlearis menſuram.
aut aniſum ieiunis mandendum dato.

AD oculos fluxione laborantes. 47.

Illine fœniculi ſuccum per dies tres:aut thus ex melle,lacteq;,aut centaurij ſuccum ex melle aut fo
lia quinquefolij ex melle impone. AD oculos caligantes.cucurbitæ ramentorum ſuccus imponatur.
AD albuginem oculorum. Alterci folia cum polenta impoſita proſunt. aut lignum balſami ex la-
cte mulieris illine. aut rutam uirentem ſuperdato. aut pſyllium ex lacte muliebri. aut calami uiren- G *
tium foliorum ſuccus, ſi illinatur. AD tollendam oculorum uertiginem. oliuæ folia contunde, ſuc-
coque expreſſo illine,& miraberis. Cataplaſma ad oculorum fluxionem. portulacam cum croco,
ſuilloque adipe contere,aut apij folia cum polenta.in magnis autem fluxionibus roſas, ac melilotum
cum amylo coctas oculis ſuperdato.

AD dentium dolorem. 48.

Prodeſt aceto,in quo nigella ſit,os collucre. aut oleo,in quo gallæ incoctæ ſint,aut aceto,in quo pla
tani globuli ſint incocti,aut quinquefolij radix,aut peucedani radix trita,& combuſta,atque illita. aut
os malicorij,roſarumq; decoctione colluito. AD dentium uulnus,nitri,ſepiæ teſtæ,myrrhæ ſing.unciã
tere,ac tritis utitor.

Aridum,quod os humidum, cruentumque deterget,gingiuas carne conueſtit,
ac dentes candore perfundit. 49.

Nitri combuſti, myrrhę troglodytidis,teſtæ ſepiarum,ſing.vnc.j.roſarum aridarum vnc.iiij.utere tri
tum,per cribrumq; traiectis.adde etiam iridis unciam,& euentum ualde miraberis.

AD lateris dolorem. 50.

Virides braſſicæ caules cum radicibus combuſtos ſuillo adipe excipito,atque utitor.eſt enim reme- H
dium ualentiſſimum. aut apij ſemen ad tertias decoquito, ac potui dato. quod etiam uehemen-
ter prodeſt.

AD ani tumores internos. 51.

Amaranthum aqua macerabis,ac mane,ueſperiq; propinabis.

AD lienem cataplaſma ualde probatum. 52.

Apium,ſinapi,lauri baccas accurate tritas,detracto cortice,nuces uirides,parum contunde, tũ om-
nia in pila uehementius cõtundito,mox extrahito,& aceto acerrimo per triduum macerato, & omnia
ſimul miſta ex ſucco tyberiadis decoque,donec cataplaſma fiat.tum lieni ſuperdato, idq; contineatur
a matutina ad octauam uſque horam. ſubducenda tamen prius aluus eſt. huiuſce autem remedij uim
admirabere. Aliud ad lienem,longo uſu comprobatum. arboris nouellæ ficus uiridem corticem cape,
cum cinere miſceto,ac calefacito.

AD febrem tertianam. 53.

Tertianam febrem curat mel cum ſcammonea ſemel in potu aſſumptum. AD quartanam.piper cõ-
tritum,lauri baccas,cuminum,maſtichen,myrrham,thus mundum,tere ſingillatim,tum miſce, & mel-
lis boni,quod ſatis ſit,adde:& per quatuor dies impone.

A *AD ſanguinis profuſionem e naribus.* 54.

Oui putamen integrum combure,& quod ex eo liquitur, cum auripigmento commiſce,& in nares inijce. ſi uero auripigmentum præſto non ſit, ſolus oui liquor ſufficiet. Aliud, capræ fœminæ ſetas ure,tereque,ac myrrham ſimili modo tritam cum caprinis ſetis commiſtam in nares inſufflari iubeas: ſi uiri ſint, cum charta: ſi fœminæ, cum alia re quadam. qua uero ſanguis profluit, eſt arctiſſime deligandum.

AD uiolentas ſanguinis profuſiones. 55.

Gallas mole tere,ac malicorum, punicique grana contuſa, & cum oleo, ſciſſili, ac melle bene ſub- * acta mane, ueſperique propina,ut gallarum mel.

AD uentris tormina,& inflationes. 56.

Piperis, rutæ, zinziberis,parem modum tere, & trita ex aqua dato. aut artemiſiam tritam, cribroque traiectam da.aut nitrum uſtum,& tritum cum aliquo humore exhibe.

NE boues ægrotent. 57.

Cornu ceruinum in æde Panis pone, candelam deſuper accēde, & caue, ne interdiu accenſum obliuiſcare, & eo tempore ſanctum Demuſarim& Arſum, qui armenta tua, uitamque cuſtodient, B inuoca.

VT ne porci ægrotent. 58.

* Rhaſdi radicem tritam proijce in eam aquam,in qua ſe ſe ſues proluunt.

AD carnem agglutinandam. 59.

Lumbricos terreſtres frictos,ac tritos inſperge.

Curatio plagarum. 60.

Myrrham,aloemque tere,& inſperge. aut piceæ reſinam, aut maſtichen & hederæ lachrymam cape, & confectum ex eis emplaſtrum impone. aut hirci axungia plagam illine, & capræ nigræ cornu conſperge. aut pares portiones coſti, ſpicæ, cinnamomi, zinziberis, & cumini tere, ac cum pice ſubactas impone. aut panis cruſtam aridam contunde, & uino oleoque ſubactam impone, quotidieque uiciſſim commutabis.

AD ſcabiem equorum. 61.

Anguem diſſeca, eius adipem ligno excipe,& equi ungularum oras inunge.

AD ſomnum conciliandum. 62.

In laurinis folijs inſcribito hæc elementa, ἕτ·χερσ. & ſub ſtragulis pone, illo,qui iacet,neſciente.

C *VT Ne uiſa appareant in ſomnis.* 63.

Rutæ ſemen ad ceruical hominis neſcientis appende,& nullas imagines per ſomnum uidebit.

AD pectus. 64.

Auripigmentum ſciſſile,piper,hordei farinam.lauri baccas, & pineos nucleos ouo miſce,& da. aut allij ſpicas ſeptem cape,auripigmenti fiſſilis,piperis,utriuſque grana xiij. * bambacem,pini nucleum, ceræ modicum miſce cum oui uitello, atque hoc denſius accipe.

AD dentes corroſos. 65.

Auripigmentum, piper, caſeum, calcem uiuam, aceto dilue, & ſuperda.

Clyſter ad uitia renum. 66.

Pulegium, origanum, ſampſucum, ſerpyllum, chamæmelum, abſinthium, centaurium, lauri folia, cucumerem agreſtem, peponem prius contunde, tum aquæ incoquito,tum cum melle, oleo, & ſale tantum decocti quantum ſatis eſt, inijce.

Clyſter ad dolorem coxendicis. 67.

Cucumeris ſylueſtris radices, lauri folia, rutæ folia, abſinthium, plantaginem, triſaginem, marrubium, nepitam, pulegium, origanum, thymum, lactucam, euphorbium, anethum, pyre- D thrum, uuam taminiam,aquæ incoque, tum melle, oleo, ſaleque adiectis infunde.

Vt putres, nigrique dentes ſplendidi reddantur. 68.

Salis contriti, * ropi, ſepiarum teſtæ parem modum cape, & omnibus ſimul tritis dentes confrica bis, prius tamen aceto puro eos collues.

CAtaplaſma ad caput fluxione uexatum. 69.

Hoc, quod ſubijciam, facit, ne caput fluxione tentetur, neque unquam male affici oculum ſinit. capit autem maſtiches, myrrhæ, ſarcocollæ, thuris, ladani, nitri, ceruſſæ, cimoliæ, ſtyracis, roſarum ſing. unciam, ſaponis * ſanci libram, mellis tantundem, lupinorum amarorum quod ſatis eſt. miſce omnia, & in balneo ſaponis loco utere.

Paſtillus ex ſeminibus ad tuſsientes. 70.

Aniſorum amarorum unciam, ſeminum fœniculi, alterci, ammij ſing. drachmam, apij ſeminis drach. iij. opij drachmam, ſingillatim tere diligenter, & aquam tepidam paulatim infundito, donec ſordium ſpiſſitudo fiat, tum paſtillos fabæ inſtar facito, atque unum præbeto: ualde enim tuſſientibus conuenit.

Remedia longo uſu comprobata ad iecoris uitia, 71. E

Iuſculum gallarum,cum papaueris capitulo decoctarũ in balneo propina,& ut æger,in latus affectũ tectus iaceat,iubeto. aut hederæ radicis decoctũ cum uino potui dato.aut lauri baccas.vij.grana piperis xx.tere,& ex uino propina.aut aloes drach.iiij.aſſari,coſti,eupatorij,hediſari,ſertulæ campanæ, maſtiches,croci,ſeminis ocymi,ſing.drach.ij.contritas,cribrataſq; ex aqua tẽperata dato. Aliud iecori,uẽtriculoque accommodatum: lauri baccarum,cinnamomi boni,caryophyllorum, aloes, hediſari, coſti ſing.drachmam cape.tere,ac melle excipe,& ex uino uetere propina.aliud,acori,ſeminis lini, zinziberis,rutæ foliorum mollium,ſing.drachmam,aniſorum drach.iiij.ex mulſa exhibe. aut mel cum pane miſtum calidum emplaſtri modo ſuperdabis.aut abſinthij cochlear unum ex temperato melle potui da: ac iube,ut in iecur æger decumbat.

AD linguam fluxione uexatam. 72.

Folijs cinaræ contuſis ex melle linguam unge: aut uenam eius partis, ex qua materia fluit, ſeca, & proderit.

AD oris ariditatem. 73.

Palmulas,ficuſque decoque,& eo decocto cum penna illine,& contine.

AD labia fiſſa. 74. F

Lini ſemen ex melle tritum appone.

Quibus pili menti decidunt,quos raræ barbæ homines uocant. 75.

Piperis,euphorbij, pyrethri ſing. unciam:arundinis foliorum tenerorum ſuccum,ſtercoris muris, oleum per combuſtionem expreſſum,tere,& perfrica,& aſſidue rade.

Medicamentum uomitum ciens,cuius myſtrum datur. 76.

Aphronitrum album in aquam tepidam demitte,quoad ſit diſſolutum, tum parum olei adijce, & potui da.

Vomitum cohibentia. 77.

Mentam contuſam,per cribrum traiectam,ac roſaceo admiſtam naribus,pectorique affundito. uel palmulas thebaicas,& mentæ ramulos in duobus aquæ ſcyphis incoque,ut ſordium ſpiſſitudo fiat, ac dimidium propina. Vel palmæ glandium contuſarum quantum ſatis eſt,accipe,ac uini myrtini modicum affunde,tum mulſo exceptas,aut aquæ hemina præbe.

AD eos,qui ſanguinem uomunt, 78.

Iuncum odoratum ex aqua decoque,& decoctionem potui præbe.

AD pituitam uomitu educendam. 79. G

Mentam uiridem,aut atidam ex aqua temperata bibe. Vt facilis ſit uomitus.ſampſuci folia potui, raphaniq; ſemen eſui præbe:atque ita multum pituitæ uomitu reijcietur.

Confectio catapotiorum,pituitam purgantium. 80.

Aloes vnc.vj.maſtiches, ſucci abſinthij ſing. vnc.ij.colocynthidos vnc.iiij.dentur.xxix.catapotia.

AD Cardiacos. 81.

Lenticulam cum * ſpantæo,palmulis,ac mendeſio uino potui dato. Ad cordis autem dolorem,herbam ſanguinalem accurate contritam,aut mala,aut cydonia,elixa,tritaque ac roſaceo cerato excepta ſuperdato.aut portulacam roſaceo cerato,myrteoue exceptam imponito.Aliud mirabile,quod uſu cõprobatum eſt,ſeminis lini heminas quatuor, aquæ heminas.vij.elixa,atque utere.hoc enim medicamẽtum bonam ualetudinem gignit:ſiquidem æger non ad peiorem,ſed ad meliorem ſtatum redigetur.

Paſtillus ad ſpiritus difficultatem,& diuturnam tuſſim,in ſuffitu idoneus. 82.

Naſturtij,ſinapis,abrotani,rutæ ſylueſtris, ſandarachæ ſing. unciam tere, & paſtillis ex aqua factis ſumma cum cura utere.

AD ſpiritus difficultatem,& ſanguinolentum ſputum. 83.

Thymum cum pipere contuſum,& melle exceptum delingendum præbe:atque accurate utere:propterea quòd eſt ualde efficax.aut porrorum capita melli incocta ieiuno da,quibus ueſcatur.aut rutę aridæ, mentæ, utriuſq; vnc.iiij.cum melle terito, & duo ceratia cubitum eunti ex aqua temperata potui dato.piſtacia quoque eſui data,difficulter ſpirantes iuuant. H

AD ſputum cruentum. 84.

Symphyti, maſtiches fuluæ,utriuſq; drach.iiij.lemnij ſigilli,balauſtiorum,utriuſq; drach.ij. tere, ac cribra,& ex aceto mulſo cochlearium dato.Aliud probatum.Lemnij ſigilli unciam,terræ aſteris vnc.ij. corallij tantundem,præbe ex aceto mulſo puro heminam:hocq; utere mane, & ueſperi. Aliud, acaciæ fuluæ,amyli medicinalis,parem modum tere,& ex aqua temperata cochlearia quinque dato.

AD febrem ardentem. 85.

Sedi atque aniſi folia quinque, ſeptemue accipito, oleòque roſaceo incoquito, & ex eo a capite uſque ad pedis plantam ungito, ac miraberis,quantum proderit. aut oleo, in quo pyrethri radix maduerit,inunge.hoc enim ſudores ciet, diuturnos rigores diſcutit, & partes corporis refrigeratas, aut reſolutas curat. Aliud, lauri baccas & thymum ex uino trita illine: tum ueſtibus tege, atque ita ſudor elicietur.

A *AD uim genitalibus addendam,& ad ueteres affectiones.* 86.

Calaminthã cõtuſam,ac per cribrum traiectam in pilam conijce,& melle exceptã decoque, donec cataplaſmatis ſpiſſitudo acquiratur.tenui poſtea linteolo illitam impone,& faſcia deſuper deliga. eſt autem id a multis probatum.Aliud ad genitalia confirmanda,& item renes, ſed neminẽ curato prius, quàm mercedem acceperis.multi enim ſunt experti.capit autem zinziberis drach. iiij.herbæ ſabinæ, piperis albi,utriuſq; drachmam.ex mulſa propinato. Aliud.picis aridæ telephij, colophoniæ, maſtiches,uitri albi,æquas portiones.contere omnia,aridumq; medicamentum confice: & locum prius lotum,& adhuc calidum liquida pice obline,tum aridum medicamentum inſpergito,ac ſuper imponito, diligenterq; deligato.

AD genuum fluxiones diſcutiendas. 87.

Caprificum contere,atque eius ſucco perfricato:aut ſuccum radicis in balneo fricato.aut ſalem, & ſtercus columbinum trita ex oleo inunge.

Cataplaſma ad pedum dolorem ex offenſione,aut caſu,aut alio acri dolore. 88.

Salis uſti, origani, cineris ſarmentorum pares partes,uitellos ouorum duos,aut tres,ex uino miſce, & impone.

B *PRæſtantiſſimum ad ſcabros ungues auxilium.* 89.

Vnguibus aliquo caſu reuulſis aut rediuijs affectis,ſachar tritum,& in puluerem redactum atq; inſperſum auxiliatur.ſcabros autem ungues curabis,ſi uiuum ſulfur & oui uitellum,pari portione commiſta ex aceto impones.

AD ambuſta. 90.

Argenti ſpumæ,croci,utriuſque unc.ij.ouorum aſſatorum uitellos ad vnc.iiij.roſacei quantum ſatis ſit. Aliud,linteoli combuſti cinerem cum roſaceo miſceto,& ceram,anchuſamq; addito,atq; utitor.

AD ſanguinis ex quauis parte effuſionem. 91.

Soreos,atramenti ſutorij,aluminis,chalcitidis,myſios,gypſi,gummi ſing.drach.viij. tere, & utere. eſt.n.admodum bonum,& ſui periculum dedit. Aliud,chalcitidis drach.vj.reſinæ frictæ drach.iiij.pulueris thuris drach.ij.aridum adhibe.

AD impetiginem,probatum. 92.

Thuris maſculi,zinziberis,aloes,ſulfuris ignem non experti,ſing.drach.duas,aceto excipe, & cum penna unge,loco prius panno ex lana perfricato. Aliud,ammoniacum,alcyonium, ſulfur ignem non expertum paribus portionibus tere,& utere.

C *AD faciem candore perfundendam.* 93.

Alcyonium combuſtum & tritum cum melle & farina miſce,faciemq; deterge. Aliud,* lyſomumudon tere,& ex aceto in Sole illine.aut ollarum florem tere,cum aceto,tum locum panno perfrica donec rubeſcat,& in Sole unge. Vt facies munda ſit, butyrum, ſaponemq; miſce,ac faciem illine.

AD uteri dolorem,remedium ſanctorum argentum non habentium. 94.

Aſarum cum pulegio propina.

PVRgantia paxamadum.(paxamades uocabantur olim qui panem bis coquebant.) 95.

Scammoniæ drach.ij.aut iij.maſtiches drach.iij.apij ſeminis drach.ij.polypodij drach.iiij.cinnamomi drach.j.fermenti mundi lib.j.arida commiſce,ac diligenter ſubactis utitor.

AD culices tollendos. 96.

Facito ex nigella,atramentoq; ſutorio ſuffitum.

AD ſerpentes expellendos. 97.

Chalbanum,cornu cerui,ungulas caprinas,& lilij radicem ſuffito. Ad ſerpentis uero morſum impone porrum cum ſale,& proderit.

AD pulices fugandos. 98.

D Syluestris cucumeris folia decoque,eoque decocto domum perfunde.

AD difficultatem urinæ in iumentis. 99.

Quod in ſalſis oliuis ligneum eſt,contere,& contectum per dies quinque ſuffumigabis.

AD ictum arundinis. 100.

Radices arundinis combure,ac cinerem ſuperda.

AD comitialem morbum,ualde efficax. 101.

Cerebrũ coturnicum ex unguento myrtino tere,ac ſtanneo uaſe repone: cumq; morbo comitiali aliquẽ prolapſum intuebere,faciem eius hoc illine.miraberis ſane huius naturalis auxilij uim. ſubito enim æger exurget.

AD eos qui ſunt appetitu deſtituti. 102.

Myrrha,thure,ammoniaco,maſtiche,ex albo oui longo tẽporis ſpatio tritis pectus & uiſcera obline,& ſtupam ſuperimpone.

AD hirudines deuoratas. 103.

Qui hirudines deuorarũt, eos aduerſus Solẽ ſtatue, & ubi illæ inhærẽt, perſpice,ac garũ inſtillato: ſiquidẽ loco cõfeſtim decedẽt,& expuẽtur.aut acetũ cũ butyro miſtũ,in quo ferrũ igni cãdens extinctum ſit,propina,quoniã id quoque hirudines eijcit.aut eũ, qui hirudines deuorauit, in aquam calidam uſque ad mentum demitte,phialamq; aquæ frigidæ plenã ori eius admoue,ſed caue, bibat. ita.n.

hirudines protinus prodibunt. Aliud,ſi calidum acetum abſorbeas,aut liquorum ſyriacum bibas, aut cimices ſuffitu aduras,hirudines eijcientur. E

AD ictus apum. 104.

Maluæ ſuccus eos,qui ab apibus icti ſunt,indolentes præſtat.

AD morſus ſerpentum. 105.

Cornu ceruinum combuſtum, & ex aceto contritum illine:aut etiam furni fuliginem, aut calami radicem, & cicer & cupreſſi baccas,& ceruinum cornu combure, tere, in unum miſce, & ex aceto ac porro præbe.

AD inflammationes ex uena ſectione ortas,humerorumque duritias, & deuſtiones,ac ſanguinis grummos. 106.

Fermẽtum triticeum cum axungia diligenter ſubige,& utere:eſt enim probatum.

AD hydropas. 107.

Cape ſtercus bubulũ,ſi mas ægrotet,maris bouis,ſi fœmina,fœminæ:& in nouã ollam infunde: tegeq;,& ne diffletur,operculũ luto obtege:tum ollã ſuper calcis uiuæ cinerem per dies ſeptẽ tene:octauo autem die olla detecta ſtercus extrahe,& aridum medicamentum uitreo uaſe repone. cum uti uoles,tria cochlearia ex uino per ſeptem dies præbe: ſed in uino ferueſacienda ruta eſt. proderit.n. hæc potio,ẽt ſi tumores & œdemata adſint:ſi quidem reſiccat,ac per urinã euacuat.ceterum æger non bibat per totum diem,niſi ter:dedit enim hoc remedium ſuæ efficaciæ documenta maxima. F

Vt uinum odio ſit,& quomodo ebrietas uitanda. 108.

Vinum,in quo anguilla ſuffocata ſit,bibe,& uinũ odio proſequeris.idem facit uua inferueſacta.ſi uero ab ebrietate,atque morbo tutus eſſe uis,folia rutæ edito.eadẽ quoq; capitis dolorẽ, quẽ uinũ excitauit,auferũt.idẽ fiet,ſi acorũ edas:itẽq; thebaicã palmulã. ebrietatẽ aũt nõ ſentit, qui prius aut ſeptẽ, aut nouem,aut undecim amaras amygdalas comederit.ſimili quoque modo, qui ouillum pulmonem elixum ieiunus ederit,licet quantumcunque uelit,bibat,tamen ebrietatem non ſentiet.

Vt quis ex uno tantum uini ſcypho ebrius reddatur. 109.

Sarmẽtorum aut aridę,aut uiridis uitis modicum combure,& in phiala,in qua uinum eſt, reſtingue: ac ſtatim qui bibet,ebrius fiet.

AD lentigines faciei. 110.

Baccarum lauri interiora ex melle tere, & illine. aut nucleum pineum ex melle coque, † & oculis impone.

† Fortaſſe q̃ in græco libro legitur τοῖς ὀφθαλμοῖς, legi debet τοῖς φακοῖς.i. lentigines illine.

AD infantium ſedem procidentem. 111. G

Aqua fabrorum,in qua ignitum ferrum extinguunt, caleſacta ſublue. deinde cochleam combuſtã, & in puluerem redactam inſperge.

AD pueri gingiuas,& dentes exorientes. 112.

Roſarum flores tere,& ex melle illine:aut ouillo cerebro ex melle:aut butyro ex melle.

AD lactis copiam gignendam. 113.

Seſami ſemen tritúm ex paſſo bibe.idem facit * titane elixa cum fœniculo ſorbendo deuorata, aut naſturtium ex braſſica epotum.

AD exuſtiones per hyemem. 114.

Muria perfunde,atque ex lente elixa, & micis panis cum roſaceo tritis cataplaſma confice.

AD aquoſum ramicem. 115.

Plumbaginem cum ſulfure ex modico aceti,& olei decoque,locumq; illine. Aliud, ueteres nuces putridas in mortario tritas inunge. Aliud,acetum potui dato, & cornu cerui uſtum ſuperdato. aut ex argenti ſpuma cum aceto & oleo miſta ad Solem ungito.

AD uulnus incurabile,in quauis parte corporis ſit. 116.

Bugloſſum herbam euelle;radices pręciſas accurate lotas in pila contere, ſuillamq; axũgiam adde, ac bene emollitas uulneri impone. H

AD uomitum. 117.

Apij radices quinque,fœniculi teneras radices quatuor,aniſi drachmam,acetum,mel, & crocũ uerum cape,omnia ſine croco decoquantur,& coctis crocum adijce,ac phialæ dimidium dato.

AD oris ulcera. 118.

Oliuas molles manduca,aut uuas paſſas agreſtes aceto incoque,& eo os collue.

AD capitis tumores ,quos talpas uocant. 119.

Locum affectum mulſo prius laua,deinde fel bubulum,& leporis ſtercus,aut quod ex ſapone confectum eſt,impone:aut rutæ ſuccum in foramina inſtillato,aut tritam ariſtolochiam cum aceto in foramina inijce.

DE uiribus rutæ. 120.

Ruta in primis,ſi quis in cibo,potuq; ſumat,aſpectum acuit:uenerearum rerum cupiditatem extinguit,& capitis dolorem leuat,ſi quis oſſa capitis eius folijs tegat. ſuccus eius cum fœniculi ſucco, & melle commiſtus, atque illitus,hebetem uidendi ſenſum reddit acriorem. idem facit ſeminis rhamni ſuccus ex mulſo illitus.mẽta quoq; cũ polenta cataplaſmatis modo impoſita abſceſſus curat.

AD

A *AD cobibendum ſanguinis fluxum.* 121.

Beronicem mellis ad carbones cocti plenam da comedendam: itemque braſſicæ,& ocymi ſeminis, utriuſque grana ſex trita in uino dato mulieri, quæ multi ſanguinis profluuio laboret.

Præſagium de ægrotis. 122.

Salicis tenera folia contunde,& illine. ſi roſeus ægrotans fiat, euadet: ſi uiridis, moriturum ſcito.

VT venus impediatur. 123.

Sacerdotes erucam edunt, itemque rutam, & uiticem. itaque erucæ ſemen ex melle, aut cum fœnogræco ieiuno illitum, intendi priapum non ſinit.

AD dolorem oculorum. 124.

Crocum tritum,& cum liquore roſarum dilutum impone.

AD capitis dolorem. 125.

Si hæc ſigna adſint, ut tenebræ oculorum, capitis dolor, aurium ſonitus, narium obſtructio, diluculo oculi lachrymantes,& caligantes, tum caput ita purgandum erit: hyſſopo, origano, & ſale nares per, fricabis: neque in poſterum caput dolore tentabitur. ſi uero neglexeris, morbi hi hebetudo aſpectus aurium ſonus, caſus capillorum, & dolor dentium, ſubſequentur.

B *DE pectore humano.* 126.

Cum pectus aliquod malum paſſurum eſt, in primis humiditatem in ſe uidetur homo præſentiſcere: ſi coſtæ, crudis humoribus refertus eſt, æſtuatque, & ſiti afflictatur, lingua item aſpera, ſpumanſq; eſt, & ſingulis horis ſaliua decurrit. par autem eſt, ut a cœna uomat: aut ſummo mane præſumptis raphani radiculis, aut uiridi ſinapi, aut eruca, aut naſturtio ex aqua tepida ſtatim uomere, atque ita ſtomachum purgare. ſic enim ſaneſcet, alioqui, ſi negligat, in ſpirandi difficultatem, dolorem lateris, febreſq; acutas incidet: ac ſomno penitus deſtituetur.

DE ventre. 127.

Quando uenter aliquod eſt uitium contracturus, primum tormina, doloresque in eo ſentiuntur, fitque alui ſuppreſſio, & excretio, in eoque potus, cibique perturbantur, & amari uidentur, grauitas quoque in genibus,& in lumbis, renibuſque dolores ſuboriuntur. quique ita affectus eſt, febricitabit. qui ſic affecti ſunt, ſimplicioribus medicinis ſunt purgandi. itaque cnicum contuſum, & in aqua diſſolutum propina, aut braſſicæ, aut betæ ſuccum ex melle dulce redditum, addito modico ſalis, potui dato, ac mirabere. ſi rem negligas, hæc difficultas inteſtinorum, crebra deſidendi cupiditas, & dorſi dolores ſubſequentur.

C *AD grauem auditum,& aurium ſonitum.* 128.

Nitrum in acetum infunde, oleumq; roſaceum, ac uinum adde,& occiput inunge. Aut, nigri ueratri radicem in aurem demitte,& ſanitas recuperabitur: eſt enim id probatum.

AD vitem cuſtodiendam. 129.

Vitis palmites centaurij decocto perfunde: ſi quidem hoc canes, uulpes,& cœli uolatilia arcebit.

AD ſtrangulatus vteri. 130.

Os cordis ceruini tere, ac mulieri potui da ac Dei gloriam intuebere.

Mirabile ad lumbricos remedium. 131.

Nigellam tritam cum garo propina.

AD dignoſcendum, vtrum mas, an fœmina ſterilis ſit. 132.

Lenticulam in urinam utriuſque ſeparatim conijcito,& cuius lens germen emittet, is filios gignet: cuius uero lens non germinat, ſterilis ille eſt.

AD rigorem. 133.

Scribe in tribus pomis pepopula. aut ita dicito, ſanus, dranus, danonus, danubius,& da, ut comedat.

Confectio gari ioachi martyropolitæ. 134.

D Fruſtulorum panis non fermentati,& non conditi, ac putris libram: nigellæ tziaricam, mentam ſemicontuſam, nepitam, *buniſan, aridam, utranque ad ſemilibræ pondus ruræ ſylueſtris, ſatureiæ, fœniculi ſing. tramia xl. aniſi tramia xxx. nanachuã tramia xl. uuarũ paſſularum pinguium maturarũ ſemilibram, palmularũ mundatarũ tziaricam, mellis ueri, hilari, meliſij ſemilibram, ſacchari cantij tziaricam, roſarum aridarum, aut humoris ab eis per ignẽ educti tramia c. in doliũ cum aqua conijce, ac Soli per xl. dies expone. eis autẽ addere oportet in puro linteo deligata ligni aloes tramia. v. ſpicæ tramia. vij. caryophillorũ tramia. ij. croci tramia. iij. maſtiches, thuris ſing. tramia. x. ſtruthij corticis tramia. xv. muſci tramiũ ambar, tramia. ij. oĩa hęc linteo deligata in mediũ dolij ſuccũ ponẽda ſunt: & per. xl. dies quotidie terẽda,& exprimẽda, atq; in dolio in medio ſucco ſuſpẽdenda. poſt uero. xl. dies aquã ſucco ſupernatantẽ collige,& in alio uaſe repone: & in ſuccum aliam aquam inijce,& utranque in ſole contine. cũ uero totum ius in altero uaſe erit coactum, tum in nitido cacabo, aut in olla ad tertias uſque decoque,& maturis cotoneis imple. at linteolum nũquã de medio garo extrahe. ita enim garum optimum, cunctiſque hominibus utile conficietur.

AD capitis dolorem, Barnabæ monachi. 135.

Farinæ fabarum quantum capere manu potes, maſtiches, cuminique parum in unum ex ſucco cotoneorum miſce, emplaſtrumq; confice,& membranæ illitum fronti ſuperdato.

AD urinæ difficultatem. 136. E

Vnguentum optimum in urinæ meatum infundendum eſt,atque ira urina ſtatim prodibit. aut mel & ſyluestrem canabim commiſce, & perinæo ſuperda: aut muſcum in meatum urinæ inijce.

AD ſanguinis e naribus profuſionem. 137.

Canabis folia arida,& trita in nares inſufflabis. aut pannum lineum combuſtum ex acri aceto in nares inijcies.

AD uteros mulierum. 138.

Obſonium e iuſculo,& uerum amenetarium & cardid combuſta ex ueteri uino propina.

Ne ex arbore fructus decidat. 139.

Lilij radicem arbori appendito:fructus enim hærebit,ac non decidet.

AD uulnus. 140.

Cor cum pelle,cornuque ceruino combuſtum ex oleo inungito.

AD ſtomachum. 141.

Rutam,ſatureiamq; cum ouo,& cuminum,ac mentæ radices in potu præbe.

AD impetigines. 142.

Piper tritum ex lacte muliebri inunge,& curabis. F

AD dentium dolores. 143.

Ouorum putamina, ſepiam, oleumque admiſceto, ac coquito ad tertias, ac iube tepidum ore contineri.

AD uentris lumbricos. 144.

Cornu ceruini ramenta ex uino uetere bibenda in balneo præbe.

AD urinæ difficultatem. 145.

Coriandrum, mentam, & aquam ex melle decoque uſque dum tertia pars relicta ſit,& potui dato.

AD uulnus,dulce. 146.

Stercus ſuillum cum oleo,acriq; aceto miſce,ac locū prius ſetaceo panno excoriatum unge.

AD lateris dolorem. 147.

Paliuri radicem ex uino coque,donec tertia pars relinquatur,& poſt balneum propina.

AD iecur,& ſtomachum. 148.

Aloes & ſpicæ,utriuſque miliariſium ex uino poſt balneum potui dato,ac ſanabis.

AD ſomnum conciliandum. 149. G

Caprinum fimum & triſaginem ad luti craſſitudinem miſce,faciemq; obline.

AD Tuſſim. 150.

Raphani,ac fœniculi ſemen ex melle propina.

AD dolorem cordis. 151.

Rutam & lini,ac fœniculi ſemen cordi ſuperdato.

AD lumbricos alui. 152.

Lupinos,lauri baccas,fel taurinum miſce,& umbilicum illine.

AD hæmorrhoidas. 153.

Teſtudinis teſta in ſuffitu adhibita prodeſt.

AD exuſtionem. 154.

Ouorum aſſorum uitellos in ſartagine exure,& emplaſtri modo impone.

AD pruritum. 155.

Garum,ſulfur ignem non expertum,atq; oleum miſceto,& inungito.& euentum mirabere.

AD morbum regium. 156.

Chryſolachani ſemen,mel,& crocum miſce,& cubantem in lectulo illine.ac iuuabis. H

AD uermes. 157.

Chamæleonis radices contunde,& urticæ ſummitates contritas adde.

AD tuſſim. 158.

Fœniculi radices tritas ieiuno propina per dies.ix.eſt hoc mirabile remedium.

AD comam alendam. 159.

Maluā ac ſaluię radicē accurate conterito,& uaſi cū bono uino infundito,& a balneo comā illinito.

AD aurium dolores. 160.

Rubi ſuccum exprimito,tepefacito,in aurem infundito,dolorem leuabis.

AD regium morbum. 161.

Chryſolachani cōtuſi,mellis,utriuſq; cochleariū,ex uino calido ieiuno dabis. Aliud,quod admodū præſtat,in dextram aurem iacenti tenuem uenam ſecato,& fluente ſanguine commodum inde proueniens admiraberis.ſi lien doleat,idem in ſiniſtrum latus iacenti, faciendum eſt.

AD hepaticos ſpleneticos,& ſtomachicos,quod nunquam fallit. 162.

Viticis ſemen in cibo & potu ex uino mane,& ueſperi præbe. Aliud,apij,& petroſelini macedonici ſemen,& cicer,& uiticis ſemen conterito,& ex uino calido propinato.

AD

A *AD uitia renum.* 163.

Semina erucæ,naſturtij,ac raphani tere, melle artico excipe, & ex uetere uino drachmam unā dato.

Baſilij iCti Melitinoti de ratione uictus ad regium notarium grammaticum.

Confectio uini,quod conſpicuum,coccinumque reddit. 164.

Dolium uino imple,quod menſuras.xx.æquet.ex eo menſuras duas cape,& in ollam lapideam in-
funde,adde autem ſeminis fœniculi,lini,ſing.miliaria C.aniſi miliaria L.uinum eſt cum his bene ferue
* faciendum,& ex ſacculo percolandum,ac ſextarius in dolium mittendus. poſtea uero cape triſpidij
miliaria C.caryophyllorum miliaria v.croci miliarium,maſtiches mil.iij.cyperi,ligni aloes, utriuſque
mil.v.omnia ſimul trita,cribrataque,& lineo linteolo inuoluta in medio dolio pone,atque utere.

Euſdem,ſtomachum pituitæ plenum,& caput dolore uexantem,corroborantia. 165.

Capere debes quotidie roſacei mellis mil.xx. apij ſeminis mil.j. aniſi dimidium miliarij, & uſque
ad meridiem ieiunare,ac tunc cibum ſumere. hæc autem ideo tibi iniunximus, quia roſa ſtomachum
roborat, mel calfacit,fœniculum uero,& apium,ſi in iecore & liene copiam humoris atri inuenerint,
detrahent,& per urinas educent ſine dolore.aniſum uero flatus a uentre pellit,ſtomachumque confir-
mat.ad meridiem uero uſque te abſtinere uolumus,ne alter morbus appareret,& ut uis herbarū in uē-
B triculo diutius moretur.poſt tranſactos decem dies,eundem ſemper ordinem obſerua, cum ſaccharo
roſaceo,ut ſtomachus corroboretur,& ſine moleſtia uiuas.de alimento uero ſic decernimus.

Victus ratio in cibis,ac ieiunio. 166.

Primo igitur die amygdalas amaras decem,cum pane,ac uino,quod ſatis ſit,edes:ſecundo die, mel
cum pane,& uino quantum ſufficit: tertio, agni anniculi carne ueſcere, eiuſque ſcapulam elixam ad
ignem torreto, & cum pane biſcocto,& uino,quod ſatis ſit, edito. quarto die orizam ſolam ex aqua
coctam,addito melle,cum pane,& uino,quod ſufficiat, accipies. quinto uero die grana punici mali,
amygdalas,allium cum dauco,caricis,& uuis paſſulis decoques,& cum pane,uinoque, quod ſatis ſit,
ueſceris.ſexto die ſimilem carnem anniculam in ſartagine cum dauco decoques, & edes, & panem,
uinumque quantum ſatis eſſe conieceris,aſſumes,ut punici mali uis obtundatur: eſt enim frigida. ac
malum quidem punicum additum eſt,ut quæ per quinque ſuperiores dies ſumpta erant, quæ te uera
calida fuerunt, refrigerarentur. ſeptimo die carnem minutatim conciſam cum cicere, ac condimen-
tis coque,& quod ſatis eſt, comede.octauo die carnem cum aceto, caricis, amygdalis,nucibus ſyria-
cis,croco, dauco, uuis paſſis, cum alijs carnibus in fruſtula diſſectis,& cum melle, quod ſatis ſit, co-
que,& ede cum uino, quantum ſufficiat. decimo denique die ciborum,& ieiunij ratio ita inſtituenda
C eſt. mali punici granum non ſecus,quàm prædicta decoque,& cum uino,quod ſatis ſit, ſume. hæc au-
tem ſumendi cibi ratio eſt,ut ſemper in cœna menta ex melle utaris,ut cibi concoquantur,& ne pitui-
ta in uētriculo coaceruetur. Ceterum ut bona frui ualetudine poſſis,uenam ne incidito,niſi noxia cau-
ſa ſubſit. Si uero morbus caput aggrediatur, uenam caluariæ ſecabis, & ſanguinis detrahes miliaria
decem. hoc autem bis faciendum erit, Aprili menſe,& item ſeptembri,ſed per triduum ante, & poſt,
abſtinentia utitor.& remedium, quod præſcripſimus,in hiſce menſibus,bis deuorato: & capitulis pa-
pauerum ad conciliandum ſomnum utere: & concubitum uita: ſed ſi uelis, rebus uti uenereis, ſemel
in ſeptimana poſt mediam noctem id facere poteris. Iulio autem menſe,& Auguſto debes per biduū
uomere.quod utrunque fit,quoniam per unicum diem ſtomachus purgari non poteſt. & quando uo-
mis,caue,ne aquam aut ante,aut poſt uomitum bibas. ac dum uomis, oculos uelabis, & deligabis: &
ſtans uomes loco edito,aut ſupra flumen. ſi a uomitu ſitis te excruciet,eam perfer,& eſto ſobrius. laua
ri autem debes menſe Aprili uſque ad totum Nouembrem: ceteris menſibus abſtine. ſi tamen uolue-
ris,ſemel tantum in ſeptimana id facies:atque id ſemper ieiunus. ſi ſitias, aquam temperatam bibe: &
cum egreſſus balneum ſis,oleo,& mulieris,quæ fœminam peperit, lacte caput irrigabis: per noctem
uero pedes aqua calida cum furfuribus fouebis.

D *AD capitis dolorem.* 167.

Amygdalarum lib.iij. ſeminum cucurbitæ lib.j.cape,& oleo ab utriſque expreſſo capitis uerticem,
nares, manus,pedeſq; inungito.

Contra uini noxam. 168.

Cotonea mala, matura,dulcia expurga,ſuccum exprime,& in uinum inijce.

*Inunctio probata ad artuum dolorem,& manuum,ac pedum intertrigines, corruptelas, aduſtiones
hyemis,& uentorum manus,pedeſque lædentium,quam ſaraceni tlen uocant.*

Confectio autem eſt huiuſmodi. 169.

Axungiæ anſeris partes duas,itemque medullam ceruorum iuuenum,& *martaſancem raparam, &
* mel ad carbones decoctum,ac percolatum in lebetem lapideum conijcias,& feruefacias, donec præ-
dicta pinguia contabeſcant:quibus adhuc calentibus martaſancem adijcies,& cū penitus refrixerint,
mel impones,& accurate inſtar malagmatis ſubiges.& ad ignē,aut in furno inunges:& diligenter per-
fricabis.inunges autem uſque,dum dolor diſceſſerit.

AD ægylopas. 170.

Fel taurinum,picem liquidam,& acetum ſimul miſce,emplaſtrum fac,& ſuperda.aut rutæ folia cū
*chorygio in foramina inde.

AD incurabilia uulnera. 171. E

*Ariorepanij radicem in dulce uinum infunde,ægrotantique propina.

AD inflammationem pulmonis. 172.

Piperis grana.xv.ſalis micas totidem tere,& * teaphen illorum adde,& commiſceto,& cum gallinę rufæ ſtercore & oleo inunge.aut dauci ſemen,nigellamq; & porrum contere,& potui da.

AD talpas. 173.

Triſaginem & hordei farinā cum melle ſubigito,inungito,ac modo cataplaſmatis ſuperdato.

AD uentris,ſtomachique dolorem. 174.

Thus cum uetere uino in cacabum conijce,& ad tertias decoque,& in balneo propina. aut oleū & uinum ſimili modo coque,& tepidum in balneo bibendum dato.

AD uitia ſtomachi. 175.

Cuminum,cinnamomūq; tere,& myrrham,maſtichen,& * biſcunæ modicū adde, deinde coque, & miſce,& potui da.aut mentæ ramulos tres,& mali punici grana,ac palmulas propina.

AD genuum debilitatem. 176.

Lini ſemen,& mel in aqua ferueſacta,modo cataplaſmatis cordi ſuperdato.

AD lateris dolorem. 177. F

Cataplaſma ex cumino,farinaq; triticea confice,& cordi impone.

AD ſplenet.cos. 178.

Folia braſſicæ,ammoniacum,acetum acre, commiſce, contere, per triduum obline.aut folia platani ex aqua decoq; ad tertias, ac potui da. aut braſſicæ folia ad ignem torreto, & trita ex uino ꝓpinato.

AD muliebre ſanguinis profluuium. 179.

Taurini cornu ramenta in potu ex aqua ſumpta ſanguinis profluuium cohibent.aut * lulacem,& ſemina braſſicæ,& ſcammoniam miſce,ac potanda exhibe.

AD ſtomachi compreſſionem. 180.

Gallas tere,rhoiq; flores,aut mali coria decoque,donec tertia pars relinquatur. aut fœnūgræcum melli incoque,& decocti ius propina.

AD cœliacos. 181.

Naſturtij ſemen in ollam nouam coniectum decoque,deinde ouum ſeparatim elixatum putamine exue,ipſumque diligenter contere,& ſemini naſturtij elixo adde,& cura ut unà ferueſiant: ſi æger uelit,edat:ſi id non queat,aquam bibat:aut taurinos renes frictos potandos dabis: aut ueterem caſeum G aceto incoque,& edendum ieiuno offer.

AD urinæ difficultatem. 182.

Fluuiatilem pagurum contritum,& per pannum expreſſum potui dato:aut fœniculi radices ad tertias decoques,& ægrotanti potui dabis.

AD ani tumores exterius prominentes. 183.

Viuam calcem,& auripigmentum recens commiſce,& impone.

AD artuum dolores. 184.

Quinqueneruiū,ſcorpidium,& acetum modicum miſce,ac locum obline.aut etiam ſinapi, & caricas ſimul tere,& in balneo impone.

AD dolorem genuum. 185.

Maluam,hordei farinam,ac lini ſemen contere,& in ſartagine fricta ex oleo applica.

AD oſſa fracta. 186.

Picem; thuris puluerem,palmulas,maluæ florem,& oui album miſce,atque impone.tum ſtupam ſuperimpone,& * calamis,faſciaq; circumliga,& ſanabis.

AD Quartanam. 187. H

In uino ueteri triſaginem coque,& ter potui da.

AD morſum ſcorpij. 188.

Teſtem ligni candentem admoue.aut * alam ex melle propina.aut humum intuens, quem lapidem premebas, eum loco affecto ſuperdato.

AD ueneficia. 189. *

Caridion,& latum cuminum,& zochij radicem ad tertias decoquito,& ex uetuſto uino bibendum præbe.geſtanda quoque ſunt glaneum oſſa:ſiquidem eadem ſuffita,dæmonas expellunt.

VT mulier concipiat. 190.

Leporis uterum frictum,tritumq; aſſidue propinato.habeat etiam leporis ſanguinem: aut uulpinū ſtercus cum ſeuo bubulo miſce,ac uiri,mulieriſq; pudendum eo inungito.

AD infantem in utero mortuum. 191.

Muliebre lac cum melle,& amaranthi radicibus propina,& prodibit.

VT lactis copia gignatur. 192.

Fœniculum & anethum cum melle & uino decoque,ac mammas quotidie illine.magna enim lactis copia gignetur.

AD

A *AD ueteros.* 193.

Auem iugula, ac feſtucam lineo panniculo inuolutam intra auim reconde, atque ita elixa: & ius propina. auis uero oculos ſuito, & maneterum uerum, ac caridion urito, & potui dato.

AD eos, qui præter uoluntatem mingunt. 194.

Gallinæ gulam gutturi coniunctam tere, & ure, iterumq; diligenter tere, & ex antiquo uino ꝓpina.

AD penem roborandum. 195.

Rapi ſemen tritum cum melle iungito, & panniculo attrito illitum peni ſuperdato.

AD ungues ſcabros. 196.

Sinapi & mentam ex aceto, coque, & illine.

AD intertrigines. 197.

Marinum muſcum aquæ marinæ incoctum, expreſſo humore, impone.

AD pedum dolores. 198.

Myrrham, quæ mur dicitur, herbamque pulicarem cape, aut phyzurcatum, ad myſtri pondus, ex aceto, & pedes illine.

AD ſtomachum corroborandum. 199.

B Lignum aloes, acorum, cyperum, maſtichen, thus, nigellam, fœniculum, & * ſpanthos accurate, conterito, & in unum redigito, & ex ſucco mali punici, & melle ad carbones decocto ieiunis propina.

AD ſputum. 200.

* Roſacei zupha, ſiue hyſſopi, quod ad tuſſim, & pectoris anguſtiam, eiuſque dolorem accommodatum eſt, confectio capit hæc, manuſiacorum. ℥.ij. unapia ſiue zizipha numero. xx. zepiſtania ſiue mixia totidem. ficus aſpt. dulces. xv. aut radicem dulcem ſemitritam drachmæ menſura: chaſchaſis contuſi, uel papaueris capitum drach. v. pareſauſa, uel polytrichi drach. ij. ane ſuen, uel aniſi dulcis drach. ij. tolmæ carauus, uel apij ſeminis. ℥. ij. uuas paſſas, grana bona logaricæ ſemiſſem. zupha uel hyſſopi. ℥. iij. rhazani, uel ſeminis fœniculi drach. ij. uuas paſſulas, granaque miſta lauabis, & emoſchaſum ex aqua per diem unum, & ſummo mane refrigerabis, & elixabis cum prædictis, hoc eſt logaricyon unc. iiij. & uſque adeo decoques, donec aquæ una logarica ſemis relinquatur: ac tum percoletur, ut certo ſcias, in ea nullam remanere materiem. tum ſacchari unam logaricam addito, ut zulapium efficiatur. quotidie autem unum per dies octo bibes, & oleum amygdalinum inſtillabis.

AD uomitum bilioſum. 201.

C Qui bilem uomunt, cataplaſmate illinendi ſunt, quod accipit palmulas, ficus, gallas uino, aut poſca incoctas, & pane exceptas. præterea uero acacia, hypociſtis, balauſtię, & rhus, cataplaſmati addantur. magna quoque cucurbitula cum multa flamma ſtomacho affixa ualde prodeſt. ceterum cibus exiguus, & crebro dandus eſt. Ad eos uero, qui atram bilem uomunt. & ſtomachum inflatum habent, ſpongias acerrimo imbutas aceto calido, admouebis. aut ex hederæ folijs uino decoctis cataplaſma conficies.

DE ſingultu. 202.

Singultus uero ex inanitione, aut expletione, aut ex acribus humoribus ſtomachum mordentibus exoritur: quibus quidem per uomitum reiectis ſingultus ceſſat. ac plerique ſunt, qui ſi confectionem, quæ ex tribus piperis generibus conſtat, deuorarint, ac mox uinum biberint, ſingultu corripi ſoleāt. prętera uero, cum cibus in mordacem qualitatem corrumpitur, quidam etiam in ſingultū cadunt: itaque inuenimus uomitum remedio ei ſingultui eſſe, quem uel plenitudo, uel morſus excitauit: calorem uero mederi ijs, qui ex frigore ſingultum contraxerunt: at ſi ex copia humorum ſingultus conſiſtat, uiolenta euacuatione opus erit, qualem ſternutatio præſtabit: hæc tamen enim ſingultum, quem inanitio peperit, non curat, ſingultientibus autem rutam ex uino dari conuenit, aut D nitrum ex mulſa, aut ſeſeli, aut daucum, aut cuminum, aut zinziber, aut nepitam, aut gallicam nardum: hæc autem ſingultus adimunt eos, qui ex cibi corruptela, aut ex frigore, aut multitudine ciborum conſtiterunt. ijs uero qui ex frigidorum, aut craſſorum humorum copia in ſingultum inciderunt, prodeſt caſtorium ex poſca datum. idem quoque ex oleo ſycionio uetere cuti illitum benefacit. ſcillite quoque, aut mulſum acetum potui datum eoſdem adiuuat. iam ſpiritus quoque retentio uidetur ſingultum egregie cohibere.

AD pedum intertrigines, fiſſa, & perniones. 203.

Rubricam, aut ſinopida & cimoliam pari portione ex caprifici ſucco illine. Aliud. hederam, nepitam, & ſalem in aqua ſimul decoque diligenter, & pedes ſemel, atque iterum laua, & ſaneſcent. Aliud. muriam craſſam aquæ calidæ permiſce, & ex ea pedes, pernioneſque foue. Tertium, ſalem, cuminum, oleumque miſceto, & pedes prius inunctos, accurate illinito. materia enim per meatus occultos diſcutitur.

AD podagram. 204.

Vtere ſucco ſemperuiui, quem diligenter coxeris. Aliud. uini ſuccum aſinæ lacti, aut dulci uino miſtum illine. Aliud. phocæ, leonis, lupi, aut uulpis corium elabora, calceos ex eo confectos

geſta,pedes nó dolebunt.Aliud,ueſpertiliones tres aquæ pluuiæ incoque,tum in aquam conijce lini ſe E minis triti uncias.iiij.ouá cruda.iij.olei cyathum,bubuli fimi,ceræ,utriuſque vnc.iiij.miſce omnia, ac ſubige:& cubitum eunti ſemel,iterumq; impone.

Aceti ſcillini confectio,Galeni. 205.

Acetum ex ſcilla confectum maxime præſtare ad tuendam ualetudinē Pythagoras conſcripſit: quo poſtea omnes Imperatores ſunt uſi.ipſe aūt auctor hæc tradidit,quicunq; eo utūtur,eos longæuos fore,& extremam eorū ætatem integram uſque ad finem futuram:ac talis quidē ipſe ſamius ſenex fuit. ſcis enim quot annos uixerit.ceterum eſt literarum monimentis conſignatum,hæc eſſe ab illo ſuis conſanguineis communicata,ut hoc medicamento uterētur.cumque ipſe uti cœpit,natus erat annos quinquaginta,& centum decem ſeptem compleuit annos integer,& nulla unquam incommoda ualetudine conflictatus.atq; hæc quidem ipſe medicamēti auctor ſcripta reliquit,qui,quòd philoſophus eſſet, mentiri neſciebat.ac nos eius uiri dictorū periculū fecimus: & ueiā conſtantēq; huius medicamenti uim eſſe atteſtamur. Scillam igitur montanam cape,libræ unius pondere: duram partem circunciditor mollem in fruſtula ſecato,& aceti acerrimi ſextarios octo in uas uitreum funde, atque obtura: ac per triginta dies, cum canicula ardet,ſinito macerari.his peractis,ſcillā exime,atque exprime: & huiuſce F aceti parum mane ſorbeto.inde autem hæc euenient commoda. faucium,oriſque partes nūquam mollientur,os uentriculi recte ualebit:ſpiritum facile duces,uox ſuum tenorem recte ſeruabit:oculorū erit ſenſus acerrimus,aures ſuum munus probe obibunt:nullus unquam in uentre uentus excitabitur:nulla erit ullius uiſceris ſuſpēſio:bene ſpirabis,bene coloratus uiues:ad negotia ciuilia recte eris affectus: non acidum,non ſalſum ructabis,ſi modicum huius aceti aſſumpſeris. debes autem id ieiunus aſſumere,tum ſeptem ſtadia deambulare,ſiquidem ita diſſoluetur,hoc autem aceto qui utitur, quamuis ſummam in uictu licentiam uſurpet, omnia tamen alimenta conficiet:& a nullo unquam lædetur, neque ualde admodum implebitur: ſed maiores,melioreſque facere progreſſiones uidebitur: nihil enim ſuperuacanei in corpore permanebit, non flatus, non bilis, non ſtercus, non urina: ſed omnia facile excernet, facileque educet: aluus lubrica erit omnino, denique medicamentum hoc totum corpus purgabit, etiam ſi in oſſibus ſordes inhæſerint. tabidos uero ab omnibus iam deploratos hoc medicamēto priſtinæ reſtitutos ualetudini uidimus.idem morbo comitiali mirabiliter profuit, ut, niſi poſt longa temporis interualla, non redierit. eundem morbum in principio plane expellit, neque reuerti amplius ſinit.eſt præterea ad podagras, & morbos articulorum, itemque iecoris, lienisq; duritias ualde accommodatum. atque hæc quidem ſunt priuata aceti ſcillitici opera: communia autem ſunt quā- H plurima: quibus nos admoniti, hoc ſalutare medicamētum ad te integræ ualetudinis, incolumitatiſq; tuæ cauſa ſcribendum duximus.

Vinum ſcillite ut ſiat,ex Galeno.

Vinum ſcilliticum omnem potanti ſanitatem affert:ſiquidem humores extenuat, præcipue autem pituitam: quam neque in ſtomacho,neque in capite,neque in uentre,neque in iecinore,neque in liene, neque in neruis,neque in oſſibus denique ſinit conſiſtere.nec permittit eaſdem partes ab ullo alio tenaci humore obſtruente obſideri: ſed omnia diſſoluit, uentrem lenit, ac ſubducit, urinamque ciet, & per ipſam cauſas extenuat,& excernit,caput uero ita purgat, ut nares humore uacent. commodum præterea eſt pedum,articulorumque doloribus,& morbo comitiali: omne denique bonæ ualetudinis genus parit. ut autem id conficias,ſcillam albam montanam ſub canis exortum capito ad libræ pondus: eam per dies decem in umbra refrigera,tum ſcillæ ipſius refrigerata folia in uitreum uas inijce, & uini albi ueteris ſextarios duodecim ſuper infunde: & ſuſpenſum uas per quadraginta dies teneto, tum ſcillam extrahe,& abijce:eoq; uino ad prædicta uitia utere,& eius uim cognoſces, ſi ante cibum duas uini uncias præbebis:ſin a cibo,unciæ dimidium.ſi uero efficere potui commodum uolueris,eiq; iucū- G ditatem conciliare,mellis ſextarios duos,aut tres admiſcebis.

Medicamentum,quod commanſum a ſtomacho, gargarizatum uero a capite pituitam euocat. 206.

Origanum,gummi,hyſſopum,pulegium,thymum,tribus paſſiuncijs incoque,donec una remaneat, ac dato ut gargarizetur.ſi uero commanducetur, pulmonis materias extrudet.quotidie autem faciendum eſt,ſiquidem eſt probatum.

AD eos,qui uix,aut ne uix quidem urinam reddunt. 207.

Cimices lectuli tere,& urinæ foramen illine,ac ſtatim urina prodibit. hoc etiam adiuuat pueros, qui mingere non poſſunt.

AD calculoſos,& ad urinam ciendam. 208.

Baccarum lauri, piperiſque pares portiones tere, & per cribrum traiectas ex una mulſæ menſura exhibe.mulſa uero calida ſit,oportet.aliud,quod calculos confringit,& fœminis ac uiris urinam prouocat:lauri corticem aqua decoque,& permiſce,ac potui da; efficax enim eſt.

A *AD eos,qui ſanguinem mingunt.* 209.

Zinziberis drach.ij.ſeminis braſſicæ drach.iiij.papaueris drachmam ſucco excipe,globuloſque con fice,& laboranti porrige.

AD urinæ ſtillicidium. 210.

Thymi,fœniculique pares portiones teres,& ex aqua temperata propinabis

AD dolorem uiæ,per quam urina comportatur,ad malum,cum urina ægre it,ad anhelitus difficultatem,ad ſanguineum lotium,& ad calculum. 211

Aſari,myſios,nardi gallici pares portiones melle attico, a quo detracta ſpuma ſit,excipe, dato autẽ nucis ponticæ magnitudinem:id enim etiam ſenibus ualetudinem reſtituit,quibus ſit effluxus ſicciot, eumque robuſtiorem efficit.

AD eos,qui præter uoluntatem mingunt. 212

Lilij radicem elixam bibendam præbe. ſuccum etiam, aut ſemen alterci in uino & lacte maceratũ corio ceruino incude,& dextro femori appende,& miraberis. Aliud, apri ungulas ure,& ex uino bibendas da.aut galli teſticulum uſtum edendum offer. Aliud, cochleam cum teſta uſtam tere,& ex B uino potui da,cum quieti ſe tradit.

AD urinæ difficultatem,& calculum. 213.

Lini ſemen,piper,petroſelinum tunde,cribraque,& ex condito cochlear unum cape.

AD lapides frangendos,probatum. 214.

Tres marinos ſcorpiones paruos integros combures,& cinerum ex condito dabis.

AD aluum ſiſtendum. 215.

Rhun & oryzan uino decoque ad tertias, & per anum inde: aut uinum auſterum, in quo iecur hircinum ſit incoctum, bibendum dabis:aut gallas uſtas accurate tritas & adipem ſuillum miſce, & frictas ex aceto comede. Piperis drachmam, farinæ lupinorum drachmas tres,mellis cochlearium ſume.

AD ſudorem prouocandum,febrimque finiendam. 216.

Cachryos ſemen ex oleo illine, aut pyrethrum ex oleo calefactum & illitum per horam poſt inuaſionem.

AD canis morſum. 217

Hæc dicta etiã ſunt ſupra. Vrticæ ſemen emplaſtri modo ſuperdatum, aut nigri marrubij eodem modo prodeſt: aut apiaC ſtrum ex uino potui datum:aut morſibus impoſitum:aut allium illitum,aut aſſum,quod in potu, ciboq; capiatur. AD rabioſi canis morſum. Braſſicæ folia cum laſere ex aceto contrita ſuperdato. braſſica enim per ſe rabioſi canis morſibus aduerſatur, & eius etiã decoctum idem efficit, ſi bibatur. ceterum braſſica elixa præ ceteris ſumpta cibis,tabidos ſanat,& uitia arteriæ corrigit.contrita uero, & lieni impoſita,ipſum conſumit.

AD anginam,colliquę dolorem. 218.

Alba populus arida,contrita,& ex melle illita,aut naſturtij ſemen, & columbinum ſtercus & melle modo cataplaſmatis,imponantur.

AD internas ani eminentias. 219.

Amaranthum aqua dilutum mane ac ueſperi propinabis.

Cataplaſma ad lienem ualde efficax. 220.

Helenium,ſinapi,lauri baccas ad proportionem tere,deinde nouellæ nucis corticẽ parumper contunde,mox in pilam conijce,& ualentius tere,tum exime,& acri aceto per triduum macera: & omnia in unum redacta cum ſucco tiberiados ad cataplaſmatis conſiſtentiam decoque, & lieni per octo dies ſummo mane ſuperda: prius tamen euacuandus uenter eſt:& miraberis. Aliud ad lienem diminuenD dum. radicum capparis.℥.iij.calcis uiuæ.℥.iiij.contunde,per cribrumque traiectas, & aceto dilutas ſuperdato non plus, quàm horæ ſpatio:ac totus lien abſumetur. Aliud, braſſicæ decoctum ſolum ex aceto mulſo propinandum ieiuno dabis.aut rubi radicem ad tertias uſque decoquito, & decoctum per triduum dabis. Aliud, corticem nucis ex aceto,& melli etiam incoctum ieiuno præbebis, aut ferrũ candens in mulſo reſtingue,& bibendum offer.eſt enim admirabile.

AD dentes nigros. 221.

Oſſibus palmularum,maſtiche,& melle dentes per ſeptem dies perfricabis,& albi reddentur.

AD alui lumbricos. 222

Lupinos,lauri folia,ac bubulum fel miſce,atque umbilico ſuperdabis,ac proderit.

AD internas,externaſque ani eminentias. 223

Amylum, picem, aquam ſimul feruefacias, donec tertia pars reliqua ſit, ac per ſeptem dies potui dabis.

AD aurium dolorem. 224

Vitis racemum in ſartagine ex oleo frictum in aurem funde,& ſaneſcet.

AD hirudines 225.

Trita ariſtolochia,ſaleque eas conſperges.

AD calculum, urinam cientia. 226. E

Lauri baccas & piper paribus portionibus miſceto, & ex mulſa myſtrum unum dato. Aliud, ad calculos confringendos. lauri corticem aquæ incoctum ad tertias ſorbendum præbe. Aliud, ad idem. Turturis ſtercus uſtum ex mulſa præbe. id enim lapides per urinam extrudit. Aliud. probatum ad eos, quos calculus uexat. ſtruthij, rhu pontici, capparis, ſingulorum drachmam cape, & quotidie drachmam ex uino albo dabis: atque ita mingendo ſubſidentia calculoſa deijcientur. Aliud, origanum in aqua ad tertias decoques, & decoctionis cyathum unum potui dabis.

AD ſtillicidium urinæ. 227.

Seminis fœniculi, palmarum thebaicarum, æquas portiones tere, & ex aqua temperata calidas potui dato. AD urinæ difficultatem, & ſtillicidium: coſti, mellis, aquæ, cyathos nouem miſce, cratera potui dabis, ſed mercedem prius poſces. Aliud, cyperi aſiatici contriti cochlearium unum ex uino meraciore, aut ex melle dandum eſt. probatum enim id eſt. AD urinæ difficultatem, petroſelinũ macedonicum tritum ad cochlearis pondus dato. AD ſtillicidium, cucurbitam aridam tere ad farinæ formam, eiusque paruum cochlearium ex aqua propinato. AD mingentes in ſtratis. leporis cerebrũ F ex uino potui dato. Aliud, ueſicam aſſam da, qua per triduum ueſcatur: aut cyperum tritum * in potu offer. aut leporis teſticulum ex uino odorato, tepido, propinato. AD ſtillicidium, thus in uino diu feruefacito, ac per triduum potui dato. * cape raphida marinum piſciculum, eumque combure, & eius cinerem bibendum præbe.

AD impetigines. 228.

Ceruini cornu ramenta in aceto acerrimo ad tertias decocta illine.

AD impetigines feras. 229.

Hordeaceam farinam aceto acri ſubactam impone. aut haſtulæ regiæ radicem tritam frequenter illine. aut pannum lineum candenti ferro combuſtum impone: aut nucis uirentia folia ſuperdato: id autem etiam ad ſcabiem ualet.

AD penis dolorem, & inflammationem. 230.

Cuminum, ouorumq; putamina accurate decoque, ac foue, & euentum miraberis.

AD impetigines. 231.

Allium, ac theaphen, itemque aquam & oleum ſimul miſce, atque illine.

Cataplaſma ad recentia uulnera, a ligno, gladióue facta. 232. G

Salicis folia trita impoſita fluentem ſanguinem ſiſtunt, uulnera agglutinant, eiſque medentur. idem facit fimus ouillus ex oleo tritus, & cataplaſmatis modo impoſitus.

AD medicamenta letalia. 233.

Rutam ficum, nucemque tere, & ex uino propina. fulicæ quoque ſanguis liquidus, qui ex oleo potui detur, & a ueneno ſi medicamenti potu, & a uiperæ morſu liberabit.

AD fluxionem in guttur. 234.

Nidum hirundinis ex aceto tritum collo circumpone.

AD mammarum muliebrium tumores. 235.

Stercus caprinum aridum uino mero diluẽs, & ſuperdabis, & inflammatio diſcutietur.

AD capitis dolorem, lupinum. 236.

Suilli ſtercoris cinerem melli admiſcebis, caput rades, eoque inunges, & folia braſſicæ ſuper impones.

AD tuſſim, & febrim hecticam. 237.

Styrax & braſſicæ ſuccus ſimul terantur, ac ſubacti ieiunis, aut cubitum euntibus dentur. uel olei laurini, uinique generoſi drachmæ. iij. utriuſque miſceantur, calfiantque * in balneo interius: H ac uinum oleumque temperentur, & ſtomachus foueatur. uel lixiuium ſtillatitium calfacias, eoque tuſſientium pedes foueas, tum ſpongia abſterges, illineſque, & fouebis. eſt enim hoc tuſſis remedium.

AD tuſſes. 238.

Reſinam teres, & ex uetere uino bibendam ieiuno dabis. itemque pulegium in poſca decoctum, & betonicem cum melle ſubactam eſui præbebis: aut raphanum toſtum mane & ueſperi edi iube. aut butyrum ſalis expers, quantum auellanæ nucis magnitudinem impleat, deuorandum appones.

AD humores in pectore contentos. 239.

Vrticæ folia ex ptiſſana decocta, & in potu ſumpta inflationibus aduerſantur, & e pectore materiam educunt.

AD tuſſes. 240.

Fœnumgræcum ad tertias decoquatur, eiuſque in ſculum ex melle diluculo propinetur.

VT canora uox fiat. 241.

Tragacantham in uino madefacies, potuiq; dabis. & uox clara, ſplendidaq; reddetur.

A *AD uocis amiſſionem.* 242

Styracem teres,& cum aqua globulos ad ciceris magnitudinem efficies.quorum e quis eſt,ut tertio cum dederis,ſtatim uox emittatur.

VT capilli,barbaque decidentes,creſcant. 243

Oleum myrtinum,polytrichum,betamque miſcebis,capilloſq; oblines. aut pares adianti, ladaniq; portiones cum oleo immaturo, aut etiam myrtino,aut lentiſcino teres,& illines Aliud, ladanum in aminæum uinum,oleumque myrtinum infundes,ſimulque teres,donec fiat tam craſſum, quàm mel, & in balneo caput inunges.præſtat autem in hoc caſu adiantum ſumere,quod polytrichon quidam nominant:ſi ſeptimam eius partem ladano adijcias,atque illinas.

AD renum dolores. 244

Furfur ex farina cum pulegio decoquatur,ac per colum ius traijciatur:tum ſpongia eo iuſculo imbuta renes fouebis.

GALENO ASCRIPTVS LIBER SECRETORVM, AD MONTEM.

CENSVRA.

Secreta hæc ut Galeni non ſunt,ita non omnino inutiliter legi poſſunt.

ROGASTI me,amice Montee,ut deſcriberem tibi librum in medicatione ægritudinum ſecundum experimentum medicinale, & conſiderationes rationales ex eis,quæ expertus ſum in multis ſapientum & bonorum in cultu legis.feci igitur illum:& poſui ipſum ex ſecretis, quæ non eſt neceſſe propalare unicuique hominũ,timendo ne fiant pigri,confidendo in ipſo, & dimittant quod neceſſarium eſt in ſcientia radicum & ordine capitulorum, ſuper quam eſt fabricatio artis.Et ego quidem ſcripſi tibi in illo ſecundum menſuram uirtutis, & fideliter. Dico igitur,quòd ſubſtantia ſubiecta generationi, & corruptioni

C mutatur in qualitatibus ſuis.Quæ ſunt caliditas,frigiditas,humiditas,& ſiccitas:quæ adinuicem agunt & patiuntur:& eorum æqualitate,complexionis exiſtit bonitas. Quod eſt, quia complexio eſt factorum ſubſtantiæ cuiuſcunque membrorum animalis propria.Complexio igitur eſt ſubſtantia corporis, & natura eius.Et poſtea ſunt res ſequentes complexionem neceſſario,& ſunt odores, & ſapores,& colores,& durities,& mollities,& lenitas.Natura uero de tribus dicitur rebus: quarũ una eſt complexio, ſecunda eſt uirtus rectrix,tertia eſt compoſitio.Et quãuis ars,quæ ſolicita eſt de corpore, ſit una, ſicut uerificatum eſt iam in libris alijs:tamen partes eius ſublimes ſunt duę:quarum una eſt regimen ſanorũ & altera eſt curatio ægrorum.& ſunt ambæ in operationibus ſuis diuerſæ, quia ambarum prima intendit ad conſeruandum corpus ſecundum diſpoſitionem in qua eſt: & ſecunda intendit ad permutandũ ipſum ab eo ſecundum quod eſt.Et quoniam ſanitas antiquior eſt ægritudine,& ſublimitate, & tempore:tunc neceſſe eſt nobis ut acquiramus in primis qualiter conſeruemus ſanitatem:& poſt illud, qualiter ſanemus ægritudines ſanatione bona. Via autem communis ad inueniendum eas ex rebus duabus eſt,ut ſciamus diſpoſitionem,quam nominauimus ſanitatem,quæ diſpoſitio ſit,quia non poſſumus ſeruare ipſam,quando exiſtit,nec reducere ipſam,quando corrumpitur,niſi ſciuerimus quid ſit. Nos uero iam proceſſimus,& oſtendimus,quòd ſanitas ſimilium partiũ eſt æqualitas. & quòd ſanitas mem

D brorum compoſitorum completur poſitione membrorum ſimilium partium, & eorum numero: illud uero,quod ſurgit per conſeruationem horum membrorum, eſt poſt conſeruationem ſanitatis: ſicut ſi corpora noſtra nunquam finirentur,niſi per dolorem communicantem eis,non eſſet nobis ars neceſſaria,qua ſciremus læſiones eorum omnes. Genera autem ægritudinum corporum noſtrorum,& corruptiones eorum, ſunt duo,quæ eis ſunt neceſſariæ,quæ ſunt ex operatione caloris innati:& ſunt eis corporibus a principio eſſe corporum radices. Et ex eis ſunt, quæ non ſunt neceſſariæ, & nos non ſumus eas mouentes,quæ quidem corrumpunt corpora noſtra non minus illis neceſſarijs. Et ego quidẽ ſum diſtinguens unumquodque duorum generum ſecundum ſe. Dico igitur, quòd principium noſtri eſſe eſt ex ſanguine & ſpermate.ueruntamen ſanguis eſt materia properans in receptione eius, quod deſcendit.Et nos quidem intelligimus per meteriam hylen,ſequentem formam in omni parte. ſperma autem ſtat loco factoris.& unumquodque iſtorum duorum eſt compoſitum ex elementis, ex quibus compoſitum eſt alterum.(Et nos quidem demonſtrauimus ita in libro,quem edidimus de elementis ſecundum ſententiam Hippocratis.)Veruntamen in menſura miſtionis ſpecierum diuerſificantur: quia plus eſt in ſpermate. Et iam nos quidem demonſtrauimus ſecundum quod diximus, & teſtificati ſumus illud in libro de morbis & accidentibus. Et mihi quidem uidetur,ut uadam ad fundamentum ſermonis in arte medicationis per experimentum, & conſiderationem, & copulationem, & abbre-

uiationem ſermonis,& appropinquationem locutionis. Frater Montee,iſte magis iuuatiuus liber eſt, E
quē compoſui in medicina: oēm nāque deſcriptionē eius expertus ſum multoties in complexionibus
comparibus. Deſcriptiones autem quas diximus in almemiri,ideſt pharmacorum,& eſt liber qui no-
minatur de medicinis compoſitis,non ſunt niſi compoſitiones quorundam quos dixi, ſicut Archige-
nis, & Archelai,& Seueri,& aliorum:quibus ſi uteretur aliquis ſecundum quod dixerunt,non fieret iu
uamentum per eas:immo generarent ægritudines. Verum ego rectificaui eas,& exercitaui ſuper erro
rem, qui eſt in eis.prima ergo deſcriptionum eius, quas ego compoſui, eſt deſcriptio medicinæ hu-
iuſmodi.

Ad ſtuporem,& frigus,& paralyſin. 2

Vir quidam ſexagenarius fuit,ſuper quem uincebant humiditates ſuperfluæ, & uentoſitates phleg-
maticæ,& erat mollis corporis.& ipſe quidem conquerebatur de ſtupore in corpore ſuo, & frigore ad
dito,& inceptione paralyſeos.compoſui ergo hanc confectionem, quæ eſt medicina multorum iuua-
mentorum.& ego quidem iuuamenta ipſius dicam,poſt artem eius.Cuius quidem permiſtio. R.eu-
phorbij,croci,caſiæ lig.cinnamomi,apij,acaciæ,coſti amari,ſpicæ,gummi arabici,ſeminis urticæ,grano
rum alkerua,bdellij,olibani,ſumach,ellebori,ſulfuris citrini, ſtyracis calamitæ, piperis albi, omnium
ana.ʒ.vj.roſarum ſiccarum,pyrethri,arthanitæ,ſethefuſiæ, ſeminis apij.omnium ana.ʒ.iiij. ſeminis al- F
bedarogiez.i.ameos,ſeminis taraxacon,amborum ana.ʒ.medullæ cartami, zingiberis, amborum ana.
ʒ.iiij.tere & cribella.deinde infunde in uino antiquo tribus diebus,donec fiant ſicut mel.deinde funda
tur ſuper ea mel craſſum deſpumatum.Deinde miſceatur & fundatur ſuper ea ex oleo balſami mēſura
unciæ unius.deinde ponatur ſuper ignem leuem,& bulliat ebullitionibus duabus leuibus.& fundatur
in uaſe uitreo.& dimittatur ſex menſibus.& quanto plus antiquatur,tanto eſt melius ei.Vſus eſt ea uit,
& conualuit uſque ad quartam hebdomadem.Et doſis quidem eius eſt ex aureo uſque ad.ʒ.iiij. Quod
ſi ille qui utitur ea fuerit adoleſcens,ſumat ex ea.ʒ.i.&.s.Hæc autem medicina confert morſui ſacto a
cane rabioſo iuuamētum manifeſtum ſtatim,& dolori qui fit in acumine uerticis antiquo, & cui radun
tur pili capitis.deinde accipitur de hac medicina pondus aur.unius,& ſoluitur cum aceto uini, & lini-
tur cum eo caput. Et ad dolorem dentium fricatur cum ea. Et ad dolorem auris ſoluitur cum oleo
balſami & colatur:deinde deſtillatur in aurem.Et ad anginam datur in potu cū aqua,in qua cocta ſunt
ſebeſten & anethum.& deglutitur poſt ipſam butyrum tepidum.Et ſimiliter ad aſthma,& ſplenem.ʒ.i.
&.s.cum aceto in quo decoctæ ſunt radices capparis & tamariſci. Et ad renes, & ad dolores eorum cū
aqua,in qua decocta eſt calamintha fluuialis.Et ad ſerpentes in uentre.ʒ.i.&.s.cum aqua decocti ſunt
cortices granati dulcis.Et ad hæmorrhoidas aur.i.cum uino antiquo.Et ad dolorem hepatis, & ſtoma G
chi,& ad hydropem.itaque quando eſt complexio decliuis ad frigus.Ad ultimum uero ſerua a me ſe-
cretum magnum in omni medicatione tua.Caue igitur multiplicationem calefactionis, & inclina ad
frigidationem,per comparationem & non abſolute.& incipe in propinquitate complexionis homi-
nis.& hic quidem eſt locus conſiderationis.Serua igitur hunc modum curationis,& intellige ipſum.&
fac medicinam.immittens ſpecies boni odoris aromaticas.eſt enim electuarium magnum. & non er-
rabis,ſi Deus uoluerit.Et fuge a ſtupefaciente oculum,niſi raro,& apud neceſſitatem. nam faciet feſti-
nare ad eum qui utitur ipſo debilitatem tunicæ corneæ.& hoc iterum conſiderandum eſt, intellige er-
go ipſum.

Ad phrenitim & tuſſim ſiccam,& febrem concluſam.

Medicina autem Auſtri qui eſt ex illis de Luca.quoniam conqueſtus eſt mihi de phrenitide & apo
ſtemate in cerebro ſuo ita quòd permiſcebatur.& fuerunt cum eo calot,& tuſſis ſicca,& dolot capitis
intolerabilis,& febris concluſa.Et iam medicati fuerunt ei quidam medicotum, & errauerunt ſuper
eum.Incepi ei uti huiuſmodi medicina,& ſanatus eſt uſque ad hebdomadam unam, cuius permiſtio.
R.pſyllij infuſi in aqua cucumeris indi,deinde extrahatur,& coletur cum cribro, & coaguletut cū rob
uuæ leui igne,& ſumatur tragacanthæ albi,gummi arabici,medullæ ſe.citrulli, & medullæ cucumeris, H
& medullæ ſe.cydonij,medullæ ſe.cucurbitæ,medullæ amyli,ſandali,ſeminis portulacæ,ſe.maluauiſci,
omnium ana pars.i.terātur contritione bona.deinde miſceantur coagulato.i.rob.& adminiſtrentur de
eo oī mane.ʒ.iiij.& apud ſomnū ſimiliter.Et cibus eius ſit aqua hordei in qua decocti ſint cancri fluuia-
les & ſebeſten.hoc enim medicamen eſt cui,non eſt par.

Ad dolorem capitis,& lachrymas oculorum, & ad inſomnietatem.

Et conqueſtus eſt mihi adoleſcens uicenarius.(cuius complexio erat calida, & cuius color erat fu-
ſcus,& erat multæ quietis & tranquillitatis,& erat uincens ſemper complexionem regionis eius cali-
ditas)de dolore capitis ſuperfluo inquietante,lachrymis in oculis ſuis,& dolote in eis,& non dormie-
bat.Compoſui ergo ei hoc caputpurgium. conualuit ergo ex uice una. *Modus confectionis.* R. croci,
danik.ij.ladani.ʒ.s.condiſi.ʒ.i.lache Kirat.i.camphoræ Kiratam mediam,lubue, ambræ ana.ʒ.iij. opij.
ʒ.ij.terantur & aggregentur cum melle medicinæ ſiccæ.& ſoluantur humidæ cum ſambucino, terant̄,
& aggregentur cum melle deſpumato.Quando igitur neceſſitas eius eſt,ſumatur ſicut milium,& ſolua
tur in lacte mulieris,& fiat cum eo caputpurgium.Vir autem cuius corpus eſt forte, ſumat pondus ſex
granorum,huiuſmodi enim medicina eſt ultima.Primum autem quod oportet præmittere in curatio-
ne ægritudinum:quando uides repletionem,& tempus non longinquum, phlebotomia eſt,ut præmit-

tas

A tas phlebotomiam in cephalica,ſi ægritudo eſt in ſuperioribus corporis.& in baſilica,ſi ægritudo eſt in inferioribus corporis.Noſter autem ſermo in hoc iam præmiſſus eſt inmultis noſtrorum librorũ. Qui autem uult eſſe prudens in arte iſta,legat libros meos,& tunc utatur iſtis medicinis, quas ego compoſui,& expertus ſum,poſtquam cognouerit complexiones utentium eis.

Ad dolores oculorum & ophthalmiam.

Quia dolores,qui accidunt oculo,ſunt multi & diuerſi, & ex eis eſt dolor qui uocatur ophthalmia, qui multoties accidit oculis in multis diſpoſitionibus,uidetur mihi ut præmittam cauſam eius ſuper reliquos dolores oculi.quia cuidam uiro qui nominatur Fiſulus,aduenit dolor inquietãs, & ophthalmia calida per cauſam.& erat quadragenarius.& erat quietus craſſi corporis. Leniui ergo ei naturam cum infuſione myrobalanorum.& firmabo uel oſtendam eam in hoc libro.deinde præcepi ei ut aperiret cephalicam.& compoſui ei hoc ſief.& nominaui ipſum iuuatiuum. quia iuuatus eſt per ipſum ipſa uice prima. *Modus ſief.* R.ceruſæ de plumbo, amyli, amborum ana partes.ij.&.s. ſarcocollæ,croci,opij, omnium ana quartam partem illius.teratur ceruſa,& cribelletur cum orali. & addatur ſuper ipſam de aqua dulci quantum neceſſe eſt.& teratur in mortario diebus.x. in hora quieta a uento, & in loco in quo non ſit puluis.deinde infundatur gummi poſt illud in aqua dulci in uaſe mundo.Quando ergo ſol- B uitur, & fit ſicut aqua, coletur cum panno lini ſuper medicinam in marmore. deinde teratur cum ea. Quando ergo facta eſt medicina ſicut paſta, proijciantur ſuper ipſam reliqui pulueres, & terantur cũ ea donec inſpiſſenẽ.deinde fac ex ea ſief. & exiccentur in umbra in loco tecto. deinde proijciatur ſuper ipſam pannus ſabini, aut pannus ſubtilis, defendens ipſum a puluere. poſtea reponatur, & medicetur cum eis. & ſumatur ex eis unus, & ſoluatur in aqua roſa & lacte mulieris. & ſumatur in uenera,& diſtilletur in oculum.Hoc autem ſief eſt conueniens uel conferens apoſtematibus, & inflationi, & muæ,& ulceri nigro,& ueſicis accidentibus in oculo, & pluribus ægritudinibus eius.

Ad albuginem oculi.

Alchohol autem quo uſus eſt Ebinus monachus ad albuginem quæ erat in oculis ſuis:& omnes medici conuenerunt quòd non ſanaretur.& poſui ipſum ei, & conualuit uſque ad triginta dies. *Modus alchohol.* R.ſpumæ maris quæ natat ſuper aquam, ſtercoris lacertæ,ſachari, maſſa cumię,baurach,omnium partes æquales,terantur,& cribellentur,& ſumatur ex memirẽ media uncia,teratur, & decoquatur cum lib.aquę,donec cõſumetur medietas,& coletur,& imbibatur cum hac aqua in marmore.deinde continuetur cum contritione in ſole diebus aliquot,donec cõſumatur aqua.deinde fiat puluis. hoc enim eſt ultimum,& ſecretum magnum.

C *Ad conſeruandum ſanitatem oculi alchohol.*

Alchohol autem quod conſeruat ſanitatem oculi,Montee amice,ego uſus ſum ad ſanitatem amicorum meorum.& nulli qui eo uſus eſt,accidit nocumentum in oculis ſuis dum remanſit. & ipſum quidẽ conueniens eſt omnibus hominibus propter ſubtilitatem ſuam. *Modus alchohol.* R.alchoroniæ & eſt thucia Inda, antimonij, hæmatitis, rubiẽ,& eſt ſepia abluta,& ſit marina,nec aduratur,thuciæ,æris combuſti,corticum æris,aloes,folij,croci, omnium ana partem unam.i.piperis,macropiperis,ſalis ammoniaci,omnium ana partem mediam,margaritarum minutarum,myrobal.Kebulorum,ſpumæ maris, cadmiæ aureæ,ſachari,muſci,campho.omnium ana.quartam partem,terantur,& cribellẽtur,& fricentur in marmore diebus aliquot,donec fiant ſicut atomi.hoc enim eſt ultimum.

Ad impetiginem & pruritum.

Medicina cuius deſcriptionem incepi pro Sertato, pro qua ipſe proiecit medicinas multas auarus de ea uſquequo accepit illam, & rectificaui ipſam, & curaui cum ea multos homines ab impetigine quæ in capite,& cruribus,& baras,& pruritu, & caſu capillorum,tebal,& alopecia.& lendibus,& pediculis,& ſcabie ulceroſa,& eſt certa. *Modus unguenti.* R.gallarum,drach.iij. granorum armenij, baurach aureum.i.ſulfuris citrini aur.ij.arſenici rubri,ariſtolo.amborum ana.aur.s. ſalis ammoniaci, fruſti D teſtudinis,fimi ueteris,amygd.amararũ excorticatarum,colocynthidis,æris uſti, uenarum citrinarum, merdaſengi,radicis capparis,foliorum fici ſiccæ, radicum cannæ ſiccarum, & ziniar, aluminis iameni, ſief memithe,mirrhæ,aloes,olibani,omnium ana. ʒ.s.Kitrã.foliorum oliuæ,fellis uaccinæ.omnium ana aur.i.terantur,& cribellentur,& conficiantur cum aceto uini,donec permiſceantur. deinde leniatur cũ eo,eſt enim bonum ad tineam,& aſſafati,& ad ægritudines antiquas.

Ad uermem auris.

Ingenium in extractione uermis de aure,quod ego feci multoties. Diſtilletur in aurem quod diſtillat caro uaccina,ſcilicet quando aſſatur cum aqua almarmacur. deinde præparetur cannula cũ menſura quæ ingrediatur in aurem.& ſugatur cannula a ſuperiori parte eius uehementi ſuctione.egrediuntur enim uermes,ſi Deus uoluerit.

Ad extractionem aquæ cadentis in aurem.

Pro extractione aquæ cadentis in aurem ſumatur uirga iunci triangulata, & eſt planta quæ oritur ſuper flumina.& inuoluatur eius extremitas cum coto,& liniatur cum oleo.deinde intromittatur extremitas eius ſecunda in aurem cum menſura quæ poſſibilis eſt. & incẽdatur extremitas in qua eſt cotum cum igne. quanto igitur plus comburitur aqua, cadet de aure. & itera illud donec egrediatur aqua tota.

Ad

Ad extractionem ſpinæ de gutture. E

Ingenium in extractione ſpinæ, quando adhæret in gutture aut tranſuerſatur. Elixetur fruſtum carnis uaccinæ, & ligetur cum chorda, & deglutiatur. deinde extrahatur extractione ſubtili. egredietur enim ſpina.

Ad dolorem auris.

Ad dolorem autem in aure factum res magis iuuatiua eſt ut ſumantur uermes inuenti ſub urceis aquæ. & decoquantur cum oleo ro. & mandragora, & diſtilletur in aurem poſtquam tepet. Quod aũt dicitur amice de ægritudinibus aurium, iã oſtẽdi illud in libro de ingenio ſanitatis, & in alijs libris.

Ablutio capitis cerebrum confortans.

Dico igitur, quòd quandoque accidunt naribus ægritudines, quæ prohibent ab olfactu & inſpiratione. Dico ergo, quòd prohibens ab illo, non eſt ex ægritudine neruorum. quoniam duæ extremitates anterioris cerebri ſunt ſimiles duobus capitibus mamillarum. & ſunt illæ quas diximus in eo quod præterijt de ſermone noſtro, quòd ſunt lenes, & quòd ipſæ non numerantur in numero neruorum. complent inſpirationem & exſpirationem ſine medicatione neruorum. & ad ipſas aſcendit odor ex foramine quod eſt in chartilagine intra coronam. Medicinæ cuius deſcriptionem ſcripſi Coſtæ monacho, & fecit ipſam. & ſimiliter ſcripſi deſcriptionem eius Kilikedeo & Feſtito, & ex- F
cuſauit eos ab omni cura. & abſcindit nocumenta attracta ad caput, & confortat cerebrum, & cauterizat ipſam, & expellit nocumentum ab ipſo, & ſeparat inter ipſum & uapores & humiditates, ex quibus proueniunt coryzæ, & delet ſodam. *Modus ablutionis confortans cerebrum.* Recipe ſalis gemmæ, ſalnitri combuſti, ſpumæ maris, baurach albi, omnium ana partem unam. ellebori albi partem mediam, condiſi. ſtaphidiſagriæ, ſinapis, fæcis uini. i. tartari combuſti, omnium ana partem unam. ſulfuris. roſ. gallarum, ſumach, alchannæ, ſquinanthi, praſij, gummi arabici, olibani, gariophyllorum, xyloaloes, lycij, arſenici, aluminis, folij, ſpicæ, nucis muſcatæ, omnium ana. partem. s. terantur, & cribellentur, & ſoluantur in aqua ſaponis cõmunis partes. iiij. cum aceto uini antiqui, & conficiantur cum eo medicinæ, & percutiatur in mortario, & ſit acetum bulliens quando ſoluis ipſum cum ſapone. & fiant trochiſci, ſitque unus trochiſcus † drach. v. & exſiccentur in † al. drach. ij.
umbra. Quando igitur neceſſarij ſunt, teratur unus trochiſcus, & ſoluatur cum aqua calida, & abluatur caput cum eo, & caueatur ne cadat aliquid ex eo in oculum, & ſit natura lenis.

Ad fluxum ſanguinis narium.

Et conqueſtus eſt mihi uir ex illis bonis de Roma, in primis quando hoſpitatus fui in ea. & erat quadragenarius, & erat delitioſus, teneri corporis, complexioque eius decliuis ad caliditatem G
& humiditatem. & hæc eſt complexio Romæ: quòd ipſe fluxum ſanguinis narium patiebatur ſuperfluum. Et medicati fuerunt ei multi medicorum, & non contulerat eorum medicina. Compoſui ergo ei hanc medicinam, cuius deſcriptionem acceperam a patre meo, & iuuaui eum ſtatim. & ego quidem permutaueram me a domo eius, ſed ipſe permutauit me ad eam. & hæc fuit prima domus in qua quieui. *Modus medicinæ ad fluxum ſanguinis narium.* Recipe chartæ Indæ. i. de papyro, cucurbitæ ſiccæ combuſtæ, atramenti uiridis combuſti, olibani, opij, aluminis uſti, omnium ana drach. i. terantur, & pulueriz entur, & cribellentur ſuper ellychnium quod ſubmerſum ſit in aceto, & ſupponatur in nares ex eo de foris. & ponatur ſuper tempora & frontem lutum armenum tritum, confectum cum aceto. & ligentur ſtricte manus, & pedes, & duo adiutoria cum ligamentis, & teſticuli etiam. & ſugatur cum uentoſis ſupra hepar ſine inciſione & ſuper ſplenem. & cephalica phleborometur ex parte ſanguinis. & embrochentur pedes cum aqua calida, ut attrahatur ſanguis ad inferiora. & dormiat ſupra dorſum ſuum. & fundatur ſuper faciem eius aqua frigida cum aceto. hoc enim eſt ſecretum magnum. ſerua igitur ipſum. Hæc quidem medicina abſcindit ſanguinem a quocunque membro. & ſi ſubmergantur in ea pili leporis carminati, erit mirabilis.

Ad mollificationem linguæ. H

Et conqueſtus eſt mihi uir ſenex mollis corporis de mollificatione in lingua ſua, & fuit de quadam uilla ex uillis Romanis. Compoſui igitur ei hanc medicinam, & ſanatus eſt uſque ad paucos dies, qui fuerunt minus tribus ſeptimanis. *Modus pilularum ad accidentia phlegmatica.* Recipe albotiz, opopanacis. altit dulcis, nucis muſcatæ, omnium ana partem unam. terantur donec fiant ſicut paſta. & fiant ſicut cicer pilulæ. & ponatur ſub lingua una poſt unam, & ſugatur, & aſſiduetur gargariſmus cum ſinapi. & balneatio cum aqua non dulci. & ſanatus eſt.

Ad nauſeam, & malitiam digeſtionis, & combuſtionem in ſtomacho, & retentionem vrinæ.

Et conqueſtus eſt mihi uir quadragenarius, cuius complexio erat decliuis ad caliditatem & ſiccitatem (fuit in Alexandria regione) de nauſea, & malitia digeſtionis, & combuſtionis in ſtomacho, & retentione urinæ. Compoſui igitur ei hanc medicinam, & iuuatus eſt ea ſtatim. *Modus ſirupi de fructibus.* Recipe ſucci baſilici, ſucci granati dulcis, & ſucci granati acetoſi, aquæ tamarindorum, aquæ caſiarum, aquæ citrulorum, aquæ melonum, aquæ cydoniorum, omnium ana. lib. i. rob uuæ uere dulcis, & eſt carenum, lib. iiij. decoquantur donec fiat ei ſpiſſitudo eius malitiam ſecurans. i. ne putrefiat. & ſumatur de ea omni die cochlearium unum cum aqua frigida.

Ad

A *AD debilitatem ſtomachi, & uomitum, & ſolutionem uentris.*

Rob de fructibus conferens debilitati ſtomachi,& uomitui,& ſolutioni uentris ſuperfluæ, & anguſtiæ,& aduſtioni quæ fit in ſtomacho.Compoſui quidem hanc medicinam Ruſo propinqui temporis, qui fuit Perſa.Cuius permiſtio. Recipe granati acetoſi,cydoniorum,amborum ana.xx.numero,pirorum,iuiubarum amborum,ana.c.numero,ſumac aur.xl.granorum myrti, centaureæ,terantur omnia,& ponantur in uaſe bireno.ſ.lebete,& fundatur ſuper illud aquę.xx.Kiſt.& decoquatur decoctione bona, & exprimatur fæx & proijciatur. & ſumãtur lib.tres mellis, & ponatur ipſum cum illa aqua, & accendatur ſub ea ignis donec fiat ſicut mel ſpiſſum,& coletur,& reponatur.cuius doſis ſit cochlearium unũ cum aqua frigida.

Ad febrem aduſtam, & ſitim, & aduſtionem in ſtomacho.

Et conqueſtus eſt mihi uicenatius adoleſcens de febre aduſta, & ſiti, & de aduſtione in ſtomacho. Compoſui ergo ei hos trochiſcos. *Modus trochiſcorum fe.aduſtæ.* Recipe ſeminis citrulorum excorticati.ſe.portulacæ,liquiritiæ decorticatæ,omnium ana.ʒ.viij.tragacanthæ.ʒ.iiij.terantur,& molliantur, & conficiantur cum mucilagine pſyllij,& fiant inde trochiſci,ſitque omnis trochiſcus.ʒ.i.

Ad febrem tertianam trochiſci.

B Trochiſci boni quos ego ſum expertus,& quos compoſui uiro ex bonis, qui habebat fe. tertianam & medietatem quotidianæ,& iuuatus eſt ex eis cito iuuamento ueloci.ad fe.tertianam,& feb.incenſiuã, & febribus permiſtis calidæ cauſæ,& ſunt nobilis quantitatis. ſerua ergo eos. *Modus trochiſcorum febriſi tertianæ.* Recipe roſarum.drach.xx.ſpodij.ʒ.v.amyli.ʒ.iij.tragachãtæ.ʒ.ij.croci danich.ij. terantur & cribellentur,& conficiantur cum aqua,& fiant inde trochiſci.ſitque omnis trochiſcus.ʒ.i.& ſumatur in potu cum aqua & ſyrupo acetoſo.

Ad ſtricturam anhelitus, & dolorem ſtomachi, & dolorem duorum laterum, & malitiam digeſtionis, & eructuationem acetoſam, & dolorem hepatis & ſplenis.

Et conqueſtus eſt mihi Herodes religioſus de illis de Roma de ſtrictura anhelitus, & dolore ſtomachi ſui, & dolore duorum laterum, & malitia digeſtionis,& corruptione hyſtimbræ,& eructuatione acetoſa,& dolore hepatis ſui & ſplenis,& dilatatione anhelitus magna, & fuit infrigidatus ætatis quadragenarius.Compoſui ergo ei hanc medicinam, & iuuatus eſt ea multum uſque ad hebdomadem. *Modus ſyrupi iuuatiui.* Recipe ſcyllæ,lib.ij.z.z.ſe.fœniculi,petroſe.aniſi,pyrethri.hyſſopi,ſe.ocimi gariophyllati,coſti,aſari,omnium ana.℥.i.ſe.apij,piperis,cymini carmeni,omnium ana.℥.ij.dauci, amnieos, libyſtici,cardamo.oĩum ana.℥.iiij.ocimi hortulani, ſatureli.i.aceti acetoſi Kiſt.i.mell.kiſt.ij.rob.chiſt.i.

C tere medicinas,& infunde eas in aceto tribus diebus,deinde coque ipſum,donec conſumatur medietas aceti.deinde proijce ſuper ipſum uinum,& coque ipſum donec conſumatur quantitas medietatis uini.deinde remoue ipſum & cola ex ipſo medicinas,& dimitte ipſum, donec infrigidetur bene. deinde infunde ſuper ipſum mel deſpumatum,& accende ignem ſub ipſo donec fiat ſicut mel ſubtile, & repone ipſum.ſitque potio eius cochlear unum cum aqua frigida:& ſi uolueris ipſum ſolutiuum, tunc cibatur ex eo cochlear unum cum aqua tepida,& duobus danich ſcammoni.eſt enim mirabile.

Ad frigus ſtomachi, & corruptionem eius.

Et conqueſtus eſt mihi uir qui erat in ætate & complexione ſicut ille qui præceſſit ante hunc.compoſui ergo ei hanc medicinam ad frigus ſtomachi eius,& ad corruptionem eius,& ad malitiam hyſtimbrę eius,& feb.quartanam quæ erat a putrefactione phlegmatis,propter debilitatem quæ euenerat in corpore eius,& in manibus eius,& ipſius tenibus. *Decoctio ad feb.quartanam.* Recipe uini antiqui boni odoris albi lib.iij.mellis lib.j.zingiberis.ʒ.v.heyl.cardamomi,omniũ ana.danich.ij.&.s. croci.ʒ.ij. muſci,piperis,macropiperis,omnium ana.danich.i.&.s.terantur,& cribellentur, & puluerizentur ſuper ſyrupum, & dimitte eum in Sole diebus multis. deinde utere ex ipſo cochleari.i.cum aqua frigida.

Ad corpus infrigidatum, & humectatum, & alia multa.

D Et conqueſtus eſt mihi uir infrigidati & humectati corporis,mutati coloris ex fluxu ſanguinis ſuperfluo,qui accidit ei propter ſyncopẽ & frigus in hepate ſuo,& ſuo corde, & debilitare in ſuo ſtomacho, & corruptione in uenis ſuis,& ſolutione uentris ſuperflua,& uomitu multo. Compoſui igitur ei hanc medicinam ſublimem. *Modus confectionis.* Recipe coſti,folij,calami aromatici, gariophyllorum electorum,omnium ana.℥.ij.caſiæ ligneæ,ſalis romani,amborum ana.vnc.i.galliæ,acaciæ,foliorum ro.ſpodij,ſaufel,†thuris maſculi,omnium ana.vnc.s.terantur,& cribellentur, & conficiantur cum rob cydoniorum, & reponatur, & ſumatur ex ea ad magnitudinem nucis quando neceſſe fuerit. eſt enim ultima primaria ualde.

†al. piperis uſualis.

Ad triſtitiam, & cogitationem, & debilitatem, & anguſtiam.

Et conqueſtus eſt mihi uir adoleſcens ex filijs regum(& erat teneri corporis,& delitioſus)de debilitate nimia,& ſubtilitate eius,& anguſtia,& triſtitia,& cogitatione. & erat cõtinens nos aer autumnalis corruptus,alteratus.& locus in quo conuenerat,erat horizon ciuitatis Lucæ, ſuper cuius aerem uincebat caliditas & humiditas. Compoſui ergo hanc medicinam, & exiuit ab ægritudine ſua uelociter. *Modus confectionis magnæ.* Recipe ſe.ocimi,bugloſſæ ſiccæ,foliorum propriæ mentæ ſiccæ, lapidis lazuli aduſti abluti, margaritarum paruarum tritarum, Karabi marini abluti,corralli albi, lapidis armeni, ſe-

tæ

tæ combuſtæ,omnium ana drach.x.galliæ,ſpicæ indæ,myroba.epithymi Cretenſis,cinnamomi,thuris E
maſtiches, zedoariȩ, doronoci,been albri & rubi,folij,cardamomi,gariophyll.electorum,uſneæ,caſto
rij,liquir.excorticatæ,croci,ſe.lactucæ,ſe.hyoſcyami,ozanorſi.i.ſquinãthi,mandragoræ, xyloaloes bo
næ,pæoniæ,rauedſceni,ſe.armel,nucis muſcatæ,darſeſſaham,carnub , feliniafelias.i.agni caſti , ſe.co-
riandri,ana.ʒ.v.limaturæ argenti.ʒ.iiij.limaturæ auri.ʒ.s.camphoræ.ʒ.i.roſarum,ſpodij,amborum ana
drach.vij.muſci aur.i.terantur omnia,& cribellentur,& leniantur cũ unc.i.olei. ro. & quarta.unc. olei
balſami,& adiungatur ei tantum ſacchari triti & cribellati,quantum ſunt omnes medicinæ . & confi-
ciatur totum cum miua,& reponatur ſex menſibus in primis.& ſumatur ex eo omni die ſicut abunda-
chari aſſidue.

Ad tuſsim,& ad aſthma.

Et conqueſtus eſt mihi uir quinquagenarius,cuius complexio erat æqualis,decliuis ad caliditatem
& humiditatem,craſſi corporis:& erat regio eius multorum uentorum meridianorum,de tuſſi,& anhe
litu latitudinis,& aſthmate antiquo.Compoſui ergo ei hanc medicinam,& iuuatus eſt ea in hebdoma
de una. *Modus medicinæ.* Recipe hyſſopi ſicci,ocimi, capilli ueneris,praſij , liquir. decorticatæ om-
nium ana.drach.vi.funde deſuper menſuram ſacraiati unius de aqua,& coque ipſam donec perueniat
ad medietatem:deinde cola,& funde ſuper ipſam cochlear.i.mellis:deinde da ei in potu. F

Ad ſputum ſanguinis,& ſolutionem uentris.

Et conqueſtus eſt mihi Ieſas,qui erat ex Armenis de ſputo ſanguinis , & uentris ſolutione : & erat
adoleſcens trigenarius,extenuati corporis,& calidi,& eius regio calida ualde. Compoſui ergo ei hãc
medicinam. *Trochiſci nobiles.* Recipe carabi marini aduſti,acaciæ ablutæ,gummi arabici,ſpodij,ro-
ſarum,therathit,omnium ana drach.x.opij,drach.i.maſtiches,drach.iij.coralli, drach.iiij. terantur , &
cribellentur,& conficiantur cum mucilaginibus granorum cydoniorum, & fiant trochiſci. ſitque om
nis trochiſcus eius drach.i.Cuius doſis ſit trochiſcus unus cum aqua frigida apud ſomnum: & ſi dimi-
ſeris hos trochiſcos donec aggregentur partes eorum diebus aliquot, erunt completiores ad opera-
tionem ſuam.

Ad retentionem menſtruorum,& multa alia.

Et conqueſta eſt mihi mulier cuiuſdam amicorum eorum,quæ erat ex ſapientibus mulieribus:& pe
pererat,& retenta erant ei menſtrua,& minoratum fuerat lac eius:& acciderat ei ſputum ſanguinis,&
ſaniei,& tuſſis,& anhelitus dilatatio.Compoſui ergo ei hanc medicinam,& iuuit eam. *Modus electua-
rij.* Recipe ſucci praſij unc.vj.boni uini unciam unam,mellis unciam unam:piperis albi,thuris,myr-
rhæ,omnium ana drachmam unam:coniungatur aqua praſij,& uinum in olla,& coquantur donec con G
ſumantur duæ partes tertiæ.& tunc proijciatur ſuper ipſum mel:& accendatur ſub ea ignis donec coa
guletur,& fiat ſicut mel.terantur ergo medicinæ & puluerizentur ſuper ipſum: deinde miſceatur ſuper
ipſum,quando igitur permiſcentur,tunc repone ipſum in uitreato: & lambat ex eo infirmus cochlea-
rium.i.ieiunus.iuuata eſt ergo hac medicina in ſpacio breui .

Ad ſputum ſanguinis,& ſolutionem uentris,& ſanguinis.

Emplaſtrum quod ego compoſui:& ponitur ſuper pectus,& abſcindit fluxum ſanguinis: & ſuper ip
ſum ſtomachum ex ſolutione uẽtris:& ſuper caput ex fluxu ſanguinis narium.Cuius permiſtio. Reci-
pe myrrhæ,thuris,aloes,omnium ana. ʒ.iiij.balauſtiorum,ſanguinis draconis,acaciæ,ſief memithe,*fe
luzaharagi,& loco eius chohol caubẽ,omnium ana. ʒ.viij.opij,radicis ſpicæ,hyoſcyami, omnium ana.
ʒ.iij.aluminis abluti,*lacunæ ſigillatæ , atramenti omnium ana. ʒ.ij.ſumach,gallarum,granatorum ſum *al.fellis zahragi.
mitatum, ſcilicet balauſtiorũ, omniũ an̄.ʒ.vj.tere illud,& cribella ipſum cum cribello ſubtili , & confi- *al.laccæ.
ce ipſum cum uino paſſularum bono,aut cum aceto uini permiſto,donec fiat ſicut mel ſpiſſum : deinde
line ſuper pectus ex ſputo ſanguinis:& ſuper caput ex fluxu ſanguinis narium:& ſuper omnem locum,
ex quo egreditur ſanguis:& line ipſum ſuper ſtomachum ex ſolutione uentris:& hoc ultimum eſt in eo
quod diximus:ſerua ergo ipſum . H

Ad uentoſitatem uentris,& apoſtema in hepate,& hydropem.

Et conqueſta eſt mihi mulier de uentoſitate in uentre ſuo , & apoſtemate in hepate ſuo in ſuperio-
ribus eius,& inceptione hydropis:& erat mulier tricenaria,aut quaſi tantum: & erat cauſa eius retẽtio
menſtruorum,& erat uincens continens nos aer calidus,& humidus. Compoſui ergo ei hanc medici-
nam,& iuuata eſt ea uſque ad.xxx.dies. *Confectio,quæ prouocat menſtrua,& expellit uentoſitatem.* Recipe
eupatorij,ſpicæ,corticum caſiæ ligneæ,croci,ſeminis apij montani,& domeſtici, liquir.ſquinanthi, car
pobalſami,rubiæ omnium ana. ʒ.iiij.reuetſeni. ʒ.iij.maſtiches,laccæ quæ non eſt operata,ſpodij,roſarũ
rubrarum,ariſtolo.omnium ana.aur.i.terantur omnia,& cribellentur, & conficiantur cum melle deſpu
mato,de quo ſumatur omni die pondus. ʒ.ij.

Ad icteritiam nigram.

Et conqueſta eſt mihi mulier religioſa,quam extenuauerat religioſitas & abſtinentia. de icteritia ni
gra multum apparẽte:& erat corporis macri, quæ iam tranſierat.l.annos: & erat tempus autumni : &
erat eius regio romana,in diebus in quibus ego fui ibi. Compoſui ergo ei hanc medicinam : & acce-
pit ex ea aur.i.& exiuit ex ægritudine ſua exitu bono. *Medicina ad extrahendum melancholiam.* Recipe
aloes pondus drach.vij.maſti.drach.viij.agarici,polypodij,cartami. epithymi , omnium , ana, pondus
drach.

A drach.ij.folij, caſiæ ligneæ, ſpicæ, omnium ana drach.ij.terantur,& cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato:ſitque doſis eius aur.i.cum uino,ſi non fuerit febris.

Ad icteritiam citrinam.

Et conqueſtus eſt mihi uir tricenarius,qui erat monachus bonus.multæ lectionis in libris,& erat calefactus de icteritia citrina multum apparente.Compoſui ergo ei hanc medicinam,& iuuatus eſt ea uelociter. *Medicina ad extrahendum choleram.* Recipe amygdalarum amararum, amygdalarum dulcium, ſpodij,folij,roſarum,abſinthij,maſtiches,ſpicæ,aniſi, omnium ana.ʒ.iiij: ſeminis ſcariolæ drach.x.coriandri ſyluestris,drach.ix.aloes,drach.vj.terantur, & cribellentur,conficiantur cum uino.Et ſit doſis omni die drach.ij.pondus.

Ad duritiem ſplenis,& apoſtema in hepate,& aquam citrinam,& dolorem ſtomachi,& renum,& tuſſim cum icteritia.

Et conqueſtus eſt mihi uir ex amicis meis ex bonis religioſis de duritie in ſplene ſuo, & apoſtemate in hepate ſuo,& aqua citrina,& dolore in ſtomacho ſuo,& dolore renũ,& ex tuſſi cum icteritia. Compoſui ergo ei hanc medicinam *Confectio ad ægritudinem uentris,uel uacuitatis.* Recipe ſpicæ Indæ,coſti, B corticum caſiæ ligneæ, omnium ana pondus drach.ij.fœniculi drach.iij.piperis,ſeminis apij, acori,andachocæ,ireos,xylobalſami,omnium ana drach.iiij.uenarum cappar.drach.v.paſſularum mundatarum a granis ſuis, drach.x.terantur donec fiant ſicut medulla: & terantur medicinæ, & cribellentur, & conficiantur omnia cum melle deſpumato: & ſumantur ex eo omni die.drach.iij. cum aqua capparum, & calaminthes, & ſecaniabin pauci aceti. iuuatus eſt ergo ea iuuamento manifeſto in ſpacio paruo.

Ad duritiem ſplenis,& hepatis emplaſtrum.

Emplaſtrum conferens duritiei ſplenis & hepatis.Recipe ammoniaci,bdellij,ireos,ſepi uaccini,omnium ana drach.†x. ficus, thuris, opopanacis, galbani, omninm ana drach.viij.piperis. c. &.l. grana, ceræ, picis ſiccæ, amborum ana drach.xx.aluminis iameni,ſulfuris, myrrhæ, omnium ana drach. x.pyrethri,radicum capparis,amborum ana drach.v. uiſci, ariſtolochiæ, croci, cordumeni, amomi, olei nardini, omnium ana drach.iij.terantur bene cum aceto, & conficiant̃ cum eo donec permiſceantur: & liquefiat cera, & permiſceantur omnia terendo in mortario, donec fiat corpus unum, & ponatur ſuper ſplenem.

†al.xvj.

Ad febrem quotidianam,& fluxum uentris,& teneſmon,& tuſſim.

C Pilulæ quas ego compoſui uiro oratori,qui habebat quotidianam, & fluxum uentris ſuperfluum, & punctionem, & teneſmon uehementem, & tuſſim:& iam erat deſiccatus:& deſperauerat ſe, & ſperauerat mortem. iuuatus eſt ergo his uice una: quarum permiſtio hæc eſt. .Recipe caſtorij,myrrhæ, amborum ana aur.i.&.s.ſeminis hyoſcyami albi.drach.iij.ſeminis apij.drach.viij.tere illa,& confice cũ uino, & fac inde pilulas ſicut piper, & ſicca eas. ſitque doſis eius grana.v. cum rob myrti, & aqua. Inquit Gal.non eſt nobis neceſſarium rememorari in hoc libro radicum ægritudinum, quoniam iam eas diximus in alijs libris. hunc autem librum non fecimus, niſi ad deſcriptionem proprie: & quamuis nos confortemus per ipſum rationes empiricorum, tamen quando ego cogito, ratione certa agnoſco,quia eſt unum de ſecretis medicinæ,& theſaurus ex theſaurus eius. & omnem*medicinam eius iam expertus ſum uicibus multis in eo, qui aptus,& cui conuenit: & eſt conueniens * complexio eius.

*al.modum.
*al. cõplexioni.

Ad dolorem ani,& teneſmon,& uentris ſolutionem,& punctarum.

Ellychnium quod ſupponitur in ano,& efficit opus pilularum,immo melius. Recipe myrrhæ,thuris,maſtiches,croci,omnium ana partem unam: terantur, & cribellentur,& conficiantur cum uitellis ouorum,aut cum ſucco aleſinis.i.pſyllij: & fac inde,quod ſit ſimile glandi, & pone in uno quoq; eorũ D filum.Quando ergo facis illud.inunge ipſum ante oleo roſato, & pone ipſum in ano, & præcipe ut teneat ipſum nocte tota.Quando igitur uoluerit extrahere, trahat filum, & extrahat ipſum. hæc autem medicina eſt ſublimis ad dolorem ani,& teneſmo ſanguineo, & ſolutioni uentris, & puncturæ. Scias ergo bonitatem eius.

Ad colicam,& uomitum,& dolorem ſtomachi.

Medicamen ad colicã,quod compoſui adoleſcẽti tricenario,cui acciderat colica, quæ dicitur ileos, & uomitus,& exiccatio fortis,& dolor ſtomachi.Cuius permiſtio. Recipe myrobalanorum citrinorũ, & nigrorum,maſti.aniſi,ammeos,ſeminis apij,corticum*thapſiæ, medullæ ſeminis, cartami, omnium ana partem unam,ſalis Indi,partem.s.aloes ſcotrenſis ad pondus omnium medicinarum: terantur, & cribellentur,& conficiantur cum aqua foliorum citri humidorum,& fiant inde pilulæ. ſitque doſis eius aur.ij.cum aqua calida ante cibum.eſt enim bonum ad digeſtionem cibi.& lenit uentrem. & ad colicã, & uentoſitatem,& dolorem dorſi,& crudum humorem.

*al.caſiæ ligneæ.

Ad lapidem renum.

Et conqueſtus eſt mihi uir de lapide,quem habebat in renibus ſuis,& quandoque exierat in urina.& narrauit quia egeſſit eum. hoc autem longinquum eſt:uerũtamen ego audiui,quòd Archigenes in quibuſdam libris dixit hoc:ſed * neſcio cauſam eius.Compoſui ei hanc medicinam, & iuuatus eſt ea uſq;

*al.dixi.

ad.xxx.dies. *Confectio ad lapidem.* Recipe ariſtol. dauei,floris ſquinanthi,carpobalſami,ſpicæ,croci, B
meu,phu,apij,caſiæ,chamedryos, ſcorodi,amcos,praſij,dragagãthi,enulæ,ireos,origani mõtani,carui,
ſeſeleos,corticum radicum cappar. gariophyllorũ,cymini,ſeminis fœniculi,ſcillæ aſſatæ, ſinapis, myr-
rhæ,ſeminis erucæ,condiſi,omnium ana partem.i.pinearum decorticatarum ex cortice ſuo , quantum
eſt pondus omnium : terantur , & cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato . ſitque do-
ſis eius omni die drach. iij .

Ad debilitatem coitus , & dolorem ueſicæ , & lapidem ,
& dolorem in utriſque lateribus.

Et conqueſtus eſt mihi adoleſcens teneri corporis ex filijs regum philoſophorum ex amicis meis,
de coitu,de ueſica,de dolore in ea, & lapide , & de dolore in utriſque lateribus . Compoſui ergo ei
hanc medicinam , & iuuatus eſt ea uelociter. *Confectio ad coitum.* Recipe pinearum excorticata-
rum de cortice ſuo libræ unius quartam , medullæ ſeminis melonum , medullæ ſeminis cucurbi-
tæ. been ru.& citrini, ſeſami decorticati, galangæ, zingiber , ſeccacul , ſeminis alphagdis , ſepi ſcinci,
omnium ana drach. x. ſeminis urticæ,ſeminis ſinapis, ſeminis cepæ albæ,aniſi, ſeminis papaueris albi,
liquir.decorticatæ,ſeminis bauciæ,omnium ana drach.vij.penidiorum quantum eſt pondus omnium.
terantur,& cribellentur,& conficiantur cum melle deſpumato, & accipiatur ex ea mane, & apud ſom- F
num quantum eſt nux.& præcipe ei ut fiat hoc ſibi cibarium diebus quibus accipit confectionem. Re-
cipe bauciarum mundatarum ex uenis ſuis & cortice ſuo medietatem libræ.elixetur ergo donec diſſol
uatur.& proijciatur in ea oleum omphacinum & mel.formentur cum uitellis.v.ouorum.& quandoque
decoquuntur cum eo paſſeres.& coloretur cum croco & zingibere.& aromatizetur cum muſco.

Ad ſatyriaſim.

Medicamen cui non eſt ſimile ſuper terram in ſatyriaſi,& eſt uelocis ſanationis.Cuius permiſtio. R.
olei ſambucini uel de zambach.i. de ieſemino libram unam . formicarum habentium alas mille . ne-
mereſin unam & eſt fœmina parua uulp. que in Sabano moratur . cum formicis miſceantur . & inun-
gatur cum hoc unguento mirach , & duo teſticuli , & uirga , poſtquam ſuſpenditur in Sole duabus
hebdomadibus.

Ad dolorem teſticulorum, & apoſtema, & uentoſitatem in eis.

Et conqueſtus eſt mihi uir ex bonis religioſis ex amicis meis de apoſtemate in teſticulis, & rami
ce,& uentoſitate in eis , & dolore eorum . Compoſui ergo ei hoc emplaſtrum , & iuuatus eſt eo iu-
uamento magno . Cuius permiſtio. Recipe maſtiches, ſetæ, thuris, ſarcocollæ, omnium ana.drach.
vi.terantur , & cribellentur , & incorporentur cum uino, & liniatur ſuper apoſtema. & annectatur ſu- G
per ipſum cotum . & dimitte ipſum donec exſiccetur . deinde accipe pannum , & liga duo oua ad
duas ancharum pyxides.

Ad pruritum teſticulorum.

Ad pruritum in duobus teſticulis,ſumantur ceruſæ drach.vi.ſulfuris citrini.drach.ij. opij.ʒ.i. teran-
tur omnia cum aceto uini permiſto cum aqua, & pone ipſum tribus uicibus.

Ad apoſtema teſticulorum .

Et ad apoſtema in duobus teſticulis,ſumantur ciceris partes.ij.altheæ pars.i.terantur cum aceto, &
liniantur ſuper apoſtema.eſt enim bonum.

Ad dolorem iuncturarum.

Et ſcripſi ad Glauconem philoſophum,qui erat ex bonis & puris amicis meis . & erat eius ætas ado
leſcentia.& erat teneri corporis delicatus. & ipſius regio Beneuentum . inuaſeratque eum dolor iun-
cturarum, & carnium quæ ſuper dorſo in directo ancharum ſunt,& podagra,& dolor ancharum.Com
poſui ergo ei hanc medicinam,& eſt una ex illis quam accepi ab Archigene.& addidi in ea, & rectifica
ui eam.iuuatus eſt ergo ea uſque ad.lxx.dies,& non redijt ad ipſum.& eſt ſecretum magnum ex ſecre-
tis medicinæ. *Pilulæ ad dolorem iuncturarum.* Recipe myrobalanorum Kebul.& indorum. & corticũ H
cucumeris aſinini . *buzaram,loco cuius ponitur zingiber,colocynthidis interioris , ſalis indi,hermo- * al.zedoariæ.
dactylorum,aloes ſcotrenſis, omnium ana.drach.i.ſagapeni,drach.ij.terantur,& pulueriżentur,& con
ficiantur cum aqua foliorum Kekengi,& aqua albuzaran.& fiant pilulæ ſicut piper , & deſiccentur in
umbra,& bibatur ex eis omni nocte tertia drach.iij.cum aqua calida . Et ſumatur poſt illud hæc medi
cina,cuius modus eſt. Recipe buzidem.i.ſatyrionis partem.i.hieræ picræ partes.ij.terantur , & cribel-
lentur,& conficiantur cum melle.& bibantur ex ea drach.iij.

Ad iſchiadem .

Et conqueſtus eſt mihi uir ex una uillarum romanarum , ſupra cuius aerem erat uincens hu-
miditas, & uincens ſuper complexionem uiri ſimile illi de iſchiade . purgaui ergo corpus eius ſe-
mel cum hac medicina . & excuſaui ipſum a cauterio & unguento . *Medicina ad iſchiadem .* Recipe
hermodactylorum , turbith carnoſi , buziden.i. ſatirij , ſanæ medullæ ſeminis cartami, pulpæ colo-
cynthidis , medullæ ſeminis citruli, omnium ana.drach.i.terantur,& cribellentur,& conficiantur cum
butyro & melle . & eſt hæc potio una.

Ad humorem crudum lapidoſum, & mollificationem crurium, & debilitatem corporis.

Et cõqueſtus eſt mihi Abyn,qui erat *exſiccatus,cuius erat ætas adoleſcẽtia,mediȩ habitudinis,de- * al.ex ſiculis.
licatus,

A licatus, de humore crudo lapidoſo. qui faciebat eũ ſedere, & mollificatione crurium ſuorum, & debili
tate corporis ſui, & ſtupore in utriſq;. Compoſui ei hanc medicinam. & uſus eſt ea per menſem, & re-
dijt ad ſanitatem ſuam naturalem. *Medicina ad humorem crudum*. Recipe myrobal. kebu. & em-
blicorum, & indorum. & ſatureiæ, ammeos, opij, origani perſici, hermodactylorum, turbith
gummoſi in duabus extremitatibus, omnium ana drach.i. buzaran, loco cuius ponitur zingiber,
drach.ij. ſenæ arabicæ lib. i. tertiam. ſpicæ, hehel, amomi, omnium ana. drach.viij. cinnamomi, ne
remiſch, piperis, macropiperis, ſpodij, ro. ſalis naptici, omnium ana. drach. iiij. naſturtij. unc.s.
ſalis ammoniaci aur. i. acori. drach. iiij. berengi, doronici, zedoariæ tertiam aur. i. terantur, &
cribellentur, & leniantur cum butyro uaccino, præparato cum cliſſiſſia tritici. i. ſimila, donec eijciat.
ipſum. & adiungatur media libra penidiorũ, & conficiatur cum melle deſpumato. & ſumaẽ ex eo omni
die. ʒ.s. cum aqua in qua decocta eſt acorus. & utatur hoc oleo. eſt enim ultimũ in ægritudinibus iun-
cturarum, & mollificatione earum, & corruptione complexionis earum, & ipſarum dolore. *Oleum pro
batum cuius permiſtio.* R. coſti, carpobalſami. corticis caſiæ, omnium ana. ʒ.xxx. calami aro. buzaran, lo-
co cuius ponitur zingiber, abrengi, loco cuius ſagapenum, omnium ana. ʒ.xx. macropiperis. ʒ.vij. cor-
dumeni, zingiberis, ſtaphidis agriæ, omnium ana. ʒ.vi. cyperi. ʒ.xi. uenarum ſquinanthi, ireos, amborũ
B ana. ʒ.xij. cyperi, blactæ byzantiæ, foliorum myrti, ſampſuci, omnium. ʒ.x. tere medicinas contritione
craſſa, & infunde eas in uino boni odoris, ſecundum menſuram qua cooperiat eas, die ac nocte, & po-
ne ipſum in olla, & infunde ſuper eam ex aqua quantum eſt menſura uini. deinde infunde ſuper illud
oleum ſeſami, & oleum lentiſcinum, de unoquoq;. x. aſacraiari, deinde accende ſub ipſa ignem lentum
quantitate. viij. horarum. deinde tolle eam ab igne, & permitte illud infrigidari. & funde oleũ ab aqua.
deinde accipe in decoctione eius ſecunda, aſari ſpicæ, amomi. ana. ʒ.x. folij. ʒ.vi. myrrhæ unc.i. tere om
nia, & infunde ea die ac nocte. deinde cola eam in ollam, & funde ſuper eam oleum. ſitque olla in qua
decoques uice prima & ſecunda & tertia, olla limpida, in qua ponantur medicinæ & oleum, & accipe
(* al. maraxiã.) ollam magnam a loco* maſiam, et funde in eam aquam, deinde pone ollam in qua ſunt medicinæ & o-
leum in concauitate eius. & accende ſub ea ignem lentum, donec decoquatur oleum, & medicina per
calorem aquæ. Quando ergo decoxeris ipſum ſecundum terminum quem narraui, & peruenerit ad fi-
nem, remoue ipſum ab igne, & permitte ipſum infrigidari. deinde cola ipſum oleum, & coque ipſum
tertio. & accipe gariophyl. blactæ byzantiæ. nucis muſcatæ, omnium ana. ʒ.iiij. bdellij. ʒ.iij. mellis, ſty-
(† al. vn. ſemis.) racis calamitæ. ʒ.xxx. olei balſami. ʒ.s. † tere medicinas ſiccas, & infunde eas in uino die ac nocte. dein
de cola eas in ollam. & funde ſuper eas oleum. & accende ignem ſub eis ſecundum quòd narraui tibi.
C deinde cola oleum, & repone. ipſum enim eſt ultimum in ægritudinibus iuncturarum. & in læſione fiat
inunctio ex eo, & bibatur. ſoluit enim naturam, & extrahit humorem crudum. & confert colicæ, &
ægritudinibus uiſcerum.

Ad caninum appetitum, & ſingultum, & eructuationem acetoſam.

Electuarium dia trion pepereon quod ego compoſui Hedino, qui fuit ex bonis, & erat intra Romam, & erat ſeptuagenarius. conqueſtus eſt de frigore in complexione, & humiditatibus ſuperfluis, & canino appetitu, & ſingultu, & ructu acido. Compoſui ergo ei hanc medicinam, & iuuatus eſt in hebdomade. cuius permiſtio. R. piperis albi, piperis nigri, macropiperis, omnium ana quartam libræ, xylobalſami. ʒ.i. ſpicæ, amomi, amborum. ana. ʒ.iiij. ſe. apij, zingiberis, ſeſeleos, keiſim, caſiæ mundatæ, enulæ, aſari, omnium ana. ʒ.iij. tere omnia, & cribella, & confice cum melle deſpumato, & repone ipſum. & ſumatur ex ipſo quantum bundacha.

Ad tremorem cordis, & inquietudinem, & cogitationem.

Syrupus quem compoſui Demicrathi, quæ eſt mulier bona, multi ieiunij: cui accidit tremor
cordis, & inquietudo, & cogiratio, & ſtoliditas, & mentis ablatio. & quandoque egrediebatur a ra-
tione ſua. & erat quadragenaria, conſtrictæ carnis albæ. cuius permiſtio. Recipe bugloſſæ exſicca-
D tæ, foliorum roſatum, foliorum citri, foliorum ocimi citrati, capilli ueneris, ocimi gariophyl. om-
nium ana. hoſmatum. i. quod eſt quarta libræ, & tria grana malorum mandragoræ inciſorum. ʒ. viij.
fruſtum panis, karabe contriti, ſetæ crudæ inciſæ, lazuli loti, abluti, contriti, nucis muſcatæ con-
tritæ, zedoariæ, doronici, been albi & rubri, ſandalorum al. & rubrorum, margaritarum minuta-
rum, coralli, ſpodij, berberis, xyloaloes boni, crudi, maſti. thuris maſculi, omnium ana. aur. i. teran
tur, & decoquantur omnia in. xiiij. libris aquæ fontis, donec conſumantur duæ tertiæ, & comprima-
tur manibus pannus in quo ſunt ſpecies, & colentur, & aggregentur duæ libræ aquæ cum. x. libris
boni uini, &. x. libræ mellis deſpumati. & coquatur, donec fiat ſpiſſitudo. & infrigidetur, & aroma-
tizetur cum. ʒ.i. muſc contriti. & bibatur ſeptimanis. iiii.

Ad tremorem cordis linimentum.

Linimentum ad tremorem cordis. R. thuris ro. xyloaloes. gariophyl. ſpodij, ſandalorum rubrorũ, karabe marini, ſandarachæ, omnium ana. ʒ.i. aluminis iameni. ʒ. s. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua ro. aut cum aqua malorum, & ponatur ſuper cor & ſtomachum. eſt enim ultimum.

Ad dolorem hepatis, & ſplenis, & multa alia.

Et conqueſta eſt mihi mulier deuota magnæ quantitatis nobilis (cuius complexio decliuis erat ad caliditatem. & eius anni. xl. erant,) de dolore ſtomachi, & hepatis, & ſplenis, & duritie in uentre, &

apoſtemate,& inceptione hydropis,& dolore amborum renum,& pulmonis, & amborum laterum, & E
ueſicæ,& matricis,& dolore in omnibus membris ſuis,& ſputo ſanguinis,& pleuritide. Compoſui er-
go ei hoc emplaſtrum.Cuius permiſtio. Recipe ceræ.helkalimbat.i.terebynthinæ,bdellij,thuris,am-
moniaci,cordumeni,fructus myrti,fructus uitis,tortellarum de ſeni,amomi,ſpicæ,croci,myrrhæ, ma-
ſtiches,omniũ ana.ʒ.viij.olei uiolati,olei ſeſamini,amborum ana.ʒ.xl.uini boni odoris quantitate qua
infundatur,donec fiat emplaſtrum.& accipe ammoniacum,bdellium,& thus,& myrrham,& tere & in
uino ea infunde,& cõtere ea,& liquefac ceram cum duobus oleis,& bulliat. quando ergo liquefiunt,
depone ea deſuper ignẽ,& tere reliquas medicinas,& pulueriza ſuper ea, & moue ea tãdiu donec per-
miſceantur adinuicem.deinde line ea ſuper loca in quibus durities eſt,& apoſtema,& dolor.

Ad uomitum immoderatum,& fluxum uentris.

Emplaſtrum quod compoſui mulieri religioſæ deuotæ,cui acciderat uomitus immoderatus, & ſo-
lutio uentris ſuperflua,& fe.concluſa,& ſitis,& aduſtio uehemens. & erat trigenaria. & erat tẽpus æſti-
uum. Cuius permiſtio. Recipe cydoniorum mundatorum decoctorum cum aceto lib.i.galliæ, ſemi-
nis myrtæ,ſumach,acaciæ,fructus uitis,myrrhæ,maſtiches,oĩum an.iiij.tortellarũ de ſeni.ʒ.viij. aroma
tici.ʒ.i.tere illud bene donec permiſceatur,& funde ſuper illud oleũ roſ.& acetum uini, & aquã ro.tali
menſura quòd humectetur,& line ſtomachum,& iuuata eſt ea ſtatim. F

Ad febrem quotidianam trochiſci.

Modus trochiſcorum ad febrem quotidianam quando maturatur. Quorum permiſtio. Recipe ro-
ſarum,ſpodij,eupatorij,ſeminis cuſcutæ,berberis, ſeminis endiuiæ, omnium ana drach.iiij.xyloaloes
tragaganthi,abſinthij,aniſi,doronici,omnium ana drach.i.terantur, & cribellentur, & conficiantur cũ
aqua calida, & fiant inde trochiſci, quorum unus ſit drach.ij.& bibatur cum ſyrupo acetoſo.vij.die-
bus, & eradicabitur.

Ad febrem tertianam decoctio experta.

Decoctio ad febrem tertianam poſt tres acceſſiones experta. Cuius permiſtio. Recipe terenia
bin.i.ſemen album habens ſaporem mannæ,medullæ caſſiæ. tamarindorum, omniũ ana vnc.s.myrob.
vnc.i.decoquantur cum lib.i.s.aquæ,donec conſumantur duæ tertiæ,& coletur, & bibatur cum media
vnc.olei ſeſami.ipſa enim eradicatur ſtatim.

Ad febrem quartanam trochiſci.

Modus trochiſcorum ad febrem quartanam.Inquit G.iam narraui in multis librorum meorũ quòd
quartana quando inuadit in autumno,pertranſit in uere. & quando inuadit in æſtate, dimittit in vj.pe
riodis,quando medicus eſt prudens.nam quando maturatur, & utitur hac medicina, tunc facit eam re G
dire tertianã.deinde medicatur tertianæ cum eo quod dixi. quare eradicatur fe.tertiana hoc regimine
ante horam quam determinauerunt medici qui fuerunt ante me.Et ego quidem determinaui illud.ue-
rum ego iam ingeniaui cum hoc,& eſt ſecretum magnum. Verumtamen nos non utimur niſi in corpo
ribus fortibus. Quorum permiſtio. Recipe eupatorij, abſinthij, coſti, zurumbet, doronici, am-
meos,ariſtol.ſcorodi,myrrhæ,euphorbij,omnium ana aur.i.aloes, bdellij, pyrethri, ſagapeni, opopa-
nacis,harmel,acori,amomi,omnium ana drach.i.infundantur ſagapenum & opopanax in uino,& mo-
ueantur,& terantur medicinæ,& cribellentur,& conficiantur omnia,& fiant inde trochiſci, ſitque tro-
chiſcus drach.i.& bibatur cum aqua raphani.

Ad hydropem pilulæ.

Et conqueſta eſt mihi filia Nicolai regis,& ipſa quidem monacha erat deuota. & ſenſerat de hydro-
pe horrida,& aqua citrina,in qua fatigati erant medicantes,& ſtrictione naturæ,præparaui ergo ei hãc
medicinã,& cõualuit uſq; ad ſeptimanas quatuor,& exiuit ab ægritudine ſua egreſſione bona & ſana.

Pilulæ ad hydropem.

Recipe ſpicæ indæ & romanæ,amborum ana.ʒ.iiij.agarici,ariſtol.amomi,croci, æris combuſti, epi-
thymi,maſtiches,hyperici,coſti,chamædryos,omnium ana.ʒ.iij.myrrhæ,kerfe medicinalis,ſquinãthi, H
tithymalli,omnium ana.ʒ.i.aloes.ʒ.viij.tere illud,& pulueriza ipſum:& cerne eum,et confice cũ aqua,
et fac de ipſo pilulas,et inunge manus tuas in cilini,ſitque doſis earum,ʒ.ij.cum uino miſto.

Ad icteritiam ſparſam.

Medicamen ad icteritiam ſparſam ſcilicet ſuper totum corpus,quod ego compoſui. Recipe eu-
phorbij,epithymi,aloes,ſulfuris,omnium ana partem.i.tere illud, et da in potu ex eo. ʒ.ij. cum aqua
caſei.eſt enim ultimum quando non eſt calida.

Ad icteritiam cauſæ calidæ.

Medicamen quod ego compoſui ad icteritiam calidæ cauſæ. R.aquam lactis caprini coagulati cum
tamarindis lib.i.ſucci endiuiæ lib.i.ſucci ſolatri libræ quartam.aquæ abſinthij humidi.℥.s.berberis,ſan
dalorum al.et machoziri.i.citrini,aloes,omnium ana.℥.i.ſpodij,ſpicæ,rauedſeni,omnium ana.ʒ.i.teran
tur,et cribellentur.et permiſceantur omnia,et permaneant in nocte,et bibatur ex eo omni mane lib.s.
colato cum.℥.ij.iulep.poſtea ponas ipſum in loco frigido,aut ſumatur cum geleniabin.

Ad deſcenſum aquæ in oculum,& uertiginem,& iſchiadem.

Modus medicinæ ad deſcenſum aquæ in oculum, quam ego compoſui uiro qui erat ex uiris religio-
ſis, qui multiplicauerat comeſtionem hordei, et aſſiduationem uigiliarum. quare euenit ſuper eum
malum

A malum ex deſcenſu aquæ in oculum ſuum.& acciderat ei uertigo & iſchias: iuuatus eſt ergo & conua-
luit.& ipſa quidem confert omnibus ægritudinibus melancholiæ,& phlegmatis, & anginæ, accidenti-
bus ex craſſitudine humorum.& ad morſum canis rabidi,& habentium uenenum,& præfocationi ma-
tricis.Cuius permiſtio. Recipe epithymi aur.x.ſcammoniæ,praſij,ſtœchados,myrrhæ,ellebori nigri
ana aur.iiij.ſcillæ aſſatæ,euphorbij,aloes,croci,gentianæ,petroſelini,ammoniaci, opopanacis , omniũ
ana aur.i.polij,cinnamomi,ſagapeni,myrrhæ,ſpicæ,floris ſquinanthi , calaminthes fluuialis , ariſtolo-
chiæ longæ, omnium ana aur.ij. teratur illud & cribelletur,& infundantur gummi in uino boni odo-
ris,& conficiantur cum melle deſpumato quod ſufficit,& dimittatur donec antiquetur . ſitque doſis e-
ius aur . iiij .

Ad inquietudinem.

Ad inquietudinem.i.gueſſegues.Modus medicinæ quam ego compoſui religioſæ mulieri, cui acci-
derat inquietudo,ut & ſola loqueretur ſecum,& ſyluestritas. & medicati fuerunt ei multi medicorum
& non ualuerat eorum medicatio in ea ita,quòd iam deſperauerat de ſe . Compoſui ergo hanc medici
nam,& iuuata eſt per eam,cuius permiſtio. Recipe ſcammoniæ,aniſi,karabæ,coralli combuſti,xylo-
aloes puræ,ſeminis coriandri ſicci,margaritarum minutarum,foliorum ro.ſpodij, maſtiches, omnium
B ana drach.iij:myrob.indorum,citrinorum,kebulorum,omnium,poſt mundificationem ex nucleis ſuis,
ana ℥.x.turbith al.aur.xij.agarici aur.viij.zedoariæ,doronici,omniũ ana aur.ij. ſachari tabarzet ad pon
dus omnium medicinarum.teratur illud totum,& cernatur cum orali,& permiſceantur. de quo ſuman
tur. ℥.v.in puluere,& ſumantur diebus multis,& bibantur cum aqua frigida . Cibus autẽ ſit illud quod
lene eſt,ſicut pulli.& alteretur aqua cum ſyrupo myrtino,aut cum ſyrupo de roſis recentibus.

Ad obliuionem, & frigus in renibus, & dolores in iuncturis, & alia multa.

Et conqueſtus eſt mihi uir aburoſus religioſus qui erat amicus mihi.& iam cõſecutus fuerat de ora
tione ſua quæ alius in ſuo tempore conſecutus non fuerat. & de ætate conſecutus fuerat annos.lxx.&
erat propinquus mihi . & partes quidem frigoris iam uicerant ſuper eum. quare acciderat ei obliuio,
& frigus intenſum,& dolores in iuncturis.Compoſui ergo ei hanc medicinã, & iuuatus eſt iuuamento
ſufficienti,& exiuit ab ægritudine ſua uſque ad duas hebdomadas . & ego quidem probaui eam in mul
tis,& inueni eam conferre ægritudinibus ueſicæ & humori crudo. & ſanatio eius eſt ex omnibus ægri-
tudinibus iuncturarum & ſoda,generatis ex humoribus frigidis,& quod eleuabatur ad cerebrum ex
uaporibus ab illo humore,& a tuſſi phlegmatica.& præparat ſtomachum ut coria præparantur galla.&
rectificat ipſum,& fugat uentoſitatem craſſam ex eo,& digerit cibum,& excitat appetitum,& reſoluit
C quod ex phlegmate incraſſatur in ſtomacho.& aliquando abſtergit uiſum , & acuit mentem , & delet
obliuionem.& clarificat uocem,& tardat canitiem,& diſſoluit podagram frigidæ cauſæ . & quicunque
ſenex utitur ea.non indiget alio in conſeruatione ſanitatis.

Confectio dia trion pipereon ſecunda.

Recipe piperis al.& nigri,macropiperis,galangæ,caſiæ ligneæ,calami aro.croci, ſpicæ Indæ , gario-
phyll.cardamomi,carpob.aſari,zingiberis,ſeminis myrti ſiccæ omnium ana partem unam . maſtiches
partes.v.terantur medicinæ,& cribellentur,& conficiantur cum melle deſpumato, & ponatur in uaſe
uitreo læuigato.de quo ſumatur aur. i.apud ſomnum.& eſt ex ſecretis magnis.

Ad dolorem iuncturarum, & complexionem corruptam.

Et conqueſtus eſt mihi Arſatus & religioſus(qui erat amicus,& erat orator. & iã conſecutus fuerat
annos.lxx.& dicebatur de eo quòd nunquam iraſcebatur, neque contrarius fuerat alicui , & erat mul-
tæ taciturnitatis,& dilatatæ ſcientiæ)de dolore in omnibus iuncturis ſuis. & uidi complexionem eius
corruptam.& alterata erat ei mens.Præcepi ergo ei ut uteretur hac medicina. Hiera magna. Reci-
pe chamepityos,ſcorodi,amborum ana vnc.s.ſeminis apij,ammeos,haſce,agarici, omnium ana vnc.i.
D gentianæ aur.iiij.centaureæ minoris,vnc.s.myrrhæ,ſpicæ,calaminthes mõtanæ,ſpodij,petroſelini, pra
ſij,omnium ana vnc.ij.ſeminis rutæ,hyperici,hyſſopi ſicci,phu,omnium ana aur.iiij.chamædryos, vnc.
iij.folij,vnc.i.terantur omnia,& cribellentur cum orali,& leniantur cum.ij. vnc.olei balſami , & confi-
ciantur cum ſufficientia mellis origani deſpumati,& repone in uaſe leni interius.& dimittatur ſex men
ſibus.ipſa nanque iuuat.hæc enim medicina eſt melior.Montee ſi ſciueris menſuram eius, excuſabit te
ab alijs.Ego enim uidi ipſam conferre ei.& eſt complexio eius ſicut theriaca. Huic quidem uiro redijt
ſanitas eius.deinde poſui ut experirer ipſam.inueni ergo in quibuſdam iuuamentum eius, quia excitat
uirtutes naturales & præcipue digeſtiuam.& extrahit melancholiam cum uapore.& ſubtiliat phlegma
& attenuat ipſum.& alleuiat exitum eius ex corpore.& refrenat choleram citrinam . & confert omni-
bus ægritudinibus hepatis & ſplenis.quoniam aperit oppilationem,& ſi profundatur in uenis, mirabi-
liter ualet.ita quòd forſitan eſt ex mundificatione ſanguinis,& conſeruat ipſum ad ſubſtantiam ſuam,
ſi fuerit ſeruans ſanitatem.quoniam uadit in uenas & arterias.& conſumit quod inuenit in eis de ſuper
fluitatibus craſſis.& mundificat meatus.propter illud frangit lapidem,& mundificat fæcem humorum
ex corpore,propter ſubtilitatem ſuæ operationis. Deinde non ſoluit ſuperflue propter ſuam frigidita-
tem.& eius potio integra eſt aur.i.cum aqua calida.

Ad maciem, & diſpoſitionem ſenectutis. E

Et fuit mihi ò Montee amicus ex bonis, qui erat æqualis complexionis ſubtilium humorum, extenuati corporis. & ipſe quidem multiplicauerat lectiones librorum, & ieiunium, & orationem, & laborabat multum. & erat parum obuians cibo. & uigilabat plurimum noctis. & erat trigenarius die qua cognoui eum. quare minorata eſt humiditas corporis eius, & addita eſt ei macies & ſiccitas complexionis. & non conſecutus fuerat. xl. an. & iam *ſuperauerant ei modi ægritudinum, & albificatum erat eius caput. & debilitati erant motus eius innati. & factus erat in diſpoſitionibus ſenectutis ultimæ. Præcepi igitur ei comedere. quare humectatus eſt hora poſt horam, & paulatim ſecundum gradationem. Compoſui ergo ei hanc confectionem. & præcepi ut uteretur ea. excitauit ergo eius caliditatem innatam. & rectificauit ex diſpoſitionibus eius multum. & ambulabat ſuper pedes ſuos. & confortata eſt quidem uirtus: & eſt bona ſenibus multum. quoniam aperit oppilationes, & confortat caliditatem innatam in eorum corporibus: & reſoluit humiditates corruptas, & confortat digeſtionem, & confert uentoſitati, & reſoluit phlegma a ſtomacho, & a iuncturis & confortat, & expellit nocumentum frigoris: & prouocat urinam. *Modus confectionis.* R. piperis, macropiperis, cinnamomi calidi. i. acuti, floris ſquinanthi, ſpicæ Indæ, galangæ, ammeos, cymini carmeni, omnium ana aur. v. maſtiches, ſeminis fœniculi, aniſi, zingiberis ſicci, calaminthes fluuialis ſiccæ, omnium ana aur. x. folij Indi, cyperi, croci, aſari, caſiæ ligneæ, coſti dul. ſeminis apij hortulani, omnium ana aur. iij. gariophyl. cardamomi minoris, cubebæ, nucis muſcatæ, maceris, xylobalſami, carpobalſami, pyrethri, foliorum agni caſti, zarneb. i. roriſmarini, acori, omnium ana aur. ij. terantur medicinæ, & cribellentur, & ponatur cum eis ſacchari tabarzet libræ tertia: & conficiantur omnia cum duplo ſui cum melle deſpumato: & reponatur in brumati leni, & ſumatur ex eo ab aureo. i. uſque ad aureos. ij. ante cibum, & poſt cibum.

(margin: * Alias ſuperauerant.) F

Ad anginam emplaſtrum optimum.

Iſte autem eſt modus emplaſtri, quod accepi ex libro antiquo, & rectificaui ſecundum ſententiam meam, & probaui ipſum in apoſtematibus gutturis, & inueni ipſum mirabile, & nõ uidi quod uelocius conferret ipſo: & eſt ex magnis ſecretis. Recipe. ℥. merdaſengi, ideſt plumbi uſti, ſuper quod proijciatur ex oleo ſeſamino, & oleo uiol. quo coaguletur: poſtea accipiatur mucilaginis pſyllij, mucilaginis ſeminis lini, & ſeminis altheæ, ſeminis almaru, omnium ana. ℥. s. ouorum trium, gummi amygdalarũ. ℥. i. infundantur in aqua coriandri die ac nocte: deinde coletur: & proijciatur in ea chamæmeli, meliloti amborum ana. ℥. iij. aggregentur, & percutiantur percuſſione bona: deinde fiat corpus unum, & fiat ex eo emplaſtrum.

Ad omnes ægritudines emplaſtrum. G

Emplaſtrũ mirabile cõferens omni ægritudini. fit hoc modo. R. olei, aceti uini, amborũ ana lib. iiij. merdaſengi, lib. i. &. s. chalcecaumenu. ʒ. xx. ziniar. ʒ. xvi. colchotar. quod eſt atramentum album, chalcanthi, corticum æris. i. batitura, omnium ana. ʒ. xvi. decoquatur acetum & oleum, & remoueatur ab igne, & proijciatñ in eis lithargyrus & reliquæ medicinæ: deinde reducatur ad ignem, & decoquatur donec inſpiſſentur, & rubeant: deinde utatur in omnibus uulneribus, & ulceribus, & apoſtematibus.

Ad morſum canis rabidi.

Illud autem, quod ſanat a morſu canis rabidi, eſt id, quod dico tibi: & eſt ex medicinis nobilibus & ſecretis magnis: & eſt medicina, quam faciebat Aſinius ſenex antiquus, qui uituperabat medicinas *per eam: & ipſe quidem nõ uidit aliquem, quem momorderit canis rabioſus, & biberit eam, mori. & ſi non conſequebatur ipſum in principio, quando momorderat eum canis. dabat ergo in potu ex ipſo cochlearia duo, & potabat ipſum ex ea. xl. diebus integris: & emplaſtrum faciebat loco morſo, quod dicam poſt medicinam. *Modus medicinæ morſus canis rabidi.* R. cineris cancrorum partes decem, gentianæ partes. vij. thuris partem unam. doſis eius eſt cochlear unum magnum: & puluerizetur ſuper aquã & bibatur, & non bibatur ex ea minus. ʒ. iij. *Modus emplaſtri.* Recipe aceti uini, kiſt. i. opopanacis, vnc. ij. picis lib. iij. aggregetur illud, & fiat emplaſtrum ex eo: & emplaſtretur ex eo locus morſus. eſt enim mirabile. H

(margin: * al. ſuper.)

Ad ſtrangulationem prouenientem ex fungis.

Quid autem ſanat ex comeſtione fungorum illum, cui accidit præfocatio? dixit Gal. ego uidi medicum de terra Alexãdriæ, qui utebatñ ſtercore gallinæ in medicatione ſtrãgulationis eius, qui comederat fungos, uſus fui iſto, & probaui ipſum: quod fuit, quia exiccaui ipſum, & contriui ipſum, & dedi in potu ipſum in aceto, & aqua, & melle, & uino: & uomuit ſtatim humorem craſſum, & phlegmaticum. & ſedatus eſt. & quieuit, & inuenit tranquillitatem integram, & euaſit ab accidente, quod ei acciderat.

Ad petram medicamen.

Medicamen ad petram, quod ego compoſui uiro ex regibus Alexandriæ, cui euenerat lapis, & laſſi erant medicantes, donec deſperauerat de ſeipſo. Compoſui igitur ei hanc medicinam, & iuuatus eſt per eam, & exiuit ab ægritudine ſua egreſſione integra. Et eius modus eſt. R. opij, drach. iij. acori, danich. i. &. s. pyrethri, euphorbij, caſtorij, corticis radicum capparis, ſeminis hyoſcyami, galangæ, omnium ana drach. i. cinnamomi, ſeminis bauciæ ſylueſtris, ſeminis apij, coſti, petroſelini, caſiæ ligneæ, mentæ, myrrhæ, chamæpityos, calaminthes fluuialis, & montanæ, gentianæ romanæ, radicis liquiritiæ, enulæ, chamedryos, praſij, ſcolopendriæ, ariſtolochiæ rotundæ, ſeminis ammeos, maſtiches,

A maſtiches,radicem lilij cæleſtis, cymini carmeni,gariophyllorum,ſeminis fœniculi,ſcillæ aſſæ,ſinapis,
granorum pini, aniſi, carpob. ſeminis erucæ ſylueſtris, cordumeni, ſeminis rutæ ſylueſtris, ſeminis agni caſti, aniuden nigri, ana danich.i.&.s.terantur omnia, & cribellentur, & liniantur cum oleo
balſami, quantitate quartæ unius unciæ, & conficiantur cum melle deſpumato. doſis eius eſt kiſt.
i. &. s. uſque ad. ʒ. s. deinde probaui illud poſt illud, & inueni ipſum frangere maiores lapides, &
extrahere omnes eos. Quod autem dicunt omnes homines de lapide iudaico, iam expertus ſum,
& non inueni in lapide ueſicæ operationem. uerum ipſe in lapide renum eſt fortis, & ualde mirabilis operationis: & ipſe quidem eſt lapis ualde albi coloris, in quo ſunt fila nigra, qui lapis inuenitur in Palæſtina: & modus dandi ipſum in potu, eſt ut fricetur ſuper cotem uiridem, donec ex
eo reſoluatur aliquid: deinde aggregetur limatura illa, & abluatur, & detur in potu cum aqua calida.

Ad ægritudines phlegmaticas, & melancholicas, & morpheam.

Decoctio mirabilis, quam compoſui ad ægritudines phlegmaticas, & melancholicas, & ad morpheam ſparſam, & icteritiam, & uentoſitatem, & humorem crudum, uiro quinquagenario. cuius hæc
eſt permiſtio. R. ſpecierum trium myrobal. abſinth. epith. cum ſemine ſtœchados, ſuchaa, bedeguard,
floris uiolarum, ſeminis aniſi, ſeminis fœniculi, polypodij, turbith carnoſi, cartami, agarici, centaureæ,
B chamæpityos, chamædryos, omnium ana. ʒ. s. capilli ueneris, fumi terræ, omnium ana cabdati unum,
tamarindorum quartam libræ unius, ſebeſten quinquaginta, iuiubas totidem, contundantur medicinæ, & infundantur in. x. lib. aquæ bullientis die & nocte. & decoquantur lento igne, donec conſumantur duæ tertiæ, & confricentur digitis, & colentur cum æquali pondere de rob. & reponatur. Doſis eius eſt quarta lib. unius cum quarta libræ aquæ calidæ, & guttis olei ſeſami, & pondere duorum denariorum ſcammoniæ antiochenæ. cibus eius ſit caro ouis annualis. & potus ſit ſyrupus de melle.

Ad multam infrigidationem & humectationem corporis, & uentoſitatem.

Electuarium dia trion pepereon, quod ego compoſui Fortuno, qui iam proceſſerat in ætate. & erat
magni corporis humectati, multæ uentoſitatis infrigidati corporis. Cuius permiſtio. R. piperis nigri &
albi quod eſt leuius ex eo, macropiperis, cinnamomi, zingiberis, ſeminis fœniculi, aniſi, aſari, maſtiches, omnium ana. ℥. i. xylobal. carpob. ſpicæ, cortic. caſiæ ligneæ, amomi, omnium ana. ℥. i. cardamomi
minoris. ſeminis apij, ammeos, croci, gariophyllorum, coſti, maſtiches, omnium ana quarta. ℥. i. terantur
& cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato. & ſumatur ex eo omni mane pondus. ʒ. ij. cum
aqua mentæ & maſtiches, & aniſi. & ſit cibus tenuis.

C *Ad dolorem frontis, & acetoſitatem in ſtomacho, & punctionem.*

Tryphera, quam ego compoſui Monteo, qui habebat dolores frontis, & acetoſitatem in ſtomacho, & punctionem. Vſus eſt ergo ea diebus aliquot, & ſanatus eſt ea ab ægritudine ſua. Cuius permiſtio. R. ſpecierum trium myrobalanorum, & emblicorum, & ſitarabegi, & eſt butyrum conditum cũ
melle & lacte, omnium ana aureos. x. terantur, & cribellentur, & leniantur cum oleo de amygdalis
dulcibus, deinde ſumatur zingiberis, maſtiches, cinnamomi, piperis, aſſari, croci, omnium ana aur.
x. coſti dul. macropiperis, ſetaragi Indi. cortic. caſiæ ligneæ, omnium ana aur. iij. nucis muſcatæ, maceris, cardamomi, xyloal. inde, cubebarum, calami aro. omnium ana aur. ij. penidiorum. ℥. ij. terantur, & cribellentur, & leniantur cum oleo balſami. & conficiantur cum melle deſpumato. Et ſumatur ex ea omni die aureus. i.

Ad anxietatem & humectationem.

* al. anxiolus.

Tryphera quam compoſui filio regis, qui erat religioſus, *anxioſus, humectatus. R. myroba. kebul.
bell. emblicorum, omnium ana quartam libræ unius. coquantur in. x. lib. aquę, donec conſumantur tres
quartæ. & coletur, & proijciatur illa aqua ſuper myrobal. & bell. & emblicos. & ponatur in ſufflatione
uenti ſeptentrionalis, donec bibatur aquoſitas. deinde exſiccentur, & puluerizentur, & cribellentur, &
D leniantur cum oleo bal. deinde addatur turbith gummoſi pondus. ʒ. xxx. poſtquã teritur, & lenitur cũ
oleo de amygdal. dul. maſt. bdellij. hoch. i. mororum celſi, ammeos. granorum neræ, cinnamomi, aſari,
xyloaloes Indę, ſeteragi Indi, ligni pæoniæ, omnium ana. ʒ. iiij. terantur omnia, & conficiantur cum melle origanali deſpumato. & ſumantur ex eo omni die. ʒ. iij. cum aqua mentæ. eſt enim ultima ad epilepſiam, & melancholiam, & colicam quæ eſt ileos.

Ad diabetem.

Conqueſtus eſt mihi uir de ægritudine quę nominatur diabetes. Cõpoſui igitur ei hanc medicinã.
Iuuatus eſt uſq; ad hebdomadem. *Medicina ad hanc læſionem.* R. ſpodij, xyloal. uſtæ. ſandali, ſeminis
portul. tragacanthæ, gummi arab. turbith. berberis, ſeminis endiuiæ, boli arme. omnium ana. ʒ. iiij. maſtiches, cinnamomi, origani, omnium ana. ʒ. iij. ſachari. ℥. i. terantur, & cribellẽtur, & conficiantur cum geleniabin, & reponatur. & ſumantur ex ea omni mane. ʒ. viij. Cibus autem eius, ſit aqua hordei, & robub
fructuum, & emplaſtretur dorſum eius taratit trito & confecto cum aqua roſarum.

Ad retentionem menſtruorum, & dolores.

Conqueſta eſt mihi mulier, cuius ætas erat. xxx. annorum de retentione menſtruorum cum doloribus. & erat æqualis cõplexionis per cõparationem. Compoſui ergo ei hanc medicinam, & iuuata eſt
ea cito. *Medicina ad prouocationem menſtruorum.* Recipe ſpicæ Indæ & Romanæ, & corticem caſiæ

ligneæ,& rubiæ tinctorum,aſari,aniſi, omnium ana quartam. vnc.i.medullæ ſeminis melonum,medullæ ſeminis cucurbitarum,medullæ granorum ſaſeolorum,ſeminis apij,rutæ,ciceris nigri,ſeminis endiuiæ,berberis & euberberis.i.coſti, omnium ana aur.i.terantur,& cribellentur, & leniantur cum melle deſpumato,& ſumantur ex eo ante euentum menſtruorum octo diebus.ʒ.iiij.omni die cū aqua, in qua decoquuntur cicera aut faſeoli. E

Ad dolorem iuncturarum,& podagras,& uentoſitatem.

Et conqueſtus eſt mihi Afflius(qui erat ex Manchara. & habebat corpus ſtrictum , ad æqualitatem propinquus)de doloribus iuncturarum,& ægritudine podagræ,& uentoſitate.Compoſui ergo ei hanc medicinam,quæ eſt mirabilis medicina ad podagram. Recipe acori, dactyli albi recentis.ʒ.i. oſſium uetuſtorum,lentis excorticatæ,turbith,ſenæ,omnium ana.vnc.i.ſachari.vnc.i.terantur,& cribellentur & bibantur ex ea omni die.ʒ.iij.cum aqua calida.

Ad uarices.

Et conqueſtus eſt mihi uir prædictus nuper de quo iam dixi,qui erat de illis de Manchara,de ægritudine uaricum in cruribus ſuis.Compoſui ergo ei hanc decoctionem.

Modus decoctionis ad uarices. Recipe epithymi cretenſis,myrobalanorum Kebulorum, amborum ana vnc.i.polypodij excorticati,ſucchaha,bedeguad,floris uiolarum,tamarindorū,abſinthij romani, ſquinanthi,centaureæ,herbæ eupatorij.omnium ana.℥.s. paſſularum enucleatarum quartam libræ unius, contundantur,& decoquantur cum tribus libris aquæ,donec conſumantur duæ tertiæ , & cōfricentur manibus,& colentur,& bibatur ex ea tertia libræ cum.℥.olei amygdalini amari in omni die tertio , & fiat emplaſtrum ſuper crura cū emplaſtro de adipibus. *Emplaſtrum de adipibus,cuius iſte eſt modus.* Recipe adipis agni,adipis porci,adipis urſi, uituli,cerui,hirci,aſini ſylueſtris,anatis,gallinæ,uulturis, ana oīum ℥.i.olei ſeſami,olei de Kerua,olei lentiſcini,medullæ cruris uaccini,olei amygd. amararum , ceræ albæ omnium ana.℥.s.ce.ru.butyri uaccini amborum ana lib.i.liquefiat,& coletur, & adminiſtretur. F

Ad hæmorrhoidas.

Et conqueſtus eſt mihi uir qui mecum conuerſabatur,& erat multi ieiunij,ſicci corporis : ſuper quē uiciſſim eueniebant hæmorrhoides,quæ erant in interioribus eius & ipſius exterioribus , & illud erat propter multitudinem ciborum ſuorum frigidorum,ſicut eſt farina hordei, & comeſtio lentis, & acciderat ei cum illo tremor uehemens.Compoſui ergo ei hanc medicinā,& euaſit ab ægritudine ſua uſq; ad decem dies. *Confectio ad hæmorrhoidas.* Recipe myrobalanorum,Kebulorum,citri.bell. ſeremblegi,omnium ana.ʒ.i.terantur,& cribellentur cum.ij.℥.olei amygdalarum dulcium, donec proijciant ipſum.deinde adiungatur ei bdellij Indi quarta lib.i.ſoliorum roſarum, ſpodij,granorum myrti torrefactorum,ſcoriæ ferri infuſæ ſcilicet in aceto,Karabe.maſtiches,xyloal.neruik,abrengi,plumbi uſti cum ſulfure,omnium ana.ʒ.iiij.terantur cum rob coagulato.& ſumatur ex eo omni die.ʒ.vj. cum aqua calida.& utatur hoc emplaſtro. *Modus emplaſtri ad hæmorrhoidas.* Recipe plumbi uſti cum ſulfure & ceruſa,lithargyri,cineris uitis,cineris corticum nerigil,balauſtiorum,omnium ana.ʒ.i.ceræ albæ , olei ſeſami,butyri,omnium ana quartum libræ unius,adipis porci.℥.ij. medullæ cruris uaccini.℥.ij . liquentur, & colentur dum calent in mortario de plumbo nigro,& ſit manica eius ex ipſo.& ſiccentur in Sole diebus aliquot,donec accipiat ex plumbo uirtutem.Emplaſtrum autem de adipibus nuper prædictum eſt magnorum iuuamentorum ad uentoſitatem gibboſitatis,& doloribus iuncturarum , & ægritudinibus earum,& ad uentoſitates,& ad ſpaſmum qui nominatur tortura, & ad omnem ſpaſmum in neruis, & paralyticos ſiccorum corporum,& ſimiliter hoc emplaſtrum in quo diximus plumbum, confert omnibus ægritudinibus ani,& ægritudinibus neruorū,& ulceribus melancholicis, & adminiſtratur in ægritudinibus multis,quando medicus eſt prudens. G

Ad cogitationem & timorem.

Deſcriptio electuarij diapepereon,quod compoſui uiro ex regibus qui erat*Caron, & erat ſeptuagenarius,& erat magnus,& acciderat ei cogitatio & timor. Compoſui ergo ei hanc medicinam , & iuuatus eſt ea plus alijs medicinis.Cuius permiſtio.Recipe piperis albi & nigri,macropiperis, neremisk †galangæ,zingiberis,ſpicæ Indæ & Romanæ.keiſim,amomi,carpobalſami.xylobalſami,corticum caſſiæ ligneæ,maſtiches,xyloaloes,gariophyll.aſari,cinnamomi,keffati,abrengi,corticum citri ſiccorum, omnium ana vnc.i.been albi & rubri,zedoariæ,doronoci,ammeos, radicum liquiritiæ , margaritarum minutarum,karabi , coralli,lazuli abluti,ſandarachæ,croci,nucis muſcatæ,ariſtolochiæ longæ,ſeminis portulacæ,ſeminis apij,coriandri,ſetæ crudæ inciſæ,omnium,ana vnc.i.&.s.maceris,faufel,galliæ, omniū an̄.quartā partē.℥.unius.muſci.ʒ.ij.teranē.& cribellenē,& lenianē cū duabus.℥. olei amygd.& cōficianē cū melle de fauis,poſtquā auferē ſpuma eius.& ſumanē ex eo oī die.℥.ij.hoc.n.ſtat loco cōfectionum magnarum cū medicinæ ſpeciales ſint uelocioris iuuamenti alijs medicinis,propter ſuſceptionē a natura. H *al. neremiſin.

Ad torturam,& inclinationem,& ſpaſmum in facie.

Et compoſui hanc medicinam puero paruo,cui acciderat tortura, & inclinatio , & ſpaſmus in facie ſua,a caſu uirtutis mouentis lacertos,exeuntis a uentriculis cerebri.

Medicina ad ſpaſmum & inclinationem faciei.

Recipe calaminthes,ro.cinnamomi,zedoariæ,gariophyll.omnium ana.aur.i. ſandal.xylo aloes,amborum ana.ʒ.i.muſci.ʒ.s.terantur,& cribellentur,& leniantur oleo balſami. & conficiantur cum melle

deſpumato

A deſpumato.& bibatur ex eo omni mane quarta.ʒ.i.uſque ad.ʒ.unam cum ſyrupo de calaminthe, cum
quo ſigillatur liber iſte.iuuatus eſt ergo ea uſque ad hebdomadem.

Odoramentum conferens ſpaſmo & tortura.

Odoramentum quod eſt caputpurgium, ſpaſmo conferens, & inclinationi quæ dicitur uentoſitas torturæ. & ipſum confert ſtatim.

Caputpurgium ad torturam.

Recipe caſtorij,doronici, been al.& ru.condiſi,opopanac.abrengi,ſpicæ,baurach, omnium ana partem unam.terantur,& cribellentur, & aromatizentur cum muſco,& fit ſternutatio cum ipſo.

Syrupus acetoſus,quo conſeruatur ſanitas corporis.

Syrupus acetoſus purus, quo conſeruatur ſanitas. Recipe aceti albi libras decem, mellis deſpumati lib.x,rob.libras.x.decoquátur omnia donec fiat eis ſpiſſitudo mellis.hoc eſt enim ultimum.

ſyrupus de calaminthe, cuius deſcriptionem conditionauimus in fine libri: qui eſt iuuatiuus ſpaſmo,& alijs pluribus.

Syrupus de calaminthe, cuius deſcriptionem cõditionauimus in fine libri:qui eſt iuuaturus ſpaſmo
a ccidẽti pueris,& decrepitis,& medijs,& hydropicis,& aſthmaticis,& anhelitui dilatationis,& ægri-
B tudinibus phlegmaticis,& melãcholicis,& eſt glorioſioris quãtitatis medicinis omnibus in hoc mo-
do. Cuius permiſtio. Recipe calaminthes fluuialis, calaminthes montanæ,uenarum radicem liquiri-
tiæ,radicis ſquinanthi,radic.endiuiæ, radicis ſcariolæ, radic. lilij cæleſtis, polij, centaureæ, omnium
ana.iiij.libræ unius.contundantur,& decoquantur cum.xx.lib.aquæ,donec conſumantur duæ tertiæ,&
remaneat tertia,& fricetur manibus, & coletur, & ſumatur pannus lenis, & ponatur in eo ſpicæ In-
dæ & Romanæ: & rauedſeni,croci,maſtiches,ſquinanthi, gariophyll. electorum, nucis muſcatæ, cy-
peri,arakieri,cubebæ,omnium ana.aur.i.terantur & ponantur in panno præparato ad modum burſæ,
& ligentur ligamento mollificato. & decoquantur cum eo quod clarificatur ex aqua. & ſit ſicut aqua
mellis deſpumati. & ſit medietas eius de rob.& decoquantur donec fiat ſpiſſitudo,& coletur, & repo-
natur,& adminiſtretur quando neceſſe fuerit ad omne quod narrauimus. Inquit Hunayn filius Iſaac.
Iſtud eſt quod inuenimus ex libro religioſorum Galeni. & eſt glorioſioris benedictionis quám libri
eius alij,& iuuamenti. quòd ſi acciderit alius liber ab ipſo, transferam ipſum.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

C DE MEDICINIS EXPERTIS: CVI TITVLVS EST,

MEDICINALIS EXPERIMENTATIO.

CENSVRA.

In eiuſmodi etiam Arabum experimentis iudicium & ratio adhibenda eſt.

IGNIS qui de cælo deſcendit ſuper altare, combuſſit libros regis: & cum his
combuſſit plurimos libros medicorum. Mihi autẽ combuſſit plurimos libros.
quorum quidam erant compleri, & quidam quos inceperam componere. &
non doleo de illis libris,quantum de quibuſdam experimentis medicinæ quæ
erant ibi.quæ acquiſiueram a quibuſdam bonis uiris experimentatoribus. &
forte pro uno experimento acquiſito dabam multa bona experimenta. & for
te dabam pecuniam. Et ſcio unum qui curabat lapidem in ueſica perfecta cu-
D ratione,& hoc in multis hominibus.& lucrabatur infinitam pecuniã per hoc.
& ſolummodo per hanc medicinam acquiſiuerat ſibi nomen optimi philoſophi. Et ſcio alium qui
curabat ficum in ano perfecte. & lucrabatur infinitam pecuniam. & aliquem docere nolebat. Et ſcio
alium qui curabat morſum rabidi canis perfecte. & alij Medici uocabant Bezar, id eſt a morte liberan-
tem. Et forte Medicus ex iſtis medicinis poterit congregare multa. Et bonus Medicus ex Græcis,
quando ſciuit aliquem hominem ſcire aliquod experimentum, tribuit illi magnã pecuniam ut ab eo
doceretur. Et Thamor de regione Aethiopia,qui fuit ex bonis experimenratoribus, habebat bona
experimenta experta. quæ ſic cuſtodiebat, quòd nullus in tempore uitæ ſuæ potuit ea habere: &
poſtquam mortuus fuit, peruenerunt illæ medicinæ in manu Satyriorum. qui per ea, mirabilia facie-
bant.& exultauit eis nomen inter Medicos. Et nos non laudamus hominem ignorantem artem ut ha
beat has: quoniam uellet prodeſſe forte, & nocebit. Et propter hoc oportet hominem ſcire com-
plexiones, cauſas, & accidentia, ut cognoſcat ægritudines, & earum accidentia. quoniam qui
ignorat hæc non eſt ſecurus quin noceat plurimum, & pro maiore parte. Et ſi aliquando proderit
etiam, hoc erit ex fortuna. Et fortaſſis eſt aliqua medicina, compoſita ex magna ſcientia experti ui-
ri,aut ad fluxum uentris, aut colicam paſſionem, aut ad ſedandum dolores, aut ad alias ægritudines.
& quoniam utetur illa medicina non in ſuo tempore, nec in ſuo loco,ideo nocebit. Verbi gratia, po-

natur

natur ꝙ aliquis patiatur fluxum uentris iãdiu, donec corpus extenuetur, aut ex humore qui alterat ci- E
bum, aut ex frigore interiorum membrorum ita, ꝙ non attrahant cibum, aut ex debilitate cyſteos fel-
lis in attrahendo choleram ita, ꝙ cholera impellitur ad inteſtina, & faciat fluxum, aut ex apoſtemate
duro, ex genere apoſtematum melancholicorum, in concauitate hepatis ita, ꝙ cibus non poſſit perue-
nire ad ipſum, ſed ad inteſtinum faciat fluxum uentris, uideretur tibi ꝙ cura ſit eadem, tamen non eſt.
Ego autem dico, quòd medicina experta laudata, quando uſurpata fuerit ubi non cõuenit, cum eo ꝙ
non prodeſt, etiam nocet. Quare nos laudamus medicos altarium, qui curant cum cibis ſacrificiorũ.
quoniam error uelociter corrigitur. error autem medicinæ, forte ducit ad mortem. quare oportet ut
Medicus conſideret complexiones & curationes conſideratione perfecta. Et ego cõpoſui hunc librũ
ex medicinis expertis, quas ego probaui, & acquiſiui ex bonis Medicis, & magnæ ſolicitudinis. Et non *
ponam in hoc libro id quod notum eſt iam Medicis ſicut hieræ, opiatæ, & theriacæ, & aliæ medicinæ,
quæ ſunt notæ omnibus hominibus. & non ponam in eo niſi medicinas, quas fere omnes ignorant.
hunc etiam librum fecimus unius tractatus. Et ſi accidat poſtea quòd experiar aliquas medicinas, ſcri
bam eas. Prima compoſitio ex eis eſt medicina quam accepi ab Aſtorone experimentatore, qui erat
de ciuitate Tereſte. & curabat cum ipſa febres antiquas. & ualet ad complexionem corruptã. & aperit
uenas, & prouocat urinam, & adiuuat digeſtionem. cuius hæc eſt confectio. Recipe cinnamomi. ʒ.j. ſpi- F
cæ nardi. ʒ.ij. xyloaloes. ʒ.j.s. maſtiches. ʒ.j. aniſi. ʒ.ij. ſpatanæ, gariophyllorum, ana. ʒ.s. Conficiãtur cũ
melle optimo, & accipe ex eo quantũ auellana una, cum aqua calida. & qui eſt frigidæ complexionis,
& habet oppilationes, cum aqua fœniculi & aniſi. Et iſte Aſtoron, quando aliquis patiebatur dolorem
acutum, coquebat chamæmelum, & dabat aquam ad bibendũ, & curabatur, & nos experti ſumus mul
toties, & inuenimus eſſe uerum, & experti fuimus medicinam primam ſæpe, & non fefellit ex eis quæ
nominata ſunt in laude. & teſtificatur hoc ratio ex compoſitione eius. quoniam cinnamomum contra
operatur putrefactioni. illi autem eſt bonus odor. quare confert membris interioribus, & ſubtiliat. Et
ſpica nardi habet bonum odorem, & ſtypticitatem. & operario eius eſt quaſi propinqua operationi
cinnamomi. ſed cinnamomum eſt ſubtilius. Lignum aloes cum eo quòd ualet ad hoc quod ualet cin-
namomum, eſt utiliſſimum ad frigiditatem ſtomachi, purgans id quod eſt in humiditatibus per mirabi
lem eius proprietatem. Et maſtiche dol. ſedat in ſtomacho, & digerit humiditatem. Aniſum prouocat
urinam, & aperit oppil. eſt enim ualde ſubtile. & liquefacit ſuperfluitates. & facit dol. quieſcere. Spa-
tana aperit oppilationes, & ualet ſpleni utilitate magna. Gariophylli deſiccant humiditates extra-
neas, & confortant membra interiora. Et dabat ad potandum aquam in qua decocta fuerit radix iri-
dis, patientibus oppilationem craſſam, & prima hora curabantur. Et ego dico quòd decoctio abſin- G
thij, & centaureæ minoris faciunt hæc. ſed radix iridis fortius operatur. Alia medicina, quam acce-
pi ab aduena Aegyptiaco, qua curabat oppilationes antiquas, & febres, & aſthma antiquum. & non
eſt ei ſimilis. & iſte aduena acceperat ab uno medicorum altarium. Cuius hæc eſt confectio. R. radic.
iridis, ariſtolochiæ longæ, & ro. ſucci marrubij, ana. ʒ.iiij. ſucci gaſit, myrthæ, chamædryos, & campho-
ræ, ana. ʒ.j. ſpicæ nardi, ſpatanæ, ana. ʒ.ij. granorum balſami, ligni aloes, ana. ʒ.ij. & s. puluerizentur, &
conficiantur cum ſyrupo mel. qui fit ſecundum hunc modum. R. garo. cinnamo. carda. myrrhæ, ana. ʒ.j.
& s. liga has medicinas in panno raro, & pone in j. lib. aquæ die & nocte. deinde cola, & colaturæ ad-
miſce lib. j. mellis boni, & coque ſuper prunas ſine fumo & flamma, & coque, donec fiat ſyrupus. poſtea
confice cum oleo alias medicinas, & ſerua. & da ex eo in ægritudinibus quas diximus, in modum auel-
lanæ uel caſtaneæ. hoc electuarium eſt de melioribus medicinis quas uidimus. Et uidi hunc medicũ
curare multas ægritudines per medicinas ſimplices, & ex eis quas dabat eſt. ʒ. j. ariſtolo. ro. aſthmati-
co. & dabat decoctionem epithy. epileptico ex melãcholia. & accipiebat. ʒ.j. ex eo & ponebat in aqua
calida per noctem. mane colabat, & apponebat a ſexta parte. ʒ. ſcamoniæ, uſque ad octauam partem ʒ.
nos aliquando addidimus agarici. ʒ.j. & dabat ad bibendum decoctionem agar, contra dolorem capi-
tis. & dabat ammoniacum contra dolorem iuncturarum ex humore craſſo. & ſæpe curabat taliter. Ego H
autem ſemper ſoleo dare de ſucco marrubij & ſtœchados, miſtis cum aqua, in qua decoctũ fuerit mar-
rubium uiride & chamædrys, & dabam aſthmatico. & ex eo ſanaui multos. Aliud medicamen, quod
accepi ab aduena, cui non eſt ſimile. ualet epilepticis, & anheloſis, & tuſſientibus. & eſt expertiſſimum
ad epilepſiam. R. hyſſopi ſicci, ireos, myrrhę, piperis nigri & lon. carda. ſed in loco eius ponitur naſtur.
& carui, ana. ʒ.ij. ſpicæ nardi, coſti, ammeos, ana. ʒ.j. cõfice cum aqua in qua decoctum ſit ſquinanthũ.
& ſi uolueris quòd purget, cum melle confice. & da ex eo tantum a. ʒ.ij. uſque ad. iij. & ultimum eſt ad
hoc. Et dicamus decoctiones quas probauimus, & lucrati ſumus ab iſto Medico. Decoctio ſquinan-
thi. & granorum balſami, quando biberit ex ea epilepticus, & qui habet hu. craſſos, quotidie, confert
ei. Aqua in qua decocta eſt aſſa, quando biberit triſtans curabitur. Decoctio agarici, quam ſiquis bibe
rit qui habet dolorem antiquum capitis, ſanabitur. Decoctio carui, & ſeminis apij, prouocat urinã &
menſtrua fortiter, & ſubtiliat humores craſſos. Decoctio centaureæ curat iſchiadem. Decoctio corti-
cis fiſtici confortat ſtomachum, & mundificat cannales pulmonis & hepatis. Decoctio aſari prouocat
urinam, & menſtrua fortiter. Decoctio maſtiches confortat ſtomachum debilem ualde. Iſtas ergo de-
coctiones accepimus ab aduena Aegyptio expertas. & probauimus eas, & inuenimus eſſe ueras. Me-
dicamen, quod accepi a quodam ſene, curat ſplenem durum. Et ſi poſitum fuerit ſuper ſcrofulas, diſ-
ſoluit.

A ſoluit.& eſt ſublime ualde. R.ammoniaci.ʒ.quatuor,diſſoluatur in ſucco chamæmeli, aut in ſucco anethi,aut in decoctione floris chamæmeli.& miſce cum eodem radi.capparis, conficiantur, & da ad bibendum.ʒ.ij.cum decoctione carui. Medicamen expertum,quod habui & accepi a quodam uiro experimentatore, ualens ad ſplenem. Recipe ſcolopendriæ,granorum balſami, granorum tamariſci, rubiæ ana.ʒ.ij.confice cum melle.& dentur ex eo.ʒ.iij.& poſtea bibat acetum in quo cocta fuit ſpatana.i.acorus,ita ꝙ de ſpatana.ʒ.ij.mittantur in octo.ʒ.aceti.& coque uſque ad.iiij. ʒ. Medicamen quod accepi ab eo ẽt,& ualet ſtomacho frigido.prouocat urinam,aperit oppilationes,& eſt minus forte. Recipe cinnamomi.ʒ.j.folij corticis fiſtici, cardamomi,abſinthij,agarici,ſquinanthi,'granorum balſami. ana.ʒ.ij.ſucci ſtœchados,ſeminis fœniculi,aniſi,aſari,ana.ʒ.iiij.myrrhæ, ariſtolochiæ rotundæ, radic. iridis,maſtiches,ana.ʒ.j.confice cum melle bono.& ſume.ʒ.ij.cum aqua, in qua decoctum ſit aſarum & ſemen fœniculi. Aliud medicamen quod recepi ab Agargeo,cõfortat mẽbra frigida. & ualet ſpaſmo,& mortificationi membrotum,& generaliter omnibus paſſionibus cerebri frigidis, & neruorum. R.agarici,ammoniaci,ſucci ſtœchados.piperis trium generum,ſquinanthi,carui,ana.ʒ.ij.caſtorij, aſari,ſcillæ aſſatæ ana.ʒ.j.rad.iridis,& maſtiches,& ſeminis apij,ana.ʒ.s.ſpatanæ, ſcorodi, zingiberis ana ʒ.j.s.confice cum melle bono.& ſumat ex eo ʒ.ij.cum aqua calida.& iſte Agargeus fuit de ſapientibus

B qui fuerit tempore ſuo.& erat qui habebat unam medicinam,quam neminem docere uolebat: dabat enim eam habentibus fortem dolorem,& ſtatim prouocabat urinam,& uentoſitarem expellebat ita, ꝙ mox auferebatur dolor. Cuius confectio hæc eſt. Recipe iridis,chamædrios,ſeminis fœniculi,aniſi,

al.florum. apij,aſari,ana ʒ.ij.cinnamomi,zingiberis,carui, foliorum chamæmeli, ana ʒ.j.ſucci ſtœchados, gentianæ.marrubij,ana ʒ.ij.puluerizentur,& conficiantur cum decoctione aſari, ſquinãthi, ſeminis fœniculi. fac pilulas ʒ.j. & da cum aqua in qua decoquitur flos chamæmeli.hæc etiam medicina eſt fortis ualde,& non eſt ei ſimilis in prouocando urinam,& ſubtiliando humores, & aperit oppilationes, & ſtomachum frigidum temperat & confortat. Aliud medicamẽ quod accepi ab eo,& ualet ad febres compoſitas,& digerit humores crudos. R.ſemiııs apij,ſeminis fœniculi,radicis iridis,ariſtolochiæ longæ & rotundæ,fol.chamæpityos,meu,phu,ana.cõfice cum oxymelite ſcillæ,& ſumat ex eo cum aqua calida,in qua decoquitur ſemen apij. Aliud ad febres compoſitas & chronicas expertũ,et iam probaui multoties. R.aſſæ fœtidæ,bonæ,piperis nigri & longi,& ſeminis apij,aniſi,fœniculi puluerizẽtur, & conficiantur cum uino antiquo.& da de eo cũ aqua decoctionis fœniculi. Aliud expertum prouocans urinam. Recipe aſari,ſeminis fœniculi,rubiæ,coſti,ana.ʒ.j.ſatureiæ,hyſſopi ſicci,ana ʒ.ij.puluerizentur,& formentur pilulæ,& detur ex eis.ʒ.j.cum aqua decoctionis fœniculi & aniſi. Aliud ad pũ

C cturas ſcorpionis. Recipe aſſæ fœtidæ,ſcorodi,centaureæ minoris,ana.ʒ.ij.ſeminis rutæ, caſtorij, ana. ʒ.iiij.puluerizentur,& conficiantur cum uino antiquo. Experimẽtum probatum quod laxat humores uiſcoſos.& eſt optimum contra iſchiadem.& eſt de experimentis Irini Romani. Recipe ſatureiæ,maſtiches,radic.ireos,ſucci ſtœchados,zurungen ana ʒ.i.agarici,turbith,ana ʒ.iiij.conficiantur cum ſucco fœniculi.fac pilulas,& da ſecundum uirtutem patientis. Aliud conſtipans naturam aroſtrocamet, ualens ad fluxum uentris,quando fit ex debilitate uirtutis retentiuæ: confortat inteſtina & membra interiora.R.ro.pul.granorum myrtæ,ſumac,luti armenici,ana conficiantur cum ſucco plantaginis, & fac pilulas.ʒ.ij.& da cum aqua decoctionis granorum myrtæ. Aliud ualens ad fluxum ex debilitate hepatis.& eſt expertum. R.ligni al.roſ.ſpicæ nardi,cinnamomi,berberis,ana.ʒ.ij.laccæ,rhubarbari, gariophyl.ana ʒ.s.cõficiantur cum aqua decoctionis roſarum.& da.ʒ.ij. Aliud,& eſt ad fluxum prouenientem ex cauſa frigiditatis mẽbrorum.& iſte modus fluxus quãdo accidit,uix ſeparatur.& iſta medicina eſt nimis utilis ad hoc. R. cinnamomi,ligni al.gariophyllorum,aniſi,carui,chamædryos, ariſtolochiæ rotundæ,ſpatanæ,ana ʒ.j.puluerizentur,& conficiantur cum aqua decoctionis ligni al. Medicamen aliud quod accepi ab Acoſtror,qui fuit ſocius Aſtrocani:& uocabat ipſum electuarium ligni al.& non eſt ei ſimile.& iam probaui id ſæpe.& ualet ad debiliratem membrorum interiorum, & ad flu

D xum hepatis,& aperit cannales,& ſubtiliat humores,& confortat hepar ualde. R. rhubarbari,laccæ, ſpicæ nardi,aſari.chamæpityos,galangæ,gariophyl. aniſi,ana.ʒ.iiij.roſ.maioranæ, maſtiches, granorũ balſami,phu,meu,ana ʒ.j.ſquinanthi.drac.j.& s.ligni aloes,chamædryos,ſucci ſtœchados,ana ʒ.j.conficiantur cum aqua decoctionis ligni aloes & ſpicæ nardi.poſtea miſce mel quod ſufficit,& malaxa.& ſume ex eo.ʒ.ii.uel.iii.cum aqua decoctionis ligni aloes & ſpicæ nardi.& hæc medicina eſt de nobilioribus medicinis ad ea quæ diximus.quoniam prouocat urinam, & confortat membrum, & aperit cannales,& ualet ad lapidem.Et iſte Acaſtror dabat ad potandum decoctionem chamæmeli ei qui patiebatur dolorem fortem ex frigida cauſa.& ponebat patiẽtem in balneo eiuſdem herbæ. & dabat decoctionem utriuſque ariſtol.aſthmaticis.& ad prouocationem mẽſtruorũ.Et dabat ſaccharum roſ. habentibus flammam in ſtomacho. Medicinæ breues quibus utebatur Caſion, qui erat ex Armenia anteriori, & fuerunt expertæ,& bonæ inuentæ ſunt. Medicamen ualẽs ad morſum ſcorpionis. Recipe aſſæ fœtidæ,galbani.conficiantur cũ decoctione ſcorodi,& ariſtolo.& accipe ex eo auellanã cum aqua calida. Medicamen ualens aſthmaticis. Recipe marrubij,ariſtolo.ana ʒ.ii.laccæ.ʒ. iii. conficiantur cũ melle.& da.ʒ.iii. Aliud ſubtilians humores.& ualet contra putrefactionẽ. R.ſpicæ nardi,cinnamomi,gariophyl.ariſtolochiæ longæ,conficiantur cũ uino odorifero,aut cum aqua decoctionis ariſtolochiæ rotundæ, & gaſit. Aliud ualens ad hepar, & cannales eius. & extenuat pingues

homines

homines. R. ariſtolochiæ ro. laccæ, thu barbari, ſpicæ nardi, ana. ʒ. iij. conficiantur cũ melle. & da. ʒ. iij. E
Medicamen prouocans urinam fortiter. & eſt ualde bonum contra fe. phlegmaticas & melancholicas.
R. caſiæ. laccæ, aniſi, apij. ana. conficiantur cum melle, & da. ʒ. iiij. cum aqua calida in qua coctum fuerit
aniſum. Medicamen diſſoluens naturam cito, & diſſoluens uentoſitates. Recipe maſtiches, aniſi, zingi-
beris. ana. ʒ. i. turbith. ʒ. iij. puluerizẽtur, & conficiantur cum melle bono. & da. ʒ. ij. Aliud huiuſmo-
di expertum. R. turbith, agarici. ana. ʒ. i. maſtiches, aniſi, ana. ʒ. i. & s. conficiantur cũ melle. & da. ʒ. iij.
Aliud purgans choleram. & datur in qualibet hora. & diſſoluit cito. Accipe ſcammoniæ. ʒ. ij. mitte in
coctano, & aſſa ſub cinere calido. poſtea extrahe, & mitte cum ſcammonia in cydonio drach. i. maſti-
ches. poſtea pinſe, & fac trochiſcos à. ʒ. i. uſque ad. iij. & da. i. Iſtæ ergo ſunt medicinæ confectæ. & ſunt
ualde bonæ, & expertæ.

De Medicinis Catilinæ.

Medicinæ Catilinæ, qui fuit Medicus Lithois regis. Medicamẽ expertum ualens hydropi diſſoluẽs
uentoſitates craſſas, & confortans ſtomachum debilem. & eſt ſicut bezahar ad has ægritudines quas
diximus. R. aniſi, iridis, laccæ, ſpicæ nardi, ligni al. gariophyl. agarici, ana. ʒ. iij. carui. hermel, fœniculi,
ana. ʒ. ij. ariſtolochię longę & rotũdę, centaureę minoris, ſatureiæ, ammeos, myrrhę, origani, ana drach.
iiij. maſtiches roſarũ. ana. drach. viij. rhubarbari, gentianæ ana. ʒ. v. ſquinãthi, myrrhæ† ſiccæ ana drach. F † al. mentæ.
vi. conficiantur cum melle bono. & ſume drach. ii. uſque ad iij. cum aqua decoctionis carui & ariſtolo.
& hæc medicina eſt nobilis ad ea quæ diximus, & eius compoſitio hoc oſtendit. Electuarium exper-
tum ualens fe. antiquis. & uentoſitatibus craſſis. & purgat urinam. R. floris chamæmeli, aniſi, laccæ, ari
ſtolo. rotun. ana drach. quatuor. maſtiches drach. roſ. drach. ij. rubiæ drach. i. conficiantur cum melle. &
utere. Aliud. R. floris chamæmeli, aniſi, rubiæ, fœniculi, aſari, ana. cõficiantur cum melle. & ſume ex
ea drach. ij. cum aqua decoctionis aniſi. Aliud prouocans urinã. R. aſari, rubiæ, ſeminis cucumeris &
cymini, ſeminis apij, ana. cõficiãtur cum ſyrupo facto ex marrubio & melle. Medicamẽ expertũ ualde.
hydropi. diſſoluit. n. inflationẽ. R. iridis, ariſtolo. agarici, ana cõficiantur cum ſirupo facto ex aſaro car
pobal. & melle & ſumat drach. ij. cum decoctione fœniculi. Aliud prouocans urinã. R. amygdal. dul-
cium ſeminis, cucumeris, aſari, ariſtolochiæ longæ, ana. ʒ. i. cõficiantur cũ aqua decoctionis rubiæ. &
detur cum aqua decoctionis fœniculi & apij. Aliud ad hydropẽ & aſthma. R. iridis, ſucci marrubij, ari
ſtolochiæ longæ & rotundæ, laccæ, ana. cõficiantur cũ decoctione iridis. & detur cum aqua calida de- * al. lactucæ.
coctionis gentianæ. Aliud prouocãs urinã. Accipe ſaliuncæ, ſeminis cucumeris, *laccæ rubræ, ana. cõ
fice cũ melle. & detur ex eo. ʒ. iij. Aliud cõfortans hepat cõfortatione magna. & ualet cõplexioni fri-
gidæ & humidæ. & eſt mirabile. R. rhubarbari, laccæ, gariophyl. ligni aloes, roſ. rubiæ ana conficiantur G
cum aqua decoctionis corticis fiſtici & gafit. & detur. ʒ. ij. ex eo cum aqua decoctionis ariſtolo. * roſa. * al. rotundæ.
& gafit. Aliud expertũ ad ſplenẽ. R. ſcolopẽ. ammoniaci, radicis capparis, ana. confice cum melle & a-
ceto. & dentur ex eo. ʒ. iij. cum decoctione ariſtolochiæ rotundæ. Aliud ualens contra lapides. R. ſangui
nis hirci ſicci, lapidis iudaici, ſaliuncæ, lapidis qui inuenitur in cyſti fellis uaccæ, aſari, amygdalarũ ama
rarum, ſeminis cucum. bdellij, coſti, ana. cõficiantur cum aqua & melle, in quibus ſunt decocta rubia
& coſtus. & dentur. ʒ. ij. cum aqua decoctionis aſari, & floris chamæmeli. Aliud expertum contra lapi
dem renum. R. ſanguinis hirci ſicci, lapidis citrini qui inuenitur in cyſti fellis uaccæ, fœniculi, ſaliuncæ,
amygdalarum amararum, ana. confice cum uino antiquo, uel aqua decoctionis radicum apij & fœnicu
li. forma trochiſcos unius drachmæ. Et da. i. cum ſyrupo de ſaliunca.

De medicinis Socionis.

Medicinæ Socionis. Iſte fuit maximus medicorum Græcorum, qui habebat experimenta plu-
rima in fine nobilitatis. quæ nos acquiſiuimus a diſcipulis eius, ſcilicet Teranoz & Hargemez
& Harcoz. medicamen magnæ nobilitatis & utilitatis, laxans & diſſoluens craſſas uentoſitates,
& non eſt ei ſimile, quod etiam iam probauimus. Accipe agarici drach. iij. ellebori nigri
drach. ij. & s. maſtiches drach. x. folij, ligni aloes, aſari, radicis iridis, turbith, ſquinanthi ana H
drach. ij. aniſi, carui, fœniculi, ammoniaci, ana drach. i. ſcillæ aſſatæ drach. quatuor, roſarum.
ʒ. vi. ſcammoniæ. ʒ. i. confice cum melle bono. & da de eo quaſi auellanæ pondus. Decoctio pur-
gans matrices mulierum, & diſſoluens uentoſitates, & prouocans menſtrua. Recipe florum
ammeos, harmel, aſari, flor. chamæmeli, fœniculi, gentianæ, ſpicæ nardi, ſquinanthi, chamæ-
pithyos, chamædryos, aniſi, rubiæ, ana drach. decem. coquantur in. iij. lib. aque donec remaneat
lib. i. deinde amoueatur ab igne, & diſſoluatur in eadem aqua calida drach. i. ammoniaci. & detur
de eo, quoniam eſt mirabile. Decoctio ualens nimis in declinatione febris quotidianæ. Recipe
gentianæ, radicis apij, radicis fœniculi, rubiæ, agarici, turbith, aſari, roſarum, ſpicæ nardi, ana.
ʒ. i. ponantur in caldario cum tribus libris aquæ, & coquantur ſuper ignem leuem ſine fumo & flam-
ma, donec remanet lib. i. & ſoluatur in ea calida drach. i. laccæ, & utatur. Aliud prouocans uri-
nam cito. Recipe phu. rubiæ. terantur. & dentur ex eis drach. ij. & s. cum aqua decoctionis hyſ-
ſopi, & ſatureiæ calida. Aliud diſſoluens omnes durities. curat & duritiem ſplenis, & ſcrofulas.
Recipe tragacanthæ. floris chamæmeli, & pic. liquidæ, ammoniaci, medullæ cruris uituli, galbani,
ana. conterantur, & diſſoluatur ammoniacum in aceto antiquo. liquefiat medulla & pix. & conficiãtur
pulueres, & miſceãtur. & ſuper locum ponantur. Aliud huiuſmodi. Accipe foliorum capparis,
ammoniaci

A ammoniaci,galbani,capillorum ueneris,floris chamæmeli,medullæ cruris ceruini, ana conficiantur,
& ponantur ſuper locum durum. Aliud quod cito laxat & diſſoluit inflationem,& prouocat urinã,
& ualet hydropicis. Recipe turbit,agarici, fœniculi, aniſi,ana ʒ.j.ſcammoniæ octauam partem ʒ.j.
radicis iridis,laccæ,ſpinæ romanæ,rubiæ, phu,ana.drach.j.& ſemis.conficiantur cum ſyrupo facto cũ
melle,hyſſopo,& origano,ſatureia, & utatur. Aliud ualde bonum,ſubtilians humores.bonum con
tra aſthma & laxat humorem uiſcoſum. Recipe ariſtolochiæ rotundæ, rhu barbari, ſucci marrubij.
laccæ,turbith, ana drach.j. maſtiches drach. ij. agarici drach. unam. conficiantur cum ſyrupo facto
ex melle & marrubio, & utatur. Aliud ualde bonum.& dicitur electuarium iridis. & eſt multarum
utilitatum.& eſt ualde mirabile contra hydrop.& contra debilitatem hepatis. & prouocat urinam &
menſtrua.& laxat humores diuerſos. Recipe ariſtolo. rotun. laccæ, ſquinan. marrubij ana ʒ. iij. li-
gni aloes,roſarum,ana drach.iiij.agarici. ʒ.viij.radicis iridis.ʒ.j.conficiantur cum bono melle. & de-
tur ſecundum uirtutem cum aqua decoctionis ſpatanæ & ſatureiæ. Aliud electuarium. & dicitur ele
ctuarium rhubarbari.& confortat hepar.& eſt nimis expertum.& nos iam probauimus ipſum ſæpe.
Recipe ariſtolochiæ rotundæ, ligni aloes, laccæ, ſpicæ nardi, folij roſarum, ana ʒ.x. rhu barbari.ʒ. xx.
conficiantur cum ſyrupo facto ex melle.&detur ex eo quaſi auellana cum aqua calida decoctionis fo-
B lij & gariophyllorum.eſt enim optimum in confortatione hepatis,& omnium membrorum interiorũ.
Aliud electuarium ariſtolochiæ ad remouendum typum in febribus chronicis. R. aſſæ fœtidæ, zin-
giberis,folij,chamæmeli,piperis nigri & longi,centaureæ,harmel,ana.drach.j. ariſtolochiæ rotundæ,
ad pondus omnium.Conficiantur cum ſyrupo facto ex melle,& ariſtolo.& utatur ſecundum uirtutem
patientis a.ʒ.j.uſque ad.ʒ.ij. Aliud diſſoluens uentoſitates. Recipe aſſæ fœtidæ,rutæ,ſatureiæ,ca-
ſtorij,ana.ʒ.ij.aniſi,fœniculi,ana.ʒ.j.conficiantur cum melle.& utatur cum uino puro. Aliud diſſol-
uens uentoſitates,& prouocans urinam fortiter & menſtrua. Accipe aniſi,laccæ,ariſtolochiæ rotun
dæ,rubiæ,gentianæ,meu,phu,ſpicæ nardi,coſti.conficiantur cum melle.& dentur ex eo.ʒ.iij. cũ aqua
calida decoctionis fœniculi.

De medicinis Azariconis philoſophi.

Medicinæ Azariconis.Iſte uir quamuis non habuerit nomen inter Medicos, recepi tamen ab eo
quatuor medicinas nimium expertas. Primum medicamen ualet ad fe.chronicas, quæ fiunt ex hu-
more craſſo,& aufert typum.& ſoluit uentoſitates.& laxat humorem uiſcoſum.& ualet paralyſi. Re
cipe iridis drach.x.piperis nigri & longi & albi,aſſæ fœtidæ,ſcorodi, caſtorij,folij,ſeminis rutæ, aſari,
ammoniaci, galbani, ſatureiæ,ſanguinis anſeris ſicci, ſagapeni, xylobal. carpobal. ana drach. s. ſpicæ
C nardi,croci,ana ʒ.iij.chamæpityos, chamædryos, ammeos, mentæ, maioranæ,foliorum rubi agreſtis,
carui, gariophyll.ligni aloes, cinnamomi,aniſi,ana ʒ.iij.turbith,ad pondus omnium,agarici.ʒ.decem.
terantur,& confice cum ſyrupo facto ex melle.& detur ex eo.ʒ. j. & s. cum aqua calida decoctionis
gentianæ & aſari. Iſtud enim medicamen eſt ualde expertum contra infirmitates frigidas iuncturarũ,
& aſthma, & dolores frigidos, & diſſoluit uentoſitates, & ſæpe probauimus ipſum. Medicamen
confortans membra interiora, & eſt ualde bonum ad fluxum chronicum. & confortat ſtoma-
chum. & aufert uomitum. Recipe nuc. cypreſſi, ligni aloes, tamariſci,ana drach.iiij. roſarum, ma-
ſtiches, laccæ, cinnamomi, ana drach.ij. confice cum aqua decoctionis rubiæ & myrtæ. & da cum
aqua decoctionis cypreſſi. Tertium medicamen ualet ad lapidem renum & ueſicæ. & aperit oppi-
lationes.& expellit fæces per urinam. & eſt expertum. Recipe capil. ueneris, cineris ſcorpionis.
gentianæ, uitri aduſti, lapidis iudaici, ſeminis cucum. & cucurbi. aniſi, radicis lilij cæleſtis. pulue-
rizentur, & conficiantur cum aqua decoctionis chamæmeli uel melilo. & melle.& ſumatur cum de-
coctione agarici. Quartum medicamen ualet hydropic. & frigiditate hepatis, & citrino colori.
Recipe agarici, lilij cæleſtis, laccæ, ariſtolo. lon. & rotun. ſucci ſtœchados, ſucci marrubij, oliba-
ni, phu, chamædryos, chamæpityos, cinnamomi, ana ʒ.ij. folij, gariophyll. ana drach. v. rhubarbari,
D aniſi, ana drach.iij.ligni aloes, ad pondus omnium. pulucrizentur,& conficiantur cum melle. & den-
tur ex eo drach.iij.

De medicinis Gereonis.

Medicinæ Gereonis Græci. ab iſto uiro habuimus.xj.medicinas expertas ad diuerſas ęgritudines,
quas nos probauimus,& inuenimus ipſas eſſe mirabiles. Primum medicamen ualet ad infirmitatẽ
ſtomachi frigidi & confortat ipſum,& eſt nimis mirabilis. Recipe trium piperum, ſpicę nardi, zin-
giberis,ro. ana drach.decem. ligni aloes ad pondus omnium. confice cum melle.& da cum decoctio-
ne ammeos,& mentę, & gariophyll. Secundum ualet ad dolorem fortem. & iam probauimus ip-
ſum. Recipe floris chamęmeli,ſquinanthi, centaureæ, ariſtolochiæ rotundæ. confice cum melle. &
da drachmas quatuor cum aqua calida. Tertium huiuſmodi eſt.ſed præcedens ſecurius eſt. Reci-
pe croci, ſpicæ nardi, opij thebaici,ana drach.ii.chamæmeli drach.ii.confice cum melle.& da drach.s.
cum aqua calida. Quartum huiuſmodi.& eſt mirabile. Recipe ſucci coronę regię, chamæmeli quan-
do fuerit uiridis ana drach.iiii. Et ſi iſtæ herbæ non fuerint inuentæ uirides, accipe earum decoctio-
nes,& pone octauam partem drach.croci, & ſquinanthi. ʒ. iij. & bulliant uſque ad medietatem.& da
bibendam colaturam. Quintum ualet ad dolorem ex oppilatione.R.radicis lilij cæleſtis, agarici. ana
ʒ.iiii.ariſtolo.lon.& ro.chamępi.ana drach.v.coquantur, & ponantur in lib.iij.aquæ & bulliant ſuper

ignem leuem,donec remaneat lib.j.& appone laccæ.ʒ.j.& s. & da ad bibendum tepidum.Sextum diſ- E
ſoluit uentoſitates.& ualet colicæ ex uentoſitate.R.cymi.fœnicu.carui,aniſi,ana.terantur,& conficiantur cum ſyru.facto ex melle & ammi & ſatureia & origano.& ſumatur ex eo cum aqua decoctionis radi.apij.& cum.ʒ.j.agarici.Septimum huiuſmodi, R.aniſi,cumini, agarici,abſinth. centaureæ. terantur. & dentur de illis.ʒ.iij.quando uentoſitates fuerint multæ,& paſſio fortis. Octauum laxat humorem uiſcoſum.& eſt nimis bonum contra epilepſiam & paralyſin. quo ego ſemper utor. R. agar. abſinth. colocynthid.ana.ʒ.j.aniſi, ligni al.maſti. ana.ʒ.ij. ſpatanæ, ammonia. ſagapeni, aſſæ foe. radic. lilij cæ. ana ʒ.j.& s.aggregentur,& conficiantur cum aqua decoctio. aniſi,ariſto.lon.& ro. & melle, & ſumatur ex eo quaſi auellana. Nonum ualet triſtibus & timidis. R.radicis ariſtolochiæ rotũdæ, gariophyllorum,ligni aloes,ana.drach.iij.conficiantur cum melle & aqua maioranæ.& da de eo.ʒ.iij.Decimum ualet lapidi renum & ueſicæ,diſſoluit uentoſitates,& laxat diuerſos humores.& eſt bezahar. R. turbith,agarici,uitri uſti, zingiberis, lapidis iudaici, ſanguinis hirci ſicci, aniſi, fœniculi, trium piperum, chamædryos, chamæpityos, bdellij, ana ʒ.iiij. confice cum bono uino decoctionis agarici, & carui. Vndecimum ualet ad aſthma. R. turbith,agarici,ariſtolo. ro. ana drach. j. confice cum decoctione marrubij.& da cum decoctione aſari. Iſtæ ſunt medicinæ, quas probauimus ſæpe, & inuenimus eas optimas. F

De medicinis Betarnem.

Modo dicam medicinas Betarnem Siciliæ,& ſunt tres,quas probauimus ſæpe, & inuenimus eas eſſe ueras. Primum ualet contra medicinas mortiferas,& eſt nimis experta. Recipe laureolæ, luti ſigillati,phu,meu,apij,cinnamomi,ana ʒ.j.rutæ,xylobalſami,carpobalſami,ana ʒ.ij.confice cum melle. & da.ʒ.j.& s.debilibus uel ʒ.ij.fortibus. Secundum ualet ad morſum ſcorpionis.& calefacit corpus. & aufert tremorem in febribus. R.caſtorij drach.i.ſcorodi drach.ij.coſti amari drach.i.& s.zingiberis ana drach.i.conficiantur cum melle.& detur drach.i.& s.cum uino. Tertium prouocat urinam & mẽſtrua. R.pulegij,cymini radicis lilij cæleſtis, ariſto.rotun. Conficiantur cum melle.& dentur drach. iij. Medicamen quod compoſuit Amaloz de Macedonia.ualet ad fe.phleg.& diſſoluit humores. lique facit eos.& eſt bonum duritiei ſplenis. R.ſcolopendriæ,ſquinanthi, chamæpityos, caſtorij trium piperum,ſpicæ nardi, folij,aſari,ana drach.j.turbith,radicis lilij cæle. carpob. xylobal. pulueriʒentur, & conficiantur cum melle decoctionis aſari,ſquinanthi,opopana.& detur de eo quaſi auellana. Medicamen ſquilitam,quod ualet morſibus ſcorpionis. R.ariſto.lon.& ro.ana aur.i.cymini.drach.j. aſſæ foetidæ,carui,ſeminis rutæ,ana drach.ij.caſtorij.drach.iiij. Confice cum melle. & da drach.ij. cum aqua G
calida decoctionis gentianæ,uel ariſtolo.uel cum bono uino. Medicamen melius,quod ualet ad dolores fortes.& iam probauimus ipſum,& inuenimus melius quàm theriaca. R.cymini,carui, aſſæ foeti.ariſtolo.chamæmeli,coronæ regiæ,abſinthij, agarici,ana drach.x.trium piperum, opij, ana drach. i. croci,carpobalſami,ſquinanthi,cinnamomi,ana drach.ij.aſari gentianæ ana aur.i.pulueriza,& confice cum ſyrupo facto ex melle & ſquinantho & chamæmelo & corona regia & aniſo. Et da cum aqua decoctionis aniſi.

De medicinis Achaaſos.

Medicinæ ſumptæ ab Achaaſos experimentatore Athenarum.Ab iſto nobiliſſimo Medico accepimus tres medicinas compoſitas,quibus ſemper uſi ſumus poſtquam nouimus eas. ſunt enim mirabiles. Et ab eo acquiſiuimus.xxx.medicinas ſimplices expertas in diuerſis ægritudinibus. Primum medicamen compoſitum ualet ad aſthma antiquum,& aperit oppilationes. Recipe aſari aureum unũ, ſucci marrubij,hyſſopi,ſtyra.ſicci, caſtorij ana drach.s.trium piperum aniſi, ana aureos duos. conficiantur cum oxymelite ſcillitico.& detur ex eo a ʒ.iij.uſque ad.iiij.Medicamen ſecundum ualet ad fluxum antiquum,qui contingit ex frigiditate membrorum. Recipe nu.cypreſſi,folij, ligni aloes, ſpicę nardi, roſarum ana drach.ij.Confice cum aqua decoctionis ligni al.Et da de eo drach.iij.cum decoctione ro H
ſarum. Medicamen tertium confortans uirtutem retentiuam. R. gallarum, ſumach,berberis, ana aureum.i.gummi arabici uſti, ligni al.ana drach.j.rhu barb.drach.iij.confice cum decoctione ſc. lapathij acuti,& granorum myrti.& detur cum decoctione cypreſſi.Iſte uir curabat ægritudines multas cum medicinis ex quibus elegimus.xxx.medicinas ueraces. Primo dabat maſtichen ad dolorem ſtomachi. Secundo dabat drach.ij.aſſæ foetidæ contra morſum ſcorpionis. Tertio dabat drach.iij.aceti fortis calidi contra morſum uiperæ.& eſt fortis operationis. Quarto mittebat ſuccum * iari,et intromittebat contra maculam oculorum.et ſæpe hoc faciebat. Quinto dabat ad purgandum pectus drach. iij.radicis lilij cæleſtis. Sexto dabat drach.i.aſari,et curabat ſtranguriam. Septimo dabat chamæmelum pulueriʒatum,& malaxatum cum melle,ad dolorem * uentris & renum,propter frigidos humores exiſtentes in illis inſtrumentis.& prouocabat urinam. & curabantur. Octauo dabat drach. duas laccæ contra oppilationes hepatis. Nono dabat drach.iij.ammoniaci ſplenitico.et curabat eum omnino in paucis diebus. Decimo dabat lac leproſis.et curabat multos. Sed in hoc requiritur ſcientia in cognoſcendo cauſam lepræ in qua lac conueniat. Vndecimo dabat rhun barbarum ad debilitatem hepatis de frigida cauſa.et curabat omnes omnino. Duodecimo dabat drachmas duas cubebarum ad aperiendum oppilationes quæ accidunt in membris inferioribus. Tertiodecimo dabat drachmas

* al. ariſtolochiæ.

* al. ueſicæ.

tres

†drach.i. rhubarbari. A tres maioranæ cum† [drachmis duabus rubiæ] ad prouocandum menſtrua. Quartodecimo dabat ʒ.
duas aſari ad prouocandum menſtrua. Quintodecimo dabat carui romanum contra iſchiadem cũ ca-
lida,& curabantur. Sextodecimo dabat caſtorium contra lapidem renum. Decimoſeptimo dabat ʒ.
iiij.laureolæ cum aceto.& curabat morſus ſcorpionum. Decimooctauo dabat ʒ.iij.zingi. ad infirmi-
tates frigidas,& caleſaciebat,& eſt nimis forte. Decimonono dabat drach.ij.aloes contra triſtitiam,
& ad confortandum os ſtomachi, & curabantur uſitando. Vigeſimo dabat centauream minorem ad
iſchiadem,& curabantur. Vigeſimoprimo dabat puluerem gariophyl.contra debilitatem uirtutis di
geſtiuæ. Vigeſimoſecundo dabat decoctionem caſith contra debilitatem hepatis, & oppilationes, &
curabat omnes. Vigeſimotertio dabat oleum uiride contra ſpaſmum ex ſiccitate. Vigeſimoquarto
dabat decoctionem agarici contra ægritudines cerebri & hepatis. Vigeſimoquinto dabat alfenid, id
eſt penidias contra infirmitates pectoris,& curabat aſthma. Vigeſimoſexto dabat decoctionem cen
tauree & rutæ contra morſum rutelæ. Vigeſimoſeptimo dabat decoctionem iuniperi ad prouocandũ
* al. matricis. mẽſtrua. Vigeſimooctauo dabat decoctionẽ ſquinãthi ad dolorẽ * mulieris poſt partũ. Vigeſimonono
dabat decoctionem gentianæ ad frigiditatẽ membrorũ, & ad fluxũ prouenientem ex ea. Trigeſimo
dabat galbanum ad prouocandum urinã,& ad extrahendum embrium. Nos autem non ſcripſimus
B has medicinas,quamuis plures earum cognoſcãtur ab omnibus,niſi ut non negligantur ab eis. quoniã
ſi utatur de illis ut oportet,erunt mirabiles. Et quoties,uſus fui decoctione facta ex hyſſopo, & aſaro,
& duabus ariſtol.curaui de epilepſia: Et cum decoctione ſolius hyſſopi, ex aſthmate.Sed oportet Me-
dicum ſcire quando oportet dare has medicinas,& in quo tempore,& in quibus complexionibus ua-
let.aliter non ualent.

De medicinis Andrezeos.

Medicinæ Andrezeos ſunt hæ.Iſte fuit philoſophus in tempore ſuo,& habebat multas medicinas
compoſitas:ex quibus elegi quinque expertas,& dimiſimus alias quæ cognoſcuntur a pluribus. Pri-
mum medicamen ualet hydropicis,& frigiditati hepatis.& prouocat urinam generaliter & fortiter,&
dico ꝙ nulla medicina eſt ei ſimilis in apertione hepatis. Recipe radicis lilij cæleſtis, agarici, calami
aromatici,laccæ,aſari,roſ.ſpicæ nar. cinnamomi,ligni aloes,ana ʒ.i.gaſit,fiſtici,ana ʒ.i. maſtiches, ani-
ſi,ana ʒ.ij.puluerizentur,& miſceãtur cum uino & melle, & dentur ʒ. iiii. cum decoctione radicis lilij
cæle.& gaſit. Secundum medicamen ualet ad aſthma, cuius cauſa eſt humor craſſus. Recipe gen-
tianæ,hyſſopi,agarici,ana ʒ.s.maſtiches ʒ.ii. Confice cum melle.& da.ʒ.v. Et non eſt ſimilis iſti medi
C cinæ.laxat enim humorem craſſum.& ſcindit humores craſſos. Tertium ualet ad dolorem membro-
rum interiorum,& liberat a colica paſſione quæ fit ex craſſis humoribus in inteſtinis. R.agarici.ʒ. viij.
radicis lilij cæleſtis,ariſtolochiæ rotundæ,hyſſopi, maſtiches,ſquinanthi,carpob.aniſi, ana ʒ.i. turbith
ad pondus omnium. Confice cum decoctione agarici.& da.ʒ.iii.cum calida. Quartum ualet ad ex-
trahendum embryum.& eſt ualde forte, Recipe ariſtolochiæ longæ & rotundæ,aſſæ fœtidæ. ana ʒ. v.
ſpicæ nardi, agarici,ana ʒ.iii.myrrhæ drach.i. Confice cum decoctione ariſto.ro.& da.ʒ. ii. Quintum
eſt laxatiuum diuerſorum humorum. Recipe turbith,agarici,maſtiches,lilij cæleſtis, ana ʒ.i. ellebori
nigri,maſtiches,ſcillæ aſſatæ ana ʒ.i.colocynthidis ʒ.ii.ſcammoniæ.ʒ.s.Confice & da.ʒ.i.& non plus.
Electuariũ quod ualet ad morſum ſcorpionis. R.rutæ,ſulfuris uiui non poſiti ad ignẽ ana aur.vi.caſto
rij aur.i.aſſæ fœtidæ aur.ſemis,pyrethri,ſtyrac.liquidæ.ana aur.i. Confice cum melle,& da ʒ.i.& s.cum
uino puro. Electuarium bonum ad dolorem membrorum interiorum.quod habui a quadam muliere,
quæ acquiſiuerat illud a medic.altarium. Recipe croci aur.v.opij aur.ii.ſpicæ nardi, aur.iiii. ſpatanæ
aur.ii.radicis lilij cæleſtis,aur.vi.floris chamæmeli,aur.ii.Conficiantur cum bono melle, & utatur de
eo. Aliud optimum ex compoſitione Games,& eſt nimis forte. Recipe cinnamomi aur.vi.croci aur.
iiii.& s.piperis al.aur.iiii.& s.galbani aur.iiii.coſti aur.ii.&.s.Confice cum melle.& da ʒ.ii.uel iii.in ma-
D iori fortitudine.Electuarium Zacharonis de Babylonia contra uentoſitates, & paſſionem colicam, &
frangit lapidem,& laxat uentrem,& iam probauimus ipſum,& eſt ualde bonum, quãdo dubitamus in
ægritudinibus utrum ſit lapis uel colica,quia cómune eſt ambobus. Recipe turbith, ſpatanæ.ana aur.
vi.cymini,carui aur.i.agarici,radicis lilij cæleſtis,ariſtol.ana aur.vi.origani,hyſſopi,ana aur.i. ſquinan-
†al.viii. thi,maſtiches,ana ʒ.i.† Confice cum melle,& da quaſi auellanam. Theriaca ualens ad dolorem capi-
tis chronicum,& uentoſitates,& eſt mirabilis. Recipe ſucci ſtœchados,ſucci marrubij, abſinthij, ma-
ſtiches,rhu barb.chamæd.chamæpityos,ana ʒ.vii.hyſſopi aur.i.agarici,ad pondus omnium, pulueriza
& confice cum melle. Et da de eo ad infirmitatem cerebri cum aqua calida decoctionis ſtœchados,
& ad aſthmacum uino bono.& ad prouocandum menſtrua,cum ſucco iuniperi & fœniculi: Et ad do-
lorem fortem, cum aqua decoctionis chamæmeli:& ad oppilationem,cum decoctione abſinthij: Et
ad epilepſiam,cum decoctione pyrethri: Et ad iſchiadem cum decoctione centaureæ minoris: Et ad
lapidem cum decoctione radi.lilij cæle. Electuarium laccæ, ualens contra oppilationes chronicas, &
prouocans menſtrua.& eſt bonum ualde:eſt etiam utile ad aſthma chronicum.& ad tuſſim chronicam.
Recipe laccæ aur.xx.pip.lon.& nigri, centau.mino. ariſtol.ro. coſti, galbani, ammoniaci, ana aur. x.
marru.aſari,ana aur.iiii.ſolii, radic.lilii cęle. liquiri.ana aur. vii.pulueriza,et cũ bono melle.et da quaſi
auellanam cum aqua calida. Electuarium laccæ magnum,quod habuimus ab Aridione filio Meliz,
& eſt

et eſt expertum.et eſt multæ utilitatis.ualet aſthmari,er tuſſi,et prouocat urinam:et ſedat dolorem for E
tem,liquefaciendo phlegma.& aufert triſtitiā,& diſſoluit uentoſitatē,& eſt mirabile ad tremorem cor
dis,& melancholiam,& aquam oculorum,& contra morſum canis rabidi,& contra puncturam uipe-
ræ. Et generaliter dico,ꝙ ualet omnibus puncturis mortiferis. Recipe ariſtolo. roſ.radicis lilij cæle-
ſtis,ana aur.x.ſquinanthi,aur.ix.aſari,aur.xv.piperis nigri & albi,ana aur.vij.chamæpityos, ſucci mar-
rubij,ſucci ſtœchados,ana aur.viij.ſpicæ nardi,ſpicæ romanæ,maſtiches,ammoniaci,galbani,ſcillæ aſ-
ſatæ,ana aur.x.roſ.iuniperi,ana aur.ij.turbith,agarici,cyperi,ana aur.x. folij , ligni aloes , rhu barbari,
croci,olibani.centaureæ minoris,ana aur.xx.laccæ,aur.i.Conficiantur cum melle ro.& detur ex eo ſe-
cundum ꝙ conuenit ægro.Et eſt hæc medicina nimis mirabilis ad dolorem fortem. & laxat humores
ſine labore.& confortat cor hepar,& ſtomachum. Electuarium Aſſiſtri , calefaciens corpus. ualens
oppilationibus hepatis,& ſplenis. Recipe ariſtolochiæ rotundæ,aur.xx.marrubij, chamædryos, ga-
ſit,ana aur.v.aſſæ fœtidæ,coſti,trium piperum,ana aur.x.maſtiches,aur.viij.pyrethri,aur. iiij . Confice
& da cum uino.Decoctio ſquinanrhi,ualens ad febres chronicas,& aperit oppilationes , & prouocat
urinam,& ſoluit uentrem. Recipe ſquinanthi drach.viij.marrubij.ʒ.ij.abſinthij, radicis lilij cæleſtis,
ana ʒ.iij.ariſtolochiæ rotundæ,aur.vi.agarici,aur.iij.radicis fœniculi,carui,ana aur.x.coſti,aur.ij.maſti-
ches,aur.iiij.ponatur in caldario.& cum lib.iij.aquæ decoquantur donec remaneat tertia pars. & den F
tur de eo. ʒ.iij.hæc decoctio eſt ualde mirabilis habentibus ægritudines phlegmaticas & debilitatem
interiorum membrorum ex cauſa frigida. Decoctio aſari confortans membra debilia ex frigore. &
auferens dolores,& ſcindens humores craſſos,& aperiens oppilationes.Et eſt expertiſſima. R.aſari
aur.iiij.aniſi aur.viij.abſinthij,gentianæ,ana aur.iij.ſe.fœniculi,centau.minoris,ana aur.ij.ponantur cū
iij.lib.aquæ,& bulliant donec remaneat tertia pars.& da de eo.ʒ.iiij. Decoctio ariſtolo.ualens ad la
pidem. R.ariſtolo.aur.x.aſari aur.ij.marrubij aureum unum.radicis lilij cæleſtis,aur.quatuor.ſaliuncę,
ſeminis cucumeris,aniſi,ana aur.vj.coquantur cum duabus libris aquæ donec remaneat tertia pars.Et
da de eo.ʒ.quatuor.Decoctio agarici,ualens ad epilepſiam.& purgans matrices.& prouocās urinam.
R.agarici.ʒ.x.turbith.ʒ.i.aniſi.ʒ.iij.armel.ʒ.ij.radicis apij drach.v. radicis lilij cæleſtis ʒ.iij. maſtiches
ʒ.ij.radicis pæoniæ drach.vij.coquantur cum tribus libris aquæ donec remaneat medietas. Er dentur
qualibet die quatuor drach.utilis enim eſt ualde,& in epilepſia expertum eſt. Decoctio aſſæ fœtidæ,
ualens ad oppilationes aperiēdas.& eſt utilis ualde. R.aſſæ fœtidæ, radicis lilij cæleſtis, radicis apij,
radicis fœniculi,ariſtolochiæ rotundæ, ana ʒ.x.coquantur cum lib.iiii.aquæ ſufficienter. & dentur de
eo ʒ.iij. Decoctio pæoniæ,quæ aperit craſſas oppilationes,& eſt ualde experta. R.pæoniæ ʒ.x.radi-
cis pentaphylli ʒ.v.ariſtolo.rotundæ drach.vi.coquantur cum lib.iii.aquæ ſufficienter.& dentur ʒ.iiii. G
Decoctio perfecta ariſtolo.& eſt mirabilis hydropic.& cito curans eos. R.duarum ariſtol.centaureæ
minoris,chamædryos,ſquinanthi,laccæ,ligni aloes,ro.ana aur.x.ſpicæ nardi,phu,meu,apij,aniſi,radi-
cis lilij cæleſtis,radicis apij,fiſtici,cubebarum,hyſſopi,gariophyll. marrubij, ſtœchados , cinnamomi,
ana aur.viij.ammeos,myrrhæ,ana aureos.v.coſti,aur.ij.coquantur in libris tribus aquę ſufficienter. Et
dentur drach.quatuor cum ʒ.iiij.iſtius electuarij. Recipe ariſtolo.rotundæ,granorum iuniperi, cen-
taureæ,ana ʒ.ij.ligni aloes,aur.i.ſpicæ nardi ʒ.i.marrubij.ʒ.iiij.Conficiantur cum prædicta decoctio-
ne. Decoctio chamæmeli,prouocans menſtrua.& auferens dolorem fortem. Recipe chamæmeli,
aur.ix.ariſtolo.aur.quatuor.laccæ,drach.ij.ſpicæ nardi,cinnamomi,radicis lilij cæleſtis,ligni aloes, ana
ʒ.j.coronæ regiæ,drach.x.Decoquantur cum libris.x.aquæ in igne lento & ſufficienter , donec rema-
neat tertia pars.& dentur.ʒ.v. Decoctio hyſſopi,contra paſſiones pectoris , & tuſſes chronicas, &
ægritudinem aſthma,& anhelitum malum. Recipe hyſſopi, agarici,radicis lilii cæleſtis,liquiritiæ,ſqui
nanthi,pæoniæ,aſari, ariſtolochiæ rotundæ,ammoniaci,ſeminis fœniculi ſucci ſtœchados, ſucci mar-
rubij,laccæ,ana aur.ii.decoquantur in libris tribus aquæ ſiifficienter. Er dentur drach.quatuor in ma-
ne. Electuarium optimum cōtra ægritudines diuerſas.& ualet ſcotomiæ & uertigini.& ſcindit phleg-
ma uiſcoſum,& purgat ipſum,& aufert dolorem frigidum.Et eſt bonum contra uenena.& aperit oppi H
lationes.& prouocat menſtrua & urinam,& calefacit corpus,& ualet ad febrem chronicam, & purgat
matrices. Recipe agarici,ariſtolochiæ rotundæ,ſucci marrubij,laccæ,ana drach.v.aſſæ fœtidæ,galba
ni,rhu barbari,ſpicę nardi,phu,ſeminis fœniculi,radicis apij,trium piperum ana ʒ.vi.ligni aloes ʒ. iiii.
turbith aur.decem.Confice cum ſyrupo facto ex melle,& aſaro,& agarico,& ſpica nar.& lacca. Et dē
tur drach.quatuor cum aqua calida. Electuarium expertum contra oppilationes matricis. Recipe
ariſtolochiæ,laccæ,radicis lilij cæleſtis,ana.Confice cum decoctione gaſit.& dentur drach.quatuor cū
aqua calida. Electuarium curans lapidem in ueſica. Et eſt expertum. Recipe ſquinanthi , ſtœcha-
dos,ana ʒ.i.ſanguinis hirci ſicci drach.vi.lapidis iudaici,drach.ii.aniſi,drach.iiii.puluerizentur,& con-
fice cum decoctione radicis apij. Aliud ad lapidem. Recipe ſanguinis hirci ſicci,aniſi, ariſtolochiæ
rotundæ,de lapide inuento in felle tauri,uitri combuſti,ſaliuncæ,agarici,lapidis iudaici,amygda.ama
rarum,ana,puluerizentur & conficiantur cum melle. Et dentur ʒ. iiii. cum aqua decoctionis ſe.apij.
Aliud mirabile conrra uentoſitatem fortem. R.aniſi,cymini, ſatureiæ,carui,ana cōficiantur cum mel-
le & dentur cum decoctione agarici,quæ ſic fit. R.agarici,cyperi,folij,rad.ſquinanthi, ariſtolo. lon.
& ro.radicis apij ʒ.vi.ponantur in caldario in lib.i.aquæ ſuper ignem leuem.Et dentur ʒ.iiii.cum dua-
bus.ʒ.medicinæ prędictæ. Medicamen bonum contra aſthma chronicum. R. laccæ aur. x. ariſto.
lon.

A lon.aur.vj.ſucci marrubij aur.vij.conficiantur,& dentur quaſi nux cum aqua calida. Medicamen quod
accepimus ab Acritone contra frigiditatem ſtomachi,& contra humiditatem eius.Recipe ligni aloes
cinnamomi,rhubarbari,ſpicæ nardi maſtiches,cardamomi.Confice cum decoctione roſarum & nucũ
cypreſſi.Et detur quaſi nux. Aliud ualens ad colicam ex uentoſitate & humore craſſo. R.aniſi, cinna-
momi,abſinthij,cymini, flores chamæmeli ana ʒ.x.agarici.ʒ.xx.ſcammoniæ.ʒ.j.maſtiches.ʒ.v. Confi-
ciantur cum decoctione carui. Et dentur.ʒ.iij.cum aqua decoctionis gaſit. Aliud ad dolorem capitis
& contra cephalæam,quod eſt expertum. Recipe ſucci ſtœchados.ʒ.viij.gaſit,ſpatanæ, ligni aloes,
ana.ʒ.iiij.maſtiches.ʒ.vj.agarici, ad pondus omnium.Conficiantur cum decoctione roſarum & ma-
ſtic.& detur a.ʒ.ij.uſque ad iij.drach. Aliud quod ualet in principio deſcẽſionis aquæ ad oculum, quo
ſæpe curaui multos.& eſt expertum,& uelocis curationis. Recipe ſpicæ nardi aur.x. cinnamomi aur.
viij. agarici aur.ix. maſtiches, ad pondus omnium.Conficiantur cũ bono melle.& ſumatur de eo quo-
tidie.ʒ.ij.eſt enim mirabilis operationis.

De medicinis habitis a Zenone.

Medicinæ Zenonis de Athenis. Iſte fuit unus de magnis Medicis. ego autem non uidi ipſum, quia
non fui temporaneus eius. Sed magiſter meus uidit ipſum.& ille habebat experimenta bona. ex qui-
B bus diſcipulus eius dedit nobis uiginti experimenta experta.Et nos probauimus ea ſæpe, & inueni-
mus ipſa optima. Primum medicamen quod dicitur electuarium ſpicæ nardi,confortat hepar debile
& cor,& ualet contra uomitum chronicum. Recipe ſpicæ nardi,aur.c.ſpicæ romanæ, aur.x. abſinthij,
aur.viij.cinnamomi,aur.quindecim.laccæ mundatæ,aur.ix. gariophyll.aur.quinque,gaſit,aur.xvj.mar
rubij.aur.duodecim.ariſtolochiæ rotundæ,rhubarbari ana.aur.xvj. Confice cum melle.& da aur. duos
cum aqua calida. Medicamen ſecundum,quod dicitur electuarium centaureæ,ualet ad podagram,&
ad omnes paſſiones iuncturarum,cui non eſt ſimile in hoc.Nam prouocat urinam.laxat craſſos humo
res & diuerſos.& ſedat dolores.& aperit oppilationes.& eſt optimum ad lapidem,& liquefacit phleg-
ma.& mundificat ſuperflua a pulmone & pectore.hoc medicamen dedit Zotion de ſcriptis Zenonis,
al. gentianæ. qui compoſuerat id per uerſus. Recipe centaureæ minoris,aur.c. zirungem aure.decem, aniſi, fœni-
culi,apij,ana aur.vj.olibani, gariophyll.ana ʒ.j.agarici, radicis lilij cæleſtis, ana aur.unum,cubebæ,gal
bani,ammoniaci,caſtorij, trium piperum,ſpicæ romanæ,ana aur.xx. ſpicæ nardi,turbith, ana aure. tri-
ginta. aloes ſucotrinæ,aur.xvij.carpobalſami,xylobal. ſcillæ aſſatæ, ana aure. xvj.maſtiches, croci,ana
aur.x.ſcammoniæ,aur.viij.puluerizentur,& conficiantur cum melle,& ſubmittantur in hordeo per ſex
menſes.& dentur ex eo drach.iiij. Et hoc medicamen eſt de maximis medicinis quas habebat ille Me
C dicus. Medicamen tertium,quod dicitur electuarium colocynthidis,quod laxat humores aquoſos,
& phlegma,& melancholiam.& cum hoc prouocat urinam.Et uere dico ꝙ non eſt ei ſimile ad acuen-
dum uiſum,quia eſt in hoc mirabile. R. colocynthidis,ſcillæ aſſatæ,aſari, trium piperum, ana aur. vj.
ſpicæ romanæ,aniſi,apij,fœniculi,carpobalſami, gaſit,croci,ana aur.duos,ſpicæ nardi, chamædryos,
chamæpityos,ariſtolochiæ rotundæ,gentianæ,ana aur.vij.puluerizentur,& conficiantur cum melle.&
ſubmittantur in hordeo per ſex menſes.& detur a.ʒ.ij.uſque ad.iij. Medicamen quartum, quod dici-
tur electuarium ſquinanthi.ualet ad dol. fortes.& prouocat urinam, & aperit oppilationes,confortat
hepar conſortatione maxima,& ſrangit lapidem.& ualet ad fe. chronicas. Recipe ſquinãthi,aur.ccc.
ariſtolochiæ rotundæ,aur.ſex.ligni aloes,aur.xiij.gaſit, aur.xiij. croci, ſpicæ nardi, carpobalſami,opij,
ana aureum unum. maſtiches, aure.iij. trium piperum, ſolij, chamæpityos, ana aur.vij. Confician-
tur cum bono uino.& detur de eo quaſi auellana cum eo quod conuenit tali ægritudini. Medica-
men quintum,quod dicitur electuarium capillorum ueneris,ad purgandum quod eſt in pectore ex hu-
more craſſo.& eſt nimis expertum. Recipe capillorum ueneris,aur.xxv.radicis lilij cæleſtis,liquiritię,
*al. roſarum. pæoniæ,carpobalſami,marrubij, floris chamæme.ariſtolochiæ * rotundæ ana aur.xv.pulueriza.& con-
fice cum ſyrupo facto cum melle & capil.uener. Et dentur drachmæ.iiij.cum decoctione chamæmeli.
D Medicamen ſextum,quod dicitur electuarium folij.ualet ad ægritudines fortes, quæ accidunt mulie-
ribus in matricibus earum.& prouocat menſtrua.& ualet ad dolorem matricis.& calefacit renes. Re-
cipe folij indi,aure.xx.cinnamomi,ſpicæ nardi,ſpicæ romanæ,rubiæ,caſtorij,trium piperũ, gariophyl-
lorum,ligni aloes,ana drach.xx.rhubarbari,maſtiches,thymi,ana aur.xvj.confice cum melle. & detur
quaſi auellana. Medicamen ſeptimum,quod dicitur electuarium ariſtolochiæ. ualet contra dolorem
matricis.ualde prouocat menſtrua.& confortat ſtomachum debilem.& intercipit fluxum chronicum.
* al. Zeno. & eſt mirabilis operationis.& non eſt ei ſimile.& ſæpe probauimus ipſum.& iſte * Zotion utebatur ip-
ſo. Recipe ariſtolochiæ longæ & rotundæ,ana aur.xx. radicis lilij cæleſtis,laccæ,ſquinanthi,marrubij,
ana ʒ.ix.rhubarbari.ʒ.xxv.ſpicæ nardi, ligni aloes,ana aur.xx.puluerizentur,& conficiantur cũ melle.
& dentur.ʒ.iiij.cum aqua calida. Et ad fluxum intercipiendum,cum decoctione xyloaloes. Et ad men
ſtrua prouocanda,cum decoctione ariſtolochiæ * rotundę.Et ad dolorem matricis,cũ decoctione cha
* al. longæ. mæmeli & aſari.Medicamen.viij.quod dicitur electuarium olibani,quod eſt ualde utile coutra humi-
ditatem ſtomachi.& liquefacit phlegma.& cõuenit ſenibus,quia cõfortat calorẽ naturalem in corpo-
ribus eorũ. Recipe olibani,aur.x.maſtiches,aur.iiij.ſquinanthi,ariſtolochiæ,ana aur.ij.ligni aloes, lac-
cæ,ana aur.j.radicis lilij cæleſtis.ʒ.j.roſarum,rhubarbari,ana aur.v.aniſi aur.vj.puluerizentur,& cũ mel-
le conficiantur. & detur ex eo quaſi auellana. Medicamen.ix. quod dicitur electuarium gaſit. ua-

let ad hepar,quia confortat ipſum,& aperit oppilationes eius.& ualet hydropicis.& contra corruptio E
nem complexionis. R.gaſit,aur.xx.laccæ,aur.x.ligni aloes,aur.vi.gariophyllorum aur.ij.cinnamomi,
aur.xxi.ſquinanthi,cubebæ,rhubarbari,ana.aur.xvj.roſarum,aur.xviij.aloes non abluti, aur.ij. agarici,
aur.iij.maſtiches,aur.x.pulucrizentur,& confice cum ſyrupo facto ex melle & agarico. Et eſt medica-
men ualde nobile. Medicamen.x.quod dicitur electuarium rhubarbari.maxime ualet fluxibilitati ſto-
machi.& confortat hepar.& ualet hydropicis.& non eſt neq; fuit aliquod ſimile in hoc. & Zenon ne-
mini uolebat dare. Cuius compoſitio non lateat medicos.quoniam eius compoſitionē acquiſiuit eius
compoſitor cū magna ſolicitudine.R.rhubarbari,aur.c.laccæ,aur.xx.ligni aloes,aur.xxxvi.cinnamomi,
aur.xi.ariſtolochiæ lon.& ro.aur.xxx.fiſtici,aur.l.ſquinanthi,aur.lxxx.maioranæ,aniſi,luti ſigillati,ana.
aur.xx.agarici,folij,ana.aur.vi.gaſit,aur.xxx. ſpicæ nardi, aur.xvj.triū piperū,zingiberis,ana.aur.x.ſtœ
chados,origani ana aur.ix.radicis lilij cœleſtis,radicis endiuiæ,ana aur.vi.hyſſopi ſicci,maſtiches, cro-
ci,ana.aur.vij.carpobalſami,xylobalſami,ana.aur.xvij.pulucrizentur,& conficiantur cum melle.& de-
tur † [à.ʒ.iij.uſq; ad.iiij.] Medicamen.xi.quod dicitur electuarium capparis.ualet ad duritiem ſplenis. † al. drach. ii. uſq; ad.iii.
& aperit oppilationem eius.& eſt optimæ operationis. R. capparis,aur.xx.opopanac. ſcolopendriæ,
marrubij,ana aur.v.gaſit,aur.xvii.ammoniaci,aur.x.ſagapeni,aur.viij.pulucrizentur,& conficiantur cū
bono aceto & da.ʒ.ij.cum decoctione carui,& capparis,& gaſit.Medicamen xij. quod dicitur electua- F
rium ſcolopen.ualet ad duritiem ſplenis.& eſt expertum. R. capparis ʒ.xx.marrubij.ʒ.v.ſcolopendrię
aur.xvi.confice cum aceto,& fac trochi.& da.ʒ.ij. cum decoctione tamariſci & gaſit.Medicamen. xiij.
quod dicitur electuarium turbit.ualet ad febres chronicas. & laxat humores uiſcoſos. & calefacit re-
nes.& eſt optimum ad paſſionem colicam ex uentoſitate.& prouocat urinam. & eſt mirabile. Recipe
turbith,aur.l.agarici,aur.xvi.croci,maſtiches,ana aur.vi.ſquinanthi, ariſtolochiæ rotundæ, ſtœchados,
ana aur.viij.Confice cum melle.& detur à.ʒ.ij.uſque ad.iij. Medicamen.xiiij.quod dicitur electuariū
ellebori.ualet contra uertiginem. R.ellebori nigri,aur.xx.ligni aloes,aur.i.&.s.croci,aur.i.aniſi, aur.ij.
maſtiches,aur.iiij.maioranæ,aur.i.agarici,aur.vi.radicis lilij cæleſtis,ſtœchados,ana aur. viij.turbith al-
bi & gummoſi,aur.iiij.Confice cum melle,& da.ʒ.iiij. Medicamen.xv.quod dicitur electuarium agari
ci.ualet contra cephaleam ueterē.& ſtomachum confortat & hepar. Recipe agarici,aur.xvi. pæoniæ,
centa.minoris,ana aur.vj.laccæ,ligni aloes,ana aur.viij.gaſit,aniſi,chamædryos,chamæpityos,ſquinan
thi,floris chamęmeli, maſtiches,ana aur.vij.rhubarbari,ſpicæ nardi,ana aur.ij.turbith,aur.iij. Confice
cum melle.& da.ʒ.i.&.s.uſq; ad.ʒ.ij.cum aqua calida.Medicamen.xvi.quod dicitur electuarium ſcillæ.
ualet ad aſthma,& ad oppilationes, & uentoſitates. Sed non debet dari habentibus uulnus in mem-
bris interioribus. Recipe ſcillæ aſſatæ,aur.vi.† ſtœchados,aur.iij.agarici drach.xvi.† maſtiches.ʒ.ij.ga G † al. aloes aurum unum.
ſit,coſti,trium piperum,ana aur.x.radicis lilij cæleſtis,aur.v.capill.ueneris,aur.iij.floris chamęmeli aur.
iiij. Confice cum decoctione agarici & melle.& da.ʒ.ij.cum aqua calida. Medicamen.xvij.quod dici- † al.aur.vi.
tur electuarium gummi.& ualet contra paſſiones frigidas,& uentoſitates craſſas,& ad dolorem iunctu
rarum,& iſchiadem. R. ammoniaci,ſagapeni,opopana.ana aur.x.ſarcocollæ,aur.ij.maſtiches, aur.iiij.
aniſi,cymini,aſſæ fœtidę,ana aur.iij.euphorbij †[.ʒ.ij.]ariſtolo.lon.& ro.radicis lilij cęleſtis,ana aur.iij. † al.aur.i.
pone gummi in ſucco fœniculi,uel in decoctione eius.& reliqua terantur,& cōficiantur cum melle.&
da a. ʒ. ij. uſque ad iij. cum aliquo quod conueniat paſſioni. Medicamen. xviij. quod dicitur electua
rium luti. & eſt utile contra uenenum. Recipe luti ſigil. aniſi, ſalis indi, agarici, ana ʒ. ij. rhubar-
bari, auellanarum, radic. pæoniæ, ana aur. iij. pulueriza, & confice cum melle. & detur quaſi auel
lana. Medicamen. xix. quod dicitur electuarium aſſæ fœ. ualet contra morſum ſcorpionis, & con-
tra febres chronicas. & liquefacit phlegma uiſcoſum. & diſſoluit uentoſitates. Recipe aſſæ fœ.
coſti amari & dulcis, ana aur. v. ariſtol. rot. zingi. aſari, ana. aur. ij. caſtorij, cinnamomi, aloes,
ana. ʒ. iij. rad. lilij. cæle. ſarcocol. ana ʒ. i. &. s. ariſtol. gentianæ, ana. ʒ. vi. pulueriza, & confice
cum bono uino & melle ru. & dentur. ʒ. iij. Medicamen. xx. quod dicitur electuarium roſarum. ua
let in fine quotidianæ. & hydropicis.& diſſoluit uentoſitates. Recipe roſarum. ʒ.lx. radicis lilij cæle. H
ʒ.i.&.s.agarici, aur.ij. marrubij. ʒ. iiij. laccæ, rhubar. ligni aloes, cinnamo. aniſi, ſe. fœnic. cymini,
abſinthij,maſtiches, ana. ʒ. vj. ſpicæ nardi, ariſto. ro. ana. aur. i. confice cum melle. & da. ʒ. iij. Iſtæ
ergo ſunt medicinæ Zenonis. & iam probauimus ipſas. Nunc uolumus ſcribere medicinas quas mul
toties experti ſumus.& deinde abſcindetur tractatus. Medicamen ſubtilians humores, & præparans
ad exitum, in principijs ægritudinum frigidarum ante acceptionem laxatiui. R. abſinthij, aniſi, ſemi-
nis fœ.ariſtolo.ro.ſquinanthi,carpobalſami,folij,cyperi,agarici,radicis lilij cæleſtis, ana. pulueriza. &
cōfice cum melle.& detur quantū auellana. Electuariū quod dicitur euadēs.ualet ad dol.chronicos.&
cōfeſtim. R. ſpicæ nardi,aur.xvj.myrrhæ,opij,laccę,opopana.caſtorij,olibani,ana.aur* ſeptē,galbani, * al.xii.
aur.vj.maſtiches,aur.v.folij,aur.vj.piperis longi.ij.croci,aur.x.ſquinānthi, aur.ix.ammeos,cinnamomi,
ana.aur.iiij.ſcorodi.aur.ij.bdelli,aur.i.radicis lilij cæle.agarici,an̄.aur.xvj.pulueriza, & cōfice cū melle.
Iſtud electuariū expertū eſt multoties,& cōfeſtim aufert dolorē.Sed nō debes dare pluſquā.ʒ.ij. Medi
camē Amorōis regis.ualet cōtra podagrā:& dolores iuncturarū ex phlegmate uiſcoſo, quo deſtruitur
motus.& ualet ad repletionē,& ad debilitatē neruorū.Et eſt optimū mulieribus in quibus abūdant ſu-
perfluitates phlegmaticæ.Et etiā ualet cōtra lapidē. Et generaliter dico, ꝙ cōpoſitio huius electuarij
eſt per adiuuamē diuinū,quod infinitis uicibus probaui,& a me non ſeparaui nec in ciuitatibus,nec in
villis.

A uillis. * Recipe radicis lilij cæleſtis, aur.xx.galbani,aur.vj.& danich.iiij.ammoniaci,aur.x.& ʒ.ij. ellebori nigri,aur.vi.atiſtolo.lon.aur.v.roſarum,aur.xx.turbith,aur.vi.liquiritiæ,aur.x.ſtœchados,aur.viij. ſatureiæ, centaureæ minoris,ana aur.viij.& s.ſquinanthi,aur.viij.croci,aur.i.meu. aur. vi. phu, aur. iiij. gafit,aur.j.eupatorij,aur.xvj. zirungem,aur.xx.& ʒ.viij.xylobalſami,carpobalſami,ana aur.viij. olibani,aur.ij.chamæpityos,aur.xvj.chamædryos,aur.ij.maſtiches,aur.vj.aniſi,aſari,granorum iuniperi,ana aur.v. ſpatanæ,hyſſopi,ana aur.v. harmel, cymini agreſtis, maioranæ,ſcillæ aſſatæ,ana aur.viij. ſagapeni,ammoniaci,aloes ſuccotrinæ,ana aur.v. coſti gentianæ,ana aur.ij. origani, aur. vij. naſturtij, calami aromatici,ana aur.iiij. Confice cum melle.& ſubmittatur in hordeo per ſex mēſes. Et detur quaſi auellana cum aqua calida decoctionis ſatureiæ & duarum ariſtolo. Medicamē Aſiritæ romani ualet ad lapidem ueſicæ,& prouocat urinā. Recipe amygd.dulciū.ſe.cucurbitæ & cucumeris,lapidis iudaici,agarici,floris chamæmeli,gentianæ,ana ʒ.iiij.ariſtolo.capil.uene.ſaliuncæ,ſanguinis hirci ſicci,uitri combuſti,lapidis qui inuenitur in felle uaccæ,aniſi,radicis apij,bdellij,myrrhæ,ana aur.v.pulueriza,& confice cum melle. Et dentur.ʒ.iiij.cum aqua decoctionis radicum apij & fœniculi.

Dixit Galenus,iā dicimus in hoc libro noſtro, quem uocamus librum experimentationis medicinarum,quas probauimus,& accepimus a ſapientioribus hominibus. & habentibus ſolicitudinem er-
B ga artes.& nos iccirco compoſuimus hunc ſermonem,ut ſemper Medicus habeat conſiderationem ad ipſum. Scias autem ꝙ Medici altarium curabant per cibos ſacrificiorum . vnde nobiliores probantur alijs Medicis. Optime enim debemus laudare uirum, qui illa facit per cibum,& plus quàm illum qui curat per medicinam.quia corpora quæ curantur per exhibitionem diætæ, reducuntur melius ad temperantiam,quàm quæ curantur per medicinam. Et Medicus pro uirili ſua debet conſiderare , ut cibus & materiæ quæ debent propinari, ſint propriæ naturæ patientis uel accipientis. Et ſint boni ſaporis, ut æger delectetur in ipſis & diligat. Et non debet uti eadem medicina diu,ne fiat ei quaſi naturalis. Et caue ne præbeas medicinas mali ſaporis.quoniam medicina,quam infirmus habet in odio , plus nocet q̄ proſit. Vnde & Medici dignum duxerunt cum medicinis miſcere res dulces,& res ſaporitas , ſicut nos fecimus in rob nucum,quod accepimus ad anginam. Et ſimiliter ingeniati fuerunt in medicinis laxatiuis ponere aliqua quæ ſtomachum confortant. Et debes cauere in curatione malitiæ complexionis ſine materia,ab euacuatione,& econuerſo. Et debēs laxare naturam a leuioribus conſuetis generaliter, ſicut diximus in libro interiorum. Sed ſemper quando uolueris euacuare, primo ſubtilia , poſt euacuaparum,deinde mediocriter,deinde fortius. Et caueas a medicinis nō expertis. Sed utaris expertis & uſitatis a bonis phyſicis & expertis. Et ſcias ꝙ omnes iſtæ medicinæ ſunt bonæ in locis ſuis,ſcilicet ubi cō-
C ueniunt. Et ſunt uenena in ſuis contratijs. Nos autem iam diximus in hoc tractatu de iſtis medicinis plures expertas. Et ſi poſtea acquiſiuerimus alias, ſcribemus eas in fine huius tractatus.

GALENO FALSO ATTRIBVTVS LIBER DE PONDERIBVS ET MENSVRIS.

Andrea Alciato interprete.

D PONDVS grauitate menſor dijudicat,menſuram uaſculi concauitate,uaſculum menſura eſt aridæ,ſiue humentis quantitatis. Eſſe autem earum quas dimetimur rerum triplicem differentiam conſtat:unam enim ponderis,alteram ſiccæ ſubſtantiæ,& quæ in cumulum queat aggregari:tertiam humidæ. Plurima uero,& fere infinita,ſunt huiuſmodi ponderum menſurarumq; genera,uarijs regionibus,uarijs utentium moribus. Quapropter a nobis de his tantum ſermo habebitur,quæ maxime in communi omnium uſu ſunt.

De notis menſurarum & ponderum. *Cap. 2.*

CEterum quoniam aliqui non integris literis,ſed per ſigna, huiuſmodi demonſtrant, melius utiq; eſt & nos hac in re ueteres imitari,& in primis hoſce characteres declarare. Primumquidem litera χ quoties ſuperadditum habet α,chalcum,id eſt,æreolum ſignificat:hac nimirū figura χ̄. Quòd ſi ο habeat,choa, id eſt congium, χ̊, Si ι choenicem, χ. Si η cheman. χ. Si uero litera κ deſcribatur, cuius inferius cornu acuto accentui ſimilis recta linea ſecet,ceratium.i.ſiliquam,addito ο oſtendit, κ. Quòd ſi ſupra υ habeat,cyathum , κ. Si ο, cotilam,id eſt heminam, κ. Si uero circumpuncta linea omnino in obliquum flexa ponatur,obolum notat, ∽ . Si duæ circumpunctæ huiuſmodi notæ ſint, duos obolos , ∽. At qui gramma,id eſt ſcrupulum faciunt,prima eius elementa deſcribunt addita recta linea, γρ. Duæ autem coniunctæ, atque altera parte in angulum flexæ lineæ, uti duo cornua rectam drachmam conſtituunt, ∠. Cui cognominis eſt quam olcam uocant. Apud ueteres tamen olca per λ ſcribebatur, cui in medio litera ο addebatur, λ. Nos idē drachmā olcamq; dicimus. At cū λ adiūctū ι habet , libram ſignificat.

ficat. λι. Aliqui tamen eadem litera acuto accentu ſecta idem demonſtrant, λ́. Ceterum quoties γ li E
tera in ipſo ſui angulo ο habet, unciam denotat, γο. μ autem, cui in ſummo meditullio ſit ν appoſita, minam, μν. Si uero υ habeat, myſtrum, μυ. Si ε medimnum, με. Si ο modium, μο. Si quando τ ſcribas & ρ, itemque υ adijcias, tryblion feceris, τρυ. At cum ξ ſcripſeris iuxtaque ε locaueris, xeſtem, qui ſextarius eſt, deſignabis, ξε. Si ο appoſueris, oxybaphum. i. acetabulum, οξ. Aliqui tamen xeſtem recta linea -ξ- ſecantes conficiunt, ſic ξ, η uero adiacentem μ habens heminam indicat, ημ. Quòd ſi effigiaueris addito ρ, ceramium .i. amphoram denotabis, κρ.

De ponderibus. Cap. 3.

MNa Attica & Aegiptia habet uncias 16. Mina Romana uncias 20. Libra uncias 12. Vncia drach. 8. hæ & olcæ quibuſdam dicuntur. Olca, quæ & drachma, habet ceratia, id eſt ſiliquas 18. Aiuntque in ea eſſe tres ſcrupulos. In ſcrupulo obolos duos. Habet autem obolus ceratia tria: Ceratium uero granula quatuor, hoc eſt chalcos, ſeu æreolos duos, itemque duas tertij partes: In obolo quippe octo ſunt chalci.

De humentium dimenſionibus Cap. 4.

ITalicum ceramium habet choas 8. Chus -ξ- 6. Xeſtes cochlearia duo, quæ aliqui & tryblia dicũt. Alij autem aiunt xeſtem pondus habere libræ unius, & ſemis. Tryblium ſο 9. tale enim eſt co- F
chlearij pondus. Idem aiunt & pendere cotylam, id eſt heminam. Habet autem & tryblium myſtra magna tria, oxybapha tria. Oxybaphum aũt cyathum quatuor, & ſemis continet: Cyathus uero chemas paruas ſeu myſtra parua duo. Si autem uelis menſurarum humidorum pondera dijudicare, uarias omnino in examine ipſo differẽtias reperies, ut in olei, & uini, & mellis exemplo dicemus: etenim mel uino ponderoſius quarta parte, itemque decima eſt. quo fit, ut fere tertia ponderis pars melli accedat. Oleum autem melli & uino hoc diſtat, quòd mel oleo ſeſquiplum eſt: tantum enim, itemque eius dimidium pondus habet. at uinum nona tantum parte ipſo grauius eſt. plus quippe claritatis in oleo eſt, quod infraſcripta particulari ponderum formula oſtendimus, ex qua per ordinem quid communiter hæc differant, conſtituemus.

	Olei.		Vini.		Mellis.		
Ceramium Italicum, quod & amphora, habet libras	72.		libras 80.		libras 108.		
Chus, qui & congius, libras	9.		libras 10.		libras	13. ſemis.	
Xeſtes, qui ſeſtarius, uncias	18.		uncias 20.		uncias	27.	
Cotyla, id eſt hemina	9.		10.			13. ſemis.	
Magnum Myſtrum	3.	3.	ſcrup. 8.			4. ſemis.	G
Oxybaphum. i. acetabulum drach.	18.		uncias 2.	ſcrup.		12. drach.	27.
Cyathus	12.		drach. 12.	ſcrup.		4. uncias	2.
drach. 2.							
Myſtrum paruum	6.		6.	ſcrup.		2. drach.	9.

Oribaſius autem ſecundum Adamãtinum auctor eſt, ſextarium quidem Italicum uini menſura unciarum. 24. eſſe. pondere uero unciarum. 20. cũ ſextarius menſuræ mellis duas libras ſemis ponderet

De aridorum menſuris Cap. 5.

AEgyptia artaba habet modios 5. † Modius Aegyptius, & Italicus chœnices octo. Chœnix ſextarios 2. Sextarius ſemiſextarios duos, quos & heminas uocant. Hemina habet cyathos 8. Atticus medimnus habet ſemiſextaria, quæ hemiecta uocant. 12. Hemiectum chœnicas 4. Sic medimnus habebit minas 49. xeſtas 96. Huiuſmodi autẽ mẽſurarum pondus exprimere haud facile eſt, ꝙ hæ materiæ iuxta inclinationem non modicum inter ſe differunt, quemadmodum Medici in arte præſtantiſſimi ante nos doctores mirum in modum declararunt. † Al. 3.

De ſignis & notis ponderum & menſurarum. Cap. 1.

SIgnorum notarũq; doctrinã utpote neceſſariã haudquaquã obiter perſcribẽdã duxi, ut in pharma- H
corũ cõpoſitionibus, ſi qua ex ſignis notata inueniamus, ſtatim poſſimus põdus ab ipſis ſignificatũ dignoſcere. Igitur μ cui litera ν adijciatur μν minã ſignificat. λ adiecto ι libram λι. At ſ. cũ ο ſο. unciã: tametſi apud aliquos per γ & ο id ſignificetur, hoc ſigno. γο μ uero cui ε ſuperiectum ſit, μέρος, id eſt partem ſignificat, μ̊. Obliquum uero λ in dextrã lineolæ partem deflexum drachmã denotat <, in ſiniſtram uero, eius dimidium >. At Romanum S apud quoſdam triobulum, apud nos uero ponderis ſemiſſem indicat S. Quòd ſi in obliquũ deſcribatur, obolus eſt, ∽. Si duplex ea ſit nota ∽∽, duos obolos oſtendit. Inuerſus autem conuerſum græcum ſigma ſemiobolũ. ͻ. ξ uero ε adiacentẽ habens xeſtẽ, id eſt ſextariũ oſtendit ξε. At κ cui υ inſit, cyathum κυ. ο cui λ adiaceat olcam, id eſt drachmam ολ.

De ponderibus & menſuris Cap. 2.

MIna Italica drach. habet 144. Iuxta Atticos uero 122. Quo fit ut illa libram unã ſemis cõtineat. Attica uero libram tãtum, unciasq; tres, & ꝑterea drach. † quatuor. Vncia Athenienſibus drach. † duas.
habet 7. Italis 8. Drach. ſcrup. habet 3. quorũ in uncia 24. ſunt. Libra uncias 12. Didrach. olcas, ſeu qđ idem eſt, drachmas 2. Scrupulus habet obolum unum, chalcos 4. Obolus habet chalcos 6. Chalcus autem & ſiliqua omnium ponderum minima ſunt, & æquando trutinæ examini imponuntur.

Medi-

A Medimnus habet ſemiſexta 12. Semiſextum choas quidem duas, chœnicas uero 4. chus habet chœnicas 2. xeſtas 8. Quo fit, ut medimnus chœnicas habeat 48. xeſtas 192. Chœnix cotylas, id eſt heminas habet 8. xeſtas 4. Xeſtes heminas 2. cyathos 12. Et ita plurimi Græcorum metiuntur. In Italis uero cōgio utuntur, quo menſura ſextarij quidem inſunt ſex, hoc eſt heminæ 12. pōdere uero drachmæ 720. aqua pluuiali accepta, quòd ea iuſtiſſima ſit, nec unquam mentiatur. Chœnix ſextarios habet 3. heminas 6. Quod pondus Atticis Tryblion dicitur. Acetabulum quarta pars eſt heminæ. Habet uero ſextarius pondere drachmas 120. Proprie autem Græcorum cotyla olei habet libram unam, ſextarius duas: Italica autem olei fere octo uncias, uini nouem. Id autem ſciendum, menſuris pondera non æqualiter reſpondere propter materiæ differentiam.

Ex Cleopatræ libro de mundicijs. De ponderibus, & menſuris.

Mina nomen ponderis habet uncias 16. drachmas 128. ſcrupulos 384. obolos 768. thermos, ſeu quod idem eſt, lupinos 1152. ſiliquas 2304. chalcos 6144. Attica mina habet uncias 12. ſemis, drachmas 100. ſcrup. 300. obolos 600. lupinos 900. ſiliquas 1800. Ptolemaica mina habet uncias 18. drachmas 144. ſcrupulos 432. obolos 864. thermos 1296. ſiliquas 2592. chalcos 6912. Libra habet uncias 12. drachmas 96. ſcrupulos 288. obolos 576. thermos 864. ſiliquas 1728. chalcos 4608.
B Vncia habet drachmas 8. ſcrupulos 24. obolos 48. thermos 72. ſiliquas 144. chalcos 384. Vocatur autem uncia alio nomine etiam quatruſſis Italicus. Drachma habet ſcrupulos 3. obolos 6. thermos 9. ſiliquas 18. chalcos 48. Italicus denarius habet drachmam unā. Eſt & drachmæ cognominis, quæ Aegyptiaca uocatur, ſextam tantum Atticæ drachmæ partem pendēs, ut quæ ſolum obolum habeat. Scrupulus habet obolos 2. thermos 3. ſiliquas 6. chalcos 16. Obolus habet thermum unum ſemis, ſiliquas 3. chalcos 8. Semiobolus habet ſiliquam unam cum dimidia, chalcos 4. Thermus habet ſiliquas 2, chalcos 3. Atticus uero ſemiobolus ſupradicti ſemioboli quatuor quintas partes ſolum habet. Vnde & ſiliqua Atticos chalcos 2. itemque chalci duas quintas partes habet: cum alias chalcus ſemioboli quarta pars ſit: quippe 4. chalci ſemiobolum faciunt. Stater pendet drachmas 4. unde & tetradrachmon dicitur. Cuius ponderis eſt, & quod dupondium uocant. Similiter & regium Charium, ſeu baſilica nux. Cheme magna habet drachmas 3. parua autem drachmas. 2. As, ſeu Aſſarion, drachmas duas. Cochlearium drachmam unam. Cyathus habet drachmas 10. ſiue unciam 1. & quartam eius partem. ſcrupulos 30. obolos 60. thermos 90. ſiliquas 180. chalcos 480. Eſt & cyathus Sexta pars heminæ. Hemina menſura quidem continet cyathos 6. pondere uero drachmas 60. uncias 7. ſemis. ſcrupulos 180. obolos 360. thermos 540. ſiliquas 1080. chalcos 2880. Tryblion eiuſ-
C dem eſt menſuræ cum hemina, nimirum cyathorum 6. Pendit autem drachmas 60. Xeſtes menſura habet heminas 2. pondere drachmas 120. Vocatur ab Aegyptijs Inium acetabulum, habet heminæ quartam partem, ut ſeſquicyathum: pondere autem drachmas 15. Concha magna idem menſuræ & ponderis habet, quod & acetabulum. Concha minor ſemicyathi menſuram habet, pondus drachmas 5. Myſtrum magnum ſextadecima parte heminæ conficitur, drachmis ſcilicet tribus & ſemiſſe, itemque quadrante. Quod autem paruum dicitur, heminæ partem habet. uigeſimam ſecundā, ſuntq; drach. 2. ſcrupuli 2. ſiliqua 1. & undecima fere eius pars. Chus, id eſt congius, menſura quidem heminas atticas 12. habet, ſextariorum dimidio minus, nempe ſex, chœnicas 4. pondere uero drachmas 720. Chœnix menſura heminas tres, pondere drachmas 180. habet. In re ruſtica reperitur cotylam† tertiam uel quartam eſſe ſextarij. Choa autem ſextariorum 9. heminarum 12. & Amphoram ſextariorum 36. cotylarum 48. Metretam ſextariorum 72. cotylarum 96. Medimnum uero ſextariorum 108. heminarum† 136. Apud Syros autem metreta ſextarios † 6. habet: at Italorum 120. Tryblion & Oxybaphū quartā ſimiliter heminæ partē habent. Cyathus heminæ pars eſt ſexta.

† Al. trium eē quartarū ſextarij.
† Al. 144.
† 90.

Aliter de eiſdem.

† 15.

D Mina Attica habet uncias 12. alia mina uncias †16. Ptolemaica 18. Libra habet uncias 12. Vncia drachmas 8. Drachma ſcrupulos 3. Scrupulus obolos 2. Obolus lupinum unum cum dimidio. Lupinus ſiliquas 2. chalcos autem 5. Atticus ſemiobolus alterius ſemioboli quinta parte minor eſt. Siliqua autem atticos chalcos 2. & unius decumam partem habet. At Chalcus ipſius ſemioboli eſt quarta pars. Stater habet drachmas 4. quem & ideo tetradrachmon uocant, & dipondium, & Baſilicum carium, & Chemem magnam: nam parua ſolas drachmas duas continet, ſicut & as, ſeu aſſarium: cochlear unam.

De menſuris & ponderibus ueterinariorum.

† Al. 7. ſemis.

Vncia habet drachmas † 8. Drachma ſcrupulos 3. obolos 6. Hemina habet uncias 12. acetabula duo. Acetabulum facit uncias ſex. Acetabulum cyathos 3. Cyathus myſtra 4. Cochlear myſtri dimidiū. Oxybaphū facit uncias 6. Cyathus uncias 2. Myſtrū uncias 2. cū dimidia. Cochlear ſcrupulos 6. Drachma ſcrupulos 3. Obolumq; facit ſcrupulus. Sicilicum † unciam ſemiſſemq;. Myſtrum cochlearia duo. Sic eſſe traditur cochlearium quarta unciæ pars. Mina habet uncias 15. drachmas 112. ſemis. Libra habet drachmas † 6. Denarium ſcrupulos 4.

† Vnciæ dimidium.
† al. 90.

De menſuris humidorum.

Italicum uas, quod Amphora dicitur, habet congios 8. Congius ſextarios 6. Sextarius heminas 2. quæ & Tryblia dicuntur, pendunt enim idem, hoc eſt, myſtra magna 3. id eſt, acetabula 4. magno enim myſtro ineſt acetabulum, itemque eius triens: Habet autem acetabulum cyathum cum dimidio. Cyathus uero habet chemas paruas, ſeu myſtra parua duo. E

Dioſcoridis, de menſuris, & ponderib. *Cap. 1.*

EGo cariſſime de menſuris & ponderibus cum ſic cenſerem, a minimis incipiendum, & aduſque minam multiplicando aſcendendum duxi. Siliqua idem pondus habet chalco. Obolus chalcos habet 3. Vnde & ſemiobolus ſiliquam eiuſque dimidium pondus habens. Scrupulus habet obolos 2. id eſt, chalcos 6. Drachma ſiue Olca habet ſcrupulos 3. hoc eſt obolos 9. Vncia uero drachmas habet 8. ſcrupulos 14. Libra habet uncias 12. drachmas 96. Mina ſecundum medicorum uſum habet uncias 16. quod eſt drachmas 128. Italica autem uncias 18. hoc eſt libram unam ſemis. drachmas 144. Alexandrina mina habet uncias 20. hoc eſt drachmas 160.

De humentibus Vini. *Cap. 2.*

CEraminum, id eſt amphora, habet libras 80. Vrna libras 40. Congius libras 10. Semicongius libras 5. Sextarius libram unam, uncias 8. Hemina, ſeu Cotyla, uncias 10. Quartarius unc. 5. Ace F tabulum. quarta pars heminæ, habet uncias 2. ſemis. Cyathus, ſexta pars heminæ, unciam unam ſemis & ſcrupulos 4. Cheme, quæ eſt cyathi pars quarta, habet drachmas 3. ſcrupulum unum: id autem eſt cum aquæ, tum & aceti pondus: Aiuntque pluuialis aquæ adimpleri uaſculum, certiſſimamque hanc eſſe ponderis rationem. Chus, ſiue Congius, habet drachmas 720. Amphora habet libras 72. Vrna libras 36. Congius libras 9. Semicongius libras 4. ſemis. Sextarius libram unam ſemis. Hemina, quæ & Cotyla eſt uncias 9. Quartarius uncias 4. ſemis. Acetabulum, heminæ quadrans eſt, habet uncias 2. & ſemiſſem fere. Cyathus, qui ſexta eſt heminæ pars, habet unciam ſemis. Cheme, cyathi eſt quarta pars, habet drachmas 3.

De melle.

Mellis amphora habet libras 120. Vrna libras 60. Congius libras 15. Semicongius libras 7. ſemis. Sextarius libras 2. ſemis. Hemina libram unam, uncias ſemis. Quartarius habet uncias 6. drach. Acetabulum uncias 3. itemque drachmas 2. Cyathus habet uncias 2. ſemis. Cheme quia quarta eſt pars cyathi, drachmas 5.

De menſuris: & ponderibus. *Cap. 3.*

MEdimnus habet hemicecta, id eſt ſemiſexta 12. Hemiectum choas duas. Chus chœnicas 4. Chœ G nix heminas Atticas tres: pondere uero habet drachmas 180. Chus uero eſt menſura heminarum 12. Atticarum: at pondere drachmarum 720. Sextarius autem duabus heminis cenſetur, cum drachmas 120. pendeat. Hemina cyathos habet 6. pondus drachmarum 60. Hanc autem Attici non ſolum Cotylam, ſed & Tryblion uocant. Acetabulum menſura eſt heminæ quarta pars, nempe cyathus unus ſemis: pondus uero habet drachmas 15. Cyathus eſt drachmarum decem. Cheme eſt cyathi pars 4. drachmarum 2. ſemis. Magnum myſtrum octaua & decima pars eſt heminæ, drachmarum ſcilicet trium, ſcrupuli unius. Paruum autem myſtrum eſt ipſius heminæ pars uigeſimaquarta: habet drachmas 2. ſemis. Iuſtiſſimum autem myſtrum ſcrupulos habet 8. Cochlearium uero ſcrupulos. 3. In regio Cario, ſeu nuce magna drachmæ ſunt 7. in pontica una: in balano, id eſt glāde, dimidiū eſt drachmæ: in Aegyptia faba, obolus ſemis: in eruo, chalci 2.

Quæ in alijs ſunt de notis ponderum & menſurarum, non adiecimus, ne eadem fruſtra inculcaremus.

GALENO ASCRIPTVS LIBER,
DE INCANTATIONE, ADIVRATIONE, ET SVSPENSIONE.

QVAESISTI fili chariſſime de incantatione,adiuratione,& ſuſpenſione, ſi quæ
poſſunt prodeſſe,& ſi inuenerim in libris Græcorum hoc, & qualiter in libris
Indorum eſt inuenire: Cui quæſtioni compendioſe in hac epiſtola conreſpon
dere. Omnes inquam antiqui in hoc uidentur eſſe concordati, corporis com
plexionem animæ ſequi uirtutem:quæ uirtus ſi ſit æqualiter temperata, actio
quoque corporis erit perfecta.unde quia uirtutes actionis animæ,in pueris,ſe
nibus,& mulieribus imperfectæ plurimum eſſe uidentur: complexio quoque
corporis eorum imperfecta eſſe probatur.& hæc imperfectio ſimiliter contin
B git habitatoribus intemperatæ regionis, utpote caliditatis Aethiopiæ, & frigiditatis Scythiæ. Inde
Plato inquit.Quando mens humana rem amat aliquam,licet naturaliter non iuuatiuam, ſibi eam pro
deſſe certificat: ex ſola autem mentis intentione, corpus res illa iuuat, uerbi gratia ſiquis incanta-
tionem ſibi prodeſſe confidat,qualiſcunque ſit, cum tamen iuuat. Si enim ut diximus, complexio cor
poris uirtutē ſequiī animæ,neceſſe eſt rē taliter ſe habere quòd certificatur: quia ex timore,triſtitia,læ-
titia,ſtupore,non ſolum corpus in colore mutatur,ſed etiam in multis alijs rebus, ut uentris ſolutione,
ſiue conſtipatione,uel nimia defectione.Ego autem uidi iſta, ſanitatis diuturnarū paſſionum fuiſſe cau
ſas,maxime illarum quæ corruptiones ſunt mentium.In ſanis autem fuere infirmitatis cauſæ hæc eadē.
Vnde Socrates,Incantationes,inquit,uerba ſunt decipientia rationales animas ſecundū ſpei inceptio-
nem,aut ſecundum timoris inciſionem.Indi autem Medi tantum confidunt incantationem ſiue adiura-
tionem iuuare.Græci uero antiqui medici intendunt his in animam erroneam perfectionem ſuam re-
uocare,qua reuocata neceſſe eſt ut corpus reuocetur ab ipſa, cum complexionem corporis uirtutem
animæ conſtet ſequi. Vnde Galenus ſuper libro Hippocratis. De humoribus, Siquis, inquit,dixerit
humores corporis mutatos immutare actionem animæ,ut animæ actio mutata mutat eoſdem,nō men
titur.quod certificatur,quia quando complexio cholerica dominatur,fit inde iracundus: & econtra in
C ſæpe iraſcentibus,cholera rubea augmentatur.neceſſe eſt enim complexionem animæ corporis com-
plexionem imitari,& corporis animæ.Iterum inquit Galenus,Intellectus & ſcientia in anima ex com
plexione augmentatur cholerica:continentia & ſtudioſitas,ex melancholica: deambulatio uero & de
lectatio, ex complexione ſanguinea:phlegma nihil adiuuat uirtutem animæ niſi in prima guſtatorum
mutatione.Conſtat ergo,quòd ſi medicus animæ complexionem quoque adiuuerit,incantatione,ſiue
ſuſpenſione,corporis complexionem ad uitam perducit. Si autem his conueniens adiungitur medi
cina, corpus incantatione animæ adiuuatur. quibus coniunctis neceſſe eſt ſanitatem utriuſq; citius
conſequi.Item inquit Galenus,Sunt homines læti naturaliter,& delitioſi, qui quando infirmantur, ſa-
nos eos ſubito futuros confirmet medicus,& eorum diætam cum exercitijs reuocet:quorum ſpes, ſa-
nitatis eſt cauſa.Sunt & alij e contrario,natura triſtes,& unde triſtentur & anguſtientur, eorum animis
ſemper cogitantes:quorum cogitationes oportet fallere medicum, & lętificante intentione mutare
animas eorum. Sed neque excedere debet lætificandi modum, ne promiſſionum magnitudine negli-
gat ſe medicandus.Memini enim quendam noſtræ terrę nobiliſſimum murmuraſſe ſe eſſe ligatum ne
cum mulieribus coiret, quem adiui falſificando intentionem ſuā,& hoc magnis ingenijs: ſed tamen
nunquam reuocare potui, propter quod certificare & confirmare incepi quod ipſe prius intendebat:
D deinde adducēs ſibi librum Cleopatræ, quem fecerat de fœminarum formanda ſpecioſitate, legi lo-
cum,ubi dixit taliter,Ligatus fel coruinum accipiat miſtum cum ſeſami oleo,quo ungens totum cor-
pus, adiuuabitur: iſte autem audiens, confiſus eſt libri uerbis, ſic fecit, citoque conualuit,& augmen
tata eſt concupiſcentia coeundi. Ego quoque in antiquorum lib.multis legi ſuſpenſa collo ſuffragari
cum proprietate,non ex natura ſui, quod non nego poſſe fieri propter confortationem mentis, ut di-
xi: de quibus cum ſint multa,pauca tibi tangere diſpoſui. Ariſt.in lib.de lapidibus ait,ſuſpēdens ſma
ragdum collo, aut portans ipſum in digito, defendit a caſu epilepſiæ ſuſpecto: unde ſemper manda-
mus nobilibus, ut e collo filiorum ſuorum ſuſpendatur, ne in hanc infirmitatem incidant. Item quod
libet genus hyacinthorum ſuſpendens collo,ſiue habens in digito, ſi intret in regionem peſtiferam,
non læditur, ſed potius in mentibus hominum honoratur, & a maioribus petitiones eius complen-
tur.Item ſardam uiginti granorum hordei pondus portans e collo, ſeu in digito, non uidebit terri-
bilia in ſomno. Item corneolam e collo portans, ſiue in digito,mitigat iram in contentione: cuius
autem color eſt ſicut lotura carnis,ſanguinis fluxum cuiuslibet membri ſtringit, maxime in fœminis.
Onyx ſuſpenſus uel digito portatus augmentat in ſomno terribilia, & triſtitiam, & inter homines con
tentioſa,in pueris autem ſuſpenſus ſaliuam oris auget. Gal.ſtercora luporum oſſa comedentium ſi in
uentribus ilia dolentium,uel e collo patientium ſuſpenſa fuerint,ſtatim dolorem mitigant:aliquando

& in coxis ſuſpenduntur,& cum fune laneo ligantur, illius ſcilicet ouis quæ a lupis comeſta eſt, ſicque E
melius iuuabuntur & fortius, quòd ſi filum non inueniatur, cum corrigia ceruina ligantur. Idem Gal.
in uas argentum poſuit, cuius quantitas fabæ fuit: & in coxis ſuſpendit, multum profuit: hoc autem
dixit in libro de ſimplici medicina. in libro autem eodem ait, ſi uiperæ ſuffocatæ collum cum filo lineo
ſuffocandi e collo ſuſpenderis, abſoluitur a ſuffocatione ſua, & multum ualet apoſtematibus faucium.
Dioſcorides ait dentes canini canis rabioſi quãdo hominem momorderit, in fruſto corij ligati, & armo
ſuſpenſi, defendunt a morſibus canis rabioſi. Idem, pullis hirundinis paruis in augmento lunæ acce-
ptis,& primogenitis, ſi fuerint in uentre ſciſſi, duos lapides inuenies, unum unius coloris, & alterum
diuerſi & oppoſiti: quos ſi ligaueris in corio uituli antequam terram tetigerint,& e collo ſiue armo ſu
ſpenderis, epilepticis ualet, & aliquando perſanant. Quidam Medici ſuſpendunt e collo radices her-
bæ acetoſæ propter ſcroffulas,& ualent: alij ſuſpendunt radices arnogloſſæ propter eaſdem, & diſſol-
uuntur. Auricularis digitus abortiui ſi e mulieris collo ſuſpendatur, non concipit dum collo habe-
bit. Hyoſcyamus cum lacte caballino temperatus & corio ceruino impoſitus & ſuſpenſus e collo mu
lieris, concipere non permittit, dum in collo erit. Quidam dicunt mulierem ranam accipientem, &
os eius aperientem terque ibi inſpuentem, nõ concipere illo anno. alij oculum hirci radici ligant ſam-
pſuchi in horto,& irrigant cum urina rufi tauri ueſpere: mane autem extracta radix ligatur cum eodem F
oculo in armo, libidinem augmentat. Galenus inquit, lapis coralli multum ualet ad paſſionem ſto-
machi, ſi ſuſpenſus fuerit ſuper ſtomachum uel e collo patientis. Dioſcorides, ſemen croci hortenſis
ad ſcorpionis morſum ualet in manu tentum uel e collo ſuſpenſum: ſimile facit radix lauri: idem etiam
iris agit. Alij dicunt radices aſparagi ſiccæ ſuper dentes ligatæ, trahunt ſine dolore. Item pedes lepo-
ris & renes dextro armo ligati, canes latrare non permittunt: ſimiliter iecur facit canis, niſi coloris eius
generis fuerit cuius iecur fuit. Indi dicunt ſtercus elephãtinum cum melle miſtum,& in uulua mulieris
impoſitum, nunquam permittit concipere: teſtatur hoc quia arbori ſuſpenſum non permittit fructifica
re. Aaron dixit ſtercus elephantis cum lacte caballino miſtum & corio ceruino ligatum & umbilico
mulieris ſuſpenſum, non permittit concipere. Quidam medici dicunt pedem teſtitudinis dextrum pe-
di podagrici dextro ſuſpenſum iuuare, ſiniſtro ſiniſtrum: idem & in manibus. Item radix pæoniæ e col-
lo ſuſpẽſa pueris ualet epilepticis: ſimiliter pyrethrum: idem facit pilus ex toto nigri canis. Nos autem
hæc ex libris antiquorum excerpſimus, ut mens tua in incantatione, adiuratione, & ſuſpenſione non
reſtagetur amplius. Sed omnia ſi ex libris antiquorum philoſophorum extrahamus, librũ protren-
demus. Atqui uoluntatem noſtram hactenus exhibuimus. Hæc autem ego non tentaui, ſed nec etiam
neganda ſunt mihi, quia ſi non uiderimus magnetem ſibi ferrum trahentem, non certificamur, nec cre G
deremus: ſimiliter quòd plumbum rumpit adamantem, quod ferrum non facit: & lapis, qui uocatur ni
trum, foco incenditur: piſcis autem quidam marinus ſe capientis ſenſum aufert, quæ omnia ſi a nobis
non uideãtur, non creduntur, ſed tentata certificant. Et forſitan itidem ſe habẽt dicta ab antiquis. Quo
rum enim actio ex proprietate eſt, rationibus unde ſit comprehendi non poteſt: rationibus autem tan-
tum comprehenduntur quæ ſenſibus ſubminiſtrantur. Aliquando ergo quædam ſubſtãtiæ habent pro
prietatem ratione incomprehenſibilem propter ſui ſubtilitatem, ſenſibus non ſubminiſtratam propter
magnam ſui altitudinem.

CALENO ASCRIPTA QVÆSITA IN HIPPOCRATEM.

CENSVRA

Ex prognoſticorum & aphoriſmorum commentarys, ſed ieiune pleraque deſumpta ſunt.

QVID ſignificat tenuis & pallida urina?nempe incoctam ſubſtantiã, colore con
coctam,imbecillitatemque naturæ. Colore nanque,quod facilem concoctu
concoxit.nõ utique ſubſtãtia,quòd ſit collatu difficilis. Quod ſi ita diu feretur
a periculo immunis perdurare homo non poterit, quoad morbus concoqua
tur. Admodum nanque tenuis urina pernicioſam ſignificat cruditatem, quate
nus calor quod tenuium partium eſt,depaſcitur. Quid ſignificat tenue & ful-
uum?nempe tenue ſubſtantia,& fuluum colore,melius eſt pallido. ſed tamen
B ſubſtantia incõcocta. Quid ſignificat rufa urina?nẽpe incõcoctionẽ, non inte-
ritum.ſed non tam cito concoquitur.eſt nanque ex ſanguine putrido, qui necdum perfectam accepit
concoctionem,nec etiam ſuum colorem.ob hoc morbum ſignificat diuturniorem.In continuis autem
febribus ui multa ſanguinis excitatis excernitur urina rufa & craſſa cum hypoſtaſi rufa. manifeſtumq;
ex colore & profuſionis ſubſtantia quod aſſiſtit incoctũ eſſe.ægritudinis certæ incocta urina flaua qui-
dem colore,ſubſtantia uero tenuis.Quid ſignificat tenue mictũ,& foris turbulẽtum? utique incõcoctũ
ex circunfluentia craſſi flatus.ſignificat uero naturam incepiſſe cõcoquere. Quid ſignificat craſſa mictu
ra & permanens craſſa?talis mictura ita permanens eſt ut iumentorum. pubeſcere ac uigere ſignificat
craſſos humores & ſpiritus ut feruorẽ.In his capitis dolor aut iã præſto eſt,aut mox affuturus, propter
perturbationem,ac fumidas exhalationes,quæ ſunt in humoribus.Quid ſignificat craſſum emictum,&
deinde perdurans?quieſcere quidem in humoribus ebullitionem & attenuari.moderatam enim ſignifi
cat quantitatem.hinc diſcernendi eſſe principium. Quid ſignificat mictum tenue, & idem perdurans?
extremam incoctionem id ſignificat.nam ſi natura ad concoctionem inclinare tentaſſet, neutiquam ta
le excreuiſſet.Hoc autem fit aut uirium imbecillitate,aut obſtructione oppilationeque, aut ob ægritu-
dinis longitudinem. Nam quoniam longa quartana eſt,in principio ob multitudinem & materiæ dif
C ficultatem,vrina directu difficilis tenuis mingitur. Verum tenuis minuitur ob oppilationem iecoris,aut
renum. ceterũ ex loci dolore dignoſcitur.Mingiẽ ſane tenuis & alba etiã in æſtuoſis febribus,quæ cauſi
nominantur.ſignificatque amentiam imminere.Cauſus nanq; febris,copiam ſignificat bilis.at diutur-
na urina non eſt.manifeſtumque facit in uaſis bilem non manere,ſed ſua ad cerebrum euolui ac uolita
re leuitate.ac ſi amens non ſit:hinc noris fore:quod ſi iam eſt,mingitq; tenuem & albam cum interclu-
ſa febri,mortem proximam fore prædicito.neque enim cerebri uires ſuſtinebunt per febrim æſtuoſam
immiſſæ bilis acorem & diſcerptionem putreſcentis.Vndenam oleoſæ gignuntur urinæ? Conſueuit fe
bris primo quidem pingue liquefacere, deinde carnem. poſtremo ſolida exurit corpora.pingui ergo
exuſto,oleoſæ excernuntur urinæ.ſenſim autem eliqueſcit pinguedo.inde principium habet, & aſcen-
ſum,& uigorem.In principio itaque colliquefactionis oleoſi coloris urinas facit, ut ambiguũ ſit aquo-
ſæ ne ſint an oleoſæ. At in aſcẽſu oleum eſſe apparet,ut olei miſtionem iam habere uideatur. Verum
in uigore iam tam colore quam ſubſtantia oleum eſſe dixeris.idque renum eſt duntaxat, aut totius cor
poris.ac ſi renum ſit dumtaxat,aceruatim huiuſmodi excernitur multitudo,cũ multo caloris ſenſu cir-
ca renes.ſin totius corporis,pedetentim ſumit incrementum.Quid ſignificant eruoſæ hypoſtaſes?cum
iam depaſta pinguitudo eſt, & reliqua eliqueſcit caro,etiam eruoſas in urinis excernit hypoſtaſes.Cę
D terum aut renum eſt, aut totius corporis. ac ſi ex renibus fuerit, urina etiam concocta eſt, & eruoſas
excernit hypoſtaſes:ſi cruda,totius corporis eſt malum.Quid ſignificãt furfuraceæ hypoſtaſes? cum fe
bris depaſta fuerit pinguedinem ad uaſorum profundum in putrefactione,tum tales euadunt,anguſtio
res folioſis,eis tamen craſſiores excernuntur quandoque ex ueſica: at ſi febris affuerit,totius corporis
eſt malum:ſin minus,ueſicæ ſolius.ac ſi urina fuerit inconcocta,morbus totius eſt corporis, ſin conco-
cta,ſolius ueſicæ.uerum locum ſuum obtinet dolor.Quid pronunciant folioſæ? cum ſolida oblangue-
ſcunt,primo nãque multum abraduntur.ac ſi cum febri,uniuerſum affligitur corpus:ſin ſecus, ſola ueſi
ca.Ex ueſica quidem ſunt concoctæ:ex toto autem corpore,crudæ.Quid portendunt in urinis hypoſta
ſes crimnodes.i.farinæ craſſiori ſimiles?cum febris profundum uaſorum comprehenderit,& maiorem
latitudinem aſſumpſerit,& longitudinem ampliorem, fiunt furfurum hypoſtaſes, uocanturque crim-
nodes. Ceterum crimna duo ſignificant.aut enim ſanguinis torridam uim pronunciant, aut ſolidorum
corporũ ualidam colliquefactionẽ.ac ſi alba ſit hypoſtaſis,ſolidorum eſt corporum languor: ſin rufa,id
a ſanguine eſt.Quid ſignificat grauiter olens?tabem,& naturæ futuram extinctionem. Quid atræ ſigni
ficant urinæ?Cunctæ profecto hæ & craſſæ omnino ſunt & pernicioſæ.Rariſſime, aut prorſus nunquam
atra inuenitur tenuis urina.Nigrum certe corpus aut propter toſtum efficitur ſanguinem, aut ob totius
corporis refrigerationem,aut melancholico humore purgato. Trinæ itaque hæ ſunt differentiæ, quæ

craſſiſſimas

craſſiſſimas obtinent ſubſtãtias, ac craſſæ inueniantẽ atræ urinæ neceſſe eſt. In acutis profecto ægritu- E dinibus pernicioſa ut plurimum atra urina eſt. Cum male olens, & hypoſtaſis atra fuerit, in ægritudinẽ acutam lapſum talem urinam emingentem, non mori impoſſibile eſt. Si ſublatio ſit atra, minus malum, ſimiliter ſi nebulam, uel ſubnebulam habeat ſimilem, mitius eſt malum. Siquidem atrum quandoque frigiditatem oſtendit, quãdoque caliditatem. ſeu quoquo modo uim torridam. Si igitur liuidum prius mingat, deinde ita fiat atrum, frigiditatem obtinet. Si fuluum anteceſſerit, inde in atrum conuertatur, toſtum ex nimio calore oſtendit ſanguinem atrum euaſiſſe. Nos utique ne prætereat quartana & melancholica diſſoluta amẽtia atras excerni urinas & craſſas. Lienoſi nãque tales frequẽter emingunt, cũ languens ita lien apparet. Nullam nanque digeſtionem, & apparitionem intendit in redundantiam melancholicam. At nos iſta pernicioſa eſſe pronunciamus in acutis ægritudinibus, cum tam uiris quàm fœminis atræ urinæ exiſtunt, eſſe peſſimas: at infantibus, ſi aquoſas. Minus uero erunt pernicioſæ atræ urinæ lienem habentium inualidum: ac non ex æſtuatione, at ex frigiditate atratus liueſcit quodam modo ſanguis, ſicut aliorum quorundam: at id ex humoris melancholici refuſione.

LIBRORVM SPVRIORVM FINIS.

REGISTRVM.

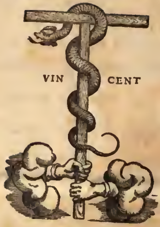
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y

Omnes ſunt quaterniones, præter Y Ternionem.

VENETIIS,

Apud Vincentium Valgriſium.

M D LXII.

VIN
CENT